Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

FLAVII

IOSEPHI

VIRI INTER IVDÆOS

CLARISSIMI

OPERA omnia quæ extant ex Græcorum Codicum accurata collatione Latinè expressa.

Opus in Tomos duos distributum.

Notis & annorum serie ad eram singulorum captum illustratum.

Cum INDICE locupletissimo.

TOMVS PRIMVS.

Continens libros XX. De ANTIQVITATIBVS IVDAICIS.

Genevæ
SVMPTIBVS
SAMVELIS CRISPINI.

M. DC XI.

TYPOGRAPHVS
Ad Lectorem.

FLAVIVM IOSEPHVM (benevole Lector) & historiã ab eo scriptam commendare lubens abstineo: Qualis fuerit indicat abũdè eius vita simpliciter & sine fuco ab ipso cõscripta, quam præfationis loco alteri Tomo apponendã visum est. De operis dignitate & utilitate satis liquet ei qui vel argumentum vel scribendi genus attendere volet: Historiã tractat divinam, cuius laudes multis iam pridẽ celebratas, ne persequi velim, actum agere videar. sed quod nihil nõ est momenti historiã tractat sacrã, etiam profanis expetitam, qua patrum mores, vitam, & res tam foris quàm domi gestas cõmemet. Huius ergo scriptoris monumenta merito suo passim omnibus recepta, & facilius circũferri eorúmq; lectione animus recreari possit, iam tuo commodo in Tomos duos ista distributa exhibemus, ut prima utriusq; pagina indicabit: atq; adeò ea forma exhibemus, qua & Platonis & Plinij opera à nobis non sta pridẽ edita plerisq; omnibus placuisse videmus. Ac præter capitum summas præfixas, habes ad oram libri annorum seriem à mundo condito. necnon notulas quatoti materia lucem afferunt. Quæ omnia à te eodem quo offeruntur animo si accipi intellexerimus, idẽ in alijs deinceps semper certum est. Vale.

BIBLIOTECA

AVTORES QVORVM POTISSIMVM TESTIMONIO PARTIM COMPROBATO, PARtim confutato Ioſephus hiſtoriæ ſuæ fidem facit.

Aeuſilaus Argiuus
Agatharchidas Gnidius
Alexander Polyhiſtor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Molo
Apollodorus
Ariphanes
Ariſtæus
Ariſtoteles
Beroſus Chaldæus
Cadmus Mileſius
Caſtor Chronographus
Charemon
Chœrilus poëta
Conon hiſt.
Demetrius Phalereus
Dius hiſt.
Ephorus
Eſtius
Euhemerus
Eupolemus
Hecataeus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus.
Heſiodus
Hieronymus Ægyptius
Homerus
Iſidorus
T. Liuius
Lyſimachus
Manethon
Menander Ephęſius
Mnaſeas Damaſcenus
Mochus
Nicolaus Damaſcenus
Pherecydes Syrius
Philon ſenior
Philoſtratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Poſidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodorus
Theophilus
Theopompus
Theophraſtus
Thucydides
Timæus
Zopyrion.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM Liber primus.

SIGISMVNDO GELENIO *interprete.*

SVMMA CAPITVM LIBRI PRIMI ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Proœmium, cõtinens causas & summam sequentis descriptionis.*

II. *De mundi creatione, & elementorũ dispositione.*

III. *De posteritate Adami, & decem statibus vsque ad Diluuium.*

IIII. *De Diluuio, & q.omodo Noë in Arca cum familia seruatus habitauerit in campo Senaar.*

V. *De turri Babylonica, déque linguarum mutatione.*

VI. *Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.*

VII. *Quòd gentes singulæ à suis auctoribus nomina traxerint.*

VIII. *Quomodo Abraham generis nostri autor è Chaldæorum terra profectus habitauerit regionem quondã Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur.*

IX. *Fame Chananæam premente, Abrahamus in Aegyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retro vnde venerat est reuersus.*

X. *Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta.*

XI. *Quomodo Abrahamus in Assyrios aggressus, tàm captiuos quàm reliquam prædam victor reduxerit.*

XII. *Quomodo Deus Sodomitarum gentẽ exciderit, flagitijs eorum offensus.*

XIII. *De Ismahele Abrahami filio, eiúsq; posteris Arabibus.*

XIIII. *De Isaaco legitimo Abrahami filio.*

XV. *Sara Abraham coniugis obitus.*

XVI. *Quomodo è Chetura Abrahamo nupta Troglodytarum gens proueneris.*

XVII. *De obitu Abrahami.*

XVIII. *De Isaaci filijs Esaõ & Iacobo, & natiuitate eorum ac educatione.*

XIX. *De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo.*

XX. *Mors Isaaci & sepultura in Hebrone.*

PRO-

PROOEMIVM CONTINENS CAVSAS ET SVMMAM SEQUENTIS descriptionis.

CAP. I.

AD scribendas historias qui se conferunt, non vnam neq; eandem sui propositi causam habere mihi videntur, sed plures eásque multum inter se differentes. quidam [a] enim ostentandæ eloquentiæ causa, gloriæque ex ea captandæ, ad hoc studiorum genus se applicant. alij quò gratiam illis referrẽt, quorum res gestas scribendas sibi sumpserunt, nulli labori, quantum in se fuit, pepercerunt. Sunt quos res ipsa compulit, vt quibus gerendis interfuerant, ea scripto complexa in vulgum proderent. nec defuerunt, qui res insignes, cognitúque dignas in obscuro latêre non ferrent, atque ideo narrationem earum in communem vsum proferrent. Ex [b] iam dictis causis postremæ duæ me quoque ad idem permouerunt. Bellum enim quod cum Romanis habuimus, & res vtrinque gestas, ac demum euentum, quæ omnia præsens ipse meo periculo didici, narrare coactus sum propter quosdam qui scriptis suis veritatem deprauauerunt. Præsens verò opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus cognitu nõ iniucundũ fore. Comple-

a *Varia historiographorum dissensio.*

b *Impulsiua causa huius Historiæ conscribendæ.*

eterunt enim vniuersam nostræ gentis antiquitatē, formámque reipublicæ, ex Hebraicis literis

a *Iosephus hanc historiam non Hebraica, sed peregrina lingua, Græca nimirum conscripsit.*

trauslatā. Cogitaueram [a] equidem & antea, iam tum cum historiā de bello scriberem, docere, vnde primum oriundi Iudæi, quam varia fortuna vsi, sub quali legislatore ad pietatē cæteráſque virtutes instituti, quibus bellis per tot secula gestis, inuiti ad postremum contra Romanos bellum sint pertracti: sed quoniā prolixius erat hoc argumentum, seorsim illud propriè dicato opere exorsus vsque ad finem suū perduxi. Procedente dein tēpore, sicut vsu venit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædā ac segnities mihi incessit, tantam materiam in alienam ac peregrinam linguam traducturo: sed fuerunt qui cupiditate cognoscendi ad opus me adhortabantur, & præ cunctis

b *Epaphroditum.*

[b] Epaphroditus, vir cum omnis generis disciplinatum, tum verò rerum gestarum peritiæ cum primis auidus, vt qui ipse in maximis negociis & variis fortunæ casibus versatus, in omnibus eximiam naturæ indolem præse tulisset, inconcussúmque virtutis studium perpetuò retinuisset. Huic igitur mo em gerēs, assiduo cunctorum vtile aliquid ac honestum molientium fautori, cum me mei iam suppuderet, si viderer ignauiam speciosissimo labori anteponere, vires animúmque resumpsi: simul hac quoque reputatione non leuiter permotus, quod & maiores olim nostri exteris sua benignè communicauerunt, & Græcorum nonnulli vehementi res nostras cognoscendi studio flagrauerunt. Itaque inuenio literis proditū quòd

c *Ptolemæus Philadelphus.*

[c] Ptolemæus secundus eius nominis Rex, totus disciplinis colligendísq. libris deditus, magnopere contenderit legem nostram, eiúsque instituta, & viuendi formam, præscriptam in Græcum eloquium transferri:

d *Eleazarus.*

[d] Eleazarus autē pontificum

rificum nostrorum nemini secundus, Regi hanc vtilitatem non inuidit, reclamaturu: omninò, nisi consuetudinem haberemus à maioribus acceptam, res bonas & honestas celare neminem. Proinde mihi quoque conuenire duxi, vt & pontificis nostri imitarer magnanimitatem: & hodie quoque Regis illius multos persimiles putarem, duntaxat quod ad discendi cupiditatem attinet. neque enim totam scripturam occupauit ille, sed legē solam ei tradiderunt [a] interpretes, qui ob hoc Alexandriam missi fuerāt. Sunt autem innumera sacris literis prodita, vt quæ quinque millium annorum historiam in se complectantur, in qua diuersi sunt inopinat. casus, varia belli fortuna, multa imperatorū præclara facinora, multæ rerum publicarum mutationes, [b] in vniuersum autem ex huius potissimum historiæ lectione cognoscere licet, quòd his qui Dei voluntati obsequuntur, & leges beneiaras trāsgredi verentur, omnia prospere succedunt supra quàm credi possit, & felicitas illis præmium à Deo proponitur, quòd si ab illarum diligenti obseruatione discedant, neq; consilia eorum exitum inueniunt, & boni ipsorū opinione conatus in calamitates immedicabiles desinunt. Quapropter [c] iam nunc lecturos hæc volumina adhortor, vt Deo mentē adhibeant, & legislatori nostrū probent, si naturam, vt dignū est, considerauit, & virtuti eius conuenientes semper operationes assignauit, purámque suam narrationē ab omni, qualis apud alios est, fabularum vanitate conseruauit: tametsi quātum ad longitudinem temporis, rerúmque vetustatem attinet, impunè poterat quælibet mendacia cōfingere. Natus enim est ante annos bis mille, cū ad tot retro secula etiam Poetæ ne Deorū quidem suorū natales, nedum mortalium leges aut

Anno 268. Ante Christum nat.

a Septuagin interpretes.

b Quid potissimum ex huius historiæ lectione discere debeas.

c Ad Lectorem Iosephi adhortatio.

res gestas referre ausi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accuratè suo quæque ordine docebit, ita vt nos facturos sumus polliciti, neque subtrahendo quicquam, nec addendo. Cæterùm quoniam fermè omnia pendent à Mosis legislatoris sapientia, necesse habeo paucis de illo præfari, ne quem fortè cogitatio subeat, quî factum sit, vt quum operis inscriptio res gestas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem spectantia scriptis nostris inseruimus. Scire igitur oportet, quòd vir ille ante omnia necessarium existimauit, vel viram suam rectè disposituro, vel aliis leges positure, vt in primis naturæ Dei cognitionem habeat, atque ita consideratis eius operibus, egregium illud exemplar imitari quantum in suis viribus est, & sectari conetur. alioquin absque hac contemplatione neque legislatorem ipsum vnquam bonam mentem sibi paraturum, neque scripta eius vllum momentum ad virtutem auditorum allatura, nisi ante omnia discerent, quòd Deus cum sit parens omnium ac Dominus, omniáque contueatur, eis quidem qui se sectantur, felicem vitam donat: qui autem à virtutis tramite digrediuntur, illos maximis calamitatibus inuoluit. Hanc doctrinam ciues suos docere volens, non à pactis aut conuentis & mutuo circa hæc iure leges est auspicatus, quemadmodum alij solent: sed ad Deũ & mundum ab eo conditum erectos mente, & persuasos quòd in terris pulcherrimum Dei opus simus homines, cùm iam ad pietatem haberet obsequétes, facile deinceps de reliquis omnibus edocuit. Itaque alij Legislatores priscas fabulas sequuti, pudenda hominum peccata in Deos suos verbis transtulerunt, atq; hoc pacto hominibus malis magnum incitamentum ad maliciam addiderunt. at noster Legislator posteaquam

a *Norma magistratus & Legislatorum.*

b *Discrimẽ Mosis & aliorum Legislatorum.*

eaquam puram virturem habere Deum docuisset, censuit pro se quenque adniti oportere, vt in partem eius aliquam peruenire possit, in eósque qui neque sapiunt, hæc neque credunt, serè admodum animaduertit. Ad [a] hoc igitur præscriptum volo Lectorem hęc nostra examinare. namque sic considerantibus nihil vel absurdum, vel Dei magnificentia indignum esse videbitur. omnia enim summa concinnitate iuxta vniuersi naturam sunt dispositа, partim ita vt dignum erat à Legislatore subindicata, partim decentissimis allegoriis conuestita: partim etiam diserè expressa, nimirum quæcunque absque ambagibus erant proferenda: quorum causas si quis singillatim cõsiderare vellet, sublimis inde & valde Philosophica speculatio exoriretur, in aliud tempus differenda. Quòd si Deus longiorem ætatem concesserit, absolutis quæ nunc tractamus, vt illa quoq; perscribantur operam dabimus: nunc ad rerũ seriẽ vertemus stylũ, præmissis quæ Moses narrat de mundo cõdito: ea è sacris codicibus ita vt inuenimus transsumpta, in hunc fermè modum se habent.

a Epilogus præcognitus.

De mundi creatione, & elementorum dispositione.

CAP. II.

IN [b] principio creauit Deus cœlum & terram. Hæc cum in conspectum non veniret, alta caligine tecta, spiritũ sq; eam supernè permearet, lucem Deus fieri iussit: quæ cum effulsisset, cõsiderata tota materia, discreuit lucem à tenebris: & his nomen imposuit noctem, illam verò diem appellauit, vespere & mane vocabulo exordiis lucis & quietis indito. Atque hæc quidẽ [c] prima dies extitit. Moses autem vnam eam dixit, Cuius causam possem equidem & nũc reddere: sed quoniam promisi me omnium causas

An. mundi 1. *Ante Christum nat.* 3963. *Genes.* 1. Hedio & Ruffinus cap. 1.

b *Creatio mundi.*

c *Primus dies.*

An. mundi 1. Ante Christũ nat. 3963.

proprio volumine cõscriptas editurum, in illud tempus hanc quoq; rationẽ differam. Post hæc [a] secunda die cœlũ vniuersitati rerũ superimposuit, discretum à cæteris, & in sublimi per se collocatum, glaciéq; circumpactum, & humida ac pluuia natura ob terram irroratione iuuandam competẽter temperatũ. [b] Tertia verò terrã statuit, mari vndiquáque circunfusam: eadémq; die cõtinuò plantæ simul & semina è terra sunt exorta. [c] Quarta verò cœlum sole ac luna, aliisque sideribus exornauit, mandato eis dato, vt suo motu & meatu temporum anni reuolutionem manifestè indicarent. [d] Quinta verò die animantia, tum natatilia, tũ per sublime volãtia, per altũ pérq; aërẽ dimisit, copulata prius & ad cõgressus genituræ causa comparata, quo genus eorũ cresceret simul ac multiplicaretur. [e] Sexta autem die quadrupedũ genus cõdidit, masculo & fœmineo sexu distinctũ: in hac verò hominẽ etiã finxit, atque ita mundũ sex diebus vniuersum, & omnia quæ mundo continentur, Moses facta esse dicit, septima autẽ requieuisse Deũ, & ab operibus cessauisse. quamobrẽ etiam nos vacationẽ à laboribus per hanc diem celebramus, appellantes eam [f] Sabbatum: quæ vox requiem Hebræorũ lingua significat. Quin etiam natum ã interpretari post septimã diem Moses incepit, de hominis fabricatione in hũc modũ differẽs. Finxit Deus hominẽ humo telluris sumpta, immisitq́ue in eum spiritũ & animam: homo autẽ hic vocatus est Adamus, significat [g] autem hoc Hebræorum lingua rufum: quandoquidẽ è rufa humo fermentata est factus. talis enim est iuncta terra & vera. Statuit autẽ Deus coram Adamo diuersa animalium genera tam masculina quàm fœminina ei ostendens: qui eis nomina indidit, quibus hodie quoque nominantur. Videns deus

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

Genes. 2.

a Secunda dies.

b Tertia dies.

c Quarta dies.

d Quinta dies.

e Sexta dies.

f Sabbathũ.

g Omnium rerum nominũ origo.

dens autem Adamũ carentem societate & conuictu fœminæ (nondum enim erat) miranteméq; quòd reliquæ animantes ita se haberent: sopito illi costa vna exempta, mulierem ex ea formauit: móxque vt est adducta, ex se productam Adamus agnouit. Ista autem Hebræorum lingua vocatur mulier. huius autem nomen erat [a] Eua, id signi ficat matrem omnium viuentium. Narrat præterea Deum hortũ [b] ad orientẽ plantasse omni vtenti planta: & in his fuisse arborem vitæ, & aliam scientiæ, per quam dignosceretur bonum à malo. in hunc hortum cũ introduxisset Deus Adamum cum vxore, iussit eos plantarum curã habere. Rigatur [c] autẽ hic hortus ab vno amne, vniuersam in circuitu terram lustrante, qui in quatuor diuersos alueos findi-tur. Horũ qui [d] Phison nominatur (ea vox multitudinem signifícat) ad terram Indiam delatus, in illud se pelagus exonerat, Græcis Ganges appellatus. Euphrates [e] autẽ & [f] Tigris in rũbrum mare exeunt: quorũ Euphrates vocatur Phora, id significat vel dispersionẽ vel florẽ. Tigris autẽ Diglath, quod interpretatur angustus simul & velox. Geon [g] autem Ægyptum mediã secat: Id nobis ab oriente exortũ signat, quẽ Græci Nilũ appellare solent. Porrò Deus Adamũ & vxorẽ de cæteris plantis gustare iussit, vna arbore scientiæ solũ illis interdixit, præmonitis si attigerint, confestim exitium eis affuturum. Cum [h] autem per id tempus nullum esset inter animalia dissidium, & serpens familiariter cum Adamo ac vxore degeret, inuidebat eis felicitatem venturam, si iussis Dei patere perseuerarent: & ratus in calamitatem casusos, si mandata neglexissent, malitiosè persuadet mulieri vt de arbore scientiæ gustaret, asseuerans inesse ei vim dignoscendi boni ac mali, de qua si gustassent

a Eua mater omnium viuentium.
b Paradisum.
c Quatuor Paradisi flumina.
d 1. Phison siue Ganges. γάγγης.
e 2. Euphrates.
f 3. Tigris.
g 4. Geon, Nilus.
h Aspis serpens.

Ann. mundi 1. Ante Christum nat. 3963.

beatam nihilóque deteriorem quàm Deus vitam acturos. atque [a] hoc pacto mulierem subuertit, vt mandatum Dei contemneret: quæ gustato arboris fructu, cibóque hoc delectata, etiam Adamo vsum eius persuasit. iámque se nudos esse sentiebant, & de tegmento sibi despiciebant. arbori enim acuminis & cogitandi vis inerat. Foliis igitur ficulnis sese texerunt, atque ita conuelatis pudendis, videbantur sibi feliciores, qui inuenissent quo prius carebant. Mox cùm Deus in hortum veniisset, Adamus antea familiariter cum Deo colloqui solitus, conscius sibi iniustitiæ secedebat. Deus autem miratus causam, sciscitabatur, quid ita prius delectatus sua consuetudine, nunc fugitaret ac latitaret. Illo verò tacente præ conscientia nõ seruati præcepti, Deus [b] ita infit: Equidem prospexerã vobis quomodo vitã felicem omníque mali expertem viueretis, nulla noua cura in animo solicitati, omnibus quæcunque ad vsum ac voluptatem conferunt, sua sponte vobis prouenientibus, mea vnius prouidentia citra omnem vestrum laborẽm aut solicitudinem: quibus fruẽtes vos neque senectus celeriter opprimeret, & vita diuturna quàm longissimè proferretur. tu verò hanc meam sententiam ludibrio habuisti, mandato meo cõtempto. non enim propter bonum aliquod taces, sed propter malam conscientiam. quare & senectus ocyor superueniat, & vita vestra minus sit diuturna. Adamus [c] autẽ excusabat peccatum, & iram Dei deprecabatur, culpam in vxorẽ referens, & dicẽs, ab illa deceptum se peccauisse: at illa serpentem accusabat. Tum [d] Deus mulctauit eum, quòd muliebri cõsilio cessisset: terrámque multos posthac fructus sponte proferre iussit: laborãtibus autẽ & opere atritis alia dare, alia negare. Euam [e] autem par-

a *Adami & Euæ lapsus.*

b *Adamum Deus alloquitur.*

c *Adamus iram Dei deprecatur.*

d *Adami pœna.*

e *Euæ pœna.*

nutritio

tatibus & hoc genus doloribus castigauit, eo quòd ipsa à serpente decepta Adamum eisdē dolis illectum in calamitates cōiecisset. quin & a serpenti vocem ademit, iratus ob malitiā, qua erga Adamū est vsus: venenúmq; b linguæ eius indidit, & hostem eorum declarauit: admonuítque, caput eius plagis impetēdū esse, tum quòd in hoc pernicies hominis sita sit, tū quòd ipsa bestia hoc pacto facilimè opprimatur: ad hæc pedibus priuatum trahi per terram, ac volui fecit. His pœnis impositis Deus Adamum & Euā ex horto in aliam regionem transtulit.

a *Semen suū ille (hoc est Christum) contereret eius serpentis.* Genes. 3.

b *Pœna serpentis.*

De posteritate Adami, & decem ætatibus vsque diluuium. CAP. III.

NAti sunt autem eis & filij mares duo, horū prior appellatus est Cain, quod interpretatur acquisitio: Abel autem secundus, ea vox luctū significat. Natæ sunt eis etiam filiæ. Hi c fratres suis quisque studiis intenti erant. Abel iustitiam colebat, & omnibus actionibus suis Deū præsentem ratus, virtuti operam dabat. pastoralis autem eius erat vita. Cain verò quum alioquin etiam pessimus esset, lucrúmque solū spectaret, terram quoq; arare primus excogitauit: ac postremo fratrem etiam interēmit tali de causa. Quū visum eis esset sacrificare Deo, Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorum. Huius d sacrificium Deo fuit acceptius, quòd sponte naturæ genitis contaretur, quàm ea quæ homo auarus & industrius per vim quandā à natura extorserat. ideò Cain ægrè ferēs prælatum sibi à Deo Abelem, interfecit e fratrē, & cadauere eius abdito, rem clàm fore putabat. f Quo cognito Deus venit ad Cain, rogans de fratre, vbinam esset. multis enim ædibus se non vidisse eum, quem reliquo omni

An. mundi 70. Ante Christum nat. 3894.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Genes. 4.

c *De Cain & Abel fratribus.*

d *Sacrificiū Cain & Abel.*

e *Abel à Cain interfectus.*

f *Colloquiū Dei & Cain*

tempore cum ipso versari animaduertisset. Tum Cain anxius, nec habens quod respõderet Deo, primùm se quoque demirari ait, quí factum sit, quòd frater nusquam compareat. Instante verò Deo, & accuratius inquirente, iam commotior negauit se pædagogum fratris aut rerum eius obseruatorẽ esse. Tum Deus coarguit Cain paricidij, mirari se dicens, quòd negaret se quicquam de tratre scire, quem ipse interemisset: & supplicium quidem quod cæde commeruerat ei remittit, sacrificio placatus ne grauius in supplicem sęuiret: sed malè ominatus ei & posteris ipsius, vsque septimã progeniẽ puniturũ se esse cõminatus: & ex illa regione extorrẽ vnà cum vxore fecit. Illo autẽ timente, ne oberrans in feras incideret, atq. ita periret, securum esse iussit, quod ad hoc periculum attinet, & impauidè terras peragrare: & signo ei indito quo nosci posset, abire procul iussit. Cain autẽ multas regiones vnà cũ vxore emensus, tandẽ Naida cõdidit: id loci nomen est: atq. illic sedem optauit, vbi etiã liberos procreauit. Cæterùm tantum abfuit vt hac castigatione in melius vitã mutauerit, vt peior etiam sit factus, suis voluptatibus vel cũ aliorũ iniuria indulgẽs: & facultates domesticas per vim ac rapinas accumulans, accitis vndecunque latrociniorum & nequitiæ sociis, magister illis ad facinorosam vitã est effectus. Adhæc simplice hactenus viuendi rationem, excogitatis mensuris & põderibus immutauit, pristinámque sinceritatem & generositatẽ ignaram talium artium in nouam quandam versutiam deprauauit. Primus agrorum terminos fixit, vrbémque extructam & communitam coactis in vnum domesticis & clientibus inhabitandam tradidit, Enosæ nomine imposito ab Enoso liberorũ natu maximo. Is Laredũ genuit, ex

a *Cain regio ne exterrit.*

b *Cain Dei castigatione haud melior redditur.*

c *Mensuras & ponderа Cain excogitat.*

d *Enosa urbs prima*

ex quo Malalehel,& ex eo deinceps Mathusala est progenitus.huic Lamechus fuit filius,qui liberos habuit septuaginta & septem, ex duabus susceptos vxoribus, Selia, & Ada. Ex his Iobel ex Ada natus,tabernaculis constructis pastorali cultu ac victu fuit contentus. Iubal [a] verò germanus eius Musicæ operam dedit, psalteriúmque & citharam inuenit. Thobel [b] autem vnus altera vxore prognatorum viribus excellens tẽ militarem egregiè tractauit,cuius artibus & opes ampliores,& victum lautiorem sibi comparauit,quin & æratiam primus est commentus,& siliæ factus est patet vnius,nomine Naamæ.Porrò Lamechus diuini iuris non imperitus,videns pœnas se exoluturum parricidij à Caino perpetrati,vxoribus suis hoc indicauit.Cæterum [c] superstite etiam tum Adamo Cainí soboles scelleratissima euasit, dum posterior quisque fit deterior,nec solum imitatur priorum vitia,sed & superat,interim nec à bellis, nec à latrociniis tẽperando:& qui à cædibus abstinebant,alioquin auarè & superbè inter suos viuebant. Adamus autem qui primus è terra factus, vt ad illum oratio nostra recurrat, posteaquam Abel esset mactatus, & Cain propter cædem solum vertisset,procreandis liberis operam dedit,quod magno prolis desiderio teneretur,annos [d] iam natus triginta supra ducentos : quibus cum accessissent septingenti , tandem vita defunctus est.

ex huius liberis , quos complures habuit , fuit etiam Sethus.sed quia de aliis longum esset narrare, de solo Setho mentionem faciam. hic à patre educatus vbi eò ætatis venit,vt iam quod rectũ est discernere valeret,virtutis studiis se totũ dedidit:& cũ ipse [e] vir optimus euasisset,etiã nepotes sui similes post se reliquit. qui quoniã erãt omnes bona indole præditi,& patriã absq.

a *Iubal Musicæ inuentor.*

b *Thobel inuentor æraria.*

c *Cain Hypocritarum & scelleratorum parens.*

d *Adam ætatis 930. annis.*

e *Seth Adami filius vir optimus.*

seditione incolebant in perpetua felicitate vitam exegerunt: & sideralem scientiam ac cœlestium rerum cognitionem excogitauerunt. ne autem inuenta sua ex hominum notitia dilaberentur,& prius perirent quàm pernoscerentur, scientes Adamum vniuersalem rerum interitū præcecinisse, vnum incendio, diluuio alterum, excitatis [a] duobus columnis,vtrique sua inuēta inscripserunt, vt si lateritiam diluuio deleri contingeret, lapidea superstes hominibus discendi copiam faceret, & quæ inscripta continebat,spectanda exhiberet, aiunt enim lapideam illam ab ipsis dedicatam,quæ & nostris temporibus extat in terra Syria.

[a] *Columna duæ excitatæ.*

De diluuio,& quomodo Noe in arca cum familia seruatus habitarit in campo Senaar.

CAP. IIII.

IN hūc modum per septem generationes perseuerarunt vnum Deum colentes omnium rerum dominum,sempérque virtutis respectum habentes. Procedente dein tempore à patrijs institutis degenerarunt, neque humana iura seruantes, neque Deo consuetos honores persoluentes.& qui prius certatim virtutem exercuerant,postea duplo maiore studio maliciam cōsectabantur:atque ita Deum infensum sibi reddiderunt.nam [b] multi Angeli Dei cum mulieribus congressi progeniem procreauerunt insolentem, & fiducia roboris omne ius & fas contemnentem : quorum facinora non absimilia his quæ de gigantibus Græci memorant, posteritati sunt tradita. Noe autem facta eorum molestè & indignè ferēs,suadebat vt in meliu, voluntates ac opera sua transmutarēt : verùm cum videret illos sibi non parere,totōsque vitiorum dulcedini succumbere, veritus ne & se & familiam

Hedio & Ruffinus Cap.6.

Gen.5.6.

[b] *Quos Iosephus hic Angelos, Moses Dei filios nominat.*

Gen.6.

liam suam interimerent, secedens a cum suis in aliam regionem migrauit, tum Deus viri iusticia delectatus, non eius solum seculi homines extremæ malitiæ dãnauit: sed cum decreuisset vniuersum humanum genus extinguere, aliúdque nouum & à viliis purum instaurare, primum vitam eorum breuiore spacio circumscripsit, & abrogata longæuitate intra centum & viginti annos coercuit, dein continentem terram in pelagi faciem transmutauit, atque ita genus aliud aboleuit vniuersum. Noe autem solus est seruatus, diuino oraculo viam euadendi & rationem edoctus talem. Arcam b quatuor contignationum exstruxit, longitudine cubitorum CCC. latitudine L. patentem in altum cubitos XXX. in eam cum matre liberorum suorum, eorúmque coniugibus conscendit: impositis prius quæ ad vitam sustentandam forent vsui, & omne genus animantibus ad seminarium conseruandum iugatim pro sexus ratione introductis, & quibusdam ex his septenarium vsque numerum. erat autem arca tam tecto quàm lateribus firmis contra omnem vim tempestatum, & vndarum insultum. In hunc modum c seruatus est Noe cum familia, gentis successione ab Adamo decimus: nã Lamecho est genitus, cui pater fuit Mathusala. hic autem Enochi fuit filij Iaredi, Malalehelo geniti, qui cũ pluribus fratribus ex Cainane prognatus fuerat Enosi filio. Enosius verò Sethi filius erat, Adami nepos, contigit d autem hæc vastitas anno ætatis Noe sexcentesimo, mense secundo, qui Dius a Macedonibus vocatur, ab Hebræis Marsonante. sic enim Ægyptij distinxerunt annum. Moses autem e Nisan qui est Xantichus, mẽsem primum in suis fastis ordinauit, quòd per hunc Hebræos ex Ægypto eduxisset, eundẽ etiam omnium quę ad tẽ

An. mundi 1656. Ante Christum nat. 2305.

a *Noe in aliam regionem migrat.*

b *Arca Noe*

c *Genealogia Noe.*

d *Diluuiũ.*

e *Nisan vel Xanthicus nobis est Aprilis.*

An. mundi 1656. Ante Christ. nat. 2308.

diuinam pertinerent, exordium fecit, alioquí quod ad nũdinationes rerum venaliũ reliquáque dispensationẽ anni attinet, nihil de pristino ritu innouauit. Vim autem imbrium cœpisse ait vigesima septima iam dicti mensis, post annum ab Adamo primo homine bis millesimum sexcentesimum quinquagesimum sextum. hoc [a] spatium temporis relatum est in sacros codices, diligenter annotantibus priscis illustrium virorum tam natales quàm obitus. Adæ siquidẽ, qui nongentos & triginta vixit annos, cum esset triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus est. Sethus autẽ ducentesimo & quinto anno genuit Enosum, qui dum quinque & nongẽtis vixisset annis, Cainani filio suo rerum curam tradidit, quem genuerat anno centesimo nonagesimo. hic vixit annis decem & nongentis. Cainan cum vixisset decem & nongentis annis. Malalehelẽ filium dereliquit, quem genuit anno ætatis centesimoseptuagesimo. Iste Malalehel cũ vixisset quinque ac nonaginta & octingentis annis, defunctus est, Iaredum filium derelinquens, quem genuit quum sexaginta duorum & centum esset annorum: cui nouem & sexaginta & nongentis annis viuẽti, Enochus filius successit, natus cum sexaginta & centum annorum pater eius existeret. qui exactis trecentis sexaginta quinque annis, discessit ad Deum: vnde [b] finis eius nõ inuenitur esse cõscriptus. Mathusala autem Enochi filius, quinto ei & centesimo natus anno, Lamechum filium habuit quum esset annorum octoginta septem & centum: cui tradidit principatum, quem ipse tenuerat annis nongẽtis sexaginta & nouem. Lamechus autem cum habuisset principatum annis septingentis & septem, Noe filium suum rebus præfecit: qui de Lamecho natus est agente annum ætatis secundum

a *Hæc cõputatio cum Hebræa & septuaginta interpretib. exactè non cõgruit.*

b *Enochi finis in sacris literis non inuenitur conscriptus.*

dum & octuagesimum supra centesimum. quiq; quinquaginta & nongentis annis rerum administrationi præfuit. Hi anni in vnam summam contracti supra scriptum tempus conficiunt. Nõ sunt autem disquirendi obitus virorum illorum: cum liberis enim suis agebant vitam, eámq; vsque ad ipsorum nepotes extendebant: sed natales tãtùm eorum in hac ratione sunt spectãdi. Cæterùm Deus signo dato imbres emisit: qui cũ [a] nonaginta cõtinuis diebus ruerent, ad quindecim cubitos aqua super terrã extitit: quæ causa omnem salutem ademit, non habentibus quò se in tutum recíperent. centesima autem & quinquagesima die postquam pluere desiit, ãdè cœperunt aquæ sidere, mense septimo, vicesimoseptimo die mensis. destituta deinde arca in vertice montis cuiusdam in Armenia, sentiens hoc Noe, aperuit eam: & vidẽs circa ipsam aliquãtulum terræ, meliore spe cõcepta paulisper quieuit: mox post paucos dies magis recedẽte aquà, emisit [b] coruum, cupiens cognoscere si qua alia parte terrarum aquæ decessissent, vt tutò exscẽdere posset. at ille cõperto totum adhuc stagnare, ad Noe est reuersus. is post septẽ dies colũbam ad explorandum terræ statum emisit, quæ cùm lutata & frondem oliuę ferens rediisset. intellecto terram à diluuio iam esse liberatã, post quam alios septem dies expectasset, animantes ex arca emisit, & [c] ipse quoque cũ liberis egressus, mactatis Deo victimis, epulabatur vnà cum familia. Aprobaterion, id est egressorium, loco nomen Armeni fecerunt. Huius autẽ diluuij & arcæ meminerũt omnes barbaricę historiæ scriptores, & in his Berosus Chaldæus, narrãs enim de hoc diluuio, sic fermè scribit: Fertur autẽ & nunc ejus huius pars in Armenia apud mõtẽ Cordęorũ supereſſe, & quosdã bitumẽ inde abrasum se-

Gen. 7. 8.

a In Græco Codice & Mose sunt dies 49.

b Ex arca Noe coruum emittit.

c Noe egreditur ex arca, mactatis Deo victimis.

An. mundi 1657. Ante Christum nat. 2307.

cum reportare: quo vice amuleti loci eius homines vti solent. Meminit horum & Hieronymus Ægyptius, qui antiquitates Phœnicum scripsit, & Mnaseas, & alij plures. quin & a Nicolaus Damascenus libro xcvi. de his rebus narrat in hæc verba: Est super regionem Minyarũ magnus mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluuij tempore seruatos ferunt. & quendam arca vectum in huius vertice hæsisse, ac reliquias lignorum eius longo tempore durauisse, qui fortasse is fuit de quo etiam Moses scribit Iudæorum legislator. Noe b autẽ veritus ne Deus damnatis ad interitum hominibus, per singulos annos terram inundaret, vitimis incensis precabatur vt in posterũ pristinus rerum ordo maneret, & nulla tanta incideret calamitas, per quam vniuersum animalium genus in salutis periculum adduceretur: vtque affectis merito supplicio sceleris, parceret innocentibus, quos ipse superstites esse voluerit & sua sententia absoluerit, alioqui miseriore conditione ipsos fore & grauius damnatos, si nõ in vniuersum incolumes alteri diluuio reseruarentur, & prioris pauorem ac spectaculum perpessi, & posterioris exitio destinati, orabat igitur, acciperet sacrificium propitius, néve vllam posthac tantam iram contra terram conciperet: vt operibus suis eam excolerent, & vrbibus exstructis felicíter vitam degerent, nullis commodis carentes quibus ante cataclysmum fruebantur, & ad extremam senectutem longæuitatémque, qualis maiorum suorum fuerat, peruenientes.

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

a *Nic. Damascenus de arca Noe.*

b *Noe precatur ne Deus terram iterum inundaret. Precibus & sacrificiis.*

c *Noe Deũ propitium reddit,* Hedio & Ruffinus Cap. 7.

His precibus finitis, Deus iusticia viri delectatus, votis eius annuit, negãs d se deletis interitus autorẽ fuisse: sed ipsos sibi suapte malicia debitas pœnas acciuisse. Si enim deletos cuperet,

b *Homo sui interitus autor, non Deus.*

ret, nunquam in hanc vitam eos introducturum fuisse. potius enim esse ne dare quidem vitam, quam eos, quibus dederis, perdere. sed continuis, inquit, contumeliis quibus pietatem mihi debitam violabant, coegerunt me vindictam de se sumere. non sum autem posthac tam iracundè pœnas peccatorum exacturus, præsertim te deprecatore. quod si quando maiores tempestates concitauero, cauete expauescatis ob vim imbrium, nunquam [a] enim in posterum aquæ terram sunt inundaturæ. iubeo tamen vt ab humana cæde puras manus abstineatis, & qui contra fecerit, seuerè puniatis. aliorum animalium vsum ad voluntatem ac libitum vestrum permitto. Dominos enim vos feci omnium tam terrestriũ quàm natatilium, & eorum quæ per sublime feruntur, absque sanguine: nam in hoc inest anima. Arcus [b] cœlestis signum vobis erit cessaturæ meæ iaculationis. nam iris arcus Dei apud illos habetur. His mandatis & promissis Deus abiit. Noe [c] autem cum post diluuium superuixisset CCCL. annos totúmque hoc tempus feliciter exegisset, defunctus est expletis annis in vniuersum DCCCCL. Nec [d] est cur aliquis præsentem vitam annorúmque eius paucitatem cũ priscorum rebus conferendo fidem nobis abroget, aut quia *nunc* eam non peræquè prorogari videt, coniecturam hinc de illorum longæuitate faciat. Illi enim Deo chari quum essent, ipsíusque recens etiam tum opificium, & commodiore victu ad diuturnitatem vterentur, merito per tam multos annos viuebant. Præterea tum propter studium virtutis, tum propter vtilitatẽ inuentarum ...tium, vt astronomiæ, ac geometriç, Deus illis prolixiorẽ largitus est vitã: quartũ certitudinẽ assequi non poterãt, si minus DC. annis vixissent, ex toũ enim [e] magnus

a *Fedus Dei cum Noe.*

b *Iris signũ fœderis inter Deum & Noe.*

c Noe *anno* 950. *anni.*

d *Priscorum vita quam obrem prorogata, nunc non peraquè.*

e *Magnus annus.*

annus constat. Attestantur autem mihi omnes qui Græcas barbaricásve antiquitates literis prodiderunt. Namq.& Manetho Ægyptiarum rerum scriptor,& Berosus Chaldaicarum,adhęc Mochus,Hestiæus,Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res prosequuti sunt, nobiscum consonant. Hesiodus quoque cum Hecatæo,Hellanicus & Acusilaus. Ephorus & Nicolaus, narrant priscos illos ad mille annos vitam produxisse. De his igitur quisque vt sibi visum fuerit, accipiat.

An. mundi 1790. *Ante Christum nat.* 2174.

De turri Babylonica,déq; linguarum mutatione.

CAP. V.

TRes verò Noe filij,Semas,Iapetus,& Chamas,centum annis ante diluuium nati, primi relictis montibus planiciem habitare cœperunt,& aliis recenti etiam tam cladis memoria pauidis,nec audientibus à celsiore loco descendere,idem faciendi autores & exemplum fuere. Campo,quem primum colere sunt aggressi,nomen est Senaar. Cæterùm Deo iubente vt propagandi multiplicādiq. generis gratia colonias deducerent,homines rudes non paruerunt:quāobrem calamitatibus implicati,offensum illum errore suo sunt experti. Cum enim florerent iuuentutis multitudine, Deus rursum de colonia deducenda admonebat. Illi verò obliti se ipsius benignitate præsentibus commodis perfrui, totámque illam felicitatem suis viribus acceptam ferentes,dicto eius non fuerunt obedientes. Et quod peius erat,consilium de coloniis, non fauorem numinis, sed insidias interpretabantur, videlicet quo facilius dispersi possent opprimi. Hanc superbiam Deíque contemptum excitauit in eis Nabrodes,nepos Chamæ,filij Noe, vir audax & manu promptus,subinde iactans, non

Genes. 10.

a *Tres Noe filij.*

b *Noe posteri vt terrā colerent Deus mandat.*

Deo

Deo, sed propriæ virtuti præsentem felicitatem eos debere: atque ita paulatim rem ad Tyrānidem trahebat, ratus fore vt homines ad se deficerent à Deo, si se illis ducem præberet, opem suam offerens contra nouum aliud diluuiū intentantem. Turrim [a] enim se exædificaturum excelsiorem quàm quò aqua ascendere posset: & insuper maiorum suorum interitum vlturum. Vulgus autem facilè Nabrodis placitis obtemperabat, ignauum ratus Deo cedere: atque ita structuram turris occœperunt, nulli labori parcentes, nihilque sibi ad summam industriam reliquum facientes. Cúmque ingens esset operarū numerus, surgebat opus supra quam sperauerāt. Crassitudo enim erat tanta, vt proceritatem obscuraret. Struebāt autem lateribus coctis, ad firmitatem bitumine ferruminatis. Hanc [b] eorum væsaniam videns Deus, delere quidem omnes noluit, quādo ne priore quidē clade ad meliorē mentem profecerunt, sed dissidium in eos immisit, linguis eorū variatis, ita vt ob diuersitatē sermonis mutuò se non intelligerēt. Locus verò turris nunc Babylon vocatur, propter confusam linguam quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat. Nam Hebræi confusionem nominant Babel. De turri autem hac, déque linguis hominum mutatis, meminit & Sibylla his verbis: Cū vniuersi homines vno eloquio vterētur, turrim ædificauerunt excelsissimam, quasi ad cælum per eam ascensuri. Dij verò procellis immissis turrim subuerterunt, & suam cuique linguam dederunt: quæ causa fuit vt vrbs ea Babylonis vocabulum acceperit. De loco autem qui Senaar in Babylonia nominatur meminit Hestiæus hoc modo: Aiunt sacerdotes cladis eius superstites, Euyelij Iouis sacra ferentes, in Senaar Babyloniæ peruenisse.

a *Nemroth primus Tyrannus turrim Babylonicam exædificat. Genes. 11.*

b *Linguarū confusio.*

c *Sibylla de Babylonica turri variis cinium.*

Quomodo Noe posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint.

Ann. mundi 1790 *Ante Christum nat.* 2174.

CAP. VI.

ILlo ex tempore dispersi sunt passim, propter diuersitatem linguarum coloniis nusquam nõ deductis: & quò quenque sors & Deus tulit, eã terram cũ suis occupauit, vt tã maritima quàm mediterranea cultoribus replerentur. Nec defuerunt qui conscensis nauibus ad insulas habitandas traiicerẽt. Porrò [a] gentium quædam adhuc seruant deriuatam à suis conditoribus appellationem, quædam etiam mutauerunt, nonnullę in familiarem accolis & notiorem vocem sunt versæ, Græcis potissimum talis nomenclaturæ autoribus. Hi enim posterioribus seculis veterem locorum gloriam sibi vsurpauerunt, dum gentes nominibus sibi notis insigniunt, dúmq; tanquam ad suum ius attinerent, mores quoque proprios in illas inuehunt.

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

a *Nomina regionum & gentium.*

Quòd gentes singulæ à suis autoribus nomina traxerint. CAP. VII.

ERant autem Noe filiorum liberi, in quorum honorem gentibus nomina imponebant, vt quisque terram aliquam occupauerat. siquidem Iapheto Noe filio fuerunt septem. Horum sedes à Tauro & Amano montibus incipientes, pertinebant in Asia ad amnem vsque Tanaim, in Europa vsque Gades, in terris hactenus vacuis occupatæ: quò factum est, vt ipsorum nomina gentibus imponerentur. Quos [b] enim nunc Græci Galatas vocitant, Gomarenses olim dictos Gomar condidit. Magoges verò Magogarum à se denominatorum fuit autor, qui ab ipsis vocantur Scythæ. Ex aliis Iapheti filiis Iauane & Mado, ab hoc Madæi descendunt, Græci

Hedio & Ruffinus Cap. 11. *Genes.* 10.

b *Galatæ à Gomer oriundi. Iapheti Noe primogeniti progenies.*

Græcis Medi nominati: Iauane verò Ionia, o- *An. mundi 1790.*
túmq; Græcorũ genus. Quin & Thobelus Thobe- *Ante natũ Christum 2174.*
lis sedẽ dedit, qui nunc sunt Iberi: & Meschini à Mescho autore appellantur. Cappadocum enim appellatio noua est, veteris autem vestigium adhuc supereſt. Vrbs enim est apud eos hodie quoque Mazaca, satis indicans intelligere volenti, hoc priscum fuisse genti nomen. Thires autem Thiras de se vocauit, quorum fuit princeps: eos Græci Thracas dicere maluerunt. Et torgentes à Iapheti filiis sunt instituræ. Comaris [a] autem, trium liberorum parentis, vnus filius Aschanaxes originem Aschanaxis dedit, qui nunc Rhegines à Græcis nominantur: Rhiphates verò Rhiphatæis, nunc Paphlagonibus: & Thygrammes Thygrammæis, quos Phrygas Græcis libuit vocare. Iauanis [b] item trium filiorum vnus Alisas Alisæis vt originem ita nomen dedit, qui hodie sunt Æoles: pariqué modo Tharsensibus Tharsus. Sic enim olim appellabatur Ciliciæ cuius rei signum est [c] Tharsus vrbium eius celeberrima cæteraq; princeps, prima nominis literа in tau mutata. Porrò Cherimus insulam occupauit, tunc Cherimam, nunc Cyprum, quo factum est vt tum insulas omnes, tum pleraque loca maritima Hebræi gentili voce Cherim significent. atteſtatur mihi vna e Cypriis vrbibus, quæ adhuc nomẽ retinet. Citium enim vocatur ab his qui in Græcum sonum vocabula detorquent, ne sic quidem abludens à Cherim nomine. Tot gentium fuere principes Iapheti filij nepotésque. Cæterum quod Græci fortassis ignorant prius dicam, deinde cœptam narrationem prosequar. Nomina [d] ista decoris causa in Græcam formam mutari ad aurium voluptatem. noſtrates enim huiusmodi forma non vtuntur: sed eandem

a *Progenies filiorum Gomar.*

b *Progenies filiorum Iauan.*

c *Tharsus Pauli patria. Actor. 9.*

d *Mutatio nominum vnde orta.*

Hedio & Ruffinus Cap.12. *Geneſ.10.*

dem apud nos perpetuò ſpeciem obtinent, nec terminationem variant. Adamus certè nobis Adam vocatur, & Noe, qui Græcis Nochos diceretur, eáque forma nullam variationem admittit. Chamæ verò filij Syriam & regionem Amano Libanóque montibus hærentem obtinuerunt, quicquid eius ad mare vergit occupãdo, & Oceanum vſque ditionis terminos proferendo, vocabula tamen omnino partim euanuerunt, partim ita deprauata ſunt in diuerſum, vt haud facile agnoſcantur. ex quatuor enim Chamæ liberis Chuſo nihil detrimenti tempus attulit. Æthiopes enim quibus præfuit, nũc quoque tam à ſeipſis, quàm ab Aſianis omnibus Chuſæi nominantur. Meſræis etiã ſua manſit appellatio, Ægyptum enim Meſren, & Meſtæos Ægyptios vocamus quotquot eam regionem incolimus. Quin & Lybiæ colonos dedit Phutes, déque ſuo nomine Phutos dici voluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine: & cõplures apud Græcos hiſtorici eius mentionem faciunt, ſicut adiacentis etiam regionis, quæ Phute dicitur. mutauit autem præſens nomen ab vno filiorum Meſiæi, qui vocabatur [b] Libys. cur autẽ Africa ſit dicta, paulo poſt docebimus. Quartus [c] Chamæ filius Chananæus Iudæam nunc vocatã habitauit, gentémque ſuã Chanaan nominauit. Hi quoque liberos genuerũt, & in his Chuſus filios ſex. quorũ è numero Sabas Sabæorum author fuit, & Euilas Euilæorum, qui nunc Getuli appellantur. Sabathes verò Sabathenos, qui Græcis dicuntur Aſtaborti; Sabactas quoq. Sabacténos inſtituit. Romus item Romæos condidit, & duos filios habuit. alter Iudas genti Iudæorum inter occidentales Æthiopes originem dedit & nomen, Sabæus alter Sabæis. Nabrodes [d] autem manens apud Babylonios tyranni-

a *De Chami filiis ipſorúmque progenie.*

b *Lybia ſiue Africa.*

c *Progenies Chananæorum.*

d *Nabrodes ſiue Nemroth.*

dem

dem arripuit, ſicut iã ante diximus: Meſræi verò filij numero octo quãtum terrarum à Gaza Ægyptũ vſque patet poſſederũt, ſed ſolius Philiſtini nomen ipſius régio ſeruauit, Palæſtinam [a] enim Græci eius portionem vocant, reliquorũ Lumæi, Enamię, Labimi, qui ſolus colonis in Lybiã ductis regioné à ſe denominauit, tũ Nethemi, Phætroſimi, Cheſlœmi, Chephthomi, iã res quàm nomina ſunt in obſcuro. Bello enim Æthiopico, de quo ſuo loco dicetur, vrbes eorum ſunt euerſæ. Chananæo [b] quoque filij fuerũt hi. Sidonius, qui & vrbẽ ſibi cognominẽ condidit in Phœnice, Sidonẽ à Græcis vocatã. Amathus verò Amathen habitauit, quæ adhuc extat, & ab accolis Amathe vocitatur: tametſi hanc Macedones Epiphaniã ab vno è Regum ſucceſſoribus denominauerunt. Arudæus Aradũ inſulam obtinuit, Arucæus Arcen in vrbẽ in Libano ſitã. cæterorum ſeptem, Euæi, Chettæi, Iebuſæi, Euæi, Sinæi, Samaræi, Gergeſæi, præter nomina nihil in ſacris codicib. ſupereſt. nã Hebræi vrbes eorũ exciderũt, quæ clades cauſam habuit hanc. Poſtquam terra finito diluuio in priſtinam naturam eſt reſtituta, Noe [c] cœpit eam colere, quã cum vitibus conſeuiſſet, ſuóque tempore vindemiaſſet, inuento vini vſu, ſacris prius operatus epulabatur: ebriúſque factus ac ſopore grauatus, parùm decorè nudatus iacuit, id conſpicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicauit: illi reuerſi parentem operuerunt. Senſit hoc Noe: & precatus aliis filiis felicitatem, ne Chamam quidem diris deuouit, reſpectu ſui ſanguinis, ſed tantum eius poſteros quas cum cæteri euaſiſſent, Chananæi liberos vltio diuina eſt cõſecuta, ſed de his rebus dicemus poſtea. Semæ [d] verò tertio Noe filio fuerũt quinque, qui Aſiam vſque ad Indicum Ocea-

An. mundi 1790. *Ante Chriſt. nat.* 2174.

Hedio & Ruffino Cap. 14. *Geneſ.* 2.

a *Palæſtina à Philiſtino nomenata.*

b *Filij Chananæi.*

Hedio & Ruffino Cap. 13. *Geneſ* 9.

c *Noe inebriatur, nudatur, & pro ludibrio habetur, vnde deriſorẽ diru deuouet.*

d *De filiis Sem, tertij Noe filij, & de progenie ipſorum & Abrahami.*

An. mundi 1950. *Ante Christ.* 2014.

num incoluerunt, ab Euphrate propagandæ dictionis initio facto, nam Elymus posteros reliquit Elymos, à quibus Persæ originem traxerũt. Assuras vrbem Ninum condidit, & subditos de se Assyrios denominauit, quorum opes præcæteris efloruerunt. Arphaxades eos qui nunc Chaldæi sunt, Arphaxadæos nominauit, imperio gentis potitus. Aramæos Aramus tenuit, quos Græci Syros appellare malunt. qui verò Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam autorem generis habuerunt. Ex Arami verò quatuor liberis Vsez habitator Trachonitidis fuit, Damacíque conditor. ea sita est Palæstinam inter & Syriam cognomine Cœlen. Armenam Ortus tenuit, Geiheris Bactrianos: Mesas verò Mesanæos: nũc Pasini castrum vocatur. Ex Arphaxade prognatus est Sales, ex hoc Heberus, à quo Iudæi Hebræi quondam appellabãtur. Porrò Heberus Iuctam & Phalegum genuit, qui natus est dum habitationes distribuerentur. nam hæc vox Phalec partitionem Hebræis sonat. Iuctæ verò Heberi filio liberi fuerunt, Elmodadus, Salephus, Azarmothes, Iraes Edoamus, Vzalis, Daeles, Ebalus, Ebemaelus, Saphas, Ophires, Euilas, Iobelus. Hi à Cophenæ flumine Indiæ ad Assyriam vsque habitant Hactenus de Semæ progenie sit dictum. nunc de Hebræis erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio prognatus est Ragaus: ex hoc Serugus, ex quo Nachores est genitus, & ex hoc Tharrus hic Abrahami fuit pater, qui fuit decimus à Noe, & natus est post diluuiũ anno secundo supra decentesimum & nonagesimum. siquidem Tharrus septuagesimo anno genuit Abrahamum. Nachores cum esset viginti & octo annorum genuit Tharrum. de Serugo autem Nachores nascitur circa annum trigesimum secundum. Ragaus

a *Hebræoĩ origo.*

b *Genealogia Abrahami.*

gatis factus est Serugi pater cùm esset annorum triginta duorum: totidem verò annorum Phalegus genuit Ragaum. Heberus autem quarto & tricesimo ætatis anno genuit Phalegum, ipse de Sale prognatus anno nato tricesimum: quē Arphaxades genuit quinto & tricesimo ætatis anno. Semæ filius Arphaxades natus est post annos duos à diluuio. Abrahamus autem fratres habuit Nachorem & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Lotho, & filiabus Sara & Melcha, in regione Chaldæorum est mortuus, in Vrbe quæ Vra Chaldæorum vocatur, & sepulchrum eius nunc vsque ostenditur. neptes verò ex fratre duxerunt coniuges, Melcham Nachores, Saram Abrahamus, Cæterùm cùm Tharrus exosam haberet Chaldæam propter luctum Aranis, omnes simul migrauerunt Carras Mesopotamiæ, vbi etiam Tharrum defunctum sepeliuerunt, anno exactæ vitæ ducentesimo quinto. Iam enim paulatim subtrahebatur de vitæ spatiis, vsque ad Mosis ætatem: post quem à cxx. annorum terminus Deo finitore est statutus, quantum temporis & Moses ipse vixit. Itaque Nachores è Melcha octo filios suscepit, Vxum, Bauxum, Manhelem, Zachamum, Azamum, Pheldam, Iadelphum, Bathuelem, atque hi legitimi Nachoris filij fuere. nam Tabæum, Gadamum, Tauaum & Macham è Ruma concubina genuit. Porrò Bathueli vni è legitimis Nachoris filiis nati sūt, Rebecca filia, & filius nomine Labanus.

2 *Humanæ vitæ terminus Anno* 120.

Quomodo Abraham generò nostri auor è Chaldæorum terra profectus, habitauit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur.

An. mundi 2024. *Ante Chri.* 2161. 194.

CAP. VIII.

ABrahamus verò Lothum Aranis fratris sui filium, Saræ coniugis suæ fratrem, adopta- Hedio & Ruffinus.

uit,quòd germano filio careret: & cum iam esset annorum LXXV. monitus oraculo Chaldæã terram mutauit Chananæa: quam & ipse habitauit,& posteris reliquit, Vir sapiens ex æquo & eloquens,& in coniectando sagax. Cúmque ob virtutem [a] eximiam sapiens esset præ cunctis habitus,ausus est vulgo receptam de Deo persuasionem conuellere, & in melius vertere. Ergo [b] primus omnium clara voce prædicauit, vnum esse Deum rerum vniuersitatis conditorẽ: de cætero siquid ad felicitatẽ conferat:non nostris nobis viribus,sed illius volũtate cõtingere. Hoc verò ex terræ ac maris obseruatione colligebat, tum eorum quæ circa solem ac lunam & reliqua sidera videbat accidere,esse nimirum potentiam quandam quæ horum curam gerat, & omnia decenter administret,qua cessante nihil nostris vtilitatibus seruiturum, cùm nihil suapte virtute polleat,sed vniuersa omnipotenti ipsius voluntati obsecundẽt. quapropter huic vni honorem deberi. huic gratias agi oportere, Quamobrem cùm Chaldæi Mesopotamitæque cæteri contra se insurgerent,consilium migrãdi cepit, & voluntate ac fauore Dei fretus terrã Chananæã tenuit:vbi sedibus positis Deo struxit aram,& hostias mactauit. Meminit autem patris nostri Abrahami [c] Berosus quoque, non tamen eum nominans, his verbis. Post diluuiũ autem decima ætate apud Chaldæos erat quidã iusticiæ cultor, vir magnus & sideralis scientiæ peritus.Hecatæus [d] verò non meminit tantum obiter,sed libro in hoc conscripto res eius posteritati tradidit.Nicolaus [e] autem Damascenus in quarto Historiarum sic scribit. Abrahamus regnauit apud Damascum aduena, vt qui cum exercitu venerat è regione supra Babylonem sita,quæ Chaldæorũ dicitur,nec ita multò pòst

Cap. 15. Gene. 11.12.

a *Sapientia Abrahami.*

b *Abrahamus primus verbi diuini conciona-tor.*

c *Berosus.*

d *Hecatæus.*

e *Nicolaus Damasce-nus.*

hinc

hinc quoque migrans cum suo populo, sedem transtulit, in terram tunc [a] Chananæam, nunc verò Iudæam nominatam: eiusque posteritas ibi creuit in ingentem numerum, quorum res alibi sum narraturus. Abrahami verò nomẽ etiam nunc est apud Damascenos celebre, & vicus ostenditur, quem vocant Abrahami domicilium.

a *Domicilium Abrahami.*

Quòd fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, vxore vnde venerat, est reuersus.

An. mundi 2016. Ante Chri. nat. 1938.

CAP. IX.

FAme deinde Chananæam terram inuadente, Abrahamus audita Ægypti vbertate, proficiscí illuc decreuit, tum vt copiis eorum frueretur, tum vt sententiam sacerdotum de diuinitate cognosceret: aut secuturus illorum opinionem, si modò melior esset, aut ipse rectiora eis commonstraturus. Cæterum cum & Saram secum duceret, veritus Ægyptiorum libidinem, ne fortè ob excellentem vxoris formã à rege interimeretur, artem commentus est talẽ: Fratrem eius se finxit, monita prius, vt ob præsentem necessitatem simulationi suæ subseruiat. Vt [b] autem ventum est in Ægyptum, id, quod suspicatus fuerat, euenit: iam enim cõiugis pulchritudinem fama diuulgauerat, quamobrem Pharaothes gẽtis rex audita oculis suis cognoscere, ac muliere etiam potiri concupiuit. Huic malæ libidini Deus obstitit, pestilentia & seditione res regis infestans: consultíque de remedio Sacerdotes, quóve modo placandum esset numen, hanc mali causam responderunt, quod hospitis matrimonio iniuriam inferre parauisset. Rex territus primum scitatur, quænam sit

Hedio & Ruffinus Cap. 16. Gen. 12. 13.

b *Ægyptiorum libido.*

Anno mundi 2026. Ante Christum nat. 1938.

quisve eius comes.cognita deinde rei veritate, Abrahamo satisfecit:sororem se putasse nõ vxorem,& affinitatem contrahere, non iniuriã inferre voluisse:donatóque magna pecunia potestatem fecit congrediendi cum præstantissimo quoque [a] Ægyptiorum ac doctissimo: quo factũ est vt virtutis nomine in maximã existimationem veniret.nam cum ea gens in diuersos ritus & opiniones scinderetur, & per mutuum contemptum átq. insectationem infensis inter se animis agerent, collisos inter se eorum de religione sermones & à seipsis cõfutatos,vanissimos esse nihílq. prorsus veritatis habere declarauit.ob [b] has dissertationes in pretio habitus,vt qui magnã tã intelligendi,quàm eloquendi docendíq. facultatem præ se ferret & numerorum scientiam & siderũ benignè illis communicauit.nã ante Abrahami ad se aduentum,Ægyptij rudes erant huiusmodi disciplinarum: quæ à Chaldæis ad Ægyptios profectæ,hinc ad Græcos tandem peruenerunt. Reuersus inde in Chananæam [c] agros cum Lotho diuisit.orta verò inter opiliones contentione de iure ac terminis pascuorũ.arbitrium & opinionem Lotho permisit: ipse contentus relicta sibi portione agri subm õtani,domicilium elegit in oppido Hebrone.id septem annis est antiquius quàm vrbs Ægypti Tanis. Lotho verò campi cesserũt,& planicies Iordani fluuio cõtigua,non longè à Sodomorum vrbe: quæ tunc bona & magna, nunc diuina vltione ac ira, vt ne vestigium quidem supersit,est deleta: cuius rei causa mox suo loco dicetur.

a *Abrahamus Ægyptios religionem docuit & artes.*

b *Abrahamus egregius Astronomus.*

c *Diuisio agri Abrahami & Lothi.*

Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta.

Hedio & Ruffinus. Cap. 17.

CAP. X.

EOdem tempore cùm Imperiũ Asiæ penes Assyrios esset,Sodomitarum res tã opibus quàm

quàm numerosa iuuentute florebant, vt à quinque Regibus administrarentur. hi [a] erant Ballas, Bareas, Senabarus, Symoborus & Balin, suo quisque regno præpositus. Hos Assyrij bello petierunt, diuisisq. quadrifariam copijs sub quatuor Imperatoribus, regionem illorum oppugnabant, commisso tandem prælio victores Assyrij Sodomitarum regibus tributum imperauerunt. cúmque per duodecim annos imperata fecissent, & tributa soluissent, decimotertio defecerunt: quo factũ est vt noua in eos Assyriorũ expeditio fieret, ductu & auspiciis Marphadis, Ariochi, Chodollogomori, & Thargali. Hi & Syriam vniuersam rapinis vastauerunt, & gigantum posteros perdomuerunt. cúmque in agrum Sodomorum esset ventum, castra metati sunt in valle puteorum bituminis, tunc enim putei fuerant in eo loco: mox verò Sodomis deletis, lacus ibi, quem à scatenti bitumine [b] Asphaltitem dixêre, repentè extitit. eo de lacu paulò pòst dicemus. cæterum Sodomitæ cum Assyriis congressi, post egregiam pugnam editam, partim in acie ceciderunt, partim deditionem fecerunt, cum quibus & Lothus captiuus est abductus, qui Sodomitis in auxilium venerat.

Anno mundi 2031. *Ante Christ.* 1933.

Genes. 14.

a *Quinque Reges Sodomitarum.*

b *Asphaltites lacus.*

Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus tam captiuos quàm reliquam prædam victor reduxit.

CAP. XI.

His auditis Abrahamus, tum Lothi cognati, tum Sodomitarũ amicorum ac vicinorum clade commotus, nihil cunctatus in succursum eorum cum suis properauit: & quinta nocte hostẽ assecutus circa Danum (hoc alteri Iordanis fontium est nomen) oppressum ex improuiso

Hedio & Ruffinus Cap. 18. *Genes.* 14.

facilè ſuperauit. Securi enim & incauti partim in cubilibus inermes ſunt cæſi, partim præ tumulentia pugnæ inutiles in fugã ſe cõuerterũt, quos Abrahamus acriter à tergo ſequẽti quoq; luce perurgens ad Soba Damaſcenorũ compulit. Quo facto nemini dubiũ reliquit [a] victoriã non in multitudine militum, ſed in bellatorũ alacritate conſiſtere, & virtutem nulli numero ſuccumbere, vt qui cum domeſtica tricenaria cohorte, & inſuper decem & octo vernaculis, triúmq; amicorum auxiliis tantum exercitum profligauerit. quotquot autẽ ex hac clade euadere contigit, cum ignominia domum ſe receperunt. Abraham [b] verò captiuis incolumibus reductis, parta pace victor ad ſuos rediit. redeunti Rex Sodomitarũ vſq; in locũ quem [c] Cãpum regiũ vocant, gratulabundus occurrit: vbi à Solymæ vrbis Rege Melchiſedeco eſt exceptus. id nomen interpretatur [d] rex iuſtus, erat enim reuera talis, omniũ conſenſu ſacerdotio ſummi Dei ob iuſtitiã dignus habitus. Sed [e] Solyma poſterior ætas vocauit Hieroſolyma. Hic Melchiſedecus milites Abrahami hoſpitaliter habuit, nihil eis ad victũ deeſſe paſſus: ſimúlq; ipſum adhibitũ menſę meritis laudibus extulit, & Deo cuius fauore victoria cõtigerat, debitos hymnos vt ſua pietate dignũ erat cecinit. Abrahamus cõtrà de manubiis decimas ei dono dedit. Rex verò Sodomorum Abrahamo prædam omnem cedens, ſolos captiuos ſuæ regionis repoſcebat. Hanc conditionẽ ille nõ accepit, negans ad ſe quicquã inde rediturũ, exceptis alimentis militũ amicis tantum in prædæ partem admiſſis. hi erant Eſchol, Ennerus & Mambres. Hac viri virtute delectatus Deus: non carebis, inquit, præmio quod pro tot rebus egregiè geſtis tibi debetur. Quo reſpõdente, & quã voluptatem

a *In quibus victoria cõſiſtat.*

b *Abraham Lothum captum cum Sodomitis reducit.*

c *Campus regius.*

d *Melchiſedech Rex iuſtus.*

e *Solyma poſtea Hieroſolyma vocata.*

Geneſ. 15.

ptatem ista præmia mihi afferre poterunt, cum hęrede caream? (nondũ enim pater factus erat) tum [a] Deus & filiũ illi est pollicitus, & posteritatẽ ex eo tãtam, quæ stellas cœli posset æquare numero. His auditis lætus, sacrificiũ Deo iussu ipsius obtulit. Porrò sacrificij ritus erat hic. mactata iuuenca trienni, capra trienni, ariete itẽ trienni, cęteras victimas vt iussus fuerat diuisit, solis auibus exceptis, deinde priusquã erigeretur ara aduolitantibus alitibus ad victimarũ cruorẽ, oraculum redditur, prænuncians progeniem eius malos vicinos per annos CCCC. in Ægypto [b] habituram: quo tempore grauiter afflictos, victoriam tamẽ de inimicis reportaturos, deuictísq; Chananæis regionem eorum & vrbes occupaturos. Habitabat tum Abrahamus circa quercum quæ vocabatur Ogis. id agri nomen erat non longè ab vrbe Hebrone. Cæterũ ægrè ferens cõiugis sterilitatem, supplex à Deo petiit vt prolem sibi masculam largiretur. Tum Deus de cætero quoq; bene sperare illum iussit, vt qui non temerè Mesopotamiam reliquisset, atque insuper liberos ei nõ defuturos promisit. ibi [c] Sara Dei monitu in thalamũ eius adducit vnam famularum nomine Agaren Ægyptiam genere, quo liberos sibi ex ea quæreret. & [d] cùm vterum se gerere sensisset famula, cœpit contemptim habere Saram, ad principatum aspirãs, quasi ad prolem suam dominatio peruentura esset, quapropter cùm Abrahamus vxori eam ad pœnam dedisset, decreuit fugere nõ ferens afflictionem: Deũmque rogabat vt sui misereretur. Itaque [e] per desertum abeunti occurrit Angelus iubens vt ad dominos reuerteretur. fore enim eam meliore cõditione, modò se modestè gerat, nunc enim ingratitudinis ac arrogantiæ pœnam luere, quòd si contemptis

Ab. mundi 2014. Ante Christum nat. 1930.

a *Deus Abrahamo filium pollicetur.*

b *Abrahamo Deus progeniem eius malos vicinos in Ægypto habitura prænuntiat. Genes. 16.*

c *Sara Abrahamo in thalamum eam ducit Agar.*

d *Agar Saram contemnit.*

e *Ismahel Deus enutrit.*

Anno mundi 2034. Ante Christum nat. 1930.

Dei iussis vlterius pergeret, præsens exitium in eam manere aiebat. sin retrò rediret, matrem futuram pueri, qui tandem regno eius regionis esset potiturus. Paruit famula, & reuersa ad dominos, veniam est cõsecuta: nec ita multo post Ismahelem peperit, ac si dicas exoratum, eo quòd Deus preces matris exaudierit. Hunc Abrahamus sextum supra octogesimum annum natus genuit, cùm autem nonagesimum nonũ attigisset, apparuit ei Deus, nuncians [a] quòd è Sara susceptурus esset filium. eum iussit vocari Isaacum, addens proditurus ex eo gentes magnas & Reges: eásque iure belli occupaturas vniuersam Chananæam à Sidone vsque Ægyptum. Iussit [b] etiam genus ipsius, quod nolebat cum aliis permixtum, pudenda circumcidi, ídque octaua die natiuitatis. causam verò nostræ circumcisionis dicam alibi. Consulente verò Abrahamo & de Ismahele, an esset victurus, responsum est, fore longæuum simul & multarũ gentium parentem. Tum Abrahamus postea quam Deo gratias egisset, eueſtigio circumcisus est cum tota familia, similiter & Ismahel, annum tunc agens decimumtertium: ipse verò pater nonum iam agebat supra nonagesimum.

a Isaac Abrahamo promissus. Genes. 17.

b Circumcisio instituta.

Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit flagitijs eorum offensus.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

PEr [c] idẽ tempus Sodomitæ diuitiis & abũdantia pecuniarum elati, tã in homines cõtumelioſi erant, quàm erga Deũ impij: quippe qui neque beneficiorũ eius meminerãt, & hospites auersabantur, denique mutuis etiam libidinibus sese inceſtabant. His rebus offensus Deus, decreuit superbiæ pœnas de illis sumere, & regio-

c Sodomitarum flagitia.

& regionem eorũ adeò vastã reddere. vt post hac nec plantas nec fructũ vllum produceret. His ita decretis de Sodomis, Abrahamus [a] cõspicatus tres Angelos (sedebat enim ad quercũ Mambrę pro foribus domicilij sui) ratus esse hospites, assurgens salutauit eos, rogauítque vt ad se diuertentes frueretur hospitio. illis verò annuentib. iubet panes è simila fieri, & mactatũ vitulum ac assatum sub quercu discumbentibus apposuit. at illi visi sunt ei comedere, & de vxore quęrebant, vbinam esset Sara. quo referente, intus eam esse: aiunt se aliquanto post reuersuros, eámque inuenturos iam matrẽ, muliere autẽ arridente, & negãte fieri posse vt liberos gigneret ipsa nonagenaria, è marito centesimum annum agente: non sustinuerũt amplius simulare. sed fassi sunt se Dei esse Angelos: & [b] quòd missi essent, vnus nunciatum de filio, duo verò ad delendos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & surgens deprecatus est Deũ, ne promiscuè iustos cũ iniustis perderet. Deo verò negante quicquã Sodomitarum esse bonum, alioqui si vel decem inter eos essent, omnibus remissurum fuisse pœnam, Abrahamus destitit, Angeli [c] verò peruenerunt Sodoma. cines autem cùm vidissent adolescentes forma pręstãtes ad Lothũ diuertisse, ad illudendũ per vim ætati eorum sunt versi. Lotho verò suadente continerent se, néve in probrum hospitũ ruerent, sed hospitio suo nõ nihil honoris haberent: aut si tẽperare sibi nõ quirent, filias se pro illis eorũ libidini exhibiturũ: ne sic quidẽ parẽre voluerũt. Deus [d] autẽ illorũ audacia cõmotus ad itã, ipsos quidem excæcauit, ne in ædes introitum inueniri possent. cæterum Sodomitarum populum vniuersum ad supplicium adiudicauit. Lothus [e] autem

An. mundi 2948. Ante Christum nat. 1916.

a *Angeli Abrahamum suscipit hospitio.*

b *Angeli Abrahamo filium nascturum nunciant, & delendos Sodomitas.*

c *Ad Lothũ Angeli deuertunt.*

d *Sodomitæ Deum execrant.*

e *Lothus cũ suis seruat.*

ab ipso præmonitus de futuro excidio, discessisse inde, assumpta etiam vxore & duabus filiabus etiã tum innuptis, sponsi enim earũ monentem de exeundo cõtemptim erãt vt delirũ qui talia diceret. Tum Deus iaculatur telũ in vrbem, eámque cum ipsis incolis exurit, & agrũ quoq; pari deuastat incendio, quemadmodũ mihi iã dictum est in cõmentariis quos de bello Iudaico prodidi. Cæterum Lothi vxor inter abeundum subinde ad vrbem respiciens, & curiosius cladẽ hanc contra mandatũ Dei spectans, in statuam salis est versa. dictum est mihi iam & de illa: nam extat hodie quoque. ipse [a] verò cum filiabus in paruum quoddam rus euasit, cui soli ignis omnia circunquaque vastans pepercit, id Zoor nunc vsquè vocatur, sic paruum Hebræorum lingua significante. In hac solitudine vitã inopẽ aliquantisper tolerauit: puellę verò vniuersum genus humanum extinctum ratæ, æstu circumuento parente, cum inscio sunt cõgressæ, curantes ne totum genus deficeret. ex hoc congressu nati sunt filij: maiori [b] Moabus, ac si dicas è patre, iuniori Ammonus, quod nomẽ significat filium generis. Horum alter Moabitarum fuit autor, magnæ gentis etiam nostra ętate, alter verò Ammonitarum vtrique Syriam Cœlen incolunt. Et in hunc modum Lothus reliquit Sodoma. Abrahamus autem migrauit in Gerara Palestinæ, Saram ac si sororem secum ducens, eadem arte qua quondam, nimirum insidiarum metu. timebat enim Abimelechum eius loci regem: qui [c] & ipse amore Saræ captus, ea potiti cupiebat, eam cupidinem morbus grauis impediuit diuinitus immissus: atque ita medicorum ope destitutus, in somnis admonetur, abstineret se ab iniusta coniugis hospitis. mox cùm meliusculè habere

a *In Zoor Lothus euasit.*

b *Explicatio nominis Moabus & Ammon.*

Hedio & Ruffinus cap. 20. *Genes.* 20.

c *Abimelech amore Sara captus.*

habere cœpisset, indicat amicis, quod Deus sibi hunc morbum immisisset vindicans ius hospitis, & vxori eius ab iniuria cauens, nõ enim sororem esse, sed vxorem legitimam. Hæc locutus Abrahamum de consilio amicorum accessitum, secutum esse de pudicitia cõiugis iubet. Deum enim eius curam habere, cuius auxilio nihil turpe passam se illi restituere, idq; ita esse Deum testabatur. & mulieris conscientiam. ac ne expetiturum quidem eam fuisse, si nuptã esse sciuisset, ad hæc rogabat, vt æquo animo in se esset, Deúmque propitium redderet. Et siue apud se maneret, nihil ei defore: siue abire mallet, deductores est pollicitus, & omnia quorum causa ad ipsum venisset. Hęc locuto Abrahamus nec omnino fictam consanguinitatem aiebat: esse enim fratris filiam: & sine hac simulatione parum tutam peregrinationem credidisse. ac ne morbi quidem causam ei se fuisse excusabat. Quin & salutem regis sibi curæ futuram, & mansurum quoque cum illo libenter. cũ rex tàm agri quàm pecuniarum partem ei cessit: & conditiones pacis bona fide vtrinque seruandas dixit, fœdere cũ eo super puteo quodã icto, qui [a] Bersabe vocatur, ea vox iuramenti puteũ significat: & id nomẽ & hodie locus seruat. Nec ita multa post Abrahamus filium è Sara suscepit, iuxta promissa Dei, quem Isaacum nominauit. Sic [b] risus Hebræis significatur, siquidem risus Saræ, dum proles ei iam natu grandi præter expectationem promittitur, in causa fuit huius appellationis. ipsa enim erat nonagenaria, Abrahamus verò annorum centũ ipso anno quo Isaacus est natus. eum octaua mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudæis durat, vt post totidem dies circumcisionem celebrent,

Anno mundi 2048. Ante Christum nat. 1916.

a *Bersabe iuramenti puteus. Genes. 21.*

b *Isaac risus.*

De Ismahele Abrahami filio, eiúsque posteris Arabibus.

CAP. XIII.

Hedio & Ruffinus Cap.21. Gen.21.

ARabes [a] verò post decimum tertium annũ id faciunt. Ismahel enim gentis eorum autor Abrahamo è concubina natus, post tantum temporis est circumcisus, de quo iam dicendũ. Amabat Sara Ismahelem ab initio, è famula Agare natum, nõ secus ac si ex se esset genitus, alebatur enim in spem successionis, verùm postquam ipsa Isacum peperit, non amplius æquum censebat Ismahelem cum hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto communi patre iniuriam ei facilè inferre potuisset. Suasit [b] igitur Abrahamo vt eum vitã cũ matre aliquò ablegaret. ille verò primum non aduertebat mentem ad Saræ consilium, rem atrocem ratus, puerum nondũ adultum & mulierẽ egenam ablegare. tandem verò approbante Deo, Saræ voluntati paruit: puerúmque matri cõmisit, nondum per se peregrinationi aptũ: & dato eis vtre aquæ ac panibus, iussit ire quò eos necessitas duceret, & cùm defeciisset cõmeatus, in anxietate erat mater, cúmque nihil aquę supereſſet, deposito sub abiete puero animam agente, ne spectatrix esset expirantis, vlterius pergebat. cui [c] occurrens angelus Dei, & fontem in propinquo indicauit, & curam educandi pueri habere iussit: sperãdũ enim illi eximiam felicitatem è salute Ismahelis, tum verò mulier meliori spe concepta, cùm incidisset in pastores, eorum benignitate miseriam euasit. Postquam autem ad virilem ætatem peruenit, vxorem ei coniunxit Ægyptiam genere, vnde & ipsa erat oriũda: ex [d] qua Ismahel duodecim suscepit liberos. hi erãt, Nabæothes, Cedarus, Abdeel, Edumas, Massamus, Memassus,

a *Iudei octauo die circumcisionem celebrant, Arabes post decimum tertium annũ.*

b *Ismahelẽ cum matre Abraham ablegat.*

c *Angelus Dei occurrit Agar.*

d *Duodecim Ismahelis liberi. Genes.25.*

massus, Masmesus, Chodamus, Themanus, Ietu-
rus, Naphæsus, Calmasus. hi quicquid terrarum
est, Euphratem inter & rubrum mare habitant,
Nabathæa[a] nomine regioni indito. Sunt au-
tem hi à quibus Arabes gentem suam eiúsque
tribus denominauerunt, tum propter ipsorum
virtutem, tum propter Abrahami autoritatem.

a *Nabathæa regio.*

De Isaco legitimo Abrahami filio.

CAP. XIIII.

ISacum autē Abrahamus supra modum ama-
bat vt vnigenitum, & quem in senectute Dei
dono susceperat. hunc affectum & beneuolen-
tiam parentum puer ipse magis ac magis accē-
debat, omni virtuti deditus, & tā parentes quā
Deum colens: quo successore omniū fortuna-
rum relicto, Abrahamus haud grauatim vita
excessurus videbatur: id quod ipsi Dei benigni-
tate contingit. Volens tamen pietatis eius peri-
culum facere, Deus apparuit ei: enumeratísque
omnibus beneficiis in eum collatis, vt victoriā
illi de hostibus olim concesserit, vtque præsen-
ti felicitate suo fauore frueretur, filium Isacum
poposcit vt sacrificium & victimam sibi offer-
ret. iubebat autem vt in montem Morium sub-
ductum holocaustum faceret. sic enim pieta-
tem eius illustriorem fore, si vel filij salutē vo-
luntati diuinæ posthaberet. Abrahamus[b] verò
nefas ducens quauis in re Deo morem non ge-
rere, quin potius per omnia parendum ei per
quem omnes viuerent, celans vxorem tam Dei
mandatum, quàm suam de pueri cæde senten-
tiam. ac ne famulorum quidem vlli rē indicās,
ne fortè aliquis sibi obstaculo esset, abstumpto
Isaco cum duobus seruis, impositísque in asi-
nū rebus ad sacrificiū necessariis, proficiscebā-

An. mundi 2074. *Ante Christ. nat.* 1890.

Genes. 22. Hedio & Ruffinus Cap. 22.

b *Abrahami obedientia.*

tur ad montem. ac biduum quidem comitati sunt eum serui. tertia verò die cum iã in prospectu esset mons, relictis aliis in campo cũ solo puero ascendit in montẽ, in quo pòst Dauid templũ constituit: ferebántq; secum quicquid ad sacrificium pertinet absque victima. Isaco [a] verò qui tum vigesimũ quintum annum agebat, aram apparante, percontantéque quidnam mactaturus esset nullam habens hostiam: tũ ille Deum daturum aiebat, qui potens esset hominibus & quę non habeant largiri, & quę habeant adimere, si in illis fiduciã collocent, daturum ergo sibi quoque victimam, siquidẽ propitius esset his sacris interuenturus, postquã autẽ structa ara ligna imposuerat, omnibus apparatis sic infit. Fili, [b] mille votis te expetitum, postquam in hanc vitã veniisti, summa cura ac solicitudine educaui, nihil beatius existimans quã si te virum videre daretur, & tãdẽ hæredẽ meæ ditionis relinquere. Sed quoniã Deo visum est vt te susciperem, ac nunc rursum vt te amittam, fer generosè hoc sacrificium. Cedo enim Deo, qui à nobis hunc honorem reposcit, pro perpetuo fauore quo nos belli ac pacis tẽpore est prosecutus. Nunc lege naturæ natus cum sis vt moriaris, non vulgarem habebis vitę exitum, sed à proprio patre patri vniuersorũ Deo sacrifico ritu oblatus, ipso vt credere par est indignum te censente qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de vita decedas: sed inter precamina & sacra animam tuam exceptam apud se collocabit: vbi memor cur te potissimũ educauerim senectutem meã sustentabis, nõ quidem per te ipsum, sed Deum mihi curatorem tuo loco relinquẽs. tum [c] Isacus haud quaquam à tanto parente degener, libenter hæc verba accepit, negans se dignum

[a] *Isac mactandus annum agit vigesimum quintum.*

[b] *Oratio Abrahami ad Isacum ante mactatum.*

[c] *Isaci ad parentem responsio.*

dignum qui vnquã natus esset, si tam Dei quàm patris decreto reluctans, nõ alacriter se præberet vtriusque placitis: quandoquidem etiamsi pater solus ita vellet nefas esset non obsequi. iamque minimum aberat quin perpetraretur facinus, ni Deus obstitisset. Inclamat enim nomine Abrahamum, neci pueri intercedens: nõ enim cupidine sanguinis humani, pueri cædẽ imperasse, neque vt quem patrem ipse fecerat, liberis per impietatem orbaret, sed vt probaret eius animum, an etiam talibus iussis pariturus esset. nunc cognita eius promptitudine ac præcellenti pietate ratum se habere quicquid illi hactenus concesserat. non defuturam autẽ nec in posterum suam prouidentiam, tã ipsi quàm eius generi. hunc quoq; filium longissimo tempore victurum, vitáq; feliciter exacta filiis germanis & probis magnum principatum relicturum, prædixit etiã fore vt genus eorũ in multas gẽtes crescceret, nec minus opibus quàm numero augeretur: ipsorum etiam autorum eius generis memoriam fore sempiternam. regione quoq; Chananæa bello quæsita, vsq; ad inuidiã omnium exterarum gentium fortunatos fore. hoc oraculo reddito, Deus [a] illis arietem ad victimam ex improuiso præsto esse voluit. At illi ex insperato sibi redditi, auditáque tantæ felicitatis promissione, mutuò se complectebantur: mactata deinde victima incolumes ad Saram se receperunt, vixerúntq; beati, omnes eorum conatus Deo prosperante.

[a] *Arietem ad victimã loco Isaci Deus offert Abrahamo.*

An. mundi 2087. *Ante Christum nat.* 1877.

Hedio & Ruffinus Cap. 23. Gen. 23.

Sara obitus. Abrahami coniugis.

CAP. XV.

SAra autem non multo pòst moritur, cum [b] vixisset annos viginti septẽ supra centum. Sepultura est in Hebrone, Chananæis publicè

[b] *Ætas Sarae, 127, an.*

ius sepulchri offerentibus. Abrahamus tamen maluit sepulturæ locum quadringentis siclis emere de Ephremo quodam Hebronensi ciue: vbi monumenta eius & posterorum sunt exædificata.

Quomodo è Chatura Abrahamo nupta Troglodytarum gens prouenit.

CAP. XVI.

An. mundi 2087. Ante Christ. nat. 1877.

POst hæc duxit Chæturam, ex qua nati sunt ei filij sex, viri prudentes & industrij, Zembranes, Iazares, Madanes, Madianes, Lusubacus, Suus: qui & ipsi filios habuerunt. Suo Sabacanes natus est & Dadanes. huic Latusimus, Asurus, Luures. Madanis verò fuerunt, Epha, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His * omnib. filiis ac nepotibus Abrahamus deducendi colonias fuit autor, occupauerúntque Troglodyticam regionem, & Arabiæ Felicis quicquid ad rubrũ mare pertinet. Fertur etiã quòd hic Ophres cum exercitu profectus occupauit [b] Libyam, quam postea nepotes eius tenuerunt, Aphricam ab ipso denominatam. Attestatur huic opinioni & [c] Alexãder Polyhistor sic scribẽs: Cleodemus, inquit, propheta, cognomine Malchus, qui ad imitationem Mosis legislatoris Iudæorum historiam contexuit, narrat Abrahamum è Chætura aliquot filios suscepisse, tres nominatim recensens, Aphrã, Surim, Iaphram. à Suri appellatam Assyriam, ab Aphra verò & Iaphra vrbẽ Aphram & regionem Aphricã nominatas. hos enim ductu Herculis in Libya militasse contra Anteum Herculem etiam ex Aphræ filia genuisse filium Dedorum, ex hoc Sophonem prognatum, à quo Sophaces barbari habent nomẽ. Isaco [d] autẽ tam fermè quadragenario Abraha-

Gen. 24. 25.

a *Troglodytarum origo.*

b *Libya denominatur Aphrica.*

c *Alexander Polyhistor.*

Medio & Ruffinus Cap. 24.

d *Isaac Rebeccam vxorem duxit.*

mus

mus pater coniungere volens vxorem Rebeccã Nachoris fratris sui neptẽ. mittit maximum natu famulorum ad sponsalia, prius accepta fide obligatum, modus verò deuinciendi fuit talis. Subditis[a] alter alteri manibus sub fœmora, Deũ ita testem inuocabant eorũ quę destinauerant. Misit etiam dona ad illos, vel rara illic vel nũquam antè visa. Profectus autem famulus diuturnum iter faciens, eò quòd difficilis esset trãsitus per Mesopotamiam hyeme propter cœni altitudinem, æstate ob aquarum inopiam: ad hæc propter latrocinia quæ vitari non poterãt, nisi à cautis, tandem peruenit ad vrbẽ Carras. & cùm venisset in suburbium, incidit in complures puellas euntes aquatum: móxque inter se precatur, si Deo gratæ forent hæ nuptiæ, vt inter illas inueniretur Rebecca ad quam filio desponsandam Abrahamus eum miserat: & hoc signo dignosceretur, quòd cæteris negantibus, ipsa potũ roganti præberet. hæc secum volutãs accedit ad puteum, poscens ab eis potum. illis verò causantibus aquam se non sine labore acquirere, quam domum deferant, non aliis præbeant: vna omnium obiurgatis reliquis negando eas vnquam inter homines versatas, quæ ne aquã quidem impartirent, benignè hospiti potum offert. at ille certa iam spe de euentu concepta, volens tamen verum cognoscere, collaudata prius virginis indole & benignitate, quæ vel cum sua fatigatione roganti subministrare non grauaretur, scisciatur ex quibũsnam esset parentibus, gratulatus eis talem filiã, & imprecatus vt eã ex animi sententia viro probo elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. puella in hoc quoque ei gratificatura genus suum indicat. Rebecca[b] inquit, mihi nomẽ est, pater verò fuit Bathuel, quo defũcto

An. mundi 2089. Ante Christum natum 1875.

a *Mos veteribus iurandi.*

b *Rebecã familiaritatem conuasbit cum Abrahami seruo.*

a Isac mandatus annum agit vigesimum quintum.

b Oratio Abrahams ad Isacum ante mactatum.

honorem cognationi ſuæ habere, as nuptias: cuius voluntatem nolite e. diuino enim fauore præter alia feliciter in hoc itinere ſucceſſerunt, hãc & veſtras ædes inuenì. propin- iam oppido, conſpicatus multas vir- eum petentes, optaui vt in hanc inci- quod & factũ eſt. has igitur nuptias au- Deo conciliatas, vos quoque veſtrã amo- ras habetote, & Abrahamum qui me tã huc miſit, veſtro annutu honorate, illi m quòd rem tam optabilem approba- am quòd Dei ſententiam accedere eo- erent, mittunt eam quibus poſtulabatur tionibus: duxítque illam Iſacus, facultã- aternarum iam dominus.

An. mundi 2124. Ante Chriſtum nat. 1840.

Hedio & Ruffinus Cap. 18. Geneſ. 25.

De obitu Abrahami. CAP. XVII.

Defunctus[a] eſt autem Abrahamus non ita multo poſt, vir in omni virtute eximius, & ſua inſigni pietate Deo egregiè carus, Vixit nos 175. ſepultus eſt in Hebrone iuxta vxo- Saram, communi cura filiorum ſuorum, ci & Iſmaelis.

a *Abraham moritur annos natus 175.*

De Iſaci filijs Eſau & Iacobo, & nativitate eorum ac educatione.

CAP. XVIII.

DEfuncto autẽ Abrahamo vxor Iſaci gere- bat vterum: cuius molem creſcẽte in dies, an- dus cõſuluit oraculum. Reſponſum eſt, geme- os ei parituram Rebeccam, & ab vtroq. deſcẽ- am gentem autori ſuo cognominem: & quæ inor videbitur, eam fore potiorem. nec mul- oſt, ſicut prædictum erat, naſcũtur ei gemi- orum grandior à capite ad pedes erat hi- minor verò exeuntis ante ſe calcaneum

Hedio & Ruffinus Cap. 26. Geneſ. 25.

Labanus frater meus & domum curat & matrẽ meæ quoque virginitatis tutor. His cognitis homo gaudebat ob ea quæ sibi acciderent, quæque audiuisset: manifestò cernens Deum hoc iter prosperare, prolato deinde monili & aliis quibusdam ornamentis quibus ætas ea delectatur, obtulit puellæ, dicens hanc esse gratiam & honorem pro communicato potu, ipsámque dignam quæ accipiat, cum inter tot virgines bonitas eius emineat: rogabat etiam vt ad domesticos ipsius diuertere liceat, quandoquidẽ nocte iam appetente vlterius progredi non detur. ferre se mundum muliebrem magni precij, qui nusquam tutior esse possit quàm apud eos quorum probitatem iam esset expertus, coniecturam enim se facere ex ipsius moribus, matrem quoque & fratrem pari humanitate esse præditos, neque grauatim hospitem admissuros, præsertim ipsis nec oneri nec sumptui futurum, ad hæc illa bene eum de parentũ humanitate cõiectare, sed non rectè facere quòd tam illiberales suspicetur. omnia enim sine precio habiturum, indicaturam tamen prius Labano fratri, cuius permissu ipsũ adducturã. quo facto postquam adduxit hospité, serui Labani camelos curandos acceperunt, ipse verò ad cœnam eum secũ duxit, qua peracta sic eum & matrẽ puellæ est allocutus. Abrahamus * filius est Tharri, vester autem cognatus, Nachores enim tuorũ mi matrona liberorum auus, Abrahami erat frater, eodem patre eadémque matre prognatus is nunc mittit me ad vos, postulãs hanc virginem filio suo coniugem dari, quem legitimum habet & vnicum, ad omnium suarum facultatum hæreditatem educatum, cui cum posset opulentissimam quamuis x. eius regionis fœminis deligere, non est ita visum; sed malens

* Orthe ser ui Abrahami & Rebeccæ.

lens hunc honorem cognationi suæ habere, procurat has nuptias: cuius voluntatem nolite contemnere. diuino enim fauore præter alia quæ mihi feliciter in hoc itinere succesſerunt, & puellam hãc & vestras ædes inueni. propinquus enim iam oppido, conſpicatus multas virgines puteum petentes, optaui vt in hanc inciderem: quod & factũ est. has igitur nuptias auſpice Deo conciliatas, vos quoque vestra amositate ratas habetote, & Abrahamum qui me tã accuratè huc misit, vestro annutu honorate, illi verò tum quòd rem tam optabilem approbarent, tum quòd Dei ſententiam accedere cognoſcerent, mittunt eam quibus poſtulabatur conditionibus: duxítque illam Isacus, facultatum paternarum iam dominus.

An. mundi 2124. Ante Chriſtum nat. 1840.

Hedio & Ruffinus Cap. 28. *Geneſ. 25.*

De obitu Abrahami. CAP. XVII.

DEfunctus [a] est autem Abrahamus non ita multo poſt, vir in omni virtute eximius, & pro ſua inſigni pietate Deo egregiè carus, Vixit annos 175. ſepultus est in Hebrone iuxta vxorem Saram, communi cura filiorum ſuorum, Isaci & Iſmaelis.

[a] *Abrahamus moritur annos natus* 175.

De Iſaci filijs Eſaù & Iacobo, & nativitate eorum ac educatione.

CAP. XVIII.

DEfuncto autẽ Abrahamo vxor Iſaci gerebat vterum: cuius molecreſcẽte in dies, anxius cõſuluit oraculum. Reſponſum est, gemellos ei parituram Rebeccam, & ab vtroq. deſcẽſuram gentem autori ſuo cognominem: & quæ minor videbitur, eam fore potiorem. nec multo pòſt, ſicut prædictum erat, naſcũtur ei gemini, quorum grandior à capite ad pedes erat hiſpidus. minor verò exeuntis ante ſe calcaneum

Hedio & Ruffinus Cap. 26. *Geneſ. 25.*

An. mundi 2124. Ante Christum natum 2840.

retinebat, pater autem amabat seniorem Esaum ex re cognomen habentem. nam Hebræi pilos vocant Seir. Iacobus verò iunior à matre amabatur. Fame autẽ in ea terra grassante. Isacus volens ire in Ægyptum propter vbertatem regionis peruenit Gerara, Deo sic iubente. rex autem Abimelechus excepit eum, quia hospitij & amicitiæ ius inter eum & Abrahamũ intercesserat. cúmque hominẽ initio magna beneuolentia prosequeretur, motus inuidia non potuit in eo affectu permanere. videns enim Deũ Isaco propitium, suúmque fauorem declarantem, expulit illum. at ille expertus mutatũ præ inuidia, secessit non [a] longè à Geraris in locum qui vocatur Fauces. ibi dum foderet puteum, pastores irruentes aggressi sunt armis opus impedire: sed illo vltro cedente, visi sunt vidisse. mox cum alio loco fodere cœpisset, rursum vt prohibentibus aliis [b] Abimelechi pastoribus, hunc quoque puteum imperfectum reliquit, prudenti consilio meliorem occasionem expectans. qua deinde oblata, rege sponte fodiendi potestatem faciente, puteo Rooboth nomen imposuit, quod significat amplum. è prioribus verò alterum vocauit Escon hoc est pugnã: alterum Siennam, hoc est inimicitiam. Itaq; Isaci potentia cum opibus indies magis ac magis crescebat. Abimelech [c] autẽ ratus cõtra se fortunas Isaci augeri, cum quo parum sincerè consuetudinem habuerat, & qui ob simultatis suspicionẽ aliquãtisper secesserat, veritus ne quando apud eum plus recens offensa quàm pristinæ amicitiæ memoria valeret, néve iniuriã acceptã vlciscereturprofectus ad illum, amicitiã cum eo renouat, vno è suis amicis arbitro adhibito. cúmque Isacus pro naturæ bonitate iniurias suas paternę amicitię libenter donaret, voti com-

a *Isaum peruenit Gerara. Genes. 26.*

b *Abimelech Isacum inuidia motum expellit.*

c *Abimelech amicitiam renouat cum Isaco.*

ti compos domum est reuersus. Alter autem filiorum Isaci, in quẽ pater erat propensior, quadraginta annos natus, duxit [a]Adam Helonis, & Alibamen Esebeonis, dynastarum inter Chananæos filias, idque autoritate propria, ne patre quidem consulto. neque enim ille permissurus erat, si filius sententiam ipsius expectasset, quippe qui nõ delectabatur affinitate eius regionis hominum. nolens tamen molestus esse filio, iubendo ei um, vt mulieres missas faceret, decreuit rem totam silentio transmittere. Sed cum esset senex, & visu orbatus, accito filio, præfatúsque ætatem, per quam etiamsi cæcitatis calamitas non accessisset, non liceret sibi amplius Deum solito cultu venerati, iussit [b] eũ venatũ ire. Cura, inquit, vt quod poteris capias, & para mihi cœnam: qua sumpta precabor Deum, vt tibi dignetur esse auxiliator & adiutor per omnem vitam tuam. nã meæ finis quàm longè absit incertus sum: qui prius quàm me opprimat, æquum est vt meis precibus Deum tibi faciam propitium. Vadit Esaus venatum: interim [c] Rebecca malens Iacobo Deum propitium, etiam præter Isaci mẽtem, iubet eum hædis iugulatis cœnam instruere. ille obsequitur matri, iussu ipsius omnia faciens. cœna verò parata, circumuolutis hędino exuuio brachiis, vt contactis pilis Esaus crederetur: nã cætera omnino similis vt gemellus, hoc solo differebat: solicitus ne maturè in malo dolo deprehensus pro fastis precaminib. diras imprecationes reportaret, apponebat cœnã patri. at Isacus sentiens in voce nõnihil peculiare, aduocat filium. illo verò protẽdente brachiũ hædina pelle amictum: voce, inquit, propior es Iacobo, attamen ob pilositatem Esaus mihi videris. nec quidquã doli suspicans, am cœnatus ad Deum precibus inuocandũ se

An. mundi 2186. Ante Chri. nat. 1778.

a *Vxores Esau.*

Gen. 27.

b *Isaac mãdat venatum Esau.*

c *Matrẽ horratur Iacob fratris benedictionem auferre.*

vertit. Domine, inquit, omnium seculorum, & cõditor omnium creaturarũ, tu patri meo maxima bona pollicitus, etiam mihi præsentem felicitatem es largitus, meis quoque posteris propitium te fore, & maioribus beneficiis eos cumulaturum promisisti. hic tuus fauor perpetuus sit precor, néve me propter hanc debilitatem despicias, quæ facit vt magis etiam ope tua egeam. Serua puerum hunc propitius, & ab omni calamitate illæsum custodida. ei vitam felicem, & possessionem bonorum quæ in tua sunt potestate, fac eum formidabilẽ inimicis, apud amicos gratiosum. Sic ille Deum inuocabat, putãs se Esaio benè precari. vix absoluerat preces, cùm Esaus à venatu reuertit, & Isacus intellecto errore nihil tamen est commotus, Esaus [a] verò postulabat vt sibi quoq. sicut fratri faceret. denegante id patre, eo quòd omnes preces in Iacobum adsumpsisset, lugebat quòd voti compos non esset. quin & pater mœrore eius motus. studiis quidem venandi, & robore corporis armorú nque præstantia celebrem fore prædicit, eámque gloriã tum ipsi, tum eius posteris mãsuram sempiternam: seruiturum tamen fratri. Cæterum cum Iacobus timeret fratrem, ne pœnas à se exigeret ob circumuentum in votis faciendis patrem, mater eum huic periculo eximit, persuadet enim marito, vt Iacobo Mesopotamenam vxorem daret, propinquam genere. iam enim etiam Esaus duxerat Basemmathen Ismahelis filiã. Malè enim Chananæis volebãt Isacus cum suis, priori affinitate offensi, in quorum gratiam filius Basemmathen duxit, quam postea magis quàm cæteras dilexit.

[a] *Esau sibi quoque benedictionem postulat.* Hedio & Ruffinus Cap. 27.

An. mundi 3186. Ante Christum natum. 1778.

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo.

CAP. XIX.

Gen. 28. IAcobus autem in Mesopotamiam missus à matre

matre, ductarus auunculi sui Labani filiam, cõsentiente etiam patre iter faciebat per Chananæam: cúmque simultaté haberet cum ea gente, nolebat ad quenquam diuertere, sed sub dio quiescebat, lapide vice puluini capiti subiecto, cui dormienti visio talis est oblata. Videre [a] videbatur scalam à terra ad cœlum pertingentẽ, & per eam speciem descendentes, supra humanam naturam augustas: & in summa scala Deũ manifestè apparentẽ, & nominatim se his verbis compellantẽ: Iacobe [b] cum sis parte bono, & auo ob suam virtutem celebri prognatus, nõ debes præsenti necessitati succumbere, sed meliora potius sperare. Meo præsidio magna te manet felicitas. nã & Abrahamũ ego è Mesopotamia huc adduxi pulsum à cognatis. & patrem tuum beatum reddidi, nec tua conditio deterior est futura. quare bono animo hanc viam perge, fretus me deductore eueniet ex tua sententia coniugium ad quod properas, accedent inde & liberi. eorum numerus erit magnus, & ipsi rursus maiorem prolẽ post se relinquent. his ego terræ huius imperiũ dabo, & eorum posteris, qui repleturi sunt terram omnem & mare quàm latè sol aspicit tu ne cedi vlli vel labori vel periculo, tui curam mihi cõmittens & nunc, & magis etiam in posterũ, hoc oraculum Deus Iacobo reddidit: quo [c] lætus vngit lapidem in quo dormienti tanta spe affulsit, & votum Deo facit sacrificaturũ se illic, si incolumi & facultatibus aucto reditus cõtingeret: quòd post reuertens soluit, omnium bonorum suorum decimis oblatis honorem etiã loco addidit, Bethel nominato: quod græcis domicilium Dei significat. Pergens [d] deinde cœptum iter in Mesopotamiã, tandẽ peruenit Carras, & cum pastores offendisset in suburbio,

a *Scala Iacobi.*

b *Verbum Dei ad Iacobum.*

c *Iacobus sacrificatum votum Deo facit, locúmque nominat Bethel, id est, domicilium Dei.*

Genes. 29.

d *Iacobus in Mesopotamiam pergit. Carras cognatio rum suorum.*

An. mundi 3186. Ante Christum nat. 1778.

& adoleſcentes ac puellas ad puteum quendã ſedentes, popoſcit potum, hinc orto ſermone percontatus eſt an noſſent quendam Labanum ſuum populare, ſi fortè adhuc ſit ſuperſtes: aiũt omnibus ſibi notum. neq. enim talem eſſe vt ignotus eſſe poſſit. quin & filiam eius vnà paſcere, demiraríq. ſe quòd nondum adſit, ex ea facile quæ cuperet cogniturum. vix hæc verba finierunt, cum puella accedit comitantibus ſuis paſtoribus, ei Iacobũ oſtendunt, dicentes [a] hoſpitem de ipſius patre ſciſcitari: quę puellariter gauiſa Iacobi aduentu, rogabat quiſnã & vnde ad eos veniret, & cuius rei cauſa addens optare ſe vt poſſent illi gratificari, quacunque re opus haberet. Iacobus verò non tam cognatione aut huius affectu quã [b] inſigni puellæ forma captus, obſtupuit, vt qui perpaucas viderat pulchritudine huic conferendas. Mihi, inquit, tecum & cũ tuo patre, ſiquidem Labani es filia, antiquior intercedit neceſſitudo, quàm ſit vel tua ætas vel mea. Tharro enim Abrahamus, Aranes, & Nachores fuere filij, ex his Bathuelus tuus auus Nachoris fuit filius: Abrahami verò & Saræ Aranis filię Iſacus, meus pater. eſt & propinquior ac recentior neceſſitudo, qua ſumus mutuo deuincti. Rebecca enim mater mea, Labani patris tui ſoror eſt eodem patre ac matre genita. itaque conſobrini ſumus ego & tu, & nunc venio ſalutaturus vos cognationiſque officia, ita vt par eſt, renouaturus. At illa memor eorum quæ de Rebecca ex patre, vt fit, audierat, ſciénſque parẽtes deſiderare aliquid de ea cognoſcere, præ amore patris lacrymabunda ruit in collum eius, complexóque iuuene: optatiſſimam, inquit, & maximam voluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquam matris tuæ obliuiſcitur, crebram illius mentionem faciens: eúmque

a Iacobi cũ Rachel colloquium.

b Rachel inſigni forma pradita.

que nuncium cum quantauis felicitate nō permutaret, tum iubet vt è vestigio se ad patrem sequatur, néve diutius eum hac voluptate fraudet. His dictis adduxit eum ad Labanū & agnitus ab auunculo, tum ipse fuit securus iam apud suos, tum illis inexpectato aduentu magnam voluptatem attulit. Post aliquot autē dies Labanus gaudere se quidem eius præsentia magis quàm verbis exprimere posset aiebat, rogabat tamen quamobrem veniisset relictis parentibus ætate confectis, & qui ipsius obsequiis ægrè carerent, pollicebatur etiam benignitatē & operam in quacunque re opus haberet. [a] Iacobus verò totā ei causam recensuit. Isaco filios esse geminos, se & Esaum, eum quia fraudatus sit patris fausta imprecatione per matris artem in se translata, cupere se interimere, quasi raptorem principatus à Deo destinati, & reliquorum votorum paternorum, hanc esse causam sui aduentus, & mandata matris, præsertim cum omnes sint inter se consanguinei, sed propiore gradu matet. Sperare se in rebus angustis post Deum præsidium maximum in auunculo reperturum. Labanus contra omnem illi humanitatem pollicetur, tum propter communes anos, tum etiam vt affectum sorori absenti debitum erga ipsum prȩsentem declararet, velle se eum gregum suorum magistris præficere & quando ad suos reuerti libuerit, nec indonatum nec inhonoratum abiturum, quemadmodum tam propinquè cognatum deceat. ad hæc Iacobus, se verò libenter accipere conditionē quantumuis laboriosam, sed [b] æquū esse mercedis loco sibi dari Rachelis coniugium, quam & ipsius virtutis causa diligeret, & quia eius opera in tale hospitium sit introductus. amor enim puellæ cogebat eum hanc mentionem

An. mundi 3193. Ante Christum nat. 1771.

a Iacobi cū Labano colloquium.

b Iacobus mercedis loco petit Rachelis coniugium.

An. mundi 2193. Ante Christum natum 1771.

inijcere. ibi Labanus ipso vultu lætitiam præferens, eius petitioni annuit, negans sibi optatiorẽ generum potuisse cõtingere. sed opus esse vt aliquandiu secum maneat. In Chananęam enim non missurum filiam, quin & sororis in tã longinquam regionem nuptam datę propemodum pœnitere. His assentiente Iacobo, de septẽ annis est conuentum, tot enim voluit seruire mercede apud socerũ, vt dato virtutis specimine, magis cognosceretur quinam vir esset. cęterum elapso præstituto tempore Labanus epulũ nuptiale apparat. noctu[a] verò nõ sentiente Iacobo inducit in thalamum alterã filiam Liam maiorem natu, faciéque non admodum liberali. at ille vino & tenebris fallentibus, congressus est cum ea, luce deinde cognito errore expostulauit cum Labano ille veniam petebat necessitati, qua compulsus hoc fecerit. nõ malitiosè, inquit, Liam suppositi, sed consuetudine regionis huius cogente. nihil tamen hoc oberit Rachelis coniugio, sed dabo eam tibi vidẽti ac scienti post alterum septennium. Passus est hoc sibi persuaderi Iacobus: nec enim aliter facere poterat amore puellæ deuinctus: & exacto altero septennio Rachelem duxit. Erant autem ambabus famulæ additæ à patre, Zelpha Liæ, Racheli Bala, nequaquam ancillæ, subditæ tamen. sed Liam malè habebat amor mariti, quo sororem prosequebatur, expectabátque post partum se fore in precio: idq. assidus precibus à Deo contendebat. cúmq; [b]puer masculus natus esset, & maritus ob hoc propensior in eam factus, Rubelum nominauit, qui sibi miseratione djuina cõciliet. Sic enim interpretatur hæc vox. Aliquanto pòst nascuntur ei tres alij: Simeon, quod significat exorabilẽ ei fuisse Deum: Leui, quod est firmator societatis: Iudas,

a *Iacobo Rachelis loco Liam in thalamum inducitur.*

b *Nomina filiorum Iacobi & explicatio. Genes. 30.*

das,quod est gratiarum actio. Rachel [a] autem verita ne propter fœcunditatem sororis deteriore apud maritum conditione esset,iubet famulam suam Balam cum Iacobo cubare,ex ea nascitur puer nomine Dan,quasi dicas, Dei iudicium: & aliquanto post alter nomine Nephthalim,ac si dicas artificiosum: quòd mater arte certauerit cum sororis fœcunditate. Idem [b] mox & Lia facit,sororis arte contra eã ipsam vsa. deducit suam famulam in sui mariti accubitum,ex ea quoque nascitur filius Gadas, fortuitum significante nomine: & post eum Aser, quod sonat beatificum,quòd mactam fœcunditate se Lia duceret. Porrò cum Rubelus,filiorũ Lię maximus mandragoręmala matri afferret, Rachel hoc viso concupiuit hunc cibum , partémque à sorore precario petiit. Illa verò denegante,iubentéque contentam esse,quòd honoris prærogatiuam apud communem maritũ haberet:Rachel mitigatura indignationem sororis, ait se illi virum cessuram in sequentem noctem.quam gratiam altera libenter accipiẽte,Iacobus cum Lia cubauit in Rachelis gratiã. Rursum igitur ei filij nascuntur:Issachares,quod nomen significat ex mercede natum: & Zabulon,quod significat pignus benevolentiæ: prætérque filia Dina.Tandem etiam Rachel peperit Ioſephum filium: ea vox significat additamentum. Hoc toto tempore , quod fuit annorum viginti,pascuis soceri & gregibus præfuit. quo exacto,æquum esse aiebat , vt cum vxoribus ad suos reuerteretur.Socero [c] verò nõ permittente, clam hoc facere cogitabat:pertentabátque animum vxorum,quonodo laturæ essent peregrinationem, quibus cum gratum hoc esset,Rachel sigillis etiam Deorum patriæ religionis sublatis,vnà cum sorore fugiebat: simúl

An. mundi 2206. Ante Christ. nat. 1798.

a *Rachel Iacobo Balam adducit.*

b *Lia Zelpham adducit Iacobo.*

Genes. 31.

c *Iacobus cum vxoribus filijs & gregibus insciosocero profectus.*

Ann. mundi 2206. Ante Christum nat. 1758.

que vtriusque liberi & famulæ cum suis filiis, asportatis etiam totis, quantæ erãt, facultatibus. Adducebat etiam Iacob dimidium pecorum, priusquã Labã rescire posset, sigilla [a] verò Deorum secum ferebat Rachel: non quòd Deos coleret, quorum contemptum à marito didicerat: sed vt si fortè pater fugientes assequeretur, haberet quò confugeret veniam impetratura. Labanus [b] autem post vnam diem cognito Iacobi & filiarũ discessu, indignatus persequebatur eũ cum valida manu, & septima demũ die deprehendit eos in quodam colle quiescẽtes: quúmque esset diei serum, ab omni vi se continuit. per noctẽ verò Deus in somnis illi visus vetuit ne quid in deprehensum in fuga generum cum filiabus durius præ ira consuleret: sed potius fœdus cum eo feriret: néve paucitatem fugientium contemneret, alioqui se illis propugnatorem futurum. Sequenti verò luce Labanus Iacobum ad colloquium euocat, non dissimulãs oraculum: quúmque ille fidei eius se commisisset, cœpit [c] hominem accusare, exprobrans quòd pauperem omniúmque egenũ suscepisset, & de suis facultatib. abundè ipsi suppeditasset. Præterea filias, inquit, tibi coniunxi, *purãs hoc* pacto beneuolentiam erga nos suã fore firmiorẽ. tu verò neq; matrẽ tuam & cõmunẽ sanguinẽ, neq; vxores apud nos ductas, neque liberos quorũ ego auus sum, reueritus, non aliter quàm hostẽ me tractasti. rapuisti mea bona, filiab. vt parentem fugerent autor fuisti: sacra patria domum tecum portasti, & apud *maiores meos*, & apud me in summa veneratione habita. & quæ vix hostis hosti faceret, tu cognatus, è sorore nepos, gener, hospes ac domesticus cõuictor mihi feciſti. Iacobus cõtrà pro se afferebat, nõ sibi soli, sed omnibus esse innatũ patriæ desiderĩũ, æq uúmque

a *Rachel parentũ Deos auffert*

b *Laban Iacobum persequitur, Deus verò à propositum deterret.*

c *Labani contra Iacobum accusatio.*

quámque vt post tanti temporis moras tandé ad eam reuertatur. Quòd [a] verò prædæ, inquit, abactę crimé obiicis, ipse iniustitiæ sub alio iudice damnareris. Cùm enim gratiam mihi pro facultatibus tuis cõseruatis & auctis debeas, annon iniquum est ægrè ferre quòd partẽ earum modicam vsurpauimus? certè quod ad filias attinet, scito nõ hoc lędendi animo à me factum, sed caritatis coniugalis hoc esse officium. sequuntur igitur non tam me quàm suos liberos. Hęc pro se: retorquebat [b] deinde accusationem in ipsum, quòd auunculus ac socer duris mandatis eum per annos xx. vexauerit, & illa quidẽ quę nuptiarum spe tulerit, quãuis per se grauia, sibi tamen leuiora fuisse, quæ verò postea secuta sunt, multo grauiora, quæ nemo nisi beneuolus perferret. etenim Labanus valdè iniquè Iacobũ tractauerat. vidẽs [c] enim eũ in omnibus rebus à Deo adiuuari, pollicebatur ei daturum se futuros fœtus, modo quicquid albũ nascereture, modo quicquid nigrum. cùm verò magno numero nascerentur, quæ Iacobo destinata essent, nõ seruabat fidem in præsens: sed in proximè sequẽtẽ annũ promittebat, quòd esset ad rem attentior, promittens quidem eo quod nõ speraret tantum prouentũ, ac mox vbi prouenerat fallens. saeras tamẽ effigies permissũ est inquirere. Rachel autem cognito patrem permissa potestate vti velle, deponit sigilla in sartinã cameli qua ipsa vectabatur: sedębátque desuper dicens se menstruis laborare: & Laban destitit amplius inquirere, credẽs filiam sic affectam nõ fuisse sacris propius accessuram. Post hæc offensę veniam pollicetur, viciſſim alter amorem filiarum, ídque iureiurando sanciunt. Hoc [d] fœdus ictum est super monte quodam, vbi columnã erexerũt ars ſpecieiyade Galadea

a *Iacobi ad Labani accusationem responsio.*

b *Iacobi cõtra Labanũ accusatio.*

c *Labani contra Iacobum dolus.*

d *Laban cũ Iacobo fœdus sanxit.* Genes. 31.

An mundi 2206. Ante Christum nat. 1758.

colli nomen factum, à quo Galadena terra est dicta. Post fœdus conuiuio celebrato, Laban ad sua rediit. Iacobo autem in Chananæã iter cœptum prosequenti visiones obueniebant, bonã spem in posterum faciẽtes: cui loco Dei castra nomen indidit. Volens [a] autem scire animum fratris erga se, præmisit diligenter cũcta exploraturos, timens eũm propter veterem suspicionem: quos ita fratrem iussit alloqui. Vltro se patriam reliquisse, ne cum offenso fratre degeret. nunc credere tantũ temporis spatium satis valere ad reconciliationem, ideóq. redire cum vxoribus ac liberis & facultatibus industria quæsitis, vt se & quicquid carũ haberet illi dedat, quãdoquidẽ nihil felicius existimet, quàm ea quæ Deus largitus est, cum fratre habere communia. His nuntiatis Esaus veheméter exhilaratus, occurrit fratri cum CCCC armatis. At Iacobus, audiens eum obuiam properare cũ tot armatis, extimuit valde. Deo tamẽ seruatore fretus prouidebat pro tempore ne quid detrimenti acciperet, vtque suos ab iniuria defenderet. Distributo igitur agmine alios procedere iussit, alios properè subsequi: vt si quis primos aggrederetur, ad sequens agmẽ haberent refugiũ: & [b] hoc modo instructis qui circa se erant, præmittit quosdam ad fratrem cum muneribus. ea constabant iumentis multísque ac variis quadrupedibus, accipienti placituris propter raritatem, veniebant autem alij post alios, vt crebrius occurrentes plures quàm pro numero viderẽtur: & credibile erat donis placatum remissurũ iram, si qua adhuc esset reliqua. quin & illud mandatũ est præmissis, vt blandè hominem alloquerentur. His ita per totã diem dispositis, nocte mouit agmen. Cúmque Iobacchum torrentem transissent, [c] Iacobus aliquan-

Genes. 33.

a *Iacob ad Esau fratrẽ nuncios mittit.*

b *Iacob fratrem muneribus reconciliat.*

c *Iacob luctatur cum spectro & vocatur Israel.*

quantum ab agmine relictus incidit in luctam cum spectro, ipse prior lacessituxerátque superior: exclamat igitur mactum virtute qui non quemuis aduersarium, sed Angelũ Dei vicerit: idque illi esse magnæ felicitatis præsagium: genúsque eius nunquam defore, nec vllis vnquã humanis viribus posse opprimi, iussitque illum posthac vocari Israelé: quod Hebræis Angelo reluctantem significat. Hæc sunt prædicta Iacobo id ipsum roganti. Cùm enim sensisset Angelum esse Dei, precatus est vt ex eo fatum suum cognoscere liceret. His dictis spectrũ euanuit. Iacobus verò lætus auditis, imposuit loco nomen Phanuel, id significat Dei facié, sed quia latũ neruũ inter luctandũ læsit, & ipse pòst eo cibo abstinuit, & nobis illo propter eum vesci non licet. Cognito [a] verò fratrem iam nõ longè abesse, iubet vxores procedere per se quanque cum pedissequis, vt è longinquo spectarent pugnam virorum, si eã frater mallet. ipse propior factus adorauit fratrem, non malè de se cogitantem. at Esaus eo salutato, interrogabat de turba mulierum ac puerorum: & cùm didicisset omnia, volebat eos deducere ad patrem. Iacobo verò excusante lassitudinem iumentorum, reuersus est in Sairam. illic enim habitabat, vernacula lingua loco ab hirsutie suã denominato. Iacobus [b] autẽ peruenit ad Scenas quas vocant, vetus nomẽ adhuc retinentes inde profectus est Sicima, quæ est vrbs Chananæorũ, & cùm esset celebritas apud Sicimitas, Dina [c] vnica Iacobi filia venit in vrbem ad visendum cultum mulierũ eius regionis. quã visa Sychemis Emmoris Regis filius, raptæ stuprum obtulit, & correptus amore patrem suum rogauit, vt puellam vxorem habere liceret. Ille mo-
rem ei gerens, venit ad Iacobũ, rogans vt filio

a *Iacob Esaum fratrem accedit.*

b *Iacob peruenit ad Scenas. Genes. 33.*

c *Dina Iacobi filia hosteria.*

An. mundi 2206. *Ante Christum nat.* 1758.

suo Dinam in matrimoniũ collocaret. Iacobus verò qui neque negare poterat propter maiestatẽ rogãtis, neq; fas putabat alienigenę filiam nuptũ tradere, deliberãdi spaciũ popoſcit. Rex sperans Iacobum assensurũ, abiit. Ille verò indicata filiis iniuria ſororis, & Emmoris petitione, iussit eos consultare quid facto opus esset. maior pars hærebat incerti quid esset agendum. Simeõ [a] verò & Leui vterini puellę fratres tale consilium inter se capiunt. Obseruato festo die quo Sicimitæ voluptati & conuiuiis operã dabant, inuasis noctu custodibus sopitos contrucidant: atq; ita facilè vrbe potiti, mares vniuersos interimũt vnà cũ Rege ac filio, solis parcẽtes fœminis. quo facinore citra cõsensum patris perpetrato, sororem reducunt. Iacobum autẽ obstupefactum audacia tanta filiorum, indignéque ferentem, Deus per visum bono animo esse iussum, lustrare tentoria, sacrificiúmq; quo dam post somnium illud in profectione Mesopotamena vouerat, persoluere imperat. Itaque [b] dum lustrat, incidit in Labani Deos (nesciuerat enim Rachelem eos furatam) his apud Sicima defessis in terram sub quadam quercu, profectus inde sacrificauit apud Bethela, vbi somnium illud diuinum viderat iter faciens in Mesopotamiam. Progressus deinde in agrum Ephratanum, Rachelem [c] ibi ex partu mortuam sepelit, solam monumento cognatorum in Hebrone non illatam. Quam quum mirum in modum lugeret, infantulum nominauit Beniamin, eo quòd doloris causa matri fuerit. Atque hic est filiorum Iacobi numerus, mares duodecim, fœmina vna. ex his octo legitimi, è Lia sex, duo è Rachele: quatuor verò è pedissequis, è singulis duo: quorum nomina iam dixi.

a *Simeon & Leui Sicimitas cõtrucidant. Geneſ. 35.*

b *Iacob de fossis Labani Dij: Bethel profiscitur.*

c *Rachel ex partu moritur.* Hedio & Ruffinus Cap. 28.

Inde venit Hebronem in Chananæa sitam, vbi

vbi Isacus habitabat. Nec diuturnus fuit eorum conuictus.

Mors Isaci & sepultura in Hebrone.

CAP. XX.

An. mundi 2230. *Ante Christ. nat.* 1734.

REbecca enim iã antè defuncta, Isacus quoque eam sequitur, nõ multò post filij reditum: & sepultus est à filijs iuxta vxorem in Hebrone, in monumento parentum suorum. Fuit autem *Isacus* vir Deo charus, & magna prouidentia dignus ab eo habitus, post Abrahamum patrem valdè longo etiam tempore vixit. Mortuus[a] est enim exactis cum virtute annis octuaginta quinque supra centum.

[a] *Isaac ætatis anno 185. moritur. Genes. 35.*

SVMMA CAPITVM LIBRI II.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quòd Esau Idumæa, Iacobo Chananæa contigit.*

II. *Quomodo Ioseph Iacobi filiorum natu minimus propter somnia futura sua felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit.*

III. *Quomodo Ioseph in Ægyptum venditus à fratribus, illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit.*

IIII. *Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.*

V. *De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos 400.*

VI. *Quomodo Mose duce Ægyptum reliquerint.*

VII. *Quomodo mare scissum Hebræis Ægyptios fugientibus viam aperuit.*

Anno mundi 2230. Ante Christum natum 1714.

Quemodo Esau & Iacobus Isaci filij diuiserunt habitationem, & quòd Esau Idumæa, Iacobo Chananæa contigit.

CAPVT I.

DEFVNCTO autem Isaco, filij [a] partiti sunt inter se habitationem, nec ambo paternam retinuerunt: sed Esaus Hebrone fratri concessa habitauit in Saira, & Idumeæ dominatus est à seipso denominatæ. Adomus enim cognominabatur ob causam talem. Olim adolescens etiam tum reuersus à venatu famelicus offendit fratrem coquentem sibiipsi in prandium lenticulam rubentem colore, quo magis etiam excitatus, rogauit, vt expetitum sibi cibum traderet, at [b] ille adiuuante fratris fame, ius promigeniti pro cibo dare eum cõpulit: coactus enim inedia, cessit ei suum ius interposito iureiurando. Ob eius cibi colorem à colluſoribus adolescẽtibus [c] Adomus est per ludibriũ cognominatus, Adoma enim Hebræis significat rubeus. id nomen pòst in regionẽ ipsius ditionis est deriuatum, quod Græci in mollius deflexerunt, Idumæã dicendo. Genuit autẽ filios numero quinque. Ex his Iaus, Iolamus, & Coreus eadem matre Alibama nati: ex reliquis duob, Aliphazem Aza, Raguelem Mosametha ei peperit. Hos [d] filios habuit Esaus. Aliphazæ item quinq; legitimi filij fuere, Themanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Ocanazus. Nã Amalecus erat nothus, è Thamna cõcubina genitus. Hi habitauerunt Idumeæ regionem quæ Gobolitis dicitur, & eam quæ de Amaleci nomine Amalecitis est appellata. Quõdam enim latè patentem terram Idumææ nomen complectebatur, cuius partes à primis colonorum inductoribus de nominatæ appellationes eas postea retinuerunt.

a Isaaci filij hæreditatem partiuntur. Genes. 25.

b Esau primogeniti ius ob lenticulã cedit.

c Esau Edom dictus, Genes. 36.

d Esau filij & posteri.

Quomodo Ioſephus Iacobi filiorum natu minimus propter ſomnia futuræ ſuæ felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit.

An. mundi. 2106. Ante Chriſtum nat. 1658.

CAP. II.

IAcobus autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam vix alius quiſquam: nam & opibus excellebat inter eius regionis homines, & propter filiorum virtutes beatus erat ac conſpicuus. nihil enim eis deerat, ſed induſtrij fuere omnes, & generoſa quadam fortitudine ſimul ac prudentia præditi. Tantam autem ipſius felicitatis curam gerebat cœleſte numen, vt etiam ex rebus, ſicut tum videbantur, aduerſis maximorum bonorum occaſionem præberet, & per ipſum eiúſque liberos patribus noſtris viam ad exitũ ex Ægypto præſtitueret ac præmuniret. Ioſephum è Rachele ſibi natum pater tum ob corporis præſtantiam, tum ob animi virtutem (erat enim prudẽtiſſimus) præ cæteris liberis amat. is [a] parentis affectus odium & inuidiam fratrum in eum prouocauit. acceſſerunt eò ſomnia, quæ ſibi viſa patri ac illis indicauit magnæ felicitatis præmuncia, quæ res e iam cõiunctiſſimos ad æmulationem facilè concitat. Viſiones autem Ioſephi fuere tales. Miſſus [b] cum fratribus à patre ad colligendas fruges meſsis tempore viſionem vidit quæ non poterat exiſtimari vna ex iſtis vulgarib. quales in ſomnis obuerſari ſolent: eam experrectus fratribus interpretandum narrauit, dicens viſum ſibi præterita nocte ſuum tritici manipulum ſtare loco, illorum verò manipulos accurrentes adorare eum, quod videbatur & amplam fortunam ipſi prænunciare, & fratres quoq. in eius poteſtate futuros. At illi nihil tale Ioſepho ſunt interpretati, diſſimulantes ſe intelligere: ſed taciti pre-

Geneſ. 37. Hedio & Ruffinus Cap. 2.

a *Ioſephum odio & inuidia Iacobi filij proſequuntur.*

b *Ioſephi ſomnium.*

Anno mundi 2106. Ante Christum nat. 1758.

cabantur irritum fieri præſagium, ipſúmque maiore etiam odio proſequebantur. Deus autem aduerſus eorum inuidiam contendens, alteram viſionẽ Ioſepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit [a] enim Solem cum Luna & vndecim Stellis deſcendere in terrã, & adorare ipſum. Hoc [b] ſomniũ in præſentia fratrum, nihil mali de illis ſuſpicatus, patri indicauit, rogans vt interpretari dignaretur: quod ei nõ mediocri fuit voluptati. Præſagium enim ſomnij colligens, & ſapienter euentum cõiiciens, gaudebat eo quod ingens filio felicitas portendi videretur: venturum olim tempus quãdo tam à parentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per Solẽ ac Lunã patrẽ & matrem, quòd altera augeret omnia & aleret, alter formam rebus & vim inderet. Porrò ſtellarum nomine fratres accipiebat, tum quòd numerus non diſcreparet, tum quia vim à ſole & luna habeant. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Ioſephi valdè contriſtauit id præſagium haud aliter quàm ſi alieno cuipiam hæc felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnibus fortunis frui poſſent, tam felicitatis quàm generis ſocij: decreuerúntq. [c] adoleſcentem tollere: & hoc conſilio comprobato, frumentis iam collectis contulerunt ſe cum pecoribus [d] in Sicima agrum paſcuis percommodum, non præmonito patre: atque ibi paſtoricias curas obibant. At ille nemine à gregibus veniente, nec certi quicquam nuntiante, de filiis ſolicitus ac mœrens, mittit Ioſephum ad greges cogniturum res fratrum, & quid agant renunciaturum.

a *De Sole, Luna & Stellis Ioſephi ſomniũ.*

b *Ioſephi ſomnij interpretatio.*

c *Ioſephi fratres eum tollere decernunt.*

d *Sicima paſcuis percommoda.*

Quamo-

Quomodo Ioseph in Ægyptum venditus à fratribus illustris ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit.

CAP. III.

Illi [a] autē viso fratre aduentāte gauisi sunt, non ob aduentū germani à patre missi, sed tanquā inimico in manus suas à Deo tradito: volebántq. cōfestim eū interimere, neq. præsentē occasionē elabi sinere. Rubelus [b] autē inter hos natu maximus vidēs eos cōspirasse, conabatur impetū eorū remorari, docens quantū facinus molirentur, & quantam inuidiam pariturum. Nefariam rem haberi tam Dei quàm hominum iudicio cædē hominis vel nō cognati, sed longè sceleratius esse necis fraternæ reos deprehendi, quo sublato etiam in patrem eam iniuriam redundaturam, & matrem quoque in luctum ac diram orbitatē coniecturos. hoc respicerent, reputantésq. quantā eis calamitatem allatura sit mors filij tum probi tum natu minimi, abstinerēt à tā nefario scelere. Deū quinetiā verērentur spectatorē ac testē consilij cōtra fratrē initi. hūc si à cœpto desistāt, acceptarum eorum pœnitentiā atq. resipiscentiam: sin pergant, fieri non posse quin exigat ab eis patricidij pœnas, cùm nihil ipsius prouidentiam latere possit, siue in solitudine admittatur, siue in ciuitate. Vbicunq. enim sint homines, existimandū ibi Deū quoq. adesse. Sed & propriam cōscientiā post tantū scelus illis aduersariam fore, quā nunquā abire, siue bona sit, siue talis qualis ipsorum foret si fratrem interfecerint. Addebat, ne læso quidē fas esse germanū occidere. Satius esse dare veniam amicis sicubi nō feciſse officium videantur. Ioſephum verò ne peccasse quidē in illos, cuius ætas miserationē potius mereatur, & illos ipsos tutores ac protec-

An. mundi. 2106. *Ante Christum nat.* 1758.

a *Ioseph venit ad fratres, qui eum è medio tollere conantur.*

b *Ruben fratris necē remorantur.*

ctores causam etiam cædis facinus eorum grauaturam, si videantur ob inuidiam futuræ felicitatis ei vitam adēmisse, qua felicitate propter cognationem ipsis quoque frui licebat. Debere enim ita existimare, ipsorū esse quicquid Deus Iosepho largitus, proinde cogitandum eò grauiorem fore indignationem Dei, si eum quem ipse omni bona fortuna dignum iudicasset interimendo, materiā diuinæ beneficentiæ subtraxerint. Hæc Rubelus & his plura commemorans conabatur eos absterrere à parricidio. Postquam autem nihil se proficere vidit, sed omnino ad cædem accensos, consulebat vt saltem modum necis mitiorem eligerent. Dissuāsisse quidem se primum pro viribus, sed quandoquidem semel decretum sit fratrem tolli, minus mali futurum si suo consilio pareant. Sic enim voluntatem eorum habituram effectum, leuiorem tamen ac minus malum, si ad cædem conferatur. Satius [a] esse temperare à manibus, & proiectum in proximum puteum illic extingui sinere, vt saltem manus puras seruarēt. In hanc sententiam itum est, abductúmq. adolescentē Rubelus fune religatum demisit sensim in puteū: erat enim satis siccus. Quo facto abiit pascua quæsiturus. Iudas [b] autem vnus è Iacobi filiis, cōspicatus negotiatores Arabas Ismaëlitici generis, aromata & Syriacas merces deferentes in Ægyptum è Galadena, profecto iam Rubelo cōsilium dedit fratribus vt extractum Iosephū venderent Arabibus. illum enim hoc pacto ablegatum apud exteros moriturum, & se impollutos permansuros, quo approbato, eximunt eum, & negociatoribus vendunt viginti minis annos septemdecim natum. Rubelus [c] autem noctu ad puteum veniens insciis fratribus seruare Iosephum voluit, quo frustra inclamato

a *Ruben Iosephum in puteū proiiciendum ibique necandum suadet.*

Hedio & Ruffinus Cap. 3. *Gen.* 37. 39.

b *Iosephum Iuda cōsilio negociatoribus venditur.*

Ruben nocte venit ad puteum.

suspicatus per suam absentiam interemptum, fratres incusabat: cognitóq. quid accidisset, lugere desiit. his perpetratis fratres consultare cœperunt, quomodo patris suspicionem à se alienarent. placuit tãdem tunicam qua indutus Iosephus adeos venerat, quámq. demittendo in puteum detraxerant, laceratam prius sanguine hircino inficere, atque ita patri allatã ostendere, vt à feris deuoratũ putaret. quo facto [a] venerunt ad senem, non ignarum de infortunio filij, aiebant autẽ Iosephum quidem neque vidisse se, neque scire quid illi acciderit: tunicam tamen hanc inuenisse laceram & cruentatam. quamobrem suspicari beluarum incursu periisse, si tamen eam indutus domo exiuerit. Iacobus autem qui hactenus leuius malum speraverat, captiuum aliquò abductum puerum opinionem hãc abiecit, euidens argumentum necis tunicam ratus: agnoscebat enim esse qua indutum miserat: iámque haud aliter quàm extincto se afflictans, lugebat [b] tanquam vnicum, aliorum consolationem non admittens, quod nihil dubitaret in itinere à feris deuorarum. Sedebat ergo sacco amictus, & neque filij consolando quicquam proficiebant, nec ipse luctum satietate remittebat. Iosephum autem de negociatoribus [c] emptum Petephres vir Ægyptius, qui Pharaothis coquis præerat, habuit liberaliter, quem & disciplinis ingenuorum erudiendum curauit, & victu commodiore quàm pro seruili conditione vti præcepit: denique totius domus curæ præposuit. Ille verò fruebatur cõcessis, nec tamen innatam virtutem propter hanc sui status mutationem amisit: docuítque prudentiam aduersanti fortunæ nõ succumbere, si quis ea legitimè, & non secundis tantum in rebus vtatur. Hetilis enim vxor tum dexterie

Ann. mundi 2117. Ante Christum nat. 1747.

a *Iosephi fratres eum à feris deuoratum patri persuadent.*

b *Iacob Iosephum tanquam iam extinctum luget.*

c *Iosephus in Ægypto Potiphari venditur. Genes. 39.*

Anno mūdi 2217. Ante Christum nat. 1747.

tate eius tum forma in amorem illecta, ratáq. si rem aperiret se facilius eo potituram, & in parte felicitatis habiturū si cōtingeret ab hera se rogari, æstimans eum magis ex præsenti conditione quàm ex immutabili morū generositate, concupiscentia [a] detecta mentionē de cōcubitu facit. at ille preces eius repulit, nefas ducens talem ei gratiam referre, quæ cum tam benigni domini contumelia & iniuria cōiuncta esset. quin & ipsam hortabatur vt morbo suo repugnaret, negās vnquam se in hac re illi obsequuturum. Desineret sperare, quo potiri nō liceat: sic enim fore vt mala cupiditas facilè sedetur se quiduis potius perpessurum, quàm vt huic eius voluntati pareat. quamuis enim aduersari heræ seruū non deceat, ipsam tamen rei fœditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam verò repulsa magis etiam accendebat, quod non putaret Iosephum pernegaturum: & nō cessante morbo, secundas [b] illi machinas admouere cogitat. Ergo publico festō instante, cuius celebritatē fœminas quoq. frequentare mos erat, fingit morbum apud maritum causans solitudinem, & ad Iosephum solicitandum opportunitatē, quam nacta supplex blandiciis talibus eum adoritur. Satius quidem erat primis precibus non repugnantē cedere, idq. vel dignitati ptecantis deferre, vel amoris vehementiæ, qua cogente oblita me dominam ad tā abiecta verba descendi: sapies tamē si vel nunc cedes, & prius erratū corriges, siue enim iterū rogari expectabas, iam facio accuratius etiam quàm ante, nā & ægritudinem ad hoc finxi, & festi lætitiā tuę consuetudini posthabui. siue prius diffidebas, nō tentari te maliciosè certo argumento colligere potes, quia in eadē voluntate persto. quare aut præsentē voluptatem,

a *Potiphari uxor de cōcubitu Iosephum solicitat.*

b *Iosepho Potiphari uxor secundas machinas admouet.*

luptatē elige, & amāti obſequere, maiora eīs commoda expectās: aut odium meum & vindictam, ſi meæ gratiæ caſtitatis opinionē præfers. Nihil ea res iuuabit, mihi crede, ſi ad maritum te deferam, & de ſtupro me appellatam dicam. quantumlibet tua veriora fuerint, meis verbis maioré fidem habiturus eſt Petephres, quàm tuis, ad hæc verba lachrymáſq. verborū teſtes, nec miſeratione induci, nec terror[a] cogi potuit, quò minus perſtaret in ſuo pudicitiæ propoſito: conſtantérq.[a] reſtitit intentanti iniuſtam afflictionē, malens acerbiſſima quæque ſufferre, quàm oblatis perfrui: nō ignarus iuſto ſe dignū ſupplicio, ſi quidquā tale in mulieris gratiā admitteret. Ipſam quoq. officij ſui monuit, iuríſq. coniugalis ac cōſuetudinis, iubens huius maiorem habere rationē, quàm momētaneæ libidinis: huic enim præſtò eſſe pœnitētiam, quæ factum quidem doleat, infectum tamen reddere non poſſit: adeſſe & timorē continuū, qui pro magno habeat non prodi ſuum dedecus. at coniugalem conſuetudinem & voluptatem habere ſecuram, & conſcientiæ fiduciam tam apud Deum quā apud homines quin & conducibilius eſſe, ſi impolluta manens habeat ſe herili iure ſubditum, potius quàm flagitij communis conſcium, ſatius enim eſſe conſcientia rectè factorum, quàm peccati latebris fidere. his & aliis ſimilibus verbis mulieris impetum retundere conabatur, eámq. à praua affectione ad rationis arbitriū reuocare. at illa vehementius inſtabat, & cū verbis nihil proficeret, iniectis manibus hominē ad obſequium cogere nitebatur. Ibi[b] verò Ioſephus intemperias mulieris vlterius non ferens, relicta eiam interula ex qua retinebatur, proſilit è cubiculo. Illa partim repulſæ dolore, partim metu ne

Ann. mundi 2217. Ante Chriſtum nat. 1747.

a *Ioſephum adulter vna ſtertum deuitat.*

b *Ioſephum veſtibus mulieris illicitè retinuit.*

An. mundi. 2217. *Ante Christum nat.* 1747.

fuam petulantiam maritus cognoſceret, decreuit prior Ioſephum falſo deferre, & hoc pacto vindictã de eo ſumere, dignũ muliebri aſtutia rata, ſi accuſationem præoccuparet. itaq. ſedebat mœrẽs & perturbata, qui erat dolor ob fruſtratam libidinem, eſſe indignationem tentatæ pudicitiæ ſimulans. Marito autem reuerſo, & ad hunc aſpectum turbato, cauſámque ſcitanto, Ne

a *Adultera accuſatio contra Ioſephum.*

[a] vinas, inquit, marite, ni ſceleſtum ſeruum, cubile tuum violare conatum, digna pœna mulctaueris, oblitum & qualis in ædes noſtras venerit, & quanta beneuolẽtia ſit à te complexus: qui ingratiſsimus habendus ni omnibus modis frugi ſe approbaret, ne à coniugio quidem tuo iniuriam abſtinuit: ídque die feſto obſeruata abſentia tua, vt facilè appareat, modeſtiã quam prius præ ſe ferebat, ab herili metu, non ab indole recta profectã. Quod vt auderet, à te præter ſpem ac meritum indulgẽte corruptus eſt. videns enim omnia tua bona fidei ac diſpenſationi ſuæ credita, grandioribúſque conſeruit ſe præpoſitum, æquum putauit vxorem quoque tuam attrectare. & vt verbis fidẽ aſtrueret, protulit tunicam, quaſi in colluctatione relictam. Petephres autẽ victus oratione & lacrymis mulieris, & coniugis amori plus æquo tribuens, omiſſa ampliore veritatis inquiſitione, collaudata prius vxoris fide, audacis facinoris [b] Ioſephũ damnatum in maleficorum carcerem coniecit: ob vxoríſque pudicitiam magis ſibi placebat, teſtis iam compertæ pius honeſtatis.

b *Ioſephus in carcerem conijcitur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 4. *Geneſ. 40.*

Ioſephus [c] autem innocentiam ſuam Deo committens, neq. ſe defendere curauit, neque rẽ ita vt geſta erat indicare: ſed vinculorũ neceſsitatẽ tacitus ferẽs, vna ſpe conſolabatur, nimirũ potentiorẽ eſſe Deũ his qui ſe vinxerant, *cuius prouidentiam confeſtim eſt expertus.*

c *Ioſephi patientia in vinculis.*

Cuſtos

Custos [a] enim carceris tum fidem eius ac diligentiam in absoluendis operum pensis considerans, tũ formæ dignitatem, soluit eum à vinculis, eámque miseriã aliquanto leuiorem reddidit: victu etiam commodiore quàm reliquos vinctos vti permisit. Cæterùm his qui in eodẽ erant ergastulo, quoties labor intermitteretur, confabulantibus ita vt solent miseriarum socij, & inter se causam damnationis percõtantibus, pincerna quidem regi charus, periram ab illo ad cõpedes damnatus, familiaritatem cum Iosepho contraxit: & quia prudentẽ existimauit, visum somnium exposuit, orans vt indicaret si quod subesset præsagium, deplorans suum infortunium, cui non satis erat regis indignatio, nisi per quietem etiam somniis diuinitus turbaretur. Aiebat enim se in somnis vidisse triũ palmitum vitis vuas è singulis enatas pendêre grandes iam & vindemiæ tempestiuas: eásque se exprimere, subdente rege phialam. Collatũ deinde mustum se obtulisse regi, illúmque libenter bibisse. Narrato hoc somnio rogabat vt si quid scientiæ datũ à Deo haberet, interpres visionis esse dignaretur. Ille verò bono animo hominem esse iubet, & expectare intra triduũ solutionem à vinculis, rege ipsius ministerium requirente, ad quod ei denuò sit redeundum. Interpretabatur [b] enim vitem fructum mortalibus in bonum vsum afferre, quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipsos sanciantur, & inimicitiæ dissoluantur, ad hæc molestiæ mœroréque vsu eius discutiantur, pro quibus lætitia succedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expressum accepisse regẽ. Scito igitur bonum tibi somnium oblatum, & significare miseriæ huius remissionẽ intra tot dies, ex quot palmitib. fructũ vindemiasti in somnis. Tu ve-

An. mundi. 3228. *Ante Christum nat.* 1736.

a *Custos carceris amicè agit cum Iosepho.*

b *Pincernæ somnij explicatio.*

Ann. mundi 2228. Ante Christum nat. 1735.

rò memento mei postquam euentus hanc fauſtam prædictionem non falſam approbauerit: & iam liber ne deſpexeris nos in hac miſeria, in qua relinquimur te ad prænunciatam hanc felicitatẽ diſcedente. neq. enim fontes in hæc vincula ſumus cõpulſi, ſed ob virtutem ac modeſtiam quaſi malefici punimur, quòd potiorẽ habuerimus honorem domus in qua verſabamur, & eius qui nos huc contruſit, quàm propriam voluptatem. Atq. ita pincerna, vt par erat, lætus hoc interpretamento euentum expectabat. Alius verò quidã ſeruus piſtoribus regiis præpoſitus, in eiſdem vinculis degens cum pincerna, ex tam fauſta Ioſephi interpretatione ſpe concepta, quia & ipſe ſomniũ viderat, rogat eum quidnã ſibi quoq. præteritæ noctis viſio portenderet: erat autem huiuſmodi. Tria [a] caniſtra, inquit, ſupra caput baiulare mihi videbar, ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & variis eduliis, qualia regibus apparari ſolent. Deuolantes autẽ alites abſumpſiſſe omnia, ab ipſo licet arcẽte nihil detertitas. His dictis ſimile priori præſagium expectabat. Tum [b] Ioſephus coniectura ſomnij facta, præfatúſq. quòd mallet ei lætiora prænunciare quàm quæ ſomnium portenderet, dicit duòs omninò dies vitæ ipſi ſupereſſe. Hoc enim ſignificare caniſtra. tertia verò cruci ſuffixũ ab alitibus deuorandũ, quas à ſe arcere nõ poſſet. Nec aliter euenit vtriſque quàm vt Ioſephus prædixerat. Ad præſcriptam enim in ſomnis diem rex natalicium epulum celebrans, præpoſitum piſtorum in crucẽ egit: pincernã vinculis exemptum miniſterio priſtino reſtituit. Ioſephum autẽ poſt biennij tempus in miſeria carceris exactũ, nihil interim ab ingrato pincerna adiutũ, Deus eripuit tali via ad libertatẽ præſtru-

a *Piſtorũ ſomnium.*

b *Piſtorũ ſomnij enodatio.*

Geneſ. 41.

præstructa. Pharaothes [a] rex cum eadem nocte in somnis duas visiones vidisset, paritérq. interpretationem earum. hanc oblitus, sola somnia retinuit, nihil lætũ vt coniicere poterat significantia: conuocatíq. prima luce doctissimis Ægyptiorum, interpretationẽ requirebat. Illis verò nihil explicantibus tanto magis rex turbabatur. Quo viso pincernã subit recordatio Ioſephi, eiúsq. in hoc genus coniecturis prudentię & adito rege, indicauit ei de Ioſepho, & de visione in carcere agenti sibi oblata eiúsq. euentu iuxta illius interpretationem: quó ãq. eadem die pistorũ prepositus cruci suffixus tãto magis fidem prædictionibus eius astruxerit. vinctum autem à Petephre coquorũ prefecto, cuius esset seruus. ipsum autẽ dicere, apud Hebræos se genere ac parentibus cũ primis claris natum Hunc, [b] inquit, euocari iubetur, néve cõ tempseris hominẽ propter præsentem miseriã: clarè enim significata somniorũ ex eo discere poteris. Confestim igitur accersitum rex, manúq. apprehensum comiter his verbis alloquitur: Bone iuuenis, quãdoquidẽ te prudentẽ iudicio famuli mei cognoui, enarra somniorum meorũ præsagia, quemadmodũ & illi enarrasti, rem gratissimã mihi facturus. cáue autẽ vel metu quicquã suppримas, vel ad gratiam ac voluptatẽ loquaris, sed vera omnia, etiamsi fortasse nõ admodũ læta. Visus [c] sim mihi secundũ flumen inambulare, videréque boues benè pastas & benè magnas numero septẽ à fluẽtis ad paludes progredi: & alias totidẽ à paludibus obuiam eis factas, vehemẽter extenuatas macie ac visu fœdas. quæ cũ deuorasset septẽ illas saginatas & magnas, nihil tamẽ profecerũt, miserè à fame vexatæ. Post hanc visionem expergefactus è somno turbatúsq. dum mecum agito

Ann. mundi 2228. Ante Christum nat. 1736.

a *Pharaonis Ægyptiorũ regis somnium.*

b *Ioſephus liberatur vinculis.*

c *Pharaonis somnium de septem bobus.*

An. mundi. 2231. *Ante Christum nat.* 1733.

quidnã ſibi velint ſpecies per ſomnum obuerſatæ, obrepente ſenſim ſopore grauatus iterum obdormiui: iterúmque ſomnium vidi priore prodigioſius, quod me magis etiam turbat ac terret. Spicas ſeptem videbam ab vna radice enatas, fruge grauatas & vertice pronas, meſique iã maturas: iuxta quas totidẽ alias ſpicas iã guidas & prę roris inopia deficiẽtibus ſimiles: quæ cum illas alteras ingentes ac pulchras abſumpſiſſent, attonitũ miraculo me reddiderũt. Ad hæc Ioſephus. Somnium [a] hoc Rex, duplici licet ſpecie viſum, vnũ tamen & eundẽ euentum ſignificat. Namque & boues animal aratro & labori natũ, viſæ ab exilioribus deuorari, & ſpicæ è deterioribus abſumptæ, famẽ Ægypto & ſterilitatem ad totidem prænuntiant annos, ad quot prius vbertatis felicitatem: horúmque fertilitatem à totidem ſequentium ſterilitate abſumendam huic inopiæ non facilè videtur proſpicere & occurrere: id quod inde cõiicio, quia macræ boues deuoratis pinguibus, ſatiari non potuerunt. Sed iſta Deus, nõ vt terreat & contriſtet, prænuntiat hominibus: ſed vt prænoniti ſibi prouideant, quò leuius imminenti malo premantur. tu ergo ſi vberioris temporis prouẽtus repoſueris ac diſpenſaueris, inſequẽtem penuriam Ægyptus non ſentiet. Cũmque rex admiratus [b] Ioſephi prudentiam & ſapientiam, percontaretur quónam modo eſſet in futurum proſpiciendum vbertatis tempore, quò tolerabilior fieret ventura ſterilitas: monuit & cõſuluit Ægyptiis vtendũ parſimonia, & quod præſenti vſui ſupereſſet ad futuram neceſsitatem reſeruandum. ſuaſit etiam vt indicta profeſsione fruméti, aratores iuberet id in horrea condere, & quantum ſat eſſet, & nõ amplius, populo diſtribueret. ibi rex tam conſilio quàm inter-

a *Somnij Pharaonis enodatio.*

b *Ioſephi cõſilio tolerabilior euadit ventura ſterilitas.*

interpretatione Ioſephi collaudatis, ipſum [a] huic diſpenſationi præfecit, iubétq. prouidere quæcunque putaret in rem eſſe vel ipſius regis vel populi: præfatus neminẽ ſibi videri magis idoneum ad hoc conſilium exequendũ, quàm ipſum eius authorem. qua poteſtate à rege auctus, accepto etiã annulo regis ſignatorio, & iure purpuræ geſtãdæ, in ſella curuli ſublimis per Ægyptũ circũuectabatur, frumentúmq. cõportabat, tantum inde aratoribus demetiens, quantũ in alimenta & ſemẽtem ſufficeret, nemine ſciente cauſam, cur hoc faceret. Trigeſimum iam ætatis annum exegerat, in ſummo apud Regem honore habitus, & ob incredibilem prudentiã Pſontomphanecus ab eo cognominatus, quòd occultorum inuentorem ſignificat: ſed & coniugium nactus eſt honoratiſsimũ. Duxit [b] enim Rege connubiũ hoc procurante virginẽ Petephræ Heliopolitani ſacerdotis filiam, cui nomen erat Aſanethe: ex qua & liberos genuit ante agrorũ ſterilitatẽ. ex his maior dictus eſt Manaſſes, quo nomine ſignificatur obliuio, quia melioré fortunã nactus venit in prioris ob liuionem: iunior verò Ephræmes, quod redditum ſignificat, eo quòd maiorum ſuorum libertati reſtitutus eſſet. Ægyptum autem iuxta Ioſephi interpretamentum ſeptennio per diuitẽ affluentiam exacto, octauus [c] annus fame infeſtabat, & quia malum improuiſum erat, promiſcua multitudo grauiter laborãs ad fores Regiæ confluebat. Rex Ioſephum accerſit, qui mox frumenta diuidendo ſeruator populi citra controuerſiam extitit. nec ſolum eius regionis hominibus forum aperuit, ſed etiam exteris, exiſtimãs vniuerſum genus hominum inter ſe cognatum, & in rebus anguſtis fortunatiorũ ope ſubleuari dignum. Et quoniã eadem calamitas

Anno mundi 2231. Ante Chriſtum nat. 1773.

a *Ioſephum à Pharaone ingentibus honoribus auctum.* Hedio & Ruffinus cap. 5.

b *Ioſephus vxorẽ ducit in Ægypto, ex qua genuit Manaſſem & Ephraim.*

c *In Ægypto annona caritas.*

An. mundi. 2238. *Ante Christum nat.* 1726.

& Chananæam & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus [a] quoq. omnes filios in Ægyptum frumentatum mittit, cum cognouisset quòd & exteris eo foro vti liceret, solo Beniamini retento, quẽ è Rachele susceperat, vterinũ Iosephi fratrẽ. Qui postquam in Ægyptũ peruenere, Iosephum accedunt, mercatũ sibi permitti rogantes, nihil enim nisi ex ipsius sententia gerebatur. nam tum demũ regẽ coluisse putabant, si ne Iosephi quidẽ gratia negligeretur. Ille [b] agnitis fratrib. nihil tũ minus quàm de se cogitantibus, quòd adolescens ab eis distractus iam per ætatem faciei liniaménta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidẽ poterant, tentare eos decreuit quali mente essent præditi, nã & frumenti emendi potestatẽ eis negauit, & pro speculatoribus cõprehendi voluit, dicens cõueniſſe è diuersis regionibus, & cognationẽ simulare qui enim fieri posse, vt vir priuatus tot tam insignes filios educauerit, quæ felicitas vel regibus rarò contingeret. id faciebat vt de patre cognosceret, quóve in statu per suã absentiam res eius interim fuerint, quídve de Beniamine sit factũ. solicitus enim erat ne & eum quemadmodum se de medio sustulerint. at illos magnus pauor occupat, imminens periculum reputantes, & frustra se tantum iter emensos existimantes: cúmq. crimen amoliendum viderent, Rubelus natu maximus sic communem causam agere cœpit. Nos [c] neque speculatum huc venimus, neque regi damnum aliquod allaturi: sed dira fames cuius effugium quærimus, venire huc cõpulit, fretos vestra humanitate, quos non ciuibus solis, sed exteris quoq. salutem vobis debituris frumentum venale proposuisse audiuimus. Quòd autem fratres sumus & ex eodem sanguine, vel facies

a *Iacobus in Ægyptum filios frumẽtatũ mittit. Gen. 42.*

b *Iosephus fratres tentat, vt patrẽ & Beniamin expiscari queat.*

c *Ruben ad Iosephum pro se & fratribus depulsio.*

facies noſtræ argumento ſunt, non admodum inter ſe variantes. Pater nobis eſt Iacobus vir Hebræus, qui nos duodecim è quatuor mulieribus ſuſcepit, qui donec omnes eſſent incolumes, res noſtræ ſatis proſperæ fuerũt. Cæterũ vno, cui Ioſepho fuit nomen, abſumpto, domeſticæ fortunæ in peius labi cœperunt. Pater in perpetuo luctu eſt, cuius lamentario nõ minus nos afficit, quàm olim ſuauiſſimi fratris immaturus interitus. nunc frumentatũ venimus, patris cura Beniamini natu minimo commiſſa. Hæc ita eſſe, potes aliquo ad noſtram domum miſſo cognoſcere. Hæc Rubelus pro ſe ac fratribus, quo falſam Ioſepho ſuſpicionẽ eximeret: qui cognito patrẽ ac fratrẽ eſſe incolumes, iubet [a] eos includi in carcerẽ, quaſi per otium quæſtioni admoturus. Poſt triduũ deinde productis, quoniam, inquit, aſſeueratis vos in detrimentũ regis ac regni non veniſſe, fratréſque eſſe ex patre quem nominaſtis, facietis mihi fidem hæc ita ſe habere, ſi relicto interim vno ex vobis apud me nihil durius paſſuro, cum frumento ad patrem profecti, rurſum ad me reuertamini, adducentes vobiſcum fratrẽ quem aiebatis illic relictum eſſe. hoc enim erit argumentum vos nihil fingere. His [b] verbis perculſi, ratíque iam extremam calamitatem inſtare, lamentabantur fortunam ſuam, crebrò iactantes, adeſſe diras vltrices fratris per ſummã immanitatem oppreſsi. Rubelus inſuper increpabat ſeram & inutilem eorum pœnitentiã fortiter ferenda mala dictitans quæ Deus innocẽtiæ vindex in impios fratres immitteret. Talibus ſe inuicem alloquebãtur, credẽtes linguę Hebreæ gnarũ intereſſe neminẽ: mœrebántq. omnes tacti verbis Rubeli, & ſcelus perpetratũ damnabant, ac ſi non ipſi eſſent autores faci-

An. mundi 2238. *Ante Chriſtum nat.* 1726.

a *Ioſephus in carcerem fratres includit.*

b *Ioſephi fratres peccata in eum commiſſa deplorant.*

An. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

notis, cui tum iustissimã pœnã à Deo iudicabãt infligendã. In hac anxietate constitutos videns Ioseph, dissimulare fratrẽ vlterius nõ valens, quòd lachrymæ iam prorumperent, quas etiam tum celari volebat, subduxit se de medio.[a] Nec multò post reuersus, retento Simeone qui interim obses esset dum fratres ad se redirent, frumentum emere permissos abire iussit, quũ prius vni è suis mãdasset, vt pecunia quã pro frumẽto attulerant, clàm in sarcinas indita, potestatẽ abeundi eis faceret, peregit mandata famulus: Iacobi verò filij reuersi in Chananæã, renunciauerũt patri quidquid eis in Ægypto acciderat, & quòd pro speculatoribus regni fuerint comprehensi: quúmq. dicerẽt fratres se esse, & vndecimũ domi relictũ apud patrem, noluisse illos credere. relictũ etiam Simeonẽ apud præsidem, donec Beniamin illuc profectus, verbis eorum fidem astrueret: postulabántque vt pater nihil sollicitus iuuenem cum eis mitteret. Iacobo [b] verò filiorum factum displicuit, & cum ne Simeonem quidem illic relictum probaret, morte durius putabat etiam Beniamine priuari ac ne Rubelo quidem rogante, filiósq. suos dedente, vt si quid Bẽiamini accidisset in itinere, in illos auus sæuiret, Iacobo vt assentiret persuaderi potuit. at illos quid agendum incertos magis etiã terruit pecunia reperta in saccis frumentariis. Cæterùm deficiente iam tritico, vrgente fame cõpulsus Iacobus deliberauit Beniaminem vnà cum reliquis mittere. non enim licebat eis in Ægyptum reuerti, nisi seruato pacto. Cúmque indies maior necessitas incumberet, & filij rogare nõ desinerent, adhuc tamẽ hæsitabat. Tandem [c] Iudas vir natura vehemens cœpit liberius arguere patrem, quòd nimis de fratre solicitus esset, cui nihil præter voluntatem Dei posset accidere

a *Ioseph⁹ fratres Simeone retento dimittit.*

b *Iacobus propter absentem Simeonem & Beniamin ablegandũ solicitus. Genes. 43.*

c *Iacobi filij præsertim Iuda vt Bẽiamin peregrinationi committat, vrget.*

accidere siue foris siue domi. se verò incertam perniciē tradi, dum ob inanem de puero curam vnicum à Pharaone præsidium adimitur. habē dam etiam rationem Simeonis incolumitatis, ac dum Beniaminem peregrinationi committere cunctantur, interim ille ab Ægyptiis occidatur crederet Deo salutē filij: si certè aut eū saluum reducturum, aut illic vnà perieturum, ac tum demum Iacobus cedens tradit eis purrū, & duplex frumenti precium, reddit & dona ferenda Iosepho ex prouentu Chananææ, balaninū vnguentum, stacten, terebinthum & mel: atque ita multis vtrinq. fusis lachrymis à patre digrediuntur, sene miserè timente saluti filiorum, illis contrà soliciris ne per suam absentiam mœrori parer succumberet. in hoc dolore integrum diem exegerunt. mox pater afflictās se domi substitit, illi in Ægyptū tendētes præsentem tristitiam spe melioris fortunæ leniebant. quò postquam est peruentum apud Iosephum diuertunt, non parū soliciti, ne calumnia sibi intenderetur, quasi dolo malo prioris frumenti preciū secum abstulerint, quod mox apud Iosephi dispensatorem diligenter excusauerunt, dicentes pecuniā domi repertā in frumento dum saccos exinaniunt, quā nunc bona fide reportarent. illo verò negante se vnquam eam pecuniam desideraſſe, liberati hoc metu securiores esse cœperunt. móxque Simeon iam liber inter fratres versari est permissus. Interea Iosepho ab officio reuerso, dona ei offerūt, & scitāti de patre, bene valere aiūt. tū ille cognito Beniaminem supereſſe quem inter eos videbat, percontatur an is esset frater natu minimus: & audito quod is esset, hoc tantū effatum, Deū vniuersis rebus prouidere, secesſit, uolens ab eis aduerti lacrymas, quas vlterius cō-

Ann. mundi 2238. Ante Christum nat. 1176.

a *Iacob filios cum mercibus mittit in Ægyptum.*

b *Iacobi filij veniunt in Ægyptum & Simeon liberatur.*

An. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

tinere nō poterat. Acceptos [a] deinde conuiuio iussit ordine, quo apud patrem solebant discūbere, cúmque omnes comiter haberet, duplicibus partibus Beniaminē honorabat. Post cœnam autem illis iam cubantibus iubet dispensatorē frumentum admetiri quod asportaturi erant, & precium rursus in saccis abscondere: in Beniaminis verò sarcinam cyphum argenteū, quo ipse pręcipuè delectabatur, immittere. id [b] faciebat volens experiri fratrū animū, essēntne adsuturi Beniamini reo furti, an illo relicto ac si maleficium hoc nihil ad se attineret, ad patrē reuerterētur, quæ vbi facta sunt vt imperatum erat. prima luce omnium ignari filij Iacobi proficiscūtur assumpto Simeone, læti tā huius restitutione, quàm Beniaminis reditu, quem patri se reducturos fidem dederant: & ecce agmen equitum repentè illos circumuenit, inter quos erat famulus qui cyphū in sarcinam indiderat. Illis verò turbatis inopinato incursu, & rogātibus cur irruerēt in viros quos paulo ante honore hospitij dignati fuerint. Ægyptij [c] cōtrà scelerato inclamabant, qui huius ipsius beneficij, Ioseph́que comitatis immemores, ausi sint pro talibus meritis iniuriā reponere: daturósq. furti pœnas minitabantur. non fefelliſſe enim eos Deum, licet ad tempus ministrum mensæ fefellerint, & nunc rogitare satis ne sani essent, quasi verò nesciant statim se ad pœnam rapiēdos. his & similibus verbis famulus præ cæteris, insultabat, at illi vt qui nihil de dolo cōpositō sciebāt, cōuiciabātur ei, demirari se hominis intemperias temerè obiicientis furti crimē eis viris. qui ne frumenti quidem precium in saccis inuentum retinuerint, sed secum reportauerint, cum nullus de eā pecunia præter ipsos sciret: tantum abesse

a *Ioseph fratribus incognitus eos salutat & Beniamin. Hedio & Ruffinus Cap. 6. Genes. 44.*

b *Ioseph fratres suum in aduersis Beniamin esse nt subsidio. tentat.*

c *Ioseph fratres in via Ægyptij prehendunt.*

abesse vt data opera damnũ inferre vellent: certiorẽ tamen rati inquisitionẽ, quàm negationẽ, iubent eos scrutari sarcinas: nec recusabant vniuersi pœnas dare, si vnus aliquis ex ipsis in furto deprehenderetur. tanta erat securitas & innocentiæ fiducia, acceperũt illi cõditionẽ inquisitionis, supplicij tamẽ solius fore penes quem furtũ inuentũ fuerit. Inquisitionẽ deinde aggressi, omniũmq. ordine sarcinas scrutati, postremò ad Beniaminẽ veniunt, non quod nescirẽt in eius sacco latere cyphum, sed vt accuratè officium facere viderentur: itaque cæteri iam securi de se, de vno Beniamine adhuc nonnihil erant soliciti, sperabant tamẽ ne ipsum quidem in maleficio deprehendendũ, adeò vt iã liberius indignarentur perscratoribus, per quorũ importunitatẽ stetisset ne bonam partem itineris iam cõfectã haberent: vt verò Beniaminis sarcinã scrutari scyphũ protulerunt, ad lamenta & ploratus cõtinuò versi, tum fratrem deflebant mox furti supplicij daturum, tum suam ipsorum vicem, qui fidem de Beniaminis salute parenti datam præsenti casu fallere cogerẽtur. augebat etiam dolorem eorum, quòd cùm maximè euasisse omnia pericula videbantur, fortunæ inuidia peruenerint in tantam calamitatem. atq. huius tam fratris quàm parentis infortunij se autores fatebãtur qui inuitum ac reluctantem ad puerum simul mittendũ precibus importunis rãtum non cõpulissent. Et [b] equites quidem comprehensum Beniaminem ducebant secum ad Iosephum, sequentibus & reliquis fratribus. Tum ille videns fratre in carcerem contruso, exteros lugubri habitu adstare, Itáne inquit, scelestissimi omnium vel meã humanitatẽ vel Dei prouidentiam contempsistis, vt tam nefarium fu-

An mundi 2138. Ante Christum nat. 1726.

a *Iacobi filij accusantur furti.*

b *Beniamin vt reus capitur.*

Ann. mundi 2238. *Ante Christum nat.* 1726.

cinus cõtra hoſpitem ac benefactorem veſtrũ auderetis? at illi vicarios pro ſe Beniamine ad ſupplicium offerebant: rurſúmque Ioſephi crebra mentio, felicem eum qui morte à vita calamitatibus ſit exemptus, ſi tamen eſſet mortuus: quod ſi viuat, qui dignus ſit habitus ob cuius iniuriã Deus tam ſeuerè in ipſos vindicaret. patris quoque ſe peſtem eſſe & infortuniũ maximum, cui ad veterem luctum recentem hunc afferrent, nec deſinebat Rubelus denuò illis ſcelus eorum exprobrare. Ioſephus verò negabat ſe alios morari, quorum innocentiam comperiam haberet, cõtentus vnius pueri ſupplicio, nam neq. hunc dimitti in gratiam inſontium æquum eſſe, neq. illos alieni peccati pœnas perſoluere. abirent quò vellent, ſe curaturum vt tutum iter facere liceat. his verbis grauiter ictos, cæteros præ dolore vox defecit: Iudas verò qui patri adoleſcentem mittere perſuaſerat, vir alioquin etiam ſtrenuus, decreuit ſe pro fratris ſalute periculo obiicere.

a Iuda ad Ioſephum pro Beniamine oratio.

Fatemur, inquit, Præſes, grauiter à nobis peccatum, ſupplicíumq. commeritos, quod parati ſumus omnes luere licet, non omnium ſit culpa, ſed vnius natu minimi. ſed quamuis ſalutem eius penè pro deplorata habeamus, vnica tamẽ effugij ſpes in clementia tua bonitatéque ſupereſt, quamobrem oramus vt non tam noſtri commiſſi rationem habeas, quàm tuæ naturæ, & in hac cauſa non indignationem iuſtam ſed natiuam tuam bonitatem in conſilium adhibeas: irámque magno animo comprimas, cui vulgares homines in magnis iuxta ac paruis rebus ſuccumbere ſolent. diſpice quæſo num ex tua dignitate ſit eos occidere, qui ipſi ſe dedunt ad pœnam, & ſalutem nonniſi precario tibi debere cupiunt, quam

nõ nunc primum tuæ benignitati sunt acceptã laturi, ne committas, vt illud beneficium tibi pereat, dum fami ereptis, & frumẽto liberaliter adiutis, etiam ad familiam eodẽ periculo laborantẽ domum alimenta perferendi potestatem feciſti. Eiuſdẽ enim bonitatis eſt, ſeruare e fame de vita periclitantes, & mortẽ meritis culpam condonare, quibus fortuna tuam beneficentiam inuidiſſe viſa eſt. eadem planè gratia eſt, diuerſo modo collata. Seruabis enim quos pauiſti, & vitã quã præ fame deficere non es paſſus denuò donabis, quò commendabilior ſit tua clementia. dum & vitã donas, & per quæ vita retinetur. Quinetiã Deum ipſum exiſtimo tibi hanc virtutis exerendæ materiã ſuppeditare: vt appareat te proprias quoq. offenſas beneficiendi voluntati poſthabere, & non in ſolos innoxios egenos liberalem eſſe. Quantumuis enim magna laus eſt opem ferre in rebus anguſtis, non minus tamen principem ornat clementia, præſertim in cauſa quæ ad ipſius iniuriam priuatim attineat. Si enim parua peccata remittentes merita laus ſequitur, quid in capitali crimine irã cohibuiſſe, annon diuinæ clementiæ proximum videri debet? Quod niſi Ioſephi interitu compertum haberẽ quàm moleſtè ferat pater orbari filiis, nõ adeò pro ſalute noſtra laborarem, niſi quatenus tibi clementiæ laudem conciliatura videtur: & ſi non haberemus quibus mors noſtra luctum ac mœrorem ſit allatura, æquo animo ſupplicium perferremus. Nunc verò quando non tam noſtri nos miſeret, tametſi iuuenes adhuc nõ multum fructum aut voluptatẽ vitæ percepimus, quàm parentis miſeri, ætate curſiſq. confecti, has tibi preces illius quoq. nomine offerimus, & vitã nobis donari oramus, ſupplicio per ho-

Ann. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

An. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

diernum malefactum obnoxiam. ille certè vir bonus est, nósque vt similes essemus genuit, dignus qui nunquam talem calamitatē experiatur, qui nunc ob nostram absentiam curis ac mœrore discruciatur. quòd si talem nostri intetitus nuntium acceperit, simúlque eius causam, nò sustinebit amplius viuere, nostrę mortis infamia illius mortem approperabit, hoc ipso infeliciorem, quia ne nostri dedecoris rumorē sentiret, è viuis excessisse videbitur. His igitur perpensis tametsi ad iustam indignationem hoc scelere permotus, patri tamen vindictæ gratiā facito: & plus illius miseratio apud te valeat, quā nostra iniquitas. Defer hoc honoris senectuti eius, quæ si nobis orbetur superstes durare nec volet nec poterit, defer tui parentis memoriæ, defer ipsi patris vocabulo quod tibi iam contingit, ita tibi Deus omnium pater hoc felix faxit ac perpetuum, quem & ipsum honorabis hac pietate propter cōmune nomen, si te calamitatis senis patris misereat, quam orbatum manere est credibile. Nunc tuum est quæ nobis Deus dedit cum iure possis, non auferendo iterū dare, & hoc pacto Dei benignitatem imitari, & hac parte similem ei fieri. Cū enim tantundē ad vtrumlibet valeas, præstat benè facere quā malè, & potestate cōtentum sui iuris non meminisse. sed [a] tantum ad seruandos homines potentiam tibi datā existimare, & quo pluribus salutatē dederis, hoc teipsum illustriorem fore. potes antē fratri erroris venia data nos omnes seruare. neque incolumes esse possumus nisi hoc incolumi, neque domum absque hoc ad patrem redire licet, sed hic ferendum est quicquid frater tulerit. neque enim aliam gratiam à te Prœses petimus, si hanc non impetramus, quàm vt nos eo-

[a] *Potentia ad salutem data.*

dem

dem afficias ſupplicio, non ſecus ac ſceleris ſocios. hoc enim ſatius fuerit, quàm ſi præ mœrore nobis ipſi manus inferamus. Non addam iuuenem eſſe & per ætatẽ nondum ſatis ſapere, & talibus nõ grauatim veniam dari ſolere, ſed hic finem dicendi faciam, vt ſiue damnemur, mihi imputetur non ſatis diligenter huic cauſę patrocinato: ſiue abſoluamur, inſolidum hanc gratiam tuæ clementiæ ac bonitati debeamus, cuius laudi hoc quoque accedet, quòd non ſolum nos ſeruaueris, ſed plura etiam quàm nos ipſi in cauſa noſtra, quæ pro nobis faciãt videris. Siue igitur plectere vis hunc, me vicario ad ſupplicium accepto, patri eum remittito. Siue ad ſeruitium addicere mavis, ego tuis miniſteriis magis ſum idoneus, & ad vtrũuis vt vides magis paratus. His dictis Iudas promptus ad quiduis pro fratris ſalute libenter ſubeundum, accidens Ioſepho ad pedes, quantũ in ſe erat mollire ac placare iram conatur: paríque modo & cæteri proſternũtur, pro Beniamine ſeſe offerentes. Ioſephus autem pietate victus & iã ægrè perſonam irati ſuſtinens, ablegat alios q tum aderant vt ſine [a] arbitris à fratribus agnoſceretur. cúmq. ſoli eſſent, apperit ſeipſum & inſit, Pietatem veſtram & amorem quo fratrẽ proſequimini non laudare non poſſum, quem maiorem comperio, quàm expectatam, coniecturam faciens ex his quæ mihi olim acciderunt: in hoc enim hæc omnia feci vt fraternæ beneuolentiæ caperem experimentum cuius quoniam egregium ſpecimen edidiſtis, ne illud quidem in me commiſſum veſtræ naturæ imputare libet, ſed Dei potius voluntati totum aſcribo, qui vobis & præſentia commoda procurauit, & maiora eſt largiturus, ſi nobis propitius fauorem ſuum

An. mundi 2238. Ante Chriſtum nat. 1716.

Geneſ. 45.

[a] Ioſephus à fratribus agnoſcitur.

Ann. mundi 2238. Ante Christum nat. 1726.

non subtraxerit. quando igitur & patris incolumitatē optatam magis quàm speratam cognoui, & vos tales quales cupiebam erga fratrē comperi, libenter iniuriæ olim mihi factæ obliuiscor, malens vobis vt ministris diuinæ prouidentiæ in hoc tempus cōmuni nostræ vtilitati prospicientis gratiam habere, quàm vestrę, vt tum videri poterat malitiæ meminisse. Vos quoque temporis illius immemores iubeo bono animo esse, & mali consilij, bonum euentū libenter ferre, neque pudore præteriti erratiquicquam cōtristari. quid enim est cur vos malè habeat iniquè quondam vestræ sententiæ pœnitentia, quam frustratam esse iam videtis. Læti igitur hac diuina dispensatione ite felices patri hæc renunciaturi, ne fortè illo consumpto immodica de vobis solicitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus intercidat, priusquā ille in conspectum meum veniat, & horum bonorum fiat particeps, quamobrem & ipsum & vxores ac liberos vestros totámque cognationem assumentes migrare vos huc volo. Non enim decet mihi charissimos ab hac mea felicitate abesse, præsertim fame quinque adhuc annis duratura. Hæc locutus cōplectitur fratres, illi verò in lachrymis erant ac mœrore, tanto maiore pœnitentia, quòd in tam bonum fratrē peccauissent: mox conuiuium est secutum. Rex [a] autem cognito fratrum Ioseph aduentu, quasi sibiipsi aliquid boni accidisset, lętatus est, donauítque eis currus onusto frumento & aurū ac argentum, munera ad patrem deferenda. qui pluribus etiam à fratre acceptis, partim patri, partim in singulos dōnatis, sed præcipuis Beniamini, reuersi sunt ad suos. Iacobus [b] autē postquam ex filiis statum Ioseph cognouit, quòd non solùm mortem effugis, quam tam diu luxerat,

a Rex cognito fratrū Ioseph aduentu lętatur. Hedio & Ruffinus C p. 7. al. 4.

b Iacobus dū Ioseph statum ex filijs cognoscit, maxime perfunditur gaudio.

xerat, sed etiam in splendida fortuna viuit cũ Rege administrans Ægyptum, & penè totam illius regionis gubernationem commissam habens, facilè ista credidit, cogitans tum magnificentiam Dei, tum erga se fauorem, tametsi aliquantisper vt videbatur intermissum, nec diu moratus iter aggressus est ad Iosephum properans.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium migrauit.

CAP. IIII.

VT verò ventum est ad puteum iuramenti, oblato Deo sacrificio, cũ timeret ne filiis propter vbertatem Ægypti cupiditate habitandæ regionis captis posteritas sua nõ rediret in Chananæam occupatura eam iuxta promissa Dei: néve intonsulto Deo migratione præsenti facta genus ipsius clade aliqua feriretur: ad hæc ne fortè ipse antequam Iosephũ aspiceret cõtingat, ex hac vita eximatur: talia voluntati in animo & somno grauato Deus per visionẽ astitit, eúmq. bis nominatim inclamauit. Quo rogante quisnam esset, ánnon agnoscis, inquit, Iacobe Deum perpetuũ tam tuum quàm tuorum maiorum protectorem simul & auxiliatorem: qui contra patris tui propositum principem familiæ te constitui, & cum solus in Mesopotamiam profectus esses, effeci vt coniugium nactus fortunarum redires & liberis multis & facultatibus auctus, incolumẽ etiam progeniẽ tuam seruaui, & quem amisisse videbaris Iosephũ, ad tam sublime dignitatis fastigiũ euexi, vt non multum à Rege Ægypti differat. Nunc quoque in hoc veni vt me ducem huius itineris habeas, vtque tibi prænunciem inter manus Iosephi te è vita exiturum, & posteritatem

Ann. mundi 2139. Ante Chri. natiuit. 1715.

Genes. 46. a Iacobo Deum apud iuramenti puteum apparet.

An. mundi 2239. Ante Christum nat. 1725.

tuã per multa ſecula porentẽ fore ſimul & illuſtrem, occupaturámq. terram cuius ditionem ei ſum pollicitus. Hoc ſomnio [a] fretus eo libentius in Ægyptum cum filiis ac nepotibus properabat qui erant in vniuerſum LXX. Eorũ nomina cùm ſint duriora nõ erã adſcripturus, niſi propter quoſdã qui nos Ægyptios contendũt eſſe non Meſopotamenos. Ergo [b] Iacobi filij fuere duodecim, ex quibus Ioſephus iã antea venerat, recenſendi ſunt nunc reliqui, cũ ſua quiſq. progenie. Rubeli fuerũt quatuor filij, Anoches, Phalles, Eſſarõ, Charmiſus, Simeonis ſex, Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Goar, Saar. Leuis quoque tres fuerũt, Gelſemis Caathus, Mararis Iudæ item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Pharæ Eſrõ & Amyrus. Iſſacharæ quatuor, Tulas, Phruras, Iobus, Samarõ. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel: & hoc quidẽ genus è Lia, quæ ſecum ducebat filiã Dinã, quorum numerus triginta tres. Rachelis autem filij fuerunt duo, quorum alter Ioſephus filios habuit Manaſſem & Ephræmem. Alteri verò Beniamini fuerunt decẽ, Boloſſus, Baccharis, Aſabel, Gela, Næmanes, Iſes, Aros, Nõphthis, Optais, Sarodus. iſti quatuordecim ſuperioribus additi, ſunt numero quadraginta ſeptem. & legitimum quidem Iacobi genus hoc fuit. è Bala verò famula Rachelis fuerunt Danus & Nephthalim, quem quatuor ſequebantur filij, Eleinus, Gunes, Sares Hellimus. Dano verò vnicus erat filius nomine Vſis hic ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autẽ & Aſſerus nati fuerũt è Zelpha Liæ famula, ex his Gadem ſequebantur filij ſeptem, Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Ærines, Erodes, Ariel, Aſſerum verò vna filia, & mares numero ſex, quorum nomina, Iomnes, Eſſus, Iubes,

a *Iacobus cum filijs ac nepotibus proficiſcitur in Ægyptum.*

b *Iacobi progenies.*

Iubes, Batis, Abarus, Melmiel, his quindecim adiectis ad prædictos quinquaginta quatuor, supra dictus numerus completur, annumerato enim Iacobo. Ioſephus autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas præcurrens id ſignificauerat, profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit: qui [a] præ nimia lætitia minimum abfuit quin expiraret. ſed Ioſephus eum refouit, quamuis & ipſe præ gaudio periclitaretur, nõ tamẽ æquè ac pater, deinde iuſſo eo paulatim progredi, ipſe [b] aſſumptis quinque fratribus properauit ad Regem, nunciaturus adeſſe cum familia Iacobum. quo audito lætus ille percontatus eſt Ioſephum quibuſnam ſtudiis potiſſimum delectarentur, ait, paſtoralem artem callere, & nihil aliud exercere: idq. eo conſilio reſpondit, ne fortè diſtraherentur, ſed vt vnà degentes curã patris haberent: tum ne qua æmulatio cũ Ægyptiis interueniret ſi circa eadem cum illis ſtudia verſarentur. Nam ei genti non erat licitũ greges aut paſcua curare. Iacobo [c] autem ſalutatum ad Regẽ perducto, poſt fauſtas ominationes acceptas, roganit eũ Pharao quã. ũ temporis vixiſſet, & cùm audiſſet triginta ſupra centum annos natum. admiratus eiſt hominem tam longæuum. cúmque ille adieciſſet maiores ſuos longioris ætatis fuiſſe, iuſsit eum cum filiis degere in Heliopoli, vbi etiam regij paſtores habebant paſcua. Fames [d] autem creſcebat in Ægypto, nec aderat remedium, neque flumine agros rigante. non enim aſcendebat, neque vllis de cœlo pluuiis ad hæc grauius erat malum quia vulgo improuiſum, quia nihil parati habebat, neq. Ioſephus frumentum dabat niſi numerata pecunia. quæ poſtquam defecit, pecudes ac mancipia pro frumento permutabant. quibus verò agri

Ann. mundi 2239. *Ante Chriſtum natum* 1725.

a *Iacobum quin expiraret præ nimia lætitia parũ abfuit.*

b *Ioſephus cũ quinque fratribus Pharaonem Regem accedit. Geneſ. 47.*

c *Iacobus cũ Pharaone Rege loquitur & in habitãdã accipit Heliopolim.*

d *Annona caritas in Ægypto.*

Ann mundi 2245. Ante Christum nat. 1719.

fuere, partem aliquam in precium alimentorũ Regi decidebant, cúmque ad hunc modum omnes eorũ possessiones in ius Regis deuenissent, alius aliò migrabant, quò certius esset Regium dominium. Soli Sacerdotes immunitatem & agros retinuerunt, postremò [a] hæc necessitas adeò nõ corpora solũ, sed & animos gentis in seruitutẽ redegit, vt nihil turpe putarent quò victus vtcunq. parari posset. postquã autẽ cessauit fames, & rigante flumine terra ad pristinã fertilitatem rediit, Iosephus regionis vrbes obeundo conuocata per singulas multitudine, agrorũ quos Regi cesserant vsufructum illis restituit, & adhortatus vt non secus quàm proprios colerent. iussit [b] quintam partem fructuum Regi pendere, quæ ei iure dominij deberetur: qui læti insperata restitutione agrorũ culturam strenuè aggrediebantur: atque hoc pacto tum Iosephi autorita, tum gentis erga Regem benenolentia non mediocriter creuit, & ius quintæ partis fructuum etiam penes Regum posteros ac successores permãsit. Iacobus autem cùm decimum septimum annum in Ægypto exegisset, inter manu filiorum viram finiuit, precatus eius prosperitatem & abũdantiam, & vaticinatus quòd singulorũ posteri in partẽ possessionis Chananææ terræ essent peruenturi, id quod factum est aliquanto pòst tempore, præterea collauda o Iosepho quòd oblitus iniuriarum plura fratribus bona cõtulerit, quàm vel benefactoribus debeantur. mãdauit suis filiis vt Iosephi filios Ephræmen, & Manassen in suum numerũ admitterent diuisuri sorte Chananæã, quemadmodum postea dicetur. postremò rogauit vt in Hebrone sepeliretur. Mortuus [c] est autẽ cùm vixisset annos centum quinquaginta minus tribus, ex maioribus

a *Ingens mo les ex penuria & cari tate proueniens.*

b *Iosephus quintã fructuum partẽ Regi pendere iubet.*

Hegesippus Ruffinus Cap. 8.

c *Iacobus a tatis anno 147. moritur.*

bus ſuis nulli pietate ſecũdus, cuius digna præmia Dei benignitate eſt conſecutus. Ioſephus [a] verò permittente Rege deportatũ patris corpus in Hebronẽ magnificè ſepeliuit. Cæterùm fratribus recuſantibus cum eo reuerti, quòd timerent ne defuncto patre in ſe vindicaret, cũ non amplius eſſet in cuius gratiam daturũ veniam ſperarẽt, iuſſit eos poſito metu nihil mali ſuſpicari: & reductis ſecũ magnas poſſeſſiones largitus eſt, nec vnquam eos ſumma beneuolẽtia proſequi deſtitit. Moritur [b] autem & ipſe centeſimo & decimo vitæ anno exacto, vir admirabili virtute prædi tus, in omnibus negociis prudens, & poteſtate benè vſus, quibus artibus factum eſt vt neque externum genus, neq. calamitas de qua diximus, quicquã offecerit quò minus ad ſummam dignitatẽ eueheretur. Reliqui etiam fratres vita feliciter exacta in Ægypto ſunt mortui, quorum corpora filij & nepotes in Hebronem relata ſepeliuerunt. Ioſephi [c] autem oſſa poſtea tranſlata ſunt in Chananæam per Hebræos, dum ex Ægypto populariter migrarẽt. hoc enim ipſe adiuratis prius mãdauerat. Sed & hoc & alia huius populi geſta narraturi, dicemus prius cauſam propter quam ex Ægypto exiuerunt.

An. mundi 2111. Ante Chriſtum nat. 1653.

a *Iacobus in Hebrone ſepelitur.*

b *Ioſephus ætatis anno 110. moritur.*

c *Ioſephi oſſa in Chananæam tranſlata. Hiſtoria Libri Exodi. Hedio & Ruffino. Cap. 9. Exod. 1.*

De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos CCCC.

CAP. V.

AEgyptij [d] gens delicata & ad laborẽ ſegnis, voluptatibus ſolùm & captandis vndecunque lucris dedita, malè volebat Hebræis, quòd per inuidiam ferre æquo animo illorum felicitatem non poterat, videntes enim genus Iſraelitarum florere, & opibus, labore atque induſtria quæſitis abundare, non ſatis tuta ſibi eorũ

d *Ægyptiorum erga Hebræos inuidia.*

An. mundi 2353. Ante Christum nat. 1611.

incrementa existimauerunt: & cùm iam Ioſephi beneficiorum memoriam tempus obliteraſſet, regnúmq. Ægypti in aliam familiam demigraſſet, inhumanè [a] tractabant Iſraelitas, & variis laboribus atterebant. nam & flumen in multas foſſas diducere ſunt iuſſi & mœnia exædificare, & aggeres exſtruere, quibus inundationes fluminis arcerentur. pyramidũ etiã inſanis ſubſtructionibus vexabant gentẽ noſtrã, cogendo varias artes ediſcere, & laboribus ferendis adſueſcere. atque in hunc modum per CCCC. annos fuit laboratum, Ægyptiis id agẽtibus vt Iſraelitas nimio labore perderent, noſtris contra omnes difficultates eluctari conantibus. Exortũ eſt deinde aliud quiddã, cur genus noſtrum magis etiam cuperent extinctum. Quidam [b] ex eo genere hominum quos gens illa vocat ſacrorum ſcribas quorumque prædictionibus multum tribuit, prænũciat Regi naſciturum per id tempus apud Iſraelitas quendam res Ægyptiorum olim grauiter afflicturum, Iſraelitas contrà euecturũ, ſi modo ad ætatem adultã peruenerit. nam & virtute fore præcellentiſsimum, & gloria per omne æuum celebré. Quo terrore percitus rex [c] edicit exipſius monitoris ſententia, quicquid maſculini ſexus inter Iſraelitas naſceretur, in flumẽ proiectum necari, obſtetrices etiam Ægyptias diligenter obſeruare partus Hebræarũ ac partu-ritiones. Sic enim cautũ putabat ne obſtetrices ob cognationem edictum Regium cõtemnerent. propoſuit etiã pœnam ſi quis clàm ſeruare fœtus auderet, vt cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas non eo ſolum quia liberis orbabantur, & quia parentes ipſi miniſtri eorũ interitus eſſe cogebantur, ſed futurum quoque tempus proſpicientes inconſolabiliter

a *Hebræorũ ſeruitus intolerabilis.*

b *Præſagiũ de Moſe.*

c *Pharao, Hebræorum maſculos necari edicit.*

Exod. 2.

labiliter triſtabantur, certum generis exitium expectantes, quãdoquidem & proles necabãtur, & ipſis parentibus non multò poſt erat moriendum: atque ita in extremo infortunio cõſtituti ſibi videbantur. Sed nemo poteſt Dei voluntati reſiſtere etiamſi infinitas artes in hoc comminiſcatur. nam & puer de quo ſacrorum ſcriba prædixerat, eluſis Regiis obſeruatoribus clàm fuit educatus, & vatem non fuiſſe vanum euentus rei comprobauit, Amarames [a]Hebræus vir inter ſuos nobilis, ſollicitus tum publico periculo ne gens defectu iuuentutis ad nihilum redigeretur, tũ priuatim quòd domi prẹgnantem vxorem haberet, inopia conſilij laborabat: & ad implorandũ diuinum prẹſidiũ conuerſus, orabat vt tandẽ miſeraretur homines à quibus vnis perpetuo cultus fuerit: darétq. finem præſentis afflictionis quæ toti generi perniciem minaretur. Deus autem precibus ſupplicis ad miſericordiã flexus, aſtitit ei per ſomnum. iuſſitq. in futurum benè ſperare. Memorẽ ſe eſſe pietatis eorum à maioribus acceptæ, nec ipſis defutura prẹmia, ſicut nec progenitoribus defuiſſe. Se enim illorũ progeniem ad tã numeroſam multitudinẽ auxiſſe: ſuo fauore Abrahamum ſolum è Meſopotamia in Chananæã profectum præter reliquas felicitates ex vxore antea ſterili liberos ſuſcepiſſe, & ſucceſſoribus amplas regiones reliquiſſe, Iſmaeli Arabiã, Chæturæ filiis Troglodytidẽ, Iſaco Chananæã. Res etiam bello meis auſpiciis feliciter ab eo geſtas nunquam ſine impietatis & ingratitudinis nota nõ meminiſſe poteſtis. Iacobi verò nomẽ etiã apud exteras gentes celebre eſt, tum ob eam felicitatem in qua ipſe vixit. tum ob eã quæ poſteris eius quaſi hæreditario iure obtigit: qui à ſeptuagin-

An. mundi 2373. *Ante Chriſtum nat.* 1591.

a *Amarames futurum Moſis parẽs Deum orat pro Hebræis.*

An. mundi 2371. *Ante Christum natum* 1591.

ta viris patrem in Ægyptum comitatis oriundi iam ad sexcentorum millium numerum creuerunt. nunc quoq. scito mihi cordi esse & publicam vestram incolumitatem, & priuatim tuam gloriam, puer enim iste cuius natiuitatis metu Ægyptij fœtus vestros ad necem damnauerũt, tibi nascetur, hic neque deprehendetur ab obseruatoribus, & postquam euaserit præter opinionem educatores nactus, suo tempore Hebræos ex Ægyptia seruitute liberabit, memoriámque sempiternam hoc præclaro facinore consequetur nõ apud suos tantum, sed & apud exteros me istud beneficium in te tuósque posteros conferente. fratrem quoque talem habebit, qui dignus sit meo Sacerdotio ipse & posteri eius in omne æuum. His per visionẽ cognitis Amarames experrectus narrauit hoc Iochabeli vxori, quæ res vtrisq. solicitudinẽ auxit. iam enim non puero tantum timebant sed ne quo pacto promissa felicitas intercideret. sed [a] mox oraculo fidẽ fecit mulieris partus, quæ tã facilè est enixa vt obseruatores fefellerit, nihil sentiẽtes eorũ quæ in vulgaribus puerperiis sentiri solent, hunc infantulum per tres menses clã nutrierunt. deinde Amarames veritus ne re deprehensa irã Regis incurreret, ac mox & ipse vnà cũ puero sublatus è medio promissionem Dei faceret irritam. maluit salutem filij totam ipsius prouidentiæ committere: ratus etiamsi puer lateret, quod tamen perdifficile erat, molestũ tamen in continuo periculo viuere. non eius tãtum, sed & suo. De Deo verò certam spem habebat, prouisurum vt oraculi veritatem euentus indicaret. Hoc consilium postquam satis placuit, excogitauerunt tale quiddam, lectulo è papyro contexto, quantus infantulum commodè capere poterat, bitumi-

[a] Mose natus.

neque illito, ne aqua penetrare posset, indiderunt puerum: atque [a] ita in flumen proiecti salutē diuinæ prouidentiæ cōmiserunt. in hunc modum cùm à flumine deferretur, Mariame infantuli soror iussu matris ex aduerso per ripam descendebat, obseruatura quò tandem papiraceum illud vas deportaretur à flumine. hic verò manifestissimè Deus declarauit, nihil humana sapientia, sed omnia bonitate illius omnipotenti confici: eōsque qui propter vtilitatē suam aut securitatem aliis perniciem moliuntur, quantalibet vtantur diligentia, sæpè tamen voti compotes non fieri: rursum qui suam salutem Deo cōmittunt, præter opinionem è mediis periculis emergere: quod & in hoc puero videre licet. Erat [b] filia Regi nomine Thermuthis. hæc dum ludit ad ripas fluminis, conspicatā vas fluitans missis natatoribus iubet lectulū ad se in ripam extrahi. quo, vt iussum erat, allato, mirè placuit puer, quòd esset magnus ac pulcher. Tanto enim fauore Deus Mosen prosecutus est, vt eum fecerit ab illis ipsis nutriri & educari, qui propter eius natiuitatem reliquos quoque Hebræos perdendos decreuerant. Itaq. iubet Thermuthis mulierem alicunde adduci, quæ puero mammam præbeat. quo non admittente mammam, sed aduersante, idque cum alia post aliam adduceretur: Mariame quasi non data opera, sed fortuito ad spectandum interueniisset, Nihil agis, inquit, Regina dū nutrices infanti adhibes alieni generis mulieres. quòd si Hebræam aliquam accerseres, tum fortè populoris mammam admitteret. cúmque rectè monere videretur puella, iussa est & ipsa hoc negotium exequi, & lactantem quampiam adducere: ac mox vsa permissa potestate, rediit adducens cōmunem matrem, ignotam omnibus qui

An. mundi. 2173. *Ante Chr. nat.* 1591.

a *Moses in flumen proiicitur.*

b *Thermuthis Pharaonis filia extrahit ex flumine Mosen.*

Anno mundi 2376. Ante Christum nat. 1588.

tum aderant. tum infans perquam libenter in hærere mamillæ visus est: & rogãte Regina mulier commissi infantis curam suscepit. & quia proiectus fuerat in profluentẽ, ab hoc casu nomẽ est sortitus. aquã enim Ægyptij vocant Moyses verò seruatos. quare [a] composita voce ex vtrisq. nomen infanti fuit inditum: qui deinde citra controuersiã prudentissimus Hebræorum euasit, ita vt Deus iã antè prædixerat, erat [b] enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amaramæ filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic verò Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus. hic autem Abrahami erat filius. puer autẽ non pro ætate proficiebat intellectu, sed inter ludendum præ cæteris æqualibus sapere videbatur, & quicquid ageret, noua quadam indole res magnas olim gerẽdas præ se ferebat. post tertium verò annum ętatis admirandam gratiã ei Deus addidit. nemo enim erat adeo tetricus, vt visa Mosis pulchritudine nõ obstupesceret: & persæpe accidebat, vt dum gestatur ac circunfertur, obuios quosq. in se cõuerteret. ita vt relictis serlis negotiis mallent prȩcellenti eius formã oculos pascere. Tãta erat puerilis gratia, vt inuiti homines ab hoc spectaculo discederent, quo [c] factũ est vt Thermuthis hunc sibi filium adoptauerit, cùm alioquin germanis liberis careret. allatúmq. patri ostentabat, dicens de successore se cogitare, etiam si Deus ei nullum filium gignere dederit. Hunc puerum, inquit, ego educaui non minus indole quàm pulchritudine diuina excellentem, quem Nilus ipse in sinũ meũ tradidisse videri potest, quem decreui adoptare mihi filiũ, tibi verò in principatu ac imperio successorẽ. & cũ dicto patri infantem in manus imposuit. at ille postquam acceptũ ad pectus appressisset, filiæ gratificaturus co-

a Moses vnde nominatus.

b Moses ab Abrahamo septimus.

c Moses Thermuthis Pharaonis filia adoptiuus filius.

rus comiter diadema suũ eius capiti imposuit. Moses verò capiti puerilitèr detractũ prolabi in humum passus, pedibus etiã calcauit, id q̃ mox ominosum est visum, & regno nihil bĕri portendere. mõxque ille sacrorum scriba qui natiuitatem eius Ægypto cladem allaturã prædixerat, occidere puerum volebat, vociferans: Rex, puer[a] ille per cuius necẽ nobis securitatem Deus pollicetur, vaticinium iã confirmauit, insultando tuo regno & diadema calcãdo. Hoc interempto tã Ægyptiis metũ quàm Hebræis spem & fiduciã adime. Thermuthis verò confestim eum eripit, rege quoque non inuito, cui Deus talem animum indiderat, Mosis saluti prouidens. itaq. educabatur quàm accuratissimè. Quamobrem Hebræi quidem felicitatẽ suo generi sperabant, Ægyptiis verò suspectã erat hæc educatio. sed cùm nemo extaret vel è cognatis regiis vel ex aliis optimatibus, q̃ etiamsi Moses sublatus esset, magnopere videretur procuraturus Ægyptiorum cõmoda, abstinuerunt ab eius cæde. Itaque sic natus, & sic educatus, postquam adoleuit, breui suæ virtutis specimen edidit, & quantum momenti vel suis vel Ægyptiis esset allaturus, occasionem nactus talem. Æthiopes[b] qui supra Ægyptum incolunt, agebant & ferebant facultates Ægyptiorum. illi moti indignatione ducũt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctam vlturi: mox prælio commisso, partim in acie ceciderunt, partim in fugam turpiter compulsi retrò ad suos se receperunt. quo successu elati Æthiopes fugientibus instabant, & ignauũ rati si fortuna non vterentur, concepta spe subiugandæ Ægypti, latè eam populabantur: degustatáque prædæ dulcedine, non temperãtes sibi ad maiora audenda accendebantur.

Ann. mundi 2376. Ante Christum nat. 1588.

a Moses diuina prouidentia mortem eripitur.

Hedio & Ruffinus Cap. 10. al. 7.

b Ægyptiorum Rex in Æthiopes.

Mun. mundi 2376. Ante Christum nat. 1588.

cúmque vicinas regiones peruagantibus nemo cum armis obuiam iret, pergebant vlterius Mẽphim vsque & mare, nulla ciuitate resistere valente. Quibus calamitatibus Ægyptij pressi, mittunt qui remedium ab oraculis petant. cũmque responsum esset Hebræum in auxiliũ aduocandum, Rex [a] à filia postulat Mosen qui vniuersis copiis cum imperio præsit. paruit illa, sed prius Rege iureiurando obstricto, nihil in perniciem iuuenis machinarũ, pro magno hoc auxilium imputans, & sacerdotibus probro dans, quòd nõ puderet nunc eius opem implorare, quem prius vt hostem occidendum esse monuerint ac iusserint. Moses verò Thermuthidis simul ac Regis rogatu libenter hoc negotium suscipit quod factum gentis vtriusq. vatibus lætitiam attulit. Ægyptij post partã eius virtute de Æthiopibus victoriam, occasionem sibi per dolum tollendi non defore sperabant: contra Hebræi, Mose copiis præposito, adfore sibi facultatem euadendi ex Ægyptia seruitute. Ille [b] verò volens hostem opprimere priusquam de aduentu suo cognosceret, nõ per fluminis ripam, sed per interiorà terræ expeditionem fecit, qua in re satis declarauit quantum ingenio polleret ac prudentia. cum enim hoc iter difficile esset prę multitudine serpentũ (nam hi tractus plurimos gignũt, aliquot etiam genera quæ nusquam alibi reperiuntur, noxios omnes & ipso aspectu horrendos, & in his quosdam volucres, vt non solum humi latẽtes insidientur, sed & sublimes ex improuiso noceant) commentus est ad securũ iter exercitus stratagema dignum admiratione. vasa enim plexilia non pauca è papyro in arcæ formam fieri curauit, quæ completa ibibus secum deferebat, est autem hoc animal infestissimum serpentum generi, qua propter fugitant earũ in-

sect-

[a] *Mosen Ægyptij exercitum ducem postulant.*

[b] *Moses in Æthiopes mouet.*

Ann. mundi 2776. Ante Christum nat. 1588.

sedationem, & inter fugiendum sicut à ceruis retracti deuorantur. sunt autẽ mansuetæ alites, & contra solos serpentes feroces. de quibus nũc desino plura, vtpote apud Græcos non incognitis. postquam igitur ventum est in tertam venenosis bestiolis scatentem, ibes illis immisit. quarũ bona opera vsus, itinere impunè peracto, nec opinos Æthiopes inuasit: commissõq. prælio fusos ac fugatos, & spe occupandæ Ægypti frustratos retrò in suam regionem cõpulit. nec hoc contentus, oppida illorum euertebat, & vbique magna cædes hostium patrabatur. quo [a] factũ est vt post hæc auspiciis Mosis feliciter gesta tantam alacritatẽ exercitus præ se ferret, vt nihil non laboris toleraturus videretur, iámque aut excidium aut captiuitas Æthiopibus immineret. ad vltimum [b] compulsi in Saba regiam eius gentis, quam postea Cambyses Persarum rex de sororis suæ nomine Meroen appellauit, obsidione sunt cincti. erat autẽ penè inexpugnabilis, vtpote Nilo circumquaq. cincta, accedentibus ad eius munitionem & aliis fluuiis Astapo & Astoborra, qui obiectu suo difficiliorem traiectum facerent. itaque sita in insula, & muro valido inclusa, non fluminibus tũtum arcebat hostem, sed & aggeribus, qui mœnia inter & flumina ad eorũ inundationes prohibendas exstructi, ad hoc quoque tum proderant quòd hosti etiam post superata flumina aditum ad vrbem oppugnandam negabant. Hic cum Moses desidere exercitum ociosum ægrè ferret, hoste non audente manus conserere, interim talé quiddam accidit. erat [c] Æthiopum regi filia nomine Tharbis. hæc Mosen mœnibus exercitum admouentem & egregiè dimicantem cõspicata, virtutémque viri admirata, qui & Ægyptiorum fortunam labantem in in-

a *Mosis & Hebræorum contra Æthiopes victoria.*

b *Saba regia obsidione cincta.*

c *Tharbis Æthiopum Regis filia Mosi connubium petit.*

An. mundi 2400. Ante Christum nat. 1564.

tegrum restituisset, & Æthiopas modo victores in extremum periculum adduxisset, vehementi eius amore est correpta: quo indies crescente, mittit ad eum è seruis fidissimos coniugium suum offerens. assensit ille hac conditione iureiurando firmata, post vrbem sibi traditã ducturum se eam vxorem: ac mox dicto factum sequitur. Sæuitum est nihilominus in hostem, & actis Deo gratiis, nuptiisque celebratis, Ægyptiorum exercitus victor domum est reductus. illi [a] verò accepta salute odium pro gratia Mosi reposuerunt, & maioribus studiis insidias contra eum machinabantur: suspicatique ne rebus feliciter gestis elatus res nouas in Ægypto moliretur, apud regem eum cædis accusauerunt. iam enim & ipse suspectum hominẽ habere cœperat, partim inuidia motus ob bellum fortiter ac prudenter administratum, partim etiam metu alicuius cladis, sollicitantibus huc & irritãtibus indesinenter scribis ac sacrificis: vt iam Moses minimo minus abesset à pernicie, opprimendus dubio procul, nisi rem olfaciẽs in ipso temporis articulo se clàm subduxisset. & cum vias obseruari intelligeret, per solitudines fugam arripuit, qua euasurum inimici minimè suspicabantur: & quamuis alimenta nusquam inueniret, inediam patientia superabat, cúmque [b] ad vrbem Madienam peruenisset, in rubri maris littore sitam, denominatam ab vno ex Abrahami & Chæturæ filijs, sedens ad quendã puteum lassitudinem ex laborioso itinere contractã recreabat, erat enim tempus meridianum, & vrbem iam in prospectu habebat. Hoc loco ei negotium incidit natum ex incolarum viuẽdi ratione, per quod & virtutem suam declarauit, & melioris fortunæ occasionem inuenit. cum enim ea regio

laboret

a Mosi insidiantur Ægyptij. Exod. 2.

An. mundi 2413. Ante Christum nat. 1551.

Hedio & Rufinus Cap. 11. al. 8.

b Moses ad Madienam vrbem profugit.

laboret aquarum inopia, pastores operam dabant vt primi puteos occuparent, ne fortè exhausta aqua ab aliis, ipsorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt igitur ad puteum septē virgines sorores, Raguelis sacerdotis filiæ, qui in magno honore ab eius loci habitatoribus habebatur: quæ patris gregum curam gerentes, id quod etiam per fœminas apud Troglodytas ex more fit, hausta aqua quantum satis videbatur, gregibus eam potandam in lacunas ad hunc vsum factas diffundunt. cúmq. pastores superuenissent, & repellendo puellas aquam sibi vsurparent. Moses [a] iniquum ratus non ferre opem iniuriam patientibus virginibus, & se inspectante vim virorum plus pollere quàm ius puellarum, abactis vsurpatoribus auxilium eis ita vt decebat præbuit. at illæ accepto beneficio postquam ad patrem venerunt, & pastorum iniuriam & quomodo ab hóspite adiutæ fuerint, ei retulerunt: rogabántq. ne illi hoc beneficium periret. tum ille collaudata puellarum erga benefactorem gratitudine, iussit vt Mosen adducerent meritam gratiam recepturum. Qui vbi venit, indicauit ei quomodo ex filiabus cognouisset de auxilio quod eis tulerat, & virtutem eius admiratus, in non ingratos hoc beneficium collocatum aiebat relaturum enim se gratiam, non modò parem, sed etiam aliquanto maiorem. deinde [b] adoptato in filium vnam ex filiabus nuptum tradit: ad hæc pecorum, ex quibus olim vniuersa barbarorum possessio constabat, curatorem eum ac dominum constituit. Hanc fortunam Moses nactus apud Ietheglæū, quod Raguelis cognomen erat, degebat apud secetum pascens pecora. aliquanto verò pòst, egit pastum greges in montem, qui dicitur Sinā,

An. mundi 2413. Ante Christum nat. 1551.

a *Moses Raguelis sacerdotis filiabus fert opē contra pastores.*

b *Raguel Mosi vnam ex filiabus nuptum tradit.*

Ann. mundi 2413. *Ante Christum nat.* 1551.

omnium in ea regione celsissimum, & pascuis valde commodum. abundabat enim herba, eo quòd vulgato tumore, numẽ illic habitare pastoribus hactenus inaccessus ob religionẽ loci fuerat. in eo monte mirabile vidit prodigiũ. ignis [a]enim rubi fruticem depascere visus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam læsit, cum tamẽ inde maxima & flagrantissima flãma emicuisset. ille tam inopinato spectaculo non mediocriter attonitus, magis etiam obstupuit postquam vocẽ ex igne emissam & nominatim sibi vocato verba facientẽ audiuit: quibus & audaciam eius taxauit, qui nõ sit veritus locum hactenus ob religionem hominibus inaccessum calcare, & consuluit insuper vt quàm longissimè à flammis abscederet: & contentus quidem sit hac visione, nõ indignus ea propter suam ac maiorum suorum virtutẽ habitus, cæterùm vlterius nihil curiosè inquirat. prædixit etiam quantum honorem ac gloriam consecuturus esset apud homines diuino fauore assistente: iussítq. confidẽter in Ægyptũ proficiscí, futurum illic ducem ac ductorem Hebræorum multitudinis, & liberaturum cognatũ populum ab iniqua eius gentis dominatione. Etenim habituri sunt, inquit, terram illam quam Abrahamus generis vestri princeps tenuit & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac meminerís, vt eductis Hebræis ex Ægypto in hoc loco sacrificium gratiarũ actionis, ob felicẽ successum offeras. & oraculũ quidẽ tale ex igne prodiit. Moses[b] verò tam visis quàm auditis territus insit, Potẽtiæ quidẽ tuæ domine quũ & ego veneror & maiores mei coluerunt, non sum tã insanus vt parere dubitem: attamen non intelligo quomodo vir priuatus & nullis viribus prædi-

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 9.

Exod. 3.

[a] *Mosi Deus in rubo ardente apparet.*

[b] *Mosen & Israelitas euocasse Deus somniat, vt ipsum promissionibus fidem habeãt. Exod. 4.*

tus

rus, vel meis persuadere potero, vt relicta terra quã nunc habitãt, me ducem sequantur: vel etiamsi persuasero, quomodo Pharaotes sit cogendus vt illos exire permittat, quorum opera & labore constat Ægyptiorum felicitas. Deus autem iussit illũ securũ esse de toto hoc negocio, se illi nunquã non adfuturum pollicitus, & siue verbis opus fuerit, vim persuadendi largiturum, siue operibus, virium satis additurum. mox iussit vt virga in terrã proiecta fidem promissorũ acciperet. quo facto, draco humi repebat, & in spiras se conuoluens caput erigebat quasi repugnaturus si quis insequeretur: ac [a] mox denuò in virgam est mutatus. post hoc [b] manũ in sinũ mittere iussus cũ paruisset, albã & colore calci similẽ exemit, quæ mox in pristinum colorẽ rediit. iussus [c] deinde aquam è propinquo haustã humi effundere. vidit in colorem sanguineum versam. Ad hæc stupentem vt confidat hortatur, cum sciat maximum sibi adiutorem adfore, vtq. apud omnes his prodigiis vtendo fidem illis faciat à Deo se missum, eiúsque iussu omnia facere. iret sine cunctatione, & festinus in [d] Ægyptum properaret, neq. die neque nocte iter intermittendo, néve diu tempus terendo longiorẽ Hebræis seruitutem & afflictionẽ redderet. Moses autem nihil amplius dubitans de promissionibus, quarum certitudinem tot argumentis auditis & visis satis colligebat, precatus vt eandẽ potentiã in Ægypto, cum exerta opus fuerit, experiretur: supplex illud etiam rogabat vt quem cõspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei nomen quoque suum volens ac libens indicaret, vt rem diuinam illi aliquãdo facturus nominatim eũ ad sacrificium inuocare posset. tũ Deus aperit ei suum nomẽ, nunquam antea hominum vllis

An. mundi 2454. Ante Christ. num annum 1510.

a *Mosi virga in Draconem mutata.*

b *Mosi manus alba.*

c *Moses aquã effundit humi, quæ vertitur in sanguinẽ.*

d *Mosi in Ægyptum ad liberandos Israelitas mittitur.*

Ann. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

auditum aut cognitum, quod mihi eloqui nec ius nec fas esse arbitror. Mosi verò non tunc tantum, sed quotiescunque opus esset talium prodigiorum facultas aderat, atque ita nihil dubitans de oraculi ex igne redditi veritate, déque Dei adiutoris fauore, magnam spem concepit, fore vt tandem & sui liberarentur, & Ægyptij insigni aliqua clade afficerentur.

Hedio & Ruffinus cap. 13. al. 10.

Cúmque cognouisset Pharaothem Ægyptiorum regem sub quo ipse fugerat, esse defunctũ, à Raguele commeatum rogat, vt salua eius pace ac gratia liceat sibi in [a] Ægyptũ ob publicã cognatorum ac tribulium suorum vtilitatem proficisci. quo impetrato & assumpta quam ibi duxerat Raguelis filia, libertísq. communibus [b] Gerso & Eleazaro, iter in Ægyptum arripuit: quorum nominũ prius peregrinum significat, posterius, Dei auxilium, quòd diuina ope insidias Ægyptiorum euasisset, cúmque iam non longè à limitibus abessent, Aaron frater venit obuiam Deo sic iubente: cui mox indicauit quicquid in monte viderat, & omnia inmandata quæ diuinitus illic acceperat. mox [c] vlterius progressus obuios inuenit præstãtissimos quosque Hebræorum, qui aduentum eius præsenserant: & mox nequid amplius de fide Mosis dubitarent, prodigia diuinæ voluntati attestãtia sunt eis ob oculos exhibita: quibus præter omnem opinionem visis attoniti, sperare iam cœperunt prouidentiam Dei securitati illorũ & incolumitati non defuturam. Atq. [d] ita obsequentiores nactus Hebræos, & in potestate ipsius se futuros pollicentes, accensos nimirũ libertatis amore, ad nouum regem se confert. Ibi posteaquam commemorasset operam suã pro Ægyptijs contra Æthiopas contemptim agros eorum vastantes nauatam, laborésque exhi-

a Mosi ex Madian in Aegyptum proficiscitur.

b Mosis duo filij Gerso & Eleazarus.

c Moses ab Hebraeis in Aegypto exceptus miracula eis exhibet. Exod 5. 7.

d Moses Aegypti regem vt Israelitas dimittat hortatur.

hauitos dum non aliter quàm pro suis popula ribus bellum administraret, adiicit malam gratiam pro tot beneficijs sibi redditam, oraculũ deinde in Sina monte acceptũ regi aperit. nec non prodigia quibus de voluntate Dei confirmatus omnem hæsitationem posuerit, singillatim enumerat, addit deinde preces ne per incredulitatẽ Dei decretis obstaculo esse velit. cæterùm[a] cùm à rege contemptim auditi se animaduerteret, exhibet illi specimen prodigiorum quæ in Sina viderat. Rex verò iratus sceleratum eum appellat, qui Ægyptiorũ olim fugitiuus, nunc magicis præstigijs instructus ad reliquos decipiendos venerit. Habere se quoque sacerdotes qui eadem ostẽta repręsentare nossent, non minus peritos huiusmodi artium: nec esse cur se Moses iactare debeat, quasi solus diuina præ cæteris virtute polleat, atque ita apud rudem multitudinẽ quasi supra mortalem conditionem positus se vendiceret: confestimque cùm & ipsi suas virgas proiecissent, in dracones sunt verse. Tum Moses nihil his motus, Ne ipse quidem, inquit, ignoro aut contemno artes Ægyptiorum, attamen quæ ego operor, tanta præstantiora esse aio, quàm istorum magiam, quanto interuallo res diuinæ humanas post se relinquunt. iámque manifestè declarabo non esse hoc præstigias veritatis specie parum cautis imponentes, sed ipsissimã Dei virtutem, argumentum omnipotentis illius voluntatis apud incredulos futuram: & cum dicto virgam in terram mittit, iubens vt fiat draco, quę mox dicto parens [b] Ægyptiorum virgas quæ draconum specie reptabant, vnam post aliam aggressa omnes ad vnã deuorauit. ac mox in priſtinam speciem reuersam Moses rursum sustulit. Rex autem ad indignationem

An. mundi 2454. *Ante Christum natum* 1510.

a *Pharaonis prodigia ex. libro Mosis*

b *Mosis virga deuorat Ægyptiorũ virgas.*

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

magis quàm admirationem hoc facto commotus, cùm nihil acturum respondisset, neq. quicquam Ægyptiacis artibus profecturum, mãdat [a] operarum exactori qui Hebræis erat præpositus, vt de labore nihil eis remittat, sed grauioribus etiam quàm ante operum difficultatibus premat. at ille prius paleas eis ad lateres fingẽdos præbere solitos, posthac id facere desiit: sed interdiu detentos in opere noctu ad comportandas paleas dimittebat, pristini laboris onus conduplicaturus. Moses autẽ neq. minis regis à proposito deterrebatur, neq. assiduis suorũ querelis vt à cœpto desisteret vel minimum flectebatur: sed obfirmato cõtra vtrunq. animo, in hoc totus erat, vt suos in optatissimã libertatem restitueret. itaq. denuò Regẽ accedit, [b] suadens vt dimittat Hebræos in Sina montẽ, illic Deo sacrificaturos, hoc enim ipsum iussisse, nec posse quenquã eius voluntati resistere. quapropter dandam operam ne fauorem eius cõtemnere videatur. vtq. populo potestatẽ exeundi faciat, ne fortè contra moliẽdo posthac culpã in se transferat, si quid ipsi tale acciderit, qualia Dei voluntati resistentibus euenire solent. Nã necessariò calamitates eos cõprehendere, qui diuinam irã in se prouocauerint: & tũ terrã tum aërem illis infestũ existere, tum precationẽ filiorũ patrũ feliciter procedere, clemẽtis etiam ad vindicandũ in eos cõcitatis. atque hæc mala non posse euitare Ægyptios, etiamsi Hebræos regionẽ eorũ exire contingant, nisi hanc profectionẽ bona pace ipsorum impetrauerint. Rege verò nihili faciente verba Mosis, neq. vel tantillum ad eius preces aduertente, grauissima mala in Ægyptios incubuerũt: quæ singulatim recensebo tum propter eorum nouitatem, tum vt eò magis appareat nõ vanas fictile

a *Pharao Hebræos grauioribus operum difficultatibus premit. Exod. 6.*

b *Moses Regem iterum Hebræos vt dimittat hortatur.*

fuisse vatis nostri prædictiones: postremò quæ hominum interest talia cognoscere, quò magis ea caueant, quibus irritatus Deus ad infligendas pœnas commoueri solet: Primum [a] amnis sanguineis fluentis prolabens, ad potus inopiam eos redegit, cū præterea nullū fontem habeant. nec coloris tantum id erat vitiū, sed si quis sitiens coactus gustaret, cōfestim acri dolore corripiebatur: atq. talis Ægyptiis solis, Hebræis verò dulcis ac potabilis, & omninò pristinā naturam retinens. quo miraculo Rex inops cōsilij, timēs incolumitati gentis, permisit Hebræos abire. cùmq. malum cessasset, rursum ad pristinā mentem rediit, sententiam suā reuocans. Deus autē motus hominis ingratitudine, qui nec à periculo liberatus vellet sapere, aliam plagam Ægypto infligit. Ranarum [b] vis immensa terram eorū populabatur, refertus erat & fluuius. vt aqua inde non nisi sanie harū vitiata hauriri posset, immoriēntibus earum plerisq. & imputrescentibus. plena erat & terra turpi limo ex quo enascebantur, rursúsque in eundem resoluebantur: quin & domesticum victum fœdabant in esculentis ac poculentis nusquam non repertæ, & in cubilibus quoque passim aberrantes: ita vt omnia fœterent putore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cùm exagitarentur Ægyptij, Rex iubet Mosen cū Hebræis abire quò vellit: & quā primum hoc dixit euanuerūt ranæ, terráque simul & flumē in pristinā naturā sunt restituta. vix dum hoc malū cessauerat, cū Pharaones denuo mutatus, priorum oblitus retinere populū cœpit, & quasi aliarum etiam afflictionum naturas experiri vellet, negabat exitū quem prius concesserat timore magis compulsus quàm ex animi sui sententia. Rursum igitur Deus alia clade in hominem fraudulentum

Ann. mundi 1454. Ante Christum nat. 1510.

a *Prima Ægyptiorū plaga: Aqua in sanguinem mutata.* Exod. 7.

Exod. 8. 9.

b *Altera plaga, Rana.*

Ann. mundi 1474. Ante Christum nat. 1510.

vindicat. pedunculorum [a] enim magna vis è corporibus Ægyptiorum scatebat, à quibus malis malè perdebantur, neque lauacris, neq. medicamentorum inunctionibus extinguere eos valentes. Qua noua peste turbatus Rex, & non magis ipso periculo quàm eius fœditate ac turpitudine territus, nequam cum esset, ægrè dimidiata ex parte resipuit: Hebræis enim exire permissis, ac mox malo cessante, liberos & vxores reditus obsides ab eis exigebat, quo facto magis etiã Deum exasperat, putans se prouidẽtiam eius circumuenire posse, quasi Moses & non potius Deus pœnas de Ægyptiis Hebræorũ oppressionibus sumeret. Varias [b] ergo & multi formes bestiolarũ species immittit, quales nemo ante eam diem vnquam viderat, tãta copia, vt tota regio malo hoc repleretur: prę quarum frequentia & homines plurimi extinguebantur, & terra nullo pacto coli poterat: & qui præsentaneum exitium euadebant, infecti [c] tamen earum veneno à morbis corripiebantur. Rege vero notum quidem resipiscente vt voluntati diuinæ cederet, sed mulieres quidẽ cũm viris dimittente, pueros verò retinere volente, non defuerunt Deo variæ prioribus etiã grauiores pœnæ, quibus ob Regis maliciam in vniuersam gentem seuerè animaduerteret: sed [d] exulceratis intus & in cute corporibus miserabilem in modum nõ mediocris numerus absumebatur. Et cũ ne sic quidem Rex resipisceret, grando [e] nunquam ante in Ægyptio cœlo visa, tũc verò maior quàm apud alios hyberno tempore, aut in septentrionali regione, verè iã adulto supernè ruens omnes eorũ fructus contriuit: & si quid intactũ grando reliquit, nubes [f] locustarum superuenientes ita absumpserũt, vt fructuum colligendorum spes Ægyptiis omnibus

a *Tertia plaga, Pediculi.*

b *Quarta plaga, Bestiolæ.*

c *Quinta plaga, Pestis.* *Exod. 9.*

d *Sexta plaga, Vlcera.*

e *Septima plaga, Grãdo.*

f *Octaua plaga, Locustæ.* *Exod. 10.*

bus omninò sit adempta. Quod si Rex stultus tantum, & non etiam malus fuisset, poterat vel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, vt tandem de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. at Pharaothes tametsi nõ ita insaniebat vt causam non intelligeret, tamen tãta malicia pectus eius obsederat, vt adduci nullo modo posset, quin Deo quasi per cõtentionẽ repugnare, & in publica commoda sciens volénsque peccare pergeret. itaq. tandẽ Hebræos pueros etiã vnà cum mulieribus concedit, sed iussis vt bona sua Ægyptiis tanquam prædã relinquerent, eo quod ex ipsorum bonis nihil post tot calamitates superesse cõquerebantur. Mose verò negante æquum postulari, alioqui non habituros vnde sacrificarent, atque hac controuersia diutius durante, tam densæ[a] tenebræ omnisq. luminis expertes Ægyptiis sunt circumfusæ, vt prospectu in vniuersum priuati alij alio casu absumerentur, illo quoque metu imminente, ne fortè penitus ab ea caligine absorberentur. deinde his discussis, post tres dies ac totidem noctes cùm nondum flecteretur Pharaothes vt liberũ exitum permitteret, his verbis eum Moses aggreditur, Quousq. repugnabis Dei voluntati, qui omnino vult ac iubet Hebræos dimitti, nec est aliud præter hoc remediũ aduersus mala, quibus affligimini. Rex[b] verò iratè ferens hanc dicendi libertatem, minatus est eum capite plectendum, si posthac de hac re molestus esse pergeret. Respõdit Moses, se nõ amplius hac de causa verba facturum, sed ipsum cum optimatibus Ægyptiis vltrò Hebræos rogaturum vt quàm primũ inde proficiscantur. atq. his dictis abiit. Deus autem cùm decreuisset adhuc vna plaga ictos Ægyptios cogere ad dimittendos Hebræos, iussit

Ann. mundi 2454. *Ante Chr. Nat.* 1510.

a *Nona plaga, Tenebræ.*

b *Mosen Pharao propellit.*

Exo. 10. 11. 12.

Mosen edicere populo, vt paratum habeant sacrificium, præparatū tertiadecima Xantici mēsis in quartamdecimā, qui apud Ægyptios Pharmuthi vocatur, item Hebræis Nisan & Macedonibus [a] Xanticus: vtque ipse Hebræos educat omnia sua secum portātes. ille verò instructos prius ad profectionē, & per sodalitia distributos in vno loco continebat, illucescente verò quartadecima omnes ad exitum animati sacrificabāt, & sanguine domos lustrabant. aspersas hyssopo; & peracta cœna reliquias carnium exussérunt, tanquā exituri. vnde nunc quoque solenne manet nobis idem sacrificium, quam festiuitatem vocamus Pascha, id [b] transitum, significat, eo quòd Deus illa die præteritis illæsis Hebræis, Ægyptios morbo percussit. nā [c] pestis illa nocte absumpsit primogenita Ægyptiorum, vt agminatim ad regiam concurreretur à proximis vociferantibus nō amplius detinendos Hebræos. tum [d] Rex accito Mose mādat vt abeāt, ratus post eorū exitum regionem cessantibus calamitatibus subleuandam. donis etiam Hebræos honorabant, alij quo celerius discederēt, alij propter vicinitatis consuetudinem. atq. hoc pacto exitum est, flentibus Ægyptiis & pœnitentibus ob præteritam malam tractationem. Iter autem faciebāt per Latopolim tunc desertam: Babylon enim post eo loco est condita, Cambyse Ægyptum vastante, cúmque abeuntes iter strennè continuarent, tertia die peruenerunt Beelsephontem ad rubrum mare sitam. cúmque nihil per viam inuenirent propter solitudinem, macerata farina & modico calore in panis speciem solidata se sustentabant: quo victu per triginta dies sunt vsi. neque enim plus commeatus Ægypto extulerant, atque eúm ipsum parcè dispensabant ad necessitatem magis quàm

An. mundi. 2454. *Ante Christum nat.* 1570.

a *Xanticus Macedonibus teste Suida est Aprilis.*

b *Iudæorum Pascha transitum significat.*

c *Decima plaga; Ægypti primogenitorum hominum & animalium interitus.*

d *Israelita ex Ægypto discedunt.*

quàm ad satietatem. quapropter in memoriam eius inopiæ [a] festa per octo dies celebramus, quos vocamus azymorum. cæterùm [b] multitudo migrantium vnà cum liberis & vxoribus, vix erat numerabilis, qui verò militarem ætatem habebant sexcentorum millium numerum explebant.

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

a *Azymorum festum.*

b *Filiorum Israel numerus.*

Quomodo Mose duce Ægyptum reliquerunt.

CAP. VI.

RElinquerunt [c] autem Ægyptum mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringentesimo trigesimo postquam Abraham pater noster in Cananæam venit: & post Iacobi migrationem in Ægyptum anno ducentesimo decimoquinto. Moses verò annum tunc agebat octuagesimum, & frater eius Aaron triennio erat maior. deferebant [d] etiam secum ossa Ioseph, ita vt filiis suis mãdauerat. Ægyptios autẽ pœnituit quòd Hebræos dimisissent: cũq. rex præ cæteris hanc rem ægrè ferret, totum præstigiis Mosis impũtãs, decretũ est, vt in eos irruerent: & [e] correptis armis reliquóq. apparatu persequebãtur, retracturi si possent assequi. nõ enim existimandum vt Deus offendatur, cùm iam semel exitus illis sit concessus. sperabant etiam facilè se in potestatem redacturos inermes & de via lassos. itaque obuium quemque rogantes quã rendere nt, raptum insequebantur, tametsi per viam difficilem non solùm exercitibus, sed expeditis quoque victoribus. Moses autẽ hac Hebræos ideò duxit, vt si Ægyptij mutata sententia persequi eos vellent, pœnas malitiæ violatique pacti persoluerent, néve Palæstini, quos ob veterem simultatẽ infensos habebant, de hac profectione certiores fieri possent: est enim illorum regio Ægypto contermina. quapropter se

c *Tempus exitus ex Ægypto. Exod. 12.*

d *Ioseph ossa.* Hedio & Ruffinus cap. 14. al. 11.

e *Israelitæ Ægyptij persequuntur.*

f *Quare Moses Israelitas nõ duxerit per Palæstinam*

An. mundi 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

missa via quæ in Palæstinam ducit, per desertū via dispendiosa ac difficili voluit Chananæam, inuadere: obitérque iuxta Dei mandata in mō-, tem Sina populum sacrificaturum adducere, sed a vbi ad rubrum mare peruentum est, ecce Ægyptiorum multitudo circumfusa in arctum eos compellit. aderant enim septingenti currus cum equitum quinquaginta millibus & ducenta millia scutatorum peditum. hi vias omnes obsederant, quibus effugium Hebræis patere poterat inter rupes & mare conclusis, b quo loco mons præ aspretis inuius ad littus vsque procurrit. atque ita ne fugæ quidem spe relicta Hebræos mare inter & montem obsidione premebant. oppositis armatis quà exitus in cāpos aperiebatur. in hac locorum iniquitate cōclusi, cum nec obsidionem præinopia tolerare, nec exitum ad fugam inuenire possent. nec arma adessent: etiamsi maximè pugnare cuperent. nihil superesse videbant nisi vt turpi deditione saluti consulerent, quo factum est vt Mosen incusarent, oblisi prodigiorum quibus libertatem eis Deus significauerat, minimúmque aberat quin Prophetam lapidato, contemptisque per incredulitatem pollicitationibus, deditione in priscinam seruitutem redirent, nam & lamentis mulierum ac puerorum exasperabantur, nihil nisi perniciem expectantium, cum essent rupibus & mari & armatis circūcirca cincti, nec vlla spes effugij relinqueretur. Moses autem efferata licet contra se turba nulli succumbens difficultati nō cessabat eis prospicere. Deo fretus, quē post libertatis præsagia probabile nō erat permissurū vt aut delerentur, aut in potestatem inimicorū rela berentur. cúmque medius in concione constitisset, hæc ad eos verba facit. Si quis homo aliquis res vestras

a *Israelitæ ab Ægyptiorum multitudine ad mare rubrū cinguntur. Exod. 14.*

b *Israelitici populi ab Ægyptiis conclusi anxietas.*

c *Moses populum vt Deo omnem se dedat hortatur.*

stras benè ac prudenter hactenus administrasset, oportebat & in posterũ similem eius curã & diligentiã expectare: nunc postquã Deus ipse gubernandos vos suscepit, quantæ insaniæ fuerit eius opẽ nõ sperare, qui per me vltrò vobis præstitit quicquid ad vestram salutẽ ac libertatẽ conferre videbatur. imò hæc ipsa difficultas & angustia magis vos ad sperãdũ accẽdere debuerat. ipse enim vos in arctũ hunc locum cõcludi voluit, vt ex tanta necessitate prẽter vestram æquè ac hostiũ opinionẽ seruaret, atque hũc in modum declararet: nõ solum potentiam suam, sed fauorem etiã quo vos perpetuò prosequitur. nõ enim in paruis reb. [a] Deus propitius auxilium afferre solet, sed tũ potissimũ quando spei supersest minimum. ergo huius opẽ freti, qui potest & ex paruis magna facere, & horum potentiam debilem reddere, ne terreamini Ægyptiorum apparatu, neque propter fugam mari & montibus impeditam animum despondere. potest enim Deus & hos in planiciem & mare in terram vertere.

An. mundi 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

[a] *Quando potissimum Deus auxilium afferre solet.*

Quomodo mare fissum Hebræis Ægyptios fugientibus viam aperuit.

CAP. VII.

HÆc effatus ad mare eos Ægyptiis spectantibus ducebat. Habentes enim eos sub oculis, quòd essent persequendo defatigati, pugnã in sequentẽ diem differre consultius putabant. vt verò ad extremum litrus ventum est, tum [a] Moses sumpta virga Deum in auxiliũ supplex inuocat dicens: Tu domine scis quòd nec viribus nec artibus humanis vllũ hinc nobis patet effugium, supersest vt ipse salutem huic populo expedias qui Ægypto relicta huc est dela-

[a] *Mosis ad Deum precatio.*

Ab mundi. 2454. Ante Chri. nat. 1510.

tus, tuam voluntatem tuámque fidem secutus ad te solum omni alia spe, omni consilio destituti confugimus: ad tuam tantum prouidentiam respicimus, quæ sola nos iratis Ægyptiis eripere potest, succurre igitur properè, & potentiam tuam exere, & populum iam conclamatæ salutis ad fiduciam & spem excita. in difficultatibus constituti sumus, sed nostris non tuis est tutum est Domine hoc mare, tuus & mos qui nos claudit: & hic potest te iubente aperiri, & illud in terram verti. possumus & per aciem sublimes effugere, si ita nos seruari tibi placeat, hæc precatus, mare virga percutit: quo ictu repentè *a* scissum, & retrorsum se recipiens. nudum solum Hebræis ad fugam capessendam relinquit. Moses autem videns adesse Deum, & mare de suo solo cessisse primus progreditur. hortatur Hebræos vt alacriter sequantur per viam diuinitus datam, & læti præterito periculo gratias agant ob tam incredibilem salutis rationem tam subitò exortam illis verò impigrè subsequentibus, nimirum diuina ope fretis. Ægyptij primùm insanire eos putabant in manifestam pernicié ruentes, postquam *b* verò viderunt eos longè processisse & impunè absque omni impedimento iter facere impetu facto persequi eos cœperunt, quasi & ipsi tutum per mare iter habituri: & præmissis equitibus à littore descendebant, iámque in aduersum littus euaserant Hebræi, hostib. à tergo relictis, quos armis grauesipse etiam miraculi noui tas nonnihil est remorata: sed cum incolumes illos terram tenere viderent, sibi quoque eundem euentum pollicebantur. Verum fallit eos hæc opinio, nescientes non quorumuis talem viam esse, sed Hebræorum tantum, & fugientibus tantum ad salutem patere, non hostibus qui eos perdendi animo insectarentur. ergo cum iam

a Mare rubrum findi-tur.

b Israelita incolumes per mare rubrũ euadũt quod Ægyptios anuoluit.

vniuer-

uniuersus exercitus introgressus esset, refunditur iterū mare, & Ægyptios fluctibus involuit, ventis etiā eodem impellentibus: accesserūt & imbres de cœlo, & aspera tonitrua fulguribus simul intermicantibus: fulmina quoque deferebantur: & nihil omnino deerat eorū quæ abirato Deo hominibus ad perniciē immitti solēt: nā & nox eos caliginosa nimis ac tenebrosa cōprehendit. atque ita totus ille exercitus est deletus, vt ne nūcius quidē cladis domū reuerteretur. Hebræi verò vix sui compotes erant præ gaudio ex tā inopinata salute cōcepto, accedēte huc etiā hostiū interitu, quò maior esset libertatis securitas, nemine superstite qui eos in seruitutem vindicare cuperet, & Deo ex professo illius auxilium submittente, quapropter tū sua salute, tum inimicorū supplicio læti magis quā vlli antehac homines in hymnis & hilaritate totam noctem exegerunt. & [a] Moses carmen laudes Dei & ob præsentem fauorē gratiarū actiones continens hexametro versu cōposuit. Hæc ego vt in sacris codicibus inueni, ita singulatim conscripsi. Nemo autem mirari debet tanquā incredibilia, si priscis hominibus & ad malitiā etiam tū rudibus, de salute periclitantibus via per mare patuit, siue Dei voluntate, siue naturę sponte: quandoquidē heri & nudiustertius Alexandri ductu Macedonibus [b] Pamphilium mare cessit, & aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus eius opera ad destruendum Persarum imperium vti decreuisset: id quod omnes testātur qui res gestas illius Regis scripto prodiderunt. Sed de his vt cuique libet ita sentiat. Postera [c] verò die etiam æstus & vētus arma Ægyptiorum in litus expulisset in quo tum Hebræi castra posuerāt, Moses id quoque diuina prouidētia factum interpretatus, ne post

An. mundi 2454. Ante Christ. nat. 1510.

Exod. 15.

a Carmē de gratiarū actio Mosis & Israelitarum pro prosperi liberatione.

b Pamphylium mare quomodo Alexandro obtulerit deum monuerit in Persas.

c Ægyptiorum arma venisse in Hebræorum castra expos

hac inermes essent, collecta viritim distribuit: atque ita iam probè munitos ad Sina montem duxit, sacrificaturus ibi Deo & munera pro salute populi oblaturus, quemadmodum iussum esse iam antè dictum est.

SVMMA CAPITVM LIBRI III.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Moses populum ex Ægypto in Sina montem eduxit.*

II. *De Amalecitarum & sociorũ clade & præda quæ Israelitis inde obtigit.*

III. *Ragueli cõsiliũ quod genero suo Mosi dedit.*

IIII. *Moses conscenso Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.*

V. *De tabernaculo per Mosem in terra deserta facto quod similitudinem templi portatilis referebat.*

VI. *De arca in qua tabulas legis Moses collocauit.*

VII. *De mensa & candelabro aureis, déque aliis tabernaculi.*

VIII. *De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.*

IX. *De Aaronis Sacerdotio, & legibus quæ ad festa ac sacrificia spectant.*

X. *Leges de sacrificiis & purificationibus.*

XI. *Leges belli & consuetudines.*

XII. *Seditio contra Mosen propter egestatem & seditiosorum pœna.*

XIII. *De speculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem hostium incusserunt.*

Quomodo

Quomodo Moses populum ex Aegypto in Sina montem eduxit.

Ann. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

CAP. I.

RECENTEM hanc lætitiam ex insperato acceptæ salutis offuscauit nonnihil itineris molestia, quo per deserta in Sina montem ducebantur: quòd emetienda esset regio difficilis propter ciborum & [a] aquarum extremam inopiam, & ne brutis quidem alendis, nedum hominibus, idonea. erat enim tota squalida, & nihil omninò humoris habens, vnde fructus prouenire solent, talem autem viam necessariò sunt ingressi cùm aliam non possent, deferebántq. secum aquam prinsquam desertum intrarent haustam duce ita præmonente. qua absumpta puteos magno labore propter duritiē terræ fodientes aquabantur: ac ne sic quidem vel satis bonam, vel quantum sufficeret inueniebant. in hunc modum iter facientes perueniunt prima vespera in locum quendam, cui propter aquas vitiosas nomen fecerunt [b] Mar, amarorem vocabulo significante: ibíque lassis de via & commeatu quoque iam absumpto: inopiam sentire incipientibus, diuertere placuit, inuitabat ad manendum puteus fortè repertus, qui tametsi antis copiis non posset sufficere, nonnihil tamen solatij propter naturam regionis præbebat. audiebant enim nihil aquæ in progressu se inuenturos, hæc ipsa quoque amara fuit & nulli potabilis, non homini solum, sed ne iumento quidem. Moses autem videns eis animum cecidisse, nec habēs quod diceret. non enim erat res cum hoste quē virtute repellere posset, sed de vi & imbellis mul-

a *Israelita in deserto aquæ penuria laborant.*

b *Mar amarorem significat. Exod. 15.*

Ann. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

lierum ac puerorum multitudo ex æquo periclitabantur, ægrè expediebat consilium populi miseriam ad proprium infortuniũ referens. ad hunc vnum enim cõcurrebant, mulierculæ infantibus opẽ implorãtes, viri verò mulieribus, ne se despiceret, vtq. salutis remediũ aliquod quæreret ad [a]preces igitur versus orat vt Deus mutata aqua ex vitiosa potabilem reddat: quo annuente hanc gratiam, arripit frustum ligni fortè ibi iacens, & medium per longitudinem scissum in aquã mittens, docet Hebræos Deum exauditis precibus pollicitũ daturum se aquam desiderãtibus, si gnauiter iussa peragerent. quibus rogantibus quid facto opus sit vt aqua muteretur, iubet robustissimũ quemq. certatim puteum exhaurire, dicens, maiore parte euacuata reliquũ potabile fore. quo facto aqua agitatione cõtinua purior reddita, potum iã non aspernandũ multitudini exhibuit. Hinc [b]castris motis peruenerunt in Ilym, agrũ, vt primo aspectu è longinquo videbatur, nõ malum. ferebat enim palmas. vt verò propiùs est vẽtum, fefellit omnium expectationem. palmæ enim non plures erant quàm septuaginta, exque nõ admodũ proceræ propter loci ariditatem. nã ne à fontibus quidẽ rigabantur, qui duodecim eo loco erant, sed non ita largi vt emissis riuulis humiditatem tetræ subministrarent. quare ad egerendã arenam vérsi in nullas venas incidere poterant, & si quid modicum distillaret, fossione turbatum inutile ad potum reddebatur. arbores quoque non multum fructũ ferebant propter candẽ aquarum inopiam. quamo'rem exortũ est murmur multitudinis cõtra ducem, omnem miseriæ suæ causam in vnum illum conferentis. triginta enim dierum itinere confecto, commeatum omnem quem secum, extu-

a Moses Deum orat vt aquam vitiosam potabilem reddat.

b Israelita in Ilym perueniunt, vbi contra Mosen ob commeatus penuriã murmur efferunt.

Exod. 16.

extuleranr iam absumptum desiderabant, & cùm nihil alimentorum in terra deserta inuenirent, minimùm à desperatione aberant: atque ita præsente egestate præteritorum tam Dei quàm Mosis beneficiorum memoriam excutiente, in iram concitati videbantur iamiam correptis saxis Imperatorem suum inuasuri, autorem interitus sibi clamitantes. at ille irritatam multitudinem & tam acriter in se concitatã animaduertens, fretus Deo & conscientia rei bona fide administratæ, prodit in medios vociferantes & saxa intentantes: cúmq. singularem quandã gratiã in vultu præferret, popularíq. facundia cũ primis polleret, exorsus est iram eorum mitigare, obsecrans ne in præsentem necessitatem intenti omnium præteritorum beneficiorum memoriam abiicerent: vtque à difficultate tunc premente [a] animum ad Dei gratiam ac dona verterent, quibus toties præter opinionem cumulati fuissent. nunc quoque expectarent eum bonum exitum procuraturum, quem verisimile sit ad probandam eorum fortitudinem, patientiam & gratitudinem, vtque appareat præteritáne an præsentia plus apud eos possint, hanc rerum angustiam immisisse. cauendum igitur ne ob intolerantiam atque ingratitudinem diuino fauore indigni deprehendãtur, qui & voluntatẽ ipsius quam secuti Ægyptum reliquissent, cõtemnant, & se ministrũ eius iniquis odiis persequantur, præsertim cùm hactenus in nullo eorum quæ Dei iussu gerẽda suscepérat, deceptos se queri possint. Enumerat [b] deinde sigillatim, quomodo afflicti fuerint Ægyptij, dum eos contra Dei voluntatem detinere conarẽtur: quomodo idẽ fluuius illis quidem cruentum & ad potũ inutile, ipsis verò dulce fluxit ac potabile. quomodo

Ann. mundi 2454. Ante Christum 1510.

[a] *Moses populum vt animum ad Dei dona ac gratiam verset hortatur.*

[b] *Moses Dei beneficia populo Israelitico cũ hostibus cum*

An. mundi 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

item refluo mari lotum eis & viam ad effugiū cedente, ipsi quidem per eam euadentes salutē sint consecuti: inimicos verò internecione deletos inspectauerint: & quomodo in eum vsq. diem inermes, Deo præbente armorum quoque copiā sibi comparauerint. tum quoties ex ipsis interitus faucibus eos præter omnium opinionē incolumes Deus eripuerit, qui cùm semper sit omnipotens, ne tū quidē de ipsius prouidentia desperandū. quamobrem æquo animo ferenda omnia, cogitandúmque non esse seriā auxiliū quantumuis differatur, quod rebus adhuc integris accipitur: & sic existimandum, nō contemni à Deo sua pericula, sed fortitudinē probari ac libertatis amorem, vt videat, vtrum eius cupidine & ciborum & aquarū inopiā sustinere valeant, an potius more pecudum dominis in suū vsum pascentibus seruire malint. Se quidē non tàm sibi priuatim timere, cui cæso iniustè nihil mali accidere possit: quā ipsorum incolumitati, si per istā lapidationem facta & cōsilia Dei damnare videantur. His verbis furentes ad saniorem mentem reduxit, & iam ad facinus armatis saxa de manibus excussit. sed quoniam intelligebat nō de nihilo cōcitatos ad [a] preces & supplicationes confugit: & cōspecta quadā specula, opem Dei rebus per inopiā afflictis deposcebat, in cuius solius manibus salus populi reposita esset. vtq. propitius veniam daret populo duris rebus exasperato, & propter hoc more humano ab officio decedenti. Deus verò curæ sibi populum fore pollicetur, & opem quam peterent iamiam affuturam. His impetratis Moses descendit ad multitudinē: illi verò animaduertētes promissionibus diuinis lætū, & ipsi posito mœrore vultus hilares assumpserūt. tū ille statim medio cōcionis

[a] *Moses opē Dei implorat.*

cionis, ait se præsẽti necessitati à Deo remediũ afferre: nec ita multò post [a] magna vis coturnicum, quod genus auium præ cæteris Arabicus sinus alit, superato interiacente mari longo volatu fessarum, qui alioquin etiam non est sublimis, in Hebræos defertur. illi verò cibos diuinitus oblatos certatim comprehendentes, remedium inopiæ quærebant: & Moses rursum ad supplicationes vertitur ob auxilium à Deo promissum simul atque exhibitum: qui ad hũc modum pastis, alia mox alimenta demisit, nam interim dum Moses precabundus palmas attollit, ros de cælo delabitur, qui cũ manibus eius hærens, concreuisset, suspicatus ille hanc quoque alimoniam à Deo dimitti, degustat: lætúsque re comperta, turbam ignaram & putantem hiberna tempestate ningere, monet opinione falli, nec vulgare roré de cælo descẽdere, sed alimoniam, quæ ope alia destitutos periculo famis eximeret: ac [b] mox prægustatũ offert, vt experti crederent. illi verò ad eius exemplum nouo cibo læti fruebantur, qui suauitate ad mellis dulcedinem accedebat, aspectu verò ad aromatis similitudinẽ quod bdellium dicitur, magnitudine coriandri semini similis: eúmque pro se quisque certatim colligebant. sed [c] mox edicto admonẽtur, vt ex æquo assaronis mensurã quotidie colligerent: nõ enim defore hoc cibi genus, quod eo factum est ne infirmioribus deesset, dum robustiores per auaritiã plus satis colligunt. quod si quis contẽpto edicto vltra præscriptum modum collegisset, plus defatigatus nihilo plus habebat quàm cæteri. quicquid enim vltra assaronem sequenti die supererat, inutile reddebatur, amaritudine ac vermibus corruptum: adeò diuinus & incredibilis erat hic cibus: cuius hæc natura est, vt quibuscunque hæ

An. mundi 2454. *Ante Christum* 1510.

a *In Hebraeorum castra coturnices Deus immittit.*

b *Manna Israelitas Deus cibat.*

c *Edictum quantum Manna quotidie quilibet colligeret.*

An. mundi 2454. Ante Christum natum 1510.

bet alium non desideret. Quin & nostris temporibus tota ea regio genere hoc compluitur, quemadmodum olim in Mosis gratiam Deus id alimentum demisit. hoc Hebræi manna vocant, nã [a] hæc vox Man, in nostra vernacula est percontatiua, quid hoc est interrogans. atque ita perpetuum gaudium ac securitatem per hunc cibũ sunt adepti, quo per annos [b] XL. deinceps sunt sustentati: tãtum enim temporis in deserto hæsêrunt. Sed ex loco in quo hæc primum contigerunt castris motis, postquam [c] in Raphidim peruenerũt extrema iam siti laborabatur: eo quòd & præcedentibus diebus raros fontes inuenire datum est, & tunc in regionem omnino aquis carentem inciderunt. Rursum igitur Mosi irascebantur. ille verò declinato aliquantisper turbæ furore, ad deprecandum vertitur, rogans vt qui cibum in egestate dederat, nunc potum quoque in extrema necessitate largiretur tantum nõ siti deficientibus, quandoquidé solus cibus in hoc rerum statu nihil proderat. Deus verò nihil cunctatus promittit [d] Mosi daturum se fontem & aquarum abundantiã vnde minimè sperarent: iubétque vt virga feriês petram in conspectu sitam, inde peteret ea quæ desiderabant. velle se vt per ociũ & absque labore potum adipiscantur. His acceptis à Deo Moses reuertitur ad populum præstolantem & intentis oculis se spectantem. iam enim videbant à specula descendentẽ. qui postquam reuersus est, ait Deum eos ex hac etiã necessitate liberaturum, & insperato modo salutem largiturum, fluuio de petra illa prorumpente. quo audito territis, si lassitudine ac siti enectis petra esset excidẽda, Moses ferit eam virga, quæ euestigio dehiscens aquã euomuit copiosissimã simul ac limpidissimam, illi verò inopinato spectaculo

a *Manna quid significet.* *Exod. 17.*

b *Israelita 40. annos Manna sustentati.*

c *Israelita in Raphidim perueniunt. vbi laborãt siti.*

d *Moses virga petrã ferit & large profluit vnda.*

Anno mundi 2454 Ante Christum nat. 1510.

circulo attoniti, vel aspectu ipso recreabantur mónque magna cum voluptate bibebant, quòd esset dulcis & qualem diuinitus datam esse conueniebat. quapropter & Mosen plurimi faciebant, quem Deo tam charum viderent, & Deo pro accepto beneficio quas poterant per sacrificia gratias referebant. Testantur autem sacræ literæ in templo dedicatæ, quòd Deus Mosi prædixerit petram ex se aquam profluentem esse editurum.

De Amalecitarum & finitimorum clade, & præda quæ Israelitis inde obtigit

CAP. II.

Hedio & Ruffinus. Cap. 2. Exod. 17.

HEbræorum autem fama longè latéque diuulgata, rumoribúsque de his per omnes gentes circumquaque sparsis, non mediocris metus accolas eius regionis occupauit: & missis vtrò citróque legationibus adhortabantur se inuicem, vt aut arcerent, aut delerent etiam, si modò possent aduentantem multitudinem. præcipuè verò huius expeditionis instigatores erant qui Gobolitidem regionem & vrbem Petram incolunt, vocantúrque Amalecitæ, inter eas gentes pugnacissimi, Horum a Reges & se inuicem & finitimos ad Hebraicum bellum concitabant, externum exercitum Ægyptiorum fugitiuos perniciem sibi struere dictitantes: quos non oportere contemni, sed priusquam vires eorum augeantur vberem aliquam regionem adeptæ, & fiducia ex ipsorum cessatione concepta priores bellum aggrediantur, tutò posse opprimi. consultiúsque esse in deserto eorum cònatus vlcisci quàm expectare dum vrbibus bonis ac opulentis potiantur. Hoc enim esse prudentium, initiis aduersariorum potentiæ quàm primùm obstare, nec expectare dum

a *Amalecitæ mouent in Israelitas.*

An. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510

quotidianis successibus in maius augeatur, & potius curare ne in discrimen veniant, quàm vt periculo eximantur. Post huiusmodi legationes decretum est communi cõsilio, vt Hebræos adorti prælio repellere conentur. Nihil tum minus expectabat Moses quàm motũ aliquem indigenarum: ergo cùm videret trepidare ac tumultuari populum, cui de improuiso & imparato cum instructissimo hoste confligendum erat: hortatur [a] vt Dei sententia freti, cuius auspiciis libertatem seruituti prætulissent, nihil aliud quàm victoriam cogitarent: néue reputarent quòd armis, pecuniis, cõmeatu & aliis huiusmodi præsidiis sint inferiores, sed cùm Deũ pro se contra hostes stantem habeant, tales animos conciperent ac si humanis etiam opibus essent lõgè superiores. nec ignorare illos quantus sit adiutor toties in grauioribus malis expertos. hunc & hostibus esse infensum, & Hebræis propitium: eúmq. fauorem satis declaratum dum famem ac sitim prodigiosè ab eis depellit, dum mari & monte inclusis insperatum effugium expedit. ad hæc tantò magis ad victoriam aspirandum, quòd post hanc nihil sint desideraturi eorum quæ ad humaniorem victum pertinere videntur. Talibus dictis animato populo, conuocatisque tribunis & optimatibus, vniuersos & singulos hortatur, iuniores quidem vt grandiorum dicto audiant, hos verò vt omnes imperatoris sui nutus obseruent. at illi periculum contemnentes & conflictus cupidi, sperabant hanc pugnam miseriæ finem allaturam, & vltrò Mosen rogabant vt se confestim in hostem duceret, néve intempestiua cunctatione alacritatẽ militũ hebetaret. tum [b] ille selectis è reliqua multitudine ad pugnã idoneis Iesum præficit Naueci filium è tribu Ephræmitide,

[a] *Moses populum, vt nihil aliud quàm victoriam cogitarent, hortatur.*

[b] *Amalecitæ fundunt fugántque Israelita.*

tide, virum manu ac consilio iuxtà promptum, & pietate insignem, & è Mose præceptore hac parte non degenerantem. aliquot etiam cohortes ita disposuit ne ab aquatione intercludi possit, plures etiam ad præsidium castrorum & imbellis multitudinis relinquit. Per noctẽ deinde ad prælium se expediunt, & armis simul ac corporibus curatis, intenti signum classico per Mosen dari expectant: qui & ipse pernox cum Iesu consultabat, eúmque de instruendis ordinibus admonebat. appetente verò iam die, hortatur ducem vt spei de se conceptæ respondere studeat, & re feliciter gesta existimationem sibi apud milites comparare. similiter Hebræorum optimum quenque priuatim, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinẽ accẽdit atque ita instructos & animatos Iesu & Deo committit, ipse mõtem ascendit. iámque ad manus ventũ erat, pugnabatúrq. strenuè, nec adhortationes mutuæ deerant: & quandiu Moses erectas manus tendebat, Amalecitæ deteriore conditione præliabantur. Moses verò extensione manuum lassatus, cùm obseruasset quotiescunque manus demitteret, toties suos non ferentes hostis impressionem cedere, iubet fratrem Aaronem, & sororis Mariames maritum Vronem, vtrinque astantes manus sibi indesinenter sustinere, neque permittere vt per lassitudinem deferrentur. quo facto egregiè vicerunt Hebræi, fuissentque internecione deleti Amalecitæ, nisi interueniente nocte fuga & latebris quidam eorum salutem sibi quæsissent, qua victoria nõ alia vel magnificentior vel magis opportuna maioribus nostris contigit: nam & occurrentem exercitum fuderunt ac fugauerunt, & omnibus circumquaque degentibus magnum terrorem incusserunt, & laboris præmium prædam opi-

An. mundi 2454 *Ante Chri.* nat. 1510.

à Iosua Israelitarum Duce defenditur.

mam a reportauerunt. námque castris etiã hostilibus expugnatis publicè, & priuatim sunt ditati, qui ad eam diem vix quotidianum victum sibi parare poterant. nec in presens tantum ea victoria profuit, sed in futurum etiam. non solùm enim corpora aduersariorum, sed animi quoque eo prælio sunt fracti: & omnibus circumquaque gentibus ex illo tempore facti sunt formidolosi. ipsis verò opulentiæ non mediocris accessio est facta. multum autem auri & argenti in castris fuit repertum, multa æramenta vel escaria vel coquinaria, magnus etiã pecuniæ signatæ numerus: adhæc textilia & armorum ornatus, aliáque supellex castrensis, & varia præda iumentorum & impedimentorum quæ exercitum sequi solét. quin & audaciores multò successus hic Hebræos reddidit, & fortitudinis ac industriæ magis studiosos, nihil non sibi pollicentes si virtutem strenuè colerent. Et hoc quidem prælium talem exitum est fortitum. Sequenti b verò die Moses cæsorũ cadauera spoliauit, arma quæ fugientes abiecerant collegit, & illis, quorum opera insignior fuerat, præmia distribuit, Iesúmque ducem pro concione collaudauit, milite per acclamationes laudem viri comprobante. adeôque incruenta fuit hæc victoria vt ne vnus quidem ex Hebræis desideraretur, cùm hostilium cadaverum numerus præ multitudine incompertus manserit. Mactatis deinde pro gratiarum actione victimis, aram DEO VICTORI posuit: prædixítque c internecione delendos Amalecitas, vt ne vnus quidem eius generis relinquatur, quòd Hebræos vltrò armis aggressi essent, idque in deserto & inopia laborantes. postremò ducem exercitus victoriali epulo excepit. hoc fuit primum prælium post exitum de Ægypto quo hostem ingressum

An. mundi 2454. Ante Christum natum 1510.

a *Israelitæ prædam opimam ab Amalecitis reportant.*

b *Spoliorum præmiorũ distributio.*

c *Amalecitæ internecione delendos prædixit.*

centem fortiter reiectum magna clade affecerunt, post dies aliquot festis epiniciis celebratis, & quiete viribus reparatis, instructo agmine iter continuabant, iam enim creuerat armatorum numerus, & ad hunc modum paulatim procedentes, tertio mense pòst quàm ex Ægypto mouerant, ad [a] montem Sina peruenerunt, in quo Moses visionem ardentis rubi viderat, vt iam ante commemorauimus.

An mundi 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

[a] *Israelita ad montem Sina perueniunt.* Hedio & Ruffino Cap. 3. Exod. 18.

Raguelis consilium quod genero suo Mosi dedit.

CAP. III.

CVm [b] autẽ rei feliciter gestæ fama ad Raguelem quoq. peruenisset, gratulabundus occurrit Mosen & Sepphoram & eorũ liberos salutaturus. Is lætus soceri aduentu sacrificium instaurat, & populo epulũ præbet prope rubũ. qui flagrationem illæsus euaserat, dum verò multitudo per suas quisq. cognationes epulatur. Aaron cum suis assumpto & Raguele laudes diuinas concinebant, autorem salutis ac libertatis celebrantes: ducem quoq. suũ faustis carminibus prosequebantur, cuius virtute omnia sibi ex sententia successissent. Raguel quoque priuatim multa in populi laudẽ, multa in Mosis eius seruatoris cecinit, cuius auspiciis tot viri boni ac fortes regerentur. Sequenti autem die Raguel videns Mosen multitudine negociorum obrui (finiebat enim lites quorum opus erat, omnibus ad ipsum deferentibus, & alio arbitrio ius suum tenere se posse non existimantibus, & his etiam qui causam sub tali iudice perdebant æquo animo sententiam ferentibus) tunc quidem siluit, neminẽ volens impedire quò minus iustitia viri frueretur. vbi verò tandem à negociorum tumultu absolutũ vidit: seductũ seorsum quid facto opus esset docuit:

[b] *Raguel ad Mosen, in desertum Sinai peruenit.* Hedio & Ruffinus Cap. 4.

An. mundi. 2454. *Ante Christum nat.* 1510.

consuluítque [a] vt minores causas aliis cognoscendas cederet: ipse verò tantum Reipublicæ negotia tractaret. non deesse enim Hebræis & alios diiudicandis litibus idoneos: curam verò tot millium salutis sustinere posse neminẽ, nisi Mosi similem. itaque cùm non ignores, inquit, tuas dotes, quæ toties populo periclitanti fuerũt vsui, tibi ipse parcens, permitte aliis vt ipsi inter se lites ex iure dirimant: tu verò diuino tãtũ cultui deditus esto, quò facilius populũ è præsenti necessitate eximas: Quin & illud pro virili cõsuluerim, vt lustratis ac recẽsitis copiis eas in dena millia distribuas singulis huiusmodi legionibus suos duces præficiendo: eásque rursum in cohortes millenarias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias partiaris: itémque in manipulos triginta & viginti & decem cõmilitonũ: tum deinde ita distinctis præfectos imponas, singulis appellatione à numero subditorum militum indita. Iudices autẽ viros virtute ac iustitia præstantes populi suffragiis creabis, qui de controuersiis eorũ decernant, & si forte quid grauius inciderit, eius cognitionem ad te relegent. atq; hoc pacto neq; Hebræorum quisquam suo iure fraudabitur, & tu sine interpellatione Deum colens fauorem eius propensiorem exercitui conciliabis.

a *Raguel siue Iethro Mosis socer ex Israelitis iudices deligendos consulit.*

Hoc [b] Raguelis consiliũ Moses libenter admisit, fecitq. quicquid ille monuerat, nõ sibi hoc commentũ vsurpans, neq; authorẽ eius celans, sed pro concione populo indicãs cuius hoc inuentũ fuerit. Quin & in libris suis Ragueli adscribit inuentionem ordinum militariũ ac iudiciorum, malens dignos sua laude nõ fraudare. quàm sibi alienum decus vsurpare, vt hinc quoq; virtutem ipsius coniicere liceat: de qua suis locis sæpe nobis dicendũ erit. Interea dũ

Hedio & Rufino Cap. 5.

b *Moses socer consiliũ admisit.*

his

his locis populus hæret, Moſes pro concione ait ſe ire in montem Sina collocuturum cum Deo, & aliquid vtile eis inde reportaturum: iubétq; vt ipſi interim in propinquo caſtra metentur, viciniores Deo futuri.

Ann. mundi 2454. Ante Chriſtum nat. 1510.

Moſes conſcenſo Sina monte acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat.

CAP. III I.

HIs[a] dictis aſcendit Sina móntem omnium regionis eius celſiſſimum, & obnimiam altitudinem cautéſq; præruptas non aſcenſus tãtum hominum, ſed aſpectus quoque ipſos defatigantem, vt non immerito propter nomen incolens religioſus haberetur. Hebræi verò iuxta mandatum prophetæ motis caſtris radices mõtis occupant, ſuſpenſi animis quidnam boni ita vt promiſerat, eſſet à Deo reportaturus: atque interim dum ductorem ſuum expectant, feſtos dies agebant, caſtitatẽ ſeruantes tum in cæteris, tũ abſtinendo à congreſſu mulierũ per triduũ, ſicut iuſſi fuerant, & aſſiduis precibus Deũ ſolicitantes, vt propitius Moſem excipiens, donum ſibi per eũ aliquod mitteret quod ad vitam benè ac feliciter degendum cõducibile foret, interim & victu ſumptuoſiore vtebãtur & ornatu ſplendidiore vnà cum vxoribus ac liberis excolebantur. atq; in hunc modũ duobus diebus inter epulas exactis, appetente iam tertia nubes primum præter ſolitum ſupra tota caſtra Hebræorum ſublimis pependit. tentoria quam latè patebant cõtegens, reliquũ cœlum circumquaque clara ſerenitate obtinẽte: procellæ[b] deinde cum imbre vehementi ruebant, & fulgura ſimul crebro micantia terrebant, fulmináque eliſa ſignificabant Moſen ex ſententia cum

Hecdio & Ruffino Cap. 6.

[a] *Moſes Sinæ montem aſcendit.*

[b] *Horrenda fulmina in monte Sina.*

Anno mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

Deo propitio conueniſſe. Hæc lecturi vt cuique placuerit accipiãt, mihi certè fas nõ fuit diſcedere ab illis quæ in ſacra hiſtoria cõſcripta habentur. Cæterũ Hebræi viſa inſolita tempeſtate, eiúſq. horrendo ſtrepitu aures feriente ſupra modum turbabãtur. nam & rei nouitas terrebat, & rumor vulgatus de mõte, quod crebro Deus eum inuiſeret. quamobrem continebant ſe intra tabernacula mœſti, putantes actum de ſalute Moſi & illo per irã Dei ſublato, ſe quoq. ſimile exitium manere. In tali rerum ſtatu ecce tibi Moſes exultans lætitia, vultúq. ipſo animum gaudio geſtientem præferens, quo cõſpecto repentè metus omnis abiit, ínque locũ eius ſpes magni alicuius boni ſucceſſit: nam & aer ad eius aduentũ priſtinam ſerenitatem recepit. Mox igitur concionem aduocat auditurã quæ mãdata à Deo referat, quã vbi cõueniſſe animaduertit, è ſuperiore loco, vt ab vniuerſis exaudiretur, in hunc modum eſt affatus: Viri [a] Hebræi, Deus optimus maximus, quemadmodũ nunquã antea vota noſtra eſt aſpernatus, ita hoc quoq. tempore legatũ veſtrum benigniſſimè excepit, & iam in caſtra veſtra præſens ac propitius adeſt, præſcripturus vobis viuendi rationem, qua nulla beatior nec cogitari quidem poteſt. quare per ipſum pérq. eius magnifica opera vos obſecro, ne contemnatis quæ vobis dicturus ſum, meam mediocritatem intuentes, qũódque humanam linguam audituri eſtis: ſed expendentes mandatorum bonitatem ac vtilitatem, agnoſcite eius maieſtatem, qui vt veſtra commoda prouehat, me inſeruncio ad vos vti non eſt dedignatus. Non enim Moſes Amaramæ & Iochabelis filius, ſed is qui pro veſtra ſalute Nilum ſanguineis fluũdis labi fecit, & Ægyptiorum contumaciam tam

a Moſi ad Iſraelitas oratio.

variis calamitatibus fregit, qui per mare viam vobis muniuit, qui omniū egenis cibos cœlitus excogitauit, qui potum desiderantibus è petra scatere iussit, à quo Adamus terræ ac maris v-sumfructum accepit, per quem Noe diluuium effugit, per quē Abrahamus nostri generis autor ex errone possessior Chananæ terræ est factus, per quē Isacus confectis senio parentibus est natus, per quē Iacobus XII. honestissimis filiis est ornatus, per quē Iosephus in Ægyptiorum præsidem euasit, is inquam vobis hæc præcepta largitur, ego nihil aliud sum quàm tanti numinis interpres, ea vobis sacrosancta erūt, & coniugibus ac liberis antiquiora. illis enim parendo beatā vitā agetis, fruentes terra fertili, mari trāquillo, progenie iuxta naturæ leges felici, eritisq. hostibus vestris semper formidolosi. ego enim cū Deo coràm collocutus, immortalē eius vocem audiui: adeò illi cordi estis vos & generis vestri incolumitas. His[a] dictis adduxit populū cū liberis & coniugibus vt Deū loquentem eis audiant, & quid agendū docentē, ne dicta minus auctoritatis haberent, si per humanam linguā in animos eorum illaberentur, itaq. omnes audiebant vocem è sublimi descēdentem, vt nemo nō intelligeret. Præcepta autem quæ Moses duabus tabulis inscripta reliquit, non est fas totidem verbis euulgare, sententias tātū eorū indicabimus. Docet enim nos

Primum[b] præceptum, Deum esse vnum, & hunc solum colendum.

Secundum, Nullius animalis simulacrum adorandum.

Tertium, Non temerè iurandum.

Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.

Quintum, Parentes honorandos.

Anno mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

a *Populus Israeliticus Deum de monte Sina loquentem audit.*

b *Decem præcepta. Exod. 24. Deuter. 5.*

An. mundi 2454. Ante Christum natum 1510.

Sextum, A cæde abstinendum.
Septimum, Non adulterandum.
Octauum, Non committendum furtum.
Nonum, Nõ deponendũ falsum testimoniũ.
Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

Exod. 21.

Hæc vbi multitudo læta ex ipso Deo sicut Moses prędixerat audiuit, dimissa est cõcio. Sequẽtibus autẽ diebus sæpius ad ducis tentoriũ ventitantes postulabãt vt etiã leges eis à Deo deportaret. ille & in hoc eis gratificatus leges tulit, & quid quóve modo agendum esset per idẽ tempus præscripsit, sicut suo loco dicetur. sed maiorem legũ partem in aliud tempus differo, priuatim de his cõmentaturus. Eodẽ fere tempore Moses rursum in Sina montem ascendit, præmonito ante populo: nam & spectare eos ascensionem suam voluit, cúmque diutius moraretur, per [a] XL. enim dies abfuit, cœperunt soliciti esse, ne quid grauius illi accidisset. neq; in tot ærumnis aliud quicquam eos sic contristauit, vt interitus Mosis opinio, variabãt enim rumores, dũ alij deuoratũ à bestiis iactant, maximè qui minus eũ amabant: alij raptũ à Deo videri malunt. qui verò prudentiores erant, inter vtranque sententiã ancipites, quòd alterum ab humanis casibus nõ alienũ, alterũ viri illius virtuti conuenientibus videbant, ipsiu. sortẽ satis æquo animo ferebant, suam autẽ vicem dolebãt, quòd tali præside ac patrono essent orbati qualem aliũ inueniri credebant impossibile: & neq; solicitudo spectare eos sinebat, neque spe adempta nõ dolere poterant, ac ne castra mouere quidẽ audebant, reditũ expectare iussi. tãdem [b] XL. diebus totidémque noctibus elapsis reuertitur, nullo interim humano alimento degustato: aduentúq; suo tota castra ingenti gaudio repleuit: diuinam prouidentiam illis adesse sig

Exod. 24.

a Per 40. dies & 40. noctes in monte Sinai Moses moratur.

b Quadraginta dies & noctes Moses ieiunat.

se significans, & ratione benè ac beatè viuendi se per eos dies didicisse. postulatéq; Deũ vt tabernaculũ ei faciant, quo descenderet quoties placeret, quod etiam migrantes secũ circũferre possent, vt non sit opus amplius in Sina ascẽdere, sed interuisitans crebro & tantũ nõ cohabitans præsto sit votis eorum ac deprecationibus. mensuram quoq; & formam tabernaculi sibi permonstratã, nihilq; supereſſe, nisi vt ad eius fabricam quam primũ se accingerent. His dictis [a] profert duas tabulas continentes decẽ præcepta inscripta. in singulis quina. erat autẽ Dei manus ea scriptura. Illi verò [b] presentia sermonéq; Mosis læti pro se quisque certatim ad structuram tabernaculi cõferebant, aurum, argentum, cuprum, materiem ligneã elegantem & contra cariem firmam, pilos caprarum, & ouiũ pelles partim hyacinthina, partim punicea tinctura. quasdam etiam candidas colore, & alias purpuræ flore infectas, adhæc lanas eisdem coloribus tinctas, & linũ byssinũ, lapillos quoque pretiosos, qui ad ornatum auro includi solent, atq; insuper vim magnam odoramentorũ. nam huiusmodi erat materia tabernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo & portatili differebat. ergo posteaquã istę species ambitiosæ sunt collatæ, viritim contribuentibus, nonnullis etiam plura quàm pro domesticis facultatibus architectos operi Propheta præficit ex mãdato Dei, sed tales vt non alij deligẽdi fuerint, etiãsi populi suffragiis res cõmissa fuisset. Eorum nomina etiam nunc in sacris codicibus extant: Beseleel [c] ex tribu Iudæ, Vronis filius & Mariammes, quæ erat ducis sotor, & Eliabus Isamachi, tribus Dauidis. Plebs [d] autem tanta alacritate operam & impensam offerebat, vt edicto coercendi fuerint, & præconis

Ann. mundi 2454. Ante Christum nat. 1510.

a *Duæ tabulæ Mosi.* *Exod. 35.*

b *Israelitæ læti certatim ad structuram tabernaculi conferunt.*

Exod. 36.

c *Beseleel & Eliab Architecti tabernaculi.*

d *Edicto plebs coercenda, ne quicquam amplius ad tabernaculi structuram offerant.*

Ann. mundi 3455. Ante Christum nat. 1599.

voce admonendi non esse opus pluribus, ita enim fabricatoribus est visum. atque ita structuram tabernaculi aggrediuntur. Mose & mensuram & magnitudinem designante, sicut in mõte ex Dei colloquio didicerat, tum quãtum instrumẽtum capere deberet ad vsum sacrificiorum & sacrorum ministerium, ritè ac ordinatè præscribente, nec minor fuit largitio mulierũ circa vestes sacerdotales, & cætera quæ vel ad tabernaculi ornamentum, vel ad diuinum cultum attinere videbantur.

De tabernaculo per Mosen in terra deserta facto, quod similitudinem templi portatilis referebat.

CAPVT V.

Exod. 36. Hedio & Ruffinus Cap. 7.

OMnibus autem paratis, & vasis aureis & æramentis ac textilibus, Moses [a] indicto festo & sacrificio pro cuiusque opibus, tabernaculũ erigit hoc modo. Atriũ [b] primo dimensus latitudine L. cubitorũ, longitudine C. vallos æreos statuit altos quinq. cubita per longiora latera vicinos, & in postico latere X. In vnoquoq. inerant annuli, & capitella argentea, bases verò auratæ mucronatæ, imæ hastæ similes, ex ære factæ & in terram defixæ, annulis innectebantur funes, qui ab altero capite clauis æreis cubitalibus humi confixi singulos vallos firmabant, & contra ventorum vim tabernaculum muniebant. Linteum deinde byssinum mollissimum circumtendebatur à capitellis ad bases dependens, totúmq. eum locum sepiens, vt nihil à pariete differre videretur, atque hoc modo se habebant septi tria latera. quartum verò latus L. item cubitorũ totius operis erat frons, cuius ianua viginti cubita patebat, vtrinque habens geminatos vallos instar postiũ, ex argento bi-

a *Moses in deserto tabernaculum erigit.*

b *Atrium tabernaculi primum.*

tobi quoque constabant præter bases, quæ erãt xneæ, ab vtroq. autem latere stabant tres valli bene firmati, erant autem & illi linteo è byssо contexto circumducti. ad ianuam verò pendebat velum vigînti cubita longum, & quinq. altum, ex purpura byssóque & hyacintho contextum, variè picturatum, exceptis animantium formis. intra ianuas autem erat aspersorium æneum, basi ex eadem materia superpositum, vnde sacerdotes manus abluerent, & pedes perfunderent. Hunc in modum septum atrij se habuit. Tabernaculum [a] autem statuit in eius medio versum ad orientem, vt sol surgens radios in illud mitteret: erátq. longum cubita triginta, & latum duodecim. alter parietum erat australis, alter ad septentriones obuersus. tergum ad occidentem spectabat, attollebatúrque tantum quantum in latitudinem patebat. Erántq. tabulæ ligneæ vicenæ ex vtroque latere quadrangulæ, crassitudine quatuor digitorum, latitudine vnius & dimidij cubiti, intus & extra laminis aureis contectæ: & singulis tabulis inerant cardines bini immissi per duas bases quæ erant argenteæ, & in suis foraminibus tabularũ cardines suscipiebãt. Parietis verò occidẽtalis tabulæ sex erant, intus & extra deauratæ, inter se omnes ita compaginatæ, vt vnus paries esse videretur. Ex lateribus autẽ tabulæ erant vicenæ, quarum latitudo habebat mensuram vnius & dimidij cubiti, crassitudo tertiam partem palmæ, & ita triginta cubita adimplebant. posterioris verò parietis nouem cubitos sex tabulæ faciebant, quibus coniunctæ sunt aliæ duæ tabulæ, ex medio cubito sectæ, quas angulares posuerũt ad instar maiorum tabularum. Singulæ verò tabulæ annulos habebant aureos, per exteriores frontes eminentes, ve-

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

[a] Tabernaculum.

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

luti quibuſdam radicibus confixos per ordinẽ ad inuicem per circuitum reſpicientes: & per eos deaurati vectes immiſſi, ſinguli cubitorum quinque, tabulas coniungebant, intrabátq; caput vectis vniuſcuiuſq; in alio capite, in modũ pixidis, & poſt tergum parietum in longitudine poſitorum, vnus erat ordo, per tabulas omnes vadens, quo per vncinos vtriuſq; parietis latera cõtinebãtur, incaſtrationibus factis & immiſſis adinuicẽ. atq; ita cautum eſt tabernaculo contra ventorum vim alióſve impetus, vt ſecurum & immobile conſiſteret. Intus autem diuiſa in tres partes longitudine, poſt decẽ cubita intima, ſtatutæ ſunt colũnæ quatuor eodẽ opere & ex eadem materia factæ, ſimilibus baſibus impoſitæ, paribus interuallis per trãſuerſum diſſitæ: vltra has fuit adytum, reliquũ verò tabernaculi ſacerdotibus patebat: atq; hæc tabernaculi trifariam diuiſio, vniuerſitatis naturã referebat. nam tertia pars quæ intra quatuor columnas continebatur, ſacerdotibus inacceſſa cælum Dei quodammodo repræſentabat: viginti verò cubitorũ ſpatium, tanquã mare & terra hominib. inacceſſibilis, ſolis ſacerdotibus cõcedebatur, à fronte verò quà aditus patebat, columnas ſtatuerũt quinq; æreis baſibus innixas, poſt hæc vela ſunt per tabernaculũ expanſa, è byſſo contexta, & purpureo, hyacinthino, puniceo, coloribus diſtincta. horum primum cubita decem quaquauerſum patebat: quod per columnas eſt diſtentum, quę adytum à reliquo ſpatio diſparabant, & à conſpectu hominum excludebant, totúmq; hoc fanum vocabatur ſanctum, adytum verò vltrà iiii. columnas ſitum dicebatur ſanctum ſanctorum. fuítque hoc linteum omnis generis floribus quæ terra fert aliiſque ornamentis picturatum,

a Sanctuarium.

b Tabernaculi diuiſionis ſignificatio.

Exod. 26.

c Templum ſanctum Sanctum ſanctorum.

excepto

exceptis tantum animantium figuris, alterum autem velũ magnitudine, colore, textura priori par, circa ingressum sitas quinque columnas tegebat: quod à summo ad dimidium columnarum pendens ibi anulis sustinebatur, & accessum sacerdotibus subintrãtibus præbebat. huic penè cõtiguum erat aliud velum magnitudine par sed & è lino contextum, anulis à funiculo per transuersum pendens: quod aliquando adducebatur, aliquãdo festis præcipuè diebus reductum populi prospectũ admittebat, reliquis diebus, & maximè parum serenis obiectu suo picturatum illud velum à tempestatibus protegebat. vnde mos mansit etiam post templũ exædificatum, vt velum huic simile in aditu præ-tenderetur. erant præterea decẽ aulæa quaternorum cubitorum latitudinis, longitudinis vicenumoctonũ n cum vncinis aureis qui contiguorum anulis ita inserebantur, vt coaptata in vnũ viderẽtur: quæ extensa fanũ supernè obtegebãt, & parietes à lateribus, & à tergo: minus vno pede ad terram pertingentia, erant & alia peripetasmata vndecim æquè lata, sed longiora videlicet triginta cubitorum singula è pilis eadem subtilitate qua illa è lana contexta: quę tegmine suo vsq; terram fusa instar thalami exhibebant, vno à fronte prominente, quod in hunc vsum supra denarium numerum erat adnexum. hæc tursus ab aliis è pellibus consutis contra æstus ac pluuiarum iniuriam protegebantur. quapropter è longinquo spectantibus res erat miraculo dignissima: colores enim tabernaculi non aliter micabant, quàm si cælum quis contueretur, cæterùm cilicia & pellicea vela ita pendebant, sicut illud circa fani introitum, ad arcendas tempestates obiecta.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

De arca in qua tabulas legis Moses collocauit.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

CAP. VI.

TAbernaculo autem hunc in modum cõstituto, etiam arcã [a] Deo sacram inferunt, è materie natura valida & ab omni carie inuiolabili. hęc vernacula nostra lingua dicitur Heeron, figura tali. longitudo eius erat quinq. palmorum: altitudo verò & latitudo trinũm palmorũ: erátq. intus & extra tota laminis aureis incrustata: & habebat tegmẽ aureis cardinibus coaptatum, nulla ex parte promittens, ex vtroq. autem longiore latere incrãt anuli aurei duo, totum lignum penetrantes, & per eos vectes aurati vtrinque traiecti, vt quoties opus esset quocunq. transportari posset, neque enim à iumentis vehebatur, sed sacerdotum humeris transferebatur, operculo autem eius impositæ erant effigies duæ, quas Hebræi [b] Cherubeis appellant, ea sunt animãtia volucria, noua specie nec vnquam cuiquam hominum visa: quæ Moses in Dei solio viderat figurata. in [c] hanc arcam reposuit tabulas decem præcepta continentes, in vtraque quina, & in singulis paginis duo cum dimidio: ipsámque arcam intra adytum recondidit.

Exod. 37. Hedio & Ruffinus Cap. 8.

a *De arca sacra Deo.*

b *Cherubim.*

c *Legis tabulæ in arcã.*

De mensa & candelabro aureis, déque altaribus tabernaculi.

CAP. VII.

IN fano autem [d] mensam collocauit Delphicis non absimilẽ, longitudine duũm cubitorũ, latitudine vnius, altitudine palmorum trium. eã sustinebant pedes dimidia sui parte inferiore per omnia pedibus similes, quales lectis Doriẽses addere solent. sed supernè quadrangulares erant, habebátque circumquaque labrum quatuor digitis tam infernè quàm supernè promi-

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

d *Mensa.*

nens

pens. & per singulos pedes inerant anuli ferè circa summum pedem: adhibebantúrque vtrinque duo ceu manubria è ligno firmissimo deaurata, quæ non per circulum vtrunq. vt vectes traiiciebantur, sed fibulato morsu mensæ labrum supernè, infernè pedis anulum comprehendendo, facultatem transferendi quocunq. opus esset præbebãt. hæc solebat deponi in fano versus septentrionalem parietem non lõgè ab adyto, & in ea disponebantur duodecim panes non fermentati, seni è regione sibi duobus ordinibus oppositi, mundissimi cõfecti è farina duorum assaronum, quæ mensura Hebræorum septem cotylas Atticas continet. super panes autẽ ponebantur duæ phialæ aureæ thure plenæ. post septem verò dies alij panes inferebãtur, festo quod nos vocamus sabbatũ. cuius ritus causa aliàs est à nobis indicanda. ex aduerso mensæ propius meridianũ parietem situ erat [a] candelabrum ex auro fusili sed nõ solido, pondo minarum centum. hoc pondus Hebræi cinchares, Græci talentum sua lingua nominãt: eratq. distinctum globulis, liliis, malis punicis, craterculis ab vna basi in altum assurgentibus, in septem ramos diffisis iuxta numerũ solis & reliquorum planetarum. exibat autem in septem capita ordine inter sese respondentia: quibus imponebantur septem lucernæ secundùm totidem planetarum numerũ: respiciúntque ad orientem & meridiẽ; candelabro obliquè posito, inter hoc & mẽsam vt dixi, sita erat [b] arula suffumigatoria, & ipsa è ligno imputribili, sed solida lamina circumquaque cõtecta, cubitali in quadrũ latitudine, altitudine verò dupla, super qua stabat foculus corona aurea circũquaq; cinctus: cui anuli inerant cum suis vectibus, quo per viam à sacerdotibus deporta-

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Hedio & Rufinus Cap. 10.

a *Candelabrum aureum.*

b *Ara suffumigatoria.*

An. mundi. 2455. *Ante Chri. natum* 1509.

ri posset, Sed & pro foribus tabernaculi erat ara alia hæc quoq; lignea, laminis æreis intecta, in quadrum quinq; cubita patens, altitudine triũ cubitorum, inaurata cratem pro foculo superpositam habẽs. excipiebat enim terra quicquid ignitũ supernè decidebat, quòd basi nulla subesset. ad aram verò præsto erant infundibula & phialæ thuribuláq; & crateres cum instrumento alio rei diuinæ peragendæ accommodo, nihil non ex auro purissimo.

Exod. 38.

De Pontificali ac Sacerdotali ornatu.

CAP. VIII.

Hedio & Ruffinus cap. 11.

ET tabernaculum quidem cum paratu suo sic se habebat. nunc [a] restat dicendum de vestitu tã reliquorũ sacerdotum quos illi chaneas vocant, quàm pontificis. quem anarabachẽ nominant, sic summum sacerdotem significantes: ac primum de vulgo sacerdotum. Sacerdos sacris operaturus purus iuxta legẽ & castus, accedens ante omnia [b] manachasen quem vocant induitur: quasi dicas constrictorium. est autem subligar circa verenda, consutum è byssо retorto, in quod pedibus insertis subducunt velut dimidiatas bracas, atq; ita circum ilia constringunt, super hoc induit linteam interulã byssinã & duplicata tela cõfectam, chetomene [c] nostris vocatur, significátq; ea vox lineam, linum enim vocamus chethon. id indumentum est tunica talaris corpori astricta, habẽs manicas circa brachia & ipsas strictas, quæ accingitur circa pectus paulo axillis inferius zona lata digitos quatuor intus inani. ita contexta vt serpentis exuuium videri possit. floribus etiam picturatur punicels, purpureis, hyacinthinis & byssinis: stamen verò è sola byssо constat: quæ semel atq; iterũ circa pectus reuoluta ad talos vsque defluit. tantisper dum sacerdotes à sacris feriãtur:

a Vestitus sacerdotum.

b Manachasel.

c Chetomene.

ídque

Idque ad ornatum conferre videtur. cùm verò sic is est ministrandum, ne ventilata sit impedimento super humerum lævum reiicitur. hanc zonam Moses nominauit [a] abaneth, nos vocabulo à Babyloniis mutato emian dicimus. sic enim illi nominant. sed tunica nusquam sinuatur, habétque circa collum amplam aperturam, cuius oræ vncinis à pectore & à tergo committuntur: massabazanem [b] vocant. super caput autem gestat pileum non fastigiatum, neque totum caput comprehendentem, sed paulò plus quàm medium. hic vocatur [c] masnaemphthes, est autem tali paratu, vt videatur vitta linea sæpè in orbem replicata & consura, quam supernè alia tela integit vsque ad frontem descendens, & per superficiem verticis futurarum deformitatem occultans. hic adaptatur accuratè, ne inter sacrificandum delabatur. Et sacerdotum quidem ornatus in genere est talis, Pontifex [d] verò vtitur quidem etiam hoc, nihil eorum quæ enumerabimus omittens, sed superinduitur hyacinthinam tunicam talarem, quam nostrates [e] methir nominant, astringítq; eam zona coloribus supra dictæ simili, nisi quòd auro intertexta, cæterùm ima vestis ornabatur limbo effigie malorum punicorũ distincto, à quo tintinabula aurea sic dependebant, vt medium esset quodque malum punicum inter duo tintinabula situm, & tintinabulum inter duo mala punica. hæc tunica non constat è duobus segmentis, vt futuras habeat in humeris ac lateribus: sed vnica tela in longum cõtexta aperturam in summo habet non transuersam, sed in longum descendentem à tergo & ante vsq; ad mediũ pectus: cui dedecoris causa assuta est fimbria ne scissura appareat. eodem modo quà manus exeuntur est scissa. Super hanc terram

Ann. mundi 2459. Ante Christum nat. 1509.

a *Abaneth.*

b *Massabazanem.*

c *Masnaemphthes.*

d *Pontifex ornatus.*

e *Methir.*

An. mundi. 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

etiamnum induit vocatam [a] ephoden, græcanicæ epomidi similem, ea fit hoc modo: ex variis coloribus auro intermixto ita cõtexitur: vt circa mediũ pectus lacuna quædam relinquatur, maniculis quoq. ita extantibus vt planè tunica appareat. lacunæ verò inseritur frustum amplitudine palmi auro eisdémq. coloribus, quibus ephodes, variegatum. id [b] vocatur essen, ac si dicas r. tionale: quod ita quadrat, vt ad amussim spaciũ illud circa pectus à texẽte relictum expleat, id cõmittitur cum tunica anulis aureis per singulos angulos ex oris tunicæ ac essenis extantibus, intercurrente tænia hyacinthina: & nequid intet circulos hiet filo hyacinthino futuram explente, in vtroq. autem humero singuli sardonyches auro inclusi fibularum vice epomiden adnectunt: his insculpta sunt Iacobi filiorũ nomina literis vernaculis linguæ nostratis, vt vtroque lapide sena, ita vt seniores dextrum humerum obtineant. quin & essenem ipsum duodecim gemmæ distinguunt, eximia vel magnitudine vel pulchritudine, ornatus hominibus propter enorme preciũ incõparabilis cui ternæ per ordines quatuor inerant, cõsertæ coronulis aureis ita vt excidere nõ possent: in primo ordine, sardonyx, topazus, smaragdus: in secundo carbũculus, Iaspis, Sapphirus: in tertio lyncurius, amethystus, achates: in quarto chrysolithus, onyx, beryllus. his erant insculpta filiorũ Iacobi nomina. quos tribuũ autores habemus, ordine quo olim singuli nati fuerãt. Cũ autẽ p se illi quos diximus anuli sint infirmi, nec possint põdus gẽmarũ sustinere: alios duos maiores, in extremitate rationalis q̃ respicit ad collũ, eminẽtes è textura fecerũt: q̃ suscipiãt catenas aureas. opere plexili, veniẽtes per fistulas quasdã ad extremitates humerorũ: quarum

a *Ephod.*
b *Essen sive Logion.*

tum catenarum ſummitas aſcendens reducitur poſt tergũ, & circulo qui eſt à tergo in epomidis fimbria cõnectitur: id quod præcipuè ſuſtinet ephodẽ ne quo pacto defluere poſſit. eſſeni autẽ aſſuta erat zona iam dictis coloribus & auro diſtincta, quę totũ cõplexa rurſũmq. ſupra ſuturã nodata. deorſum propendere ſinebatur. omnes autẽ fimbriæ quibuſdã oris fiſtuloſis vtrinque includebantur. Porrò [a] pileo, quali cæteri ſacerdotes, vtebatur: ſuper quẽ extabat alius cõſutulis ex hyacincho variatus. hũc aurea corona triplici ordine circumdabat, in qua ſpectabãtur calyculi aurei, quales videmus in herba quæ apud nos vocatur daccharus, apud Græcorum herbarios hyoſciamus. quòd ſi quis aut viſam aliquãdo nõ ſatis animaduertit, aut nomine tenus auditã de facie nõ nouit, huic etiã deſcribere eã nõ grauabor. herba eſt tres palmos ſæpe in altitudinem excedẽs, napo ſimilẽ radicem habens: vix enim hac parte eſt alia ſimilior: folia verò apio. hęc è ramis emittit calyculũ ipſis inhærentẽ: veſtitúrq. tunica quadam, quã exuit fructu ad maturitatẽ tendẽte. calyculus autẽ eſt quãtus articulus minimi digiti, circumferentiã habens crateri ſimilẽ. quod ipſum clarius faciam propter ignorãtes ima ſui parte circa fundum dimidiato globo eſt rotunditate ſimilis, mox in proceſſu paulatim coarctatur, donec in extremitate rurſũ dilatatus in labrũ exeat mali punici vmbilico inciſuris ſimile, cui operculum orbiculare inhæret, quaſi de induſtria tornatum, eminẽtes habens inciſuras quas dixi vt in malo punico aculeatas & in acutos mucrones deſinentes. cõtinet autem ſub operculo fructũ per totũ calyculum, herbæ [b] ſideritidis ſemini ſimilem. floré verò fert qui papaueris videri poſſit, eiuſmodi corona ab occipi-

Ann. mundi 2415. Ante Chriſtum natum 1509.

a *Pontificis aurea corona triplex.*

b *Sideritis.*

An. mundi 2455. Ante Christum natum 2509.

tio circum tempora vtraque procedebat: nam frontem isti calyculi nõ ambiebant: sed ceu lorum quoddam latum aureum, quòd sacris characteribus Dei nomen incisum habebat. atque hic erat pontificis ornatus. Proinde mirari succurrit, quomodo homines odio nos prosequantur propter perpetuam opinionem de nobis conceptam, quasi per impietatem numen contemnamus quod ipsi assiduo cultu venerentur. Nam [a] si quis tabernaculi fabricam contempletur, & Sacerdotis ornatum, & vasa quibus inter sacrificandum vtimur, comperiet legislatorem nostrum diuinum quendam virum fuisse, & falsò nobis impietatis calumniam impingi. in his enim omnibus repræsentatam quodammodo vniuersitatis rerum naturam inuenire licet, si quis non ociosè sed prudenter singula consideret. Nam & tabernaculũ longitudine 30. cubitorum trifariam partitus, & duabus partibus. Sacerdotibus permissis, quasi profano loco, terram & mare significat, hæc enim ab omnibus promiscuè calcantur. tertiam verò partem soli Deo designauit, eo quòd cœlum hominibus sit inaccessibile. itidem per duodecim panes in mensa dispositos, annum significauit in duodecim menses diuisum. & cum candelabrum è septuaginta partibus cõposuit, duodecim signa per quæ planetæ feruntur subindicauit: & per septem lucernas impositas totidem planetarũ cursum, vela quoque è quatuor coloribus contecta elementorum naturam designant. nam byssus terram referre videtur, ex qua lini hoc genus prouenit: purpura verò mare, eo quòd conchylij cruore sit fucata, aërem verò hyacinthus repræsentare videtur: sicut puniceus color ignem. quin & pontificis tunica cum sit lintea, terram similiter significat: hyacinthus verò po-

[a] *Significatio tabernaculi fabricæ & Sacerdotij ornatus.*

sum,

lum, per mala punica fulgetra referens ficut tonitrua per tiutinabulorum ſtrepitum. epomis etiam vniuerſi huius naturam indicat è quatuor coloribus contexta, quibus aurum acceſſit, ſicut ego interpretor, propter adiunctam rebus omnibus lucem. eſſen quoque in eius medio eſt inſertus, non aliter quam terra medium mũdi locum obtinet. Zona item qua cingitur, oceani ſimilitudinẽ habet, qui vniuerſa circumplectitur. duo prætereà ſardonyches in veſtitu pontificis pro fibulis additi, ſolis & lunæ ſignificationem habent. gemmarum etiam duodenarium ſiue ad menſes retuleris, ſiue ad patrem partium numerum eius circuli quem Græci zodiacum vocant, nequaquam à vera cõiectura abernaueris. pileus itẽ cæli ſignificatio videtur eſſe, cùm ſit ex hyacintho confectus: alioqui non ſuſtineret Dei nomen: & corona illuſtratur aurea propter ſplendorem quo maximè Deus delectatur. atq; hæc in hunc modum interpretati ſumus per occaſionem, ne latẽtem in his legiſlatoris ſapientiam vltrò diſſimulare videremur.

Ann. mundi 2455. Ante Chriſtum natum 2509.

De Aaronis Sacerdotio, & legibus quæ ad feſta ac ſacrificia ſpectant.

CAP. IX.

HIs ita peractis, priuſquam dedicarentur apparuit Deus Moſi, iuſſitque vt Sacerdotiũ Aaroni fratri ſuo conferret, ea virtute prædito vt meritò præ cæteris eius ratio habenda videretur. qui aduocata concione recenſuit virtutes illius, & quàm ſtudioſus eſſet publicorum commodorum, pro quibus toties in ſalutis etiã diſcrimẽ venire non dubitaſſet. Cúmq; omnes dicta eius cõprobarent, & fauorẽ Aaronis vultib. ipſis præ ſe ferrent, Viri inquit, Iſraelitæ, opera *Dei*. iam ſunt abſoluta, qualia vel Deus poposcit, vel

Hedio & Ruffinus. Cap. 12. *Exod.* 28. 29 30. 40.

a *Aaroni Moſis frater Sacerdotiũ conferitur à Deo.*

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

nostræ facultates præstare valerunt: & quoniã scitis eum in hoc tabernaculo excipiendũ, ante omnia prospiciẽdum est quis sit idoneus sacerdotio, qui sacra curet & pro vobis vota faciat. quòd si res arbitrij mei fuisse, mihi ipsi honorẽ hunc adiudicassem, tum quòd ita natura comparatũ sit vt quisque sibi optimè velit, tũ quod mihi cõscius sim laborũ pro repub. susceptorũ, quibus tale præmium iure meo reposcere possem. Nunc Deus ipse cuius est sacerdotium, Aaroni hunc honorem deferendum decreuit, eique sui calculi prærogatiuam contulit. vt qui iustitia in toto populo præmineat: cui iã ante vestem sacratã & curam sacrorũ, altarísque sui destinauit, is pro vobis vota faciet apud Deum, eo libẽtius exauditurum, quòd & iam antè in vos est propensus, & propitiatorẽ habituri estis quem ipse in hoc elegit. Grata fuit hæc oratio populo, & suo quoq. suffragio Dei cõprobauit electionem. Erat enim Aaron propter genus & prophetiam & virtutẽ fratris honore hoc longè dignissimus, cui fuerunt eo tempore [a] filij quatuor Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus.

a *Aaronis filij.*

Exod. 37.

Quicquid autem ex collatis ad fabricam tabernaculi superfuit, totum iussi sunt in vela tectoria tabernaculi & cãdelabri, & aræ in qua suffitus fieret aliorũmque vasorum impendere, vt hæc dum in itinere transportantur, neque puluere neque pluuia aut alia quacunque iniuria lædi possent. Post hæc conuocato populo imperauit vt sursum contribuerent viritim dimidiũ siclum. siclus [b] autem nummi genus est, apud Hebræos, quales sũt tetradrachmi Attici. at illi sine mora paruerunt quorum numerus fuit sexies cẽtena millia, & insuper quinque millia trecenti quinquaginta: conferebántque [c] id argenti soli ingenui ætatis annorum viginti & supra

b *Siclus.*

c *Israelitarum ætatis annorum viginti & supra vsque ad annum quinquagesimum numerus.*

ſupra vſq. ad annũ quinquageſimũ: quod mox in vſus tabernaculi eſt inſumptũ. deinde & tabernaculũ & Sacerdotes luſtrauit in hunc modũ. myrrhæ electæ ſiclos quingentos, ireos tantũdem, cinamomi & calami (eſt & hæc odoramenti ſpecies) dimidium dicti ponderis conciſa ac cõtuſa iuſſit macerari in olei oliuarũ, hinc mẽſurę nomẽ eſt quę capit duos choas atticos: quibus permixtis, & arte vnguentariorũ decoctis factum eſt vnguentum [a] ſuauiſſimũ: quo & ſacerdotes, & totum tabernaculũ vnguens purificauit. Offerebantur [b] deinde multa & varia ſuper altare aureũ adolẽda precioſa valde, quorũ naturã, ne ſim prolixitate Lectori moleſtus, recenſere ſuperſedeo. oportebat autẽ bis in die ſuffitũ facere, ante ortũ & circa occaſum ſolis: & oleum purificatũ ad lucernas ſeruare, quarũ tres in ſacro candelabro per totã diem Deo lucebãt, reliquiæ ſub veſperã accendebãtur. Porrò omnibus iam abſolutis, palmã artis fabrilis tulerunt [c] Beſeleel & Eliabus, nam & aliorum inuẽta excoluerũt, & ipſi multa de nouo inuenerũt: ex his tamẽ duob, præcellebat Beſeleel. inſumptúmque eſt huic fabricæ tempus menſium ſeptem: quo tranſacto [d] primus annus ab exitu ex Ægypto eſt expletus. Initio [e] verò ſequentis anni menſe Xanthico Macedonũ, Hebræorũ Niſan, nouilunio tabernaculũ dedicatũ eſt, & quicqnid vaſorũ in eo fuerat. Statimq. Deus indicauit gratẽ ſibi eſſe & nõ ſuperuacaneum laborem Hebræorum, præſentẽ ſe fano ſuo hunc in modũ declarans. cum cælum eſſet alias ſerenum, ſuper ſolum tabernaculum caligo deſcendit, non quidem tantæ quantæ ſolent eſſe hibernæ nebulæ, nec tamen tam tenuis vt aſpectum humanum tranſmitteret: iucundúſque eos diſtillabat ab ea, præſentiæ Dei

An. mundi 2455. Ante Chriſtum nat. 1509.

a *Vnguẽtũ ſanctum.*

b *Sacrificia.*

c *Beſeleel. Exod. 45.*

d *Tabernaculũ in deſerto dedicatum primo die Aprilis, anno ſecundo exitus ex Ægypto, mundi conditi 2455. ante natum Chriſtum 1509.*

e *Tabernaculi & ſacerdotum dedicatio. Leuit. 8.*

Ab mundi. 2455. *Ante Chri.* nat. 1509.

fidem populo astruens. Moses autem distributis prius in fabricatores tanti operis pro cuiusque merito præmiis, victimas mactabat in atrio tabernaculi iuxta præscriptum, taurum & arietem, hædumque pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri soleant, dicã dũ de sacrificiis tractabo, & quæ victimæ solidæ tradũtur conflagrationi, & quæ iuxta legem in epulas cedant. Deinde sanguine victimarum ornatum Aaronis & filiorũ eius aspersit, purificãs eos fontanis aquis ac vnguento, vt Dei fierent Sacerdotes. atque hoc modo per septem dies ipsos & vestes eorũ curabat: tabernaculum item & eius vasa vnguẽto sicut iam dixi confecto. & sanguine taurorum & arietum alternis diebus iuxta genus suum mactatorum. octaua autem die festum indixit, & sacrificare vnumquenque pro facultatibus imperauit. at illi dicto parentes certatim & ambitiosè victimas offerebant, quibus super aram

a *Sacrificiũ ignis sua sponte accenditur. Leuit. 10.*

impositis a subito spõte sua ex illis ignis fulguris in morẽ emicuit: & inspectante populo omnia flamma absumpsit. Per idem tempus accidit Aaroni quædam calamitas, paterno animo grauis, quam tamen generosè pertulit. erat enim vir fortis, & intelligebat hoc non sine Dei voluntate factum. Ex

b *Nadab & Abiu Aaronis filij combusti.*

b quatuor filiis quod dixi, seniores duo Nabadus & Abius, cum in aram intulissent victimas non iuxta præscriptũ Mosis, sed quales antea solebant, combusti sunt flamma in eos conuersa, & vultus ac pectora eorum depascente: nec succurri potuit quin ira occũberent. Moses autem iussit patrem eorum ac fratres sublata cadauera extra castra deferre, atque ibi honorificè sepelire: totũsque populus inopinatam hanc eorum morẽ luxit: solos fratres ad patrem Moses voluit à mœrore abstinere, & potiorem Dei honorem quàm suam tristitiam

stitiam habere. iam enim sacrũ amictũ Aaron gestabat. Cæterũ Moses recusaris omnibus honoribus à populo sibi oblatis, totus cultui diuino erat deditus: & in Sina quidem nõ amplius ascendebat, sed in tabernaculũ ventitans oraculi, quoties opus erat à Deo referebat, cultu & habitu priuati hominis vti perseueras. neq. quicquã præter reip. curã pre aliis sibi vendicãs. Leges præterea scribebat & viuendi ratione, quã seruãtes & Deo placere possent, & ipsi inter se socialiter & pacatè viuere: atq. hæc omnia Dei monitu faciebat. Dicam autem & de illis legibus sũo loco, nunc illud succurrit. quod in mẽtione Sacerdotalis ornatus omissum non oportuit. nam ea vestis omnem sub prophetiæ prætextu impostura rũ occasionem ademit his qui illa vrebantur: liberúmque Deo vel adesse Sacerdotibus, vel non, omnibus & popularibus demonstrauit, & exteris, si qui fortè huic spectaculo interuenirent. Ex [a] lapillis enim quos Pontifex in humeris gestabat (sardonyches erant, quorum naturam nulli nõ notam narrare superuacuum puto) micabat alter quoties litatum esset, is qui dextrum humerũ occupabat: tantúnique fulgorem emittebat vt procul etiã intuentibus, conspiceretur, idq; præter naturam suam & consuetudinẽ: quod certè admirationẽ meretur apud omnes, nisi si qui ex contemptu religionis sapientiæ opinionẽ aucupantur. Sed mirabilius est q̃ nũc dicturus sum. per duodecim gẽmas, quas in pectore põtifex insutas essẽni gestat, in bello victoriam prænunciare Deus solebat. nam priusquàm exercitus se moueret, tantus fulgor ex eis emicabat, vt toti populo facilè innotesceret, adesse Deũ, opémq; & auxiliũ suũ inuocantibus esse allaturũ, quapropter Græci qui à nostra religione non abhorrent cum

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

[a] *Gemmarũ in Pontificali ornatu miraculum.*

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

hoc miraculū pro cōpertissimo habeant, ita vt negari non possit, essenam vocant logion hoc est oraculum. Desiit tā essen quā sardonyx fulgorē emittere annis ducentis antè quàm hæc cōmentaremur, irato Deo propter legum suarum præuaricationem: de quo alias oportunius dicetur, nunc cœptam narrationem deinceps prosequar. Tabernaculo dedicato, & omnibus quæcunq. ad Sacerdotalem ordinem pertinebant ritè peractis, populus Deo in castrorum contubernium tecepto lætus ad hymnos, & sacrificia se conuertit, non aliter quàm omnibus iam malis auerruncatis, & omnia prospera in posterum sperantes: donáque Deo tam priuatim quàm publicè per singulas tribus offerebāt. Principes [a] enim tribuum bini de suo conferentes plaustrū cum duobus bobus contribuebant, vt sex plaustra tabernaculo per viam deuehendo inseruirent, & præter hoc vnusquisq. eorū obtulit phialam & trulleum & acerram. hæc decē Daricos valebat, eráq. odoramentis referta. trulleum verò & phiala, vtraque simul ducētos siclos ponderabāt, sed phiala seorsim tātūm septuaginta. hæc farina erant plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificiis vtebantur. præterea viculū & arietē cū agno anniculo in holocaustū, & hircum pro peccatis. ad hæc obtulit vnusquisq. Principum alias victimas quæ salutares vocabantur, per singulos dies boues duos & quinq. arietes cū agnis anniculis & hædis, atq. ita per duodecim cōtinuos dies sacrificauerūt, qualibet die vnus. Moses [b] autem non amplius in Sina monte, sed tabernaculum introgressus, consulebat Deum de rebus agendis & deferendis legibus: quas meliores quā vt ad hominē autorē referri debeant, posteritas multis seculis seruauit, diuinitus datas credens t adeò

a *Principū tribuum sacrificia & dona. Numer. 7.*

b *Moses in tabernaculo Deum consulit.*

adeò vt eas nec in pace ob voluptatem, nec in bello ob necessitatem violare fas putarent. sed de his nunc desino, proprium volumen aliquando huic tractationi dicaturus. *An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.*

Leges de sacrificijs & purificationibus.

CAP. X.

NVnc paucas tantùm commemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia pertinent: quandoquidem in sacrificiorum mentionem incidimus. Duo[a] sunt sacrificiorum genera, priuatum & publicum. horum vtrumq. duobus fit modis. Aut enim tota victima igni absumitur, quod ideò vocetur[b] holocautoma. aut pro gratiarum actione persoluitur, & in epulum sacrum facientium vertitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus holocautoma facturus, mactat bouem, agnum & hœdum: & hos quidē anniculos, bouē verò licet mactare etiam grādiorē. Sed opus est vt sint omnia masculæ quæ solida concremantur. his iugulatis Sacerdotes aram circumquaque sanguine horum tingant: deinde mundata membra im dissecant, & sale conspersa in aram imponunt, strue lignorum iam ardente, deinde pedes & intestina omnia diligenter primùm repurgata ad reliquū aceruum adiiciunt: tergora verò Sacerdotibus cedunt. & holocautomata quidem ad hunc modum fiunt. Quum[c] verò pro gratiarum actione sacrificant, eorundem generum animalia mactant, sed quæ vitio careant, & anniculis sint maiora, & masculæ fœminis copulata. his iugulatis primum sanguine aram imbuunt, deinde renes & omentū & omnem pinguedinem cum fibra iecoris, & insuper caudam agni aræ inferūt, pectore verò ac dextro crure Sacerdotibus concessis, rēlicis carnibus per biduum epulum

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 11

a *Duo sacrificiorum genera.*

b *Holocautoma. Leuit. 1.*

c *Sacrificia pro gratiarū actione.*

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

instruunt,& quæ superfuerunt igni comburunt. idem ritus seruatur & in sacrificio pro peccatis. Sed qui victimas maiores non habent, par columbarum aut turturum offerunt, quarum altera fit holocaustoma, altera Sacerdotibus in cibum datur,Accuratius autem de his in libro de sacrificiis disseremus. Nam qui [a] per ignorantiam peccauit,agnum & hœdum fœminam eiusdem ætatis offert: Sacerdósq. sanguine nõ vt antè aram, sed cornua eius sola imbuit: renésq. & reliquam pinguedinem cum fibra iecoris in arã infert.Sacerdotes verò tollunt sibi & pelles & carnes eadẽ die absumendas in fano.nam lex vetat quicquam in posterã diem reliquum facere.Qui [b] autem sciens peccauit, nemine conscio,arietem offert lege ita iubente:cuius carnes in fano similiter Sacerdotes eadem die consumunt. Principes quoq. cùm pro peccato sacrificãt,eadem,quæ plebeij,offerũt, hac tantũ differentia,quod victimas adducunt tantum & hædum masculum.Iubet [c] etiam lex vt tam in priuatis quàm in publicis sacrificiis farina afferatur purissima, cum agno assaronis mensura, cũ ariete duorum,cum tauro trium, hanc consecrant in altari oleo subactam. nam & oleum sacrificãtes afferunt. cum boue hinis dimidium, cum ariete tertiam partẽ,cum agno quartam.ea est mensura prisca Hebræorũ.duos choas Atticos continens, qua oleum ac vinum metiuntur.nam vinum circa altare libant. Si quis autem nõ sacrificans ex voto similam offert, eius primitias pugillum vnum in arã conijcit.reliquum eius Sacerdotes incibũ sumunt, aut coctum:nam oleo subigitur:aut panibus inde confectis.quantumcunque autem Sacerdos offert,totum comburi oportet.Vetat etiam lex offerri eadem die natũ animal vnà cum genitrice,

Leuit. 4.5.

a *Sacrificia pro peccatis per ignorantiam commissa.*

b *Sacrificiũ si quis sciens peccauit.*

Leuit.49.

c *Cõsuetudo in sacrificijs obseruata.*

Leuit. 2.

fice,& aliàs quoque nō nisi octauo à partu die admittit. Fiunt & alia sacrificia pro recuperāda valetudine,aut alia de causa, in quibus liba cū victimis infumūtur, ex quibus nihil in posterā diem relinqui fas est.Sacerdotibus quoque partem suam inde sumentibus. Publicis verò impensis lex iubet quotidie agnum anniculū mactari mane ac vespere.septima autem quaque duos iugulant,eodē modo sacrificantes: & nouilunio præter quotidianas victimas duos boues cū agnis anniculis septem,& arietē,hædum verò pro peccato,si quid forte per obliuionem omissū fuerit. Septimo autē mense,quem Macedones hyperberetæum vocant,præter iam dicta taurum & arietem & septē agnos mactāt,& hædum pro peccatis, decima deinde luna eiusdem mensis ieiunant vsque vesperam: sacrificántq; eadem die taurum & arietes duos & agnos septem & pro peccato hædū. adducunt autē duos præter hunc hędos:quorum alter vinus extra fines in desertum emittitur,in quē, si quid mali propter peccata populo immineat, auertatur. alterū verò in suburbanum in locum purissimū eductum cum ipsa pelle exurunt nihil omnino purgāmenti,& cum eo simul exuritur taurus, nō à populo adductus,sed sumptu pōtificis.quo mactato, & sanguine eius simul & hædi in fanum illato,aspergit digito tectum septies, totiēsque pauimentū, rursusq; toties interiora fani circū altare: reliquum deinde circum altare manus quod est sub diuo in atrio.deinde extremitates & renes & adipes cum fibra iecoris inferunt altari:pontifexque adiicit arietem de suo,solidū Deo conflagraturum.Eiusdem mensis decima quinta, tempore iam in hibernum vergente, b tabernacula compingere iubentur per singulas familias contra ventura frigora quæ annus

Ab initio mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Num.28.29

a *Sacrificia mensis Octobris.*

b *Tabernacula coloni sunt.*

b *Exod.23. Leuit.23. Deut.31.*

Anno mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

senescens afferre solet, quin & in patria tandē constituti, accedere in eam vrbem quam propter templum caput regionis sint habituri, & octo dies festos ducere: victimásque Deo solidas incendere, & simul pro gratiarum actione sacrificare, manibus interim gestantes ramos myrti, salicis & palmæ, ex quibus mala persica dependeant, prima die sacrificium debet esse holocautoma ex tredecim bobus, & agnis vno pluribus, & arietibus duobus, addito hædo pro peccato. Sequentibus diebus idem numerus agnorum & arietum vnà cum hædo mactatur, sed per singulos dies vnum de numero boum detrahunt, donec ad septenarium perueniatur. Octauo die feriantur ab omni opere, mactántque sicut diximus vitulum & arietem & agnos septem, & pro peccatis hædum. Atque hæ sunt Hebræis ceremoniæ tabernaculorum, à maioribus acceptæ. Mense autē Xantico, qui nostris Nisan vocatur: & annum exorditur, luna quartadecima, sole arietē obtinente, quandoquidē hoc mense ab Ægyptiaca seruitute liberati sumus, sacrificium, quod tūc exeuntes fecisse diximus, Pascha [a] nominarunt, quotannis instaurare lege iubemur: celebramúsque id per sodalicia, nihil è victimis in sequētem diem relinquentes, quæ est quintadecima & azymorū festiuitatis prima. nam hoc festum priori continēter succedit, durátque dies septem, per quos panibus non fermentatis vescuntur: & per singulos dies tauri iugulātur duo, aries vnus, agni septem. hæc holocautoma fiunt, additúrq. hædus pro peccatis in quotidianum epulū sacerdotibus. Secunda [b] azymorū die, quæ est mensis huius decima sexta, frugibus demessis & hactenus intactis incipiunt frui: æquúmque rati Deum huius vbertatis autorem per gratitudi-

Exod. 12. 13. 23. Leuit. 23. Num. 9. Deut. 16.

a Pascha decima quarta Aprilis die.

b Festum azymorum. Leuit 2.

sem honorari, hordei primitias offerūt in hūc modum. Spicarum [a] manipulum igni torrent, hordeū deinde pinsunt, atque ita in aliquot modum facti assaronem ad aram offerunt: inde pugillo vno in eam iniecto reliquum Sacerdotum vsui cedit: & ex eo licitum fit publicas ac priuatas messes metere, primitiarum tempore agnus in holocaustum Deo mactatur. Post Paschale sacrum elapsis septem septimanis, hoc est quadraginta nouem diebus, quinquagesima [b] quam à numero asartha Hebræi vocant, offerunt Deo panem è farina triticea duobus assaronibus cum fermento confectum, mactánq. agnos duos: hæc oblata mox in cœnā Sacerdotibus apponuntur, & eadem die sic vt nihil supersit absumuntur. cæterum holocaustoma faciunt è tribus vitulis, arietibus duobus, agnis quatuordecim, hœdísque pro peccato duobus. Nullum [c] autem festum ducitur absque holocaustomate & laborū vacatione, sed in omnib. omnino hæc duo lex obseruari iubet: & post sacrificium in epulis degunt: ex publico præbetur [d] panis non fermentatus ex farinæ assaronibus viginti quatuor. coquuntur autem bini pridie Sabbati: & Sabbato mane proponuntur in sacra mensa duobus ordinibus seni ex aduerso sese respicientes: atque ita cum duabus lancibus thure plenis permanent vsquè in proximè sequens Sabbatum. tunc demum alij pro illis recentes supponuntur, & hi priores Sacerdotibus in cibum dantur: thus item sacro igne aboletur, quo ad holocaustomata vti solent, & pro eo quoque aliud cum panibus proponitur. Sacerdos autem de suo quotidie bis offert Deo farinam oleo maceratā, & modica coctura duratam: éstque demensum eius farinæ assaron vnus. huius dimidium mane, tantundé vesperi,

An mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

a *Primitiæ frugum.*

b *Sacrificia Pentecostes.*

c *In singulis festis & sacrificiis quid obseruetur.*

d *Panes propositionis.*

An. mundi 2455. *Ante Chri. nat.* 1509.

in ignem infert. Sed de his hactenus, quorum rationem aliàs diligentius explicabimus. cæterùm a Moses tribum Leuiticã à cæteto populo exemptam vt Deo sacrandam, fontanis aquis perennibus & solenni sacrificio purgauit: eiq; tabernaculum cum sacris vasis sartum rectum curandũ commisit, iubens vt ad præscripta Sacerdotum sactũ ministerium cap esserent: atque eo tempore sacri & Deo dicati sunt habiti. Post b hæc animalia discreuit, quæ ad cibum essent pura, & quibus vesci non liceret: de quibus aliquando per occasionem differemus, quam ob causam aliorũ esum permiserit, aliorum interdixerit. Sanguinis certè ideò vetuit, quòd hunc animam & spiritum putaret: neque animalis nõ occisi carnem ad cibum concessit. ad hęc reticuli & a.lipis caprini, ouilli & bubuli abstinentiã indixit. Eiecit c etiam è cœtu & consuetudine hominum d leprosos, & seminis profluuio laborantes: mulieres etiam quæ naturaliter purgantur versari inter homines vetuit, nec nisi post septimã diem puras haberi voluit. eũ quoque qui cadauer curasset, per totidẽ dies à cœtu arcuit. si quis autem vltrà hanc dierum numerum diuturniore pollutione teneatur, sacrificare iubetur agnas duas: quarum alteram sanctificare oportet, alteram Sacerdotes accipiunt. eodem modo & pro gonoroico sacrificari mos est. qui verò per somnium genituram emisit, si se mergat in aquam frigidam, vt solet fieri post legitimæ vxoris congressum, pro puro habetur. Leprosos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil à cadauere differentes. quòd si quis pristinam valetudinẽ à Deo precibus impetrauerit, & in cutem sanitatis color redierit, hic variis sacrificiis Deo gratitudinem suam atteſtatur, de quibus aliàs dicemus. Quo e magis ridẽda est

Leuit 8. *Num.* 3.

a *Leui tribus cultui sacrata.*

b *Res immunda. Leui.* 12. 13. 14. 15.

c *Qui homines immundi.*

d *De Leprosis.*

e *Cõtra illos qui Mosen & Israelitas propter lepram profugisse ex Ægypto contendunt.*

da est illorum fabula, qui dicunt Mosen propter lepram ex Ægypto profugum, turbam eodem modo laborantium in Chananæam duxisse. Nisi enim vanus ille rumor esset, nunquam Moses in suam ignominiam talem legem tulisset, qualem etiam alio fer ête, probabile erat ipsum reclamaturum, præsertim quum inter multas gẽtes leprosi versentur, & in pretio sint: & adeò nec relegentur, nec contemptim habeãtur, vt & in expeditionibus militares dignetates, & in administratione reipublicæ ciuiles illis committantur, ac ne à templis quidem & fanis arceantur. Quid igitur vetabat, si tali vitio fuit infectus, quò minus apud multitudinem sibi parentem eas leges statueret, quæ ipsi honorem potiùs quàm detrimentum afferrent? Quare manifestum fit quòd hæc per inuidiam de nobis fingantur. Moses enim purus ipse & inter puros degens, ad honorem Dei talium legum autor esse voluit. Sed hæc quisque ita vt libitum fuerit accipiat.

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

Cæterùm [a] puerperas fanũ introgredi vetuit, aut sacris interesse vsque in quadragesimum diem si fœtus sit masculus: quòd si fœmina sit, duplum eius temporis præscribitur. Ac ne post præstitutum quidem terminum intrant absque victimis, quæ partim Deo, partim Sacerdotibus cedunt. Quod [b] si quis adulterij suspicionem de vxore habuerit, offert hordeaceæ farinæ assaronẽ, & immisso ex ea pugillo super altare, quod reliquum est Sacerdotibus vescendum datur. Deinde aliquis Sacerdotum statuit mulierem ad portam, quæ est obuersa ad fanum, & inscripto primum Dei nomine in membrana, defert ei iusiurandum cũ imprecatione, vt si pudicitiã læsisset, luxato crure dextro & ventre disrupto miserè moriatur: sin autem præ amore nimio

Hedio & Rustinus cap. 14.

a *Puerpera leges. Numer. 5.*

b *Adulterij leges & exempla.*

An mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

& præ zelotypia maritus ad iniquam ſuſpicionem ſit cõmotus, decimo menſe infantem maſculum pariat, peracto iuramento de membrana deletũ nomen in phialam exprimit, & ſumpto è fano puluere humi collecto, atque in poculum aſperſo, ebibendum porrigit. mulier verò ſi iniuſtè eſt delata, prægnans facta maturè & feliciter enititur. quòd ſi coniugalem fidem & Deum iurisiurandi teſtem fefellit, turpiter moritur, crure luxato, & ventrem aqua intercute inuadẽte. Hæc ſunt quæ Moſes genti ſuæ de ſacrificiis ac purificationibus præſcripſit. Leges autem tulit tales. Adulterium [a] in vniuerſum prohibuit, ratus coniugum ſummam felicitatem, ſi fides ac pudicitia ſeruetur, & reipublicæ quoque intereſſe vt liberi legitimi proueniãt. Item inceſtum cum matre, aut nouerca, cum amita aut matertera, cum ſorore nutúve, omnéſque tales coitus vt nefarios damnauit. vetuit & cum muliere menſtruum fluxum patiente cõgredi, & cum brutis: damnauit etiam eos qui ex formoſis maribus turpem voluptatem caperent: & qui contra feciſſet, capitalem pœnã inflixit. Sacerdotes autem duplo caſtiores eſſe voluit: hos enim non ſolum prædictis legibus ſicut reliquos teneri iuſſit, ſed etiam non quãuis fœminam in coniugalem thorum admittere, non quæ corpore quæſtum feciſſet, non ſeruam aut captiuam, neque cauponariam aut ſtabulariam, neque à priore marito quacũque de cauſa repudiatam. Pontifici [b] verò ne viduam quidem permiſit, quod tamẽ cæteris Sacerdotibus liberum reliquit: ſed ſolum virginem ducere conceſſit, eámque ſeruare. Idem nec ad mortuum ſinitur accedere, quod tamen cæteris eſt licitũ, ad fratres & parẽtes ac liberos mortuos accedere. Iidem iubentur ſimplices eſſe, omníque

[a] *De adulterio & inceſtu.* *Exod.* 22. *Deut.* 17. *Leuit.* 18. 20 21. 29.

Leuit. 21.

[b] *Qualis vxor Sacerdoti ducenda.*

omníque fuco carere. Quicunque è Sacerdotibus integer corpore non esset, partem quidem suam cum cęteris accipere sinitur, sed ad altare ascendere, & fanum intrare prohibetur. Nec solum in sacris obeundis puros esse oportet: sed vitã etiam irreprehensibilem pręstare. quapropter qui sacrũ amictum gestãt tantisperdum eo vtũtur, præter aliã castitatem, puritatem & sobrietatẽ à vino quoque interim arcẽtur. Victimæ etiã integri corporis mactãtur, omniq. vicio carentes. Hęc sunt quæ Moses iam tũc vitæ suæ tẽpore obseruãda tradidit: quædam etiã in futurũ, ipse licet in deserto degens, Chananæã terrã tandẽ adeptis prospexit. Septimo [a] quoque anno remissionẽ agris dedit, intactóq. aratro & plantatione esse iussit, quemadmodum iã ante populo septima quaq; die remissionẽ à laboribus dederat, quæ verò per hunc annum sponte sua terra protulerit, publica esse & promiscui vsus iussit, & neq; indigenã neque aduenam ab eis fructibus colligendis arceri: idémq; obseruari post septimam annorum septimanã, qui numerus quinquaginta cõficit, vocatúrque [b] Hebræis quinquagesimus quisque annus Iobelus: in quo & debitoribus fœnus remittitur, & serui manumittuntur, qui contribules cùm essent, legem aliquã violauerint, & supplicij vice in seruitutem vindicati fuerint. Agri quoq; ad pristinos dominos ex hac lege redeunt hunc in modum. Iustante Iobelo, quę vox libertatem significat, conueniunt venditor & agri emptor, computatísque fructibus ac expensis in agrum factis, si fructus maiores fuisse comperiãtur, recipit agrum venditor. quod si expensæ maiores fuerint, hoc quod deest recipiens emptor possessionẽ alteri cedit. sin vtraque paria fuerint, possessio ad veteres dominos reuertitur. idem

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Leuit. 25.

a *Lex septimi cuiusque anni.*

b *Annus Iobelus.*

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

ius est & in domos quæ in vicis non munitis venduntur: diuersum verò de illis quæ intra oppidorum mœnia venduntur. Licet enim ante annum elapsum reddita pecunia domum recipere: quòd si integer annus interim abierit, emptori possessionis ius confirmatur. Has leges Moses in castris in Sina populo tradendas accepit à Deo: móxque literis mandatas ad posteros etiam obseruandas transmisit.

Leges belli & consuetudines.

CAP. XI.

Medio & Ruffinus cap. 15. al. 12.

LEgibus ad hunc modum digestis, ad rei militaris curã animum aduertit, de bellis futuris iam tum cogitans, indicit igitur censum tribuum, excepta Leuitica: eiúsq; cura principibus demandata, numerũ [a] eorũ qui militari ætate essent, ad se referri iubet. Leuitę enim sacri erãt & immunes à militia. Censa sunt capita sexcenta millia eorũ qui arma ferre valerẽt ætatis ab anno vigesimo vsque quinquagesimum, & super hunc numerum MMMDCL. Pro Leui autẽ allegit inter autores tribuum Manassem Iosephi filiũ, & Ephræmẽ pro Iosepho. Hoc enim Iacobus in adoptionẽ à Iosepho impetrauerat, sicut suprà diximus. Cõpacto igitur tabernaculo in medium [b] castrorum illud recepe-runt; tribus tribubus per latera singula tendentibus, inter quas viæ intercedebant. Forũ quoque rerum venalium est propositum, & merces suo quęque loco dispositæ: aderántque opifices omnium artiũ in suis officinis, vt planè ciuitas videretur, huc atq; illuc cõmeans. Loca autẽ tabernaculo proxima sacerdotes occupabant ac deinceps Leuitæ. Eorum (nã & hi seorsim sunt recẽsiti) numerus erat viginti tria millia, octingenti octuaginta, maribus tantum, & qui trigesimum

a *Moses populum numerat.*

Num. 1.

Num. 2. 3. 4.

b *Dispositio castrorum.*

simum à natiuitate diem excederent, in hunc censum venientibus. Et [a] quamdiu nubes super tabernaculum perseuerabat, tantisper velut præsente Deo castra eodem loco manebant, quoties verò se aliò mouebat, tum etiam ipsi migrabant. Inuenit autem [b] & buccinę speciem ex argento factæ talem. Canna erat tibia paulò crassior, longitudine paulo minus cubitali, cuius os tantūm patebat, quantum ad inflandā sufficeret, desinebátque in extremitatē campanulę similem, quemadmodum tuba. Asosra vocatur hoc genus apud Hebræos. Duas tales fecit, quarum vna plebs ad concionem vocabatur, altera principes ad consultandum de Republica excitabantur: vtrisque verò clangentibus vniuersus populus conuocabatur. Quoties verò tabernaculum moueretur, hic modus seruabatur. Primo [c] signo canente qui in orientali parte castrorum tendebant, excitabantur: secundo verò, qui à tergo tabernaculi tentoria sua fixerant: deinde tabernaculum dissolutū medium portabatur inter sex tribus præcedentes, & alias sex ponè sequentes. Leuitæ verò tabernaculum circumdabant. Ad tertium autem signum pars castrorum meridionalis monebatur, & ad quartum septentrionalis. His buccinis vtebantur etiam in sacrificiis, in quibus victimas cædi mos est, tam sabbatis quàm cæteris diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus victimis est celebratum ex eo tempore quo in libertatem vindicati, Ægyptiorum dominationem effugerant.

Ann. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

a *Nubes super tabernaculum. Num. 9. Num. 10.*

b *Buccinæ duæ ex argento factæ.*

c *Ordo castrorum circa tabernaculo.*

Seditio contra Mosen propter egestatem, & seditiosorum pœna. CAP. XII.

Hedio & Ruffino Cap. 16. al. 13.

NOn multo pòst à Sina monte castra mouẽ- Num. 11.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

mus. Ventum est ad locum qui dicitur Hereâ moth vbi denuò [a] populus seditionibus agitari cœpit, & laboriosæ peregrinationis culpã in Mosen cõferre. Illius suasu se reliquisse regionem fertilissimam, & nunc non solũ eius vbertate carere, verumetiam pro sperata felicitate in extremis miseriis huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes: & si manna quoque alio casu deficiat, proculdubio fame interituros. His addebant multa conuicia, quæ in virũ optimè meritũ passim iactabantur. exortus est interim vnus è populo, qui admonitos præteritorum Mosi beneficiorum, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam frustra requisituros. Vulgus autem his verbis vehementius concitatum, magis ac magis contra prophetam tumultuabatur. Qui videns ita desperatos, iubet æquo animo esse, pollicendo se quamuis grauibus cõtumeliis immeritò petitum, copias tamen carnium eis exhibiturum, non in vnum tãtum diem, sed in plures etiam. Illis verò credere nolentibus, quodam etiam rogante, vnde tot hominum millibus prouidere posset: Deus, inquit, & ego quantumuis malè apud vos audientes, nunquam tamen desinemus vestri curam gerere: idque breui estis visuri. Vix [b] hæc dixerat, cum tota castra coturnicibus complentur, quas aceruatim venabantur. Deus tamen non multo post in Hebræorũ insolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis è populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, vocatúrque [c] Cabrothaba, quasi dicas concupiscentiæ monumenta.

[a] *Seditio contra Mosen.*

[b] *Israelita in deserto coturnicum carnes impetrant.*

[c] *Concupiscentiæ sepulchra.*

De

De Speculatoribus qui explorata Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem hostium inussernnt.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

CAP. XIII.

MOses [a] autem posteaquam abductos inde adduxisset in locũ humanę habitationi parum aptum, non longè à finibus Chananæorũ situm, qui dicitur Fauces, in concionem populũ aduocat. Cúmq. in mediis constitisset, Duo bona, inquit, Deus vobis dare decreuit, libertatẽ, & felicis terræ possessionem: quorum alterum ex ipsius munificentia iam habetis, alterũ quoque mox habituri. Sumus enim in Chananæorũ finibus, à quibus adeò nulla ciuitas, nullúsve Rex nos arcebit, vt ne vniuersa quidem gẽs collatis in vnũ viribus efficere hoc valeat. Ergo parati simus ad rem fortiter gerendam. neque enim sine prælio regione sua nobis sunt cessuri, sed post magna certamina victorię prẽmiũ erit. Sed ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terrę vbertatẽ, & habitatorũ potentiam explorent. Nos verò in primis cõcordiæ studere oportet, & Deum adiutorẽ ac auxiliatorem nostrũ debito cultu prosequi. Hæc vbi locutus est, populus collaudato Mosis consilio, exploratores elegit duodecim nobilissimos ex ynaquaq; tribu vnũ: qui exorsi à partibus ad Ægyptũ vergentibus, totã Chananæorũ regionem perlustrauerant, donec ad Amathen vrbem & Libanũ montem peruenirent, exploratáq; terræ simul & incolarũ natura, reuersi sunt ad suos, quadraginta diebus in hoc negocium insumptis. Et fructuum quidem pulchritudo quorũ specimen erat allatum, vbertásque regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellum suscipiendum erigebat. contrà de-

Hedio & Rufinum Cap. 17. al. 14.

[a] *Num. 13. 14.*

Explorato res terra Chananæ mittit Moses.

Ann. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

terrebantur narrantibus difficilem fore eius acquisitionē, quod flumina superanda essent magna & profunda, & montes ardui transcendendi, & vrbes mœnibus firmissimis cingantur. Apud Hebronem verò etiam gigantum progenié se reperisse aiebant, atque ita [a] exploratores cū omnia maiora apud Chananæos inuenissent, quàm quæ hactenus post exitum ex Ægypto viderát, suo timore reliquam etiam multitudinē data opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impossibile rati talem terrám acquirere, soluta concione domum reuersi cum vxoribus & liberis lamentabantur, dicentes Deū verbis tantum multa polliceri, re autem omnino nihil auxilij præstare, rúrsumq; [b] Mosen incusantes, in eum simul & fratrem eius Aaronem pontificem vociferabantur: atq; ita totam noctem inquieti exegerunt, in vtrunque conuicia iactando. manè verò ad concionem concurrunt hoc animo, vt lapidatis Mose ac fratre, in Ægyptum retro vnde venerant reuerterentur. Quos ruētum metuētes, duo [c] è speculatoribus, Iesus Naueci filius ex tribu Ephræ nitide, & Calebus ex tribu Iudæ, procedunt in medium, & populum compescunt, orantes vt bona spe sint, néve Deū insimulent mendacij, temerè fidem habentes quibusdā, qui vanis sermonibus de rebus Chananæorum vulgatis multitudinem credulam territarent, quin potius eos sequerentur, qui illis regionem tam felicem acquirēdi autores ac duces se præberent. neq; enim montium magnitudinem, neq; amnium profunditatem ob statutam viris fortiter rem gerere paratis, præsertim auspice Deo, & pro illis in acie pręliaturo. Ite, inquiunt, posito omni timore alacres. Deó que freti, quà vos ducemus sequimini. Talibus verbis conabantur sedare tumultuantem populum.

a *Exploratores Israelitis terrorem inuitiunt.*

b *Murmur populi cōtra Mosen.*

c *Iosua & Caleb populum compescunt.*

populum. Moſes [a] interim & Aaron procidentes in faciem ſupplicabant Deo non pro ſua ſalute, ſed vt inſanientem multitudinem ad ſanam mentem reduceret, tot præſentibus & inſtantibus neceſſitatibus turbatam: cùm ſubito nubes ſuper tabernaculum exorta, adeſſe præſentem Deum ſignificat. Quo viſo Moſes animatus infert ſe in turbam, & vltro pœnam eis à Deo tanta inſolentia prouocato minatur, nõ tamen quantam peccati enormitas merebatur, ſed qualis eſſe ſolet paterna caſtigatio. Sibi enim tabernaculum ingreſſo, & internecionem populi cum lachrymis deprecanti, commemoraſſe Deum, quot & quantis beneficiis affecti ingrati eſſe pergerent: & quod nunc ſpeculatorum ignauia ſeducti, eorum verbis plus veritatis ineſſe putarẽt, quàm ſuis promiſſionibus, quamobrem non deleturum quidem totum illud quod cæteris mortalibus omnibus prætuliſſet, attamen terram Chananæam eiúſque vbertatem illis non conceſſurum, ſed ſine lare & ſine vrbe in deſerto quadraginta [b] annis erraturos. quò peccati pœnas exſoluant. Liberis tamẽ eorum terram illam daturum, eóſque commodorum quibus patres ſe per intemperantiam indignos redderent, dominos eſſe conſtituturũ. His denunciationibus vulgus attonitum, totum [c] ſe mœſtitia dedidit: Moſémque obſecrabat, vt deprecaretur Deum, quo reconciliatus peccatíſq; condonatis, vrbes hoſtiles eis traderet. Ille verò negabat Deum laturum talibus ſe tentari precibus. nõ enim temerè aut humano more ad hanc indignationem eſſe commotum, ſed iuſtam hanc ſententiam protuliſſe. Non eſt autem incredibile. Moſen [d] vnicum innumera penè hominum millia concitata ſedauiſſe, quandoquidem Deus

Ante mundi. 2455. *Ante Chriſtum nat.* 1509.

[a] *Moſes & Aaron Deo ſupplicant.* Hedio & Ruffinus Cap. 18. al. 14.

[b] *Iſraelita in deſerto quadraginta annis erraturi.*

[c] *Pœnitentia populi.*

[d] *Moſes vir maximæ autoritatis.*

An. mundi. 2455. Ante Christum nat. 1509.

illi præsens placabiliorem faciebat multitudinem, sæpè iam suo malo expertam, conducibilius esse non repugnare diuinæ voluntati: & alioquin etiam vir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem virtutem, tum ob fidem non tantum à sui seculi hominibus, sed à posteris etiã impetratam: quandoquidem hodie quoq; nemo est Hebræorum, quin etiamsi latere possit, quasi præsentem reuereatur, & quasi pœnas exacturum, si quid præter decorum ab ipso præscriptum gesserit. Authoritatis eius plusquam humanæ argumenta sunt plurima, & in his illud non minimum, quòd quidam ex regionibus vltra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mensium iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificióque peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de victima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidam ne sacro quidem facto, & alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permissi, re infecta redierunt, malentes Mosis legibus, quàm suo proposito obsequi: idque nemine redarguente, nisi propria conscientia. Tantum valet semel concepta de hoc viro opinio, vt maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper [a] etiam non longè ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, quum tam valida fames regionem nostram premeret, vt assaron quatuor drachmis væniret, & in festiuitate azymorum allati essent cori septuaginta, hoc est, medimni Siculi triginta & vnus, Attici verò quadraginta & vnus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam vnam inde comedere, [illegible] egestate premente, legem

[a] Annona caritas principatu Claudij.

legem tantum & iram diuinam veritus, quæ in occulta etiam peccata grauiter animaduertere solet. Quare non est cur aliquis miretur quæ illo in tempore sunt gesta, quandoquidem eræ scripta posteris ab illo relicta tantam vim & autoritatem obtinent, vt vel inimici nostri fateantur quòd talem viuendi rationem Deus per Mosen instituerit. Sed de his quisque vt videbitur sentiat.

SVMMA CAPITVM LIBRI IIII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Hebræorum infesto Mose, cum Chananæis pugna & clades.*

II. *Seditio per Chorem aduersus Mosem ac fratrem propter Sacerdotium excitata.*

III. *Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis sacerdotium Aaroni & filijs sit confirmatum.*

IIII. *Quæ Hebræi in deserto per annos 38. obuenerint.*

V. *Quomodo Moses deuicerit Sehonem & Ogem Amoræorum reges, deleuerintque eorum copias.*

VI. *De Balaame vate.*

VII. *Hebræorum de Madianitis victoria & Amoritis regio quomodo à Mose duabus cum dimidia tribubus concessa.*

VIII. *Mosis leges, & quomodo ex hominibus fuerit sublatus.*

Anno mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Hebraeorum, inscio Mose cum Chananæis pugna & clades.

CAP. I.

HEBRAEOS[a] autem duram vitam in deserto agentes, & multis miseriis afflictos, nihil peius habuit, quàm quòd Deus non sinebat eos armis cum Chananæis experiri: nec iā amplius Mosem audire volebant, quiescere iubentem, rati etiam sine illius auspiciis victoriā de hoste se posse obtinere: accusabántque eum, quasi hoc tantùm agentem, vt in magna inopia cōstituti, semper ab illius consiliis penderent: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium Dei sibi pollicentes: non tam Mosis respectu, quàm quod in eius tutela iam inde à maioribus essent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoque si rem strenuè gerant, victoriam non negaturum. Satis sibi virium aduersus eas gentes, etiam si Moses Deum ab ipsis alienare conetur: omninóque expedire sibi vt arbitratu suo potius rem gerant, quàm pro excussa Ægyptiorum seruitute Mosis tyrannidem *suscipiant, eiúsque libidine seducti* pareant, iactantis diuina colloquia, quibus vt Deo præ cæteris carus de rebus gerendis præmoneatur: quasi verò non omnes ex æquo Abrahæ essent posteri, vt vnus singulari gratia præscientiam futurorum diuinitus habere debeat. Prudentium esse vt contempta vnius hominis arrogantia, Deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neque diutius sub Dei prætextu verba sibi dari sinant. Cogitandum de præsenti inopia, quàm loca deserta grauiorem in dies reddant, & ductore Deo manus cum Chananæis

[a] *Israelitæ absque Dei mandato & Mosis, cum hostibus congredi cogitant.* Num. 14.

nàtis quamprimùm conferendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omnium calculis hac sentẽtia populariter in hostes vadunt: qui neq; feroci eorum impetu, neque immensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: & bona [a] parte Hebræorum cæsa, reliquos turpiter vertere terga coactos insequendo, trepidos in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata vehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuentis, cogitantísque ab irato numine immissam esse, eo quòd non expectato oraculo ad pugnam prorupissent. Moses autem videns tum suos accepta clade consternatos, tum hostem victoria recenti elatum, veritus ne præsenti successu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retrò in desertum reducere. Quúmque populus posthac in ducis potestate se fore polliceretur, malo admonitus nihil absque ipsius consilio prosperè cessurum, motis [b] castris itum est in desertum: hoc animo, vt non prius contra Chananæos pugnam capesserent, quàm signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti vsu venit, maximè rebus aduersis, vt difficiles se moderatoribus præbeant, ita Iudæis etiam idem accidit. Quum enim essent numero sexcenta millia, & vel in secunda fortuna parum tractabiles præfectis viderentur, tanto magis in egestate ac infortunio tam in se inuicem quàm in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter [c] tanta seditione est laboratũ, quantã nec apud Græcos nec apud barbaros vnquam fuisse accepimus. quæ res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidisset, ni Moses oblitus acceptæ iniuriæ, quòd minimum abfuit

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

a *Hebræos Chananæi cædunt.*

b *Moses retrò populum ducit in desertum.*

c *Seditio aduersus Mosen.*

Ann. mundi 2455. Ante Chri stum nat. 1509.

quin lapidaretur, rebus labantibus opem attuliſſet. Ac ne Deus quidem curam eorum prorſus abiecit, ſed tametſi contumelioſos non ſolum erga legiſlatorem, verùm etiam in mandata diuina per Moſem accepta, liberauit tamen è pernicioſiſſima ſeditione, cuius abſque ſua prouidentia non niſi triſtiſſimus exitus expectari poterat. Hanc ſeditionem, & quemadmodum ea ſedata Moſes rem adminiſtrauerit, nunc dicemus, cauſa eius primùm expoſita.

Seditio per Chorem aduerſus Moſem ac fratrem propter Sacerdotium excitata.

CAP. II.

Num. 16. a Core populum excitare aduerſus Moſen conatur.

CHores a vir genere & opibus inter Hebræos elatus, & populari quadam facundia præditus, videns Moſen in celſo dignitatis cõſtitutũ moleſtè ac inuidenter id ferebat. Cũ enim eſſet ex eadẽ tribu & cognatione, inlquum cẽſebat ſe illi poſthaberi, & diuitiis pollentiorẽ & genere nihilo inferiorem: multáq; in illum apud contribules Leuitas & inter cognatos cõcionabundus vociferabatur, rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Moſem ambitioſis artibus ſub prætextu cuiuſdam diuinitatis cum aliorum iniuriá ſuæ tantum gloriæ ſtudere: & nuper præter ius & fas ſacerdotium abſque populi ſuffragio Aaroni dediſſe, & alias dignitates quaſi tyrannidẽ arrepta pro libidine diſtribuere. Grauem hanc eſſe iniuriam, quod ita latenter ſe in dominationem inſinuet, vt priuſquam ſentiri poſſit, populi libertas opprimatur. Qui enim principatu ſe dignum ſibi ſit conſcius, eum volente ac perſuaſo populo ſine vi ad tale faſtigium aſpirare. Qui verò bonis artibus eò peruenire deſperent, à vi quidẽ abſtinere

finere ne bonitatis ac honestatis opinionē amittant, sed technis malicios ad id consequendum niti. Talium conatus in mediū protractos puniri è Repub. esse, priusquam è clāculariis insidiatoribus aperti hostes euadant, quam enim rationem Mosem afferre posse. cur Aaroni potissimū & filiis sacerdotium dederit. Si enim ex Leuitica tribu alicui honoris ex diuina voluntate deberetur, se meritò fuisse præferendum, genere Mosi parem, ætate atque opibus potiorem. quòd si antiquissimæ tribus ratio haberetur, optimo iure viris Rubelitidis tribus dignitatem eam deferendam, Dathamo, Abironi, & Phalao, diuitiis iuxtà ac ætate inter contribules præminentibus. Hæc Cores, videri volens reipublicæ curam habere, reuera hoc tantum agens, vt concitato populo pontificatum inuaderet. Nec diu se intra vnam tribum hæ criminationes continuerunt, verùm sparsus paulatim rumor, dum quisque auditis de suo aliquid addit, totis iam castris peruagabatur, breuique eò res deuenit, vt[a] ducenti quinquaginta è primatibus factionem Coræ sequerentur qui omnes operam dabant vt sacerdotium fratri Mosis ademptum, in illum transferretur, populus præterea tam concitatus erat, vt ad lapides conclamaretur, concurrebátque incondita multitudo in concionem, vbi stans ante Dei tabernaculum vociferabatur, tollendū [b]tyrannum, & populum è seruitute eximendum, cui sub religionis prætextu dura imperata imponerentur. Deum enim si ipse esset sacerdotis electior, aliquem dignum fuisse ad hunc honorem prouecturum, non eum qui multis esset meritò posthabendus: vel si Aaroni eum dare decreuisset. populi suffragio potius quàm

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Alias Rubelis.

a *Core fuit fautorem duo centi quinquaginta viri sequuntur.*

b *Mosen lapidibus obruendum clamant.*

An. mundi. 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

fratris beneficio fuisse daturum. Moses autem qui Coræ calumnias non ignorabat, videns populum irritatum nequaquam expauit: sed fretus conscientia rei benè administratę, & sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, prodiit in concionem: & quoniam nō erat imperitus artium quibus vulgus tractandum est, ad Corem versus elata voce, Mihi [a] inquit, Cores, vel tu vel vnus quiuis ex istis, intenta in ducētos & quinquaginta viros manu, honore digni videmini: imò ne reliquā quidē concionem contemno, etiam si vobis diuitiis & cæteris dotibus non sint conferendi. Nam nec Aaron ideo sacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm vtérque nostrum, facultates possides. neq; quia nobilior. Commune enim vniuersis nobis genus Deus voluit, cuius eundem cunctis autorē dedit, neq; fraterno affectu motus quòd aliis debebatur, fratri contuli. Nisi enim ius & fas præ oculis habuissem, nequaquā oblitus mei, dedissem alteri: cum nemo sit mihi meipso propinquior, & mihi nō minus quàm illi benè velim. & alioqui qualis erat prudentiæ, me violati iuris reū facere, & huius facinoris præmiū alteri cedere? Verùm & à mea probitate absit tale scelus, neq; Deus sustinuisset aut se contemni, aut vos ignorare quid illi gratissimum facturi essetis. Ipse sacerdotem sibi elegit, ipse ab hoc crimine immunē me reddidit. Attamen licet non meo beneficio, sed diuina electione hunc honorem adeptus, non dubitat in medium depositum vestris suffragiis committere, nullam prærogatiuam postulans ex eo quòd hactenus eo sit legitimè functus, vt qui omni ambitione posita, malit vos sine seditione videre, tametsi vestris etiā calculis iam antè comprobatus. neque enim

a Mosis, ad Coren seditiosum oratio.

enim Dei voluntatem in hoc læsimus, quòd vestrum etiam assensum accedere voluimus. sed quòd ille vltrò detulit, salua pietate recusare non licuit: quemadmodum & illud æquũ est, vt qui semel dedit, suum donum ratum ac perpetuum efficiat. Quamobrem iudicabit denuò quem velit pro vobis sacra facere, & pietatis vestræ antistitem esse. Iniquissimum enim fuerit, Corem per ambitionẽ obstare, quò minus liberam Deus electionem sui sacerdotis habeat. Nihil est igitur quod seditionibus turbemini, quantum ad hanc causam attinet. Cras manè cum sua quísque acerra & igne ac odoramentis adesto. Tu verò Cores cede Deo, & calculum eius expecta, neq; maiorem, quàm Deus habeat, authoritatem tibi arroga: sed tu quoque inter cæteros huius honoris competitores iudicandus adesto. nec video cur vel Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natus, & qui iam in hac functione irreprehensibile sui specimen dedit. vbi verò conueneritis, coram toto populo suffitum facito, & cuius sacrificium acceptius Deo fuerit, cum mea quoque autoritate confirmabo, méq; ab hac calumnia collatæ per priuatam gratiam in fratrem summæ dignitatis exoluam. His auditis turba & tumultuari simul & malè suspicari de Mose destitit, & insuper cõsilium eius collaudauit tanquam è Republica futurum: atque ita concio dimittitur.

Anno mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina vltione extinctis, sacerdotium Aaroni & filijs sit confirmatum.

CAP. III.

POstea verò die reditur in cõcionẽ vt sacro facto interessent diuino iudicio per quod competitorum certamẽ erat dirimendũ: cráteq; Ruffi. ca. 2. Num. 16.

Anno mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

nonnihil tumultus, multitudine suspensa ad eo uentus expectationem, quibusdam Mosem in ordinem redigi cupientibus: qui verò prudentiores erant, seditionum finem exoptantibus, timebant enim ne actum esset de Republica, si vlterius seditio procederet, multitudo quoque natura nouarum rerum cupida, & ad obloquendum magistratibus prona, omnibus rumoribus circumferebatur. Moses autem missis ad Dathamum & Abironem viatoribus, iussit vt ad conditum venirent sacris interfuturi: postquã

a *Dathan & Abiram contumaces.*

[a] autem negauerunt se obtemperaturos, neque diutius passuros Mosi potentiam artibus malis quæsitam in populo augeri: his renunciatis assumptisque aliquot præstantioribus, non est dedignatus ad contumacem Dathami factionem venire, sequentibus se libenter quos iusserat. Tum Dathamus cum suis audito Mosem cum primatibus ad se aduentare, progressi cum liberis & vxoribus ante tabernacula, expectabant quidnam acturus esset. aderant etiam satellites qui arcerent eum si quid vi agere vellet. Ille verò iam propior sublatis in cœlum manibus, & elata voce vt à tota multitudine exaudiri posset. Domine [b], inquit, cœli & terræ ac maris, tu qui mihi testis es fide dignissimus, quod quicquid hactenus feci, ex tua sententia feci, qui miseratus res Hebræorum perpetuus adiutor mihi fuisti, exaudi hanc orationẽ, tu enim scis omnia, ipsas etiã cogitationes hominũ: quapropter nõ dedignaberis rei veritatem atque istorum ingratitudinem in mediũ proferre. Nosti sanè exactè & illa quæ natiuitatem meam præcesserũt, visa nimirum non auditâ: nunc in illis rebus testimonio tuo me subleua, quas isti cum non ignorent, malè suspicari omnes non verentur. Ego cum vitam agerem quietam,

b *Mosis ad Deum precatio.*

quietam, id quod mea virtute & tua voluntate Raguelisque soceri beneficio consecutus eram, tamen relictis eius voluptatibus & commodis meipsum totum dedidi erumnis pro isto populo perferendis: & primum pro libertate eorum, nunc verò pro salute promptissimè magnos labores suscepi. Nunc ergo quoniam in suspicionem veni hominibus, qui mea cura ac prouidentia tot mala incolumes euaserunt, tu qui in igne illo ad mõtem Sina mihi apparuisti, & voce tua spectaculóque illorum prodigiorum me dignatus es, qui in Ægypto legatione tuò nomine fungi voluisti, qui Ægyptiorum opibus afflictis seruitutem eorum effugere concessisti, & Pharaonis potentiam succumbere mihi fecisti, qui ignaris viæ per mare mediũ iter aperuisti, cuius postea fluctibus Ægyptios inuoluisti, qui inermes armis muniuisti, qui ex vitiosis fontibus potabiles reddidisti, & potũ nobis inopia laborantibus è petra produxisti, cibúmque in terra non inuenientibus à mari attulisti, è cœlo denique nũquam antè auditum es largitus, qui legibus ac institutis rem nostram ornasti, adesto mihi Domine iudex omnium ac testis incorruptissimus, quòd neque munera à quoquã Hebræorum fauorem meum contra institiam captante admisi, neque pauperem bonam causam habentem propter aduersarium diuitem perdere litem sum passus, & nunc Republica sinceriss imè administrata in suspicionẽ culpæ a qua sum alienissimus, venio, quasi fratri ob priuatum affectum & non tua voluntate sacerdotium tuum contulerim. ostende quòd omnia tua prouidentia dispensantur, & nihil fortuitis casibus, sed tua volũtate ad effectum peruenit. & quòd res Hebræorum cordi tibi sint, iusta in Dathanum & Abironem animaduersione de-

An. mundi 2455. Ante Christum natum 1509.

An. mundi 2455. Ante Christum nat. 1509.

clara, qui te ſtupidum faciunt meis impoſturis circumueniri iactantes. facies autem manifeſtã aduerſus inſanos gloriæ tuæ detrectatores vindictam, ſi non cõmuni more intereant, ne quis nihil niſi humanum paſſos exiſtimet, ſed terra quam indigni calcant dehiſcẽs cum familiis & facultatibus eos abſorbeat. hoc modo & tua potentia omnibus apparebit, & exemplum poſteris ſtatuetur, ne quis ſecus quàm piũ eſt de tua maieſtate ſentire audeat: & meum miniſteriũ ex tua ſententia eſſe cõprobabitur. Quòd ſi vera ſunt crimina quæ in me congerunt, tum in meum caput diræ vertant, illis quos execratus ſum incolumibus. Atque ita exacta pœna à populi tui turbatoribus, reliquam multitudinẽ in pace, cõcordia, & mandatorum tuorum cuſtodia ſerua intactam & expertem ſupplicij ſceleratis hominibus debiti: quandoquidem alienũ eſt à tua iuſtitia, illorũ pœnas immeritã Iſraelitarũ turbam dependere. Hæc cum lachrymis effato, terra horrendum repentè contremit, & vndante ſuperficie, non ſecus quàm pelagus vẽto fluctuãs, vniuerſum populum terruit: immani [a] mox ſonitu eliſo, qua ſeditioſi tendebant, ſolum ſubſidit, & eodem momento omnes ad vnum abſorbet: ſublatiſque in hunc modũ profanis, hiatus ille ita rurſum clauditur, vt ne veſtigium quidẽ eius ſupereſſet. Hic finis ſeditioſæ factionis, illuſtre argumẽtum diuinæ prouidentiæ ſimul & potentiæ: fuítque hic caſus eo miſerabilior, quòd adeò nemo ne propinquorum quidem aut cognatorũ eos eſt miſeratus, vt totus quantus erat populus, ante actorum oblitus, lætis acclamationibus Dei ſententiã cõprobaret, ac ne luctu quidem dignos, vt peſtem ac perniciem popularium exiſtimaret. Poſt Dathamum cum ſuis extinctum Moſes pontifica-

[a] *Datam & Abiram ab ſorbet terra.*

tus

tus æmulos conuocat, Deo denuo commissurus electionē, vt ei sit ratum Sacerdotiū, cuius sacrificium Deo gratissimum apparuerit. Itaque conueniunt ducenti quinquaginta viri summo in pretio semper apud populares habiti, tum quòd à maioribus omni virtute præclaris oriūdi essent, tum quòd ipsi nequaquam degenerarent: cúmque his procedunt & Aaron & Cores: deinde stantes ante Dei tabernaculum adolebant acerris odoramenta quæ secum attulerāt: cum subitò tantus ignis effulsit, quantū nec homines ipsi vnquam excitauerunt, nec in terris spōte ardentibus, nec in syluis per æstum austri flatu collisis & attritis excitatum viderunt, sed qualis diuinitus accēdi poterat fulgentissimus simul ac flagrātissimus: cuius vi ac impetu [a] ducenti illi & quinquaginta vnà cū Core ita sunt absumpti, vt ne cadauerum quidem reliquiæ comparerent: solus Aaron superfuit illæsus, vt manifestum esset, diuinitus coortum hoc incēdium. His ita absumptis, Moses volēs perpetuū eius supplicij memoriā ad posteros tradi, vt & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aaronis filium acerras eorum affixas altari æreo consecrare, vt hoc monumento omnes terrerentur, qui cæleste numē humanis dolis circumueniri posse putant.

Ann. mundi 2455. Ante Christum natum 1509.

[a] Coram eis ducētos quinquaginta viros ignis absumsit.

Quo Hebræis in deserto per annos 38. obuenerint.

CAP. IV.

POst tam euidens argumentum cum iam satis constaret, non ambitus aut fratris gratia, sed diuino iudicio Sacerdotiū ad Aaronē peruenisse, sine vlla controuersia posthac illud tenuit, nec tamē ob hoc diu cessatū est à seditione, imò penè grauior priore est insequuta. nā ex

Numer. 17.

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

talibus causis ortum habuit, vt facilè appareret longo tempore duraturam. Cùm enim semel animos hominum occupasset hæc persuasio, nihil sine Dei voluntate geri, arbitrabãtur Deum in gratiam Mosis ista facere. huic igitur imputabant omnia, tanquam non peccatorum odio Deus sæuiret, sed à Mose solicitatus: ægréque ferebant, quòd non solum impunè tot optimatum morte populum mulctasset, sed præmium etiam auferret confirmatum iam fratris pontificatum: quandoquidem nemo posthac cum affectaturus erat, cum aliis id malè cessisse videret. ad hæc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes vt superbæ & nimiæ Mosis potestati modum aliquẽ statuerent. facilè enim hoc illi esse. Tum ille maturè sentiens excitari turbas veritus ne qui rursum res nouas molirentur, vnde magnum aliquod malum accidere posset, cõcionem aduocari iubet, & auditis postulatis nihil respondens ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, vt virgas afferrent tribuum nominibus inscriptas. eius enim fore Sacerdotiũ, in cuius virga Deus signum ostenderit. quod vbi placuit, inscriptas attulerunt, cum alij, tum *b* Aaron, inscriptam habens in sua Leuiticam. eas Moses acceptas in Dei tabernaculum deposuit. sequenti verò die omnes protulit, quę facilè agnoscebantur, quòd essent & à principibus qui attulerãt, & à cætero populo notatæ: videbántq; alias eadem specie manere, qua erãt pridie cùm eas Moses acciperet, ex Aaronis verò ramos & germina esse exorta, &, quod magis mirum, amygdala matura, quod virga ex hoc genus ligno constaret. hac nouitate spectaculi vulgus attonitum, omissis odijs, quibus tam Mosem quàm Aaronem prosequebatur, totum in admirationem diuini iudicij

a Alia seditio contra Mosen.

b Aaronis virga germinat.

Vsij versum, amplius Deo repugnare desiit, ratumque Aaroni sacerdotium esse voluit: atque ita tertio Dei calculo cõfirmatus, nemine posthac contradicente, fuit Pontifex, & Hebræorũ populus longis seditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moses autẽ posteaquam Leuiticam tribum diuino cultui dicatam, immunem à militia feciſſet, ne forte in parandis ad vitam necessariis occupati, negligentius sacra tractarent, mandauit vt post armis ac Dei fauore quæsitam Chananæam ex oppidis eius quadraginta octo bona & pulchra Leuitis distribuerentur, cum agro mœnibus eorũ contiguo duum milliũ cubitorũ, & insuper à toto populo decimas annui fructus exegit Leuitis simul ac Sacerdotibus conferendas: atque hi post hac eius tribus solennes redditus fuere. Nunc [a] dicendum quæ sint Sacerdotum propria. ex quadraginta octo oppidis iussit vt Leuitæ concederent eis tredecim, & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas pẽderent: præterea vt populus Deo primitias omnium fructuum è terra prouenientium offerret, & ex quadrupedibus quę mactare fas est, primogenitum si masculum fuerit, sacrificandũ Sacerdotibus adducat, vt eo cum familia vescantur in vrbe sacra. pro eis verò quibus patria lex vesci vetat, dominus fœtus siclum cum dimidio dependat, pro homine verò primogenito quinque siclos. deberi eis etiam primitias tonsuræ ouiũ: & qui panes coquant liba aliquot eis præbere. Qui verò ex voto se consecrant, Nazaræi [b] dicti, capillum alentes, & vinum non gustantes, cum capillum consecrant, victimas eorum Sacerdotibus cedere. Item qui Corban seipsos nominant, hoc est, Dei donum, si velint à ministerio, ad quod se vltrò obligauerunt dimitti, &

An. mundi 2455. *Ante Christum nat.* 1509.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. 4. *Num.* 18. *Leuit.* 14. 18. & 26.

a *Sacerdotũ reditus.*

Num. 6.

b *De Nazarei.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1473.

cerdotibus pecuniam numerare, mulierem triginta siclos, virum quinquaginta, qui verò tantum pecuniæ nõ habuerint, hos Sacerdotũ arbitrio relinquẽdos. quin & si quis domi mactet ad priuatum epulum, non ob cultum diuinum, offerendum tamẽ Sacerdotibus pecoris pectus & brachium dextrum. Tantum est quod Sacerdotibus Moses attribuit, prætérque quicquid pro peccatis populus offert, vt in proximè præcedente volumine diximus. Quicquid autem à populo Sacerdotum ordini contribuitur, ex eo tam vxores quàm filias & famulos etiam participes esse voluit, exceptis quę pro peccatis offeruntur. hæc enim in fano soli Sacerdotio fungentes mares eodem die absumũt. His ita post seditionem dispositis [a] castra mouit, & eũ omnibus copiis ad Idumææ fines peruenit, legatis primum ad regem præmissis. petebat ab eo tãtum liberum transitum, paratus ipsius arbitrio fidem dare sine cuiuspiam iniuria iter se facturum: præterea forum rerum venalium suis exhiberi poscebat, persoluturus etiam aquæ pretiũ, si rex ita iuberet. ille verò legatis, re infecta, dimissis, negatóque transitu, armatus cum exercitu est obuiã profectus, prohibiturus Mosen si vi viam aperire conaretur. at Propheta consulto prius oracvlo, & Deo nõ permittẽte, vt ipse pugnæ principium faceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertum iter facturus. Eodem [b] tẽpore sorori eius Mariamnæ vltimus vitæ dies aduenit, quadragesimo anno ex quo Ægyptum reliquerat, mẽsis Xanthici luna prima: sepultáq; est publico sumptu magnificè super quodam mõte, qui appellatur Soin: & post menstruum luctum [c] lustrauit Moses populum hũc in modũ Iuuẽcam, laboris & aratri expertẽ, colore toto corpore rufam, paulũ ante castra

Numer. 20. a Mosis ad Idumæos legatio.

b Mariamne soror Mosis defuncta. Numer. 19.

c Mos lustrandi populum.

stra productam Pōtifex in loco puriſſimo mactauit, & ſanguinē ſepties digito aſperſit verſus Dei tabernaculū. Deinde ſolida iuuenca ita vt procubuit cū pelle ac inteſtinis ardente, lignū cedrinū in medium ignem iniiciunt, ſimúlq; hyſſopum & lanam cocco tinctam. huius cinerē vniuerſum vir purus ac caſtus collectum reponit in locum puriſſimum: & quotquot poſthac funeſti purificatione opus habebant: paulū huius cineris in fontanam immittentes, & hyſſopi ramulum intingentes, aſpergebant ſe die tertia & ſeptima. quo facto pro puris poſthac habebantur. & hunc luſtrādi morē etiā in terra belli ſorte quæſita ſeruari præcepit. Cęterum funeſto exercitu ita vt dixi luſtrato, per deſertum cum exercitu pergens Arabiam petiit. Quúmq; veniſſet in agrum vrbis Arabum primariæ, quæ olim Arce, nunc Petra nominatur, hoc loco mōtem excelſum, quo ager clauditur, Aaron conſcendit, præmonitus [a] à Moſe quòd eſſet moriturus: & in cōſpectu totius exercitus, ſtās in loco accliui, exutā pontificiam ſtolā Eleazaro filio tradidit, ad quē iure ætatis ſucceſſio pertinebat, atq; ita ſpectante populo moritur, eodē ipſo anno quo ſororē amiſit, anno ætatis centeſimo vigeſimo tertio, dies mortis eius incidit in primā lunā menſis qui Athenienſibus hecatombęon dicitur, Macedonibus Ious, Hebræis Sabba. Luxit eū populus dieb. triginta, & luctu finito, Moſis ductu peruenit ad fluuiū q nominatur Arnon. is [b] ex Arabię mōtibus exortus, deſertū mediū pererrās, in Aſphaltitē lacū influit, Moabitas ab Amoræis diſterminans. éſtq; hæc regio frugifera, & fructus quantū ſatis eſt incolis ſuppeditat. ad eius Regē Sehonem miſit legatos Moſes, qui tranſitū per regnum peterent,

Anno mundi 2493. Ante Chriſtum nat. 1473.

Num. 19.

a Aaron moritur.

Ruffinus Cap. 4. Hed. cap. 5. Num. 21.

b Moſis ad Sehonem Amorræorū Regem legatio.

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1473.

fidem daturus quòd sine detrimento vel agrorum vel colonorum militē traduceret, sed persoluturum precium rerum venalium ex æquo & bono, etiam si potum aquæ sine precio dare grauarentur. Sehon verò negato transitu & armato suorum exercitu, vada Arnonis occupat, prohibiturus si Hebræi fluuium transire conarentur.

Quemodo Moses deuicerit Sehonem & Ogem Amorræorum Reges, deleuerítque eorum copias.

CAP. V.

Nume. 21. a Hebræi pugnam parant aduersus Amorræos.

MOses autem postquam intellexit Amorræos hostilem in se animum gerere, haud ferēdum contemptum ratus, & videns Hebræos genus hominum intractabile, ocio simul & egestate facilè adduci posse vt pristinos tumultus ac seditiones renouarent, occasionem eis adimere volens, consuluit Deum an bello viam aperire permitteret. Deo verò annuente, & victoriam insuper pollicente, magnopere hac spe animatus, militem quoq; fiducia complet, clamitans adesse tempus quo pugnādi cupiditatē exsatiarent, auspice Deo, & quò sponte iam propenderent autoritate sua compellente, at illi permissa potestate læti, arma corripiunt, & è vestigio instructa acie ad hostem properant. Amorræus cōtrà vt vidit aduētātes, oblitus pristinæ ferociæ, tum ipse est territus, tum multos animos, quos ante visum hostem præ se ferebant, præ timore demiserunt. Itaque vix primo cōflictu excepto, terga vertunt, in sola fuga spem salutis reponētes. confidebant enim munitis vrbibus, quæ tamen nihil prorsus eis profuerunt. Nam Hebræi vt primum animaduerterunt hostes cedere, ingrauiter institerunt, turbatísque eorū ordinibus,

b. *Amorræos Hebræi fundunt fugántque.*

in

in extremam formidinem illos coniecerunt. Iámque totis campis ſparſi effuſo curſu alij alias vrbes petebãt. nec alteri perſequẽdo fatigãtur, imperfectam victoriam relinquere nolentes, ſed cùm eſſent funditores optimi, & eius pugnę generis, quod omni telorũ genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quã vt armis grauarẽtur, aut pedibus fugatos aſſequebãtur, aut gladibus & iaculis, ſi quos celeriores timor fecerat. Itaque magna ſtrages editur, & ſi qui effugerant, cum vulneribus & ſiti conflictabantur. erat enim ęſtas. Cúmque deſiderio potus ad fluuiũ agmine magno ferrentur, ab inſequẽtibus circumuenti eminus ſagittis ac iaculis ſunt cõfixi: & [a] inter cęteros Sehon Rex cecidit. Hebræi verò cæſos ſpoliabãt. prædas agebant, magna rerũ copia fruebãtur, quòd fructus nondum ex agris collecti eſſent, & milites totã regionẽ percurrebant impunè diripiendo, captiuóſq; abducendo. nemo enim reſiſtebat, robore eius regionis in pugna abſũpto. Talis clades Amorræis accidit, qui nec cõſilio prudẽter, nec armis fortiter ſunt vſi. Hebræi [b] verò terrã eam occupauerunt, inter tres amnes inſulę modo ſitã. Nã [c] Arnonis ripæ meridionale eius latus terminãt, Iobacchus verò ſeptẽtrionale, qui in Iordanẽ influens nomen amittit: occidentalis tractus Iordane amne alluitur. In hoc rerum ſtatu exoritur Iſraelitis nouus hoſtis Oges Galadinę & Gaulanitidis regionũ Rex, in auxilium Sehonis amici & ſocij veniens: cuius res quũ iam perditas videret. nihilominus victoriã ſperans, virtutis ſuorum ac hoſtium periculum facere decreuit. Qua [d] ſpe fruſtratus & ipſe in prælio periit, & exercitus ad vnum eſt deletus. Moſes verò Iobaccho ſtatuio ſuperato, regnũ Ogis ingreſſus vrbem vnam poſt aliam ſubuertebat,

Ann. mundi 2493. *Ante Chriſtum nat.* 1471.

a *Sehon Amorræorum Rex interfectus.*

b *Hebræi terram Amorræorum occupant.*

c *Amorræorum terra ſitus.*

d *Ogis Rex cum exercitu trucidatur.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1473. habitatores internecione vastans, qui omnes eius terræ homines diuitiis & agrorum fertilitate superabant. Oges etiam vir heroica specie corporis, ne viribus quidem ac virtute fuit inferior: cuius roboris & staturæ argumentũ exstabat inexpugnata regia vrbe Ammanitidis regionis dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorũ latitudine, nouem longitudine. Huius viri casum nõ solum præsens Hebræorũ felicitas est insecuta, sed in futurum etiam maiorum successuum illis causa est facta. Sexaginta enim oppida egregiè munita de eius ditione cœperunt, & ex præda tã priuatim quàm publicè sunt locupletati. Post hęc Moses castra Iordanem versus mouet, & campum magnum è regione [a] Hierichuntis. ea est vrbs copiosa, palmis abundans & balsamum ferens. Iámque in tantum creuerant Israelitarum animi, vt nihil magis quàm pugnas ac prælia cuperent: & Moses vtendum hac promptitudine suorum ratus, victimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epulóque exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionem vastandam misit, vrbésque gentis eius expugnandas, cuius belli origo talem causam habuit.

Ruffin. c. 5. Hedio c. 6.

[a] *Hierichus.*

De Balamo vate.

CAP. VI.

BAlacus Moabitarum Rex, habens veterem amicitiam & societatẽ cum Madianitis, cũ res Israelitarum in tãtum crescere videret, cœpit etiam de suo regno esse solicitus. Nesciebat enim Deum vetare, ne Hebræi quicquam vlterius præter Chananæam vsurpare appetant: atque ita non satis cõsultè de rebus nouis cogitauit & bello quidé aggredi elatos tot victoriarum successu nõ est ausus, obstare tamẽ volens ne vlterius procederẽt legatos, [b] de cõmunibus commo-

Num. 22. 23. 24.

[b] *Balaci Moabitarũ Regis ad Madianitas legatio.*

commodis ad Madianitas mittit. Illi [a] ad Balamum quendam vltra Euphratem, nobilẽ in eis locis vatem & sibi amicum, cum Balaci legatis mittunt etiã de suis honoratissimũ quẽq;, rogãtes vt veniret ad se, & diris imprecationib. Israelitas deuoueret. Vates legatis comitas exceptis, & hospitali mẽsæ adhibitis, cõsulit [a] Deũ. quæ sit eius de Madianitarum postulatis sententia, qui cũ vetaret illis obsequi, reuersus ad eos ait sibi non deesse voluntatem illis gratificãdi, sed obstare Deũ, cuius beneficio debeat gloriã ex veris hactenus prædictionib. cõparatam. nã exercitũ illum, quẽ ipsi execratum veliat, esse Deo longè charissimũ. dedítq; consilium, vt ob hanc causam ad Israelitas profecti, pacẽ cum illis quibuscunq; conditionibus facerent, his dictis legationẽ dimisit, at Madianitæ Balaco maximis precib. vrgẽte, eadẽ de re denuò [b] legatos mittunt ad Balamum: qui cupiens hominibus obsequi, Deũ cõsulit, Deus verò offẽsus iubet vt legatis assentiatur. is ratus Deũ hęc seriò iubere, cum legatis proficiscitur. inter eundũ [c] autẽ cũ ventũ esset in viã quandã angustã inter duas macerias sitã, occurrit ei Angelus: quo animaduerso asina qua vehebatur declinãs appressit eum ad alterũ septum, nihilq; mouebatur verberibus sessoris pressurã molestè ferẽtis: eúmque nec Angelus de via cederet. nec vates verberandi finẽ faceret, tandẽ procumbẽs Deo sic volẽte humana voce Balamũ incusat, quòd nunquã antehac læsus fæuiret in se, non intelligẽs Deũ prohibere quò minùs quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asinæ sermone dũ ille turbatur, apparuit [e] ei Angelus, obiurgans verberatorem, quòd iumentum non esset in culpa, sed ipse obstaret iter contra Dei volũtatem facienti. Tum vates territus volebat retrò

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1473.

a *Balaci & Madianitarum ad Balamum legatio.*

b *Secunda ad Balamũ legatio.*

c *Balami Angelum resistũ.*

d *Balami asina loquitur.*

e *Balamũ obiurgatur ab Angelo*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

abire: sed Deus iussit eum pergere quò instituerat. modò nequid aliter agat quàm diuinitùs admoneretur. His [a] mãdatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptúsque à Rege honorificentissimè, voluit ad quendam mõtem deduci, vnde Hebræorum castra contemplari posset. Balacus verò ipse cum regio comitatu deducit vatẽ in montem proximè imminentem, qui à castris stadia sexaginta aberat. quibus cõsideratis [b] iubet Regem septem aras extruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id vbi celeriter iussu Regis est factum, mactat victimas, vt victoriam præsagire posset. deinde sic fatur, Felices vos quibus Deus largam bonorum præbet copiam, & prouidẽtiam suam perpetuam ducem & auxiliatricem annuit, quoniam nullum est hominum genus, cui non innocentia morum, virtutísque ac probitatis studio sitis anteferẽdi, liberos præstantiores etiam successores habituri, quandoquidem Deus vos hominum solos cõplectitur, & vt omnium sub sole felicissimi sitis prospicit. quamobrem obtinebitis terram ad quam vos misit, & posteris vestris in perpetuũ possidendam relinquetis: & gloria vestri nominis implebitur vniuersa terra simul & mare, dcó; multiplicabitur gens vestra, vt nulla non orbis regio vestri sanguinis homines admixtos sit habitura. Beatus vos exercitus & admiratione dignissimus, ex vno parente in tantũ auctus, nunc vobis parum amplum pro numero ac dignitate domicilium Chananæa continget, sed totum olim terrarum orbem habitationi vestræ destinatum scitote, vt tam in insulis quàm in continente sit vobis degendum præ multitudine ipsi cæli stellis numero æquiparanda. Cúmque tam innumeri futuri sitis, nihilominus nihil vobis ad summam rerum copiam deer-

[a] *Balamus ad Balacũ peruenit.*

[b] *Balami de Israelitico populo vaticinium.*

deesse patietur in pace, & in bello virtutem viris addet. inimicis nostris in mentem veniat, vt hostes vestri esse, & in vos arma sumere velint, non enim reuertetur è tali prælio victor, qui lætitiam coniugibus ac liberis afferat. Tanta vobis fortitudo diuino fauore cõtigit, qui solus potest & quod supersit detrahere, & quod deest addere. Talia a vates fatidica voce canebat, extra se raptus, & numine totus correptus, rege indignè ferente, & pacta non seruare clamitante, licet magnis muneribus ab amicis conductum: venisse eum ad execrandũ hostes, quos nũc mactos virtute ac pietate caneret. Ad b quę vates, Putas, inquit, quoties fata sunt aperiẽda, in nobis situm esse quid dicamus aut taceamus afflati diuino spiritu. ipse voces quales vult profert & oracula nobis nec scientibus nec cogitãtibus. Equidem satis memini ad quid precibus Madianitarum sim adductus, eáque causa veni vt voluntati tuæ morem gererem. Sed potentior est Deus quàm mea voluntas, qui contra Dei volũtatem ad gratiam hominũ loqui proposueram. quàm primùm enim nostrum pectus subintrat, nihil amplius nostrum ibi remanet. ego certè nihil in horum laudem dicere in animo habui, nec quæ Deus eorũ generi dare decreuit, commemoranda putaui: sed numen illis propitium, quod gentis felicitati studet ac glorię, pro destinatis hęc verba mihi subdidit. Nũc age, quando animus est tibi atq; Madianitis rẽ gratam facere, quorum preces me non decet non admittere, alias aras erigamus & sacra instauremus, si fortè Deũ flectere possim, vt execrationibus hoc genus hominum deuouere liceat. Cúmque Balacus id fieri permisisset, ac ne iterato quidẽ sacro potestatem deuouendi impetrasset, collapsus in facié pronus prædicebat

An. mundi 2495. *Ante Christum nat.* 1471.

a *Balaam vaticinij apprehendis Balaamum.*

b *Balaami responsio.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

qũicquid euenturũ esset regib. & ciuitatib. clarissimis, quarũ quędã nondũ conditæ videntur, quæ verò extãt earũ res terra mariq; gestæ ita prædictionibus respondẽrũt vsque ad nostram memoriam. vt facilis sit coniectura, reliquũ etiam eius oracŭli non vanum fuisse euentum aliquando comprobaturũ. Balacus autẽ ęgrè ferens expectationem frustratã, sine honore vatẽ ablegat. ille domum repetẽs cum iam Euphratem attigisset, accito Balaco & principibus Madianitarũ, Balace [a] inquit, vósque Madianitæ, quandoquidẽ necesse est vt vel præter Dei voluntatem vobis obsequar, Hebræorum quidem genus nunquam est interiturum, nec bello, aut pestilẽtia famẽve, aut alio casu delebitur. Deus enim curã habet eius gentis à malis seruandæ, ne quando talis clades incidat qua vniuersi de medio tollantur, interdum tamen quædam vitari non poterunt, quibus ad tẽpus afflicti, mox magis quàm antè florebunt, castigatione tali ad sanitatem reuocati. quapropter si breuem victoriam de illis consequi quæritis, hoc [b] consilio voti compotes efficiam. Filiarum formosissimas, quæ pulchritudine sua mẽtes eorum expugnare possint, quantum fieri potest cultas ac ornatas mittite, vt circũ castra obuersentur, & iuuenibus complexus expetentibus faciles se præbeant: vbi verò cupidine captos viderint, subitò se proripiant. cúmque rogatæ fuerint vt maneant, non annuant nisi persuasis, vt relictis patriis legib. & cultu Dei à quo illas acceperũt, Madianitarum & Moabitarum Deos venerentur. sic enim Deum iratum sibi reddent. Post hæc monita abiit. Madianitis [c] autẽ ita vt moniti fuerant filias mittentibus, Hebræorum iuuenes pulchritudine puellarum capiũtur: & in colloquium venientes rogant ne sibi voluptate

Numer. 15.

a *Balaami de rebus futuris vaticinium.*

b *Balaami aduersus Hebræos consilium.*

c *Madianitarum filiæ ad Hebræorum castra perueniunt.*

tem ex earum pulchritudine capere inuideant, néve consuetudinem eorum auersentur. Illę libenter & verba iuuenũ & cõplexus admittũt: iámque blandiciis illectos, & cupidine feruẽtes relinquere parãt. tum illi tristes mulierum discessu, precibus instant ne se relinquãt, sed futuræ coniuges & omnium facultatum dominæ apud illos maneant. hæc promissa iureiurando confirmabant Deum testem inuocando, & lachrymas fundẽdo, quò magis eas ad miserationẽ flecterent. tum illæ postquã omninò captos & cõsuetudine sua deuinctos animaduerterũt, sic respondent: Optimi iuuenes, nõ desunt nobis domi nec amplæ facultates, nec parentũ ac domesticorũ affectus: neque inopia talium rerum huc ad vos venimus, aut formam corporis nũdinaturæ preces vestras admisimus: sed persuasæ viros esse bonos hac hospitali gratia non dedignatæ qua vos opus habere videbamus, faciles nos vobis præbuimus. Nunc quandoquidẽ amare vos, & abitionẽ nostrã moleste ferre assueratis, ne has quidẽ preces auersabimur. quare si beneuolẽtiæ cõiugalis fidẽ dederitis, quæ sola nobis satisfacere potest, libenter vobiscũ vt legitimæ nuptæ conuicturæ sumus. veremur enim ne libidine exsatiata, cũ iniuria & cõtumelia nos retrò ad parentes nostros ablegetis: cui nostræ solicitudini veniã vos dare æquum postulamus. Illis verò quolibet modo fidẽ daturos se pollicẽtibus, & nihil præ amore nimio recusantibus: quandoquidẽ, [a] inquiũt, ita vobis videtur, & mores habetis ab aliis diuersissimos, vt cibis etiã propriis vestro more vtamini, nec potum cum aliis communẽ sustineatis, nec esse est si vultis nobiscũ vitã degere, Deos nostros colatis: neque enim alio argumẽto persuadebitis amorẽ istum vos non fingere, nisi eosdẽ no-

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

[a] *Madianitarum filia Hebræos ad idololatriã perducunt.*

An. mundi 2493. Ante Chri. nat. 1472.

biſcum Deos adoretis. Nec abſurdum fuerit aut vitio vertendum, ſi terræ in quã veniat is peculiares Deos colere malitis: præſertim cùm noſtri per omnes regiones honorentur, veſtrum nemo præter vos cultu dignetur aut ceremoniis. aut igitur cæterorum more vobis eſt viuendum, aut alius orbis quærẽdus, vbi ſoli iuxta veſtra inſtituta vitã agatis. At [a] illi cupidine cæci dicta earum comprobant, & quò trahebantur ſequentes à religione patrum deſciſcũt: & pueres Deos credere inducti, ſacra illius eius gẽtis ritu faciunt: cibis quoque indifferenter vtebantur, & in mulierum gratiam nihil non contra legem faciebãt: vt iam tota caſtra iuuenum impietas inuaderet, & ſeditio priore peior gliſceret, & auita religio in extremum periculum deduceretur. iuuentus enim guſtatis ſemel peregrinis moribus inexplebiliter in eos ferebatur: & ſi qui nobilitate à maioribus accepta præcellebant, vnà cum reliqua turba corrumpebantur. Zambrias [b] etiam Simeonidis tribus princeps ducta [c] Chosbi Madianitide, Vri filia gentis eius dynaſtæ, iuſſus ab vxore, & contemptis in eius gratiam Moſis placitis, alieno ritu ſacrificabat, & alienigena coniuge non diſſimulanter ſe oblectabat. In hoc rerum ſtatu Moſes [d] veritus ne grauius aliquid ſequeretur, aduocata concione, neminem quidẽ nominatim accuſauit, nolens in deſperationem adducere eos, qui tantiſper dum latere ſe putant, ad ſanitatem reduci poterant: ſed dicebat rem indignam, nec ipſis nec maioribus eorũ decorã, quòd voluptatem pluris quàm Deum & religionem facerent. Expedire illis vt dum tempus eſt reſipiſcant, & non legum cõtemptu, ſed cõpeſcẽdis prauis cupiditatib. fortes ſe viros declarent. abſurdum præterea dicebat, quod cùm in de-

a *Hebræi mulierum cupidine ducti à patrũ religione deſciſcunt.*

b *Zãbrias.*

c *Chosbi.*

d *Moſes Iſraelitarum idololatriã & voluptatem accuſat.*

in deserto modestè vixissent, nunc in bona regione ita baccharentur, & quæ per inopiã quæsuerant, nunc per affluentiam perditum irent. Talibus dictis conabatur iuuentutem corrigere, & ad saniorem mentem reducere. Tũ Zambrias [a] insurgens. Tu, inquit, Moses tuis legibus vtere, quibus iam longo vsu robur addidisti: quod, ni feciſſes, sæpe iam pœnas dediſſes, & tuo malo non esse Hebræis imponendum didiciſſes, me certè nunquam ad tua tyrannica iussa obstrictum habebis. neque enim aliud hactenus, quã sub legis ac religionis prætextu nobis seruitutem, tibi principarum malicioſis artibus adstruis, voluptatem nobis ac vitæ licentiam adimens, quæ liberorum sunt, & sub mullius imperio degentium. hoc enim vel Ægyptiaca seruitute fuerit grauius, in quemuis tuis legibus pro tuo libitu animaduertere: cùm ipse multò dignior sis qui puniaris, quandoquidem abrogatis quæ omnium consensus approbat, plus tua quàm cæterorum mortaliũ placita valere postulas. ego quæ nũc facio, quia bene facta iudico, ne fateri quidem in hoc cœtu grauabor, mulierculam alienigenam me duxisse. audis à meipso mea facta, vt ab ingenuo. neq; enim latere cupio. Sacra enim Diis facio præter cõsuetũ, quia id æquũ censeo, ex multis mihi veritatem quærere, & non sicut sub tyrannide viuere, de vnius tantum fiducia pendentẽ. nemo mihi rẽ gratã fecerit, qui in rebus meis meipso plus arbitrij habere voluerit. Hęc Zambria pro se & quibusdã sui similibus afferente, populus quietus expectabat quonã audacia hęc esset euasura, maximè quòd videret legislatorẽ amplius nolle cõtendere, ne hominẽ insolentẽ irritatione redderet. verebatur enim ne plures tales in loquẽdo impudentiæ imitatores faĉi.

Ann. mundi 2493. Anno Christiano 1478.

[a] Zambria aduersus Mosen oratio.

An. mundi. 2493. *Ante Christum nat.* 1472.

turbas in populo excitarent. Arq.ita tum concio dissoluitur. ac fortasse vlterius malum hoc serpsisset, ni Zambrias maturè sublatus esset talem ob causam. Phinees tum aliis rebus, tum patris dignitate, imemtutis facilè princeps, Eleazari pontificis filius, & Mosen magnum parruum habens, ægerrimè tulit Zambriæ contumaciam: cuius impunitate ne legum contemptus cresceret, vindicare in flagitiosos decreuit, non ignarus quòd exempla primatum in vtramuis partem plurimum valeant. Cúmque tanto esset animi & corporis robore, vt non temerè aliquid arduum aggrederetur, quòd non etiam perficeret, ad Zambriæ tentorium vadit, & eodem[a] ictu ipsum vnà cum Chosby transfigit. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimam virtutis æmulationẽ accensa, certatim in eiusdem criminis reos facit impetum, & bonam illorum partem ferro conficit, reliquos insecuta pestis sustulit, per iram numinis inflicta, & ne illis quidem pepercit, qui cum iure cognationis talem suorum petulantiam cohibere deberent, aut dissimulare aut accendere etiam maluerunt: nec prius destitit, quàm quatuordecim millia virorum desiderarentur. Hanc[b] ob rem Moses in Madianitas concitus, ad gentẽ internecione delendam exercitum misit, de qua expeditione mox narrabimus, postquam quod omissum ante non oportuit, dixerimus. Balamũ illum, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc faceret à Deo est prohibitus, nihilo secius tamen tale hostibus cõsilium dedit, quo effectum est vt quibusdã infectis praua opinione, penè totius populi religio fit corrupta: hunc inquam Balamum tanto honore dignatus est propheta, vt oracula eius suis literis inseruerit; cúmque nihil vetaret

a *Phinees Zambriam & Chasbi vno ictu transfigit.*

al. 24000.

b *Moses in Madianitas mouet.*

quia

quin ea pro suis ederet, nec vllo teste id factũ eius coargui posset, maluit eum debita apud posteros memoria non fraudare. Sed hæc quisque vt libuerit ita consideret. Moses autem vt dicere cœperam, in Madianitas misit exercitũ duodecim millium singulis tribubus mille militibus imperatis: eisque copiis Phineem præfecit, cuius opera leges vindicatas, & de Zambria violatore earum pœnas exactas paulò ante memorauimus. *Anno mũdi 2493. Ante Christum nat. 1472. Num. 31.*

Hebræorum de Madianitis victoria, & Amoritis regio quomodo à Mose duabus cum dimidia tribubus concessa.

CAP. VII.

MAdianitæ verò intellecto hostium aduentu, & quòd iam non longè abessent, & ipsi copias in vnum contrahunt, & qua in regionẽ suam irrupturos putabant, munito pro tempore aditu, præstò erant, impetu eorum pro viribus propulsaturi. Sed [a] mox primo congressu tanta multitudo Madianitarum est cæsa, vt numerus cadauerum iniri nõ posset, ne regibus quidem seruatis. Hi fuêre Ochus, Sures, Robeas, Vbes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria vrbs Arabum & hodie retinet, Receme [b] dicta, quam Græci Petram vocare malũt. Fusis [c] hostibus Hebræi regionem sunt populati, prædas abigendo, & incolas vnà cum mulieribus interimendo, solis parcentes virginibus: hoc enim Phinees à Mose mandatum acceperat, qui reducto incolumi ac illæso exercitu, prædam quoque memorabilem retulit, boum quinquaginta duo millia & insuper sexaginta septem: asinorũ sexaginta millia, vasorum aureorum & argenteorũ magnum numerũ, quibus in domestica suppellectile vtebãtur, Hedio Cap. 7. Ruffinus Cap. 5.

a *Quinque Reges Madianitarum cæsi.*

b *Aliàs Arecome vel Arce.*

c *Ingens præda de Madianitis parta.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1472.

Etenim pro opibus lautiore victu delectabantur. Abductæ sunt etiam virgines circiter triginta duo millia. Moses autem partitus prædã, quinquagesimam eius partem Eleazaro dedit & sacerdotibus,& Leuitis alterius quinquagesimam:reliquum verò populo distribuit.quo factũ est vt deinde suauiter viuerent,opibus virtute quæsitis, ocium quoque ad fruendum nacti.Moses [a] autem iam admodum senex Iesum designauit,qui sibi in prophetę & ducis(si opus foret)muniis succederet, Deo ita iubente vt hunc principatus successorem faceret. Erat enim totius diuini atq; humani iuris peritissimus,Mosę præceptore doctus.Per [b] idem tempus duæ tribus,Gade & Rubeli,& dimidia Manassitis, numero pecudum,& aliis rebus abundantes, de communi consilio.rogant Mosen,vt sibi extra sortem traderet Amoritidem terram, quæ non multo ante bello capta fuerat. esse enim pascuis vberem. Ille verò suspicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectare, & curam pecudum ignauiæ prætexere, conuicio viros excipit, meticulosos simulatores dictitans, Velle eos in ocio luxúq; terram marte quæsitam communi possidere, & nolle arma cum cætero exercitu ferentes,terram vltra Iordanem à Deo promissam capere, deuictis gentibus quas ille pro hostibus haberi iusserat. Qui videntes eum iratũ,ne meritò irasci videretur,respondent,se neq; per ignauiam pericula, neq; per desidiam labores fugere, sed hoc tantum agere vt præda in locis commodis relicta,expeditiores ad certamina fierẽt:paratósque se aiebant,si oppida ad tutelam liberorum & coniugum ac facultatum ipso dante acciperent,reliquum exercitum armatos quocunque duceretur sequi,& communibus militare auspiciis

Num.27. Deut.3. a Iosuam Moses sibi successorem designat.

Num.32. b Tribus Rubẽ,Gad, & dimidia Manassis, Amoritidẽ terram impetrant.

ſpiciis. Tum Moſes comprobata eorum voluntate. aduocatóque Eleazaro pontifice & Ieſu, cæteríſque magiſtratibus, cõcedit illis Amoritidem hac conditione, vt ſimul cum cognato populo aduerſus communem hoſtem bellum gerant, donec omnia ex ſententia cõfecta fuerint. atq; hoc pacto accepto quod petierunt, & exſtructis munitis oppidis, liberos & vxores atque impedimenta in illis deponunt. Moſes quoq; in eadem regione decem vrbes condidit, in illum quadraginta octo numerum computandas, in quarum tribus aſyla ſanciuit, illis tantum profutura, qui cæde non ſponte commiſſa eò confugiſſent. ſtatuítque talibus exilij tempus, tantiſper dum pontifex viueret ſub quo cædes accidit. poſt cuius obitum redire in patriam permiſit. Exilij verò tempore licere cuiuis è cognatis interempti homicidã impunè occidere, duntaxat extra vrbem refugij deprehenſum. ídq; ius ſolis cognatis eſſe voluit, aliis non item. Cæterum [a] oppida refugij fuerunt hæc, ad fines Arabiæ, Boſora, in Galadena regione Arimanum, in Batanea de Gauladeaman. & poſt captam Chananæam totidem ex Leuiticis oppidis iuſſu Moſis deſtinata ſunt, vt hoc genus exulibus refugium & habitationem præberent. Eodem [b] tempore cùm defunctus eſſet quidam è primatibus Manaſſitidis tribus nomine Salpades, liberis deterioris tantum ſexus relictis, tribules eius viri inſignes Moſen conſulunt, an filiarum eius in diuiſione & ſortitione agrorum ratio haberi debeat. Is reſpondit ſi in domum tribulis nuptum darentur, ſortem dotalem fore: ſin mallent in aliam tribum elocari, ſortem in ſua tribu relinquerent. atque hac occaſione inſtituit, vt cuiq; tribui ſuæ ſortes perpetuò manerent. Quúmq; iam de quan-

An. mundi 2493. *Ante Chriſtum nat.* 1472.

Num. 35. Deut. 4. 19. Ioſ. 20.

a *Oppida refugij.*

Num. 27. 36.

b *Salpadis filiæ paremiis loco hereditatem capiunt.*

Ann. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1472.

dragesimo migrationis anno triginta tantum dies supereſſent, aduocata concione ad Iordanem eo loco vbi nunc oppidum Abila viſitur, agrum habens palmetis conſitum, vbi populum omnem præſtò vidit, in hunc modum verba fecit.

Hiſtoria Deuteronomij. Ruffinus Cap 5. Hed. ca. 8.

Moſis leges, & quomodo ex hominibus fuerit ſublatus.

CAP. VIII.

Deut. 4.

a *Moſis ad populũ ante obitum oratio.*

VIri [a] commilitones, & longi laboris ſocij, quoniam Deus ita vult, & ætas CXX. annorum exacta poſtulat, vt ex hac vita diſcedam & rebus vltra Iordanem gerendis intereſſe me Deo non eſt viſum, æquum duxi, vt quantũ ad veſtram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio deſim: ſed pro gratia mihi data prouideam, vt pro commo ſtrata ad eam via, ſempiterna apud vos memoria dignus habear. Age igitur, vbi prius in quo tam veſtra quàm poſterorum beatitudo conſiſtat iudicauerimus, & hoc pietatis erga vos noſtræ perpetuum monumentum reliquerimus, libenter ex vita diſcedamus. Fidem enim, ſat ſcio, mereor, vel quòd antehac veſtris commodis indefinenter ſeruiens nunquam vos fefelli, vel quòd anima prope exitum conſtituta in omni virtute ac veritate ſeipſa melior redditur. Filij [b] Iſraelis, vna omnibus felicitatis eſt cauſa Deus propitius: quam ſolus dignis dare, & peccantibus in ſe auferre potis eſt, cui ſi vos tales præſtiteritis quales ipſe poſtulat, qualéſve ego ex ipſius ſententia inſtituo, nunquam non macti virtute, æmulandiq. omnibus eritis: ſed & quæ iam contigerunt bona erunt perpetua, & quod deeſt breui conſequimini. Tantum voluntati diuinæ obſequimini, & mandatis eius pareteis & ne-

b *Moſis ad Iſraelitas vt Deo ſp. ſiúſque mãdatis ſine obedientes adhortatio.*

& neq; legibus per me latis alias præponite, neque in religione per contemptum quicquã nouate. Quod [a] si feceritis, bello præstantissimi inter omnes gentes, & omnibus hostibus insuperabiles eritis. nam auxiliante Deo, minæ omnes facilè contemnuntur. Cæterùm virtutis præmia magna per omnem vitam sunt proposita, & ipsa sibi primum est ac potissimum præmium: deinde per hanc cætera bona facilè parantur: qua inter vos inuicem vtentes & vitam beatam ducetis, & gloriam tum apud exteros tum apud posteros immortalem consequemini. Hæc vobis sunt speranda, si leges monitu Dei me perferente scriptas, nec ipsi violetis, nec alios violare patiamini, & harum intellectum ac vsum nunquam non meditemini. Ego verò commodis vestris lætus discedo, vósque pietatis ac prudentiæ legibus, & virtuti ducum ac magistratuum commendo, qui incolumitatis ac felicitatis vestræ posthac curam sunt habituri. Deus autem sub cuius ductu hactenus egistis, & cuius fauori debetis quicquid vtilitatis ex me percepistis, non desinet vobis prospicere, sed quamdiu ipsum & pietatem colueritis, tam diu sub eius præsidio tuti permanebitis. Nec [b] deerunt qui vobis optima monita suggerant, quibus parentes beati eritis nimirum pontifex Eleazarus & Iesus, & senatus ac primates tribuũ, quib. cauete vos difficiles præbeatis, scientes quòd qui benè parere nouit, etiam benè imperaturus est vbi ad potestatem peruenerit: néve in hoc libertatem sitam existimetis, si mandatis principum obmurmuraueritis. nam hactenus in contumacia contra benefactores libertatem reponebatis: à quo vicio si vos in posterum seruaueritis, res vestras in meliore statu videbitis. Abſit autem vt

An. mundi. 3493. Ante Christum nat. 1471.

a *Diuina auxilia promissio.*

b *Obedientia erga magistratum.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

ita in hos exasperemini, quemadmodũ aliquoties in me incanduistis. meministis enim quòd sæpius à vobis de salute periclitatus sum quàm ab hostibus. quod non exprobrandi causa dico: nolim enim vos hac commemoratione in extu vitæ contristatos relinquere, qui etiam tunc æquo animo vos tuli: sed vt admoniti in posterum sapiatis, id quod in vestram etiam rem futurum est, & ne in prępositos contumelioſi ſitis elati opum affluentia, quibus traiecto Iordane & occupata Chananæa potiemini, alioqui si per has insolentiores facti in contumaciam & virtutis contemptum prolabamini, Deum fautorem nequaquam eſtis habituri. quem si vestro merito inimicum vobis reddideritis, & terram virtute partam oppressi ab hostibus per summam ignominiã amittetis, & per totum quàm latè patet orbẽ dispersi seruitute vestra terras ac maria replebitis. quò si ventum fuerit, iam frustra pœnitebit patrias leges non seruasse. quare quominus periculi sit, ne illas violetis, post victoriam neminem hostiũ superesse patimini: id rebus vestris conducibilius existimare, ne cum illis viuentes ad similia studia prolapsi patriam institutionem corrumpatis. Præterea [a] lucos & aras & templa quotquot habent ad vnum tolli iubeo, ferróque & flammis ita deleri, vt etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona vestra tutius conseruabitis. Verùm ne per ignorantiam meliorum natura vestra in deterius deprauetur, Deo iubente & leges conscripsi, & formam administrationis rerum tam publicarum quàm priuatarum, à quibus si nusquam discedatis mortalium omnium felicissimi eritis. Hæc loquutus [b] tradit eis Codicem, leges scriptas & institutã bene viuendi continentem. Illi verò

Deut. 7. 11.

a Israelita hostes, eorúmque idola tollere iubentur.

b Moses Israelitis Codicem, leges scriptas & institutam continentem tradit.

solus

soluebantur in lachrymas, & iam tum desiderio ducis mœrebant: memoréſq; quanta pericula pertuliſſet, quámq; alacriter ſalutem ipſorum procurauiſſet, & de futuro ſoliciti quod non eſſent talem principem habituri, ac ne Deũ quidem æquè propitium Moſe non amplius deprecatore: tum pœnitentes eorũ quæ in deſerto per furorem contra illum commiſerant, grauiſſimè dolebant: ita vt totus populus lachrymans nullam cõſolationem admitteret. Moſes verò ſolabatur eos, & iubens à lachrymis deſiſtere, ad leges accipiendas hortabatur, atq; ita tum concio eſt diſſoluta. Nunc priuſquã ad reliqua tranſitum faciam, operę precium duxi, leges [a] talis latoris maieſtate ac virtute dignas hîc inſerere, quo lector cognoſcat, qualia ſint noſtra iam inde à priſcis ſeculis inſtituta. Extãt autẽ [b] omnia quæ ille vir ſcripſit, vt nihil ornatus cauſa liceat affingere: ſeriem tantum nouauimus, & leges quas ille ſparſim vt quamque à Deo retulerat, ſcripſit, nos generatim in ſuos ordines digeſſimus: qua de re lector admonẽdus erat, ne ſi quis fortè ex cõtribulibus in hæc noſtra inciderit, calumniam temerè ſtruat, qua ſi parum ſineerè ſcripta Moſaica tractantibus. Enumerabo autẽ eas potiſſimum leges quæ ad publicam inſtitutionem, ritúſq; gentiles pertinent: quæ verò ad priuatã conſuetudinem aut cõtractus vel cum exteris vel cum noſtratibus, ſpectant, in eum commentarium diſtulimus quem de moribus & ſacrorum cauſis Deo fauente ſcribere eſt animus.

Poſtquam [c] acquiſita Chananæa terra, vrbibúſq; conditis, victoriæ fructus ſecuri carpere cœperitis, hæc mandata obſeruando rem Deo gratam facietis, & partam felicitatẽ conſtabitis. Vrbs [d] facta ſit vna in regione Chananæa,

Ann. mundi 2493. *Ante Chriſtum nat.* 1471.

a *Leges à Moſe latas* Ruffinus Cap. 7.

b *Enarratio Hiſtoriographi, eas Legum ſeriẽ ſimulans.*

c *Iſraelitæ quomodo in terra Chananæa viuituri.*

d *Vrbs ſacra & templum in Chananæa.*

Ann. mundi 2493. Ante Christum nat. 3471.

in loco illustri & fertili, quã Deus per oraculũ elegerit: & templũ in eã sit vnum, & altare vnũ ex lapidibus nõ politis, sed collectitiis cõstructũ, qui inducti tectorio, decorã & mundã speciẽ præ se ferãt: ascensúsq; sit ad illud non per gradus, sed terra leniter per accliue aggesta: in alia verò vrbe nec altare sit vllũ neq; templũ, Deus enim vnus est, & Hebræorum genus vnũ. Qui [a] cõuiciũ Deo fecerit, lapidatus p diẽ pendeat, deinde ignominiosè & obscurè sepeliatur.

a Conuiciũ Deo facies. Leuit. 4. Deut. 16.

In [b] sacrã vrbe & templũ ter in anno conuẽtus fiat Hebræorũ ex vniuersa eorũ ditione, vt Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, & in futurũ precibus eũ demereãtur, & per cõuersationes ac cõuiuia mutuã beneuolẽtiã alant. Expedit enim vt inter se noscãtur, quibus idẽ est genus, quíq. eisdẽ studiis delectantur. Id verò ex huiusmodi cõgressibus facilè cõtingit, dum aspectus & colloquia pertinaciter in animis hęrent: sicut contrà qui nunquam conueniunt, eos alienissimos à se inuicem esse oportet.

b Ter in anno Hebræi conuenire debent.

Sint [c] præterea decimæ fructuũ seorsũ ab illis quæ sacerdotibus ac Leuitis debentur, quib. in patria venditis, pecunia inde redacta in sacra vrbe insumatur in sacrificia & conuiuia. Æquũ enim est ex prouentu terræ à Deo datę in ipsius honorẽ hilariter agere. Ex [d] mercede meretricis nõ est sacrificandũ. neq; enim quicquã Deũ delectat cũ iniuria coniunctũ: neq; maior est turpitudo quàm quę corporibus infertur. Similiter si quis mercedẽ pro admissura canis venatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidẽ Deo sacrificare est licitũ. Diis [e] alienis nemo malè loquatur. Fana externa non sunt spoliãda, neq. sacra donaria tollenda. Nemo [f] veste è lino & lana cõtexta vtatur. est enim solorũ sacerdotũ. Septimo quoq. anno, quando per Sce-

c Decimæ. Deut. 18.

d Merces meretricis.

e Dij alieni. Deut. 22.

f Linum & lana.

nopegiæ

nopegiæ festa apud Sanctam vrbem sacrorum causa conuenitur, pontifex è sublimi suggesto, vnde à tota multitudine exaudiri possit, legem [a] pro cõcione legat: & neq. mulieres neq. pueri ab auscultando arceantur, imò ne mancipia quidem. Nã bonũ est vt inscriptam in animis nunquã delendã memoria retineant. sic enim minus peccabunt, nõ ignari quid sit in lege decretum. Leges etiã vim maioré obtinebunt in delinquentiũ conscientijs, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas infigunt: ita vt nunquam nõ legis voluntas intus obuersetur, & quantas pœnas contemptus eius incurrat. Pueri [b] etiam ante omnia leges edisc̃at, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie ineunte die, & cum itur cubitũ, cõmemoranda summi Dei beneficia quæ liberatis ex Ægypto præstitit. æquum enim est gratias agere quæ pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus fauoré cõciliant. Inscribenda sunt etiam foribus præcipua & in brachiis ostentanda & quæ [c] potentiã eius ac beneficentiam indicant, circunferenda sunt inscripta in capite & brachio, vt vndiquaque conspicua sit Dei erga populũ suũ benignitas. Oppidatim [d] præsint septẽ viri probatæ vitæ, & iustitiæ cultores. Singulis magistratib. attribuãtur duo ministri de tribu Leuitica. Quibus iudicãdi sors obtigit in suis ciuitatibus summo [e] in honore habeantur, vt præsentibus illis nec conuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurũ est, vt assueti homines reuereri, ad pietatem quoque assuefiant, & tanto longius à cõtemptu nummis absint. Iudicibus [f] quicquid visum fuerit, illorũ sententia valere debet, nisi constet pecuniis esse corruptos, aut manifestè coargui possint non rectè decreuisse. Opor-

An. mundi 2493. Ante Christum natum 1471.

Deus. 1.

a *Legis liber in tabernaculorum festo prælegendus.*

b *Pueri Leges edisc̃ãt. Deut. 6.*

c *Signa Legũ.*

d *Septem Præsides.*

e *Honor magistratus.*

f *Officium Iudicum.*

Anno mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

tet enim sine lucri & dignitatis respectu iudicare, & iustitiam omnibus aliis rebus anteponere. Hæc enim iniuria in Dei contumeliã recidit, quasi verò is infirmior sit habendus, quàm illi quorũ potentiæ metu præter ius fertur calculus, nam [a] Dei potentia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam præuaricatur, potentiores illos quàm Deum facit. Quòd si iudices nesciant de negocio ad se delato pronunciare, sicut interdum accidit, in sanctam vrbem integram causam relegent: tum verò pontifex & propheta vnà cum senatu quod visum fuerit decernant. Vni testi fides nõ habeatur, sed tribus, aut vt minimũ duobus, quorum testimoniũ vita ante acta faciat verisimile. Mulieribus autẽ testimoniũ deponere non liceat, propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neque seruum hominẽ testem esse liceat, propter animos degeneres. probabile enim est aut lucri causa aut præ metu non verum testimoniũ deposituros. Quòd [b] si cui falso testi creditũ fuerit, isq; postea falsi coarguatur, ei pœnæ sit obnoxius, quam reus daturus erat, si grauante hoc testimonio condemnatus fuisset. Homicidio [c] in aliquo agro commisso si auctor nusquam compareat, neq; suspicio sit à quopiam per odium occisum hominem, inquisitio fiat summa cura propositis indici præmiis, quòd si nullus existat index, magistratus oppidorum vicinorũ agro in quo cædes est facta, & senatus conuenientes, metiantur à loco in quo iacet cadauer: & quod fuerit proximum oppidum, eius oppidani emptam iuuencam & adductam in tesqua nec seméti nec plantationi idonea, neruis cernicis abscisis, cædant, & ablutis manibus supra caput iuuencæ sacerdotes & Leuitæ ac senatus illius oppidi, puras se manus ab ea cæde habere

a *Iustitia est Dei potentia.*

Deut. 19. b *Falsi testis pœna.*

Deut. 21. c *De homicidio commisso.*

bere proclament, eámque nec feciſſe ſe, nec dũ fieret interfuiſſe, inuocéntque Deum vt propitius factus nunquam poſthac in ea regione tale malum accidere permittat.

Optimum [a] quidem eſt optimatum regimẽ, & ſic in adminiſtrata Republica viuere, nec eſt cur aliam eius ſpeciem concupiſcatis: ſed præſtat vt hac contenti in legum & veſtra ipſorum poteſtate ſitis. Satis enim eſt Deum habere præſidem. Attamẽ [b] ſi regis vos cupido ceperit, nemo ſit niſi veſtri generis & ſanguinis, & cui iuſtitia ſit cordi cũ cæteris virtutibus. Is quiſquis fuerit, plus legibus & Deo quàm ſuæ ſapientiæ tribuat. nihílque præter pontificis ac ſenatus ſententiam faciat: nec multas alat vxores, aut pecuniis equíſve plurimis gaudeat: quarum rerum copia facilè contemptor legum poſſet euadere, & ſi talibus ſtudiis plus æquo fuerit deditus, obſtandum eſt ne potentior fiat quàm rebus veſtris expedit. Terminos [c] terræ mouere non eſt fas, nec propriæ, nec alienæ, dum modo pacatæ: ſed religiosè cauendum vt tanquã Dei calculus in æternum fixus maneat: quod hæc præcipua cauſa ſit bellorum & ſeditionum, ſi auaritia certis terminis nó circumſcribatur. Facilè enim legum præſcripta tranſilit, qui terminis cupiditatem ſuam cohiberi non patitur.

Qui [d] terrã plantauerit, ſi plantæ ante quartum annum fructum protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in proprium vſum conuertere. intempeſtiuus enim eſt talis fructus. quicquid autẽ præmaturè à natura extorquetur, eius vſus nec Deo conuenit, nec domino. quarto verò anno colligat quicquid iam tempeſtiuum, & in ſanctam vrbem deferat, & cum reliqui prouentus decimis in conuiuiis cũ amicis conſumat, & cum pupillis ac viduis.

Ann. mundi 1493. Ante Chriſtum nat. 1471.

a *Ariſtocratia optimum regimen.* *Deut. 17.*

b *De Regis electione.*

Deut. 19.

c *Terminos terræ non mouendos.*

Leuit. 25.

d *Plantæ ante quartum annum fructus prohibiti.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

quinto demum anno arbitratu suo fructus colligat. Agrum [a] viribus consitum ne seminines. sufficit enim quòd hanc plãtam nutriat, nec opus est vt & aratro vexetur. Bobus [b] arãda est terra, nec aliud animal cum eis sub iugandum, sed eiusdem semper generis sub idem iugum agẽda. Semina quoq. debent esse pura & impermixta, nec duũm simul aut trium generũ sunt seminanda. abhorret enim natura communionem dissimilium. Neq. diuersi generis iumentorum coitus sunt admittendi. verendũ enim ne hoc exemplo & ad homines cõtemptus genetis sui perueniat, vt solent à minimis principiis res in peius proficere. Cauendum est autẽ magnopere, ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imitatione mores publici deprauari possint. quapropter ne leuia quidẽ leges dissimulant, dum officio suo nusquam deesse cupiunt. Metentes & demessa colligentes ne spicilegiũ faciant, quin & de manipulis nonnihil egenis relinquam, vt hæc tanquam à fortuna obiecta in vsum suum conuertant & alimoniam. De [c] vindemia quoq. racemuli relinquantur pauperibus: similiter de oliuetorum fructu nonnihil, vt sit egenis quod colligant, quandoquidẽ de suo non possunt. nõ enim tantum ex negligentiori collectione decedit, quãtum accedit è pauperum gratia. Deus etiam ad enutriendos fructus terram alacriorem faciet, si non quisq. suis tantum commodius prouideat, sed inopũ quoque rationem habeat. Nec [d] bobus in area triturantibus os obligandum est. non enim æquum est vetare laboris socios quò minus & fructuum sint participes. Nec [e] à pomis maturis viatores sunt arcendi, sed sinendi vt tanquam propriis se satient: & siue indigenæ siue sint exteri libenter illis ad esum exhibẽda sunt. auferre

a *Vites plãtanda.*

b *Terra arãda.*

Deut. 24.

c *Egenis aliquid in agro relinquendum.*

Deut. 25.

d *Boues triturantes.*

e *Viatores à pomis maturis nõ arcendi.*

ferre verò secum non liceat. Neq; vindemiantes vetent obuios degustare ex his quæ ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis Deo concessis inuidere tantillum cõcupiscẽtibus, præsertim cum id anni tempus sit fertilissimum, & iuxta Dei ordinationẽ non diu duraturum. & si quis præ pudore cunctetur attingere, vt sumant hortẽtur Israelitas quidem vt socios, & quibus propter cognationem liceat hoc facere: aduenas verò hospitalibus his munusculis dignentur, quæ ipsis Deus pro tempore præbuit. Nõ enim debet existimari detrimentũ, quod liberali animo sumendũ hominibus permittitur: quia non in hoc Deus abundantiã bonarũ rerum largitur, vt his soli fruamur, sed vt de nostro etiam alios honoremus: volens hoc modo singularem erga Israelitas fauorem ac liberalitatẽ suã gemibus innotescere, dũ id quod ipsis superest benignè cũ illis cõmunicant. Qui verò cõtrà fecerit, plagas [a] vna minus quadraginta publica scutica accipiens illiberalẽ pœnã hãc sustineat, eò quòd cùm esset ingenius, lucro seruiens ipse suam dignitatem læserit. Rectum enim est vt eam ipsi multa in Ægypto & deserto suis perpessi, aliorum miserias non negligatis: & Dei benignitate amplas facultates consequuti, ex his nonnihil per cõpassionem egenis decidatis. Vltra [b] duas decimas quas quotannis pendere iam iussi, alterã Leuitis, alteram in sacras epulas, tertia tertio quoque anno est conferenda, quę in egenas viduas & pupillos distribuatur. Et [c] fructibus primos prouentus in templum deferant, & pro accepta terra quæ eos tulit Deo gratiis actis, & sacrificiis iuxta legem ritè peractis, primitias sacerdotibus offerant. Hæc omnia vbi quis perfecerit, & vnaquæq; decimas tum quæ Leuitis

Anno mundi 2491. Ante Christum nat. 1471.

a *Plaga quadraginta.*

b *Decimæ genorum.*

c *Primitiæ frugum. Deut. 26.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

debentur, tum quæ epulis attulerit, iter ingressurus consistat è regione templi, ante omnia Deo gratias agat, quod ab Ægyptiorum graui seruitute liberatis terram vberem & amplam fruendam dederit: testatúsque decimas se iuxta Mosis legem soluisse precetur Deum, vt tum sibi priuatim, tum Hebræis publicè propitius, & quæ bona hactenus dedit conseruet, & pro sua potentia ac benignitate augere etiã dignetur.

a *De vxoribus ducẽdis.*

Vbi [a] ætas maturuerit, vxores ducant virgines, ingenuas ex honestis parentibus prognatas. qui autem non ducit virginem, ne sibi coniungat alteri maritatam, néve priorem eius virum contristet. Ancillas [b] ne ducant ingenui, ne adamatas quidẽ. decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendũ dignitatem id magnopere conducit. Neq; [c] meretrici sit ius nuptiarum, cuius propter iniuriam suo corpori factã, nuptiale sacrũ Deus nõ admittit, atq; hæc ita obseruari, valde interest, ad hoc vt proles nascatur ingenua, & ad studiũ virtutis erecta, si nõ è turpi aut liberali matrimonio sint prognati. Si [d] quis aliquã pro virgine desponsatã postea talẽ nõ inuenerit, in ius vocatã accuset, afferátque argumenta quæ habet: puellæ verò causam agat pater aut frater, aut qui post hos genere videtur proximus. Et siquidẽ puella fuerit absoluta, degat in accusatoris coniugio, ísq; nullam posthac dimittendi eam ius habeat, nisi talem ipsi causam præbuerit, quæ contradictionẽ non recipiat. cæterùm temeritatis & petulãtiæ quã insontem detulit, pœnas luat quadraginta vna minus plagis acceptis, & quinquaginta siclos puellæ patri mulctæ nomine numerare cogatur. Quòd si viciata fuisse coarguatur, si quidem plebeia fuerit, eo quod parum solicitè pudicitiã vsq; ad nuptiarum tempus seruauerit, lapidib. obrua-

b *Ancillas ingenui non ducant.*

c *Meretricis nuptiæ.*

d *Pœna mulieris pro virgine desponsata talis postea non inuentæ. Deut. 24.*

obruatur. quod si ex sacerdotib. prognata fuerit, viuens exuratur. Si quis duarum vxorum maritus propter amorem, aut formam, aut aliã quamuis causam, alteri plus beneuolẽtiæ honoriſque detulerit, alteri verò minus, si filius dilectæ iunior quàm ille ex altera natus, propterea quòd sua mater in maiore gratia patris fuisset, postulet a ius primogenitu. æ, vt duplicẽ facultatem paternarum partem iuxta meas leges auferat, nõ permittatur, iniquũ enim est eum qui sit natu grandior propter matrem negligentius à patre habitã suo priuilegio fraudari. Qui b virgini alteri desponsatæ stuprũ obtulerit, si quidem persuasæ vt se præberet, simul cum ea capitalis esto. fontes enim sunt ambo: hic quia puellæ persuasit vt liberali cõiugio rẽ turpissimã anteponeret: hæc verò quia lucro aut voluptati succubuit. quod si solitariã alicubi nactus, vi oppressérit, solus det supplicium. Qui c virginẽ nondum desponsatam constupraueris, ipse ducat. quòd si pater puellæ nolit hãc ei nuptũ tradere, quinquaginta siclos iniuriæ pretium numeret. Qui à cõiuge quacunque de causa, vt sæpè hominibus vsu venit, diuiungi postulat, scripto ei securitatem faciat, quòd eam nolit amplius repetere. sic enim habebit potestatem alterius coniugis quærendi, alioqui diuortium nõ permittitur. Quod si & alterum offenderit, aut post eius mortem prior maritus reducere eam voluerit, non licet vt ad eum redeat.

An. mundi 2491. Ante Christ. ann. 1471.

Deut. 21.

a *Primogenitum in suum vertunt.*

Deut. 22.

b *Supra pag.*

c *Virgo constuprata.*

Si d cuius maritus nondũ susceptis liberis defunctus fuerit, frater mariti eã ducito: & filium ex ea natum defuncti nomine vocatum, sortis hæredẽ nutrito. nam hoc de Republica erit, dũ nec familiæ deficiunt, & possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoque leuior fit calamitas, cum prioris mariti coniunctissimo vi-

Leuit. 25.

d *Defuncti fratrem non ducendo.*

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1741.

ctura, quòd si frater nolit eam ducere, mulier senatũ accedens testetur, quòd volentem eam in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cũ iniuria defuncti repulerit. Rogante verò senatu causam, siue magnam siue paruam afferat, huc tantum res euadet: vxor fratris soluto viri illius calceo, & consputa eius facie, meritò hæc illũ pati dicet, qui fratris defuncti memoriæ iniuriam fecerit, atque ita ille quidẽ è curia discedet, in omnem vitam notatis ignominia: mulier verò qui vult nubito. Si [a] quis vel virginem vel maritatam captiuam abduxerit, eique legitimè coniugi voluerit, non ante ius esto cubile eius tangere, quàm raso capite, sumptóque lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deplorauerit, vt ita mœrore satiata tum demum ad nuptiale conuiuium veniat. Bonum enim & iustum est, vt qui mulierem ex qua liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & nõ suæ tantum voluptati indulgẽs illius desideria negligat. Elapsis [b] autem luctus triginta diebus, tot enim sapienti ad deplorandos caros sufficiunt, tunc nuptijs dare operam liceat. Quòd si satiata cõcupiscentia pro coniuge eam habere dedignatus fuerit, ne pro serua quidem eã tractare ius habeat: sed quocunque mulier abire maluerit, liberam hoc faciendi potestatem habeat. Quicunque [c] è iunioribus parentes suos contempserint, & debitum honorem prę pudore aut contumacia reddere eis neglexerint, & insuper cõtumaces ac protervi in eos fuerint, hos primũ verbis parẽtes moneant. nã hos natura fecit idoneos iudices. dicántque nõ voluptatis causa in matrimoniũ se cõueniſſe, neque vt collatis in cõmune facultatibus opulentiores fierent: sed vt liberos acquirerẽt, qui se in senectute nutriãt, & necessaria sibi suppeditẽt. Ac-

a *Cum capta coniugiũ. Deut. 21.*

b *Luctus triginta dies.*

Deut. 21.

c *De liberorum dispositione.*

ceptos

ceptos autem à Deo cum gratiarum actione ac gaudio ſumma cura educauiſſe nulli rei parcentes quæ ad eorũ ſalutem & inſtitutionẽ pertinere viſa ſit. nunc quoque quando iuuentutis erratis ignoſcendũ eſt, ſatis ſit quòd officij hactenus oblitus es, proinde reſipiſce & cogita, quòd etiam Deus læſis parẽtibus offenditur: qui & ipſe humani parẽs eſt generis & ad ſe pertinere iniuriam exiſtimat, quæ infertur hominibus cum quibus illi communis eſt appellatio. quin & lex talib. pœnã inclemẽter infligit, cuius abſit vt tu facias periculũ. His verbis ſi arrogantia iuuenum emendata fuerit, per inſcitiam commiſſis debetur venia. hoc enim & ad legiſlatoris clementiæ laudem, & ad parẽtum felicitatem pertinet, ſi nec filium nec filiam legib. dare pœnas videãt. quòd ſi hi ſermones & præcepta nihil profecerint, ſed cõtumacibus in parentes auſis pergat leges ſibi infeſtas reddere, ab ipſis extra vrbem ſequente turba productus obruatur lapidibus, & per totum diem omnibus ad ſpectandum propoſitus, nocte demum ſepeliatur. Similiter & qui quomodocunque legibus damnati dant ſupplicium. Quin [a] & hoſtes ſepeliantur, nec mortuus quiſquam expers terræ iaceat, vltra quàm iuſtum eſt pœnas exſoluẽs. Mutuũ [b] dare ad vſurã Hebræorum nemini liceat, neque cibum, neque potũ, nõ enim iuſtum eſt reditus captare ex fortunis tribulium, ſed præſtat opem ferre illorum neceſſitatibus, & ad lucrum imputare eorum gratiarum actionem, & Dei retributionẽ, quæ huiuſmodi beneficentiã ſolet conſequi. Qui [c] verò acceperint mutuo ſiue pecuniam, ſiue fructum aliquem aridum aut liquidum, vbi Deo fauente ex ſententia fruges ipſorum prouenerint, alacres reſtituant eis qui mutuauerunt.

Ant. mundi 2493. *Ante Chri.* nat. 1471.

a *Hoſtes ſepeliendi. Deut. 23.*

b *Mutuum dare ad vſuram Hebræorum nemini licet.*

c *Mutuum reddendum. Deut. 24.*

An. mundi 2493. Ante Christum natum 1471.

quasi sua reponẽtes, & vsuri denuo si opus fuerit. Quòd si non pudeat eos non reddere, non sunt è domibus auferẽda pignora, nisi iussu iudicum: a pignus foris est expectandum. is verò qui afferre debet, nihil contradicat ei qui cum legum auxilio ad se venit, & si quidem non inops fuerit qui oppignorauerit, retineatur pignus donec reddatur mutuum, sin autem pauper, restituat id creditor priusquam Sol occidat, maximè si vestimentum pignus fuerit: vt habeat iturus cubitum, quandoquidem Deus à natura erga pauperes est misericors. Molam & instrumentum quod ad hanc pertinet non esto ius pignus capere: ne carentibus his si desit cibum parandi facultas, ob inopiam grauius aliquid accidat. Plagium qui commiserit, mulctator capite: qui verò aurum aut argentum subtraxerit, duplum restituito. Qui b in furto deprehensum, aut parietem perfodientem occiderit, impunè esto. Pecudem qui furatus fuerit, quadruplo mulctator, excepto bone; pro hoc enim quintuplum numerandum est; Qui verò mulctam soluere non valet, in seruitutem vindicetur. Qui tribuli in seruitutem est vendi us, sexennio seruiat, septimo c anno manumittatur. Quòd si in herili domo prolem è conserua susceperit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto vnà cum filiis & vxore. Si d quis aurum aut argentum in via inuenerit, quærat eum qui perdidit, per præconem indicato loco in quo inuenit: reddátque sciens non esse bonum ex alieno damno lucrum facere. Sic & de pecudibus in quas errantes in deserto inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se reseruet, Deum testatus quòd aliena vsurpare non cupiat. iumentum per

a *Pignus.*

b *Furtum.*

c *Hebræum seruum anno septimo manumittẽdum.*

d *Inuẽta bona.*

tem-

tempestatem in luto hærens, præterire non licet, sed subleuandum est non secus quàm proprium. Viam ignoranti commonstrare oportet, nō per ludibriū risum captando alienas vtilitates impedire. Absenti & surdo nemo malè loquitor. Percussus in rixa absque ferro cōfestim vindicetur: idē patiente eo qui percussit, quod fecit. quòd [a] si domum relatus complures dies ægrotauerit, deinde moriatur, qui percussit à cæde insons esto. sin autē reualuerit, & multa in ægritudine insumpserit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est dissoluat. præterque mercedem medici. Qui mulierem veterum gerentem calce percusserit, si quidē mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quòd corrupto fœtu populum vno ciue diminuerit: & aliam præterea pecuniam det marito mulieris. quòd si illa moriatur, & ipse det pœnas capite: quandoquidem vitam pro vita reponi iustum est. Venenum [b] neque lethale, neque alias noxium quisquam Israelitarum penes se habeat: quòd si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturus erat illis aduersus quos venenum parauerat. Qui [c] excæcauerit quenquam, similia patiatur, priuatus quo priuauit alium, nisi is malit pecuniā accipere. nam ipsi lex permittit arbitrium æstimandi suum casum, si nolit haberi, seuerior. Bouē [d] cornupetam dominus iugulet. quòd si in area quenquam percussum interfecerit, ipse quidem obruatur saxis, indignus qui vel in cibum veniat, quòd si & dominus coarguatur nouisse ingenium eius, nec tamen cauisse, & ipse morte mulctetur, vt qui à bone necato mortis causa fuerit. Quòd si seruum aut ancillam bos interfecerit, ipse quidem lapidetur, dominus autem eius triginta siclos ne-

Ann. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

Deut. 22.

a *Homicida lex.*

b *Venenum*

c *Pœna talionis.*

d *De bone cornupeta.*

Anno mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

cati hero persoluat. Quòd si bos à boue alio ita percussus mortuus fuerit, vendantur tam mortuus quàm qui percussit, & pretium vtriusque inter se domini partiantur. Qui [a] puteum aut lacum fodiunt, diligenter curent vt iniectis tabulis operiantur, non vt aquatio non sit libera, sed vt absit periculum ne quid incidat. quòd si in talem fossam non clausam pecus alicuius illapsum moriatur, pretium eius domino restitui debet. tecta quoque circumsepienda sunt obicibus, qui non facilè prolabi sinãt ac decidere. Depositum tanquã rem sacram qui accepit, diligenter custodiat, & nemo eius commissorem fraudare sustineat, neque vir, neq; mulier, etiã si nemine coarguente ingentem auri vim lucrifacturus sit, in vniuersum enim danda est opera vt sua cuique conscientia sana sit, & huic testi approbari satis est quicquid laudem meretur apud homines. Præcipuus autem Dei respectus habendus est, quem nemo malus vnquã potest fallere. quòd si absq; dolo malo cui commissum est id perdiderit, accedens ad septem illos iudices, iureiurando Deum testem faciat, quòd nihil sua voluntate aut malicia sit perditum, nec vsum se parte depositi, atque ita absolutus abeat. quòd si vel minima commissorum parte vsus post perdiderit, ad rehibendum quod accepit, insolidum cõdemnetur. Idem [b] ius esto de mercedibus quæ parantur labore corporis. Cauendum ne quis virum pauperem mercede sua defraudet, memor, quòd is vice agri & facultatũ hoc à Deo sortitus sit. proinde nõ procrastinanda solutio, sed eadem die reddenda, cùm constet Deum nolle vt operarius laboris sui fructu careat. Liberi [c] ob parentum iniquitatem puniendi non sunt, nimirum propter suam virtutem digniores miseratione, quòd à

Deut. 22. a Puteus.

Deut. 24.

Ibidem. Ibidem. b Merces.

c Liberi ob parentum iniquitatem nõ puniendi.

talibus nati sint, quàm odio propter illorum vi- *An. mundi*
cia. Neque patribus peccata filiorũ sunt imputanda, qui contempta parẽtum disciplina mul- *2493.*
ta sibi permittunt facere. Spadones [a] abomina- *Ante Chri-*
re & auersare, qui virilitate & genitura se ipsi *stum nat.*
priuauerunt, quam nobis Deus ad incremen- *1471.*
tum & multiplicationem addidit. Procul arcẽ-
dum est hoc genus, quod non modò posteritatem quantum in se est, sed multo ante propriã innocentiam ac puritatem perdidit. Satis enim constat quòd effœminato primùm animo etiã corpora habent muliebria similiter abhorrere oportet quicquid inter portenta ducitur.

Castrare nec hominem licet nec vllum aliud animal.

Hæ pacis leges & instituta sunto, & Deus propitius inconcussam eam & imperturbatam cõseruabit. absit autẽ vt vllũ tempus veniat quod hæc innouet & in contrariam formam transferat. Quoniam autem necesse est homines vel sponte vel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiam de his pauca præcipiamus, vt scientes quid opus facto sit, cũ vsus erit in prõtu habeatis salutaria cõsilia, nec sitis hac parte imparati in ipso tẽporis articulo. Faxitq; Deus vt terrã quã vobis pro labore vestro ac virtute dedit, in pace ac trãquillitate colẽtes possideatis, nec hostibus incursantibus, nec domestica seditione turbante, quæ abrogatis patrum legibus & institutis, in contrariam disciplinam vos inducat: vtque in perpetua legum à Deo comprobatarum obseruatione permaneatis. Bella [b] verò vel nobis vel vestris posteris gerẽda extra fines Deus auertat. Cæterùm [c] cum bellum instabit, caduceatores primũ ad destinatos hostes sunt mittendi. decet enim antè arma verbis adeos vti, docendo quòd quamuis & copiæ

[a] *Spadones.*

[b] *Belli leges Deut. 20.*

[c] *Caduceatores ablegandi.*

An. mundi 2493. *Ante Chri. nat* 1471.

vobis adsint numerosæ & equi, & arma, & super omnia Deus auxiliator propicius. mauultis tamen non cogi ad bellum, neque ex rebus illorum direptis ingr ta lucra quærere. Et si quidē quod æquum est persuaderi sibi patiantur, præstat pacem inuiolatam seruare: quod si plus suis viribus tribuentes ius in armis reponāt, exercitum contra eos educite, imperium Deo committētes, creato vno aliquo forti viro qui vicarius illi sit, & quasi proimperator, multorum enim imperium non modò moram affert rebus strenuè gerendis, sed nō rarò plus nocet quàm prodest. Delectus [a] autem habendus est virorū tantum robore tam animi quàm corporis præstantium: ignaui verò minimè admiscendi, ne dum res armis geritur, in fugam auersi hostium conditionem potiorem faciant. Immunes autem sint à militia, qui ædificata noua domo nōdum integrum annū illa sunt vsi: tum qui plantata vinea nondum ex ea fructus perceperunt: & præter hos qui desponsata vxore nondum eā domum duxerunt: ne harum rerum desiderio sibi parcentes, & seruantes se relictis voluptatibus, in gratiam vxorum parum fortiter rem gerant.

a *In bellum qui mittendi.*

Castris autem positis cauete ne quid asperè ac crudeliter faciatis: & oppugnatur. vrbē si desit materies ad machinarum fabricam, ne [b] deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: sed parcite, non ignorantes in vsum hominum ista creata, & si vox eis daretur expostulatura vobiscum, quòd, cum ipsa belli causa non fuerint, iniustè affligantur, mutatura domicilium si liceat, & aliò migratura. Victores in prælio factī eos qui in aduersa acie steterunt cædite, cæteros tributarios futuros seruate, excepta Chananæorum gente. Hi [c] enim cum tota familia sunt

b *Arbores frugifera nō excindenda. Deut. 22.*

c *Chananæorum gentem exuipandā.*

sunt delendi. Cauete autem, maximè in bello, vt neque mulier habitu virili vtatur, neque vir stola muliebri. Hæc sunt instituta quæ Moses reliquit. Leges verò antè quadragesimo anno conscriptas tradidit, de quibus in aliis commentariis dicemus.

An. mundi 2493. *Ante Christum nat.* 1471.

Sequentibus [a] deinceps diebus, nã continenter conciones aduocabat, faustis eos precationibus Deo commendauit, sicut contrà diris imprecationibus eos deuouit, qui neglectis legib. aduersus earum præscriptum agerent, deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro volumine, continés prædictionẽ futurorum, iuxta quam omnia facta sunt, atque fiunt, euentis nusquam non congruenti-u. Hæc volumina & arcam Sacerdotibus tradidit, in qua decẽ illa præcepta in duabus tabulis scripta reposuerat, & præterea tabernaculum. populo [b] etiam mãdauit, vt occupata terra & fixis sedibus, nõ obliuisceretur iniuriæ a Amalecitis acceptę, sed expeditione in eos suscepta pœnas repoſceret pro damnis in deserto sibi illatis. Capta autem Chananea, & plebe eius, vt par est deleta, aram erigere iussit ad solem orientem obuersum, non procul à Sicimis vrbe inter duos montes, dextrum Garizeum, sinistrum Gibalem: diuisisque copiis in senas tribus super duobus montibus consistere, & vnà cum illis Leuitas ac Sacerdotes, & primùm illos in Garizeo precari omnia fausta leges Dei & religionem seruantibus, & Mosis cõstitutiones nõ violantibus, alteros verò acclamationibus hoc approbare: & rursum his precantibus illos acclamare. deinde pari modo transgressoribus execrationes inferre, succinentes sibi inuicem, ab alteris dicta comprobantes. & tam

[a] *Deut. 30. 31. 32. 33. 34.* a *Mosis carmen & benedictio.*

b *Amalecitæ plectendi* *Deu. 27. 28*

An. mundi 2493. *Ante Christum natum* 1471.

retulit, vt in perpetuum cuiuis ea discere liceat: quæ tandē huic aræ inscriptæ sunt, ex vtroq. latere, quâ populus iussus est stare. & holocausto-mata offerre, & post eā diē nunquā alias victimas imponere: neq; enim fas esse. Hæc sunt quę Moses prçcepit, & quæ Hebræorum gens indesinenter obseruat. Postridie [a] populo cū vxoribus & liberis in concionē collecto, ne mācipiis quidem exclusis iureiurando eas ad legum custodiam astrinxit: vtq; Dei voluntatem diligēter expendentes, neq; cognationis gratiam, neq. periculorum metū, neque vllam aliam causam tanti facerent, vt eam potiorem legibus ducentes, ab earum præscriptis discederent: sed siue consanguineorum vnus aliquis, siue vrbs quæpiam, circa eas turbare aliquid, aut statum earū labefactare conetur, priuatim & publicè illis periclitantib. auxilium ferrent. quā si vicissent, à fundamentis vt desertricem reuellerēt, & ne solum quidē ipsius, si fieri posset, superesse paterentur. sin verò id efficere non valerent, nec pœnas meritas exigere, saltem testarentur se impietati alienæ non consentire. hæc populus ita forte iureiurando firmauit. Post hæc docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora fierēt, & quomodo expeditiones suscipiendæ, captato signo ex lapillis de quib. iā diximus. Sed & Iesus superstite etiā tum & præsente Mose vaticinatus est quicquid pro salute populi gesturus erat, vel foris bello administrādo, vel domi ferendis legibus: & ad viuendi rationē recens institutam eos præparās, diuino monitu se præsagire aiebant, quòd si patriam religionem violarent, clades non effugerent. nam & regionem ipsorum armis exterorum opplendam, & vrbes diruendas, & templum incendendum, & ipsos sub hasta victoris venundandos, seruituróque gentibus

Deut. 29.

a Moses Hebræos iureiurando ad legum custodiam astringit.

gentibus quæ afflictorum nulla miseratione tangerentur: ac tum demum seram atq; inutilẽ erratorum pœnitentiam acturos. Deum tamen ipsórum conditorem,& vrbes suis ciuibus & templũ populo redditurũ. Hæc autem fore, vt non semel tantum amittant,sed sæpius. Deinde [a] & Moses exhortatus Iesum vt in Chananæos exercitum duceret,affuturúmque cœptis eius Deum pollicitus, & populo omnia fausta ominatus. Quoniam,inquit,ad patres nostros abeo.& Deus hanc mihi diem abitus præfiniuit, gratias illi viuens adhuc & vobis præsentibus ago pro cura ac prouidentia quam de rebus vestris hactenus habuit, non solum depellendis aduersis, sed commodis etiam largiter exhibẽdis: & quia laborem meum ac solicitudinem dum vestrum statum in meliorem fortunã reducere conor, propitius semper adiuuit: imò verò ipse & exorsus est rẽ vt absoluit, me ministro vsus & vicario in obeũdis quæ ad vestrã felicitatem pertinere visa sunt. Quapropter æquum est,vt priusquàm decedam, eius potentiæ,qui & in posterum vobis non deerit,dignas laudes rependam,méque hoc debito exsoluam, vestræq; memoriæ commendem, quòd hunc solum colere & venerari cõuenit:& leges eius habere in pretio, vt quæ omnibus reliquis donis iam acceptis,aut in posterum à propitio conferendis longè sint anteponenda. Grauis enim aduersarius est vel homo legislator si cõstitutionibus suis autoritatem adimi sentiat. Dei verò indignationem absit vt experiamini. quæ legibus ipsius contemptis excitari posset, Hæc [b] postrema verba Mose loquente, & singulis tribubus sua fata aperiente,vniuersa multitudo in lachrymas erupit, vt mulieres plangentes dolorem ob futuram ipsius mortem cõ-

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1471.

[a] *Iosuam Moses hortatur. Deut. 31. Deut. 33. 34.*

[b] *Hebræorũ ob Mosis obitum planctus.*

An. mundi 2491. *Ante Christum natum* 1471.

ceptum declararent.quin & pueri præ mœroris impotentia plorantes præ se ferebant, quòd tanta esset viri virtus ac magnificentia,vt ne illam quidem ætatẽ latere posset.Itaq; certamen quoddam erat inter minores & grandiores,vtros maior haberet mœstitia.alteri enim intelligentes quali orbarentur antistite, futurã suã conditionem lamentabantur.alteri hoc ipsum lugebant.quòd priusquàm eius virtutem satis degustassent,iam carendum eo,séque destituẽdos videbant. Quantus autẽ fuerit populi ploratus & querimoniæ, coniecturam capere licet ex eo quod tum Prophetæ accidit. Quamuis enim persuasissimum semper habuit, non esse instante morte dolendum, vt quæ præter Dei voluntatem ac naturæ leges nõ veniat,viso tamen affectu populi,à lachrymis temperare nõ valuit: dum verò eò proficiscitur, vbi disparitutus erat, omnes cũ fletu sequebantur. Tum Moses his qui longius aberant manu mota significauit vt consisterent: propiores autem rogabat,ne excessum suum lachrymabilem facere pergerent,cum fletu prosequendo. Illi verò & hanc extremam gratiam ei referendam existimantes,vt quemadmodum cupiebat seorsum secederet,continuerunt se inter se lachrymantes. Solus autem senatus eum deduxit, & pontifex Eleazaru : & imperator Iesus. Vt verò in monte Abari vocato cõstitit,qui celsus è regione Hierichuntis attollitur, & conscendentibus latè Chananææ terræ prospectum exhibet, senatum dimisit.Cúmque post mutuos complexus Eleazaro ac Iesu vltimum vale diceret,inter loquẽdum repentina nube circumdatus in vallem quandam est ablatus. In sacris autem voluminibus scripsit se mortuũ,veritus ne propter excellentem eius virtutem à Deo raptum

prædi-

prædicarent. Vitæ [a] eius tempus vniuersum cētum viginti annorum fuit, cuius tertiam partem in imperio exegit, vno mense minus. Mortuúsque est vltimo anni mense, die prima mensis qui à Macedonib. Dystrus dicitur, à nostris verò [b] Adar: vir omnium quotquot vnquam fuere prudentissimus, & qui consilia bona optimè nosset exsequi: ad hæc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoque ita semper in potestate habuit, vt omninò illis carere videretur, & nomina tantùm eorum ex his quæ in aliis hominibus cōspiceret, cognita habere. Imperator [b] idē cum primis bonus, vates verò qualis nemo alius, vt omnia eius verba vim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquam quicquam tristius accidit, quàm tunc prophetæ mors. Hic in præsentiarum modò sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationem quotquot scripta eius euoluere contigit, dum eius virtutē ex illis æstimant. Atque hæc sunt quæ de Mosis exitu dicenda habuimus.

Ante Christum natum 1493.

Ante Christum natum 1471.

a *Moses 120. ætatis anno ablatus.*

b *Adar Hebræo mensis duodecimus nobis Martius dicitur.*

c *Moses imperator bonus & vates.*

SVMMA CAPITVM LIBRI V.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Iesus Hebræorum Imperator de bellatis ac captis Chananæis terram eorum sorte diviserit tribubus.*

II. *Quomodo post mortem Imperatoris Israelita neglecto patrio religionis, in extremas calamitates incident, & exorto ciuili bello ex vniuersis Beniamitis 300. tantùm fuerint superstites.*

An. mundi 2493. Ante Christum nat. 1470.

XII. Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum sit traditus.
XIIII. Libertas per Genizzum tradita.
V. Quomodo populus rursũ à Moabitis sit subiugatus & per Iodem è seruitute exemptus.
VI. Quomodo sub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint repositi.
VII. Quomodo Amalecita deuictis Israelitis regionem eorum per septem annos vastauerint.
VIII. Quomodo Gedeon populum liberauerit.
IX. Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaque finitimis bella gesserint.
X. De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.
XI. Quomodo filij Sacerdotis Elis à Palæstinis in prælio cæsi fuerint.
XII. Quomodo Elis audita filiorum cæde, & Arcæ amissione pronolutus de throno expirauerit.
Quomodo Iesus Hebræorum Imperator debellatis ac cæsis Chananæis terram eorum sorte diuiserit tribubus.

CAP. I.

a Iesus exploratores mittit in Hierichũtẽ b Tribui Ruben, Gad, & Manassis quid Mosi fuissent polliciti Iesum in mentem reuocat. Num. 32.

POST Mosen quemadmodum dixi ex hominibus sublatum, officiúmq. memoriæ viri exhibitum, sedato luctu, Iesus iubet copias ad expeditionem instrui: mittítq. [a] exploratores in Hierichuntẽ, quo mentem eorum & vires cognosceret: castra deinde mouet maturè Iordanem traiecturus. mox [b] conuocatis Rubelidis & Gadidis tribuum principibus, atque etiam Manassetidis: nã & huic tribui dimidiatæ Amoræã habitare per-

mis-

missũ erat, quæ fuit Chananæę pars septima: re- *Ant. mundi* 3493.
uocauit eis in mentẽ quid Mosi fuissent pollici- *Ante Christum nat.* 1470.
ti: rogauitq; vt in eius gratiã qui ne vltimo quidem vitæ tẽpore prospicere eis defatigatus est, & propter communẽ vtilitatem, alacriter præstare quæ promiserãt. illis verò imperata haud grauatim faciẽtibus, armatis quinquaginta millibus, ab Abila ad Iordanem sexaginta stadia castra promouit: quæ *a* postquam metatus est, cõmodum speculatores aderãt, omnib. apud Chananæos exploratis, ignoti enim à principio, totã illorum vrbem per otium considerauerunt, & mœnia qua parte magis aut minus erant munita, & portarum quænam assultum minus ferre possint, & capi essent faciliores. nec quisquam obuiorum spectantibus singula fuit molestus, dum curiositatẽ hospitum cõsuetam interpretantur, nec hostile adhuc quicquam suspicãtur, vt verò sub vesperam secessérunt in quoddam diuersoriũ non lõgè à mœnibus, in quod primum fuerãt deducti, iámque cœna peracta de reditu consultabant, indicatum est Regi cœnãti, veniſſe speculatum quosdam è castris Hebræorum, & nunc diuertentes apud Rachaben hoc tantum curare quomodo latenter se subducant. Ille verò cõfestim mittit qui eos comprehendant, quęstioni admouendos vt causam aduentus sui aperiant. quos vbi aduentare Rachabe cognouit, fortè enĩ lini manipulos siccabat in mœnibus, speculatores *b* his cõtexit. missis autem à Rege dixit, hospites quosdam ignotos paulo ante solis occasum apud se cœnatos discessisse, qui si suspecti essẽt Regi, quasi detrimentũ aliquod reipublicæ allaturi. paruo negocio posse ab insequentibus de via retrahi. Tum illi decepti à muliere, quã serio loqui putabãt, ne perscrutati quidem diuersorium abierunt.

a *Hierichũtem speculatores explorant.*

b *Rachab exploratores consegit.*

An. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

& excurrentes per vias quibus verisimile erat eos discedere, & quæ ad flumen ducebãt, vestigio nullo inuento, frustra laborare destiterunt. Sedato autẽ tumultu Rachabe deductos de mœnibus, & admonitos quanto suo periculo saluti eorum consulu sset, vt quæ in dolo deprehensa pœnam capitis cum tota familia Regi erat datura, rogatósq. vt occupata terra Chananæa memores beneficij gratiã sib rependerent pro accepta salute, iussit vt bono animo abiret: iureiurãdo prius delato, quòd expugnata vrbe, & aliis iuxta ipsorũ decretũ internecioni traditis, mulieri salus manebit incolumis. hunc enim eiẽtũ sibi Deũ iam antè significasse. illi & in præsens ei gratias agunt, & in futurũ abundè relaturos iureiurando confirmant, & hoc consilium dant, vt cùm præsenserit vrbem expugnandam, cõtractis facultatibus & propinquis intra diuersorium, vestem coccineam pro foribus expandat. imperatorem enim edicto inhibiturum, ne quis eam domum lædere audeat, quo datæ sibi salutis gratiam recipiat, quod si aliquis ex eius propinquis in pugna caderet, ipsis culpam fore nõ suam: neque se ad eius incolumitatem præstandam iureiurando teneri velle. His conditionibus discessum est, cum se func de mœnib. demisissent: reuersique ad suos rem totam vt erat acta narrauerunt. Tum Iesus Pontifici Eléazaro cum senatu indicat quid exploratores Rachabæ iurauerint: eorúmque autoritate iusiurandum ratum est habitum. Imperatore autem [b] solicito de traiectu (amnis enim auctus aquis fluebat, & cum pontẽ nõ haberet, ne fabricari quidem hostis passurus videbatur, nec naues vllæ præsto aderant) Deus se illis transitũ procuraturum promisit, fluctis eius imminutis. Itaq. Iesus postquam duos dies exspectasset, copias

Iosue 3. a Iesu Iordanem traicit cum copijs.

pias omnes ad hunc modum in vlteriorem ripam traduxit. Sacerdotes cum Arca agmẽ præcedebant, post eos ibant Leuitæ portantes tabernaculum & vasa sacrificiis destinata. Sequebatur deinde totum agmen in suas tribus distinctum, receptis in medium mulieribus ac pueris, quò tutiores essent ab impetu fluminis. Vt verò Sacerdotibus primis ingressis vadabile est visum, quòd & aqua decreuisset, & glarea non amplius vi vndarum volueretur, sed stabile solum exciperet vestigia, omnes iam intrepidè vadum transibant, tale redditũ cernentes quale Deus promiserat, steterántque in aluei medio Sacerdotes, donec transiret multitudo, & in ruto consisteret. quod vbi factum est, & ipsi egressi fluuium liberum ei solitum cursum reliquerunt: qui confestim auctus, ad pristinã aquarum molem redijt. Exercitus autem quinquaginta stadia progressus, ad decimum à Hierichunte stadiũ castra metatus est. Porrò [a] Iesus ara exstructa [b] lapidibus quos singuli tribuũ principes ex alueo, propheta iubente, sustulerant, vt monumentũ esset prodigiosè refrenati fluminis, sacrũ in ea Deo fecit & [b] Paschæ solennitas eò loci celebrata est, omnibus rebus iã affluentibus, quarũ penuria hactenus laboratũ fuerat. nam & segetes Chananæorum maturas tum demetebãt, & alias prædas abigebãt, eodẽ enim tempore & Mãna eis defecerat, post annum, ex quo ea primum vti cœperant, quadragesimum. Cúmque hæc omnia securè & impunè Israelitæ facerent, nusquam occurrentibus Chananæis, sed intra mœnia prætu se continentibus, expugnare vrbes eorum Iesus decreuit. Itaq; [c] prima die festiuitatis, Sacerdotes Arcam gestantes stipati armatorũ custodia, accesserunt ad vrbẽ septem cornubus clangen-

Ann. mundi 2494. Ante Chr. num. 1470.

Iosue 4.

a *Iesus monumentum erexit ad Iordanem.*

b *Israelitæ Pascha celebrant, seruo fruuntur & defecit Manna.*

Iosue 6.

c *Iesus cum copijs vrbẽ circum ambulat.*

Ann. mundi 2494. Ante Christum ann. 1470.

do, & ad virtutem suos adhortando circumambulabant mœnia senatu comitate, nec aliud quicquam faciendo, quàm vt inflarent cornua, retrò in castra reuertebantur. Cumque per sex continuos dies idem fecissent, septima Iesus contractis in vnum copiis, reliquo populo conuocato, lætum illis affert nuncium, vrbem ea die sine labore capiendam, Deo hanc in potestatem ipsorum tradente, & ruentibus sua sponte mœnibus facilem aditum aperiente, iussitq; omnes occidi quotquot in manus militum deuenirent, & neq; lassitudine, neque miseratione, neque prædæ cupidine à cædib, auocari, aut effugium vllum hostibus permittere: sed quicquid spiritum vitalem habet extinguere, nihil in prædam aut propriũ emolumentum cessurum reseruando. quicquid autem auri ac argenti repertum fuerit, in vnum comportari voluit, vt primitiæ, ob rem feliciter gestam spolia de primum capta vrbe Deo dedicarentur. Solum [a] aut Rachaben cum ipsa cognatione seruari, propter iusiurandum ab exploratoribus acceptum. Hæc locutus instructum exercitum ad muros admouet. vrbem deinde rursum circũambulant, præcedentibus cum Arca Sacerdotibus, & cornuum clangore milite ad aggrediendum opus incitantibus. cumq; septies lustrata paululum cõstitissent, collapsa sunt mœnia, nec machinis admotis, nec vlla alia vi ab exercitu illata. Hebræi [b] verò nullo negotio per ruinã irrumpentes in Hierichunte, omnes promiscuè cædunt, inopinato mœnium casu consternatos, & subitaneo stupore ad pugnam inutiles: passimque cadaueribus viæ sternebantur, nullum nec præsidium nec effugium incolis inuenientibus, ita vt ne fœminis quidem parceretur, aut pueris, repletaq; [c] trucidatis vibs, & postremò incensa

[a] Iesu nomini præter Rachab parcere iubet.

[b] Hierichũtis mœnia sponte collapsa.

[c] Hierichonte capta, homines trucidati, vrbs prædata & incensa.

incensa rogum defunctis præbuit: in agros quoque pari sæuiente incendio. Rachaben verò cũ domesticis qui in diuersorium confugerant, exploratores periculo exemerunt: ac mox ad Iesum adductæ, gratiæ sunt ob seruatos speculatores actę, dicente se meritis illam præmiis remuneraturum. nóxque agris donatam, in honore posteà semper habuit. Reliquias autem vrbis quæ incendio supererant, ferro diruit, diris execratus quisquis semel vastatam instaurare aggrederetur: nimirum vt prima fundamenta iacens orbaretur filio primogenito, & absoluto opere natu minimum è liberis amitteret. Nec irritam esse voluit Deus imprecationem, sicut suo loco dicetur. E direptione autem ingens vis argenti ac auri, atque etiam æris in vnum aceruum est redacta, nemine edictum rõ obseruante, aut sibi prædam ac lucrum inde quærente. Eas manubias Iesus sacerdotibus in thesauros reponendas tradidit. Ac Hierichuntis quidem excidium in hunc modũ se habuit. Achar [a] autem quidam Zebediæ filius ex tribu Iudæ, nactus paludamentum regium totum ex auro contextum, & massam auri trecentorum siclorum pondo, & iniquum ratus, si nullum periculi pretium ad se rediret, sed oblatum à fortuna lucrum Deo nihil talibus rebus opus habenti offerret, intra tentorium in cauum profundum defodit, putans sicut commilitones ita & Deum se posse fallere. Erant tum castra in loco qui vocatur [b] Galgala, voce libertatem significante. transgressi enim fluuium, tandem se & ab Ægyptiis & ab ærumnis in deserto exantlatis liberatos existimabant. Paucis [c] autem pòst diebus quàm Hierichus est excisa, mittit Iesus tria millia militum ad vrbem Ainam sitam: qui cum Ainatis prœlio

An. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

Ios. 7. 8.

a *Achar quidam ex præda cõtra Dei mandatum abscondit.*

b *Galgal, libertas. Iosue 5.*

c *Israelitæ ab Ainatis fusi fugantur.*

congressi, & in fugam versi, triginta sex è suis desiderauerunt. Huius incommodi accepti nũcius postquam in castra peruenit, maiorem quàm pro cęsorum numero mœstitiam attulit non tam propter amissos, tametsi omnes viri fortes & honore digni fuerant, quàm propter desperationem. Credentes enim se iam ea regione potitos, & illæsum exercitum habituros vt Deus promiserat, nunc mirum in modum elatos hoc successu animos hostium videbant. Itaq; saccos induti per totam diem hoc habitu in luctu ac lachrymis perseuerabant: nullâque interim corporum curandorum ratione habita, totos se dolori dediderant. Iesus autem videns exercitum sic affectum, & nihil læti amplius sperantem, cum fiducia Deum alloquitur: a Nos inquit, non nostra temeritate adducti sumus, vt terram hanc armis subigere conaremur, sed Moses seruus tuus ad hoc nos exciuit, cui multis attestantibus prodigiis pollicitus es, traditurum te nobis hãc terram possidendam, & exercitum nostrum ope tua fretum semper in conflictu aduersariis fore superiorem. atque harum promissionum euentum non semel iam sumus experti. Nunc autem præter opinionem clade accepta, & militibus aliquot desideratis, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Mosis hæsitantes, & à prœliis abstinemus, & post talia belli exordia nihilo feliciores progressus sperare possumus. Tu ergo domine, potes enim, fer opem, & præsentem mœrorem victoriam largitus adime, desperationémq; in fugorum attonitus exime. Talibus exorabat Deũ Iesus, in faciem humi prolapsus. Responsum b deinde accipit, surgeret & lustraret exercitũ pollutum sacrilegio & violata religione. hanc enim causam esse præsentis calamitatis, inquisitionem

Ann. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

a *Iosue ad Deum precatio.*

b *Responsum diuinum ad Iosue precationem.*

sitione autem facta & pœna & sacrilego exacta, Israelitarũ fore victoriam. hoc oraculũ Iesus populo indicat, & vocato Eleazaro pontifice, ac magistratibus sortem per singulas tribus mittebat. cúmq; [a] sors in Iudæ tribum cecidisset, rursum per cognationes mittebatur. & cùm in Sachariæ cognatione maleficium esset inuentum, eam rursum viritim examinantes, Achorem deprehenderunt. qui videns non locum esse tergiuersandi contra diuinum iudicium, furtum fassus, res furtiuas in mediũ protulit: móxque affectus supplicio, noctu ignominiosæ sepulturæ traditur, quemadmodum solent damnati iudicio publico. Iesus autem lustratum exercitum ad Ainam ducit, & noctu dispositis circa vrbem insidiis, diluculo hostem ad certamen prolicit. Illis verò audacter ob proximam victoriam irruentibus, simulata fuga procul eos ab oppido abstrahit, fusum hostẽ existimantes, & quasi victoria iam parta insolescentes. postquam autem subitò conuersis copiis in faciem illis obstitit, & aliis qui in insidiis latebãt ex composito signum datum est, coorti [b] celeri cursu ad Ainam feruntur, & aduersam eius portam occupant, pleriſq; ciuium è mœnibus suorum vt tum putabant, victoriam spectantibus: vrbémq; ingressi sine discrimine cædem ingentem edunt. Interim alia parte Iesus obuios in fugam vertit: qui vrbem petentes integram adhuc rati, vbi hanc quoque ab hoste captam & cum vxoribus ac liberis incensam animaduerterunt, per agros dispalati, cùm sibi inuicem præsidio non possent esse, alij aliis in locis sunt oppressi. Post hanc Ainatarum cladem magna multitudo puerorum & mulierum atq; mancipiorum capta est, & suppellex sine numero: pecudum item greges nõ

Ann. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

a Achor sors deprehenditur & punitur.

b Ain expugnata atque combusta.

An. mundi 2494. *Ante Christum nat.* 1470.

modici, & insuper signata pecunia multa: erat enim ea regio prædiues. atque [a] hæc omnia Iesus inter milites partitus est in eis castris quę habuit ad Galgala. Cæterùm [b] Gabaonitæ qui non longè à Hierosolymis habitant, cognito Hierichuntiorum & Ainatarum casu, iámque in se iturum hostem suspicati, Iesum quidem precibus flectere non tentauerunt, frustra eas fore putantes apud eum qui internecinum bellum cum Chananæis gereret: sed maluerunt vicinos Cepheritas & Cathieremitas in societatem adsciscere, dicentes nec ipsos posse euadere periculum nisi maturè prouiderent: quòd si suum consilium sequantur, non deesse remedium. Quòd vbi persuaserunt, mittunt legatos ad Iesum de fœdere, quos maximè credebant ad negocium cõficiendum idoneos. Qui periculosum rati si se Chananæos faterentur, & multo tutius si nihil sibi cum illis commune dicerent, sed longè diuersas sedes habere: aiunt se fama viri excitos multorum dierum iter fecisse, & hoc esse verum ex habitu comprobabant. vestes enim quas viam ingressuri nouas induissent, longo itinere detritas. sumpserant enim tritas data opera, vt verisimilia dicere viderentur. Hoc [c] habitu in concionem ingressi, dicunt se missos à Gabaonitis & vicinis vrbibus, vt saluis patriis institutis, in amicitiam eorum venirent. comperto enim quòd Deus gratuito munere Chananæorũ terram illis concessisset, gratulari se eis, & ius ciuitatis petere. his dictis & ostentatis vestibus in signum longi itineris, orabant vt in fœdus & amicitiam admitterentur. Iesus [d] autem credens eorum verbis quòd Chananęi non essent, recipit eos in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex cum senatu iurauit, habituros se eos pro

a *Præda populo distributa.*

I. I. *Ios.* 9.

b *Gabaonitæ legatos mittunt ad Iesum.*

c *Gabaonitarum ad Hebræos oratio.*

d *A Iesu cum Gabaonitis fœdus fit.*

pro amicis ac sociis, & nihil contra eos inimicum moliturus, approbante id factum vniuerso populo. hoc actu voti compotes domum ad suos sunt reuersi. Iesus autem exercitu ducto in submontanum Chananææ tractum, cum audisset Gabaonitas non longè à Hierosolymis habitare, & esse Chananæorum generis, euocatis eorum honoratioribus, fraudem eorum incusabat. illis verò excusantibus non alium se modum salutis quærendæ habuisse, & ideò ad dolum versos necessitate cogente, Eleazarum pontificem & senatum conuocat. cúmque [a] decretum esset non violandam fidem iureiurando sanctam, sed publicis ministeriis deputandos, in hac conditione postea sunt habiti: atque hoc pacto imminenti periculo se subtraxerunt. Cæterùm [b] cùm Rex Hierosolymitarum indignè ferret Gabaonitas ad Iesum defeciſſe, & quatuor proximarum gentium Reges ad bellum contra eos gerendum acciuiſſet, Gabaonitæ videntes se peti, & hostes castris circa quendam fontem non longè ab vrbe positis, ad oppugnationem expediti, Iesum in auxilium aduocant. nam eò tum res deuenerat, vt ab his perniciem expectarent, in illis verò qui ad excidium Chananæorum venerant, propter nouam amicitiam vnicam spem salutis reponerent. Tunc [c] Iesus cum toto exercitu in succursum properans, die & nocte itinere facto, diluculo parantes oppugnationem adoritur cúmque terga vertissent, per decliue fugientes est persecutus, Bethora is locus dicitur. Interfuisse huic prælio diuinum auxilium euidentibus prodigiis apparuit, cœlo tonante & crebris fulminũ ictibus, grandine insuper maiore solitò mente. accessit & illud nunquã antea visum, quòd dies factus est longior, ne longes-

An. mundi 2494. *Ante Christum nat.* 1470.

a *Gabaonitæ ministerijs publicis deputati. Ios. 10.*

b *Rex Hierosolymitarũ in Gabaonitas mouet.*

c *Hierosolymitanos fundit fugátque Iesus.*

Ann. mundi 2494. Ante Christum nat. 1470.

uentu nostris victori hostis eriperetur. quo factum est vt Iesus Reges istos caperet in specu ca quadam latebras quærentes iuxta Macchidam, de omnibúsque supplicium sumeret. Creuisse autem eam diem vltra consuetum, extat relatum in sacra volumina quæ in templo sunt asseruata. Debellatis in hunc modum regibus qui Gabaonitas inuaserant, Iesus in Chananæam montana ducit exercitum: & magna in ea regione cæde edita, prædáque abacta, exercitum reducit in Galgala. cúmq; latè per circumquaque sitas regiones rumor de rebus Hebræorum fortitet gestis spargeretur, déq; stupenda multitudine cæsorum, excitati sunt in eos Reges Libani accolæ, & ipsi Chananæi generis: & quantum Chananæorum campestria colit, adscitis Palæstinis castra posuerunt ad vrbem Galilææ Berotham, non longè à superiore Cædesa, quæ etiam in Galilæorum agro sita est. eránntque omnes hæ copiæ, peditum trecenta millia, equitum decem millia, curruum viginti millia: quæ tanta hostium multitudo adeò tam ipsum Iesum quàm cæteros Israelitas terruit, vt præ metu minimum à desperatione abessent. Sed cum Deus exprobrasset eis formidinem, & quòd eius præsidio se non satis tutos putarent, pollicitúsque victoriam, equos captiuos eneruati & currus incendi iussisset: concepta ex his promissis fiducia, ducit in hostem: quem die quinto adeptus pugnandi copiam facit, fitque conflictus validus & strages maior, quàm vt facilè credi possit, est edita, in fuga quoque plurimi ceciderunt. vt præter paucos totus hostilis exercitus interierit. reges etiam ad vnum omnes sunt cæsi: adeóq; seuitum est in victos, vt hominibus sublatis in equos ferum exercerent, & curribus exurerent.

a *Quatuor Reges occidit.*

b *Sol immotus consistit. Ios. 10.*

c *Chananæorum Reges mouent in Hebræos.*

d *Chananæorum ingens exercitus.*

e *Chananæorum Reges omnes ad vnum cæsi.*

Totam

Totam [a] deinde regionem peruagatus est, nemine que audente congredi, expugnabant oppida, & quoscunque ad manus suas peruenirent interficiebat. Iámq; quinto huius belli anno exacto Chananæorũ nemo supererat, nisi qui in loca munitissima confugerant. Iesus autem castris è Galgalis in montana translatis, sacrũ tabernaculum in vrbe Siluntę fixit: quòd is locus propter pulchritudinem visus sit idoneus in quo tanti sper maneret, dum maior commoditas ædificandi templi se præberet. Inde cum omni populo profectus versus Sicima, altare, ita vt Moses præceperat, statuit: & diuiso [b] exercitu, Gatizęo mõte dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum dimidiũ, in quo altare erat cũ Leuitis ac sacerdotibus. vbi mactatis victimis, execrationibúsq; peractis & in altari insculptis, in Siluntem sunt reuersi. Iesus autem iam senex, cum videret Chananæorum vrbes penè inexpugnabiles, tum propter situm naturæ tutũ, tum propter munitiones ad frustrandos hostiũ conatus arte additas, nam cognito Israelitarum ex Ægypto exitu, quòd ad suum excidium properarent, toto illo tempore in muniendis oppidis occupati fuerant: conuentu populi in Siluntem indicto concionem aduocat. cúmque frequens concursus factus esset, res hactenus fortiter ac feliciter gestas recensuit, quales par erat Dei auspiciis à populo religiosissimo geri: Reges triginta & vnum ausos manus conserere deuictos, exercitúsque potentissimos prælio superatos, & internecione cæsos, vt ne reliquiæ quidem generis supererent. cæterùm [c] quoniã ex vrbibus aliæ captæ essent, aliæ munitiores & ob hoc obstinatiores longa oppugnatione opus haberent, censuit eos qui ex regione vltra Iordanem sita in cõmunem expeditionem proficiscerentur.

Ab. mundi 2494. *Ante Christum nat.* 1470.

a *Chananæorum regionẽ totam Iesus denastat.*

b *Iesus in duas partes copias diuidit.*

Hedio & Rufinus Cap. 3. *Ios. 23. 14. 15.*

c *Iesus diuidendam regionem & duas vrbes cum dimidio remittit ad hostes debellandos.*

Ann. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

cti fuerãt, & propter cognationẽ socios periculorũ se adiunxerant, gratiis prius actis ad proprias sedes remittendos. deinde ex singulis tribubus singulos testatæ probitatis viros eligendos, qui regionẽ totã permẽsi bona fide & absque dolo magnitudinẽ eius renunciarẽt. In [a] eã sententiã itum est ab vniuerso populo: móxq; eos viros misit ad metiendã terrã adiunctis ad eos quibusdam geometriæ peritis, qui propter hanc scientiã errare ac falli nõ poterant. híisq; mãdata dedit, vt estimationẽ agrorũ iuxta bonitatẽ terræ facerẽt. nã Chananææ natura talis est, vt videre liceat cãpos magnos & frugum ac fructuũ feraciſſimos, qui collati ad aliã terram admodũ vberes videri possent: quòd si iidẽ ad Hierichuntinũ aut Hierosolymitanũ agrum cõferantur, iã nõ magni precij videbuntur: cũ tamẽ hi agri parui sint & bona ex parte mõtani, sed quantũ ad fertilitatẽ attinet, nullis aliis secundi. hanc ob rẽ voluit iuxta æstimationẽ potius quã iuxta mensuram sortitionẽ fieri, quòd nonnunquã vnũ iugerũ pro mille aliis valeat. Decemuiri autẽ huic negotio destinati perlustrata regione & æstimatione terræ peracta, septimo mense reuersi sunt ad [illegible] Siluntẽ, vbi tũ tabernaculi sedes erat. Tũ [b] Iesus assumpto Eleazaro cũ senatu ac tribuũ principib. diuisit regionẽ nouẽ tribubus & Manassitarũ dimidiæ parti, cuique tribui pro eius magnitudine agrũ admetiens. cũque ad sortes ventum esset, tribui Iudæ obuenit tota superior Iudæa pertingens vsque Hierosolyma, latitudo verò eius Sodomiticũ lacũ attingebat. in hac sorte vrbes erant Ascalon & Gaza. Secundo loco Simeonis sortita est Idumææ partẽ Ægypto & Arabiæ cõterminam. Beniamitæ deinde regionem sortiti sunt, quæ à Iordane amne vsque mare protenditur,

a *Iosua ad metiendam & diuidendam terram quosdam mittit.*

b *Iosua Chananæorum regionem nouem tribubus & dimidiæ Manassæ diuidit.*

ditur. latitudo verò eius patet Hierosolyma inter & Bethela, angustissima autē hæc sors fuit, propter agri bonitatem. Hierosolyma enim & Hierichuntem acceperunt, Ephremi autē tribus terram à Iordane vsque Gadara in longū protensam sortita est, in latū patentem à Bethelis vsq; magnū campū. Manassetidis itidē dimidia pars agrum à Iordane vsq; Dora vrbē, latitudine vsque Bethsana, quæ nūc Scythopolis vocatur. Post hos Isacharis in longum patentem à flumine vsque Carmelū montē, latitudinis verò mons Itabyrius fuit terminus. Zabulonitæ vsq; Genesaritem lacū terrā Carmelo & mari contiguā sunt sortiti. Quæ autē regio post Carmelū sita est cōuallis ab re nomē habens tota Aseritis cessit quā ad Sidonem est obuersa. In hac portione fuit vrbs Arce, alio nomine Actipus. Quæ verò ad orientē spectant vsq; Damascum vrbem, & superior Galilæa Nephthalitis obtigit, vsq; Libani montem & Iordanis fontes qui ex hoc mōte oriuntur, quā fines sunt Arces vrbis versus septentriones sitæ. Porrò Danitæ adepti sunt quicquid conuallis ad occidentem solem vergit, Azoto & Doris terminati. horum est Iamnia & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit vsq; montem a quo Iudæ tribus initiū fecit. Ad hunc modum sex gentium à filiis Chananæi denominatarum, regionē Iesus diuisit, & nouem cum dimidia tribubus habitandā dedit. Amoræam enim & ipsam ab vno ex filiis eius dictā Moses iam ante duabus cum dimidia tribubus diuiserat, vt suprà diximus. Sidoniorum autem, Arucæorum, Amatheorum & Aritheorum agri nihil ad hanc diuisionem pertinuerunt. Cęterùm [a] Iesus ætate iā defecta cum non valeret consilia sua per se exequi, & qui vicem eius gerebant, negligētius Rempub.

An. mundi 2499. Ante Christum 1465.

Ios. 16. 17. 19.

Suprà lib. 4. Cap. 7. Num. 32. Ios. 13. Iosua vnicuique tribui ex sua sorte Chananæorū reliquias tollere, præcipit.

Ann. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

administrarent, præcepit vnicuiq; tribui vt ex sua sorte Chananæorũ reliquias tolleret. In hoc enim cõsistere & ipsorum securitatem, & disciplinæ ac religionis incolumitatem: idq. eos non ex Mosis tãtum monitis, sed suomet experimento didicisse: deinde vt Leuitis triginta octo destinatas vrbes redderent, iam enim decem in Amorœa trans flumẽ acceperant. ex [a] his in tribus profugis receptacula sunt instituta. nihil enim magis erat curæ, quàm vt nusquã à Mosis præscriptis recederetur. hæ fuerũt, in tribu Iudæ Hebron, in Ephremi Sicima, in Nephthalitite Cedesis, quę est in superiore Galilęa. post [b] hęc quod de pręda reliquũ erat diuisit: supererat enim permultum. vnde non mediocris diuitiarũ accessio & publicè & priuatim facta est. tantũ erat auri & vestimentorũ ac reliquæ suppellectilis: tãtũ etiã iumentorũ ac pecudum, vt numero comprehendi non possent. Posthęc aduocato in concionẽ exercitu, ad eos qui ex regione vltra Iordanem sita vna militabant numero quinquaginta millia, in hanc sententiam locutus est. Quoniam [c] Deus & pater qui est dominus Hebræorũ generis, terrã hanc & acquirere dedit. & in perpetuum mansuram nobis promisit: võsq. opem vestram indigentibus ex mãdato Dei alacriter & impigrè pręstitistis, æquum est, cum iam nihil arduum superstet, missionem vobis dari, & promptitudine vestra non abuti: quãdoquidem certi sumus, si in posterum sit opus, nihilo segnius operã vestrã nobis paratam fore. Itaq; gratias vobis agimus quòd socij periculorũ esse voluistis, rogamúsque, vt in hac mutua benemolẽtia perseueretis, memores amicorũ, & quòd vos quoque vestras possessiones nostris auxiliis paratis, sicut nos ad hãc felicitatẽ, Deo fauẽte & vobis adnitentibus

a *Oppida refugij. Num. 35. Deut. 4. Ios. 20.*

b *Præda diuisio.*

c *Iosua ad eos, qui ex regione vltra Iordanẽ sita militabant, oratio.*

tibus,peruenimus, nec id sine vestræ operæ præmio:quandoquidē ex hac militia ditati estis,multúmq; prædæ,auri & argenti, refertis, & super omnia nostrā benevolentiā ad referēdam vicem nunquam nō promptā ac paratam. Nam & Mosis mandatis satisfeciſtis,nō cōtempta autoritate mortui,& nihil vobis ad nostrā gratiam promerendam reliquum feciſtis. Ego igitur vos ad vestras possessiones dimittimus, hoc vnum rogatos,vt nullum terminum existimetis cognationem nostrā dirimere,néve propter flumen medium alios nos putetis quàm Hebræos. omnes etiam Abrahæ stirps sumus, qui vel hanc vel illam ripam incolimus, vnus Deus tá nostros quàm vestros maiores in hanc lucem protulit: cuius leges ac religio per Mosen instituta,diligenter obseruanda sunt.hoc enim pacto futurus est adiutor & propitius:sicut cōtrà,si in alienos ritus degenerauerimus, & ipse nos auersabitur. Hæc locutus & sigillatim primatibus populóq; in cōmune dicto vale,ipse quidem eodē loco restitit,reliqua autē multitudo vniuersa cum lachrymis eos deducebat, & ægrè à se inuicem diuellebantur. Itaq; [a] traiecto fluuio Rubelis tribus & Gaddis & quotquot Manassitarū eos sunt secuti altare super ripam Iordanis erigunt, monumentum posteris & signū cōiunctionis cum reliquis qui vltra Iordanem incolunt. Quo [b] audito apud cæteros Israelitas, cum altare exstructum scirent, non etiam quo animo,putabāt eos nouata religione alienorum numinum cultum velle introducere:& temerè hac suspicione violatæ religionis moti arma corripuerāt vindicaturi patrios ritus, & pœnas à violatoribus exacturi, existimabant enim non tá cognationis ac dignitatis eorū qui in hoc erāt crimine,quàm diuinæ vo-

Ann. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

Hedio & Rufino Cap. 4. *Ios.* 22.

a *Israelitæ traiecto fluuio, altare super ripam Iordanis erigunt.*

b *Decem tribuum ad reliquos Israelitas legatio.*

An. mundi 2499. Ante Christum natum 1465.

luntatis rationem habendam, atq; ita irati ad expeditionem se accinxerunt. Iesus verò & pontifex Eleazarus cum senatu cohibebant eos, dicentes verbis prius quàm armis rem aggrediendam & scitandum qua mente id fecerint: & si forrè malo animo factum deprehensum sit, tum demum armis impetendos. mittunt igitur eò legatos, Phineesem filium Eleazari, & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi volentes altare in ripa construxissent. Vt verò traiecto flumine & cõuentu aduocato Phineesses in cõcione constitit: Maius[a] inquit vestrũ delictum est quàm vt verbis tantum castigari debeat. atamẽ non culpę magnitudine moti repentè ad arma conclamauimus vt pœnas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quòd fortasse admonitione ad sanitatẽ reduci positis, legationem ad vos suscepimus, vt cognita causa extructi altaris, non temerè armasse nos in vos videamur, si piis rationibus adducti id feciſtis, sin autem in culpa sitis, iustam vltionem violatæ pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, vos qui perspectam Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, disiunctos à nobis & in vestrã possessionem reuersos, quam Deo ferre acceptam debetis, cuius prouidentia vobis contigit, beneficiorũ ipsius oblitos, & relictis tabernaculo, Arca, & altari patrio, externos Deos complecti, ac Chananæorum impietati accedere. Sed venia dabitur, si resipiscatis, & non ad maiorem insaniam prolabamini, ad domesticarum legum reuerentiam reducti. Quòd si in malè cœptis obstinatè persistatis, non grauabimur vllum laborẽ pro legũ defensione suscipere, sed ad has simul & Dei honorem tuendũ flumine traiecto, Pro Chananæis habitos. non secus atque illos exter-

a *Phineas ad Rubenitas oratio.*

exterminabimus. Cauete enim putetis quia extra limitẽ noſtrum eſtis, extra poteſtatem etiã Dei vos euaſiſſe. vbi eſtis, omnia ſunt illius, nec licet ius eius ac iudicium effugere. quod ſi putatis locũ vobis ad rectè ſapiendũ eſſe obſtaculo, præſtat nouam agrorũ diuiſionẽ facere, & hanc regionẽ pecoribus cõpaſcuã relinquere. Satius eſt igitur vt reſipiſcatis, & à nouitatibus mutato propoſito deſiſtatis, rogamúſq; vos per ſalutẽ liberorũ ac coniugũ, & quicquid habetis chariſſimum, ne nobis belli ſuſcipiendi neceſſitatẽ imponatis, cõtra quos minimè volumus. In hac enim concione & cõſultatione ſitũ eſt, vtrum pace noſtra & veſtris affectibus perpetuò frui malitis, à nobis perſuaſi, an vos & veſtra omnia belli periculis exponere.

Poſtquã hæc Phineeſes dicere deſiit, qui cõcione præerãt, pro communis cauſa detenſione hæc attulerunt. Viri [a] fratres, nos neq; à cognatione deficere volumus, neq; in religione cuius nequaquã pœniteat, quicquã innouare. Vnũ Deũ nouimus Hebræis omnibus cõmunẽ, & altare eius æreũ quod eſt ante tabernaculũ, nec aliud vnquã noſtras excipiet victimas. nam hoc quod nũc ereximus, quódq. veſtræ ſuſpicioni anſam præbuit, nõ ad Deũ ſacrificiis placãdũ exſtructum eſt, ſed vt perpetuũ argumentũ exſtet noſtræ neceſſitudinis, nóſq. patriæ religionis admoneat, nõ vt vos ſuſpicamini, violãdæ religionis ſit initiũ. & hãc fuiſſe nobis exſtruendi cauſam, Deus ipſe teſtis eſto idoneus. quapropter meliorẽ poſthac de nobis opinionẽ habetote, abſitq; vt nos affines exiſtimetis ei crimini, cui quiſquis ex Abrahę poſteris ſe obnoxiũ fecerit, & à patriis moribus ac ritibus degenerauerit, abſq; capitali pœna expiari nõ valeat. his auditis Phineeſes, collaudatáq. eorũ cõſtãtia, reuerſus

Ann. mundi 2499. Ante Chriſtum nat. 1465.

[a] *Rubenitarum reſponſio.*

Ann. mundi 2499. Ante Christum nat. 1465.

ad Iesum rem totam apud populum exposuit, qui lętus quòd nec delectu opus esset nec ciuili sanguine, gratias egit Deo per sacrificia: móxque soluto cõuentu, reuersis ad sua singulis, ipse [a] apud Sicima elegit domiciliũ. Anno autem post vigesimo iã decrepitus, accitis oppidatim honoratioribus, & cum senatu magistratibus, tũ ex plebe quotquot erat commodum, vbi vidit omnes adesse: primũ Dei beneficia in memoriam illis reuocat plurima, per quæ ex rebus afflictis in tãtas opes tantúmq; gloriam peruenerant. hortatur [b] deinde vt dent operam, vt Deum in posterum æquè haberant propitium, cum sciant eius beneuolentiam non aliis retineri posse quàm pietatis artibus. Suũ enim fuisse, vt priusquam decederet, illos officij cõmonefaceret. postremò rogauit vt hanc admonitionem boni consulerent, essentq; eius perpetuò memores: post hanc concionẽ [c] naturæ debitũ exoluit, anno vitæ cẽtesimo decimo: quorum quadraginta sub Mose magistro minister ipsius exegit: & post eius obitũ viginti quinq; Reipub. præfuit, vir incomparabili tum prudẽtia tum eloquentiã, adhæc in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & vtilis, denique in quauis virtute eximius. Sepultus est in oppido Thamna tribus Ephræmitidis.

a Iosua domicilium ad Sicima. Ios. 23. 24.

b Iosua postremo ad senatum & Magistratum Hebræorum adhortatio.

c Iosua moritur.

per idem tempus [d] moritur & Eleazarus Põtifex, Phineesi hæreditarium relinquens Sacerdotium sepulturæ eius monumentum impositũ extat in vrbe Gabatha. Post horũ obitum cõsultus Phineeses à populo de voluntate Dei cuiusnam foret imperium in bello Chananæo, respondit, iubere Deũ vt Iudæ tribus ductu bellum gererent, quæ mox assumpta Simeonide, his cõditionibus rẽ aggressa est vt sublatis è sua ditione hostiũ reliquiis, tũ tributariis, in alie-

d Eleazarus moritur. Iudic. 2.

rūs tribus exſtirpandis huius generis reliquis vicem rependeret.

Ann. mundi 2525. Ante Chriſtum nat. 1439.

Quomodo poſt mortem Imperatoris Iſraelita neglectis patrijs religionibus in extremas calamitates inciderint, & exercitu ciuili bello ex vniuerſis Benjamitis 300. tantum ſuerint ſuperſtites.

CAP. II.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. al. 3.

AT Chananæi quorum res tum erant ſatis integræ cum magno exercitu apud Bezecam vrbem eos expectabant ductu loci Regis Adonibezi. id nomen Bezecenorum dominum ſignificat. adoni enim Hebræorum lingua dominus dicitur. Hi ſpem victoriæ reponebant in hoc, quòd Ieſus dux Iſraelitarum eſſet defunctus aduerſus hos quas dixi duas tribus egregiè pugnauerunt: & [a] cæſis, decem milibus dum reliquos fugientes inſequũtur Adonibezecſi ceperunt qui manibus ac pedibus trũcatus agnouit diuinam iuſtitiam, ſeptuaginta & duos Reges antea hunc in modum à ſe mulctatos confeſſus, ſic affectum detulerunt non longè à Hieroſolymis, vbi fato functum terræ mandauerunt, deinde circa oppida bellum circumferebant: quorum bona parte capta, Hieroſolyma [b] ſunt adorti, & capta inferiore eius parte, omnes habitatores contruci dauerunt. at ſuperior natura loci & munitionibus eſt defenſa, quare oppugnatione in Hebronem tranſlata, vrbéque vi capta, in oppidanos omnes ſæuitum eſt. apud hos in eam diem ſuperſtites erant quidam è gigantum genere, ſtatura & ſpecie cæteris mortalibus diſpares, viſu ſimul & auditu horribiles: quorum oſſa adhuc oſtenduntur: qualia vix credant qui non

a *Chananæorum decem milia trucidantur & Adonibezek capitur.*

b *Hieroſolymæ pars capta & habitatores interfecti.*

An. mundi 2525. *Ante Christum nat.* 1439.

viderunt ipsi. Hoc oppidum Leuitis honoris gratia concessum est cum illis duobus cubitorum millibus: reliquum eius agrum Chalebo dono dederunt, iuxta mandatum Mosis, fuerat hic vnus è speculatoribus, quos Moses in Chananæam præmiserat. Habita est ratio *a* Iethræ quoque Madianitæ olim Mosis soceri, cuius posteris ager est attributus, quia relicta patria comites se adiunxerant, & in deserto ærumnatũ socij fuerant, expugnatis *b* mõtanis oppidis in campestria & maritima descendẽtes prædictæ duæ tribus Ascalonem & Azotum de Chananæis ceperunt. Euasit autem eos Gaza & Accaron, quòd in planicie sitæ & abundantes curribus, inuadentes se malè mulctatos facilè reiiciebant. Atque ita hæ duæ tribus magnis opibus bello acquisitis domum se receperunt, & arma deposuerunt. Beniamitæ verò, in quorum sorte erant Hierosolyma, tributo imposito habitatoribus eius pacem dederunt: & in posterũ alteri à sedibus, alteri à periculis feriati, ad culturã agrorum vtrique se contulerunt. Beniamitarum exemplo motæ reliquæ tribus & ipsæ idem fecerunt, & tributis contenti pacem Chananæis dederũt. Ephræmi *c* verò tribus cum assidendo Bethelis multo tempore ac labore impenso nihil proficeret, in cœptis tamen pertinaciter durauit. tandem comprehenso vno ciuium qui in vrbem importabat necessaria fide data & accepta, & iureiurãdo firmata, intromissos clam ipsum cum familia seruaturos, proditione eius facti sunt voti cõpotes: cæsisq; reliquis omnibus præter hos quibus salus ex pacto debebatur, ipsi posthac vrbis dominiũ habuerũt. Omisso *d* deinde bello Israelitæ omnes agriculturæ tantum operã dabant: atque ita pace longa emolliti, voluptati magis quàm hone-

Ios. 21.

a Iethra Mosis soceri posteris ager attributus.

b Israelitæ Chananæos non vno actu deuicerunt.

c Ephraimi ea proditione occupant Bethel.

Hedio & Ruffinus cap. 6. al. 3.

d Israelita bellum omittunt.

flati

stati studebant, disciplinæ ac legum diuinarum immemores, qua iniuria Deus commotus per vatem admonet eos non è sua sententia hosti Chananæo parcere, quamobrem fore vt aliquâdo per occasionem pro intempestiua clementia crudelitatem eis reponeret. at illis, tametsi territis oraculo, bellum tamẽ non libebat suscipere, tum quod multa è Chananæo perciperent commoda, tum quod ob luxum ad laborẽ non essent idonei: deprauata iam reipublicæ forma, & autoritate optimatum inualidâ, dum nec senatus vt ante legitur, nec magistratus solenhes creantur, dúmque relicta cura status publici, omnes priuatis tantum lucris sunt dediti. In tanta licentia perturbatio grauis incidit. ex qua mox bellum ciuile exortum est, quod hãc causam habuit. Vir è plebe [a] Leuitica in Ephræmitarum ditione habitans, duxit vxorem natam in oppido Bethlemis, quod ad tribum Iudæ attinet. hanc cùm vehementer ob formam amaret, parùm respondere in amore ægrè ferebat. hinc orto dissidio, mulier cõtinuas expostulationes non ferens, relicto marito mense quarto ad parentes reuertitur. is coactus desiderio, & ipse venit ad soceros, quorum opera missis querelis cum vxore in gratiam reuertitur. eò loci quatuor dies exegit, comiter à puellæ parentibus habitus, quinto cùm decreuisset domum repetere, post meridiem iter ingreditur. cunctanter enim parentes filiã dimiserunt. nec nisi meliore diei parte trãfacta. comes erat vnus famulus, & mulier vehebatur asina. cúmque emensi [b] triginta stadia non longè abesset à Hierosolymis, famulus dabat cõsilium vt aliquò diuerterent: ne, si nox iter facientes opprimeret, in aliquod incõmodum incidérent. præsertim propinquis hostibus, eũ serotina hora etiam ami-

An. mundi 2525. *Ante Chri.* nat. 1479.

Iudic. 19.

a *Historia de vxore Leuitæ.*

b *Triginta stadia quatuor millia-ria Italica.*

An. mundi 2526. ante Christum nat.

eorum loca suspecta facere soleat, marito non placuit alienigenarum vti hospitio, nam Chananæi tum vrbem tenebant, malebátque progressus[a] viginti stadia ad sui generis homines diuertere, in hoc cõsentientibus omnibus, peruenit in Gabã tribus Beniamitidis fero admodum, cúmque in foro inueniret neminem qui se inuitaret ad hospitium, senex quidem è rure domum repetens, Ephræmita genere sed Gabæ habitans, casu repertum interrogat, quisnã sit, & cur crepusculo deuium cœnam è foro peteret, ille se Leuitam ait, & vxorem à parentibus domũ reducere, & in Ephræmitarũ ditione se habere domicilium, tum senex respectu cognationis ac tribus, & quod fortè oblatus hospes visus est, ad se deducit hominẽ. Gabaeni[b] verò quidam iuuenes qui mulierculam in foro viderant, mirati eius formam, postquam ad senem illum diuertisse cognouerunt, contempta imbecillitate & solitudine, venerũt ad ianuam, rogantéque sene vt abirét, & vim abstinerét ac iniuriam, postulabant, vt exhibita hospita quieti suæ consuleret, cúmque ille contra diceret cognatam esse Leuitidem, peccaturos eos grauiter si propter voluptatem leges violarent, iuuenésque iura contemnerent ac deriderent, cædem minantes si obstare libidini eorum pergeret, senex ait se filiam eis permittere, vt seruo hospitali iure cupiditatem explerent, volens, quantum in se erat, tutos ab iniuria præstare quos exceperat, illis verò pertinaciter hospitam expetentibus, & hanc omninò accipere volẽtibus, supplex orabat ne quid cõtra leges committerent. at illi furentes vi raptam mulierem domum abducunt, cúmque ei per totam noctem ad satietatẽ illusissent, diluculo dimiserunt: quæ ita miserè affecta ad hospitium

[a] *Duo mil liaria Italica cum dimidio.*

[b] *Facinus detestandũ Gabaenorũ.*

ſpitiũ reuertitur, & præ nimio dolore ac verecundia, nõ audens in mariti conſpectum venire: quòd nunc indigniſſimè rem laturum putaret, humi collapſa expiratur. Leuita ratus ſopore oppreſſam, & nihil grauius ſuſpicans, excitare conabatur, conſolaturus eo quòd nõ ſponte ſe ad ſtuprum præbuiſſet, ſed vi in alienas ædes abrepta, vt verò defunctã ſenſit, ſatis prudẽter pro calamitatis magnitudine ſe gerens, quadrupedi iumento impoſitum domum reportat: & membratim diuiſum in partes duodecim, ad ſingulas tribus miſit, mandans perferẽtibus vt indicarẽt per tribus qui mulieri cauſa mortis fuerint, & de eorum volentia. Tum verò illi, nunquã tali antè viſo vel audito ſpectaculo, ad indignationem grauiter commoti, & iuſto furore percĩti apud Siluntem conuentum faciunt, & cõgregati ante tabernaculum, Gabaenos hoſtiliter armis impetere decernunt. Hunc impetum ſenatus cohibuit, ſuadens non ita temerè cognatis bellum inferendũ, priuſquàm verbis agerẽt de criminibus, quãdo ne in exteros quidem ob iniuriã acceptam armati leges permittũt, niſi legatis prius de ſatisfactione miſſis. rectum igitur eſſe ad Gabaenos mittere qui ſontes ad ſupplicium depoſcant, qui ſe dedãtur, horum pœna contentos eſſe debere, ſin contumaces fuerint bello in eos vindicandum. Itaque b mittũtur Gabaenos accuſaturi eos iuuenes qui vim pudicitiæ mulieris intulerãt, & poſtulaturi, vt pro violatis legib. morte inſtas pœnas dependerent. Gabaeni c verò non dediderunt iuuenes arbitrati ſibi pudendũ, ſi alienis imperatis metu belli parerẽt, cũ multitudine ac virtute nulli ſe cedere videri vellent: erãtque magnus apparatus totius tribus, cũ cæteri non defuturos ſe promitterent, ſi quid eos vi & armis

An. mundi 1526. Ante Chriſtum nat. 2478.

a *Leuita membratim diuiſum in partes duodecim ad ſingulas tribus miſit, Iudic. 20.*

b *Iſraelitæ mittunt ad Gabaenos qui ſontes ad ſupplicium depoſcant.*

c *Iſraelitis Gabaeni ſontes non dediderunt.*

An. mundi 2526. *Ante Christum natum* 1478.

aggredi vellet. Quæ a postquam Israelitis à Gabaenis renunciata sunt, iureiurando sanciũt neminẽ ex suis viro Beniamitæ filiam traditurum in coniugẽ, & acriore bello persecuturos se eã tribũ, quàm maiores eorum Chananæos persecuti sint. Et confestim eduxerũt cõtra eos exercitum quadringentorum millium armatorum, Beniamitæ verò habuerunt viginti quinque armatorum millia, & insuper sexcẽtos ex eo numero fuere quingẽti funditores peritissimi, qui læua manu feriebant. Itaque cõmisso apud Gabã prælio, egregiè vicere Beniamitæ: cæsis b ex aduersa acie viginti duobus millibus, & fortasse plures cecidissẽt, nisi nox prælium diremisset. atque ita Beniamitæ læti se intra mœnia receperunt, Israelitæ verò in castra inspetata clade atoniti. Sequenti c die prælium instauratur, & Beniamitis rursum vincentibus, decem octo millia cadunt, ex parte Israelitarum, quo factũ est vt castra metu desererent. profectique Bethela: quæ vrbs nõ longè aberat postridie ieiunio peracto supplicauerunt: Deo per Phineem sum pontificẽ vt ab ira desisteret, & contentus duabus cladibus victoriam & robur contra hostem concederet. Deus verò precibus eorũ annuit, & per eundem vatem fauorem est pollicitus. Ergo d diuisis bifariã copiis, dimidiã partẽ noctu circà vrbem in insidiis collocant, reliqua in aciem producta cum Beniamitis manus conserunt, móxque vt impares paulatim pedem referunt. eo magis Beniamitæ instant sponte cedẽtibus quò longius hostem ab vrbe abstraherent, ita vt etiam illi qui in vrbe propter ætatẽ imbellem relicti fuerant, procurrerent quasi prædæ futuri socij, postquam autem satis longè à mœnibus discessum est, Hebræo renouãs in pugnam signum dant insidiatoribus: qui mox ex-

a *Israelitæ iureiurando sanciunt, neminẽ ex suis viro Beniamitæ filiam traditurũ in cõiugem, & quadringentorũ millium exercitum contra eos educunt.*

b *Israelitarum in acie viginti duo millia cadunt.*

c *Israelitarum iterum decem & octo millia cadunt.*

d *Israelitæ copiarũ partem in insidias collocãt, & vt impares paulatim pedem referunt.*

erti

orti cum clamore hostem à tergo inuadunt. Senserunt illi se deceptos, & cum consilium in anc'piti metu non suppeteret, in conuallē quādam compulsi, circumdatis expeditioribus qui eminus pugnare assueuerant, telis ferarum in morem sunt confixi. Sexcenti tantum euaserūt incolumes: qui conglobati & facto cuneo ferociter per medios hostes eruperunt: & in montem quendam fuga delati natura loci se tutati sunt. reliqui [a] omnes ceciderunt numero circiter viginti quinquē millia. Israelitæ [b] verò Galbam incenderunt, & mulieres atq; impuberes contucidauerunt. pari modo & in alias Beniamitarum vrbes sæuitum est: adeóq; indignatio iusta eos efferauerat, vt ad expugnandam [c] etiā Iabisum Galaditidis vrbem, quæ auxilium cōtra Bēiamitas negauerat, duodecim selecta millia mitterent, qui potiti vrbe occiderunt tā viros quàm mulieres & pueros, seruatis tantum quadringentis virginibus. Tantus erat dolor ac furor ob perpetratum in mulierem scelus, recētibus etiā cladibus exasperatus, qui postquàm resedit, subsecuta est pœnitentia, dū vna se tribu diminutos reputant. & quamuis iustis armis oppressos censerent, vt qui contra leges diuinas peccauerant, ieiunium tamen indixerunt ob eorum exitium. Sexcentos [d] quoque illos qui effugerant, missis legatis, reuocant. hi petram quandam quæ Rhoa dicitur, in deserto occupauerant. Legati verò apud illos tā ipsorum quàm suam cladem conquesti, quod infectum esse non poterat, suaserunt æquo ferrent animo, & ad sui generis reliquos aggregarentur, néve quantum in se esset, vniuersam tribum Beniamiticā irent perditum. Licere enim illis pace sua tribus totius agros recipere, & prædā insuper quantam possent abigere. At il-

Ann. mundi 2526. Ante Christum nat. 1438.

a *Beniamitarū viginti quinq; millia trucidātur, tantum sexcenti incolumes euadunt.*

b *Gibea & alia Beniamitarum vrbes incenduntur.*

c *Iabes in Gilead quæ auxiliū cōtra Beniamitas negauerat destruitur.*

Iudic. 21.

d *Israelita sexcentos Beniamitas reuocant.*

An. mundi 2526. Ante Christum nat. 1438

li agnoscentes suam iniustitiam iusto Dei iudicio damnatam, reuersi sunt in suæ tribus ditionem, parentes suorum hortatibus. Israelitæ verò dederunt eis in vxores quadringentas illas virgines Iabiticas. de reliquis verò deliberabãt. vnde illis vxores ad sufficiendã prolẽ parari possent. cùm [a] enim ante initium belli iureiurando cautum esset, ne quis filiam in Beniamiticam tribum elocaret, non deerant qui negligendum id Sacramentum consulerent, quod ab ira profectum esset, non à iudicio. Nõ ingratam rem Deo fore si quomodo prouideatur, ne integra tribus pereat: & periuria non, quãdo necessariò fiunt, periculosa esse ac grauia, sed cum ausu malicioso committuntur. Cùm verò senatus succlamatione periurij mentionem abominaretur, extitit quidam qui diceret habere se consilium, quomodo [b] saluo iureiurando Beniamitis vxores possent contingere. Proferre deinde id à senatu iussus, Singulis, inquit, annis nobis mos est apud Siluntem ad celebritatem conuenire, in quo comitatu sequuntur & coniuges & filiæ harum quotquot [c] potuerint rapere, Beniamitis impunè sit, vobis nec iubentibus nec prohibentibus, quòd si patres earum ægrè tulerint, & vindictam postulauerint, dicemus ipsos in culpa esse qui filias negligenter custodiuerint, & quòd non oporteat iræ in Beniamitas nimis indulgere, qua iam antè plus satis contra consanguineos sint vsi. In hanc sententiã cõcessum est, decretúmque vt liceat Beniamitis vxores rapto quærere. Instante autẽ festo ducẽti illi bini trinive ante vrbẽ insidiabantur, aduentantibus virginibus inter vineta, & per alias latebras. illæ verò nihil suspicantes, lusitando securè iter faciebant. iuuenes autẽ coorti dispersas corripiebãt: atque

a *Beniamitæ quadringentas virgines Iabiticas ducunt.*

b *Quando & quomodo iuramentũ seruandum.*

c *Beniamitæ, vt virgines rapiant, cõceditur.*

neq; hoc pacto quæsitis nuptiis, agriculturæ insudantes dederũt operã vt ad pristinam felicitatem aliquando redire possent. Quo factum est vt Beniamitarum tribus quæ minimum ab internecione abfuit, prudenti hoc Israelitarum consilio seruaretur: mó que magnis incrementis tam numero quàm opibus est aucta. Hic finis fuit belli Beniamitici. *An. mundi 2506. Ante Christum nat. 1498.*

Nec [a] feliciot per idé tempus fuit Daniana tribus, tali fortuna visa. Israelitis iam desuetis armorum exercitio, & in colendis agris ãtum occupatis, Chananæi in contẽptum gentis collegerunt copias, nõ quod sibi temerent, sed vt, illata Hebræis aliqua memorabili clade, securiùs in posterum suas vrbes habitarent: & coniuratione facta, magnó que numero peditũ armato, adiunctis etiam curribus, Ascalonem & Accaronẽ in sorte Iudæ sitas in partes suas traxerunt, & alias pleraſque campestres ciuitates: ita vt Danitæ in montana compellerentur, ne pedem quidem vbi ponerent in campestribus habentes. qui [b] càm nec bello essent pares, nec pro numero satis agrorum haberent, miserunt ex suis quinque viros in mediterranea, dispecturos num quem locum inuenirent deducendis colonis idoneum. illi à campo magno Sidonis iter vnius diei progressi, nõ longè à Libano & minoris Iordanis fontibus inuento agro bono ac fertili, rem totam suis renuntiãt. qui mox cum exercitu illo profecti [c] condiderunt vrbẽ Dana, cognomine vni è Iacobi filiis, & à sua tribu denominatam. Israelitarum autẽ res in deterius prolabebantur, quòd neq; ad laborem se exercerent, neque pietatem colerent. Luxato enim reipublicæ statu, magna licentia pro suo quisq; libito viuebat, vt domesticaChananæorum vrbium iam tũc genium impunè inuiolatũ

Hedio & Russinus cap. 7. al. 4.

a *Daniana tribus à Chananæi prosſa.*

b *Danita locum inhabitandum quærunt.*

c *Dana structa.*

Ann. mundi 2526. Ante Christum nat. 1438.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum sit traditus.

CAP. III.

HAnc ob rem irato Deo, felicitas populi multis laboribus acquisita, per luxum ac voluptatem breui disperiit. Bello [a] enim à Chusarthe Rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut vi aut deditione in potestatem eius venerunt. Tributis deinde iniquioribus grauati, & alias varias iniurias ferre sunt coacti annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

Iudic. 3. a Israelita à Chusarthe oppressi.

Libertas per Cenizum reddita.

CAP. IIII.

ERat in [b] tribu Iudæ Cenizus vir industrius & magnanimus, hic oraculo monitus ne pateretur Israelitas diutius tales miserias pferre, sed vt ad audendũ pro libertate accenderetur, adscitis paucis quibusdam periculorum sociis, quos præsentis status tædebat & mutatum cupiebant, primò præsidium suis à Chusarthe impositum interficit: tantúmq; primus successus valuit vt in dies crescente suorum numero, iã aperto marte hosti pares viderentur. itaq; congressi cum hoste vno prælio se in libertatẽ asserunt, reliquiæ fusi & fugati exercitus vltra Euphratem se recipiunt. Cenizus verò egregiè nauatæ operæ præmium principatum à populo accepit, nomine iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, vita functus est.

Ibidem. b Cenizus, siue, vt sancta scriptura loquitur, ipsius filius Athniel octo annos regnat.

Quomodo populus Israelitarum sit subiugatus, & per Iodem à seruitute exemptus.

CAP. V.

POst cuius mortẽ, vacante principatu, rei Israeli-

raelitarũ iursum in peius ruere cœperunt, idq; ranto magis, quòd nec Deo debitum honorem, nec legibus obedientiam exhiberẽt: quæres in causa fuit, vt Eglon [a] Moabitarũ Rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. exceperunt tamen eum aliquot præliis, sed omnibus victi, ferocia posita, iugum acceperunt, tributarij facti. Rex victor, translato Hierichunte domicilio, modis omnibus plebem vexauit, ita vt in summa miseria per annos XVIII. degerent. Deus autem calamitatibus eorum & supplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hunc modum. Iodes filius Geræ, tribus Beniamiticæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & vtraque manu ex æquo promptus habitabat ipse quoq; apud Hierichũtem. is [b] in familiaritatẽ Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominem sibi concilians, & eo nomine amicis etiam Regiis gratus accidit vt semel cum duobus famulis dona ferens, pugione prius subter fagum ad dextrum femur accinctus, ad Regem introgrederetur. erat autem æstas & diei medium, quo remissius agebatur custodia, partim propter æstũ, partim satellitib. occupatis circa prandium: iuuenis igitur oblatis Egloni muneribus, qui tum in æstiuo quodam cubiculo morabatur, confabulari cum eo cœpit, erant autem soli, quia Rex familiariter cum Iode collocuturus famulicium ablegauerat, sedebátq; in sella, & Iodes verebatur, ne fallente ictu pugio non satis lethalẽ inferret: iubet igitur eum surgere dicens habere se somnium, quod ex Dei mandato Regi sit indicandum, cũque ille audiendi cupidus alacriter assurrexisset, Iodes [c] inflicto in cor pugione, & relicto in vulnere, exiuit clausis prius foribus. Regij famuli interim quiescebãt, dormire eum putantes. Iodes

An. mundi 2534. *Ante Christum nat.* 1430.

Hedio & Rufinus Cap. 8. *Iudic. 3.*

a *Eglon Rex Moabitarũ Israelitas subingat.*

b *Iodes siue Ehud in Eglonis familiaritatem se insinuat*

c *Iodes Eglonem interficit*

An mundi 2614. Ante Christum nat. 1350.

a Iodes Eglonem trucidat.

b Moabitæ ab Israelitis fusi fugatiq.

des a verò Hiericũthiis re clàm indicata, autorẽ se illis libertatis vindicandæ præbuit, illi verò libẽter hæc accipientes, & ipsi confestim arma corripiebant. & cornicines per totã eam regionem dimittebant. Sic enim illic multitudinem conuocari mos erat. Eglonis autẽ domesticos diu latuit quod acciderat, sed cùm iã adueſperaſceret, veriti ne quid noui homini accidiſſet, ingreſſi ſunt in cubiculum: cúmq. mortuum inueniſſent, hærebant inopes conſilij: & priuſquã ſatellitium conglobaretur, Iſraelitarum turba ſuperuenit. ex b his pars in veſtigio confodiuntur, pars filia, circiter millia decẽ, fuga, Moabiticã regiónẽ petunt. eos Iſraelitæ, præoccupato Iordanis trãſitu, in fuga intercipiebãt, maximè circa ipſa vada, ita vt ne vnus quidem incolumis euaderet. Atq. ita Hebræi Moabitarum imperium excuſſerunt. Iodæ autẽ huius felicitatis autor is honor conſenſu multitudinis eſt habitus, vt confeſtim princeps declaratus ſit. cum principatum per annos octuaginta obtinuit, vir alioquin etiam laude digniſſimus: poſt quã Sanagarus Anathi filius electus in imperium, vix toto vertente anno vitam finit.

Quomodo Iſraelitæ ſub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem ſint repoſiti.

CAP. VI.

Hedio & Ruffinus Cap. 9. Iudic. 4.

c Iabin Rex Chananæorũ Iſraelitas ſubiugat.

ISraelitæ verò, quos præteritæ calamitates nihilo caſtigatiores reddiderant, in priſtinam impietatem atque inobedientiam relapſi priuſquã ſatis à Moabitica ſeruitute reſpiraſſent, imperio c Iabini Chananæorũ Regis ſubiugati ſunt. Is regiam habens apud Aſorum, quæ vrbs ſita eſt ſuper Samachonitem lacum, poditũ adhuc millia trecenta, equitum decem, præterque

que currus bellicos habebat ter mille. His copiis [a] præfectus Syſares primus inter amicos regios, congreſſus cũ Iſraelitis in tantam deſperationẽ res illorum adduxit, vt libentèr incolumitatẽ tributaria ſeruitute paciſcerentur, quã per viginti annos ferre ſunt coacti, præ nimia ſeruitute, caput non audentes attollere, etiam Deo ſic volente, quò nimiam gentis contumaciam & ingratitudinem retunderet. Qui tandẽ reſipiſcentes, & agnita calamitatum cauſa, nimirum quòd à legum contemptu proficiſcerẽtur, Deboram [b] quandam Prophetidem adeũt (nomen hoc apem Hebræis ſignificat) rogantes vt precibus Deum ad miſerationem flectat, ne ità patiatur eos à Chananæis opprimi. Deus autem exoratus ſalutem illis annuit, imperatore [c] deſignato Baraco, viro tribus Nephthalitidis: eius nomen interpretatur fulgur. Debora autem accerſito Baraco, iubet eum delectu habito, & conſcripto decem millium virorũ exercitu, in hoſtem ducere. Satis enim eſſe tot ad victoriã, quam Deus oraculo promiſerit. Baraco verò negãte ſe accipere imperium, niſi & illa vnà ſecum adminiſtratura id eſſet: illa commotior, Tu, inquit, mulieri cedis honorem, quẽ Deus te habere voluit? ego verò nõ recuſo. & conſcriptis [d] decem millibus, caſtra poſuerunt ad montẽ Itabyrium. occurrit mox eodẽ Syſares, Rege ſuo ſic iubente, & nõ longè ab hoſte eum exercitu cõſedit. Baracum autem & Iſraelitas multitudine hoſtiũ territos, & in tutiora ſe recipere volentes, rẽtinuit Debora, iuſſitque eadem die prælio decernere. Victoriam enim penes ipſos fore, & Deũ ſubſidium & opem allaturum. Itaque [e] cõmiſſa pugna vehemẽs imber mixtus grandine ſuperuenit, quem ventus in aduerſos Chananæorum vultus ingerens, &

Ann. mundi 2614. Ante Chriſtum natum 1350.

a *Syſares ſiue Siſara præfectus exercitus.*

b *Debora Prophetiſſa.*

c *Baracum contra hoſtes Imperator deſignatus.*

d *Debora & Baracus in hoſtes mouent.*

e *Siſara cũ ſuo exercitu ſuccidatur.*

An. mundi 2614. Ante Chri. nat. 1350.

prospectum adimens, inutiles eorum iaculatores ac funditores reddidit: atque etiam scutati manibus rigentibus præ frigore gladios vix retinebant. Israelitas verò tempestas à tergo immiuens non solum minus offendebat, sed alacriores etiã faciebat, manifestatio Dei præsentis ac fauentis signo accensos. itaq. rupta aduersa acie, turbatísq. ordinibus ingentem hostium stragem ediderunt atq. ita pars telis Israeliticis cadebant, pars à suomet ipsorũ equitatu ac curribus proterebantur. Sysares verò vt vidit suos terga vertere, desiliens à curru fuga delatus est ad quandam mulierem Cenetidem, nomine Ialen, quæ latebras petentẽ excepit, & potũ poscenti lac acidum exhibuit, quod ille cùm auidius ingurgitasset, in somnum est solutus. quẽ [a] Iale aggressa, ferreum clauũ sopito per tẽpora adegit malleo, móxque Baracianis superuenientibus solo affixum ostendit. atque ita mulier iuxta Deboræ præsagium autor fuit victoriæ. Baracus autem ducens ad Asorum, Iabinum obuiam factum interfecit: & cæso Rege, ac solo vrbe æquata, quadraginta [b] annis imperium Israelitarum tenuit.

a Iale Sisaram ferreo clauo interficit.

b Baracus quadraginta annis Israelitarum imperium tenuit.

Quomodo Amalecita deiectis Israelitis regionem eorum per septem annos vastauerint.

CAPVT VII.

Hedio & Ruffinus Cap. 10. *Iudic. 16.*

DEfunctis autem Baraco & Debora eodem ferè tempore, paulò post [c] Madianitæ, sociis Amalecitis & Arabibus, expeditionem cõtra Israelitas fecerunt & congredi ausos magno prælio vicerunt: vastatisque frugibus prædam abegerunt. cúmque idem per continuos septẽ annos facerent, Israelitas in montana compulsos campestri solo cedere coegerunt, qui spelũcis & subterraneis ædificiis excauatis, quicquid bo-

c Madianitæ Amalecitis sociis Israelitas magno prælio vincunt.

hostium violentiam euadere poterat, intrò receptum asseruabant Nam Madianitæ per æstatem facientes expeditionem, hyeme agros colere Israelitas permittebant, vt possent denuò labores eorum vastare. Itaque in perpetua fame ac egestate viuebant, nec iam vllum supererat præsidium nisi in precibus ad Deum & supplicationibus. *An. mundi 2654. Ante Christum natum 1310.*

Quomodo Gedeon populum liberauerit.

CAP. VIII.

PEr a idem tempus Gedeõ Ioasi filius, vnus ex primatibus tribus Manasseticæ, manipulos frugum clam in torcular comportatos flagellabat. non enim ausus est propter hostem propalam hoc in area facere, cúmque spectrum ei adolescẽtis specie se obtulisset, & felicẽ ac Deo carũ appellauisset: respondẽs. Hoc, inquit, meæ felicitatis argumentũ est maximum, quod torculari nunc vtor pro area, illo contra iubente vt bono esset animo, & de libertate vindicanda cogitaret, negabat fieri posse, nam & tribum suam cuiuis alteri cedere numero, & se iuuenem esse & tam arduis negotiis imparem, Deus autem quicquid deesset se suppleturũ pollicebatur & victoriam Israelitis daturum. modo ipse *imperium assumere non* grauaretur. Hanc rẽ Gedeon cum quibusdam iuuenibus communicauit, qui libenter credentes oraculo sine mora effecerunt, vt præsto essent decem millia militum, ad quidquid pro libertate audendum paratissima. Gedeoni b autẽ Deus in somnis apparens, dixit homines tali esse ingenio, vt sibi placentes nemini velint virtute cedere, & victoriã sibi potius, quàm c Deo tribuant, nimirum magnis copiis freti, vt igitur sciant rem totam pendere ab ipsius auxilio, iussit vt circa meridiem, cum æstus feruet maximè, exercitum ducat ad

a *Deoni, vt Israelitas à Madianitis liberet, Deus mandat.*

Iud. 7.

b *Gedeonem exiguas copias, Deus eligere iubet.*

c *Victoria Deo tribuenda.*

An. mundi 2614. Ante Christum nat. 1310.

fluuium,& quotquot procumbentes biberent, eos viros fortes crederent.quotquot autem intrepidè ac tumultuariè potum sumerent:sic existimaret,eos metu hostium hoc facere & posteaquã ita,vt iussus est,fecit, trecẽti inuẽti sũt sum perturbatione aquã sumere, cauis manibus ori admouendo.imperauitque Deus,vt his assumptis hostẽ inuaderet.Gedeone [a] verò solicito,quia mandatum acceperat à Deo,noctu illos adoriri,volens ei metũ omnem eximere, iussit vt assumpto vno milite, clã accederet ad Madianitarum tentoria,ãb illis enim acceptuꝝ occasionem fiduciæ. vadit ille quò iussus est,vno tantùm comitante famulo.cúmque ad quoddam tabernaculũ adrepsisset,offendit insomnes in eo milites,& quendam cõmilitoni narrantem somnium,ita vt à Gedeone quoque exaudiri posset,erat autem tale. Visus erat sibi videre massam hordeaceã, præ vilitate hominibus fastidiendam,per castra prouolui, & primò regis tentorium,mox cęterorum omnium prosternere,qui respondit interitum exercitus significari,addẽs vnde hoc ita colligeret. iter omnes,inquit,fruges hordeũ est sine controuersia viliſſimũ: & inter omnes Asiaticas gẽtes nõ facilè reperias viliorem quàm hodie sunt Israelitæ, vt meritò conferri possint hordeo.hi núc autore Gedeone cõtraxerunt copias,& res nouas moliũtur.ergo quia ducis te vidisse illã massam tentoria nostra subuertentem, vereor ne Deus Gedeoni triumphum de nobis concedat. Gedeon autẽ audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis vt omnes in armis essent, edoctis de visione quam in castris hostiũ audiuerat.fecerũt illi quod imperatũ est,accẽsi hoc signo ad quiduis laboris aut periculi subeundum.tum [b] Gedeon circa quartã fermè vi-

[a] *Gedeon ad Madianitarum tentoria mouet, & ab illius somnio confirmatur.*

[b] *Gedeõ decretis vi- ris pugnam adornat.*

giliam

gilliam suos in hostem ducit trifariam in tres cohortes diuisos. erant autem centenariæ, gerebántq; singuli amphoras vacuas & in eis faces ardentes, vt clàm possent hostem inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinum vice tubæ. hostium castra latè patebát, eò quòd camelorum magnum numerum haberent: & cum iuxta gentilitates distributi tenderent, omnes tamen intrà eundem ambitum continebantur. Hebræi verò à duce ante præmoniti, càm iam non longè ab hoste abessent, dato inter se signo, cornibus sonantes, & confractis amphoris, sublatóque militari clamore, certi Deum adesse Gedeoni, cum facibus in castra impetum faciunt. Quâ arte, accedentibus diuinitus nocturnis terroribus, tanta inter semisomnes consternatio exoritur, vt [a] incompatabiliter plures mutuis vulneribus quàm hosti li ferro caderẽt. quòd diuersę linguæ homines eadem castra haberent, semel enim pauore cõfusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tátæ cædis & Gedeonis victoriæ rumor vbi ad cæteros Israelitas peruenit, correptis armis fugientem hostẽ insequuntur, quem adepti circa loca torrentibus impedita hærentem circumueniunt, & quotquot ad manus venêre, occidunt, interq; [b] cæteros Reges etiam duos Oribum & Zibum. Qui verò superfuere duces, cũ reliquiis exercitus fermè decem & octo millia hominum quantum potuerunt, procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum copiis eò properat, & iterum congressus postremò hoc conflictu ad omnes vnum trucidat, & [c] reliquos duos duces, capit, Zebim & Hezarbunim. his [d] prælijs cæsa sunt Madianitarũ & cæterorum Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum viginti millia: præda

Anno mundi 2654. Ante Christum nat. 1310.

a *Madianitæ & confœderati mutuis vulneribus cadũt.*

b *Israelitæ hostes insequuntur, & Reges duos Oribum & Zibum occidunt.* *Iud. 8.*

c *Gedeon duos duces Zebim & Hezarbunem capit.*

d *Madianitarũ & cõfœderatorũ centum viginti millia trucidantur.*

An. mundi. 2654. *Ante Christum nat.* 1310.

etiam magna, auri, argenti, textilium, camelorum & iumẽtorum Hebræi sunt potiti. Gedeon verò reuersus in patriam suam Ephraim, supplicium sumpsit de Madianitarum regibus. Cæterùm Ephræmi tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonam fortunam, bello eum petere decreuit, eo quòd, inscitiis ipsis, hostem esset aggressus. Gedeon vir in omni virtute summus, modestè respondit, se non suo arbitratu hostem absq; illis aggressum, sed iussu diuino. Victoriam tamen nihilo minus illorum esse, quã suam ipsorum qui militassent: atque his verbis sedata eorum ira non minus profuit Hebræis quàm rebus prosperè gestis. obstitit enim ne ciuile bellum exoriretur. huius tamen superbiæ tribus hæc pœnas dedit, sicut suo loco dicemus. porrò Gedeon cùm vellet imperium deponere, compulsus [a] est id retinere per annos XL. dicendo ius & litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in causis controuersis pronunciaret. in senecta deinde mortuus, apud Ephraim in patria sepelitur.

[a] *Gedeon per annos 40. regnat.*

Quemodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus vtrunquaque finitimis bella gesserint.

CAP. IX.

Hodie & Ruffinus cap. 11. *Iud. 8. 9.*

HAbuit autem filios legitimos quidem septuaginta, non ex vno matrimonio susceptos, nothũ verò vnũ ex cõcubina Druma, cui nomen Abimelechus. is defuncto patre profectus Sicima, vnde mater fuit oriũda, adiutúsq; à maternis cognatis pecunia, cũ videret malis artibus insignes & ad quoduis facinus promptos, vnà cum eis ad paternas ædes reuersus, omnes fratres interemit, excepto vno Iothame.

[b] *Abimelechus septuaginta duos a nouem fratres interficit.*

Iaio

hic enim fuga incolumitatẽ quæſiuit, Abimelechus autẽ occupata ſemel tyrannide, omnia pro ſuo libitu, nihil iuxta legum præſcripta gerere. omnibus iuſtitiæ defenſoribus inuiſus æquè ac infeſtus. Itaq; [a] dum quodam tempore publica in Sicimis feſtiuitas celebratur, ad quã plebs vniuerſa conuenerat, frater eius Iothanes, quem fuga ſeruatum diximus, conſcenſo monte Garizeo qui Sicimis imminet, & ſublata voce vt ab omnibus exaudiri poſſet, ſilentiũ ei populo præbente, rogauit vt pauca verba audire dignarentur. Cũmq; illi magis etiam ſilerent intenti, dixit, quòd arbores olim humana voce vſæ, in conuentu ad id habito rogauerunt ficum, vt imperium in eas acciperet. Recuſante autem illa, quod contenta honore quẽ propter fructus ſuos percipiebat, nõ requireret alium: arbores non deſiterunt principem quærere: viſũmq; eſt viti hunc honorem deferre. ea [b] verò totidem verbis, quot ficus, recuſauit & ſimili modo etiam olea. itum eſt deinde cũ eiſdem poſtulatis ad rubum, cuius lignum ad ignaria valet. Is reſpondit. Si ſerio me Regem poſcitis, ſub vmbra mea requieſcite, ſin autem inſidias mihi ſtruitis, egrediatur ignis ex me, & abſumat vos. Hæc, inquit Iothanes, nõ riſus mouendi cauſa vobis fabulor, ſed quia maximis beneficiis à Gedeone affecti, ſuſtinetis Abimelechũ, necatis fratribus, principatũ vſurpare, cuius ingeniũ nihil ab igne differt. Hæc locutus receſſit, & per trienniũ in latebris mõtium vixit, Abimelechi potentiam fugitans. Nec ita multo pòſt, Sicimitæ pœnitentia ducti eorum quæ in filios Gedeonis patrauerant, Abimelechum [c] ex vrbe & tota tribu expulerũt. Ille verò cogitabat quomodo ciuitatem aliqua clade afficeret. cũmq; inſtaret vindemia non

An. mundi 2694. Ante Chriſtum nat. 1270.

a *Iothan apologo Sicimitis in Gedeonem ingratitudinem obijcit.*

b *Arborum de Rege deligendo conſilium.*

c *Abimelechum Sicimita expellunt.*

An. mundi 2694. Ante Christum nat. 1270.

audebant colligere fructus, metuentes ne quid incommodi ab Abimelecho acciperent. Fortè per eosdem dies contulerat se eò cum armatorum manu & cognatis quidam princeps nomine Gales. hunc exorauerunt Sicimitæ, vt tantisper sui custodiam susciperet, dum vindemia peragitur: cœperuntq; securè fructus cõuehere, & per sodalitia cœnantes audebãt apertè in Abimelechum cõuicia iactare. & principis cognati dispositis circa vrbem insidiis, multos ex Abimelechitanis in eas præcipitatos interficiebãt. Zebellus verò quidã è Sicimitarũ primatibus, hospes Abimelechi, per nunclum ei significauit, quomodo Gales populum contra ipsum irritaret: hortatus etiã vt insidias ei ante vrbem tenderet. se enim Galem illò adducturum: atq; ita fore facilè vt inimico gratiã, qualem meretur referat. quo facto curaturũ se, vt eũ populo reconciliet. cúmq; [a] Abimelechus locum insidiis aptũ cepisset, & Gales cum Zebello in suburbanis negligentius ageret, conspectis repẽtè armatis exclamat. Zebelle hostẽ video. illo respondente, vmbras esse cautium, iam propiores cernens, imò non vmbræ sunt, inquit, sed virorum cohors. ad hæc Zebellus. Nónne tu Abimelecho ignauiã obiicis? quin igitur ostendis qui vir sis, & armis hominem aggrederis? Gales [b] verò turbatus excipit primũ impetũ. cúmq; suos inferiores animaduerteret, amissis aliquot, cæteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occasione, calumniatus eũ quasi volens malè pugnasset, effecit vt vrbe pelleretur, cæterũ Abimelechus cognito quòd Sicimitę ad vindemiæ reliquum exituri essent, insidias circa vrbẽ disponit. cúmque prodissent tertiam suorum partẽ occupare portas iubet ne ciuibus reditus in vrbem pateret. cæteri verò dispersi

a *Abimelechus in Sicimitas mouet.*

b *Gales ab Abimelecho fugatus à Sicimitis vrbe pellitur.*

dispersos circumueniunt. Itaq; [a] vbique plurima cædes patrabatur. & vrbe capta primo impetu ac solo æquata, saléq; in ruinis eis semina-
to, tum demum militem inde abduxit. atq; ita Sicimitæ sunt deleti. Quotquot autem per regionem dispalati periculum euaserant, collecti denuò, petra quadam occupata, locũ natura munitũ muro insuper cingere volebant. Sed hoc consilium præuenit Abimelechus, qui quã primùm id cognouit, exercitum eò adduxit. & arrepto [b] fasce arido. iussíq; cæteris idem facere, breui petram strue lignorũ circumdedit, subiectóq; igne, & fomentis ingestis flammam ingentem excitauit, ita vt nemo euaderet, sed vnà cum vxoribus & liberis absumerentur. numerus virorum fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam satis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendum sanè, nisi quòd meritas pœnas dederunt ingratitudinis erga virum optimè de se meritum. Abimelechus [c] autem Israelitis Sicimitarum interneeione perterritis, videbatur non fore præsenti fortuna contentus, neque prius conquieturus quam vniuersos perderet. mox enim exercitũ ad Thebas duxit: & capto ex incursu oppido, circa turrim quandam restitit, quæ quòd esset non mediocris, populo fuit receptaculum. hãc [d] expugnaturus cum propius ianuam accessisset mulier, fragmine molæ demisso, caput subeuntis ferit, ad quem ictum humi collapsus rogauit armigerum, vt eum occideret, ne mulieris manu periisse diceretur. quo facto fratribus debitas impietatis pœnas exsoluit, simul & crudelitatis, quam in Sicimitas vsus est: quæ quidem clades iuxta Iothanis præsagiũ illis accidit. cæterùm [e] exercitus, duce mortuo, miles in suas quisque domos reuersus est. Israelitarum

An. mundi 2694. Ante Christum natum 1270.

a *Sicima capta ac solo æquata.*

b *Sichimitæ profugi in petra comburuntur.*

c *Abimelechus Thebas capit.*

d *Abimelechũ mulier ferit, & armiger eum occidit.*

e *Thola 23. an. regnauit.* Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 19. *Iud. 10.*

Ann. mundi 2697. Ante Christum nat. 1267.

deinde [a] gubernacula Iairus Gadarenus de tribu Manaſſetide ſuſcepit, vir tum rebus cæteris tum numeroſa prole felix. triginta enim filios habuit, equites egregios, & Galadenæ oppidorum principes. is cum viginti & duos annos in principatu vixiſſet, iam ſenex defunctus, in Camone vrbe Galadenæ eſt ſepultus. Rex autem Hebræorum rurſus in peiore ſtatu erant, legibus autoritatem ſuam non amplius obtinentibus: qua occaſione [b] arrepta Ammanitæ & Palæſtini cum valido exercitu regionem eorum ingreſſi omnia rapinis vaſtabant: & occupatis locis vltra Iordanem, traiicere flumen & reliquam regionem inuadere parabãt. Hebræi vetò calamitatibus caſtigati, ſupplices opem diuinam implorant: & victimis numen placare conati, rogabant vt iram finiret. aut certè moderatius exerceret. Deus autem iam propitius, auxilium eis non negauit. Igitur Ammanitis Galadenam cum exercitu ingreſſis, incolæ eius regionis obuiam illis cum armis veniunt: ſed imperatore carebant: Erat autem [c] quidam Iaphthes, vir patris virtute celebris, qui proprios milites alebat. ad hunc miſſis nuntiis rogabant vt in auxilium veniret, promittentes ſe perpetuum copiarum imperium ei tradituros. ille non admiſit preces, cauſatus quòd nullam opem ei tulerint, dum à fratribus manifeſtam iniuriam pateretur. Cùm enim non eſſet eadem matre natus, ſed externa, quam pater amore captus in ædes induxerat, contempta eius ſolitudine eiecerunt hominem, tunc autem in Galadena degebat, omnibus, quotquot ad ſe venirent, ſtipendia ſoluens. Tandem exoratus, & iureiurando accepto imperium copiarum penes ſe fore, militem ſuum cum eis coniunxit. Et cum maturè quicquid

facto

a *Poſt eum Iair annos 22.*

b *Iſraelitæ ab Ammanitis & Palæſtinis oppreſſi.*

c *Iaphthes Dux Iſraelitarũ creatur.*

facto opus erat prouidisset, exercitus in vrbe Masphaca collocato, mittit legatos ad Regem Ammanitarum, expostulatum quòd res alienas inuaderet. Qui missis aliis oratoribus respondit, ipsos potius iniquè agere, qui Ægyptiorum fugitiui alienis bonis incubarent: postulabátq; vt de regione Amoræa decederent, quæ ad maiorum suorum ditionem pertineat. Contra Iaphthes negabat eum meritò queri de adepta quondam Amoræa, sed magis gratiam debere pro Ammanitide relicta (potuisse enim Mosen & illam occupare.) Se verò agris nequaquam cessurum, quos annis iam trecentis Deo volente tenuissent, & potius litem hanc armis dirempturum. His dictis legatos dimisit. ipse [a] votum fecit, si victoria potiretur, sacrificaturum se quicquid domum reuerso primum occurrisset. congressus deinde cum hoste vicit egregiè: fugientésq; [b] persecutus est vsque vrbem Maniathen. & ingressus regionem Ammanitidem multas vrbes deleuit, præda militi cõcessa: finémq; seruituti imposuit, quam sua gens per annos decem & octo pertulerat. fortunatior militiæ quàm domi. redeunti enim obuiã facta est filia virgo, præter quam nullos alios liberos habuit. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein conquestus de importuno officio, indicauit victimam esse Deo destinatã. at illa non illibenter accepit, gratulatoriam se fore pro victoria patris & ciuium libertate hostili. vnum rogauit, vbi sibi liceret iuuenturem suã cum æqualibus per bimestre tempus deplorare, atque ita voto patrem soluere, quo impetrato, ad præfinitum terminum pater [c] mactauam holocaustoma obtulit, neq; legitimum neq; Deo gratum sacrum faciens, nec quicquam pensi habens quid fama de hoc facto locutura

An. mundi 2742. Ante Christum nat. 1222.

a *Iaphthes votum facit.*

b *Iaphthes Ammanitas fundit fugatque.*

c *Iaphthi filiam mactat.*

An. mundi 2760. Ante Christum nat. 1204.

esset. Petitus[a] post hæc bello ab Ephræmi tribu, quòd sine illis in Ammanitas expeditionẽ fecisset, & nũc solus præda simul & gloria frueretur, primo excusauit, nec ignorasse eos quòd consanguinei bello premerentur, nec auxiliũ attulisse, quod vel non vocatos ferre decebat, vltrò deinde accusauit, quòd iniquè facerent, qui non ausi hostem aggredi, nunc contra cognatos ferocirent. postremò minatus est, pœnas sibi Deo volente daturos, si insanire pergerent, vt verò nihil se verbis proficere sensit, accito è Galadena exercitu venientes excepit: plurimisque in conflictu cæsis, & postquam in fugam versi sunt, præmissis qui vada Iordanis occuparent, intercluso effugio, circiter[b] quadraginta duo millia hominum peremit. Ipse[c] expletis sex principatus annis defunctus sepelitur in patria sua Sebei, quæ sita est in regione Galadena. Huic[d] in principatu successit Apsanes, natus è tribus Iudæ, ex Bethlemis oppido. huic liberi fuêre sexaginta mares triginta, totidem deterioris sexus, quos omnes superstites reliquit, has nuptas, illos vxoribus cura & opera sua coniunctos, cũmq; nihil memorabile in principatu septenni gessisset, admodũ senex diem obiit, in patria sua sepultus. Helon[e] post hunc assumpsit principatũ, tribu Zabulonita: quo per decennium functus, nec ipse quicquam gessit memoratu dignum. Qui deinde[f] successit Abdon Helis filius tribu Ephræmita, ex vrbe Pharathone, nihil præter numerosam prolem habet memorabile, alioqui per summam securitatem & pacem quæ sub eo floruit, nulla data est ei rerum fortiter & gloriosè gerendarũ occasio. filios habuit quadraginta, nepotes triginta: atque egregiis equitibus septuaginta comitatus circumvehebatur, quos omnes

Iud. 12.

a Ephraimi tribus mouet in Iaphthem.

b Ex tribu Ephraim circiter quadraginta duo millia cæsi.

c Iaphthes moritur.

d Apsanes per septennium Iudex.

e Helon per decennium iudex.

f Abdon iudex.

superstites reliquit. Mortuus est iam senex, & in Pharathone magnificè sepultus.

Ann. mundi 2773. Ante Christum nat. 1191.

De Samsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit.

CAP. X.

POst a huius mortem Palæstini superauerũt Israelitas, & tributa ab eis exegerunt per annos quadraginta. ab ea miseria liberati sunt in hunc modum. Manoches quidem vir inter Danitas optimus, & patriæ suæ sine controuersia princeps, vxorem habuit eximia pulchritudine suspiciendam supra omnes eius ætatis feminas: ex qua cum nihil liberorum susciperet, ægrè ferens orbitatẽ, in suburbanũ suum, quod erat in campo magno, cũ vxore ventitans, crebris precibus solicitabat Deum, vt daret sibi liberos. insaniebat autem in vxorem præamore, eiárq; vehementer zelotypus, cúmq; aliquando sola ageret mulier, spectrum se illius oculis obtulit Angelus Dei specie iuuenis pulchri & magni, lætum nuncium afferens, fore b vt ex uore Dei nascatur eis filius, pulcher & insigni robore: qui vbi ad virilem ætatem peruenerit, competendam esse ab eo Palæstinorum insolentiam: iussitq; ne capillitium ei detonderetur, vtque, Deo sic volente, ab omni alio potu abstineret, solæ aqua contentus. postremò addens à Deo se missum abiit. illa marito reuerso Angeli verba indicat, mirè prædicans iuuenis staturã & pulchritudinẽ, ita vt vir tali laudatione motus ad zelotypiã, nõnihil de vxoris pudicitia malè suspicari inciperet. quæ volens hunc mariti stultũ mœrorem adimi, supplex Deum rogauit, vt iterum Angelũ mittere dignaretur, quò ille à coniuge etiam posset consuli. & impetrata hac gratia, rursum in

a Israelitæ à Palæstinis superati. Iud. 13.

Hedio & Ruffinus cap. 13. al. 16.

b Samsonis matri nuntiatur Angelus nunciat.

Ann. mundi 2783. Ante Christum nat. 1081.

suburbano versantibus apparuit [b] Angelus sosæ mulieri. illa rogat vt paulisper maneat, dum virum adducat: quo permittente, cum Manoche mox ad eum reuertitur, quo viso, ne tum quidē suspicari desiit: rogauitq; vt sibi quoque eadē indicaret, illo respondente, satis esse quod mulier sciat. iubet, quisnam esset, dicere: vt, nato filio, referre ei gratiam & munus aliquod donare possint. negauit ille sibi opus muneribus, nec enim horū causa de filio lætum se attulisse muneium. cúmq; iterum rogaretur vt saltem hospitalem tractationem admitteret, non annuit. tandem exoratus vt paulisper maneret dū aliquid affertur, cum mactasset hædum Manoches, coquendúmq; vxori dedisset, paratis omnibus iussit deponi in petra & panes & carnes absq; vasculis. quo facto virga, quam gestabat, carnes attigit: confestímq; flamma emicante cum panibus absumptæ sunt, & Angelus fumo tanquā vehiculo in cœlum ascendere ab eis visus est. Manoche autem solicito ne quid periculi immineret ex aspectu nuntiis, vxor bono eum iubet esse animo, affirmans magno suo bono Deū se vidisse, cúmq; concepisset, diligenter mandata retinuit. Nato [b] deinde infanti. Sāson est nomē inditū, quod robustum significat: qui mox egregia animi ac corporis indole prædirtus: promisso capillitio victúsq; sobrietate diuinū nescio quid præ se ferebat. Cúmq; adoleuisset, comitatus parentes in Thamnā vrbē Palæstinorum conuentus tempore, implicitus amore puellæ indigenę, rogauit suos parentes, vt id connubium procurarent. quibus excusantibus quòd diuersi esset generis, quódq; religio vetaret eiusmodi nuptias, vicit iuuenis pertinacia effecítq; vt [c] virgo sibi desponderetur, crebro deinde sponsam inuisens, in itinere ad leonem

a *Manochi Angelus iterum appa. ret.*

b *Samson natus. Iud. 14.*

c *Samson Palæstinā virginem ducit.*

leonem incidit, nec tamen eius occursum de-
clinauit, licet inermis, sed [a] nudis manibus ad-
ortus beluæ fauces elicit, eiúsq; cadauer in du-
metum viæ vicinũ abiecit, aliquot post diebus
eandem viam ad puellam remetiens, offendit
examen apum mellificare in leonis pectore, &
sumptis inde tribus fauis, eos cum cæteris mu-
neribus adamatæ obtulit. Ad nuptias deinde
celeb ãdas Thamnitas cõuocat, qui quod vires
eius haberẽt suspectas, honoris specie triginta
assectatores ex æqualium numero iuueni adhi-
bent, iussos obseruare ne quid auderet. Conui-
uis dein de, vt fit, hilarescentibus, ait se quæsti-
nem propositurum suis sodalibus, quam si intra
sex dies soluerent, cuiq; sindonẽ se daturũ &
tunicã, qui tũ quòd sagaces videri cuperent, tũ
quòd lucrũ nõ fastidirent, iubent eũ propone-
re. Ille [b] ex voraci, inquit, cibus prodiit, & ex
immiti suauitas. in his explicandis cũ hæsissent
triduo, nec proficerẽt, puellã aggrediuntur mi-
nis simul & precibus, vt expiscata secretũ è ma-
rito indiciũ sibi faceret, ille repulsis aliquãdiu
blandiciis, cum rogandi finẽ non faceret, & la-
chrymans gratã se illi negaret, tandẽ nihil su-
spicãs rẽ totã de leone aperit, & vnde tres illos
fauos nactus fuerit, illa [c] iuuenibus prodit om-
nia. ergo cũ præfinita soluendæ quæstioni dies
adesset, ante solis occasum cõuenientes, Neque
leone, inquiunt, quicquã occurrenti immitius,
neq; melle gustanti suauius. Ibi Samson subie-
cit, neq; muliere dolosius, quæ vobis quæstionẽ
nostrã aperuit. Nihilominus illis persoluit quæ
promiserat, spoliatis [d] quibusdã Ascalonitis,
quos fortè per viam inuenit obuios: sed iratus
mulieri remisso nuncio res suas sibi habere ius-
sit, ac gerere, at puella contempta vt vicissim
illi moueret stomachum, nupsit eius sodali.

Ann. mundi 2791. Ante Christum nat. 1173.

a *Samson Leonem nudis manibus discerpit.*

b *Samsõ Thamnitis anigma proponit.*

c *Samsonis vxor Thamnitis aperit anigma.*

d *Samson Ascalonitas aliquot trucidat, eúsq; exuuias affert illis qui soluerant.*

Anno mundi 2791. Ante Christum nat. 1173.

qui priores nuptias conciliauerat. Hac contumelia cõmotus Samson, decreuit de tota gente pœnas sumere: & commodum maturis segetibus tempus iam messis aderat. ergo [a] comprehensis trecentis vulpibus, & facibus ad caudas earum adnexis, per arua Palæstinorum omnes dimisit, quibus passim discurrentibus totus frugum prouentus momento ferè temporis concrematus est. Quo cognito gentis principes, & quid Samsonem ad perpetrandum facinus mouerit, missis in hoc Thamnam satellitibus, vxorem quondam eius cum cognatis, damni dati reos prius factos, viuos exusserũt publicè. Samson autem in Palæstinos latè grassatus cædibus, ad habitandam Ætam se contulit. ea est petra benè firma in tribu Iudæ sita. At Palæstini totã tribum bello impetunt. quibus bellum deprecantibus, quòd nec Samsonis culpæ essent affines, nec de solenni tributo quicquã diminuerent, responsum est non absoluendos ab hoc crimine in Samsonis deditionem facerent. Illi [b] volentes hanc suspicionẽ à se amotã armatis tribus millibus ad petrã veniunt: & expostulantes, quod suis facinoribus Palæstinos Hebræis infensos redderet, qui irritati facilè possent toti genti magnam aliquam cladẽ rependere, dicentésq; in hoc se venisse, vt comprehensum illis dederent postulabant consensu ipsius facere hoc sibi liceat qui, iureiurando accepto nihil prẽterea molituros, sed hosti tantũ deditionem faciendam, descendẽs de petra in cognatæ gentis potestatem se permisit: & illi vinctum prius duobus funibus Palæstinis tradendum ducebant. cũmq; ventum esset ad locum, qui obscurus antè, nunc ex Samsonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abessent à castris hostium, procurrentibus obuiam

Iud. 15.

[a] *Samson Palæstinorũ fruges comburit.*

[b] *Samson traditus Palæstinis.*

uiam Palæſtinis,& lætitiam,re ex ſententia geſta,clamore teſtantibus:Samſone [a] abruptis repentè vinculis, arreptáque maxilla aſini quæ fortè iacebat præ pedibus,in medios hoſtes irruit:qua feriens quotquot aſſequi potuit, circiter mille interfectis, cæteros metu terga dare compulit. qua victoria plus ſatis elatus,& opis diuinæ immemor, cum totum ſibi tribueret, quòd maxilla tantũ armatus fudiſſet ac fugaſſet hoſtiles copias, ingenti ſiti oborta, cõfeſſus nihili eſſe quantaſlibet vires humanas,Deo victoriã acceptã retulit:ſuppléxq; rogauit, vt arrogantiæ data venia,ſuccurreret & periculo ſe eximeret,nec irritæ fuêre preces, ſed [b] copioſus fons ſubitò è quadam petra prorupit. Loco maxillæ nomen Samſon impoſuit, quod in hodiernũ vſq; durat.Poſt hoc prælium iam Palæſtinos contemnens venit Gazam,& in publico diuerſorio egit.Quo audito Gazeorũ magiſtratus, ne clàm abire poſſet, ſtationes pro portis collocant. Samſon [c] verò qui inſidias maturè ſenſerat,circa mediã noctẽ ſurgens, portas cũ ipſis clauſtris ac vectibus cæteróq; paratu reuulſas,& humeris impoſitas,in montem qui eſt ſupra Hebronem perlatas depoſuit, paulo verò pòſt à patriis inſtitutis deſciſcere & in peregrinos mores degenerare incepit, quod ei omniũ malorũ fuit principium. Cùm [d] enim meretricem quandam Palæſtinam adamaſſet, nomine Dalalen, conſuetudine eius delectabatur.Quãobrem qui apud Palæſtinos rerum potiebantur,accedunt eam,& magnis pollicitationibus inducunt,vt eliciat è Samſone cauſam tanti roboris,propter quod inuictus haberetur ab hoſtibus.Aſſenſit illa,& cũ prima occaſio data eſt, inter compotationem & muliebres blanditias extollens eius res geſtas,omni aſtu vtebatur vt

Anno mundi 2791. Ante Chriſti nat. 1173.

a *Samſon aſini maxilla mille viros interfecit.*

b *Samſon ſitiens impetrat precibus. Iudic. 16.*

c *Samſon Gazæ portas reuulſas aufert.*

d *Dalale meretrix à Samſone cauſam tanti roboris expiſcari conatur & ter deluditur.*

Ann. mundi 2791. Ann. Christum nat. 1171.

cognoſceret cur tantopere virtute excelleret. Samſon verò adhuc mentis compos eiſdem artibus contra mulierē vtens: ſi ſeptenis, inquit, vitibus flexilibus reuinctus fuero, fiam nihilo aliis fortior. Tacuit illa, rem ita ſe habere putans, communicatóq; ſuper hoc cum magiſtratibus conſilio, incluſáque in penitiore domus parte manu militum, benè potum ac ſopitum accuratè, vt ab ipſo didicerat, vinxit. deinde excitato indicat, adeſſe quoſdam qui illum vellent aggredi, ille ruptis virgeis vinculis ad reſiſtendū ſe expedit. Mulier tūc fruſtrata paulo pòſt aliam opportunitatem nacta, grauibus querelis aggreſſa eſt virum, quòd amanti non ſatis fidens, celaret eam id, quod maximè ſcire cuperet, ac ſi neſciat tacere. quicquid alios ſcire amaſio ſuo non expedit: rurſúmq; ſimili figmento eluſa eſt, cum ſeptem funibus alligatū perditurum ſe vires diceret. experta enim hoc quoq; nihil effecit: cúmque vrgere non deſiſteret, tertiò mulierem ludificatus eſt, dicēs capillos ſuos oportere implecti licio, atq; ita parari vincula. Ac ne hoc quidē verum experta, poſtremo adhibitis omnibus artibus nō prius rogandi finem fecit, quàm fatali iam neceſſitate inſtante, victus importunitate Samſon in gratiam mulierculæ ſuum ipſe ſecretum prodidit. Deus, inquit, mei cutā habet, & eius prouidentia natus hanc comam alo, cuius tonſurā ipſe mihi interminatus eſt. nam in eo capillitio totas ſibi vires cōſiſtere. Hoc cognito, neſciēti comam derāſit, & hoc pacto imbecillem factū inimicis prodidit, repugnare amplius nō valentem. illi orbatum oculis & vinctū abduxerunt. Procedente deinde tempore cum iam capillus repullularet, cúmq; ſolenne Palæſtinis adeſſet epulum, conſidentibus optimatibus in quodam

a Samſon ſui roboris cauſam Dalile aperit, Palæſtini oculis orbatū vinctúmq; abducunt.

fano

fano cuius tectum duabus columnis sustinebatur, accitus est & Samson, vt misero inter compotandum illuderent, qui hoc extremum malũ existimans quòd illusores vlciscì nõ quiret, iubet puerum, à quo manu ducebatur, vt ad illas columnas se acclinet, iam, vt tũ simulabat, defatigatum: quibus admotus sic eas concussit, vt subuersæ, totius ædificij ruinam traherent, qua [a] tria millia hominum sunt oppressa, & inter cæteros ipse Samson. Hic [b] finis viri fuit, exacto principatus anno vigesimo, admirandi ob incõparabilem animi simul ac corporis fortitudinem, qua in hostium perniciem vsq; ad extremum halitũ vsus est. Nam quòd à muliere deceptus est, humanæ infirmitati imputari conuenit, pronæ ad eiusmodi vicia. cætera dignus sempiterna memoria virtutis nomine, cognati verò eius cadauer in patriam reportatum, apud Saraſam oppidum monumento maiorum intulerunt.

Au. mundi 2811. Ante Christum nat. 1153.

a *Samson cum tribus millibus Palestinorum moritur.*

b *Samson viginti annos regnat. Rub. 1.*

Quomodo filij Sacerdotis Eli à Palestinis in prælio cæsi fuerint.

CAP. XI.

POst Samsonis autem obitum præfuit Israelitis [c] Elis Pontifex, in cuius principatu fames valida eã regionem inuasit. quam non ferens Abimelechus Bethlemorũ ciuis, quod oppidũ est tribus Iudæ, assumpta vxore Naami, & filiis cõmunib. Chellione & Mallone, in Moabiticam terram migrauit. cũmq; ibi prospera fortuna vteretur, filiis suis vxores dedit eius gẽtis fœminas, Chellioni Orphã, Ruthẽ Malloni. exacto autẽ decẽnio, Abimelechus cũ filiis breui tẽpore alius post aliũ obiit. quo casu Naamis in maximũ mœrorem coniecta desolata à charissimis quorũ consuetudinẽ amori patriæ præferebat, mutato pro re consilio reuersa [d] ad suã

c *Eli Sacerdotis tempore annona caritas.*

d *Naamis post mariti & filiorum obitum cum Ruth in patriam redit.*

An. mundi 2811. Ante Christum nat. 1153.

decreuit.iam enim res patriæ in meliori statu esse perceperat. Nurus autem eius non sustinebant ab ea diuelli, & velit nolit comitari eam volebant. at illa precata eis felicius coniugiũ, quàm in quo cum filiis suis vixissent,& in reliquis rebus prosperitatem,& docens quod in se nihil esset opis,rogabat,vt manerent,néve, relicta patria,in euentum incertum sequi miserã socrũ cuperent. His monitis Orpha paruit:Ruthem [a] verò nolentem manere,cuiusuis fortunæ futuram sociam secum socrus abduxit. Quæ postquàm vnà peruenerunt Bethlema, Bozus, Abimelechi cognatus eas excepit hospitio. cúmq; Naamis à ciuibus suo nomine appellaretur,iustius,inquit,vocaretis me Marã. Significat autẽ Hebræorũ sermone Naamis felicitatẽ,Mara doloré.Et cùm esset messis tempus,Ruthe permissu socrus exibat ad spicilegiũ, vt cibos sibi pararent, casúque in Bozi rus deuenit. qui cùm paulò post superueniisset, conspicatus puellam,de ea villicum percontatur. is denarrauit omnia domino,quæ paulo ante ex ipsa cognouerat qui exosculatus in ea benenolẽtiã erga socrum,& affectum erga defunctum maritum,noluit spicilegio contentã esse,sed permisit vt sibiipsi meteret quantum posset, ac sumeret: mandauítq; villico ne eam prohiberet, & vt vnà cum messoribus prandium ac potum ei præberet.Ruthe verò acceptam ab eo polentã seruauit socrui, & vespere cum frugibus collectis simul attulit: sed & Naamis seruauerat ipsi quasdam partes ciborum, quos ei vicini cõtulerant.narrat deinde socrui, quid ei Bozus dixerit: auditóq; ex ea, quòd cognatus esset, & propter pietatem forsan curam earum habiturus,exiuit etiam sequentibus diebus ad spicilegium cum Bozi ancillis.post aliquot dies; ac

[a] *Ruth in Bethlehem proficiscitur. Ruth.2.*

[b] *Bozus Naami & Ruth amicus.*

mordeà

hordei tritura peracta, venit Bozus in suũ rus, & cubabat in area. hoc a cognito cogitauit Naamis in rem ambarum fore si Ruthe cum eo cubaret: nilitque eò Ruthem dormituram ad pedes eius. quæ nefas rata non parêre socrui, fecit quod iussa est. ac primò non sensit hoc Bozus altum dormiens: sed circa mediam noctem expergrectus, sentiénsque eam vnà cubare, quæsiuit quænam esset. edidit illa nomẽ, & famulã se in eius potestate dixit. Tacuit ille tũ, sed mane summo priusquam famuli ad opus surgerẽt, excitatã iussit hordei quantũ ferre posset capere, & prius quã aliquis eã ibi dormiuisse videat, ad socrũ redire, cauendos enim tales rumores, maximè si non de nihilo oriã ur. Cæterũ meũ, inquit, consiliũ est hoc. rogabis eũ qui tibi propinquior est quã ego, ante vxore opus habeat. quod si aiat, sequeris eum: sin minus, mea legitima cõiux eris. Hæc verba vbi renunciauit socrui, bonam spem habuerunt, Bozo res earum curæ futuras: circa meridiem verò reuersus ille in oppidum, senatum coire fecit: ac mox b Ruthẽ & cognatum illum acciuit. Qui postquã venit: Abimelechi inquit Bozus, & fratrum sortẽ possides. fassus est aleer possidere se. idque iure propinquitatis. Tum Bozus, ergo non ex parte tantum legum meminisse oportet, sed omnia iuxta præscriptum earũ facere. ecce adest mulier, quam si vis possessionẽ agrorũ retinere. lex te ducere iubet, at ille Bozo & sortem & mulierem cessit, quandoquidem & ipse defunctorum esset cognatus. Sibi enim iã & vxorẽ esse & liberos. Id Bozus apud senatum contestatus, iussit mulierem accedere illum, & iuxtà legem calceum ei detractum in faciem incutère, quo facto, Bozus duxit Ruthem, & anno elapso natus c est illis infans masculus. hunc

An. mundi 2811. Ante Christum natum 2153.

Ruth. 3.

a *Ruth socrui suasu ad pedes Bozi cubat.*

Ruth 4.

b *Bozus, Ruth cognatũ, vt ducat hortatur.*

c *Bozus ex Ruth Obedẽ Dauidis auum genuit.*

An. mundi 2811. Ante Christum nat. 1173.

Naamis nutricans Obedem de consilio mulierũ nominauit, sibi in senectute cõstitutæ inseruiturum. nam ea vox Hebræis inseruientẽ significat. ex Obede prognatus est Iessæus, ex hoc Dauid rex, qui posteris suis regnum reliquit per viginti & vnã ætates duraturum. Hæc necesse habui de Ruthe narrare, volẽs Dei potẽtiam ostendere, cui facile est etiã vulgares homines ad amplissimam dignitatem perducere, sicut perduxit Dauidẽ ex mediocribus maioribus oriundum. Porrò Hebræi per hoc tempus rebus suis iam labantibus, bellum Palęstinis inferunt ob causam talem. Eli Pontifici duo filij fuerunt, Ophnes & Phineeses, hi cõtra omne ius & fas, omnia sibi licere volebant: nec contẽti honorariis muneribus, etiam à rapinis non abstinebant: mulierum insuper, religionis ergô confluentium ad sacrum locum, pudicitiam, vel vi vel donis expugnabant, ita vt nihil à tyrannorum moribus differrent. hanc insolẽtiam iuuenũ & pater ipse magnopere detestabatur, diuinam vltionem nunquam non expectans & populus iniquissimè ferebat, postquam autem illorum exitiũ Deus & patri & Samueli prophetæ etiam tum puero prædixit, tũ verò non aliter quàm defunctos filios lugebat. Sed priusquam de clade, in qua sunt absumpti, dicam, quædam de hoc Propheta narranda sunt. Helcanes Leuita vir ingenuus Ramathã vrbem in sorte Ephræmitarum habitans duas vxores habuit, Annam & Phenannam: ex quarum posteriore liberos suscepit, nihilominus altetam quanquam stetilem diligens is cum sacrificarum veniisset in Siluntem, vbi tunc Dei tabernaculum fuisse diximus, & de epulo partes vxoribus ac liberis distribueret, Anna [b] videns alterius liberos cum ma-

1. Reg. 2. a Eli Pontificis filij Ophnes & Phineesnefarij.

Hedio & Ruffinus Cap. 15. al. 22.

b Anna Helcana vxor liberos à Deo petit.

ere confidentes, in lacrymas prorupit, admonita orbitatis & solitudinis. cúmque consolationem mariti nõ admitteret, abiit in tabernaculum supplicatura. votúmq. factura, ablata sterilitate matrẽ factã primũ filiũ se consecraturam, ad ministeria Dei non vulgari more educatum, in huiusmodi precibus longas moras protrahentem animaduertens Elis Pontifex, qui ante tabernaculum sedebat tanquam parum sobriam iussit abire, quæ cum respondisset, aquam se potare, sed mœstam quòd liberis careat, precibus à Deo sterilitatis remedium petere, bono animo eã esse iussit, pollicitus habituram ex Dei munificentia filium. tum demum hilaris ad maritum reuersa, cibis antè præ mœrore fastiditis vsa est. in patriam deinde reuersa, breui vterum gerere cœpit. mox a vbi a pariẽdi tempus aduenit, enixa filium, Samueli nomen indidit, quasi dicas exoptatum à Deo: cúmque parentes gratias acturi Deo pro accepto filio, & sacrificaturi rediissent, simúlque decimas ex more afferentes, mulier voti rea puerum Eli tradidit, Deo consecratũ, Prophetámque futurum. itaque & comam alebat, & aqua tantum in potu vtebatur, degebátque circa fanũ, cuius ministeriis educabatur. Helcanæ autẽ alij præterea filij ex Anna nati sunt, & filiæ tres. Porrò Samuel exacto anno ætatis duodecimo Prophetã agere cœpit. Quadam enim nocte dormientem Deus nomine vocauit. tum ille ratus à Pontifice se vocari, accurrit ad eum. Quo negante à se vocatum, Deus idẽ tertio fecit. Tum Elis rem perspiciens ait: Ego mi Samuel nunc quoque, vt ante, silui, sed Deus te vocat, quapropter præsto esse te respõde. Itaq; rursum Deo vocante, rogauit quid iuberet, paratum se ad ministerium offerens. Tum Deus

An. mundi 2818. Ante Christum nat. 1146.

a Samuelem Anna Hel. cana enixa genuit.

1. Reg. 3.

An. mundi 2818. Ante Christum nat. 1146.

quando, inquit, præsto es, audi a imminere Israelitis cladem maiorem quàm credibile est, & filios Elis ambos vna die perituros, & Sacerdotium meum migraturum in familiam Eleazari. Elis enim pluris fecit suos filios quàm meum cultum, idque ne cum ipsorum quidem commodo. Hoc oraculum cum ab adiurato extorsisset Pontifex, alioqui se non contristaturo, certiorem iam expectationem exitij filiorum habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis crescebat, omnes eius prædictiones veras euenta approbante. Per idem tempus Palæstini suscepta expeditione cõtra Israelitas, castra metati sunt apud vrbem Amphecã: & nemine ibi occurrente vlterius processerunt. tandem congressi prælio, Hebræorum b circiter quatuor millia peremerunt, reliquis trepidè in castra compulsis. Quamobrem Hebræi periculum extremum instare putantes, mittunt ad pontificem atque senatum, qui postulent c Arcam in aciem proferri, vt eius præsentia freti hostẽ superent, ignari eum, qui sententiam semel aduersum eos tulerat fore vt vincerentur, maiorem esse quàm Arcam, quæ propter ipsum erat veneranda. venit igitur Arca in exercitum, & cum ea Pontificis filij, accepto à patre mandato si amissa Arca viuere sustineant, ne vnquam in conspectum sibi veniant, quorum Phinees sam sacerdotio fungebatur, patre propter senium honorem concedente. Vehementer autem Hebræis Arca animos addidit, victoriam in hac sitam existimantibus. contra hostes metuebant ne Arca Israelitis esset præsidio: attamen vtrorũmque expectationem euentus fefellit. Nam post conflictum sperata Hebræis victoria Palæstinis contigit: & quam cladem hi timuerant, eam Hebræi passi, cognouerunt fru-

a *Samueli Deus Elis & filiorum pœnam ostendit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 16.

b *Israelitarum Palæstini quatuor millia trucidant.*

c *Hebræi in aciem proferunt Arcã fœderis.*

stra se in Arca fiduciam collocauisse, námque a primo impetu in fugam sunt auersi, in qua triginta hominum millia sunt amissa, inter quos Pontificis filij ceciderunt: & Arca quoque in hostium potestatem deuenit.

An. mundi 2850. Ante Christum nat. 1114.

a *Phinees cũ triginta millibus cadunt, & Arca in hostiũ potestatẽ deuenit. Ibidem.*

Quomodo Elis audita filiorum cede, & Arcæ amissione prolabatur de throno expirauerit.

CAP. XII.

HAnc b cladem & Arcæ captiuitatem postquam in Siluntem Beniamita quidam iuuenis ægrè seruatus è prælio renuntiauit, tota vrbe repleta luctu, Elis Pontifex, qui ad alterã portam sublimis in sella sedebat, audito eiulatu, suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, iuuenem accersit, cúmque audisset euentum prælij, tam militum quàm filiorum cladem satis æquo animo tulit, vt qui Deo prænunciante iam antè hæc præsciuerat. Solent enim longè grauius afficere quæ præter expectationem accidunt. Vt c verò etiam Arcam in hostium potestatem factam cognouit, insperato malo ictus, & doloris impatiens, prolapsus è throno exhalauit animam, vitæ anno nonagesimo octauo, principatus quadragesimo. Eadem die Phineesis quoque alterius è filiis vxor obiit, non valens superesse mariti infortunio. Peperit d ea filium septimestrem quidem, vitalem tamen. cui ob acceptam ignominiam Ioachabes fuit nomen, quã ea vox apud Hebræos significat. Primus e autem hic Elis ex Ithamàti familia, qui fuit alter Aaronis filius, Pontificatum obtinuit. nam antè in Eleazari familia fuit hoc Sacerdotium, quod à patre per manus accipiebat. Ille enim Phineesi id tradidit, quod mox filius & suc-

b *Eli in Silo filiorum cades & Arcæ amissio significatur.*

c *Eli audita Arcæ amissione expiratus.*

d *Phinees vxor Ioachaben parit & moritur.*

e *Eli Pontificis Genealogia & progenies.*

cessor eius Abiezeres filio suo Boceiæ reliquit: ab hoc Ozis filius eius accepit: post quem Elis Sacerdotio potitus est, de quo nunc loquimur: quod mansit eius generi vsque ad Solomonis tempora, quando ad Eleazari familiam rursum rediit.

SVMMA CAPITVM LIBRI VI. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Palæstini peste & fame coacti Arcam Hebræis remiserint.*

II. *Victoria Hebræorum duce Samuele.*

III. *Quomodo Samuel deficientibus per ætatem viribus, rerum administrationem filiis suis commiserit.*

IIII. *Quòd populus offensus Samuelis filiorum moribus, Regem sibi dari postulaverit.*

V. *Saulus iubente Deo Rex declaratur.*

VI. *Sauli victoria contra Ammanitas.*

VII. *Palæstini Hebræis bello aggressi vincuntur.*

VIII. *Victoria Sauli contra Amalecitas.*

IX. *Samuel ad Davidem regiam potestatem transfert.*

X. *Expeditio nova Palæstinorum contra Hebræos.*

XI. *Singulare certamen Davidis & Goliathi, secutaque Palæstinorum clades.*

XII. *Saulus Davidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.*

XIII. *Quòd rex Davidi nefas sit molitus.*

XIIII. *Quomodo David aliquoties insidiis Regis ægrè elapsus, hic tamen cum in potestate*

tem ſuam redactum interficere non ſuſtinuerit.

XV. Hebræi à Palæſtinis magno prælio victum turpiq; quo Saulem Regem vnà cum filijs fortiter pugnans occubuit.

An. mundi 2850. Ante Chriſtum nat. 2114.

Quomodo Palæſtini peſte & fame coacti Arcam fœderis Hebræis remiſerint.

CAP. I.

SARTA de Hebræis[1] victoria, ſacráque Arca, quemadmodum diximus, capta, Palæſtini cum cæteris ſpoliis Azotum eam referunt, & in fano Dei ſui Dagonis inter donaria collocant. Sequenti verò die manè venientes, vt adorarent Deum ſuum, inuenerunt eũ è baſi excidiſſe, & pronum proſtratum ante Arcam: quod ægrè ferentes in priſtinum locum eum reponũt. cúmque ſæpius illuc accedentes, ſemper proſtratum & adorabundum reperirent, ſtupor maximus ac perturbatio totum populum inuaſit. poſtremò[b] grauiſſima peſtis Azotiorum vrbem atque agrum adorta eſt. correpti enim dyſenteria cruciabiliter moriebantur, nonnulli interanea vitiata morbóque corroſa euomebant. Ager[c] verò totus ſcatebat muribus qui omnia vaſtantes, nec ſegetibus parcebant, néc cæteris fructibus. His calamitatibus Azotij preſſi, nec valentes amplius tolerare, intellexerunt Arcam in cauſa eſſe, & victoriam cum eiuſmodi ſpoliis luctuoſam ſibi contigiſſe. miſerunt igitur ad Aſcalonitas, poſtulántes, vt Arcam in ipſorũ vrbem transferrent: qui non grauatim Azotiorũ legationi annuentes, cupidè Arcam ad ſe receperunt, móxque eiſdem, quibus illi, malis laborauerunt. Cum Arca

1. Reg. 5. Hedio & Ruffinus. Cap. 1.

a *Arca ſanctiſſima à Palæſtinis in fanum Dei ſui Dagonis defertur.*

b *Azotii propter Arcam ereptã horribiliter cruciantur.*

c *Mures Azotiorum agrum vaſtant.*

Ann. mundi 2850. Ante Christum nat. 1114.

enim simul etiam calamitates sunt translatæ: itaq; hinc quoque ablegata est ad alios, sed ne apud illos quidem permansura. agitati enim eisdem pestibus, ad vicinas vrbes eam transmittebant, atque in hunc modum quinque Palæstinorum vrbes peruagata est Arca, veluti tributum per singulas pœnam violatæ religionis exigens. Quæ defessæ tot malis, & aliis exemplum factæ ne Arcam reciperent talia hospitij præmia referentem, nihil superesse videbant, quàm vt bono aliquo modo à se eam ablegarent, & cùm conuenissent quinque ciuitatum Principes, Gittæ, Accaronis, Ascalonis, Gazæ & Azoti, dispiciebant [a] quid facto opus esset. Ac primum visum est remittendam esse Arcam ad suos, cuius captiuitatem Deus vlciscceretur, quum tot mala simul cum ea regione ingressa homines & agros vastare non desinant. Nec defuerunt qui huic sententiæ contradicerent, negantes hæc imputanda captiuæ illi Arcæ: cuius si tanta vis esset, aut si omninò Deo cara fuisset: *nunquam illam in diuersæ religionis hominum manus deuenire permisisset:* suadentésque vt hos casus æquo animo ferrent, & sic cogitarent hæc omnia non aliunde quàm à natura prouenire quæ & corporibus & terris & plantis & cæteris potentiæ suæ subditis per certas temporum vices huiusmodi mutationes ingenerare solet. Sed vicit sententia probatæ prudentiæ hominum, qui tunc aptiora ad propositũ negotiũ censere videbantur. His [b] neq; remitti arcam placuit, neque retineri, sed pro quinque ciuitatibus quinque statuas aureas dedicari Deo in testimonium gratitudinis, quòd eius fauore seruati essent ex ea peste quam humanis remediis euadere fuerit impossibile: & eodẽ mures aureos addi illis similes qui agris vasti-

1. *Reg.* 6.

a *De Arca sacra consultatio.*

b *Deliberatione de Arca sacra cõclusa.*

vastitatem intulerunt. His omnibus in loculũ inclusis & super Arcam impositis plaustrum ei nouum fabricati: vaccas deinde nuper enixas plaustro subiungi, inclusis domi earum vitulis, ne sint impedimento matribus, & vt fœtuum desiderio magis properent. ipsas verò deduci in triuium Arcam vehentes, atq; ibi relinqui vt quamcunq; velint viam ineant. Et si quidẽ ad Hebræorum regionem se verterint, ad eámque perrexerint, credere Arcam fuisse calamitatum causam. sin aliò deflexerint, retrahendas ex itinere, indubitato argumento nihil in hac inesse vitium. hoc consilium omnibus calculis est approbatum, quod mox opere sunt executi: & paratis quæ diximus, productóq; in triuium plaustro, ac ibi relicto, ipsi retrorsum discesserunt.

An. mundi. 2851. *Ante Christum nat.* 1113.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis.

CAP. II.

VAccis autem veram viã ingressis, & recta non aliter, quàm si deducerentur, tendentibus, principes Palæstinorum sequebantur, cupientes cognoscere quò peruenirẽt, & vbi plaustrum sisterent, Vicus [a] est quidam in tribu Iudæ, nomine Rethsama. huc, postquam venerũt vaccæ tametsi pulchram planitiem ante se haberent, viterius tamen non sunt progressæ, sed ibi plaustrum statuerunt: ad [b] quod spectaculũ à vicanis mox cum gratulatione est cõcursum. Cum enim esset messis, & fruges ex aruis comportarentur: vt viderunt Arcã præ gaudio mittentes opus è manibus, ad plaustrum illud properabant. demptam deinde Arcam, & vas quod statuas illas ac mures continebat, in petra quadam quæ in campo exstabat, deposuerũt: & acciis victimis pernobis sacrificio splendidè e-

Ibidem.

a *Arca sacra Rethsamma peruenit.*

b *Gratulatio Bethsamitarum super arca sacra.*

An. mundi 2851. *Ante Christum nat.* 1113

pulati, plaustrum simul ac vaccas holocaustoma Deo fecerũt. quo[a] viso principes Palæstinorũ retrò ad suos sunt reuersi. Cęterũ indignatio Dei Bethsamitas inuasit, ex quib. septuaginta occidit, quòd cùm non essent sacerdotes, profanis manibus contrectare Arcam sint ausi. quæ res lætitiam vicanorum nouo luctu nonnihil obscurauit, eò magis quòd suos non fatali morte, sed diuina vltione extinctos desiderabant. quãobrem indignos se ducentes qui hospitium Arcæ præberent, mittunt nuncios ad vniuersos Hebræos, qui certiores faciant de Arca à Palæstinis reddita. illi [b] re cognita trãsferũt eam in Cariathiarim, vrbem vicinam Bethsamitis, atq; ibi apud Aminadabum quendam Leuitam, opinione religionis ac iustitiæ celebrem, in ædib. eius collocant, idoneũ sacrarũ locũ existimãtes vbi vir iustus haberet domicilium. cura Arcæ commissa est eius filiis, quam per viginti annos cum summa laude gesserunt. tot enim annos in Cariathiari mansit, quatuor solis mensib. apud Palæstinos detenta. Cúmq; [c] populus toto hoc vicennio votis & sacrificiis operam daret, magnámq; religionem & cultus diuini curam præ se ferret, propheta Samuel animaduersa eorum promptitudine, putans se nactum occasionem adhortandi ad libertatem, & bona quę illam sequũtur, orationem & tempori accõmodans & negocio, verba in hanc fermè sententiã ad eos fecit: Viri [d] Israelitæ, quandoquidẽ nec hostis infestus esse desinit, & Deus vestris precib. flexus propicius esse incipit, oportet nõ votis tantum libertatẽ expetere, sed eo totis viribus incumbere, vt vel nunc tandem illa potiri contingat. Cauete ergo ne vestrismet moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisq; colat iustitiam, expulsis omnibus vitiis ex animo, purgetur

a *Ruffinus ponit Deum percussisse de populo septuaginta viros, & quinquagies millia plebis, vt est 1. Reg. 6. 1. Reg. 7.*

b *Arca in Cariathiarim transfertur.* Hedio & Ruffinus Cap. 2.

c *Israelita vota pœnitentia.*

d *Samuelis ad Israelitas oratio.*

purgatas mentes ad Deum conuertite, & in eius veneratione cõstanter perseuerate. hæc enim facientibus breui omnia bona venient, & in primis noua libertas & victoria de hostib.: quę neque armis, neque robore corporum, neque copiarum multitudine consequi licet. nõ enim his rebus Deus præmia proposuit, sed probitati ac iustitiæ: qui vestram expectationem nõ fallit, mihi credite. Hanc [a] adhortationem alacris populus faustis acclamationibus excepit, prõptum se offerens ad omnia quæcunque Deus velit ac iubeat. Samuel [b] antè edixit, vt cõuenirẽt in oppidum Masphatim, quæ vox conspicuum significat. ibi hausta aqua libauerũt Deo, & indicto vnius diei ieiunio, publicè supplicatum est. Nec latuit Palæstinos, Hebræos circa Masphatim congregari, sed cõfestim cum magno exercitu affuêre, sperãtes se illos nec opinos posse opprimere. quapropter [c] trepidi ad Samuelem concurrunt. consilium dubiis rebus petentes, nihil dissimulantes, non esse sibi satis vel virium, vel animi ad confligendum cum tã potente hoste, à quo toties victi discessissent: & libẽter quieturos, si liceat, ne vltrò sibi perniciem accersere videantur. conuenisse se ad supplicationes & sacrificia, vtque sacramẽto ad militiam adigerentur: nunc imparatis & inermibus imminere hostem, vt nulla spes salutis supersit, ni Deus à propheta exoratus periclitãtes in tutelã accipiat. Ille [d] iubet eos securo animo esse, neque enim auxiliũ Dei defore. & mactato agno lactãte, rogat Deum vt in se spectantes protegat, & à vi Palæstinorũm tutos faciat, néve patiatur iam itertũ ab eodẽ hoste cladem accipere. hac victima egregiè litatũ est, & Deus præsens ac propitius in flagrem victoriam genuit, sed [f] priusquam tosa flamma absume-

An. mundi 2871. Ante Christum nat. 1093.

a *Samuelis ad saluarẽ pœnitentiã adhortatio.*

b *Ieiunium, preces, & supplicatio Israelitarũ in Masphatim.*

c *Quæ hostis perissimum in militia opponenda.*

d *Samuel populũ consolatur. Sacrificiũ & precatio Samuelis.*

f *Victima tolesti flamma absumpta, auxiliũ diuini indicium.*

An. mundi 2871. Ante Christum nat. 1093.

ret, nondum sacro peracto, hostis in conspectu aciem explicat, rem factã se habere putans, interceptis Iudæis imparatis ad pugnam, & tantum non inermibus, vt qui non in hoc in eum locum conuenerant. At longè aliter accepti sunt quàm crederent, etiam si quis prædixisset. Primùm [a] enim terra, iubente Deo, sub pedibus eorum intremuit, & vacillante vestigio nutabant, nonnulli etiam in improuisos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris attoniti, & ignis fulguribus oculos ac manus semiustulati, vt ne arma quidem retinere possent, in fuga spem totã ponebãt. cum [b] subitò Samuel in perturbatos irruit. cæsisque plurimis, reliquos vsque Corræos (id loco nomen est) persequi nõ destitit. & fixo ibi suæ victoriæ fugæque hostiũ termino, qui trophæi vice esset, appellauit eum Portẽ, in signum donatę à Deo contra hostem fortitudinis: qui post hanc cladem nunquam bellum instaurare est ausus, sed cohibente metu & accepti incommodi memoria, intra fines suos se continuerunt: & inuersis rerum vicibus, eorum ferocia in partes victoris trãsiit. Nec his cõtentu Samuel, crebris expeditionib. & multis cædibus eos vastauit, donec omninò superbiam gentis perdomaret, agrum [c] etiam quem prælio victis Iudæis abstulerãt, quàm late inter Gittam & Accaronem patet, armis recepit. Reliqui verò Chananæi pacem eo tempore cum Israelitis habebant.

a *Horrendum in hostiũ acie terræ motus.*

b *Samuelis de hostibus victoria.*

c *Iudæorum agrũ armis Samuel recuperat.*

Quomodo Samuel deficientibus per ætatem viribus, rerum administrationem filiis suis commiserit.

CAP. III.

REbus autem populi compositis, & iuridicis conuentibus per certas vrbes institutis, Samuel

muel a singulis annis bis eas obibat, & iura reddebat: multóque tempore hanc præcipuam curam habuit, vt patris legibus Respublica administraretur. Deinde senio grauãte, vt consuetis muniis sufficere nõ posset, filiis suis b principatum & curam Reipub. tradidit: quorum seniori Iohel, iuniori Abia, nomen erat: mandauitq. vt alter in Bethelis, alter in Bersabe ius diceret, partito populo, & sua cuique iudici parte attributa. In his manifestum c exemplum exhibitum est, non semper patribus similes nasci filios, sed interdum ex malis bonos, sicut tunc contrà ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis institutis diuersissimã viam ingressi, muneribus corrupti iustitiam opprimebant, solutique in luxum ac delicias, tum Dei voluntatem tum patris contemnebant, cui nihil magis erat cordi, quàm vt in populo iustitia vigeret quàm maximè.

Quomodo populus offensus Samuelis filiorum moribus, Regem sibi dari postulauerit.

CAP. IIII.

POpulus autem vidēs Rempub. eura & diligentia prophetæ optimè constitutã, labefactari per filiorum eius impotentiam, vehemẽter offensus ad patrem concursum fecit, qui tũ habitabat in vrbe Ramatha: & d commemoratis filiorum eius iniquitatibus, quódque ipse iã senio debilis, more solito præesse administrationi rerum nõ posset, obnixè precabatur, vt Regem aliquem declararet, qui toti genti cum Imperio præsit, & à Palæstinis illatæ toties iniuriæ pœnas debitas exigat. Hæc d populi volũtas vehementer Samuelem contristauit, qui propter innatam iustitiam non amabat regiam potestatem

Ab. mundi 2871. *Ante Christum nat.* 1093.

a *Samuel leges, & iudices constituit per vrbes singulas.* Hedio & Ruffinus cap. 3.

b *Samuel filios sub, Iohel & Abia principatũ & Reip. curam tradit.*

c *Exemplũ non semper patribus similes nascũ filios.*

d *Israelitæ Samuelis filiorũ iniquitates cõmemorãt, eũq. vt Regẽ alĩque declaret, obnixè precantur.*

e *Samuelẽ populi voluntas contristat.*

An. mundi 2871. Ante Christum nat. 1093.

tem, vt nimiam. Valdè enim optimatũ gubernatione delectabatur, non aliam ad felicitatem populi conducibiliorẽ existimans. adeóque res hæc hominem solicitum habuit, vt nec cibum nec somnum præ cura caperet, sed per totã noctem se in lecto versaret, multa interim animo volutans. Sic a affecto Deus se videndum præbuit, consolatus eum, ne postulata populi ægrè ferat: dicens non tam ad ipsum pertinere hanc contumeliam, quàm ad se, quem nolint sibi solum esse Regem: idque moliri cœpisse iã inde, ex quo primũ ope sua ex Ægypto sunt educti. verùm non multò post futurum est, inquit, vt eos consilij huius serò pœniteat, quãdo nec factum infectum esse poterit, & ipsi suã erga me æquè ac te ingratitudinem damnabunt. Nũc b iubeo te eis creare Regem, quem ego designauero: idque prius quã facias, præmonebis quãtum malorum sibi vltrò adsciscant: protestaberísque eos, te inuito, ad mutationem status in deterius properare. His auditis Samuel, manè conuocatis Iudæis, declaraturum se illis Regẽ promisit, addés c velle se prius indicare, quæ erunt sub Regibus ferenda, & in quantis incommoditatibus erit viuendum. Scitote ergo primum, quòd à vobis abstrahẽt vestros liberos, & alios aurigas sibi facient, alios equites & satellites, & cursores, & tribunos, ac centuriones: & alios item opifices, armorum suorum ac curruum aliorúmque instrumentorũ fabros: præterea villicos agrorum suorum & aratores, & vinearum fossores, & nihil est quod non cogẽtur facere more mancipiorum quæ pecunia parantur. Filias quoque vestras faciẽt sibi vnguẽtarias, & culinarias, & panificas: & ad alia ministeria compellent, quæ ancillæ necessariò verberum formidine obeunt. possessiones etiã vestras

a *Samuelẽ consolatur Deus.*

b *Samuelẽ Deus Regẽ creare iubet.*

c *Samuel Israelitis incommoda sub regibus ferenda indicat.*

ras vobis ablatas eunuchis suis & satellitibus donabunt, & pecorum greges vnicuiuis è suis largientur, &, vt compendio dicam, seruietis vnà cum omnibus vestris Regi, non secus atq; domestici eorum famuli. cúmque hæc omnia patiemini, veniet vobis in mentem huius meæ prædictionis, & pœnitentia tacti supplices Dei miserationé implorabitis, vt vos à Regibus liberet, verùm ille non admittet eas preces, sed repulsos sinet dare pœnas inconsultæ temeritatis. His [a] prænonitionib. multitudo erat surda, nec à proposito dimoueri poterat, contemptis omnibus quæ Samuel in rem eorum afferebat: sed vrgebat obstinatè, vt missa futuri cura Regem crearet: quandoquidem nisi Regis ductu vindicare se de inimicis gentibus non valerét: nec esse absurdum, si, cum finitimi omnes regnentur, & ipsi eandem Reipub. formam accipiant. Samuel verò videns se prædictionib. suis parum proficere, sed pertinaciter eos in sententia manere: Nunc, inquit, abite domum quisque suam, & cùm tempus erit accersam vos, quàm primùm cognouero, quem vobis Regē Deus dare velit.

Ante Chri. num. 1084.

a *Populus in proposito creandi Regē pertinaciter perseuerat.*

Saulus iubente Deo Rex declaratur.

CAP. V.

ERat quidā ex tribu Beniamitide, vir bene natus & laudatis morib. nomine Cis. huic erat filius, nomine Saulus, egregia tū statura, tū specie, quib. respondebat & animus. Hic [b] Cis cū eximias asinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrātes amisisset, filiū cū vno famulo ad eas quærēdas misit. qui cū perlustrata sua tribu eas nō inuenissent, ad alias venit: & cū nusquā cōparerent, decreuit redire, ne patri solicitudinis causa fieret.

b *Saulus asinas amissas quærit.*

An. mundi 2880. *Ante Chri.* 1121.

& dum non longè à Ramatha oppido iter faciunt, famulo admonente habitare ibi prophetam veridicum, eúmque omnino consulẽdum esse: sic enim scituros quid actũ esset de asinis: respondit, nihil se habere quod mercedem diuinationis daret. iam enim viaticum esse consumptum. & dicẽte famulo, superesse quadrantem sicli, eúmque dari posse, nesciebant enim prophetam mercedes non accipere, itum est ad illum: inuẽtisque circa portã virginibus aquatum euntibus, interrogãt [a] vbinam sit prophetæ domicilium. quæ indicatis ædibus, iubent properare prius quàm eat ad cœnam: præbere enim eum epulum, & nihil esse in mora, nisi vt ille primus accumbat. Samuel autem hac ipsa de causa conuiuas vocauerat. nam [b] pridie cum per totam diem precatus esset Deum vt certiorem se redderet, quem creaturus esset Regem, in crastinum se illud facturum pollicitus est: circa eandem enim horam missurum se Beniamitam quendam iuuenem. quamobrem sedebat in solario, expectans præfinitum tempus: quo peracto ad cœnam se conferebat. cúmque Saulum offendisset, Deus inspirauit ei, hũc esse futurum principem. Saulus [c] verò accedens, eũ salutatum prius rogat vbi propheta habitet. hospitem enim se hoc ignorare. cúmq; ille respõdisset, se eum esse, & ad cœnam duceret, dicẽs non asinas tantum quas quæreret saluas, sed [d] omnium omnia bona in potestatẽ eius fore: supra spẽ, inquit, meam sunt ista domine. neque enim ea est mea tribus quæ Reges proferat, & familia mea humilior est aliis familiis, tu verò ludis me, & maiora quã pro mea cõditione loqueris. Propheta [e] auẽ deductum eũ ad conuiuiũ accũbere fecit, & famulũ supra alios vocato, erant hi septuaginta numero. iussitque mini-

a *Saul Samuelis domicilium vbinam sit interrogat.*

b *Samuelis Deus quem creaturus esset Regem, certiorem reddit.*

c *Samuelẽ Saulus accedit.*

d *Saulo Samuel Regiã dignitatem annunciat.*

Samuel Saulum ad conuiuiũ deducit.

stris

An. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

ſtris vt Saulo portionem regiam apponerent: cúmque iam hora dormiendi adeſſet, alij quidem ſurgentes domum quiſque ſuam reuertebantur. Saulus verò apud prophetam cum famulo pernoctauit. & cùm primum dies illuxit, Samuel excitatum eum in viam deduxit. Poſtquam autem egreſſi ſunt vrbem, monuit, vt, famulo præcedere iuſſo, ipſe pauliſper ſubſiſteret. eſſe enim quod ſine arbitris illi vellet dicere, tũ [a] Saulus famulũ ablegat, & propheta deprompta lecytho caput iuuenis oleo perfũdit, ſimúlq; Regem ſalutat, Deum ei honorem hũc ratum facere dicens pro tutela Hebræorũ, quorum iniurias, bello Palæſtinis illato, vlciſci debeat. hæc ita fore hoc argumento cognoſcere poteris. In [b] hoc itinere offendes tres homines religionis ergò tendentes ad Bethela: quorum primum videbis ferre tres panes, ſecundum hędum. hos tertius ſequetur vtrem vini baiulans, hi tibi comiter ſalutato dabunt panes duos, & accipies. inde venies ad Rachelis monumentũ, vbi occurret tibi qui nunciet inuentas eſſe aſinas. Inde progreſſus ad oppidũ Gabatha, in cœtũ prophetarũ incides. & correptus diuino ſpiritu, vnà cũ illis prophetabis, vt quotquot hæc viderint, attoniti miraculo dicant, vnde hęc felicitas Ciſi filio. his ſignis viſis, certò ſcito Deũ eſſe tecum, & ſaluta patrem tuum & cognatos. Venies autẽ Galgala, me accerſente, vt pro his Deo pacificas hoſtias immolemus. His prædictis dimiſit iuuenem: & quicquid prædictũ eſt occurrit ei in hoc itinere. Poſtquam autem domum rediit, percõtante cognato ſuo Abenaro, quẽ præ cæteris diligebat, quomodo ſucceſſiſſet peregrinatio, nihil illũ celauit, nẽ hoc quidem quòd apud prophetam fuiſſet, & ex eo cognouiſſet inuentas eſſe aſinas. de [c] regno tantũ

1. Reg. 10.

a *Saulum Samuel in Regem vngit.*

b *Samuel Sauli in itinere enumerat, vt ipſum, verbis fidẽ habeat, prædicit.*

c *Saul reticet Regiam dignitatem.*

An. mundi. 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

tacuit, ne ea res vel credita inuidiã, vel nõ credita vanitatis opinione ei cõtraheret. quamuis enim & amicus esset & cognatus, tutius tamen ac consultius arbitratus est silentium, reputans credo humanæ naturę infirmitatem, quòd [a] nemo constans in amore, sed etiamsi manifesto diuino suffragio felicitas cõtingat, tamen alios sibi præferri iniquè & inuidè ferunt. Porrò Samuel populum in oppidum Masphatim conuocat, & cum frequentes adesse videret, in hanc sententiam alloquitur. Hæc iussit me dominus suo nomine ad vos perferre. Ego [b] vos in libertatem vindicaui, primum Ægyptiorum seruos, deinde à vicinis Regibus toties victos ac subiugatos, pro quibus beneficiis hanc mihi gratiã reponitis, quòd abrogato mihi quantum in vobis est imperio, quasi nesciatis vtilissimum esse homini à Deo regi, vnum è vestro numero dignioré existimatis, qui vobis præsit: qui subditis tanquam pecudibus pro sua libidine vtens, quidlibet in quẽuis licere sibi volet. non enim fieri potest, vt homo erga hominẽ sic affectus sit quemadmodum ego erga à meipso conditũ. Eia quando plus apud vos potest temerarius animi impetus quàm vel religio vel beneficiorũ memoria, digeratur multitudo per tribus & familias, & fiat [c] sortitio. Quo facto Beniamitice tribus sors exiit. dein familiarũ nominibus in vrnã coniectis. Metri familiæ sors obuenit, postremo cum viritim sortitio fieret, Saulo Cisi filio regnum sortito obtigit. Iuuenis verò qui hoc præsciebat, abdiderat se, videri volens inuitus ad regnum accedere. Tanta [d] fuit præditus modestia simul & temperantia, vt cum pleriq; vel modica felicitate potiti vix sui præ lætitia sint cõpotes, & omnibus se ob oculos ingerãt: hic tot populorũ Rex declaratus ac dominus,

a *Inconstantia amoris in hominib.*

b *Samuelis prophetæ de Rege Saul ad populum oratio.*

c *Per tribus & familias sortitio.*

d *Saulis modestia & temperantia in regno suscipiendo.*

non

non modò non ostentaret se, verùm [a] etiam è subditorum conspectu subduceret, vt non absque negocio posset inueniri. cúmq; nusquam comparente Saulo omnes essent soliciti, hæsitantes quídnam fieri oporteat, propheta precibus Deum appellat, vt latebras indicet, desideratúmq; iuuenem exhibere dignetur, quod vbi impetratum est, mittit qui eum adducant. & postquàm venit, in medio populi iuuenem statuit vniuersis conspicuum, vt [b] qui humeris tenus supra omnes excelleret, & ipsa statura maiestatem regiam præ se ferret. Tum propheta: Hunc [c] vobis Deus dat Regem, contemplamini quantum omnibus præminet, & quàm sit hoc honore dignus. Cúmque populus acclamasset, Viuat Rex: propheta cõscriptis in libro omnibus quæ illis sub regia dominatione erant euentura, recitauit ea populo Rege præsente, & librum in tabernaculum Dei reposuit, vt esset apud posteros prædictionis suę monumentum. His ita perfectis, dimissóque populo, ipse reuersus est Ramatha in patriam. Saulum [d] verò in natale oppidum Gabatha redeuntem multi boni viri comitabantur, vt nouo Regi debitum officium præstantes. Sed plures mali & factum hoc eorũ vitio vertebant, & ipsi cõtempto Regę nullis vel muneribus vel obsequiis gratiam eius demereri conabantur. Mense autem [e] acceptum regnum elapso, exortũ contra Naasen Ammanitarũ Regem bellum apud omnes ex æquo autoritatem illi parauit. Hic enim diu Iudæis vltra Iordanem habitantibus infestus, postremò cum magno & forti exercitu regionem ingressus, vrbes eorum subiugare cœpit: nec contentus libertatem in præsens abstuliſſe, vt omnem rebellandi materiam in futurum adimeret, tam vkrò deditis, quàm vi

Ann. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

a *Saulem e subditorum conspectu sese subduxisse.*

b *Saul præcelsa statura.*

c *Saul Rex à populo declaratur.*

d *Saulum quidam contemnunt, quidam verò contemnunt.*

Hedio & Ruffinus Cap. 5. 1. Reg.

e *Saulis contra Ammanitas bellum.*

Anno mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

subactis dextrum oculum eruebat: vt quoniam scutum siniſtro proſpectum negat, omnino inutiles bello fierent, hoc modo tractatis trans amnem incolentibus in Galadenam exercitum duxit: & caſtrametatus ad primariam regionis vrbem, cui nomen eſt Iabes, oratores eò miſit, qui [a] cõditiones offerrent, vt aut deditione facta dextris oculis orbentur vt alij: aut internecionem hominum & oppidorum excidium expectent. eligerent ipſi vtrum mallent, paruam corporis particulam decidere, an in omnium facultatum ſimul & vitæ diſcrimen venire. Tã ancipiti optione territi Galadeni, nec hoſtile reſponſum dare auſi ſunt: nec pacatum: ſed inducias ſeptem dierum petierunt, vt [b] miſſis ad conſanguineos nunciis poſtularẽt auxilium. & ſi impetratum fuerit, bellum gerant. ſin minus, promittebant ſe deditionẽ facturos quacunque conditione hoſti liberet. Naaſes autem qui Galadenos contemnebat, non grauatim inducias dedit, permiſſis vndecunque ſuppetias implorare. qui eueſtigio per omnes Iſraelitarum vrbes nuncios dimiſerunt, ſignificantes ſe minis Naaſis in extremam deſperationem adductos: ſed quocunque illi venirẽt tantundem metus quantum mœroris afferebant, vt nemo ſe mouere auderet, cæterùm cũ ad regiam quoque veniſſent, & ibi etiam populus ſicut in aliis oppidis afficeretur. nil aliud quàm mœrens. Saulus rure domum reuertens & animaduerſa mœſtitia populi, ſcitatus ſatin' ſaluæ res eſſent, & quæ noua cauſa triſtitiç: ex nunciis omnia cognouit. mox [c] percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabeſenis referre, ſe tertia die venturum auxilio, & ante ſolem exortum hoſtes profligaturum, vt exoriens Ammanitas fuſos ac fugatos, miſeros verò ciues periculo

[a] *Naas Ammanitarum Rex Galadenis iniuſtas conditiones pacis offert.*

[b] *Galadenorum ad Iſraelitas legatio.*

[c] *Saul Iabeſinis auxilium promittit.*

periculo exemptos inſpiciat. atque his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus vti decreuerat.

An. mundi 2880. Ante Chriſtum nat. 1084.

Sauli victoria contra Ammanitas.

CAP. VI.

VOlens [a] autem pœnæ formidine populum ad Ammaniticum bellum excitare. quò celerius conueniret, boum, qui fortè ab opere veniebant, neruos ſuccidit, idem paſſuros minatus qui poſtridie eum armis ad Iordanē non afforent, ſecuturi quocunque ipſe ac prophetæ ducerent. Eo metu factum eſt, vt cùm omnes ad præfinitum tempus præſtò eſſent, recenſitis apud Balam oppidum copiis inuenirentur ſeptingenta millia confluxiſſe abſque tribu Iudę: quæ ſola armauit LXX. millia. Trāſgreſſus dein Iordanem & [b] decem ſchœnorum ſpatiū nocte vna emenſus, ante ſolis ortum, quò deſtinarat, peruenit: & diuiſo trifariam exercitu vndiquaque hoſtem nihil tale expectantem aggreditur: & [c] acriter pugnando, ingenti ſtrage edita, inter cæteros Naaſen Regem occidit. Hæc victoria Sauli nomen apud omnes Hebræos inclytū reddidit, fama longè latéque fortitudiné viri celebrāte. Si qui enim erant qui prius eū contemnerent, tunc mutata in diuerſum opinione nullo non honore dignum prædicabant. nam non contentus Iabeſenos ſeruaſſe, in Ammanitarum regionem irruptione facta totam vaſtauit. & ditato ex præda exercitu, gloriosè domum reuerſus eſt. Populus [e] verò nimio gaudio geſtiens, placebat ſibi quòd talem Regem eſſet nactus, & illis, qui inutilem fore dixerant, inſultabat, rogitans vbi nunc eſſent iſti contemptores, & ad ſupplicium eos depoſcens

a *Sauli ad bellum mandatum & ſeria adhortatio.* 1. Reg 11.

b *Decem Schœni 37. milliaria Italica conſtituunt.*

c *Saul Ammanitas & Naaſen Regem occidit.*

d *Saul nomen ſuum apud omnes Hebræos inclytum reddit.*

e *Saul laudatur à populo.*

Ann. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

& alia multa iactabat, vt solet multitudo, quoties in aliqua felicitate constituta contra autorum aduersarios irritatur. Saulus [a] interea studium quidem ac beneuolentiam eorum collaudabat, sed iureiurando affirmauit non passurum, vt quisquam è consanguinea multitudine tam festo die rapiatur ad supplicium. Perinquum enim esse victoriam à Deo datam ciuili sanguine polluere: sed magis decere vt positis odiis diem epulis ac hilaritate transigant. Posthæc [b] Samuele monente opus esse alteris comitiis, per quæ Saulo rata fiat regni possessio, conuentus fit apud oppidum Galgala: ibi rursum inspectante tota multitudine propheta vnxit Saulum sacro oleo, atque iterum Regem consalutari fecit. Ita [c] factum est, vt mutato Reip. statu, regia dominatio introduceretur. Sub Mose enim & discipulo eius Iesu, qui tum exercitui cum imperio præfuit, optimates rem administrabant. post cuius mortem octodecim an. populus sine summo magistratu vixit, deinde rursum ad pristinam regiminis formam redierunt, qui belli gerendi scientia & fortitudine præcelleret, supremum iudicem constituendo. quam ob rem totum hoc tempus, quo talis status duravit, appellauerunt Iudicum. Samuel autem propheta, priusquam comitia dissolverentur, sic est allocutus populum: Adiuro [d] vos per maximum Deum: qui vobis optimos illos fratres Mosem & Aaronem misit, & patres vestros ex Ægypto eduxit, vt absque pudore ac metu omnive affectu alio, liberè dicatis, num quid contra ius & æquum fecerim, vel propriæ lucri cupiditate, vel in alterius cuiusquam gratiam. Coarguite me, si cuius vitulum aut ouem, aut aliud quid tale accepi: cum tamen huiusmodi munuscula, quæ in quotidianum victum ceduat,

a *Saulis contra aduersarios lenitas.*

b *Saulum Samuel secundum vngit in Galgala.*

c *Distinctio gubernationis in populo Israelitico.*

d *Samuel innocentiam suam populo testatam facit.*

cedunt, ab vltrò dantibus sumere, vitio verti non soleat: aut si cuius iumento ad meas necessitates vsus sum. in his & similibus, si quẽ offẽdi, nunc Rege prẽsente dicite. Acclamatũ est vno ore nihil tale eũ fecisse, sed sanctè & iustè principatũ gessisse. Tũ ille: Gaudeo nullas esse vestras de me querelas, at [a] ego habeo nõnihil quod conquerar, si vera loqui licet: quæ tamen iniuria magis ad Deum attinet, quem certè hoc facto valdè offendistis, quòd aliũ Regẽ popoſcitis. oportebat enim vos meminisse, quòd auus vester Iacobus LXX. solis hominibus vestri generis comitatus, fame coactus in Ægyptũ deuenit. Cúmq; ibi in multa millia propagata esset eius progenies, eáq; graui & contumelioſa seruitute ab Ægyptiis premeretur, inuocantibus vestris patribus, absq; vllo Rege Deus tantam multitudinẽ eripuit, missis in hoc Mose & Aarone fratribus: qui vos in hãc terrã induxerũt, quã nũc possidetis, & tamẽ post talia beneficia nõ semel prodidistis verã pietatẽ ac religionẽ. Nihilominus subiugatos ab hostibus liberauit, dũ eius ope vicistis primum Assyriorum potentiã, deinde Ammanitarũ ac Moabitarum, & postremò Palæstinos. atq; hęc omnia cõfeciſtis nõ Regũ auspiciis, sed ductu Iephthæ & Gedeonis. Quæ igitur demẽtia vos impulit, vt detrectãtes imperiũ Dei, sub Rege esse malletis? Gessi tamẽ vobis morẽ, eo declarato, quẽ ipse elegit. Vt autẽ manifestè sciatis, Deũ vobis iratũ, nec ei placere in regnũ versam vestrã Rẽpublicã, dabo euidens signũ diuinitus. Qualem enim nunquã quisquam, æstatis medio, vidit in hac regione tempestatem, talẽ nunc impetrabo à Deo, quæ verbis meis fidem astruat. Vix [b] ea fatus erat, cum tanta vis tonitruum ac fulgurum & grandinis ingruit, vt attoniti, extremáque timentes

Ann. mundi 2880. Ante Christum nat. 1084.

[a] *Samuel populo peccata & ingratitudinẽ exprobrat.*

[b] *Deus tempestatem diuinitus Israelitis immittit.*

An. mundi 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

faterentur se peccasse, & per insciti am in hunc errorem prolapsos, rogarentq; Prophetam, vt paterno affectu eos complexus, in gratiam Dei placati reponeret, & quemadmodum aliorum anteà, huius quoque peccati veniam impetraret. pollicitus est ille rogaturum se pro eis Deū, & exoraturum: simúlq; [a] consilium dedit, vt probi ac iusti esse perpetuò studerent, nec vnquam obliuiscerentur, in quantas clades & calamitates, ob neglectum virtutis, incidissent: meminissent præterea prodigiorum Dei legúmque per Mosem latarum, si caram haberēt, vel suam ipsorum vel Regis incolumitatem. quòd si hæc negligerent, prædixit grauem vltionem tam ipsis, quàm Regi non defore. atq; ita denuò confirmato in regno Saulo, conuentum missum fecit.

[a] *Adhortatio ad considerationem auxilij & beneficij Dei Israelitis exhibiti.*

Hedio & Ruffino Cap. 6.

Palæstini Hebræos bello aggressi vincuntur.

CAP. VII.

REx autem delectu habito, conscriptúsq; tribus millibus, duo millia sibi voluit esse satellitum, cum quibus ad habitandum Bethela se cōtulit: reliquos [b] Ionathæ filij satellites esse iussit, quē misit in Gabā: ille [c] verò expugnauit castrum quoddam Palæstinorum non longè inde distans. Qui enim Gabam tenebant, perdomitis Iudæis arma ademerunt, & occupatis opportunis locis præsidiis eā communiuerunt, & omni prorsus ferri vsu eis interdixerunt. quāobrem si quando agricolis opus esset aliquo ferramento, puta vomere aut ligone, aut alio ad colendum agrum necessario, à Palæstinis instrumentum erat petendum. Vt [d] verò audiuerunt expugnatum castrum, indignati & non ferendam contumeliam dicitantes, armant contra

1 *Reg.* 13.

[b] *Saul tria millia sibi & Ionathæ filio satellites conscribit.*

[c] *Saul Palæstinorum castrum expugnat.*

[d] *Palæstini in Israelitas signa mouent.*

cõtra Iudæos trecenta millia peditum, currũ triginta millia, equitum sex millia: & castra metati sunt ad oppidum Machmam. His a cognitis Rex Saulus profectus est Galgala: & dimissis præconibus per totã ditionẽ, edicit, vt, qui salua vult libertatem populi, contra Palæstinos arma capiat: dissimulans interim eorum potẽtiam, & negãs tales esse, vt timeri debeant. sed vbi certò compertum est, maximum esse hostiũ numerũ, metus omnes Sauli subditos occupat: & pars in speluncas, ac loca subterranea se abdunt. plures verò vltra Iordanem fugiunt, quæ regio à Gadis & Rubeli tribubus tenebatur. Saulus autẽ accersit Prophetam, vt de cõmuni cõsilio res geratur. Ille renunciat debere cum eodem loco manentem comparare victimas: se enim post septem dies venturum, vt, immolatis Sabbato victimis, cum hoste prælio decernatur. at ille expectauit quidem quantũ Propheta iusserat, sed non per omnia fuit obediens. Cum b enim cunctãs Prophetam cerneret, & se paulatim à militibus deseri, victimas ad altare obtulit. Cúmq; nunciatũ esset, Prophetã aduentare, honoris causa obuiam ei prodiit. Ille c malè factum dixit, quod, neglectis suis mandatis, se absente preces & sacrificia, quæ Dei voluntate facienda erant pro populo, temerè occupasset, Saulo verò excusante, expectasse se ad statutũ dierum numerum: sed cum milites, audito hostem relicta Machma petere Galgala, metu se desererent, necessitate cogẽte, properasse ad sacrificium: Consultius, inquit Propheta, fecisses, si mihi paruisses, & præ nimia festinatione Deum, cuius ego mentis interpres sum, non contempsisses. nam per obedientiam & tibi diuturnitatem regni & posteris successionem parare poterat. Ita Samuel offensus Regis facto

Ann. mundi. 2880. Ante Christum nat. 1084.

a *Israelitæ hostium copijs terrentur.*

b *Saul cõtra Dei mandatum & Samuelis voluntatem victimas ad altare offert.*

c *Samuel Regem Saul accusat.*

Anno mūdi 2880. Ante Christum nat. 1084.

domum est reuersus. Saulus autem cum sexcẽtis tantum militibus & Ionatha filio venit in vrbem Gabaonẽ. horum maior pars non erat armis instructa, quòd ea regio nec ferrũ haberet, nec armorum fabros: quod cura Palæstinorum cautum fuisse diximus. hi [a] diuiso trifariã exercitu, per totidem vias regionem Hebræorũ ingressi omnia populabantur, spectante Saulo Rege cum filio, nec valente prohibere hostem, propter suorum paucitatem. Occupauerant enim collem quẽdam cum Pontifice Achia, qui fuit vnus ex Elis Põtificis posteris, & videntes suorum res impunè agi & ferri, grauiter angebantur, quòd in se nihil esset præsidij. Filius verò Saulis cum armigero suo conspirat, vt clàm ingressi castra hostium tumultum aliquem & trepidationem in eis excitarent: & famulo omnem operam in quemuis euentum pollicente, etiam si mori oporteat, soli à colle descendentes versus hostium castra iter faciunt, ea si a erant in loco prærupto, qui tribus angulis in lõgum excurrebat, rupè circumquaq; cincta, ceu munimento contra insultus hostium. Quapropter negligentius custodiebatur, quia propter naturã loci nõ solũ ascendere, sed ne accedere quidem tutum videbatur. Ergo postquam eò accesserunt, Ionathas confortabat armigerũ ad hostẽ aggrediendũ. Si nos, inquit, viderint, insserintq; ascendere, omen victoriæ accipiendũ est: quod si tacuerint, neq; nos vocauerint, reuertamur. Cúmq; propius ad hostilia castra accederent appetente iam die, Palæstini vbi hoc viderunt inter se dicebant: ex antris & cuniculis prorepunt Hebræi. deinde Ionathæ cum armigero inclamabant, Venite huc daturi pœnas audaciæ. Quam vocem Sauli filius cupidè arripiens, vt indubitatum omen victoriæ, tunc quidem

Hedio & Ruffinus

[a] *Palæstini Hebræorum regionem populantur.*

1. *Reg.* 14.

[b] *Ionathas cum armigero clam hostium castra ingreditur.*

quidem receſſit è loco in quo conſpecti fuerãt. ſed ex alia parte ad rupem accedentes propter ſitum incuſtoditam, magno labore difficultate loci ſuperata euaſerunt ad hoſtem. aggreſsíque [a] ſopitos viginti ex his interfecerunt, & totum exercitum ſtupore ac conſternatione repleuerant: vt abiectis armis in fugã ſe darent. pleríq; verò non noſcitantes inter ſe, quòd ex multis gentibus conflati eſſent, pro hoſtibus ſe inuicẽ inuadebant: & cum non putarent duos tantum Hebræos in caſtra penetraſſe, mutuo marte cadebant. quidam metu vulnerum in præcipitia aut ipſi ruebãt, aut, vt fit in turba tumultuante, alij ab aliis protrudebantur. Cúmq; [b] renunciatũ eſſet Regi per ſpeculatores tumultũ eſſe in caſtris Palæſtinorũ, interrogauit Saulus, nũ aliquis è ſuis abeſſet: & audito filiũ eum armigero abeſſe, iubet Põtificem ſumpto Sacerdotali habitu de futuris vaticinari. Quo reſpondente victoriam Deum & hoſtium cladem promittere: ducit militem in Palæſtinos, & perturbatos aggreditur, iam ante ipſos inter ſe depugnantes. quo audito, qui antè in ſpeluncas & ſubterranea ſe abdiderãt, & ipſi prorumpẽtes militibus Sauli ſe agglomerant. iámq; ad decem millia creuerant, hoſtémq; tota ea regione palantem infectabantur. Ibi Rex ſiue nimio gaudio parũ ſui compos, quòd difficilè ſit eximiam felicitatem moderato animo ferre, ſiue per inſcitiam, dignum quiddã repreſsenſione admiſit. Volens enim meritas pœnas à Palæſtinis ad ſatietatẽ repetere, diris deuouit eum quicunque intermiſſa cæde, ante noctem cibum caperet, nolens ante tenebras inſequendi & cædendi finem facere. Paulò [c] poſt cùm delati eſſent ad quandam ſyluam Ephræmiticæ tribus refertam apibus, filius Sauli, qui non exaudiuerat patris

Anno mundi 2880. Ante Chriſtum nat. 1084.

a *Ionathas in Palæſtinorum exercitu quoſdã trucidat, reliqui ſe inuicem inuadunt & dãs ſe in fugam: Hedio & Ruffinus cap. 7.*

b *Saulus nũ multum eſſe in caſtris Palæſtinorũ certior factus eos adoritur.*

c *Sauli edictum quod Ionathas dum ſeſe violat,*

An. mundi 1280. *Ante Christum nat.* 1084.

imprecationes, eáſq; conſenſu populi ratas habitas, fauũ fortè nactus, expreſſum inde mel edebat: & monitus, quòd pater additis execrationibus, interdixiſſet, ne quiſquã cibum ante ſolis occaſum ſumeret, edere quidem deſtitit: negauit tamen rectè id à patre factum. maiore enim vi & alacritate hoſtẽ perſecuturos fuiſſe, ſi corpora cibo recuraſſent, & lõgè plures aſſecuturos fuiſſe ac trucidaturos. Ita q; cæſis Palæſtinorum multis millibus, ſub veſperam demum eorũ caſtra diripiunt: & inter cæterã prędã, magna pecudum copia reperta mactant, carnibúſq; nondum à cruore purgatis veſcuntur: quod è veſtigio Regi ad ſcribis renunciatũ eſt, vulgus militum in Deum peccare, & carnes etiã tum cruentas coquere ac edere. Tum Saulus iubet ſaxum grande in medium prouolui: edicítque, vt ſuper illud pecudes iugulent, néve carnes cum ſanguine comedant: quia factum hoc Deo diſplicet. cui edicto cum omnes parerent, ſtatuit ibi altare, & impoſitis victimis holocautoma Deo incendit: ídque altare omnium primum à Saulo exſtructum eſt. cúmque eadem nocte, priuſquam vires & animos reſumerent, hoſtiũ reliquias vellet cõficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnam præ ſe ferens alacritatem, accito Pontifice, iubet eũ diuinam ſuper hoc voluntatẽ quærere, an ſibi reliquum hoſtilem exercitũ delere permittatur. Pontifice verò negante Deum reſpõſum velle reddere: non temerè eſt, inquit Rex, hoc Dei ſilentiũ, qui ante hac vltrò ſolebat, quid facto eſſet opus, conſulere: ſed oportet aliquod latẽs in nobis peccatum eſſe, quo offenſus tacet. Sed iuro per eum ipſum, quòd etiam ſi filius meus Ionathas peccatum id commiſiſſet, vt Deũ placem, capitis pœnam ab eo exigam, non ſecus,

2 Carnibus cruentis Hebraei veſcuntur.

quàm

quàm si de quouis, nihil ad cognationem meã pertinente supplicium sumendum sit: tum acclamante multitudine, vt hoc faciat, vniuersos cõfestim in vnum locum statuit: & ipse cũ filio seorsum stans, sorte [a] deprehensurus quis in culpa sit, cúmque sors Ionathan indicaret, interrogat quid fecisset, & cuius peccati sibi esset conscius. tum ille, Equidem pater, nihil aliud scio, nisi quòd heri dum hostem persequor, edicti tui nescius de fano degustaui. Saulu, [b] verò iurat se eum occisurum, pluris, quàm genus aut naturã aut affectus, iusiurandum facies. Ille ne præsenti quidẽ periculo territus, magno ac generoso animo se præbuit, Nihil inquit, deprecor pater. Libenter enim hanc mortem fero, quæ te religione soluat, dum prius tam magnificam victoriam videre contigit, maximũ enim mihi fuerit solatium, Palæstinorum insolentiã ab Hebræis esse perdomitã. Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorem & miserationẽ flexa est, iurántque non laturos se, vt occidatur Ionathas autor tam luculentæ victoriæ. atque [c] ita iuuenem irato patri eripiunt, & vota Deo faciunt, vt ipsum immunẽ à peccato faciat. Saulus victor domum reuertitur, cæsis circiter sexaginta millibus hostium. Feliciter deinde regnauit, & cõtra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palæstinósque & Idumæos ac Amalecitas, & [d] Regem Obæ multas res gessit prosperè. Habuit autem liberos mares tres, Ionatham, Iesum, Melchisum. Filiæ fuerũt ei Merob & Michaal. Copiarum imperium dedit patrueli Abenaro, Is Neri fuit filius. Nerus verò & Cis Sauli pater germani fuêre Abeliæ filij. Abũdabat autem & equitatu & curribus, & [e] cum quocũque hoste, congressus semper victor reuertebatur, ita vt Hebræorum res ad felicem statum perduxerit,

An. mundi 2880. *Ante Christum nat.* 1084.

a *Saul per sortes cauisse iracti Dei perquirit.*

b *Saulus pro primum filiũ meritò parricidio interficere cunctatur.*

c *Israelitæ Ionathan iratò patri eripiunt.*

d *Oba siue Soba.*

e *Saul semper victor.*

Ann. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

& potentiam eorum in tantum auxerit, vt omnibus finitimis essent formidabiles. ex iuuentutis verò numero robore ac specie præstantissimum quenque suum deligebat satellitium.

Victoria Saulis contra Amalecitas.

CAP. VIII.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

1. Reg. 15.

a *Samuel Saulem ex Dei mandato cum Amalecitis bellum vt gerat commonefacit.*

SAmuel[a] autẽ ad Saulum veniens, ait se ad illum missum à Deo, vt eum cõmonefaceret, electione Dei cæteris eum in regno prælatũ, atq; ideò par esse, vt ei morem gerat in omnibus: quandoquidem ipse præsit populis, Deus autẽ & Regibus & cæteris rebus omnibus. Hæc igitur, inquit, sunt mandata Domini. Quoniam Amalecitæ Hebræos in deserto multis affecerũt iniuriis, dum egressi ex Ægypto in eam, quã nunc tenent regionem, proficiscuntur, oportet iusto bello in eos vindicare, & deuictos internecione delere: sæuiréq; in omnem sexum ac ætatẽ, & has illis pro iniuriis patribus olim illatis pœnas rependere, ac ne iumentis quidem aliisque pecudibus parcere, aut inde quisquam prædæ nomine vsurpare, sed omnia Deo sacra esse, vt iuxta Mosis præceptum Amalecitarum nomen rerum natura deleatur. Pollicitus est Saulus facturum se omnia: & ratus obedientiã in hoc consistere, si non pareret tantum, sed etiam quam celerrimè mãdata exsequeretur, cõfestim omnes vndiq; copias contrahit, & b recẽsito apud Galgala milite, absq; tribu Iuda circiter quadraginta millia cõperit: quæ tribus ex suo tantũ delectu præbuit triginta millia. Saulus c autẽ Amalecitarũ terram cum exercitu irrumpens, pluribus locis insidias circa torrentẽ disposuit, vt non solum marte aperto eos infestaret, sed ex improuiso etiã per vias circũuentos opprimeret. Postremò magno prælio in fu-

b *Saul recẽsito milite in tribu Iuda triginta millia inuenit.*

c *Saul Amalecitarũ vrbes expugnat.*

gam

gam versos nō prius persequi destitit quàm ad vnum omnes ferro tolleret. Quod opus postea-quam ita, vt diuinitus prędictū fuerat, successit, oppidatim bellum circumferre cœpit: quorum aliquot machinis, aliā cuniculis & operibus, nōnulla fame, siti, aliisque modis cum expugnasset, vsq; ad mulieres & pueros cædibus grassatus est, nec crudele nec inhumanum hoc ratus: primum quod in hostem sæuiret, deinde quod iussu Dei, cui non parere periculosum est. Cepit [a] etiam Regem hostium Agagum, cuius magnitudinem ac pulchritudinem corporis miratus, seruare eū decreuit, idq; non ex Dei sententia, sed victus affectu proprio, inconcessam miserendi licentiam suo periculo sibi vsurpās. Deus enim ita Amalecitas oderat, vt ne infantibus quidē parceret, quos natura ipsa miseratione cæteris digniores esse voluit. Saulus autē regem ipsum hostium, & malorum omnium Hebræis autorem seruauit, plūris eius formam, quàm Dei mandata faciens. Hoc [b] eius peccatū imitatus est mox populus: ipsi enim iumentis ac pecoribus pepercerunt, in prædam contra Dei mandatum abactis. pecunias etiā, cæteráſque opes diripuerunt, nihil perdentes nisi contemptibile. Itaq; deuictis omnibus, à Peluſio, quæ vrbs est in Ægypti finibus, vsq; ad rubrum mare totā eam regionē Saulus vastauit, sola Sicimitarū gente intacta, qui in Madianæ terræ meditullio habitant. Hos ante belli principiū admonuit p nūcios, vt secederēt, néve res suas cum Amalecitarū rebus miscerēt, ne ex eo bello & ad ipsos cladis aliquid perueniret. Studere enim se eorū incolumitati, propter cognationē quæ illis cū Raguele Mosis socero intercedebat. Atq; ita Saulus, ac si nihil esset prætermis-

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Agagum Amalecitarum Regem Saul capit, & contra Dei mandatum seruat.*

b *Hebræi iumentis & pecoribus hostium in prædam cōtra Dei mandatum abactis parcunt.*

Hedio & Ruffinus cap. 9.

Ann. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

sum ex iis quæ propheta iuxta Dei voluntatem de bello gerendo mandauerat, sed omnia fuissent ad vnguẽ obseruata, lætus victoria domũ reuertitur. Deus [a] autem offensus est, quod regi erat parcitum, & quòd populus pecudes in prædã verterat, cũ ipse neutrũ permisisset. Iniquũ enim erat, cuius ope victoria cõtigisset, eius mãdata cõtemni, etiã si is mortalis aliquis rex fuisset. Admonẽs igitur ea de re Prophetã, ait se pœnitere Saulũ elegisse, q nó curet iussa sua exequi, sed malit, quicquid ipsi visum fuerit, facere. His auditis [b] Samuel vehemẽter cõturbatus, per totã noctẽ fusis precibus Deũ Saulo cõciliare conabatur. At ille quantũlibet à Propheta rogatus veniã Regi non annuit quòd nõ placeret peccata donari in gratiã deprecatoris. quæ [c] nõ aliunde magis nascãtur, quã ex nimia eorũ, in quos peccatur indulgẽtia: qui dũ lenitatis gloriã aucupãtur imprudẽtes, maiorẽ delinquẽdi ansã offerũt. Postquã igitur Deus preces Prophetæ nõ admisit, & satis apparuit flecti eũ nõ posse, prima luce Samuel ad Regẽ, Galgalis tũ agẽtẽ, proficiscitur, hũc quã primũ Rex vidit, accurrẽs salutauit, dicẽs se gratias agere Deo pro victoria: omniáq; iuxta voluntatẽ eius esse peracta. Tũ [d] Samuel: quî fit igitur quod voces iumentorũ & pecudũ in castris audio? Respondit Rex, populũ hæc ad sacrificia reseruasse, sed gentẽ Amalecitarũ internecione iuxta mandatũ deletã, nemine superstite. Solũ se captiuũ adducere eorũ Regẽ, de quo ex Prophetæ cõsilio se decreturũ. Ad hæc Propheta respõdit, Nõ sacrificiis delectari Deũ, sed viris bonis ac iustis. hos autẽ esse, q voluntati & mãdatis eius obsequuntur, nihilq; à se recti fieri putãt, nisi quod iuxta eius præcepta fiat. Cõremptũ [e] enim eius cultum non in non sacrificando, sed in non obe-

[a] *Deus propter inobedientiam Saulo offenditur.*

[b] *Samuel Deũ Saulo conciliare conatur.*

[c] *Indulgentia nimia & lenitate malis in proposito confirmantur.*

[d] *Saulum Samuel obiurgat.*

[e] *Dei contemptus in quibus consistat.*

obediendo:& [a] qui non obediunt, vnicúmque hoc & verum ſacrificium non offerunt. ab his Deum,nec multas ſaginatas victimas, nec donaria ex auro argentóve fabricata vel poſtulare vel admittere: ſed auerſari hæc vt maliciæ magis quàm pietatis argumenta. Contrà qui id ſolum meminerunt quod ab ipſo iuſſum eſt, & mori mallẽt quàm inde diſcedere,his delectari,ac ne victimas quidẽ ab his requirere. quòd ſi etiam ſacrificare aliquid libuerit, pauperem honorem gratius ab his accipere, quàm à quocunque alio vel ditiſſimo.Tu [b] igitur, inquit, ſcito te in irã Dei incurriſſe:contempliſti enim & neglexiſti mandata eius.Nam quibus oculis putas eum inſpecturum ſacrificiũ ex rebus perditioni deſtinatis,niſi fortè idem eſſe putas,perire, & immolati Deo, Quapropter expectabis amiſſionẽ regni & huius poteſtatis, qua elatus contra autorẽ tuæ felicitatis, mandata eius neglexiſti. Saulus [c] autem faſſus eſt ſe peccaſſe & malè feciſſe,quòd verbis Prophetæ non paruiſſet:metu tamen coactum ſe id feciſſe. quòd nõ auderet militem prædæ cupiditate accenſum cohibere.Sed da veniam,inquit,& propitius exora.Cauebo enim in poſterũ, ne in ſimile peccatum incidam,Rogabátque vt maneret tantiſper,dum pacificas hoſtias pro ſe offerret. Ille verò qui præuidebat Deum nulla flectendam victima,abire incepit.

Ann. mundi 2889. Ante Chriſtum nat. 1081.

a *Verum ac Deo placens ſacrificium.*

b *Samuel Saulo iram Dei & regni amiſſionem denunciat.*

c *Saul ſe peccaſſe fatetur. ac veniam precatur, qua tamen ei denegatur.*

Samuel ad Dauidem regiam poteſtatem transfert.

CAP. IX.

TVm [d] Saulus retinere eum volens iniecit manum in pallium:& quia Samuel properantius diſcedebat,ſciſſura facta eſt in veſtimẽto.cúmque Propheta dixiſſet, ſic ſcindendũ eius regnum, & peruẽturum ad virum iuſtum &

d *Saulem Samuelem retinere volẽs, veſtimentũ eius ſcindit.*

An. mundi 2883. *Ante Christum natum* 1081.

bonum(Deum enim in proposito manere, neque similem esse homini natura mutabili) Saulus fatebatur Deum sibi meritò infensum, sed factũ infectũ fieri nõ posse. Rogabátque saltem hoc honoris sibi haberet, vt Deũ simul in præsentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiã Samuel, & vnà cũ illo adoratũ iuit. Post [a] hæc adductus est ad eũ Agagus Rex Amalecitarũ, qui eùm ô mortem amaram exclamasset, audiuit à Propheta: quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæsis earum filiis lamenta & luctum attulisti, ita æquum est, vt ipse matri tuæ mœstitiam afferas, iussitque eum ibidẽ in Galgalis interfici: ipse verò reuersus est Ramathã. Rex verò tum demum sentiẽs in quæ mala, offenso Deo, peruenisset, ad Gaba regiam profiscitur: quod nomen collem significat: nec post illam diem vnquam in Prophetæ conspectũ venit. Samueli [b] verò vicẽ eius molestè ferẽti, Deus hanc curã mittere iussit, &, assumpto sacro oleo, Bethlema proficisci ad Iessæum Obedæ filium, & ex eius filiis eum vngere, quem ipse indicasset sibi regno dignum videri. Cúmque Phopheta diceret veteri se, ne, si Saulus hoc senserit, vel per insidias vel etiã aperta vi perniciem sibi moliretur, iussus hac de re securus esse, ad dictum oppidum peruenit. Eo loci magno hominum cõcursu salutatus est, quærentibúsque aduentus causam, sacrificatum se venisse dixit. Peracto sacro Iessæum ad epulas vnà cum filiis conuocat: visóque natu maximo eximia statura ac forma iuuene, coniiciebat inde hunc esse regnaturũ. Sed hac parte non est assequutus Dei prouidentiam. Percontãti enim an hunc iuuenem vngere deberet, quem ipse admiratus dignum regno ducebat, responsum est, nõ [c] eadem spectare Deũ quæ homines. Tu in-

Hedio & Ruffinus Cap. 10.

[a] *Amalecitarum Rex Samuelis iussu interficitur.* 1. Reg. 1.

[b] *Samuelẽ Deus Bethlehem Dauidem in Regem vt vngat, mittit.*

[c] *Deus non corporis formam sed animi virtutes spectat.*

inquit, visa iuuenis pulchritudine iam satis dignum principatu existimas: apud me verò non eximiæ corporis formæ præmium est regnum, sed animi virtuti: & eum requiro qui hac sit perfectè excultus, pietatéque ac iustitia, obedientia & fortitudine animum exornatus. His [a] auditis Propheta iubet Iessæum filios omnes ostendere: móxque & alij quinque adfuerunt. horum nomina iuxta ætatis ordinem sunt hęc: Eliabus, Aminadabus, Sãma, Nathanael, Rael, Asamus. His quoque visis, qui nihilo deteriores forma erant, Propheta rogat Deum, quisnam ex his eligendus esset. & audito quod nullus, sciscitatur ex Iessæo, num quos præterea liberos habeat. Quo respondente, esse etiam vnum nomine Dauidem, qui curam gerat gregum, Propheta iubet vt confestim vocetur: non enim licitum esse absque illo sacrum epulum celebrari. qui postquam accitus à patre venit, adolescens colore flauus, & meritum quiddam tuens, alioqui liberali specie: tum Propheta ad pàtrem versus submissa voce, hic est, inquit, quem regnare Deo visum est. & cum dicto accumbit: & proximum sibi adolescentem collocat, ac deinceps patrem cum reliquis filiis. Depromit deinde sacrum oleum, quo [b] delibutum Dauidem in aurem admonet, Deum ita velle vt regnum in populum obtineat: præcipítque vt iustitiam colat, & operã det, ne vnquam à mandatis Dei discedat. Hoc enim pacto & regnum eius fore diuturnum, & familiam vniuersam illustre nomen consequuturam. Palæstinos quoque ab illo subigendos, & cum quibuscumque gentibus congressus fuerit, semper victorem rediturum, insignémque inde gloriam tam sibi paraturũ quàm posteris relicturum. Post [c] hæc mãdata Samuel

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a Iessæi filij præstãti corpore regno haud præficiendi.

b Dauidem in Regẽ Samuel vngit.

c Nunc de seruo Saulo ad Dauidẽ commigrat qui propheta iam incipit,

An. mundi 2885. *Ante Christum natum* 1081.

domum proficiscitur, simúlque numen deserto Saulo, ad Dauidem cõmigrat. quo factum est vt hic concepto diuino spiritu prophetare inciperet, Saulus verò in morbum dæmoniacum incideret, ita vt præfocari ac strãgulari videretur. nec aliam opem inuenirent medici, quàm si quis peritus excantator adhiberetur, monuerúntque vbique inquirendum, qui quoties Rex à dæmone agitaretur, stans ad caput eius voce ac fidibus sacros hymnos caneret. Cúmq; Rex sine mora quæri talem mandasset, quidam ex astãtibus ait se apud Bethlema vidisse filiũ Iessæi, adolescentem liberali forma, & præter aliã honestam institutionem hymnos ad cytharam canere doctum, ac ne militarium quidem exercitiorũ rudem. Mittuntur ergo ad Iessæum abducturi Dauidem à gregibus: nunciántque patri, Regem audita adolescentis tam forma quã virtute, cupere ipsum videre. Paruit Iessæus, simúlque munera per filium Regi misit. Cúmque a venisset confestim à Rege admodũ læto in satellitium assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à dæmone agitaretur, vnicum erat in excantatione remedium: & solus Dauid hymnos ad Citharam accinens, Regem ad sanam mentem reducebat. Impetratum est igitur à Iessæo, vt filium apud Regẽ degere pateretur, quandoquidem tantopere eius præsentia delectabatur.

a *Dauidem Saulus in Satellitium assumit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11. 1. *Reg.* 17.

Expeditio noua Palæstinorum contra Hebræos.

CAP. X.

b *Alia Palæstinorum contra Hebræos expeditio.*

ALiquanto b autem post Palæstini conscripto numeroso exercitu bellum Israelitis inferunt, & castra inter Sochum & Azecũ oppida metantur. nec Saulus cũctatus ducto in hostẽ exercitu, effecit, vt prioribus castris relictis in mu-

in munitiorem quẽdam collem è Regione Israelitarum Palęstini se conferrent, valle quae inter vtrosque intercedẽte. In hãc è castris hostium a descendit Gittęus Goliathus, vir prodigiosa statura, quatuor enim cubitos vno palmo superabat, vastos artus cõuenienti armatura protectus. Thorax quinque millia siclorũ pendebat, huic moli respõdebat & galea & ocreæ, prægrandem etiam hastam non dextra gestabat, sed humero sustinebat, sexcentorũ siclorũ ferro cuspidatam. ponè sequebatur armatorum phalanx. Hic cũ inter vtranque aciẽ constitisset, immani voce sublata. Quid opus b est, inquit, Hebræi ancipitem martis aleam vos subire? Date mihi aduersariũ & duorũ periculo decernatur, penes vtros futura sit victoria: vt quorũ miles succubuerit, alterius partis iugũ ex pacto suscipiant, præstat enim vnũ aliquẽ quàm totum exercitum, in periculum adducere. Hæc locutus retrò ad suos reuertitur. Sequenti die rursum procedẽs eisdem verbis est vsus, atque ita per quadraginta dies prouocare hostẽ prædictis conditionibus non destitit, stupẽte Saulo cum vniuerso exercitu qui prodibant quidẽ in aciem, sed à neutris initium pugnæ fiebat. Ad hanc expeditionẽ profecturus c Saulus Dauidem remiserat patri, contentus tribus aliis eius filiis, qui tum signa regia sequebãtur, ísque ad gregum curã intermissam se receperat. Sed dum bellum ducitur magis quàm geritur, missus à patre venit in castra visurus quo in statu res essent, & fratribus necessaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & iã insolẽtior exprobrat, ne vnum quidem esse inter Hebræos qui in singulare certamen descẽdere audeat. Fortè tum Dauid cũ fratribus colloquebatur de patre & rebus domesticis, audi-

An. mundi 2883. Ante Christ. nat. 1087.

a *Goliath vir prodigiosa statura inter Palæstinos.*

b *Goliath singulare certamen Hebræis denunciat.*

c *Saulus Dauidem remittit patri.*

Ann. mundi 2883. Ante Chr.

conuiciis grauiter commotus, fe
it vt hostem excipiat. At Eliabus
ratrum obiurgat hominem per im-
rerum supra quam ætatem eius deceat
atem.addens satius esse vt ad patrem ac
s quàm primùm reuertatur, reueritus est
id fratrem, nihilominus [a] apud alios mili-
professus est sibi nõ deesse animum ad sin-
gredi v
ularem pugnam,ita vt celeriter ad Regem de
hoc sit perlatum. quare accitus & iussus quid
vellet dicere,Non est,inquit, Rex cur abijciamus animos aut formidemus. Ego congressus cum hoste insolẽtiam eius compescam, & elatum, ac ferocientem prosternam,& ex terribili deridendum reddam, tantóque erit tua simul & tuorum illustrior gloria, quòd ab adolescẽte magis quàm viro hostis deuictus videbitur.Saulo verò laudante generosum eius animum, nec tamen audente rem tantam tam teneræ ætati committere.Non est, inquit, quod dubites:nã hæc Deo fretus polliceor: cuius fauorem iam non semel expertus sum. Quum [b] enim paternos gregres pascerem, raptum agnum ex ore leonis recepi, ipsámque feram ime impetum vertentem cauda correptam, solóque afflictam occidi: neque [c] mitius tractari vrsum greges inuadentem:& hanc quoque beluam nihilo pluris facio, qui cum in Deum atque homines conuicia euomat, non patietur cœleste numen impunè hoc illum auferre, sed meis eum manibus perdomabit. Effecit tum promptè audacia iuuenis,vt Rex omnia fausta precatus ad pugnam eum mitteret, Instructum prius thorace regio, simúlque ense ac galea. Tum [d] Dauid,qui armis gestandis non assueuerat,grauari se his magis quàm muniri sentiens: Tuus sit,inquit,hic ornatus, qui gestare eum

[a] *Dauid aguũ raptum ex ore Leonis recipit, ipsámque feram occidit.*

[b] *Dauid vrsũ trucidat.*

[c] *Dauid armis, quibus ad pugnã à Saulo instructus erat, depositis, funda armatus in hostem properat.*

es idoneus: mihi famulo tuo permitte meo arbitratu pugnam capessere: & cũ dicto arma deponit, baculúmq; tantum assumit: & coniectis in peram quinque lapidibus de glarea torrentis, funda dextram armatus in hostem properat. Hunc [a] apparatum postquam vidit barbarus, adeò contempsit, vt per ludibrium percontaretur, num se canem putaret, qui arm's ad canes arcendos aptis instructus ad pugnam prodiret. Imò [b] cane viliorem, respondit Dauid. quo dicto commotus Goliathus, fanda & infanda cõuiciatus, minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibúsq; pabulo sparsurum. Tum Dauid, Tu me inuadis hasta tua confisus ac thorace & gladio: mihi verò pro armatura Deus est, qui te ac tuum exercitum nostris manibus hodie deletutus est, auferam enim tuum caput, & reliquum truncum canibus tui similibus laniandũ relinquam: & discent omnes quòd Deus curã Hebræorum habet, eiúsque prouidentia vires nobis simul atque arma suggerit: sicut contrà vbi eius fauor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palæstinus armis grauior quàm vt procurrere posset, magnis passibus in iuuenem ac inermem contemptim ferebatur.

An. mundi 2883. Ante Christum natum 1081.

a *Dauid hostem accedens contemnitur.*

b *Dauidis cum Goliatho ante cõgressum colloquium.*

Singulare certamen Dauidis & Goliath, ſicutá-que Palæſtinorum clades.

CAP. XI.

HVic Dauid impigrè occurrit, occultum adiutorem Deum secum in certamen ducẽs: & promptum è pera in hoc selectum è torrente vnũ lapidẽ, funda rotatum tanta vi in aduersam hostis frontem infligit, vt ad cerebrum vsque penetrauerit: quo ictu sopitus Goliathus in faciem est prostratus. Accurrit [c] victor alacris, & quod ipse inermis esset, suo sibi

c *Dauidis victoria de Goliatho.*

An. mundi 2885. *Ante Christum nat.* 1081.

gladio barbarũ obtruncat: tantúmq; in eo momenti fuit vt [a] è vestigio Palæstini terga verterent. Videntes enim præstantissimũ ex suis iacere, nullam amplius spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga periculo se eximere conabantur. Tum Saulus & vniuersus Hebræorũ exercitus, sublato militari clamore, in trepidos irruunt, & quotquot assequi poterant cædentes vsq; ad Gittæ fines ac portas Ascalonis persequuntur. Ceciderúntq; [b] Palæstinorum triginta millia, & duplo plures sunt vulnerati. Saulus verò à persequendo reuersus castra hostiũ diripit ac incendit. Caput autem Goliathi Dauid in suum tentorium reportauit, & gladium eius Deo consecrauit. Motus [c] deinde inuidia Saulus cœpit clàm Dauidem odisse, hac potissimùm occasione. Cum enim victor cum exercitu reuerteretur, honoris causa obuiam venerunt ei mulierũ ac puellarum chori ad cymbala ac tympana canentes. Mulierum cantio fuit Saulum millenos hostes profligasse: virginum item, Dauidem decies millenos sustulisse. Itaq; audiens decuplo potiores victoriæ partes adscisci tribui, & ratus post tam glorioſum testimonium nihil ei superesse sperandum nisi regnum, suspectum eum habere cœpit: & parũ tutum putans armatum circa se versari, ex satellite tribunum fecit, non tam illius honori quàm suæ securitati cõsultum volens, vt sæpe hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret. Dauid autem nusquam diuina ope destitutus, quocunq; mitteretur rem feliciter gerebat: vt ob eximiam fortitudinem non solum apud populum gratiosus fieret, sed etiam Sauli filia virgo amore eius caperetur, ita vt ne patrẽ quidem latere id posset. Nactum [f] enim se ampliorem insidiarum tentandarum occasionem

putans,

a *Palæstini terga verterunt.*

b *Palæstinorum triginta millia cæsa.* 1. *Reg.* 18.

c *Saulus clã odit Dauidem.*

d *Saulus Dauidem ex satellite tribunum facit, vt sæpè hostibus obiectum ali quis casus è medio tolleret.*

e *Sauli filia Dauidis amore capitur.*

f *Saulus Dauidem Palæstinis interficiendum obtrudere dolo conatur.*

putans, renunciantibus puellæ amorẽ, libenter se illam ei traditurum respondit, futuram periculorum & exitij causam: Promitto,[a] inquit, filiæ coniugiũ, si sexcenta hostium capita afferat. Scio illum honoris auidum, & ex periculis gloriam petere non recusaturũ, sed fortiter Palæstinos inuasurũ: id quod mihi bonũ erit & cõmodum, sic enim sine mea infamia sublatus securitatem nobis afferet. Mittit deinde domesticos qui Dauidis mentem pertentarent, quomodo erga puellæ coniugiũ sit affectus. Qui cũ indicassent ei, quod ob gratiam qua cum apud Regem tũ apud populũ polleret, Saulus generũ sibi eum destinasset: Vobis, inquit, fortassis mediocris res videtur generum regium fieri, mihi certè non item, qui cõscius mihi sum quàm plebeiis ortus sim natalibus. Quo renunciato, Saulus ad domesticos, dicite, inquit, nihil me morati pecunias aut dona quæ sponsæ offerat, hoc enim vendere fuerit: filiam magis quàm elocare. Sed cupere generum, fortitudine aliísq; virtutibus præcellentem: quales in ipso iam cõperi. poscere autem pro nuptiis filiæ non aurum aut argentũ, quod è paternis ædibus afferat, sed cladem Palæstinorum, & sexcenta eius gẽtis virorum capita. Nam & mihi nullum aliud tali munere optabilius: & filiæ fuerit honorificum nõ vulgaria dona ista accipere, sed in matrimoniũ viri spectatæ ac testatæ fortitudinis conuenire. Quibus auditis Dauid putans sincerè à Rege affinitatem suam expeti, nihil cunctatus neq; expendens negocij difficultatem, cum suo sodalitio ad imperata exsequenda properat: & hic quoq; vt[b] in cæteris propitiũ numẽ expertus, rem ex sententia conficit. Cæsis enim plurimis hostium, sexcenta capita abscissa signum victoriæ ad Regem retulit, promissi eum admonẽs,

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

[a] *Saul Dauidi filiæ cõiugium promittit, si sexcenta Palæstinorum capita afferat.*

[b] *Dauid vt plurimum propitium numen experitur.*

An. mundi. 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat.

CAP. XII.

SAulus [a] autem nõ valens tergiuersari, quòd turpe diceret, vel mentiri, vel prætextu affinitatis insidias & perniciem per mandata tam periculosa viro forti struxisse videri, collocat ei filiam nomine Melcham. Nec tamen hæc necessitudo animum regis immutauit. Videns enim fauorem Dauidis & apud Deum & apud populum augeri, parum tutum hoc existimauit vel regno suo vel vitæ: & [b] cùm durum esset vel de alterutro periclitari, tollere hominem decreuit: eiúsque necis, Ionathan filium cum domesticorum fidissimis, ministros esse voluit. Qui [c] demiratus patris inconstantiam, quòd nõ solum amare talem iuuenem desiuerit, sed mortem etiam eius expeteret, tum propria beneuolentia, tum virtute hominis motus, secretam patris voluntatem ei nunciat. simúlq; cõsulit vt saluti suæ maturè fuga prospiciat, nec in sequentem diem vsquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrem salutabo, & nactus occasionem de te mentionem iniiciam, & cognita indignationis causa, refellere eam conabor. Nullam enim existere posse idoneam rationem, cur optimè & de Republica & de rege meritus opprimi debeat. Nam etiam si quid peccatum sit oportere hoc pristinis eius meritis donari. post colloquium autem certiorem te dè patris animo faciam. Paruit huic consilio Dauid, séque quàm primùm è conspectu Regis subtraxit.

3. Reg. 19.

a *Saulus Dauidi filiam Melchã siue Michol collocat.* Hedio & Ruffinus Cap. 12.

b *Saulus Dauidem tollere cogitat.*

c *Ionathas Dauidem amat, patris voluntatem ei nunciat, simúlq; consulit, vt saluti suæ fugæ prospiciat.*

d *Ionathas parenti praclaras Dauidis res gestas commemorat, orans ne tantopere in eiusmodi virum sæuiat.*

Quod Rex Dauidi necem sit molitus.

CAP. XIII.

IOnathas [d] autè die sequenti patrem accedẽ

cùm

cùm hilarē ac lubentē eū offendisset, cœpit de Dauide verba facere, Pater, inquit, quanam in re vel magna vel parua læsus iubes interfici virum, qui tantum momentum ad salutem nostram attulit, nec minus ad cladem Palæstinorum: quique à quadraginta dierum ignominia populum Hebræū vindicauit, solus prouocato hosti opponere se ausus. idē postea relato præscripto capitum numero, honoris causa sororem meam in matrimoniū accepit: quo magis lugubris fiat nobis eius mors, nō solum ob virtutem, sed etiam ob necessitudinem. Iniuria enim hæc ad filiam quoque tuam pertinet, quæ prius viduitatem quàm coniugij fructus experietur. Hæc igitur reputans sine te flecti ad mitiora, néue sæuias in virum primum optimè de familia nostra meritum, quando te dæmoniaco morbo miserè vexatum, pristinæ sanitati restitutū seruauit: deinde qui in perpetuos nostros hostes tam egregiè vindicauit. Indecorum enim fuerit horum omnium obliuisci. His persuasus Saulus, iurat filio, posthac omnem iniuriam à Dauide abstinere se velle. Vicit enim equitas iram ac formidinem. Ionathas [a] autem accito Dauidi indicat mollitum patrem iam nihil magis quàm salutem ipsius cupere: reductúmque in aulam patri reconciliat, vt solita officia circa eum, quemadmodum antè, obiret.

An. mundi 2883. Ante Chri. nat. 1081.

[a] *Ionathas Dauidi mollitum patrē indicat.*

Quomodo Dauid aliquoties insidias Regis egrè elapsus, bis tamen eum in potestatem suam redactum interficere non sustinuerit.

CAP. XIIII.

PEt [b] idē tempus Palæstinis bellum redintegrantibus, Dauid cū exercitu contra illos

[b] *Dauid Palæstinos magna cōtū edita strage vincit.*

An. mundi 2883. Ante Christum natum 1081.

mittitur: breuiq. victor, magna eorũ strage edita, ad Regẽ reuertitur. At nõ ita exceptus est ab eo, vt sperabat, vtq; post rẽ feliciter administrata excipi oportebat: sed successu mœstus eius felicitatẽ periculosã sibi fore existimabat. Cũque rursum intẽperiis, vt antè agitaretur, accitũ in cubiculũ, in quo decũbebat, spiculũ [a] manu tenens, iussit psalmos ac hymnos incãtare: & illo iussa exsequẽte, spiculũ in eũ iaculatus est, quòd cũ Dauid flexu corporis declinasset, domũ refugit, ibíq. per totã eã diẽ mansit. Noctu verò misit Rex qui vsq. manè ædes eius seruarent, ne clam elaberetur, vt in iudicium euocatum capitali sententia damnaret. Melcha autem eius vxor & Regis filia vbi patris voluntatem cognouit, accurrit ad maritum, quãto is in periculo esset, ipsáq. vnà cũ eo renuncians, quo fine viuere nec vellet nec posset. Caue, inquit, ne te sol hic deprehendat, aut nunquam posthac te videbit. sed fuge dũ per nocturnas tenebras licet, quas Deus ad tuam salutem lõgiores faciat. alioqui scito, quòd si te pater inuenerit, sine mora est interfecturus. His dictis fune per feneſtram demissum periculo exemit. deinde, parato lecto, tanquam ægrotanti, stragulis iecur capræ recens exemptum subiecit: diluculóque venientib. quos pater ad Dauidem miserat, ostendit [b] lectũ opertũ, & quòd palpitatione iecoris stragula moueri viderẽt, maritum ægrum anhelare persuasit, addens totã noctẽ inquietam eum exegisse. Quod vbi renunciatum est Regi, ea nocte in aduersã valetudinẽ incidisse, iubet sic vt erat eũ afferri. omninò enĩ illi moriendum esse, qui cum reuersi ac retecto cubili artem muliebrem tãdem deprehendissent, rem totam ad regẽ deferunt. & cùm pater expostularet quòd inimicum sibi eripuisset, excusationem

a *Saulus in Dauidẽ spiculũ eiaculatur.*

b *Michol Regi seruit, Dauidem ægrotare, persuadet.*

nem [a] verisimilem commenta est. Ait illū mortē sibi, ni pareret ac adiutaret. cōminatū: itaq; venia se dignam quæ hoc non spōtè fecerit, sed necessitate compulsa. debere enim illi eariorē esse vitam filiæ, quàm inimici interitum. atque ita veniam consequitur. Dauid [b] autē fuga elapsus peruenit ad prophetam Samuelem in Ramatha: eiq. rem omnē, quo erga se animo Rex esset: indicat. & quàm minimum abfuerit, quin spiculo ab eo traiectus fuerit, idque cùm neque Regem vlla in re læsisset, neque in bello segniter aut improuidè se gessisset, sed fauente Deo cuncta ex sententia confeciisset, atque hoc ipsum esse quod Saulum ad inuidiam ac odium magis excitaret. Propheta verò, cognita Regis iniquitate, relicta Ramatha Dauidem ad quendam locum deducit, cui nomen Galbaath: ibiq. aliquandiu cum eo habitauit. Vt [c] verò nunciatum est Regi Dauidem apud prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehensum ad se pertrahant. Qui postquam ad Samuelem venerunt, ostendunt eum in cœtu prophetarū: móxque eodē spiritu afflati, & ipsi prophetare cœperūt. Hoc audito Saulus alios eò mittit, Dauidem comprehensuros. quibus cùm idem quod prioribus accidisset, rursum alios mittit, cúmq. tertij quoque prophetico spiritu corriperentur, tandem iræ impotens ipse eò properat. iámque non longè ab eo loco remotus, priusquam in conspectum Samuelis veniret, eius opera & ipse prophetam agere incepit. Cúmque ad destinatum locum peruenisset, alienatus à mente, abiectóque vestitu nudus per diem ac noctem, in conspectu Dauidis & prophetæ iacuit. [d] Paulo post ad Ionatham Dauid peruenit, multa de patris eius insidiis conquerēs, quod se nihil tale meritū totis viribus opprimere cuperet. Ille

Ann. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

a *Michol se se quod Dauidem eripuerit, excusat.*

b *Dauid Samueli Regis erga se animum indicat.*

c *Saul armatos qui Dauidem ad se pertrahant, mittit, qui prophetare incipiunt, tandem ipse quoque eò properans, agere prophetam incipit.*

1. Reg. 20.

d *Dauid Ionatha de patris insidiis cōqueritur, Ionathas autē parentem excusat.*

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

verò rogabat, ne vel ipse hoc temerè suspicaretur, vel aliis fortè suggerētibus talia facilè crederet, sed sibi soli fideret, cui compertum sit nihil mali patrem contra ipsum moliri, alioqui indicaturum eum sibi fuisse, cùm absque ipsius consilio nihil agere soleat, contra Dauid iureiurando asseuerabat se vera dicere: obtestabatúrque, vt mallet credere ac saluti amici prospicere, quã contẽptis eius verbis tanquã vanis tũ demũ fidem habere, posteaquàm extinctum vel viderit vel audiuerit. Nam patrem talia cõsilia ideo cum ipso non communicare, quòd nõ ignoret mutuam beneuolentiam quæ inter ipsos intercedat. Quare tristis quod iam persuasus esset, percontatus est, quanã in re posset illi gratificari. Tũ [a] Dauid: Scio inquit, quòd benè mihi velis, & gratificari cupias. Cras erit prima luna & solẽne Regis conuiuiũ, cui me quoque adhibere solet. quare si ita videtur extra vrbẽ in agro clã te præstolabor, tu verò cũ requisiuerit me, dic profectum in patriam Bethlem: vt interfim festo quod mea tribus celebrat: idque permissu tuo factum. Quod si, vt mos est, de amicis, dixerit, feliciter profectus sit, scito illum nihil mali aduersum me in pectore coquere. Sin autem aliter responderit, hoc erit tibi iniqui in me animi argumẽtum, indicabisq; mihi rem, ita vt præsenti mea calamitate mutuáq. nostra amicitia dignum est, quam fide in hoc data & accepta dominus cũ seruo tuo voluisti inire. qua si me indignum aut erga parentem tuum iniuriũ censes nihil expectatis eius iussis iã nunc me tuo gladio confodito. Hæc vltima verba grauiter ferens Ionathas, facturũ se postulata promisit, & si quid patrem malè de ipso cogitare deprehẽderit, indicaturũ, & [b] quo maiorem ei fidem faceret, educto sub diuũ iu-

[a] *Dauid eluit Ionathã, vt parentis erga se animum expiscari & significare velit.*

[b] *Ionathas amicitiam cum Dauide iureiurãdo cõfirmat.*

reiurando confirmat, nihil se non tentaturum quod ad salutem ipsius pertineat. Deus, inquit, qui hanc vniuersitatem quā latè vides, implet ac moderatur, quíque priusquam eloquar mentem meam nouit, testis esto iniri inter nos fœderis, quódque non prius patris voluntatē scrutari desistā, quā compertū habuero, ecquid latentis odij aduersum te cōceperit: & quicquid deprehēdero, siue amicū, siue infensum, confestim tibi significabo. Nouit Deus, quod ipsum tibi perpetuò propitiū precor, vtq; semper tuas res prosperet, quēadmodū & nūc facit, & post hac facturus est. & siue pater meus, siue ego tibi aduersor, tu tamen ope illius nunquam non victor euades. Tu verò memor esto huius nostri affectus, & si me perisse contingat, liberos meos serua, & mihi debitam gratiam in illos colloca. Post [a] hoc iusiurandum Dauidem dimittit, iussum in certum agri locum secedere, in quo se exercere solebat: cognito enim patris animo, venturum se illuc vnà cum puero. & si, inquit, emissis tribus ad scopum iaculis, collecta puerū referre iussero: iacere enim ante ipsū: scito nihil triste à patre timendū, quòd si contrariū me dicere audieris, patrem quoque contrario modo affectū existima, vtcunque tamē ceciderit, ego dabo operam, ne quid tibi secus, quā velimus accidat. Tu cū lætiora tēpora venerint, fac memor sis horū, & liberos meos commēdatos habeto. His Ionathæ promissionibus confirmatus Dauid ad constitutum locum proficiscitur. Sequenti verò die qua fuit nouilunium, Rex de more castè ac purè ad cœnam venit. cúmq. filius Ionathas dexter illi accumberet, alterúmque latus Abenares exercitus imperator clauderet, videns [b] Dauidis locum vacuum taceuit, suspicatus eū ideo abesse, quòd à congressiurando confirmat, nihil se non tentaturum quod ad salutem ipsius pertineat. Deus, inquit, qui hanc vniuersitatem quā latè vides, implet ac moderatur, quíque priusquam eloquar mentem meam nouit, testis esto iniri inter nos fœderis, quódque non prius patris voluntatē scrutari desistā, quā compertū habuero, ecquid latentis odij aduersum te cōceperit: & quicquid deprehēdero, siue amicū, siue infensum, confestim tibi significabo. Nouit Deus, quod ipsum tibi perpetuò propitiū precor, vtq; semper tuas res prosperet, quēadmodū & nūc facit, & post hac facturus est. & siue pater meus, siue ego tibi aduersor, tu tamen ope illius nunquam non victor euades. Tu verò memor esto huius nostri affectus, & si me perisse contingat, liberos meos serua, & mihi debitam gratiam in illos colloca. Post [a] hoc iusiurandum Dauidem dimittit, iussum in certum agri locum secedere, in quo se exercere solebat: cognito enim patris animo, venturum se illuc vnà cum puero. & si, inquit, emissis tribus ad scopum iaculis, collecta puerū referre iussero: iacere enim ante ipsū: scito nihil triste à patre timendū, quòd si contrariū me dicere audieris, patrem quoque contrario modo affectū existima, vtcunque tamē ceciderit, ego dabo operam, ne quid tibi secus, quā velimus accidat. Tu cū lætiora tēpora venerint, fac memor sis horū, & liberos meos commēdatos habeto. His Ionathæ promissionibus confirmatus Dauid ad constitutum locum proficiscitur. Sequenti verò die qua fuit nouilunium, Rex de more castè ac purè ad cœnam venit. cúmq. filius Ionathas dexter illi accumberet, alterúmque latus Abenares exercitus imperator clauderet, videns [b] Dauidis locum vacuum taceuit, suspicatus eū ideo abesse, quòd à congressi

An. mundi 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

a *Ionathæ Dauidi signa Regis animum declarantia cē dunt.*

b *Saul Dauidis absentiā sciscitatur, responsō Ionathæ, Regis animum cognoscere cupit.*

An. mundi 2883. Ante Chri. nat. 1087.

su vxoris non esset purus. sed cùm ne postridie quidem adesset, scisciatus est ex filio, qua de causa neque tũc, neque hesterna die adfuisset solẽnibus epulis Iessæi filius. Respõdit ille profectum in patriã ad solennem tribus eius festiuitatem, commeatu à se impetrato. Quinetiam me, inquit, ad hoc epulum inuitauit: & si tibi idem videtur, ibo. nosti enim quanta beneuolẽtia hominẽ prosequar. Hic [a] iam non amplius odium suum Saulus apud filiũ dissimulare potuit, & euidenter patuit quàm infesto esset in Dauidem animo. Iurgio enim adortus filium, desertorem eum patris ac hostem appellauit, sociúmque & adiutorem Dauidis. Nec pudere eum quòd nullo parentum respectu cum inimicis conspiret, & non posse induci vt credat nunquam securè regnaturos incolumi Dauide, simúlque iubet vt hominem accersat, daturum debitũ supplicium. cúmque filius quærere vellet, ob quam culpam eum capite plectere vellet non iam intra verba iram continens proripuit se, & [b] nactus alicũde spiculum impetum in filium fecit: perpetrassétque impium facinus, ni intercursu amicorum fuisset cohibitus. atque ita manifestè malignum & infestum erga Dauidem animum apud filium prodidit, cùm minimũ abfuerit, quin suis ipsum manibus propter illum perimeret. Ac [c] tum quidẽ regius filius è cõuiuio profugus, oblitus epularum, tũ suum periculum, tum amici iam neci destinati vicem dolens, in mœrore noctẽ exegit: & [d] prima luce ante vrbem in agrum prętextu exercendi se, sed reuerà, vt amico indicaret omnia, processit, peractísque in iaculatione his quę promiserat, ablegatóque in vrbẽ comite puero, solitudinẽ nactus, ad colloquium Dauidis properat, qui vt primum in conspectum est datus, procumbens

a *Saul malignum in Dauidẽ animũ prodit.*

b *Dauidem Ionathas excusans, à parente spiculo petitur.*

c *Ionathas è conuiuio profugit.*

d *Ionathas & Dauid in agro conueniunt.*

bens ad eius pedes seruatorem suum salutauit. ille erectum à terra complectitur, atque ita æquales duo in mutuis amplexibus hærentes iniquam sortem suam deplorabant, quæ illis suauissimam consuetudinem inuideret, & inuitissimos à se inuicem distraheret, quod illis morte nihilo mitius videbatur. ac vin tandem multis lamentis exsatiati, obtestatíque se inuicem, vt mutuæ fidei perpetuò meminissent, digreditur. Inde [a] Dauid fugiens infestissimum Regem, in oppidum Nabam ad Achimelechum sacerdotem peruenit: qui solum neque famulitio stipatum, neque amicis comitatum aduenisse videns, motus admiratione tantæ solitudinis causam percontatus est. tum ille secreta mandata à Rege se habere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu opus esset. nam famulos in constituto loco sibi occurrere iussos. popposcit autem ab eo viaticum, sic enim & amici officium facturum, & ad præsens negocium opem collaturum, quo impetrato, armorum etiam aliquid petiit, aut hastam aut gladium. Fortè autem aderat Sauli quidam seruus natione Syrus, nomine Doecus, regiarum mularum curator. Pontifex verò negauit sibi esse quicquam armorum. esse tamen ibi Goliathi gladium, quē occiso Palæstino Deo consecrauerat. Hoc [b] accepto Dauid extra ditionem Hebræorum aufugit in Gitam Palæstinorum, apud quam regnabat [c] Anchus vbi agnitus à Regis ministris, & iudicio ad Regem perlato, hunc esse Dauidem qui tam multa Palæstinorum millia necidederit: veritus ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud Saulum effugerat, apud hunc incideret, furorem ac rabiem simulat, ita vt ore spumam emitteret, & alia signa insaniæ præ se ferret, quibus morbo fidem apud Gittensium

Ann. mundi 2883. *Ante Christum nat.* 1081.

Hedio & Ruffinus Cap. 13. 1. *Reg.* 21.

a *Dauid Nabam ad Achimelechum sacerdotem peruenit.*

b *Dauid Goliathi gladio accepto, in Gittam Palæstinorū ad Anchum se confert.*

c *Dauid Regem Anchū timens, furorē ac rabiem simulat.*

1. *Reg.* 22.

An. mundi 2883. Ante Chri. nat. 1081.

Regem astrueret. qui iratus famulis quòd mente captum hominem ad se adduxissent, iussit vt quàm primùm eiiceretur. Hoc pacto è Gitta cùm euasisset, in tribum Iudæ peruenit, & agens in spelunca quæ est in agro Adullamæ, misit ad fratres qui eos doceret, vbinam ipse moraretur. at illi cum tota cognatione se ad eum contulerunt, necnon & alij multi aut rerum nouarum cupidi, aut Saulum timentes, ad eum vltrò confluxerunt, operam suam ad omnem eius nutum offerentes. quorum numerus ad quadringentos creuit. quorum multitudine [a] ac ope fretus, relicto eo loco, ad Moabitarum Regem proficiscitur, rogátque hominem, vt parentes ipsius intra regni sui fines tantisper reciperet, dum res eorum in meliore statu collocarentur. Quo impetrato, & parentibus in magno honore apud Regem quamdiu illic manserunt habitis, ipse iussu prophetæ relicto deserto in tribum Iudæ se cum suis transtulit, apud [b] Sarim oppidum se continens. Quod [c] postquam ad Saulum delatum est, Dauidem cum armatorum manu esse conspectum, in non mediocrem metum ac perturbationem Regem coniecit. Sciens enim eius magnanimitatem ac fortitudinem, aliquid magnum molituram suspicabatur, quod rebus Regis aut periculum, aut certè difficultatis ac laboris plurimum afferret. conuocatísque amicis & ducibus & vniuersis suis tribulibus ad regiam vrbem Gabam, sedens in loco cui nomen Aruum, adstante honoratissimo quoque & toto satellitio, sic eos est affatus. Viri [d] contribules, scio vos meminisse quantis à me affecti sitis beneficiis, & agris locupletati, & honoribus ac præfecturis aucti. Rogo igitur vt plura & maiora munera à Iessæi filio exspectetis, scio enim vos omnes in illum

a Dauid ad Moabitarũ Regem proficiscens parentes ei cõmendat.

b Dauid ad Sarim oppidum peruenit.

c Saul Dauidẽ timet.

d Saul ad amicos Duces & tribules oratio, in qua Dauidem accusat.

illum propensiores, initio facto à Ionatha filio, qui & vobis huius sententiæ autor est. nō enim me latent clādestina inter illū & Dauidem icta fœdera: neque quòd consilio & opibus aduersariorum partes contra me adiuuat. Vos autem nihil hæc cura tangit, sed quieti, quò res cessura sit, exspectatis. Post [a] hæc Regis verba cæteris silentibus, solus Doecus Syrus mularum regiarum curator respondit se vidisse Dauidem in Noba oppido, quò cum ad Pontificem Achimelechum venisset, ab eo de euentu rerum oraculum accepisse, adiutúmque commeatu & gladio Goliathi armatum, quò volebat deductum esse. Accitus est mox cum tota cognatione Pontifex: cui Rex, Qua [b] nostra iniuria prouocatus excepisti Iessæi filium, & Regis insidiatorem armis atque commeatu instruxisti? aut cur etiam de futuris oracula ei reddidisti? Non enim ignorabas, quòd propter odium, quo familiam meam prosequitur, hinc aufugerit. Pontifex autem nihil horum inficiatus, liberè fassus est hæc se non tam Dauidi præstitisse quàm ipsi Regi. Excepi [c], inquit, non vt inimicum tuum, sed vt fidissimum ministrum & tribunum, &, quod maius est, generum, ac propinqua necessitudine coniunctum. quis enim putaret eum, qui hoc honore à te dignatus sit, inimicum esse, ac non potius cum primis beneuolum? Consultus etiam de diuina voluntate, non nunc primùm ei respondi, sed aliàs quoque sæpenumerò. Cúmque se diceret à te missum ad arduum negocium properare, non suppeditare quæ requirebat, ad tuā magis quàm ad illius iniuriam pertinere iudicabam. Quare non est quod de me malè suspiceris, aut si quid noui nunc Dauidem moliri audiuisti, ob exhibitam à me humanitatem, fauere me illi aduersum

Ann. mundi 2883. Ante Christi nat. 1081.

a *Doecus Saulo, se Dauidē in Noba apud Achimelechū vidisse, significat.*

b *Saulus Achimelecho quòd Dauidem armis atque commeatu instruxerit, exprobrat.*

c *Achimelechi proditionis à Saulo insimulati apologia.*

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

te cogites. in amicum enim ac generum & tribunum tuũ collatum volui, quicquid officij in illum contuli. His verbis Saulus fidẽ habere noluit, quò plus apud eum metus periculi valeret quàm excusatio quantumuis iusta. itaque[a] circũdatum armatis cum tota familia iubet contrucidari. cúmque illis religio esset viros Deo sacros ferro violare, Doecum Syrum eã cædem perpetrare mãdauit. qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis, Pontificé cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecenti octuaginta quinque: móxque[b] missi sunt à Rege Nobã sacerdotum oppidũ, qui contrucidatis ad vnũ habitatoribus, nullo vel ætatis vel sexus respectu, postremò flãmis eam deleuerunt, ex qua clade vnicus tantùm Achimelechi filius nomine Abiatharus seruatus est: ídque totum iuxta oraculum Dei Eli Pontifici olim redditum cõtigit, quo prædictum erat, propter filiorum iniquitatem eius posteritatem aliquando interituram. Rex autem Saulus tam sæuo facinore perpetrato, stirpe Pontificia internecione deleta, neque teneram ætatem miseratus, neque grandæuos reueritus, insupérque ciuitate quam patriam ac alumnam Sacerdotum & Prophetarum singulari priuilegio Deus elegerat, solo æquata, satis declarauit quàm prauum sit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atque plebeij, quia non audent, neque liberum est naturę obsequi, æqui ac boni viri esse videntur, mirúmque quoddam iustitię studium præ se ferunt. quin & pietatem interea colunt. Deúmque omnibus actionibus nostris interesse, omnes deniq; cogitationes intueri persuasum habent. sed[c] simul atque ad potentiam & imperium prouecti sunt, exutis pristinis moribus, & tanquam in scena mutato habitu, nouáque per-

a *Iniusta Achimelechi cum tota familia cades.*

b *Noba sacerdotũ oppidum, habitatoribus ad vnum occisis, incenditur.* Sup. lib. 5. cap. 11. 1. *Reg.* 2. & 3.

c *Exemplũ eius quod dicitur, homines mutãt mores.*

sona assumpta, in omnem audaciam & insolentiam diuinarúmque æquè ac humanarum rerum contemptum prolabuntur. & cum ad superandam inuidiam maximè illis opus est pietate & iustitia, cúmque omnes eorum non actiones solum, verum etiam voluntates in conspicuo sint omnibus propositæ, tum maximè tanquam aut dissimulante Deo, aut & ipso potestatem eorum formidante, in subditos debacchantur. & quicquid aut per inanem metum, aut odium vel fauorem irrationabilem decernunt. id tum hominibus ratum, tum Deo quoque ipsi probatum esse existimant: futurorum verò prorsus nullum nec respectum nec rationem habent. Quotquot enim in eorum gratiam plurimos labores exhauriunt, eos primum euehunt, deinde iam honoratos per inuidiam non solum dignitatibus priuant, sed per calumniam etiam sæpe opprimunt, non considerantes quàm meritò, tantúmque temerariis delationibus absque vlla probatione fidem adhibentes: & sæuiunt non in quos oportet, sed in quos ipsis sæuire est facile. Hæc ita esse manifestum exemplum in Saulo Cisi filio nobis est exhibitũ, qui primus post sublatam optimatum administrationem ac iudicum supremum magistratũ Rex Hebræorum creatus, propter suspectum Abimelechum trecentos Sacerdotes & Prophetas interfecit: cæsósque excidiõ vrbis obruit, & quantum in se fuit summi Dei fanum Sacerdotibus sacríque ministeriis orbauit, post tam numerosam cædem ne patriam quidem eorum & seminarium superesse passus. Abiatharus [a] autem Abimelechi filius, qui solus generis sui superstes cædem Sacerdotum euaserat, ad Dauidem fuga delatus, familiæ cladem & patris interitum ei renunciauit. at ille iam ante se hoc

An. mundi 2983. Ante Christ. nat. 1081.

[a] *Abiathar manib. Saulis elapsus, Dauidi patris & Sacerdotũ nunciat cadem.*

An. mundi 2883. Ante Christ. natũ 1081.

præsagiuisse dicebat, cum illic Doecum videret: faciléque suspicatum, calumniam Pontifici apud Regem struendam: ægerriméque ferebat quòd ipsi tanti mali occasionem præbuisset. simúlque iussit, vt apud se maneret, quòd nusquàm tutiores latebras inuenire posset. Per[a] idé tempus cum indicatum esset Dauidi Palæstinos in Cillanorum agrum irrupisse, eúmque quantus est populari, decreuit illos adoriri, consulto prius Propheta, an Deus victoriam annueret: confirmatúsque oraculo, & cum sua cohorte hostem aggressus magna cæde repulit, prædásque ex hostico egit, & Cillanis præsidio fuit dũ fruges ex areis conuecherent. Resciuit hoc mature Saulus. nam rei feliciter gestæ fama contineri non potuit quin latè propagata ad regias quoque aures permanaret, non sine ipsius Dauidis laude. Quo[b] nuncio lætus Rex putauit se iam rem factam habere, audiens inimicum se intra vnius oppidi mœnia conclusisse, & diuinitus hanc occasionem opprimendi eius datam dictitans, edicit populo vt Cillam properè circumuentam tam diu premant obsidione, donec Dauidem in potestatem redactum interficiant. At[c] ille oraculo admonitus, nisi maturè suis rebus consuleret, fore vt Cillani eius deditione ab ira Regis se redimant, relicta vrbe in desertum cum quadringentis armatis contulit, ibíque collem quendam munitum insedit, nomine Engelain. Saulus autem cognito quòd Dauid non amplius apud Cillam esset, expeditioné eam omisit. Dauid[d] verò ex deserto in Cænã locum agri Zipheni secum suis transtulit: quo etiã Ionathas Regis filius præstò fuit salutaturus amicum, & de futuris collocuturus. Hortabatúrque eũ vt benè speraret, néve præsentibus difficultatibus defatigatus cederet. omnino enim

1. Regum 23.

a *Dauid Cillanos contra Palæstinorũ incursiones defendit.*

b *Saulus Dauidem in illa haremsem obsidere conatur.*

c *Dauid oraculo monitus fugit.*

d *Dauid in Cænam cum suis se confert, quò & Ionathas perueniens, eum cõsolatur, & fœdus cum eo renouat.*

regna-

regnaturum eum, & vniuerso Hebræorum populo præfuturum. Tales autem felicitates non solere occisis contingere. Renouatísque fœderibus, & sancita sub Deo teste in omnem vitam amicitia, additísque diris execrationibus in eũ qui prior à pactis recederet, illum eò loci reliquit, metu nonnihil ac solicitudine leuatum: ipse verò domum suam repetiit. Zipheni [a] verò gratiam Regis captantes, certiorem eum faciũt, Dauidem in agro suo morari: pollicebanturque suam operam, vt in manus Regis traderetur. occupatis enim quibusdam faucibus, nullum reliquum illi fore effugium. Saulus verò homini bus collaudatis, gratísque actis quòd inimicum sibi indicassent, cumulatè se illis beneficium repositurum pollicitus, misit qui diligenter quærerent Dauidem, omnésque deserti latebras perscrutarentur: dicens se breui cum exercitu secuturum. Atque ita Zipheni duces se Regi ad perquirendum eum & comprehendendum obtulerunt, studium suum erga ipsum non indicio tantum declaraturi, sed omnibus viribus conando, vt in potestatem redactum Regi traderent. Sed non habuit successum iniqua eorum cupiditas, quibus cum nullum periculum ex silentio immineret, per adulationem & auaritiam virũ pium & præter ius ad mortem quæsitum, Regi se tradituros erant polliciti. Dauid [b] enim, cognita eorum malicia, simũlque Regis aduentu, relictis locorum angustiis in quibus tum versabatur, euasit ad magnam petram quæ sita est in deserto Simonis. Nec [c] Saulus destitit illum insequi, cognito enim inter eundum, quòd superatis faucibus euassisset, ad alterum petrę latus peruenit: futurúmque erat vt Dauid circumuentus comprehenderetur, nisi Rex trepidis nunciis reuocatus esset, qui Palæstinos in di-

An. mundi 2883. Ante Christ. natũ 1081.

a *Zipheni Saulum, Dauidem in agro suo morari, certiorem faciunt.*

b *Dauid cognito Regis aduentu fugæ sibi consulit.*

c *Saulus Dauidem insequitur, eúmque circumuentum comprehẽdisset, nisi nuncio reuocatus fuisset.*

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1081.

tionem eius hostiliter irrupisse adferebant. Satius enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hostes vlcisci, agrisque suis, quò minus vastarentur, opem afferre, quàm studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere. atque ita Dauid præter omnium opinionem seruatus, ad fauces agri Engadeni se contulit. Saulo autem post reiectos Palæstinos nunciatum est, Dauidem intra fines Engadenorum morari: móxque assumptis tribus armatorum millibus ex omni exercitu selectis, properè eos ad locum indicatum duxit. cúmque non longè abesset, offendit speluncam longo recessu opacam, & in penitiore sinu latè patentem, in qua tum fortè Dauid cum sua cohorte delitescebat: in eámque solus ad requisita naturæ se insinuauit. Animaduersum est id continuò ab vno è Dauidis comitibus, qui cùm eum moneret tempus vltionis offerre Deum, nec esse negligendam occasionem tot ærumnas finiendi, abscisso infestissimi Regis capite, laciniam[a] tantùm Regij pallij præcidit: indignum ratus in proprium dominum sæuire, quem Deus ipse ad imperij fastigium electione sua prouexerat. nec enim par esse iniuriis certare cum eo, qui immeritum extinguere cuperet. Egresso deinde è spelunca Saulo, Dauid quoque in apertum progressus Regem inclamat, & cum ad agnitam vocé se conuertisset, ex more prius adoratum sic alloquitur. Quàm[b] iniquum est Rex, te calumniatoribus patulas aures præbentem, & vanissimis hominibus fidem adhibentem, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius iudicare oportebat. verba enim vel falsa possunt esse vel vera: sed nullum apertius de animo quàm ex factis argumentum potest colligi, quemadmodum nunc quoque iudicare potes,

a Dauid laciniam Regij pallij præcidit.

b Dauid Regi Saulo, quod sibi insonti insidias struat exprobrat.

num temerè illis credideris, qui eius criminis me apud te reum faciunt, quod ne in mentem quidem vnquam venit: & in tantum te exasperauerunt: vt noctè atque die nihil magis quàm de mea pernicie cogites. An non vides vanissimam esse tuam opinionem, qua persuasus es me familiæ vestræ inimicum, tuæque imprimis necis esse cupidum? Aut quibus oculis Deum putas immanitatem tuam aspicere, qui hominem ad cædem expetis, oblata vindictæ tali occasione tibi parcentem, quam ipse nactus nunquam elabi è manibus siuisses? Nihilo enim maiore negocio caput tibi præcidere poteram, quàm hanc vestis laciniam. Simúlque pannum protulit, qui verbis fidem astrueret. Ego certè ne iustæ quidem vltioni indulsi, & tu iniustas simultates contra me exercere non vereris. Sed horum Deus iudex erit, probabítque vter nostrum æquioribus moribus sit præditus. Tum [a] Saulus demirans è quanto periculo esset seruatus, modestiáque iuuenis attonitus, ingemuit: similémque gemitum referente Dauide, Rex se iustius genere fassus est. Tu enim, inquit, multorum bonorum causa mihi fuisti, ego contrà tibi multarum calamitatum autor. Et nunc quoque declarasti te à priscorum æquitate nõ degenerem, quum aequi inimicos in solitudine ad iniuriam exposi tos nacti, incolumes dimittere maluerunt. Itaq. hodie manifestè cerno regnum tibi à Deo repositum, & sub tuum imperium vniuersam Hebræorum gentem concessuram, quamobrem postulo vt iureiurando fidem mihi facias, te rerũ potitum obliuioni iniurias meas traditurum, & familiam meam saluam esse passurum. pollicitus est id Dauid interposito iureiurando, atque ita Regem in regnum remisit. In [b] idem tempus mors Samuelis Prophetæ incidit, viri qui

An. mundi 2883. Ante Christum nat. 1031.

[a] *Saulus suã malitiam & Dauidis innocentiam agnoscit, eúmq; regat vt ad reclarasti te à priscorum æquitate nõ degenerem, quum aequi inimicos in solitudine ad iniuriam exposi tos nacti, incolumes dimittere maluerunt. Itaq. familiam hodie manifestè cerno regnum tibi à Deo repositum, & sub tuum imperium vniuersam Hebræorum gentem concessuram, quamobrem postulo vt iureiurando fidem mihi facias, te rerũ potitum obliuioni iniurias meas traditurum, & familiam meam saluam esse passurum.*

[b] *Samuelis mors & sepultura.*

1. Reg. 25.

An. mundi 2883. Ante Chri. natũ 1081.

suo merito in maximo semper apud Hebræos precio fuerat: illustréque virtutis ipsius ac suæ obseruantiæ populus testimonium edidit, dum defuncti exequias & sepulturã magnifico sumptu concelebrat: & postquam iusta exsoluit in Ramatha patria sepulto luctum in longum tempus prorogat, non quasi in publico mœrore, sed quasi ad vnum quemuis propriè hæc orbitas pertineret. fuerat enim vir ad omnem iustitiam ac bonitatem à natura compositus, & ob has virtutes Deo longè acceptissimus. Præfuit populo post Elis Pontificis obitũ primũ solus annis duo decim, deinde Saulo regnante annis decem & octo. cuius extremi dies in hęc vt dixi tempora inciderũt. In locis autẽ, in quibus tũ Dauid versabatur, erat Ziphenus quidã in oppido Emma, vir locuples & multorum gregũ dominus. habebat enim in pascuis ouium tria millia, & capras mille: ab his Dauid omnẽ iniuriã abstinuit, grauiter interminatus sũis ne vel cupiditate, vel egestate, vel latẽdi spe impulsi quidquã violarẽt, sed pluris iustitiam facerent, & Dei voluntatẽ, cui nunquã placuerunt qui in alienas res manus auidas iniicerent. in hac disciplina suos continebat, putãs se in hominem probũ & sua beneuolentia dignũ hoc officium collocare. Nabalus verò (hoc erat viro nomẽ) homo erat agrestis & malis moribus præditus, sed honestæ ac prudentis & elegantis mulieris maritus. Ad hunc Dauid pecora tondẽtem decem è suis misit salutatum, qui illi in multos annos eam felicitatem ominarentur: simũlque rogarent vt è facultatibus suis aliquid communicaret, cum è pastoribus intelligere posset, quòd longo iam tempore in solitudine versati adeò nihil detrimenti attulerint gregibus, vt custodes eorum fuisse potius videri possint. Quicquid autem in Dauidem cõ-

a Nabali gregibus à Dauide parcitur.

tumeliæ

tuleris, in hominē gratum ac memorem collatu rū. Ad[a] hæc postulata homo suo more nimis durè dedit responsum. Percōtatus enim quis esset Dauid, vt audiuit esse Iessæi filiū, Nunc, inquit, fugitiui relictis dominis insolenter ac superbè se gerūt. Quibus [b] renunciatis Dauid in iram accēsus, quadringentis armatis assumptis, & ducentis ad custodiā impedimentorū relictis, (iam enim sexcentorum manum coegerat) contra Nabalū proficiscebatur, iuratus quòd ea nocte & familiā eius & opes omnes esset euersurus. Neque enim se tam ægrè ferre, quòd homo ingratus officij nihil reponderet, quàm quòd vltrò conuiciis se impeteret, nulla vnquam affectus iniuria. Interea quidam è seruis pastoribus ad heram suā, illius vxorem, venit nuncians quòd Dauid à marito eius modicū quiddam postulans non solū nihil impetrauerit, sed conuiciis etiā non ferendis sit appetitus, cum tamen in eam diem semper greges eius intactos præstitisset: eámq. insolentiā domini posse illi magnā aliquā calamitatē adferre. Hoc audito Abigæa (id nomē mulieri fuit) oneratis multis asinis, & variis xeniis in sarcinas cōgestis inscio marito & per temulentiā sopito, ad Dauidē properat: eíq; in vallis cuiusdā descensu cōtra Nabalum armatorū agmē ducenti fit obuiam. Quē postquam appropinquare vidit, de iumēto desiliit, & prona in facie adorabunda deprecata est ne verbis Nabali moueretur, qui reuera esset id quod vocabatur. Nabalus [d] enim Hebræorum lingua vocatur insipiēs. Excusabátque se neminē eorum vidisse, qui ad maritum missi fuerant. Quare obsecro, inquit, da veniam, & age gratias Deo, qui per me tibi obstitit, quò minus humano sanguine manus polluas. Si enim incontaminatus à cæde permāseris, ipse pro te pœnas ab his qui te læserunt

An. mundi 2883. Ante Christ. nat. 101.

a *Dauidis legatu petētibus aliquid cōmeatus, durè respondetur à Nabalo.*

b *Dauid cōtra Nabalū cū quadringentis armatis proficiscitur.*

c *Abigea Nabalis vxor muneribus Dauidem placat.*

d *Nabalus fatuus.*

An. mundi 2883. Ante Christum natum 1081.

exacturus est. Quod enim Nabalum manet infortunium, inimicorum tuorum contingat capitibus. Tu verò propitius hæc mea munuscula admitte, & iram qua merito in maritum meum es commotus, in meam gratiam remitte. Decet enim clementia & humanitas eum, cui fata regnum destinauerunt. Ille[a] verò muneribus acceptis, Profectò, inquit, Dei voluntate ad nos hodie venisti: alioqui crastinam diem nõ videres. iuraui enim me hac nocte domum vestram subuersurum, & neminem superstitem relicturum ex familia hominis ingrati, ac in me meósque contumelioſi. nunc verò Deus tibi in mentem immisit, vt maturè occurrens furorem meũ delinires. Nabalus autem tametsi propter te veniam nunc consequitur, pœnam tamen non euadet, sed sui mores per aliam occasionem perdent hominem. Hęc locutus, mulierem dimisit. Ea domum reuersa offendit maritum cum æqualibus compotantem, iámque vino grauem, ideóque tum nihil eorum quæ gesserat indicauit. sequenti verò die posteaquam sobrio rem totam exposuisset, in[b] tantum mœrorem eum coniecit, vt toto còrpore sideratus decima post die mortem obiret. Quod vbi Dauidi relatum est, meritas pœnas Deo persoluisse eum dixit. suapte enim malicia perditum, & vltioni subiectum, idque incontaminatis eius manibus qui iniuriã acceperat. Atque[c] hoc quoque exemplo didicit, neminẽ scelestum vindictã Dei posse euadere, nec humanas res à Deo neglectas ferri temerè: sed bona bonis, & malis, quod illis dignũ est rependi. Móxque[d] missis ad vxorẽ eius nunciis, acciuit eam in legitimũ thorũ coniugẽ sibi inducturus, quæ profata prius se indignã vt vel pedes eius contingeret, cumomni tamẽ suo paratu venit: & vxoris loco posthac habita est, hunc

a *Dauid à propesito Nabalum euertendi desistit.*

b *Nabal in tantum se coniicit mœrorem vt toto corpore sideratus mortem obiret.*

c *Exemplum prouidentiæ diuinæ in scelestũ. Dei vindictã euadere.*

d *Dauid Abigeam Nabali viduam ducit.*

hunc honorem ab eo consecuta tum propter modestiã bonósque mores, tum propter eximiã formæ gratiam. Habuerat autem Dauid & antea coniugem, ex Abesaro oppido oriundam. Nam [a] & Melcham Sauli filiam prius Dauidi nuptam pater Liso Pheltiæ filio elocauit, in oppido Gethla habitanti. Nec [b] ita multo post Ziphenorum quidam renunciant Saulo, Dauidem rursum in eorum regione esse, & si velit adiutare, posse eum cõprehendi. at ille cum tribus millibus militum eò proficiscitur: & superueniente nocte castra metatus est in quodam loco, cui nomẽ Sycella. Dauid autem cognito quòd Rex cõtra se cum armis veniret, speculatoribus missis iussit vt se certiorem facerent quónam vsque processisset: cúmque audisset eum esse apud Sycellam, noctu [c] ignaris suis omnibus, duobus tãtum comitatus, Abisæo sororis suæ Seruiæ filio, & Abimelecho Chettæo, in castra hostium penetrat. Dormientéque Saulo & circum eum satellitio, simúlque imperatore copiarum Abenero, in tentorium Regium insinuatus, neque Regem agnito eius cubili ex spiculo interficere sustinuit, neque Abisæum accensum ad facinus permisit: sed cohibuit admonitũ nefas esse Regem diuino suffragio creatum interimere, quãtumuis malũ: eius enim esse in eum vindicare, qui regnũ dedisset, vt quealiquod signum esset, quòd nactus potestatem Regis opprimendi nõ esset ea vsus, ablato spiculo & lecytho aquali, quæ iuxta cubile sita erant, nemine sentiente castra exiuit, intrepidè & quasi per ocium inter sopitos versatus, partim nocturnis tenebris, partim audacia propria fretus, transgressúsque torrentem, & conscenso montis vertice, vnde facilè poterat exauditi, inclamatis Sauli militibus & Imperatore eorum Abenero è somno eos

An. mundi 2883. Ante Christ. nat. 1081.

a *Saul Melcham primo Dauidi nuptam alij eloeant.* 2. *Reg.* 26.

b *Ziphæi rursum Dauidem in eorum esse regione Saulo renuntiãt*

c *Dauid cũ duob. in hostium castra penetrans Sauli speculum & lecythum aqualem aufert.*

An. mundi 2889. Ante Christ. nat. 1705.

excitat, & cum Imperator nominatim appellatus scitaretur quisnam esset qui se vocaret, sic respondit, Dauid ego sum Iessæi filius, à vobis profugus. Sed [a]quî factum est, vt tu vir tantus & inter amicos Regios maximè honoratus, tâ negligenter domini corpus custodias, vt dormire malis quàm curam salutis eius gerere. Capitalé enim culpam admisistis, qui paulo antè quosdã è nostris clã in castra Regia subrepentes non sensistis. Vide igitur quónam deuenerit spiculũ Regium, & aquę lecythus: & disce quãtum flagitiũ sit cõmissum. Saulus autẽ agnita Dauidis voce, & cognito quòd adeptus eum à somno & custodum negligentia proditum, non tamen interfecit, cũ id iure suo facere potuisset, gratias se illi habere pro salute concessa professus est [b]hortabatúrque vt bono esset animo, nihilque mali in posterum timẽs, ad proprias ædes reuerteretur. Compertum enim habere, non sibiipsi salutem suam cariorem esse quàm Dauidi. Se enim seruatorẽ suum, hominem spectatæ per multa officia beneuolentiæ, in exiliũ actum, & sæpe in capitis discrimen adductum, amicorúmque cõsuetudine orbatum persequi non desistere. illũ verò pro hostili infectatione salutem sibi reponere. Tum [c]Dauid iussit vt mitteret qui spiculum & lecythum reportarent, hoc attestatus, quod Deus futurus esset vtriusque naturę & morũ ac gestorum iudex cui notum esset quòd ea quoque die pepercisset inimico, quem in manu erat interficere. Atque hoc modo Saulus iam iterum clementia Dauidis incolumis è manibus emissus, retro in Regiam se recepit. Cæterùm Dauid veritus ne si diutius in eis locis hæreret tandem comprehenderetur, consultius putauit in Palæstinam transire, & illic degere: quod cum cæteris quoque visum esset, vnà [d]cum sexcentorum

a *Dauid Sauli Imperatori Abenero quòd Regium spiculum & aqua lecythũ auferri passus sit exprobras.*

b *Saulus Dauidẽ collaudat, vtq; bono esset animo & ad proprias ædes reuerteretur hortatur.*

c *Dauid Saulo innocentiam suã declarat.* 1. Reg. 27.

d *Dauid cũ sexcentorum manu & duabus vxoribus in Palæstinã ad Anchum Gitta Regẽ se confert.*

centorum manu ad Anchum se contulit Regem Gittæ vnius è quinque eius gentis ciuitatibus: vbi domicilio accepto à Rege cum duabus vxoribus Achima & Abigæa habitauit, Saulus [a] autem cautior factus posthac destitit contra eum aut proficisci aut militem mittere, videns id sibi iam bis malè cessisse, minimúmque abfuisse quin captando caperetur. Dauidi autem non placuit in vrbe Gitta manere, sed [b] petiit à Rege vt ad pristinam erga se hospitalitatē hoc quoque adiiceret, & agri partem ad incolendum ei cum suis attribueret. Vereri enim se ne intra mœnia morando oneroſus Gittensibus videatur, annuit [c] eius precibus Rex, & vicū quēdam nomine Secellam ei donauit, quam Dauid postea regnum adeptus adeò dilexit, vt suam & posterorum priuatam possessionem in perpetuum esse voluerit: qua de re aliàs fusius dicturi sumus. totum autem tempus quo Dauid apud Secellam vixit, fuerunt menses quatuor, additis viginti diebus. ex [d] eo loco clancularijs ex cursionibus Palæstinæ gentis vicinos sibi Saritas & Amalecitas infestabat, magnas iumentorum & camelorum prædas abigens. mancipia enim non abstrahebat: veritus ne horum indicio res ad Anchum Regem perferretur. De manubiis autem munera mittere ad Regem solebat, quo percontante vnde eas prædas ageret, meridionalē Iudæorum regionem campestrem incursare se respondens, Regi facilè persuasit vt crederet quod verum esse vehementer cupiebat. sperabat enim Dauidem si hostiliter gentem propriam tractasset, præcluso reditu semper posthac obnoxium se habiturum. Et parabatur tum bellum in Hebræos communi Palæstinorum decreto, indicto omnibus eius nominis sociis die ad conueniendum in Rengam,

An mundi 2889. *Ante Christum nat.* 1705.

a *Saul cōtra Dauidē p ofcios desistit.*

b *Dauid à Rege petit, vt agri partem ad incolendum ei cū suis attribueret.*

c *Rex Secellā ei donat.*

d *Dauid Saritas & Amalecitas excursionib. infestat, de manubiis munera Regi mittit, eique meridionalem Iudæorum Regionem se incursare persuadet.*

Ann. mundi 2890. Ante Christ. nat. 1074.

vbi collectum exercitum Anchus in hostem ducturus erat: & inter cætera auxilia Dauidem cũ sexcentorum cohorte euocauerat. quo promptè operam pollicéte, & dicente adesse tempus referendæ hospitalis gratiæ, Rex contrà quò magis eum sibi deuinceret, promisit se eum re benè gesta in summo apud se honore habiturum, & satellitio suo præpositurum.

Hebræi à Palæstinis magno prælio vincuntur, in quo Saulus Rex vnà cum filiis fortiter pugnans occubuit.

CAP. XV.

a *Saulus è regno ventriloquos ac ariolos eiicit.*

SAulus [a] autem è regno suo diuinos omnes & ventriloquos ac ariolos cæterósque similes vanitatis homines eiecerat, solis Prophetis retentis: cúmq; audisset Palæstinos Sonnam vsque vrbem progressos castra ibi metatos, & ipse cum suis copiis illuc occurrit: & iuxta montem quendã Gelboe dictum castra è regione hostiũ posuit, vbi nõ mediocris trepidatio illum incessit, reputãtem hostilem exercitum viribus longè præcellere: qua [b] de re solicitus ad oraculum Dei confugit, euentum prælij scisciians. Deo autem silente, magis etiam territus, prorsus animũ despondit, præsagiẽs cladem imminere, posteaquam Deus præter solitum auxiliatricẽ manum subtraheret: quæri nihilominus imperat mulierculam quampiam ventriloquam, & manes elicere callentem, quò vel sic rerum euentum prænosceret. nam ventriloquorum genus euocatis defunctorum animabus per eas futura scitantibus prædicunt. cúmque indicio [c] cuiũdam familiaris sui comperisset esse talem mulierculam in oppido Endoro, ignaris omnibus, mutato regio habitu, assumptisque duobus fidissimis famulis, ad Endorum & mulierem fatidi-

b *Saulus Palæstinos cum copijs aduenisse audiens ad oraculum Dei confugit.*

c *Saulus Endorum ad mulierẽ fatidicam profiscitur.*

fatidicam proficiscitur: rogátque eam vt diuinet, educátque ad sùperos animam viri, cuius ipse voluerit. Illa autem repugnante, & negante se edictum Regis contemnuram, qui hoc diuinaculorum genus à suo regno arceat: & obtestante ne nulla iniuria lacessitus insidias sibi strueret, quò deprehensa vetitas artes attectare ad supplicium raperetur: iurauit neminem hoc resciturum, neque se responsum cùm aliis communicaturum, sed fore eam extra omne periculum. Vt verò iureiurando persuasa est non timere, iussit [a] eam Samuelis animam excitare. quæ cùm nesciret quisnam fuisset Samuel, ab inferis hunc euocat. quò in conspectum veniente, mulier specie viri diuina & veneranda perterrita ac stupefacta, versa ad Regem, nónne inquit, tu es Saulus Rex? hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente & rogante trepidationis causam, ait se videre ascendétem virum diuina quadam specie præditum, percontante deinde qua effigie, quóue habitu esset ac ætate, ait senem esse venerandum, habitu Sacerdotali amictum. Agnouit Rex Samuelem esse, & ptocidens adoratione salutauit. anima autem [b] Samuelis interrogante quam ob causam se elici ac suis moueri sedibus iusserit, necessitate se huc adactum cõquestus est imminere enim grauem hostium exercitum, & se inopem esse consilij destitutum à Deo, neque per vates, neque per somniorum visiones futura præsignare dignante. quapropter ad eũ se confugisse, cui res suas semper curæ fuisse sit expertus. Samuel [c] verò adesse iam regi extremum vitæ diem præuidens, superuacaneũ respondit ex ipso futura sciscari. cum à Deo destitutum se agnoscat. Audi tamen, inquit, infatis esse vt Dauid assumpta regia dignitate bel-

An. mundi 2890. Ante Christ. nat. 1074.

a *Saulem Pythonissã Samuelis animam excitare iubet.*

b *Saulis Samuelis de necessitate sua conqueritur, eúmque consulit.*

c *Samuelis anima Saulo visa bellum Palæstinis euentum prædicit.*

ætn. mundi 2890. Ante Christ. natũ 1074.

lum ex sententia conficiat, te verò & principatum & vitam simul amittere, eò quòd in bello, quod contra Amalecitas gessisti, obediens Deo non fueris, & quæ tibi per me etiam tum viuum mandauit, neglexeris. Scito igitur & exercitum tuum ab hoste profligandum, & te vnà cum filiis in prælio cadentem cras mecum futurum.

a Saulus ob subitaneam tristitiã, viribus deficientibus in humum collabitur.

His [a] auditis Saulus obmutuit præ mœstitia, & in humum collapsus est, siue ob subitaneam tristitiam viribus deficientibus, siue ob inediã, quòd ea nocte ac præterita die corpus cibo recurare neglexisset. tandem [b] cum ægrè ad seipsum rediisset. mulier vigebat eum vt cibum sumeret, hanc gratiam ab ipso reposcens officij. quod per interdictas artes nõ sine periculo poscenti præstiterat priusquã sciret hunc ipsum esse qui interdixit. pro quo beneficio hoc tãtũ reposcebat vt mensa apposita vires refoueret, quo ad exercitum redire valeret. resistentẽ verò & cibũ omnem præ desperatione auersari pergentem, tantum non adegit improbis precibus vt assentiretur, cúmque [c] vnicum haberet vitulum domi à se educatum mulier quotidianis operis victum sibi parans, & nihil præterea possidens, hoc mactato carnes coactas ipsi & famulis apposuit. Saulus verò eadem nocte in castra est reuersus. Mirari succurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac liberalitatem, quæ tametsi à Rege artem exercere verita, qua victum parare assueuerat, hominem nunquam antè visum, immemor totam alendi se rationem per hunc sibi ademptam, non auersata est vt hospitem & ignotum, sed commiserata & consolata ad fastiditum cibum sumendum adhortata est: & quod solum mulieri pauperi superfuit, promptè ac libenti animo apposuit, nec gratiam pro beneficio rependens, nec officio fa-

b Pythonissa Saulum vt mensa apposita vires refoueret adigit.

c Exemplũ comitatis ac liberalitatis in Pythonissa.

norem

sorem Regis captans, quem iamiam morituru iam præsciebat: cum tamen homines natura ita comparati simus, vt tum demum officiosos esse libeat, quando aut pro meritis gratia est rependenda, aut ipsi demereri quempiam cupimus, quem cumulatè aliquando beneficium repositurum speramus. Egregium igitur exemplar beneficentiæ nobis exhibuit, ostendens nihil esse potius, quàm in necessitate constitutos subleuare, nihil quod hominem magis deceat, nihil quod Deum æquè conciliet, & ad benefaciendum nobis prouocet. atque hæc de muliere illa dixisse sufficiat. Nunc aliam quandam admonitionem scriptis meis iuuat inserere, cum populis ac gentibus profuturam, tum præcipuè viris eximiis & ad gloriam natis incitamento futuram ad virtutẽ: quandoquidem hæc sola in sempiterna memoria sui cultores collocare valens, magnum calcar ad honesta studia tam Regibus gentium, quàm ciuitatum magistratibus debet subdere, vt contẽptis periculis atque etiã certa morte, nihil durum pro patria subire ac sustinere subterfugiant. Quod vt faciã opportunè Sauli Hebræorũ Regis illustre exemplum flagitat. Hic[a] enim a Deo licet futuri gnarus, & de obitu suo prænonitus à Propheta, noluit tamen eum vitare, & ob vitæ cupiditatem exercitum hosti prodere, atque hoc modo Regiã maiestatẽ dehonestare: sed cũ liberis totáque familia periculo se obiiciens, Heroem sese pulchrũ existimauit in prælio pro suo subditis imperio pugnando cadere, & filios in eiusdem laudis societatẽ assumere potius quàm superstites relinquere, incertũ quales nam futuros. Sic enim existimauit, loco posteritatis perpetuam & immortalem memoriam sibi futuram. Quamobrem hic mihi vere iustus & for-

An. mundi 2890. Ante Chri. nat. 1074.

Iosephus Regem Saulem tanquã insignem obiurgantem, futuri prænoscentem, laudauerit.

An. mundi 2890. Ante Chri. nat. 1074.

tis ac prudens fuisse videtur, & si quis huic similis fuit, aut futurus est, huic virtutis testimonium ab omnibus reddi æquum censeo. Nam illos qui cum certa victoriæ incolumitatísque spe bellum aggrediuntur, posteaquam magnificum aliquid gesserint, non censeo meritò fortitudinis titulis insigniri ab historicis aliísque scriptoribus. Sed quamuis & illis sua laus debeatur, soli tamen generosi ac fortes periculorúmque contemptores iure dici possunt, qui Saulum æmulantur. Quid enim magni est communem martis aleam subire, & inter spem & metum fluctuando, si fortuna affulserit? fauore eius vti? contrà nihil lætum sperantem, & præscium quòd necesse sit in pugna cadere, intrepidè tamen & imperculso animo fato minãti occurrere, id verò generosi & verè fortis viri facinus ego censeo. Hæc est Sauli nostri laus, qui exemplo est omnibus verè gloriæ amatoribus, vt si honesti apud posteros nominis rationem habent, idem sibi, si quando vsus veniat proponant: in primis autem Regibus, quibus propter fortunæ sublimitatem adeò non licet esse ignauis, vt turpe sit etiam mediocritatem fortitudinis non excedere. Possem quidem etiam plura in hoc argumento de Sauli generositate dicere, verum ne videar immodicus, eò vnde digressi sumus reuertar. Palæstinis copias vndique contrahentibus, delectúque per singulas gentes ac regna & satrapas habito, nouissimus venit cum suo milite. Rex [a]Anchus quem secutus est David cum sexcentorum cohorte. quem vbi viderent Palæstinorum duces, percontabantur Regem vndenam venirent Hebræi, aut à quo vocati. Is respondit Dauidem iram. domini sui Sauli fugientem, à se exceptum, nunc vt gratiam hospiti referat: vtque de Saulo vindictã sumat

1. Reg. 29.

a *Anchus se cum Dauidem contra Hebræos duxit, qui à Palæstinorũ Ducibus reprobatur.*

sumat in auxilium veniſſe. at illis non probabatur, quòd veterem hoſtem in auxilium acciuiſſet: ſuadebántque vt eum retrò remitteret, ne fortè cladem aliquam ipſis afferat. facilè enim habiturum occaſionem reconciliandi ſe domino, ſi hoſtibus eius detrimentum aliquod attulerit. Quare proſpiciendum eſſe in futurum [a], Dauidémque cum ſua cohorte ad agros à Rege illi aſſignatos illi remittendú. Hũc enim eſſe illum Dauidem virginibus carmatum quòd plurima Palæſtinorum millia deleuiſſet. Viſum eſt Regi quoque Gittæ rectè illos monere: móxque accito Dauide, equidem, inquit, fidem tuam ac virtutem compertam habens ſocium huius expeditionis te aſſumpſi, ſed cæteris ducibus hoc non probatur. quare confeſtim agrum, quem tibi donaui, repete, nihil de voluntate noſtra dubitans: & illic eſto præſidio meæ regioni, ne interim dum cum exercitu abſum, hoſtes aliqui eam per occaſionem inuadant. hoc enim pacto non minus amici ac ſocij præſtiteris officium. Paruit Dauid, & ad Sicellam ſe recipit. Sed interim dum Palæſtinorum caſtra ſequeretur, Amalecitarum [b] gens expugnata & incenſa Sicella, prædáque tam inde quàm ex vicinis Palæſtinorum agris abacta, in ſuã regionem reuertebatur. Dauid autem vicum ſuum vaſtatum inueniens, omnibúſque direptis, vtranque etiam vxorem abductam, & pari modo commilitonũ vxores ac liberos cum cætera præda abactos, doloris impatiens ſcidit veſtimẽta ſua: & adeò huic calamitati ſuccubuit, vt non prius flere ac lamentari ſuam & ſuorum vicem deſineret, quàm lachrymæ eum deficerent. nec multum aberat quin ab iratis ob iacturam coniugum & liberorũ militibus ſaxis impeteretur, quòd in ipſum cauſam tanti mali reiiceret.

An. mundi 2890. Ante Chriſt. nat. 1074.

a *Archus Dauidẽ remittit.*

b *Amalecitarum gens expugnata & incenſa Sicella, prædam abegerunt.*

An. mundi 2890. Ante Christum natum 1074.

Postquam [a] autem à mœrore se recollegit, & animam ad Deum erexit, rogauit Pontificem Abiatharum, vt sumpto sacerdotali amictu Deum consuleret, & oraculum referret, num Deus concessurus sit assecutos Amalecitas vxores ac liberos recipere, pœnásque de hoste sumere. Pontifice verò iubente persequi, assùmptis sexcentis armatis quantum potuit per vestigia hostium properauit, cúmque ad torrentẽ quendam nomine Baselum peruenisset, incidit in quendam Ægyptium errantem: iámque inopia & fame deficientem, qui toto triduo per desertum impastus oberrauerat, hunc cibo & potu prius refocillatum rogat cuius esset, & qua natione. is respondit se Ægyptium genere, à domino relictum in itinere, quod propter languorem non posset agmen consequi eorum, qui vastata Sicella finitimísque locis domum se recipiebant. Itaque [b] hoc ductore Dauid vsus ad persequendos Amalecitas, assecutúsque eos in terram proiectos, & partim prandium sumentes, partim iam temulentos, & rebus ex præda quæsitis se oblectantes, ex [c] improuiso irruens magnam eorum stragem edidit. Inermes enim & nihil tale expectãtes, & epulis tantum ac cõpotationibus intenti, facilè ab armatis conficiebantur. alij enim instructis mensis accubantes, cruore appositos cibos inundabant, alij propinantes sibi inuicem opprimebantur, nonnulli verò somno iam ac vino sopiti: & si qui se interim armare potuerunt, non multo maiore negotio quàm cæteri cædebantur, durauit enim ea cædes à prandio vsq; ad vesperam, vt ex omnibus Amalecitarum copiis ægrè quadringẽti celeritate camelorum ab internecione sint exempti. cæterùm præda omnis est recepta, vxoresq; eam ipsius Dauidis quàm commilitonũ. Remeantes

a *Dauid Deum consulit num ab Amalecitis vxores ac liberos recipere sit concessurus.*

b *Dauid Ægyptio seruo ductore, Amalecitas assequitur.*

c *Dauid in Amalecitas irruit, magnam eorum stragẽ edit, omnémque prædã recuperat.*

tientes [a] autem iter postquam ad eum locum peruenerunt, vbi ducentos minus expositos ad custodiam impedimentorum reliquerant, quadringenti illi nolebant eos in prædæ parte admittere, quod per ignauiam in persequendo hoste delassati fuissent, aiebántque contentos esse oportere receptis vxoribus ac liberis. Hanc eorum voluntatem iniquam Dauid pronunciauit. Par enim esse, vt victoria diuinitus concessa, receptísque ex hoste spoliis, vniuersi milites ex æquo fruerentur, maximè cum reliqui impedimenta interim asseruauerint: & ex eo præiudicio mos in posterum obtinuit, vt tantundem ex præda cederet iis qui pugnæ interfuerunt, & iis qui interim circa impedimentorum custodiã sunt versati. Reuersus deinde Sycellam Dauid, per totam tribum Iudæ partes ex præda ad amicos & familiares misit. atque in hunc modum circa Sycellam & in persequendis Amalecitis res gesta est. Interea Palæstini acri prælio cum hoste congressi & superiores facti, plurimos ex aduersa acie sternunt. ibi [b] Saulus & filij contra hostem egregiè certantes, & hoc tantum agentes ne inuiti caderét, vtque honestis vulneribus confecti luctuosam hosti victoriam relinquerent, totam vim hostium in se conuerterunt: & circumuenti multitudine, magna circa se strage Palæstinorum edita postremò & ipsi hostium telis sunt obruti. fuerunt autem Sauli filij, Ionathas, Aminadabus & Melchisus. post quorum casum vniuersus Hebræorum exercitus profligatur: dúmque nullo ordine trepidi fugiunt, instantibus à tergo barbaris ingens cædes est perpetrata. Saulus quoque stipatus suorum caterua fugiebat: in quem Palæstini immissis sagittariis & iaculatoribus, omnes paucis exceptis confixerunt, ipse ve-

An. mundi 2990. Ante Christum nat. 1074.

a *Dauid rursus dat operam impedimentorum obstrepentibus pugnæ sociis, in præda partem admittit. 1. Reg. 30.*

b *Saulus & filij, in Palæstinorum pugna, vel quo exercitus fuso fugatóque cadit.*

Ab. mundi 2890. Ante Christum natum 1074.

rò post multa fortia facinora edita, grauatus vulneribus, vt iam nec subsistere, nec sibi ipse manus inferre valeret, obsecrauit armigerũ vt se ferro transfigeret, priusquam viuus in hostium potestatem ficret. quod cùm armiger ob maiestatis reuerentiam detrectaret, ipse [a] admoto ad pectus proprij gladij mucrone in eũ incubuit, & cum deficientibus viribus traiicere se non posset, circumspiciens iuuenem proximum rogat, quisnam esset: audi'óque esse Amalecitam, orat vt se iuuaret efficere, quod ipse suis manibus non quiret. qui postquam eius optata exsecutus est, ademptis aureis armillis & corona insigni regio, quantum potuit festinus inde se proripuit. armiger autem regius conspecta Sauli nece, ipse quoque se iugulauit: pari modo & vniuersum eius satellitium vnà cum domino suo cecidit, circa montem qui nominatur Gelboe. Qua clade audita ab Hebræis qui vallem vltra Iordanem habitant, quique campestres vrbes tenent, quòd Saulus Rex cum filiis & exercitu in prœlio cecidisset, relictis suis oppidis in munitissimas quasque vrbes confugerunt: quæ Palæstini deserta nacti facilè occupata ipsi posthac incoluerunt. Die verò quæ prœlium proximè consecuta est, dum cæsorum cadauera spoliant, inciderunt in Sauli filiorũmque eius corpora, quibus exutis capita etiam præciderunt: & dimissis in hoc per totam suam regionem certis hominibus, hostes cecidisse nunciauerunt: quorum arma in templo Astartes dedicauerunt, porro [c] corpora eorum circa mœnia vrbis Bethsanæ, quæ nunc est Scythopolis, crucibus affixerunt. Quod posteaquam auditum est in Iabissa vrbe regionis Galaditidis, truncata esse Sauli ac filiorum cadauera, rem indignam cui eos extremo exsequia-

[a] *Saulem seipsum interfecisse molitur eúmque inuenit Amalecita iuuat.*

[b] *Hebræi vallẽ vltra Iordanem & tam habitãtes, relictis suis oppidis in vrbes munitissimas confugiunt.*

[c] *Palæstini Saulis filiorũque corpora crucibus affigunt.*

sequiarum honore fraudati, aliquammulti fortissimi & audacissimi egrediũtur, (alit enim hæc vrbs homines robustos ac feroces) factóque per totam noctem itinere, ad Bethsanæ mœnia perueniente[a], demptis Sauli & filiorum corporibus Iabissam ea deportauerunt, nemine hostium arcere eos aut aggredi propter virtutem ipsorum audente. Iabissam autem populariter eos deploratos in celeberrimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob Regis & filiorum cædem luctu ac ieiunio dierum septem, in lamentis & planctu eos exegerunt. Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis vaticinium, propterea quòd mãdata Dei de bello contra Amalecitas gerendo non est exsecutus, & quia trucidato cum tota cognatione Achimelecho pontifice, vrbem quoque Pontificalem subuertit. Regnauítque viuente Samuele annis decem & octo, & post mortem eius annis viginti: quo tempore exacto, eum quem diximus vitæ finem est sortitus.

An. mundi 2890. Ante Christum natum 1074.

a *Cives in Iabissa Sauli & filiorũ cadauera ex dempta sepelisse.*

SVMMA CAPITVM LIBRI VII.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

1. *Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet.*
15. *Iebosthe amicorum insidiis interfecto, Vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.*
§ 11. *Dauid in capiũ Hierosolymis Chananæos inde populariter eiicit, vrbémque Iudæis victoribus inhabitandam tradit.*
§ 111. *Dauid Palæstinorum bello impetitus: apud Hierosolyma victoriã illustrem consequitur.*

Anno mundi 2891. Ante Christum natum 1072.

V. *Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.*
VI. *Damasceni à Dauide vincuntur.*
VII. *Quomodo Dauid Mesopotamios deuicerit.*
VIII. *Quomodo per intestinum familiæ dissidium, Dauid à filio regno pulsus fuerit.*
IX. *Absolonij contra patrem profecti, cum exercitu interitus.*
X. *Dauidis iam in regnum restituti status felix.*
XI. *Dauid se viuente Salomonem filium suum regnum auspicari voluit.*
VII. *Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.*

Dauid apud Hebronem vnius tribus Rex creatur, in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet.

CAPVT I.

2. Reg. 1. a *Amalecita Dauidi regem Saulem cæsum nunciat, & eius cædis argumenta armillas aureas & insigne regium affert.*

POst [a] prælium in eum diem incidit, quo Dauid de Amalecitis victor Sicellam est reuersus. tertio autem post eius reditū die, elapsus è prælio Sauli interfector, scissa veste, capúrque sparsus cinere ad Dauidem peruenit: adoratóque eo, interrogatus vnde veniret, è conflictu Israelitarum ait se venire. id fuisse illorum partibus infortunarum, cæsis multis Hebræorum millibus. & insuper Rege cum filiis post eā pugnam desiderato, atque se nunciare suis oculis visa, cùm fortè in fugientem cum suis Regem incidisset, quē à se rogatu ipsius, cæsum fatebatur, ne viuus in manus hostium deueniret: cùm enim in gladium incubuisset, non potuisse seipsum præ multitudine vulnerum interficere. eius deinde cædis argumenta certissima ostendebat, armillas aureas, & insigne regium, quæ ipse mortuo detraxe-

b *Dauid Sauli & Ionathæ necē deplorat.*

traxerat, vt Dauidi afferret. At ille tam certis indiciis credere coactus, scidit vestimentum, & in fletu ac lamentis totam diem cum amicis exegit. accedebat ad mœroris cumulum Ionathas Sauli filius, fidissimus eius amicus, & salutis ipsius non semel autor. Tanta autem fuit Dauidis virtus & erga Saulum beneuolentia, vt quamuis sæpius capitalibus eius insidiis appetitus, non solum ægerrimè tulerit eius interitum, verum etiam [a] interfectorem illius affici supplicio iusserit. Præfatus enim quod ipse sui accusator extiterit, Regis cædem professus, & per hoc Amalecitæ filium se declarauerit, duci hominem mandauit, præterea lamẽtationes & epitaphia in laudem Sauli & Ionathæ composuit, quæ in hodiernum vsque diem leguntur. His [b] extremis officiis honorato Rege, luctúque finito consuluit Deum per prophetam, quamnam ex vrbibus Iudæ tribus habitandam sibi concedetet, cúmque responsum esset, Hebronem concedi, relicta Sicella eò commigrauit, ambabus vxoribus illò adductis, & cohorte domestica: móxque tota tribus ad eum locum confluens, Regem eum communi suffragio declarauit. Audito [c] deinde quòd Saulum cum filiis Iabileni in Galaditide regione sepelissent, misit illuc qui collaudato eorum facinore, gratiam illis referendam suo nomine pollicerentur, simulque nunciarent, quod Iudæ tribus Regem se consalutasset. Interea [d] Saul copiarum præfectus Abenerus filius Neri vir strenuus & ad magnas res obeundas natus, quàm primum cognouit cecidisse Regem & Ionatham, aliósque duos eius filios, properè in castra delatus, reliquum ex omnibus filiis nomine Ieboshum periculo eripit, & superato vnà cum illo Iordane, totius populi Regem eum constiAnno mundi 2891. Ante Christ. nat. 1073.

a *Dauid Amalecitã Sauls interfectorem affici supplicio iubet.*

b *Dauid ex Dei iussu Hebronem commigrãs, à Iuda tribu Rex declaratur.*

c *Dauid Iabiseos quod Saulũ eum filiis sepelissent, collaudat.*

d *Abnerus Neri filius Sauli filium Ieboshum populi Regẽ constituit.*

Anno mundi 2891. Ante Christum nat. 1073.

tuit, excepta tribu Iudæ regiámq; ei elegit apud locum qui Hebraicè Manalis dictus, interpretatur castrum. inde [a] profectus est cũ delectissimo milite vt prælio cũ Iudæ tribu decerneret, iratus quòd Dauidem Regem creauissent. Huic occurrit Ioabus Saruiæ Dauidis sororis filius, natus ex patre Suri, duos secũ fratres, Abisæũ & Asaelem, vniuersúmque Dauidis exercitum ducens, & cùm circa quendam fonticulum apud vrbem Gabao in eum incidisset, aciem ad prælium explicat. Cúmque Abenerus dixisset cupere se experiri vtrius partis præstantiores milites essent, ex pacto vtrinque duodeni. [b] ad certamen sunt destinati, qui progressũ inter vtranque aciem, emissis prius pilis, gladios stringunt: comprehensisq. aduersariorum capitibus, latera & ilia feriebant, donec mutuis vulneribus ad vnum se conficerent. quo facto exercitus etiam conflixerũt, & post acre certamen, partes Abeneri succubuerunt, versos deinde in fugam Ioabus non destitit persequi, sed tergis eorum inhærens hortabatur suos vt ne defatigarentur: idémque etiã fratres eius faciebant, præcipuè iunior Asael ob eximiam pedum pernicitatem celebris, & non solum cum hominibus, sed cum equis etiam cursu contendere solitus, [c] tum Abenerum rectà insequebatur, nec in sinistram nec in dextram deflectens. Conuersus autem Abenerus: & impetum eius frustrari volens, primũ vnius militis armatura cum eo depacisci voluit, vt persequi desineret. deinde rogabat, ne se in hanc necessitatem adduceret, vt illo interfecto in fratris eius conspectum posthac venire non auderet. cúmq. [d] ille his verbis nihil moueretur, sed persequi pergeret, ita vt versa hasta fugiebat, imminenti lethale vulnus infligit, vt in vestigio concideret, qui verò cum eo Abenerum insectabãtur

a *Abnerus contra Iudæ tribum copias educit: cui Ioab cũ vniuerso Dauidis exercitu occurrit.*

b *Duodeni milites congrediuntur, qui ad vnũ se conficiunt, & Abeneri partes succumbunt.*

c *Asael Ioabi frater Abenerum insequitur.*

d *Abenerus in fugam conuersus, Asael trucidat.*

tur, postquam ad locum, in quo Asael iacebat peruenerunt, obliti amplioris persecutionis circum cadauer constiterunt. Ioabus [a] autem & frater eius Abisæus, præter exanime corpus cursu prouecti. incitatique ita extincti fratris mira pernicitate ac alacritate vsque ad solis occasum persecuti sunt Abenerum, & vsque locũ qui ab aquæ ductu nomen accepit, hic in loco eminentiore consistit, Abenerũ cum Beniamitis fugientem prospiciens, qui cum exclamasset, satis iam indignationi indultum, nec esse viros consanguineos improba infectatione cogendos omissa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrem eius Asaelem esse, quod monitus ab insequendo desistere noluisset, & ideo ictus cecidisset: visus est non malè admonere: móxque [b] Ioabus, dato receptui signo, suos cohibuit: & in eo loco castris positis pernoctauit. Abnerus verò continuato per totam noctem itinere trans Iordanem in Iebosthi regiam se contulit. sequenti die Ioabus receptis cæsorum cadaueribus omnes sepultura dignatus est. ceciderant [c] autem ex Abneri exercitu trecenti sexaginta: ex Dauidis nouendecim præter Asael: cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cùm patriis monumentis intulissent, ad Regem suum in Hebronem sunt reuersi. Hoc [d] fuit inter Hebræos ciuilis belli initium, quod aliquamdiu durauit. sed ita vt Dauidis partes magis ac magis proficerent, contra eorum qui sub Sauli filij degebant imperio, vires indies deteriores fierent. Interea [e] Dauid sex e totidem vxoribus suscepit, quorum natu maximus è matre Achima natus, Ammon dictus est. Secundus ex vxore Abigæa Daniel. Tertius ex Machama, filia Tholomæi natus Regis Gessurũ nomine Abesalon. Quartus Ado-

An. mundi 2891. Ante Christum nat. 1071.

a *Ioabus & Abisam vsque ad solis occasum Abenerum persequuntur.*

b *Ioabus dato receptui signo suos cohibet.*

c *In vtroque exercitu quot ceciderint.*

d *Ciuilis bellum inter Hebræos.* 2. Reg. 3.

e *Sex filij Dauid in Hebrone nati.*

Anno mundi 2891. Ante Christum nat. 1073.

tuit,excepta tribu Iudæ regiámq; ei elegit apud locum qui Hebraicè Manalis dictus,interpretatur castrum.inde [a] profectus est cũ delectissimo milite vt prælio cũ Iudæ tribu decerneret,iratus quòd Dauidem Regem creauissent.Huic occurrit Ioabus Saruiæ Dauidis sororis filius, natus ex patre Suri,duos secũ fratres,Abisæũ & Asaelem, vniuersúmque Dauidis exercitum ducens, & cùm circa quendam fonticulum apud vrbem Gabao in eum incidisset, aciem ad prælium explicat. Cúmque Abenerus dixisset cupere se experiri vtrius partis præstantiores milites essent, ex pacto vtrinque duodeni. [b] ad certamen sunt destinati, qui progressi inter vtranque aciem,emissis prius pilis,gladios stringunt:comprehensisq.aduersariorum capitibus,latera & ilia feriebant,donec mutuis vulneribus ad vnum se conficerent. quo facto exercitus etiam conflixerũt, & post acre certamen, partes Abeneri succubuerunt,versos deinde in fugam Ioabus non destitit persequi, sed tergis eorum inhærens hortabatur suos vt ne defatigarentur: idémque etiã fratres eius faciebant,præcipuè iunior Asael ob eximiam pedum pernicitatem celebris, & non solum cum hominibus, sed cum equis etiam cursu contendere solitus,is [c] tum Abenerum rectà insequebatur, nec in sinistram nec in dextram deflectens.Conuersus autem Abenerus: & impetum eius frustrari volens,primũ vnius militis armatura cum eo depacisci voluit,vt persequi desineret.deinde rogabat,ne se in hanc necessitatem adduceret,vt illo interfecto in fratris eius conspectum posthac venire non auderet. cúmq. [d] ille his verbis nihil moueretur,sed persequi pergeret,ita vt versa hasta fugiebat,imminenti lethale vulnus infligit,vt in vestigio concideret,qui verò cum eo Abenerum insectabã-

a *Abnerus contra Iudæ tribum copias educit: cui Ioab cũ vniuerso Dauidis exercitu occurrit.*

b *Duodeni milites congrediuntur, qui ad vnũ se conficiunt, & Abneri partes succumbunt.*

c *Asael Ioabi frater Abenerum insequitur.*

d *Abenerus in fugam conuersus, Asael interficit.*

tur

tur, postquam ad locum, in quo Asael iacebat peruenerunt, obliti amplioris persecutionis circum cadauer constiterunt. Ioabus [a] autem & frater eius Abisæus, præter exanime corpus cursu prouecti, incitatique ira extincti fratris mira pernicitate ac alacritate vsque ad solis occasum persecuti sunt Abenerum, & vsque locũ qui ab aquæ ductu nomen accepit, hic in loco eminentiore consistit, Abenerũ cum Beniamitis fugientem prospiciens, qui cum exclamasset, satis iam indignationi indultum, nec esse viros consanguineos improba insectatione cogendos omissa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrem eius Asaelem esse, quod monitus ab insequendo desistere noluisset, & ideo ictus cecidisset: visus est non malè admonere: móxque [b] Ioabus, dato receptui signo, suos cohibuit: & in eo loco castris positis pernoctauit. Abnerus verò continuato per totam noctem itinere trans Iordanem in Ieboshthi regiam se contulit. sequenti die Ioabus recensitis cæsorum cadaueribus omnes sepultura dignatus est ceciderant [c] autem ex Abeneri exercitu trecenti sexaginta: ex Dauidis nouendecim præter Asael: cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cùm patriis monumentis intulissent, ad Regem suum in Hebronem sunt reuersi. Hoc [d] fuit inter Hebræos ciuilis belli initium, quod aliquandiu durauit. sed ita vt Dauidis partes magis ac magis proficerent, contra eorum qui sub Sauli filij degebant imperio, indies deteriores fierent. Interea [e] Dauid sex filios è totidem vxoribus suscepit, quorum natu maximus è matre Achima natus, Ammon dictus est. Secundus ex vxore Abigæa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomæi natus Regis Gessurũ nomine Abesalon. Quartus Ado-

An. mundi 2891. Ante Christum nat. 1071.

a *Ioabus & Abisam vsque ad solis occasum Abenerum persequuntur.*

b *Ioabus dato receptui signo suos cohibet.*

c *In vtroque exercitu quot ceciderint.*

2. *Reg.* 3.

d *Ciuilis belli inter Hebræos initium.*

e *Sex filij Dauid in Hebrone nati.*

An. mundi 2891. Ante Christum nat. 1073.

nias ex vxore Angite susceptus. quintum verò & sextum Gertheſam & Galam nominauit. Porrò [a] post conflatum ciuile bellum, & crebros partium conflictus, præcipuum momentum fuit in Abenero, qui quòd esset vir prudens & ad popularem gratiam factus, multitudinem in officio continebat, vt longo tempore in fide Iebosthi permanerent. Deinde verò insimulatus apud eum quòd consuetudinem haberet cũ concubina eius Ræspha filia Sibathi, & ea de causa obiurgatus, dolore & indignatione motus quasi non bona gratia sibi pro fideli studio redderetur: minatus est se regnum ad Dauidem translaturum & declaraturum quòd Iebosthus non tam propria virtute aut prudentia regno trans Iordanem potiretur, quàm ipsius bellicis artibus & eximia in eàm diem fide. móxque [b] misit in Hebronem ad Dauidem qui suo nomine fœdus cum eo ferirent, hac conditione, vt inter præcipuos Regis amicos reciperetur, si populo ad defectionẽ à filio Sauli cõcitato efficeret vt Dauid ab vniuersis Hebræis Rex agnosceretur. Qui cũ vehemẽter hoc nũcio lætus conditioné accepisset, & quò magis ratũ esset fœdus, postulasset [c] vt Melcholen vxorẽ ad eum remitteret, quam magno suo periculo & annumeratis Saulo sexcentis Palæstinorum capitibus emerat: ante omnia remisit eam abstractam à Phelti coniugio, adiuuãte etiam Iebostho, nam & huic Dauid scripserat, æquum esse vxorem sibi restitui. deinde [d] cõuocatis senioribus populi, & præfectis militiæ in eam sententiam locutus est apud eos, remoratum se quidem illos, quò minus relicto Iebosthо, ad Dauidem desciscerent: nũc autem libenter se hoc illis permissurum, quandoquidem certo comperisset hunc per Samuelem prophetam totius Hebræorum gentis Regẽ diuino

a *Abenerum multitudinẽ in officio cõtinet, vt longo tempore in fide Iebosthi permanerent.*

b *Abenerus ad Dauidẽ in Hebronẽ mittit legatos, qui suo nomine fœdus cum eo ferirent.*

c *Dauid vxorem Melcholen ab Abenero postulat.*

d *Abenerus apud senatores populi, præfectosque militiæ, vt ad Dauidẽ desciscerent, loquitur.*

diuino iudicio designatum esse, eundémque vatem præcecinisse, quod huius ductu vindicandum sit in Palæstinos, nec alio rege sub iugum Israelitarum eos posse subigi. His[a] auditis seniores & præfecti, certi iam ireorum sententiam Abenerum transisse, Dauidi in posterum apertè studuerunt. Supererat vt & Beniamitæ in hanc sententiam concederent, quod ex hac tribu esset Iebosthi satellitum. ad quos quum eadem verba feciisset, at ne illos quidem reniti animaduertisset. cum viginti fermè comitibus ad Dauidem proficiscitur, vt præsens fœdus initum confirmaret: tum quia quisque in rebus suis sibi magis quàm aliis fidit, tum quia volebat certiorem facere, quid in causa eius cum senioribus & ducibus egisset, & quod ipsam quoque Beniamiticam tribum in partes ipsius traduxisset. à [b] quo comiter exceptus, & splendidis ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus, tandem petiit vt dimitteretur, traducturus ad eum exercitum, & quod promiserat re exhibiturus, & quasi in manum imperium gentis ei traditurus. Vix ad hæc promissa exsequenda missus à Dauide Hebronem exiuerat, cùm Ioabus copiarum imperator peregrè rediens illuc aduenit: cognitóque quòd Abnerus icto cum Dauide fœdere paulo ante abisset regnum ei tradi curaturus: veritus ne is primum inter amicos locum obtineret, author illi factus regij fastigij, & alioqui vir prudens in cōsiliis capiendis, & rerum momentis obseruandis: ipse verò deteriori conditione esse inciperet, & præfectura copiarum priuaretur, malum & iniquum consilium concipit. ac primum calūniis eum aggressus, persuadere conatur Regi, vt caueat sibi, neque fidem illius verbis adhibeat. Nihil enim illum non tentare quo regnum Sauli filio constabiliat: & nunc structis

An. mundi 2891. Ante Christ. nat. 1073.

a *Seniores & prafecti ab Abnero persuasi, Dauidi apertè studuerunt.*

b *Beniamita in Abneri sententiam concedunt, ipse ad Dauidem proficiscitur, & hac de re certiorem facit.*

c *Abnerus à Dauide comiter exceptus, amicè dimittitur.*

Anno mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

dolis aduenisse, & optatis potitum, cum certa spe insidiis circumueniendi Dauidis abire. Post quam autem frustra se verba fundere animaduertit, ac ne tantillum quidem Regem his moueri, mutato consilio facinus audax mente concipit, & certus hominem tollere, mittit confestim qui curlim per eius vestigia viam carperent, & assecuti eũ Dauidis nomine reuocarent, quasi per obliuionem quiddã maximè ad rem pertinẽs illi significare omisisset. Abenerus autẽ postquam hæc audiuit ex nunciis in loco cui nomen Besira viginti stadiis ab Hebrone dissito, nihil eorum quæ euentura erant suspicatus ad vrbem reuertitur. Cui obuiã factus ante mœnia Ioabus, humanissimè exceptum summam beneuolentiam præ se ferens (vt sæpè fit cum ad obtexendas insidias malum aliquod facinus molientes summam bonitatem simulant) seorsum à cætero comitatu seducit, quasi secretius aliquid cum eo colloqui vellet: atque ita abductũ in locum portæ solitarium, vno tantum fratre Abisæo præsente stricto ferro per ilia traiicit. Hunc exitum habuit vir egregius, insidiis à Ioabo interceptus, vt ipse videri volebat in vltionẽ fratris Asaelis, quem in prœlio ad Hebronem commisso Abenerus pertinaciter se in sequentẽ interemerat: re autem vera quòd miserè timeret, ne honore quẽ obtinebat priuaretur, Dauide imperium exercitus in Abenerum transferente. Hinc sanè videre licet [a] quàm nihil non audeant homines ambitioni & auaritiæ dediti, dum nemini cedere volũt. Nam & dum cupitis potiri properãt, non dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne, quod semel nacti sunt, amittãt, maiora etiam non reformidant: sic existimantes, leuius incommodum esse ad summum fastigium non peruenire, quàm ab assuetis iam bonis

[a] *Homines ambitioni & auaritiæ dediti, nihil non audent.*

bonis excidere, ideóq; plus illis semper audaciæ supereſt, dum timent ne priſtina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admonuisse. Porrò Dauid, audita Abneri nece, vehemẽter indoluit, sublatáq; ad cœlum dextera, magna voce protestatus est, quòd nec iubente se, nec conscio, cædes ea fuerit commissa, ad hæc diris imprecationibus autorem necis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios præiudicio suo damnauit. Valde enim solicitus erat, ne videretur hoc contra fœdus cum Abnero ictum fuisse admissum. edixítque * vt totus populus defleret ac lugeret virum, & solennibus funeralibus ei parentaret, sciſſis vestibus & saccos indutus: atque hoc modo exequias frequentari voluit, quas & ipse vnà cum honoratioribus ac præfectis deduxit, planctu & lachrymis satis indicans vel beneuolẽtiam erga viuum, vel mœrorem ob defunctum: quódque præter ipsius voluntatem interemptus fuerit. quin & magnificè apud Hebronem sepultũ, ac epitaphio à se composito honoratum, stans super monumentum primus deplorauit, suóque exemplo cęteros ad idem faciendum prouocauit: adeóq; graniter Abneri morte affectus est, vt nullis amicorum precibus ad gustandum ea die cibum adduci potuerit, sed iuratus ieiuniũ vsq; ad solis occasum seruauerit. quod sanè nõ mediocrem ipsi gratiam apud multitudinẽ cõciliauit. Nam quotquot erant Abneri studiosi vehementer hunc defuncti extremum honorẽ & seruatam ad vltimum fidem probauerunt, quòd omnia in eum contulisset quæ in amicos conferri solent, & non vt inimicum aliquãdo neglectę & ignominiosæ sepulturę tradidisset: tum considerantes pro se quisq; egregiam Regis benignitatem, eadem sibi quoq; ab illo pol-

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

* Dauid cũ toto populo Abnerum defl et ac lugeret, & solennibus funeralibus ei parentaret.

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

licebantur. atq; hoc modo optimè a Dauid famæ suæ consuluit, nemine amplius suspicante ipsius voluntate cæsum fuisse Abenerum, quin & priusquam multitudo, quæ ad funus celebrandum conuenerat, digrederetur, docuit eos, quantum ipse in animo vulnus accepisset, quantúmq; totus populus detrimentum, amisso viro in rebus bellicis tam consilio quàm manu præstantissimo. Sed Deus, inquit, qui vniuersa gubernat, necem huius inuitam nõ sinet. Is mihi testis esto quòd in Ioabum & Abisæum animaduertere non valeo, qui apud exercitum penè plus possunt quàm ego ipse pœnam tamẽ diuinitus infligendam non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finiuit.

a *Dauid famæ suæ consulit, nemine suspicante ipsius voluntate cæsum fuisse Abenerum.*

Iebosthe amicorum insidijs interfecto, vniuersum regnum ad Dauidem deuenit.

CAP. II.

Hedio & Rufinus Cap. 2. 2. Regum 4.

IEbosthus autem Sauli filius, morte eius audita, grauiter hoc tulit, quod priuatus esset viro consanguineo, qui præcipuus autor ei fuerat, vt in paternum regnum succederet, mirúmque in modum ob hanc causam se afflictauit. Nec ipse diu superstes fuit, sed à filiis Hieremmonis Banaotha & Thanno per insidias est oppressus. Hi enim cum essent Beniamitæ genere, & inter præcipuos optimates, existimantes, si Iebosthum interficerent, magna se munera à Dauide accepturos, & aut amplas præfecturas aut aliud quid honorificum apud eum per hoc factum se consecuturos, nacti solum Iebosthum in cubiculo meridiantem, videntésque nec satellitum quenquã adesse, nec ianitricem vigilare, sed & ipsam partim lassitudine partim æstu in somnũ solutam, subintrogressi ad eum

dor-

dormientem interemerunt: præciſóque capite, & per totam noctem ac diem itinere cõtinuato, tanquam à læſis properantes ad eum, quem magno beneficio demeruiſſent, Hebronẽ peruenerunt: oſtenſóq; [a] Dauidi Ieboſthi capite, commendabant ei ſuam operam ac beneuolẽtiam, quòd regni æmulum de medio ſuſtuliſſent. Sed multum eos ſpes ſua fefellit: neq; enim pro eorũ opinione illos excepit Rex. Sceleratiſſimi, [b] inquit, & iamiam pœnas daturi, an neſciebatis quòd à me operæ præmiũ Sauli interfector retulerit, qui ad me coronam eius auream apportauerat? & ille quidem rogatus hoc ei præſtiterat, ne ab hoſtibus caperetur. aut fortè aliũ me iã factum credebatis, vt mutatis moribus delectarer viris maleficis, & domini cædem tanquã beneficium oblatum cõplecterer: ídq; occiſo à vobis in ſuo lecto viro iuſto, qui neminem vnquam læſit, vos verò maxima etiam beneuolentia ſummíſque honoribus proſecutus eſt. quapropter eadem opera & illi pœnas violatæ fidei dabitis, & mihi iniquæ de me opinationis, quẽ putaſtis de tali Ieboſthi cæde libenter auditurum. Neq; enim alio modo grauius exiſtimationem meam lædere potuiſtis. Hæc locutus iuſſit eos exquiſitiſſimis tormentis excruciatos ſupplicio dedi: capútque Ieboſthi cum omni honore funeratum în Abeneri monumentum intulit. His [c] ita finitis vniuerſi Hebræorum proceres Hebronẽ ad Dauidem cõuenerunt, cum tribunis ac præfectis, ſéque & ſua omnia illi dediderunt, cõmemoratis prius veteribus officiis quæ in eum viuente etiam tum Saulo contuliſſent, & quòd tribunum tunc Regium in ſummo honore habuiſſent. & quòd diuino ſuffragio per Samuelẽ Prophetam Rex vnà cum ſuis filiis declaratus

Anno mundi 2899. Ante Chriſtum nat. 1065.

a *Ieboſthi caput ad Danidem defertur.*

b *Oratio Dauidis in Ieboſthi interfectores acerrima: pœnáque illis irrogata.*

2. *Regum 5.*

c *Hebræorũ proceres Hebronem ad Dauidem conueniunt, eúmque Regem declarant.*

Ann. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

esset: eíq; soli destinatum esset, vt, per domitis Palæstinis, Hebræorum rebus perpetuam salutem ac securitatem afferret. At [a] ille collaudato eorum studio, hortatúsq; vt in cœptis permanerent, fore enim vt nunquam eos pœniteat, conuiuio & omni comitate exceptos remisit ad populũ in regiã adducendum. Conuenerunt [b] itaq; ex tribu Iudæ armatorũ sex millia octingenti, scuta & lanceas gestantes, quĩ hactenus Sauli filium secuti fuerant, & sine quibus hæc tribus Dauidi regnum decreuerat. ex tribu Simeonis septem millia & centum eo amplius. ex tribu Leuitica quatuor millia septingenti cum Principe suo Iodamo, cum his erat Pontifex Sadacus cũ viginti duobus cognatis principib. ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hæc enim tribus adhuc sustinebat, credens aliquẽ ex genere Sauli regnaturũ. Ex tribu Ephræmi viginti millia & octingenti, viri animis & viribus præstãtes. Ex dimidia tribu Manassitide millia decem & octo. Ex tribu Issachar ducenti futurorũ præscij, & armatorũ viginti millia. Ex tribu Zabulon armatorũ lectissimorũ quinquaginta millia. Hæc enim tribus sola vniuersa ad Dauidẽ cõfluxit. hi omnes eadem armatura vtebantur, qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthalitide insigniores & ductores mille, scuto & hasta armatæ: quos sequebantur reliqui tribules eorum, multitudo penè innumerabilis. Ex tribu Danitide selectorum viginti septem millia, ex tribu Aseri quadraginta millia. ex duabus autem tribubus trans Iordanem habitantibus & reliqua tribus Manassitidis armatorũ scuto & hasta galeáq; ac gladio viginti duo millia. Reliquæ quoque tribus gladiis vtebantur. Hæ fuerunt copiæ quæ in Hebronem ad Dauidem sunt collectæ cũ magno

a *Dauid Proceres & Præfectos comiter atq; benignè excipit.*

b *Armati ad Dauidẽ venientes.*

commeatu frumenti & vini cæterorúmque ad victum commodorum, omnéſq; communi ſententia regnum ei ratum ac firmum eſſe voluerunt. cúmq; triduo illic feſta celebraſſent, epuliſque operati eſſent, Dauid cum omnibus his copiis Hieroſolyma eſt profectus. Iebuſæi verò qui tum vrbem incolebant, Chananæorum & ipſi generis, claufis ad eius aduentum portis, & in mœnibus quotquot erãt cæci vel claudi, aut alioqui mutili in contemptum Regis collocatis, dictitabant hos ad arcendum hoſtem ſufficere, freti munitionum firmitate. Quo [a] ludibrio ad iram concitatus, oppugnationem aggreditur: & cùm ſtrenua militum opera vteretur, omnibus adnitentibus vt vnius vrbis expugnatione, cæteris, ſi qui ſimiliter pertinaces eſſent, metus incuteretur, vi [b] inferiorem vrbis partem occupat. Reſiſtente autem ſola arce, decreuit propoſitis [c] honoribus ac præmiis militem ad rem alacriter gerendam excitare: promiſitq; ei qui per ſubiectam vallem in arcem euaſiſſet totius exercitus imperium ſe commiſſurum & cum eò certatim omnes eniterentur, cupiditate ſummæ præfecturæ accenſi, Saruiæ filius Ioabus alios præuenit, & conſcenſa arce, clamore ſublato à rege promiſſum copiarum imperium repoposcit.

Ann. mundi 2899. Ante Chriſtum nat. 1065.

Hedio &c. Ruffinus Cap. 2.

a *Oppugnatio Ieruſalẽ à Dauide ſuſcipitur.*

b *Dauid Hieroſolyma partem inferiorem occupat.*

c *Virtus militum Dauidis, Ioabi præfertur.*

Dauid vi capta Hieroſolymis Chananæos inde populariter ejicit, vrbémq; Iudæis victoribus inhabitandam tradit.

à *Dauid Iebuſæos ex arce & Hieroſolymis ejicit, & ciuitatem Dauidis appellat.*

CAP. III.

Electis [d] deinde ex arce Iebuſæis, & inſtauratis Hieroſolymis Rex eã ciuitatem Dauidis appellauit, ac per omne regni ſui tẽpus domicilium ibi habuit, cæterùm tẽpus, quo apud

Ann. mundi 2899. Ante Christum nat. 1069.

Hebronem solius tribus Iudæ Rex fuit, septem anni fuêre, & menses sex. postquam autē Hierosolymis regiam sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex voto succedebant, Deo prouidente vt ea vrbs egregiis accessionibus quàm celebertima redderetur. Per [a] idem tempus Iramus, legatione in hoc missa, in amicitiam ac societatem Dauidis est receptus: misitque ei dono materiam cedrinam & architectos ac fabros, qui regiam ei Hierosolymis exædificarent. Dauid autem superiorem vrbis partem & arcem in ea conditam in vnum corpus redegit, cingendúmque eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus Dauid, Iebusæis inde eiectis, à se ciuitatem denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri autoris [b] Solyma vocabatur. nec desunt qui affirment etiam apud Homerum Solymorum nomine hāc vrbem intelligendam, templum enim iuxta Hebræorum linguam nominatum est hac voce, securitatem significante. Totum [c] autē hoc tempus ex quo Iesus Hebræorū aduersus Chananæos Imperator, deuictæ regionis agros suos diuisit, post quem Israelitæ nunquam barbaros ex Hierosolymis eiicere valuerunt, vsque ad hanc Dauidis expugnationem, anni fuêre quingenti & quindecim. Nec [d] prætermittendus est per silentium Orphonas vir inter Iebusæos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorum parcitum est à Rege, tum propter perpetuam eius erga Hebræos beneuolentiam, tum quia priuato quodam officio demeritus est eum, vt paulo pòst magis opportuno loco indicabimus. Dauid deinde alias quoque vxores duxit, & concubinas sibi adiunxit. filios [e] etiam vndecim suscepit, quorum nomina, Amnas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel,

a *Societas Dauidis & Irami.*

b *Hierosolyma quondam Solyma vocata, cuius nominis & Homerus meminit.*

c *Anni à Iesua tempore vsque ad hanc expugnationē fuêre 515.*

d *Orphonas Iebusæus ciuis Hierosol. amicus Dauidis.*
2. Reg. 24.

e *Dauidis liberi Hierosolymis susceptī.*

Eliel, Phasna, Ennaphen, Ienes, Eliphal, & præterea filiam Thamaram. Horum nouem ex legitimis cõiugibus nati sunt, duo verò postremi è concubinis. Thamara autem Abesalonui germana fuit.

An. mundi 2899. *Ante Christum nat.* 1069.

Dauid Palæstinorum bello impetitus apud Hierosolyma victoriam illustrem consequitur.

CAP. IIII.

PAlæstini [a] autẽ cognito quòd Hebræi Dauidem Regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata conualle quæ dicitur Gigantum nõ procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudæorum verò Rex nihil incõsulto Deo solitus agere, iussit Pontificem, quid tunc quoq; de euentu belli pollicerctur, prædicere. à quo postquam læta omnia didicit, incunctanter & ipse exercitũ contra hostes eduxit: & commisso prælio, ipse à tergo eos ex improuiso adortus, partim occidit, partim in fugã compulit. Nemo [b] autem suspicetur modicũ aut ignauum fuisse Palæstinorum exercitũ qui tũ Hebræos inuaserat, coniecturam inde faciens, quòd non magno negocio sit profligatus, nulla prius memorabili re gesta: sed sciat vniuersam Syriam ac Phœnicen, consociatis armis, auxilium illis tulisse: quæ causa fuit vt toties victi, tam multis millibus desideratis, denuo bellum maioribus viribus redintegrarent: quãdoquidẽ post præsentem quoq; cladem, triplicato exercitu, Dauidis ditionem inuaserunt, & eodem quo prius loco castra metari sunt ausi. Rege verò iterum de euentu oraculum consulente, respondit Pontifex, in sylua quæ fletus cognominata non longè ab hoste aberat, exercitum

Hedio & Russinus Cap. 4.

a *Palæstini in Dauidem signa mouentes partim occiduntur, partim in fugam vertuntur.*

b *Palæstinũ ingens exercitus multis consociatis Hebræos inuaserant.*

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

continendum, nec prius ad pugnam educendã quàm ſylua, nullo perflante vento, ſuapte ſpõte agitaretur. quod vbi primum obſeruatum eſt, vt Deus maturè præſentiæ ſuæ ſignum dedit, nihil moratus ad paratam iam & indubitatam victoriam eſt progreſſus. nam ne primum quidem impetum hoſtilis acies ſuſtinuit, ſed mox, vt ad manus ventum eſt, terga vertit, nec ſegnius Hebræus inſtitit, fodiendóque terga [a] fugientium, & multos proſternendo, vſq; Gezara quod oppidum in vtrorúmq; confinio ſitum erat, victos eſt inſecutus. itum eſt deinde ad caſtra expugnanda, vbi non magno labore ingenti præda potiti, Deos etiam eorum confractos diripuerunt. Et quia iam iterum contra hoſtem res feliciter geſta erat, viſum eſt Regi de communi ſenſorum & optimatum ac tribunorum conſilio omnẽ ſuæ tribus robur ex tota eorum ditione conuocare, & itidem ſacerdotes ac Leuitas, atque ita profectos vnà ad oppidum Cariathiarim, Arcam [b] Dei, ex eo loco, Hieroſolyma tranſportare, omnémq; diuinum cultum cum ſacrificiis & ceremoniis à maioribus acceptis, in poſterum in hac vrbe celebrari. Si enim ſub Saulo ſacra non fuiſſent neglecta, nunquam talem cladem populum acceptum fuiſſe. Cõuenit igitur, ſicut decretum fuerat, habito, Rex ad transferendam Arcam accedit: quam Sacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, in plauſtrúmque nouum impoſitam, ſubiunctis bobus, fratribus eius & liberis ducendam permiſerunt. Præcedebat Rex & cum eo multitudo, ſacros hymnos canentes & omne genus patriorum carminum, & ad variorum inſtrumentorum muſicorum pulſum ſaltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atque ita Arcam Hieroſolyma deducentes: poſtquam

[a] *Paleſtinorum fuga. 2. Reg. 6.*

[b] *Mandatũ Dauidis de tranſportanda Arca.*

postquam autem ventum est ad locum cui nomen Chiponis area, manifesta [a] numinis ira Oza quidã examinatus est. bobus enim exorbitãtibus plaustrum & Arca inclinata, Oza cum nõ esset sacerdos ausus manum sustentandi causa admoliri, in vestigio exspirauit, & loco nomen reliquit, qui inde vsq; hodiernũ Ozæ percussio vocatur. Tum Dauid territus & cogitans se fortè idem passurum quod Oza, si ad se in vrbẽ Arcam reciperet, quãdoquidem ille manu tantum in eam extensa morte mulctatus sit, supersedit illam Hierosolyma inducere, diuerténs; [b] paulum in villam hominis, cuiusdam iusti nomine Obadami, genere Leuitæ, apud hunc eam depositi, quæ per tres integros menses hoc hospitio vsa, rem Obadami familiarem auxit, eiúsq; domũ multis felicitatibus cumulauit. Rex autẽ cognito quòd Leuita is ex paupere & humili repentè, vsq; ad inuidiam eorum qui incremẽta eius viderẽt, felix exstitisset, nihil amplius mali veritus Arcam in vrbem suam transtulit hac pompa, vt à sacerdotibus deportaretur, deduceretúrq; à septem choris à se in hoc institutis & ordinatis. Rege ipso interim citharam pulsante ac plaudente, ita vt Michole vxor eius, Sauli prioris Regis filia, factũ hoc improbaret. quæ [c] vbi intra vrbem illata est, reposuerunt eam in tabernaculum à Dauide in hunc vsum erectum. In ea festiuitate sumptuosè ac splendidè sacrificatã est, & totus populus exceptus conuiuio, vt tam mulieribus quàm viris ac pueris in singulos distribueretur libum panis subcinericij, & laganum frixum, & frustum de victima. atque his epulis populo pasto, ipse domum reuertitur. Huic occurrens Michole vxor, filia Sauli, omnia precata est illi, quæcunq; Deus propitius largiri solet, reprehendit ta-

An. mundi 2899. Ante Christum nat. 1065.

a *Oza Dei Arcam manũ admouens in vestigio expirat.*

b *Dauid in ædes Obadami Leuitæ deponit, cuius domum multis felicitatibus cumulauit.*

c *Area in vrbem reducta, in tabernaculum reponitur.*

d *Irridetur Dauid à Michol.*

Ann. mundi 2899. *Ante Christum nat.* 1065.

men quòd præter decorum tantus Rex saltasset ita vt in cõspectu seruorum suorum & ancillarum partes quasdam inter saltandum denudarit. at ille non pudere se huius facti respondit, quod sciret gratum esse Deo, qui eum & patri ipsius mulieris & aliis omnibus prætulisset: cãtaturúmq; se ei sæpius ac saltaturum, nihil curãtem quàm indecorum hoc aut ipsi, aut ipsius ancillis videatur. Hæc Michole ex Dauidis cõiugio nullos filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à priore abstractã tradidit, quinq; liberos genuit, vt suo loco dicetur. Cæterũ Rex videns res suas quotidianis successibus per Dei fauorem proficere peccare se putauit, quòd cũ ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni exornata artificio, Arcam pateretur in tabernaculo iacere: itaq [a] decreuit exædificare Deo templum, quemadmodum Moses prædixerat. communicatóq; super ea re cõsilio cum Nathane Propheta. cum is autor esset proposita exsequendi, polliceretúrque Deum opem ad hoc laturum, auidior etiam struendi templi factus est. Sequenti [b] verò nocte Deus Nathani per visionẽ apparuit, iubens vt Dauidi nunciaret, gratam quidem sibi esse eius voluntatem, quòd primus omnium de ædificando templo cogitauerit: non tamen se permittere, vt is, qui multis bellis implicitus hostili sangui ne manus polluerat, sacratissimum fanum construeret. Veruntamen postquam longam vitam Rex ad vltimã senectutem prouectus felici fine clauserit, exstruendum esse templum à filio eius & successore, qui vocandus esset Solomon, cuius nõ aliter quàm filij curam se habiturum pollicebatur, regnúmq. per posteros eius continuaturum: quod si quid peccauerit, pœnam non vltra morbos & terræ sterilitatẽ processuram

2. Reg. 7.
a *Dauid Deo templũ exædificare decernit.*
b *Dauidi Deus per Nathanẽ à Salomone templum euertendum nunciat.*

tam. His ex Propheta cognitis Dauid lætus, quòd iam sciret posteris suis imperium permansurũ & familiã suam fore illustrem ac celebrẽ, ad Arcam se contulit: procidénsq; [a] in faciem adorauit Deum, gratias agens pro omnibus beneficiis acceptis, quòd se ex humili pastore ad tantum rerum fastigium tantámq; gloriam euexisset: próq; promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuáque prouidentia qua res Hebræorum augere atque ornare non desineret: atque ita gratiis actis hymnóque decantato, è tabernaculo digressus est.

An. mundi 2900. *Ante Christum nat.* 1064.

a *Dauid Deopre promissa per Nathanem felicitate gratias agit.*

Dauid subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.

CAPVT V.

NOn multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palæstinos decreuit, ablegato omni ocio & segnitie, & quemadmodum Deus prædixerat, deuictis hostibus pacatũ regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militibus ad conueniendum, iussísq; omnibus vt quàm instructissimi ad bellum essent, vbi satis omnia parata existimauit, profectus [b] Hierosolymis in Palæstinam peruenit: hostibúsque magno prælio victis, & bona agrorum parte multatis, hísque agris Iudæorum terræ contributis, in Moabitas bellum traduxit. eorum [c] copias ita concidit, vt tertia tantum pars superesset, quàm in deditionem accepit. His quoque annuo tributo imposito [d] contra Adrazarum Arachi filium mouit, Sophenorum Regem: cũ quo ad Euphratem congressus, viginti peditum millia, equites quinquies mille occidit, currus etiam mille cepit, ex quibus, incensis reliquis, centum solos sibi reseruauit.

Hedio & Rufino Cap. 5.

b *Dauid in Palæstinos mouet eísque bonam agrorum partem adimit.*

2. *Reg.* 8.

c *Maxima Moabitarũ strages.*

d *Dauid Sophenorũ Regem vincit.*

Damasceni à Dauide vincuntur.

CAP. VI.

An. mundi 2900. Ante Christum nat. 1064.

INterim [a] Adadus Damasci & Syrorum Rex audito quòd Dauid Adrazaro bellum intulisset, cùm esset eius amicus ac socius, cum valido exercitu in auxilium eius properat, sperans se bellum ab eo depulsurum, cúmque & ipse non procul Euphrate cum Dauide conflixisset, præliis victus magnã exercitus partem amisit. Desideratis enim ex eius acie viginti millibus, reliqui fuga saluti suæ cõsuluerunt. Huius [b] Adadi etiã Nicolaus in quarto historiarũ suarũ libro, in hęc verba meminit. Lõgo deinde post tempore indigenarum quidã nomine Adadus, cæteris potentior. Damasci & reliquæ Syriæ præter Phœnicen règnũ obtinuit. Hic bello inter eum & Dauidem Iudæorum Regem exorto, crebris præliis cũ eo conflictatus, in postremo quo apud Euphratem victus est, multis editis facinoribus Regem se & virium & animi robore præstantissimũ declarauit. Idem de posteris quoq; eius narrat, quòd quasi per manus alius ab alio regnũ simul & nomen accepe. int. Illo, inquit, defuncto, posteri eius decimã vsq; generationem regnum obtinuerunt, quisque à suo patre cum imperio nomẽ accipiens, quemadmodum apud Ægyptios Ptolemæi ex his [c] potentissimus ordine tertius instaurato bello abolere volens ignominiam aui temporibus acceptam, expeditione contra Iudæos facta, Samariam vastauit. Nec à vero aberrauit hac parte. hic est enim ille Adadus, qui Achabo apud Israelitas regnante, Samariam inuasit, de quo suo loco dicturi sumus. Porro [d] Dauid peragrata cum victore exercitu Damasco & reliqua Syria, totã sub imperiũ redegit, dispositísq; opportunis in locis præsidiis, & tributo imposito, domum est reuersus: & ceu trophæũ aureas

a *Adadus Damasci & Syrorũ Rex à Dauide prælio vincitur.*

b *Nicolaus Historiographus Regis Adadi eiusque cum Dauide belli meminit.*

c *De alio Syriæ Rege qui Samariam vastauit.*

3. Reg. 20.

d *Dauid Syria subiugata tributum imponit.*

satelli-

Ann. mundi 1900. Ante Christum nat. 1064.

satellitum Adadi pharetras reliquámq; eorum armaturam Deo Hierosolymis consecrauit has [a] postea Susacus Ægyptiorum Rex, victo Roboam huius nepote, spoliata vrbe cum multis aliis diuitiis exportauit. Sed hæc postquam ad ea tempora ventum fuerit, dicentur. Hebræorum autem Rex fauore numinis vtens, & fortunam belli sequens, præcipuas Adrazari vrbes aggressus est, Bettæam & Machonem, eásq; vi expugnatas diripuit, in [b] his magna vis auri & argenti reperta est: & præter hæc æris genus, quòd auro precioſins est habitum: ex quo postea Solomon fecit magnum illud vas mare appellatum, & pulcherrima polubra, cum templũ adornaret. Amathenorum [c] autem Rex audita Adrazari clade, quódq; exercitum amisisset, timens sibi decreuit in fidem & amicitiam Dauidis vltrò venire: misítque ad eum Adoramum filium, qui victoriam de communi inimico ei suo nomine gratularetur, & in societatem atq; amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis vasa aurea & argentea & ærea. Dauid verò inita amicitia cum Theno (sic Amathenus vocabatur) & acceptis muneribus, filium eius pro vtriusque dignitate tractatum dimisit. munera verò illa, cum alio auro ex manubiis captarũ vrbium redacto, autori victoriæ Deo dedicauit. qui nõ solum, quoties ipse Rex bellum administraret, rem prosperabat, verum [d] etiam, misso in Idumæam Abesæo Ioab summi copiarum ducis fratre, illius ductu Idumæos perdomari concessit. Decem enim & octo ex illorum exercitu millia in acie ceciderunt: & occupata præsidiis recens capta regione, Rex non ex agris tantum, sed viritim etiam tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddendo iure verum tantùm & æquum respicie-

2. Reg. 8.

a *Hierosolyma à Susace Ægyptiorũ Rege spoliata.*

3. Reg. 14.

b *Præda ex bello capta.*

2. Reg. 8.

c *Amathenorum Rex Dauidi societatem petit.*

d *Dauid Idumæos, vt viritim tributa persolueret cogit.*

An. mundi 2900. *Ante Christum nat.* 1064.

bat. exercitui[a] verò vniuerso Ioabum præfecerat. à commentariis habuit Iosaphatum Achillí filium. Designauit etiã ex Phineesi familia Sadocum Pontificẽ cum Abiatharo, amicus enim ei erat. Scribam verò Sisam constituit. Banaiã Ioiadæ filium satellitio suo præposuit: omnes Regis seniores filij inter patris satellites versabãtur. His ita ordinatis succurrit illi recordatio amici quondã Ionathæ, fœderísq; mutui quod intereos interceſſerat. nam inter cæteras omnes virtutes hanc quoq; habuit, quòd egregiè meminerat beneficiorum quæ vnquã accepisset. Igitur[b] scitatus est, num quis supereſſet ex amici genere, cui gratiã referre posset pro iucundissima olim cum Ionatha acta cõsuetudine, cúmq; adductus esset ad eum quidam è libertis Sauli qui poterat superstites noscere, percontatus est, num posset aliquem indicare ex Ionathæ genere viuum, cui pro beneficiis à veteri amico perceptis gratiã reponere quiret, quo respondente: supereſſe filium eius Memphibosthum, pedibus claudũ: eo quòd nutrix, audita clade in qua pater eius & auus ceciderant, dum rapto puero trepidè fugit, prolapsum ex humeris læserit: diligenter peruestigauit, vbinã & apud quos educaretur. quo cõperto misit in Labathã oppidum ad Machirũ (id altoris nomen fuit) qui eum adducerent. Memphibosthus[c] verò postquàm ad Regẽ peruenit, procidens in facié, adorauit illum. móxq; iussus est bono animo esse, & omnia quæ cuperet, de benignissimo Rege, sibi polliceri: & auitam dotem cum prædiis ad illã pertinentibus accepit, iussúsq; est ad eandem cum Rege mensam accumbere, & nulla die conuiuio nõ interesse, cúmque adolescens lætus promissionibus & muneribus Regis, gratias agens, adorauisset,

a *Distributio officiorũ. 2. Reg. 9.*

b *Dauid nũ quis ex Ionatha genere supereſſet scitatur.*

c *Memphibosthum donat pater suis & auitis bonis Dauidis adhibetur.*

Rex

Rex accito [a] Siba, ait se adolescenti paternam domum cum omnibus auitis possessionibus donasse: iussitque eum, villicatione agrorũ suscepta, omnes reditus Hierosolyma referre. Post hæc singulis diebus eum mensæ adhibuit: & Sibã cum quindecim filiis & viginti seruis Memphibostho largitus est, his ita ordinatis Siba adorato Rege, omnia se facturum pollicitus, discessit. Ionathæ verò filius posthac Hierosolymis habitauit, conuictor Regis, nec aliter quàm ipsius filius esset tractatus, filium etiam ex se genitum, Michanum nominauit. atque hoc honore Ionathæ posteri à Rege fuêre affecti. Cæterũ [b] cum per idem tempus Ammanitarũ Rex Naasses, socius & amicus, defunctus esset, filiúsq; in regnum paternum successisset, Dauid per legatos officiosè eum consolatus est, hortatus vt æquo animo patris obitum ferret, eandémque, quam pater expertus fuerat, amicitiam à se expectaret. Primores verò Ammanitarum, secus quàm de Dauide suspicari par erat, malitiosè hanc legationem missam interpretati sunt: concitauerúntq; Regem, dicentes Dauidem speculatores regionis & opum eius sub officij prætextu misisse. proinde cauendum ab illis & verbis eorum non credendum, ne fortè deceptus in aliquam immedicabilem cladem se coniiciat. At Rex Ammanitarum Naasses ab optimatibus contra rei veritatẽ persuasus, cum iniuria legatos Dauidis reiecit. Rasis enim media ex parte eorum barbis, præcisóque dimidio vestimentorum, factis non verbis animum suum declarauit. Quam rẽ Dauid [c] indignissimè tulit, nihil dissimulans nõ neglecturum se iniuriam cum contumelia cõiunctam, sed bello vindicaturum in Ammanitas, & pœnas violatæ cõtra ius gẽtiũ legationis

An mundi 2900. *Ante Christum nat.* 1064.

a *Dauid Sibæ Ionathæ facultates commendat, eúmque omnes reditus Hierosolyma referre iubet.* Hedio & Ruffinus Cap. 6. 2. *Reg.* 10.

b *Dauidis legati ad Ammanitarum Regem ob patrũ obitum consolãdi causa missi contumeliosè tractantur.*

c *Dauid Ammanitarum iniuriã ferè indignissimè, eámq. vindicare cogitat.*

An. mundi 2900. Ante Christum nat. 1064.

à Rege eorum exactutum. Quod posteaquam perlatum est ad Regis barbari necessarios, & copiarum eius præfectos, cõscij sibi violati fœderis, ac debitam pœnam metuentes, & ipsi ad bellum se parabant, & [a] missis legatis ad Syrũ Mesopotamenorum Regem cum mille talentis societatem eius hac mercede impetrauerũt. adducto in suas partes & Suba. Hi Reges habebant peditum viginti millia, conduxerunt etiã Regem Michæ regionis, & quartum nomine Istobum, qui & ipsi viginti duo millia militum in armis habebant.

a Ammanitæ exterorũ societate mercede impetrata, in Dauidem copias parant.

Quomodo Dauid Mesopotamios deuicerit.

CAP. VII.

NOn terruit tamen Dauidem Ammanitarũ apparatus & initia cum Regibus societas. Deo fretum, & sciẽtem quòd bonã causam haberet, iustísq; armis iniuriã sibi illatam vlciscerẽtur. Itaq; [b] Ioabo commissa belli administratione, cum lectissimo milite eum contra hostẽ misit: qui mox primariam ad eius gentis vrbem castra admouit. Hostibus [c] verò vrbẽ egressis, & duas seorsum acies explicantibus: alteram quæ ex auxiliis cõstabat, in patenti campo: alteram verò quæ Ammanitarũ gentis erat, pro portis quæ Hebræos spectabant: Ioabus hoc animaduerso & ipse ad militares artes confugit, & assumptis fortissimis militũ, ipse Syro alíisq; Regibus se opposuit, reliquis Abisæo fratri traditis, iussit, vt cõtra Ammanitas acié dirigeret: admonito prius, vt si videret Syros sibi prævalere, adducto properè suo milite succurreret. idẽ se facturũ si ipsũ Ammanitas ęgrè sustinere cõtingeret. cũ his mandatis dimisso fratre, hortatúsq; vt generosè & alacriter rẽ gereret, daretq; operã ne quã ignominiã acciperet, ipse Syros aggre-

b Dauid Ioabum cũ lectissimo milite contra Ammanitas mittit.

c Ioabi & Abisai acies.

ditur. qui cum aliquantisper magna vi restitis-
sent, multis suorum cadentibus terga vertere
sunt coacti. quo viso Ammonitæ territi, Abi-
sæum cum suo milite aduentantem non expe-
ctauerunt, sed moti sociorum exemplo intra
mœnia refugerũt. atque a ita Ioabus, malè mul-
ctatis hostibus, victorem exercitum Hieroso-
lyma reduxit. Nec tamen ea clades Ammani-
tarum effecit, vt experti se impares in posterũ
quiescerent. sed b missis nunciis ad Chaiamam
Syrorum transeuphratensium regem, eius au-
xilia mercede conduxerunt. Huius vicem in e-
xercitu gerebat Sabecus, qui cõstabat ex octua-
ginta peditum, equitum verò decem millibus.
Tum Hebræorum Rex intellecto quòd denuo
tam magnas copias Ammanitæ contra se para-
uissent, nolens amplius per legatos cũ eis bel-
lum gerere, ipse cum vniuerso exercitu Ior-
danem transgressus illis occurrit: & commisso
prælio victor euasit, cæsis peditũ quadraginta,
equitũ verò septem millibus. Sabecus quoque
hostium Imperator in eo prælio vulnus acce-
pit à Rege, ex quo postea curam non admitte-
te mori eum contigit. Mesopotamitæ c deinde
cognito tam tristi pugnę euentu, sine mora le-
gatione ad Dauidem cum muneribus missa, de-
ditionem fecerunt. atque ità, appetente iã hye-
me, Hierosolyma est reuersus. Vere autem in-
eunte, Ioabum ad bellum Ammanitic ũ misit.
Is d longè latéque vastatis hostium agris, com-
pulsos eos in Rabatham gẽtis Metropolim ob-
sidione cinxit, quo tempore Dauid tametsi vir
iustus ac pius & patriarũ legum obseruator di-
ligens, in graue tamẽ peccatum incidit. Cum e
enim vrgente iã die, in solario Regiæ more so-
lito deambularet, prospexit in vicinis ædibus
mulierem frigida lauantem, insigni forma præ-

An. mundi 3910. Ante Christum nat. 1014.

a *Victoria Ioabi.*

b *Syri cum Ammanitis in Dauidem mouent.*

c *Mesopotamia vltrà ad Dauidē deditionem faciunt.*

d *Rabatha obsidione cingitur.* Hedio & Ruffinus Cap. 7. 2. Reg. 11.

e *Dauidis adulterium.*

An. mundi 2910. *Ante Christum nat.* 1054.

cellentem, cui *nomen* Bethsabe: victúsque eius pulchritudine, & à cõcupita sibi temperare nõ valens, accitam ad se complexus est. Paulo [a] pòst mulier grauidam se sentiens, nunciat Regi, vt dispiciat, quomodo factũ hoc latere posset, alioqui publicis legibus adulterij damnatã supplicium daturam. Rex [b] itaque accersitum ad se ex castris Ioabi armigerum maritum mulieris Vriam nomine. de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat, percontatur, quo referẽte omnia cedere ex sententia, partes ei de sua cœna obtulit, iussitque vt profectus ad vxorem apud illam pernoctaret. at ille non ita fecit, sed inibi *in regia* & inter satellites Regis noctem eã exegit, quo cognito, Rex scitatus est ex eo, quamobrem tanto post tempore domum reuersus, ad vxorem non iuisset, idque præter cõmunem omnium hominũ morem, quicunque peregrè ad suos redeunt, respondit ille nõ esse æquum, vt interim, dũ imperator suus & commilitones in hostili solo in castris humi cubitãt, ipse in vxoris amplexib. se oblectet. hæc locutũ manere inibi ea quoque die iussit, sequenti ad vicarium suum ducem dimissurus. vocatus deinde ad cœnã, & Rege de industria crebrioribus propinationibus inuitante ad ebrietatem vsque progressus, nihilo minus tũ quoque pro foribus regij cubiculi pernoctauit, nullo vxoris desiderio tactus, hanc [c] ob rem indignatus Rex scripsit Ioabo, vt in Vriam pœnam meritum animaduerteret: modúmque puniendi indicauit, ne manifestum fieret suo iussu hoc factum. iussit enim, vt quà plurimum periculi esset, hosti opponeretur, móxque à sociis, quò facilius opprimi posset, destitueretur. his ita scriptis, & proprio sigillo obsignatis, epistolam Vriæ commisit ad Ioabum perferendam: qui receptis literis, &

a *Bethsabe Regi se grauidam esse nunciat.*

b *Dauid Vriã accersit, eúmque vt profectus ad vxorem, ibi pernoctaret, iubet, quod tamen non facit.*

c *Dauid Ioabo, vt in Vriam animaduertat, scribit.*

teris,& a cognita Regis voluntate, quem locũ maximè ab hostibus infestari sciebat,in eo collocaturus Vriam, adiunctis illi lectissimis aliquot militibus,pollicitus est se cũ toto exercitu affore. si qua parte muri suffossa aditum intra vrbem patefeciſſent, hortatus eũ vt existimationi quam tum apud Regem, tum apud commilitones sibi parauerat,respondens, libẽter potius quàm grauatim iussa capesseret.cúmque Vrias magna alacritate demandatum munus suscepisset, manipulo illi adiungendo clã imperauit,vt cum primùm occurrentibus hostibus vrgeri hominem viderent, deserto illo in tutum sẽ reciperent. Itaque b cũ Hebræi fecissent assultum ad mœnia,veriti Ammanitæ, ne ab illa parte hostis murum occuparet, fortissimus quisque recluſa repentè porta magno impetu erumpunt, quod vbi viderũt qui circa Vriam versabantur, memores Ioabi mandatorũ, vno agmine sese retrorsum receperunt.Solus d Vrias quòd puderet contra quã promiserat assignatum locum non tueri,in se ruẽtes sustinuit, ferróque exceptos interemit nõ paucos, donec circumuentus cum aliquot aliis, quos ignaros cõsilij pudor idẽ in officio continuerat,non inultus occubuit. His ita gestis Ioabus Regi per nuncium significat,quod non ferens obsidionis moras,oppugnatione adortus mœnia, amissis aliquam multis,infecta re,in castra redire sit cõpulsus.mandarat autem nuncio. si Regem hoc factum ægrè ferre sentiret, vt de Vriæ quoque morte renunciaret:id quod etiã euenit.Rex enim his cognitis malè factum aiebat. quòd d aperta vi mœnia tẽtassent. oportu sse .n. machinis ac cuniculis aditũ moliri,maximè cũ Abimelechus Gedeonis filius domestieũ exemplum illis esse debuerit, qui Thebis turrim vi capere

An. mundi 2910. Ante Christ. nat. 1054.

a *Ioabus iussu Regis Vriã in hostes mittit.*

b *Vrias cum quibusdã assultum ad mœnia faciens, à suis, vt mandatũ illis erat, cũ Ammanitæ erumperẽt, deseritur.*

c *Vrias cũ aliquot aliis occumbit, quod mox Regi per nũcium significaretur.*

d *Dauidis ob cladem acceptam indignatio.*

An. mundi 1910. *Ante Christum nat.* 1054.

conatus, saxo ab aniçula missò ictus turpiter vitam amisit, vir alioqui fortissimus, quòd inconsultè difficillimum oppugnationis genus esset aggressus. Vtilissimum autem in re militari quid aliis bene aut secus cesserit considerando, cum simile periculum incidit, hæc sequi, illa fugere, postquam [a] autem indignabũdo de Vriæ quoque morte relatum est, irasci desiit: iussitque Ioabo renunciari, vulgare esse id incommodum, nec à natura belli alienum, cuius hæ sint vicissitudines, debere tamen eum in posterum cautius rem administrare, & aggeribus ac machinis expugnatam vrbem solo æquare, & habitatores eius ad vnũ neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum properè se recepit: cæterũ Bethsabe, audita mariti morte per aliquot dies eum luxit: vbi verò à mœrore ac lachrymis destitit sine mora [b] eam Rex coniugem sibi asciuit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Has [c] nuptias Deus nequaquam æquis oculis inspexit, sed iratus Dauidi, cum prophetæ Nathani per visum nocturnum se obtulisset, Regẽ grauiter incusauit. propheta verò qui esset vir festiuus ac prudens, reputans Reges, quoties suis affectibus rapiũtur, nõ magnum iuris respectum habere solere commina-tione numinis ad tempus dissimulata maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modũ sententiam eius exploraturus, Duo viri, inquit, eandem vrbem incolebant, altérque prædiues multorúmque armentorũ & gregũ dominus: alter vnius tantum ouiculæ possessor. eam vnà cũ pueris suis domi quotidianis cibis alebat, nõ alio affectu quàm si esset filia: cùm verò hospes diuiti superuenisset, ille parcẽs suis pecoribus nullum in amici gratiam mactare voluit: sed abstracta per vim ouicula pauperis, iugulatam

a *Dauid Vriæ nece audita irasci desinit.*

b *Dauid Bethsabe cõiugem sibi asciscit, ex qua puer ei nascitur.* 2. Reg. 12.

c *Dauidem propria sententia dãnatum, grauiter accusat, pœnásque ei denunciat Nathan.*

tam & apparatam hospiti apposuit. His verbis Rex grauiter commotus scelestum hominem illum facinus hoc ausum pronunciauit, instúmque esse vt quadruplum pro adempta ouicula restituatur, & ipse insuper capite plectatur. Tum Nathan incunctanter subiecit, ipsum esse qui hac pœna dignus sit, suopte iudicio nefarij sceleris damnatus. ac tum demum ille exposuit in quantam indignationẽ numinis incurrisset, cuius fauore vniuersæ gentis Hebræorum rex constitutus, circunquaque vicinarum etiam gentium earúmque multarũ & magnarum dominiũ consequutus esset: non semel antea liberatus è Sauli manibus. nunc cum eiusdem benignitate aliquot legitimas vxores habeat, contempto omni humano simul atque diuino iure, alienam eum duxisse vxorem, marito ipsius interfecto & hosti prodito. Igitur affore diuinam vltionem, & ipsius quoque mulieres ab vno è filiis per vim constuprandas & ipsum insidiis ab eodem appetendum, vt pro clã admisso peccato, in propatulo pœnas persoluat. quin & puerum ex ea natum sine mora esse interiturum. territo a autem per hanc denunciationem Rege, vehemẽtérque perturbato, & cum lachrymis fatente se peccasse in Deum: erat enim vir pius, & qui hoc vno excepto, in tota vita nihil admiserat: placatus Deus recepto in gratiam promisit, & regnum & vitã ei seruaturum se esse, post pœnitentiam enim non amplius se irasci. Atque ita Nathan postquam futura Regi aperuisset, domum reuertitur. Porrò b infans ex vxore Vriæ natus Dauidi immittente Deo, graui morbo corripitur, cuius vicem mœstissimus pater dolenter ferens per septem dies à familiaribus induci nõ potuit vt vllum cibum degustaret: sed atratus: & sacro

Ann. mundi 2910. Ante Christum natum 1054.

a *Dauid fassus peccatũ, à Deo veniam consequitur.*

b *Dauid per septem dies, infantis ex Bethsabe sumpti, viẽ dolenter ferens, ieiunat,*

Ann. mundi 2910. *Ante Christum nat.* 1054.

amictus, humi prostratus iacebat, & à Deo salutem pueri precabatur. Nimis enim eius matrē diligebat. Septima verò die mortuo puero, familiares non audebant hoc Regi indicare, veriti ne re cognita pertinacius etiam à cibo reliquáque cura corporis abstineret desiderio defuncti infantis, cuius morbum tam impotenter tulisset. qui *a* cùm turbatam familiam sentiret, & aliquid mali celari, facilè intellexit extinctū puerum, accitóque vno è famulis, postquam veritatem comperit, confestim surrexit: lotus deinde sumptáque veste candida, ad Dei tabernaculum properauit. posthæc *b* iussis famulis vt cœnam sibi apponerent præter omnem opinionem, admirationi fuit omnibus cognatis & domesticis, stupentibus quòd cum nihil horum, ægrotante puero fecisset, nunc post eius obitum omnia simul faceret: impetratáque prius licentia, causam scisciabantur. Tum ille, Non intelligitis, inquit, quod dum puer viueret, de salute eius sperans, nihil non faciebam quo Deum flecterem? nunc postquam is obiit, superuacaneum sit inaniter mœrore confici. His auditis omnes sapientiam eius laudauerunt. nec *c* ita multo post Bethsabe grauida, exactis legitimis naturæ mensibus, filium ei peperit, quem Nathanis monitu Solomonem nominauit. Interea Ioabus Ammanitas acri obsidione premebat, præcisis aquæductibus, & commeatibus interceptis, ita vt fame simul & siti laboraretur, ab vnico enim puteo spes eorum pendebat, ac ne hoc quidem ad satietatem vtebātur, parcè aquam dispensantes, ne fortè in totū deficeret. Hæc *d* Ioabus per literas regi significauit, hortans vt ad excidium vrbis ipse veniret, & hūc quoque titulum victoriis suis apponeret, qui collaudato ducis officio fidéque, assumpto

a Dauid puerū extinctū sentiens, surgit, ac lotus cibū capit.

b Dauid causam, cur mortuo puero cibum capiat, quorū nihil puero, adhuc aegrotante fecerat, indicat.

c Salomon Dauidi ex Bethsabe natus.

d Ioabus per literas Dauidē ad Rabatha ex diū vocat.

sumpto secum exercitu ad deuastandam Rabatham proficiscitur: eámq. [a] mox vi captam, militi diripiendam permisit. ipse verò ex præda nactus est Ammanitarũ Regis auream coronam talentum pendentem, & precioso sardonyche insignem: quam postea capite gestare solitus est. nec non & alia multa ac magni precii præda in ea vrbe potitus est. viros verò eius ex cruciatos prius ad vnum interemit: neque mitius alias Ammanitarum vrbes tractauit, pari modo expugnatas. Post hanc victoriã domum reuerso graue quiddã accidit ex tali causa. Filiã habebat adhuc virginem, formosissimas quasque mulieres pulchritudine vincentem: Thamaram nomine, ex eadem, qua Abesalomus genitrice natam. huius amore correptus Amnon filiorum Dauidis natu maximus, cum propter virginitatem ipsius & asseruationem potiri ea non posset, adeò passione hac conflictabatur, vt nõ aliter quàm ex morbo lentam tabem ac pallorem sibi contraheret. id malum deprehẽdit Ionathas quidã eius cognatus & amicus vir prudens & magi consilij, videns enim Amnonem à natiua corporis habitudine indies magis ac magis deficere, accessit illum rogans vt causam sibi indicaret. Suspicari enim se, amatoriã quandã esse hanc passionem. quo fatente sororem germanã sibi adamatã, consiliũ [b] dat quomodo optatis potiri valeat. suasit enim vt simulata ægritudine, simul atque pater visendi causa illum accessisset, roget vt sororem ad se mittat, cuius ministeriis releuatus eo citius cõualescere possit. Paruit Amnon, & cũ nihil cũctatus decubuisset, simulare morbũ cœpit. Dein cum pater officiosè inuisens percontaretur de valetudine, petiit sororem ad se mitti, ea postquam iussu patris adcita, venit, postulauit

An. mundi 2912. Ante Christum natum 1502.

a *Dauid Rabathã vi capram militi diripiendam permittit.* Hedio & Ruffinus cap. 8. 2. *Reg.* 13.

b *Ionathas Amnoni dat consilium quomodo optatis potiri valeat.*

Ann. mundi 2952. *Ante Christum nat.* 1032.

vt ſuis manibus colyphia frixa adferret. Sic enim libentius ſe cõmeſturũ. quæ in conſpectu fratris farina ſubacta, formatiſq; colyphiis ac frixis, iuueni obtulit. at ille nõ ea guſtauit, ſed famulis mandauit, vt quotquot pro foribus cubiculi obſeruarentur: ſubmouerẽt, dicens ſe abſque ſtrepitu quieſcere cupere, quo [a] facto iuſſit ſororem in intimum conclaue paratam cœnam inferre: quod cum puella feciſſet, apprehenſæ ſuadere cœpit, vt ſui copiam faceret. At puella exclamat, Abſtine vim frater abſtine, nefas eſt te rem tã turpem perpetrare. Deſine à tam flagitioſa cõcupiſcentia quæ nihil præter dedecus & infamiã toti familiæ noſtræ adferre poteſt. aut ſi reſiſtere ei non vales à patre tibi hoc impetrandũ eſt, non enim per vim extorquendũ. at [b] ille amore feruens nõ paruit, ſed libidinis ceſtro percitus reluctantem per vim opprimit: atq; poſt oblatum vitium, in contrarium mox affectum vertitur, & exoſam ac faſtiditã conuiciis aggreſſus iubet vt eueſtigio ſe inde faceſſat. quæ cùm hanc iniuriã priore grauiorem duceret, quòd conſtupratã vel vſq; noctẽ illic manere nõ paratur, ſed nõdũ feſtim extrudat clara adhuc luce, vt turpitudinis ſuæ teſtibus occurrat: mãdauit famulo vt eã eiiceret. illa verò ſciſſa talari tunica, qualibus tũ regiæ puellæ ex more velabantur, & cinere caput ſparſa per mediã vrbem diſcedebat, vim ſibi illatam quæritando. in quã tic affectam cum Abeſalomus frater incidiſſet, ſciſcitatus eſt quid mali haberet, quòd ita ſeſe afflictaret. cúmq; [c] illa de ſtupro rem totam ei denarraſſet, ſolatus eam hortabatur vt æquo animo factum hoc ferret, nec ad iniuriã ſuam pertinere putaret, cùm à fratre ſit vitiata, quibus verbis placata puella vociferari ac quiritari deſiit, & deinde aliquanto tẽpore

a *Amnon ſorori vt ſui copiam faceret, ſuadet.*

b *Amnon ſororem reluctantem per vim opprimit, mox exoſam & faſtiditam extrudit.*

c *Abſalomus ſororẽ Thamaram ſolatur.*

pore in cœlibatu apud Abesalomum fratrẽ perseuerauit. His cognitis Dauid pater vehemẽter indoluit: sed quia diligebat Amnonem vt filiorum natu maximum, non sustinuit illi molestus esse. Porrò [a] Abesalomus graue odium eius in pectore celabat, opportunitatem vindictæ expectans. iámq; alter annus abierat, ex quo pudicitiæ sororis eius illusum est: & cùm esset in tus in Belsephon, quod est oppidum tribus Ephræmiticæ, ad tondendos suos greges, inuitauit [b] patrem ac fratres ad solenne conuiuiũ, quo excusante quòd nollet eum grauare, rogauit vt pace eius liceret filiis proficisci. quo impetrato suis iniunxit, vt quamprimùm animaduertissent Amnonem temeto grauatum, neminem veriti ad nutum suum illum trucidarent.

An. mundi 2912. *Ante Christum nat.* 1052.

a *Abesalomus vindictæ opportunitatem expectat.*

b *Abesalomus patrem ac fratres ad solenne conuiuium inuitat, & Amnonem uino sepultum trucidari curat.*

Quomodo per intestinum familiæ dissidium, Dauid à filio regno pulsus est.

CAP. VIII.

VT verò perpetratum est quod mãdauerat, stupor & trepidatio fratres occupat: & sibi quisquis timens, correptis equis cursu ad patrẽ ferebantur. Interim [c] quidam præueniens, omnes ab Abesalomo cæsos nunciat. qui nõ aliter quã par erat amissis simul tot filiis, sdq; fratris scelere, graui dolore ictus ne causam quidẽ rogauit, neq; expectato nuncio in re propter facinoris magnitudinẽ incredibili, totũ se luctui tradens conscissa veste humi prostratus iacebat, deplorans non magis quos pereinptos acceperat, quàm ipsum inter sectorẽ. Ionathas [d] verò Sammæ fratris eius filius hortabatur, vt moderatius doleret, negans se de morte cæterorũ credere: neq; enim causam facti inuenire posse: de solo Amnone dicens diligentius perquirendum. nam de hoc probabile esse, quod me-

c *Dauidi omnes filios ab Abesalomo cæsos nunciatur.*

d *Ionathas Dauidẽ cõsolatur, mortem cæterorum negans, de solo Amnone diligẽtius perquirendum.*

An. mundi. 2912. *Ante Christum nat.* 1052.

mor iniuriæ ſororis frater in eum tale aliquid auſus ſit, interea ſonitus aduentantium equorũ,& quorundã eos præcurrentium, omnes in ſe conuertit. hi fuêre filij Regis,qui relicto cõuiuio,profugerant. ibi pater occurrit flens flentibus, ex inſperato videns quos paulo ante extinctos acceperat.denuóq; gemitus ac lachrymæ inſtaurantur:his fratrem,Rege filium fœdè trucidatum deplorantibus.At [a] Abeſalomus in Geſura ad maternũ auum fugit , eius regionis dynaſtã,ibíq; toto triennio permanſit.Cũ [b] autem Dauidi animus eſſet Abeſalomũ ad ſe reuocare,nõ ad ſupplicium , ſed vt eum apud ſe haberet(iam enim ita reſederat)vltrò huc propenſum Ioabus imperator ſuis artibus impulit, mulierculam enim quandã grandi natu ſubornat,quæ lugubri cultu ad Regẽ accedẽs, aiebat inter duos ſuos filios ruri agentes rixã exortã adeò increduiſſe , vt cùm ſoli eſſent ac nemo adeſſet qui dirimeret,alter ab altero ictus exſpirauerit:rogabátq; hanc gratiam,vt quoniam cognati eius qui interfectus eſt alterũ ad cædẽ expeterent,ſaluti eius cõſuleret,ne reliqua ſpe ſuæ ſenectutis orbaretur. neque enim aliud remedium ſupereſſe,ſi nullũ apud Regem inueniret.nã nihil eſſe quod illos cõpeſcere queat præter maieſtatis regiæ reuerentiã : Cúmque Rex poſtulatis eius annuiſſet:hæc verba ſubiecit: Tuæ quidem benignitati Rex gratias ago, quod ſenectutẽ meã & tantũ non orbitatẽ miſeratis:ſed quò certior ſim de tua clemẽtia, tuũ ipſius filiũ prius in gratiã recipe,& indignationẽ contra eũ depone. alioqui quomodo poſſẽ de conceſſa hac mihi gratia, non dubitare,cùm ipſe adhuc ob ſimilem iniuriam filio infenſus eſſe pergas.At cuius eſt prudẽtiæ,vno contra voluntatem amiſſo,vltrò necem alterius addereſ Te-

a *Dauidis filij ad patrem,Abſalomus verò ad auum confugit. 2.Reg.14.*

b *Abſalon callidè per mulierem à Ioabo ſubornatam reuocatur Hieroſolyma.*

re? Tetigit mox Regis animũ ſuſpicio, perſonã à Ioabo eſſe ſubornatã: & cognito ex anicula rem ita ſe habere, accerſit Ioabum, dicens eum aſſecurũ quod cupiebat, liceréq; vt Abeſalomũ reducat. Non enim amplius ſe in eum ſtomachari, ſed totã indignationẽ præteriiſſe. At ille adorato rege, & verbis eius libẽter acceptis, eueſtigio Geſura properauit, & a aſſumptũ ſecum Abeſalomum Hieroſolyma reduxit. Rex verò audiens filium aduentare, miſit qui ei denunciaret, ne ad ipſum accederet. nondum enim ita ſe affectum, vt reuerſum videre ſtatim ſuſtineat. Ille ita vt iuſſus eſt deuitato patris cõſpectu, intra domeſticos parietes cũ ſuo famulitio ſe continebat. nec tamen aliquid eius pulchritudini deceſſit, vel propter mœrorem, vel quòd non ea tractatione vteretur, qua vti regium iuuenem par erat: ſed tam forma quàm ſtatura quo ſuis in maximis deliciis degẽtes ſuperabat. Tanta autem fuit eius cæſaries, vt intra octauum quemque menſem ad ducẽtos ſiclos, hoc eſt, ad quinque põdo accreſceret. Ad hunc modum priuato cultu per biennium Hieroſolymis habitauit: natíque ſunt ei filij tres & vna filia formoſiſſima, quæ Solomonis filio Roboamo poſtea nupſit. & b filium ei nomine Abiam peperit. Deinde c miſit ad Ioabum rogans vt ſe penitus in paternam gratiam reducat, & impetret vt ſibi liceat patrem inuiſere & alloqui, quod quum Ioabus facere cunctaretur, agrum eius vicinum per quoſdam è ſuis incendio vaſtari iuſſit. Is quũ re cognita ad Abeſalomũ veniſſet, expoſtulanti, quo ſuo merito dãnum ab eo accepiſſet, reſpõdit ſe hoc ſtratagemate illum ad ſe elicere voluiſſe, quandoquidem mandata de conciliando ſibi patre negligeret. quã ob rem, inquit, nũc te præſentẽ obſe-

An. mundi 2912. Ante Chri. nat. 1052.

a *Abeſalomum reductum, patrũ Dauidũ cõſpectum deuitare iubetur.*

b *Abeſalomi Hieroſolymis nati liberi.*

c *Ioabus incendio agri reuocatus reconciliat Abeſalomum patri.*

2. Reg. 13.

An. mundi 2916. *Ante Christum nat.* 1048.

cro, vt placatum mihi reddas genitorem, quandoquidem molestior est mihi reditus in patriã quàm exilium fuerat, si ille in indignatione sit pertinax. Tum Ioabus his verbis inductus, & vicem eius miseratus, deprecatus est Regem pro illo, & tam accuratè & feliciter eius causam egit, vt flexus ad pietatem cõfestim eum acciri iuberet, Qui cùm supplex illi ad genua veniam peccati petẽs procidisset, sua manu erecto obliuionem omnium ante actorum est pollicitus. Porrò [a] Abesalomus in integram gratiam patris receptus breui magnum equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitium armatorum L. & per singulos dies manè regiam frequentans, eos qui ius illuc petentes causa cadebãt, comiter appellabat, dictitánsq. malos ad esse patri consiliarios, aut etiam ipsum in ferẽda sentẽtia lapsum, popularem aurã ita captabat. His artibus conciliatis sibi populi studiis, certus iam de eius fauore, quarto post reconciliationem anno orauit patrem, vt cum bona eius gratia Hebronem ad vota, quę in exilio cõceperat, persoluenda abire sibi liceat, permissũque eius p ofectus, mox vndiq. plurimos ad se acciuit, ita vt catenatim illò confluerent. Inter cæteros affuit etiam Dauidis consiliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti Hierosolymitę, nõ quidẽ conscij cõspirationis, sed quasi ad sacrificiũ euocati: nec mora stratagemate succedente, Rex [b] ab vniuersis consalutatur. Cæterũ Dauid audita ex insperato filij tyrannide, impia hominis audacia perculsus, qui immemor condonatæ prioris noxæ, multo sceleratiora consilia cepisset primum vsurpãdi regni quod patri diuinitus datũ sciret, deinde ipsius genitoris tollendi, decreuit vltra Iordanem in loca suiora se recipere: conuocatísque amicorum intimis

Hedio & Russinus cap. 9.

a *Abesalomus patrũ sui affectat regnum & fluctuat satis & callide.*

b *Abesalomus Rex ab vniuersis salutatur.*

intimis,& collocutus cũ eis de insolentia filij, totum negocium iudici Deo committens,reliquit regiæ custodiã decem pellicibus,& [a] Hierosolymis excessit, cũ aliã multitudine magna alacritate prosequente, tũ præcipuè sexcentorum cohorte,quæ etiam regnante Saulo à latere fugitantis nusquam discesserat.Abiatharũ [b] verò Sadocum Pontifices & quicquid Leuitici generis aderat simul abire cupientes, Arcámque asportare, bonis rationibus manere persuasit, dicens etiam sine arcæ præsidio diuina ope è periculis se seruandum: simúlque mãdauit vt de omnibus quæ inciderent per clanculatios nuncios se certiorem facerẽt. fidelem enim operam in talibus negotiis præstiterunt filij Pontificum, Sadochi Achimas & Abiathari Ionathas. Ethæo [c] quoq; Gittæus nullis Regis monitis adduci potuit,vt maneret, quo magis illustris fuit eius erga Regem fides ac beneuolentia. Ascendenti autem per cliuum Oliueti montis,omnibus circa eum lachrymantibus,renunciatum est etiam Achitophelem: mutatis studiis in patres Abesalomi cõcessisse: quo vix aliud tristius ei in hac calamitate accidit.quãobrem [d] precatus est Deum,vt Abesalomi animũ ab Achitophele alienaret,verebatur enim ne eius consiliis contra se vteretur, viri prudẽtissimi & oculatissimi in dispiciẽdo quid facto opus esset. Quumque in verticem montis peruenisset,respiciebat ciuitatem, & cũ multis lachrymis non aliter quàm regno eiectus Deum precabatur.ibi offendit virum in amicitia constãtem,nomine Chusim:hunc conspicatus scisso amictu & caput cineribus oppletũ, & mutabilitatem rerum deplorantem, solatus est pro tempore iustum æquo animo præsentem statum ferre:ac postremò obnixè precatus est, vt

An mundi 2910. Ante Christum nat. 1044.

a *Dauid Hierosolymã excedit.*

b *Dauid fugiens,sacerdotes in vrbe manere iubet vt per eos, quid in ea agatur cognoscat.*

c *Ethæo fit Dauidi exulũ comes.*

d *Achitophel ad Absalomum defecit,cuius consilia ne succedant Dauid precatur.*

An. mundi 2920. Ante Christum natum 1044

simulato Abesalomi partiũ studio, diligẽter secreta eius perscrutaretur, & [a] Achitophelis cõsiliis semper se opponeret: sic enim eum magis partibus profuturũ, quàm si vnà maneret. atq; ita persuasus à Dauide, eo relicto Hierosolyma se contulit: quò paulò post etiam Abesalomus peruenit. Interim Dauid paulum progressus obuiam habuit Sibam Memphibosthi seruũ, quẽ ipse ad curam prædiorum amici filio donatorũ miserat, agentem præ se duos asinos necessariis ad victũ onustos. Is obtulit ei vt quicquid vellet sibi ac suis acciperet, simúlque rogatus vbi Memphibosthũ reliquisset, Hierosolymis relictum respõdit. Sperare enim eum, rebus turbatis, fore vt ob Sauli meritorum memoriam ipse suffragiis populi Rex crearetur: quamobrẽ [b] indignatus, omnia, quæ prius domino eius concesserat, Sibæ est largitus: dicẽs hunc dignioré quã illum vt talib. possessionibus fruatur. Hac liberalitate Siba gauisus est. Dauidi [c] verò iuxta locũ Bachoram superuenit cognatus Sauli nomine Semeis, filius Geræ, saxis eũ simul & conuiciis impetẽs: cúmque amici eũ protegerent, magis etiam exasperatus ad conuicia, sanguinariũ & multorum malorum causam appellabat, iubens vt impurus ac execrabilis regione excederet: gratiásq. agebat Deo, quòd per proprium filium pœnam peccatorũ ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum suum commiserat. Hac tam sæua petulantia concitaris omnibus ad indignationem, Abisæo verò etiam interficere Semeim volẽte, Dauid [d] eos cohibuit, negãs addendam ad præsentia mala noui alicuius motus occasionem. Nihil, inquit, moror hunc rabidum canem, & Deo cedo, qui eum in nos immisit. Mirum verò si hæc ab isto patimur, quando etiam filius pietatis est oblitus. Sed hęc

a *Chusim Dauid vt Achitophelis cõsilia se opponeret, obnixè precatur.* 2. Reg. 16.

b *Siba heri falso accusati opibus potitur.*

c *Semeis in Dauidem iniuria.*

d *Dauid Semeim occidi vetat.*

miseri-

misericordi Deo curæ erunt, cuius fauore tandem inimici nobis succumbent. His dictis continuabat iter, contépto Semei parte alia montis cursim cum cõuiciis assectante. Delatus deinde ad Iordanẽ, suos ex itinere fatigatos ibi recolligebat ac reficiebat. Interim [a] Abesalomo cum Achitophele cõsiliario Hierosolyma ingresso, cõcursu populi salutãtis ad eos facto, inter cæteros etiam Dauidis amicus ad eos venit, & adorato nouo Rege, precatus est illi perpetuũ hoc imperium. Rogatus deinde ab eo, quid ita cum hactenus inter præcipuos ac fidissimos patris amicos esset habitus, nunc deserto illo ad se trãsiret: cordatè respondit, non esse Dei voluntati & populi consensui repugnandum. Hos, inquit, tibi studentes, ego quoq; meritò sequor. à Deo enim regnum hoc accepisti, quòd si me in tuorũ numerum recipere dignatus fueris, quam fidem & beneuolentiam patri tuo me præstitisse nosti, eandem tibi præstabo. Nemo enim præsentem statum iniquè ferre debet, quando non in aliam familiam regnum translatum est, sed in eadem manet: filio succedente. His verbis iuueni omnem suspicionem exemit. Aduocato [b] deinde Achitophele consultabatur quidnam esset agendum. Is suasit vt cũ paternis pellicibus congrederetur. Sic enim populum constantius in partibus perseueraturum, sublata reconciliationis spe: & promptè contra patrẽ militaturum. Nã hactenus non libenter eos inimicos se illi profiteri, veritos ne pax inter patrem & filiũ coeat. Paruit iuuenis, iussitque famulis vt in regia tentorium sibi erigerent inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris cõcubuit. Idque totum iuxta Nathanis prophetæ vaticinium euenit, quod Dauidi futurum, vt ab vno è filiis oppugnaretur, prædixerat.

An. mundi 2920. Ante Christum natum 1044.

a Chusim simulate offert Abesalomo studiũ ac fidem suam.

b Achitophel Abesalomo vt cũ paternis pellicibus congrederetur suadet.

An. mundi 2920. *Ante Christum natum* 1044

simulato Abesalomi partiũ studio, diligẽter secreta eius perscrutaretur, & [a] Achitophelis cõsiliis semper se opponeret: sic enim eum magis partibus profuturũ, quàm si vnà maneret. atq; ita persuasus à Dauide, eo relicto Hierosolyma se contulit: quò paulò post etiam Abesalomus peruenit. Interim Dauid paulum progressus obuiam habuit Sibam Memphibosthi seruũ, quẽ ipse ad curam prædiorum amici filio donatorũ miserat, agentem præ se duos asinos necessariis ad victũ onustos. Is obtulit ei vt quicquid vellet sibi ac suis acciperet, simúlque rogatus vbi Memphibosthũ reliquisset, Hierosolymis relictum respõdit. Sperare enim eum, rebus turbatis, fore vt ob Sauli meritorum memoriam ipse suffragiis populi Rex crearetur: quamobrẽ [b] indignatus, omnia, quæ prius domino eius concesserat, Sibæ est largitus: dicẽs hunc dignioré quã illum vt talib. possessionibus fruatur. Hac liberalitate Siba gauisus est. Dauidi [c] verò iuxta locũ Bachoram superuenit cognatus Sauli nomine Semeis, filius Geræ, saxis eũ simul & conuiciis impetẽs: cúmque amici eũ protegerent, magis etiam exasperatus ad conuicia, sanguinariũ & multorum malorum causam appellabat, iubens vt impurus ac execrabilis regione excederet: gratiásq. agebat Deo, quòd per proprium filium pœnam peccatorũ ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum suum commiserat. Hac tam sæua petulantia concitatis omnibus ad indignationem, Abisæo verò etiam interficere Semeim volẽte, Dauid [d] eos cohibuit, negãs addendam ad præsentia mala noui alicuius motus occasionem. Nihil, inquit, moror hunc rabidum canem, & Deo cedo, qui eum in nos immisit. Mirum verò si hæc ab isto patimur, quando etiam filius pietatis est oblitus Sed hęc

a *Chusim Dauid vt Achitophelis cõsilia se opponeret, obnixè precatur.* 2. *Reg.* 16.

b *Siba heri falso accusa ei opibus potitur.*

c *Semeis in Dauidem iniuria.*

d *Dauid Semeim occidi vetat.*

miseri-

misericordi Deo curæ erunt, cuius fauore tandem inimici nobis succumbent. His dictis continuabat iter, contẽpto Semei parte alia montis cursim cum cõuiciis assectante. Delatus deinde ad Iordanẽ, suos ex itinere fatigatos ibi recolligebat ac reficiebat. Interim [a] Abesalomo cum Achitophele cõsiliario Hierosolyma ingresso, cõcursu populi salutãtis ad eos facto, inter cæteros etiam Dauidis amicus ad eos venit, & adorato nouo Rege, precatus est illi perpetuũ hoc imperium. Rogatus deinde ab eo, quid ita cum hactenus inter præcipuos ac fidissimos patris amicos esset habitus, nũnc deserto illo ad se trãsiret: cordatè respondit, non esse Dei voluntati & populi consensui repugnandum. Hos, inquit, tibi studentes, ego quoq; meritò sequor. à Deo enim regnum hoc accepisti, quòd si me in tuorũ numerum recipere dignatus fueris, quam fidem & beneuolentiam patri tuo me præstitisse nosti, eandem tibi præstabo. Nemo enim præsentem statum iniquè ferre debet, quando non in aliam familiam regnum translatum est, sed in eadem manet: filio succedente. His verbis iuueni omnem suspicionem exemit. Aduocato [b] deinde Achitophele consultabatur quidnam esset agendum. Is suasit vt cũ paternis pellicibus congrederetur. Sic enim populum constantius in partibus perseueraturum, sublata reconciliationis spe: & promptè contra patrẽ militaturum. Nã hactenus non libenter eos inimicos se illi profiteri, veritos ne pax inter patrem & filiũ coeat. Paruit iuuenis, iussitque famulis vt in regia tentorium sibi erigerent inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris cõcubuit. Idque totum iuxta Nathanis prophetæ vaticinium euenit, quod Dauidi futurum, vt ab vno è filiis oppugnaretur, prædixerat.

An. mundi 2910. Ante Christum natum 1044.

a *Chusim simulate offert Abesalomo studiũ ac fidem suam.*

b *Achitophel Abesalomo vt cũ paternis pellicibus congrederetur suadet.*

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

Absalomi contra patrem profecti cum exercitu interitus.

CAP. IX.

HOc [a] Achitophelis consilium exsequutus, iterum postulat quid de belli ratione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decẽ millia lectorum militum. Cum his se profectũ interfecturum patrem. atque ita partibus suis incolumitatem, & ipsi securum imperium eadẽ opera, Dauide sublato, pariturum. Hac sententia delectatus, accersit Chusim Dauidis amicorum principem (sic enim eum ille vocabat) & expositio Achitophelis consilio, quid ipsi videretur quærebat. At ille intelligens quod hoc modo Dauid in potestatẽ redactus facilè occidi posset, contrariam sententiã attulit. Scis, inquit, Rex virtutẽ patris & eorum qui illum sequũtur, quòd in multis conflictibus semper victor euasit. Profectò veteranus bellator artib. contra nos vtetur. & intellecto nostrorum aduentu, noctu vallem aliquam cum parte militum insidebit, aut post rupem aliquam delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentib. paulatim illi pedẽ referent, expectãtes occasionem dum Regi propiores facti totis viribus in pugnam redeant. interim ille ex improuiso superueniens, suis animũ addet, nostris verò metum ac cõsternationem afferet. Expende [b] igitur meum quoque consilium sanè melius, & Achitophelis opinionem missam fac, ac potius edicto per totam Hebræorum regionẽ copias contra patrem collige: quæ vbi in vnum conuenerint, imperium eatum tu ipse assume, néve alterius fidei committas. Facilè enim illum deuinces, si aperto campo assequaris, quòd ille paucos circa se habeat, tu verò tam multa millia

2. Reg. 17. a Achitophelis consilio suadentis Dauidẽ bello prosequẽdum Chusim se opponit.

b Chusi cõsilium quod etiam, Achitophelis reiecto, recipitur.

lia virorum, qui dati sibi occasionem cupiunt declarandi quã sint tui nominis studiosi. quòd si pater intra mœnia cuiuspiam oppidi se concluserit, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam itum est, Abesalomo autore consilio Achitophelis prælatam: sed hoc ipsum Deus effecit, vt Chusis consultor magis placerer. qui [a] properè ad Pontifices Sadocum & Abiatharum veniens, suum & Achitophelis consilium eis exposuit, quó dq; ipsius compro- batum sit: periit deinde vt hæc Dauidi per nũcios significarent, adhortarentúrq; eum vt sine mora Iordanem transiret: ne fortè filius, mutata sententia, persequatur eum, & priusquam in tutum se recipiat, comprehendat. Pontifices autem iam ante curauerant, vt extra vrbem latérent filij renunciaturi Dauidi quid in vrbe agatur. ad hos igitur fidam famulam miserũt, afferentem quid Abesalomo decretum sit: mandarúntque, vt, quantum possent, properaret Dauidi hæc indicatura. qui eueſtigio cum patrum mãdatis, vt pios ac fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam celeritatem reliquum facientes, ad Dauidem properabant. Vix duo stadia promouerant, quum à quibusdã equitibus conspecti, apud Abesalomum deferuntur, qui mox ad capiendum eos misit. Senserunt [b] hoc maturè Pontificũ filij, & diuertentes à via publica in propinquum vicum agri Hierosolymitani nomine Boccurã se dederunt, ibíque mulierem quandam rogauerunt vt se abscõderet, ea mox demissis per funem in puteum, os eius velleribus contexit: rogãtáq; à superuenientib. persecutoribus num eos vidisset, conspecto sibi nõ negauit. accepto enim à se potu statim abiuisse dicebat: & si modo alacriter persequãtur, fore, vt eos comprehendant. Illi diu frustra

An. mundi 2920. *Ante Christum nat.* 1044.

a *Sadoem & Abiatharum filios ad Dauidẽ mittunt.*

b *Pontificũ filij ad Dauidem mittit, in puteũ sese abscondunt.*

An. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.

perſequuti, retrò ſunt reuerſi. Mulier verò, vbi hoc animaduertit, & non eſſe amplius periculum iuuenibus ne capiantur, per funem rurſum extractos cœptum iter continuare iuſſit. Illi [a] quanta potuerunt feſtinatione ad Dauidem peruenerunt, & omnes Abeſalomi conatus illi renunciauerunt: qui ſuos confeſtim Iordanem tranſire edicit, quamuis nox eſſet, nihil cunctari paſſus. Porrò Achitophel vbi ſuum alterius conſilio poſthabitum vidit, conſcenſo iumento Gelmonem patriam petiit. Ibi conuocatis omnibus domeſticis, expoſuit eis quæ Abeſalomo conſuluerat, addens quoniam non perſuaſiſſet, certò ſe breui periturum. Dauidem enim omnino ſuperiorem hoc bello fore, & amiſſum regnum recepturum eſſe. Præſtat igitur, inquit, magno animo, vt virũ ingenuum decet, è vita exire, quàm Dauidi obfilio nauatam contra eum operam, excarnificandum ſe præbere. His [b] dictis in penitiſſimas ædes digreſſus, ſe ipſe ſuſpendit, atq; ita Achitophelem, ſuopte iudicio tali morti addictum, cognati eius laqueo demptum funerauerunt. Cæterùm Dauid, ſuperato, vt diximus, Iordane, peruenit [c] caſtrum, pulcherrimam ac munitiſſimã eius tractus. Ibi cum ſumma beneuolẽtia ab omnibus eius regionis optimatibus exceptus eſt, partim præſenti hominis neceſſitate motis, partim reuerentia priſtinæ felicitatis. Fuerunt autẽ hi Barzelæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynaſtes, & Mabhirus Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad victũ pertinebat, largiter Regi cum ſuis præbebant, vt nec lecti ſtrati eis deeſſent, nec panis ac vinũ, quin & carnium copia ſemper aderat, & quicquid vel ad alimoniam, vel ad laſſitudinis refectionem opus eſſet. Interim [d] Abeſalomus coacto

a *Dauid de Abeſalomi conatibus certior factus, cũ ſuis Iordanem tranſit.*

b *Achitophel, ſuo conſilio explodo, laqueo ſibi vitam finit.*

c *Dauid Mahanaim peruenit, vbi cũ ſumma reuerentia ab optimatibus excipitur.*

d *Abeſalomus Iordanẽ traijcit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 10. 2. *Reg.* 18.

coacto grandi contra patrem exercitu, & trajecto Iordane amne, constitit non longè à Castro oppido Galaditidis, loco Ioabi præposito exercitui cognato eius Amasa, prognatus enim erat patre Iotharsa, & matre Abigæa. hæc verò & Saruia Ioabi mater, sorores erant Davidis. Rex autem recensitis, qui circa se erant, comparatóque numero circiter quatuor millium, decreuit non expectare dum Abesalomus prior ipsum aggrediatur, sed [a] creatis tribunis, diuisóque in tres partes exercitu, vnam Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius Abisæo: tertiam tradidit Ethæo, amico quidē & familiari, sed è Gitta oriundo. Ipsum [b] autem volentem adesse in exercitu, amici prohibuerunt, idque prudentissima ratione. Si enim, eo præsente, vincerentur, nihil spei reliquum fore. quòd si vna parte exercitus victi, cum cætera ad ipsum refugissent, reparandarum virium facultatem non defore. alioquin etiam hostem suspicaturum, alium exercitum circa Regem esse. Placuit hoc consilium: itaq; persuasus apud Castrum mansit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret, obtestabatur vt memores omnium acceptorum beneficiorū strenuam ac fidelem operam sibi nauarent: & [c] vt post victoriam filio parcerent, ne occiso illo, aliquid mali in seipsum statueret. atque ita precatus illis victoriam, exercitum emisit. Cæterùm [d] cum Ioabus ex aduerso hostium aciem suā explicuisset in planitie syluam à tergo habēte, Abesalomus quoq; suos contrà eduxit: & congressi acritérq; pugnantes multa vtrinque præclara facinora edebant: his dū modo Dauid regnū recipiat, quiduis periculi magno animo contemnentibus: illis contrà ne Abesalomus & hoc priuetur, & patri insuper audaciæ pœnas

Anno mundi 2920. Anno Christi num. 1044.

a *Diuisio exercitus Davidici.*

b *Davidem adesse volentem in exercitu amici prohibent.*

c *Mandata Davidis de parcendo filio.*

d *Prælium inter Abesalomum & Ioabum.*

An. mundi 2920. *Ante Christum nat.* 1044.

det, nihil non vel facere vel pati paratis. Idem cùm numero longè præstarent, ignominiosum ducebant tanto pauciorib⁹ Ioabi militib. succumbere. Contrà Regij vt tot millia profligarent omni ope connixi, tandem, vt erat dignũ veteranis & rei militaris perit̃ssimis, hostem a terga vertere coegerũt. fugientes deinde per salcus & abrupta insequẽdo, alios captiuabant, alios trucidabant, ita, vt multo plures in fuga caderent, quàm in prelio. Interfecta sunt enim ea die fermè viginti millia. Plurimi autem in Abesalomũ ferebantur, insignem tam pulchritudine quàm statura corporis. Is veritus ne vinus caperetur, cõscensa mula Regia effuso cursu fugiebat. Cúmq; per agitationem ventilaretur capillitium, asperæ arboris prominenti ramo inopinatè implicitum iuuenem suspendit. Iumentũ enim vehementi impetu ferebatur, non aliter quàm sessorem gerens. at ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostem effugeret. Quod animaduersum quidam è militibus Dauidis indicauit Ioabo: eóq; quinquaginta siclos promittente, si illum cõfoderet, respondit: Nec si duo millia daturus esses, facerem hoc domini mei filio, maximè cum omnibus nobis audientibus parci iuueni sit precatus. At ille iussit vt indicaret vbinam pendentem viderit, móxque b defixo in cor telo eum interemit. Armigeri verò Ioabi circumsistentes ab arbore eum detraxerunt, & proiectum in hiatum profundum ac obscurum cõgestis saxis obruerunt, ita vt tumuli forma extaret. Deinde eum receptui cecinisset Ioabus suos à persequendo cohibuit, parcendum ciuili sanguini ratus. Porrò c Abesalomus erexerat sibi in valle Regis columnã marmoreã cum inscriptione, duobus stadiis à Hierosolymis dissitã, quam voluit vocari Manum

a *Fuga & strages exercitus Abesalomi.*

b *Ioabus Abesalomũ necrimit.*

c *Abesalomi columna marmorea.*

num Abesalomi: dicens, quòd, etiam si liberos eius perire contingat, in hac tamen nomen ipsius esset mansurum. Habuit enim tres mares, & vnam filiam Thamaram, quemadmodum iá antè diximus: quæ Dauidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius successorem peperit: sicut pòst loco suo copiosius dicetur. *Ann. mundi 2920. Ante Christum nat. 1044.*

Dauidis iam in regnum restituti status felix.

CAP. X.

DEfuncto Abesalomo populus eius domum quisque suam dilapsus est. Achimas[a] verò Sadoci Pontificis filius adito Ioabo, rogauit vt sibi permitteret ad Dauidem ire, nunciaturo læta omnia, quòdque diuina ope ac prouidentia victoriam sit consequutus. Negauit hoc Imperator, dicens non conuenire, vt ante hac afferre læta solitus, nunc de morte filij Regem certiorem faceret: iussítque eum ibi manere. sed vocato Chusi illi mandauit, vt omnia quæ sciret ad Regem perferret. Achimas verò denuo rogante, vt ipse mitteretur, victoriam tantum nunciaturus. non etiam Abesalomi mortem passus est eum hoc facere. Is viam compendiosam ingressus soli sibi notam, Chusim antenertit, Sedente autem Rege in porta, & expectante aliquem de prælio nuncium, speculatorum vnus conspecto Achima currente, nec dum valens eum agnoscere, ait ad Regem, videre se quempiam accurrentem. Cúmque Rex bonum esse nuncium ominaretur: paulo pòst seqni illum alterum quendam indicauit. Respondente Rege, hunc quoque bonum fore nuncium speculator iam propiorem Achmam nescitans, Sadocis Pontificis filium ait curriculo aduentare. Tũ Dauid, pro-

[a] *Chusi victoria nunciu ad Dauidem missus ab Achima ante vertitur.*

Ann. mundi 2020. Ante Christum nat. 1044.

fectò hunc bonum & optatum nuncium afferre de prælio. Vix hæc verba finierat, dum Achimas Regem adoratum salutat, & scitante de pugna, lætam victoriam annunciat. rogatus deinde quid filio factum sit, ait se versis in fugam hostibus confestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem militum Abesalomum persequentium: nec præterea quicquam comperti habere, quòd iubente Ioabo properè discedendum fuerit, vt victoriam renunciaret. iámque [a] & Chusis aderat Regem adorãs & victoriam annuncians qui similiter de filio rogatus: Inimicis, inquit, tuis eueniat idem quod Abesalomo. Hæc verba in causa fuerunt, vt nullam ex ea victoria voluptatem nec Rex perciperet, nec milites. Ipse enim conscensa editissima vrbis parte deflebat filiũ, plangens pectus, & capillitium lacerans, & modis omnibus sese afflictans, ac vociferans, Fili mi, vtinam mihi tecũ mortem oppetere contingeret. Cùm enim esset natura suorum amantissimus, præ cæteris hunc maiore affectione prosequebatur. Exercitum [b] autem & Ioabum, audito quod Rex filiũ ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidũ ingredi: sed demisso capite lachrymantes non aliter quàm clade accepta veniebant. Cæterùm quú Rex operto capite gemere desiderio filij perseueraret, Ioabus consolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, ô Rex? an nescis quòd pacto tibi ipse calumniam struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atque adeò teipsum & familiam tuam oderis: ames verò tibi infestissimos, & iustissima pœna absumptos desiderare nõ desinas? Nam si Abesalomus vicisset, & regnum suum cõstabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquum fecisset, sed à te ac tuis liberis initio facto, ad vnũ miserabi-

a *Dauid seguito filij cede à Chusi eorum ibi desiet.*

b *Ioabus cũ exercitu lugens vrbem ingreditur.*

1. Reg. 19.

ferabilem in modum perdidisset, non deflentibus nos inimicis, sed gaudentibus, & grauiter punientibus eos qui nostrã vicem miserarétur. Te verò non pudet hęc facere propter hominem inimicissimũ, qui quum esset tuus filius, tanropere in te fuit impius? Desine [a] igitur ab iniusto luctu, & da te in conspectũ tuorũ militum, & gratias illis age, quòd sua virtute hãc victoriam nobis pepererunt: alioqui si quà cœpisti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam, efficiámque vt iam grauius ac verius quàm antè lugeas. Talibus verbis Ioabus Regi mœstitiam excussit, eúmq; ad curam Reipublicę adduxit. Sumpto enim habitu alio, quò gratior esset militi eius cõspectus, pro foribus portę consedit, ita vt hoc audito vniuersus populus ad salutandum eum concurreret. Dum hęc ita geruntur, qui ex Abesalomi exercitu cladi superfuerunt, domum reuersi nuncios oppidatim dimiserunt, admonentes quantum beneficiorum à Dauide accepissent, & quomodo post multa ac magna bella in libertatem ab eo vindicati fuissent: & quàm iniquè hoc ejecto alteri regnum commisissent. Itaq; [b] debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare, vt o missa ira in gratiam populum suum recipiat, & quemadmodum antea curam Reipublicę susciperet. De hac re crebri nuncij veniebant ad Regem: ísque mox Sadoco & Abiatharo Pontificibus per literas mandauit, vt Principes tribus Iudæ compellent, tu illis per esse, alias tribus ante eos in regnum Dauidem reponere, maximè cũ is tribulis sit ac cõsanguineus, pari modo. Amasam Imperatorẽ eos alloqui iussit, qui fieret quòd cum esset ipsius ex sorore nepos, exercitui non persuaderet, vt Dauidi regnum in manus reddat. Sperandam [c] autem illi non

An. mundi 2910. Ante Christum nat. 1044.

a *Tamarem Dauid ob filij luctum exussa mœstitia, prodit in publicum.*

Hedio & Ruffinus cap. 11.

b *Israeliticũ regnum Dauidi ita non offertur.*

c *Dauid Amasa veniam & universorum copiarum præfecturã confert.*

Ann. mundi 1910. *Ante Christum nat.* 1044.

solum veniam, quæ iam cõtigisset, verumetiam vniuersarum copiarum præfecturã, quam Absalomus ei concesserat. Pontifices verò tum Principes dictæ tribus sunt alloquuti, tum Amasam ostẽtata Regis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt. Ac primum contribules Dauidis incunctanter per legatos eum in regnum reuocant: quorum exemplo simul & *Amasæ autoritate moti cæteri Israelitæ & ipsi* idem faciunt. atque hæ legationes ad eum Hierosolymis excipiendum confluebant. Sed [a] singulare Iudæ tribus officium extitit, quæ vsque Iordanem amnem illi occurrit, eodem præsto fuit Semeis filius Geræ, sequentibus mille viris è tribu Beniamitica: nec non Siba libertus Sauli comitatus quindecim filiis & seruis viginti. Hi vnà cũ tribu Iudæ ponte ripas fluminis iunxerunt, vt Rex cum suis absque negocio transire posset. Vt verò ad Iordanem peruenit, salutatus est à tribu Iudæ: & Semeis in pontem progressus, accidénsq; ad Regis pedes, rogabat veniam commissorum, vtque infensus sibi esse desineret, néve recepta potestate in se primum animaduerteret: reputarétq; id quoque, quòd erroris pœnitentia ductus, primus ipse reuertenti occurrisset. In hunc modum supplicanti ac misericordiam imploranti. Abisæus Ioabi frater, satin' hoc, inquit, putas ad effugiendum supplicium, quod maledico in Regẽ diuinitus electum ore es commeritus? Tum Rex ad eum versus: Desinite [b] Saruiæ filij, néve nouas turbas ac seditiones excitate. Sic enim vos existimate volo, hanc esse mihi aditialem regni diem, quamobrem iuro me omnibus omnem pœnam remittere, qui quocunque modo in maiestatem meam peccauerunt, neque *in quenquam eo de causa animaduersum esse,*

[a] *Iudæ tribus ad Iordanem vsq; Dauidi occurrit, & ponte flumini ripas iungit.*

[b] *Semeis veniam cum sequitur.*

in quo-

tu quoq; Semei bono animo esto, nihil de supplicio solicitus. At illé adorato Rege, cœpit cũ præcedere. Post hæc [a] Memphibosthus Sauli nepos ei venit obuiam, sordidatus & promisso ac neglecto capillitio. ex quo enim Reges profugerat, neq; comã totondit, neq; vestem purgauit, calamitatem eius nõ secus quã propriam ferens: ad hæc à suo procuratore apud Regem falso delatus fuerat. Is post salutatum & adoratũ Regẽ interrogatus ab eo, qua de causa nõ simul exisset, socius fugæ futurus: respondit Sibã esse in culpa: Hunc iussum parare ad profectionem necessaria, verba sua nõ aliter quàm alicuius mancipij contempsisse, alioquin, inquit, si pedibus integris fuissem, & ad profectionẽ his vti potuissem, nũquã abs te relinqui passus fuissem. Nec cõtentus meã erga te domine pietatẽ impedisse insuper malitiosè ac mendaciter me detulit. Sed benè noui quòd tua prudẽtia tales calumnias nõ admittat, quum sis iustus, & Deũ ac veritatem, cui tantopere studes, diligas. Cum enim in grauissimis periculis aui mei tẽporib. versatus sis, licerétq; tibi de tota familia nostra eo nomine pœnas sumere, quæ tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradidisti, recenti etiam tum earum memoria summã potestatẽ assecutus, præterea in amicorum ordinẽ allectum, & mensæ tuæ quotidianum cõuiuam adhibitum, nihilo deteriore cõditione quã vnum quemuis è maximè necessariis apud te esse voluisti. his auditis neq; Memphibosthum punire libuit, neq; an Siba calumniator fuerit cognoscere. sed præfatus [b] cuncta se eius bona Sibæ largitum, veniam tamen illi & dimidiæ partis restitutionem promisit. Tum Memphibosthus: Habeat sibi totam Siba, mihi satis est te in tuum regnum restitutum esse,

Anno mũdi 2020. Ante Christum nat. 1044.

a *Memphibosthus à calumnia Sibæ se purgat.*

b *Dauid Memphibosthe veniam & dimidiæ partis bonorum Sibæ donatorum restitutionẽ promittit.*

An. mundi 2920. Ante Chri. natum 1044.

Berzelæum [a] deinde Galaditam virum magnũ ac bonum, cuius benignitate belli tempore adiutus fuerat, deducentem se Iordanem vsque. Rex rogauit vt simul Hierosolyma proficisceretur: pollicitus eum parentis loco se habiturũ, nihilque illi defore quo extremæ eius ætati refouendæ sit opus. at ille excusauit, rem domesticã conuictui regio præferens: dicens se iam octuagenarium non posse Regiæ voluptatibus perfrui, iam de absoluendo extremo vitæ actu & sepultura solicitum: rogánsque vt sibi cum bona Regis gratia liceat suo more domi viuere: quandoquidem iam per ætatẽ non amplius vllam è potu aut cibo voluptatem capiat, & aures obturatas habeat ad sonos tibiarũ cæterorúmq; instrumentorum quibus aulici Regij se oblectare solent. Quo ita instanter rogãte, Te, inquit, dimitto, hunc verò Achimanum filium mecum abire sinito. Omnium enim bonorum meorũ particeps erit. Tum Berzelleus relicto filio, & adorato Rege, omniáq; fausta illi precatus, domũ est reuersus. Dauid [b] autem Galgala peruenit, iã dimidiũ totius populi circa se habens & Iudę tribũ integram. Eò venerunt ad illum primores eius regionis, sequente magna hominum multitudine: incusabántq; Iudę tribum, quòd insciis cæteris ad Regem se contulisset, cui omnes simul vnanimiter occurrere debuerint. Principes verò tribus Iudę rogabãt, vt æquo animo ferrẽt, quòd præuẽti essent. Exhibitum enim hoc officium propter cognationẽm, qua deinctũ sibi feruentioribus studiis prosequerentur. neq; enim se hac de causa vlla munera accepisse, vt meritò ægrè ferre debeant. serius se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum cęterarum tribuũ Principes, Deiiramur, inquiunt, fratres, quòd Regem vo-

[a] *Berzelæus Hierosolyma pure eò proficisci nolente, cum Dauide cõtendit.*

[b] *Tribus Iudæ, quòd mortuo Israelitis Regem reduxerit, accusatio & excusatio.*

bis

bis propriè cognatũ vindicatis, ac si non omniũ nostrùm sit habendus, quem omnibus nobis ex æquo Deus præesse voluit: ergo cùm totus populus vndecim partes habeat, vos vnicã, tantóque potiores simus, præter æquũ feciſtis quòd nobis neſcientibus ad Regem veniſtis. In hac Principum altercatione exortus eſt vir quidã malus ac ſeditioſus, Sabæus filius Bochoriæ, tribus Beniamitidis: qui ſublata voce in medio multitudinis exclamauit. Non [a] eſt nobis pars apud Dauidem, nec hæreditas apud Ieſſæi filiũ, ſimũlq; cornicine iuſſo canere bellicum, omnes, relicto Dauide, illum ſunt ſecuti, ſola Iudę tribu circa eum manente, à qua mox in regiã Hieroſolymorum eſt deductus. Vbi [b] concubini, cũ quibus filius Abeſalomus cõgreſſus fuerat, in alias ædes traductis, omnia benignè vt ante adminiſtrari iuſſit, ipſe verò poſt hæc non amplius eis eſt vſus. Amaſam [c] deinde exercitui præpoſuit, dignitate in hunc collata, quæ prius Ioabi fuerat: iuſſitq; vt collectis quantis poſſet è tribu Iudæ copiis poſt trĩduum ad ſe veniret, vt eũ tradito exercitu eũ imperio cõtra Bochoriæ filiũ mitteret. Quo ad colligendũ militem profecto, quum in ea re occupatior manſurè nõ rediret, tertia die Rex Ioabo dixit, non eſſe in rem publicam, dilationem Sabæo cõcedi: ne fortè inſtructior factus plus damnidet, plúſque exhibeat negocij, quum modo Abeſalomus exhibuiſſet. Nõ eſt, inquit, vlterius expectandum, ſed cum his quæ nunc ad manũ ſunt, copiis, & ſexcentorum cohorte, cum Abiſæo fratre hoſtem perſequere: & vbicunque illum adeptus fueris, da operam, vt prælio decernatur: & caue, ne occupatis munitis vrbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus

Ann. mundi 1920. *Ante Chriſtum nat.* 1044.

2. *Reg.* 20.

a *Sabæum hominem ſeditioſum auertit Iſraelitas à Dauide.*

b *Dauidis concubinæ à filio ſtupratæ alibi traducuntur.*

c *Ioabum cõtra Sabæũ pauci copijs Amaſa in colligendo exercitu cũctante mittitur.*

Anno mundi 2970. Ante Christum nat. 1044.

parvit, & assumpto fratre ac cohorte, reliquisque qui tum Hierosolymis aderant, militibus, cõtra Sabæum raptim exercitũ ducit. Cúmque Gabaonẽ, qui vicus quadraginta stadiis à Hierosolymis abest, peruenisset, obuiam ei factus est Amasa magnum exercitũ adducẽs. Ibi Ioabus thorace munitus, accinctúsq. gladio accedente ad complectendum Amasa, de industria gladium sibi è vagina elabi passus est: eóq. mox à terra sublato, & altera manu barba Amasæ ceu deosculandi prehensa, improuiso ictu [a] vẽtrem ei perfodit, hominémq. confecit, facinus sanè impiũ, quod bonũ & cognatum iuuenem immerentẽ propter æmulationẽ summæ præfecturę & regię gratię sustulit. Hac enim de causa iam ante Abeneri quoque cædem perpetrauerat. Sed aliud facinus propter honestum prętextum fraternæ vltionis dignius venia videbatur: in Amasæ verò cæde nihil tale habuit quod prætenderet. Cæso autẽ imperatore pergebat ad Sabæũ debellandũ, vno relicto apud cadauer, hunc iussit proclamare ad exercitũ, Amasam iure cæsum meritas pœnas dedisse: qui verò patres Regis fouerent, Ioabũ & fratrẽ Abisæum eius duces sequi debere, iacente verò in via corpore, & totâ multitudine ad id cõfluẽte, & vt fieri solet cum admiratione circũstante, custos translatum illud in villam quandam longè à via remotam deposuit, & veste cõtexit: quo facto omnes Ioabum sunt secuti. Is quum per totam Israeliticam regionem Sabęum esset persequutus, indicio cuiusdam cognouit eum esse in munita quadã vrbe, nomine [b] Abelmachea, qua obsessa & circumuallata, iubet militẽ muros eius suffodere & euertere: valde enim irascebatur, quòd portas ei clausissent. [c] Mulier autem quædam honesta & prudens, videns patriam

[a] *Ioabus Amasam in gulat.*

[b] *Ioabus Sabæum in vrbe Abelmachea circumuallat.*

[c] *Mulier Ioabo vrbẽ quã iubbus conseruares euersure exprobrat.*

triã in extremo periculo, conscensis mœnibus Ioabum per milites ad colloquium euocat. qui postquam processit, Deus, inquit, Reges & Imperatores creat, vt deletis Hebræorum hostibus in pace Israelitas contineant: tu verò nulla in re læsus, primariã Israelitarũ vrbem expugnatum veniſti. Tum [a] ille abominatus eius verba, & meliorem sibi mentem precatus, negauit se vel vnum è plebe occisum cupere, tãtum abesse vt vrbem tam egregiã excisam velit: & si ad supplicium dedatur Sabæus Bochoriæ filius, Regi rebellis. omissa oppugnatione confestim se inde exercitum abducturum. His auditis mulier, Ioabum rogat, vt paulisper sustineat, pollicita illi caput hostis statim è mœnibus deiiciendũ: móxque ad eiues reuersa, Vulti, inquit, mali malè perite cum liberis ac coniugibus propter hominem malum & ignotum, eũmq; pro Dauide, cuius tanta in vos extant beneficia regnare, & vnam hanc vrbem tam valido exercitui resistere? Quibus verbis persuasi, præciso [b] capite Sabei, ad milites Ioabi hoc deiiciunt: cõfestimque signo receptui daro dux ob sidionẽ soluit: & [c] Hierosolyma reuersus denuo vniuersis copiis Imperator præficitur. Banaias quoq; satellitibus & sexcentorum cohorti à Rege præponitur. Adoramus quæstor tributis recipiendis cõstituitur. Sabathes & Achilaus Cõmentariẽsium fiunt Principes, Susa scribis præpositus. Põtificatus quoq; Sadoco & Abiathare mãsit.

Post [d] hæc fame regionem premente, Rex supplex à Deo petiit, vt populũ miseratus causam atq; remedium tanti mali ostendere dignaretur. Responsum est per Prophetas, postulare Deũ, vt Gabaonitæ vindicentur, quos Saulus Rex deceptos præter ius & fas interfecerat, & iusiurandum quod illis olim Iesus imperator

An. mundi 1920. Ante Christum nat. 1044.

a *Conditio obsidionis soluendæ à Ioabo proposita.*

b *Supplicium de Sabæo sumptum.*

c *Officia à Dauide distributa.* Hedio & Ruffinus Cap. 12. 2. *Reg.* 21.

d *Fames ob iuramẽtum violatum, Israelitis immissa.*

Ab. mundi 2904. Ante Christum nat. 1040.

& senatus iurauit, violauerat. Quamobrē si Gabaonitis pro cæsis ciuibus pœnas quas ipsi voluerint exigere permittat Rex, fore vt placatus Deus populū è præsenti calamitate eximat. quod posteaquam ex Prophetarū relatione cōpertum est, accitis Gabaonitis percontatus est quid à se peterent: qui cum septem è Sauli progenie deposcerent ad supplicium, Rex perquisitos eis tradidit. Memphibostho tamen Ionathæ filio parcens. his acceptis Gabaonitæ, vt libitū est, in eos animaduerterūt: confestimq; pluente, Deo terra posito squalore ad pristinā fertilitatē rediit, populūsq; copia rerum vt antè fruebatur. Aliquāto post Rex bello Palæstinos adortus, & prælio cum eis cōgressus, dū victos auidius persequitur, vltra cæteros solus est longius prouectus. hunc iam lassulū conspicit Aemon filius Araphi, vnus è Gigantū sobole, indutus loricam circulis consertam, & lanceam gerens trecentos siclos pendentem, accinctūsque gladio: & [b] cōuersus è fuga haud dubiè cōfeciſſet Regē, ni Abisæus Ioabi frater repentè superueniens eū protexisset iam prostratum, & hostē trucidasset. quo Regis periculo grauiter commotus est exercitus, & [c] duces iureiurando eum deuinxerant, ne in posterum cum aliis interesset prælio, ne, si propter fortitudinē & audaciam humanā aliquid ei cōtingeret, populus ea felicitate, quā ex ipsius administratione percipiebat, orbaretur. Cūmq; post hanc pugnam Palæstini ad Gazaram vrbem cōuenissent, Rex quamprimum hoc cognouit, exercitum contra eos cōfestim ire iussit. in hac expeditione egregiā laudem ob præclara facinora edita meruit, [d] Sobacchis Chettæus, vnus è fortissimis Dauidis militibus, cōplures enim qui se de gigantū genere iactabant, & viribus eximiis insolescebant,

a *Septem viri è Sauli progenie ad supplicium Gabaonitis traduntur.*

b *Dauid in vitæ discrimē vocatus ab Abisæo liberatur.*

c *Dauidi, vt prælijs abstineat, suadetur.*

d *Heroes Dauidis.*

bant, orco tradidit, præcipuus autor victoriæ quam tum Hebræus de hoste reportauit. Redintegrantibúsq; bellum Palæstinis, & nouo exercitu in eos misso à Rege, optimè se gessit. [a] Nephanus cognatus ipsius, singulari enim certamine cũ fortissimo Palęstinorum congressus, occiso illo effecit, vt reliqui terga verterent: multíq; hostium in ea pugna sunt desiderati. Nec ita multo post rursum castra metati sunt ad quoddam oppidum nõn procul Hebræorum finibus: fuítq; in eo exercitu vir statura cubitorũ sex: cui seni digiti erant in manib. ac pedibus. Huic ex Regis exercitu [b] Ionathas Samæ filius solus se opposuit, stratóq; aduersario maximũ momentũ ad victoriã attulit: & ipse fortissimi viri laudem retulit. nã & hic barbarus oriundũ se à gigantibus iactabat. Hoc præliũ cum gente fuit vltimum, non ausa postea se contra Israelitas mouere. Cæterùm [c] Dauid perfunctus iam bellis ac periculis, & in altissima pace degens, vario genere carminum odas & hymnos in honorẽ Dei cõposuit, partim [d] trimetro versu, partim pentametro: instrumentísq; musicis cõparatis docuit Leuitas ad pulsum eorum laudes Dei decantare, tã Sabbatis diebus, quàm in cæteris festiuitatibus. species autem instrumentorũ hæ fuere: cinnyra decẽ chordis intenditur, & plectro pulsatur: nabla duodecim sonos continet, sed digitis carpitur: cũmque his aderant & cymbala ærea, benè magna atque lata: quòd sanè de prædictorũ instrumẽtorũ natura, ne prorsus ignorentur dixisse, sufficit. Porrò [e] Rex fortissimos viros circa se habuit, sed maximè insignes præclaris facinoribus 38. quorũ quinq; tãtum virtutẽ cõmemorabo, facili ex his de reliquis cõiectura, tales enim erãt hi qui possẽt vel regiones subigere, vel magnas gẽtes debellare.

Ann. mundi 2924. *Ante Christum nat.* 1040.

a *Sobachus Nephanus.*

b *Ionathas.*

c *Dauid Poeta.*

d *Instrumẽta Musica Dauidis.*

e *Triginta ex Dauidis Heroes.*

2. *Reg.* 21.

2. *Reg.* 23.

An. mundi 2924. *Ante Christum nat.* 1040.

Primus [a] Isæmus filius Achemæi, qui nõ semel in aciem hostium irruens non prius à cæde abstitit, quàm nongentos occideret. Post hunc [b] Eleazarus filius Dodeiæ, qui fuit cum rege in Arasamo. Hic in quodã prælio Israelitis multitudine hostiũ territis, & in fugam versis, solus locum suũ non deseruit: & cõgressus cũ hostib. multos interfecit, adeò vt cruore gladius eius ad dextrã adglutinaretur; quo viso reuersi in prælium Israelitæ cedentẽ iã hostẽ vrgendo admirandã ac celebratã victoriã retulerũt, Eleazaro sternente, vulgo verò militum prostratos spoliãte. Tertius [c] erat Illi filius Sebas. hic quoq; bello cũ Palæstino in loco qui Maxilla dicitur, acies ex aduerso constitissent, Hebræique rursum territi loco cederẽt, solus in aciei vicẽ hosti se opposuit: & nõ paucis letho datis reliquos impressionẽ eius nõ sustinentes, in fugã effusos insectatus est. Hæc fuerũt facinora quæ hi tres in prælijs ediderunt. Eo verò tẽpore, quo Rege Hierosolymis agente Palæstinorũ exercitus vsque ad vrbẽ accessit, & dũ ille consulturus Deũ de bello, arcẽ ascendit, in ea valle castra metatus est, quæ XX. stadiorũ spatio vsq; Bethlema pertinet: dicente ad amicos: ô quã bonã aquam habemus in patria mea, maximè in cisterna portæ vicina: ô si quis eã mihi afferret, id certè multò [d] gratius quàm multum argenti accipere: tres [d] isti hi auditis, eueſtigio excurrerunt, & cùm per media hostium castra Bethlema peruenissent, hausta aqua per eandẽ viã ad Regẽ sunt reuersi, attonitis audacia tanta barbaris, nec ausis paucitatẽ eorũ contemnere. eã aquã Rex bibere noluit, dicens periculo sanguinis emptã, & ob hoc sibi nõ conuenire: sed Deo inde libauit, gratias agens pro virorum incolumitate. Post hos erat Ioabi frater, Abisæus, qui vna die

[a] *Essæus.*
[b] *Eleazar.*
[c] *Sebas.*
[d] *Heroes tres per hostium castra excurrunt, in Bethlehẽ aquam hauriunt, & Dauidi afferunt.*
[e] *Abisæus.*

DC. ho-

DC hostes interemit. Quintus [a] Banaias, genere Sacerdos, hic prouocatus à duobus fratribus, virtute inter Moabitas illustribus, vtrumque confecit. Rursum [b] ex prouocatione, cum miræ staturæ Ægyptio certans, inermis cum armato, hasta ex ipsius manibus extorta hominem cōfodit: quo insignior fuit victoria, quòd adhuc viuenti ademptis armis, prius eum spoliauit, mox propriis armis occidit. Est & aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animositatem vel præferri potest, vel certè conferri. Quū enim ningeret, leo in quendam puteum illapsus est: cuius os, quod angustum esset, videbat breui fore, vt id niuibus oppleretur, atque ita desperato exitu, & salute, rugire occœpit. Banan as [c] autem fortè fortuna iter faciēs, accurrit ad rugitum bestiæ: & quum descendisset in puteum, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit. nec deteriores virtute fuerunt reliqui triginta tres. Cæterum Dauid volēs cognoscere quantus millium numerus recensēri posset in populo, oblitus præceptorum Mosis, qui prædixerat, quoties censeretur populus in singula eius capita pendendum Deo semisiclū, iussit Ioabum imperatorem, vt iret ad censum peragendum. quo excusante nihil opus esse, nihil motus coegit sine mora ad imperata exequenda proficisci. Ioabus autem assumptis ad hoc negocium principibus tribuum & scribis, obita tota Israelitarū regione, & cognito quāta esset populi multitudo, post nouem menses & viginti dies Hierosolyma reuersus ad Regē numerum ei populi reddidit, absque tribu Beniamitica: quam nondum ad censum vocauerat, sicut nec Leuiticam. Rex enim interim pœnituit, agnoscens in Deum se peccasse. Erat [e] autem reliquorum Israelitarum nume-

An. mundi 2924. Ante Christum nat. 1040.

a *Banaias.*

b *Banaias Ægyptium hasta ex ipsius manibus extorta confodit.*

c *Banaias Leonem exanimat.*

Hedio & Ruffinus cap. 13. 2. Reg. 24.

d *Dauid Ioabum ad peragendum censum iubet.*

e *Numerata populi summa.*

An mundi 2930. Ante Christum nat. 1034.

rus nongenta millia, dumtaxat eorũ qui ad militiã essent idonei. In Iudæ verò tribu quadringẽta millia censebantur. Prophetis deinde referentibus ad Dauidem, quòd Deum offendisset, supplex orare cœpit, vt propitius redditus facti huius daret veniam. Qui exoratus Gadum Prophetam ad eum misit, tres *a* optiones offerentem, vt ex his quã mallet eligeret, aut famẽ per septennium duraturã, aut bellum per tres menses iniquo marte cum hoste gerẽdum, aut pestilentiam per triduum in Hebræos sæuituram. Illo verò hærente ac turbato propter difficilem inter hæc mala electionẽ, & Propheta vrgente ad celerem responsionem, vt Deo renunciare posset: Rex cogitans, quòd si famem peteret, sui magis quàm aliorum rationem habuisse videri posset, quandoquidem ipsi nihil periculi esset multum frumenti in horreis habenti, illis non item: quòd si per tres menses a hoste vinci elegisset, sic quoq; sibi consuluisse qui arces & fortissimam circa se cohortem haberet: optauit malum regnantibus æquè ac regnatis cõmune, in quo omnibus par metus imminet: præfatus melius esse incidere in manus Dei, quàm in manus hostium. Hæc ita, vt audiuit Propheta, Deo renunciante, pestilentia *b* in Hebræos ingruit, ita vt variis modis absumerẽtur, nec facilè esset morbum cognoscere. mors enim vna erat, sed plurimis & incõpertis causis homines rapiebat, alius enim post alium eũ ferebatur, & clanculũ obrepens, malũ celeriter exitium afferebat, quidam enim repentè cũ vehementi dolore, & amaro cruciatu animã exhalabãt. alij paulo lentiore vexati malo ne curationem quidem ferre poterãt, sed inter officia medicorum expirabant, alij subitò tenebris ob oculos obortis, ceu præfocati exanimabantur.

a Dauid tribus malis propositis pestem eligit.

b Ingis Hebræorũ stragibus ob pestem a Deo immissam.

bantur. nonnulli interim dum aliquem domesticorum funerant, sepultura nondum absoluta commoriebantur, quo factum est vt à matutina hora vsque ad prandium hac peste septuaginta millia hominum sint absumpta. iámque genius à Deo missus Hierosolyma petebat. eam quoque vrbem simili malo afflicturus. Tum [a] Rex sacrũ inditus & humi prostratus, supplex orabat Deum, vt pestem sedaret, & iam moreuis contentus, de cætero quiesceret. inter has preces sublatis oculis, cernens genium per aerem stricto gladio Hierosolyma petentem, exclamat ad Deum: se esse pastorẽ pœna dignũ, cæterum greges nihil commeruisse. Effunderet iram in se ac suam familiam, & innocenti populo parceret. Deus autem admissa supplicatione pestem repulit: missõque ad eum Gado propheta, mandauit [b] vt confestim ascenderet in aream Oronnæ Iebusæi, & exstructo altari, inibi sacrificaret: qui mandatũ hoc non neglexit, sed mox ad destinatum locum se contulit. Oronna [c] verò circa trituram frugũ occupatus, vt Regem vnà cum omnibus filiis accedentem vidit, occurrens adorauit eum. Erat autem genere quidem Iebusæus, sed inter præcipuos amicos Dauidis. quæ causa fuit vt capta vrbe nihil illi molestum accideret: quemadmodum superius diximus. Hoc percontante, quamobrẽ horus ad seruum accederet, ait se velle aream eius emere, vt in ea Domino altare construeret, & sacra faceret. at [d] ille & aream & aratra & boues in holocautoma gratis largiri se dixit. precarique vt Deus libẽs ac propitius hoc sacrificiũ admittat. Rex verò gratam sibi eius simplicitatem ac magnanimitatem professus, voluit [e] vt precium acciperet. Iniquum enim esse de gratuitis auferre sacrificium. Oronna verò dicẽte, factum

Ann. mundi 2930. Ante Christum natum 1034.

a *Dauid pro innocente orat populo.*

b *Mandat de altari exstruendo.*

c *Oronna Iebusæus Sup. lib. 7. cap. 3. Orphona dicitur.*

d *Oronna aream Dauidi donat.*

e *Pretium pro area datur.*

An. mundi 2930. *Ante Chri.* nat. 1034.

rum se quicquid Rex vellet: aream hanc de eo quinquaginta siclis emit: exstructóque ibi altari,& sacrificia & holocautoma super eo perfecit,& hostias pacificas obtulit, quo festo Deus placatus, propitius vt antè est redditus. Erat[a] autem is locus in quẽ olim Abrahamus filiũ, vt holocautomata faceret,adduxerat,& cùm iam iam iugulandus esset puer, aries repentè adstãs altari apparuerat, qui pueri vice fuit mactatus, vt iã antè scripsimus. Dauid autẽ cũ animaduertisset se exauditum, & gratũ fuisse sacrificium, decreuit totum illum locũ altare vniuersi populi appellare,& Deo templũ ibi exædificaret: quam eius vocem Deus in futurũ ratã esse voluit.mox enim propheta ad eũ misso,illic[b] tẽplũ exstruendũ prædixit à filio quẽ regni successorem esset relictutus. Post hanc Prophetiã iussit Rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eorũ centum & octuaginta millia.ex his cõstituit lapicidarum octuaginta millia: reliquos ad cõuehendos lapides deputauit,ex quib.tria millia & quingentos operariis præfecit. magnã[c] quoque vim ferri ac æris ad horum operum vsum congessit: materiémque cedrinam multã & prægrandẽ, Tyriis & Sidoniis hanc suppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat: dicebátq. suis amicis,hæc ideò se apparare, vt filio successuro materiam ad ædificandum relinqueret.& non tum demum eam comportare necesse habeat,adhuc per ætatem rudis talium negociorum, sed omnibus in promptu sitis facilè opus absoluat.

a *Locum altaris extructi.* *Gen.2. Sup.lib.1. cap.11.* Hedio & Ruffinus Cap.14.

b *Architecti templi exstruendi.* *1.Par.22.*

c *Dauid magnã vim ferri,æris & lignorũ cõportat.*

Dauid se viuente Salomonem filium suum regnum auspicari voluit.

CAP. XI.

d *Extructio templi Salomoni mandatur.*

ACcito[d] deinde Solomoni filio, mandauit, vt quãprimũ regnũ adeptus esset, templũ

Deo

Deo conſtrueret, dicens ſe id voluiſſe quidem, ſed oraculo prohibitum, quòd propter crebra bella cruẽtus haberetur, prædictúmque ſibi id ædificiũ à fatis deſtinatũ filiorũ natu minimo qui Solomon eſſet appellandus, quem non aliter quàm filium patri ipſi Deo curæ futurum: atque etiam totam Hebræorum regionem hoc Principe felicem fore, & inter cætera bona id quod omniũ eſt potiſſimum, pacem habituram vtpote alienam non tantum ab externis bellis, verumetiã ab inteſtinis ſeditionibus. Ergo[a], inquit, quandoquidẽ à Deo deſignatus es Rex, antequam natus, da operam vt alioquin etiam dignus ſis eius prouidentia, pietatem colẽs & iuſtitiã atque fortitudinẽ: & præcepta eius legéſque per Moſem traditas obſeruans, & ab aliis eas violari non permittens: & inſuper templũ quod te regnante ſtrui ſibi voluit, cura vt ſicut debes ei reddas, nihil deterritus operis magnitudine. omnia enim ante obitũ parata tibi relinquam. Scito [b] ſanè auri quidẽ collecta decẽ millia, argenti verò talentorum centum millia æris item ac ferri tantum congreſſi, quantum vix numero comprehendi poſſit: & ad hęc lapidum & lignorum materiem copioſiſſimã. Habes [c] præterea multa millia fabrorum lignariorum & cæmentariorum, & ſi quid his defuerit, tu ſupplebis. Quapropter hoc opere abſoluto carus eris Deo, eúmque perpetuum protectorem habebis. Poſthæc adhortatus eſt principes populi, vt in ea ſtructura filium adiutarẽt, & ſecuri de omnibus aduerſitatibus, cultui tantum diuino vacarẽt. percepturos enim pro hoc pacẽ & bonum ac legitimum Reipublicæ ſtatum, quæ præmia piis ac iuſtis Deus ſolet reddere. Poſtquã [d] autẽ abſolutum fuerit tẽplum, iuſſit Arcam in eo reponi, cæteráq. ſacrã ſup-

An. mundi 2930. Ante Chriſtum nat. 1034.

a *Dauid Salomonem vt Deũ colat, hortatur.*

b *Theſaurus ad templi ſtructuram congeſtus.*

c *Adiutores Solomonis in templo ædificando.*

d *Mandata de Arca, ceráque ſacra ſupellectile in templũ reponẽda.*

An. mundi 2930. *Ante Christum nat.* 1034.

pellectilē cuius receptaculo iam pridē templū debuerat exstrui, nisi patres mandatū Dei neglexissent, qui præceperat vt quamprimum hostilē terram occupassent, templū illi exædificarent. Hæ fuerunt Dauidis adhortationes, tā ad filium quàm ad principes. Prægrauante autem iam seni, & corpore per ætatem frigescente, alfiosus factus est, vt ne iniectis quidem multis stragulis calefieret: quúmque ex cōmuni medicorum consilio decretum esset, vt lectissima è formosis totius regionis virginibus cū Rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium. fouente eū puella: inuēta [a] est in vrbe vna fœmina omnium eius ætatis pulcherrima, Abisace nomine, quæ cum Rege cubitans, nihil aliud quàm recalefaciebat eum, iā enim præsenio ad venereas res elāguerat, sed de hac virgine paulò post incidet mētio. Cæterùm [b] quartus filius Dauidis, iuuenis pulcher & magnus, ex vxore Ægistha ei natus, nomine Adonias, Abesalomo quòd ambitionem attinet similis, de occupando regno cogitare cœpit, & cum amicis egit, vt sibi principatū deferrent: parauitque sibi currus multos & equos, & quinquaginta viros stipatores: id quod pater videns, nec obiurgauit eum, nec compescuit, ac ne scitatus quidē est, quid sibi vellet talis apparatus. Adiutores autē habebat Adonias Ioabum imperatorem & Pōtificem Abiatharum. Soli autem conatibus eius resistebāt, Pōtifex Sadocus & propheta Nathā, & Banaias præfectus satellitum, & Semeis Dauidis amicus, & manus fortissimorum. Porrò Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontem qui est in hortis regiis, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto Solomone, assumpsit secum & imperatorem Ioabum & Abiatharum & principes tribus Iudæ. Eos verò qui

Hedio & Ruffinus Cap. 15. 3. *Reg.* 1.

a *Dauid alfiosus factus, Abisace eū recalefecit.*

b *Adonias affectat regnum.*

qui Pontificis & Nathanis Prophetæ & Banaiæ satellitum præfecti partium erant, ad hoc conuiuium non vocauit. Hoc [a] Solomonis matri Bethsabæ propheta Nathan indicauit, Adoniã regnare insciente Dauide: suasítque vt tam propriæ saluti, quàm filij regno consuleret: ingressáque ad Dauidem sola diceret ei, quòd ipse quidem iurasset post se regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnum occupasset. Hæc loquenti cum Rege se quoque superuenturum propheta pollicitus est, & verbis eius testem futurum. Paruit Bethsabe, & Regẽ adiit. Quo adorato impetratáque dicendi copia, omnia sicut propheta submonuerat, indicauit, expositúrque ordine quemadmodum Adonias epulum adornauerit: & Abiatharum Pontificem Ioabúmque principem exercitus vocauerit, & filios regios absque Solomone ac eius necessariis amicis. addebat etiam totũ populum suspensum expectare, quemnam esset successorem declaraturus: vt cogitet rogans, quòd se defuncto mori necesse esset tam ipsam quàm Solomonem filium. Adhuc ea loquente cubicularij nunciãt Nathanem venisse vt Regem viseret, statímque admissus percõtabatur, num hodie Regem declaret Adoniam, & principatum suum in illum transferat. Parato enim splendido conuiuio, vocatos ad eo filios eius omnes excepto Solomone, & præterea Ioabum imperatorem: hos omnes suauiter epulantes, cũ plausu & alacritate, faustis acclamationibus perpetuũ imperium nouo Regi ominari. Sed neq. me, inquit, vocauit, neque Sadocũ Pontificem aut Banaiam satellitio tuo præpositum. quare æquum est, vt ab omnibus sciatur, num hæc gerantur ex tua sententia. His auditis Rex iubet acciri Bethsabẽ, excesserat enim cu-

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

[a] *Bethsabe studium Adonie sic suadentis Nathane Dauidi vulcus.*

An. mundi 2931. *Ante Christum* 1073.

biculo propheta veniente, qua introgressa: Iuro,[a] inquit, tibi maximum Deum regnaturum tuum filium vt iam antè iuraui, eúmq. in solio meo sessurum, idq. hac ipsa die. Ad quæ verba cum mulier adorato Rege longam ei vitã esset precata, Sadocum accersit Pontificem, & Banaiam præfectum satellitum: quibus mox venientibus iubet vt assumpto Nathane propheta & cohorte regia, impositóq. filio ipsius Solomone in mulam regiam, extra vrbem illum deducerent ad fontem Gion: vnctúmque [b] sacro oleo Regem declararent. hoc autem munus Sadoci Pontifici, & Nathanæ prophetę iniunxit: mandauitq. vt inuecto per mediã vrbem præcinente tubicine prosequentium multitudo acclamaret, in æternum Solomon Rex in solio regio sedeat, vt notum fiat vniuerso populo, Regem eum à patre declaratum. Solomoni verò præcepta imperandi dedit, vt iustè & piè præsit tũ Iudæ tribui, tum vniuerso Hebræorum populo. Post hæc Banaias Deum Solomoni propitium fieri precatus, cum cæteris sine mora eum in regiam mulã imponit: & deductum extra vrbẽ ad fontem, oleóq. vnctum: rursum in eam cum faustis acclamationibus introducũt, vt multos annos in hoc principatu feliciter exigat: móxque adductum in regiam, in solio paterno collocant. quo facto populus totus ad conuiuia festiuitatémq. animum aduertit, choris & tibiis sese oblectans, vt præ concentu instrumentorum terra simul aër resonaret. Vt verò has voces Adonias & eius conuiuæ audiuêre, vehementer sunt perturbati: & Ioabus imperator negauit sibi placere vel sonitum illum vel tubam. Cúmq. nemo frueretur appositis, sed omnes cogitabundi accumberent, accurrit ad eos Pontificis Abiathari filius Ionathas: & cùm

Adonias

a *Salomoni iuramento regnum promittitur.*

b *Salomon in Regem vnctus, in solio paterno collocatur.*

Adonias libenter visum iuuenem bonum nunciũ ominatus esset, ordine illis rem totam de Solomone & Regis voluntatem expositit. quo audito protipiunt se omnes è cõuiuio, & suam quisque domum diffugiunt. Adonias [b] autem veritus ne Rex factum eius iniquo animo ferret, suplex ad altare confugit, & hoc apprehẽso se tutabatur. quod vbi ad Solomonẽ est perlatum; quodque rogaret fidem sibi dari de obliuione huius iniuriæ, & securitate impunitatis: clementer simul ac prudenter præteriti quidẽ errati veniam ei concessit, sed præmonito vt caueret in posterum: alioqui, si amplius aliquid nouare deprehẽderetur, ipsũ sibi causam exitij futurum. misit deinde qui illum ex asylo educerent. qui cùm venisset, nouúmq. Regem adorasset: iussit eum domum suam abire nihil solicitum, ac in reliquum curare vt vir bonus sit, quandoquidem hoc ipsi maximè expediat.

Ann. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1033.

a *Adonias ex conuiuio se protipiẽs, ad altare cornua confugit.*

Dauid [b] autem volens eum totius populi Regẽ declarare, cõuocat principes Hierosolyma, vna cùm Sacerdotibus ac Leuitis quibus recẽsitis inuenit eorũ qui trigesimum annum excederent, XXXVIII. millia: ex quibus designauit curatores ædificij templi ter mille supra viginti millia: iudices verò populi & scribas eorum sex millia: ianitorum verò domus Dei quatuor millia: tantundémque eorum qui hymnos Deo canerent, & instrumentis musicis à Dauide vt diximus in hoc præparatis vterẽtur. Hos [c] diuisit in cognationes, & separatis à reliqua tribu sacerdotibus, viginti quatuor eorũ cognationes inuenit: ex Eleazari familia sexdecim, ex Ithamari octo. Institutq. vt vna cognatio ministraret Deo per dies octo, à sabbatho vsq. sabbathum: atque ita sortitio facta est omniũ cognationum in præsentia Dauidis & Sadoci ac

b *Dauid Leuitas numerat, eorúmque officia distribuit.* 1. *Paral* 23.

c *Diuisos Sacerdotum in 24. cognationes.* 2. *Paral.* 24.

An. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1033.

Abiathari Pontificum & omnium Principum. & cuius prima sors exiit, descripta est cognatio prima & post hãc secunda, deincépsque vsque vigesimam quartam: quæ quidem diuisio durat vsq. in hodiernum diẽ. Leuiticam quoque tribũ in partes viginti quatuor diuisit: & sortitione facta & illis quemadmodũ sacerdotibus octoni ministerii dies obuenerũt. Præcipuus autem honos Mosis posteris est habitus. Constituit [b] enim eos custodes thesaurorũ Dei, & donariorũ quæ Reges solent dedicare. instituítq. vt vniuersa Leuitarum tribus & sacerdotes per suas quisq. vices interdiu noctúque. ei ca cultũ diuini numinis versarentur. sicut olim à Mose præscriptum fuerat. Post [c] hæc totas copias in duodecim partes digessit, eisq. tribunos, centuriones & præfectos assignauit. cõtinebat quæq. pars millia viginti quatuor, voluítq; vt singulæ singulis mensib. stationẽ agerent, circa regiam Solomonis, vnà cũ tribunis suis ac centurionib. & cuique suum ducẽ præfecit, virum iustum & spectatæ bonitatis. quin & thesauris & vicis & agris, eorúmq. cultorib. & armẽtis cum suis pastoribus præfectos attribuit, quos nominatim recensere necesse non habeo. Postquam [d] autẽ omnia sicut diximus ordinauit, aduocatis in cõcionem magistratibus Hebræorum & tribuum principibus, & ducibus quos singulis exercitus sui partibus præposuerat, adhæc omnibus qui negociis & facultatib. regis præerãt è suggestu celsiore in hunc modum multitudinem est alloquutus. Fratres & populares, notum vobis esse volo, quòd cùm decreuissem templum exstruere, multum auri eũ iu vsum & argenti cẽtum millia talentorum cõparaui. sed Deus ipse per prophetã Nathanẽ me vetuit, eo quòd bellis quæ pro libertate vestra gessi, dextrã hostili cruo-

a *Leuitica tribus in partes 24. diuiditur.*

b *Thesauri diuini custodes, Mosis posteri.* 1 *Paral.* 26.

c *Copiæ in partes duodecim congestæ.*

1. *Paral.* 27.

d *Dauid principibus tribuum cõuocatis Salomonem cõmendat.*

1. *Paral.* 28.

li cruore contaminauerim: & filium meum regníq; ſucceſſorem templum ſibi iuſſit extruere. Nunc igitur quandoquidem ſcitis quod etiam maiores noſtri Iacobi filij quum duodecim eſſent, Iudas tamen conſenſu omnium principatū obtinuit, & mihi cùm ſex fratres eſſent, poſthabitis illis Deum ad me regnum detuliſſe, neq; eorum quenquam id factum iniquè tuliſſe: ita ego quoque poſtulo, vt Solomone imperium conſecuto, cæteri mei filij nec cōtra illum nec inter ſe inuicem ſeditiones agitent, ſed ſciētes hunc diuinitus electum, libenter eius dominio ſint ſubiecti. Cùm enim æquum ſit, ſi Deus ita velit, vel externos ferre dominos, quāto magis gratulari & fauere decet fratri, non ſecus quàm eiuſdē honoris participes. Ego ſanè nihil magis in votis habeo quàm vt promiſſiones Dei deducantur ad effectum, & felicitas quæ hanc regionem ſub Solomonis regno manet, quam primum totum eam occupet, & in perpetuū in ea duret. Quod quidem dubio procul ita futurū eſt, & omnia rectè eueniēt, ſi tu fili mi pietatis & iuſticiæ, patriarúmque legū cuſtodē geras: alioquin ſi hæ nō ſeruentur, nihil niſi triſte eſt expectandū. Hoc [a] ſermone finito inſpectantibus omnibus Solomoni templi deſcriptionē ac formam dedit, in qua fundaméta & cellæ tam inferiores quàm ſuperiores, earúmque numerus & quantitas ac capacitas deſignabatur: tum quo pondere quæq. vaſa tam aurea quàm argētea fieri deberent præfiniuit, hortatúſque eſt eum vt ſummam diligētiam ad hoc opus adhiberet: ſimúlque principes & tribum Leuiticā, vt eum adiutarent, tum propter ætatem nondū ſat maturam, tum qui diuinitus & ad regnū eſſet electus, & ad templum ædificandum, quā quidem fabricam nequaquam fore difficilem,

An. mundi 2931. Ante Chriſtum nat. 1033.

a Forma templi extruendi Solomoni datur.

An. mundi 2931. *Ante Christum natum* 1031.

præparata per se iam antè materia, multis auri talentis, plurimis itē argēti, & trabibus fabrorúmque ac cæmentariorū multitudine, & smaragdis aliisque omnis generis gemmis. Postremò nunc se in hunc vsum ex proprio fisco erogare alia tria millia talentorū auri purissimi, ad exornādum adytū & currum Dei, cherubinos, quos oportet supra Arcā stare, eámque protegere. Postquam autem Dauid finem loquendi fecit, secuta est magna alacritas principum & sacerdotum, & [a] tribus Leuiticæ. de suo quoque conferentium, & multa liberaliter ac magnificè pollicentium, obtulerunt enim se cōtributuros talentorum auri quinque millia, & stateres decies mille, argenti verò C. millia, ferri quoque talentorum multa millia, & si qui lapillus aliquis erat pretiosus, afferebat & tradebat in thesauros reponendum, quorum curæ præpositus erat vnus è Mosis posteris nomine Ialus. Ea res magna voluptate affecit totū populum, & maximè Dauid visa principum & sacerdotum reliquorúmq; omniū promptitudine, elata voce Deū laudauit patrē ac conditorē huius vniuersitatis appellitans, fabricatorémq; rerū tam humanarū quàm diuinarū, & præsidē ac gubernatorē generis Hebræorū eorúmque felicitatis & regni ab ipso sibi cōmissi. Post hæc precatus omni populo, bona omnia, priuatímque filio mē tem bonā & iustā, omníq; virtute prædita, iussit vt populus quoque Deo laudes persolueret. Illi verò prostrati humi Deum adorauerūt: ver si deinde ad Dauidē, pro omnibus ei bonis, quę ipso regnante perceperant, gratias egerunt. Sequēti [b] verò die sacrificia sunt instaurata, mille vitulis, mille arietibus, millè agnis, in holocautoma oblatis: ad pacifica quoque sacrificia multis millibus victimarum mactatis: & tota ea die

a *Principes Israelitarū ingentē vim auri argēti, aerū & gemmarum ad templi structuram conferunt.* 1. Par. 29.

b *Sacrificia & festiuitas in regni Salomonis confirmatione instituta.*

Rex

Rex vna cum omni populo festiuitati operam dedit: Solomónque denuò est inunctus & legitimus Rex declaratus: simúlque Sadocus Pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiam Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obedientes ei fuerunt. *An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.*

Mors Dauidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.

CAP. XII.

PAulo autem post Dauid accedente ad seniũ morbo, videns iam instare sibi mortem, accito Solomone sic illũ est affatus. Ego [a] filij fato vocãte ad patres meos abeo, & viam omnibus qui nunc sunt, quíue post erunt cõmunem ingredior: quam remetiri non licebit, nec quid in hac vita geratur reuisere. Quapropter viuens adhuc & morti vicinus iterum atque iterum te moneo quæ & antè cõsului, vt iustus sis erga subditos, & pius erga Deum qui te hoc regno cohonestauit: vtque custodias præcepta eius & leges, quas nobis per Mosem demisit, & caue ne vel gratia vel assentatione aut cupiditate aliáue affectione ad nẽglectum earũ deflectas. Nequaquam enim Dei fauorem poteris retinere, nisi seruaris eius legibus, alioqui suam prouidentiam à te auertet. Quòd si talem te erga eum exhibueris, qualem decet, & qualem optamus, efficies vt regnũ in familia nostra maneat, & nulla vnquam alia domus præter nostram in Hebræos dominationẽ obtineat. Memento etiam iniquitatis Ioabi, qui propter æmulationem duos duces iustos ac bonos interemit, Abnerum Neri filium & Amasam filiũ Iethranis. in eum tuo arbitratu animaduertes quando quidem hactenus pœnam euasit, quòd ne ei [illegible] esset potentior. Commendo [c] tibi etiã

Hedio & Ruffinus Cap. 13. 1. Reg. 2.

[a] *Dauidis ad Solomonem postremum alloquium.*

[b] *Dauid Solomoni Ioabum puniẽdũ mandat.*

[c] *Berzellai filios Solomoni Dauid commẽdat.*

Ann. mundi 2931. Ante Chri. nat. 1033.

Berzellæi Galaditæ filios, quos mea causa omni honore ac studio prosequeris, non conferens in eos beneficium, sed referens, pro officiis quæ pater illorum in me exulem liberaliter cõgessit, & per quæ nos sibi debitores effecit. præterea a Geræ filiũ Semeim Beniamitam, qui me pulsum multis affecit conuiciis quando castrũ petebam, móxq. ad Iordanem occurrens fidem incolumitatis tunc à me impetrauit, nunc occasionem rationabilẽ nactus punito. His mãdatis filio de Rẽpublica & amicis, & eis quos punitos volebat, expirauit, exactis septuaginta vitæ annis postquam regnasset apud Hebronem tribui Iudæ imperitãs annos septem menses sex, Hierosolymis verò vniuersę regionis Rex annos triginta tres. vir b optimus & omnibus virtutib. præditus, quas Regẽ tot gentiũ incolumitati prospicientẽ habere oportebat. Nam fortis erat vt nemo alius, & in certaminib. pro subiectorum tutela susceptis primus se periculis obiiciebat, exẽplo suo militẽ ad præclara facinora excitans, & nõ tanquam dominus pro imperio ad officium cogẽs idem in consiliis prudẽtissimus, & egregiè callẽs quid in præsens, quid ue in futurum conduceret. ad hæc sobrius, mitis, benignus erga calamitosos, iustus, humanus, quæ quidem præcipuæ sunt Regum virtutes. nec in tanta potestate vnquã ab æquitate deflexit, nisi quod ad Vriæ vxorem attinet. Tantas præterea diuitias hæredi reliquit, quãtas nullus alius Rex Hebræorum vel aliarum gentium. Sepeliuit c autem eum filius Solomõ Hierosolymis magnificè, præter solennia illa in Regum funeribus illatis etiam in monumentũ eius maximis diuitiis, quarum magnitudinem facilè fit coniectare ex hoc quod dicemus. Nã d post annos MCCC. Hyrcanus Põtifex oppugnatus

a *Semeis quomodo puniendus.*

b *Anni ætatis & regiminis, item virtutes & diuitiæ Dauidis.*

c *Sepultura Dauidis splendida.*

d *Hircanus ingentem pecuniam summã ex Dauidis sepulchro aufert.*

gnatus ab Antiocho cognomine Pio Demetrij filio, volés pecuniam ei dare vt abducto exercitu obsidioné solueret, nec valens aliunde sumere, aperta cella monumenti Dauidis, & prolatis inde tribus talentorum millibus, eorúmq. parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauimus. Ac a rursũ post multos annos elapsos Herodes Rex alia cella aperta magnam pecuniã sustulit. ad loculos tamen qui Regum cineres continent neuter eorum peruenit. singulari enim arte ita erant sub terram conditi, vt ab ingredientibus monumentum inueniri nequirent. Sed de his hactenus dixisse sufficit.

An. mundi 2931. Ante Christum n. 1033.

a *Herodes Dauidis sepulchrum spoliat.*

SVMMA CAPITVM LIBRI VIII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quemodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.*

II. *De sapientia Solomonis & prudentia & dimitiis, quódque primus Hierosolymis templũ ædificauerit.*

III. *Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio desciens, Hieroboamum decem tribuum Regem fecit.*

IIII. *Susacus Ægyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias eius urbis in Ægyptũ transportauit.*

V. *Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades: & quod Basames, Hieroboami generis exstirpator ipse regnum occupauerit.*

VI. *Æthiopum irruptio in agrum Hierosolymitanũ sub Asano & exercitus eorum internitio.*

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

VII. *Basanis stirpe sublata apud Israelitas Tamar regnat, & post hunc Amarinus & Achabus filius regnum obtinent.*

VIII. *Adadus Damasci & Syriæ Rex, hic contra Achabum ducto exercitu profligatur.*

IX. *De Iosaphato rege Hierosolymorum.*

X. *Achabus à Syris bello lacessitus in prælio victus occiditur.*

Quomodo Solomon regnum adeptus, inimicos expulerit.

CAP. I.

3. Reg. 2. a *Solomon post obitum Dauidis, Rex Israelis.*

DE Dauide igitur & eius virtute, quãtorúmque bonorum suæ genti autor fuerit, & quãtis bellis feliciter gestis senio confectus decesserit, in proximo volumine docuimus. Cæterũ [a] posteaquam Solomon eius filius, ætate etiam tum iuuenis, regnum adeptus ex sententia patris & decreto diuini numinis in solio consedit, populus quidem totus, vt nouis Regibus solet, faustis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerum felicitatem, & post regnum bene administratũ diuturnam senectutem. Adonias [b] verò qui etiam viuente patre occupare conatus est regnũ, accessit ad Regis matrem, eámque blandè salutauit. Qua quærente, nunquid venisset quod opera sua opus háberet, omniáque benignè pollicente, orsus est dicere, ipsam quoque nosse, quòd tam ætatis prærogatiua, quàm populi cõsensu regnum sibi deberetur. sed quoniã Deo visum sit id transferre in filium eius Solomonem, se quoque libẽter ferre illius dominationem, nec contentum esse præsenti conditione: rogauit deinde, vt apud fratrẽ pro se intercederet, eique persuaderet, vt bona eius pace li-

b *Adonias eum Abisace coniugiũ expetit.*

ceat fi-

cerat sibi ducere Abisacen cum patre cubare solitam. Esse enim adhuc virginem, quòd pater præ senio congredi cum ea nõ valuisset. Bethsabe verò promisit operam suam in hoc negocio, & de hoc coniugio bene eum sperare voluit. tum quòd Rex vltrò fratri gratificari cuperet, tum quòd eo preces matris essent accessuræ: atque ita plenum spe hominem dimisit: móxque ipsa ad filiũ properauit, colloquutura de eo quod Adoniæ petenti promiserat. cui cum Rex occurrisset, complexúque eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat regia sella, sedit, iussitq; alteram matri à dextris poni. Quæ postquam cõsedit. Vnã, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neque tuo renutu tristiorem facias. Respondit ille iuberet quicquid vellet, pium enim esse matri quidlibet concederet nec oportuisse eam sic præfatiae si negaturum suspicaretur, sed certam impetrandi spem habere, tum illa rogat, vt virginem Abisacen Adoniæ fratri nuptum tradat. At Rex iratus dimisit matrem, dicens Adoniam maiora moliri, miratúque se quòd non eadem opera postularet, vt regnum ei tanquam natu grandiori cederet, quando Abisacæ coniugium expetat, habens amicos potentes, Ioabum Imperatorem copiarum & Abiatharum Sacerdotẽ. Móxq; accito Banaia præfecto satellitum, mandauit [a] vt ei Adoniã fratrem interficeret. Vocato deinde Abiatharo Sacerdote, Te, [b] inquit, supplicio eximũ tum alij labores acti cũ meo patre, tum illud præcipuè quòd vnà cum eo Arcam transtulisti. Hæc autem pœna tibi erit Adoniæ partes sequuto, vt neq; hic maneas, neque in cõspectum meum venias: sed abi in patriam tuam, & illic ruri vive, atque ibi vsque ad mortem dege, quãdoquidem talia commi-

An. mundi 2931. Ante Christum annum 1033.

a *Adonias interficitur.*

b *Abiatharum Sacerdotali honore privatur.*

Anno mūdi 2931. Ante Christum nat. 1033.

fisti propter quę indignus es, vt honoribus fruaris. Ob hanc itaq; causam ablatus est Sacerdotalis honor à domo Ithamari, sicut Deus Eli prędixerat auo Abiathari, & translatus est in genus Phineesiis ad Sadocum. Cęterum eo tẽpore quo Pontificatus in Ithamari domo fuit, post Elim primum ex ea familia Pontificẽ, ex Phineesiis gente priuatam vitam egerunt hi: filius [a]Ioseph Pontificis Boccias, & huius Ioathamus, Ioathami verò Maræothus, & Maræothi Arophęus, Arophęi Achitobus, cuius fuit Sadocus, qui primus Dauide regnante Pontifex est creatus. Porrò Ioabus imperator audita nece Adonię, valde extimuit. eius enim amicitiã magis quàm Regis coluerat, & ideo nõ immeritò malè suspicans ad altare confugit, impunitatem se inde quęsiturum existimans, propter notam Regis erga Deum pietatem. Qui [b]posteaquàm de Ioabo renunciatum est, misit Banaiam, qui citaret eum ad suum tribunal causam dicturum. Ioabus autem negabat se fanum relicturum, sed ibi potius quàm aliâs morituru. Hoc eius responso per Banaiam accepto, Rex iussit, vt inibi caput eius ita vt vellet, abscinderetur, & hanc pœnam lueret pro duobus Imperatoribus, quos contra omne fas peremerat. Corpus verò sepeliri, vt peccata eius apud posteros manerent; ipse verò ac pater innocẽtes essent quod ad Ioabi mortem attinet, Banaias verò exsequutus mandatum, ipse in imperium copiarum ei successit. Post hęc [c]abrogato Abiathato Pontificatu, Rex solum Sadocum id Sacerdotium obtinere voluit. Semei [d]deinde in [illegible] domo Hierosolymis exstructa inibi [illegible] manere interdicto Cedronis torrentis [illegible] fecerit esse capite mulctã- [illegible] one. iureiuran-

do

a Genealogia Pontificũ Sadoci.

b Ioabus interficitur, in cuius locum Banaias surrogatur.

c Sadocus loco Abiathari Sacerdotium obtinet.

d [illegible]

do hominem ad id mandatum seruandũ adegit. Semeis verò professus sibi gratissimum hoc regium mandatum, & iuraturus facturum se imperata, patria relicta Hierosolymis domicilium habuit. Triennio dein exacto, quum audisset duos fugitiuos suos apud Gittam agere, retracturus eos illuc proficiscitur. Rex autem posteaquam intellexit eum vnà cum illis reuersum, ægrè tulit non præscriptum modò suum contemptim habitum, sed Sacramẽtum etiam Dei violatum. Acciióque mox, Nónne tu, inquit, iurasti te nunquam me derelicturum, neque ex hac vrbe in aliam commeaturum? non euades pœnam periurij, vir pessime, sed lues etiam illa quæ olim per petulantiam in patrem meum eiectum es debacchatus: vt scias quòd nihil lucrentur nocentes etiam si non statim post peccatum puniantur, sed per omne tempus quo propter impunitatem securi sibi vidẽtur, crescit illorum pœna quam iamdudũ sunt promeriti: atque ita Semeim iussu Regis Banaias interfecit. Solomon [a] autem sublatis iam inimicis, regnóque constabilito, Pharaonis Ægyptiorum Regis filiam duxit vxorem: instauratisque Hierosolymorum mœnibus maioribus multò & munitioribus, in tranquillissima pace rempublicam deinde administrauit, nihil impeditus inuenili ætate, quo minus vel iustitiam coleret & leges custodiret, vel mandata, quæ à patre morituro acceperat, exsequeretur: sed non secus ac si grandis natũ esset, maturæque iam prudentiæ, omnibus rebus diligentissimè prospiciebat.

Ann. mundi 2931. Ante Christum nat. 1072.

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

3. Regum 3. a Solomon Ægyptiorũ Regis filiam duxit vxorẽ, regnúmque constabilit.

De sapientia Solomonis & prudentia & diuitiis, quódque primus Hierosolymis templum ædificauerit.

CAP. II.

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

VIsum est autē ei Hebronem petere, & super altare æreum à Mose fabricatum sacrificare, mille victimarū holocaustomati cęlesti numini ablatis: qui honor Dei fuit acceptissimus. illa [a] ipsa enim nocte, cum in somnis ei conspiciendum se prębuisset, iussit eum postulare quicquid donorum pro hac pietate rependi sibi cuperet. Solomon verò pulcherrimum quiddam ac maximum petiit, quod & Deus libentissimè largitur, & homini est vtilissimum. Non enim aurum aut argentum aut alias id genus diuitias vt homo iuuęnis petiit. nam hęc sola vulgò hominum videntur expetenda, hęc sola diuina munificentia digna. Sed [b] da mihi, inquit, domine mentem sanam, & intellectum bonum, vt his acceptis populum hunc verè ac iustè iudicare valeam. Hac postulatione delectatus Deus, pollicitus est se etiam alia quę nō petierat, additurum, diuitias & gloriā, sed ante omnia talem intellectum ac sapientiā, qualem antehac nemo habuerit vel regū vel priuatorum. adhęc conseruaturū regnum in eius familia per multas ętates, modò iustus esse pergat Deóq; per omnia parere, & paternis vestigiis incedere, præcipuas eius virtutes imitādo. His diuinitus auditis Solomon è stratis se proripit, & adorato Deo Hierosolyma est reuersus: & mactatis ante tabernaculū plurimis victimis, epulum omnibus suis exhibuit. Per eosdem dies iudicium ad eum delatum est arduū, cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autē controuersam de qua lis erat, necessarium duxi indicare, vt qui hęc legent difficultatem decernendi intelligant: & si quando tale quippiam inciderit, ad exemplar solertię regię difficultatem disquirendi sibi comparent. Duæ [c] mulieres quęstus meretrigij venerunt ad eū, quarum

a *Deus Solomoni in somnis oblatus, quòd maximè emperet, eum postulare iubet.*

b *Solomon sapientiam à Deo petēs tantum, & diuitias consequitur.*

c *Duæ mulieres sese inuicem de infante pernegato accusant.*

quarum altera quæ iniuriam pati videbatur, sic est exorsa. Ego, Rex, & mulier hæc habitamus in eodem cubiculo. Accidit autem vt ambæ eadem die, eadémq; hora infantes masculos pareremus. Post triduum ista iuxta cubantẽ suum infantem per somnum oppressit, & sublato è meo gremio infante meo, mortuum illũ dormienti mihi in sinũ imposuit. Illucescente die mammam præbere volens infanti, meum non inueni, sed istius mortuum vidi iuxta me iacentem: id quod certissimis indiciis deprehendi, & quia repetens meum filium nihil profeci, ad tuum auxilium Domine confugi. nam quia propter solitudinem nemo est qui coarguat, pertinaciter, quod meum est, abnegat. Tum Rex interrogat alteram, ecquid habeat quod accusationi huius opponat. Illa negante se hoc fecisse, & asseuerante suum esse superstitem infantem, alterius verò mortuum: neminéque inueniente quid decerni posset, sed omnibus vt in re obscurissima cxcutientibus, solus Rex tale quiddam excogitauit. Iussit [a] afferri infantes, tam viuum quàm mortuũ, vocat quendam è satellitibus, imperátque vt stricto gladio, puerum vtrumque secet in duas partes, quo vtraque dimidium accipiat tam viui quàm mortui. Hanc sententiam totus populus tacitè damnabat vt puerilem, sed interim cum vera mater exclamasset, non ita faciendum, sed potius alteri addicendum infantem: sibi enim sat esse, si viuum videat, etiam si alienus existimetur: altera verò parata esset, ex alieno dolore crudelem voluptatem capere: animaduertens [b] Rex has postremas voces non fingi, ei quæ exclamauerat infantem adiudicauit, quòd hæc reuera mater esset: alterius verò malitiam damnauit, quòd & suum perdidisset,

An. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1073.

a *Solomon vtrumque puerum secari mãdat.*

b *Ex sermone & gestu mulierum matrem infantis viui Solomon agnouit.*

An. mundi 2931. Ante Christum nat. 1013.

& amicæ infantem perderet conaretur. Visum est hoc populo insigne argumentum Regiæ prudentiæ simul & patientiæ, & ex illa die nō secus quàm diuina mente prædito obtemperabant. In [a] tota autem sua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchiæ Bethlemis, quæ sortem Ephræni complectebatur, præerat Vres. Ea verò in qua Dora sunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaia filio Achilli, cuius præfecturæ contributa erat & ea regio quæ vsq; ad Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam vsque montem Libanum, vrbésque in eis sexaginta magnas ac benè munitas Gabaris administrabat. Achinadabus Galilææ toti Sidonē vsq; prærat, habens & ipse in matrimonio Solomonis filiam nomine Basimam. Maritimā verò quæ est circa Arcen Banacates obtinebat: Saphares Itabyrium montē & Carmelum totámq; inferiorem Galilæam. Subeæ Beniamitica ditio fuit commissa. Tabares regionem trans Iordanem sitam sub se habuit, & rursum his omnibus vnus præerat Princeps. Mirandum autem in modum per id tempus auctæ sunt res Hebræorum, & tribus Iudæ, populo ad agrorum colendorum studium conuerso. Pace [b] enim potiti, & nullis bellicis tumultibus distracti, adhæc optatissima libertate auidè perfruentes, in hoc potissimum erant intenti, vt suas quisq; facultates augeret & maioris pretij faceret. Erant præterea Regi alij præfecti, qui Syrorum cæterorúmq; barbarorum Euphratem inter & Ægyptum incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligendo. Hi [c] barbari conferebant in quotidianos regiæ mensę sumptus similę coros triginta, farinę sexaginta, saginatos boues decem, & pa-

a *Præfecti & Duces Solomonis.* 3. Regum 4.

b *Alma pax Israelitarum Solomonis tempore viget.*

c *Sumptus quotidiani Solomonis.*

& pascuales viginti, & saginatos agnos centũ. præter capturas venationum quæ cõstabat cervis ac bubalis, prætérque aues & pisces. Tantam [a] etiam curruum multitudinem habebat, vt quadraginta millia præsepium numerarentur, in quibus equi iugales alebantur. & absque his equitatus ei fuit duodecim millium, quorum media pars Hierosolymis circa Regẽ versabatur, reliqui verò sparsim per villas regias degebant, & qui Regiis impensis præerat, idem etiam equis necessaria suppeditabat, eò conuehendo vbicunq; Rex habitaret. Tanta [b] autem fuit sapientia & prudentia quam Solomon diuinitus acceperat, vt omnes priscos superaret, atq; etiam Ægyptios, qui omnium sapientissimi habentur, longè pòst se relinqueret. præcellebat etiã eos, qui per idem tempus, in maxima opinione sapientiæ fuerunt apud Hebræos, quorum nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Athanus, Æmanus, Chalceus, Dodanus, filij Hemaonis. Composuit etiam libros odarum & carminum quinque supra mille, & parabolarum ac similitudinum libros, ter mille. cuilibet enim speciei plantarum suam adhibuit parabolam, ab hysopo vsq; cedrum: idem fecit de pecoribus & cæteris terrestribus animantibus, natatilibúsque & quæ per aerem feruntur. nullius enim horum naturam ignorauit, at inscrutatam reliquit: sed circa omnes philosophatus est, & scientiam proprietatum earum summam præ se tulit. quin & eam artem diuinitus consecutus est ad vtilitatem & medelam hominum, quæ aduersus dæmones est efficax. Incantationes [c] enim cõposuit, quibus morbi pelluntur: & coniurationum modos scriptos reliquit, quibus cedentes dæmones ita fugantur, vt in posterum nunquam

Ann. mundi 2931. Ante Christum nat. 1033.

a *Currus & equites Salomonis.*

b *Sapientia & prudentia Salomonis.*

c *Salomon coniurationum modos quibus Dæmones fugãtur, conscripsit.*

An. mundi 2931. *Ante Christum nat.* 1073.

reuerti audeant: atque hoc sanationis genus nunc vsque plurimum apud nostrates pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendā Eleazarum, in præsentia Vespasiani & filiorum & tribunorum reliquorúmque militum, multos arrepticios percurantem. Modus[a] verò curationis erat hic, Admoto naribus dęmoniaci anulo, sub cuius sigillo inclusa erat radicis species à Solomone indicatæ, ad eius olfactum per nasum extrahebatur dæmonium: & collapso mox homine, adiurabat id ne amplius rediret, Solomonis interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inuentas recitās. Volens dein Eleazarus his qui aderant ostendere suę artis efficaciam, non longè inde imponebat poculum aut polubrū aqua plenū, imperabátq; dæmonio hominem exeunti vt his subuersis signum daret spectantibus quod reliquisset hominem. quo facto nemini dubiū erat quāta fuisset Solomonis scientia & sapientia: quamobrē libuit hoc quoq; narrare, vt omnibus nota fit eximia Regis huius natura, quámque carus Deo fuerit, & in omni genere virtutum excellentissimus. Porrò[b] Tyriorum Rex Iromus audito, quòd Solomon patri in regnum successisset, vehemēter est gauisus: nam Dauidis amicus fuerat: & per legatos salutato gratulatus est præsentē felicitatem. per quos Solomon scripsit ad eum in hunc fermè modum, Solomon Iromo Regi. Scito patrem meum cum voluisset ędificare tēplum Deo, bellis assiduis impeditum. neque enim prius à subiugādis hostibus destitit, quàm omnes sibi tributarios redderet. Ego verò gratias habeo Deo, pro pace, qua nunc fruimur, & præsenti ocio decreni vti ad exstruendum cælesti numini domicilium. id enim à me fabricandum, iam antè patri meo Deus prædixit

quam-

a *Iudæos Dæmones ayçit.*

b *Iromi legati ad Solomonem.*

quamobrem [a] rogo vt aliquos vnà cùm meis mittas in montem Libanum ad materiam cædendam, quandoquidem hanc artem Sidonij melius callent quàm noſtrates. mercedis autẽ quanta huiuſmodi operariis perſoluenda ſit, te arbitrum facio. Eam Epiſtolam Iromus libenter legit, Solomonſque in hunc modum reſcripſit, Rex Iromus Regi Solomoni. Gratia Deo, quòd tibi paternum principatum tradidit, viro ſapiẽti & omni virtutum genere prædito. Quare cũ nihil mihi gratius accidere potuerit, voluntati tuæ libens obſequar. Excisis [b] enim multis & magnis trabib. cedrinis atq; cypariſſinis, per meos ad mare deducendas curabo: eoſdémque iubebo, vt compactis ratibus ad quemcunq; volueris, tuæ regionis locum eas appellant, vnde pòſt per tuos Hieroſolyma deportẽtur. Tu verò hãc nobis gratiã repones, exportandi ad nos vt frumẽti poteſtatẽ facias, quo vtpote inſulares maximè indigemus. Harum [c] literarũ exemplaria hodie quoque durant, tam in noſtris quàm Tyriorũ annalib. & ſi cui libuerit hæc certius cognoſcere, impetrata à publicorum cõmentariorũ conſeruatoribus viſendi copia, cõperiet eorum ſcripta cõſonare cum his, quæ à nobis produntur. quòd ideo admonui, vt qui hęc legunt, ſciant, nos nihil veri affingere, neque veriſimilia quædam & ad delectationẽ accõmoda narrationi noſtræ interſerere, atque deinde poſtulare, vt lector, nihil amplius diſquirẽdo fidẽ nobis habeat: quandoquidẽ in hac commentatione à decoro diſcedere abſque nefario ſcelere non licet. quapropter non recuſamus quin ſcripta noſtra reiiciãtur, niſi talia ſint, vt eorũ veritas validiſſimis argumentis approbari poſſit. Cæterũ Solomon Rex acceptis Regis Tyriorum literis, & facilitatẽ eius & benevolentiã collau-

An. mundi 1931. *Ante Chriſtum nat.* 1033.

3. Reg. 5.

[a] *Solomẽ ad Iromo fabros & operarios petit.*

[b] *Iromus Solomoni ligna promittit eorúmque vice frumẽtum petit.*

[c] *Veritas Ioſephi hiſtoriæ.*

An. mundi 2931. *Ante Chri. fum. nat.* 1033

dauit,& insuper quibus ipsum cupere intellexit,præmiis [a]eũ est remuneratus, frumenti annuos bis mille coros mittendo, & totidem olei bados. badus autẽ capit sextarios 72. partẽ quoque vini modum illi exhibuit. Et ab his initiis amicitia Regum horum exorta, maioribúsq; incrementis aucta in tantum adoleuit, vt in perpetuũ firma durauerit. Solomon [b] autẽ à populo suo millia 30. operariorum exegit, prudenter inter eos operas partitus, quò minus labor sentiretur. Decẽ enim millia iussit in Libano syluã per mensem integrum cædere, ac deinde per duos alios domi interquiescere. dũ reliqua viginti millia suum opus absoluunt, ita vt quarto demũ mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnib. Adoramus est præpositus, Præterea hos erãt in opere inquilini illi quos Dauid eò destinauerat, cõuectores saxorũ cæteræq; materiæ 70000. & cæmentarij 80000. magistríq; horũ ter mille & 200. iis mandatũ fuerat, vt saxa prægrandia exciderent in vsum fundamentorum templi, eáque in monte prius in quadrum dedolata, ita demum in vrbem cõueherent: ídq; non modò indigenis, sed & missis ab Iromo pontificibus erat iniunctũ. Exorsúsq; est Solomon fabricã hãc, anno regni sui quarto, secundo mense, (hunc Macedones artemisiũ vocãt, Iar verò Hebræi) annis 610. duob. postquam Israelitæ ex Ægypto excesserãt: mille & 20. annis post Abrahami ex Mesopotamena regione in Chananæam migrationẽ. post diluuium verò annis 1440. quòd si ab Adamo creato, vsque templi ædificationem temporũ ratio subducatur, comperientur anni 3102. [d] Initium verò fabricandi templi in annum vndecimum regni Iromi incidit, apud Tyrum regnantis, quę condita est 240. annis antequam templum exstrueretur,

a *Solomon Iromo ingẽtem frumẽti, olei & vini numerũ mittit.*

b *Ordo fabrorum lignariorum in Libano,*

c *Ordo cæmentariorũ & aliorum operariorũ.*

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

3. Reg. 6.

d *Quando ædificatio templi sit cœpta.*

Ann. mundi 2933. Ante Christum nat. 1071.

struereturIecit[a] igitur Rex in altissimam terrę profunditatem fundamenta templi è saxis validissimis,quę contra omnem temporum iniuriā resistere possent,ita vt cum contigua terra coalita solum ac firmamentū imponendis substructionibus præberent,& propter incōcussam soliditatē facilè molem ædificij cum paratu ornamentorum sumptuosissimo perferrent, non minorem admirationem habitura, quàm quę supernè ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata sunt: exstruxerúntque illud vsque lacunar ex albo lapide. Huius [b] ædificij altitūdo fuit cubitorum sexaginta,& totidem longitudo, latitudo verò viginti.Super hoc autē erat aliud ędificiū pari mensura, ita vt tota altitudo templi centum viginti cubitis constaret. versum autē erat ad orientem. Et [c] Porticus in aditu eius erat viginti cubitorum longitudinis,iuxta mēsuram latitudinis templi , lata cubitos decem, surgens in altum cubitis centum viginti. In [d] circuitu deinde templi construxit triginta cellas, quæ inter se constipatę externè parietes templi fulciebant. erántque inter se peruię, & patebant singulæ in longum viginti quinque cubitos, ac totidem in latum,& viginti cubitis attollebantur.Super has alia series cellarum erat exstructa , super quam rursum alię , omnes inter se numero & amplitudine pares , ita vt cōiunctæ inferius ędificium æquarent altitudine. Nam superius non erat circumędificatum. fuerunt autem omnia cedro contecta. Et cellę quidem suum quęque tectum habebant , non proximo contiguum. reliquum ex longissimis trabibus erat consertum , ad vtrunque latus pertingentibus , ita vt ipsi parietes hoc pacto confibulati firmiores redderētur.His [e] trabibus

a *Profunditas fundamentorum templi.*

b *Altitudo, longitudo & lassitudo templi.*

c *Porticus ante templum.*

d *Cellæ in circuitu templi constructæ.*

e *Trabes parietes auro incrustatæ.*

An. mundi 2933. Ante Christum nat. 1071.

fubnexa erãt laquearia politiſſima, cælaturis & bracteis aureis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erãt incruſtati, ita vt omnia renideret auro, & intrantiũ oculos fulgor vndique occurrens perſtringeret. Tota verò ſtructura ex lapidibus politiſſimis conſtabat, ita ad vnguẽ inter ſe quadrantibus, & commiſſuris oculos fallentibus, vt intuentibus nullum vſquã mallei aut cuiuſlibet fabrilis inſtrumenti veſtigium appareret, ſed connata potius omnia quã arte congeſta viderentur. Porrò aſcenſum in ſuperiorem templi partem ſic commentus eſt Rex, vt [a] cochleam in hunc vſum craſſitudini parietis includeret. Hæc enim pars non habebat ab oriente magnam ianuam vt inferior, ſed à lateribus inerant parua hoſtiola. nec parum ad firmitatem conferebant tabulæ cedrinæ ſe inuicem complectentes, & craſſis catenis inter ſe conſtrictæ. Diuiſo [b] deinde in duas partes fano, penetrale eius viginti cubitorum nulli fecit acceſſibile, reliquum quadraginta cubitorum ſpatium in vſum Sacerdotum cõſecrauit: & in pariete adytum à reliquo corpore ſeparãte fores appoſuit cedrinas, has quoque cælatas & inauratas, eas prætexuit velis picturatiſſimis, hyacintho, purpura, cocco, byſſóq; ſplendidiſſima ac molliſſima diſtinctis. Poſt [c] hæc in adyto viginti cubitos quaqua verſum patẽte dedicauit duos cherubinos ex auro ſolido, vtrumq; quinq; cubitorũ altitudine, vterq; duas alas habebat ad quinq; cubitos protenſas: quapropter nõ longo ſeiunctos interuallo ſtatuit, vt vna ala auſtralẽ parietẽ attingerent, altera ſeptentrionalem: reliquę duę ſeſe cõtingẽtes in medio ſitam Arcã protegerent. Hæ cherubicæ effigies quanam ſpecie fuerint, nemo vel cõiicere poteſt vel eloqui. Pauimentum [d] etiam tem-

a *Cochlea.*

b *Templum in partes duas diuiſum.*

c *Cherubini duo.*

d *Pauimentum ianuæ, omniáque alia templi ornamenta illita.*

pli conſtrauit laminis aureis. Ianuę demum fores altitudini parietis pro portione conuenientes addidit, latas cubitos viginti, & auro illitas. Atque, vt compendio dicam, nihil tam intus quàm foris omiſit, quod non inauraret. Oppanſum eſt prętereà aulęum & huic ianuę, ſimile illi quod interior ianua habuit. Cętęrum porticus nihil tale habebat. Poſt [a] hęc Solomon accerſiuit Tyro ab Itomo artificem nomine Chiramum filium mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Iſraelitis oriundo, operarium inſignẽ in quauis materia, ſed pręcipuè in auro & argẽto ac ęre. Huius opera vſus eſt in omnib. quę artificioſè in templo fieri voluit. Is [b] fecit duas columnas æreas craſſitudine quatuor digitorũ, alta decem & octo cubitos, quarum cir cumferentia duodecim cubitos complectebatur. his impoſita erãt capitella fuſilia liliata procerita-tę quinque cubitorum: quibus circundata erãt retiacula ęrea quę operiebãt lilia, depẽdebánt que inde duę ſeries malorum punicorũ ducentorum numero. Has columnas poſuit in aditu veſtibuli, alteram à dextris nominatam iachin, alteram à ſiniſtris nominatam boz. Fecit [c] etiã vas aheneũ fuſile ſemiorbis ſpecie, quod propter capacitatẽ appellatũ eſt mare. Erat enim labrum patens per dimetientem lineam in cubitos decẽ, craſſitudine palmari. eius meditullium ſuſtinebatur ſpira decies replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id labrũ circũſtabant duodecim iuuenci ad tractus quatuor ventorum obuerſi terni, quorum poſtica ſubſidebant vt eis orbiculare illud vas incumberet, in medio ſui depreſſius. Capiebat autẽ hoc mare cõgiorum tria millia. Fecit prętereà labrorum decem baſes ęreas quadrangulas, harũ quęque longitudine fuit cubitorum quinque,

Anno mundi 2933. Ante Chriſtum nat. 1031.

a *Solomon Tyro Chiramum artificem accerſit.*

3. *Reg. 7.*

b *Columnæ duæ ingentes.*

c *Vas aheneum mare appellatum.*

d *Decem baſes æreæ labrorum.*

An. mundi 2933. *Ante Christum nat.* 1031.

latitudine quatuor, altitudine trium. huius operis partes seorsim fabricatæ sic compingebãtua. Quatuor erant columellæ per totidem angulos dispositæ quadrangulæ, quibus latera basiũ vtrinq; inferebantur, erant autẽ hæc tripertita, & inter iuncturas cælaturis distincta alibi leonis effigie, tauri alibi aut aquilæ. Columellę quoq; eisdem cælaturis erant ornatę. Totũ verò opus quatuor rotis suspendebatur, quę fusiles erant, habebántq; modiolos & radios, sesquicubitali inter vtrãq; extremitatẽ intervallo. erátq; mirum videre rotarum circumferentias, quomodo lateribus basin coaptatæ cãthis suis insistebant. Angulos autẽ supernè cõtinebant fusiles humeruli manuum extensarũ. His imposita erat spira, cui labrum inferebatur, ita vt manibus sustineri videretur: qua parte effigies leonum & aquilarum sic erant adaptatæ, vt connatas putares, interuenientibus inter eas palmarum arbusculis. Atq; hæc fuit decem basium structura. Deinde ex eodem ære [a] fecit decẽ labra rotũda cõchæ specie, quorũ quodq; capiebat congios quadraginta. erat enim altitudo quatuor cubitorum, & tantundem spatij patebat inter margines. Ea labra decẽ illis basibus imposuit, quas mechonoth sua lingua appellabant. horum quinq; ad sinistrũ latus templi septentrionale collocauit, totidẽ ad dextrũ australe, ita vt orientẽ spectarent: quo loco etiam mare illud dedicauit. Omnibus deinde aqua repletis, [b] mare quidem in eum vsum assignauit, vt inde Sacerdotes templum ingredientes manus ac pedes abluerent, ad altare ascensuri: labra autẽ vt eorũ aqua purgarentur intestina ac pedes animantiũ ad holocautoma destinatorũ. Fabricauit [c] etiã altare æreum vigintí cubitorũ longitudine: totidem latitudine, altitudine

[a] *Decem labra rotũda.*

[b] *Maris & decem labrorum vsus.*

[c] *Altare & vasa ad illud pertinentia.*

Anno mundi 2935. Ante Christum nat. 1031.

titudine verò decē in quo holocautomata incenderētur. Fecit item vasa eius ex ære omnia lebetes & amulas, tenacula & harpagones & reliqua, auri fulgorē referentia. Mensas [a] quoq; multas dedicauit Rex, & in his vnā magnā aureā. in qua proponebantur sacri panes, reliquæ non multo deteriores diuerso modo factæ sustinebāt phialas & pateras aureas vigesies mille, argentearū quadraginta millia. Cādelabrorum [b] item fecit decē millia, iuxta præceptum Mosis: ex quibus vnū in tēplo dedicauit, vt interdiu luceret iuxta legē: & mensam vnā impositos panes habentem, sitam ad septentrionale templi latus ex aduerso candelabri, id enim ad australe latus collocauerat. mediū autem inter vtrunq; locum obtinebat altare illud aureum. Hæc omnia cōtinebat anterior illa templi pars quadraginta cubitos longa, & velo disparata ab adyto, illò enim Arca erat inferenda. Cantharorū [c] autē vinariorū octuaginta millia Rex cōparauit & phialarū aurearum millia decem, argentearum verò alterū tantum. Lancium [d] itē aurearum, ad offerendam in eis similā maceratā ad altare, octuaginta millia, duplū verò argēteārum. Craterarū [e] quoq; in quib. similā oleo subigebant, sexaginta millia aurearū, & alterū tantū argentearū. Mensurarū [f] verò quales Mosi hinc vocantur & assaron, aurearū erāt viginti millia, & duplicatus numerus argentearū. Acerræ [g] quoq; aureæ quibus odoramenta in tēplū inferri solent, erāt numero viginti millia: & aliæ quibus deferebatur ignis à magno altari in paruum intra templum situm quinquaginta millia paratæ erant & [h] Sacerdotales vestes in vsum Pontificum, annumeratis talaribus & epomidibus atq; logio cū suis gēmis in vniuersū mille. Corona [i] verò in qua Moses Dei nomē

a *Mensa sacri panis.*

b *Candelabra.*

c *Cantharos & phialas.*

d *Lances.*

e *Crateras.*

f *Mensuras.*

g *Acerras.*

h *Vestes Sacerdotales.*

i *Corona.*

An. mundi. 2941. *Ante Christum nat.* 1023.

inscripsit, vnica fuit, & vsq; in hodiernum permansit. Stolas [a] autem Sacerdotales è byssо fieri curauit, cum decies millezonis purpureis, & tubarũ quales Moses præscripsit CCM. Itẽ alias stolas byssinas Leuitis hymnorum cantoribus, numero ducenta millia. Instrumentorum prætera musicorum, quæ [b] naula & cynnitæ vocãtur, in vsum hymnodiarum ex electro confecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomon ad honorem Dei magnificè parauit, nullis parcens sumptibus: sed omni liberalitate vsus hęc in thesauris Dei cõdidit. Circũdedit [c] deinde tẽplo septum quoddam trium cubitorũ altitudine, quod nostra lingua gison vocamus, exclusurum profanam multitudinem, & solos Sacerdotes admissurum. extra hoc septum erat [d] fanum, porticibus magnis ac latis cinctum, & portis altis patens: quarũ singulæ singulos vẽtos spectabant, & foribus auratis claudebantur. in hoc fanum cuilibet è populo, puro modo ac casto & præscriptorum legis obseruanti, accessus patebat. Dici autẽ non potest, ac vix etiã oculis credi, quàm mirãdũ fuerit illud exterius fanũ: vallibus [e] enim expletis, tã profundis, vt ad prospectum oculi caligarẽt, & aggesta ad quadringentos cubitos terra, eam vertici mõtis in quo templum exstructũ est, æquauit: atq; hoc modo factum est vt area fani cum solo templi ęquaretur. hanc cinxit duplicibus porticibus, quæ columnę è natiuo saxo sustentabant, & laquearia cedro expolita tegebant. Portes vero habebant, omnes ex argento fabricatas. His tam magnis ac pulchris operibus & donariis septennio perfectis, non ad opulentię modò, sed & celeritatis ostentationem: quę enim ętatem integram hominis poscere videbantur tã breui, si ad magnitudinem conferatur, compote erant

a *Stola Leuitarum.*

b *Naula & cinnyra.*

c *Septum circa templum.*

d *Fanum.*

e *Valles ingẽtes in quibus templũ fuit extructum emplẽtur.*

Hecho & Ruffinus Cap. 4. 3. *Reg.* 8.

erant absoluta: Solomon Rex per litteras iussit magistratus ac seniores Hebræorum totum populum Hierosolyma congregare, ad spectandum templum, & ad transferendam illuc arcam Deo sacratàm, denunciatáque a omnibus profectione Hierosolymitana, septimo demum mense conuenerunt, qui nostratibus est thuri, Macedonibus hyperberetæus, inciditque in idem tempus scenopegia, festum apud Hebræos sanctissimum & maximum. Tollentes b igitur Arcam: & tabernaculum quod Moses construxerat, & omnia vasa ad ministerium sacrificiorúm Dei parata, transportauerunt in templum: accesserúntque illò cũ victimis tam Rex quàm vniuersus populus ac Leuitæ, libaminibus & multo hostiarum sanguine viam perfundentes, & infinitam vim odoramentorum adolentes, vt circunquaque totus aer suauitate repletus etiam longè remotis sentiretur, constanti omnium opinione, aduentare Deum ad inhabitandum recens exstructum ac dedicatum sibi locum. nam neque hymnos canentibus, neque choreas ducentibus, lassitudo est oborta, dum ad templum peruenirent. atque in hunc modum Arca est translata. Quum verò iam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abscessit, soli verò baiulãtes Sacerdotes inter duos Cherubinos eam deposuerunt: quæ effigies coniunctis alarum extremitatibus (sic enim artifex eas fecerat) Arcam velut sub vmbella aut tholo protexerunt, continebat c hæc nihil aliud quã duas tabulas lapideas, quæ decem præcepta Dei ore in monte Sina prodita, insculpta eis conseruabant. Candelabrum d autem & mensam & Altare æreum statuerunt in templo ante adytum, eisdem locis in quibus in tabernaculo prius sita fuerant: vbi quoti-

An. mundi 2941. Ante Chr. nat. 1023.

a *Solemne templũ mẽse Octobri consecratũ.*

b *Arca Dei in templum transportatur.*

c *Sacerdotes Arcam Dei in qua decẽ præcepta tabulæ lapideæ inscripta asseruabantur, in suum locum deponunt.*

d *Candelabrum, mensa & altare æreum.*

An. mundi 2491. *Ante Christum nat.* 1013.

dianas hostias offerebant. Cæterùm [a] Altare æreum pro foribus templi est positum, vt apertis illis in conspectu esset sacrificiorum magnificentia. reliquorum verò vasorum instrumentũ omne in vnum congestum, intra templum est repositum. Postquam autem, omnibus quæ ad Arcam attinebãt ritè peractis, Sacerdotes sanctuarium exiuerunt, repentè globus [b] nebulæ, non asper, nec qualis in hyberno tempore grauidus pluuia condensatur, sed diffusus ac temperatus in templũ influxit: & primò Sacerdotum visum, vt vix se inuicem cernerent, obscurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit, quòd Deus in templũ descendens, præsens ac libens hoc domicilium sibi optaret. His talia voluẽtibus animo, Rex qui tum forte sedebat, assurrexit: verbisque & se & Deo dignis cælestẽ numen est allocutus. Tu [c] quidem, inquit, sempiternam domum habes Domine, nec [d] ignoramus te tibiipsi hanc vniuersi molem condidisse, quæ cælo, aere, terra & mari cõstat: quam totam imples, nec tamen ab ea caperis. hoc [e] verò templum ideo tuo nomini adornauimus, vt in hoc sacrificiis ac precibus in cælum missis tibi propitio litaremus, certò persuasi quod & hic ades, & nusquã interim abes. Quum enim omnia videas, audias omnia, nihil obstabit hæc ædes quò minus vbicunq; te dignum est habites, à nemine alienus, & omnibus proximus, præcipuè his, qui te desiderant, nocte diéque præsens ac propitius. His vocibus Deum precatus, vertit orationem ad populum, docens eos de potentia Dei simul & prouidẽtia. Hunc Dauidi suo patri futura quæque iam euenerint, quæque euentura sint prædixisse: hũc ipsi nondũ nato nomẽ imposuisse, quo vocandus esset, quódque paterni regni successor

templum

a *Altare æreum.*
b *Nebula in templo.*
c *Precatio Salomonis ad Deum.*
d *Deus immensus.*
e *Causa extructi tẽpli.*

templum ei exædificaturus esset, prænunciasse, ergo cum vaticinium magna ex parte euentu sit comprobatum, debere eos Deo laudes offerre cum gratiarum actione, & [a] de promissionibus futuræ felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent. His affatus multitudinem Rex, rursum ad templum vertit oculos, & extensa ad multitudinẽ dextera: Operibus quidem [b], inquit, impossibile est hominibus gratiã Deo pro acceptis beneficiis reddere. Nullius enim rei diuinum numẽ indiget, nimirum maius quàm eui tales retributiones conueniãt, sed hoc vno quo nos cæteris animantibus præstantiores voluisti, laudare nos maiestatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atque Hebræorum populum dignatus est, necesse est gratias agere. Qua enim re magis vel parum propitius placandus, vel in fauore es retinendus, quàm voce quam ex aere haurimus, & per hunc rursum ascendere nouimus? Quapropter gratias tibi ago, primùm quòd patrem meum ex obscuro loco ad tantam gloriam euexisti: deinde quod mihiipsi in præsentem diem omnia quæcunque promiseras præstitisti, precórque vt in posterum largiaris quę Deus hominibus caris largiri potest, & familiã nostram in sempiternum augeas, quemadmodum patri meo & viuo & morituro es pollicitus, quòd apud nos regnum sit permansurũ & per innumeras successiones propagandũ. Hæc igitur nobis concede, simúlque meis omnibus virtutem qua potissimum delectaris. Ad [c] hæc supplex oro, vt aliquid de tuo spiritu ad hoc templũ incolendũ deducas, vt nobis appareat in terris quoque te degere. Alioquin tibi paruũ est domicilium vniuersum hoc cœli cõuexum, nedum hoc qualecunque templum. Tu ta-

An. mundi 2941. *Ante Christum nat.* 1023.

a *Deum verax in promissis.*

b *Oratio Salomonis, qua primũ Deo pro acceptis beneficiis gratias agit, & vt in posterum eum conseruet, precatur.*

c *Salomon Deum vt templũ hoc tanquam suum domicilium protegat, supplex orat.*

An. mundi 2941. *Ante Christum natum* 1013.

men hoc proprium integrum seruato à vi hostium, oro, & tanquam possessionis tuæ curam gerito. Et si quando populus *in* peccatũ prolapsus, ob hoc te affligẽte aut sterilitate terræ, aut pestilẽtia, similíve malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis præuaricatores soles animaduertere: ac deinde affluens ad tuum templum supplex confugerit, salutem votis expetens exaudi tanquam præsens, & miseratus eos è calamitatibus eripe. Nec [a] solis Hebræis errantibus hanc opem à te precor: sed etiam si ab extremis orbis finibus aliqui venerint, aut vndecũque profecti in hoc *loco* boni quippiã impetrare à te voluerint exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euidens, quòd tu & hãc ædẽ apud nos tibi exstrui voluisti. & nos nec inhumani sumus nec alienigenis iniqui, sed libẽter ferimus te communiter omnibus tum opitulatorem esse, tũ bonarum rerum omniũ largitorẽ. Hæc loquutus & pronus humi stratus, cum aliquamdiu adorauisset, surrexit, hostiásq; ad altare adhibuit: quúmque id solidis victimis repleuisset, litatum Deo manifesto argumento cognouit. Ignis [b] enim ex aëre emicans, omnibúsque inspectãtibus in altare delapsus, correptas victimas absumpsit. ad quod prodigium populus haud dubiam conrectură fecit, in eo tẽplo numen esse habitaturum, & præ gaudio procidens in solum, vnanimiter adorauit. Rex autẽ ad laudes Dei versus, multitudinem ad idem hortabatur, quandoquidem signa vidissent eius beneuolentiæ: precandum [c] admonens, vt perpetuò talem se exhibeat, & mentem eorum puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint præcepta per Mosen diuinitus tradita constanter obseruare. Sic enim fore genus Hebræorum felicissimum

a Quoniam quoque ex extremis orbis finibus exaudiantur in hoc loco precantes.

b Solomonis victimas ignis ex aere in altare delapsus, absumit.

3. Reg. 2.

c Solomon populum ad laudes Dei, gratiarũ actionem & preces hortatur.

mum omnium, & cæteris mortalibus longè beatius. Simúlque iubebat eos meminisse, quòd, quibus artibus parauissent tãta bona, eisdem & hæc retenturi essent, & alia maiora atque cumulatiora quæsituri. Neque enim aliter existimãdum, quàm iustitiæ ac pietatis merito hæc illis contigisse, esse autem facilius parare quæ desint, quàm parta tueri, & cauere ne vllũ detrimẽtũ admittatur. His affatus multitudinẽ Rex cõcionẽ dimisit, sacris primũ factis tã pro se quã pro populo: mactauitq; [a] vitulorũ duodecim millia, agnorum centum & viginti millia, nam tum primùm templum victimarũ cruore imbutum est, & omnes Hebræi cum liberis ac vxoribus epulo sunt excepti. Præterea [b] scenopegiæ festum antè templũ splendidè ac magnificè Rex per quatuordecim dies celebrauit cũ vniuerso populo epulatus. Peractis autẽ his omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso, dimissi [c] sunt suam quisque domum, actis prius Regi gratiis, pro benè curata Republica, & pro tantis operibus absolutis, precatíque vt eis omnipotens Deus in longum tempus Solomone Rege frui concederet. Faciebant autẽ iter gaudentes ac gestientes hymnósque sacros canentes, ita vt præ gaudio nullum vitæ tædium in reuertendo sentirent. Cæterùm illata in templum Arca, & spectaculo tam elegantis & ampli ædificij publicè exhibito, festísque diebus inter sacra & epulas exactis, cũ iam singuli ad suas vrbes essent reuersi, Rex [d] in somnis est admonitus, gratum Deo fuisse eius sacrificium, & vota exaudita esse, quodque seruaturus esset suum templum, & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cũ sub subiecto populo iustitiam colerent: in primisque ipsum si à paternis præceptis nusquam discederent, ad summum fe-

An. mundi 1941. *Ante Christum nat.* 1023.

3. *Reg.* 8. *a Solomonis in templi dedicatione sacrificia.*

b Scenopegiæ festum.

c Populum vrbem dimittit.

3. *Reg.* 9.

d Solomoni Deus iterũ apparet, ob-que bona quaque si à paterna præceptis nusquã discederet, pollicetur.

An. mundi 2941. *Ante Christum natum* 1023.

licitatis fastigium euehendum, & genus eius per continuatas successiones ei regioni præfuturum, nec vnquam è Iudæ tribu Regem defore. Quòd [a] si prodito & obliuioni tradito pietatis studio, ad externarum religionum ritus se transferret, radicitus eum excidendum: & neque generis ipsius reliquias mansuras, neque Israelitas calamitatem euasuros: sed bellis & aliis innumeris cladibus afflictos, & è patrio solo extorres, peregrè apud exteras gentes oberraturos. Templum verò quod tum recens exstructum esset, Dei permissione à barbaris direptum atque incensum iri, vrbe insuper hostili manu diruta: ita vt vbique sparso eatum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægrè credentibus, finitimi demiraturi sint, & interrogaturi, qua de causa Hebræi in tantam nunc indignationem incidissent, quum antea eius ope ad maximas diuitias maximámque gloriam essent euecti. Quibus reliquias gẽtis responsuras, quòd propter peccata sua & patriarum legum præuaricationẽ hæc omnia contigissent. Hæc illi per somnium denũciata sacræ literæ continẽt. Absoluta [b] autẽ templi fabrica: quæ septennio, vt dictũ est, durauit, regiæ structuram est aggressus, quam vix tertio decimo anno consummauit, neque enim tantam curam huic operi, quantam ædificando templo impẽdit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quã credi possit celebre, cooperanti Deo intra iam dictum tempus perfectũ est, regia verò tametsi multum magnificentiæ templi cederet, quòd neque materia eius tanto antè præparata fuisset, & Regi non Deo structeretur domicilium, eo tardius ad finem est perducta. Et hæc tamen pro dignitate fortunarũ Regis ac gentis est exædificata. Operæpretium autem

a *Commination grauis Israelitis à vera pietatis tramite exorbitantibus proposita.*

Hedio & Ruffinus cap. 5.

b *Salomonis regia tredecim annis absoluitur.*

tem fuerit totum eius ordinem ac dispositionem indicasse, vt ex eius descriptione totã amplitudinem lector colligere ac cõsiderare possit. Basilica[a] erat magna & pulchra, multis columnis suffulta, quam ad causas forenses agitãdas, & lites decernendas condidit, capacẽ multitudinis, quæ eò ius peteret, longã cubitos cẽtum, latam quinquaginta, altam triginta, hanc sexdecim columnæ quadrangulæ sustinebant, tectam opere Corinthiaco, additis parilibus postibus cum valuis cælatis ad ornamentum loci simul & munimentum. In eius medio fuit ædes alia, quadrata, lata triginta cubitos, columnis validis suffulta: & in ea [b] tribunal magnificum, vbi Rex iura solebat reddere. Huic [c] ædificio coniuncta erat domus in vsum Reginę facta, & aliæ aulæ quò se negociis peractis animi causa conferebant, omnes cedrinis tabulis cõstratæ partim saxo quadrato decemcubitali cõstructæ, partim ita vt solent regiæ vel tẽpla, incrustatæ pretioso marmore quod è locis eo nomine celebribus apportatur. Et [d] tribus quidem ordinib. aulæis Babylonicis prætexebãtur: quartus verò sculptorum admirabile artificiũ ostẽtabat, in quo effictæ erant variæ arborũ ac plãtarum species, frondibus & foliis tanta subtilitate expressis vt agitari quodammodo viderẽtur. Reliquum verò quod supererat vsq; ad lacunar, opere albario tectũ, & discoloribus pictu ris erat variegatum. Præter [e] hæc erãt & alia cubicula ad voluptatẽ facta & porticus ad ornatũ regiæ longissimæ, in quibus splendidissima triclinia referta auro. vt q̃ aurea suppellectili ad omne regij cõuiuij ministeriũ erant instructissima. Difficile est enumerare amplitudinem ac varietatem aularũ, tam maiorũ quàm mediocrium, tũ quæ sub terra latebant, quæve in aë-

An. mundi 2941. *Ante Christum nat.* 1023.

a *Basilica.*

b *Tribunal.*

c *Regina domus aliaque aulæ.*

d *Ornamenta Solomonis regia.*

e *Cubicula ad voluptatem facta aurea suppellectili rẽferta.*

3. Reg. 10.

Mun. mundi 2941. Ante Chri. Summat. 1031.

rem elegantissimè attollebantur. In summa totum ædificium è marmore candido & cedro, & auro atq; argento constabat, dispositis per parietes & laquearia variis lapillis auro inclusis, quemadmodum & in ornatu templi factũ fuerat. Quin [a] & ex ebore factum erat præg: ãde solium cælatum, specie tribunalis, quod sex gradib. ascendebatur in quorũ singulis in extremitatibus leonum effigies erãt impositæ, totidem aliis supernè imminẽtibus, qua verò parte Rex insidebat, manuũ effigies eũ excipiebãt: & qua reclinabatur, dimidiatus erat iuuencus tergum suum respiciens: totúmq; tribunal auro coagmentatum erat. Hæc opera Solomõ viginti annis perfecit, conferente magnã auri vim, maio rẽ argenti Iromo Tyriorum rege, & præter hęc cedri atque pinus materiẽ. Sed [b] ipse maximis donis Iromum est remuneratus, singulis annis frumentum ei mittẽs & vinum atque oleũ, quibus maximè opus habebat, vt diximus, eo quod insulã incoleret. Præterea Galileæ oppida, numero viginti nõ esse procul à Tyro dissita ei donauit, quæ cũ ille perlustrata satis cõsideraſſet & non valde probasset, renunciari iussit Solomoni, sibi nõ esse opus eis oppidis, & ex eo terra Chabalõ est appellata, voce Phœnicũ lingua id quod displicet significante. Quæstiones [c] etiã ænigmaticas Tyrius Rex ad Solomonẽ transmisit, rogans vt eas explicaret, & dubitationẽ sibi omnem eximeret. At ille callens huiusmodi rerum ac natura prudentissimus, nihil inexplicatum relinquebat: sed omnia ratione peruincens, & perscrutatus eorum intellectum, apertissimè declarabat. Meminit horum duorum Regum & Menander, qui è Phœnicum lingua annales Tyriorum in Græcum sermonem est interpretatus, in hũc modum scribẽs:

a Solomonis solium ex ebore factũ.

3. Reg. 5. b Gratitudo Solomonis erga Iromũ pro acceptis beneficiis.

3 Reg. 9. 3. Reg 5. c Solomõ Tyrio Regi ænigmata quædã explicat.

d Menander Historiographus Solomonis & Iromi meminit.

-Defun-

Defuncto Abibalo succeſſit in regnum filius Iromus, qui vixit annos quinquaginta tres, & regnauit annos triginta quatuor. hic aggeſſit ad inſulam agrum qui dicitur amplus, & aureã columnam in Iouis delubro dedicauit. idé materiem multam in monte Libano excidit ad contegenda templa, & demolitus antiqua templa, Herculi & Aſtartæ noua inſtaurauit, primúſq; Herculi ſtatuam erexit menſe peritio. Deinde expeditione cõtra Eyceos ſuſcepta, quòd debita tributa non perſoluerẽt, ſubactis illis victor eſt domum reuerſus. Huius tẽporibus erat Abdemonus adoleſcens, qui problemata à Solomone Hieroſolymorũ Rege iniũcta diſſoluebat. Meminit [a] & Dius ſic ſcribẽs. Abibalo defũcto filius eius Iromus regnũ excepit. Is oriẽtalem vrbis partem aggeribus auxit, & eo pacto pomœria protulit, templũ quoque Iouis Olympij: quod antè ſeparatum erat, medio ſpacio repleto aggeribus cum vrbe cõiũxit, & aureis donariis ornauit. conſcenſo deinde Libano materiem ad ſtructuram templorũ cæcidit. Additque [b] Solomonem Hieroſolymorũ Regem ad hunc Iromum ænigmata miſiſſe, ſolutionem eorũ poſtulantem: quòd cũ ille nõ valuiſſet, magna pecunia mulctatum eſſe. Deinde per Abdemonum quendam virum Tyrium propoſita explicuiſſe, & ipſum alia propoſuiſſe: in quibus ſoluendis quum Solomon hæreret, maiorẽ etiam pecuniam eum illi remiſiſſe. Et Dius quidem ita ſcribit. Cæterùm [c] Rex quum videret mœnia Hieroſolymorum turribus & propugnaculis ad ſecuritatem egere, nec ea dignitati vrbis ſatis reſpondere, & muros inſtauratuit, & turres magnas in eis erexit.

Condidit [d] etiam vrbes vel præcipuis annumerandas, Aſorum [e] & Magedonem, & tertiam

Ann. mundi 2941. Ante Chriſtum natum. 1023.

a *Dius Iromi meminit.*

d *Dius de Solomone.*

e *Solomon Hieroſolymis muros inſtaurat, & turres erigit.* Hedio & Ruffinus Cap. 6.

d *Solomõ vrbes aliquot condit.*

e *Aſorum, Magedo, Gazara.*

An. mundi 2941 Ante Christum nat. 1023.

Gazara Palæſtinæ vrbẽ, quã Pharao Rex Ægypti bello aggreſſus expugnauerat, occiſiſq; ad vnũ habitatoribus diruerat, ac deinde filiæ ſuæ Solomoni nuptæ dono dederat. quamobrem denuò Rex eã exædificauit, quòd eſſet natura munita, & ad bella rerúmq; nouitates opportuna. Nec procul inde alias duas vrbes condidit, quarum altera [a] Betachora, altera [b] Baleth vocabatur. necnõ & alias ad receſſus voluptarios aptas ob aeris temperiẽ fructuúmq; vbertatem, & perennib. aquis irriguas. Ingreſſus deinde in deſertum quod eſt ſuper Syriam, eiúſq; regionis potitus, vrbem ibi maximam condidit, duorũ dierum itinere à ſuperiore Syria diſtantem, ab Euphrate verò vnius, ad magnam autem Babylonem inde ſex dierũ via protendebatur. Quare autem à reliquis cultę Syriæ partib. hęc vrbs tam procul habitetur, cauſa eſt hæc, quòd mediterranea per deſertum petentibus, ibi demũ fontes ac putei reperiũtur. Hac igitur vrbe extructa, & mœnibus validiſſimis cincta, Thamadoram [c] eam appellauit, quo nomine etiã nunc à Syris vocitatur. Græci Palmirã nominant. Atque hæc fuerũt per id tempus Solomonis opera. Nunc quoniam video multos quærere, quî factum ſit vt omnes Ægyptiorum Reges à Minęo ille qui Memphin condidit, quíque multis annis auum noſtrum Abrahamum præceſſit, vſque ad Solomonis tempora, per mille trecẽtos & amplius annos [d] Pharaones dicti ſint, à quodã Rege nomine deſumpto: operæ preciũ exiſtimo eorum ignorantiæ mederi, & manifeſtam huius appellationis cauſam reddere. Pharao Regem Ægyptiis ſonat. Opinor autẽ ipſos à pueritia nominibus aliis diſcretos, quàm primũ Reges creati fuerint, poteſtatis eius nomen patriæ linguæ vernaculo aſſumere. Nam & Alexan-

a *Betachora.*
b *Baleth.*
c *Thadamora, ſiue Palmira.*
d *Ægyptiorum Reges cur Pharaones dicti.*

lexandrini Reges aliis prius nominibus vocati post assumptum regnum vocati sunt Ptolemæi à primo eius vrbis Rege & Romanorum imperatores alioquin gentilia nomina habētes, Cæsares [b] appellātur, principatus & honoris vocabulo, posthabito illo priore quod à parentibus hereditariū in eos demanauit. Et hinc est, ni fallor, quòd Herodotus Halicarnasseus cum ccexxx. Reges post Minæū Memphis conditorē deinceps successisse dixerit. nomina [c] eorū nō recensuit, quia Pharaones vocati sint omnes. Quum enim post hos mulier imperiū arripuisset, nomē eius ponit Nicaulem, nimirum ea de causa quòd cùm soli mares huius appellationis essent capaces, & non etiam fœmina, oportuit peculiare ipsis nomen dicere. Ego verò in nostræ gentis commentariis reperi, quòd post Solomonis socerum Pharaonē nemo Ægyptiorū Regū amplius hoc nomine sit vocatus: & [d] quæ post illum venerit ad Solomonem iam dicta mulier, quæ tum Ægypti simul ac Æthiopię regnum obtinebat. Sed de hac paulo post dicemus: nūc verò ideo hæc memoraui, vt ostenderem nostros libros & Ægyptiorū in multis cōsentire. Solomon [e] autē Rex reliquias Chananæorum quæ Libanum montem vsque ad vrbem Amathen colebant, & imperiū eius detrectabant, sub ditionē suam redactas tributa pendere coegit, & per singulos annos certum numerum seruorum & colonorum, qui per agros distribuerentur, exegit. Hebræorum enim nemo ad seruiles operas adigebatur: nec erat æquum, vt cùm tam multas gētes Deus sub eorū imperium subdidisset, ex his potiùs quàm deuictis eiusmodi conditionis homines cēserentur: sed omnes arma & currus atq. equos & rē militarē tractare malebant. Chananæis [f] verò quos

An. mundi 2953. *Ante Christum nat.* 1011.

a *Ptolemæi*
b *Cæsares.*
c *Herodotus Ægyptiorum Regū nomina non recensuit.*
d *Nicaule Ægypti & Æthiopiæ Regina ad Solomonem venit.* 3. Reg. 10.
e *Solomon Chananæorū reliquias tributum pendere cogit.* 3. Reg. 10.
f *Hebræorū libertas, & Chananæorū seruitus.*

An. mundi 2953. Ante Chri. nat. 1021.

ad seruitutẽ abduxit, sexcentos præfectos præposuit, qui procuratores essẽt regij, & sua cuiq. opera atque negocia prescriberent. Quin [a] & classem Rex in Ægyptio sinu ædificauit, in quodam loco ad mare rubrũ, qui nominatur Asiongaber. Hæc nunc Berenice vocatur: nõ procul ab Elena vrbe, quæ regio tum in Hebræorũ ditione censebatur. Et in hac quoq; classe munificentia Iromi Regis amici fuit vsui. Viros enim gubernatores & nauticæ rei peritos ei misit quotquot voluit, qui nauigãtes cum Regiis procuratoribus in regionẽ Indiæ, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurũ illi adferrent. hi collectis circiter quadringentis talẽtis retrò ad Regem sunt reuersi. Interim [b] ad Ægypti Æthiopiæq. Reginã, mulierẽ sapientiæ studiosam, & cætera quoq; egregiã, Solomonis virtutum ac sapiẽtiæ fama delata, cupiditas eã incessit coram visendi: sic enim fore vt experimento, non rumoribus crederet, qui sæpenumero falsi eo quòd toti à fide renunciantium pendeant, paulo post euanescunt: decreuitq; suscepta longinqua peregrinatione illius sapientia perfrui, & de rebus arduis cũ eo disserere. Venit igitur Hierosolyma splendido & opulento apparatu. Adducebat enim secũ camelos onustos auro & variis aromatibus lapillisq; pretiosis. Rex verò honorificẽtissimè exceptam, & in cæteris comiter ac liberaliter habuit, & [c] propositiones illius pro sua prudẽtia facilè explicãs, opinione citius dissoluebat. At illa stupebat ad Regis sapientiam, tanto maiorẽ experta quàm audierat: magisque etiam admirabatur regiam tam elegantem ac magnificam, & tam bellè dispositum ædificiorum ordinem quòd hic quoque ingenium Regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata est quàm aulam, cui cognomẽ

a Solomonis classis.

3. Reg. 10.

b Ægypti & Æthiopiæ Regina ad Solomonem venit.

c Solomon Reginæ animi magna cum prudentia explicat. de Æthiopiæ Reginæ Solomonis sapientiam stupet.

men Saltus Libani, & quotidianos conuiuiorũ sumptus tam dapsiles apparatúmque ministerij, nã & cultu erant decentissimo, & per quàm scitè omnia administrabant. Nec minor fuit admiratio dum quotidiana sacrificia videret quãtáq; cura & religione sacerdotes ac Leuitæ circa ea versarentur. Hæc [a] quotidie contẽplando vehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud Regem ingenuè fassa est, quantopere huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, Rex, quæ auditu percipiuntur cunctãtius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ vel intra te sunt reposita, sapientia videlicet, ac prudentia, vel tam amplum regnũ tibi suppeditat, non vana fama ad nos perlata est: sed quum esset vera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens video. Quamuis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamẽ res ita pro dignitate repræsentare, sicut nunc oculis nostris subiiciuntur. de me quidem fatendum est, quòd cùm de fide eius hæsitassem, ne forte aliquid affingeret, nunc longè maiora eis conspexi. Macti tãta felicitate Hebræi, macti amici ac familiares tui, quibus perpetuò sapientia tua frui datum est. Laudandus Deus qui regionem hanc & habitatores eius adeò dilexit, vt te Regem eis præficeret. Nec [b] contenta verbis indicasse quanti Regem faceret, etiam muneribus suam erga illum obseruantiam testari voluit. Viginti enim auri talenta ei donauit, & aromatũ vim magnæ æstimationis, lapillorúmque pretiosissimorum. Aiunt etiam quod balsami plantam, cuius hodie quoque ferax est nostra regio, illius Reginæ munificentiæ ferri acceptã oporteat. Nec [c] minora fuêre quæ ipsa à Rege cepit, optione eiã illi permissa. nihil enim roganti negatum est:

Ann. mundi 2953. *Ante Chr. Nam nat.* 1011.

a *Æthiopia Regina Salomonis prudentiam & sapientiam laudat.*

b *Salomonẽ Regina splẽdida munera donat.*

c *Salomon Regina liberalitatẽ remunerat.*

Hedio & Ruffino cap. 7.

An. mundi 2953. Ante Christum nat. 1051.

sed libentius quam illa peteret largiens, insignem præ se tulit liberalitatē. Atque ita Ægyptiorum Regina datis simul & acceptis amplissimis muneribus in patrium solum reuertitur. Per [a] idē tempus allatis ex Aurea, sicut vocāt, terra gemmis & lignis pineis, ex hac materie Rex fulcra templi ac regiæ fecit, eiúsque parte vsus est ad instrumenta musica, cinnyras & nabla, quibus Leuitæ diuinos hymnos solent accinere. nunquam enim antehac tam elegans apportata fuerat. Sed nemo sic cogitet, quæ nunc pinea ligna vocātur, quæue ad illiciendos emptores hac appellatione māgonizant negociatores, illis esse similia. illa enim aspectu ficulnam materiam referunt, nisi quòd candidiora sunt & fulgentiora: id quod admonere officij nostri duximus, ne quis per ignorantiam in his discernendis fallatur, quandoquidem res Solomonis in huius materiei mentionem nos induxerunt. Eadem classis attulit Regi auri talenta DCLXVI. non annumerato quod priuatim negociatores mercati sunt, nec eo quod toparchæ & Reges Arabiæ dono illi miserunt. Ex eo fecit ducenta scuta fusilia singula sexcentos siclos pendentia, & trecentos clypeos, quorum singuli trecentas minas penderent: atque hæc omnia in aula Saltus Libani vocata reposuit. Sed & pocula ex auro solido parauit, & è lapide pretioso, in vsum conuiuij singulari arte fabrefacta, reliquámque omnem suppellectilem regiam ex auro fieri curauit. Nullum enim tum argento in commerciis erat precium. Multa enim nauigia Rex in mari, quod vocatur Tharsicum, habuit, quæ ad remotas gentes merces varias deferre iussit, pro quibus exportatis aurum & argentum Regi referebant, multúmq; eboris, & mācipia Æthiopica & simias. Ea [b] nauigatio

[a] *Ligna pretiosa Solomoni allata.*

[b] *Solomonis naues in itinere triennium absumebant.*

tio in itu ac reditu triennium integrum absumebat. Fama etiam celerrima per omnes circumquaque regiones de Solomonis virtutibus ac sapiẽtia diuagabatur: quae exciti pleriq; Reges, quo certiores de iã dictis fierent, visendi eius cupidine flagrabant & exquisita munificẽtia studiosos eius se declarabant. Mittebãtur a vasa tã aurea quàm argentea, & vestes purpureae, & omne genus aromata: equi b praeterea currúsq. & muli subuehẽdis sarcinis, qui vel robore vel pulchritudine Regi placituri videbãtur: vt ad eum equorum ac curruum numerum, quẽ iam antè habuerat, ex donaticiis quadringenti currus accederẽt. Habuit enim prius currus mille equorum viginti millia. hi quum pulcherrimi fuere, tum ad cursum exercitatissimi, vt collati ad cęteros omnes post se relinquerẽt. His decus addebant equites, flos iuuentutis, procera statura, promissóq. capillitio conspicui, & tunicas è sarrana purpura induti. adhaec ramẽtis auri capillũ quotidie spargebãt, vt ad solarium radiorum contactum fulgor à capitibus eorũ reflecteretur. Hi armati & pharetris succincti regium currum stipabant, quo sublimis inuectus, & amictus veste cãdida manè solebat vrbem egredi. aberat ab Hierosolymis duorũ schœnorum spacio prædium nomine c Hettan: hortis & inductis fontibus amœnum simul ac opulentum. in eum locũ vectari delectabatur. Diuina autem quadam diligentia & prouidẽtia rebus in omnibus vtebatur, & cum esset elegantiarum amator, ne viarum quidem curam prætermisit. sed & harum quotquot Hierosolyma regiae sedem ducebant, silice d cõstrauit, tũ vt vltro citróque commeãtibus essent faciles, tum ad ostentandam hac quoque parte principatus sui magnificentiam. Distributísq. oppida-

An. mundi 2953. *Ante Chri.* nat. 1011.

a *Solomoni plerique Reges exquisita munera mittunt.*

b *Munera Solomoni allata, eiúsq. equitatus.*

c *Hettan.*

d *Via circa Hierosolyma silice strata.*

An. mundi 2964. Ante Christum natum 1000.

tim curribus, & in singula certo numero ad alendum præfinito, circa se quidē paucos reseruauit: loca verò vbi alebantur. [a] curruū oppida appellauit. Argenti [b] etiā tantam copiam Hierosolymis esse fecit, quanta fuit saxorum: & cedros arbores ante hac nūquam in Iudæa visas, in cāpis eius adeò multiplicauit, vt moros numero æquarent. Mandauit [c] etiam negotiatoribus Ægyptiacis vt equos venales ad se adducerent, in singulas bigas sexcentarum argēti drachmarum pretio constituto: quos deinde ad Syriæ Reges & transeuphratenses mittere solebat. Quúmque esset omnium Regū gloriosissimus & piissimus, & opibus ac prudētia omnes superasset, qui ante illum rem Hebræorum administrauerant, deterior factus est ante obitum: & à patrijs moribus desciscendo, indignum antè gestis rebus vitæ exitum habuit. Nam [d] insaniens in mulieres, & in rebus venereis immodicus, nō cōtentus suæ regionis mulieribus, multas externæ originis duxit, Sidonias, Tyrias, Ammanitidas, Idumæas: atque ita contēptis semel Mosis institutis, quæ nōnisi gētis eiusdem coniuges permittebant, illarum deos colere cœpit, amori earum hoc tribuens. Atqui hāc ipsam rē legislator prȩcauere voluerat, ne per hanc occasionem peregrinis implicarētur ritibus, néve relicto patrij numinis cultu, ad illarum religiones se transferrent. Sed hæc Solomon contempsit, voluptate irrationali victus: ductísque vxorib. è principibus virísque illustribus prognatis septingentis numero, & cōcubinis trecentis, & in his Ægyptiorū Regis filia, adeò consuetudine earū est captus, vt ritus earum imitaretur, quò magis illis hoc argumento fidem amoris ac beneuolentiæ faceret, ætate deinde prouectior, & mēte iā paulatim

a *Oppida curruum.*

b *Argenti Solomonis tempore, copia.*

c *Equi Ægyptiaci.*

d *Regum 11. Solomon exteras maximo sibi iungens, ab iis seducitur.*

Ann. mundi 2964. Ante Christum nat. 1000.

latim senescente, magis etiã patriæ religionis oblitus cultum Dei sui neglexit, & mulierũ exteratum ritibus assuenit: quamuis iã ante quoque à præscripto legum discessérat, quando æreas boum effigies basi maris illius addiderat, sicut solio suo leonum post apposuit. Nã neque illa fas erat facere. Cũmq; domesticum haberet exemplum pulcherrimum parentis virtutẽ, & gloriam quam propter pietatem ad posteros reliquerat, discedens ab eius imitatione, idque bis in somnis monitus sequi paterna vestigia, mortem ingloriũ oppetiit. Venit itaq; ad illũ propheta missus à Deo, dicens [a] neq; clam esse eius impietatem, neque diutius impunitam fore: viuo tamen regnũ non auferendum, quando patri eius diuinitus sit promissum non aliũ successorem futurum: sed post hunc defunctum filium pœnas daturum: ita tamẽ vt non vniuersum regnum deficeret, sed decem solæ tribus seruo ipsius cederent, reliquæ duæ penes nepotem Dauidis remanerent, idq; ipsius aui respectu, & vrbis Hierosolymorum in qua Deus tẽplum sibi elegisset. His auditis Solomon vehementer perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hactenus suscipiebatur, in cõtrariũ vergẽte. Nec multum temporis post hanc prophetæ denunciationẽ est elapsum, dũ hostis eis, Deo sic volente, exortus est, cui nomen [b] Aderus, Regi infensus ob causã hanc. Idumæus fuit genere, & è regio stemmate. Cũmq; Ioabus copiarum Dauidis imperator Idumeã subigeret, omnibus eius gentis, qui per ætatẽ arma ferre possent, interfectione intra semestre deletis, hic etiam tũ adolescentulus ad Pharaonem Ægyptiorum Regem euasit. ab eo comiter exceptus, & domũ & agros ex quorum reditibus viueret, munificentia illius est cõsecutus: & postquam ado-

a *Deus Salomoni immittendo, ob Deos alienos reuocet.*

b *Aderus Salomoni infensus.*

c *Aderus in Ægyptum profugit.*

An. mundi. 2964. *Ante Christum nat.* 1000.

leuit tam carus ei factus est, vt Rex cõiugis suę sororem, nomine Taphinem, nuptum ei traderet: ex qua filius natus, cum Regis liberis est educatus. Porrò [a] accepto in Ægypto de Dauidis & Ioabi morte nuncio, adiit, rogans vt sibi in patriam reuerti permitteret. Rege autem percontante quid illi deesset, quáve sua iniuria prouocatus relinquere amicum benè meritum cuperet, etsi non semel id petitũ, impetrare tamen tunc nequaquam valuit. Sed cùm iam res Solomonis labare inciperent, Deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nutu Pharao difficilem se hactenus præbuerat, Aderus [b] impetrato à suo Rege commeatu, in Idumæã reuertitur. & cum nõ posset gentem suam ad defectionẽ à Solomone perpellere, eo quòd validis præsidiis impositis in officio contineretur, nec liceret impunè res nouas ibi moliri, profectus inde in Syriam se contulit. Vbi [c] cum incidisset in quendam Razarum, qui defciuerat à Sophenæ Rege Adrazaro, & eas terras cum latronum manu incursionibus populabatur, societatem cum homine iniit: cuius ope occupata ea parte Syriæ, Rex declaratus, Israelitarum ditionem crebrò irrumpendo, viuo adhuc Solomone rapinis omnia miscebat & cædibus. Et quasi parum esset Hebræus vnus hostis externus, domi [d] exitit qui Solomonem infestaret, Hieroboamus Nabataei filius, veteri quodam oraculo ad res nouandas excitatus. Cum enim patre orbatus adolescens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa eius indole, præfecit eum fabricæ murorum, quando Hierosolyma mœnibus cingebat. Eius operis curam tanta solertia gessit, vt Rex, comprobata hominis industria, præmio dignum ducẽs, cum Iosephi tribui præficeret. Ad quam

a *Aderum Pharaonem vt sibi in patriam reuerti permittat, orat.*

b *Aderus in Idumaã reuertitur, inde in Syriam se confert.*

c *Razarum cum Adrazaro hostis Solomonis.*

d *Hieroboamus Solomonem infestat.*

dum

dum Hierosolymis egressus iter faceret, obuiam [a] ei fit Propheta nomine Achaia, Silunte oppido oriundus. Is salutatum eum de via paulum seduxit in rus quoddam diuertens, in quo tum nemo alius aderat: scissoque in duodecim frusta pallio quo ipse amiciebatur, iussit Hieroboamum decem inde sumere, præfatus Deum hoc iubere. Ille, inquit, scisso imperio Solomonis, eius filio propter promissionem Dauidi factam tribum vnam cum altera ei contigua daturus est: tibi verò decem propter Solomonis peccatum, qui mulieribus & diis earum totum se deuouit. Quare sciens causam propter quam Deus ab illo est alienatus, iustitiã colito, & legum perpetuus custos ac conseruator esto, cum pietatis ac religionis præmium maximum tibi sit propositum, nimirum vt tantus euadas, quãtum scis Dauidẽ prius fuisse. His Prophetæ verbis erectus ad spes magnas Hieroboamus, cum esset alioqui ambitioso & inquieto ingenio, quamprimum in suam prouinciam prouenit, non immemor præsagij Prophetici solicitare populũ cœpit, vt à Solomone deficeret, ipsique principarum deferret. Cuius conatibus & insidiis cognitis Solomon volebat eum comprehensum occidere. At [b] ille ad Susacum Ægypti Regem profugus & præsens periculũ euasit, & manendo illic vsque Solomonis obitum regno se Israelitico incolumem seruauit.

An. mundi 2971. Ante Christum nat. 993.

[a] *Achia Propheta Hieroboamum decem tribuum Regem futurũ ostendit.*

[b] *Hieroboamus in Ægyptum profugit, vbi vsque ad Solomonis obitum manet.*

Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum Regem facit.

CAP. III.

SOlomon [c] autẽ iam admodum senex moritur, exactis regni annis octuaginta, vitæ verò nonaginta quatuor: sepelituríq; Hierosolymis,

[c] *Mors Solomonis.*

Ab. mundo 2971. *Ante Christum nat.* 995.

omnium Regum feliciſſimus & opulentiſſimus atq; prudentiſſimus, excepto peccato, ad quod iam ſenescens à mulieribus eſt pertractus, de quo & conſecutis mox Hebræorum calamitatibus ſatis dictum eſt. Cæterũ defuncto Solomone, & ſuccedente in principatum eius filio Roboamo, quem è Noma Ammanitici generis muliere ſuſceperat, mox quidam è proceribus in Ægyptum miſerunt, qui Hieroboamum reuocarent. qui cum ad eos in vrbem Sicima veniſſet, etiam Roboamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu Iſraelitarum illic habito, regnum de populi conſenſu accipere. Accedunt [a] itaq; illum principes populi vnà cum Hieroboamo, rogantes vt aliquid de ſeruitio remitteret, & patre ſuo vellet eſſe mitior. Graui enim illius iugo ſe preſſos fuiſſe. Sic enim firmius ei fore imperium, ſi amari mallet quàm metui. Ille poſt triduum ad poſtulata reſponſurum ſe pollicitus, ſtatim in ſuſpicionẽ venit, quòd ſine mora votis eorum non annuiſſet. Decere enim eius ætatem putabant, procliuem eſſe ad benè merendum. nonnihil tamen ſpei ſuberat, quòd non ſtatim eſſent repulſam paſſi. Interim [b] ille conuocatis paternis amicis conſultabat, quale reſponſum populo dari oporteat. qui quum benè ipſi cuperent, & populi naturam probè callerent, ſuaſerunt, vt comiter populũ alloquereꝛtur, & poſito aliquantiſper faſtu regio, ad captandam multitudinis gratiam ſe accommodaret. hac enim arte captos facilè illũ amaturos, quòd natura ita comparatũ ſit, vt ſubiecti delectentur Regibus manſueris, & de ſuo faſtigio nonnihil ſe demittentibus. Ibi Deus ſine dubio mentem ademit homini, cui tam vtilis in omne tempus ſententia certè ad præſens ambienti regnum neceſſaria, non probabatur: ſed

Hedio & Ruffinus Cap. 8. al. 4.

3. *Reg.* 12.

a *Populus à Roboamo onerum mitigationem petit.*

b *Seniorum conſilium ſalutare.*

accitis

accitis æqualibus suis iuuenibus, & exposito se- Ann. mundi
niorum consilio, quid ipsis videretur, proferre 2971.
iussit. Illi, quia nec per ætatẽ poterãt, nec Deus Ante Chri-
sinebat, vlteriora cernere, autores ei fiũt sic ad stum nat.
populũ respondendi: minimum digitum ipsius 993.
crassiorem esse quàm patris lumbi fuerint: & si
ab illo duriter habitos se putarent, durius etiã
in posterum tractandos esse: & si ab illo scuticeis cæsi fuissent, expectandũ vt ab illo scorpionibus flagellarentur. His delectatus Rex, & ratus decere maiestatem principatus tale responsum, postquam tertia die populus ad audiendũ conuenit, omnibus expectatione suspensis, & existimantibus benignum aliquid sibi proponendum, omisso amicorum cõsilio, ex [a] iuuenum sententia respondit, non sine Dei voluntate, vt Achiæ vaticinium suus euentus sequeretur. Icti enim velut ferro iam duris verbis nõ secus ac si minis ad rem iã esset peruentum, per indignationem vno ore exclamant, nihil [b] sibi futurum amplius cum Dauidis progenie, haberet ipse templum quod pater exstruxisset, manifestè defectionem præ se ferentes. Adeóque pertinax ira fuit, vt Adoramum quæstorem regium, missum ad excusandum iuuenilis linguæ petulãtiam, placandósq; concitati vulgi animos, ne auditum quidem lapidibus obruerint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, se in famulo saxis impetitum, veritúsq; ne cõceptum semel odiũ in ipsius caput effunderetur, trepidè conscenso curru quantum potuit, Hierosolyma properauit. Et Iudæ quidem ac Beniamis tribus communibus suffragiis Regem eum eligunt: reliqua verò multitudo, ex illo die alienata à progenie Dauidis, Hieroboamo imperium detulit. Id [c] Roboamus ægrè ferens, conuentu duarum tribuum sibi subditarum

a *Iuniorum consilium, quod Roboã, seniorũ spreto, sequitur.*

b *Israelitæ petitionem suæ repulsam passi à Roboamo deficiunt.*

c *Roboam apostatas vbi retractare à proposito abstinere iubent.*

An. mundi 2971. *Ante Christum nat.* 993.

indicto, & delectu CXXX. millium habito, conaturus erat reliquas decem vi ad officium retrahere, nisi Deus per Prophetã interceſſiſſet, admonens nefas eſſe ciuile bellũ mouere, præſertim cum Deo volente populus ab eo defeciſſet. Nunc[a] prius Hieroboami Iſraelitarum Regis geſta, ac tum demum res Roboami duarum tribuum Regis dicemus, ſerie narrationis ita poſtulante. Ergo Hieroboamus regia Sicimis conſtructa, in ibi domicilium optauit: nec eo contentus, apud Phanuelam vrbem aliud ædificauit. Nec multo poſt inſtante Scenopegia, cogitans ſecum, quòd ſi permitteret populo Hieroſolymitanam profectionem, & feſti illic celebrandi poteſtatem faceret, populus captus religione templi & ceremoniis, facilè mutata voluntate, ſéque relicto ad priorem regem accedere poſſet, idque non dominationi ſuæ tãtum, verum etiam vitæ periculoſum foret, ſtatuit hoc modo rebus ſuis conſulere. Duas[b] vitulas ex auro fecit, & conſtructis totidem delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum ſitum eſt ad minoris Iordanis fontem, effigies illas vtrobiq; conſecrauit: & conuentu indicto decem tribuum, quibus ipſe præerat, pro concione, in hunc modum eas eſt allocutus. Viri populares,[c] notum vobis exiſtimo, quòd nullus locus Deo eſt vacuus, & quòd is nullo certo loco includitur: ſed vbique nota exaudit, vbiq; cultores ſuos reſpicit. Quare nõ placet mihi, hoc tempore vos Hieroſolyma vrbem infenſam longo itinere proficiſci religionis ergò. Homo illud templum ſtatuit, quemadmodũ & ego duas aureas vitulas cõſecraui, alteram in Bethelis, alterã in Dana, vt pro locorum opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas cõfluentes, illic Deum ritè adore-

a *Regia Ieroboami.*

b *Vitula Ieroboami cur facta.*

c *Ieroboam idolalatriæ ſuaſor.*

tis.

tis. Nec deerunt Sacerdotes ac Leuitæ ex vobis per me designati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicunq. ex vobis Sacerdotium ambit, vitulum & arietem Deo mactet, quo ritu ferunt etiam primum sacerdotem Aaronem creatum esse. His verbis populum decepit, autor ei factus patriæ religionis deserendæ: quæ causa [a] fuit Hebræis omnium calamitatum, vt bello ab exteris gentibus deuicti, postremò in captiuitatem abducerentur, sicut suo loco dicetur. Porrò appetente iam septimi mensis festiuitate, volens & ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à duabus tribubus Hierosolymis celebrabatur, ante vitulam altare posuit: móxque assumpta Pontificis persona, cum suis sacerdotibus ad illud ascendit. Cúmque iam holocautomata in conspectu totius populi pararet incendere, Deo mittente superuenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon. Is in mediam multitudinem progressus, audiente Rege ad altare sermonem vertit. Altare, altare, hæc dicit Dominus. Exorietur [b] quidam de genere Dauidis, Iosias nomine, is mactabit super te falsos sacerdotes illius temporis, & impostorum ad impietatem populum seducentium ossa super te incendet. Et vt nemini dubium sit prædictionem hanc non esse vanam, prodigio confirmabitur. Rumpetur [c] altare hoc, & adipes victimarum in eo congesti in humum effundentur. His prophetæ verbis irritatus Rex, intendit in eum manum, iubens hominem comprehendi: móxque [d] sideratum brachium diriguit, vt reducere manum non posset, torpente membro, haud secus quàm si esset exanime. Altare quoque diruptum impositas victimas effudit, ita vt vates Dei prædixerat. Ibi Rex videns hominem veridicum

An. mundi 2971. Ante Christum nat. 993.

a *Neglectus cultus diuini omnium malorum causa.* 3. Reg. 13.

b *Vaticinium contra altare in Bethel.*

c *Miraculo vaticinium cõfirmatur.*

d *Emortua dextra sanitas restituitur.*

An. mundi 2971. *Ante Christum natum* 993.

esse ac diuinum, rogauit eum, vt Deum exoraret, quò affectæ dexteræ vigorem pristinũ redderet, quod cum ita factum esset, lætus receptæ sanitate, rogabat prophetã vt cum eo prandere dignaretur. excusauit Iadon, negans se in ea vrbe panem aut vinum sumpturum. id enim sibi contra interdictum Dei non licere. vetitum etiam ne per eandem viam reuertatur quà venerat. Rex autem miratus viri continentiam, eò magis de se cœpit esse solicitus, ex his quæ viderat & audierat, parum felicem rerum suarum exitum augurans. Erat [a] in ea vrbe malus quidam Pseudopropheta, quem Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiam loquente. hic tum decumbebat, quòd esset senio languidus, cũmque audisset à filiis de aduentu prophetæ à Hierosolymis, & prodigiis per eũ patratis, & quòd Hieroboamus emortuam dextram ad illius preces sanam recepisset: veritus ne Rex de hospite melius quàm de se opinaretur, mandauit filiis vt euestigio asinum stratum ad iter sibi expedirent. quibus impigrè iussa exsecutis, conscenso iumento per vestigia prophetæ properabat. quem assecutus interquiescentem sub quercu patula & vmbrosa, primò salutauit: deinde expostulauit eum eo quòd non ad se diuertisset, hospitalitate fruiturus. quo referente vetitum se à Deo, ne apud quenquam in ea vrbe cibum sumeret: certè apud me, inquit, licuit sumere. nam ego quoque propheta sum eiusdem cuius tu cultor numinis. & nunc ipsius iussu venio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali excepturus. Tum vates mentienti credens reuertitur. Adhuc autem illis prandentibus & familiari sermone se oblectantibus, Deus apparuit Iadoni, pœnam inobedientiæ, pœnæque modum, denun-

Hedio & Ruffinus cap. 9.

[a] *Propheta ad Ieroboamum missus per mendacium reducitur.*

denuncians. Fore [a] enim vt in itinere à leone discerpatur, nec in paternũ monumentũ inferatur. Hæc autem Deo volente, contigisse opinor, quòd minus apud Hieroboamum Iadonis verba fidem inuenirent, de mendacio suspecti. Nam redeunti Hierosolymã, leo factus obuiã, detractum de iumento necauit, nihil læso asino imo & illũ & prophetæ cadauer seruabat accubans, donec viatores quidã rem visam pseudoprophetę renunciauerũt. Tum ille filiis in hoc missis corpus eius in vrbem reportauit, inibiq; magnificè sepeliit, monitis filiis vt se quoque post mortem in idem monumentum inferrẽt. Vera enim esse quæcunq; ille præcecinisset, de vrbe illa & altari, & Sacerdotibus Pseudoprophetis, ad se autem nullam post mortem iniuriam peruenturam, propter communem cum illo sepulturam confuso ossium discrimine. Post iusta funebria Prophetę reddita, & iniuncta filiis mandata, cũ esset vir malus & impius, Hieroboamum adit, & quid ita, inquit, istius fatui turbatus es sermonibus? Illo [b] verò de altari & sua ipsius manu referente, ac verè hominẽ Dei vatẽmq; optimum vocitante, cœpit hanc eius opinionẽ maliciosè labefactare, & probabilibus rationibus rei veritatem offuscare. Aiebat enim præ lassitudine manum eius obtorpuisse, dũ altari infert victimas, ac deinde post quietem pristinum vigorem recepisse. Altare etiam recentis tum structuræ, quòd tot ac tantarũ victimarum molem non ferret, disruptum concidisse. Postremò vatis mortem indicat, à leone esse necatũ: adeò nihil diuinũ, nec in vita nec in verbis eius, fuisse. His dictis Regi persuasit, & mentẽ eius à Deo & iustis ac piis operib. in totum auersam in extremam impietatem præcipitauit. In tantum enim postea contra omne

An. mundi 2971. Ante Christi nat. 993.

a *Inobedientia prophetæ pœna & sepultura.*

b *Iadonis Prophetiã Ieroboamo Pseudoprophetæ effusi.*

Ann. mundi 2971. *Ante Christum nat.* 933.

ius ac fas debacchatus est, vt nihil aliud quæreret, quàm quomodo in dies magis ac magis semetipse nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso, de Solomonis filio Roboamo iam dicendum. Is [a] duarum tribuum regno potitus, vrbes munitas & magnas condidit, quarum nomina hæc Bethleem, Etame, Thecos, Bethsar, Socho, Odolam, Ipa, Maresa, Zipha, Adoram, Lachis, Azeca, Saræm, Elom, Hebron, omnes in tribu Iudæ sitæ. Alias deinde æquè magnas in Beniamitica sorte muniuit, singulísq; sua præsidia & præfectos imposuit. frumento, vino, oleo, cæterísq. commeatibus abundè instructis. Scutorum etiam & lanceaṛum tantum numerum fabricari curauit, quātus multis millibus sufficeret. Ad hunc Hierosolymis degentem è tota Israelitarū ditione cōfluxerunt, Sacerdotes & Leuitæ, &, quotquot è reliqua plebe erāt boni ac iusti, patrias suas relinquebāt, vt Hierosolymis Deū colere liceret, offensi Hieroboami tyrannide, qui eos ad suarum vitularum adorationem vi adigere volebat. quo factum est, vt Hieroboami regnū integro triennio talibus acceßionib. cresceret. Qui [c] cum ex priore matrimonio cognatæ cuiusdam mulieris tres liberos suscepisset, superduxit postea cognatā aliam, Macham è Thamare Abesalomi filia progenitam, ex qua Abiæ pater factus est: & quamuis etiam ex aliis vxoribus liberos haberet, præ omnibus tamen amauit Macham, erāt enim ei legitimæ vxores octodecim, concubinæ verò triginta, & ex his viginti octo filij, filiæ verò sexaginta. Abiā vetò Machæ filiū successorē sibi designauit, eiúsque fidei thesauros suos & munitissimas quasq. vrbes credidit. Sed vt plerunque solent mortales fortuna blandiente corrūpi, Roboamo quoque idem accidit. Videns [d] enim sui regni tanta in-

Hecatæo & Ruffinus Capp. 30.

a *Roboami vrbes munitæ.* 2. Paral. 11.

b *Pij Israelitæ redeunt ad Roboamum.*

c *Roboami vxores & liberi.*

d *Regis ad exemplum totus componitur orbis.*

ea incrementa, ad iniustas, & impias actiones deflexit, factus cõemptor veræ religionis, ita vt etiã populum in imitationem sui pertraheret: quandoquidẽ ea est rerum humanarũ natura, vt cum principum ac magistratuum moribus etiam subditi deprauentur, quorum modestia ceu norma corrigi debebant, & pro virtutibus vitia eorum sequantur: alioquin nisi eadem quæ Reges faciant, improbare facta illorum videntur: sicut sub Roboamo contigit, populo leges ac pietatem egregiè contemnente, ne iustitiæ studiis Regem suum offenderet.

An. mundi 2975. *Ante Christum nat.* 989.

Susacus Ægyptiorum Rex captis Hierosolymis, diuitias sim vrbis in Ægyptum transportauit.

CAP. IIII.

HAnc cõtumeliam Deus per Susacum Ægyptiorum Regem vltus est, cuius res gestas Herodotus per errorem Sesostri adscribit. hic enim Susacus quinto anno Roboami regni numerosissimum exercitum cõtra illum adduxit: in quo fuisse ferunt currus 10200. equitum 60000. peditũ 400000. eius miles maximè ex Afris cõstabat ac Æthiopibus. Irrumpẽs igitur in Hebræorum regionem, munitissimas Roboami vrbes sponte deditionem facientes in fidem suã recepit, quibus præsidio firmatis, postremo Hierosolyma est aggressus. Roboamus verò vnà cum suis à Susaci exercitu obsessus, versus, ad supplicationes exorare Deum non potuit, vt victoriam annueret, Samæas quoq; Propheta eos terruit, dicens Deum minari deserturũ se illos, qui cultum ipsius priores deseruerãt, quãobrem consternati; & videntes nullam salutis spem reliquam, omnes confiteri cœperunt, iure se à Deo propter impietatem ac legum neglectum destitutos. Deus autem videns eos sic af-

Aliàs cap. 5.

a *Susacus magno cõpũ Iudæam inuadit.*

b *Hierosolyma obsessa.*

c *Samaas Propheta Iudæorum impietatem arguit.*

2. Paral. 2.

d *Samaas populum cõsolatur.*

An. mundi 2975. Ante Christum nat. 989.

fectos,& peccata ſua confitentes,per Prophetã denunciauit,nolle ſe eos perdere:ſubditurũ tamen Ægyptiis,vt experiantur, vtrum commodius ſit,Deo ſeruire an homini. Suſacus autem Roboamo propter metum dedente Vrbem,cõditiones non ſeruauit. ſed [a] deprædatus templum,theſauros tum Deo ſacros tum regios expilauit, exportata innumera auri atq; argenti multitudine,ac ne ſcrupulo quidem relicto. Detraxit etiam aurea ſcuta & clypeos, quos Salomon Rex fecerat: ac nè pharetras quidem aureas reliquit,quas Dauid dedicauerat,à Sophenæ Rege acceptas: atq; ita cum optima præda domum eſt reuerſus. Meminit [b] autẽ huius expeditionis etiam Halicarnaſſenſis Herodotus, in nomine tantũ errans,& quòd, peruaſis multis aliis gentibus, etiam Palæſtinam Syriã ſubiugarit,hominibus non expectata vi,deditionẽ facientibus. Apparet autem ſatis,quòd noſtrã gentem dicere velit ab Ægyptio ſubactam. narrat enim hunc columnas reliquiſſe apud eos, qui prius,quàm martem experirentur,deditionem feciſſent,in quibus pudenda muliebria inſculpta fuerint. Roboamus autem is fuit Rex noſter qui vrbem,antequam oppugnaretur,dedidit. Idem ait Æthiopas quoque ab Ægyptiis circumciſionem vtilium didiciſſe. Phœnicas enim & Syros Palæſtinos fateri ſe hãc ab Ægyptiis accepiſſe. Conſtat autem, quòd nulli alij circuncidantur in Palæſtina Syriæ præterquàm nos. Sed de his quiſque ſuo arbitratu ſentiat. Poſt [c] Suſaci diſceſſum Roboamus pro ſcutis & clypeis aureis parem æreorũ numerum refecit,eáq; ſcutariis & excubitoribus ſuis aſſignauit: & ſine vlla memorabili expeditione, aut præclaro facinore,quietus regni ſui tempora exegit. Abias autem poſtquam paſſus eſt, metu cohibente, eò quòd perpetuum

a *Hieroſolyma & templum depradatur.* 3. Reg. 14.

b *Herodotus de hac expeditione quid ſcripſerit.*

c *Roboamus pro ſcutis & clypeis aureis parem æreorum numerum fecit.*

d *Roboamus moritur eiq; Abias in regno ſuccedit.*

petuum illi esset cum Hieroboamo dissidium. Vixit annos 57. ex quibus decem & septem in principatu exegit, vir arrogans ac insipiens, vt qui propter spretum paternorum amicorum consilium tantam ditionem amisit. Sepultus est Hierosolymis in Regiis conditoriis. In regnum paternum Abias successit, octauum iam supra decimum annum Hieroboamo apud decem tribus regnum obtinente.

Ann. mundi 2988. *Ante Christum nat.* 976.

Hedio & Ruffinus cap. 11. 3 Reg 14.

Et quoniam huius Regis exitum diximus, superest, vt quis Hieroboami finis fuerit consequenter subnectamus. Is [a] nullum neq; modũ, neq; finẽ impietatis faciens, singulis diebus aras in excelsis lucis exstruebat, & sacrificos his è vulgo assignabat. Hanc suam cõtumeliam, dignámq; tanta impietate pœnã, nõ multò post Deus in caput ipsius atq. familiæ vertit. Cúmque [b] filius eius Obimes illo tempore ægrotaret, iussit vxorem suam, mutato cultu, sumptóq; priuato habitu, ad Achaiam Prophetam proficisci. esse enim hunc virum in prædicendis futuris mirificũ, à quo ipse olim regnũ sibi debere cognouisset. mandauítq; vt quasi peregrina de filio percõtaretur, esset-ne præsentem morbũ euasurus. Illa habitu mutato, ita vt à marito iussa fuerat, in Siluitem, vbi tum Achaias degebat, peruenit. Iámq; aduentante ad illius ædes muliere, cęcutiẽti præ senio Deus apparuit, indicans & quòd Hieroboami vxor ad eũ veniret, & quid ad interrogata respondendũ sit. Et cum iam pro foribus esset priuatam hospitẽ simulans, exclamat, Ingredere Hieroboami coniux, quid te ipsam celas? Deum certè latere nõ potes, qui me de aduentu tuo præmonuit, mãdauítq; quid tecũ loqui debeã. Vade igitur ad maritum, & hęc Dei verbis ei renuncia, Quoniã ex magnum è paruo & nihil reddidi, & abscis-

a *Ieroboami impietas.*

b *Ieroboami filius ægrotãte, mater ad Achaiam Prophetam mittitur.*

c *Pœna Ieroboami & populo prædicta.*

Ann. mundi 2988. Ante Christum nat. 976.

so à Dauidis familia regno, tibi illud dedi: tu cõtrà immemor horũ beneficiorũ fusiles Deos, quàm me, colere maluisti: ideo delebo te, & tuũ genus, & cadauera vestra à canibus atq; alitib. deuorabuntur, constituam enim Regem super populũ meum, qui neminẽ è Hieroboami genere superstitem est relicturus. Nec populus erit expers vltionis, sed excidet è terra bona hac, & in transeuphratenses regiones dispergetur, quia Regis impietatẽ est imitatus, & Deos ab illo factos adorat, relictis meis ceremoniis. Tu verò mulier ad maritum propera, hæc illi renunciatura. Filium enim mortuum reperies. nam te vrbem ineunte, ille à vita exiturus est, sepelietúrq; defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus enim hic è Hieroboami familia bonus exstitit. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere futurã filij mortẽ iam tum deplorans plangénsq; misera properat propter maritum, eadem opera filio fatum accelerans, quem non nisi mortuum visura erat: reuersáq; domum, illum quidẽ, ita vt Propheta prædixerat, exanimem reperit. Regi verò cuncta ordine renunciauit.

Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quòd Basanes Hieroboami generis exstirpator, ipse regnum occupauerit.

CAPVT V.

Aliàs ca. 6. a Ierobeami contra Abiã Iudæ Regẽ expeditio.

AT Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis, contra Abiam filiũ Roboami, duarum tribuũ Regem qui tũ patri successerat, duxit exercitum, propter ætatem eius nõ satis administrandis rebus maturã sperans se facilem victoriam reportaturũ. Ille verò, audito aduẽtu Hieroboami, haudquaquã est perterritus, sed supra ætatem, & supra quàm hostis spe-

sperauerat, impigrè [a] collecto è duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodam loco qui appellatur mons Samarō, & prope illū castra metatus ad prælium se & suos parabat. Habebat autē in castris quadringenta millia militū: Hieroboami copiæ duplo numerosiores fuêre. Vt verò pugnādi studio acies instructæ ex aduerso constitêre, Abias, occupato editiore quodā loco, manu mota silētiū ab hoste petiit. Quo impetrato, sic orsus est dicere. Quòd [b] Dauidi atq; eius posteris regnū in multas ætates duraturū diuinitus sit cōcessū, ne ipsi quidē ignoratis: quò magis miror cur, deserto meo patre, Hieroboamo eius seruo adhærere malueritis, & nūc ab illo cōtra nos stetis iusto Dei suffragio principatū obtinētes, impugnaturi nos & reliqua regni parte depulsuri. maiorē enim eius partē Hieroboamus iā nūc iniusta vi occupat. Sed nō diu fruetur sua tyrānide, dabit Deo pœnas perpetratorū scelerū, qui finē imponet eius nefariis facinoribus, quādoquidē ipse non vult imponere atq; etiā vos ad omnē iniquitatē incitare non desinit. Hoc enim autore nulla iniuria prouocati a meo patre, tantū quia malis consiliis seductus, parū comiter vos allocutus est, irati deseruistis nō tā illū quàm Deū optimum maximum, legēsq; eius omnium, quæ vnquā fuêre, sanctissimas. Atqui æquum erat veniā dedisse non solum verbi durioris homini iuueni & cōcionandi hō admodū perito, sed etiā si re aliquid per ætatem peccasset, vel propter Solomonem patrem, & illius in hāc gentē beneficia. Par enim est parentū meritis posterorum errata cōdonari. Vos verò nullam eorum rationem habuistis. ac ne nunc quidem habetis sed tam numeroso exercitu contra nos venitis, qua quæso re fretissimum aureis illis vitulis, &

An. mundi 2988. Ante Christum natum 976.

a *Abias contra Ieroboamum exercitum colligit.*

b *Abia ad Hebræos oratio, qua desertionem & impietatem eis exprobrat.*

An. mundi 2988. Ante Christum nat. 976.

aris ac lucis celsioribus, quę non religionis, sed impietatis vestrę argumēta sunt? An fortè multitudo, qua potiores estis, spem vobis facit victoriæ? At nihil pollet quantūlibet innumera vis exercitus, pro iniustitia contra ius arma ferentis. In sola enim pietate ac iustitia spes victoriæ sita est, quæ profectò penes nos est qui cōstāter in seruandis legib. & veri numinis cultu perseueramus: quē nō manus artificis è materia fragili, sculpserūt, neq; sceleſtus Rex cōmentus est ad imponendū vulgo ignobili, sed qui cōditor est omniū, & principiū huius vniuersitatis simul & finis. Quamobrē nunc quoq; suadeo, vt resipiscatis, & secuti meliora consilia desinatis cōtra instituta patria bellum gerere, per quæ ad tantā felicitatem peruenistis. Dū in hanc sententiam Abias verba facit ad Israeliticū populū, interim à Hieroboamo pars copiarū occultè missa à tergo Abianorum cōspicitur: qui circumuentos se videntes nō mediocriter sunt territi. Ibi Abias bono animo suos esse iubet, omnémq; fiduciā in Deo ponere: illā certè nullis hominū insidiis circumueniri. Ad [a] hanc Regis vocē redditus est militi animus: & inuocata ope numinis, ad Sacerdotū classica ingenti clamore sublato alacritatis indice in hostē irruunt. Nec defuit cæleste auxiliū, quod hostium vigorē retudit, Abianis longè præpollentibus. Tantā enim stragem ediderunt, quāta in nullis vel Græcorum vel barbarorū inuenitur cōmentariis. Cæsis enim quingētis millibus memorabilem apud omnes posteros victoriam retulerunt: & vrbes eorum munitissimas vi captas diripuerunt, Bethelen cum sua ditione, itémq; Isanam & huic coniunctā ditionem. Post eam cladem Hieroboami vires omninò fractæ fuere, quamdiu Abia fuit superstes. Defunctus

[a] Abias victoria potitur.

functus a enim est, non multò post victoriam, exacto tertio principatus sui anno: sepultúsq; est Hierosolymis in maiorum suorum conditoriis, relictis filiis viginti duobus, filiabus sex decim. is liberorum numerus è mulieribus XIIII. ei susceptus est. In b regnum successit filius Asanus, matre Machæa genitus, quo regnante Israelitarum regio decenni pace potita est. Atque hæc sunt quæ de rebus Abiæ sunt prodita. Mortuus est deinde etiam Hieroboamus Rex decem tribuum, cùm regnasset annis viginti duobus, secundo iã anno regni Asanici exacto. Eius loco imperauit filius Nadabus, paternæ maliciæ ac impietatis æmulus, eóque in principatu biẽniũ exegit. Quo tẽpore ducto exercitu ad Gabatho Palæstinorũ vrbẽ, putabat se eam obsidione posse capere. Interim quidã è domesticis eius amicis Basanes Macheni filius insidiis interceptũ occidit, & arrepto regno totam eius stirpem excidit: euentúsque iuxta Prophetæ vaticiniũ, vt qui ex Hieroboami cognatis in vrbe trucidabãtur à canibus laniati absumerentur, qui verò in agris ab alitibus. Atq. in hunc modum Hieroboami familia debitas impietatis & scelerum pœnas exoluit.

An. mundi 2991. Ante Christum nat. 973.

a *Mors Abiæ.* 3. Reg. 15.

b *Asanus Rex Iudæ.*

Æthiopum irruptio in agrum Hierosolymitanum sub Asano, & exercitus eorum interitus.

CAP. VI.

ASanus c autem Hierosolymorum Rex vir erat moribus honestissimis præditus, & cœlestis numinis obseruãtissimus, quíq; nihil vel cogitaret vel faceret nisi pietati ac naturæ legibus cõsonũ. is correxit quicquid erat in suo regno vitiosum, sublatis omnibus exoticis immũdiciis, habuítque in exercitu lectissimorum vi-

Hedio & Ruffinus Cap. 12. al. 8.

c *Asani pietas.* 3. Reg. 15.

An. mundi 3000. *Ante Christum natum* 964.

torum scutatorum ac hastatorum ex tribu Iudæ trecenta millia: ex tribu item Beniamitica scutatorum & sagittariorum ducenta quinquaginta millia. Eius[a] regni anno decimo Zaræus Æthiopum Rex cum maximo exercitu contra eum venit, ducens peditum nongenta millia, equitum centum millia, adiunctis trecentis curribus. Huic progresso vsque Maresam, quæ est vrbs ditionis Iudæ, occurrit Asanus, & [b] instructa contra eum acie, non procul ab vrbe in quadam valle, cui nomẽ Saphatha, vt vidit ingentem Æthiopum multitudinem, exclamauit Deum inuocans, oránsque vt victoriam sibi contra tam multa hostium millia dignetur annuere. Veniisse se ad dimicandum cum Zaræo sola illius ope fretum, qui paucos plurium, & imbecilles fortiũ victores posset reddere. Hæc precanti Deus victoriæ signum obtulit: quo viso Rex alacris cum hoste conflixit, cæsisq; plurimis, reliquos terga vertentes vsque in agrum Gerarenũ persequutus est. Versi deinde à cædibus ad rapinas Gerara capiunt ac diripiunt. idẽ & in castris hostium factum est vnde multum auri egestũ est, prædáque abacta camelorum, iumẽtorum, & greges pecorum. Tanta victoria diuinitus parta ditati omnes reuertũtur Hierosolyma, iámque nõn longè aberant quum illis propheta Azarias fit obuiam, is posteaquã agmen consistere iussit, orsus est dicere, hanc victoriam diuino fauore eis contigisse propter seruatam iustitiam ac pietatem, & quia semper Dei voluntati obtemperauissent. Quòd si ita, vt cœperant, pergerent, in posterum quoque victorias de hoste & vitam fortunatam eiusdem fauore illis expectãdã: sin verò à religione desciuerint, omnia cõtraria illos manere: sequuturúmque tale tempus, in quo neque propheta

[a] *Æthiopes arma cõtra Asanum capiunt.*

[b] *Asani victoria.*

2. Par. 14.

vera

verax in populo reperiatur, neque ſacerdos iuſtitiæ cultor: túncque & vrbes eorum ſubuertẽdas eſſe, & gentem per omnes terras diſpergẽdam, erronúmque more vitam acturam nullis certis ſedibus. Quapropter hortabatur vt dum tempus eſſet probitati ſtuderent, & diuinũ fauorem ſibi ipſis non inuiderẽt. His auditis Rex vnà cum populo gauiſi ſunt, dederúntque [b] operam & publicè & priuatim, vt religio ſarta tecta maneret, dimiſſis à Rege per totã regionẽ, à quibus hoc negotiũ diligenter curaretur. Nũc relictis in hoc ſtatu Aſani duarum tribuũ Regis rebus, reuertor ad Baſanẽ Iſraelitarũ Regem qui Nadabo Hieroboami filio cæſo, regnũ eius ocupauerat. Hic [c] in Tharſe vrbe electo domicilio vigintiquatuor annis regnauit ſceleratior, magiſque impius quàm vel Roboamus vel illius filius afflictor populi, & aduerſus Deũ cõtumax. Quapropter [d] miſſo ad eum Gimone propheta prædixit ſe totum ipſius genus exciſurum, & eiſdem quibus prius Hieroboamum cladibus profligaturum: eò quod Rex à ſe conſtitutus ingratus fuiſſet. nulla in adminiſtrãdo regno pietatis aut iuſtitiæ ratione habita, quibus virtutibus nulla vel vtilior populo, vel Deo gratior, ſed ſceleratiſſimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius vitiis ſeſe cõtaminaſſet. Cui quum ſimilis eſſe voluerit, meritò etiam ſimilem exitum habiturum. At Baſanes poſteaquam cognouit imminentes pro ſcelere ſibi ac ſuo generi calamitates, non hoc curauit, vt correctior in poſterum & antè actorum pœnitens, placato numine, vitaret exitium: ſed velut propoſito præmio, ſi ſtrenuè pergeret, ac ſi per prophetã ampla ſpes propoſita, nõ calamitas denũciata eſſet, ſeipſo factus nequior, indies data opera ſcelus ſcelere cumulabat. Poſtremò [e] cũ

An. mundi 3000. Ante Chriſt. nat. 964.

a *Azarias propheta ad populum ad hortatio.* 2. *Paral.* 15.

b *Religio in Iſraelitico populo renouata.*

c *Baſanis impietas.*

3. *Reg.* 16.

d *Prophetia contra Baſanem regem.*

e *Baſanes Ramathonẽ captum mittit.*

An. mundi 3005. Ante Chri. nat. 958.

exercitu aggressus est vrbē nō ignobilē Ramathonē, distantē quadraginta stadiis à Hierosolymis: quā captā muniebat, vt eā sedē belli faceret, vnde sui milites excursionibus regnum Asani vastarent. Veritus autem eius conatum Asanus, & cogitans quàm multa damna suæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre posset: misit ad Regem Damascenorum legatos cum pecuniis, ambiens eius societatem, & admonens quòd paterna inter ipsos intercederet amicitia. At [a] ille & pecuniam libenter accepit, & societatem cum eo iniit, relicta Basanis amicitia: móxque suos duces iubet cum exercitu in illius ditionem proficiscí, & vrbes hostiliter infestare, qui sine mora alias incenderunt, alias diripuerūt, videlicet Achionem, Danam, & Abelmaen. His auditis Israelitarū Rex, omissa munitione Ramathonis ad suas res tuendas reuersus est. Asanus autem è cōuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco cōdidit, quorum alteri nomen Gaba, alteri Maspha, Nec [b] postea Basanes bellū instaurare voluit, fatali morte præuētus, sepultúsq. est in Asane oppido. In regnum successit filius Elanus. Hic post alterū regni annū periit, per insidias cæsus à Zamare sui equitatus dimidiæ partis magistro. Epulantem enim apud Osam suum procuratorem immissa equitū turma facilè oppressit per absentiā tā præfectorū quàm militum, qui tū omnes in obsidione Gabathonis Palæstinorum vrbis occupati fuēre.

a *Asanus Damascenos in Basanē conuocat.*

b *Mors Basanis.*

Basanis stirpe sublata apud Israelitas Zamares, & post hunc Amarinus & Achabus filius regnum obtinent.

CAPVT VII.

c *Exilipaei stirpis Basanis.*

DEinde c ex magistro equitū factus Rex totam Basanis stirpē iuxta Simonis vaticinium

nium extinxit. Eodem enim modo eius familia radicitus interiit propter impietatē, quo Hieroboami progeniē internecione absumptā diximus. Interea qui Gabathonem obsidebat exercitus, audito Regis casu, & quòd Zamares occisi à se regnum inuasisset, & ipse Amarino imperatori suo regnum detulit: qui soluta Gabathonis obsidione ad Tharsen regiā properat, eáque expugnata vi potitur. Zamares [a] videns vrbem sine præsidio, in intimam regiam se recepit, subiectóque igne simul cum ea se quoq; cōcremauit, regni sui die septimo. Quo [b] facto confestim populus in diuersa studia scissus est, aliis Thamanum, aliis Amarinū regnare volentibus. Cuius factio quū tandem vicisset, occiso Thamano solus totius populi regnum obtinet. Trigesimo [c] anno regni Asani regnauit Amarinus annis duodecim, sex Tharsæ, reliquos sex Mareone, quæ à Græcis Samaria dicitur. Ipse Samaraeū vocauit à Samaro, de quo montem emerat in quo vrbs sita est. Hic nihil è priorib. Regibus differebat, nisi quòd illis fuit sceleratior. Omnes enim hoc tantū agebant, vt populum quotidianis impietatibus à Deo abalienarent. Quapropter iratus Deus effecit, vt alius alium tolleret, & cum toto suo genere exstirparentur. Hic [d] Samariæ diem suum obiit, succedēte Achabo filio. Hinc certè videre licet, quā curæ sint Deo res hominū, & quomodo bonos diligat, malos contrà funditus eradicet. Israelitarū enim Reges propter impietatē breui tempore alius ab alio cū totis familiis sublati sunt. Asanus [e] verò Hierosolymorum duarúmque tribuum Rex ob pietatē ac iustitiam feliciter Dei fauore viuēs, ad extremam peruenit senectam, & pòst vnū & quadraginta regni annos, bona morte decessit, cui mox Iosaphates suc-

An. mundi 3021. *Ante Christum nat.* 943.

a *Zamares seipsum cōcremat.*

b *Diuersa populi studia.*

c *Amarinus Rex Israelus.*

d *Amarinus moritur, eique Achabum filium in regno succedit.*

Alias ca. 10.

e *Asanus Rex moritur, cui Iosaphates filius succedit.*

An. mundi 3031. Ante Christum nat. 931.

cessit filius, ex Abida matre natus, omnium testimonio proauitæ pietatis ac fortitudinis æmulus, quibus Dauidem sanctissimum Regem retulit, quemadmodum paulo post dicetur.

Cæterùm Achabus Israelitarum Rex habitauit Samariæ, vbi viginti duobus annis regnum tenuit, nihil de priorum Regum institutis mutans, nisi si quid fortè deterius commentus est. Omniũ enim impietates repræsentauit ac scelera, sed Hieroboami præcipuè. nam & vaccas ab eo consecratas adorauit, & alias super hanc impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiam Ithobali, Tyriorum ac Sidoniorum Regis, cui nomẽ [a] Iezabela, móxq; ab ea domesticos illius Deos colere didicit. Erat hæc mulierecula audax & temeraria, adeóq. impotẽtis insaniæ, vt non verita sit templum Beli Deo Tyriorum exædificare, & lucum omnis generis arborum plãtare, cui etiam sacerdotes & falsos vates instituit. Quin & ipse Rex hoc genus hominum frequens circa se habere delectabatur, demẽtia & malitia omnes ante se Reges superans. Hunc propheta quidã Dei maximi è Thesbone Galaditica vrbe oriundus adiit, dicens [b] eũ prænunciare, ꝙ nec pluuiam illis annis daturus sit, nec roré, donec ipse vates non compareret. Additóque iureiurando quò magis rẽ confirmaret, secessit ad tractum australẽ, vbi ad torrentẽ quẽdam degebat, vnde potũ haberet. Nam [c] cibus ei quotidie per coruos afferebatur, qui postquã ob inopiam imbriũ exaruit, iubente Deo profectus est Sareptam, quod oppidum Tyrum inter & Sidonem situm est. Illic enim se mulierẽ viduam inuenturũ præmonitus fuerat, quæ alimenta suppeditaret. Iámque nõ longè à porta aberat quum videt mulierẽ operariam ligna colligentẽ & significante Deo hãc fore eius alitricem

a *Iezabela.* 3. Reg. 17.

b *Annona charitas Israelitis prædicta.*

c *Eliam coruus cibat.*

altricem, salutatā prius rogauit, vt aquā potabilem afferret, abeuntémq; iam reuocans, & panem portare iussit. Iurauit [a] illa, nihil sibi domi esse præter vnicum farinæ pugillum & olei paululum: veniséq; se eò, vt collectis lignis, sibi & filio panē coqueret, quem vbi comedissent, fame absumerentur, quandoquidem nihil superesset aliud. Tum propheta, Vade, inquit, bono animo, lætiora sperans: & primùm mihi paululū paratum affer. polliceor enim tibi nūquam in vase illo farinam defore, nec oleum infidelia, donec Deus det pluuiam. Paruit mulier, &, quæcunq; propheta petierat, fecit: deincépsq; & sibi filio & hospiti sat alimentorum habuit. nentrum enim horum defecit, quamdiu durauit siccitas. Meminit [b] autem huius inopię pluuiarum etiam Menander in gestis Ithobali Tyriorum Regis sic scribens. Hoc regnante etiam pluuiarum defectus fuit, ab Hyperberetæo mense vsq; ad insequentis anni Hyperberetæū continuus, qui cum supplicationes indixisset, sequuta est magna vis tonitruum. Hic Botrym in Phœnice condidit, & Auzaten in Africa. His verbis dubio procul siccitatem factam sub Achabo, cuius tempore Ithobalus apud Tyrum regnauit, Menander in suos commentarios retulit. Mulier autem illa prophetæ hospes, cùm filius eius morbo præualente expirasset, eiulans & voces quas dolor exprimebat emittens, querebatur de aduentu hominis qui peccata eius detexisset, ideò multatā se filij morte dicti tans. Ille [c] consolabundus iubet eā sibi tradere filium. breui recepturā viuū: acceptúmq; mox in proprium cubiculū detulit, quo depositō super suum lectulum, exclamauit ad Deum, non bonam hospitij gratiam altrici relatam extincto ipsius puero, rogábáq; vt remisso spiritu

Anno mundi 3037. Ante Christum nat. 917.

a *Sareptana vidua, Eliæ suscipienti oleum & farinam non defuit.*

b *Menander de fame tempore Eliæ.*

c *Eliæ vidua filio vitam restituit.*

3. Reg. 18.

Ann. mundi 3040. Ante Christum ann. 924.

vitam ei restitueret. Itaq; Deo genitricem miserante, & prophetæ gratificante, ne videretur infortunium secum in hospitium intulisse, præter omnem expectationem recepit puer spiritum, At illa gratias egit vati, dicens nunc demum se agnoscere diuinę mentis interpretem. Paulo [a], deinde post Dei iussu ad Achabum proficiscitur, indicaturus ei venturam pluuiam. Erat tum fames per totam regionem, & magna rerum ad victum necessariarum penuria, vt non solum hominibus panis deesset. verum etiam equis cæterísq; iumentis terra negaret pabulum: tanta erat vbique siccitas. Rex igitur vocato dispensatore Obedia: cui iumentorum curam mandauerat, iussit vbique fontes & torrentes perquirere, si cubi inueniretur herba ad secandum iumentis pabulum. Cúmq; [b] multum quæsitus propheta Elias nusquã cõpareret, iussit Obediam quoq; se sequi. Partitis deinde itineribus, aliã Rex, aliã dispensator viã ingreditur. Erat autẽ vir pius, & quo tempore Iezabel Regina in prophetas sæuiebat cædibus, centũ ex eis in cauernis subterraneis abdiderat, pane & aqua sustentãdos. Huic à Rege digresso Elias occurrit, & ex percontatione agnitus à venerabundo salutatur. Mox propheta mandante vt aduentum suum Regi nunciet: quo, inquit, meo merito me mittis ad eum, qui te vbique gentium ad necem perquirit? Quis enim locus est, ad quem attracturos te non miserit? Nunc fieri potest vt dum ego Regem adeo, te Dei spiritus, quo agitaris aliò rapiat: & Rex, te nõ reperto, frustratus in caput meum sæuiat. Noli esse in meo periculo tam securus, quum scire possis quàm sis studiosus tui similium [c], qui centum Dei homines furori Iezabelis eripui, & nunc eis in latebris alimẽta suggero. Prophetæ cõtrà iubet

a *Elias ad Achabum venturam pluuiam ei indicaturus mittitur.*

b *Achabus Eliam quærit.*

c *Obediæ centum Prophetas absconditos sustentat.*

iubet vt nihil metuens Regem adeat, sacramẽto interpoſito ſe quoq; eadem die in eius conſpectum venturũ. Quo indicio poſtquã Achabus Eliam adeſſe didicit, in occurſum eius properat: & cũ indignatione. Tune es, inquit Hebræorũ ille turbator? tune ſterilitatis huius autor? At [a] ille nihilo blandior, ipſum & eius familiã cum ſuis externis ſacris cauſam malorũ omnium aſſeuerat, inuectis peregrinis numinibus, & pro abrogato veri Dei cultu ſuppoſitis. Mox iubet vt eat, & totum populũ in Carmelũ montem ad ſe conuocet, ſimúlq; ſuos & vxoris vates, quorum numerum etiam non tacuit: præterea lucorum prophetas quadringentos plus minus. Vt verò omnes acciti è Rege ad conſtitutũ locum confluxerunt, Elias in medio cõſiſtit, & quouſq;, inquit, inter vtrunq; vacillabitis? Si enim Deum noſtrum verum & ſolũ creditis, hunc & mandata eius ſequimini. quòd ſi non huic; ſed externi diuinos honores deberi exiſtimatis, illos igitur recipite. Populo [b] verò nihil ad hæc reſpondente, Elias poſtulat, vt quo certiore argumento vel propij vel alienorum probetur potentia, ſolus ipſe Dei ſui vates cõtra illorum trecentos contendat, accepto boue, & in lignorũ ſtruẽ impoſito, ſed nullo igne ſubdito: idẽ oportere & illos facere, atq; ita inuocare ſuos Deos, vt ligna velint accendere. Hoc enim pacto veram Dei naturam dignoſci poſſe. Quæ ſententia poſtquã placuit, iubet Elias prophetas illos, electo boue, priores ſacrã rem facere, & ſua nominatim inclamare numina. Cũque ſuis precibus & inuocationibus nihil proficerẽt, ludens Elias alicuius eos iubet vocem attollere, ſi forte aut peregrè abſint, aut dormiãt. Illis verò à mane vſq; meridiem fruſtra inclamantibus, & more patrio cultris ac lãceolis ſua

Ann. mundi 3040. Ante Chriſtum nat. 924.

a *Achabum Elias impietatis accuſat.*

b *Elias populi ſuperſtitionem arguit.*

An. mundi 3037. Ante Christum natum 917.

corpora incidentibus, cùm iam suæ vices sacrificandi venissent, amotis sacrificis illis fanaticis iussit vulgum propius obseruare, ne fortè clam ignem admoueret: qui postquam accessit, acceptis duodecim lapidibus iuxtà numerũ tribuũ Israeliticarum altare ex eis instaurauit, foditq; circum illud fossam bene profundã, & coaptata super altare strue lignorum victimáq; desuper imposita, quatuor hydrias fontana aqua plenas supra altare iussit effundi, ita vt fossa quoq; repleretur aquis superfluentibus. Quibus peractis cœpit inuocare Deum, precariq; vt erranti iam diu populo ostendat suam potentiam: & [a]ecce adhuc illo orante, ignis repentè de cœlo in altare lapsus inspectante populo, tum victimã tũ aquam omnem circumfusam absumit, ita vt locus fieret aridus. Quo viso Israelitæ prostrati in terram vnum Deum adorant, hunc maximum & solum verum confitendo: cæteros nihil aliud esse quàm numina vanis stultorum hominum opinionibus conficta: móxq; [b]comprehẽsos eorum prophetas interficiũt, Elia sic iubente: qui & Regem abire ad prandiũ iussit, nec esse amplius solicitum: breui [c]enim visurum pluuiam. quo abeunte Elias verticem Carmeli conscendit, & cùm humi desedisset, caput genibus applicuit, iussitq; famulũ ascenso quodam scopulo ad mare prospicere, & indicare sicubi nubem excitari viderit. Paruit ille non semel ascenso scopulo, sed nihil se videre retulit. Tandem septimò reuersus ait se vidisse in aere nescio quid nigricans, humano vestigio non amplius. Quo audito Elias mittit eum mox ad Achabum, iubens vt Rex properè in vrbẽ redeat, prius quàm profusus imber occupet. Qui postquã ad Iesraelã vrbẽ cœpit tendere, sine mora obscurato aere & inuolante nubium procella mira-

[a] *Elia doctrina & officiũ miraculo confirmatur victima igni cœlitus absumpta.*

[b] *Belisacerdotes interfecti.*

[c] *Elias pluuiam venturam prædixit.*

tus

Ann. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

3. Reg. 19.

a Iesabelam Elias fugit.

b Cura Dei pro suis.

c Eliæ Deus in deserto adloquitur.

d Ieu Rex Israelis.

e Elisai vocatio.

ûs imber superuenit: & propheta correptus numine regium currum vsque Iesraelam Azari vrbem currens prosequutus est. Iezabela verò Achabi vxor, audito prodigio per Eliam patrato, quódq. prophetas ipsius omnes interfecisset, misit ad eum nuncios, minando se illũ occisuram, quemadmodum ipse prophetas occiderat. At [a] Elias territus fugit in vrbem Bethsabe, quæ est in extremis tribus Iudæ finib. Idumeæ contermina: relictóq; ibi famulo ipse in desertum abiit. Cũmq; [b] precatus esset mortẽ, quòd nõ esset cæteris melior, vt illis absumptis ipse vitæ cupidus esse debeat, sub arbore quadã obdormiit: & excitatus à quodam surgens inuenit aquam & cibum appositum. & cùm comedisset collectis ex hoc cibo viribus ad Sinæum vsque montem peruenit, in quo Moses à Deo legem accepisse proditur: vbi nactus amplum quendã specum, ingressus habitare illic decreuit. Allapsa [c] deinde ad aurem eius voce incertum vnde profecta, percõtante quamobrem relicta vrbe, desertum coleret, ait se, occisis externotũ Deorum vatibus, persuasisse populo, quòd vnicus sit Deus qui ab omnibus coli debeat: & ob id factũ ad supplicium se à Regina expeti. Mox eadem voce iussus in crastinum sub dium prodire auditurus quid opus facto sit, sequenti luce è spelunca prodiit. Ibi & terræ motus eius aures perculit, & oculis se candens ignis fulgor obtulit. sequutóque mox silentio, diuina voce nihil terreri præsentibus iussus est. neminem enim inimicorum fore illius compotem, mandatúmque mox vt domũ reuersus declaret populi Regem Ieum Nemessæi filium apud Damascũ verò Syrorum Azaelem: & pro [e] se prophetam Elisæũ cõstituat, ex Abela vrbe oriundũ. Impios

[d] pœnã daturo alios Ieu Regi, alios Azaeli

An mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

His auditis Elias in regionem Hebræorum reuertitur: & quum offendisset Sarphati filium Elisæũ arantem cum quibusdam aliis impellẽtibus iuga duodecim, accessit & ei pallium suũ iniecit: quí eueſtigio prophetare occepit, relictísque bobus sectator Eliæ factus est. Rogauit tamẽ vt prius sibi liberet parentibus valedicere. quo impetrato, illum sequutus est, indiuiduus posthac minister ac comes. Et prophetæ quidem huius res ita se habuerunt. Cæterùm Nabuthus quidam ciuis vrbis Azari, quum prædium haberet: regiis fundis contiguum, sæpè rogatus ab Achabo, vt ei quantolibet precio venderet rus finitimum, adiungendum regio, aut si mallet vnum aliquod è regijs pro eo sibi eligeret: negauitse id facturum, gratius enim sibi esse, è paternis agris fructu percipere. Rex non aliter quàm si suam possessionẽ amisisset, quia nõ licebat alienam occupare, contristatus, nec lauare voluit, nec cibum sumere. Iezabela verò scitante, quid acciderit, vt nec balneum admittat, & cœnam æquè ac prandium fastidiat, quã rusticus sit Nabuthus ei denarrat. Vsum se apud eum comi sermone, & infra regiam maiestatem demisso, pro qua humanitate nihil nisi repulsam retulisse. Mulier cõtra hortatur, vt magno sit animo, & mœrore misso ad consuetam corporis curam redeat: se daturam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam impunè auferat. Mox literas Achabi nomine scriptas, mittit ad Israelitarum præcipuos, hoc argumento: Iubebãtur, indicto ieiunio, concionem aduocare, & in ea primum locum Nabutho propter illustre genus attribuere. Deinde subornatis tribus viris nihil non ausuris, horum testimonio conuictum eum blasphemiæ populo lapidandum obiicere, atque hoc modo de me-

Hedio & Ruffinus Cap. 14. al. 11. 3. *Reg.* 21.

a *Historia Nabuthi ob prædium Achabo negatum lapidati.*

de medio tollere. Id quod ita vt Regina scripserat factum est: & Nabuthus tali testimonio convictus Deo ac Regi feciſſe conuicium, à populo est saxis obrutus. Quod vbi Iezabelæ relatum est, Regem accedit, suadétque vt sine suo sumptu vinetorum Nabuthi hæreditatem capessat: & ille exiliens præ gaudio, ad visendum id prædium eueſtigio se confert. Deus [a] autem iratus Eliam mittit, vt Regi in eo rure occurrat, rogétque quid ita occiso vero domino, eius prædij hæreditatem iniustè sibi vsurpet. Quem vbi ad se veniétem vidit, turpe ratus obiurgari, prior fassus erratum, ad satisfaciendum ipsius arbitratu se obtulit. Tum vates prædicit, eo loco vbi Nabuthi cadauer à canibus absumptum est, fundendum & Regis & Reginæ sanguinẽ, & totum eorum genus delendum propter tam crudele scelus, quo ciuem contra ius per calumniam oppreſſerat. Tum [b] demum Achabũ eius facinoris pœnitentia subiit, & indutus sacco, nudisque pedibus à cibo abstinuit, peccatum confitens, & Deum ita placare cupiens. Deus verò per prophetam denunciat, se quidem vsque post eius obitum dilaturum vindictam, quandoquidem sceleris pœniteat: minas tamen vanas non fore, sed Achabi filium pro commissis pœnas datu:um.

An. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

a *Elias Achabo & Iezabela vindictam diuinam prædicit.*

b *Achabi pœnitentia.*

Adadus Damasci & Syriæ Rex, bis contra Achabum ducto exercitu profligatur.

CAP. VIII.

DVm [c] hæc circa Achabum geruntur, eodẽ tempore Adadi filius Syrorum & Damasci Rex cõtractis è toto regno suo copiis, ascitisq. vltra Euphratem triginta duobus sociis Regib. contra Achabum duxit, qui intelligens se im-

3. Reg. 20.

c *Bellũ Adadi contra Achabum.*

An. mundi 3040. Ante Chri. nat. 924.

parem eius copiis à congressu quidē abstinuit, sed coactis ex agris in vrbes munitissimas omnibus, ipse mansit intra Samariam Cincta enim erat mœnibus firmissimis, & alioquin videbatur expugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu eò venit, & obsessam vrbem oppugnare cœpit. missōque a caduceatore ad Achabum, petiit vt sibi liceat legatos ad eum mittere, propositurōs quidnā peteret: quo impetrato quum venissent legati, ita vt illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & vxores esse Adadi. quod si ipse quoque fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere, abducto exercitu Regem obsidionē soluturum. Achabus verò iubet legatos Regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes facultatésq. vniuersas in potestate illius fore. Post hanc legationem rursum aliā Syrus misit, postulans vt quandoquidem ipsius cōfessione omnia sua essent, admitteret crastina luce mittendos in hoc famulos, eisq. liberū faceret regiam & amicorum ac cognatorū domus scrutari, & auferre quicquid in eis inuentum fuerit pulcherrimū. Reliqua quæ illis non placuerint, sibi haberēt. Achabus lætus secūda legatione Syri, aduocata cōcione dicit se libēter pro pace & ciuiū incolumitate vxores ac liberos suos omnésq. facultates proprias fuisse traditurū. Hoc .n. prima legatione Syrū petiisse. Nunc verò misisse eum famulos qui omnium ædes scrutētur, & nihil in eis quod sit pulcherrimū relinquant, nimirum belli ansam quærētem: vt quandoquidem sciat propter amorem ciuium paratum rebus suis non parcere, occasionem belli ex illorum rebus arripiat. facturū se tamē, quicquid ipsis visum fuerit. Reclamauit b tota concio contemnendum esse cum suis mandatis insolentem barbarum, & bellum alacriter

a *Legatio Syri ad Achabum.*

b *Responsum Syrii legatis datū.*

criter gerendum. Accitis igitur legatis hoc responsum referēdum dedit. quod primis postulatis nunc quoq. consentiat, securitatis ciuium gratia posteriora non admittat, atq. ita eos dimisit. Hoc [a] responso commotus ad iram Adadus, tertiò legatos mittit cum minis: ferocē eum esse fiducia mœnium, se verò parem illis aggerem excitaturum, si vel pugillum terræ singuli milites conferant: volens eum copiarum multitudine perterrefacere: Achabo verò respondēte, inter armatos non verbis sed factis decernēdum, legati reuersi cœnanti tum fortè cum triginta sociis Regibus responsa referūt. Ille euestigio mandat circumuallari vrbem & aggerē erigi, & nullam oppugnandi rationem prætermitti. Interim Achabus cum omni populo minimum à desperatione aberat. Sed hunc timorem ei propheta quidem superueniens exemit, dicens [b] Deum polliceri, daturum se victoriam de tam multis hostium millibus. Rogatus deinde per quos hæc victoria cōtinget: per filios, inquit, principum, sed te regente illorum imperitiam. Accitis igitur principum filiis, qui triginta duo erant supra ducentos, cognito quòd Syrus ad epulas & luxum se dedisset, patefactis repētè portis emittit iuuenes. Id postquam ei per speculatorem est significatum, mittit quosdam ei obuiam cū his mandatis, vt siue pacati veniant siue pugnatum, vinctos ad se pertrahant. Interim Achabus etiam reliquum militem intra mœnia paratum cum armis habuit. Filij verò principum congressi cum excubiis, multis occisis reliquos vsq; ad castra persequuti sunt. Quod vbi succedere Israelitarum Rex animaduertit, vniuersum reliquum exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facilè eos profligāt, nihil tale expectātes: quo factū

An. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

a *Fiducia Adadi in milite.*

b *Israelitis Deus contra Syros victoriam pollicetur.*

Ann. mundi 3040. Ante Christum natum 924.

est vt in ebrios & inermes impingerent, ita vt, relicta in castris armatura, fugerent, & Rex ipse præceleri equo vix euaserit. Achabus [a] verò lõgo spatio Syros persecutus est, cædendo quotquot assequi datum est. Direptis deinde opulẽtis castris, auro & argento refertis, captis etiam equis Adadi & curribus, domũ in vrbẽ reuersus est. Cæterũm propheta monente vt in sequentem etiam annum paratus sit, & exercitũ in promptu habeat, reuersurum enim Syrũ iterum, Rex omni ope bellum apparat. Porrò Adadus seruatus è clade cum reliquis exercitus, aduocatis amicis consultabat, quomodo cum Israelitis bellum gerere debeat. Illi suaserunt non esse posthac cum eis in montanis confligendum. Deum enim eorum in talibus locis pollere, & ideò se nunc ab eis victos. Sed si in campestribus cõmittatur prælium, facilè se superiores fore. Præterea consuluerunt, vt, dimissis Regibus quos secum in expeditionẽ duxerat, copias eorũ retineret, & satrapas illis præficeret, supplementũmque in sua ditione, tũ equitũ quàm peditum, conscriberet. Placuit Regi consilium, deditq; operam, vt talis apparatus fieret. Mox vbi primum veris signum se protulit, exercitũ in Hebræos duxit, & quum peruenisset prope oppidũ Apheca, in magno campo castra posuit. Achabus verò cum suis copiis obuiam illi progressus, castra, cum castris cõtulit, quamuis numero militum longè inferior. Superueniente deinde Propheta, & victoriã pollicente, vt hostis contra, quam opinabatur, sentiret Deum Israelitarum non minus potentem in cãpis, quàm in montibus, per sex dies à neutris castris quicquam motũ est. Septima verò, quum hostis pro castris aciem explicuisset, Achabus quoq; suos ex aduerso instruxit. Nec mora col-

a *Victoria Achabi à Syro reportata.*

b *Secunda Adadi in Israelitas expeditio & strages.*

fa collatis signis acriter vtrinque pugnatū est, donec Syri non ferentes Hebræorum vim terga verterent, quibus impigrè victoriam prosequentibus, confusum agmen trepidè fugientiū equitum, peditum, curruum, à seipsis proculcatum obterebatur, non multis pro tanto numero in Aphecam amicam vrbem euadentibus, qui & ipsi murorū ruina oppressi sunt circiter viginti septem millium. prælio verò centum millia hostium ceciderunt. Adadus aliquot finitimis famulis comitatus in quandam subterraneam cellam se abdidit, quibus clementiam Israelitici Regis prædicātibus, & spem veniæ facientibus, si consueto supplicum habitu ad eum mitterentur, permissi sunt hoc facere. Illi induti saccos, & restibus capita redimiti, qui tum priscus apud Syros supplicandi mos fuit, Achabum adeunt, & salutis tantum gratiam petere Adadum significant, dedititicium eius in perpetuum futurum. Tum [a] ille gratulari se ei dixit, quòd è pugna euasisset, fratríque loco eum se habiturum pollicitus est. Famuli accepta Sacramenti fide nihil mali passurum, producunt è latebris hominem, & adducunt ad Achabum, qui tum sublimis curru vehebatur. Et quum adorasset, Achabus porrecta dextra in currum eum sustulit, exceptúmque osculo iussit esse bono animo, & nihil se indignum timere. Adadus, actis gratiis, quàm longa sibi vita daretur, memorem se fore huius beneficij professus est, redditurúmque Israelitici iuris vrbes, quas maiores eius armis occupauerant: & facturum ei liberam potestatem commeandi Damascum, sicut pater ipsius idem ius Samariæ habuerat. Fœdere [b] deinde icto, & iurejurando firmato, Adadus egregiè donatus in suum regnum remissus est. Post talem Syrorum

Ann. mundi 3041. Ante Christum nat. 913.

a *Achabus in gratiam recepto Adadado, fœdus cum eo facit.*

b *Achabus ob dimissum ab ipso Adadum reprehenditur.*

An. mundi 3041. *Ante Christum natum* 923.

contra Israelitas expeditionis exitum Prophe-
ta quidam, nomine Micheas, accessit ad quen-
dam Israelitam, iussitque eum vt vulnus sibi in
caput infligeret, addens Deum ita velle. Qui
quum parere nollet, daturum inobedientiæ pœ-
nam prædixit, & leonis incursu periturũ. Quod
quum ita euenisset, alterum Prophetam adiit, i-
dem imperãs. A quo incunctanter ictus, & ver-
ticem saucius, obligato capite venit ad Regẽ,
dicens se commilitonem eius esse, & à tribuno
captiuum quendam asseruandũ accepisse: quo
fuga elapso, periclitari se nunc, ne interficiatur
ab eo qui illum tradiderat, quandoquidem hoc
interminatus sit, si captiuus effugeret. Respon-
dente verò Achabo meritò id passurum, solu-
to capite agnoscendum se Micheas præbuit.
Hac autem arte vsus est, quò maiorẽ vim ver-
bis suis adderet. Ait enim Deum in Regem, a-
nimaduersurum, quòd Adadum hominem im-
pium & contra diuinitatem contumeliosis di-
ctis furentem elabi permisisset. Futurum enim
vt ipse ab eo, cui pepercit, interficiatur, & po-
pulus eius ab exercitu. Rex [a] libertate Prophe-
tæ offensus, iubet eum in carcerem coniici, &
vehementer ea prædictione contristatus do-
mum se recepit.

[a] *Præmium pietatis.*

De Iosaphato rege Hierosolymorum.

CAP. IX.

[b] *Pietas Iosaphati.* 2. *Paral.* 17.

HActenus de Achabi rebus, nunc [b] ad Iosa-
phatum Hierosolymorum Regem reuer-
tor: qui aucto suo regno, & præsidiis per vrbes
ditionis suæ dispositis, ne illas quidẽ sine præ-
sidio reliquit, quas Abias auus in sorte Ephræ-
mitica de Hieroboamo decem tribuum Rege
ceperat. Hic Rex perpetuo propitium & auxi-
liatorem Deum habuit, quod esset vir iustus ac
pius

plus,& per singulos dies dabat operam, vt aliquid gratum Deo faceret. Quo factum est,vt & ipsi à circumquaq; vicinis Regibus multus honos haberetur, id quod missitandis ad eũ muneribus declarauerunt, vt hinc quoq; tã diuitiæ Regis quàm fama non mediocre incremẽtum caperent. Anno autem regni sui tertio cõuocatis Principibus & Sacerdotibus eius regionis,iussit eos obire vniuersam ditionem, & populum oppidatim leges Mosis earúmq; obseruantiam atq; religionis cultũ docere. quod adeò libenter ciues complexi sunt, vt certamẽ huius studij inter eos susceptum videri posset. Finitimæ [a] quoq; gentes constanter hunc Regem amabant, pacem inuiolatam cum eo seruantes. Palæstini etiã & ordinaria tributa persoluebant, & Arabes annos sexcẽtos triginta agnos, parémque hædorum numerum. Muniuit [b] etiã magnas vrbes ac validas, & exercitus armis benè instructos contra hostem aluit: ex tribu Iudæ scutatorum trecenta millia, quibus præerat Edraus, Ioannes verò ducentis millibus. Idem dux habebat ex tribu Beniamin ica sagittariorũ peditum ducenta millia,alius præterea dux nomine Ochobatus ductabat centũ octuaginta scutatorum millia, absq; militibus, qui per oppidorũ præsidia fuêre dispositi. Duxit deinde filio suo Ioramo Achabi decem tribuum Regis filiam Gotholiam. Cúmq; liburisset ei Samariam inuisere, benignissimè ab Achabo exceptus est, atque etiam militia quæ suum Regem comitabatur, publicè exhibito frumento,vino & carnibus. rogatúsque est ab Achabo,vt contra Syrorum Regem arma cum eo iungeret,ad recipiendam vrbem Ramathã in Regione Galaditica,quam de ipsius Syri potestate ceperat. Iosaphato verò auxilium pollicito

Ann. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

a *Pax tempore Iosaphat.*

b *Iosaphat exercitus.*

c *Iosaphat cum Achabo in Syros expeditio. Reg. 20.*

Mundi 3047. Ante Christum nat. 917.

quòd non minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hierosolymis copiis, progressi extra mœnia duo Reges, & sedentes in suo quisq; solio, stipendia militibus numerabant. Iosaphatus verò cēsebat, si qui Prophetę essent, accersendos, & consulendos de expeditione quæ contra Syrum parabatur, an & illis videretur eo tempore suscipienda. Etenim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat vsque in illam diem.

Achabus à Syrio bello lacessitus in prælio victus occiditur.

CAP. X.

a Pseudoprophetæ placentia prædicunt.

ACHabus[a] verò accitis suis Prophetis numero quadringentis iussit eos ex Deo scitari, an daturus sit, Regi bellū contra Adadum mouenti victoriā & vrbis dominiū, propter quā bellum instaurare placuit. Prophetis verò bellū suadentibus: vincendum enim Syrū, & in potestatem venturum, quemadmodum antea: Iosaphato suboluit fucus ex eorū verbis, & quòd falsi vates essent: percontatúsq; est Achabum, num quem alium præterea Prophetam habeat, vt certius etiā futura præscire valeant. Respondit ille, esse quidem & alium, sed sibi inuisum, quòd malum euentum prædicat, foréq; vt ipse à Syrorum Rege occisus pereat: & ob eam causam in carcerem eum nunc esse inclusum, eum vocari[b] Michæam Iemblęæ filium. Iosaphato verò postulante eum produci, missus cubicularius Prophetam adduxit: qui inter eundem ei indicauerat: cęteros omnes Prophetas victoriā Regi prædicere. Respondit vates sibi non licere, contra quàm Deus moneat mentiri, sed dicturum se quicquid ex eo de Rege cognouerit.

b Michæas verus Propheta.

Vbi

Vbi verò ad Regem peruenit, adiuratus, vt vera loqueretur: ait sibi Deum ostendisse Israelitas fugientes, & insequentibus Syris dispersos, nō aliter quàm greges sublatis pastoribus. Hoc quoq; significare Deum dicebat, quòd cæteris incolumib. redeuntibus, solus Achabus in prælio cadere debeat. Hæc loquuto Michæa, versus ad Iosaphatum Achabus, Nonne, inquit, modò tibi dixi quàm malè mihi velit iste. Michęa verò constanter asseuerante se nihil nisi iussu Dei prędicere, illum verò spe victorię solicitari à pseudoprophetis ad bellum, in quo ipsi cadendū sit, Rex attentius cogitare cœpit. Interea Sedecias quidam vnius è pseudoprophetis in medium progreditur, negans curandū quid Michæas garriat. nihil enim veri eum prædicere. argumento esse prædictionem Eliæ, qui sine dubio melius quàm iste futura cerneret. illum enim prædixisse, apud Iezrahelem in Nabuthi suburbano lambendum à canibus Regis sanguinem, quemadmodum lambuissent cruorem Nabuthi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuum igitur esse istum mentiri qui longè præstantiori Prophetæ non vereatur contrarium dicere, quòd perituru sit Rex ab hinc die tertia. sed mox fore euidētius etiam quàm verax sit aut afflatus diuino spiritu. Percussus, inquit, à me in faciem, arefaciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cum comprehendi eum Prophetam iussisset. Puto enim te audiuisse quod hoc ita factum sit. & cum dicto inflixit ei alapam. cúmq; ei nihil mali propter hoc accideret, securus iam Achabus non amplius dubitauit copias cōtra Syrum ducere. vincebat enim, opinor, fati vis, plus fidei falsis quàm veris Prophetis astruens, & causas ad futurum euentum præstruens. Sedecias verò

Ant. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

Ann. mundi 3040. *Ante Christum nat.* 924.

aptatis sibi ferreis cornibus, dicit Achabo, Deū significare ventilandam cornibus vniuersam Syriam. Michæa contrà asseuerante breui fore vt Sedecias è cella in cellam fugiat latebras quæritans ne luat pœnas vaniloquij, iratus Rex, iubet eum apud Achamonem magistratum vrbis haberi in custodia, nec aliud quicquā præter panem & aquam ei præberi. Atq; ita duo Reges versus Ramathain cum copiis profecti sunt. quo audito Rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, nō procul à Ramatha castra posuit. Conuentum autem erat inter Reges socios, vt Achabus priuato habitu versaretur in prælio, Hierosolymitanus verò sumpto Achabi cultu staret in acie, quo facilius Michææ vatinium eluderent, sed inuenit eum fatum etiam sine insignibus. Adadus enim mandauit per tribunos militi, vt neminem alium occiderent, sed solum Regem Israelitarum. Syri [a] verò primo congressu videntes Iosaphatum stantem ante aciē, rati esse Achabum, impetu facto eum circumuenerunt: sed postquam è propinquo cognouerunt esse alium, omnes se retro receperunt. à mane autem vsq; ad vesperam pugnantes & vincentes occidebant neminem, sicut eis mandatum fuerat, solum [b] Achabum ad necē quærendo, nec tamē inueniendo, tandē vnus ex Adadi famulis Amanus nomine, missa in incertū sagitta, Regem per thoracem in pulmonē sauciat. Achabus autem noluit hoc scire suum militem, ne terga verteret: sed aurigā iussit currū extra prælium euehere, quòd graue ac lethale vulnus acceperit. Cúmq; vehementer cruciaretur, perstitit tamen in curru vsq; ad solis occubitum, & tandem profluuio sanguinis viribus deficiens interiit. iámq; appetente nocte Syri se in castra recipiunt: & quamprimum per caducea.

Hedio & Ruffinus cap. 15. 3. *Reg.* 22. al. 12.

[a] *Achabum & Iosaphatum in Syros mouent.*

[b] *Achabus in prælio vulneratus moritur.*

dyceatorem de Achabi morte cognitum est, solutis castris domum quisq; reuertitur. Cadauer Regis Samariam relatum, illic sepulturæ traditur. & cum currus regius cruore fœdatus ad Iezaræ fontem esset ablutus, veritatem Eliæ prædictionis euentus comprobauit. Canes [a] enim lambebant eius sanguinem: & meretrices posthac ex eo fonte aquabantur. Mortuus autē est apud Ramatham, iuxta Michęæ vaticinium. Ergo quoniam vtriusq; Prophetæ prædictionē euentus consecutus est, veneranda [b] sunt illorum oracula, eisque semper plus oportet tribuere, quàm eorum qui ad gratiam loquuntur sermonibus: nec aliter existimare quàm quòd nihil sit illis vtilius, quandoquidem per ea diuinitus monemur quid caueri debeat. Quin & ea reputatio hoc loco subit animum, quod [c] insuperabilis sit fati necessitas, quæ etiam si præsciatur, præcaueri tamen non potest: sed tamdiu homines sibi vana spe blandiuntur, donec in illius casses incidant. Nam hoc quoq; Achabo fatale fuerat, vt prænunciantibus cladem non crederet, & à Prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret, cui in principatum Ochozias filius succedit.

An. mundi 3040. Ante Christum nat. 924.

a *Achabi cruorem canes iuxta Eliæ prædictionem lambunt.*

b *Prophetarum oracula veneranda.*

c *Fati necessitas insuperabilis.*

SVMMA CAPITVM LIBRI IX.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Ioramus Achabi filius Moabitarum bello pressos superat.*

II. *Ioramum Hierosolymorum Reu principatum adeptum, fratres & paternos amicos interficit.*

VII. *Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, unico excepto, postremò ipse miseramorte tollitur.*

VIII. *Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.*

IX. *Ioramus à Ieu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur, & cum eo Hierosolymitanus Rex Ochozias.*

X. *Ieu inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum usque quartam generationem eius progenies.*

XI. *Gotholia per summum nefas Hierosolymis regnum occupat, qua post septimum annum casa Pontifex Ochozia filium Regem constituit.*

XII. *Asaelis Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.*

XIII. *Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.*

XIV. *Amasiæ victoria de Israelitis & Ioa Rege eorum reportata.*

XV. *Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.*

XVI. *Rabe Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achaz eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.*

XVII. *Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & peciso Rege, populum traducit in Mediam, alijs gentibus Damascum in coloniam deductis.*

XVIII. *Salmanasar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Cuthæos, in eorum regionem migrare iubet.*

Ioramus

Ieramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat.

Anno mundi 3048. Ante Christum nat. 916.

CAP. I.

IOSAPHATO autem Regi post suppetias cõtra Adadum Achabo latas Hierosolyma reuertenti Propheta Ieus occurrẽs, reprehendit eũ, quòd cum homine impio & scelerato arma coniunxisset. Deum enim indignè tulisse hanc societatem: seruasse tamen eum propter suã bonitatẽ, licet malè, quod nõ debuerat, fecerit. Post eam admonitionẽ Rex supplicationibus & sacrificiis Deo conciliato, vniuersam suam ditionem perlustrauit, populũ [b] leges diuinitus per Mosem traditas, & cultũ pietatis docendo: cõstitutísq; oppidatim magistratibus, hortatus est eos, vt solius iustitiæ respectu habito, ius populis dicerent, nec muneribus corrupti, nec magnatum aut diuitum captantes gratiam: omnibúsq; quod æquum est redderẽt, scientes quòd etiam occulta Deus inspiciat. Hæc [c] cum per singulas duarum tribuum vrbes docuisset Hierosolyma reuersus hic quoq; iudices à Sacerdotum ac Leuitarum ordine & è primatibus optauit, & hos prius monitos, vt iustè & accuratè iura populo redderent. Quòd si grauiores cõtrouersiæ deferrentur ad eos ex aliis cognatis vrbibus, de horum negociis maiore etiam diligentia decerni voluit: quòd eam vrbem maximè æquitatis seruantẽ esse deceat, in qua & tẽplum simul haberetur & regia. eis summos magistratus ex amicorũ numero præposuit. Amasiam Sacerdotem, & ex Iudæ tribu Zabadiam. Per [d] idem tempus Moabitæ & Ammanitæ cũ Arabum auxiliis bellum inferunt, & an Engaddam vrbem Asphaltitæ lacui vicinã castra me-

4. Reg. 3. 2. Paral. 19. 20.

a *Iosaphatũ Ieus Propheta, quod Achabo auxilium tulerat reprehẽdit.*

b *Iosaphat cultum verum renouat.*

c *Iosaphat magistratus & iudices constituit.*

d *Moabitæ & Ammanitæ Iosaphato bellum inferunt.*

An. mundi 3048. *Ante Christum nat.* 916.

tantur, trecentis stadiis à Hierosolymis distantam, cuius ager egregia palmeta fert & balsamum. Ioſaphatus autem, cum audisset hostes superato lacu in Regnum suum iam irrupisse, territus concionem aduocat: & [a] ad templum versus Deum inuocat, vt tantum vitium & roboris ei suggeratur, quantum satis sit ad sumendã de hoste pœnam audaciæ. In hoc enim templũ id extructum à maioribus, vt quoties ab externo hoste immineat periculum, ibi populus coràm numen præsens inuocet, diuinâque ope ad iutus inuasores suos malè mulctatos arceat, volentes quæ semel diuina munificentia contigere, per vim ad se retrahere. Sic precatus est lacrymans, accedente eodẽ totius populi cum vxoribus liberis supplicatione. Ibi Iaziel quidam Propheta exortus è media concione exclamat, Deũ [b] preces exaudiuisse, & ipsum pugnaturũ se polliceri pro suæ religionis hominibus. Mox edicit vt in craſtinum se parent, ituri obuiã hostibus, & occursuri eis Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam cliuũ, cui nomẽ Sis, voce Hebræis significante eminentiam. Ibi non fore opus vt cum hoste confligant, sed pugnantem tantum pro se Deum quieti ipsi spectatores cõsiderent. Post hoc oraculum Rex & totus populus prostrati in faciem gratias agendo adorabant Deũ, & Leuitæ organis suis hymnos accinebant. Dilaculo verò progressus Rex in solitudinem subiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem, credendum esse prædictioni Propheticæ, & non struendam quidẽ aciẽ, sed in primo agmine constituendos Sacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus, agendáſq; Deo gratias non aliter quàm liberata iam ab hoste patria. Placuit omnibus Regis cõsilium, idque mox etiam exsequuti sunt. Deus

[a] *Precatio Ioſaphati in templo Hierosolymitano pro victoria obtinenda.*

[b] *Iaziel Propheta populo victoriam pollicetur. Arma quibus Ioſaphatus victoriam peperit.*

verò

Ann. mundi 3048. Ante Christum nat. 916.

a verò terrorem & consternationem immisit Ammanitis & eorum sociis, ita vt alij in alios ruentes hostiliter in se inuicem debacchare tur tanto furore, vt ne vnus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Ioſaphatus verò prospiciens in vallem in qua castra hostium fuerant, quum totam videret refertam cadaueribus, lætus tam inopinato Dei auxilio, quòd sibi citra sudorē & sanguinē victoria contigisset, permisit b suo militi castra diripere, & spoliare cadauera: tantáq; fuit multitudo, vt ægrè per integrū triduum omnia spolia legerēt. Quarta verò die congregatus totus populus in quandā conuallem, potentiam & auxilium Dei debitis concelebrauit laudibus: à c quo facto postea locus nomen inuenit, vt in perpetuū Cōuallis laudationis appellatus sit. Inde reuersus cū exercitu Rex Hierosolyma, per aliquot dies in sacrificiis occupatus fuit ac epulis. Quin & in exteras gentes tam mirificæ victoriæ fama perlata, eā Regi sanctitatis ac pietatis opinionē conciliauit, vt res eius sub diuini numinis tutela esse pro comperto crederent: mansitq; vsq; extremum eius diem hæc persuasio. Erat autem amicus & Achabi filio, qui cum Israelitis præerat: cum quo inita societate parandarū nauiū, qui merces in Pontum peterent ac emporia Thraciæ, iacturam fecit haud minimam, Nauigia enim absumpta sunt naufragiis, quòd nō benè regerentur præ magnitudine. Quo factū est, vt hac cura vacauerit in posterum. Atq; hactenus de Ioſaphato. Achabi d verò filius Ochozias regnauit apud Israelitas & Regiam Samariam, vir pessimus, & vtrique parenti omnino similis & Hieroboami primi Israelitarum seductoris æmulus. Eius regni anno secundo Moabitarum Rex defecit, & tributa, quæ patri eius solitus

a *Ammanitæ & confœderati seipsos inuicem trucidant.*

b *Ammanitarum spolia.*

c *Laus & nomen Ioſaphati apud quoſcunq;.*

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

d *Ochozias Achabi filius Rex Israelitarum.* 4. Reg. 1.

Anno mundi 3048. Ante Christum nat. 916.

erat, pendere amplius detrectauit. Accidit autem vt Ochozias de solario domus suæ descendens per gradus prolaberetur, morbóq; ex hoc casu contracto, Accaronem ad Myiodis (id Deo nomen erat) oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebræotũ verò Deus Eliæ Prophetæ mandauit, vt nunciis ab eo missis occurrens percontaretur, an Israelitæ proptium Deũ non haberent, quandoquidem Rex ad alienum mitteret de salute interrogaturos: iubérétq; eos reuerti, & Regi dicere, eum nó reualiturũ. Quod quũ Elias fecisset, nunciis his auditis cõfestim ad Regẽ reuersi sunt. Quo demirante celeritatem reditus, & causam quærente, aiunt sibi occurrisse, virum quendam, vt vetuisse vlterius progredi: iussisséq; renunciarent suo Regi Israelitarum Dei nomine, quòd morbus in peius proficiet. Rege verò iubente, vt sibi figuram hominis illius designarent, dicebant [b] hominẽ esse hispidum & cingulo coriaceo præcinctum. Qui eum intellexissent Eliam per hæc descriptũ à nuntiis, misit ad eum attrahendum centurionem cum quinquaginta militibus. Is repertum in montis vertice descendere iussit, & ad Regẽ venire. In hoc enim se missum, vt ni sponte sua faciat, vi coactum eò pertrahat. Ille [c] præfatus se prodigiũ editurum, quo verus Propheta nosceretur, & igne ad suas preces cælitus misso, ipsum vnà cum militibus conflagraturum, malũ hoc eis imprecatus est: móxq; candens turbo delatus centurionem & eius comitatum perdidit, quorum clade ad Regem perlata, iratus aliũ centurionẽ cum totidẽ militibus ad Eliam mittit: qui & ipse cum Prophetæ minatus vim esset, ni volés sequeretur, & hunc ad preces eius ignis absumpsit quemadmodum alterum. Quo cognito Rex misit tertium. Is quòd esset cordatus

a Ochozias grauiter prolapsus decumbit, oraculum consulit, & ab Elia reprehenditur.

b Forma & habitus Eliæ Prophetæ.

c Ochozia militem, Eliæ attrahendi causa missi ab igne consumuntur.

tus & manſuetis moribus, poſtquam peruenit ad *locum* vbi tũ erat Elias, & amicè eum ſalutauit: Nõ ignoras, inquit, quod vt Regis mãdato paream, inuitus ad te venio, ſicut & illi qui ante me venerunt. Miſertus igitur mei & horũ militum volens ac libens deſcende, nóſque ad Regem ſequere. Tũ Elias delectatus viri ciuilitate & modeſtis moribus, deſcendit ac ſecutus eſt. Perductus deinde ad Regẽ, afflatus *numine*: Hæc, inquit, dicit Dominus: Quia me pro Deo nõ habuiſti, quẽ de morbo tuo veri nihil prædicere poſſe putaſti, & ad eũ, qui Accaronitis colitur, de valetudine conſulendũ mittere maluiſti, ſcito te moriturũ. Nec [a] multũ exinde tempus elapſum, dum ita, vt Elias prædixit, decedens, quòd *liberis careret*. Ioramo *fratri* ſuccedenti locum fecit, homini patrem cum aliis vitiis, tum maximè impietate referenti. Omiſſo enim ſui Dei cultu, totum ſe externis religionibus dedidit, vir alioqui non ignauus, & ad res gerendas ſatis induſtrius. Hoc [b] regnante Elias ex hominibus exemptus eſt, nec in hodiernum vſq; mortalium quiſquã ſcire potuit quiſnam fuerit eius exitus. Diſcipulum reliquit [c] Eliſæũ, ſicut iam antè diximus. De hoc Elia & Enocho, qui fuit antè vniuerſale diluuiũ, in ſacris libris legimus quidem exemptos eſſe è cõſuetudine mortalium, mortuos tamen eſſe nemini vnquã fuit cognitum. Cæterum Ioramus accepto poſt fratrẽ regno, Moabitarum Regi Miſę bellum inferre ſtatuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri antea ſoluebat, intonſarum pecudum annua ducenta millia. Ergo [d] poſtquã domi parauit exercitum, Ioſaphatum quoque per nuncios ſolicitauit, vt quandoquidẽ amicus eſſet paternus, auxilia mitteret paranti bellũ cõtra Moabitas, qui tum recens à ſuo regno deſe-

An. mundi 3049. *Ante Chriſtum nat.* 915.

a *Ochoziæ abſque liberis decedens Ioramo fratri ſuccedenti locum fecit.*

b *Elias ſicut Enochus ex hominibus exemptus.* Hedio & Ruffinus Cap. 2. 4. Reg. 3.

c *Eliſæus.*

d *Ioramus à Moabitarũ Rege auxilium petit.*

An. mundi 3649. Ante Christum nat. 915.

cerant. At ille non se solum venturum auxilio promisit, sed Idumæorum etiam Regem, sibi obnoxii, in eam expeditionem pertractutũ. Ioramus vbi renunciatum est ei de talibus auxiliis, venit Hierosolyma, & splẽdidè ab eius loci Rege exceptus, cũ de communi sententia visum esset per Idumææ deserta, qua minimè hostis expectaret, iter facere, cum aliis duobus Regibus Hierosolymis profectus est, videlicet cũ hospite, & cum Rege Idumæorum, & circuitu facto, die septima ducibus itineris aberrãtibus, in [a] tantam iumenta & milites aquarum penuriam inciderunt, vt omnibus tantum nõ desperantibus Ioramus dõloris impatiens exclamaret ad Deum, quanam sua culpa tres Reges sine prælio in Moabitarum Regis manus traderet? Iosaphatus contrà, vt virum pium decebat, cõsolabatur eum: iussítq; perquiri numquis in exercitu Propheta adesset, per quem, quid faciendum, Deus posset cõsuli: & indicante quodam famulo, vidisse se ibi Eliæ discipulum [b] Eliseum Saphati filium, suasu Iosaphati tres Reges ad illum vadunt: quúmq; ad illius tabernaculũ veniissent, quòd fortè extra castra fixerat, rogabant quid futurum esset de exercitu, præcipuè Ioramus. At ille iussit vt absisteret, nec molestus esse pergeret, sed potius patris ac matris Prophetas cõsuleret, illos enim esse veridicos: Rex precibus vrgebat, vt responsum daret: & periclitantes seruaret. At ille iurauit se ei nõ fuisse responsurum, nisi hoc faceret in gratiam Iosaphati viri probi & pij. Accito deinde psalte quodam, sic enim vates postularat, eo psallente correptus diuino spiritu, iussit Reges in alueo torrentis multas fossas facere. nam [c] absq; vento & pluuia visuros alueum repletum aquis, ita vt militi & iumentis abundè potu suppetente, nullum

[a] Aquarum in Hebræorum exercitu penuria.

[b] Eliseum Reges consulunt.

[c] Eliseus pluuiam vẽturam & victoriam prædicit.

nullum amplius à siti periculum timeatur. Nec hoc solum, inquit, vobis à Deo continget, sed & copias hostium eius ope profligabitis, & arbores excidetis, & regionem vastabitis, & fontes ac riuos obturabitis. Hæc loquutus Prophetа, sequēti die prius quàm sol oriretur torrēs magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus, qui in Idumeā trium dierum itinere inde distantē demissi fuerant: vt & iumentis & militi largissima adesset potus copia. Rex autē Moabitarū vt audiuit tres Reges cōtra se aduentare, à deserto inuasuros, excita omni sua militia, iussit eos in finibus occurrere, ne clàm in ditionem suā impetum facerent, qui videntes exoriente sole aquā in torrente (non procul enim à terra Moabitide aberat) colore sanguineū, quòd eo tempore maximè aqua radiis icta rutilet, falso a opinati sunt hostes propter sitim in semetipsos arma vertisse, & eorū sanguinē per torrentem defluere: & cum hac persuasione Regem suum adeuntes, rogabant vt eos ad diripienda hostilia castra permitteret, quo impetrato, ruētes vel ad paratam prædam, ad Hebræorum castra perueniunt. Sed valdè eos sua spes frustrata est. Coorientibus enim in eos vndique hostibus partim cæsi sunt, partim dispalati fugiendo ægrè in terram suam euaserunt. Reges verò agros Moabitarum ingressi, dirutis oppidis totam regionem prædis abactis exhauserunt, & ruta eorum glarea torrentis opplerunt, & optimas quasque arbores exciderunt, fontésque aquarum obturauerunt, mœnibus vbique solo æquatis. Rex ipse compulsus in quādā vrbem & obsessus, veritus ne expugnata illa caperetur, eruropere cum septingentis equitibus tentauit, qua parte negligentiores excubiæ visæ sunt. quòd vbi præter spem nō succes-

An. mundi 3049. *Ante Christum nat.* 915.

a *Mira hostium excaecatio per fluentū umbram sese.*

b *Hebræorū contra Moabitas victoria.*

Ann. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

sit in vrbem reuersus rem extremæ necessitatis & desperationis aggreditur. seniorem enim filiũ, qui regni successor destinatus fuerat, productum in mœnia, toto hostili exercitu inspectãte, holocaustoma Deo sacrificat. Reges verò hoc viso tantã necessitatẽ miserati, & humanarum vicissitudinum memores, soluta obsidione, domum quisq; suam reuersi sunt. Iosaphatus b verò post hanc expeditionem pacatus quidẽ, sed non diu Hierosolymis superuixit, exacto vitæ anno sexagesimo, regni vigesimo quinto: sepultúsq; est in vrbe magnificè, quemadmodũ Dauidis imitatorem sepeliri decuit.

a Moabitarum Rex filiũ proprium sacrificat.

b Iosaphati mors.

Ioramus Hierosolymorum Rex principatum adeptus, fratres & parentis amicos interficit.

CAP. II.

c Ioramus Iosaphati filius Rex Hierosolymorum.

d 2. Reg. 1.

EFiliis, quos complures reliquit superstites Ioramus c natu maximus patris voluntate in regnum successit, cum Israelitarũ Rege cõmune nomẽ habens, vxoris suæ fratre, qui Achabi fuit filius, & tũ recens à Moabitico bello Samariam reuersus Elisæum secum adduxerat. Eius prophetæ res memorabiles è sacris libris huc trãscriptas inferere nostræ narrationi operæprecũ duximus. Obediæ vxor, qui Achabi dispensator fuerat, tunc vidua Elisæum adiit, dicẽs nec ipsum ignorare quòd ea persecutione qua Iezabela in prophetas sæuiebat, maritus eius centum ex eo numero seruauerat: quos vt alere clàm posset, multum æris alieni cõtraxerat. nunc illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in seruitutem velle rapere. quapropter orabat vt ob hoc mariti benefactũ eius miserus opem aliquam præsentem afferret. Qui sciscitante ecquid domi haberet, nihil se habere ait præter

præter olei paululum in fidelia.tum [a] propheta iubet illam ire,& acceptis cõmodato à vicinis vacuis vasis compluribus, foribũsque cubiculi clausis,in omnia oleum id indere. Deum enim repleturum omnia.Paruit mulier,& repletis ad vnum omnibus ad prophetam reuersa rem totã illi retulit.Ille consuluit,vt diuẽdito oleo, debitum creditoribus redderet.aliquantum enim de olei precio superfore,quod ad liberorum alimenta valeat. atque in hunc modum mulier à creditorum molestia liberata est.Idem [b] Ioramum per nuncios admonuit,vt locum quendam caueret,in quo à Syris occidere eũ volentibus insidiæ positæ fuerant. Quo factum est,vt ille præmonitus venatũ non iret. Adadus autẽ frustratis insidiis indignatus est, ratus à suis detectas:& vocatis domesticis per cõuiciũ proditores appellauit,minatus etiã mortem,eo quod rem solis creditam hostis per eos cognouerit. Quodam autem respondẽte, non rectè cum facere quòd proditionis amicos insimularet,& suspiçaretur ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendũ missi fuerãt:sed scire debere:quòd Elisæus Propheta nihil nõ indicet,prodátq;vel occultissima cõsilia,iussit eos per nũcios explorare:in quanam vrbe Elisæus habitet,renunciatúmque est ei apud Dothaim hominem degere.Ac [c] mox illuc aliquot equitum turmas misit cum curribus,qui Elisæum cõprehenderent: qui noctu vrbẽ circumuentã circumquaque custodiebant.Diiuculo autem minister propheræ cognita,quòd hostes vellẽt eum capere,trepidè accurens hoc illi indicat. At [d] ille famulũ ponere metũ, & bono animo esse hortatus est, & ipsẽ interim securus & fidẽs diuino auxilio: rogauitq; Deũ, vt ad cõfirmandũ famulũ præsentẽ se & auxiliatorẽ ostenderet. Tũ Deus ex-

An. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

a Elisæum viduam vt ex olei fidelia plurima vasa adimpleat subet.

b Ioramum Elisæus vt Syrorum insidias caueat, admonet.

4 Reg. 6.

c Elisæus Dothaim hostibus cingitur.

d Angelum circa Elisæum Prophetam.

An. mundi 3050. Ante Chri. nat. 914.

oratus ſpecie magni equitatus & curruũ circa Eliſæũ famulo vidẽdã exhibuit, ita vt animatus his ſuppetiis nec ipſe quiſquã timeret amplius. Poſtᵃhæc vates iterũ Deũ orauit, vt obſcuraret oculos hoſtiũ, caligine immiſſa præ qua agnoſcere ipſũ nequeãt, & impetrato hoc quoq; dedit ſe in mediũ illorũ, interrogans quẽ quærerẽt, quibus reſpondentibus, Eliſæũ prophetã ſe quærere, pollicitus eſt hũc ſe traditurũ eis, ſi ad vrbẽ, in qua ille eſſet, ipſum ſequerẽtur. atq; ita vt qui & oculis & mente à Deo cæcati fuerãt, ducentem incunctanter ſecuti ſunt. quos vbi Samariam perduxit, Ioramũ Regẽ iuſſit portas claudere, & Syris ſuum militem circumdare: precibus deinde rurſum ad Deũ miſſis impetrat, vt purgatis hoſtiũ oculis, caliginẽ illã tolleret. at illi recepta oculorum acie concluſos ſe animaduerterunt in mediis hoſtibus. cúmque attoniti & inopes conſilij hærerent in tã prodigioſo negotio, Rege quærente ex propheta, an iaculis eos deberet configere, id quidem facere vetuit. ſolos enim bello ſuperatos hoſtes occidi fas eſſe. at hos ne læſa quidem ipſius ditione, Dei voluntate & potẽtia ignaros omniũ eò loci eſſe productos. conſuluit igitur vt hoſpitali mẽſa refectos incolumes abire permitteret. Itaque Ioramus prophetæ monitis obſequens, liberaliter ac ſplendidè tractatos Syros ad Regẽ eorum Adadum remiſit. Illi reuerſi omnia, quæ eis cõtigere ſuo Regi renunciãt: qui in tanto prodigio manifeſtam Dei potentiam admiratus, ſimúlque vatis diuinitatẽ, nihil poſthac cõtra Iſraelitarum Regẽ clam molitus eſt: ſed decreuit aperto marte rem gerere, potentiorem ſe ratus & numeroſioris exercitus dominum: comparatíſque ingentibus copiis, vniuerſas contra eũ educit. qui putãs ſe imparẽ ſi

a *Syros obcæcatos Eliſæus in Samariam duxit, eóq; ſuadente. Ioramus liberaliter ac ſplẽdidè eos tractatos remittit.*

collatis signis res ferro gerenda sit, intra Samariam se continuit, fretus vrbis munitionibus. Adadus [a] verò cogitãs, si nõ machinis, fame tamen eam se in potestatem redacturum, oppugnationẽ aggreditur. Tanta autẽ Ioramus laborabat rerum inopia, vt propter nimiam indigẽtiam intra Samariam veniret octuaginta denariis argẽteis caput asini, & quinq; denariis Hebræi columbini stercoris sextarium vice cõdimenti emerẽt: nihilque magis verebatur Rex, quàm ne quis fame adactus & non ferens inopiam, vrbem hostibus proderet. quamobrẽ per singulos dies ipse obibat mœnia & excubias, dispiciens ne quis in vrbem clã admitteretur, & singulari diligentia huiusmodi occasiones adimens. Cúmque mulier quædã exclamasset: Miserere domine: putãs eam aliquid cibi petere. comotus ira malè precatus est ei, negãs sibi esse vel areas vel torcularia, vnde ipsi impartire possit aliquid. illa verò dicẽte, nihil se eiusmodi petere, nec ob cibũ molestam esse, sed vt litem inter se & aliam mulierem finiat. iubet quid rei sit exponere. Mulier [b] ait, se cum amica quadã vicina pactã, vt quandoquidẽ nullum aliud adsit contra famem remedium iugulatis infantibus (nam vtrique erat filiolus) vnum atque alterum diem cibo se alerent. Se prius suũ occidisse, quo hesterna die cõsumpto in communem alimoniam, alteram illam mulierem à pacto discedere, & suum abscondidisse filium. Perculsus vehementi dolore Ioramus vestem sibi conscidit, & exclamans hoc demũ defuisse ad calamitatum summam, ira cõtra prophetam accenditur, tollendum dictitans qui in tãtis malis nullum dignaretur à cœlesti numine impetrare subsidium: confestímque mittit qui caput illi imputet. Et [c] ille quidem ad cædem

An. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

Hedio & Ruffinus cap. 4.

a *Samaria à Syris obsessa.*

b *Fames in Samaria tanta, vt mulier mulieri filium comederet.*

c *Ioramus Elisæo mortem minatur.* 4. Reg. 7.

Ann. mundi 3050. Ante Christum nat. 914.

eius properabat, Elisæum verò Regis ira nõ latuit: sed domi sedens cum discipulis, Ioramus, inquit, homicidæ filius misit qui caput mihi adimat. nunc aduentum eius obseruate, vt dũ erit pro foribus opponatis vos, & obiectis foribus illũ remoremini. mox enim Rex ipse aderit mandati iam pœnitens. Illi ita vt iussi sunt, hominem venientẽ excludũt: móxque Ioramus ad se reuersus & veritus ne cædes acceleretur, quantũ potuit, ad Elisæum properat, interuẽturus eo cohibiturus, missum à se hominẽ, & vatẽ periclitantẽ seruaturus, quò vt vẽtum est, incusare eum cœpit, quòd in tantis calamitatibus se cum ciuibus despiceret, nec vllum à Deo peteret remedium. Tum propheta promittit in crastinum eadẽ hora qua tum Rex ad se venerat futurã magnã rem ad victũ necessariarum abũdantiã, ita vt publicè in foro vno siclo veniret satũ similæ, & vno æquè siclo duo sata hordei. His dictis Rex cũ suo comitatu supra modũ exhilaratus est, propter expertã toties prædictionũ fidẽ: tũ quoque nihil addubitãs, & præsentem difficultatẽm spe futuri subleuãs. amicus autem quidam regis, tertiæ copiarum eius parti præpositus, cui tũ Rex fortè familiariter

4. Reg. 7. incumbebat, Non credibilia, inquit, polliceris mi vates, & sicut absurdũ sit spetare similæ ac hordei pluuiã, ita nec quod tu dicis, mihi fit verisimile. Tũ propheta, Videbis ipse, ne dubita, sed videbis modò, nõ frueris etiã. Hæc prædictio effectum talem habuit. Mos erat apud Samaritas, vt lepra impũrati extra mœnia degerent: & tũm quoque quatuor numero hac de causa extra portas habebant domicilium. Hi cùm propter seuientem famem nihil ex vrbe ciborũ acciperent, & siue in vrbẽ reditus daretur siue domi se continerent, fame sibi perẽdum

Anum certò intelligerent, decreuerunt se hostibus cõmittere: vt siue eis parceretur, viuerent. siue sæuire hostis mallet, certè leuius mortis genus incurrerent. Hæc sententia postquam comprobata est, noctu erant in castra hostiũ. Ea a nocte Deus Syros exterruit: immisso in aures eorũ sonitu quasi curruum & armatorum aduentantiũ, adeò vt, crescente magis ac magis suspicione, consternati è totis castris ad regem suum concurrerent, dicentes adesse Reges à Ioramo conductos, Regẽ Ægypti & Regẽ insularũ. iam enim exaudiri eorum strepitũ. Hæc nuncianti bus Adadus credidit, quòd & ipsi aures inani sonitu pulsarentur vt cæteris, & per summam trepidationem omnes sine ordine ad fugam se expediũt, relictisque intra castra & equis & iumentis & diuitiis maximis totã spem salutis in fugiendo collocant. Leprosi b verò illi Samaritæ ven ẽtes in castra Syrorũ in ipso valli aditu ingens silentiũ & magnã rerum copiam deprehẽdunt. progressique vltetius ad vnũ quodpiã tentorium delati, postquam ne vnum quidem adesse viderunt, refecti primum cibo ac potu, veste & multo auro se onerant, eam prædã extra vallũ elatum in quodam loco abdunt: mõx alterum tentorium aggressi faciunt similiter vt prius: idque quater fecerunt, nemine interim cõspecto. Vnde facilè coniectãtes de abitu hostium, damnabant suam negligentiã, quòd hæc non Ioramo & ciuibus indicassent mox à principio, quo propter ad mœnia Samariæ properant, & inclamatis custodibus discessum hostiũ eis significant. illi porrò excubitoribus regiis idem renunciãt. Rex cognito negocio, amicorũ & ducum cõsilium aduocat, ait rem sibi suspectam ne astu, simulato abitu, Syri sibi insidias struant, desperantes vrbem fame expugnãi

An. mundi 3050. *Ante Christum natum* 914.

a *Fuga hostium ob terrorẽ à Deo immissum.*

b *Leprosi Samaritanu hostium castra desserta esse significant.*

An. mundi 3055. Ante Christum nat. 909.

posset: vt si ad diripienda castra, quasi fuga conserta procurrant, repentè oborti cæsis direptoribus vrbem etiam facilè occupent, quare suam sententiam esse, vt diligenter eam contra insidias muniãt, & cauti sint, neque temerè credita fuga hostium procurrendo periculo se obiiciunt. Hoc consilium quidam laudauit vt prudens: addiditque, [a] sibi videri mittendi duos equites qui omnia Iordanem vsque explorent: qui si fortè intercipiãtur, cautiores fore cæteros ne & ipsi temerè progressi circũueniantur, nec duorũ equitum fore grauẽ iacturam, quos fortassis alioquĩ fames absumeret, id Regi placuit, & eueſtigio misit, qui omnia dispicerẽt. illi renunciãt nihil se per viam reperisse hostiũ, sed passim iacere arma iactata, & frumentum, reliquásque sarcinas, quo expeditiones fugerẽt. his [b] auditis Rex multitudine ad castrorum direptionẽ emittit. nec fuit vulgaris præda, sed auri & argenti plurimum, & varia iumentorũ genera, præterea tantũ inuenerunt frumenti atque hordei numerum, quantum nec in somnis sperare poterant, vt mox omnes præteritæ famis obliuio caperet, tãta enim fuit abundãtia, vt duo sata hordei sicio emerẽtur, & eodẽ precio satum similæ, iuxta Elisæi vaticinium. satũ autem continet modium Italicum & dimidiũ, solus autem hac copia non est adiutus præfectus ille tertiæ partis militiæ, constitutus enim ad portam à Rege, vt cohiberet proruẽtis multitudinis impetum, ne se inuicem conculcãdo obtererẽt, ipse hoc passus est, atque ita interiit, quemadmodum [c] Elisæus prædixerat, cũ prænuncianti annonæ abundantiam nollet credere. Rex autem Syrorum Damascum reuersus incolumis, vbi cognouit diuinitus immisso terrore se ipsũ cum exercitu in fugam coniectum, & vacuum

[a] Explorato-res.

[b] Castra hostium à Samaritanis diripiuntur.

[c] Verba Prophetæ Dei.

& vanum fuisse quod de aduentu hostium crediderant, ratus [a] omnino aduersum se habere numen per animi ægritudinem in morbum etiam corporis incidit. cúmq; [b] per idem tempus Elisæus Damascum inuiseret hoc cognito fidissimum è familiaribus suis Azaëlem honoris causa ei misit obuiam, non sine muneribus, scitaturum quisnam futurus esset morbi exitus, & num euasurus esset hoc periculum. Azaël assumptis XL. camelis quicquid optimum ager Damascenus fecit, & quicquid in regia fuit eximiũ, in eos imposuit: & obuiam factus Elisæo, reuerenter eum salutat, dicens se ab Adado Rege missum, vt offerret ei munera, & de morbo consuleret, num quod leuamen sperare debeat. propheta nuncio nihil mali renũciare iusso, tantum [c] moriturum Regem indicat. id famulus regius dolenter accepit. Elisæus verò flebat, & multis manabat lachrymis, prospiciens quanta mala passurus esset suus populus post Adadi obitum. Azaële deinde rogante causam tristitiæ, fleo, inquit, quòd me Israelitarum misereat, tam multis à te afficientur cladibus. nam optimos ex eis interficies, & munitissimas eorũ vrbes incendes, & infantes ad saxa allides, & dissecabis prægnãtes mulieres. Azaële verò dicẽte, & vnde mihi vires vt hæc faciã, ait sibi diuinitus significatum, quod ipse regnaturus sit in Syria. Atq; ita Azaël reuersus ad suũ dominium, melius eũm habiturum nunciat: & sequenti die reti vuido in eum iniecto, præfocati à se regiã occupat, vir alioquin strenuus & gratiosus apud Syrorũ ac Damascenorum multitudinem: quo factum est, vt vsque in præsens tempus, tã Adadus quàm Azaël eius successor diuinis apud Syros colantur honoribus, tũ propter aliam beneficentiam, tum quia magnifice

Ann. mundi 3055. Ante Christum nat. 909.

a *Incredulitatis pœna. 4. Reg. 8.*

b *Elisæus ab Adado ægrotante consulitur.*

c *Vaticinium de Adadi morte, & regno Azaëli tradendo.*

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

templis extructis Damascenorum vrbem ornatiorem reddiderint, eorum enim effigies quotidianis pompis honorant. & antiquitatem iactant, nescientes quod non admodum sint veteres, & nondum centum supra mille anni ab eorum ætate interceſſerint. Cæterum Ioramus Israelitarum Rex audita morte Adadi, à continuis pauoribus respirauit, lętus tandem aliquãdo licere sibi in pace viuere. Alter[a] verò Ioramus qui Hierosolymis imperitans eodem vt dixi nomine censebatur, mox vt principatũ iniit, à cædibus fratrum & paternorum amicorum potestatem auspicatus, videbatur cum Israeliticis Regibus certamen suscepisse, ne inferior haberi posset, quantum ad impietatẽ attinet, nactus ad hoc magistram idoneã Gotholiam vxorem : quæ fuit Achabi filia, à qua externorum numinum cultum didicit. Et quamuis Deo certum esset seruare quæ Dauidi promiserat, Ioramus tamen indies nouis superstitionibus irritare eũ, & populi religionẽ deprauare non destitit. Accidit [b] interim vt Idumæi ab eius imperio deficerent, cæso Rege suo qui Iosaphato hactenus paruerat, & nouo in eius soliũ imposito: quam iniuriam vlturus Ioramus cum equitatu, qui tum ad manum erat, & curribus in Idumæam noctu irrupit : &, exustis vicis finitimis, nõ est ausus vlterius progredi. nec tamen hac expeditione quicquam profecit, nisi quod plures defectiones secutæ sunt, excutientibus eius iugum & illis qui Labinam regionem incolunt. Tãtus autẽ fuit hominis furor vt adigeret populum lucos in editis montibus sitos cõscendere, & aliena numina colere. Cui sic insanienti & prorsus oblito instituti patrij, affertur [c] ab Elia propheta epistola, vindictam Dei minitans quòd contempto patrum suorum exem-

plo

Ante mundi 3055. Ante Christum nat. 909.

4. Regum 8.

a Ioramus impius.

b Idumæorum apostasia

c Ioramo scelera ab Elia per literas accusantur.

plo, ad sectandam Israeliticorum impietatem se contulerit: nec hoc contentus etiam Iudæ tribum & Hierosolymorum ciues impulerit, relicta patria religione, ad externos ritus deseiscere, & effigies hominum colere quemadmodum & Achabs sibi subditos compulerat. ad hæc quod fratres & alios viros bonos ac iustos interfecisset. pœna etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus quæ in populum Regis & domesticam familiam desæuiret, nec liberis parcens nec vxoribus. Ipsum quoq; lento ventris profluuio vexatum, intestinis simul paulatim effluentibus, serò per hoc peccatum agnoscentem, miseram efflaturum animam. atque hoc fuit argumentum epistolæ, quæ illi Eliæ nomine est reddita.

Ann. mundi 3060. Ante Christum nat. 904.

Exercitus Iorami deletur ab hostibus, & filij perimuntur, vnico excepto, postremò ipse misera morte tollitur.

CAP. III.

NEc[a] multò post exercitus Arabum qui versus Æthiopiam incolunt, cum aliis barbaris Ioramí regnum inuadit, qui & regionem omnem, & ipsam regiam diripuit, iugulatis etiam vxoribus eius ac liberis. vnicus tantum fuit superstes, ægrè elapsus è manibus hostium, Ochozias nomine. post hanc publicam calamitatem & ipse in morbum incidit, sicut etiam antè prædictum fuerat, [b] malum in ventrem eius ingruit, vt manifesto diuinæ iræ iudicio miserabiliter periret, videns quotidie per ventrem intestina defluere. quin & populus insultauit eius cadaueri, facilè inde cõiectans quàm inuisus Deo fuisset homo nefarius, nec cum Regia

a *Arabum contra Ioramum expeditio.* 2. Paral. 21.

b *Mors Ioramí.*

funere dignatus est, nec paterno monumento intulit. Vixit annos quadraginta, regnauit octo, populus Hierosolymitanus Ochoziani in paternum solium imposuit.

Ann. mundi 3060. Ante Christum nat. 904.

Damascenorum Rex Israelitarum Regem bello impetit.

CAP. IIII.

ISraelitarum autem Rex Ioramus sperans post Adadi mortem Ramatham Galaditicam vrbē se posse recipere, magno [a] prius facto apparatu, exercitum ei admouet. In ea oppugnatione sagitta ictus à quodam Syro non lethaliter, in Azarā vrbem se recepit curandi vulneris gratia, relicto in obsidione Ramathæ toto exercitu cui Ieum Amasis filium præfecerat, qui illā vi expugnatam recepit. erat autem ei propositum percurato vulnere Syros bello aggredi. Interim Elisæus dato vno è discipulis suis sacro oleo, misit eū Ramathā, vt [b] eo delibutum Ieum Regē appellaret, diceréq; se authoritate diuina Regem eum eligere, mādatis etiam quibusdam aliis, iussit eum fugiētis more iter facere. hemine abitus eius conscio. Ille vbi ad destinatam vrbem peruenit, offendit Ieum fortè sedentem medium inter duces exercitus, ita vt Elisæus fore prædixerat: accedénsq; ad illum, ait se cum eo velle colloqui. & cùm surgens secutus ipsum esset in cōclaue, iuuenis depromptū oleum in caput eius effudit, Deus, inquit, te Regem elegit in perniciem Achabi generis, & vt vlciscaris prophetarum eius sanguinem, qui à Iezabela cōtra omne fas occisi sunt: vt quēadmodum prius Hieroboami & filij ipsius Nabadi; ac mox Basani familiæ propter impietatē interiēre funditus, ita nunc nullum senien maneat reliquum ex Achabi genere. Atque hæc locutus

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

a *Iorami expeditio in Ramathā. 4. Reg. 9.*

b *Ieus in Regem vngitur, Deo sic mandante.*

locutus è conclaui se proripuit, nolés à quoquã conspici. Ieus autem statim in concessum ducũ rediit. Percontantibus autem illis, qua de causa venisset is iuuenis, & insanum videri ducentibus: rectè, inquit, cõiecturam facitis, nam insani verba locutus est. illis verò magis etiam exponi sibi quid esset orantibus, regnũ populi sibi à Deo delatum, ait illum dixisse. Hęc vbi prolocutus est, vnusquisque ducũ detraxit sibi pallium, quibus congestis in speciem solij, & ipso superimposito, tubis & cornibus iusserũt signa canere, Ieum nouum Regẽ consalutantes faustis acclamationibus. Ille decreuit cũ exercitu Iezraelam vrbem petere, vbi tum, vt iam dixi-mus, Ioramus curabat vulnus quod in Ramathensi oppugnatione acceperat. Veneráq; eò per officium cognationis etiã Hierosolymorũ Rex Ochozias, quòd esset sororis eius filius, vt quomodo se habeat vulnus inuiseret. Quos vt Ieus repentino accessu opprimeret, edixit vt è suis militibus nemo Ioramo indicium faceret: hoc enim eximium fore argumentum quòd bona fide regnum sibi detulerint.

Ann. mundi 3060. Ante Christum natum 904.

Ioramus à Ieu magistro equitum, cum tota stirpe occiditur & cum eo Hierosolymitanus Rex Ochozias.

CAP. V.

MIlites[a] verò læti imperata faciunt, & omnes vias obsident, ne quis ad Ioramũ, illis insciis, peruenire, & quid agatur renũciare valeat. Ieus interim stipatus equitũ lectissimis, ad Iesraelã sublimis curru properè vehitur, quo iã appropinquante, speculator à Rege constitutus, vt venientes in vrbem obseruet, vbi vidit Ieum cum turmis aduehi, renunciauit Ioramo aduenare agmen equitum. Ille cunctis

[a] *Iorami cædes.*

An. mundi 2060. Ante Christum nat. 904.

mittit quendá equitem qui occurrat & cognoscat quisnam veniat, ad quos vbi accessit eques, rogat quid agatur in exercitu. Regem enim scire cupere. Ieus iubet illum nihil de hac re esse solicitum, & vt sequatur se cum aliis, hoc speculator cùm vidisset, renunciat Ioramo equitem illum admixtum agmini iter facere cũ illis, mox & alterum à Rege missum Ieus idem iubet facere. vt verò & hoc per speculatorem Ioramus didicit, postremò ipse conscẽso curru cum Ochozia Hierosolymorum Rege, quem vt cognatum inuisendi gratia illò venisse diximus, exiuit illi obuiam. nam lentè & cõposito agmine Ieus incedebat. Hunc [a] Ioramus in suburbano Naburhi nactus, rogat satin saluæ sint res in exercitu à quo amarulento conuicio exceptus, & veneficæ meretricis filius appellatus, facilè cogitans nihil sani eum habere in animo flexis habenis cœpit fugere, dicens Ochoziæ, circumuentos se dolo ac insidiis. Ieus verò sagitta per cor transfixum de curru eum præcipitat. mox Badaco tertiæ partis exercitus præfecto imperat, vt cadauer Ioramí in Nabuthi agrum proiiciat, prophetiam Eliæ in mentem ei reuocans, qua patri huius Achabo prædixerat, fore vt aliquando ipse & eius familia in eo loco pereat. id enim se tum ex ore propheræ audisse, cum post tergum Achabi in eodem curru sederet. id quod etiam ita, vt prædictum fuerat, euenit. Cæso autem Ioramo, Ochozias suæ quoque saluti metuens, currum in aliam viam deflexit, latere se Ieum existimans. At [b] ille assecutus eum ad quendam cliuum, sagitta ictum saucíat. qui relicto curru, equum properè conscendit, & continuato cursu delatus est in Magedonẽ oppidum, vbi paulò post ex eo vulnere mortuus, relatúsque Hierosolyma, illic sepultus

[a] *Veritas euacuorum diuinorum.*

[b] *Ochoziæ Regis Hierosolymitani mors & sepultura.*

pultus est, cum regnasset anno vno, patre suo longè sceleratior. *An. mundi 3060.*

Ieu inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum vsque quartam generationem eius progenies. *Ante Christum nat. 904.*

CAP. VI.

IEu[a] verò veniente Iezraelam, Iezabela ornatu regio stans in turri, ô seruum egregium, inquit, qui dominum suum occidit. Ille suspiciens rogauit eam quænam esset, iubens ad se descēdere. tandem eunuchis ipsius imperat, vt eam de turri dent præcipitem, quæ inter cadendum cruentatis mœnibus, vbi solum attigit, ab equitibus concultata & obtrita periit. posthæc Ieus ingressus regiam cum amicis refecit se ab itinere, mandauitq. Iezabelæ famulis vt eam sepelirent in honorē generis, quòd nata esset è Regibus: qui nihil reliquum inuenerunt de cadauere, præter manus & faciem, consumptis cæteris à canib. his auditis Ieus admiratus est Elię mentem diuinam, qui eam Reginam in hac ipsa vrbe malè perituram prædixerat. Et quia[b] septuaginta liberi Achabi apud Samariā educabātur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorum pædagogos, alteras ad vrbis magistratus, misit: in quibus hortabatur, vt quandoquidem arma viri, & currus illis non deessent, creato ex eo numero Rege, qui pēr ætatem maximè videri posset idoneus, in domini interfectores vindicent. Id faciebat, vt experiretur quomodo Samaritæ erga se animati essent. Magistratus autem & pædagogi, lectis literis, extimuerunt, & cogitantes se huic, qui duos maximos Reges oppressérat, esse impares, rescripserunt, ipsum esse dominum, se verò imperā a eius paratos facere. Ille rursum rescripsit, ergo Achabi filios

a *Exemplū vltionis diuinæ in Iezabela vxore.*

4. *Reg. 10.*

b *Achabi 70 liberi Samaria trucidati.*

An. mundi 3060. Ante Christum nat. 904.

rum capita præciſa ad ſe mitterent. Tum magiſtratus accerſitis adoleſcẽtum altoribus imperãt, vt occiſis illis, præfecta capita ad Ieũ tranſmittant. illi enim miſerti iuſſa peregerunt, & congeſta in vaſis quibuſdam plexilibus capita Ieſraelem miſerũt. Quæ cùm eò perlata eſſent, renunciatur cœnanti cum amicis Regi, adeſſe Achabi filiorum capita. ille ante portam ex vtroque viæ latere aceruos ex eis iuſſit conſtrui: quo facto diluculo ad ea viſenda progreſſus, vertit ſe ad populum, etſi ego, inquit, cum coniuratis Dominum meum interfeci, iſtos omnes quis interfecit? Volebátq; eis perſuaſum, quicquid Achabi generi accidiſſet, non volente ſolum, ſed prænunciante etiam Deo factum, qui hoc fore iam ante per Eliam vatem oſtẽderat. Deinde [a] occiſis quotquot etiã apud Iſraelitas ex ea cognatione inuenirentur, verſus Samariã iter ingreſſus eſt. Et [b] cum incidiſſet in cognatos Ochoziæ Regis Hieroſolymorum, rogauit quonam tenderent: aiunt ſe venire ſalutatum Ioramum, & cum eo Regem ſuum Ochoziam. neſciebant enim vtrunq. ab eo necatũ. ille hos quoq. comprehẽſos iubet interfici, duos & quadraginta numero. Paulò pòſt occurrit ei vir bonus & iuſtus, nomine [c] Ionadabus, verus amicus ipſius: qui poſt mutuam ſalutationem multis verbis prædicauit eius facinora, quod ex ſentẽtia Deo fecerit omnia, dum impiam Achabi familiã exſtirpat radicitus. Ieus verò ſuaſit ei, vt conſcenſo curru, quo ipſe vehebatur, ſimul intraret Samariã. Viſurum .n. quòd nemini malo parceret, ſed falſos vates ac Sacerdotes, qui populo ſeducto, autores fuerint, relicta patria religione, externa ſacra ſuſcipiẽdi, ad vnum omnes ſupplicia dederet. iucundiſſimũ ſpectaculũ fore viro bono, inſpicere malos dãtes meri-

a *Reliqui Achabi excidio.*

b *Cades cognatorum 42. Ochoziæ.*

c *Ionadabus.*

tas pœnas antè actorum scelerum. Paruit Regi Ionadabus,& eodem curru cum eo Samariam peruectus est. At Ieus quantum cognatorum Achabi díligẽti inquisitione facta,inibi ceperit, omnes ad mortem adegit. cúmque cuperet neminem à falsis Prophetis & Sacerdotibus profanis euadere,dolo vniuersos circumuenit. Cõuocato enim populo,ait se omnes Achabi religiones duplicare velle,ídque vt ex sentẽtia Sacerdotum ipsius & Prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se conuenire. Celebrandũ [a] enim solennibus victimis diem festũ Bali,quo nomine Achabi Deus vocabatur, ab ea festiuitate si quis Sacerdotum abfuerit,capitalẽ fore. dimissis deinde per omnem Israelitarum ditionem qui Sacerdotes ad statum diem Samariam deducerent, iussis omnibus vestes donari. eas cùm accepisset,venit in ædẽ vbi erãt, Ionadabo etiã comitatus, & adhibuit qui scrutarentur,ne quis alienus admiratus sit: nolle sedicẽs vt sacris eorum alienus ac profanus vllus sese ingerat. illis verò negantibus quehquã talem adesse,& iam sacra parantibus aggressi, foris octuaginta viros è fidissimis armat : quibus mandat, vt pseudoprophetas omnes interimãt, & patrios ritus tam diu neglectos vlciscãtur,in terminatus quicunque aliquem eorum elabi permiserit,vicarium pro illo moriturũ. Illi verò omnes ad vnum necauerunt,& regia ipsa incensa vrbẽ externis sacris profanatam purificauerunt. Iste [b] Bal Tyriorum Deus erat,quem Achabus in gratiam Ithobalis Tyriorũ ac Sydoniorũ Regis soceri sui coluit, templo ei Samariæ dedicato, & Prophetis cũ reliquo cultu assignatis huius [c] sacris abrogatis Ieus,aureas tamẽ vaccas Israelitas adorare permisit. Nec tamẽ ingrata Deo fuit eius in impios animaduersio,

An. mundi 3060. *Ante Christum nat.* 904.

a *Baalitarũ mactatio.*

b *Bal Tyriorũ Deus.*

c *Ieus posteris Regnum promittitur.*

Ann. mundi 3060. Ante Chri. ann 904.

qui per Prophetam ſuum ſignificauit, per quatuor generationes poſteros eius apud Iſraelitas regnaturos.

Gotholia per ſummum nefas Hieroſolymis regnum occupat, quæ poſt ſextum annum cæſa Pontifex Ochoziæ filium Regem conſtituit.

CAP. VIII.

Hedio & Ruffinus cap. 7. 4. Reg. 11.

DVm Ieus homines nefarios in hunc modum perſequitur [a] Gotholia Regis Achabi filia comperta filij morte & generis ſui pernicie, decreuit etiam è Dauidis familia neminem ſuperſtitẽ relinquere, nẽ quis huius ſanguinis poſthac Hieroſolymis regnũ obtineat: id quod quantum in ipſa fuit, perfecit. Seruatus tamen eſt vnus Ochoziæ filius ad hũc fermè modum. Erat Ochoziæ germana ſoror, Ioſabetha nomine, pontifici Ioado nupta. hæc regiam ingreſſa, cùm inter cæſorum cadauera latẽtem nutricis opera anniculum puerũ Ioaſum deprehendiſſet, ablatum furtim domi in ſuo cubiculo abdidit, & ſolo marito conſcio ſex annis in templo clam aluit, quamdiu Gotholia Hieroſolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo [b] demum anno Ioadus cum quinque centurionibus coniurat, vt, communicatis operis, ademptum Gotholiæ regnum ad puerum transferãt: datáque & accepta ſilentij fide ſpei pleni negotium hoc modo aggrediuntur. centuriones Ioada ad hoc facinus adſciti peragrata tota regione Sacerdotes ac Leuitas, & aliquot in ſuis tribubus potentiores Hieroſolyma nomine Pontificis euocatos ſecum adducũt. ille habere ſe vtile Reipublicæ conſilium ait, aperturúmque eis, ſi id apud ſe continere velint. opus enim eſſe non ſilentio tantum, ſed etiã auxilio.

a Gotholia omne ſemen Regium tollit, vno ſolũ modo Ioaſo, Ozochiæ filio ſeruato.

b Ioaſum, Ioado Pontifice auxiliante, in Regem ſtruunt.

Cũmque

Cumque Sacramentum ab eis accepisset, tutò se posse quicquid vellet dicere, producto puero Dauidici generis quem alebat, Hic est, inquit, Rex vester, ex illa natus familia, quam scitis Deum prædixisse regnaturam in perpetuum. Itaque censeo tertiam vestrûm partem custodiam eius in templo agere, tertiam item omnia templi loca opportuna occupare: eam verò quę supereſt, patentem portam, qua itur in regiam, seruare. reliqua verò multitudo in templo inermis sit, neque quenquam cum armis intrare sinite qui non sit Sacerdos. præterea certos è Sacerdotibus ac Leuitis selectos mandauit satellitij more strictis gladiis Regẽ stipare, & si quis armatus in templum irrumpere ausit, incunctanter occidere, & posito omni metu seruandi tantum Regis curam gerere. illi approbato Pontificis consilio, rem statim aggrediuntur. Ioadus verò aperto armamentario, quod Dauid in templo instruxerat, distribuit centurionibus & Sacerdotibus ac Leuitis quantum ibi hastarum inuenit & pharetrarum, & si quod aliud armorum genus aderat. atque ita armatos templo circumdedit confertis inuicem manibus, vt ab ingressu, quos interesse non oportebat, excluderent. adductóque in medium puero, corona regia caput redimitum, & inunctum sacro oleo Regem pronunciat. populus quoque gaudens simul & plaudens faustis acclamationibus vitam & victoriam nouo Regi congeminat. Tumultus hic & acclamationes præter spem ad aures Gotholiæ venientes effecerunt, vt vehementer perturbato animo cum suo satellitio prosiliret à regia. Venientẽ deinde in templum ipsam quidem sacerdotes admittunt, sed armatos eam sequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo à Pontifice cir-

An. mundi 3067. Ante Christum nat. 897.

Anno mūdi 3067. Ante Christum nat. 897.

cundati fuerant. Cæterùm [a] Gotholia postquã puerum vidit in suggestu stantem, redimitúmque corona regia, discissa veste sua, magno clamore iubet interfici insidiatorem, & occupatorem tyrannidis. Ioadus contra acciris centurionibus iubet mulierem arripi, ducíque in torrentem Cedronis, atque illic pœnas luere. neque enim fas esse templum veneficæ supplicio pollui. mandauit etiam, si quis ei conetur ferre suppetias, & ipsum pariter interimi. Illi igitur quibus hoc demandatum est, éductã extra portam mulorum Regis illic interficiunt. Vt verò conspiratio contra Gotholiam successit, Ioadus conuocato populo ac militibus in templum, omnes Sacramẽto ad fidem Regis adegit, incolumitati ipsis tuendæ, regnóque augendo daturos operam. eodem [b] iureiurando mox regem astrinxit ad diuini numinis reuerentiã, & ad obseruantiam legum quas Moses cœlitus acceptas ad populum pertulit. post hæc ad ædẽ Bali sacram concurritur, quam Gotholia cum marito Ioramo constituxerat, in veri Dei contumeliam, & ad Achabi gratiam: eam populus à fundamentis diruit, & Mathanem qui tum sacerdotium eius tenuit, trucidauit. Templi verò curam & custodiam Sacerdotibus ac Leuitis, iuxta Dauidis Regis institutum, Ioadus commisit iussitq; vt bis singulis diebus solenne offerrent sacrificium, & suffitum iuxta præscripta legis facerent. Deinde quosdam è Leuitarum numero ianitores ad custodiam templi constituit, ne quis pollutus posset intro subrepere. Hæc vbi ad hunc modum disposuit, cum centurionibus & ducibus, totóque populo, ex templo Ioasum in Regiam deduxit: cúmq; collocato in solio denuo alacriter acclamatum esset, populus ad epulas conuersus festiuitatem per

a *Gotholiæ pœna.*

b *Rex & populus iuramento ad Dei cultum adstringitur.*

c *Restauratio cultus diuini.*

per aliquot dies egit, omnibus sceleſtæ mulieris cædem libenter ferentibus. Erat [a] Ioasus cum in Regnum adsciretur, annorum septem, matre natus Sabia, ex oppido Bersabe oriūda. fuit autem legum & diuini cultus obseruantissimus, toto tempore, quo Ioadus fuit superstes: duxitque vxores duas postquam ætate maturuit, cōciliante coniugium eodem Pontifice: ex quibus vtriusq; sexus liberos suscepit. Atque hactenus de Ioaso quomodo elapsus ex insidiis Gotholiæ, tandem regnum assecutus est.

An. mundi 3067. Ante Christum nat. 897.

a *Ioasi, vt-uente Ioade, pietas. 4. Reg. 12.*

Asaelis Damascenorum Regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones.

CAP. VIII.

ASaël [b] autem Syrorum Rex bellum cum Israelitis & Ieo Rege eorum gerens regionis trans Iordanem sitæ orientales tractus vastauit, qui à Rubenitis & Geditis atque Manassitis colebantur, nec non Galaditicam & Batanæam, omnia rapinis miscens & incendiis, ac ne ab hominum quidé cæde temperans quotquot in eius manus inciderent. Neq; enim Ieus arcere eum à populationibus potuit, cōtemptor & ipse numinis religionúmque & legum à maioribus per manus acceptarum toto regni sui tempore, quod fuit annorum 27. quo exacto mortuus apud Samariam est sepultus, Ioaza filio successore principatus relicto. Ioasum autem Hierosolymorum Regem [c] instaurandi templi cupido subiit: vocatóque Pontifice Ioado iussit eum per totam suam ditionem Leuitas & sacerdotes dimittere, qui in singula capita semisiclum argenti exigerent in vsum eius instaurationis, cò quòd sub Ioramo & Gotholia &

Hedio & Ruffinus Cap. 8. *4. Reg. 12. 13.*

b *Bellum inter Asaelem & Ieū.*

c *Instauratio templi.*

An. mundi 3089. *Ante Christum nat.* 875.

eorum liberis tuendi & sarriendi templi cura penitus abiecta fuerat. Pontifex verò hoc non fecit, sciens neminem libenter argentum erogaturum, sed anno regni vigesimo tertio Rege incusante, quòd voluntati suæ non obtemperasset, & iubente in futurum templi reparationi prospicere, tale quiddam ad colligendam pecuniam commentus est, quod non grauatim tulit populus. Arcam parauit ligneam, in qua benè clausa vnum tantum foramen supernè reliquit. eam cum in templo iuxta altare deposuisset, iussit quémque pecuniæ quantumlibet per foramen immittere, in templi instaurationem conferendæ. id populus tulit æquissimo animo & multum auri atque argenti certatim contulit. Arcam verò singulis diebus præsente Rege exinaniebant scriba gazophylacij & Sacerdos eius custos, numeratáque pecunia & recondita, rursum vnde sustulerant reponebant. & cum primum videretur collatum quantum sat esset, Pontifex & Rex conduxerunt fabros & cæmentarios, & trabes magnas pulcherrimæ materiei comparauerunt, instaurato deinde templo, quicquid ex collato auro & argento superfuit, superfuit autem non parum, id totum in crateras, cantharos, pocula, & alia vasa insumptum est: insupérque quotidianis sacrificiis altare adolebatur, atque hæc tantisper dum Ioadas vixit diligenter accurata fuerunt. illo [a] autem post annum ætatis centesimum & trigesimum defuncto, & ob probitatem ac iustitiam insignem, tum quod Dauidici generis seruator fuisset, in Regum monumenta illato, Rex Ioas à pristina religionis cura facilè desciuit: móxque & primates populi ad eundem modum deprauati sunt, vt nihil apud eos potius haberetur quàm contemptus iu-

[a] *Vbi, Ioade mortuo, impietas, eiúsque per Prophetam vaticinio. 2. Paral. 28.*

ris

ris ac iustitiæ. Deus verò indignatus propter hanc Regis & cæterorum mutationẽ misit Prophetas qui contestarentur eos, & à præsenti malitia compescerent. illi verò tam insano affectu eam complectabantur, vt neque exemplis maiorum, qui propter contemptum legum cum totis familiis perierant, neque Prophetarum comminationibus moti resipiscerent, & ad relicta honesta studia reuerterentur. Quin [a] & Zachariam Pontificis Ioadi filiũ Rex in ipso templo saxis iussit obrui, oblitus patris eius beneficiorum, tantum quia Propheta diuinitus constitutus, pro concione populum & Regem adhortatus ad iustitiam, graues pœnas illis minatus est si moniti parere contemnerent. Moriens tamen Zacharias testem & iudicem Deum inuocauit, quòd pro bono consilio & patris sui beneficiis, à Ioa mortis amarum præmium sibi rependeretur. Nec diu debita Regi pœna dilata est. Azaël enim Syrorum Rex impressione in regnum eius facta, & Gitta primum directa atque euersa, mox ipsum Hierosolymis desidentem adortus est. Tum [b] Ioas conterritus omnes thesauros Dei priorúmque Regum exhausit, & eum eis detracta templo donaria misit ad Syrum, tanti pacem redimens & securitatem, ne oppugnatus in extremum rerum suarũ discrimen adduceretur, ille tam ingenti pecunia corruptus, vim exercitus à regia vrbe abstinuit. Ioas [c] tamen graui morbo implicitus, amicis Zachariæ pœnas dedit, qui ne filius Pontificis maneret inultus, per insidias eum sustulerunt. Sepultúsque est Hierosolymis, nec tamen propter impietatẽ dignus habitus, qui Regiis monumentis inferretur, cùm vixisset annos quadraginta & septem.

An. mundi 3105. Ante Christum natum 859.

a *Zacharias lapidatur.*

b *Templi spoliatio.*

c *Ioacis subrogatio.*

An. mundi 3089. Ante Christum nat. 875.

Amasias Rex Hierosolymitanus exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto victor euadit.

CAP. IX.

IN[a] Regnum successit ei filius Amasias. Anno autē Ioasi vigesimo primo, apud Israelitas & Samariam Ieo successit filius Ioazas, in quo principatu exegit annos 17. patri nequaquam similis, sed magis primis eius regni Regibus impiis, qui palam omnem contemptum cœlestis numinis præ se tulerunt. Huius[b] copias Rex Syriæ tantopere attriuit, vt ex numeroso exercitu non plus quàm decem millia peditum, equites quingenti supersessent: qua expeditione multas magnas vrbes illi ademit, & hostium non mediocres strages edidit. Hæc autem Israelitis acciderunt secundùm Eliſæi vaticinium, quod tempore Azaëli etiam prædixit, quòd necato Domino Damasci ac Syriæ regnum esset occupaturus. In hac temporum difficultate Ioazas ad preces & supplicationes confugit, orans Deum, vt se è manibus Azaëlis liberet, nec ab eo subigi patiatur. Deus autem, qui non solum perpetuam innocentiam, verumetiam resipiscentiam fauore complectitur, & cum perdere possit, si velit, castigare mauult, exoratus eripuit eum è belli periculis: & regio pacem nacta ad pristinum felicitatis statū breui rediit. Post obitum Ioazæ[c] Ioas filius regno Israelitarum apud Samariam potitur, trigesimo septimo anno regni Ioæ, regnantis in tribu Iudæ: nam & iste eodem quo Hierosolymitanus nomine vocabatur: tenuítque regnum annis 16. Hic optimus vir erat, nihil paterni ingenij referens: & cum Eliſæus iam admodum senex in morbum incidisset, visendi causa eum adiit: quem animaduer-

4. Reg. 14.

a *Amasias Rex Hierosolymitanus.*

b *Vires regni Israelitici fracta, & à Deo restaurata.*

c *Ioas Israelitarum & Samariæ Rex.*

madiuertens extremum spiritum ducere; flere cœpit & lamentari, patrem & clypeum appellitans: quòd eo viuo armis contra hostem opus non fuerit, sed ipsius prædictionum beneficio semper inuicti euaserint. Nunc illum è vita discedere, se vero exarmatos Syris & aliis hostibus obiici, quamobrem adempto tali præsidio, sibi quoq; optabilius vnà cum illo hanc vitam relinquere. His [a] quærimoniis motus Elisæus, Regem consolatus afferri arcum postulat, eúmque Regem iubet intendere: deinde iniecta in eum manu iubet iaculari. & cum emissis tribus telis destitisset, si, inquit plura misisses, poteras totum Syrorum regnum exscindere. nunc quia tribus solis contentus fuisti, totidem præliis vinces Syros, & regionem, quam tuo patri ademerunt, recipies. His auditis Rex ablit, & [b] Propheta paulo pòst defunctus est, vir inclytæ iustitiæ, & citra controuersiam Deo longè carissimus. multa enim & mirãda diuinæ mentis argumenta exhibuit, quorum memoria apud Hebræos durat clarissima. sepulchro etiam honoratus est magnifico, quale decuit hominem numini diuino acceptissimum. Contigit autem aliquando, vt latrones occisi à se viatoris cadauer in monumentũ eius abderent, qđ mox reuixit à contactu Prophetæ corporis. Atque hæc fuerunt & viui & defuncti vatis opera. Azaële autem Rege extincto, ad Adadum filium Syrię regnum hæreditatio iure peruenit. Huic [c] Ioas Israelitarum Rex tribus præliis victo omnem eam regionem abstulit, quæ vrbes ac vicos de patre ipsius captos complexa est: quod & ipsum Elisæus iam ante prædixerat. postquam verò etiam Ioas fato functus est, Hieroboam eius filius excepit imperium.

Ann. mundi 3103. *Ante Christum nat.* 861.

a Ioa Elisæum à se Syros ter vincendos prædicit.

b Elisæi mors, & cadauer in ipsius monumentũ conlecti resuscitatio.

c Triplex Ioa victoria.

Amasiæ victoria de Israelitis & Ioa Rege eorum reportata.

CAP. X.

Anno mundi 3106. Ante Christum nat. 858.

SEcundo autem anno Ioæ Regis Israelitarũ, regnum [a] accepit Amasias Hierosolymis & in tribu Iudæ, matre natus vrbis Regiæ ciue appellata Iudan, mirum autem in modum iustitiam colebat, tametsi ætate adhuc iuuenis. Regni administrationem exorsus à necis paternæ vindicta, qui amicorum insidiis sublatus fuerat. eósque omnes in potestatem redactos affecit supplicio, parcens tamen ipsorũ liberis, iuxta leges à Mose præscriptas: qui iniquum censuit pro parentum culpis à liberis eorum pœnas reposcere. Post hæc delectu habito in tribu Iudæ & Beniamitica, conscripto flore iuuentutis, vtpote ætatis annorum plus minus viginti, cẽturiones his copiis idoneos attribuit. deinde misit ad Israelitarum Regem, qui viginti scutatorum millia conducerent stipendio talentorum argenti centum annumerato: decreuerat enim contra Amalecitarum & Idumæorum, atque Gabilitarum gentes exercitum ducere. iámque propediem moturus erat in eos, cùm interueniens Propheta [b] dimittere Israelitas consuluit. esse enim hos hominum genus impium, & cladem certam imminere oraculo se monitum, si talibus Rex vtatur auxiliis. alioqui, Deo fauente, vel modica manu deuinci posse hostiles exercitus. Rege autem ægrè ferente, quia iam publicè stipendium Israelitis numerauerat, hortatus est Propheta, vt Dei voluntatem sequeretur, quo propitio non defore pecuniam. illos itaque dimisit, præfatus se donare illis quicquid mercedis nomine accepissent, & cum domesticis tantum copiis

conten-

[a] Hedio & Ruffinus cap. 9. *Amasias Hierosolymorũ Rex. 4. Reg. 14. Deut. 24.*

[b] *Dimissio Israelitarũ. 2. Paral. 25.*

contra prædictas gentes profectus est. Quibus [a] vno prælio victis, interfecit decem millia, & totidem millia captiuorum abducta in magnã petram quæ imminet Arabiæ, eo loco per rupes præcipitata necauit: atq; ita victor cum opima præda domum rediit. Interea viginti illa Israelitarum mercenariorũ millia, ignominiosam rati suam missionem, ac si pro inutili damnata essent eorum opera, impetũ in eius regnum faciunt, & progressi vsq; Bethsemera, regionẽ populati sunt, abacto magno iumentorum numero, cæsisque tribus colonorum millibus. Amasias verò post victoriã factus insolens, autorem eius Deum cœpit habere contemptui, & pro eo venerari asportata de Amalecitis numina. Quamobrẽ [b] à Propheta cõuentus est mirari se dicente, si hos Deos crederet, qui cultoribus suis nihil opis afferre valuerint, nec eos ab Hebræorum vi tutos præstiterint, sed tanquam ad se non pertinentes cædi & captiuos trahi passi sint. quin & ipsos belli iure abductos inter reliquam captiuorum turbam Hierosolyma peruenisse. Rex his verbis ad iram percitus iussit illũ hac de re esse quietum, minatus supplicium si negociis alienis miscere se pergeret. tũ ille, se quidem quieturum dixit, Deum tamen vltorẽ huiusmodi nouitatibus non defore. Nec [c] multò post Amasias felicitatem suam, cuius tamẽ autorem Deum non agnoscebat, non capiens, sed fastu inflatus, scripsit Ioæ Regi Israelitarum, vt ipsius imperata faciat cum suo populo, sicut ante hac idem populus maioribus eius Dauidi & Solomoni, paruit: quòd si nolit vltrò facere officium, bello esse decernendum de imperij iuribus. Ad hoc Ioas in hæc verba rescripsit. Rex Ioas Regi Amasiæ. Olim in eodem monte Libano cupressus erat & carduus, hic à cupresso fi-

Ann. mundi 3106. *Ante Christum nat.* 858.

a *Amasiæ de Idumæis victoria.*

b *Amasias à Propheta propter Idololatriam reprehenditur.*

c *Amasiæ Hierosolymorum Regis in Ioam Israelitarũ Regem expeditio.*

An. mundi 3106. Ante Christum nat. 858.

liam petiit filio suo dari coniugem. Interim bestia quædam superueniens conculcauit carduũ. Hoc exemplum te moneat, ne maiora quàm par est appetas, néve propter recentem de Amalecitis victoriam elatus, & te & regnum tuum incertæ committas aleæ. His lectis Amasias magis etiam ad bellum concitatus est, Deo, sicut fas est credere, instigante, vt tandem meritas impietatis pœnas exsolueret. Vbi verò in conspectum hostium venit, instructa vtrinq; acie, tantus repentè pauor ac cõsternatio diuinitus milites eius inuasit, vt priusquam manus cõsererentur iã terga verterent: & aliis aliò diffugientibus, desertus à suis Amasias in hostis potestatem veniret: qui mortem illi minatus est, nisi efficeret, vt Hierosolymitæ apertis portis se cum victore exercitu admitterent. ea necessitate & vitæ amore adactus, persuasit ciuib. vt hostem reciperent. At ille diruris ad trecentorum cubitorum spatium mœnibus, curru per id interstitium triumphabundus inuectus est, captiuum præ se agens Amasiam: & hoc modo factus vrbis dominus, Dei thesauros abstulit, & quicquid auri vel argenti in Regia repertum est, totum asportauit, ac tum demũ dimisso Rege reuersus est Samariam. Hæc Hierosolymitis contigerunt anno regni Amasiæ decimoquarto. Appetitus tandem amicorum insidiis fugit in vrbem Lachéis: nec tamen euasit, illuc [b] quoq; insecutis insidiatoribus, à quibus interfectus est. Corpus Hierosolyma relatum, & regia munificentia funeratum est. Tam miserum autem exitum habuit propter nouatas religiones & pietatis contemptum, post exactum annum vitæ quinquagesimũ, regni verò vicesimum nonum, Ozia filio regni successore.

a Amasias ab Israelitarum Rege capitur: Hierosolyma diruta & templum spoliatum.

b Amasiæ cædes.

Lyr-

Quomodo Ozias vicinas gentes subegerit.

An. mundi 3110. Ante Christum nat. 854.

CAP. XI.

DEcimoquinto autem anno regni Amasiæ, Hieroboamus Ioæ filius apud Israelitas regno potitus est, quod per annos quadraginta obtinuit in eadem, qua maiores eius, Samariæ regia. Hic Rex cum esset vehementer impius, totúsq; idolis deditus, nihil sibi non permittēs, Israelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei Propheta Ionas prædixit, quòd deuictis Syris, ditionem [a] suam esset ampliaturus, prolatis eius terminis ad septentriones vsq; Amathem vrbem, ad meridiem verò vsq; Asphaltitem lacum. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, iuxta Iesu imperatoris definitionem. quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus ademptos Syris ad suum regnum addidit nihil fallente Ionæ vaticinio. Sed quoniam pollicitus sum me bona fide res Hebræorū proditurum, nō dissimulabo quid de hoc Propheta in sacris codicibus inuenerim. Iussus [b] enim à Deo proficisci in regnū Nini, & illic prædicare, quòd imperium illud periturum esset, nō ausus est hoc facere: sed putans se posse Deum effugere, conscenso apud Iopen nauigio petebat Tarsum Ciciliæ: exorta autem vehementi tempestate, ita vt periculū esset, ne nauis mergeretur, gubernator & nautæ, atque ipse etiam nauclerus vota pro incolumitate faciebāt: Ionas verò solus operto capite iacebat, nihil quemadmodum alij faciens. cúmque turbantibus procellis fluctus magis ac magis crescerent, suspicati aliquem è vectoribus esse in causa, decreuerunt sortito quærere quisnam ille sit. quo facto, sors Prophetę obtigit. percōtantibus quisnā esset, vel quid haberet negotij, ait se Hebræū esse,

Hedio & Ruffinus Cap. 11. 4. Reg. 14.

a *Ampliatio regni Israelitici.*

b *Ionas à Deo in Nini regnum proficiscens insscum nauigiū conscendit, & in mare precipitatur.*

An. mundi 3136. Ante Christum natum 828.

& Prophetam Dei maximi, consuluítq; vt ipsum in mare iacerent, si vellent præsens periculum euadere: se enim esse propter quem tempestas sæuiat. At illi primum quidem non audebant hoc facere, impium facinus ducentes, hominem hospitem, qui vitam suæ fidei cõcredidisset, in tam manifestum exitiũ mittere. tandẽ vrgente periculo & nauim tantum nõ mergente, partim Prophetæ autoritate, partim suopte metu cõpulti, in mare eum proiiciunt. Et tempestas quidem sedata est. Ionam [a] autem fertur à Ceto deuoratum post triduum in Euxinum pontum reuomitum; viuum & toto corpore illæsum. vbi impetrata à Deo erratorum venia, ad Nini vrbem profectus est. & cum in loco vnde exaudiri poterat cõstitisset, prædicauit quòd paulo post amissuri essent imperiũ Asiæ: & cum hoc dicto abiit. Hæc de eo sic retulimus, vt inuenimus in cõmentariis. Hieroboamus [b] autem exactis feliciter in suo principatu XL. annis, mortuus apud Samariam sepelitur, Zacharia filio successore. Ozias [c] item successit Amasiæ anno regni Hieroboami decimo quarto, & apud Hierosolyma duabus tribubus præfuit, natus matre Achia, ciue & ipsa Hierosolymitana. Hic erat natura bonus ac iustus, & magnanimus, prouidendíq; rebus solers & industrius. is, susceptа [d] expeditione in Palæstinos, prælio victor vrbem eorum vi cepit, Gittam & Iamniam, & earum mœnia diruit. alia deinde expeditione duxit in Arabas Ægypto vicinos: & cõdita vrbe ad mare rubrum præsidium in ea posuit. post hæc Ammanitis subactis, tributóque genti præfinito, & omnibus locis vsque ad Ægypti terminos in potestatem suam redactis, in posterũ ad eurã vrbis se cõtulit, quicquid enim monium vel vetustate labefactũ erat, vel superiorum

a *Ionas à Ceto deuoratus ac reuomitus Niniuitis prædicat. Ionæ 2. & 3. 4. Reg. 14. 15.*

b *Hieroboami mors.*

c *Ozias Rex Iudæ.*

d *Ozia expeditio, & vrbis per eundem restauratio. 2. Paral. 26.*

riorum regum incuria, totum instaurauit: atque eam etiam partem, quam Israelitarum Rex, Amasia patre huius capto, diruerat, quando vrbé victor ingressus est. his addidit non paucas turres centum quinquaginta cubitorum altitudinis: & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelam dispositi: aquæductus quoque non paucos exstruxit. habuit [a] etiam iumentorum aliarúmque pecudum infinitam penè multitudinem, quòd regio esset apta pascuis. cúmq; admodum esset agriculturæ studiosus, terram variis arborum cæteratúmque plantarum generibus excoluit. habuit præterea selectorum militum trecenta septuaginta millia, quibus præerant centuriones ac tribuni viri generosi & inuicto robore præditi ad duo millia numero: edocuitq; exercitum phalangis ordinẽ struere in acie, & arma singulis distribuit, gladios, clypeos, & thoraces æreos, arcus etiã & fundas, præterea machinas fecit multas ad expugnanda oppida, quibus vel saxa vel tela emitteret, harpagones quoque & alia instrumenta his similia. Dúmq; in his studiis & paratibus versatur, corruptus est arrogantia, & inflatus mortali potentia, immortalem illam ac sempiternã cœpit nõ magni facere, nec religionis nec pietatis admodũ obseruans, ita vt ad paternã impietatẽ videretur proclinior, ad quam & ille prolapsus fuerat, quod fortunæ fauorem, & perpetuos successus in rebus maximis moderatè ferre nesciret. Et cum venisset solennis festi celebritas, sumpto sacerdotali habitu, ingressus templũ ad aureum altare Deo suffitũ facturus astitit. Accurrit eò mox Azarias Pontifex octuaginta sacerdotũ globo stipatus, & Regem cõpescuit, vociferans ac negans hoc illi fas esse, sed solis sacerdotibus datũ suffire, qui sint ex Aaronis genere, jubebátq; vt exiret, & Deum talibus factis pro-

An. mundi 3150. *Ante Christum nat.* 814.

a *Otia diuitiæ & exercitus.*

An. mundi 3170. *Ante Christum nat.* 794.

uocare ad iram desineret. Tum [a] Rex cõmotus mortem illis, ni quiescerent, minatus est. & ecce ibi terra vehementer concutitur, fissõq; supernè templo radius solis os Regis improbum fecit, quod euestigio lepra cõtactum est. accessit huic & aliud prodigium, quod eodẽ terræ motu ante vrbem in loco, qui dicitur Eroge, d. midiũ mõtis ad occidentẽ vergentis reuulsum & per quatuor stadia volutum, obiectu demum orientalis mõtis cõstitit, obstructa via publica, & oppressis ruina hortis regiis. Sacerdotes verò postquã in facie Regis leprã animaduerterunt, diuinitus inflictã ei plagam indicauerunt, &, vt tanquam pollutus & impuratus vrbe cederet, admonuerũt. at ille pudore calamitatis iã modestior, paruit, superbiæ cum impietate cõiunctæ tã miserabili pœna mulctatus, & cũ aliquãdiu priuatus extra vrbem vixisset, filio Iothamo Rempubl. administrante, mœrore tandẽ confectus obiit anno ætatis sexagesimo octauo, regni quinquagesimo secundo, sepultúsq; est in suis hortis in monumento solitario. Israelitarũ [b] autem Rex Zacharias Hieroboami filius vix sexto regni mense exacto ab vno è suis purpuratis per dolum occiditur. Selesmus is fuit Iabessi filius, qui occupata vacua Zachariæ cæde regia, trigesima post die malè partũ regnũ malè perdidit. Manaemus [c] enim dux exercitus, qui per id tempus apud Tharsam vrbẽ erat, audito Zachariæ casu, cum omnibus copiis properè venit ad Samariam, & prælio victum Selesmum interfecit: dein autoritate propria sumptis regni insignibus, Thapsam cum exercitu victore profectus est, oppidani verò obfirmatis portis noluerũt Regem admittere, at ille vt in defectores sæuiens totum circumquaq; agrum vastauit, & postremò vrbem quoq; vi cepit; & quod esset

a Ozias vocationẽ suã trãsgressus, punitur lepra, ob quã vrbe cedere cogitur.

b Cedes Zacharie Regis. 4. *Reg.* 15.

c Manaemum Israelis Rex.

Tha-

Thapsensibus [a] infensus omnes ferro confecit, ne tenerę quidem ętati parcens, & nihil sibi ad extremā crudelitatē reliquū faciens, quæ enim ne in barbaros quidem deuictos perpetrare fas fuerit, ea in sui generis homines sibi permisit. nec mitior fuit postea toto decennio quo Israelitis præfuit, petitus deinde bello ab Assyriorū Rege Phullo, non ausus est cum eo in certamē descendere, sed [b] pactus M. talentis argenti, maturè se ab ea vexatione redemit. hanc summā Manaemo populus contulit, exactis L. drachmis in singula capita. Nec multò post mortuus, Samarię sepultus est, [c] Phaceia regni hærede relicto. is patri crudelitate persimilis duobus tantū annis regnauit, quibus exactis in cōuiuio cum amicis trucidatus est insidiis Phaceiæ tribuni, qui Romeliæ fuit filius. obtinuit autē hic Phaceias principatū annis xx. dubium impius magis an iniustus. Huius [d] tempore Teglaphalassar Assyriorū Rex Israelitas aggressus, subacta Galaditica regione, & quicquid trans Iordanē colitur, vicinaq; Galilææ, & Cydida & Asora, colonos abstractos in suū regnū traduxit, de quo hoc loco hactenus. Porrò Iothamus Oziæ filius regnauit in tribu Iuda & Hierosolymorum regia natus matre vrbani generis nomine Ierasa, huic [e] Regi nulla virtus defuit, erga Deū pio, iusto erga homines, & Reipublicæ studioso. quicquid enim instauratione opus habebat, diligenter farriendū curauit. in tēplo vestibulū refecit & porticus: mœniū partem labantē restituit, & additis magnis ac firmis turribus cōmuniuit, Ammanitas etiā prælio deuictos tributa pendere coegit, annua talenta centum, & tritici coros decies mille, & totidem hordei. In tantúmque regnum auxit, vt tam domi felix esset, quàm foris formidabilis. Hoc regnante propheta quidam

Anno mundi 5185. Ante Christum nat. 779.

a *Thapsensium trucidatio.*

b *Pax nummis redimitur.*

c *Phaceia.*

d *Translatio Israelitarum.*

e *Pietas Iothami.*

Hedio & Ruffinus Cap. 12.

An. mundi 3287. Ante Christum nat. 777.

extitit, Naumus nomine, qui de Assyriorum & Ninī subuersione hæc verba vaticinatus est. Ecce [a] Niniue piscina aquarum fluctuãs, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuans fugiet. dicéntque, state, state, eripite autũ, eripite argẽtum, & nemo volet. malent enim vitam seruare quàm facultates. occupabit enim eos graue dissidium, & lamentatio, & dissolutio membrorũ, & facies eorum præ pauore fient luridæ. Vbi erit posthac domicilium leonum, & mater catulorum leoninorũ? Dicit tibi Niniue dominus: delebo te, nec posthac amplius leones ex te egressi mundo imperitabũt. & alia multa de Niniue in hanc sententiam prophetauit, quę nunc non est necesse repetere, alioquin molestus videri possem lectorem plus æquo onerans. Euenerunt autem omnia quæ de Niniue prædicta sunt, post annum C X V. Et de his quidem hactenus.

a *Vaticinia de excidio Ninive. Nahum. 2.*

Rase Damascenorum Rege Hierosolymitas bello vexante, Achazes eorum Rex coactus est Assyriorum Regem in Damascenos immittere.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap. 13.

IOthamus autẽ è viuis abiit ætatis anno XLI. cum regnasset annos sexdecim: quo in Regiis conditoriis deposito, regnum ad Achazen eius filium hæreditario iure peruenit. qui [b] erga Deũ impiissimus omnium, & patriarum legum desertor, ad imitationẽ Israeliticorum Regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, & in eis idolis sacrificans, quibus [c] etiã proprium filium holocautoma obtulit ritu Chananæorum, & his similia multa perpetrauit. Hunc [d] ita insanientem duo simul Reges, Rasis Damascenorum & Phacees Israelitarum bello aggrediuntur (erãt enim

b *Achazes impietas.*

c *Filij oblatio.*

d *Impietatis pœna.*

enim amici & socij) & compulsum Hierosolyma multũ diúque frustrà oppugnauerunt, quòd vrbs esset munita egregiè. Interea Syriæ Rex ad mare rubrũ Elam vrbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorũ coloniã eò deduxit. Multis item arcibus expugnatis, & magno Iudæorum numero interfecto, cum exercitu ex manubiis ditato domum reuersus est; Hierosolymitanus autẽ Rex postquam cognouit Syros abi sse domum, putans se Israelitarũ Rege non inferiorem viribus. eduxit contra eum copias: & cum irato Deo commisisset prælium, propter tot impia facinora victus est. centũ a enim & viginti millia tunc ceciderunt de Israelitarum exercitu. In eodem prælio Zacharias supremus dux Israelitarum cũ Amia filio Achazæ congressus, superatum occidit, & pari modo Ericam prætorianorũ præfectũ adeptus interemit. & Escanam tribus Iudæ copiarum ducem viuũ in potestatem suam redegit. magnum præterea captiuorum vtriusque sexus numerum è Beniamitica tribu abegerunt. & opima præda ditati reuersi sunt Samariam. Obelas b autẽ quidam, qui in ea vrbe per id tempus propheta erat, occurrẽs illis ante mœnia, magna voce hãc victoriam non ipsorum virtute partam asseuerabat, sed quod Deus Regi Achazæ iratsceretur. incusabátque eos quod non contenti præsenti felicitate, ausi sint homines ex tribu Iudæ ac Beniamitica consanguineos suos abducere: & suadebat vt hos illæsos domum remitterent: quod ni faciãt, Deum ab illis pœnas exacturũ. post hanc admonitionem Israelitæ in concionem conuenientes, deliberabant quid facto opus esset. Exsurgens autem quidam magnæ inter suos autoritatis, Barachias nomine cũ aliis tribus negabãt se passuros, vt ciues sui captiuos

An. mundi 3104. Ante Chri. nat. 760.

Esaiæ 7. 4. Reg. 16.

a *Strages exercitus Iudaici.*

4. Reg. 16.

b *Israelita Obela suadẽ te ex tribu Iudæ ac Beniamitica captiuos domũ remittunt.*

An. mundi 3207. *Ante Christum nat.* 757.

in vrbem introducerent, ne fortè omnes ex æquo diuina vltio perderet satis esse præteritorum peccatorum, in quæ prophetæ clamitent, etiamsi nulla noua accedat impietas. His auditis milites permiserunt illos, quicquid vellent, arbitratu suo agere. Tum prædicti viri assumptos exemerunt vinculis, & curatis eorum corporibus, adiutos viatico remiserunt domum incolumes. nihilo minus quatuor hi deduxerunt eos vsque Hierichuntem & vlterius, cúmque non longè abessent à Hierosolymis, repetierunt Samariam.

Assyriorum Rex vi expugnata Damasco, & occiso Rege, populum traducit in Mediam, aliis gentibus Damascum in coloniam deducit.

CAP. XIII.

AChazes autem Rex hac clade ab Israelitis affectus, missa ad Assyriorum Regẽ Teglaphalassarem legatione, auxiliũ ab eo petiit cõtra Israelitas & Damascenos atque Syros, magnã pecuniam illi pollicẽs, in præsens etiã magnifica munera mittẽdo. Quam legationẽ postquam audiuit, ipse in auxiliũ Achazæ profectus est, & vastata Syria, expugnatáq. Damasco, Rasem quoque Regem occidit, Damascenos verò in superiorem Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorum gentes in agtum Damascenum reposuit. Israelitarum [a] deinde terram populatus, multos ex ea captiuos comprehendit. Post Syros in hunc modum tractatos, Rex [b] Achazes sublato quantum erat auri & argenti in regiis thesauris. atque etiam in ipso templo, & donariis quotquot erant pulcherrima. hæc secum deferens venit Damascũ. & sicut antè pactus fuerat, omnia Regi Assyriorum tradidit, actisque pro beneficio gratiis, reuersus

4. Reg. 16.

a *Israelitarũ translatio.*

b *Achazes auruũ & argentum templi, Damascum Assyriorum Regi defert.*

tenuerſus eſt Hieroſolyma. Erat autem hic Rex tam ſtultus ac incogitans, vt quamuis hoſtiliter cum Syris diſſideret, illorum [a] tamen deos colere non deſineret, ſed in eorum ceremoniis tã quam victoriã inde ſibi pollicens, pietatẽ collocare pergeret. poſt cladẽ verò acceptã Aſſyriorũ venerari cœpit numina, quibus potius adoratu rus quàm verum & à maioribus acceptũ Deum, cuius indignatione vt tum vinceretur, factum eſt. In tantum autem religionis contemptum prolapſus eſt, vt ſpoliatum prius donariis templum clauderet, ne illud ſolennibus ſacrificiis honorare liceret. poſt [b] has inſanas impietates tandẽ moritur, cùm vixiſſet annos triginta ſex, & ex his regnaſſet ſedecim, relicto hærede Ezeciæ filio. Quo tẽpore etiã Phaceias Iſraelitarum regnũ cũ vita amiſit, cæſus [c] per inſidias cuiuſdã ex cariorib. ſibi aulicis, cui nomẽ Oſeas, qui cũ regnũ ſcelere quæſitũ per annos IX. obtineret, vir fuit peſſimus, nihil pietatis Deo deferẽs. In hũc duxit exercitũ Aſſyriorũ rex Salmanaſarus, & quia Deũ non habebat propitiũ, deſtitutũ eius auxilio facilè ſubiugauit, & præfinita tributa coegit pendere. Quarto autem anno regni huius Ozeæ Ezecias Hieroſolymis, regnum adeptus eſt, Achazæ ex Abia Hieroſolymitana muliere filius. is erat ingenio bono & iuſto ac pio præditus. nam [d] ſtatim ab inito principatu, nullã magis neceſſariã vel vtilem tã ſibi quàm ſubditis curã exiſtimauit, quã religionis ac diuini cultus, quamobrẽ aduocata populi & ſacerdotũ Leuitarúmque concione, ſic fertur ad eos verba feciſſe, Ne ipſi quidẽ ignoratis quod propter peccata patris mei, & nõ redditos Deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidiſtis, quia per extremam dementiam paſſi eſtis vobis perſuaderi, vt eos, quos ille Deos

An. mundi 3215. *Ante Chriſtum nat.* 749.

a *Achazes Syrorũ deos tẽplo Hieroſolymorum, clauſo, colit.*

b *Achazmors.*

c *Oſea impietas & pœna.* Hedio & Ruffinus Cap. 14. 4. *Reg.* 17.

d *Ezecia Regis Iudæ pietas.*

Ann. mundi 3215. Ante Christum nat. 149.

putabat, coleretis. Ergo quandoquidem vestro malo didicistis, quàm pernicioſa res ſit impietas, hortor, vt illa obliuioni tradita, purificetis vos à præteritis pollutionibus vnà cũ Sacerdotibus & Leuitis, ac tum demum conuenientes aperiatis templum. & luſtratum prius expiatúmque ſacrificiis legitimis in priſtinum honorem & reuerentiam reſtituatis. hoc enim pacto placatum Deum & propitium habebimus. His Regis monitis accenſi ſacerdotes templum aperiunt, & electis inde inquinamentis, adornatíſque ſacris vaſis, victimas patrio ritu in altare inferunt. Rex [a] verò dimiſſis per totam ditionem ſuam nunciis, populũ Hieroſolyma ad Azymorum celebritatem conuocat multo iam tempore intermiſſam propter impiam ſuperiorum Regum incuriam. Quin & Iſraelitas per nuncios hortatus eſt, vt, relictis conſuetis ſuperſtitionibus, ad priſcam illam pietatẽ & veri Dei cultum redirent. Se enim illis permiſſurum, vt Hieroſolyma venientes Azymorum feſtum vnà cum ſuis ciuibus celebrẽt. Hæc autẽ ſe ſuadere non vt ſuum negotium ageret, ſed ipſorũ vtilitatis gratia quos beatos fore ſi huic cõſilio parerent. Iſraelitæ verò audito quid legati à ſuo Rege afferrent, adeò mentẽ nõ adhibuerũt, vt eos ludibrio habuerint, & prophetas quoque eoſdem cohortantes, & præmonentes quantæ calamitates inſtarent ni maturè ad pietatem redirent, reſpuerint: quos poſtremò comprehẽſos necauerunt. nec his facinoribus contenti ad peiora etiã ſunt prolapſi, ita vt nõ prius deſiſterent, quam ob extremam impietatẽ Deus [b] vltor in poteſtatem hoſtium eos tradidit, ſicut ſuo loco dicetur. Multi tamen è Manaſſitica tribu & Zabulonis atque Iſaſcharis prophetarum monitis parentes ad pietatẽ ſunt cõuerſi: atque hi omnes

[a] *Ezechiæ legati ad Iſraelitas Azymorũ feſti celebrandi cauſa miſſi commemorantur. 2. Par. 29. 30.*

[b] *Verbum Dei nunquam ſine omni fructu.*

hi omnes Hierosolyma ad Ezeciam constluxerunt, vt Deum adorarent. Postquam autem ea multitudo conuenit, Rex, ascenso templo vnà cum principibus & populo, immolauit [a] pro se tauros septẽ, & totidem arietes, parémque hircorum numerum, & cùm primùm manus in capita victimarum imposuissent, tam Rex quàm principes, sacerdotibus mactandas reliquerunt. illi verò ingulabant, & solidas conremabant. Leuitarum corona circumstante cum instrumẽtis Musicis, & diuinos hymnos canente, quemadmodũ olim Dauid eos psallere docuerat, reliqui verò sacerdotes accinebãt buccinis. Interea populus & multitudo humi in faciem prostrati Deum adorabãt. post hæc sacrificauit boues LXX. arietes C. agnos CC. populo verò ad epulum largitus est boues DC. & reliqui pecoris tria millia Cúmque omnia ritè sacerdotes perfecissent, Rex lætus epulabatur cum populo, agentes Deo gratias. Instante verò Azymorum festo, paschale sacrum facientes, illas deinceps victimas mactabãt, per continuos dies septem. populo etiam præter eum numerum quem ipsi mactauerunt, taurorum duo millia, pecorum septem millia Rex de suo largitus est. hãc liberalitatẽ imitati principes mille tauros eis dederunt, & pecora mille quadraginta. nec vllum festum tam magnificè est celebratum à Solomonis temporibus in eum vsque diem. peracto [b] festo vrbem egressi totam regionem lustrauerunt, ipsa quoque Hierosolyma ab omni idolorum spurcitie munda reddiderunt. Quotidiana deinde sacra iuxta legẽ Rex de suo fieri mandauit, & Sacerdotibus ac Leuitis à populo decimas reddi cum primitiis fructuum, vt possent esse circa diuinũ cultũ assidui. Quo factũ est vt populus omne genus fructuũ confer-

An. mundi 3218. *Ante Christum nat.* 746.

a *Victimæ Ezeciæ.*

b *Reformatio cultus Dei.*

An. mundi 3224. *Ante Chri. nat.* 740.

ret Leuitis & Sacerdotibus: Rex verò horum apothecas & promptuaria condidit, vnde singulis partes distribuerentur cum vxoribus & liberis, atque in hunc modũ pristinus cultus restitutus est. His [a] ita constitutis Rex Palęstinis bellũ intulit, & parta victoria omnes eorũ vrbes à Gitta vsque Gazam suæ ditioni adiecit. Interea [b] Rex Assyriorum per oratorem ei denunciat, omnem eius regionem sé subiugaturum, nisi tributa, quæ prius pater ipsius, penderet. Ezecias verò minas eius nõ magni fecit. fretus Deo suáque pietate, ac propheta Esaia, per quem futura cognoscebat. & hactenus de hoc Rege.

[a] *Palæstinos Ezecias vincit.*

[b] *Ezecias ab Assyriorum Rege deficit.*

Salmanassar capto Israelitarum Rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Cuthæos, in eorum regionem migrare iubet.

CAP. XIIII.

ASsyriorum autem Rex Salamanassar cõperto quòd Israelitarũ Rex misisset clàm legationem ad Soam Ægyptiorum Regem, inuitans eum ad societatem cõtra ipsum ineundam, iratus duxit exercitum contra Samariam, anno Oseæ regni septimo, & non receptus ab eo, post tertium obsidionis annũ vrbem vi cepit, anno eiusdem Regis nono, Ezeciæ verò Hierosolymorũ Regis anno septimo: extinctóq. funditus Israelitarum imperio, populum traduxit in Mediam & Persidẽ, cum quo etiam Oseas Rex vinus captus est. Deinde [c] migrare iussa quadã Persica gente ex eo tractu qui ab amne Chutho denominatur, sedes ei designauit in agro Samariæ cæteráque Israelitarum regione. Migrauerunt igitur decem tribus Israelitarũ ex suis sedibus post annos DCCCLVII. ex quo maiores eorum Ægyptũ egressi armis ea loca suæ ditionis fecerunt: post Principatum Iesu annis octingentis

Medio & Ruffinus cap. 15. 4. *Reg.* 17.

[c] *Israelitæ possessionibus suis eiecti, aliò traducuntur, regno Cuthæis dato.*

gentis, post defectionem verò à Roboamo Dauidis nepote ad Hieroboamũ, de qua suprà diximus annis CCXL. mẽsibus septem, diebus septem. atq; hic fuit finis Israelitarum, qui neque legi subditi esse voluerunt, neq; prophetas audire prænunciantes adesse proforibus hanc calamitatem, ni ab impietate desisterent. omnium autem horum malorum initium fuit illa seditio, per quam à Roboamo defecerunt, seruo ipsius in locum eius Rege constituto, qui contemptis diuinis legibus, & populo per suum exemplum ad eandem iniquitatem pertracto indignationem cœlestis numinis eis conciliauit, & ipse quoque meritas pœnas non effugit. Porrò Assyriorum Rex cum armis totam Syriã & Phœnicen peragrauit, & nomen eius in Tyriorum annalibus scriptum inuenitur. bellauit [a] enim contra Tyrum regnante ibi Elulæo, attestante etiam Menandro, qui in suis chronicis, ex Tyriorum annalibus in Græcam linguã translatis sic scribit. Is deinde qui Elulæus nominabatur, regnauit annos triginta sex. hic deficientes Cittæos cũ classe eò profectus sub imperiũ suũ retraxit, contra quos misso exercitu Assyriorũ Rex Phœnicen totam inuasit: facta deinde pace, cum copiis domum reuersus est. paulò post Sydon, Arce, Palætyrus cũ multis aliis oppidis à Tyriis ad Assyriorũ Regem defecerunt: & eũ soli Tyrij facere eius imperata detrectarent, reuersus est cõtra eos cũ LX. nauib. quas Phœnices instruxerunt, impositis etiam octingentis remigibus. Quibus occurrentes Tyrij cum duodecim nauibus, disiecta hostili classe, quingẽtos ex ea captiuos abduxerunt, quo facinore non mediocrem rei naualis gloriam sibi comparauerunt. Reuertens autẽ Rex Assyrius, custodes ad fluuium & aquæductus disposuit. qui aquam

Ann. mundi 3124. Ante Christum nat. 740.

[a] *Tyriorum annales & Menander de bello Salmanazari contra Tyrios.*

An. mundi. 3224. Ante Christum nat. 740.

Tyrios prohiberent: quòd cum per continuos quinque annos fieret, coacti sunt effossis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmanassare Assyrio scripta inueniuntur. Cæterùm noui Samariæ coloni Chuthæi, sic enim tum appellabantur, quòd à Persidis regione Chutha & flumine Chutho essent traducti cum quinque gentium essent totidem deos patrios secum attulerunt, quos ritu suo colentes Deum maximum, ad indignationem irritauerunt. Exorta [a] enim est sæua pestilentia, à qua cùm popularentur, nullam inuenientes opem oraculo admoniti sunt, vt Deum maximum colerent: nam hoc illis præsentem salutem allaturum esse: missis igitur ad Regem Assyrium legatis petierunt, vt sacerdotes aliquot è captiuis Israelitis ad eos remitteret, quo facto legem & Dei colendi rationem ab eis edocti, diligenter eum ceperunt colere: móxque cessauit pestilentia: permanéntque [b] nunc quoque in ea religione, Chuthæi vocati Hebræis, Græcis verò Samaritæ, qui pro præsenti semper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudæos viderint, cognatos se eorum appellant. vtpote à Iosepho oriundos, & hac ratione sanguine illi coniunctos, quando verò in rebus aduersis eos aspiciunt: nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quicquam deberi beneuolentiæ, cum ipsi ex longè remotis gentibus ad ea loca venerint, de quo aliàs dicetur opportunius.

[a] *Indignatio Dei in Idololatras Chuthæos.*

[b] *Chuthæi cultum Dei amplexi, Iudæorum amicos, rebus tantum secunda se profitentur.*

SVMMA

SVMMA CAPITVM LIBRI X.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Senacheribi Assyriorum regis expeditio Hierosolymitana & Ezechiæ Regis oppugnatio.*

II. *Assyriorum exercitum una nocte per pestem absumptio & Regis eorum domum reversi à filiis insidiosè perpetrata cades.*

III. *Ezechiæ post libertatem ab infestatione Assyriorum status felix atque quietus, eiúsque relicto Manasse filio successore, ex hac vita decessio.*

IIII. *Manasse à Chaldæorum ac Babyloniorum Rege victi captivitas, eiusdémque post aliquãtum temporis in regnum reductio.*

V. *De Iosia Rege historia.*

VI. *Iosiæ in prælio occasus, dum Nechaum Regem Ægypti contra Babylonios per Iudæum exercitum ducere volentem, arcere regione conaretur.*

VII. *Ioachimi in Nabuchodonosori Syriam invadentis amicitiam & societatem pertractio.*

VIII. *Ioachimi Ægyptiorum rebus studentis cades, eiúsque filij in regno successio.*

IX. *Ioachimi, Babylonie sententiam mutante, obsessio, & spontè se dedentis in captivitatem abductio.*

X. *Sedecias Hierosolymorum Rex à Babylonio constitutus.*

XI. *Iudæorum, Hierosolymis à Nabuchodonosore captis in Babyloniam traductio.*

XII. *Successores Nabuchodonosori Babyloniæ imp.*

An. mundi 3231. Ante Christum nat. 718.

perij ad Persas per Cyrum translatio status Iudaorum in Babylonia.

Senacheribi Assyriorum Regis expeditio Hierosolymitana, & Ezecia Regis oppugnatio.

CAP. I.

EZECIAE duarum tribuum Regis anno quarto decimo Senacheribus Assyriorum Rex cum instructissimo exercitu eum aggressus est, omnésq; [a] vrbes vi cepit quotquot sunt in Iudæ tribu & Beniamitica. Iámque ducturus erat Hierosolyma, cum ad illum venit legatio, imperata facturum & tributa soluturum promittens. Senacheribus verò auditis legatis, decreuit, omisso bello, postulata Regis admittere, & pollicitus est si argenti talenta trecẽta, auri triginta accepisset, pacatum se abiturum, iureiurando [b] interposito quòd ab omni iniuria temperaturus esset. His persuasus Ezecias exhaustis thesauris mittit eam pecuniam, ratus hoste remoto, posthac sine periculo se regnaturum. Accepit Assyrius pecuniam, sed pacta nõ præstitit: nam profectus ipse cum copiis contra Ægyptios & Æthiopes, Rapsacem ducem cum duobus aliis ad continuandum Hierosolymitanum bellum reliquit. collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. vt verò, admoto mœnibus exercitu, castra metati sunt, per nuncium postulauerunt, vt Ezecias ad se prodiret in colloquium. ille, quòd sibi metueret, prodire nolens, tres intimos amicos misit: Eliacimum procuratorem, & Somnæum & Ioachum à commentariis, hi cum prodiissent, ante duces constiterunt. quos [c] intuitus Rapsaces iussit Regi suo referre hæc: quod magnus Rex Senacheribus scire vult, quo fretus dominum suum refugias, & obedire no-

4. Reg. 18. a *Iudea clades.*

b *Senacheribi iuramentum & eius violatio.*

c *Rapsaces conuocato Ezecia in colloquium, deditionem suadet.*

lens

lens exercitum in vrbem non recipiat. an fortè Ægyptiis, sperans ab illis posse exercitum regiũ deleri. id quidem si speret, dubio procul eum desipere. & similem esse homini qui fragili arundini innititur, qua non solũ non sustinetur, sed lapsus etiam manum transfigitur. Scire autẽ eum oportere, quod non sine Dei voluntate facta sit hæc expeditio, qui sicut ante de Israelitis victoriam dedit, ita nũc quoque Ezeciã cũ suis subditis Assyriorum armis velit succumbere. Hæc Rapsaces Hebraicè dicẽte, cuius linguæ peritus erat, Eliacimus timens ne multitudo his auditis pauore consternaretur, rogauit eum vt loqueretur Syriacè. ille satis intelligens quid alter metueret, maiore etiam voce Hebraicè respondit: debere eos audire mandata Regis, &, quod in rem ipsorum sit, deditionem facere. Satis, inquit, scio quòd vos, & vester Rex populũ vana spe seducentes, vt resistat suadetis. quod si quid audetis, & putatis vos posse exercitum nostrum à mœnibus repellere, promptus sum vos duobus equorum millibus instruere: vos datis totidem sessoribus vires vestras offendite. sed non potestis dare quos non habetis. Quid igitur cunctamini, dedere vos validioribus, qui vos possunt vel inuitos vi capere? maximè cum spõtanea deditio tuta sit: contrà cùm sit à coactis, periculo calamitatis non careat. Hæc cũ audissent ex duce tam legati quàm populus ad Regem etiam perlata sunt. Ille * perculsus habitũ regalẽ exuit, & saccũ indutus humili specie, vt mos est patrius, in faciẽ procidens Deo supplicat, vt cum nulla alia spes adsit, opem & salutẽ afferat. Missis etiam ad Esaiam prophetam amicis aliquot & sacerdotibus, rogauit vt pro communi salute precibus Deum solicitet ac sacrifi- gijs, vt frangãt nimias spes hostium, misereatur

An. mundi 3231. *Ante Christum nat.* 733.

4. *Reg.* 19.

* *a Ezechia in aduersis ad Deum refugium, & pax Esaiam ne spem meliorũ fortunæ gestio.*

An. mundi 3231. Ante Chri. nat. 733.

sui populi. Paruit Propheta, & monitus oraculo iussit Regem atque amicos bono esse animo, prædicens hostem sine prælio victum discessurum cum ignominia, & positurum feroces animos. Deum enim ei moliri pernicie. Ipsum quoque Senacheribum non succedente expeditione Ægyptiaca domum reuersum, ferro esse interiturum. Fortè autē acciderat, vt eodem tēpore venirent ab eo literæ ad Ezeciam in quibus stultū eum dicebat: quòd putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuerit: minabatúrque internecioē omnibus, nisi sponte, patefactis portis, exercitum intra Hierosolyma reciperent. Has lectas contempsit propter fiduciā quam in Deo collocauerat, & epistolam complicatam in tēplo reposuit. Iteratis deinde supplicationib. quibus vrbis salus Deo commendata est, Esaias exoratum esse retulit, nec esse ea tempestate oppugnationē metuēdam ab Assyrio. Instare enim feliciora tempora, quib. securi possint agros suos in pace colere, & possessionum suarum curam habere, timentes neminem. Procedente autem tempore Assyriorum Rex frustrari suos conatus videns, infectis reb. redit ex causa tali. Multum temporis contriuit in apparāda oppugnatione Pelusij iámq. aggerē pœnè mœnib. æquauerat, & videbatur assultum propediem facturus, cū audiuit aduentare Tharsicem Regem Æthiopum, Ægyptios latrunum suppetias, & per desertum copias ducere, vt improuisus adoriatur Assyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus properè inde cum suis abiit. Herodotus [a] autē hunc cōtra Vulcani sacerdotem, bellum gessisse dicit, nimirum quòd idem & Rex esset & sacerdos. Oppugnās, inquit, Pelusium, hac de causa obsidionem soluit. Rex Ægyptius implorauit opem

[a] *Herodotus de Senacheribo. Hedio & Ruffinus Capite.*

sui numinis: quod exoratum magnum Arabi incommodum attulit. nam & in hoc errat, quòd pro Assyrio scribit Arabem. vna, inquit, nocte murium vis tãta extitit, vt hostium arcus & reliqua arma corroderent: quo factum est, vt exarmatus Rex à Pelusio suum exercitum abduceret, Berosus autem Chaldaicarum rerũ scriptor Senacheribi Regis meminit: & quòd apud Assyrios regnauerit, totámque Asiam atque Ægyptum bello infestauerit, his verbis narrat. *Ann. mundi* 3331. *Ante Christum natum* 733.

Quòd Assyriorum exercitus vna nocte peste absumptus est, & quòd Rex eorum domum reuersus filiorum insidiis periit.

CAP. II.

SEnacheribus a autẽ ab Ægyptiaco bello reuertẽs offendit ibi exercitum, quem sub Rapsacis imperio reliquerat, peste diuinitus immissa deletum, prima nocte posteaquam vrbem oppugnare cœperat, absumptis cum ducibus & tribunis CLXXXV. millibus militum, qua clade territus, & de reliquis copiis solicitus, maximis itineribus in regnum suum contendit, ad regiam quæ Ninus dicitur: Vbi b paulò post per insidias seniorum è filiis suis, Adramelechi & Selennari, vitam amisit, occisus in ipso templo Araci, quem præcipuo cultu dignabatur. quibus ob patricidium à popularibus pulsis, & in Armeniam fugientibus, Assaraeh oddas minor filius in regnum successit. Atque hic fuit huius expeditionis exitus.

a *Senacheribi in Deum blasphemi pœna.*

b *Patricida*

Ezechias ab infestatione Assyriorum liberatus cùm aliquandiu vixisset in pace, decedens Manasse filio regnum reliquit.

CAP. III.

An. mundi 3231. Ante Christum nat. 733.

EZecias autē præter omnē opinionē liberatus periculo, vota pro incolumitate Deo persoluit quandoquidē manifestū erat huius solius ope hostē partim peste deletū, partim metu similis exitij ab oppugnatione vrbis absterritum. Dúmque totus circa Dei cultum occupatur, paulo * post in grauem morbum incidit, ita vt à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquam melius sperantibus, nec tam vitæ periculum angebat Regem, quàm quòd sine liberis decedēte generis successio in eo deficere videbatur, & regnum sine legitimo hærede futurum. hoc igitur mœrore potissimum confectus, supplex cum lachrymis Deum rogauit, vt tantisper differretur vitæ terminus, donec procrearet sobolem, néve nondū factus pater eximeretur numero viuentium. Misertus autem Deus, idque eo libentius quod non sibi doleret regni voluptates adimi, sed successorem tantum germanum principatus quæreret, misso ad eum Propheta Esaia, iussit nunciari quòd post triduum morbum euaderet: & superuiuens annos quindecim, nonnisi relicto hærede filio decederet. Hæc cum Propheta ita, vt iussus erat, ad Regem perferret, ob magnitudinem morbi & inopinatum nuncium dubitans, prodigiosum aliquod signū ab Esaia postulat, vt certò posset credere, missum illum ad se à Deo nuncium. quæ enim supra spem & rationem esse videntur, eorum solet hoc pacto confirmari veritas. Et rogante Propheta quodnam signum exhiberi sibi postulet, voluit vt, quando vmbra in suo solario iam ad decimam lineam processerat, per totidem lineas reuerti eam faceret. Et cum Deus hoc dedisset Prophetæ precibus, viso, ita vt voluit, tam insigni prodigio, confestim

* Hedio & Ruffinus cap. 3. 4. Reg. 20.

a Morbus Ezechiæ, & vitæ prorogandæ, per miraculum confirmatio.

recepta

recepta ſanitate ad tẽplum aſcendit, & adorato Deo, vota perſoluit. Circa [a] eadem fere tẽpora imperium Aſſyriorum per Medos diſſolui contigit, de quo dicemus alibi. Babyloniorũ [b] autem Rex Baladas, miſſis ad Ezeciam legatis cum muneribus, inuitauit eum ad ſocietatem & amicitiã. ille exceptis legatis comiter, & conuiuio regali adhibitis theſauros etiam oſtẽdit, & apparatum armorum, & quicquid precioſum auro conſtabat ac gemmis: atque ita cum donis remiſit ad Baladã. Aditus deinde ab Eſaia, rogatúſque quinã eſſent qui venerant: ait, è Babylone miſſos à Rege veniſſe: oſtendiſſéque ſe illis omnia, vt, viſis diuitiis, colligẽtes ex his ipſius potentiam, Regi ſuo renunciare poſſent certius. tum Propheta reſpondens, Scito, inquit, quod hæ diuitiæ paulo [c] poſt transferentur in Babyloniam, & poſteri tui virilitate amiſſa eunuchi ſeruient Regi Babylonio. Hæc enim prędicit Dominus. Ezecias contriſtatur hac prædi-ctione, ait ſe quidem malè gentem ſuam in eã calamitatem non incidere, ſe quando aliter viſum ſit Deo, precari vt ſaltem ipſe poſſit in pace quod reliquum vitæ exigere. Huius quoque Baladæ Babyloniorum Regis Beroſus meminit. Cæterùm Propheta hic cum eſſet diuinus & vſque ad miraculum veridicus, certus ſe nihil à vero alienum dixiſſe, omnia ſua vaticinia ſcripto tradita reliquit poſteris, vt ex euentu certitudo eorum poſſet intelligi. nec hic ſolus id fecit, ſed alij præterea duodecim: & quicquid vel mali vel boni nobis euenit, totum illorum reſpondet oraculis. ſed hos alias ſingillatim percenſebimus. Ezecias [d] porrò cum quantum iam diximus ſuperuixiſſet in pace, obiit poſt annũ vitæ quartum & quinquageſimum, regni verò nonum & vigeſimum.

An. mundi 3232. Ante Chriſtum natum 732.

a *Aſſyriorũ imperium diſſolutum.*

b *Babyloniorum Regis ad Ezeciam legatio.*

c *Captiuitas Babylonica ab Eſaia prædicta.*

Hedio & Ruffinus cap. 4.

d *Ezeciæ mors.*

Ann. mundi 3247. ante Christum nat. 757.

Manasses à Chaldæorum ac Babyloniorum Rege captus post aliquantum temporis ab eo rursum in regnum suum restituitur.

CAPVT IIII.

4. Reg. 21. *a Manasse impietas & crudelitas.* Hedio & Ruffinus Cap. 5. Alias. ca. 4.

HVius successor *a* Manasses filius, ex matre Achiba Hierosolymitana ciue natus, omissis paternis studiis contrariũ vitæ institutũ tenuit, nullam impietatem prætermittens, sed per omnia iniquitates Israelitarum imitans, quos Deus propter peccata perdidit, ausus est etiam scelestus templum Dei profanare, atq; adeo totam vrbem & reliquam ditionem quam latè patuit. Exorsus enim à Dei contemptu, in omnes quotquot erant in Hebræis iustos grassabatur cædibus, ne à Prophetis quidẽ cruentas manus abstinens, nam & ex horum numero per singulos dies aliquem afficiebat supplicio, vt Hierosolyma inundarentur sanguinibus. His tam nefariis facinoribus concitatus Deus ad iracundiam, mittebat vnum post alium Prophetam ad Regem simul atque populum, per quos easdem illis comminabatur calamitates, quas propter contemptum religionis fratres ipsorum Israelitæ aliquanto ante perpessi fuerant. At illi nolentes fidem habere illorum sermonibus, per quos moniti si parussent imminentia mala vitare poterant, re tandem veritatem eorũ experti sunt. Cum enim in eisdem perseuerarent moribus, hostem illis Deus immisit Regem Chaldæorum & Babyloniæ, is misso in Iudæam exercitu: regionem totam depopulatus, Manassem quoque dolo interceptum & abductũ, perpetuò pœnæ habuit obnoxium. Tum demum miser malo suo doctus admissam culpam agnouit, & vt hostem humanum ac clementẽ experiretur,

b Manasses in Babyloniam captus abductus, postquam resipuit, regno restituitur.

à Deo

à Deo precibus petiit. Nec Deus se præbuit inexorabilem, sed misertus exaudiit supplicem: quem post aliquantum temporis spatium Babylonius domũ remissum in pristinum principatum restituit. Cæterum clementia victoris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit operam, si posset abolere priorum peccatorum etiam memoriam, mutatis moribus totus conuersus ad religionis studia. Nam [a] & vrbem lustrauit, & templum consecrauit denuo: & in reliquum totus fuit in eo, vt gratitudinem Deo posset approbare, & quoad viueret eius retinere beneuolentiam. Idem facere populum quoque docuit, memor in quale incidisset infortunium ob perperam administratam rempublicam. Adornato etiam altari ex præscripto Mosis solènes obtulit super eo victimas. Restitutis in veterem statutum religionis titibus, ad munienda Hierosolyma curam transtulit, ita vt reparatis antiquis mœnibus noua illis circumdaret, & turres excitaret altissimas, suburbanásque arces cum aliis necessariis tum imprimis commeatibus muniret. Adeóque in melius mutatus est, vt ex quo Deum colere cœpit, toto vitæ tempore prædicatus sit beatissimus. Cúmque [b] vixisset annos 67. in viuis esse desiit, exactis in regno annis 55. Sepultus est in hortis propriis: regnum excepit [c] Amos filius, natus matre Emalsema, oriunda ex Iabate oppido. Hic imitatus inuenilia sui patris opera, & à similibus non abstinens facinoribus, maturè dedit pœnas, domi à suis oppressus familiaribus vix dum exacto anno vitæ quarto & vigesimo, regni verò secundo. In eius interfectores animaduertit populus, ipsum in paternum monumentum intulit, & [d] regnum eius filio Iosiæ nominato tradidit, octo tum annorum puero.

An. mundi 3288. Ante Christum nat. 676.

a *Manasses vrbem lustrat, & templum denuò consecrat.*

b *Manasse mors.*

c *Amos Rex Iudæ impius.*

d *Iosias Rex Iudæ.*

De Iosia Rege historia.

CAPVT V.

An. mundi 3307. Ante Christum nat. 657.

4. Reg. 22.

HVius mater fuit ex oppido Boscetha, Ieda nomine, ipse indole optima, & ad virtutem natus, Dauide Rege exẽplari & regula totius vitæ sibi proposito, quàm primũ enim duodecimum annum ætatis attigit, egregium edidit pietatis ac iustitiæ specimen. Autor enim [a] fuit populo, vt abiectis erroribus, & relicta de falso creditis Diis persuasione, conferrent se ad cultum patrij numinis. Et retractatis maiorum suorum institutis, quicquid peccatum esset corrigebat, tam prudenter adhibitis remediis, quàm si esset ætate maturissima. quæ verò decenter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Hæc autem faciebat tum per innatam sapientiam tum etiam seniorum monitis & consiliis. Sequendo enim legum ductum in ordinanda republica & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores aliquot Reges seipsos perdiderant. Itaq; [b] obeundo tam vrbem quàm regionem totam, lucos externis diis dedicatos excidebat, & aras eorum diruebat, & donaria, quæ eis à maioribus consecrata fuerant, per ludibrium detrahebat, atq; ita populum à vana opinatione ad verum Dei cultum conuertit: & consueta holocautomata cęteráq; sacrificia super altare obtulit. Constituit [c] etiã certos magistratus & motũ censores qui priuata quoque negotia sic disponerent, vt in omnibus non minorem iustitiæ quàm vitæ ipsius rationem haberent. dimissis deinde per totam suam ditionem nunciis, iussit vt, quicunque vellent, conferrent aurum & argentum in reparationem templi, ídque suo quisque arbitratu, vt nemo grauaretur; & [d] allatio

a Iosias verum Dei cultum restaurat.

b Idololatria à Iosia extirpatur.

c Censores.

d Studium populi in reparando templo.

latis pecuniis curam sumptuum in templũ sartum tectum præstandum commisit Amasi præfecto vrbis,& Saphani scribæ, Ioathæ, commẽtariensi,& Pontifici Eliaciæ, qui omissis moris & dilationibus,adhibitis architectis, & suppeditatis omnibus rebus ad reparationem necessariis,incumbebant operi:atque ita instauratum est templum,& ipsum Regiæ pietatis argumentum futurum. Anno deinde regni sui decimo octauo iussit Eliaciam Pontificem pecunia,quæ instaurationi superfuit,in massas conflata crateras inde & libatoria phialásque ad ministeria templi conficere,prętereà quicquid auri argentíve in thesauris esset,id quoq; prolatum in eosdem vsus conuertere : Pontifex autẽ dum promit aurum,forte [a] incidit in sacros libros Mosis in templo repositos: eos prolatos dedit scribæ Saphani qui cum eos perlegisset, Regem adiit, & quæ imperasset omnia facta indicauit. prætereà libros recens inuẽtos ei legit. Qua lectione audita Rex,scidit sibi vestem, & conuocatis intimis aliquot amicis , ipsóq; scriba, & Eliacia Pontifice,misit [b] eos ad Prophetissam Oldam, vxorem Sallumi,viri clari ac nobilis: vt persuaderent ei Deum placare,& propitium genti suæ reddere. Timendum enim esse, ne propter neglectas à maioribus leges Mosis graues casus immineant, néve eiecti patrio solo in externis regionibus destituti omnibus commodis miserè vitam finiant. Auditis [c] Regis mandatis Prophetissa iubet ei renunciari , quod Deus semel contra eos sententiam tulerit, quæ nullis supplicationibus irrita fieri possit: vt populus eiiciatur propriis sedibus , & omnibus præsentibus cõmodis propter non seruatas leges mulctetur : quandoquidem,concesso ad resipiscendum tanto temporis spacio , ne Prophetarum

Anno mundi 3321. Ante Christum nat. 643.

a *Mosis libri sacri in templo reperti.*

b *Olda Prophetissa à Iosia consulitur.*

c *Vaticinia de Iudaorũ pœna.*

An. mundi 3321. *Ante Christum nat.* 643.

quidem hortatibus ad saniorem mentem reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prædicentium: & ideo decretum id mutari nõ posse, vt ipso euentu discãt esse Deum, & in Prophetarum eius prædictionibus nihil inesse mendacij, quibus certam suam voluntatem hominibus indicare solet, attamen propter bonitatem Regis dilaturum Deum aliquantisper imminentem calamitatem: sed ab eius obitu præfinita iam ante mala in populum immissurum. Hoc mulieris vaticinium Regi renunciant, qui ad eam missi fuerant. ille [a] circum omnia oppida missis nunciis, iussit Hierosolyma conuenire Sacerdotes ac Leuitas, & omnes omnis ætatis homines: & cùm congregati essent omnes, primum eis sacros libros legit. deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit vniuersos ad cultum diuini numinis, & seruandas leges Mosaicas: quod illi magno consensu facturos se receperunt. móxque sacra facientes & mactantes victimas Deum precabantur vt propitius adesse dignaretur. Postremò iussit Pontificem, si quod vas in templo supereſſet à maioribus dicatum idolorum externorum vsui, vt inde eiiceretur: & cum non pauca essent collecta, omnibus incensis cinerẽ eorum dispersit. denique Sacerdotes idolorum à genere Aaronis alienos interfecit. His apud Hierosolyma peractis exiuit peregrè, & quicquid per totam regionem in honorem externorum numinum à Hieroboamo dedicatum inuenit, deleuit funditus: & ossa pseudoprophetarum super altare, quod primus Hieroboamus exstruxerat, combussit: sicut superius diximus, iam tum cum super eo Hieroboamus sacra faceret, interuenisse Prophetam, & in præsentia totius populi prænunciasse, quòd vnus ex Dauidis

4. Reg. 23.

a *Vina pij principis imago.*

Dauidis progenie, nomine Iosias, hoc esset fa-
cturus: cuius [a] prædictionis euentus post annos
trecentos sexaginta vnum secutus est. Post hæc
inuisit & alios Israelitas, qui captiuitatẽ & ser-
uitutem Assyriorum euitauerant, eisq; persuasit,
vt omissis impiis actionibus & religionibus ex-
ternis, Deum maximum ritu patrio colerent,
eiq; soli adhærerent. nec hoc contentus oppi-
datim ac vicatim per domos scrutatus est, ne
quid suspectum intus deliteſceret. quadrigas e-
tiam solis, quas superiores Reges in vestibulo
templi consecrauerant, & si quid aliud diuinis
honoribus vulgus imperitus dignabatur, de me-
dio sustulit. Cæterum, lustrata ad hunc modum
regione vniuersa, populum [b] Hierosolyma cõ-
uocauit ad celebrandum festum azymorũ quod
dicitur Pascha: deditque populo ad epulum de
suo triginta hædorum & agnorũ millia, & boũ
tria millia, principes quoque Sacerdotum con-
tulerunt Sacerdotibus ad idem festum agnorũ
duo millia & sexcentos: & similiter Leuitis eo-
rum primarij dederũt agnorum quinq; millia,
boues quingentos. cúmq; tanta esset victima-
rum copia, immolabantur omnes iuxta leges
Mosis, Sacerdotibus ei curæ præpositis, & exem-
plo suo reliquo populo præeuntibus. Et quòd à
Samuelis Prophetæ temporibus in eam vsque
diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, cau-
sa est, quia tum omnia iuxta præscripta legum
& antiquas consuetudines peragebant. Post
hæc Iosias, cum pace, diuitiis & gloria floruis-
set, vitæ finem habuit huiusmodi.

An. mundi 3321. Ante Christum natum 643.

2. Reg. 23.

a *Veritas oraculorum diuinorum.*

b *Paschalis celebratio.*

Hedio & Ruffinus Cap. 6. al. cap. 5.

Iosia in prælio occasus, dum Nechaum Regem Aegypti contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere volentem, arcere regione conaretur.

CAP. VI.

Ann. mundi 3334. *Ante Christum nat.* 630.

REx Ægypti Nechaos magnis delectibus habitis copias ad Euphratem duxit cõtra Medos & Babylonios, qui Assyriorum imperium euerterant, volens sibi Asiæ regnum quærere, cúmque processisset vsque Menden oppidum ditionis Iosiæ, opposuit se ei, vetãs per sui iuris regionem iter contra Medos facere. tum Nechaos caduceatore misso, ait se non illum petere bello, sed ad Euphratem properare. non esse sibi imponendam necessitatem præter propositum cum obstante dimicãdi. Iosias autem verbis Ægyptij nihil mouebatur, sed perseuerabat in ea sententia, vt per suam ditionem volenti ducere transitum pernegaret, fato opinor ad hanc arrogantiam vrgente hominem, vt occasionem aduersus eum inueniret. Dum [a] enim aciem instruens contra ab vno cornu ad alterum vehitur. Ægyptius quidam sagitta icto bellandi ardium exemit. saucius enim & cruciatum non ferens, iusso exercitu deflectere, Hierosolyma reuertitur: vbi [b] ex eo vulnere est mortuus. Sepultus est magnifico funere in monumentis paternis, cùm vixisset annos triginta nouem, regnasset triginta vnum. Luxit eum populus multis diebus lamentis & tristitia mortẽ eius prosequens. Hieremias [c] etiam epicediũ ei scripsit lugubri carmine, quod nunc quoq; exstare videmus. hic [d] Propheta & instantẽ vrbi captiuitatem Babyloniam, & nostri etiã seculi clades prædictas mandauit literis. Nec solus ille hæc vaticinatas est multitudini, sed & Propheta Hiezeciel, qui primus duos libros hoc argumento scriptos reliquit. erant autem hi duo Sacerdotalis generis. quorum [e] Hieremias vixit Hierosolymis, ab anno decimo tertio regni Iosiæ vsq; dum templum vnà cum vrbe est diru-

4 Reg. 23.

a *Via per Iudæam exercitui Ægyptio clausa vi aperitur.* 2. Paral. 25.

b *Mors Iosiæ.*

c *Epicediũ à Ieremia Iosiæ scriptum.*

d *Hieremiæ captiuitatem Babylonicam prædicit.*

e *Ieremias quando vixerit.*

tum:

tum: cuius ſuo loco mentionem faciemus. Porrò mortuo, quemadmodum diximus, Ioſia, regnum [a] ſuſcepit filius eius Ioazus, anno ætatis vigeſimo tertio, regiam habens Hieroſolymis. Hic matre natus Ametala, impiis & impuris fuit moribus. Hunc Ægyptiorum Rex à bello reuertens accerſitum ad ſe in vrbem Syriæ Samatham vinxit, & fratri eius ſeniori, eodem patre nato, Eliacimo [b] nomine regnum tradidit. Ioacimi nomine prius illi indito. regioni verò eius centum argenti talentorum tributũ impoſuit, & vnius talenti auri. atque ita Ioacimo tributario facto, Ioazum ſecum in Ægyptum abduxit, vbi mortuus eſt, cum regnaſſet menſes tres, dies decem. Mater autem Ioacimi vocata eſt Zabuda, nata ex oppido Abuma. hic quoq; malicioſo fuit ingenio, nec erga Deum pius, nec mitis erga homines.

Ann. mundi 3335. Ante Chriſtum nat. 629.

4 Reg. 23. 2. Paral. 36. Hedio & Ruffinus Cap. 7. al. cap. 6.

a *Ioazus Rex Iudæ.*

b *Eliacimus Ioacimus nominatus, Iudæ rex.*

Ioachimi in Nabuchodonoſori Syriam inuaſionis, amicitiam & ſocietatem pertractio.

CAP. VII.

ANno autem quarto, ex quo is regnare incepit, quidam [c] Nabuchodonoſorus apud Babylonem regno potitus cum inſtructiſſimo exercitu Charchabeſam ad Euphratem ſitam petiit, bellum inferens Ægyptio Nechao, qui tum toti Syriæ dominabatur. At ille cognito Babylonij conatu, non contempſit hoſtem, ſed cum validis & numeroſis copiis ad Euphratem ei ſe oppoſuit, & collatis ſignis cum eo congreſſus, amiſſis multis millibus, coactus eſt cedere, Babylonius autem ſuperato Euphrate, totam Syriam Peluſium vſque ſubegit, Iudæa ſola excepta. Quarto deinde regni Nabuchodonoſori anno, Ioacimi verò octauo, Babylonij Iudæis

c *Nabuchodonoſorus Babyloniæ Rex contra Ægyptum.*

Ann. mundi 3343. *Ante Christum nat.* 621.

bellum inferunt magnis viribus, dira minantes ni tributa pendant quemadmodum reliqui Syriæ habitatores. At [a] ille timore suadente, pacem mercatus pecuniis, integro triennio imperata tributa persoluit. Inductus [b] deinde ad vanas spes rumoribus expeditionis Ægyptiorum contra Babylonios, & negato tributo, expectatione sua frustratus est. nam Ægyptij bellum instaurare non ausi sunt: id [c] quod Propheta Hieremias quotidianis monitis prædicere non destitit, frustra eos in Ægyptiorum præsidio spem ponere. Imminere enim vrbi certam subuersionem à Babyloniis, & Ioacimo Regi captiuitatem. Sed hæc vaticinia quòd nemo eis moueretur, nemini proderant. Etenim tam vulgus quàm proceres contemptim hæc audiebant, & irati malè ominanti, Prophetam apud Regem accusabant, deposcentes eum ad supplicium. Delata demum re ad Regium senatum, maxima pars vt improuida calculis suis eum damnauit. pauci verò quidam sapientiores è Regia Prophetam dimiserunt, autoréque fuerunt etiam aliis ne in eum sæuire pergerent. Adducebántque rationem, non hunc solum mala vrbi prædicere, sed & Michæam antè talia prędixisse, & multos alios, quorum nemo à sui temporis Regibus aliquid esset passus, sed omnes vt Dei vates habiti sint in precio. atq; hoc pacto lenitis animis diuersa sentientium effecerunt vt reuocatis suffragiis Propheta eximeretur supplicio: quia cõscriptis omnibus suis Prophetis, ieiunanti populo & in templum cõgregato, nono mense quinti anni regni Ioacimi legit eũ librum, continentem, quid templo & vrbi eiúsq; populo deberet accidere. His auditis principes ei librum adimunt, simúlq; iubent tam ipsum quàm eius scribam Baruchum è medio

[a] *Nabuchodonosoro Ioacimus tributa persoluit. 4. Reg. 24. Hedio & Ruffinus Cap. 8.*

[b] *Ioacimus à Babylonio Rege defecit.*

[c] *Hieremias Hierosolymorum subuersionem prædixit.*

An. mundi 3345. Ante Christum nat. 619.

Ierem. 22.

secedere, vt omnes lateat vbi sint: librum verò ad Regem pertulerunt. qui præsentibus amicis iussit scribam librum sumere & legere. quo lecto iratus conscidit eum, & iniectum in ignem exussit: iussitq; Hieremiam & Baruchum ad se adduci daturos supplicium. sed illi iam se iræ eius subduxerant.

Nabuchodonosorem Ioacimum rursum Ægyptiorum rebus studentem interficit, & Ioacimum eius filium pro eo Regem constituit.

CAP. VIII.

NOn [a] multò post venientem cum exercitu Babylonium Regem excipit in vrbe, territus Prophetæ prædictionibus. quòd enim ab eo sibi nõ timeret, neq; excluſit, nec ad bellũ separauit. At ille receptus non seruauit fidẽ, sed florem iuuentutis Hierosolymitanæ vnà cum ipso Rege interfecit: quem etiam insepultum extra mœnia iussit proiici: & [b] pro eo Ioacimum filiũ Regem vrbis & regionis constituit, eorũ verò qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatem abduxit Babylonem tria millia, in quibus fuit etiam tum puer Hiezechiel. Hic finis fuit Ioacimi Regis, qui vixit annos XXXVI. regnauit XI. Successor autem eius Ioacimus, natus matre Hierosolymitana nomine Nosta, regnauit menses tres, dies decem.

a *Nabuchodonosori recepti in vrbẽ sæuitia.* 4. *Reg.* 24. 2. *Paral.* 36.

b *Ioachimus siue Iechania Rex Iudæ.*

Ioachimi, Babylonio sententiam mutante, obsessio, & sponte se dedentis in captiuitatem abductio.

CAP. IX.

BAbylonium autẽ Regem statim dedisse regnum Ioacimo pœnituit. Verebatur enim ne memor patris per iniuriam occisi, regionem ad defectionẽ perpelleret. Missò igitur exercitu

Hedio & Ruffinus cap. 9. 4. *Reg.* 25.

An. mundi 3346. Ante Christum natum 618.

Hierosolymis eum obsedit. qui cum esset natura bonus & iustus, non sustinuit periclitanté propter se vrbem despicere: sed matrem & cognatos missis à Rege ducibus tradidit obsides, icto in hoc cum eis fœdere, quòd nec vrbi mali aliquid inferrent nec ciuibus. Sed tum quoque ne per integrum quidem annum fides seruata est, Babylonio [a] Rege violante eam, & mandãte per literas suis ducibus, vt omnem iuuentutẽ captiuam ex vrbe abducerent, & quicquid inesset artificum, & vinctos ad se adducerent, fueruntq; hi omnes decem millia numero, & amplius octingenti triginta duo, & in his Ioacimus cum amicis ac matre, qui à Rege in custodia sunt habiti.

a Nabucho donosorus sedifragus.

Sedecias Hierosolymorum Rex à Babylonio constitutus.

CAP. X.

PRo [b] Ioacimo autem Sedeciam eius patruũ Regem constituit, iureiurando astrictum quòd nihil in ea regione esset nouaturus, nec iuuaturus Ægyptios. is erat annorũ viginti & vnius cum principatum acciperet, natus eadem matre qua frater Ioacimus, sed iusti ac decori negligens, vt qui æquales quoq; circa se haberet impios, quin & totus populus in eandem solutus est licentiam. Quamobrem sæpenumero Hieremias Propheta illum adiit, obtestans vt, omissis impietatibus, iustitiæ curã gereret: néve aut ducibus mentẽ adhiberet, quòd essent mali plerique, aut falsis Prophetis crederet, eum decipientibus, & pollicentibus non oppugnaturum amplius vrbem Babylonium, vincendúmque bello petitum ab Ægyptiis, hæc enim non verè dici, nec euentura esse vnquam. Sedecias verò tantisper, dum audiebat Prophetam, agnoscebat eum vera dicere, & in rem suam esse, si

b Sedecias Rex Iuda ab aulicis & falsis prophetis seductus Hieremiam non audit.

illi fidē adhibeat: sed per amicos rursum depravabatur, & abducebatur à Prophetæ consiliis in diuersum quocunq; vellent. Sed [a] & apud Babylonē Hiezeciel eodem tempore vastationē templi prædicebat, eámq; prædictionem etiam Hierosolyma transmisit. quibus [b] vaticiniis Sedecias hac potissimum de causa noluit credere. In cæteris enim omnib. inter se concinebant, quòd & vrbs vi capietur, & Sedecias ipse captiuus abducetur, in hoc verò discrepare videbatur Hiezeciel, quod negaret Sedec ā visurū Babylonē cū Hieremias asseueraret omnino futurū, vt captiuū eū Babylonius Rex secū abduceret. quare cū hic diuersa dicere eos videret, ne illa quidē vera putabat in quib. cōsentiēt: etiā si euentus omnia vera fuisse comprobauit, sicut aliàs opportunius dicetur. Igitur cum per octo annos socius Babyloniorum fuisset, violato fœdere ad Ægyptios defecit, sperans, si cū illis vires coniungeret Babylonium necessario succūbere. Quo cognito Babylonius exercitū contra eum duxit: vastatáq; regione, & occupatis arcibus, ad ipsa Hierosolyma oppugnanda accessit. Ægyptius autem audito, in quibus angustiis esset Sedecias socius, assumpto valido exercitu Iudæam petiit, volens obsidionē soluere. At [c] Babylonius, intermissa obsidione, obuiam illi profectus, vno prælio victū tota Syria expulit. Mox verò vt obsidio soluta est, Pseudoprophetæ, [d] Sedeciam deceperunt, vanum iactantes quòd à Babyloniis Regi eiúsq; subditis instaret belli periculū, quódve trāsferendi essent è suis sedib. in Babyloniam, immò etiā captiuos redituros cum omnibus vasis, quibus Rex templū spoliauerat. At [e] Hieremias adito Rege, omnia vera & his contraria prænūciat, dicens eos Regē decipere, nihilq; cōmodi sperandum ab Ægyptiis

An. mundi 3354. Ante Christum natum 610.

a *Iezeciel templi vastationem prædicit.*
b *Sedecias ad Ægyptios defecit.* Hedio & Ruffinus cap. 10.
c *Ægypti Rex auxiliaturus Iudæam prælio vincitur.*
d *Sedecias à Pseudoprophetis seducitur.*
e *Vaticinia de captiuitate Babylonica, & ineffe de liberatione.* *Ierem. 28. 29. 37.*

An. mundi 3354. *Ante Christum nat.* 610.

sed, victis illis, Babylonium copias ad Hierosolymam reductum, & quotquot oppugnationi ac fami superfuerint, captiuos abductutum: direptisq; omnium facultatibus, & exhaustis templi diuitiis, in vrbem simul & templum ferro ac flammis sæuiturum, nullo sacri aut profani discrimine. Et seruiemus, inquit, ei posteriſq; eius per annos LXX. à qua seruitute Persæ & Medi nos eripient extincto Babyloniorum imperio, quorum ope dimissi & huc reuersi templum ædificabimus denuò, & Hierosolyma restituemus. Hęc dicēs Hieremias pleriſq; persuadebat: principes verò & impij velut furiosum cōtemnebant. Cúmq; aliquando libuisset ei natale solum Anathoth reuisere, quod à Hierosolymis xx. stadiis est dissitum, quidam è magistratibus in itinere fortè obuius cōprehensum detinuit, calumnians quod ad Babylonios vellet trāsfugere, Prophęta contra negauit eum verum crimen afferre, sed ire se in patriam. at ille nihil eius verbis motus, duxit eum ad magistratus in iudiciū à quibus diu tortus & excruciatus seruabatur ad supplicium, & aliquanto tempore coactus est viuere in his afflictionibus. Anno autē nono regni Sedeciæ, decima die mēsis decimi, Babylonius [a] Rex iterum exercitum admouit Hierosolymis: & continuata per XVIII. menses obsidione, modis omnibus expugnare vrbem conatus est, præter [b] externam autem oppugnationem duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilētia vehemēter grassantibus. Interim Hieremias in carcere nō quiescebat, sed clamabat ad multitudinem, apertis portis recipiendum Babylonium: nam hoc facto seruandos esse vnà cum totis familiis, alioquin sine remedio perituros. addebat manēdum in vrbe aut hostili ferro aut fame pereun-

a *Hierosolyma obsessa* 4 *Reg.* 25. *Ier.* 39. & 52

b *Fames & pestilentia.*

c *Ieremias suadet deditionem.*

dum,

dum. qui verò ad hostem perfugerint, mortem euasuros. At Principes ne malis quidem pressi audire volebant, sed irati, ad Regem omnia deferebant: incusabántq; prophetam vt furentẽ, & frangentem sibi animos & obnunciandis calamitatibus omnem populi promptitudinẽ & alacritatem eneruantẽ. illos enim paratos pugnare pro patria, hũc verò minari tristia, & dicere expugnatam vrbem omninò subuertendã esse. Rex[a] verò suopte quidem ingenio non exacerbabatur: sed ne in principum inuidiam tali tempore incurreret voluntati eorũ resistens, permisit eis, vt de Propheta quicquid liberet, facerent: quo impetrato confestim carcerem petentes, exemptum inde in quendam cœnosum puteum per funem demiserunt: vt ibi præfocatus moreretur: ille verò vsque collum mersus ibi manebat, interim quidam è seruis Regis carioribus, genere Æthiops, renunciat domino quid prophetæ acciderit, dicens nõ rectè Principes statuisse & amicos, quòd vatem in cœnum demerserint, & grauiorem quàm quæ in vinculis erat expectanda, mortem homini excogitauerint. His auditis Rex pœnitentia prioris cõsilij, quòd Principibus prophetam in potestatem tradiderat, iubet Æthiopẽ triginta socios è suo famulitio sibi assumere, funésq; capere & quicquid ad viri incolumitatem opus sit, & quantũ potest properè è puteo Hieremiam extrahere. tum Æthiops, assumptis, quemadmodum iussus erat sociis, extractum è cœno permisit abire liberum. Accitus[b] deinde clàm ad Regem, interrogatus est ecquod posset diuinitus afferre ad rem præsentem remediũ. ille habere se ait, sed neminem crediturum sibi, aut præceptis suis obtemperaturũ. Sed omnes, inquit, amici tui quasi maleficum cupiunt me perdere. & vbi nunc

Ann. mundi 3354. *Ante Christum nat.* 610.

a *Piorum de Eorum in hac vita fortuna.*

b *Sedecias à Hieremia petitum consilium, Principum metu neglexit.*

An. mundi 3354. *Ante Christum nat.* 610.

sunt impostores illi qui negabant Babylonium amplius rediturum? Quamobrem vereor apud te veritatem promere, ne fortè in vitam meam sæuias. Sed cùm Rex iureiurando confirmasset, nec se illum interfectu:um, nec amicos id facere passurũ, fretus accepta fide, consuluit vt vrbem Babyloniis dederet. ita enim, se internuncio iubere Deum, si modò velit incolumis esse, & imminens periculum euadere, & cauere ne vrbs solo æquetur, templúmq; tradatur incẽndio: ni faciat, ipsum fore omnium malorũ causam tam sibi ac suæ familię, quàm vniuerso populo. Tum Rex, se quidem cupere facere, quæ vates in rem communem consuleret: sed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerãt, ne ab illis accusatus apud regem traderetur supplicio. at propheta addebat illi animum, vanum eum timoré esse dictitans. nihil enim mali passurũ, si ciuitatẽ dederet, ac ne vxores quidem eius & liberos: mansurum etiam templũ incolume. Hæc locutum Hieremiam Rex dimisit: iussum nemini ciuium cõmunicatum inter ipsos consilium prodere, ac ne Principibus quidem indicare, si cognito collocutos se esse percontarẽtur cur nam esset à Rege accersitus: sed prætexendum quòd venerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in vinculis. id quod factum est à propheta. volebant enim scire, quanam de causa accessisset ad Sedeciam.

Iudæorum, Hierosolymũ à Nabuchodonosore capiũ in Babyloniam traductio.

CAP. XI.

a Hierosolyma per decẽ & octo mẽses obsessa, tandem capiuntur.

INterea [a] Babylonius pergebat in oppugnandis acriter Hierosolymis. extructis aggeribus & erectis turribus, è quibus arcebat propugnatores stantes in mœnibus, multos enim aggeres cir-

circumquaque excitauerat, vrbis muro altitudine pares. Nec segniter interim defendebatur vrbs, ciuibus nec fami nec pesti succũbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferẽtibus. ac ne machinis quidem hostiũ territi, alias cõtrà machinas excogitabãt, vt inter se vtriq; non viribus solùm certarent, verùm etiam artibus, dum illi his potissimùm sperant se vrbem posse capere, hi salutem suam in eo putant cõsistere, si non cessent nouis commentis illorum conatus ludificari. atq; id certamen durauit per mẽses decem & octo, donec tandem succubuere, partim inedia victi, partim supernè è turribus telorum multitudine oppressi. Capta est autem vrbs vndecimo anno regni Sedeciæ, quarti mẽsis die nona: cepeúntq; eã duces Babyloniorũ quibus Nabuchodonosorus oppugnationẽ commiserat, dum ipse apud Reblatha degeret quod si quis requirat eorum ducũ etiã nomina sunt hæc: Nergelear, Aremantus, Emegar, Nabosaris, Echarampsaris. Vrbe autem capta circa mediã noctem, & ducibus ac reliquis hostibus in templũ ingressis, Sedecias [a] Rex vbi hoc sensit, assumptis vxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugã arripuit per fauces quasdam angustas in desertum, quod cum Babylonij cognouissent trãsfugarũ indicio, sub aurorã aggressi sunt eos persequi, & assecuti eos non procul à Hierichunte circumuenerunt. Amici verò & duces fugæ comites visis è propinquo hostibus, relicto Sedecia dispalati sunt, quà quemque tulit spes effugij. Ipse penè desertus, cum vxoribus ac liberis & paucis amicis in hostiũ potestatẽ deuenit, & mox ad Regem perductus est. Quem postquam in conspectu habuit Nabuchodonosorus, impiũ & fœdifragum vocare cœpit, promissionũ immemorem, quòd Regi seruare illam regionẽ

An. mundi 3356. *Ante Christum nat.* 608.

[a] *Sedecias noctu fugæ sibi consulens, à Babyloniis capitur.*

Ann. mundi 3356. *Ante Christum nat.* 608.

esset pollicitus, exprobrabat etiam ingratitudinem, quòd cùm à se accepisset regnum Ioacimo fratre debitum, accepta potestate abusus esset in autorem beneficij. Sed magnus est, inquit, Deus qui te propter mores tuos pessimos in manus meas tradidit. His [a] verbis cum Sedeciam increpuisset, euestigio iussit ipso & aliis captiuis inspectantibus filios eius & amicos trucidari. Deinde ipsum excæcauit. Babylonem secum abducendum. Atq; ita vtriusq; prophetæ prædictiones, tam Hieremiæ quàm Hiezecielis, quãuis ab illo contemptæ, euentu, non vanæ fuisse cõprobatæ sunt, quòd captus adducetur ad Babyloniã, & corã cum eo loquetur, & oculis suis faciem eius videbit, Hieremias prædixit, quòd verò cæcatus primò cum Babylonẽ perductus esset, videre tamen non potuit, Hiezecielis fuerat vaticinium. Quæ quidem ignorantibus satis declarare possunt Dei naturã, quàm varia sit & multimoda, omnia tempestiuè disponens, & futura præsignificans: sicut humanæ insciti & incredulitatis insigne exemplum hic eminet, per quam non licuit eis futuram calamitatem euitare, vt ne cauerent quidem fatum ineluctabile. Atq; hic fuit Dauidici generis Regum exitus, *qui vnus & viginti regnauerunt deinceps:* idq; temporis spatiũ quingentos & quindecim annos continet, & mẽses insuper sex cum diebus decem: annumeratis viginti annis primi Regis Sauli, qui fuit tribus alterius. Cæterùm Babylonios post victoriã Nabuzardanẽ ducem misit Hierosolyma cũ mandatis, vt [b] tẽplũ spoliatũ incẽderet, regia quoq; similiter cremata vrbẽ à fundamentis diueret, populũ in Babyloniã traduceret. Qui cũ eò peruenisse 11. Sedeciæ regni anno è tẽplo vasa omnia tã aurea quàm argentea sustulit, & labrũ quoq; illud grãde quod

a Excæcatio Sedeciæ, filiorúmque cædes.

b Dauidici generis Reges quot & quandiu regnauerint.

c Templum, regia, & vrbs spoliata, incensa & diruta.

Solomon

Solomõ dedicauerat, præterea, colũnas illas æreas cũ suis capitulis, & mẽsas aureas atq; cãdelabra. His sublatis templũ incẽdit mensis quinti die prima, anno regni Sedeciæ vndecimo, regni verò Nabuchodonosori XVIII. deinde & regiam incendit, & vrbem diruit. Incensum est autem templum annis ex quo extructum fuerat elapsis CCCCLXX, mensibus sex & diebus decem addictis, exactis à trãsmigratione ex Ægypto annis MLXII. mensibus sex, dies decẽ. A diluuio vsque ad templi deuastationem interceserunt anni MDCCCCL. menses sex, dies decem. Ab Adamo autẽ condito, vsque ad hũc templi casũ tria millia annorũ elapsa sunt, & insuper DXIII. menses sex, dies decem. Tantus censetur annorum numerus, quo temporis spacio quid & quando gestum sit, suo quæque ordine explicauimus. Dirutis Hierosolymis & populo migrare iusso, dux regius captiuos fecit hos: Pontificem Saream, & qui post hunc secundum inter sacerdotes lõcũ tenebat, Sephemam: tres præfectos custodiæ tẽpli, eunuchũ primarium Regis cubicularium, cum septem aliis regiis amicis. præterea scribã regiũ, & alios Principes viros sexaginta, quos omnes [a] vnà cũ spoliis tẽpli perduxit ad Regem suum agentem tũc Reblathis, quæ est Syrię ciuitas. Rex verò Pontificẽ & Principes in ea vrbe iussit capite plecti, reliquã captiuorum multitudinem & in his Sedeciam ipse Babylonem perduxit. Iosadocum [b] etiam Pontificem vinctum secum duxit, Sareæ Pontificis filiũ, quem modo Reblathis affectum supplicio diximus. Nunc quoniam Regium genus & eorum successionem ordine recensuimus, cõ

An. mundi 3356. Ante Chri. nat. 608.

[a] *Optimates Babylonica.*

[b] *Pontifices Hierosolymitani.*

---

ueniens duxi etiã Pontifices enume-
narequi Regũ tempore per cõtinuatas successiones summũ administrauerunt sacerdotiũ. Ergo

Ann. mundi 3356. Ante Christum nat. 608.

primus omnium in templo recens à Solomone exstructo Pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas successit: post Achimã Azarias, & post hũc Ioramus. post Ioramum Isus, & deinceps Axioramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Vrias, Nerias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Iosadocus qui captiuus Babylonẽ pertractus est, hi omnes quasi per manus traditũ sacerdotium filij parentũ successores acceperunt, continuata generis serie. Cætetùm Rex Babylonem reuersus, Sedeciam[a] in carcerẽ vsque ad mortẽ eius detinuit, mortuũ tamen regia funeris põpa elatum sepeliit, vasa quibus Hierosolymitanũ templũ spoliauerat, suis consecrauit numinibus, populo in Babylonia sedes attribuit, Pontificẽ è vinculis exemit. Nabuzardanes autẽ dux qui populũ captiuũ abduxerat, transfugas[b] & paupcres illic reliquit, duce illis præposito nomine Godolia. Aicami hominis nobilis filio, viro æquo & bono. His imperauit, vt pro agris quos ad cultu rã acceperant, certũ tributum Regi penderẽt. Prophetæ[c] quoque Hieremiæ è carcere exempto suasit vt iret secũ Babylonem: iussum enim se à Rege, vt ei necessaria omnia præbeat. Quod si sequi nolit, diceret vbinam habitare cuperet, vt de hoc Regem per literas certiorem possit reddere. Propheta verò neque ducem sequi voluit, neque aliò ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis patriæ, & eius miseras reliquias colere. At dux voluntate eius cognita, Godoliæ quem ibi relinquebat commendauit hominem, mandans ne quid ei deesse pareretur, donatóq. vare magni precij munerib. ipse quoque domum profectus est. Hieremias autem domicilium elegit apud oppidum Masphatam, impetrata prius à Nabuzardane gratia, vt[d] secum è carcere dimitteretur etiam Baruchus Neri

a *Sedecia mors.* Hedio & Ruffinus Cap. 11.

b *Godolia transfugarũ dux.*

c *Hieremias à Babylonio duce exemptus è carcere magni precij muneribus affectus.*

d *Baruchus è carcere dimissus.*

Neri filius insigni familia natus, & in patria lingua egregiè doctus. Nabuzardanes itaque his peractis Babylonem reuertitur. Illi [a] autem qui obsidionis Hierosolymitanæ tempore diffugerant, posteaquem Babylonios recessisse audiuerunt, vndique collecti venerunt ad Godoliam Masphatam. Eorum principes erant, Iohannes Careæ filius, & Iezanias & Sareas & nonnulli alij, prætérque hos Ismael quidam ortus regio genére, vir alioquin malus & dolosissimus, qui tempore obsidionis profugerat ad Bahalem Regem Ammanitarum, & apud eum per id tempus moratus fuerat. His igitur ad se venientibus Godolias suasit vt ibi manerent, nihil timentes à Babyloniis, posse enim eos impunè regionem colere, interpositóque iureiurando paratum se fore suum auxilium si quis molestaretur, consuluit vt vnusquisque habitaret in quo vellet oppido, dicens missurum se vnà aliquot è suis, & daturum operam vt diruta instaurentur & habitentur denuò. illos verò debere, donec tempestiuum est, curare ne frumẽtum & vinum ac oleum desit in futuram hyemen quo sustententur. hæc locutus permisit quenque arbitratu suo quem liberet locum incolere. Quæ fama postquam ad circumuicinas Iudææ gentes peruenit. quòd profugos ad se veniẽtes Godolias magna humanitate exciperet, & agros eis colendos assignaret, impositio certo tributo quod penderetur Babylonio, vndique concursum est ad eum, & ceperunt regionem colere. Ioannes autem cum aliis principibus videntes regionem coli multum amauerunt Godoliam propter bonitatem eius & humanitatem: admonuerúntque eum quòd Babales Ammanitarum Rex ideò misisset

An. mundi 3356. Ante Chri. nat. 608.

[a] *Iudæi vndique collecti ad Godoliã Masphatã veniunt.*

An. mundi 3356. Ante Christum nat. 603.

Ismaelem, vt ipsum clam dolo interficeret, & principatum inter Israelitas occuparet, cùm sit è genere regio, secutum autẽ fore ab insidiis, si eis permittat Ismaelem clam occidere. Vereri enim se, ne si ipse insidiis præoccupatus fuerit, reliquiæ Israelitarum in totũ pereãt. ille verò respondit se non dissimulaturum tales insidias aduersum hominem affectum à se beneficio, non enim esse verisimile eum, qui in tanta inopiæ necessitate nihil mali fecerit. nunc contra omne fas erga benefactorem tam ingratum esse, vt cui circumuento insidiis non posset sine scelere non succurrere, cum sua manu interimere conetur. Attamen etiãsi vera essent quæ deferrent, emori esse satius, quàm hominẽ qui salutem suæ fidei cõmisisset, opprimere. Itaque Ioãnes cũ cæteris frustra hoc conatus persuadere abiit. post a dies inde triginta venit ad Godoliam in Masphata Ismaei comitatus amicis decem: vbi inter hospitales epulas dum se comiter poculis inuitant. hospitem mero grauem & somnolentum aduertens, cum decem illis sociis adortus interfecit, nec difficile fuit cæteros conuiuas similiter affectos confodere, quibus necatis adiuuante nocturno tempore per totũ oppidum grassati sunt promiscuis cædibus tã in Iudæos quàm in Babylonios milites securo, & passim dormientes. sequenti verò die venerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta: omnium insci quæ acciderant. quos viden. Ismael b intrò vocauit ad Godoliam, & introgressos clauso palatio trucidauit, cadaueráque eorum in puteũ quendam ne essent conspicua, demersit. Soli autẽ ex eo numero seruati sunt, qui rogauerũt ne se prius occideret, quàm ei quædam occultata in eis traderent. supellectilẽ & vestes atque frumentum quib. promissis

a *Godoliæ cæde & plebis Masphatensis abductio.*

b *Cædes Ismaelis à Ioanne accepta.*

motus

motus aliquot ex eis pepercit, plebem verò Masphacensem cum mulieribus & pueris abduxit: & in his etiam Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes apud Godoliam reliquerat. His perpetratis ad Ammanitarum Regem profectus est. Ioannes autẽ cum cæteris ducibus audita Masphatẽsiũ clade, & morte Godoliæ, indignissimè tulerunt: & assumptis suis quisque militibus Ismaelem hostiliter persecuti sunt, eúmq; apud fontẽ Hebronẽsem deprehenderũt, quibus visis captiui Ismaelis lęti, rati, id quod erat, auxiliũ sibi venire, omnes ad Ioannẽ trãsiuerũt, Ismael autẽ cũ octo tantũ comitibus ad Ammanitarũ Regẽ perfugit. Cæterum Ioãnes assumptis quos Ismaeli eripuerat, cũ eunuchis & mulieribus atq; pueris peruenit in locũ qui Mãdra dicitur: ibique ea die mansserunt. Voluerunt inde proficisci in Ægyptũ, timẽtes Babylonios ne irati propter cædem præfecti in ea regione à se cõstituti, in illos sæuirent: prius tamen consulendum Hieremiam rati, accedentes eum rogauerunt, vt hæsitantibus [a] oraculum expediret, quidnam faciendũ sit, iurati facturos se quicquid ille iusserit, cúmque propheta operam suã esset pollicitus, decima demũ die Deus apparens iussit vt Ioanni & cæteris ducib. diceret: si mansserint in ea regione, auxilio futurũ & prouisurũ ne quid incõmodi à Babyloniis, quos timebãt, accipiãt. Sin in Ægyptum mallent iter facere, curã eorũ relicturũ, infensúmque tali calamitate affecturũ eos, quali paulo ante fratres eorum castigatos esse viderint. Hæc diuinitus monenti prophetæ noluerunt credere, quòd ex Dei sententia iuberet eos manere: sed putauerunt eũ falsò verbis suis Deũ prętexere, re autẽ vera loqui in gratiã Baruchi discipuli, ne possint Babyloniorũ irã effugere, Contẽpto igitur Dei consilio quòd

An. mundi 3356. Ante Christum nat. 608.

[a] *Oraculum à Ioanne petitur, quod tamen negligitur. Iere. 42. 43.*

An. mundi 3361. Ante Christum nat. 603.

pet prophetã dederat. Ioannes & reliqua multitudo in Ægyptũ abiit, abducto simul & Barucho & Hieremia. Quò[a] postquam perventum est, Deus significauit prophetæ fore vt Babylonius exercitum ducat in Ægyptum: iussitque prædicere populo, quod capietur Ægyptus, & ibi partim interficientur, partim captiui Babylonẽ abducentur, id quod etiam factũ est. quinto enim post excidium Hierosolymitanũ anno, qui fuit regni ipsius Nabuchodonosori vigesimus tertius, cũ magnis copiis inuasit Cœlen Syriã, qua subacta bellũ gessit contra Ammanitas & Moabitas, & his quoque perdomitis Ægyptũ hostiliter est ingressus: occisóque qui tũc regnabat, & alio Rege cõstituto, repertos ibi Iudæos rursum captiuos Babylonem abduxit. Hæc fuit fortuna Hebræorũ, vt accepimus, bis vltra Euphratẽ traductorũ. nã per Assyrios decẽ tribus è Samaria sũt abductæ, regnãte Osea, deinde reliquæ duæ per Nabuchodonosorũ Chaldæorũ & Babyloniorum Regẽ captis Hierosolymis. Sed Salmanassar in vacuas Israelitarũ sedes deduxit gentẽ Chuthæorũ, qui prius in intima Persidẽ & Media fuerat, Samaritæ deinde vocati à Regione in quã demigrauerũt. Rex verò Babylonius pro abductis duabus tribubus nullã gentem in eam regionẽ reposuit, quo factũ est vt Iudæa cũ Hierosolymis ac tẽplo per septuaginta annos deserta maneret. tẽpus antẽ totum quod inter decem tribuum captiuitatẽ & duarum reliquarũ transmigrationẽ intercessit. anni fuêre centũ triginta, & menses sex, dies decem. Cæterũ Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudæorum pueris, & Sedeciæ regis cognatis, qui & flore ætatis & decore formæ fuêre conspicui, pædagogos eorũ curæ assignauit. exsectis quibusdã ex eo numero, quemadmodũ solitus est facere & alia

a Vaticinia de exercitu à Babylonio ducendo, & reliquiis Iudæorum in captiuitatem abducendis.

aliarum gentium deuictarũ formosis adolescẽtibus. præbebátq; eis de sua mensa victum, & [a] Chaldæorum disciplinis instituendos curabat ac literis, in quibus sanè profecerunt plurimũ. in his erant quatuor de Sedeciæ genere admodum pulchri & egregio præditi ingenio, quorũ nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele Balthasarẽ, pro Anania Sedrachem, pro Misaele Misachem, pro Azaria Abdenago appellari iussit: eósque ob egregiam indolẽ & non mediocrẽ eruditionẽ vehemẽter caros habuit. Cúmque visum fuisset Danieli cum cognatis victitare durius, & à regiæ mensæ abstinere eduliis, atque adeò ab animatis omnib. accesserunt Aschanem eunuchũ qui curæ eorũ erat præpositus, rogantes vt quæ mittebãtur à Rege in suos vsus cõuerteret, ipsis legumina tantũ & palmulas in alimenta prẽberet, & si quid aliud præter ea vellet inanime. se enim, aliis fastiditis, talẽ victũ appetere. Ille verò ait se gratificari eis cupere, sed veteri ne hoc Rex deprehendat extenuatis ipsorũ corporibus & immutata specie, quòd necesse sit vt habitudo & color rationi victus respondeat: ídq; magis fore cõspicuũ ex collatione aliorũ qui alantur delicatius: atq; ita propter eos adduci se posse in capitis periculũ. Itaq; nacti Aschanẽ non admodũ difficilẽ persuadent vt saltẽ per decẽ dies hoc eis permittat experiendi gratia: quòd si corpora eorũ nihilo deterius inde habuerint, in eodẽ victu perseuerare, qui cõpertus sit innoxius: sin autem detrimentũ aliquod inde acceperint, minus speciosi facti quàm alij ad pristinam diætam eos reduceret. vt verò apparuit nõ solùm non lædi eos talibus, sed habitiores præ aliis & maiores inde fieri, vt cum eis nõ essent conferendi qui cibis

An. mundi 3361. Ante Christum nat. 603.

Hedio & Ruffinus: Cap. 12. *Dan. 1.*

[a] *Danielis & sociorum eius in Chaldaica disciplina institutio & profectus.*

An. mundi 3363. *Ante Christum nat.* 601.

vescebãtur regiis, sed Daniel cum sociis potius delicatam vitam agere videretur, ex eo tempore securè Aschanes partes quæ de regia mẽsa mittebantur pueris, sibi retinebat, & illis apponebat quæ iam diximus. Illi verò vtpote puros iam habẽtes animos & ad percipiendas disciplinas idoneos, atq; etiã firmiora ad laborem corpora, quòd neq; illi læderentur aut grauarentur, varietate deliciarum, neq; hæc simili de causa emollirentur, facilè omnẽ perdidicerunt doctrinam tam Hebraicam quàm Chaldaicam, sed præcipuè Daniel peritus taliũ artium cõiectãdis quoq; somniorum significationibus studuit, visiones etiã diuinas videre solitus. Exacto autẽ biennio post Ægypti populationẽ Nabuchodonosorus cùm vidisset mirãdã visionẽ, cuius etiã euentũ Deus ei in somnis indicauerat, mox [a] vt è stratis surrexit eius oblitus est. accersitis igitur Chaldæis, & Magis ac vatibus, ait se somnium vidisse, & quoniam oblitus sit quale fuerit, velle vt & somniũ sibi indicent & eius significationẽ. Illis autem respondentibus hoc supra humanas vires esse, atque si exponeret eis visionem somnij, pollicentibus interpretationem, minatus est mortem nisi somnium etiam indicarent: & cum negarẽt se id posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audito quòd omnes sapientes iussissent occidi, & inter hos se quoq; cum suis cognatis esse in periculo, adiit Ariochum regij præfectum satellitij: rogauitq; causã cur ita rex statuisset in omnes sapiẽtes & Magos atq; Chaldæos animaduertere, cognito quod cũ oblitus esset somnij, iussissẽtque eos id sibi indicare, nec illi potuissent, ad iram cõmotus sit, impetrauit vt præfectus vnius noctis dilationem Magis à Rege peteret, spem [b] enim sibi esse, Deum ea ipsa nocte exoratum indicaturum

Dan. 2.

a *Nabuchodonosorem visionis oblatæ, oblitum, Magos ac vates accersit, eisque mortem ni indicarent, minatur.*

b *Danieli somnium eiusque interpretatio revelatur.*

caturum esse id somnium : quæ Danielis postulata cum per Antiochum Regi essent renunciata, iussit cædem Magorum differri, tantisper dum huius promissi fidem experiretur. puer verò cũ sociis digressus in suum cubiculum, per totam noctem supplex Deum precibus solicitauit, vt rem sibi aperiret, & Magos cum quibus & ipsi periclitarentur, ab ira Regis eriperet manifestata sibi visione quam Rex præterita nocte visam elabi è memoria passus sit. Deus autem & periclitantes miseratus, & Danielis sapientia delectatus, tam somnium quàm eius interpretationem ei notam reddidit, vt hanc per eum Rex cognosceret. Ille hac reuelatione lætus, surgens fratribus eam indicat, iam desperãtibus vitam, & tantum de morte cogitantibus : hortatúrque vt tranquillo sint animo, & de vita melius sperare non dubitent. Cum quibus actis Deo gratiis quòd ætatem eorum esset miseratus, Antiochum adit initio diei rogans vt se ad Regẽ ducat, indicaturum ei somnium quod proxima ante hanc nocte viderat. Ad quem ingressus primum deprecatus est eã opinionẽ, quasi ipse Chaldæis & Magis esset sapientior, quòd neminem illorum valente inuenire somnium, ipse id esset indicaturus. non enim sua peritia, vel quòd *intellectu alios præcellat id fieri, sed* Deus, inquit, nos de vita periclitantes miseratus est: rogantíq; mihi pro mea populariúmq; vita, & somnium & eius significationẽ aperuit. neq; enim tã me solicitũ habuit ea tristitia, quòd à te indigni vita essemus iudicati, quàm metus de existimatione tuæ gloriæ, cum tot viros bonos & honestos necari iuberes, idq; iniuria, quod non esset humana sapientia comprehensibile quod mandabas, solo Deo valente præstare, quod cuperes. Ergo cũ hæc te cura teneret, quisnã post

Ann. mundi 3363. *Ante Christum nat.* 601.

a *Daniel Regi somnium & interpretationem exposuit.*

An. mundi 3563. Ante Christum nat. 601.

te potiturus esset orbis imperio, dormienti tibi Deus volens omnes regnaturos ostendere, tale immisit somnium: videbaris[a] tibi videre statuam grādem stantem, cuius caput erat aureū, humeri ac brachia argentea, venter & femora ærea, crura ac pedes ferrei. deinde saxū vidisti abruptum à monte in statuam illam incidere, & hanc deiectam conterere, vt nulla eius pars maneret integra, sed aurum, argentum, æs & ferrum abiret in minutiorem farina puluerem: cúmq; ingruente venti vi diffiatū in terras diuersissimas. Saxum verò illud tam magnum accepisse incrementum, vt quantum est terrarum sua mole opprimeret. Et hoc quidem est quod vidisti somnium. quod in hunc modum interpretari oportet. Aureum illud caput te significat, & alios Reges ante te Babylonios. duæ verò manus & humeri duo portendunt, quòd à duobus Regibus vestrum imperium delebitur. illorum quoque imperium alius ab occidente veniens tollet è medio, amictus armis æreis. Huius quoq; vires debellabuntur ab alio ferro simili, cui propter naturam ferri nihil poterit resistere, quòd ea sit auro argento ac ære validior. Adiecit & de saxo interpretationē Daniel, sed mihi hoc narrare non libuit, cuius propositū est præterita, non etiam futura, scribere. quòd si quis veritatis auidus non desistit inquirere, futurorum quoq; obscuros euentus cupiens discere, det operam vt Danielis librum perlegat, qui habetur inter sacras literas. Porrò Nabuchodonosorus his auditis, agnoscens suum somnium, attonitus est Danielis indole, & procidēs in faciē, eum nō aliter quàm Deū adorauit, diuinis iuuenem dignatus honoribus. Nec hoc contentus imposito ei Dei sui nomine, vniuersę ditioni suæ præpositum esse voluit, eum eóque si-

a *Somnium Nabuchodonosori, de quatuor Monarchijs mundi.*

b *Daniel cū sociis ad honores euectus.*

mul

mul eius cõsanguineos: qui hoc inuidiosi facti, in periculum inciderunt, offenso Rege propter causam talẽ. Rex [a] *fabrefacta aurea* statua, alta sexaginta, lata sex cubitos, in campo magno Babylonis eã statuit: quam dedicaturus cõuocauit ex omni sua ditione Principes. eisq. mandauit, vt quãprimùm tuba dari signũ audierint, procidentes in faciem adorent statuã, quod qui nõ fecerit, pœnã proposuit, vt coniiciatur in ardẽtis fornacis incendium. Cum igitur omnes audito tubæ signo adorarent eam statuam, Danielis [b] cognati negauerunt se hoc facturos, quod nollent patrias leges transgredi, mõxq. delati, & in ignem coniecti diuina seruati sunt prouidẽtia, & præter omnium opinionem euaserunt mortis periculũ. Ignis enim eos nõ attigit, sed quasi sentiens iniustè in fornacem cõiectos, pepercit, & nõ exeruit vim suam in iuuenes, Deo inuicta flammis faciente horũ corpora: quæ quidẽ res magis etiam eos Regi commendauit, quod probos & Deo caros, esse animaduerteret: quo factum est, vt semper in maximo apud eũ honore haberentur. Nam multò deinde post, rursum aliud dormiens Rex, vidit [c] insomnium, quod priuatus regno vitã acturus esset inter bestias, & post exactum eo modo septenniũ denuo restituendus esset in pristinum imperiũ. quo viso rursum conuocatis Magis percontatus est quid significet. Eius intellectũ nemo alius inuenire & Regi indicare potuit. solus Daniel quid portenderet coniectura assecutus est. & quale hic prædixit, talis etiam euentus affuit. nam cum in solitudine tempus prædictum exegisset, nemine septennio toto audente inuadere dominium, exorato Deo rursum in regnum suum restitutus est. Nemo autem mihi vitio debet vertere, si hæc, ita vt in antiquis libris inuenio, scripta

An. mundi 3364. *Ante Chri.* nat. 600.

a *Mandatũ regium de statua adorãda.* *Daniel. 3.*

b *Danielis cognati statuam adorare nolentes, in ignẽ coniecti, diuina prouidentia seruantur.*

Daniel. 4.

c *Somnium & eius explicatio.*

Ann. mundi 3381. *Ante Christum natum* 583.

meis infero. Talibus enim criminatoribus dudũ occurri in initiis huius historiæ, palàm profitens me tantùm Hebraicorum voluminum interpretem: & quæ illic cõtinentur bona fide relaturum me promisi, nec addẽtem quicquã de meo, nec auferentẽ etiã. Cæterùm [a] Nabuchodonosorus cùm regnasset annos XLIII. vitam finiit, vir industrius & prioribus Regibus Iõgè fortunatior. Meminit [b] eius & Berosus in tertio rerum Chaldaicarum libro his verbis. Pater autẽ Nabuchodonosorus, audito quòd Satrapa quem Ægypto & cauæ Syriæ Phæniciæque præfecerat, à se defecisset, cum non posset amplius ferre labores militiæ, tradita iuniori Nabuchodonosoro copiarum parte, iussit hunc contra illũ proficisci, qui collatis signis cũ defectore congressus, & ipsum deuicit, & regiones eius ad suum imperium retraxit. interea pater Nabuchodonosorus apud Babylonẽ morbo absumptus est, cum regnasset annos XXI. Nabuchodonosorus verò non multò post patris morte cognita, & constitutis Ægypti ac reliquarum regionum negociis, demandatáque amicis cura captiuorum Iudæorum, Syrorum, Phœnicum & Ægyptiorum traducendorum in Babyloniam cum exercitu & impedimentis, ipse cum paucis per desertum Babylonẽ properauit. Et cum assumpsisset regni administrationem, quæ interim penes Chaldæos fuerat, & ab eorum primo seruata erat in eius reditũ, factus est totius paterni imperij dominus. ac primum omnium captiuos recẽs adductos per opportuna Babyloniæ loca in colonias distribuit: de spoliis bello partis Beli templum & alia quædã magnificè exornauit. auxit etiam & reparauit antiqua vrbis ædificia, munito & fluminis alueo, ita ne hostes eò possent vti ad ciuitatis incommo-

[a] *Mors Nabuchodonosori.*

[b] *Berosus de Nabuchodonosoro.* Hedio & Ruffinus cap. 13.

cõmodum. Tres quoque murorũ ambitus intra vrbem exſtruxit, & totidem foris circumdedit, omnes è coctilib. laterculis. cúmq. memorabilibus operibus ciuitatem muniſſet, & portas in templorum modum ornaſſet, paternæ Regiæ contiguam exſtruxit aliam regiam, cuius ſubſtructiones, & reliquã magnificentiam fortè ſuperuacaneum eſſet dicere, vnum ſilere nõ poſſum, quod tam amplum & ſuperbum ædificium intra quindecim dies abſolutum eſt. In hac Regia moles ſaxeas fornicibus ſuſpendit, montium ſpeciem referentes, ſupernè conſitas variis arborum generibus, atque ita celebratos illos penſiles hortos abſoluit, eo quod vxor educata in Media concupiſſet quandam patriæ ſuæ ſimilitudinem. Horum a hortorum etiam Megaſthenes in quarto rerum Indicarum volumine meminit. vbi oſtẽdere conatur quod hic Rex virtute & rerũ geſtarũ magnitudine Herculẽ longè à tergo reliquerit, ſubiugaſſe enim eum & vrbem Africæ primariam, & bonã partem Hiſpaniæ. Sed & b Diocles in ſecundo rerum Perſicarum libro eius Regis mentionẽ facit, & c Philoſtratus tam in Phœnicum quàm in Indorum hiſtoriis, quod hic Rex per tredecim annos Tyrum oppugnauerit, regnante apud eã vrbem Ithobale. Atque hæc ſunt quæ de hoc Rege apud Hiſtoricos inuenio.

An. mundi 3381. *Ante Chriſtum nat.* 583.

a *Megaſthenes de Nabuchodonoſore.*

b *Diocles.*

c *Philoſtratus.*

Succeſſores Nabuchodonoſori: Babylonici imperij ad Perſas per Cyrum tranſlatio. ſtatus Iudæorum in Babylonia.

CAP. XII.

CÆterum d poſt Nabuchodonoſori obitum Abilamarodochus eius filius regnum ſuſcepit, qui Mox Hie oſolymorum Regem lechoniã è vinculis dimiſit, & inter neceſſarios ami-

d *Abilamãrodachus Iechoniam è vinculis dimittit.* 4 *Reg* 25. *Ieremi.* 52.

An. mundi 3421. *Ante Christum natum* 543.

cos habuit, multis muneribus donatũ, & apud Babylonem Regiæ ſuæ præfectum. Pater enim eius fidem non ſeruauerat Iechoniæ, qui ſe ei cum vxorib. & liberis totáq. cognatione ſponte tradiderat, reſpectu ſolius patriæ, quam nolebat per vim expugnatam dirui, ſicut antè diximus. Abilamarodacho poſt decimum octauum regni ſui annũ defuncto [a] Nigliſar filius ſucceſſit, cũque regnaſſet annos quadraginta vitã cũ morte mutauit. continuata [b] deinde ſucceſſione ad Laboſardachum filiũ regnũ peruenit apud quẽ cum nouem tantũ menſib. hæſiſſet, poſt [c] morte eius tranſiit ad Balthaſarem, qui Babyloniis Naboandel nominatur. Huic bellum intulerunt Cyrus Perſarũ Rex & Darius Medorum, à quibus dum intra Babylonem oppugnatur, mirabilis quædam & prodigioſa viſio ei contigit. Diſcumbebat cœnans in ampla quadam aula, magno apparatu vaſorum argenteorũ quæ Regiæ menſæ adhiberi ſolent. accumbentibus etiam concubinis & purpuratorum præcipuis. Deinde cum ita collibuiſſet, iubet è ſuo templo afferri vaſa Dei, quæ ſpoliatis Hieroſolymis Nabuchodonoſor in vſum ſuum veritus vertere, in Dei ſui templo repoſuerat. Ipſe verò iam mero calens auſus eſt ex eis potare, verba interim contumelioſa in Deum proferẽs: & [d] ecce ibi videt manum è pariete prominentem, & ſyllabas quaſdam ſcribẽtem. qua viſione territus cõuocauit Magos & Chaldæos, & totum hoc genus quod apud Barbaros prodigiorum & ſomniorum interpretationem profitetur, poſtulans vt ſibi enarrent id quod erat ſcriptum. Magis autẽ negantibus ſe eius intellectum inuenire, Rex ob rei nouitatem mœſtus ac ſolicitus, præconis voce per totam ſuam ditionem publicauit: quicunque mentem earum literarum interpretari poſſet,

a *Nigliſar*
b *Laboſordochus.*
c *Balthaſar ſiue Naboandel Babylonia Rex.*

Dan. 5.
d *Balthaſar manum è pariete prominentem & ſyllabas quaſdam ſcribentem videt.*

posset, daturum se ei torquē aureum, & purpureæ vestis vsum, quali Chaldæorum Reges vtuntur, atque insuper tertiam regni sui partē. Post hoc præconium maior etiam fit Magorum concursus, certatim sensum literarum scrutantibus, nihil tamen proficientibus. Videns autem tristem hac de causa Regem eius auia, solari eū cœpit, dicens esse quendam captiuum Iudæum per Nabuchodonosorum vastatis Hierosolymis adductum, virum sapientem, qui possit obscura & soli Deo nota perquirere. hunc Nabuchodonosoro, quod quærebat, interpretatum, cum id eo tempore posset alius nemo, rogabátq. vt accito illo percontaretur quid sibi velint hæ literæ, vt coarguta cæterorum insciti a, etiā si triste sit, prodigiū id intelligatur. His auditis [a]Baltha- sar accersit Danielē: & præfatus se resciuisse de eius sapientia, déq. spiritu diuino quē habeat, & quod solus sit idoneus interpretandis quæ aliorum cognitionem effugiunt, rogauit vt sibi enarret quid scriptura illa significet, pollicens operæ præmiū vsum vestis purpureæ torquémque aureum, & ditionis suæ partem tertiam, vt sapientia eius insignita talibus honoribus, illustris fiat apud omnes qui honoris causam scisciando cognouerint. Daniel autem recusatis muneribus, quòd his diuinitus concessa sapientia corrumpi nequeat, sed indigentes gratis iuuare parata sit, ait scripturam hanc vitæ finem ei prædicere: eò quòd ne proaui quidem calamitate, quam ille incurrit ob contemptum numinis, doctus sit pietatem colere, & nihil moliri quod sit supra naturam hominis. Nabuchodonosorum enim ob impietatem damnatū ad victum ferinum, post multas preces miserante Deo restitutum ad hominum conuersationem & pristinum imperium, ac deinde per totā vi-

An. mundi 3425. *Ante Christum* 539.

[a] *Daniel Regi scripturam interpretatur.*

An. mundi 3425. *Ante Christum nat.* 539.

tam agnouisse & laudasse Dei virtutem & prouidentiam: hunc verò oblitum domestici exempli, voces impias iactasse in Deum, & potasse è sacris vasis vnà cũ suis pellicibus. Ob hæc iratũ Deum per has literas denunciare qualem sit habiturus vitæ exitum. Sic enim interpretanda singula. Mané, hoc est numerus, significat dinumeratum esse iam dierũ tuæ vitæ ac regni numerũ, & per breue tẽpus supereſſe. Thecel, quod est pondus, appensum à Deo regni tui tempus iam ad finem vergere. Phares, quod est fragmẽ, fractum Deum tuum regnum, & partes eius in Medos ac Persas distribuendas. Hac [a] interpretatione accepta Rex non poterat non vehementer tristari, attamẽ Danieli suam munificẽtiam nõ subtraxit tanquam malorum prænuncio, sed dona quæ pollicitus est exhibuit, sic cogitans, quod non bona audierit, sui fati culpam esse, nõ Prophetæ immò illum boni viri officio functum esse, qui sic interpretatus sit vt erat euenturum, tametsi parum lætus euentus sequeretur. Non multum autem abiit temporis, dum & ipse & vrbs in Cyri Persarũ Regis potestatẽ deuenit. Sub [b] Balthasare enim capta est Babylon, anno regni eius decimo septimo. Hic finis fertur posterorũ Nabuchodonosori. Darius autem cum extingueret Babyloniorum imperium, adiutus à Cyro suo cognato annum agebat sexagesimũ secundum, qui fuit Astyagis filius, apud Græcos alio vocatus nomine. Hic etiam Danielem Prophetam assumptum secum duxit in Mediã, eũmque [c] in maximo honore apud se habuit. erat enim vnus è tribus summis satrapis, qui sub se habebãt alios 360. satrapas. tot enim à Dario primum instituti sunt. Itaque cum tam carus & honoratus apud regem esset, vt qui el tanquam diuino libenter de quouis

a *Danieli Rex dona promissa exhibet.*

b *Babylon à Cyro Persarum Rege capta.*

c *Honor Danielis.*

negotio

negocio consulenti pareret, non effugit cęterorum inuidiam, quemadmodum fieri solet inter eos, qui aliquem sibi à Rege præferri non patiuntur æquo animo. cúmque [a] æmuli occasionem calumniæ contra eum quærerent, nullam vnquam eis præbuit. cum enim esset contemptor pecuniarum & omnium munerum, turpe sibi ducens etiam pro beneficio licitam gratiam recipere, nullam accusandi ansam inuenire poterant. nec tamen destiterunt quærere quomodo honore deiectum è medio tollerẽt. & cum animaduertissent Danielem quotidie ter Deo supplicare precibus, commenti sunt occasionem qua eum possent perdere: aditóque Dario renunciant ei, visum esse satrapis eius & principibus, per triginta dies populo dari intermissionem: quibus, nec ab ipso, nec à quoquam hominum aut Deorum quicquam precari liceat: & si quis contra hoc cõmune decretum faxit, eum in foueam leonum conijci. Rex verò non perspiciens eorum malicią, quòd Daniel hoc commento peteretur, ait sibi placere hoc decretum: pollicitúsque se id confirmaturum, edictum proposuit in publicum quo satraparum decretum promulgabatur. Id cum omnes præ metu seruare conarentur, magnum fuit vbíque silentium. Daniel verò nihil hæc curabat, sed more solito stans in conspectũ omnium, adorabat Deum suum, & deprecabatur. Tum satrapæ nacti occasionem quam dudum captauerant, Regem adeunt properè, Danielémque accusant, quòd contempto edicto solus ex omnibus Deos precari ausus sit, id nõ ob pietatem, sed ob hoc ipsum, quòd obseruari se sciret ab æmulis. Et cum Regem ob nimiam erga Danielem beneuolentiam etiam mandati sui contemptori facilè veniã daturum

An. mundi 3425. Ante Christ. nat. 579.

Hedio & Ruffinus Cap. 14.

a *Inuidia vi & nar.*

Daniel 6.

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

credèrent, hoc ipso magis accensi ad inuidiam, inflexibiles ad clementiam postulauerunt, vt iuxta latam legem coniiceretur in leonum foueam. Darius autem sperans ope diuina eripiendum à bestiis, hortatus est eũ, vt præsentẽ casum æquo ferret animo: & postquam eò cõiectus est, cum obsignasset lapidem, qui ori foueæ incumbebat vice hostij domum reuersus est: totámque eam noctem cibo & somno exegit de amici salute solicitus. diluculo autẽ surgens ad foueam se contulit: & inuento illæso signaculo quo lapidem obsignauerat, per apertam fenestram supernè Danielem inclamauit, quæreus, an adhuc saluus sit. Ad quam vocem, cùm ille respõderet illæsum se & incolumem, iussit eum è fouea bestiarum extrahi. inimici verò eius, videntes ei nihil mali accidisse, noluerunt hoc Dei prouidentiæ tribuere, sed causam referentes in leonum saturitatẽ, ausi sunt etiam apud Regem hoc asserere, at ille offensus eorum malitia, iussit multum carnium obiici leonibus, & illis iam saturatis inimicos Danielis in foueam coniici, vt appareat, si propter saturitatem eos non attingant, ac tum demum euidentissimum fuit vatem ope diuina esse seruatum. nam [b] nemini ex eis pepercerunt, sed non secus ac si fuissent famelici, & alimentis caruissent, sine mora eos dilaniauerunt. acuit autem ferarum rabiem non vexatio famis quæ iam eis exempta fuerat sed obiectorum malicia, Deo sic volente, vt ne bruta quidẽ eam impunitam sinerent. Cum igitur ad hunc modum vatis insidiatores periissent. Darius Rex per totum suum imperium nuncios dimisit qui Danielis Deum prædicarent, hunc esse solum verum & omnipotentem Deum asseuerando, ipsum deinde vatem in maiore etiam quàm

a Daniel in leonum foueam conijcitur.

b Danielis inimici à leonibus dilaniati.

antè

ante honore habuit, primum inter amicos locũ ei tribuens. qui cum ab omnibus Deo carus existimaretur, & propter hanc de se opinionẽ esset illustrissimus, ædificauit apud Ecbatana Mediæ turrim, opus pulcherrimum & singulari admiratione dignum, quod in hodiernum vsque durat, & spectãtibus recentissimæ structuræ videtur, ac si ea ipsa die qua spectatur esset absolutum. tantam nouitatis speciem & tam integram pulchritudinem habet. nihil omnino à tam longo tempore læsam, præter aliorum ædificiorum consuetudinem, quæ æquè atque homines vetustatis iniuriam sentiunt, nec firmitatem solum, sed etiam decorem sensim deperdunt. Mos autem durat vsque in præsens tẽpus, vt in ea turri sepeliantur Medorum Reges & Persarum atque Parthorum: eiúsq; custodia Sacerdoti Iudaici generis hodie quoq; concreditur. Quod [a] autẽ in hoc viro præcipua dignũ est admiratione, silentio non præteribimus. Omnis enim eximia felicitas, vt Prophetæ excellentissimo ei contigit, & viuenti tam apud Reges quàm apud populum gratioso, & post obitum sempiternam memoriam consecuto. libri enim eius quos conscriptos reliquit, etiã nunc apud nos leguntur, qui nobis certam fidem faciunt, quòd Deus cum eo colloquia miscuerit. non solum enim futura prędixit quemadmodũ alij Prophetę, verum etiam tempus quo euentura essent præfinijt: & cum alij Prophetę calamitates prędicerent, ideóque malam gratiam apud Reges & multitudinem vulgarẽ inirent, hic bonarum rerum vates fuit, vt propter faustam ominationem quidem beneuolentiam omnium sibi conciliaret, propter euentuum verò certitudinem fidẽ sibi apud vniuersum mortalium genus compararet. Extat enim in eius

An. mundi 3425. *Ante Christum nat.* 539.

[a] *Danielis vaticinia.*

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

scriptis vnde maximè illius Prophetiæ certitudo potest colligi. ait enim se apud Susa primariam Persidis vrbem cum sodalibus prodisse in campum, & ibi terræmotu repentino exorto diffugientibus metu amicis solum esse derelictum, seipsum quoque consternatum in faciem & manus procidisse. ibi accessisse quendam excitantem se & iubentem, vt surgeret ac videret, quæ post multa secula euentura essent suis ciuibus. surgenti [a] deinde ostensum esse arietem magnum, enata habentem multa cornua, & in his vltimũ cæteris celsius, versis deinde ad occidentem oculis, vidisse se hircum delatum per aëtem concurrisse cum ariete, & bis cornibus ictũ prostrauisse humi & conculcasse pedibus: deinde vidisse enatum è frõte hirci cornu maximum, quo defracto erupisse pro ea quatuor alia, obuersa in ventos singulos. & ex his etiam aliud minus exortum scripsit, quod postquàm esset adultum. Deus qui hæc ostendebat, dixit gesturum bellum contra gentem ipsius, & vrbẽ vi expugnaturum, & ceremonias templi conturbaturum, sacrificiáque vetiturum per dies 1296. hæc est visio quam in campo apud Susa se vidisse scripsit: eámque Deum sic interpretatũ esse. Arietem significare Persarum & Medorũ regna, cornua verò futuros in his Reges, & horum vltimum designari per cornu vltimum. hunc enim fore diuitiis & gloria præstantissimum. Per hircum verò indicari, fore aliquem è Græcorum Regibus, qui cum Persa bis congressus eum prælio superet, totúmq; eius imperium occupet. Per cornu verò illud magnum ex hirci fronte extans primum Regem significari, & per aliorum quatuor pro illo pullulationem, & ad quatuor terræ tractus singulorum versionem, successuros ostendi, post primi Regis mortem,

[a] *Danielis visio de ariete & hirco, per quos Medorũ & Persarum Regnũ præfiguratum fuit. Daniel. 8.*

& regni

& regni inter eos partitionem. hos neq; filios eius, neq; alioqui ad cognationem ipsius pertinentes; multis annis per orbem habitatum regnaturos: ex hisque exoriturum quendam Regem, qui bellum gerat cum gente Iudæorum & legibus, & formam institutæ iuxta his reipublicæ auferat: spoliatóque templo victimas in id induci per triennium prohibeat. quæ quidē calamitas genti nostræ sub Antiocho Epiphane accidit, ita vt futurum Daniel ante multos annos scripserat. Eodem [a] autem modo scripsit & de Romanorum imperio, & quantam vastitatē illaturi essent nostris hominibus. Hæc omnia diuinitus sibi demonstrata scripto tradidit, & posteris legenda reliquit, vt videntes euentum non discrepare à prædictionibus, Danielem mirentur ob tam insignem honorem illi à Deo habitum: simúlque [b] Epicureorum error coarguatur, qui prouidentiam è vita eiiciunt, & Deo regimen rerum nolunt permittere, nec credunt vniuersitatem à beata illa & immortali essentia vel conseruari vel gubernari, sed sine rectore & curatore mundum suopte impetu ferri asseuerant. qui si ita vt illi autumant careret præside, quemadmodū naues sine gubernatoribus videmus procellis & fluctibus obrui, currúsque aurigis destitutos euerti ac confringi: ita & ipse perderetur immoderato impetu. Quamobrem dum Danielis vaticinia consídero, non possum non damnare istorum insciti am, qui Deo negāt curæ esse res mortalium. quî enim fieri potuit, vt Prophetiis eius responderet euentus, si temerè in mundo generentur omnia? Verum egò hæc, ita vt inueni in literas retuli. quod si quis mauult diuersam opinionem sequi, id per me quidem ei it illi integrum.

An. mundi 3425. Ante Christum nat. 539.

a *Danielis de Romanorum imperio prædictiones. Daniel. 9.*

b *Epicureorum error coarguitur*

SVMMA CAPITVM LIBRI XI. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Cyrus Persarum Rex Iudaeos Babylone dimissos pristinas sedes permittit repetere collata eis in aedificationem templi pecunia.*

II. *Regij Duces & Satrapa Iudaeos ab aedificatione templi prohibent.*

III. *Cambyses Iudaeos ab aedificando omninò abstinere iubet.*

IIII. *Darius Hystaspis filius templum Iudaeis aedificat.*

V. *Xerxis Darij filij in Iudaeorum gentem beneficia.*

VI. *Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuerit, quin tota Iudaeorum gens Amani dolo extingueretur.*

VII. *Bagoses, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudaeos afficit.*

VIII. *Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudaeos beneficia contulerit.*

Ann. mundi 3426. Ante Christum nat. 538.

Cyrus Persarum Rex Iudaeos Babylone dimissos pristinas sedes permittit repetere, collata eis in aedificationem templi pecunia.

CAP. I.

1. Esd. 1. 3. Esd. 2.

a *Babylonica captiuitatis post septuaginta annos finis.*

PRIMO [a] autem anno regni Cyri, qui fuit transmigrationis nostræ Babylonicæ septuagesimus, miseratus est Deus captiuitatem & calamitatem eorumnosi illius populi: & sicut illis per Hieremiam Prophetam ante diruta vrbe prædixerat, quòd

quòd postquam seruierint Nabuchodonosoro eiúsque posteris per annos septuaginta, rursum eos restituturus esset in patriã,& ædificato templo redituri essent ad felicitatẽ pristinã, ita eis omnia præstitit. Excitato enim ad id Cyri animo,effecit vt ille in hunc modũ per vniuersam Asiam scriberet: Hæc dicit Cyrus Rex: Quoniã [a] me Deus maximus orbis Regẽ cõstituit, hunc illũ esse credo, quem Israelitarũ adorat populus. *Is* enim meũ nomẽ per *suos Prophetas* prædixit,& quòd templũ eius edificaturus sim Hierosolymis in terra Iudæa. Hoc [b] antẽ Cyrus cognouit ex lectione libri, qui Esaiæ Prophetias continet,durentis & decẽ annis ante ipsius ætatẽ cõscriptas. Hic enim secretũ hoc Deum sibi indicasse dixit,quòd vellet Cyrum,quẽ multarũ ac magnarũ gentium Regẽ declamaturus esset, remittere populum suum in terram Iudæam,& templũ suum ædificare denuo. Hæc Esaias prædixit centum quadraginta annis antequã templum deuastatũ est. Quibus lectis Rex admiratus vatis diuinitatẽ correptus est cupidine exsequendi quæ scripta legerat: conuocatísque [c] clarioribus apud Babylonem Iudæis,ait se illis permittere,vt proficiscãtur in patriam, vrbémque Hierosolyma & Dei templũ ædificent denuo Nam & ipse Deum futurũ illis auxilio, & se scripturũ vicinis Iudææ ducibus ac satrapis, vt cõferant eis aurũ & argentum ad templi fabricam,& victimas ad sacrificia. Hoc mandato à Cyro accepto,duarum tribuum principes, Iudæ & Beniamiticæ,simúlque Leuitæ & Sacerdotes,propetè Hierosolyma se conferunt: multi enim maluerunt manere apud Babylonem, non sustinentes possessiones suas relinquere. Quò cùm peruenissent,omnes amici Regij fuerunt eis auxilio, conferebántque ad templi

Ann. mundi 3416. Ante Christum nat. 853.

a *Cyri Persarum Rex gentium.*

b *Esaiæ cap. 44.45. de Cyro vaticinium.*

c *Cyrus Iudæos rediũ in patriam, vrbis & templi ædificationem permittit.*

Ann. mundi 3426. Ante Christum nat. 538.

structuram alij aurum, argentum alij, nonnulli pecudum & equorum multitudinem: soluentésq; vota quibus damnati fuerant, offerebant solennes victimas, quasi vrbem denuo conderent, & pristinum patrij ritus vsum reciperent. Nam [a] & vasa quibus olim templum spoliauerat Nabuchodonosorus, per Cyrũ tũc è Babylone remissa fuerant. ea Mithridati ærarij Regij præfecto tradita sunt perferenda ad Abassarem, asseruanda apud eum dum templum ædificaretur: cui mandatum est, vt quàm primum id absolutũ esset, mox ea Sacerdotibus & magistratibus populi redderet in templum restituenda. quin & epistolam ad Syriæ satrapas in hæc verba scripsit. Rex [b] Cyrus Sysinæ & Sarabasanæ S. Iudæis qui regionem meam habitant permisi, vt quicunq; vellent in propriam patriam reuersi vrbem denuo conderent, & templum Dei Hierosolymis ædificarent eodem quo prius loco. misi autem eò etiam ærarij mei præfectum Mithridatem & Zorobabelem principem Iudæorum, vt fundamentis iactis templum superstruant altitudine cubitorũ LX. & totidem latitudine, faciántque tres ordines è lapide polito, & vnum ligneum è materie quam fert ea regio: similiter & altare super quo sacrificẽt Deo: quos sumptus omnes de meo volo fieri. Vasa quoque quæ Nabuchodonosorus Rex de templo prædatus est, mitto per Mithridatem ærarij præfectum & Zorobabelem Iudæorum Principẽ, vt ea perferant Hierosolyma, & in templum Dei restituant: quorum numerus est hic: pyxideres aurei quinquaginta, argentei CCCC. thericlea pocula aurea quinquaginta, argẽtea CCCC. situlæ aureæ quinquaginta, argenteæ D. libatoria aurea XXX. argentea CCC. phialæ aureæ XXX. argenteæ MMCCCC. præterea vasa alia

[a] *Templi vasa è Babylone Hierosolyma remissa.*

[b] *Cyri ad Syriæ Satrapas mandatum.*

alia magna mille. Concedo etiam eis eosdē reditus quos maiores eorū soliti sunt accipere, in precium pecudum, & vini & olei drachmas ducenta quinq; millia quingentas, & in similam artabas duo millia quingentas, atque hæc à Samariæ tributis præberi volo, immolabúntque Sacerdotes has victimas iuxta Mosis legē Hierosolymis, & inter sacra precabuntur Deum pro salute Regis eiúsque generis, vt regnū Persarum incolume maneat. Qui verò per inobedientiam hæc mandata nostra irrita habuerint, eos in crucem agi volo, & facultates ipsorum fisco nostro attribui. Atque hoc fuit Epistolæ argumentum. Numerus [a] autem eorum, qui è captiuitate conuenerant Hierosolyma XLII. millia fuêre, & insuper CCCCLXII.

Anno mundi 3426. Ante Christum nat. 538.

a *Iudæorum à captiuitate Hierosolyma profectorum numerus.*

Regij duces & satrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent.

CAP. II.

Hi [b] dum templi fundamenta iaciunt, & in hoc ædificando toti sunt, circum finitimæ gentes. præcipuè Chuthæi, quibus olim è Persida ac Media traductis Salmanasar Assyriorum Rex in Samaria Israelitis inde sublatis nouas sedes dederat, rogabāt satrapas & eos quibus cōmendata erat hæc ædificatio, vt Iudæos impedirēt, quò minus vrbē ac templū instaurare valeant. Illi verò pecuniis eiā corrupti vendidērūt Chuthæis suā circa demandatū officiū cessatione & negligentiā, Cyro nescientre, vtpote distracto in alia negocia, qui demum Massagetico bello periit. Cambyse [c] deinde in paternū principatum succedente, ex Syria & Phœnice Ammiani tarūmq; & Moabitarum ac Samaritarum regionibus redditur ei talis Epistola. Domine, serui tui, Rathymus, [illegible]

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

1. *Esdr.* 4.

b *Samaritæ ab ædificatione templi Iudæos prohibent.*

Aliàs ca. 3.

c *Samaritarum ad Cambysem scripta de templi ædificatione amen-*

An. mundi 3435. *Ante Christum nat.* 529.

Semelius scriba, & magistratus Phœnices ac Syrię. Cognoscere te oportet Rex, quod Iudęi qui Babylonem traducti fuerant, in regionem nostram venerunt, & ciuitatem ob defectionem meritò deletam restituunt, forúmq; rerum venalium: reparant etiam mœnia & templum exstruunt. quod si ita perigere sinantur, scito eos nec tributa persoluturos amplius, nec imperata facturos. opponentes enim se ipsis Regibus imperare potius quàm seruire conabuntur. Quando igitur iam feruet templi ædificatio, visum est nostri officij non dissimulare hoc negociũ, & admonere vt inspicias maiorũ tuorũ cõmentarios, inuenturus in eis Iudæos Regum desertores & hostes, vrbémq; ipsorum ob hoc crimẽ desolatam ac dirutam. quin hoc quoque admonendus es, quòd si hæc vrbs incolatur denuo, mœniúmque ambitum absoluat, intercludetur tibi via in Phœnicen & Cauam Syriam.

Cambyses Iudæos ab ædificando templo omninò prohibet.

CAP. III.

a Cambyses rescriptum in quo Iudæos ab ædificando templo deterret.

CAmbyses [a] autem lecta epistola, cum esset alioquin etiam natus ad maliciam, grauiter commotus rescripsit hoc modo. Rex Cambyses Rathymo cõmentariensi, & Belsemo, & Semelio scribæ, & reliquis Samariæ ac Phœnices habitatorib. hæc dicit, Lectis quas misistis literis, iussi inspici maiorum meorum commentarios vbi inuentum est vrbem istam semper inimicã fuisse Regibus, habitatorésque eius seditiosos perpetuò studuisse concitandis bellis & rerum nouitatibus, quõdque Reges habuerint potentes ac violentos, qui continuis tributorum exactionibus Phœnicen Cauam Syriam vexarint. Ego igitur iubeo non permitti Iudæos vrbem

bem denuò condere, nec per hanc occasionem crescat eorum malicia, qua concitati hactenus rebelles fuerũt Regibus. His literis perlectis Rathymus & scriba Semelius cum collegis eue-stigiò conscensis equis properarunt Hierosolyma, ducentes secum magnam hominum multitudinem, prohibuerúntque Iudæos ne vrbem & templum ædificare pergerent. Itaq; dilatum est id opus per annos IX. vsque in secundum annũ a regni Darij Persarum Regis. Cambyses enim cum per sex annium regnasset, subacta interim Ægypto, reuertens ab ea expeditione apud Damascum est mortuus. Sublatis deinde Magis qui post eius obitum regnum per integrum annum occupauerant, septem illę Persarum familiæ Hystaspis filium Darium communibus suffragiis Regem declarauerunt.

Ann. mundi 3435. Ante Christum ann. 529.

Hedio & Ruffinus Cap. 3. Aliàs ca. 4.

a *Darius Hystaspis filius Rex Persarum.*

Darius Hystaspis filius templum Iudæis ædificat.

CAP. IIII.

IS b adhuc priuatus vouerat Deo si regnum adipisceretur, quicquid sacrorum vasorum apud Babylonem esset, remissurum se in templũ Hierosolyma: & fortè fortuna per illud tẽpus venerat ad eũ à Hierosolymis c Zorobabel, qui captiuorum Iudæorũ dux declaratus fuerat. nã erat vetus Regis amicus. quamobrem inter satellites cum aliis duobus assumptus, speratũ honorem consecutus est. Primo autẽ sui regni anno Darius splendido ac magnifico apparatu excepit tàm domesticos suos, quàm Medorum ac Persarum satrapas, prouinciarúmq; præsides ab Indis vsq; ad Æthiopas, & præfectos copiis per CXXVII. satrapias. Cũmq; ad satietatem epulati, discessissent cubitũ ad suum quisq; diuersorium, Darius d post breue in lecto quietè à somno excitus, nec valens redormiscere, coepit fabulari

1. Esd. 5. 6.

b *Darius se sacra vasa Hierosolyma remissurum vouet.*

c *Zorobabel.*

d *Darius tribus satellitibus tres quæstiones proponit.*

1. Esd. 3.

Anno mundi 5443. Ante Christum nat. 521.

cum tribus satellitibus: & qui proponendam à se quæstionem verius ac prudentius soluerit, ei præmium fore promisit vsum purpuræ & aurei poculi. in cubatu quoq; ac vectatione vsurum instrumento aureo, & tiara byssina ac torque aureo: & in consessu habiturũ locum Regi proximum, annumeratũ inter gentiles regios. posit hæc promissa quærit ex primo num vinum maximè polleat, ex secundo num Reges, ex tertio num mulieres, an fortè veritas magis quàm hæc omnia. his ad inquirendũ propositis siluit. Manè verò accersiuit megistanas & satrapas ac toparchas, residénsq; vbi solebat iura reddere, iubet satellitum illorum quenq; coram toto cœtu respondere ad quæstionem sibi propositã, quid ipsi videatur verius. Tum [a] primus eorum sic exorsus est vini prædicare potentiam. Viri illustrissimi, equidem vino potentiæ palmam tribuere haud dubito, dum eius virium hunc cõiecturam capio. Animaduerto enim quòd quorũmis potantium mentem subuertit, & vel Regis animum sic afficit, vt non secus quàm puer aliquis parentibus orbus curatoris egeat: seruum quoq; suæ cõditionis oblitum ad dicendi libertatem concitat, & pauperi addit animos diuitis. mutat enim & regenerat animas quas subingreditur. nã & calamitosorum extinguit tristitiã, & ære alieno atq; vsuris oppressos facit aliquãtisper videri sibi omniũ ditissimos, vt obliti sui nihil sonent humile, sed talenta crepent, & alia fortunatorum verba magnifica. præterea tam ducum quàm Regum illis sensum ac metum eximit, & omnem amicorum ac familiarium memoriam. armat enim homines vel aduersus cariissimos, eósq; facit videri alienissimos. cúmque edormito temeto per noctem sobrij facti sint redditi, [illegible] ebrie-

[a] *Primus vini potentiam prædicat.*

ebrietatem patrata sunt. quo fit, vt his argumentis persuasus vinum ducàm rem omnium longè potissimam simul & violentissimá. Postquã primus prolata sua de vino sententia dicendi finẽ fecit, tum [a] secundus cœpit extollere potestatẽ regiam, huius vires asseuerans esse maximas omnium quę intellectu ac potentia prędita sunt, id conatus est probare his rationibus. Omnium rerum penes homines esse imperium qui & terras & maria ad quoscunq; vsus seruire sibi adigunt. at ipsis hominibus Reges imperitare, eósq; quidlibet pro suo mandare arbitrio. proinde qui in fortissimum animalium habent dominiũ eorum vim ac virtutem merito existimandã insuperabilem. Quid? quòd dũ ad bella & pericula subditos mittũt, omnes eorũ imperata obsequenter faciunt, siue dũ per eos obsciuntur hostibus, siue dũ coguntur cũ mœnibus ac turribus, atq; adeò cũ montibus ipsáq; rerum natura bellum gerere, ipsorũ iussu parati vel occidi vel occidere, dũ ne videantur à regiis mãdatis vsquã digredi, parata deinde victoria, belli commoda vniuersa ad Regẽ redeunt. Iã verò qui alieni à militia, dant agris colendis operã, post longos labores & sudores comparatis fructibus Regi tributa persoluũt: & quicquid ille iusserit, hoc necessario sine mora perficitur. Interim ille expletis omnib. deliciis & voluptatibus dormit in cubiculo, excubantibus ante fores satellitibus, & ceu vinctis metu nusquã discedentibus. nemo enim audet dormiente illo relicto abire ad curãda proptia negocia, sed vnã hanc curam putãs necessariã, in hac vna est assiduus. Et quî fieri potest, vt nõ is sit omniũ potentissimus, cui tanta hominum multitudo paret per omnia: His [b] peroratis successit tertius Zorobabel, dicturus de mulieribus & veritate, quarũ vis quan-

An. mundi 3443. *Ante Christum nat.* 521.

a *Secundus potestatem regiam extollit.* 3. Esd. 4.

b *Zorobabel tertius satelles mulierũ vim prepollentem primum ostendens, mox veritati vt infractæ palmam attribuit.*

Ann. mundi 3443. Ante Christum nat. 521.

ta sit quãmq; præpolleat cæteris rebus omnib. sic dicere aggressus est. Confessum est & vinum pollere primum, & Regem cui omnes obtẽperant, ma or tamen est potentia mulierũ: nam & Rex per mulierem in lucem hanc productus est, & eos qui vites colendo vinum nobis afferunt, mulieres & educãt & pariunt: & nihil est omnino quod non illis acceptum ferendum sit, nam & vestimenta nobis texuntur harum opera, & rei domesticæ cura his est concredita: nec vllo pacto possumus carere fœminis. sed licet argento multo abundemus & auro, preciosísque rebus aliis, simulátque mulierem formosam cõspexerimus, neglectis illis omnibus inhianius in vitæ pulchritudinem, & libenter ei bonis cedimus, modo adamata forma frui liceat. Relinquimus etiã parentes ac patriã, & vel amicissimorũ sæpenumero propter mulieres obliuiscimur: ac ne cõmori quidem cũ illis refugimus. addã & aliud argumentũ earũ potentiæ nõ minimum. quicquid terra marive longo labore quæsitum est, nónne totum hoc mulieribus cõmittemus? ipsum etiam Regem tantarum rerũ dominũ vidi aliquãdo ab Apame Rapsacis Themasini filia, concubina sua cædi alapis, nec hoc tantum ferre, sed vt sibi detractũ diadema capiti illa suo imponeret. ridentẽ eum rĩdente, & irata illa mœrẽtem, & adulatoriè se ad affectus illius accẽperãdo humiliter satisfacientẽ. si quid eã offensam animaduerteret. Interim dũ satrapæ mirabundi alij in aliorũ vultus inter se mutuò coniiciunt oculos. Zorobabel ad veritatis laudes fecit transitum. Dixi, inquit, & declarauí quãtum mulieres polleant, veruntamen nec hę nec Rex veritati vllo modo cõferendus est. Nã cum terra sit maxima, cęlũ itẽ immensæ altitudinis, & sol celeritatis ineffabilis, cúmq; hęc Dei volun-

voluntas gubernet ac moueat, qui Deus iustus est & verax, cõsequitur vt veritas sit rerũ omniũ lõgè potẽtissima, contra quã iniustitia nihil omninò valeat. præterea reliqua omnia quantũuis pollere videantur, mortalia sunt & celeres habent exitus, veritas verò immortalis est atq; sempiterna. Quin & ea quę ab illa percipimus nec mortalia sunt, nec iniurię temporũ aut fortunæ reciprocis vicibus obnoxia, sed iusta & legitima, secretâq; ab omni labe iniustitiæ. his dictis Zorobabel sermoni finẽ imposuit. Acclamante verò auditorio quod dixisset optimè: & quòd sola veritas vim omnis senij vel mutationis expertem habeat, iussit eum Rex postulare aliquid ex his quæ illi paulò antè vltrò fuerat pollicitus. Libẽter enim se cõcessurũ, vt viro sapienti, & qui prudentia vincat cæteros. quare posthac, inquit, assessor meus eris, receptus inter cognatas mihi necessitudines. His [b] auditis admonuit eum voti, quò se obligauerat, si adipisceretur potestatem regiã: id autẽ erat denuò cõdere Hierosolyma, & ibi Dei templũ instaurare, ac deinde sacra vasa olim per Nabuchodonosorũ inde sublata, & Babylonẽ perlata, restituere. Hæc est, inquit mea postulatio, quã multo mihi permittit, sapientẽ me virum indicans. Tum Rex lætus assurgens excepit eum osculo, móxq; scripsit toparchis & satrapis, iubens eos deducere Zorobabelẽ, eósq; qui vnà profecturi erant ad instituendã & absoluendã templi fabricam. Mandauit [c] etiã per literas Phœnices ac Syrię magistratibus vt materiam cedrinã in Libano excisam deportarent Hierosolyma, & instaurantẽ eam vrbẽ adiutarent: in quibus literis hoc quoq; adscriptũ erat, iubere & velle Regẽ liberos esse omnes Iudæos quotquot ex captiuitate Hierosolyma postliminio redierint & procuratores suos ac satrapas vetuit quicquam

An. mundi 3443. *Ante Christum nat.* 521.

a *Zorobabel ex oratione sua laudem & munera præclara cõsequitur.*

b *Darius admonitus voti, templi reparationẽ mandat.*

Ruffinus cap. 4.

c *Darij Regis scriptum & mandatum de libertate possessionibus, templo & sacrificijs Iudæorum.*

1. Esdr. 6.

Ann. mundi 3443. Ante Christum nat. 251.

in regios vſus à Iudeis exigere: & quantumcunque agrorum occupare valeãt, permiſit eos immunes à tributis colere. Idumæis etiã & Samaritanis atq; Syriæ cauæ habitatoribus imperauit, vt agros qui aliquando Iudæorum iuris fuiſſent antiquis poſſeſſoribus tederent. atque inſuper quinquaginta talenta in fabricam templi cõferrent. ipſis autẽ iuxta patrias leges ſacra facere permiſit, & quæ in hũc vſum eſſent neceſſaria, ſactáſq; veſtes in quibus Pontifex & cæteri Sacerdotes rem diuinã faciunt, de ſuo præberi voluit, nec non etiam organa quibus Leuitæ ſacros hymnos accinunt. & cuſtodibus vrbis atq; templi certas terræ portiones aſſignari iuſſit, ac in ſingulos annos pro alimentis certã pecuniam. deniq; de remittendis ſacris vaſis, déq; Iudæorum reſtitutione, cõfirmauit omnia quæ prius Cyrus decreuerat. Zorobabel autẽ hãc gratiam à Rege conſecutus, quamprimum egreſſus eſt regiũ, ſuſpiciens, in cœlum, gratias egit Deo, quòd coram Rege inter concertatores viſus ſit ſapientior, cõfitens totum hoc diuini eſſe beneficij: peractáq; gratiarum actione, precatus vt & in poſterum propitius eſſe pergeret, Babylonẽ profectus eſt, lætum [a] popularibus ſuis nuncium afferens. Quo audito primùm gratias egerunt Deo pro reddita ſibi patria: deinde ad epulas & cõpotationes verſi, per huiuſmodi hilaritates continuos ſeptem dies exegerunt, & ob receptã patriã ceu natalitiam feſtiuitatem denuò celebrantes. deinde [b] duces Hieroſolymitanæ profectionis ex ſua quenque tribu elegerunt, cõparatis & iumẽtis quæ vxores ac liberos veherẽt: deducentibúſq; quos Darius ad hoc ipſum miſerat, genialiter viã emetiebãtur hilares, perſonantibus omnia tibiis, & cymbalis perſtrepẽtibus, proſequẽte per luſum ac lætitiã & reliqua

[a] *Nuncius Iudæis allatus.*

[b] *Iudæi è Babylone Hieroſolyma proficiſcuntur.*

Iudæorum

Iudæorum multitudine. nam certus numerus è singulis cognationibus selectus proficiscebatur, quas nominatim percensere nō libet, ne interrupta narrationis serie lectori tædium afferam. hoc [a] tantum dicam compendio, fuisse pubertatem egressorū quater mille mill a & sexcenta viginti octo millia, duntaxat ex tribu Iudæ & Beniamitica. Leuitarum enim sequebantur quatuor millia, & septuaginta. promiscuæ verò multitudinis puerorum ac mulierū numerus erat quadraginta millia. DCCXLII. præterea Leuitici generis cantores aderant CXXVIII. ianitores CX, sacri serui CCCXXII. ad hæc qui dicebant se Israelitas, nec tamen poterant approbare genus suum, sexcenti quinquaginta duo. reiecti sunt etiā ex ordine & honore sacerdotali quotquot duxerant vxores, quarum genus nec ipsi indicare poterāt, nec in Leuiticis & sacerdotalis genealogiis inueniebātur, erant autē numero DXXV. Sequebatur etiam seruitiorum multitudo septem millium CCCXXXVII. cantores etiam & cantatrices CCXXV. cameli CCCXXXV, iumenta DXXV. Dux [b] autem multitudinis quā modò recensui, fuit Salathielis filius Zorobabel ex tribu Iudæ & stirpe Dauidis natus, & cū eo Iesus Iosedeci filius, & Mardochæus ac Serebæus: hi duo tribulū suffragiis ad ducatum electi, qui etiam contulerūt in sumptus huius profectionis minas auri centum, argenti verò quinquies mille. atque in hunc modum sacerdotes ac Leuitæ & pars quædam populi Iudæorum quotquot tum apud Babylonem erat, ad habitanda Hierosolyma sunt deducti. reliqua verò multitudo paulisper discedentes prosecuta, domos quisq; suas rediit. Septimo autē mense postquā Babylonem exiuerāt, Iesus [c] Pontifex & Zorobabel princeps dimissis circum oppida nūciis è

An. mundi 3443. Ante Christum nat. 521.

a Numerus Iudæorum è Babylone profectorū. 1. Esd. 2.

b Zorobabel Dux & Iesus Pontifex.

c Iesus Pontifex & Zorobabel Principes adsunt. 1. Esd. 5.

Ann. mundi 3443. *Ante Chri-stum natum* 521.

tota regione populum Hierosolyma conuocauerunt, cupidè ad mandatum eorum conuenientem: & ædificauerunt altare in quo prius fuerat loco, ad offerenda Deo sacrificia iuxta leges per Mosem traditas. Quæ dum faciunt, non æquis oculis aspiciebãtur à finitimis gentibus, quibus exosi erant omnibus. Celebrauerunt autem etiã [a] Scenopegiam per idẽ tempus, iuxta legislatoris præscripta, & post hæc oblationes, & quotidiana sacrificia, victimásque sabbatorum atque omnium sanctarum festiuitatum. tum qui vota vouerant, reddebant ea sacrificantes à noui lunio mẽsis septimi. Deinde [b] templi ædificationẽ sunt aggressi, expendentes multas pecunias in cæmentarios & fabros, & multum alimentorum in cibos eorũ qui conuehebant materiem. Hoc enim Sidonij facilè ac libẽter faciebãt, trabes cedrinas de Libano deferentes, quibus mox in rates cõpactis. in Ioppensem portũ eas perducebant, ita vt primùm à Cyro, & tum iterum à Dario iussi fuerant, Hæc fiebant anno à reditu Iudæorum secundo, mense secundo, quando iactis templi fundamẽtis prima die Decemb. cœperũt superstruere, præposuerúntq. operi curãdo Leuitarũ quotquot vigesimum annũ attigerant, & Iesum cũ filiis ac fratribus, & Zolimiẽlem Iudæ fratrem, Aminadabi filium, eiúsque filios, quibus summa cura & diligentia commissum negocium tractantibus, celerius opinione crescebat ædificium. Id vbi factum est, accidentes sacerdotes ornatu suo cum tubis, & Leuitq Asaphíque progenies, canebãt sacros hymnos, In Dei laudẽ à Dauide quondam institutos. Sacerdotes autẽ & Leuitæ cognationúmq. Principes ætate prouectiores, quid & illud prius tẽplum videre meminerant magnum & opulentum, & hoc recens pro præsentium fortunarum

[a] *Scenopegia.*

[b] *Templum ædificari cœptum.*

tenuitate

uenuitate deterius fieri animaduertebãt, reputantes quantum ab illa priſca felicitate abeſſet, oborta inde mœſtitia tẽperare à lachrymis nõ poterant: vulgus autem cõtentum erat præſenti templo, vt quod nulla priorum temporum comparatione ſeipſum cruciabat, nec vllũ detrimentum factum quibat animaduertere contra ſeniorum ac ſacerdotum multo deteriore conditione res ſuas exiſtimantium gemitus, vix concentu tubarum obſcurari poterant. Samaritæ [a] autem inimici auditis tubis, & lætantium atque dolentium promiſcuis vociferationibus, accurrerunt volentes cauſam diſcere: & cognito quòd Iudæi è captiuitate Babylonica poſtliminio reuerſi templum inſtaurarent, adeunt Zorobabelem ac Ieſum Principéſque cognationum, poſtulantes vt eos admitterent ad templum communi ſumptu ædificandum. Nam ſe quoque aiebant eundem Deum colere, & eius gloriari nomine, religioníſque eius ſtudioſos fuiſſe, iam inde ab illo tempore quo Salmanaſſar Aſſyriorum Rex è Chuthia & Media gentem eam in loca illa tranſtulerat. Ad quæ poſtulata illi de communi ſententia reſponderunt, ad ſimul ædificandum eos admitti nõ poſſe, cùm & prius Cyrus & nunc Darius ipſos ædificare iuſſerint: licere tamen eis ibi adorari. idque facere vetari eorum neminem, ac ne cæterarum quidem gentium quenquam cum omnibus hominibus eò venientibus, tẽplum ad adorandum pateat. His [b] auditis Chuthæi, ſic enim nos Samaritas appellamus, indignè tulerunt, & inſtigauerunt Syriæ gentes, vt Satrapas rogarẽt quemadmodũ ſub Cyro primũ ac mox ſub Cãbyſe vt tẽpli ædificationẽ impedirẽt, Iudæorúmque conatus & diligentem circa hoc opus operam quoad liceret de induſtria remorarẽtur.

Ant. mundi 3443. Ante Chriſtum nat. 521.

a *Samaritæ templi ædificationẽ procurare volentes repelluntur.*

b *Samaritæ templi ædificationem impedire conantur.*

An. mundi 3444. Ante Chri. nat 520.

fuit. Per idem tempus afcēdit Hieroſolyma Siſines Syriæ ac Phœnices præfectus, & Sarabzanes cum quibuſdā aliis, rogauerúntque Iudæorū Principes, cuius permiſſu templum ſic ædificarent, vt arx potius quàm fanū exiſtimari poſſet: & cur tā firmis mœnibus & porticibus vrbē cinxiſſent. Reſponderunt Zorobabel & Ieſus, ſeruos ſe eſſe Dei maximi, cui templum hoc exſtructum à quodā eius gentis Rege fortunatiſſimo & in omni virtute excellētiſſimo per multas ætates incolume ſteterit. Deinde ob maiorū ſuorum impietatem per Nabuchodonoſorum Babyloniorum & Chaldæorum Regem expugnata & deleta vrbe, tēplóque ſpoliato ac incēſo, & populo in captiuitatē Babylonicam abducto, Cyrum[a] qui Perſidis & Babyloniæ regno potitus ſit, regio diplomate mādaſſe templi inſtaurationem, & donaria vaſáque per Nabuchodonoſorum ſublata tradidiſſe Zorobabeli & Mithridati ærarij ſui præfecto, vt ea deportarēt Hieroſolyma, rurſúmque in templū inſtauratū reponerent. eiuſdem enim Regis mandato Abaſſarum miſſum ad eam vrbem, vt daret operā vt id templū primo quoque tempore abſolueretur. eum acceptis regiis literis confeſtim veniſſe & fundamenta feciſſe, atque ex eo tempore nunquā inimicas gentes interturbare ædificationem atque impedire deſtitiſſe. Quare ſi illis ita videretur, ſcriberēt Dario, vt inſpectis regiis commentariis manifeſtum fiat vera ipſos omnia dicere. His auditis Siſines & alij cum eo, noluerunt ædificationem inhibere inconſulto Dario, ſed cōfeſtim ei de hac re ſcripſerunt. Iudæis enim ſolicitis & metuentibus ne Regem pœniteat iuſſiſſe reparari Hieroſolyma, duo prophetæ qui tum erant in populo, Aggæus[b] & Zacharias bono animo eos iubebant, nec à

[a] *Legati Syriæ templi & vrbis munienda cauſam quærentes, ad Iudæos miſſi.* 1. *Eſd.* 5.

[b] *Aggæus & Zacharias Prophetæ.*

Perſis

Persis: quicquam timere: quandoquidem ipsi compertam haberent super hac re Dei voluntatem: quibus credens populus assiduus erat in opere, nulla die id intermittēs. Cūmque Samaritæ Dario scripsissent, accusantes Iudæos quòd vrbem muniant, templúmque arci quàm fano similius exstruant: asseuerantes non esse hoc in rem Regis, & ostendentes Cambysis epistolam, per quam eam ædificationem impediuerat & vetuerat, ratus non esse rebus suis tutam aut vtilem: postquam etiam Sisinis & collegarum de eodem negocio literas accepit, iussit regios cōmentarios super hac re consuli: & inuentus est apud Ecbatana castrū Mediæ liber, in quo hæc scripta continebantur: Anno [b] primo regni sui Cyrus Rex decreuit, vt templum Dei cū altari Hierosolymis ædificaretur altitudine cubitorū LX. & totidem latitudine. quòd haberet ordines è lapidibus politis tres, & ligneum vnum è materie quam fert ea regio: & sumptus in hoc ex ærario Regis præberentur. Sed & vasa templi quæ Nabuchodonosorus sustulerat, reddantur & reportentur Hierosolyma. Vtq. cura eius negotij sit penes Abassarē Syriæ ac Phœnices præfectū eiúsque collegas, qui abstinerēt quidē ipsi ab eis locis, seruos verò Dei Iudæos & eorum Principes sinerēt templum struere: ipsi verò adiutarent eo in hoc opere de tributis suę prouinciæ, & ad sacrificia quoque suppeditarēt tauros arietes, agnos, hædos, similam, oleum, vinum, & cætera quæ sacerdotes postulauerint, qui deprecaturi sint Deum pro salute Regis atque Persarum. Quicunq. autē contra mandatū hoc facere ausus fuerit, is vt comprehensus in crucem agatur, & facultates eius fisco addicantur. inibi etiam addita erat execratio. vt quicūque eius templi ædificationem vetare voluerit,

An. mundi 3450. Ante Christum nat. 514.

a *Samaritæ templi & vrbis restauratione impedire cōātes magis promouerunt.*

b *Cyri de Iudæis eorúmque templo decretum.*

3. Esd. 6.

An. mundi 3450. Ante Christum nat. 514.

Deus eum feriat, atque hoc modo iniquitatem eius cohibeat. Hæc cùm Darius in Cyri cõmentariis inuenisset, rescripsit Sisini & collegis eius hoc modo. Rex [a] Darius Sisini magistro equitum & Sarabazani cæterisque magistratibus S. Mitto ad vos exemplar epistolæ Cyri, quam in ipsius cõmentariis inueni: volóq. vt omnia fiãt, quemadmodũ in ea continentur. Valete. Ergo cognita ex his literis voluntate Regis, Sisines & reliqui decreuerunt eã per omnia sequi. itaque [b] suscepta cura sacræ fabricæ, adiuuabãt Iudæos magistratúsque illorum & Principes & magnis omnium studiis proficiebat templi ædificatio iuxta mandata Cyri & Darij prophetantibus interim Aggæo & Zacharia: absolutúmq; est intra septennium, Anno [c] autẽ regni Darij nono vigesima tertia die mensis vndecimi, qui nostris dicitur Adar, Macedonibus Distrus, sacerdotes ac Leuitæ cum reliqua Israelitarum multitudine obtulerũt sacrificia prò renouata post captiuitatem pristina felicitate, próque recepto nouo templo, tauros centum, arietes ducentos, agnos CCCC. hircos XII. pro peccatis totidem tribuum, constituerúntque Leuitæ iuxta Mosis leges ex ordine suo ianitores per singulas portas. ædificauerant enim Iudæi porticus quoque quibus templum circumquaque includebatur. Instante [d] deinde azymorum festo, mense primo, qui Macedonibus est Xanthicus, nobis verò Nisan, confluxit totus populus ex oppidis in vrbem: celebrauerúntque id festum casti ac puri vnà cum coniugibus ac liberis ritu patrio, & victimam paschalem immolãtes decimaquarta luna epulati sunt per continuos dies septẽ, nullis sumptibus parcẽtes, holocautomata etiã offerẽtes, & agentes gratias Deo, qui eos tandem antiquæ patriæ & eius legibus ac ritibus restituerit.

a *Darij ad Syria præfectos epistola.*

b *Templi ædificatio absoluta.*

c *Templum 23. Marij seu vt est 1. Esd. 6. Martij dedicatũ.*

d *Pascha celebratur.*

tuerit, deflexo ad benignitatem ac clementiam Regis Persici animo. atq; ita summa liberalitate in re diuina vsi incoluerunt Hierosolyma, [a] instituta ea Reipublicæ forma quæ per optimates administratur. penes Pontifices enim fuit summa autoritas, donec Asamonæorum gens mutato rerum statu regnum obtinuit, ante captiuitatem enim iam inde à Sauli & Dauidis temporibus egerunt sub regibus per annos DXXXII. menses sex, dies decem. & ante hos æquè monarchæ res administrauerunt appellati Iudices, qui Reipublicæ status plus quàm quingentis annis durauit post Mosis & Iesu imperiũ. Hoc igitur modo se habebant Iudæi in patriam restituti sub Cyro & Dario regibus. Samaritæ [b] autem, infensa gens & inuida multis molestiis eos afficiebant, freti opibus, & affectantes cognati Persarum videri, quod inde essent oriundi. nam quæ iussi erant, ex tributis in sacrificia conferre grauabantur, magistris equitum interim cõniuentibus: & quacunque in re vel per se, vel per alios poterant nostram gentem lædere, nullam occasionem prætermittebant: Visum [c] est itaque senatui populóque Hierosolymitano legationẽ apud Regem Darium mittere: & Samaritas accusare: cuius legationis caput fuit Zorobabel assumptis aliis quatuor collegis. Cæterùm Rex cognitis criminibus quæ per legatos Samaritis obiiciebantur, dedit eis literis perferendas ad magistros equitum eius prouinciæ, & ad Senatum Samaritanum, in quibus hæc cõtinebantur. Rex Darius Tangaræ & Sambabæ magistris equitũ apud Samariã, & Sadracæ ac Bobeloni, reliquisque eorum conseruis, Zorobabel, Ananias, & Mardochæus Iudæorũ legati accusauerũt vos, quòd molesti fueritis templum ædificantibus: quódque non

Ann. mundi 3450. *Ante Christum nat.* 514.

a *Reipub. forma Hierosolymis instituta.*

b *Samaritæ Iudæis infensi.*

c *Iudæorũ ad Darium legatio.*

An. mundi 3506. Ante Christum nat. 458.

præbeatis impensas in sacrificia, quas me iubẽte præbere illis debueratis. Volo [a] igitur vt lecta hac epistola præbeatis eis ex regio ærario in quo tributa Samariæ seruantur, quicquid sacrificiorum vsus postulat, vt non desinentes quotidie sacrificare tam pro me, quàm pro Persarum gente Deum deprecentur.

a *Mandatũ de sumptibus ad structuram templi præbendis.*

Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia. CAP. V.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. 1. Esdr. 7.

DEfuncto autem Dario successit [b] Xerxes filius, sicut regni ita & pietatis paternæ hæres. nihil enim ex patris institutis circa diuinũ cultum mutauit, & Iudæos summa beneuolentia prosecutus est. Hoc regnante Pontifex erat Ioacimus Iesu filius: apud Babylonem verò degentium Iudæorũ primarius sacerdos erat Esdras vir iustus, & de quo optimus rumor fuit apud populum, is [c] cum esset legum Mosaicarum peritissimus, in Regis amicitiã peruenit. & cùm decreuisset proficisci Hierosolyma, secũmq; aliquos è Babyloniis Iudæis ducere, petiit à Rege cõmendatitias ad Syriæ satrapas literas, quas & impetrauit hoc modo scriptas. Rex Regum Xerxes Esdræ sacerdoti, & lectori legis Dei §. Decretum est à me, & septẽ meis Consiliariis, vt quicunque in regno meo de Israelitis & sacerdotibus eorum ac Leuitis voluerit tecũ Hierosolyma petere, per meam benignitatem hoc ei liceat facere, & inuisere Iudæam iuxta Dei legem: vtq; Israëlitarum Deo dona perferatis, quæ ego & amici vouimus. præterea facio tibi potestatem auferendi omne aurum & argentum quantumcunq; populus tuus per totam Babyloniam degens offerre voluerit, quo emãtur victimæ super altare Dei vestri immolandæ. & fabricandi ex auro ac argento vasa quæcunque

b *Xerxes Rex Persiæ.*

c *Esdras legis peritus.*

d *Xerxes Iudæis fauet.*

cunque tu & fratres tui volueritis. Sacra quoq; vasa quæ tibi dantur, Deo tuo dedicabis: & si quid aliud in hunc vsum opus fuerit, pro tua prudẽtia fieri curabis, & de nostro fisco eos sumptus facies. quin & præfectis æratij apud Syriam & Phœnicen te commendaui, scribens eis vt quicquid Esdras sacerdos & lector legis Dei petierit, sine mora dent. Et vt Deus propitius sit mihi & meis liberis, volo vsque centum coros critici Deo secundum legem dari. Vobis quoq; magistratibus præcipio, vt à nemine sacerdotũ, Leuitarum, sacrorum cantorum, ianitorum, sacrorum seruorum, quicquam exigatis, néve vlla onera eis imponatis. Tu verò Esdra iuxta concessam tibi diuinitus sapientiam constitue iudices, qui per Syriam ac Phœnicen iura reddant populo tuam legem scienti: quin & nescientes doce liberè, vt quisquis legem Dei vel legem regiam violauerit, mulctetur pecuniis, aut etiam damnetur capite, vtpote qui non per ignorantiam, sed per cõtumaciam peccauerit. Vale. His literis acceptis Esdras gauisus adorauit Deum, & gratias egit, illi benignitatem regiam acceptam referendam, & illum maximè dignum cui gratiæ agantur existimans. Aduocata [a] deinde Iudæorum cõcione, qui apud Babylonem degebant, & perlecta epistola, ipsam quidem retinuit: exemplar verò eius in Mediam ad omnes suæ gentis homines transmisit, qui cognita Regis erga Deum pietate, & erga Esdram beneuolentia, omnes vehementer sunt lætati: multi verò ex eis assumptis suis facultatibus Babylonem venerunt, cupientes reuerti Hierosolyma. Reliqua Israelitarum multitudo assuetum iam domicilium noluit relinquere. quapropter duæ tantum tribus per Asiam & Europam sub Romanis degunt imperijs deorum

An. mundi 3506. Ante Christum nat. 458

[a] *Esdras Iudæos qui apud Babylonem degẽt conuocat.*

BIBLIOTECA CENTRAL UNIVERSIDAD

An. mundi 3506. Ante Christum nat. 458.

autem tribus nunc quoq; vltra Euphratem sint infinita hominum millia, quæ vix est numero comprehendere. Cæterùm ad Esdram magna multitudo conuenit tam Sacerdotum & Leuitarum, quàm ianitorum sacrorúmq; vel cantorũ vel ministrorum. Ille verò omnes qui ex captiuitate in patriam reuerti colebant ad Euphratẽ congregauit: vbi peracto triduano ieiunio, votísq. pro incolumitate & felici itinere cõceptis, (recusauerat enim deductores equites, dicens Deo salutem suorum curę futuram) iter ingressi die duodecima primi mẽsis anno regni Xerxis septimo, peruenerunt Hierosolyma eiusdem anni mense quinto, & continuò Sacerdotibus gazophylacij custodibus Esdras a sacrã pecuniã tradidit, argenti talenta sexcẽta quinquaginta. vasa argentea talentorum centum, vasa aurea talentorum viginti, vasa ęrea auro meliora põdo talentorũ XII. Hæc enim erant dona Regis eiúsq; amicorũ, & Israelitarum Babylone manentium, quo facto obtulit Deo secundum legẽ holocautomata, tauros XII. pro communi salute populi, arietes & agnos LXXII. hircos pro peccatis XII. procuratorib. etiã Regijs, & præfectis Phœnices ac Syrię scriptas à Rege reddidit epistolas: qui cũ eis nõ parere non possent, omni honore gentem nostram prosecuti sunt, & in omnibus necessitatibus eis fuerunt auxilio. Et cõsiliũ quidẽ huius migrationis ab Esdra profectum est, successum autem felicem Deus addidit, vt equidem reor, viri huius virtutem ac pietatem respiciens. Aliquanto deinde post cõperit quorundam indicio, quòd quidam è vulgo Sacerdotum & Leuitarum parum seruauerint instituta & leges patrias, & ductis alienigenis vxoribus ordinem Sacerdotalem confuderint: rogatúsque ab eis [illegible] auxilium legibus

a Esdras Hierosolyma profectus, vasa alia, præcio & gazophylacij custodibus tradit.

ne

ne Deus propter paucos iratus omnes denuò cõmuni clade feriat, scidit vestem præ tristitia, vellens capillos & barbã & humi se prosternẽs, eo quòd primores populi deprehensi essent in tali crimine : & cogitans non esse audituros, si iuberet eos vxores cum liberis eiicere, nolebat se à terra attollere. Itaque concurrerũt ad eum quotquot erant bonæ mentis, & vnà flebãt addẽtes se socios eius tristitiæ. Esdras autẽ sublatis ad cælum manibus, Me [a] quidem, inquit, pudet ad cælum oculos attollere, dum cogito quòd populus ne maiorũ quidẽ suorũ cladibus admonitus à peccando abstinet: tu tamẽ clemẽtissime Deus nostri misertus seminarium ali quod & reliquias superstites cõserua, quas Hierosolyma in antiquã patriam reducere dignatus es: & da veniam præsentis erati, morte quidẽ commeritis, veruntamẽ in tua bonitate sperantibus. Dum ita pius Sacerdos lachrymatur cũ eo cœtu qui ad eum conuenerat mixtus ex viris & mulieribus atq. pueris, accersit eò quidã primarius Hierosolymita nomine Achonius, confitens se peccasse qui alienigenas vxores duxerint: suasitque [b] ei vt omnes adiutaret vt vxores cum nata ex illis prole abiicerẽt: & si quis lege parere nollet in eũ animaduerteret. qui secutus viri consiliũ, exegit *super hac re* iusiurandũ à principibus Leuitarũ & sacerdotũ & tribuũ Israeliticarũ. quo facto exiuit tẽplo & cõtulit se in domicilium Ioannis & Eliasibi. ibiq. totã eam diẽ ieiunus præ mœrore exegit. Proposito deinde edicto vt omnes è *captiuitate reuersi intra* biduum aut triduũ Hierosolyma cõuenirent, & quisquis per contemptũ nõ adfuerit intra præscriptum tẽpus vt excommunicetur, bonáq. eius sacro ærario addicantur, intra triduum conuenerunt virique tribus Iudæ & Vigesimæ

An. mundi 3506. *Ante Christum nat.* 458.

a *Precatio Esdræ pro Leuitis qui duxerant ex terra.* 1. *Esdr.* 9.

b *Mandatũ de dimittendis exteris.* 1. *Esdr.* 10.

An. mundi 3506. Ante Christum natum 458.

die noni mensis, quem Hebræi thebethum, Macedones Apellæum nominant. cúmq. consedissent in superiore parte templi præsentib. etiam senioribus, & frigus propter tempus esset molestum, surgens Esdras accusauit eos, qui contra leges duxissent vxores alienigenas. nunc si velint rem Deo gratam & sibimetipsis vtilem facere, ablegãdas esse vxores eiusmodi. acclamarunt est factu: os id omnes æquo animo: sed esse earum non paruum numerum, & tempus esse hibernum, nec posse rem eam intra vnam aut alteram diem perfici. itaq. opus esse vt negociũ hoc differatur aliquãtisper, & tũ demũ principes aliquot qui sint alieni ab hac culpa, cum selectis vndecunq. senioribus inquisitionẽ faciãt eorum qui contra legis præscriptum vxores duxerint. consenserunt omnes in eam sentẽtiam, & prima die mẽsis decimi cœpta inquisitione, quæ durauit vsq; primam diem mensis sequentis, inuenerunt multos tam ex Iesu Pontificis cognatione quã ex cæteris Sacerdotib. ac Leuitis & aliis Israelitis, qui & vxores & natos ex eis liberos sine mora abiecerũt, pluris facientes legũ obseruantiã, quàm naturales affectus quãtumuis violentos: móxque ad placandũ Deum arietes immolauerunt. quorum nomina recensere est necesse, atq. ita Esdras hoc erratum circa connubia correxit, & malam in hoc consuetudinem emendauit, vt in posterum hæc reformatio stabilis ac firma permaneat. Septimo autem mense dũ scenopegiæ festum celebratur, & fermè totus populus conuenit, accedẽtes ad patentem templi partem quæ orientalem portam spectat, rogauerunt Esdram, vt * eis legem Mosis legeret: quod & fecit, stãs in medio multitudinis, à mane vsq. meridiẽ. ex qua lectione non solum in præsens & futurũ discebant quid

1. Esd. 10.

* Prælectio legis Mosaicæ.

2. Esd. 8.

esset

esset iustum, sed etiam præteritorum memoriam retractantes lachrymabantur. sic cogitantes, quòd nullas calamitates fuissent perpessi, si præscripta legum diligenter obseruassent, Esdras autem videns eos ad hunc modum affectos iussit vt domum abirent: esse enim festum, nec licere ea die flere. quin potius hortabatur, vt ad epulas versi, ita vt festo die decet, hilariter agerét: & hac ante actorú pœnitentia in futurum se munirent, ne in similes casus incurrerent. at illi sequentes eius monita cœperunt re vera festum agere, quod cum per octo dies feciſſent, digressi sunt in proprias patrias, magnã gratiam Esdræ habétes ob reformatam rempublicam: quo factum est, vt post comparatã sibi ad populum egregiam gloriam senex vita defunctus apud Hierosolyma sit magnificè sepultus. Quo tempore cum etiam Ioacimus Pontifex esset mortuus, filius eius Eliasimus in Sacerdotium ei successit. Cæterùm quidam ex captiuis Iudæis, pincerna Regis Xerxis, Neemias nomine, deambulans ante primariam Persarum vrbem Susa, cum hospites quosdam post longum iter exactum in vrbem aduentantes Hebraicè inter se confabulari animaduertisset, accedens ad eos, rogabat, vndenam venirent. & audito quòd è Iudæa, rursum scitatus est quomodo se haberet ille populus, & caput eorum Hierosolyma. Quibus malè se habere dicentibus, quòd eius mœnia diruta essent, & circumuicinæ gentes multa mala Iudæis inferrent, die noctéque agros excursionibus ac rapinis populantes, & multos ex ea regione atque adeò ex vrbe ipsa captiuos abducétes, ita vt passim per vias reperiantur cadauera, fleuit Neemias motus populárium suorum miseriis, & sublatis oculis ad cœlum, Quousque, inquit, patieris Do-

An. mundi 3506. *Ante Chr. natum* 458.

2. *Esd.* 3.

An. mundi 3519. *Ante Chri.* ann. 445.

mine gentem noſtram tantis malis opprimi, vt ſimus præda omnium, cunctante verò illo apud portam, & ob hæc lamentante, accedens quidã nunciauit ei, Regem iam accubitum ire. ille cõfeſtim ita vt erat nõ ablura facie ad miniſterij ſui functionem properat. Rex verò poſt cœnã iam hilarior, videns Neemiam ſubtriſtem, rogabat quid eſſet in cauſa. tum ille Deum prius precatus, vt ſuadæ gratiam verbis ſuis adderet, Quî poſſum, inquit, Rex aliũ vultũ ſumere, aut mœrorem è corde ponere, quando audio patriæ meæ Hieroſolymorum, in qua exſtant ſepulchra maiorum meorum ac monumenta, & portas incenſas eſſe & diſiecta mœnia? Sed oro hãc vnam gratiam mihi concede, permitte mihi, vt profectus illò muros eius exſtruam, & quod deeſt ad fabricam templi ſuppleam. At Rex petitioni eius annuit, ſimúlq. literas ad ſatrapas commendatitias, vt & honorem ei haberent, & præberent quicquid cuperet. quare deſine inquit, triſtari, & poſthac libens nobis miniſtra. Ibi Neemias adorato Deo, actísque Regi pro tam ampla pollicitatione gratiis, abſterſo à vultu omni mœrore, frontẽ exporrexit lætitia. Sequẽti verò die accitus, accepit literas Regias, quas Sadæo Syriæ Phœnices, ac Samariæ præfecto redderet: in quib. mãdabatur de honore Neemiæ habendo, & de præbendis ei quibus ad ædificandum opus ſit: cũ igitur Babylonẽ veniſſet: & multos à popularibus vltrò ſe ad vngentes comites aſſumpſiſſet, tandem peruenit Hieroſolyma, anno regni Xerxis vigeſimo quinto: & oſtenſas prius ſuis literas Sadæo magiſtro equitũ collegíſq. eius reddidit. cõuocato deinde Hieroſolyma vniuerſo populo, ſtans in medio tẽpli ſic eos eſt allocutus, Viri Iudæi ſcitis quod Deus Opt. Max. memor maiorum noſtrorum

a Neemias, concessa potestate, populum ad reſtituenda mœnia & templum hortatur. Eſd. 2.

rum Abrahami Isaaci & Iacobi eorúmque pietatis qua illos quondam, eadem nos quoque prouidentia dignatur: & ecce illius fauore nunc apud Regẽ obtinuit, vt mihi permitteret mœnia vestra restituere, & quod superest ad absoluendum templum perficere. Quamobrem nũc ita faciendum censeo, vt quoniam non ignoratis quàm infensas habeamus gentes vicinas, & quòd cognita vestra in ædificando diligentia nihil non moliantur quo vestros conatus quantum in se erit impediant, primum forti animo sitis, & omnem fiduciam collocetis in Deo qui facilè resistet illorum importunis inimicitiis: deinde nec die nec noctu operis structuram intermittatis, sed omni cura id opus continuetis, quandoquidem nunc maximè tempestiuum est hoc facere. Hæc locutus continuò iussit magistratus demetiri mœnia, & operas partiri in populum, attributo certo modo in singulos vicos & oppida: pollicitúsque se quoq. cũ domesticis velle adiutare impigrè, concionem dimisit. Iudæi verò eius autoritate permoti ad opus se expediebant, quæ appellatio tum primum illis & regioni est indita, quando è Babylonia sunt reuersi, quia Iudæ tribus iam olim ea loca occupauerat. Eius rei fama vbi ad Ammanitas ac Moabitas Samaritásq. & Syriæ Cauæ incolas perlata est, iniquissimè tulerũt, nec vnquam cessauerunt insidiari & conatus ipsorum impedire; interceptísque multis Iudæis tentauerunt ipsum Neemiã per conducticios sicarios tollere. crebros etiã rumores eis incutiebãt, rumores spargentes, quasi magni diuersarũ gentiũ exercitus eos essent inuasuri, ita vt parum abfuerit quin hoc metu ab incepto opere desisterent. Neemiam verò nihil horum ab instituto deterrere potuit, sed stipatus aliquot satellitib. intrepidus

An mundi 3519. *Ante Christum nat.* 445.

2. *Esd.* 4.

a *Ardens studium in reparandis mœnibus.*

An. mundi 3527. *Ante Christum nat.* 437.

pergebat, præ nimio studio nullum laborem sentiens. eâ autẽ salutis propriæ curam non ideo habuit, quòd mortem timeret, sed quia certò sciebat se extincto ciues suos non reparaturos mœnia, iussitque in posterũ ædificatores accinctos opus facere, & cæmentarius quidẽ nõ sine gladio erat, similiterq; qui materiã ei suggerebat: scuta verò non longè inde in promptu esse voluit, & tubicines interuallo quingentorum passuum, vt sicubi se hostes aperuissent, signa canerent, vt populus arreptis armis resisteret, néve inermis ab hoste posset opprimi: ipse verò noctu circumquaq. vrbẽ obibat, nũquam defessus aut opere aut duritia victus & excubiis, nec cibo nec somno vtens, nisi quantũ postularet necessitas: atq; ad hũc modũ perduraui duobus annis & tribus mensib. tantũ [a] enim temporis elapsum est donec absoluerẽtur mœnia vigesimo octauo regni Xerxis anno, mense nono. Permunita deinde vrbe Neemias & populus Deo sacrificauerunt, & octo dies in epulis transegerũt, quæ res vbi Syriæ gentibus est audita, graues indignationes in eis cõmouit. Neemias autem videns non satis magnam in vrbe populi frequẽtiam, persuasit [b] circumquaq. vicinis Sacerdotibus & Leuitis, vt migrarẽt in vrbem inibi habitaturi, exstructis eis de suo domiciliis: & agricolarum plebem decimas in vrbem conferre iussit, vt esset vnde Sacerdotes ac Leuitæ viuerent, nec auocarẽtur à diuino cultu ac cæremoniis: quod quidem illi perlibenter fecerunt: & hoc pacto factum est, vt vrbs magis frequentaretur in posterum. Post [c] hæc & alia multa honesta & laude digna opera Neemias iam senex defunctus est, vt ad virtutem & iustitiam natus, & in populares suos beneficentissimus, relicto sempiterno sui monumento in Hierosoly-

[a] *Hierosolymorum mœnia absoluuntur.*

[b] *Cura pro Sacerdotibus.* 2. Esdr. 10.

[c] *Mors Neemiæ.*

Solymitanis mœnibus. atque hęc ſunt quæ Xerxe regnante geſta ſunt. *An. mundi 3443. Ante Chriſtum natum 321.*

Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuit, quin tota Iudaeorum gens Amanis dolo extingueretur.

CAP. VI.

EO mortuo regnum ad filium eius Cyrum, quem Græci Artaxerxem nominant, peruenit, quo apud Perſas regnante in maximum periculum genus Iudęorum adductum eſt, ne cum vxoribus ac liberis deleretur, ob cauſam quam paulo pòſt referemus. prius enim quædam de ipſo Rege dicenda ſunt, quî factum ſit vt vxorem duceret Iudæam fœminã ex Regio genere natam, quam etiam noſtrę gentis ſeruatricem fuiſſe ferunt. Artaxerxes enim poſt ſuſceptum imperium, & conſtitutos ab Indĳa vſque Æthiopiam 127. ſatrapas, anno regni tertio amicos & duces gentium Suſis accepit epulo ſumptuoſiſſimo, vt decebat Regem opulentũ magnificos centum octuaginta dierum apparatus oſtentantem: cui plurimæ gentes, & earum legati, per continuos ſeptem dies interfuerunt. id erat inſtructum in hunc modum. Tabernaculum fixit ſuffultum aureis & argenteis columellis, prętextũ telis linteis & purpureis, multorum millium capax. in eo miniſtrabatur aureis & gemmeis poculis, ad delectationẽ ſimul & miraculm factis. Mandauit etiam miniſtris, ne quem more Perſarum ad bibendum cogerent, ſed arbitratu ſuo quenque appoſitis frui ſinerent, dimiſſis etiam per totam ditionẽ nunciis edixit, vt feriati ab operibus feſtum pro incolumitate regni diebus aliquot agerent. Regina [a] quoque Vaſte pari modo mulierum in Regia celebrauit conuiuium: quam Rex oſtendere

Hedio & Ruffinus Cap. 6. *Eſth. 1.*

a *Aſſuerus Rex Perſarum Vaſten ad conuiuiũ venire nolentem repudiat.*

Ann. mundi 3445. Ante Christum nat. 519.

conuiuiis cupiens ad se accersiuit, pulchritudine omnes mulieres superantem. illa verò volés Persarum leges seruare, quæ vxores vetant ab aliis præter domesticos conspici, non iuit ad Regem: & cum non semel ad eam eunuchos ea de causa misisset, nihilominus in negando fuit peruicax. qua obstinatione mulieris offensus Rex, dimisso conuiuio, septemuiros illos, penes quos apud Persas legum est interpretatio, conuocat: & apud eos vxorem contumaciæ ream peragit, quòd toties vocata ab ipso in conuiuiũ, ne semel quidem paruisset, iubétque, quid sit iuris, proferre sententiam. Quorum vnus Muchæus cum pro sententia diceret, non ipsi soli factam iniuriam, verumetiam Persis omnibus, quibus periculum instet ne despecti ab vxorib. inhonestam vitam degant in posterum: quando nulla post hac maritorum futura sit reuerentia, dum, cæteræ exemplum à reginæ superbia sumunt, nihil veritæ contra omnipotentem Regẽ contumaciter agere: suaderétq; tam contumacem erga ipsum mulctari grauissimè, ídque decretum per omnes gẽtes promulgari: visum est repudiari Vasten, & honorẽ transferri in aliam mulieré. Rex verò qui vehementer eã amabat, nec disiungi ab ea ferebat, nec tamen retinere propter legem poterat, mœrens quòd voluntati suæ non liceret fatisfacere. Qua in anxietate videntes eum amici, cõsulunt, vt inutilem mulieris amorem ex animo eiiciat, & facta per totum orbem formosarum virginum perquisitione, quam aliis prætulerit optet sibi coniugem. noua enim inducta prioris aboleri posse desiderium, & eius recenti consuetudine amorem paulatim distractum in totũ posse euanescere. Probauit Rex consilium, móxque mandauit certis hominibus, vt forma celebres virgi-

nes

nes ex toto regno selectas ad eum adducerent: id mandatum illis diligenter exsequentibus, inuenta est [a] Babylone Esther puella vtroq; parente orbata, quæ apud patruum Mardochæum educabatur. is erat tribus Beniamiticæ, vnus ex Iudæorum primatibus. hæc puella præ cæteris omnib. excellebat pulchritudine, & gratiis vultus in se oculos conuertebat. itaque vni eunuchorum cõmendata, tractata est apud eum delicatissimè, odoramentis atque vnguentis pretiosissimis, quibus principes fœminæ corpus curare solent, quotidie delibuta. atque hac tractatione per sex menses vsæ sunt quadringentæ numero virgines, quando verò satis iam curatas existimabat, & Regis lecto tempestiuas, vnã singulis diebus mittebat ad eum, qui post complexus eam ad eundem eunuchum remittebat. Perducta verò Esthere delectatus eius consuetudine, & amore correptus, legitimam coniugem eam sibi adiunxit, nuptiásque celebrauit anno regni sui septimo, mense duodecimo, qui Ader dicitur: dimisitque quos angaros vocant, per omnes gentes nuptiale festum eis indicens. Ipse verò Persas & Medos & primates aliarum gentium accepit conuiuio nuptiali per mensem integrum: & ingressa Regiam vxori diadema imposuit: atque ita cum ea conuixit, nunquam interrogata quonam esset nata genere. patruus [b] verò eius & ipse Babylone Susa migrauit, ibíque degens obseruabatur quotidie circa Regiam, scisscitans de puella quomodo se habeat. diligebat enim eam haud secus quàm propriam filiam, Rex [c] autem legem tulit, vt nemo è domesticis, inuocatus eum accederet, tantisper dum sederet in Regio solio: adhibitis in hoc etiam lictoribus cum securibus, vt si quis contra faceret, plecteretur capite.

An. mundi 3449. *Ante Christum nat.* 515.

a *Esther puella fit Regina.* *Esth.* 2.

b *Mardochæus patruus Esther Babylone Susa migrat.*

c *Regis Persarum mandatum vt nemo è domesticis inuocatus eum accederet.*

An. mundi 3449. *Ante Christum nat.* 515.

Rex interim virgã tenebat auream, quam quoties aliquem ex inuocatis venientibus seruare vellet, porrigebat ad eum: ísq; virgæ contactu eximebatur periculo, & de his quidem hactenus dixisse sufficit. Aliquanto[a] deinde post cum Bagathous & Theodestes eunuchi cóspirassent contra Regem, Barnabazus alterius seruus genere Iudæus, deprehensas insidias patruo Reginæ indicat, ac Mardocheus per ipsam Regi insidiatores prodidit. Rex verò territus, veritatem per quæstiones inuenit: & illis in crucem suffixis, Mardocheo tunc quidem pro salute sua quam ei debebat præmij nihil persoluit, tãtum nomen eius in commentarios suos referri iussit & annotari; ipsum verò versari in Regia, receptum inter amicos Regis necessarios. In eam Regiam quoties Aman filius Amadathis genere Amalecita ad Regem veniebat, adorabant eum omnes tam Persæ quàm exteri, ídque ipsius Artaxerxis iussu. Mardochæo verò propter patriam institutionem non adorante hominem; ille cum hoc obseruasset, percontatus est cuiâs esset, & audito esse Iudæum, iratus exclamauit, rem indignam, tum ingenui Persæ adorarent eum, seruum istum dedignari idem facere: volénsque pœnas de Mardochæo sumere, parum putauit ipsum ad supplicium deposcere, nisi gentem eius vniuersam perderet, quòd esset natura Iudæis infestus: quandoquidem Amalecitarum gens, ex qua ipse erat, à Iudæis victoribus extincta fuerat. Igitur adito Rege orsus est accusationem, esse gentem quandam malam, sparsam per vniuersum ipsius regnum, insociabilem, abhorrentem à cæteris hominibus, diuersis cerimoniis & legib. vtentem, infensam & moribus & studiis reliquorum populorum & totius mortalium generis. Hanc

gentem

Esth. 4.

[a] *Mardochæus insidiatores Regi prodit.*

Esth. 2.

[b] *Aman ab omnibus, exceptis Iudæis adoratur.*

Esth. 3.

gentem inquit, si vis subditis tuis gratum face- Anno mun-
re, exstirpabis funditus, nemine vel captiuo, vel di 3449.
seruo superstite relicto. & nequid inde tuis tri- Ante Christi
butis decedat, de meis bonis promitto tibi qua- ſium nat.
draginta talentorum argenti millia, libenter tā- 515.
ta pecunia caricturus, modo regnū tuum repur-
getur ab ista hominum colluuie. Hæc Amane
pōscente, Rex & argentum illud ei se remitte-
re dixit, & homines eos cōcedere, vt de illis ip-
se arbitratu suo statueret. Aman [a] autē voto po- a Extirpatio
titus, confestim edictum nomine Regis, per o- Iudæorum
mnes nationes euulgat, in hanc sententiam. Amani con
Rex magnus Artaxerxes 127. satrapis qui Indiā cessa.
inter & Æthiopiam prouinciis præsunt, hæc
scribit. Consecutus imperium tot gentium, &
orbis, quàm latè volui, dominio potitus, cum
nihil superbum aut sæuum in subditos admit-
terem, sed mansueto ac miti moderarer eos re-
gimine, & pacem in primis ac iuris tutelam
procurarem, cogitaui quomodo hæc bona
possent eis manere perpetua. Admonitus igitur
ab amico propter prudentiam & iustitiam mihi
semper præ cæteris honorato, & ob egregiam
fidem secundum post me locum obtinente A-
mane, esse permixtam hominum generi gentē
inimicam, & suis quibusdam legibus vtentem à
cæteris diuersis inobedientem Regibus, & de-
prauatam moribus ac ritibus, nec monarchiam,
nec negocia nostra probantem, volo ac edico,
vt hos ab Amane mihi parentis loco habito in-
dicatos cum vxoribus & liberis perdatis, nemi-
ni eorū parcentes, neq; miserationi plus quàm
nostro edicto tribuentes: idque fieri iubeo de-
cima tertia die duodecimi mensis præsentis an-
ni: vt vnadie deletis in totum nostris hostibus,
in posterum pace ac securitate frui nobis liceat.
Hoc edicto oppidatim per totam regionem

An. mundi 3449. *Ante Christum nat.* 515.

Rex interim virgã tenebat auream, quam quoties aliquem ex inuocatis venientibus seruare vellet, porrigebat ad eum: ísq; virgæ contactu eximebatur periculo, & de his quidem hactenus dixisse sufficit. Aliquanto[a] deinde post cum Bagathous & Theodestes eunuchi cõspirassent contra Regem, Barnabazus alterius seruus genere Iudæus, deprehensas insidias patruo Reginæ indicat, ac Mardochæus per ipsam Regi insidiatores prodidit. Rex verò territus, veritatem per quæstiones inuenit: & illis in crucem suffixis, Mardochæo tunc quidem pro salute sua quam ei debebat præmij nihil persoluit, tãtum nomen eius in commentarios suos referri iussit & annotari; ipsum verò versari in Regia, receptum inter amicos Regis necessarios. In eam Regiam quoties Aman filius Amadathis genere Amalecita ad Regem veniebat, adorabant eum omnes tam Persæ quàm exteri, ídque ipsius Artaxerxis iussu. Mardochæo verò propter patriam institutionem non adorante hominem; ille cum hoc obseruasset, percontatus est cuiãs esset, & audito esse Iudæum, iratus exclamauit, rem indignam, cum ingenui Persæ adorarent eum, seruum istum dedignari idem facere: volénsque pœnas de Mardochæo sumere, parum putauit ipsum ad supplicium deposcere, nisi gentem eius vniuersam perderet, quòd esset naturà Iudæis infestus: quandoquidem Amalecitarum gens, ex qua ipse erat, à Iudæis victoribus extincta fuerat. Igitur adito Rege orsus est accusationem, esse gentem quandam malam, sparsam per vniuersum ipsius regnum, insociabilem, abhorrentem à cæteris hominibus, diuersis ceremoniis & legib. vtentem, infensam & moribus & studiis reliquorum populorum & totius mortalium generis. Hanc

gentem

[a] *Mardochæum insidiatores Regi prodit. Esth. 2.*

[b] *Aman ab omnibus, exceptis Iudæis adoratur. Esth. 3.*

geritem inquit, si vis subditis tuis gratum facere, exstirpabis funditus, nemine vel captiuo, vel seruo superstite relicto. & nequid inde tuis tributis decedat, de meis bonis promitto tibi quadraginta talentorum argenti millia, libenter tãta pecunia caricurus, modo regnũ tuum repurgetur ab ista hominum colluuie. Hæc Amane pòscente, Rex & argentum illud ei se remittere dixit, & homines eos cõcedere, vt de illis ipse arbitratu suo statueret. Aman [a] autẽ voto potitus, confestim edictum nomine Regis, per omnes nationes euulgat, in hanc sententiam. Rex magnus Artaxerxes 127 satrapis qui Indiã inter & Æthiopiam prouinciis præsunt, hæc scribit. Consecutus imperium tot gentium, & orbis, quàm latè volui, dominio potitus, cum nihil superbum aut sæuum in subditos admitterem, sed mansueto ac miti moderarer eos regimine, & pacem in primis ac iuris tutelam procurarem, cogitaui quomodo hæc bona possent eis manere perpetua. Admonitus igitur ab amico propter prudentiam & iustitiam mihi semper præ cæteris honorato, & ob egregiam fidem secundum post me locum obtinente Amane, esse permixtam hominum generi gentẽ inimicam, & suis quibusdam legibus vtentem à cæteris diuersis inobedientem Regibus, & deprauatam moribus ac ritibus, nec monarchiam, nec negocia nostra probantem, volo ac edico, vt hos ab Amane mihi parentis loco habito indicatos cum vxoribus & liberis perdatis, nemini eorũ parcentes, neq; miserationi plus quàm nostro edicto tribuentes: ídque fieri iubeo decima tertia die duodecimi mensis præsentis anni: vt vna die deletis in totum nostris hostibus, in posterum pace ac securitate frui nobis liceat. Hoc edicto oppidatim per totam regionem

Anno mundi 3449. Ante Christum nat. 515.

a Extirpatio Iudæorum Amani consilium.

Ann. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

sparso, omnes ad Iudæorum internecionem in diem præscriptum sese expediebant, idémque studiū erat & Susis in vrbe Regia. Rex interim & Aman conuiuiis vacabant & compotationibus, perturbata ciuitate & futuri expectatione suspensa. At [a] Mardochæus re cognita, scissis vestibus, opertus sacco & sparsus cinere ferebatur per vrbem iniquum facinus clamitans, maximā gentem internecioni esse addictam: & vociferando talia vsque regium palatium delatus, ibi demum constitit. non enim fas erat illum tali habitu in eam ingredi. Nec alius erat Iudæorū habitus aut affectio in cæteris vrbibus, quacunque Regiæ literæ perlatæ fuerant, omnibus ob denunciatam sibi cladē lugentibus & lamentātibus. Vt verò Reginæ nunciatum est, Mardochæum in tam miserabili habitu stare pro foribus palatij, perturbata hoc tumore misit qui ei vestimenta mutarent. Qui cum id recusaret facere, quòd nondū cessasset propter quam eum habitum sumpserat, vocatum ad se eunuchum Achratheum, qui tum fortè aderat, misit ad eū, scitatum quid mali accidisset homini, vt talem cultum sumeret, ac ne ipsa quidē rogante vellet deponere. ibi Mardochæus omnem causam eunucho exponit ordine, & quòd edictum Regium per vniuersam ditionem esset diuulgatum, & quantam vim pecuniæ pollicitus sit Aman, vt internecionem eius gentis à Rege redimeret. ad hæc exemplar edicti Susis propositi ad Reginam perferendum ei tradidit, adiectis mandatis, vt supplex Regem adiret super hoc negocio, nec grauaretur pro incolumitate suæ gentis ad tempus infra dignitatem sese demittere, & deprecari eius periculum. Amanem enim cuius secunda sit post Regem dignitas, incitare eum crebris contra Iudæos accusationi-

Esth. 4. a Iudæorum ob decretum Regium luctus.

bus

bus. Hoc cognito Regina rursum Mardochæo nunciat, nec vocatã se à Rege, & capitale esset inuocatum ad eum irrumpere, nisi ipse incolumitatem donare volens virgam aureã protenderet. his enim solis impunè esse, quibus hoc fortè cõtingeret. Quibus ille auditis rursum per eundem eunuchum orat eadem, dicens non oportere eam respectum habere salutis propriæ, sed potius vniuersi generis. si enim hoc nũc facere negligat, Deum quidem omnino laturum suis auxilium, ipsam verò cum sua familia daturam pœnas eis quos tunc contemneret. Tum a Esther non mutato nuncio iubet patruum Susis concionem Iudæorum aduocare, & pro Reginæ salute triduanum ieiunium indicere: se quoque idem facturam pollicita cum ancillis domesticis, ac tum demum vel contra legem adituram Regem, & mortem etiam libenter perlaturam si ita vsus veniat. Paruit ille Reginæ, & indicto suis publico ieiunio, ipse quoque supplex Deũ precatus est, ne populum suum deleri permitteret, sed quemadmodum anteà sæpè saluti eorum prospexisset, & indulsisset peccatorum veniam, tum quoque eos à denunciato liberaret periculo. non enim sua culpa se venisse in discrimen infamis supplicij. sed ideò sæuire Amanem ira percitum, quod soli Deo debitũ adorationis honorẽ à se non tulerit, & propter diuinarum legum reuerentiam integrè seruatam, vniuerso generi moliri pernicié. Similes erant preces totius populi, rogantis Deum, vt eorum saluti prospiciat, & totũ genus Israeliticum imminenti cladi eximat, quam videbãtur sibi habere præ oculis. Regina quoq; supplicabat more patrio humi in faciẽ prostrata, & amicta vestitu lugubri, per triduũ abdicato cibo & potu & omnibus deliciis; rogabátque, vt miseratus

Anno mũdi 3454. *Ante Christum nat.* 510.

a *Ieiunium & supplicationes ad Deum pro salute suis populi.*

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

daret ei apud Regem, quali maximè opus esset, facundiam, & maiorem quàm vnquam anteà formæ gratiam, vt modo vtroq; permotus Rex ad clementiam, & in ipsam fieret indulgentior, & popularibus suis in extremo periculo constitutis patrocinantem æquis oculis aspiciat: vtq; in Rege odium inimicorũ ingeneret, omniúmque imminentium in eorum perniciem, ni ipse auertat infortunium. His precibus solicitata per triduum diuina miseratione, denuò mutat habitum: & sumpto cultu qui Reginam deceat, cum duabus pediſſequis, quarum altera sustinebat innixam leniter, altera à tergo sinuosam & fluentem in terram vestem summis attollebat digitis, ad[a] Regem venit, rubore genas suffusa, & maiestate mixtam venustatem præferens, nec omninò à metu libera. Quem vbi cõspexit sublimem in solio, insignémq; cultu distincto auro & gemmis ac vnionibus, horror quidam eam repentè subiit: & fortè toruius eam ac subirato vultu inspexerat: móxque attonita fluentibus membris in sustinentem ad latus totam se reiecit. Rex autem non dubium quin voluntate Dei mutatus extimuit, & sollicitus ne quid grauius coniugi accideret, è solio se proripuit: blãdéque in vlnas exceptam refouebat suaui alloquio, iubens bono animo esse, securam quòd inuocata venerit. legem enim illam latam esse in subditos, ipsi verò, vt regni sociæ, licere omnia. Hæc locutus sceptrum in manum eius inseruit, & ceruicem eius virga permulcens aurea, à legis metu omninò fecit liberam. Illa hoc pacto refocillata, Domine, inquit, eloqui non possum, quid mihi repentè acciderit. vt enim te cõspexi tanta maiestate verendum, continuò refugiens interius defecit me animus. & cũ hæc verba ægrè languida & exili voce prorumpisset,

[a] *Esther Regem pro Iudæis intercessura accedit.*

magis

magis etiã solicitus solari eam cœpit prolixius, paratum se quiduis gratificari pollicens, vel si dimidium regni sibi deposceret. Esther autem hoc tantum rogauit, vt ad cœnam sibi paratam conuiua cum Amane amico veniret. Quod cum annuisset, ambóq; veniissent, inter pocula vxorem iubet dicere quidnam peteret. nihil enim nõ impetraturã, etiamsi regni partem cuperet: illa in crastinum differre se petitionem dixit, si modò liberet ei redire cum Amane ad conuiuium. id verò libenter annuente Rege Amã admodum lætus abiit, quòd solus tali honore dignatus sit, vt cum Rege vocaretur à Regina ad conuiuium, quod nemini alteri contigerat, & cum obiter in Palatio videret Mardochæũ exãduit, quòd nullus ab eo sibi honor exhiberetur: reuersúsq; domum, aduocata vxore Zaraza & amicorũ cohorte, apud eos denarrauit honorem, in quo esset tam apud Regem quàm apud Reginam. nam cùm ea die solus cũ Rege apud eam cœnasset, in crastinum quoque se vocatum esse. vnum sibi esse permolestum, quòd Mardochæum Iudæum videret in palatio. cúmque Zaraza diceret, oportere eum trabem quinquaginta cubitorum parare, &, mane petita à Rege potestate, Mardochęum in eã crucẽ tollere: cõprobata ea sentẽtia iussit familiares curare, vt eiusmodi trabs erigeretur in suo Palatio, parata ad Mardochęi suppliciũ: id quod etiã mox factum est. Deus autem irrisit Amanis spẽ improbam, cui sciebat euenturum longè aliud. Nam ea ipsa nocte somnum Regi ademit: qui b nolens vigiliæ tempus perdere: sed malens in aliquod regni negociũ id impendere, iussit scribam allatis cõmentariis res tã à se quàm à maioribus gestas legere. quo legẽte, intellexit quẽdam ob rem egregiè gestam donatum amplis

An. mundi 3454. *Ante Christum nat.* 510.

a *Amanis in Mardochæum odium. Esth. 5.*

b *Mos in Rege laudandus. Esth. 6.*

Ann. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

possessionibus in Regione cuius nomẽ erat adscriptum: alium ob fidẽ munera accepisse precij maximi. tandem ventum est ad eum locum, qui continebat Bagathoi & Theodestis eunuchorum coniurationem, Mardochæi detectã indicio. quo lecto cum scriba ad aliud deinceps transiret, inhibuit eum Rex, percontatus annon sit adscriptum redditum ei aliquod præmium. illo verò negante quicquã tale scriptum, iussit eum desinere, & quota noctis hora esset scitatus est ab eo cuius hoc erat officium: & audito quòd esset iam diluculum, mandauit, vt viserét quisnam amicorũ adesset pro Palatij foribus, sibíq; renunciarent: fortè autẽ Aman aderat. qui solito citius venerat, rogaturus Mardochæi supplicium, famulis verò renunciantibus Amanem esse pro foribus, iussit eum intrò vocari. cui ingresso, cum sciam, inquit, amicum te mihi præ cunctis beneuolum, rogo da mihi cõsiliũ, quomodo possim pro mea magnificentia honorare quendam mihi admodum carum hominem. Tum Aman cogitans quamcunque sententiam protulisset, in rẽ suã fore, quòd ipse præ cæteris Regi carus esset: indicauit ei quod putabat optimũ his verbis. Si vis hominẽ, quem tibi ais dilectũ cumulare insigni gloria, fac vt equo vehatur vestitus sicut tu, & aureo torque ornatus, & vnus aliquis ex intimis tuis amicis præconis specie præcedat, clamans per totã vrbem, quòd sic honorabitur quẽ Rex honorare voluerit. Id cõsuluit Aman, putans hunc honorẽ nõ alij deberi quàm sibi. Rex verò lætus, Ergo,[a] inquit, vade, & sumpto equo, veste ac torque, Mardocheũ Iudæũ quære, & sic ornatum equo insidentem ipse præcede, agens præconem interim. nam tu amicus es intimus, & consiliũ quod dedisti exsequeris optimè. debetur enim honor hic meæ vitæ

a *Honos Mardochæo oblatus.*

vitæ cõseruatori. His præter omnem spem auditis vix fuit compos animi, & cum non haberet quid aliud faceret, exiuit cum equo, purpura & torque aureo: inuentúmque ante aulam Mardochæum sacco amictum, iussit, eo deposito, induere purpuram. Qui veritatem rei nesciens, sed illud sibi putans, Scelestissime, inquit, adeóne calamitati nostræ insultas? Persuasus tandẽ quòd Rex hoc ei præmium pro accepta salute redderet, próque detectis eunuchorum insidiis, induit purpuram, qua rex ipse vti est solitus: & ornatus torque, conscensóque equo vrbem obequitabat, præcedente Amane & clamante: sic honorabitur, quem Rex honorare voluerit. Perlustrata deinde vrbe, Mardochæus ad Regem ingreditur, Aman verò præ pudore domum se cõtulit, & cũ fletu vxori ac amicis quæ cõtigerãt narrauit. Respondérunt illi, ademptã ei iam omnem occasionẽ vindicãdi in Mardochæum, quandoquidẽ illi manifestè Deus sit propitius. Hæc illis adhuc colloquẽtibus, venerunt Esthetis eunuchi, Amanem sine mora ad cœnam vocaturi: quorum vnus Sabuchadas, visa cruce defixa in ipsius ædibus, quæ parata erat Mardochæo, scitatúsque è quodam famulo in quem vsum parata sit: vt cognouit quòd Reginæ patruo, quem Aman volebat à Rege ad supplicium depoſcere, tunc quidem siluit. Cæterùm postquam Rex cum Amane suauiter epulis acceptus iussit Reginam indicare quidnam eum sibi largiri cuperet, accepturam quicquid petierit: cœpit deplorare periculum sui populi, dicens se ad interitum cum tota sua gente deditam, & ideo nunc ea de re verba facere. Neque enim se negocia eius interpellaturam fuisse, si in amatam seruitutẽ vendi eos iussisset, quòd mediocrem hãc calamitatẽ duceret: nunc verò orare,

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

Esth. 7.

An. mundi 3454. *Ante Christum nat.* 510.

vt se ab imminenti clade eripiat. Quærēte autē Rege, quisnam hoc moliretur, iam apertè accusando in Amanē inuecta est, dicens hunc, quòd pessimè erga eos affectus esset, autorē talis cōsilij. Tū Rex turbatus cecepit se in hortos è cōuiuio: & Aman paratum sibi iam intelligens infortunium, cœpit apud Reginam erratum suum agnoscere, & precari veniam, simúlque in lectū eius procubuit. Interim superueniens Rex, & hoc viso magis etiam commotus, Sceleratissime, inquit, etiā vim vxori meæ inferre vis? Amane autē ad hāc vocem exterrito, & ne hiscere quidem valēte, ibi verò Sabuchades eunuchus accedens accusabat Amanē quòd in ædibus eius inuenisset crucē Mardochæo paratam, id enim sibi compertum ex ipsius famulo, cum ad inuitandum eum veniisset. essēque eam crucem altā quinquaginta cubitos. Quo [a]audito Rex, decreuit nō alio ipsum afficere supplicio, quàm quod in Mardochæum excogitauerat: iussitq; vt confestim in eam crucem sublatus necaretur. Subit hic mihi admirari diuinam potentiam, iustitiámq; ac sapientiam vel ex hoc facto colligere, qui non solum Amanem merito supplicio tradidit, verùm etiam pœnam in alterum excogitatā, in caput inuentoris illo insscio conuertit. Atque [b]ita Aman immodicè amicitia Regis vsus periit, & eius facultates eius Reginę donatæ sunt. Mardochæus autem à Rege accitus, qui iam cognatū esse cōiugis ex ipsa didicerat, annulū accepit ab eo, qui prius Amani fuerat cōcreditus. Regina verò possessiones Amanis ei largita est. rogauit deinde Regē, vt Iudęis præsentem de vita metum adimeret, docens eum de Amanis Amadathis filij literis, sparsis quàm latè pateret imperium. neq; enim se posse viuere, nisi & patriæ salua & suis popularibus Rex

autem

a *Amā, odio & consilijs eius in Iudeos in conuiuio patefactis, suspenditur.*

Esth. 8.

b *Amanis facultates Mardochæo dantur.*

rtem pollicitus est nihil ipsa inuita se mandaturum, neq; voluntati eius vlla in re contraditurum. Permisit etiam vt ipsius nomine quicquid vellet de Iudæis scriberet, & Regio sigillo obsignatas literas per omnes prouincias dimitteret. cõfirmatas enim Regio signaculo, autoritatẽ habituras apud omnes qui eas legerint, & cõtradicturũ eis neminẽ. Accitis igitur scribis Regiis, iussit eos pro Iudæis scribere ad magistratus omniũ gentiũ, quæ sitæ sunt Indiã inter & Æthiopiam subcentum xxvii. satrapis: quarum literarum exemplum hoc fuit, Rex magnus Artaxerxes magistratibus nostris fidelibus Salutem. Multi [a] elati magnitudine honoris & beneficiorum quę ex nimia conferentium bonitate percipiunt, nõ solùm erga inferiores exercent superbiam, verùm etiã cõtra ipsos autores beneficij non verentur insolescere, quantũ in se est tollentes omnem omnino gratitudinẽ quę vsquam est inter homines, & corrupti inopinata felicitate, abutuntur ea contra illos per quos eam adepti sunt, nec Deum quidem timẽtes, cuius numen putant se posse fallere. Ex his quidam propter amicitiam prępositi cum potestate administrandis publicis negociis, priuatis indulgent odiis: & decipientes eos quos penes summum est imperium, falsis criminibus ac calumniis efficiunt, vt indignentur innoxiis, atq; ita miseros adducũt in salutis periculũ: id quod nõ è priscis exẽplis aut fama auditis vobis potest esse perspicuum, sed ex facinore quod sub nostris admissum est oculis: vt posthac non oporteat mentem adhibere qualibuscunq; criminibus vel potius calumniis, sed de cognitis causis iudicare: & siquidem peccatũ sit, seuerè animaduertere: sin contrà, absoluere: & rebus nõ verbis credere. Namq; Aman filius Adamathis ge-

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 110.

a *Regia literа pro Iudæorum insolentia.*

An. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

nere Amalecita externi, non Persici sanguinis hospitij iure primùm receptus, deinde per nostrã bonitatẽ in tanto honore habitus, vt patris appellatione eũ dignaremur, & adorari iuberemus, atq; secundũ post nos locum obtinere, felicitatem suã ferre nõ potuit, neq; sobrie mente magnitudinẽ honoris metiri: sed regno meo struxit insidias, & eo cui vitam & imperiũ debeo, benefactore ac seruatore Mardochæo priuare me voluit, simúlq; vitæ ac regni socia Esthere, malis artib. peritis ad interitũ. Sic enim orbato mihi hominibus amicissimis, imperium postremò voluit adimere. Ego verò quoniam à sceleſto homine destinatos neci Iudeos nõ malos esse compertum habeo, sed optimis institutis viuere, ac Deũ colere eum qui & maioribus meis & mihi largitus est & seruat hoc imperiũ, nõ solũ absoluo eos à pœna quæ prioribus cõtinetur literis, per Amanem ad vos transmissis, quibus mentem adhibere non debetis: verumetiam volo vt eos omni honore prosequamini. nam eum qui his perniciẽ molitus est, cum tota familia pro portis Susorum in cruces suffixi. omnipotente Deo iustissimas pœnas à sceleſto exigente. Iubeóq; vt transcriptis in plurima exempla & per totã nostrã ditionem vulgatis his literis, Iudæos sinatis suis legibus in pace viuere: eisq; sitis auxilio vt possint pœnas sumere de illis, qui eorum aduersis tẽporibus iniurias eis facere ausi sunt. ídq; decima tertia die mensis duodecimi qui est Adar: quandoquidẽ Deus eã diem pro internecina saluatem eis esse voluit: quæ quidem felix sit iis qui nobis bene cupiũt. & monumẽtum vltionis de insidiarum machinatoribus. Notum sanè volo esse omnibus & vrbibus & gentibus, quòd quæcunque aliquid ex his, quæ nunc mandamus, per inobedientiam

facere

facere neglexerit, ferro & igni vastabitur. atq; hæ literę proponantur per vniuersam nostrã dictionem, & accingant se vtrique in præscriptam diem, vt se de inimicis suis vindicent. Cum his literis cõtinuo veredarij per omnes vias dimissi sunt. Mardochæũ verò cultu regio coronáq; aurea & torque ornatum è palatio prodeuntem vt videre Iudęi, felicitatẽ eam sibi quoq; cõmunem interpretati sunt. Ingens prætereà gaudiũ quasi noua salutis luce oborta dum per singulas vrbes proponũtur regiæ literæ, Iudęos omnes, quotquot vel oppida vel agros habitarẽt occupauit: ita vt multi aliarum gentiũ, metu eorum circũcidentes verenda, securitatẽ sibi hoc pacto quærerent. nã ad decimam tertiam diẽ mensis duodecimi qui Hebræis Adar, Macedonibus Dystrus dicitur. perlatę regiæ literæ animabãt Iudæos, vt qua die ipsis imminebat exitium, ea in inimicos impunè sæuirent, quo factũ est, vt procuratores, magistratus, satrapę, tyranni, Reges in precio Iudęos haberẽt, omnibus modestiã indẽte metu ex Mardochæo, post diuulgatas enim vbiq; regias literas, etiã apud Susa interfecerũt [a] Iudæi ex inimicis suis circiter D. homines: & eũ Rex coniugi indicaret cæsorũ intra mœnia numerũ, nã incõpertũ esse, quantus sit in aliis ciuitatibus: rogarétq; ecquid amplius vellet, potiturã enim cupitis: rogauit illa vt permitteret Iudæis sequẽti quoq; die in reliquias inimicorum ad eundẽ modũ desæuire, & decẽ Amanis filios in crucẽ agere: & id quoq; Iudæis cõcessum est, Rege nolente Esther in vlla re contradicere. At illi rursũ cateruatim decimaquarta Dystri discurrentes, occiderunt fermè trecẽtos ex aduersariis, ne minimum quidem attingendo ex eorũ facultatibus: per alia verò oppida eodẽ Iudæorũ incursu perierũt LXXV. millia

Anno mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

Esth. 9.

a *Iudæi vltiscuntur de inimicos suos.*

Ann. mundi 3454. Ante Christum nat. 510.

eorum qui pro inimicis sunt habiti: quę cædes decimatertia die patrata est, sequentem verò festis attribuerunt epulis. apud Susa quoq; quartam decimam sequentis mensis per festos cœtus celebrauerunt: vnde hodie quoq; per totũ orbem Iudæis hi dies festi sunt, & partes de cõuiuiis sibi mittunt inuicem. Scripsitq; Mardocheus omnibus Artaxerxis dominio de gentibus Iudæis, vt vniuersi hos dies festos agerent, & posteritati quoque traderent, vt sempiternã id festum ad perpetuam rei memoriã maneat. Æquum nanq; esse, vt cùm per eos dies dolis Amanis in salutis discrimen adducti sint, tã suę liberationis, quàm de inimicis vindictæ memoriam celebrent, & pro tanto beneficio Deo agant gratias. Quamobrem ea festa per eos dies obseruant, Phrurea[a] vocantes, quasi conseruatoria. Cæterùm[b] Mardocheus illustri loco apud Regem fuit, vir præpotens, Regi administrationis, Reginæ verò etiã vitæ socius: quorũ opera Iudęorũ res floruerunt supra quàm vel sperare poterant. Atq; hęc ferè sunt quę sub eo Rege genti nostrę euenêre memorabilia.

a *Phrurea festa.*

b *Mardochei auctoritas.*

Bagoses, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos afficit.

CAP. VII.

Medio & Ruffinus Cap. 7.

POst[c] Eliasibi autem Pontificis obitũ, sacerdotium eius Iudas filius iure susceptit hæreditario: & huic quoq; defuncto successit Ioannes filius, qui in causa fuit, vt Bagoses Artaxerxis copiarũ imperator templum pollueret. idem dux etiam tributa Iudæis imposuit, vt priusquã quotidianas hostias offerrent, in singulos annos ex publico quinquaginta drachmas penderent: idque ita ob hanc causam accidit. Erat Ioanni frater

c *Fratricidij à Ioanne Pontifice perpetrati tam tetri & visi.*

frater Iesus. huic quod amicus esset Bagoses, Pontificatum se daturum est pollicitus, hac fiducia Iesus cùm liberiùs cum fratre in templo altercaretur, re vsque rixam progressa, tantam bilem mouit fratri vt ab eo per iram interficeretur; quæ quidem impietas fuit longè maxima, præsertim in homine sacerdote, & quod grauius est, nullum tale impietatis exemplum extat vel apud Græcos vel apud Barbaros. Deus certè hanc iniuriam non dissimulauit, sed & populus hac de causa libertatem amisit, & templum pollutum est à Persis. Nam Bagoses dux cognito quòd Pontifex proprium fratrem in templo interemisset, superueniens Iudæis iratus clamitabat, Ansi estis scelesti in vestro templo cædem perpetrare? & cùm conatus templum ingredi arceretur: quid, inquit, an me putatis impuriorem quàm cadauer quod iacet in templo? & his dictis ingressus est: atque hac occasione per septennium eius cædis pœnas à Iudæis exegit. Mortuo [a] deinde Ioanne, Pontificatum accepit filius eius Iaddus. huic quoque frater fuit Manasses nomine: cui Sanaballetes missus in Samariam à Dario Rege vltimo satrapa. Chuthæus genere, vnde & Samaritis origo est. sciens insignem esse vrbem Hierosolyma, Regésque eius multa negotia tam Assyriis quàm Syris exhibuisse, libenter nuptum dedit filiam Nicaso, ratus connubium hoc ceu vadem futuræ cum Iudæorum gente amicitiæ.

An. mundi 3584. *Ante Christ. natum* 380.

a *Iaddus Pontifex: cuius frater Manasses, Sanaballetis filiam uxorem duxit.*

Quanta Alexander Macedonum Rex in Iudæos beneficia contulerit.

CAP. VIII.

PEr [b] idem tempus Philippus Macedonũ Rex apud Ægas oppidũ à Pausania Cerastæ

b *Alexander post obitum Philippi Macedonum Regis.*

Ann. mundi 3650. Ante Christum nat. 314.

filio ex Orestarum gente insidiis interceptus periit. Eius filius Alexander paternum regnum adeptus, traiecto Hellespontо, congressus ad Granicum flumen cũ Darij ducibus vicit egregiè: subacta deinde Lydia & Ionia, ductóq; per Cariam exercitu inuasit in Pamphiliam, sicut alibi dictum est. Hierosolymorum autem seniores ægrè ferentes Iaddi Pontificis fratrem, & quodammodo collegam duxisse externi generis fœminam tumultuabantur, rati gradum factum ad antiquandas patrias leges de connubiis, atque ita fore, vt paulatim misceantur profanis gentibus. nam & prioris captiuitatis & malorum quæ secuta sunt causam fuisse, quòd quidem contra legem peccantes duxissent vxores non sui generis, postulabãt igitur vt Manasses aut dimitteret vxorem, aut non amplius ad altare accederet. Et cum Pontifex quoque de altari eũ arceret, profectus [a] Manasses ad Sanaballetẽ socerũ, se quidem amare dixit filiam eius Nicaso, nolle tamẽ propter eã priuari sacerdotio, qui honor & gentilitius sit ipsi, & apud Iudæos semper in maxima existimatione fuerit. Ad hæc cùm Sanaballetes respondisset, se illi non sacerdotium tantùm seruaturum, sed & Pontificatum paraturum, & totius suæ prouinciæ Principem eum facturum, modò filiam suam vxorẽ retineat; ædificaturúmque templũ Hierosolymitano simile in monte Garizin, qui imminet Samariæ reliquis montibus celsior: idq. polliceretur ex consensu Regis Darij se facturum, elatus tali spe Manasses mãsit apud socerum, putans se Pontificatum dante Rege cõsecuturum. Iam enim Sanaballetes erat senior. Cúmq; [b] multi sacerdotes & Israelitæ intricati essent eiusmodi coniugiis non leniter turbabatur Hierosolymorum Respublica. omnes enim

[a] Manasses sacerdotium ob exteram se retinẽdi fœminã, ab eo remouendum se miserè bonis negligis.

[b] Apostasia sacerdotum.

hi de-

hi defecerunt ad Manassem, Sanaballete præbẽte eis & pecuniã & agros ad colendũ & domicilia, ac modis omnibus adiurante ambitionem generi. Quo tempore Darius audito, quòd Alexander traiecisset Hellespontum. &, prælio victi ad Granicum suis satrapis, viterius procederet. cõtractis tam pedestribus quàm equestribus copiis, decreuit Macedonibus occurrere, priusquàm totã Asiam sibi subiicerent. Itaq. vltra Euphratem traducto exercitu, & superato Tauro mõte Ciliciæ, statuit in ea prouincia hostem excipere prælio. Sanaballetes autem lætus descensu Darij, aiebat se mox præstiturum Manassi pollicita, quamprimum Rex reuerteretur post victoriam. persuasum enim erat nõ ipsi tantùm, sed & omnibus Asiaticis, ne primum quidem congressum expectaturos Macedonas, tanto inferiores numero: sed longè alius fuit euentus quàm ipsorum opinio. Rex enim collatis cũ Macedonibus signis, victus est, & magna exercitus parte amissa, matre etiam & vxore cum liberis in hostium potestatem redactis, fugit in Persidem. Alexander verò in Syriam veniens cœpit Damascũ, & occupata Sidone. Tyrũ quoque oppugnabat: scriptisq. ad Iudæorũ Põtificem literis petebat auxilium, & vt forum rerum venalium præberet exercitui: & vt, quæ prius Dario conferre sit solitus, nũc det Macedonibus, prælata eorũ amicitia. fore enim vt illum nõ pœniteat. cúmque Pontifex nunciis respondisset, sacramento se obligatum Dario, ne arma contra eum sumeret, idq; ratum fore: quã diu ille vixerit: iratus Alexander Tyri quidem oppugnationem non omisit, qua breui potiturus videbatur: mínatus est tamẽ hac capta mox se ducturum contra Pontificem, vt omnes discant, cui iusiurandum seruari oporteat. quare

Ann. mundi 3650. Ante Christum nat. 354.

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

a Victoria Alexandri à Dario regis Persarum.

An. mundi 3530. Ante Chri. nat. 334.

nō parcens labori tandem Tyrum expugnauit, & constitutis in ea rebus Gazā profectus, in ea Babemesem Persici præsidij præfectū obsedit. Interea Sanaballetes ratus iā adesse tēpus, à Dario defecit: & assumptis octo millibus de sua prouincia in Alexandri castra se contulit. cúmque offendisset eum Tyri oppugnationē aggredientem, & suam prouinciam eius fidei commisit, & hunc pro Dario dominum libenter agnouit. à quo obuiis manibus exceptus, liberè iam quid vellet elocutus, ait se generum habere Manassem, Iaddi Iudæorum Pontificis fratrem: eum sequi multos illius gentis homines, & velle in sua prouincia templum extruere. idque fore in rem ipsius Regis, si diuidatur Iudæorum potentia, ne forte de communi sententia rebellantes *multum* negocii Regibus facessant, quemadmodum soliti sunt Assyriis imperantibus. quod [a] vbi impetratum est, omni ope adnitens templum ædificauit, & Manassem eius sacerdotem constituit, amplissimū, hunc honorem filiæ suæ posteris relicturum se existimās. Septem autem mensibus in Tyri oppugnatione, & in Gazæ duobus absumptis Sanaballetes fato functus est: Alexāder [b] verò oppugnata Gaza Hierosolyma properè petiit. Iaddus verò Pontifex postquā hoc audiuit, solicitus hærebat inops consilij, nec inueniēs quomodo Regem deberet excipere, iratum eo quod antea neglexisset imperata eius facere. Ergo indicto populo supplicationibus, & immolatis Deo victimis ad opem eius confugit. illi publicam salutem commendans. Proxima deinde post sacrificium nocte, in somnis ei Deus apparuit, iubens vt bono esset animo, & coronata vrbe portas aperiret: vtque populus in albis vestibus prodiret obuiam, ipse verò cum reliquis sacerdotibus

a *Manasses voti sit compos.*

b *Alexander Hierosolyma obsidere volens, Pontificem obuiam eum sem honorifice excepit, ob visionem eodem habitu ante oblatam.*

bus solenni cultu sui ordinis, securi de Dei pro uidentia. Experrectus autem è somnis lætus ciuibus hoc oraculum indicat, & paratis omnibus vt in somnis præmonitus fuerat, Regis aduentum præstolabatur: & cùm renunciatum esset eum iam non procul ab vrbe adesse, progressus est cum sacerdotibus & vrbana multitudine pompa quadã noua & venerabili vsque ad locũ qui dicitur Sapha, quæ vox speculam significat: quod ibi & vrbs & templum in prospectu sit. Et cum Phœnices ac Chaldæi sperarent sibi licere quicquid iratus Rex posset permittere, direptionem vrbis, & Pontificis exquisitũ supplicium, planè contrarium euenit. Alexander enim vt vidit è longinquo candidatum populum, & sacerdotes ante agmẽ in amictu byssino, Pontificémque in stola hyacinthina auro distincta, tiaram in capite gestantem cum præfixa aurea lamina insculpta Dei nomine: solus ad eum accedens nomen illud adorauit, & salutauit Pontificem. Iudæis autem omnibus vno ore Alexandrum consalutantibus, & in orbem cingentibus. Syriæ reges & reliqui obstupuerunt, vix credentes Regem mentis compotem: solus Parmenio propius accedens rogauit familiariter, quid ita cum ipse adoraretur ab omnibus, nunc adoraret Iudæorum Pontificem. At ille non hunc se adorasse respondit, sed Deo cuius Pontifex esset, honorem eum exhibuisse, hunc enim, inquit, vidi & antea hoc ipso habitu, cùm adhuc esset in Dio Macedoniæ, qui me deliberantem quomodo Asiam possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitum traiicere. nam suo ductu potiturum me Persarum imperio. Quapropter quia nunc primum talem habitum vidi, agnoscens hunc & visionis memor

Ann. mundi 3630. Ante Christum nat. 334.

An. mundi 3670. *Ante Christum natum* 334.

quæ me ad hanc expeditionem impulit, puto me non sine numine in Darium exercitum ducere, & breui fore victoriæ compotem, & sublato Persarum imperio, cessura mihi omnia ex sententia. Hæc locutus ad Parmenionem & comiter complexus Pontificem, deducentibus sacerdotibus in vrbem peruenit, & [a] ascendens in templum immolauit Deo ex sacerdotis præscripto, ac Pontifici quoque suum honorem exhibuit. Ostensóque sibi Danielis libro, in quo Græcum quendam Persas debellaturum significat, nunc ipsum se esse interpretatus, lætus dimisit multitudinem. Sequenti verò die vocatis eis iussit vt quicquid vellent peterent. Pontifice autem petēte vt patriis legibus viuere sibi liceat, vtque septimo quoque anno cōcederetur eis tributorum immunitas, concessit omnia. Rogantibus deinde vt eos quoque Iudæos, qui Babyloniam ac Mediam colerent, sineret vti institutis propriis, hic etiã postulatis eorum satisfacturum se est pollicitus. Et cum feciſſet eis potestatem, si qui vellent saluis suis ritibus sequi eius militiam, multi in eam expeditionem dederunt nomina. Atque his apud Hierosolyma actis, mouit inde in alias propinquas vrbes exercitum. cúmque ab omnibus amicè exciperetur, Samaritæ (horum tunc caput erat Sicima sita ad montem Garizin, & habitata à desertoribus gentis Iudaicæ) videntes quòd Alexander Iudæos tractaret tam magnificè, decreuerunt se quoque Iudæos profiteri. Sunt [b] enim Samaritæ hoc ingenio vt antè diximus, in rebus Iudæorum afflictis, negant se cognatos, veritatem tunc dicendo, cùm verò affulgere eis fortunam viderint, confestim in societatem irruunt, orinere ad se affirmando, & à Iosepho ejúsque

a Alexander in tẽplo Hierosol. sacrificãs, vaticinio de ipso Danielis ostenso maximam Iudæis libertatem concedit.

b Samaritæ rebus secundis Iudæorũ amici.

filijs

filiis Manasse & Ephræmo seriem generis sui deducendo. Igitur splendido paratu & magnâ alacritate præ se ferentes Regi occurrunt penè in Hierosolymitano agro: collaudatíque ab Alexandro omnibus, Sicimitæ eum adeunt, assumptis secum militibus quos Sanaballetes miserat, rogantes vt inuisat ipsorum vrbem, & illud quoque templum præsentia sua honoret. ille pollicitus est hoc in reditu se facturum. cúmque postularent vt septimi anni tributum sibi remitteretur. nam ne se quidem in eo seminare: quæsiuit quinam essent qui hoc rogarent. illis verò dicentibus, Hebræos quidem se esse, sed Sicimitas vocari à Sidoniis. iterum quæsiuit an Iudæi essent. Negantibus illis equidem, inquit, Iudæis id concessi. Reuersus tamen & re diligentius cognita, faciam quod æquum videbitur, atque hoc pacto Sicimitas dimisit. Sanaballetis autem milites iussit vt se in Ægyptum sequantur: sibi enim se agros eis diuisurum: id quod paulo post fecit in Thebaide, iussis ei regioni esse præsidio. Post obitum autem Alexandri, imperium quidem eius inter successores est diuisum: templum [a] verò in Garizin monte situm mansit incolume: & si quis apud Hierosolymitas aut illiciti sibi sumpti, aut violati sabbati, aut similis criminis reus ageretur, ad Sicimas confugiebat, calumniam se passum dictitans. eodem verò tempore etiam Iaddus Pontifex obierat, Onia [b] filio successore: atque in eo statu res Hierosolymitanæ tunc fuêre.

Ann. mundi 3632. Ante Christ. num. 332.

a *Templum in monte Garizin.*

b *Onias Iaddi filius Pontifex Hierosolymis.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. Ptolemæus Lagi dolo occupata Hierosolymâ cum reliqua Iudæa, multos inde in Ægyptum traduxit.

II. Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcam linguam vertit, & multis eius gentis captiuis dimissis donaria multa Deo in templo eius dedicat.

III. Quemodo honor à Regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis, ius ciuitatis ei concessum fuerit.

IIII. Iosephus Tobiæ filius monentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo Regi factus.

V. Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.

VI. Iudæi seditionibus agitati, Antiochi opem inuocant.

VII. Quemadmodum Antiochus duxit Hierosolyma exercitu, occupatoque eius urbis dominio, templum etiam spoliauerit.

VIII. Antiochus vetante Iudæos uti patriis legibus, solos Assamonæi filios Mathias Regem contempsit, profligatis etiam eius ducibus.

IX. Mathia defuncto Iudas filius succedit.

X. Apollonius Antiochi Dux in Iudæa prælio victus occiditur.

XI. Lysia & Gorgia contra Iudæos expeditiones & fraudes.

XII. Quomodo diuisis copiis Simon Tyrios & Ptole-

Ptolemaidenſis, Iudas Ammanitas ſuperavit.

XII. *Antiochi Epiphanis apud Perſas interitus.*

XIIII. *Antiochus Eupator proſligato Iudæorum exercitu Iudam in templo obſidet.*

XV. *Antiochus miſſa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.*

XVI. *Bachides Demetrij Dux cum exercitu contra Iudæos miſſus infecto negotio ad ſuum Regem reuertitur.*

XVII. *Nicanor poſt Bachidem dux contra Iudam miſſus, vnà cum vniuerſo exercitu in pugna perijt.*

XVIII. *Bachides denuò miſſus contra Iudæam victoria.*

XIX. *Quemodo Iudas prælio victus occubuerit.*

Ptolemæus Lagi dolo occupatis Hieroſolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Ægyptum traduxit.

CAPVT I.

ALEXANDER[a] Macedonum Rex in ſuam poteſtatē redacto Perſarū imperio, & conſtitutis, vt iā dictum eſt, Iudæorum rebus, vitam finiit. Imperio verò in multos ſucceſſores diſtracto. Antigonus Aſiā occupat, Seleucus Babylonem cum vicinis gentibus, Lyſimachus Helleſpontum, Macedoniam Caſander, Ptolemæus Lagi Ægyptum. Qui dum ſeditionibus agitantur, & de imperio contendunt, durante longo bello & vrbes multæ afflictæ ſunt, & habitatores earum plurimi per diuerſa præliorum certamina deſiderati ſunt: id quod tota Syria tum paſſa eſt ſub Ptolemæo Lagi, quem præter meritum ſoror

[a] *Mors Alexandri, & bella inter ſucceſſores orta.*

An. mundi 3643. Ante Christum nat. 321.

rem appellabant. Is[a] & Hierosolyma occupauit, dolo tamen circumuenta. Ingressus enim vrbem sabbato velut sacrorũ gratia, Iudæis nec arcentibus quòd nihil hostile suspicarentur, & alioquin eum diem in ocio & quiete agentibus, sine difficultate potitus dominio, acerbè eam & inclementer tractauit. Attestatur nobis Agatharchides Cnidius, qui successorum Alexandri res gestas conscripsit, superstitionem nobis exprobrans, quòd propter eam libertatem amiserimus. Sic enim scribit. Est gens quæ Iudęorum dicitur, vrbem incolens magnam & bene munitam, nomine Hierosolyma. hanc passi sunt in Ptolemæi potestatem peruenire: & dum propter superstitionem grauantur arma sumere, grauem dominum receperunt. Et Agatharchides quidem de nostris hominibus hæc prodidit. Cæterùm Ptolemæus multos captiuos ex montano Iudææ tractu & Hierosolymorum vicinia, Samariáque & Garizin monte in Ægyptum traductos iussit sedes ibi figere: & cum Hierosolymitas pertinacissimè iurisiurandi fidem seruare compertum haberet ex respõso quod Alexandri legatis post Darij cladem dederant, multa ex eis præsidia dispositi per arces: & cum eis apud Alexandriam ius ciuitatis pari cum Macedonibus conditione dedisset, sacraméto omnes deuinxit, seruaturos fidem posteris eius qui tam multa ipsis crediderat. Non pauci præterea reliquorum Iudæorum sponte in Ægyptum migrauerunt, partim vbertate terræ allecti, partim Ptolemæi erga suam gentem liberalitate. Seditiones[b] tamẽ cõtinuæ fuerunt inter eorũ posteros & Samaritas institutæ patria peruicaciter retinentes: pugnabántque inter se iugiter, dum Hierosolymitani suum templũ sanctissimum esse affirmant, & victimas à Iudæis non

[a] *Hierosolymis dolo captis, Iudæi in Ægyptũ abducuntur.*

[b] *Seditio inter Iudæos & Samaritas de templo.*

non aliò mittendas: Samaritæ contrà in monte Garizin eas mitti debere contendunt.

Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcã linguam vertit: & multis eius generis captiuis dimissis, donaria multa Deo in templo eius dedicat. CAP. II.

Assumpto post hunc Philadelphus Ægypti regno, quod per annos vndequadraginta tenuit, & legem tranferri in Græcam linguam curauit, & Hierosolymitas in Ægypto seruientes liberos dimisit, numero cẽtum viginti millia: idq; ex huiusmodi causa. Demetrius [a] Phalereus Regiarum bibliothecarum præfectus dabat operam, vt si fieri posset omnes totius orbis libros colligeret, coemens quotquot vbicunque audisset cognitu dignos, aut cupiditati regi gratos, cuius præcipuum erat in congerendis codicibus studium. hic rogatus aliquando à Rege quàm multa millia iam comparasset, ait se iam habere circiter ducenta millia, sed breui habiturum quingenta millia: præterea compertum sibi certis indiciis multos esse apud Iudæos, qui leges eorum scriptas contineant, dignos cognitu & bibliotheca Regia: essẽq; scriptos ipsorum lingua & literis & exhibituros negociũ his qui velint eos in Græcum sermonem vertere. Videri quidem quandam cum Syrorum lingua & charactere, similitudinem, habere tamen multa peculiaria. Nihil igitur vetare, quin & illa ex Hebræo traducta, cum nõ desint sumptus, in bibliothecã suam referat. Tũ Rex collaudato Demetrij circa conquirendos libros studio, scribit Iudæorum Pontifici vt curet hoc negocium ex sententia sua confici. Interea quidem Aristæus ex intimis Regis amicis, & ob modestiã admodum carus cum iamdudũ animum haberet rogare eum, vt Iudæos in suo regno libertati resti-

An. mundi 3680. Ante Christum nat. 284.

Hedio & Ruffinus cap. 2.

[a] *Bibliothecæ Ptolemæi Philadelphi.*

Ann. mundi 3684. Ante Christum annos 280.

tueret: ratus adesse iam optimam occasionem supplicandi, primum cum præfectis satellitum Sosibio Tarentino & Andræa consilium hoc cõmunicat. multũ obtestatus, vt preces suas apud Regem quantum possunt adiurẽt: & postquam intellexit ipsis quoq. rem cordi esse, adito Rege sic eum allocutus est. Quia non decet nos Rex verum dissimulare, sed ingenuè proloqui: cum hoc agamus vt Iudæorum leges non transcribantur tantum, verumetiam vertantur, quonã honesto prætextu id facere possumus, dum tam multi huius hominum generis in regno tuo seruiunt? Quos certè non alienum fuerit à tua bonitate ac magnificentia, liberare à præsenti miseria: quandoquidem is qui tuum gubernat imperium, earum legum autor noscitur, quantum mihi sanè de ea re inquirenti peruestigari potuit. Conditorem enim huius vniuersitatis eundem quem illi nos quoq. colimus, Iouem nominantes, nimirum quod iuuet vitam omnium. Quapropter vel Deum reueritus, quem illi eximio præ cæteris mortalibus cultu venerantur, redde eis patriam, vt in natali solo liceat eis vitã exigere. Nec est quod suspiceris Rex, me vel genere vel tribu eis propinquũ has preces offerre in illorũ gratiam atq. commodum, sed quum omnium hominum idem Deus sit opifex, & sciam illi placere beneficentiam, ideo tibi nũc supplico. Ibi Rex libenti ac hilari vultu illum aspiciens: & quot tandem putas millia, quibus opus sit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipse aderat, dixit esse circiter centũ viginti millia. Ad hæc Rex, Paruáne igitur tibi Aristæ videtur hæc quam poscis liberalitas? Sosibio verò & cæteris præsentibus, dignum esse ipsius magnificentia dicentibus, pro accepto regno hanc Deo reponere gratiam; lætus hoc eorum consensu

fensu iussit, vt quando militi stipendiũ numerauerint, pro singulis captiuis, qui apud eos sint drachmas centum viginti annumerent. atque hoc suum decretum publico edicto propositurum se est pollicitus, quo tam Aristæi petitio quàm Dei voluntas fiat confirmatior. In eo cõprehendebãtur non hi solũ quos pater aut eius exercitus abduxerat. sed illi quoque qui vel antè vel post in seruitutem abstracti fuerant. & cũ eam vindictam libertatis dicerent plusquam quadraginta talenta poscere, ne hæc quidem impendere grauatus est. Eius[a] edicti exemplar, quò illustrior fiat Regis magnanimitas, libet hoc loco adscribere. Quicunq. ex militia patris nostri Syriam ac Phœnicen incursauerunt, & subacta Iudæa mancipia inde in Regionem nostram eiũsq. vrbes abducta diuendiderunt, atque etiam quicunque vel antè vel post diuẽditi sunt, hos omnes liberos volo fieri: próque singulis mancipiis centum viginti drachmas recipere, milites quidem vnà cum extero stipẽdio, reliquos verò à Mensariis Regiis. Cẽnseo enim hos præter patris mei voluntatem & præter omnem æquitatem in captiuitatẽ abductos militum licentia, qui vastata Iudæa sui commodi causa in Ægyptum abstraxerunt hãc multitudinem. Quapropter iustitiæ respectu & commiseratione eorum qui à potentioribus per vim opprimuntur, iubeo Iudæos omnes qui seruitutem seruiunt dimitti liberos, iam dicta summa heris eorum pro libertate reddit, & absque dolo malo huic nostro mandato satisfieri. Volo autem hoc edictum propani per triduum ex quo allatum fuerit, & interim heros profiteri huiusmodi mancipiorum numerum: id enim & mihiipsi profuturum existimo. Eum verò qui parere noluerit: cuius deferre liceat, mulctandum fecula-

An. mundi 3684. Ante Christum 280.

[a] *Ægypti Regis de Iudæorum libertate ab Aristæo impetrata edictum.*

Ann. mundi 3684. Ante Chri. nat. 280.

tatibus quæ fisco nostro debẽt cedere. Hoc edictum cum primum oblatum esset Regi, nec tamen diserte cautum esset illis quoq; qui vel antè vel pòst capti fuerãt, liberaliter & illis indultum est eadem Regis beneficentia: iussitq; vt ex collectis iam tributis distribueretur pecunia in militem, & in mensarios Regios. Quo facto intra septem dies peractum est quicquid Rex iusserat, impensis in redemptionem quadringẽtis sexaginta talentis: quia domini exigebãt & pro infantibus illas centum viginti drachmas, quasi Regis edictum etiam hos complecteretur, vbi adscriptum erat pro singulis mancipiorum capitibus eam summã numerandam. Hæc vbi ex sententia Regis magnificè sunt peracta, iussit Demetrium euulgare decretum de transcribendis Iudæorum codicibus, nihil enim temerè fiebat à Regibus, sed omnia diligenter præmeditata: quapropter & suggestionis exemplar, & epistolarum in commentarios relatum est, & multitudo missorum donariorum, & quod à quoq; factũ est, vt primo aspectu pateat ex ipsis operibus tam autorum quàm artificium præstãtia. Suggestionis sanè exemplar fuit tale, Regi magno Demetrius. Quia a mãdasti Rex, vt quod deest tuæ bibliothecæ suppleamus, & libros qui hactenus nostram inquisitionem effugerunt perquiramus, nihil mihi ad summam circa hoc negotium diligentiam rẽliquũ faciens, scire te velim inter eos, quos adhuc desideramus esse Iudæorum legis codices, Hebraicis enim characteribus & vernacula ipsorum lingua scripti esse sint, intelligi à nobis nõ possunt, sunt etiam negligentius quàm pars est habiti, eò quòd nondum eis Regia prouidentia contigit. necesse est autẽ, vt & hos hábeas diligenter accuratos. Sapientiorem enim & sinceriorem legislationem

a *Demetrij ad Ptolemæum de Bibliotheca adhortatio.*

cons-

continent, vtpote diuinitus proditã. Et hæc est causa, vt Hecatæus Abderita refert, cur nullus vel Poeta vel historicus mentionem eius legis faciat aut virorum qui iuxta eius præscriptum res suas administrauerunt. quod sacrosancta sit, & profano ore tractari nõ debeat. Itaq. si idem tibi videbitur Rex, scribes Iudæorũ Pontifici, vt mittat senos ex singulis tribubus seniores, legum earum peritissimos. ex quorum interpretatione apertum ac consonum sensum eorum librorum accipientes, dignum aliquid tuo desiderio colligamus. Ad hãc igitur suggestionem, iussit Rex suos, vt ad Eleazarum Iudæorum Põtificem, de hac re scriberẽt, simulq. per easdem litteras certioreẽ facerent de Iudæis per Ægyptũ pristinæ libertati redditis. Præterea[a] ad faciẽdos crateres & phialas ac libatoria, misit auri talenta quinquaginta, & gemmarum copiosam multitudinem: iussitque custodes Arcarum, in quibus gemmæ seruabantur. liberam artificibus electionem permittere. mandauit etiam pecuniæ pro sacrificiis & reliquis templi vsibus, cẽtum talenta erogari. Dicam autem & opera & eorum ornatum, vbi primum exposuero exemplar epistolæ scriptæ ad Eleazarum Pontificẽ, qui hoc Sacerdotij fastigium hoc modo consecutus est, Onia Pontifice defuncto, filius ei Simon successit, Iustus cognominatus, quòd & Deum piè coleret, & ciues summa prosequerentur benevolentia. Quo mortuo, superstite vnico filio paruulo, frater eius Eleazarus, de quo nunc est mentio, Pontificatum assumpsit: cui Ptolemæus hoc modo scripsit. Rex[b] Ptolemæus Eleazaro Pontifici salutẽ. Multis Iudæis in regno meo degentibus, quos Persæ, dũ rerũ potirẽtur, captiuos eò pertraxerant pater meus eos in precio habuit, aliorũ opera in militiã vsus

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

a *Regia erga Iudæos liberalitas.*

b *Epistola Ptolemæi, in qua à Pontifice Eleazaro Bibliorũ petit interpretes.*

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

amplis stipendiis conductorum, aliis etiam castellorum custodia per Ægyptum assignata, vt essent terrori indigenis. Ego verò postquã principatum adeptus sum, cum in cæteros benignitate sum vsus, tum maximè in tuos ciues: quorum supra centum millia in libertatem vindicaui. restitutis de meo preciis eorum possessoribus, ex his per ætatem idoneos allegi in militiam nonnullos quorum fides id mereri videbatur, inter aulicos meos accensui, ratus nullũ gratius me Deo posse offerre donarium, pro ea prouidentia qua me dignatus est rebus præficere. Ergo vt & his & reliquis per totum orbẽ Iudæis gratum faciam, visum est mihi legem vestram in Græcam linguam vertere, & ità vestram in bibliothecam meam reponere. Bene igitur facies, si idoneorum delectu per tribus habito, ex vnaquaq. sex viros bonos iam seniores ad nos miseris, qui per ætatẽ legum periti possint præstare bonos interpretes. Spero enim, si hoc ex sententia successerit, maximam gloriam nos inde acquisituros. Mitto autem qui tecum de hac re agãt, Andræã præfectum satellitũ, & Aristæum, mihi charissimos: per quos et am primitias donariorum templi & victimarum misimus, talenta argenti centum. Rescribens autem quicquid volueris, facturus nobis rem gratissimam. Hac epistola accepta, Eleazarus rescripsit quàm potuit honorificentissimè. Pontifex [a] Eleazarus Regi Ptolemæo salutem. Si vales cum Regina Arsinoe communibúsque liberis, nostrã quoque res se habent optimè: acceptis tuis literis, gauisi sumus, plurimum ob egregiam tuam voluntatem: aduocatáq. concione eas legimus, testes pietatis, qua colis Deum maximũ: ostendimus etiam phialas quas misisti aureas viginti, argenteas triginta, & crateras quinque:

[a] *Responsio Eleazari ad Ptolem. literas.*

& men-

& mensam dedicandam, centúmq; illa talenta, quæ in victimas & alios templi vsus attulerunt Andreas & Aristęus, amici tui carissimi, viri boni ac docti, tuáque amicitia dignissimi, quare scito nos tibi gratificaturos, etiam si quid pręter ingenium nostrum facere oporteat. prouocati enim beneficiis in ciues nostros collatis nō debemus segnes esse ad referendam gratiam. Quāobrem continuò pro te, sororéque tua, & liberis & amicis, hostias obtulimus, & populus vota fecit pro felici rerum tuarum successu, & pro pacato regni tui statu: vtque hæc legis versio, tā felix tibi sit, quàm cupis maximè. Delegimus etiam senos per tribus presbyteros, quos ad te cum lege misimus, tuæ autem pietatis erit ac iustitiæ, vt transscripta lege ad nos eam tutò remittas vnà cum eius deportatoribus, benè vale. Hæc sunt quæ rescripsit Pontifex, superuacaneum autem visum est apponere 70. seniorum nomina, qui cum lege ab Eleazaro missi sunt, licet adscripta fuerint in epistola. donariorum [a] tamen, quæ Rex Deo misit, ornatú & magnificentiam, silentio prætereitę non possum, vt omnibus nota fiat eius Regis erga Deum pietas ac liberalitas. abundè enim sumptus suppeditans, & præsentia sua exstimulans artifices, opera eorum assiduè visendo, nullam eis segnitiæ aut negligentiæ relinquebat occasionem: quæ nunc recensebo singula, non quod historiæ contextus hoc admodum postulet, sed quod digna sit quæ prædicetur Regis Liberalitas: primúmque [b] mensam conabor describere. Cupiens enim longè maiorem facere, mandauit explorari eius, quæ tum Hierosolymis erat, magnitudinem, quāta esset, & an maior posset fieri: & comperta eius mensura quódque maior etiam esse posset: ait se eius vel quincuplam

Ann. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

a *Descriptio donorum à Ptolemæo Rege templo Hierosolymitano missorum.*

b *Mensa aurea.*

ab. mundi 3684. *Ante Christum nat.* 280.

magnitudinem redditurum, ni vererentur, ne per hoc ad quotidiana ministeria minus posthac esset vtilis. Cupere enim se ea donaria non solum ad ostentationem, sed ad vsum etiam esse accommoda: itaque volens declarare se non auri penuria vel parsimonia parem priori facere: quod non erat integrum addere magnitudini, id compensauit varietate ornatus & operis pulchritudine. Cum enim esset ingeniosus in contemplandis rerum naturis, & in excogitandis nouis & inusitatis operibus, pro sua sapientia præscribebat artificibus, exigens ne quid à præscriptis formulis discederent, ac primum constituto mensæ modo in longitudinem cubitorum duorum & semis, in latitudinem vnius, altitudine sesquicubitali, totũ opus ex auro facientes, loricam ei palmum latam circundederunt: cuius cymæ versariles sculpturã habebant, resticulatam indistincta imitatione per tria latera. cũ enim essent triangulæ, per singulos angulos eædem erant figurationes, vt conuersæ, non alia, sed eadem specie oculis occurrerent. loricę verò pars interior ad mensam vergens egregias sculpturas habebat: sed exterior eius facies longè pulchriores, videlicet, quòd hę totę essent conspicuæ, quin & cymæ illæ facilè & citò vertebantur, & quemuis è tribus angulis parì mensura oculis subiiciebant, resticulis autem illis sculptilibus insertæ erant gemmæ precioſę paribus interuallis distantes, fibulis aureis per foramina comprehensæ. exterior autem loricæ facies gemmis pulchris ouali specie distinguebatur. intercurrẽte densa scriptura virgarũ quæ per circuitum mensæ voluebantur. huic subiecta erat corona per circuitum, omne genus fructuum repręsentant, dependentibus racemis, & spicis emergentibus, & malis punicis insertis:

quæ

quæ omnia cõstabant è lapillis etiam colorem naturalium fructuum referentibus, & auro circumtotam mensam reuinctis. Sub hac corona rursum alia series ouorum priori similis cum virgatis peræquè sculpturis visebatur: vt ex vtraque parte spectaretur eadem operum varietas ac elegantia, etiam in lorica & cymarum ordine, ac ne inuerisis quidem mensę lateribus vlla sentiretur diuersitas, sed idem artificium vsque imos pedes pertenderet. subdita enim laminæ aureæ quatuor digitos lata per transuersam mẽsæ latitudinem, in eam pedes eius inseruerunt, quos fibulis ac clausuris astrinxerunt mensæ iuxta loricam, vt his insistens quaqua verteretur, eandem speciem ostenderet. In mensa autem sculptus erat Męander, magni precij gemmis per medium tanquã stellis variegatus, carbunculo & smaragdo suauissimè radiantibus, aliisque generibus quę vbique grata sunt propter precium. Præter Mæandrum verò resticulati quidam nexus circumquaque discurrebãt, Rhombo circa medium similes, in quo crystallus & succinum per interstitia paria cõiunctim cum magna gratia spectabantur. pedum autem capitella liliorum similitudinem referebant, foliis sub mensa se reflectentibus, cum germen alioquin rectum videretur. basis autem facta erat è carbunculo palmum lata crepidinis specie, quà verò pedes innitebantur octo digitorum latitudine: erãntque sculpti singuli pedes opere subtilissimo, hederis & palmitibus vuã cum racemis per eos discurrentibus, indiscrete verorum similitudine. tãta enim erat artis subtilitas, vt perflante vento agitata, naturæ non artis opus viderentur. constabátque totum opus trimembri compositione, sed tanto artificio, vt commissuræ nec oculis nec cogitatione depre-

Ann. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

hendi possent. crassitudo autem mensæ erat semicubitalis. Tanta fuit in hoc dono Regis magnificentia, opulentia materiæ, artis pulchritudo ac varietas ad naturæ imitationem expressa: quandoquidem hoc erat eius studium, vt si non magnitudine hæc priorem illam mensam superaret, certè nouitate commenti & ornamentorum splendore magis esset cõspicienda. Crateræ [a] autem aureæ fuerunt duæ, squamatæ, à basi vsque præcinctura, spiras habentes variis gemmis distinctas: deinde Mæandrum cubitali altitudine ex omnigenis gemmis compositum: & super eum virgatam sculpturam, & deinceps vsque labrum plexile quiddam reti simile, crebra Rhomborum specie interueniente. addebant gratiam, insertæ gemmeæ scutulæ, quatuor digitorum amplitudine. Labrum verò crateris in orbem ornatum erat liliis & floribus, atque implexis inter se palmitibus vuas ferentibus. & ornatus quidem vtriusq; erat hic. amplitudo verò quę amphoram caperet. argenteæ [b] verò quæuis specula splendore vincebant. certius etiam reddentes inspectantium effigies. His [c] addidit Rex triginta phialas, in quibus quicquid spatij gemmis erat vacuum, frondibus hederæ & pampinis sculptilibus adumbrabatur. atque hæc omnia non solùm artificum ingeniis ornabantur vsque ad miraculum, sed quadam etiam Regis circa hæc ambitione diligentius accurabantur: qui non satis putans, quòd sine parsimonia sumptus præberet, relictis etiam seriis negociis sæpè adibat officinas & inuisebat artificum opera, id quod magis etiã accendebat eorum diligentiam. videntes enim quòd cordi sit ei hoc negocium, maiore attentione versabantur in opere. atq; [d] hæc sunt donaria ab hoc Rege ad Hierosolymitanum

a *Craterę aureæ duæ.*

b *Craterę argenteæ.*

c *Triginta phialæ.*

d *Ptolemæi sumptus & diligentia in templi donationem collata.*

eanum templum transmissa. Quibus consecratis Pontifex Eleazarus, & honorificè tractatis qui attulerant, non sine muneribus ad Regem eos remisit. Hi postquam Alexandriam sunt reuersi, Rex [a] cognito eorum simul & septuaginta seniorum aduentu, cõfestim legatos Andream & Aristæum accíuit: ab eísque & epistolam Pontificis recepit, & multa præterea scíscitando didicit. Et cùm vehementer cuperet congredi cum septuaginta senioribus qui Hierosolymis ad interpretandam legem venerant, quicunque priuatorum negociorum causa expetebant eius colloquium, præter morem suum dimitti iussit. hos enim quinto quoq; die solebat admittere, sicut legatos semel in mense. tunc verò illis dimissis ab Eleazaro missos expectabat. vt verò senes illi venerunt cum muneribus à Põtifice missis, & cum membranis quæ legem aureis literis inscriptam continebant. primum de libris eos rogauit. vt verò ex inuolucris deprõptos obtulerunt, multùm diúque miratus membranæ subtilitatem, & commissuras quæ ita latebant vt visu discerni non possent, gratias se illis habere dixit qui venerint, & maiores etiá ei qui miserit, sed longè maximas Deo cuius leges attulerint. cúmque seniores eorúmque comites vno ore omnia fausta Regi acclamassent, præ nimia lætitia lachrymas non continuit, quæ quidem mœroris insignia etiam magnum gaudium consequi natura voluit. iussíisque libros accipere, quorum hoc erat officium, tum demum viros salutauit, præfatus æquum fuisse, vt prius de eare, propter quam acciti fuerant percontatus, deinde illos quoq; compellaret. diem quidem aduentus eorum eam gratum sibi confessus est, vt quoad viueret per singulos annos redeuntem eius memoriam

An. mundi 3684. *Ante Christum nat.* 280.

a *Interpretes 70. Alexandriam venientes, honorificè excipiũtur.*

Ann. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

colete se velle promitteret. fortè enim eadem erat qua Antigonum nauali prælio vicerat. voluitque vt conuiuæ sibi essent, & diuersoria mandauit eis assignari subipsa arce pulcherrima. Nicanor autem qui excipiendis hospitibus præerat, Dorotheum eos curare solitum iussit parare cuique ad victum pertinentia. Sic enim Rex disposuerat, vt ex eis ciuitatibus quæ in ratione victus aliquid peculiare habent venientibus, more ipsorum omnia paratentur: vt tractati more consueto suauius viuerent, & nulla in hoc nouitate offenderentur, quod honoris his quoque exhibitum est, Dorotheo hac cura commissa, quòd is callebat morem quo solerent viuere. quamobrem omnia per se administrauit quæ ad illos accipiendos facerent. Ac [a] primũ duos accubitus strauit Rege ita iubente, qui volebat dimidiam eorum partem ad dextram suam discumbere, reliquam verò post ipsum ordine, nihil omittens ad honorem eorum pertinens. postquam autem discubitum est, iussit Dorotheum illis ministrare, sicut solet hospitibus ad se à Iudæa venientibus. quapropter pręconibus & sacrificulis aliísque id genus quorum est à suis precatiunculis auspicari conuiuium locus hic non fuit: sed vnum ex conuiuarum numero Sacerdotem Elisæum nomine precatione mensam consecrare ipse Rex iussit: qui stans in medio precatus est omnia fausta Regi simul atq; subditis: applausũmq; & acclamatum est ab omnibus libenti ac hilari animo, quo facto fruebantur appositis. cúmque Rex siluisset quantũ satis visum est cœpit philosophari, proponens singulis quæstionem aliquam de natura subtili disquisitione dignam. illis verò diserte ad quidlibet respondentibus, delectatus eorum cõsuetudine per duodecim dies instau-

a *Conuiuiũ Iudæorum apud Ptolemæum, & eorundem ante cibum preces.*

rauit

uauit conuiuium. Si quis autem cupit cognoscere quæstiones agitatas in eo conuiuio, legat Aristæi librum quem hoc argumento conscripsit. Quos sermones cum non solum Rex admiratus esset, sed Menedemus eius philosophus fateretur omnia gubernare prouidentia, eóque facilius tueri hanc sententiam, finis est huic quæstioni impositus. Rex verò iam tum se vberem ex eorũ aduentu fructum percepisse fassus est, per quos didicisset quomodo regnum administrare oporteat: iussitque datis prius in singulos ternis talentis deduci eos in diuersoriũ. Quarto deinde die Demetrius assumptis eis transiuit aggerem illum septem stadiorum & pontẽ qui insulam continenti adiungit: & progressus ad septentrionale littus, assignauit eis ibi domum remotam à strepitu, & contemplationi rerum idoneam: rogauítque, vt quandoquidem ad opus iam ita instructi sint, vt nihil desiderent amplius, ordiantur interpretationem feliciter. illi verò non parcentes labori quàm potẽrant accuratissimè interpretabantur, vsque horam nonam assidentes operi: reliquum deinde temporis curando corpori dabant, præter aliã copiam etiam de Regi paratis cibis partes afferente Dorotheo, ita vt mandatum ei fuerat. mane autem Regiam ingressi, salutato Rege in eundem locum ad institutum negocium se referebant: quod marinis aquis ablutis manibus prius mundati aggrediebantur. Versione autem legis intra septuaginta duos dies absoluta. Demetrius aduocatis omnibus Iudæis in locum vbi versa fuerat, præsentibus etiam interpretibus, perlegit codicem. concio verò & seniorum interpretationem approbauit, & Demetrium ipsum collaudauit, cuius suggestionis occasione maxima bona percepisset: rogauítque vt etiam

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

a Translatio Bibliorum in Græcam linguam.

Ann. mundi 3684. *Ante Christum nat.* 280.

optimatibus eorum copia legendi fieret. Deinde & Sacerdos & seniores interpretum & magistratus populi postulauerunt, quandoquidem feliciter absoluta esset hæc interpretatio, vt rata permaneat, nihilq; ex ea mutari liceat. quę sententia, cùm omnibus placuisset, iusserunt vt prius, si quis aliquid deprehenderet; vel superesse legi vel deesse, diligentius inspectum & indicatum corrigeret, quando consultum esset, vt res semel approbata rata esset in perpetuum. Quamobrem Rex multum gauisus est, videns hanc quoq; suam voluntatem in publicum cessisse commodum: sed maiorem etiam percepit voluptatem dum sibi lex legeretur, nõ sine admiratione legislatoris sapientiæ: cœpítq; de ea re conferre cum Demetrio, rogans quî factum sit, vt tam admirandarum legum, nec historicus vllus, nec Poeta mentionem fecerit. Tum Demetrius respondit, neminem [a] ausum eam attingere quam constaret diuinam esse, & omni veneratione digniſſimam: & punitos esse quosdam à cœlesti numine, qui illam temerè attrectare non sint veriti: Theopompum enim volentem inde quędam suis scriptis inserere, mente motum fuisse diebus xxx. & per interualla insaniæ precibus Deum placasse, facilè coniicientem quæ morbi causa fuerit, atq; etiam in somnis admonitum hæc ideo pati, quòd fuisset circa res diuinas curiosior, eáq; voluisset proferre profanis hominibus. quare cum à cœpto destitisset, sanam mentem ei fuisse redditam. Theodectæ etiam Poetæ, cum in quadam tragœdia vellet aliquid è sacris libris admiscere, oculos glaucomate suffusos caligasse: & cum erratum agnouisset, exorato Deo redditam ei esse. acceptos deinde à Demetrio libros Rex cum adorasset, asseruari iussit diligenter, vt incorrup-

[a] *Vltio diuina in Ethnicos sacra Biblia tractantes.*

corrupti manerent: rogauitque interpretes vt crebro è Iudea venientes ipsum inuiserent. id enim eis non minus commodum fore quàm honorificũ Nunc enim æquũ esse vt remittatur: sed si vltrò ad eum venerint, cõsecuturos quicquid vel ipsorum sapientia dignum sit, vel regia munificentia. Tunc[a] quoq; remissi sunt donati ternis vestibus optimis, & binis auri talentis, singulísque vnius talenti calicibus, & toris discubitoriis. præterea Pontifici per eosdem misit decem lectos cum argenteis pedibus cum competenti apparatu, & calicem talentorum triginta: ad hæc decem vestes purpureas, & coronam insignem, & telas byssinas centum, præterea phialas & trullas & libatoria, & crateras duas Deo iudicandas. rogauitq; eum per literas, vt, si quis ex his viris vellet ad ipsum venire, permitteret, quandoquidem plurimi faceret cũ doctis consuetudinem, & diuitias libenter in eiusmodi insumeret. Atque hæc sunt in Iudæorum honorem à Philadelpho exhibita.

An. mundi 3684. Ante Christum nat. 280.

a *Dona interpretibus dimissis data, & Eleazaro missa.*

Quomodo honor à Regibus Asiæ Iudæorum genti habitus, & in ciuitatibus ab illis conditis, ius ciuium ei concessum fuerit.

CAP. III.

SEd & ab Asiæ Regibus honorati sunt, propter nauatam in militia bonam ac fidelem operam. Namque[b] Seleucus cognomento Nicanor in conditis à se per Asiam & inferiorẽ Syriam vrbibus, in ipsa deniq; metropoli Antiochia, ius ciuitatis eis dedit, voluitq; pari ibi cum Macedonibus ac Græcis cõditione degere, quo iure nunc quoq; viuunt inter eos homines. Argumento est, quia Iudæis externo oleo nolentibus vti, certa pecunia pro eo à Gymnasiarchis

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

b *Immunitates Iudæis à Seleuco Nicanore Syriæ Rege concessæ.*

An. mundi 3684. *Ante Christum nat.* 280.

pendatur: quem morem cum Antiochensis populus proximo bello abrogare vellet, non permisit Mutianus qui tum Syriæ prouinciæ præerat. Deinde [a] imperante Vespasiano & Tito eius filio, Alexandrini & Antiochēses rogantes adimi Iudęis ius ciuium, impetrare id non potuerunt, manifesto Romanorum æquitatis & magnanimitatis indicio, sed præcipuè ipsorū principum: qui cum eo bello multos labores pertulissent, & infensi essent pertinaciter rebellantibus, nihil tamen de iure ipsorum diminutū voluerunt: idque nec ita propriæ nec duobus maximis populi, contra eos licere passi sunt, maiorem rationem habentes veterum gentis meritorum quàm præsentis offensionis, aut gratiæ quā hoc facto apud hos populos inire poterant: dicentes eos qui contra rem Romanam arma tulerant iam satis suppliciorum exsoluisse: eos verò qui nihil peccallent non esse æquū spoliari suis priuilegiis & iuribus. Marcum [b] quoq; Agrippam similiter affectum erga Iudæos fuisse proditur. Ionibus enim contra hos seditiosè commotis, & rogantibus Agrippam, vt ciuitatis quā eis dederat Antiochus Seleuci nepos, quē Græci Deum cognominant, soli essent participes: & postulantibus vt siquidem eiusdem generis haberi velint Iudæi, eosdem quoque Deos colerent: cum res ad iudicū cognitionem deuenisset vicerunt causam Iudæi: obtinuerūntq; vt sibi liceret suis moribus viuere, patrocinio Nicolai Damasceni adiuti: Agrippa enim pronunciauit: nihil sibi licere innouare circa hoc negociū. quæ si quis volet exactius cognoscere, legat historiarum Nicolai libros tertium & quartū supra centesimum vigesimum. Sed Agrippæ sententiam mirari non debemus: neque enim tum gens nostra cum Romanis bellum gesserat Vespasiani

a Iudæis ius ciuitatis Antiochiæ, Iudæis conseruatū.

b Marcus Agrippa.

ſpaſiani verò & Titi magnanimitatem meritò miretur, qui poſt tãta belli certamina nihil immoderatè in nos ſtatuerunt. Nunc vnde digreſſus ſum reuertar. Antiocho [a] Magno in Aſia regnante in continua vexatione tam Iudæa fuit quàm Cœleſyria: quòd eo bellum gerente cum Philopatore Ptolemæo, huiuſque filio qui Epiphanes cognominatus eſt, ſiue vinceret, ſiue vinceretur, malè mulctarentur, nõ aliter quàm nauis fluctibus vtrinq; oppugnata, inter proſperã & aduerſam Antiochi fortunam iactatæ. Tandẽ [b] victor Antiochus Iudæam ſuæ ditioni adiecit. Defuncto [c] verò Philopatore filius eius magnũ exercitum duce Scopa miſit in Cœleſyriam: qui & multas eius vrbes & noſtrã gentem vi in poteſtatem eius retraxit. Aliquanto autem poſt Antiochus ad fontes Iordanis cum Scopa prælio congreſſus fit ſuperior: cúmque recepiſſet occupatas à Scopa vrbes Cœleſyrię ſimul & Samariæ, Iudęi quoq; vltrò deditionem fecerunt, receptúmque intra mœnia eius exercitum & elephãtos liberaliter aluerunt: & oppugnantibus præſidium in arce à Scopa relictũ impigrè auxilium tulerunt. Quamobrem Antiochus equũ ducens aliquam Iudæis pro ſtudio ſuarum partium referre gratiam, ſcripſit ad amicos ſuos & duces literas, teſtes beneficiorum quæ in ipſum contulerant. in quibus etiam ſignificabat quomodo remunerari eos decreuerit. earum exẽplar ſubiiciam, citato prius Polybij Megalopolitæ teſtimonio, ex libro hiſtoriarum eius ſexto decimo. Scopas, [d] inquit, copiarum Ptolemęi dux ad mediterranea verſo impetu per hyemem Iudæorum gentem ſubegit, ac paulo poſt in eodẽ libro narrat, quomodo victo Scopa Antiochus Batanæam, Samariam, Gadara, & Abila

An. mundi 3684. *Ante Chriſtum natum* 280.

a *Antiochus Magnus rex Aſiæ & Syriæ Iudæos vexat.*

b *Ptolemæus Epiphanes Rex Ægypti in Syria Reges mouet.*

c *Polybij Megalopolitæ de Scopæ copiarum Ptolemæi ducis.*

d *Antiochi ad Ptolemæũ de Iudæorum libertate epiſtola.*

Ann. mundi 3760. Ante Chri. nam nat. 204.

tecepit: móxq; Iudæi qui Hierosolyma & celebre eius loci templũ accolunt, ad eum defecerunt: de quo cum multa essent dicenda, ait se id in aliud tempus differre, & hęc quidẽ Polybius, nos autem narrationem continuabimus, inserta hic prius Antiochi epistola. Rex Antiochus Ptolemæo salutẽ. Quoniã Iudæi mox vt regionem eorum sumus ingressi, studium erga nos suum declarauerunt, & in vrbem suam venientes splendidè exceperũt senatu obuiã progresso, exercituíque nostro & elephantis copioſè victum præbuerunt, & cum eo simul præsidium Ægyptiorum in arce expugnauerunt: visum est nobis gratiam aliquam eis reponere, & vrbem eorum refouere variis calamitatibus affectã, & in pristinam frequentiam restituere, reuocatis in eam, qui nunc dispersi sunt, habitatoribus. ac primum decreuimus pietatis ergò præberi eis in precium pecudũ mactandarũ, vini, olei, thuris, argenteorum viginti millia, & ad similã secundum prouincialem legem tritici medimnos mille quadringentos sexaginta, & salis medimnos trecentos septuaginta quinque, voléque vt hæc eis præbeantur ita vt mandaui: & quod deest templo absoluatur, siue porticus siue quid aliud ędificare opus fuerit: lignorũ autẽ materies comportetur tàm ex ipsa Iudæa, quàm ex aliis gentibus & ex Libano, immunis à vectigalibus: quę immunitas & aliis rebus conceditur ad apparatum atque ornatum templi pertinentibus. Permittitur etiam eis vt omnes viuant iuxta leges patrias: & remittitur senatoribus, sacerdotibus, scribis templi atque cantoribus tributum quod penditur pro capite, & aurum coronariũ, & si quod est tributũ aliud. Et vt eò citius vrbs frequentetur habitatoribus, concedo omnibus qui nunc eam habitant, quíve ante hyperbere-

tarum

tæum mensem eò se habitatũ contulerint, immunitatem omnium tributorum vsq; in triennium, remittimúsq; eis in posterum tertiã partem tributorum, in præteritorum damnorum cõpensationẽ. Et quotquot ex vrbe abrepti seruiunt, & ipsos & natos eorum volumus esse liberos, ac bona quoq; eis restitui iubemus. Vale. Nec cõtentus hanc epistolam scripsisse, edictum etiam in honorẽ templi per totum suum regnũ proposuit tale: Nemini [a] alienigenę liceat intra septa templi ingredi cõtra voluntatẽ Iudæorũ, sed solis hoc facere fas sit, qui iuxta præscriptũ legis patriæ purificati prius fuerint. Nemo etiã in vrbem carnes equinas aut mulinas inferat, nec asini siue feri siue domestici, nec pătherę, aut vulpis, aut leporis, aut cuiusuis omninò ex his animalibus, quæ Iudæis vetitum est attingere. ac neq; pelles eorũ inferre liceat, aut aliquid ex his in vrbe alere: sed tantum solitas more maiorum mactare victimas, quibus Deus litari sibi vult. qui verò aliquid contra edictum hoc fecerit, trium millium drachmarũ argenti mulctam luat sacerdotibus. Idem Rex amplum pietatis ac fidei nobis præbuit testimoniũ, quo tempore quosdam per Phrygiam ac Lydiã nouis rebus studere comperit. Zeuxidem enim amicum præcipuum, in superioribus satrapis ductantem exercitum, iussit quosdã è nostratibus apud Babylonem degentibus in Phrygiã mittere, scribens in hunc modum. Rex [b] Antiochus Zeuxidi patri salutẽ. Si vales, benè est, ego quoque valeo. Quia quosdã in Phrygia ac Lydia res nouas moliri audio, videtur hoc negotium curã meam deposcere. Quapropter consultis de hac re amicis, placuit mihi, ex his Iudæis qui Babyloniam ac Mesopotamiã incolunt duo millia familiarum cum tota suppellectili eò traducere.

An. mundi 3760. Ante Christum nat. 204.

a *Antiochi Magni in honorem templi edictum.*

b *Antiochi ad Zeuxidẽ epistola, in qua honorificã Iudæorum mentionem facit.*

Ann. mundi 3764. Ante Christum natum 200.

& locis opportunis per præsidia disponere. Persuasum enim habeo illos fore nostrarum rerum custodes beneuolos: tum quia cœleste numen piè colunt, tum quia fides eorum & promptum obsequium etiam maiorum nostrorum cõprobatur testimoniis. Volo igitur vt eos, licet difficilè videatur, traducas, pollicitus libertatem viuendi propriis legibus. perductis deinde ad iam dicta loca, tum ad ædificãdas domos assignabis areas, tum agros ad colendum aruis & vinetis idoneos: immunitatémque dabis in decennium, ne quid pendere cogantur exannuis terræ prouentibus. & donec ipsorum agri fruges protulerint, demensum frumentum accipiant in seruorum alimoniam: ac reliquis quoque tribuatur quantum satis est, vt benignè à nobis habiti alacriores sint in nostris negotiis. Cura autem ne quis molestus sit ei populo. Vale. Atque hactenus de Antiochi magni erga Iudæos beneuolentia dixisse sufficiat. Post [a] hæc amicitia Ptolemæo cõiunctus est & fœdere, data in matrimoniũ Cleopatra filia, & cõcessa doris nomine Cœlesyria, vnà cum Phœnice, Iudæáque & Samaria: diuisísque inter vtrunque Regem vectigalibus, optimates suę quisq; patriæ exactionem eorum redimebant, & collecta quę imperata essent pecunia, conferebant eam in regium ærariũ. Per [b] ea tempora Samaritæ rebus secundis elati sæpè Iudæos infestabant agros vastando, & abducendo in captiuitatem homines, maximè sub Onia Põtifice. Post obitum enim Eleazari Manasses eius patruus Pontificatum assumpsit, quo defuncto Onias successit in sacerdotium, Simonis iusti filius, quem Simonem Eleazari fratrẽ fuisse diximus. Is Onias pusillanimis erat & auarus: quę causa fuit vt tributum, quod pro populo maiores eius de suo solebant Regi pendere, talenta

[a] *Antiochus & Ptolemæus amicitiam & fœdus faciunt.*

[b] *Samaritæ Iudæos infestant.*

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

talenta argenti viginti non soluendo, ad iram cõmouerit Ptolemæũ Euergetem patrem Philopatoris. Qui [a] misso Hierosolyma legato incusabat Oniam, quòd tributum nõn redderet: minabatúrque ni faceret regionem eius militibus suis se diuisurum, & nouas colonias eò deducturũ. quod audientes Iudæi perterriti sunt, licet Onias perfricta fronte hæc contemneret, nihil curans præter pecuniam.

Anno mundi 3770. Ante Christum nat. 194.

a *Onias Pontifex Ægypti, Regem nõ soluendo tributum, ad iram commouet.*

Iosephus Tobiæ filius imminentem Iudæis calamitatem depellit, amicus Ptolemæo Regi factus.

CAP. IIII.

IOsephus [b] autem quidam ætate iuuenis, sed honestate, prudentia, iustitia inter Hierosolymitas celebris, Tobia patre natus è sorore Oniæ Põtificis cum indicio matris cognouisset de aduentu legati, fortè enim in Phichola natali vico aberat, veniens in vrbem, inuectus est in Oniam, qui non curaret securitatem publicã., sed modò pecuniis parcat, coniiceret in periculum populum à quo & Reipublicæ administrationẽ & Pontificalem honorẽ acceperat. Quòd si tanto amore pecuniæ teneretur, vt propter eam sustineat, & patriam & ciues in discrimen adduci, iret saltem ad Regem, & precibus obtineret ab eo vel totam vel partem aliquam eius pecuniæ. Onia verò dicente neque principatũ se morari, & Pontificatum etiam, modò liceat, libenter se depositurum: neque iturum ad Regem, quum nihil curet hoc negotiũ: rogauit Iosephus num ipsi permitteret legationem publicam suscipere. Quo annuente ascendit in tẽplũ & aduocata cõcione, hortatus est eos, ne terreãtur Oniæ sui auunculi negligentia, sed missa

b *Taxatio Pontificis ob offensum ab eo Regem.*

Ann. mundi 3770. Ante Christum nat. 194.

mœstitia, meliorem securitatis spem concipe-
rent. Seipsum enim iturum legatum ad Regem,
& causam eorum bona fide acturum, persuasu-
rúmq; ei quòd irascatur immeritò. Quibus au-
ditis plebs gratias egit iuueni. Ipse [a] verò egres-
sus ex templo legatã regiũ excepit hospitio, &
donatum preciosis muneribus, latéq; per ali-
quot dies acceptum, præmisit ad Regem, dicens
se quoque mox secuturum. Iam enim magis e-
tiam quàm antè accensus erat ad eã profectio-
nem, quia legatus hortatus fuerat, vt in Ægyptũ
veniret, operámque suã obtulerat: effecturum e-
nim se, vt quicquid opus haberet, à Rege impe-
traret facilè. Vehementer enim captus est libe-
ralibus honesti simi iuuenis moribus. Cęterùm
reuersus in Ægyptum, denarrauit Regi Oniæ in-
gratitudinem, multum interim prædicata Iose-
phi bonitate, quem breui venturũ aiebat, & pa-
trocinaturum populo, cuius curã propter Pon-
tificis segnitiẽ susceperit. Tantis deniq; iuuenẽ
assiduè ornabat laudibus, vt & Rex & Regina
Cleopatra erga absentem, adhuc affecti essent
optimè. At [b] Iosephus missis in Samariam qui ab
amicis pecuniam mutuò sumerent, satis iam in-
structus ad profectionẽ iumentis, vestibus & po-
culis, impensis in hæc viginti drachmarum mil-
libus, peruenit Alexandriã. Forte fortuna ita ac-
cidit, vt illo ipso tempore ad Regem venirent
omnes Syriæ ac Phœnices vrbium Principes ad
emenda vectigalia, quæ singulis annis Rex vẽ-
debat oppidanorum potentioribus. hi videntes
Iosephũ in itinere, deridebant eius tenuitatem
& inopiam qui cùm apud Alexandriã audisset
Memphi Ptolemæum esse, profectus est illi obu-
iam. Sedente autẽ Rege in curru vnà cum Re-
gina & Athenione amico (is erat qui legatus
Hierosolymis hospitio Iosephi vsus fuerat,) cõ-
spicatus

a *Legatus regium honorificè exceptus, Iosephi liberalitatẽ apud suos prædicat.*

b *Iosephus Ptolemæo obuiam profectus, honorificè excipitur.*

ſpicatus eum Athenio mox Regi notum reddidit. dicens hunc illum eſſe iuuenem, cuius bonitatem ac liberalitatem Hieroſolymis reuerſus tantopere prædicauerat. Tum Ptolemæus & prior eum ſalutauit, & cum eum inſſit conſcēdere. quo facto Oniam accuſare cœpit: At Ioſephus, Dandi eſt, inquit, ſenectuti venia. Scis enim quòd ſenes & pueri eundem habent animum. Nos autē iuuenes officio noſtro non deerimus, vt nihil de nobis meritò poſſis cōqueri. Ex hoc primo colloquio Rex deguſtata iuuenis ciuilitate, adeò cœpit eum amare, vt iuberet eū diuerſari in regia, & quotidie ſuæ mēnſæ adhiberet, quòd cùm primates Syrorum viderēt apud Alexandriam, indignè ferebant. Cúmque [a] dies auctionis veniſſet qua addicenda erant vectigalia, licitabantur ea nobiles ſuæ quiſque patriæ: & cùm octo millia talentorum colligerentur è vectigalibus Cœleſyriæ Phœnicéſq. & Iudææ ac Samariæ, accedens Ioſephus culpabat illos licitatores, tanquā de compoſito, tam paruum Regi precium promitterēt. Se enim paratum duplum numerare, relictis Regi damnatorum confiſcationibus, quæ prius publicanis ſolebant accedere. Rege verò libenter hæc audiēte, & vt amplificatori reditūm ſuorum additurum ſe promittente. rogante tamen ecquos fideiuſſores haberet, feſtiuè reſpondit daturum ſe homines probos & honeſtos, quibus nō grauaretur credere. Quos vt proferret poſtulatus: Te, inquit, Rex dabo, tuámque coniugē, vt alter alteri pro me fideiubeat. Tum Rex arridens permiſit eum abſque fideiuſſione habere vectigalia: id quod valde moleſtum fuit his qui poſthabiti fuerant, non ſine pudore in patriam reuertentibus. Ioſephus autem acceptis à Rege duobus militū millibus, quos ideo petierat, vt

An. mundi 3770. *Ante Chriſtum nat.* 194.

[a] *Vectigalia Cœleſyriæ Ioſepho addicuntur.*

An. mundi 3770. *Ante Christum nat.* 194.

posset contumaces in vrbibus vi cogere, & mutuatus Alexandriæ ab amicis regiis quingenta talenta, profectus est in Syriam. Et cùm venisset Ascalonem, tributúmque à ciuibus exigeret, & non solùm nihil acciperet, sed conuitiis etiam appeteretur: comprehensos circiter viginti eorũ primates affecit supplicio: & redactis ex eorum facultatibus mille talentis Regi eam pecuniam transmisit, indicans quidnam egerit. Ptolemæus autem miratus eius prudentiam, & approbato quod egerat, permisit ei quicquid vellet facere. Hoc [a] audito Syri exẽplo recenti castigatæ in Ascalonitis inobediẽtiæ territi, patẽtibus portis Iosephum excipientes tributa soluebant. Cúmque etiam Scythopolitæ per cõtumaciam detrectarent imperata more solito tributa dependere, horum quoque necatis primatibus facultates damnatorum ad Regem misit: cõparatísque multis pecuniis, & multa lucratus ex redemptione vectigalium, his opibus ad cõstabiliendam præsentem potentiã vsus est, prudenter existimans optimũ esse iam partam felicitatem tueri ex ipsius reditibus, multa [b] nanque munera Regi atque Reginæ in manũ mittebat, multa etiã horũ amicis & omnibus in aula potentibus, benenolentiam eorum hoc pacto sibi conciliãs. Vsus est autẽ ea prosperitate per annos xxii. ex vna vxore procreatis septem filiis. suscepto [c] etiã ex vno fratris Solymi filia, nomine Hyrcano, quã hac occasione duxit cõiugem. Cùm aliquando venisset Alexandriam cum fratre, ducente secum filiam nubilem, vt eam ibi alicui nobili Iudæo nuptum traderet: cœnans cum Rege, ingressam in conuiuium formosam saltatriculã adamauit, solíque fratri hoc indicauit, rogans vt quandoquidem lege vetaretur, habere rem cum fœmina alienigena, sub seruiret ei,

a *Ascalonita & Scythopolita ob tributum non solutum puniti.*

b *Iosephi diuitiæ & liberi.*

c *Hyrcani ortus & indoles.*

ret ei, vt clam ea potiri posset. Frater verò libenter operam suam pollicitus, ornatam filiam suam noctu ad eum abduxit & in lectum eius collocauit, atque ita parum sobrius, per errorem cum fratris filia congressus est: & cùm hoc sæpius feciſſet, magis etiam in amorem accensus, conquestus apud fratrem, quod periculum esset ne non posset excutere amorem saltatricis culæ, quam fortè Rex nollet ei cedere. Tum Solymius ait non opus esse vt hac de re sit anxius, licere enim ei frui amata muliere, atque etiã vxorem eam ducere: fasius quod maluerit filiæ fieri iniuriam, quàm fratrem tale dedecus in se admittere. Ioſephus collaudata tam fraterna beneuolentia, vxorem duxit eius filiam, ex eãque genuit quem diximus Hyrcanum filium. Is cùm annos natus tredecim adolescens adhuc generosam & prudentem præ se ferret indolẽ, fratrum in se concitauit odia. quòd eos in omnibus videretur antecellere. Ioſephus enim volens cognoscere quisnam ex his ad virtutem esset idoneus maximè, vnumquemque misit ad eos qui tum professione disciplinarum erant celebres: illi verò propter segnitiem & laborum impatientiã indocti domum reuersi sunt. Deinde minimum natu Hyrcanum cum trecentis iugis boum misit itinere septem dierum in solitudinem, vt illic sementem faceret. sed prius subtractis clàm loris quibus arator boues ad iugum solet astringere. Quò postquam peruentũ est, cùm non haberet lora, contempto bubulcorum consilio, suadentiũ aliquem ad patrẽ mittere qui adferret, nolénsque interim expectando eorum reditum tempus perdere, commentus est quiddam veterano duce magis dignum quàm id ætatis homine. Mactatis enim decẽ iugis carnes quidem in operarios distribuit. sectis

An. mundi 3770. Ante Chri. nat. 194.

Ann. mundi 3770. Ante Christum natum 194.

autem tergoribus, & lorís inde factis, iuga hoc modo bobus aptauit: & hoc modo arata terra quã pater proscindi iusserat, sementéque facta, domum rediit. Pater autẽ reuersum exosculatus ob prudentiam & acumen ingenij, & quod excogitata auderet aggredi. vt solùm germanũ filium, magis etiam posthac amauit, indignè ferentibus reliquis fratribus. Interea venit quidã nuncians quòd Regi Ptolemæo natus sit filius: versíque omnes Syriæ magnates cum subditis ad lætitiam, natalem pueri celebrabãt, ac deinde Alexandriam gratulatum sunt profecti magnõ apparatu, Iosepho ob ætatẽ iam grauãtem domi manere coacto. pertentauit tamẽ filiorum animos, nũ quis ex his vellet eam profectionẽ suscipere: & recusantibus cæteris, quòd se negarent scire mores aulicos, quomodo versandum sit cum Regibus, suadentibúsque vt Hyrcanum fratrem mitteret; libenter hoc audito statim eum aduocat: rogátque ecquid liberet, aut idoneum se putaret: qui ad Regem salutatum accederet, qui cùm promptè eam profectionem susciperet, & modica pecunia sibi opus fore, diceret: velle enim se frugaliter viuere, vt decem drachmarum millia sufficiant, admodum lætatus est filij prudentia. Deinde puer cùm aliquãdiu siluisset, iussit patri ne domo quicquam munerum Regi mitteret: sed vt ad procuratorem suum Alexandrinum scriberet, vt pecuniam ipsi præberet ad emẽdum Regi id quod inueniret pulchertimũ & pretiosissimũ. Ille verò ratus decem fortasse talenta impensurum in munera, & cõprobato filij consilio, scripsit procuratori Arioni, qui omnem ipsius pecuniam tractabat Alexandriæ, talentorum circiter tria millia. Iosephus enim pecunias in Syria collectas, solebat eò mittere, & quoties præstitutum tempus

a *Iosephus Hyrcanum filium ad Ptolemaum Regem misit.*

tempus veniret tributa Regi adnumerandi, Arionem hoc iubebat facere. Ad hunc igitur acceptis à patre literis, Alexandriam proficiscitur: móxque [a] fratres ad omnes regios amicos scripserunt, vt eum aliquo modo perderent. Vt verò exacto itinere, Arioni epistolam reddidit, rogatus quotnam talenta vellet accipere, putabat enim decem petiturum aut non multò amplius: vt respondit mille sibi opus esse, iustus procurator, obiurgauit eum acriter, quòd vellet ea per luxũ perdere; monebátque vt sequeretur exemplum patris, qui eam pecuniam laboribus & temperantia parauerat. Se enim non plus quàm decem præbiturum: & ea non in aliũ vsum quàm vt mercaretur Regi munera. Ibi puer iratus Arionem coniecit in vincula. Procuratoris autem vxore Reginæ hoc renunciante & rogante vt puerum compesceret: gratiosus enim apud Cleopatram Arion fuerat: ex Regina hoc Rex didicit. ac mox per quendam missum ad Hyrcanum mirari se nunciat: cur se à patre missus, non modò in conspectum non venerit. sed procuratorem etiam patris sui vinxerit. iubebátq; vt veniret, ac causam eius facti diceret. Ille [b] contrà Regi nunciari jubet, legẽ esse Iudæis ne quis gustaret de sacrificio: priusquam adito tẽplo mactasset victimas: eáque ratione nec ipsum hactenus Regẽ salutasse, expectantem dona quæ offerret Regi de patẽte suo bene merito. Seruum autem iure se punisse, qui mandata eius contemneret. Nihil enim differre inter maiorem & minorem dominum. Nisi enim tales dent pœnas meritas, expectandum mox ipsi Regi vt contemnatur à subditis. His auditis Rex risit, miratus tam magnum in puero animum. Arion autem postquam hoc cognouit, nihil sperans à Rege præsidij, datis ad-

An. mundi 3780. *Ante Chri.* nat. 184.

[a] *Insidiæ Hyrcano clã structæ.*

[b] *Apologia Hyrcani apud Regem accusati.*

An. mundi 3780. Ante Chri. nat. 184.

lescenti mille talentis, liberauit se à vinculis. Elapsis deinde tribus diebus, salutaturus Reges accessit: à quibus liberi animo exceptus, & mensæ communi est adhibitus, in parentis sui gratiã móxque clam aditis negotiatoribus emit ab eis centum pueros formosissimos & literarum peritissimos, talento singulos, & totidem puellas eodem precio, tum vocatus ad conuiuium regiũ cum Principibus, infimo loco iussus est accumbere propter ætatẽ posthabitus ab his quorum hoc erat officium. reliquis autem conuiuis ossa partium absumpta carne ante Hyrcanum cõgerentibus. Tryphon quidam quo plurimum in conuiuiis Rex delectabatur propter scommata & facetias hominis, rogatus à conuiuis ad Regem se vertit: & Viden, inquit, domine, quãtum ossium ante Hyrcanum iaceat. Hinc igitur collige, quod & pater eius totam Syriam ita spoliat, quemadmodum hic ossa nudauit carnibus. Rege verò ad hoc dictum arridente, & rogãte Hyrcanũ: vnde illa ossium congeries. Nihil [a] mirum, inquit, domine, canũ enim est ossa vnà cum carnibus absumere, sicut isti faciunt: vultu commonstrans reliquos, ante quos nihil erat ossium. Homines autem comesis carnibus solẽt abiicere ossa, quod & ego homo cum sim, nunc facio. Ibi Rex miratus vrbanitatem, iussit omnes conuiuas huic dicto plaudere. Sequẽti verò die aditis Regis amicis & aulicis potentioribus: ipsos quidem salutauit: ex famulis autem eorum expiscatus est, quidnam oblaturi essent Reges in festo natalitio. Illis referẽtibus hunc daturum talenta duodecim, alium rursum aliud pro suis quẽque opibus: simulauit se dolere, quòd non haberet vnde tantundem largiri valeat, nec vltra talenta quinque aureos. Idque mox famuli renunciauere dominis. Illis

a *Hyrcani facetia.*

illis autem gaudentibus, quasi offensurus esset Regem Iosephus propter exilitatem muneris, vbi dies statutus aduenit, alij quidē & hi munificentissimi obtulerunt talenta non plus quàm viginti. Hyrcanus [a] autem emptos à se centum pueros totidémq; puellas adduxit, iussos singulos talentum offerre. hos quidem Regi, has verò Cleopatræ. Omnibus verò admirantibus tam profusam & insperatam munificentiam, atque ipsis etiam Regibus. Amicos quoque Regis & ministros multorum talentorum donis honorauit, ne quid sibi ab illis nasceretur periculi. ad hos enim fratres scripserunt, vt quocunque modo Hyrcanum tollerent. Rex autem delectatus iuuenis munificentia, iussit eum donū quodcunq; vellet petere. At ille nihil aliud petiit, quàm vt se Rex patri ac fratribus cōmendaret per literas. Itaq; honorificentissimè tracta ū, & donatum regiæ, scriptis quoque ad patrem & fratres & omnes suos duces atque procuratores commendaticiis literis, dimisit liberaliter. Fratres autē cùm cognouissent tantùm honoris ei habitū à Regibus, & honoratiorem multo reuerti quàm fuerit antea, decreuerunt [b] obuiā proficisci & de medio illū tollere: ne patre quidē inscio. Iratus enim ob profusam in munera tam immensam pecuniā, nō erat de salute eius solicitus, eam tamen iram metu Regis dissimulare coactus est. Sed fratribus adortis eū in itinere fortiter congressus & alios non paucos ex eorum comitatu occidit, & duos quoq; fratres inter cæteros: reliqui verò fuga euaserūt ad patrem Hierosolyma. Veniens autem ad vrbem cùm excipereturà nemine, territus secessit trans Iordanem fluuium, & illic vitā egit tributa colligens à barbaris: quo tempore in Asia regnum obtinebat Seleucus cognomine So-

An. mundi 3780. Ante Christum nat. 184.

a *Hyrcanus expiscatur quid alij sint donaturi, plura reliquis omnib. donat, ob quod alio honorifico afficitur munere.*

b *Hyrcanus à fratribus itinere circumuento, strenuè sese defendit, quosdam etiam è medio tollit.*

An. mundi 3780. *Ante Christum nat.* 184.

ter, magni Antiochi filius. Obiit [a] deinde Hircani pater Iosephus, vir bonus & magnanimus, qui Iudæis pauperibus tum & inopibus splendidioris vitæ occasionem præbuit, per duos & viginti annos præpositus exigendis Syriæ ac Phœnices & Samariæ vectigalibus: & [b] eodem ferè tempore patruus quoq; eius Onias, relicto successore honoris Simone filio. Cui deinde vita perfuncto Onias filius successit, ad quem Lacedæmoniorum rex Arius legationem misit cum literis, quarum hoc exemplar extat.

a *Mors Iosephi.*

b *Onias & post eum Simon filius Pontifex.* Hedio & Rufinus cap. 4.

Amicitia & societas Lacedæmoniorum cum Onia Pontifice Iudæorum.

CAP. V.

[c] Rex Lacedæmoniorum Arius Oniæ salutem. Incidimus in quandam scripturã antiquam in qua inuenimus cognationẽ intercessisse inter nostras origines, & nostrum quoq; genus non esse alienum à posteris Abrahæ. Æquum igitur est vt cum fratres nostri sitis, petatis à nobis quæcunq; libuerit. Idem nos quoque faciemus & res vestras tanquam nostras existimabimus, nostras item vobiscum cõmunes habituri. Demoteles est qui has vobis reddit literas in pagina quadrãgula scripta, & obsignatas aquilæ sigillo, draconem tenentis vnguibus. Et epistola quidẽ hęc continebat. Iosepho [d] autẽ mortuo, populus seditionibus agitatus est propter eius filios, dũ maiores fratres Hyrcano bellũ inferũt natu minimo, plerique enim fauebant senioribus, & in his Simon Pontifex propter cognationem. Hyrcanus [e] autem Hierosolyma quidem noluit repetere. sed vltra Iordanem habitans, assiduũ bellum gerebat cũ Arabibus, multos eorum interficiens, alios in captiuitatem abitra-

c *Lacedæmoniorum Regis ad Iudæorum Põtificem epistola.* 1. *Mac.* 12.

d *Seditio in populo mortuo Iosepho.*

e *Hyrcanus assiduum cũ Arabibus bellũ gerit.*

abstrahens. Ædificauit [a] etiam castrum munitissimum, è marmore candido exstructis vsq; rectum eius parietibus, habentibus insculptas diuersorum animalium effigies enormi magnitudine: idque ædificium fossa profunda & aquis plena circumdedit, & oppositi montis prominentem petram perforans, spelunças in ea fecit multorum stadiorum longitudine, aulas etiam in eo castro fecit aptas conuiuiis, diætásq; alias & cubicula: salientium etiam aquarum eò tãtam induxit copiam, vt loco voluptatem simul & ornamentum adderent. Speluncarum verò ora non amplius aperuit quàm vt vnum caperent. idq; de industria factum est securitatis ac tutelæ gratia, si quando fortè oppugnaretur à fratribus. Ædificauit etiam atria magnæ amplitudinis, eáque hortis spaciosis ornauit, & locum hoc pacto instructum & absolutum vocauit Tyrum, qui est in finibus Arabiæ & Iudææ trans Iordanem sitæ, non procul regione Esseboniticæ: præfuítque illi tractui per septennium, toto tempore quo Seleucus regnauit in Syria: post cuius obitum [b] Antiochus eius frater in regnum successit, qui cognominatus est Epiphanes. Moritur etiam Ptolemæus & ipse eodem cognomento Epiphanes dictus, superstitibus duobus filiis impuberibus: quorum [c] grandiori Philometor cognomen inditum, minori verò Physcon. Hyrcanus [d] autem videns præpotentem Antiochum, & veritus ne in potestatem eius reductus pœnas daret eorum quæ contra Arabes ausus fuerat: ipse sibi manus intulit: possessionem verò eius vniuersam occupauit Antiochus.

Iudæi seditionibus agitati, Antiochi opem implorant.

Ann. mundi 3780. *Ante Christum nat.* 184.

a *Hyrcanus munitum castrum ædificat.*

b *Antiochus Epiphanes Rex Syriæ.*

c *Ptolemæi Epiphanis filij, Philometor & Physcon.*

d *Hyrcanus sibi ipsi manu infert.* Hedio & Ruffinus Cap. 6.

CAP. VI.

An. mundi 3790. Ante Christum nat. 174.

IS defuncto per idem tempus Onia Pontifice, fratri [a] eius Iesu id sacerdotium cōtulit, quòd filius superstes etiam tū esset paruulus, de quo suo loco dicetur. Hic [b] Iesus priuatus est eo sacerdotio per Regis indignationē: móxq; in Oniā fratrū minimum Pontificatus translatus est. Simoni enim hi tres fuerunt filij, ad quos omnes Pontificatus peruenit, vt indicauimus. Cæterùm Iesus Iasonem se vocari maluit, sicut alter frater pro Onia Menelaus dictus est. Concitata [c] autem per fratrem contra nouum Pontificem Menelaum seditione, & populo in partes scisso, Tobiæ filij steterunt à Menelai partibus: maior autem populi pars factionem Iasonis sequebatur quorū vim non sustinentes Menelaus & Tobiæ filij secesserunt ad Antiochum, dicentes se velle relictis patriis institutis ac legib. religione Regis & Græcanicos ritus assumere: rogauerúntq; eum vt sibi permitteret gymnasium Hierosolymis exstruere, quo [d] impetrato adduxerunt sibi præputia, vt nudi quoq; non essent Græcis dissimiles: & contemptis omnib. patriis ritibus, imitabantur mores exterarum gentium. Antiochus [e] autem domi vsus fortuna prospera expeditionem Ægyptiam tentare statuit captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi filiorum ætate, rebus administrandis nondum idonea. Profectus [f] igitur cum magno exercitu Pelusium, astu circumuento Philometore Ægyptum occupat, & redacta prius in potestatem Memphi locisque circumuicinis, ad Alexandriam duxit, & vrbem & Regem subiugaturus. Sed omnes eius conatus vnica Romanorum denunciatione repressi sunt, ita vt tam occupata relinqueret, sicut & aliâs diximus. Nunc prolixius narrabimus de hoc Rege, quomodo Iudæa ac tem-

1. Mac. 1.

a *Iesus ab Antiocho Epiphane in Pontificem electus.*

b *Iesus sacerdotio priuatur, in cuius locum Onias Menelaus dictus, surrogatur.*

c *Iason & Menelaus seditionem concitant.*

d *Apostata à religione Iudaica.*

e *Antiochus Ægypto cedere cogitur.*

f *Historia de Antiocho Epiphane.*

ac templum occupauerint, quod in superioribus commentariis breuiter tantum perstrinximus, vt necesse sit idem altius repetere.

Quemadmodum Antiochus duxit Hierosolyma exercitum, ac pacatoque eius vrbis dominio, templum etiam spoliauerit.

CAP. VII.

REuersus [a] ab Ægypto, quam metu Romanorum reliquerat: Rex Antiochus ad Hierosolymitarum vrbē mouit exercitum: & ingressus centesimo quadragesimo tertio anno, ex opprimum ad Seleuci familiam Syriæ regnū exercuerat, sine vllo negocio dominus eius fuit, admissus apertis portis per suæ factionis homines, quam dominationē crudeliter exercuit, necatis permultis, qui diuersarum erant partium: direptisque pecuniis & asportatis Antiochiam. Ea clades accidit anno secundo post vrbem captam, regni eius familiæ centesimo quadragesimo quinto, vigesima quinta eius mēsis, quem chaslæus nostris dicitur, Macedonibus Dystrum, Olympiade centesima quinquagesima tertia quando ne his quidē est parcitū, qui quasi pacatè venienti portas aperuerant, quo maior licentia grassatum est in templi diuitias, quæ cum essent maximi precij, visæ sunt illis amplum violati fœderis præmium. Spoliato igitur templo & ablatis vasis sacri ministerij, & inter cætera candelabris aureis: altero aureo, mensaq. propositionis quam vocant aliis quidem relictis quæ è cocco ac byssō, detrahant, euacuatis etiam thesauris recōditis vt nihil omnino relinqueret, coniecit Iudæos luctum maximum: nā & quotidiana sacra [illegible]

a *Iudæa à Rege Antiocho deuastatur.*

ac templum occupauerit, quod in superioribus commentariis breuiter tantum perstrinximus, vt necesse sit idem altius repetere.

An. mundi 3796. Ante Christum nat. 168.

Quemadmodum Antiochus ducto Hierosolyma exercitu, occupatoque eius vrbis dominio, templum etiam spoliauerit.

CAP. VII.

RElictus[2] ab Ægypto, quam metu Romanorum reliquerat Rex Antiochus ad Hierosolymitarum vrbē mouit exercitum: & ingressus eam centesimo quadragesimo tertio anno, ex quo primum ad Seleuci familiam Syriæ regnū deuenerat, sine vllo negocio dominus eius factus est, admissus apertis portis per suæ factionis homines, quam dominationē crudeliter exercuit, necatis permultis, qui diuersarum erant partium: direptisque pecuniis & asportatis Antiochiam. Ea clades accidit anno secundo post vrbem captam, regni eius familiæ centesimo quadragesimo quinto, vigesima quinta eius mēsis, qui chasleus nostris dicitur, Macedonibus apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia, quando ne his quidē est parcitū, qui quasi pacatè venienti portas aperuerant, quo maiore licentia grassatum est in templi diuitias: quæ cum essent maximi precij, visæ sunt satis amplum violati fœderis præmium. Spoliato igitur templo & ablatis vasis sacri ministerij, & inter cætera candelabris aureis: alteri aureo, mensaq. propositionis quam vocant ac de aulæis quidem relictis quæ è cocco ac byssō cōstabant, euacuatis etiam thesauris recōditis ita vt nihil omnino relinqueret, coniecit Iudęos in luctum maximum: nā & quotidiana sacra iuxta legis præscriptū vetuit eos facere direptęq.

a *Antiochus vrbe Hierosol. occupata, templum spoliat.*

An. mundi 3798. Ante Christum nat. 166.

tota vrbe, habitatores partim necauit, partim captiuos vnà cum liberis & vxoribus abduxit, vsque ad decem milliũ numerum. Incendit etiam ædificiorũ eius quicquid erat pulchertimum, & demolitus mœnia, in inferiore vrbe arcem condidit, erat enim editiore loco sita, ipsi templo imminens. quapropter bene prius firmatæ mœnibus ac turribus Macedonicũ præsidium imposuit. admixti tamen erant ex impiis Iudæis sceleratissimi, à quibus plurimum vexata fuit ciuitas. In [a] templo quoque ara posita porcos mactauit, sacrificium à Iudæorum religione alienissimum: & cogebat omnes, abrogato veri Dei cultu, ipsius venerari numina: & oppidatim exstructis templis atq. altaribus, porcinas in eis quotidie iugulare victimas. Comminatus est etiam graue pœnam, si quis liberos circumcideret, constitutis qui mandata exigerent, atq. etiam vi ad ea seruanda detrectantes cogerent. Et maxima quidem Iudæorum pars vel sponte vel metu supplicij parebat edictis Regiis. qui verò probatiores erãt & generosæ indolis, maiorem rationem habuerunt moris patrij, quàm pœnæ intentatæ sibi per aduersarios. quamobrem quotidie necabantur excruciati tormentis crudelissimis. Flagris enim cæsi & lacerati corpora, viui adhuc & spirantes suffigebãtur crucibus. Vxores autem eorum, & circumcisos liberos strangulabant, iuxtã mandatum Regium: & suspendebant à crucifixorum parentum cervicibus, abolebatur [b] etiam vbicunque repertũ essent sacrum volumen aliquod, & ipsi apud quos inuentum esset, mali malè peribant. Samaritæ [c] autem videntes in tali calamitate constitutos Iudæos, non amplius profitebantur se cognatos eorum, neque Garizitanum templum esse Dei maximi nihil absonum facientes à suo ingenio

a *Antiochus abrogato Dei cultu summa cum tyrannide falsum illis obtrudit, arcis in hoc præsidio impositio.*

Hedio & Ruffinus cap. 7.

b *Biblia Satan abolere conatur.*

c *Ingenium Samaritanũ ob quod meritò Iudæis exosi.*

genio, de quo antè diximus: sed dicētes se Medorū & Persarum colonos, vt re vera sunt, miserunt legationem ad Antiochum, cum epistola scripta in hunc modum. Regi Antiocho Deo illustri suggestio à Sidonis in Sicimis habitantibus. Maiores nostri compulsi crebris fuit regionis pestilentiis, & inducti veteri quadam superstitione, morem fecerunt obseruādi eam festiuitatem quæ apud Iudæos vocatur Sabbathum: & exstructo in Garizino monte templo innominati numinis, immolauerunt in eo solēnes victimas. Nunc autem ex quo tibi visum est in Iudæos: vt eorum malicia dignum est, animaduertere, qui exsequuntur mandata Regia, existimātes nos hæc propter eorum cognationem facere, volunt nos in cōmunem cum illis causam inuoluere, cū simus ab origine Sidonij, quemadmodum extat relatum in nostris annalibus. Rogamus igitur te seruatorem ac beneficum, vt mandes Apollonio nostro præsidi, & Nicanori procuratori regio. ne quid post hāc nobis molesti sint quasi hærentibus in eodem cum Iudæis crimine à quibus tam diuersi sumus moribus, quàm origine: vtque templum quod hactenus nullius Dei titulū habuit, post-hac vocetur Iouis Græcahici. hoc enim pacto eximus à molestiis liberi: & securiùs intendētes priuatis negotiis, maiora tibi poterimus tributa soluere. Post hanc Samaritarum supplicationem Rex & ipsam & talem epistolam remisit. Rex Antiochus Nicanori. Sidonij qui sunt apud Sicima miserunt ad nos suggestionem quam his literis adiunximus. Quoniam igitur nobis & amicorum consilio satis approbauerunt, qui in hoc missi sunt, quòd alieni sint à Iudæorum criminibus, & placet illis iuxta Græcorum instituta viuere, absoluimus eos quantum ad hanc

Ann. mundi 3799. Ante Christum 165.

An. mundi 3799. *Ante Christum nat.* 165.

causam & eorum templum attinet quod posthac appelletur Iouis Græcanici. Eadem autem & Apollonio magistratui scripsimus, anno quadragesimo sexto, mensis Hecatombæonis vndecima.

Antiocho vetante Iudæos vti patriis legibus, solus Assamonæi filius Matthias Regem contempsit, prostigatis etiam eius ducibus.

CAP. VIII.

a Matthias & eius filiorum pietas, & zelus.

EOdem[a] tempore habitabat in Modim vico Iudææ quidam Matthias nomine, filius Ioannis, qui fuit Simeonis ex Assamonæo geniti, Sacerdos ex vice Ioaribi, Hierosolymita genere: erántq; ei filij quinque, Ioānes qui & Gaddis cognominabatur, Simon qui & Matthes, Iudas qui & Maccabæus, Eleazarus qui & Auran, Ionathas qui & Apphus vocabatur. Is Matthias sæpe numero questus est apud filios de tam afflicto rerum statu, direptione vrbis, deprædatione tẽpli, cæterísque calamitatibus: aiebátque præstare mori eos pro patris legib. quàm sic inglorie viuere. Cúmq. venissent in eum vicũ in hoc à rege constituti vt Iudæos ad mandata eius cogerent: & postularent, vt Mathias cæteris autoritate potior, ad exemplum aliorũ primus profana sacra faceret, ostentantes à Rege præmia, negauit se hoc facturum, etiam si omnes gentes Antiochi imperata facerent: ac ne liberis quidem ipsius persuaderi, vt patriam religionem deserant. Vt verò silente eo Iudæus quidam in mediũ progressus cœpit immolare iuxta mandatum Regium, non amplius ferens indignitatem rei, irruit[b] in eum cum suis filiis armatus gladiis: nec solum eum trucidauit, sed etiam Apellam Regium ducem cum suis militibus, qui vole-

b Apostata à Matthia transfigitur.

volebāt plebem eam cogere: diruṭáque ara exclamauit: Si cui est cordi religionis incolumitas, me sequatur. Et cum [a] dicto comitantibus filiis in desertū se contulit, relictis in vico facultatibus. Id imitata plebs reliqua, & ipsi cum familiis in idem desertum profugerunt, ibiq. vitabant in specubus. Quo audito duces Regij, præsidio Hierosolymitanæ arcis assumpto, Iudæos in desertum persecuti sunt. quos assecuti, primum verbis persuadere conati sunt, vt ab incepto desisterent, & admittentes rectius consilium, non imponerent sibi necessitatem sæuiēdi hostiliter: & cum nihil proficerēt apud obstinatos, aggressi sunt eos dies Sabbathi, & ita vt erant in speluncis exusserunt, nō expugnātes, ac ne aditus quidē speluncarum obturantes. Et enim propter religionē diei repugnare nolebāt, ac ne in aduersitatibus quidem violare honorē Sabbathi, quando lex iubet feriari ab omni opere. Itaque [b] perierūt cum vxoribus & liberis suffocati in speluncis circiter mille: multi etiā elapsi adiunxerunt se Matthiæ, eúmque principem sibi elegerunt. At ille docuit eos, pugnandum etiam Sabbatis: aut si ita pergant ipsos sibi futuros exitio, hostibus eam occasionem obseruantibus, & non nisi Sabbato illos aggredientibus, atque ita fore, vt vel sine certamine omnes facilè opprimātur. Hæc locutus persuasit eis: & in hodiernum vsq. mos hic permanet, vt si ita necessitas postulet, pugnēt etiam Sabbatis. Collecta igitur circa se non contemnenda manu, & altaria diruit, & prolapsos in impietatem quotquot adipisci potuit trucidauit. confluebāt enim ad eum quos ante metus per circumuicinas gentes sparserat. pueros etiam iussit circuncidere, qui hactenus vetiti fuerāt, expulsis qui ad hoc, vt vetarent, constituti erant ab An-

An. mundi 3799. Ante Christum natum 165.

a *Matthias cum filiis aliisque nonnullis in desertum se confert.*

b *Iudæi sabbato opprimuntur, eaque clade Matthias fit cautior.*

c *Matthias Idolorum cultum extirpat.*

Ann. mundi 3799. Ante Christum nat. 165.

tiocho. Exacto autem anno post principatum morbo correptus conuocatis ad se liberis. Equidem inquit, filij, iam fatalem viam ingredior, interim commendo vobis meum propositum, & rogo, ne per ignauiam cessetis id exsequi: sed potius memores paternæ voluntatis seruate ritus patrios, & rempublicam tantum non collapsam restituite: neque illis accedite, qui aut sponte aut vi eam prodiderũt hostibus. Præstate vos mihi germanos filios, cõtemptáque omni vi ac necessitate, parati fitis pro legũ tutela vel mortem oppetere, si ita res postulet, cogitantes quòd Deus vos tales non despiciet, sed delectatus vestra virtute in pristinam patriis moribus viuendi libertatem restituet. corpora quidem habemus mortalia, & fatali necessitati obnoxia, sed præclarè gestorum memoria vice immortalitatis esse poterit, cuius amatores vos aspirare volo ad gloriam, adeò vt nõ grauemini vel immori egregiis facinoribus. Prima autẽ cura sit concordiæ, & quibus quisq. præcellit artib. his vtatur reliquis cõcedentibus: Simonémque fratrem eximia prudentia virum parentis loco habete obtemperantes eius consiliis: Maccabeum autem propter fortitudinem exercitui præficite. Hic enim vlciscetur suæ gentis iniurias repulsis hostibus. Ad hoc autem negotium adhibete quotquot vsquam sunt iusti ac pij, & hoc pacto vires vestras augebitis.

Medio & Ruffinus cap. 8.

a *Matthias filios ad pietatem, fortitudinem, & concordiam adhortatur.*

1. Mac. 3.

Matthia defuncto Iudas filius succedit.

b *Matthias mors.*

c *Iudas Maccabeus administrationi rerum præficitur.*

CAP. IX.

HÆc locutus filiis, precatúsq. Deũ adesse illorum conatibus, & populo pristinum viuendi morẽ restituere, non b multo post moritur, & in Modim sepelitur: & post exhibitũ ei publici luctus honorẽ. Iudas c filius cognomine

Macca-

Mnocabæus administrationi rerum præficitur, anno 146. qui adiutus impigrè à fratribus, eiecto hoste, & impiis tribulibus necatis, totam eam terram lustrauit à præteritis piaculis. *An. mundi 3799. Ante Christum nat. 165*

Apollonius Antiochi Dux in Iudæa prælio victus occiditur.

CAP. X.

HIs[a] auditis Apollonius præfectus Samariæ raptim contra Iudam duxit exercitum. Nec in Iuda mora fuit, sed obuiam ei factus prælio victum cum aliis multis interficit, gladio etiam eius potitus velut opimo spolio, plurimis etiam hostium vulneratis & castris eorum direptis, ditatus præda rediit. Seron[b] autem Cœlesyriæ præfectus cognito quòd Iudas multis vndique ad eum confluentibus magnas circa se copias habeat, & ad confligẽdum cum hoste idoneas, decreuit contra eum ducere, sui putans officij animaduertere in rebelles, & contumaces erga mandata regia. Contractis igitur quibus præerat militibus, adiunctis etiam Iudæorum perfugis, & impiis, progressus vsque Bethora vicum Iudææ, castra eo loco metatus est. Iudas autem occurrens ei pugnandi animo, vbi vidit milites suos parum alacres partim propter hostium multitudinem, partim quia ipsi ieiunauerant: hortando addebat illis animos, affirmãs non in numero militis sitam victoriam, sed in pietate erga Deum & fiducia: idq; compertum plurimis maiorum suorum exemplis, qui iusta arma pro legibus suis & liberis ferentes multa sæpe hostium millia profligauerint. Inuictum enim robur esse innocentiæ. His dictis persuasit, vt non detrectarent prælium & collatis cũ Serone signis, fudit ac fugauit Syrorum exer-

a Hedio & Ruffinus Cap. 9. *a Iudam Maccabæum Apollonius prælio vincit.*

b *Seron Cœlesyriæ Præfectus in Iudæam mouẽs ab eo fugatur.*

An. mundi citum. Prostrato enim duce omnes in fuga spē
3799. salutis posuerunt: quos persequutus vsque ad
Ante Christum nat. campum occidit ex eis octingentos: reliqui e-
165. uaserunt in regionem maritimam.

Lysia & Gorgia contra Iudæos expeditiones & clades.

CAP. XI.

a Antiochus in Iudæam irrumpere parat.

AVditis [a] his Rex Antiochus vehementer iratus omnes vndique copias contraxit, cōducto etiam mercenario ex Græcia milite, parans primo vere in Iudæam irrumpere. Cūmque numerato stipendio videret thesauros suos exhaustos deficere: nam neque tributa omnia reddebantur propter crebras rebellationes gētium, & ipse vir magnanimus ac munificus non erat contentus ea quæ tum aderat pecunia: decreuit adita prius Perside regionis eius tributa exigere. Commissa [b] igitur rerum administratione Lysiæ, amico probatæ fidei, & prouinciis Asiæ quæ Ægyptum inter & Euphratē sitæ sunt curæ eius creditis, relicta ei copiarum quoque & elephantorum parte, iussit vt Antiochum filium diligenter educaret vsque in suum reditum: eidemque mandauit, vt subacta Iudæa, & habitatoribus eius sub hasta diuenditis, deleret Hierosolyma, ac totam gētem extingueret. His mandatis profectus est in Persidem 147. anno, & trajecto Euphrate ascendit ad superiores Satrapias. Lysias autē delectis ad hoc negotiū eximiis ducibus ex amicis Regiis, Ptolemæo [c] Dorymenis filio, & Gorgia & Nicanore, attributisque eis peditum quadraginta millibus, equitum septem millibus, in Iudæam misit eum exercitum. qui vsque Emauntem vrbem progressi, in campestribus eius castra metati sunt: vbi conuenerunt ad eos auxilia Syrorum, & ex aliis vicinis

b Antiochus Lysiæ rerum administrationem: prouincias & filium cōmittens in Persidem proficiscitur.

c Ptolemæum Dorymenis filium, Gorgias & Nicanor in Iudæam mouent.

cinis regionibus, nec non magnus perfugarum Iudęorum numerus. aderant etiam in eis castris negociatores non pauci empturi mancipia, & instructi cōpedibus paratis in hoc vt vincirent captiuos numerata pro eis pecunia. Iudas autem animaduersa hostium multitudine, hortatus est suos milites, vt forti esset animo, & in Deo collocarēt omnem fiduciam, decretis supplicationibus, quibus more patrio in magnis periculis induti saccos solent orare veniam, vt Deus ad miserationem flexus vires contra hostem eis adderet. Distributis deinde more antiquo gentis in tribunos ac centuriones ordinibus, & ablegatis nouis maritis, quive agros recens sibi comparauerant, ne distracti talibus cupiditatibus pugnarent segnius, verbis etiam aggressus est hortari suos ad rem gerendam strenuè. Nullum [a] socijs tempus nobis dabitur ad virtutē & periculorū contemptum opportunius. nunc enim fortiter certantibus paratum est libertatis præmium, quam suapte natura desiderabilem hoc magis nos optare decet, quòd absque hac ne religionē quidem tueri poterimus. Sic igitur existimate, in hac pugna situm esse, vtrum pristinam felicitatem recipiatis, hoc est vitam iuxta patrias leges rectè institutam: an per summam ignominiam etiam reliquiæ nostri generis intereant, nisi fortes viros præstiteritis, & cum hac cogitatione inite prælium. Cum igitur tam ignauos quàm fortes mors certa maneat, gloria verò sempiterna propugnatores pietatis, legum, libertatis, patriæ eos animos concipite, qui vobis in crastina pugna possint esse vsui, vel ad victoriam, vel certè ad gloriā. His Iudas suos hortatus dum cogitat de futuro prælio, certo indice competit Gorgiam missum cum mille equitibus, peditum quinque milli-

An. mundi 3800. Ante Christum nat. 164.

Hedio & Ruffinus cap. 10.

a *Iuda ad milites oratio.*

1. Mac. 4.

An. mundi 3800. Ante Christum natum 164.

bus, vt ductu perfugarum noctu se inopinum inuaderet: decreuítque & ipse eadem nocte in hostium castra impetum facere, maximè quòd adfutura esset bona pars illorum exercitus. itaque confestim sumpta cœna, relictísque in castris multis ignibus, tota nocte iter fecit ad Emaunti propinqua castra hostium. Interim Gorgias nemine in castris Iudæorum inuento, ratos eos metu cessisse & occultari alicubi in montibus, statuit vbinam essent quærere. Iudas autem sub diluculum peruenit ad castra hostium, ducens tria virorum millia non satis instructa armis propter inopiam: vidénsque hostem armatum egregiè, & castra ex arte disposita, hortatus primum suos, vt non dubitarent, vel nudis, si ita opus sit corporibus in pugnam ruere, quandoquidem Deus delectetur tali fortitudine, eámque suo præsidio contra armatos fulciat: iubet signa canere. Ex [a] improuiso deinde adortus, nihil minus expectantes ita seruit, vt cæsis quotquot ausi sunt resistere, cæteros persequeretur vsque Gadara, & vsque campos Idumææ & Azoti & Iamniæ. Ceciderunt autem ex eis citciter tria millia. Victor Iudas suos à præda cohibuit, Gorgiam adhuc supersse dictitans: quo profligato per ocium deinde posse eos ditari ex spoliis. Adhuc autem eo loquente, ostenderunt se Gorgiani è quodam loco edito: vnde prospicientes suorum cladem, & castra capta ac fumantia, animaduertentésque Iudam se expectantem instructa acie, non ausi manus conserere, trepidè se retro in tutũ receperunt. Iudas [b] verò sine certamine victor, tum demum permisit suos ad prædam discurrere: ditatúsque cum suis reperto plurimo auro & argento, hiacinthóque & purpura incolumem reduxit exercitum, laudans Deum autorem eius victoriæ,

a Iudas Lysia exercitũ vincit.

b Iudas ingens præda potitur.

victoriæ, quæ haud exiguum momentum ad futuram libertatem eis attulit. Lysias [a] autem sequenti anno ad abolendam ignominiam nouũ exercitum parauit: contractisque lectissimorum militum sexaginta millibus, & adiunctis quinque millibus equitum, Iudæam ingressus montana eius ascendit, & ad Bethsura vicum castra posuit. Huic Iudas occurrit cum decem millibus, & cùm videret hostem longè præstare numero, votis pro victoria factis Deo fretus primã aciem aggreditur tanto impetu, vt ex eis quinque millia sterneret: quo facto reliquis tantum terrorem incussit, vt Lysias animaduertens eis certò statutum, aut mori, aut in libertatem se asserere, veritus magis desperationem eorum quàm vires, copias Antiochiam reduceret: vbi mercenarios conducens, & maiores vires colligens, parabat se, vt ad primam opportunitatem bello Iudæos repeteret. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Iudas persuasit suis vt quandoquidem tam multas victorias Deus concesserat, ascenderẽt [b] Hierosolyma, & lustrato templo mactarent solennes victimas: ibi cum inueniſſet templum desertum, & portas eius incensas, & in atriis virgulta enata propter solitudinem, lamentari cum suis cœpit ob tantã deformitatem. destinata deinde copiarum parte adarcis oppugnationem ipse interim repurgare templum aggressus est: quod postquam accuratè factum est, intulit in illud vasa noua, candelabrum, mensam & altare incensorum ex auro fabrefacta omnia addidit & vela foribus oppandi solita, ac postremo fores quoque appositi. Diruto etiam holocaustorum altari quod profanum fuerat, nouum ex collaticiis saxis impolitis constituxit. Vigesima autem & quinta mensis chasle, quem appellarunt Mace-

An. mundi 3800. Ante Christum nat. 164.

a *Lysias ueterum in Iudæam mouet, & quinque millia militum amittit.*

b *Hierosolymitanum templum instauratum.*

Ann. mundi 3801. Ante Christum nat. 163.

dones nominant, accenderunt lumina in candelabris, & suffitum fecerunt in altari, & panes supra mensam proposuerunt: & in nouo altari holocaustomata immolauerunt: idque accidit eadem die qua ante triennium sacra eorũ profanata fuerant. integro[a] enim triennio desertum fuit templum post factã ab Antiocho profanationem. ea enim incidit in annum CXLV, & diem Apellæi, mensis XXV, in Olympiadem CLIIII: renouatum est autem eadem die CXLVIII. anno, Olympiade CLIII. prædixerat autem eam desolationem Propheta Daniel ante annos CCCCVIII, disertè dicens à Macedonibus profanandum. Celebrauit[b] autem Iudas recepti templi festiuitatem per dies octo sacrificans, in quibus nullum honestæ voluptatis genus omissum est, sed populo quidem sumptuosum ac splendidum epulum est exhibitum, in Dei verò laudem hymnis & canticis personabant omnia. Tanta verò lætitia ob reductos ritus patrios & priscam religionem occupauit gentis eius animos, maximè quòd ea felicitas ex insperato obtigerat, vt lex lata sit ad posteros, quæ iuberet quotannis hoc festum reparari cum ceremoniis templi per octo dies celebrari: & ex eo tempore mos hic apud nostros obtinuit: vocamúsque hanc festiuitatem luminum, opinor ideo quod ex insperato nobis illuxerit tanta felicitas. Circumdatis deinde vrbi mœnibus, & exstructis in eis firmis turribus custodias ad arcendum hostem imposuit: muniuitque Bethsuram oppidum, vt eo tanquã arce vti posset contra conatus hostium. Quibus operibus perfectis, vicinæ gentes molestè ferentes Iudæorum vires resuscitari, per insidias adoriendo multos opprimebant: cum[c] quibus Iudas assiduè bellum gerens coercebatur eorum incur-

a *Templum integro triẽnio desertũ.*

b *Festiuitas tẽpli recepti mstituta.*

Daniel. 12.

c *Iudas assiduè cũ finitimis gentibus bellum gerit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 11. 1. *Mac. 5.*

incursationes compescere: quo tempore etiam Acrabatinam inuadens multos Idumæos Esaui posteros interfecit & depręda tus est: & principis eorum Baanis filiorum castella, vnde Iudæos infestabant, vi capta cæsis propugnatoribus incendit. Quibus perdomitis in Ammanitas arma transtulit, quorum numerosam manũ Timotheus ductabat, & his quoque deuictis, Iazorum eorum vrbem expugnauit: abductisq; in captiuitatem vxoribus eorum ac liberis, direptam prius incendit, atque ita domum victor reuersus est. Sed quam primum vicinæ gentes sensere eius abitum, contractis copiis in Galaditica regione finitimos Iudæos adorti sunt. at illi refugientes in castrum Dathema, significabant Iudæ per nuncios & literas, quòd oppugnandi essent à Timotheo, rogantes vt se huic periculo eriperet: & interim dum legit has literas superuenerunt Galilæorum nuncij, quærentes se infestari à Ptolemaide, Tyro, Sidone, & aliis finitimis populis.

Anno mundi 3801. Ante Christum nat. 163.

Hedio & Ruffinus cap. 12.

Quomodo diuisis copiis, Simon Tyrios & Ptolemaidenses, Iudas Ammanitas superarit.

CAP. XII.

a Simon hostibus in Galilæa victis Iudæos captiuos liberat.

IVdas,[a] igitur prospiciens vtrorúmque necessitatibus, Simonem fratrem cum tribus selectorum millibus mittit auxilio Iudæis habitantibus Galilæam: ipse [b] assumpto Ionatha altero fratre cum octo militum millibus in Galaditicam proficiscitur: quod supererat virium Iudææ præsidio reliquit sub Iosepho Zachariæ filio, Azaria ducibus, quibus mandauit, vt abstinerent à pugna, tantisper dum ipse ad eos

b Iudas & Ionathas Iudæi in oppidis Galaditicis suppetias ferunt.

An. mundi 3801. Ante Christum nat. 163.

reuerteretur. Simon igitur postquam in Galilæam venit congressus cum hoste coëgit eum terga vertere: & fugientem persecutus vsque portas Ptolemaidis, occidit circiter tria millia: quibus spoliatis receptos captiuos cum tota suppellectile in Iudęam transtulit. Interea Iudas cum fratre Ionatha trium dierum iter emensi, accepti sunt à Nabathæis pacificè: quorum indicio compererunt, quòd multi ex ipsorum fratribus in extremo essent periculo obsessi ab hoste in castellis & oppidis Galaditicis: monitique vt properè illis succurrerent, per desertum illuc festinauerunt. In [a]eo itinere Barasam oppidum oppugnare adorti, vi ceperunt: cæsisque ad vnũ puberibus tecta igni subiecto, cõcremauerunt. Cúmque [b] interim nox appeteret, nihilominus Iudas iter continuauit vsque castellũ in quo Iudæos obsideri acceperat. quò cùm mane peruenisset, offendit hostẽ iã scalas & machinas admouere mœnibus: iussõque tubicine canere, & cohortatus suos, vt bonam ac fidelẽ operã præstarent periclitantibus fratribus, diuisis trifariã copiis oppugnatores à tergo aggreditur. Timothei [c] verò milites cognito Maccabæum adesse, cuius virtutem & felicitatem ante suo periculo didicerant, sine mora cœperunt fugere: ex quibus ad octo millia cecidere, Iudæis acriter insequentibus. Inde [d] ad Mallen barbarorum vrbem flexo itinere, eáque expugnata mares ferro necique tradidit, ædificia incendio sunt consumpta. Eodem [e] impetu & Chaspoma & Bosora cum aliis Galaditicæ regionis oppidis euersa sunt. Aliquanto [f] pòst Timotheus contractis numerosis copiis, & inter cæteros auxiliares conducta manu Arabum, trans torrentem castra posuit contra oppidum Rasam. Ibi hortatus est suos milites, vt strenuè pugnarent, atque

a *Barasa oppugnata & concremata.*

b *Iudas obsessis Iudæis in auxilium venit.*

c *Timothei milites visi.*

d *Malle expugnata.*

e *Chaspoma & Bosora.*

f *Timotheus iterum copias contrahit, & à Iuda vincitur.*

arcerent que Iudæos à torrentis transitu. in hoc enim sitam victoriam, Iudæis futuris superioribus si transire potuerint. Iudas autem audito, quòd Timotheus paratus esset ad prælium properè contrà eum duxit exercitum: traiectóque torrente adortus hostes, partim resistentes prostrauit, partim in fugam compulit, armis etiam passim abiectis. horum nonnulli celeritate pedum salutem cõsecuti sunt, quidam verò in fanum quod Carnain dicunt refugientes, tutos se ibi fore sperauerũt. At Iudas & oppidum id occupauit, & incenso templo hostium alios flammis, alios ferro perdidit. His [a] rebus feliciter gestis, & cõtractis è tota regione Galaditica Iudæis, vnà cum vxoribus & liberis ac facultatib. in Iudæam eos traducebat. In [b] eo itinere cum venisset ad Ephronem oppidum, per quod necessario transeundum erat, nisi retrorsum reuerti mallet, misit ad oppidanos rogans, vt patefacerent sibi transitum, nam obstructis portis viã interruperant. quod cum ab Ephronitis impetrare non posset, cohortatus suos, corona oppugnauit mœnia: & diem ac noctem ibi remotatus vi cepit oppidum: occisísque omnibus maribus per incensi cineres traduxit exercitum. tantus autem erat occisorum numerus, vt in transeundo calcanda essent cadauera. Traiecto deinde Iordane in magnum campum veniunt, quà sita est Bethsana, Græcis dicta Scythopolis. inde [c] in Iudæã reditum est hilariter, canente hymnos & victoriale carmen multitudine: votiuásque hostias mactarunt pro incolumitate exercitus: quandoquidem post tot conflictus, ne vnus quidem è Iudæis desideratus est. Interea [d] Iosephus Zachariæ filius & Azarias duces, qui profecto Simone in Galilæam contra Ptolemaidenses, Iuda verò & Ionatha fratre in

An. mundi 3801. *Ante Christum nat.* 163.

a *Iudæi è regione Galaditica in Iudæam traducti.*

b *Ephron oppidum expugnatum.*

c *Mira Maccabæi victoria vbi post multos cõflictus ne vnus quidem è Iudæis desideratus est.*

d *Iosephus & Azarias à Gorgia victi, ad duo millia militum amittunt.*

An. mundi 3801. *Ante Christum nat.* 163.

Galaditicam, præsidio Iudææ relicti fuerã: volentes & ipsi aliquo memorabili facinore parare sibi gloriã, ad Iamniam venerunt. Vbi armis excepti à Gorgia eius loci præside, amiserunt ad duo millia militum: nec prius destiterunt fugere quàm in Iudææ finibus. hæc autem clades merito illis accidit, ob contemptum Iudæ mandatum, qui interdixerat, ne se absente manus cum hoste conferrent: nam hoc quoq; Iudæ prouidentiam commendat, quòd intellexit non impunè fore, si à mandatis discesserint. Iudas autem & fratres eius continuabant bellum contra Idumæos, vrgentes eos vadiq; expugnatáq; [a] Chebrone munitiones eius diruerunt & turres cremauerunt suppositis ignibus, peruastatísq; agris hostium, euerterunt etiam Mariſſam oppidum. inde Azotum delati eodem impetu, expugnata ea quoque ac direpta, omnes ditati præda reuersi sunt in Iudæam victores & incolumes.

a *Chebron & Mariſſa expugnata.* Hedio & Ruffinus Cap. 13. 1. *Mac.* 6.

Antiochi Epiphanis apud Persas interitus.

CAP. XIII.

b *Antiochum Dianæ templum spoliare volens, Elymaida mouet, & turpiter inde se Babylonem recipit.*

EOdem [b] tempore Antiochus Rex superiores sui regni prouincias obeundo, audiuit esse in Perſido vrbé prædiuité Elymaida nomine, & in ea templum Dianę opulentum, refertũ omne genus donariis: scuta etiam ac thoraces ibi asseruari, quondam relictos ab Alexandro Philippi filio, Rege Macedonum. Motus igitur hac fama, admoto exercitu expugnare conatus est. His verò qui inerant nec aduentu eius nec oppugnatione territis, sed fortiter resistẽtibus, spe sua frustratus est. nõ contenti enim repulisse illum à mœnibus, recedentem etiam persecuti sunt, ita vt plurimis desideratis fugientis more Babylonem se reciperet. Quam [c] cladem

c *Antiochus Epiphanes eum implicitum, morbum contrahit.*

eius

eam ægrè ferret, nouus insuper accessit nuncius de profligatis, quos ad Iudaicum bellum reliquerat, ducibus déq; Iudæorum in dies crescẽte potentia. Accedente igitur alia super aliam cura, impar solicitudini morbum sibi cõtraxit: quo magis ac magis inualescente, intelligens adesse fatale tempus, amicos conuocat: eisq; & vim morbi & causam indicat: nimirum quòd pœnas ob afflictam Iudæorum gentem lueret, atq; ob spoliatum sacrilegio templum, & contemtum cœlestis numinis. atq; his dictis exhalauit animam. Quamobrem [a] demiror Polybiũ Megalopolitanum, qui, vir alioqui probus, ait hunc Antiochum periisse, quod conatus sit Dianæ templi thesauros ac donaria diripere. voluisse enim tantum, ac non etiam perfeciisse sacrilegium, non videtur res digna supplicio, quòd si hæc causa Polybio digna videtur cur Antiochus deberet capite pœnas persoluere, multò verisimilius est ob exhaustum sacrilegiis Hierosolymitanum templum acceleratum esse eius interitum. Si quis tamen magis probat Polybij sententiam, cum eo nunc non libet cõtendere.

An. mundi 3802. Ante Christum nat. 162.

[a] *Polyb. Megalop. de causa mortis Antiochi.*

Antiochus Eupator profligato Iudæorum exercitu Iudam in templo obsidet.

CAP. XIIII.

CÆterùm [b] Antiochus priusquam extremũ suum diem obiret, accitum ad se vnum ex purpuratis suis amicis Philippum gubernatorẽ regni constituit: traditóq; ei diademate regiá, que stola & annulo, iussit. hæc Antiocho filio suo perlata reddere, multũ obtestans vt educationis curam haberet, & regnum ei seruaret vsque dum per ætatẽ ipse administrationi fieret idoneus. Defunctus est autem Antiochus anno

[b] *Antiochus Philippum regni gubernatorem cõstituit, eíq. Antiochum filiũ tradit.* Hedio & Ruffinus Cap. 14.

centesimo quadragesimo nono. Lysias [a] autem posteaquàm populo indicauit Regis obitum, filium eius Antiochũ sub sua tutela tum positum Regem constituit, impositio illi Eupatoris cognomine. Interea [b] qui Hierosolymitanæ arcis præsidium tenebant Macedones cum Iudæorũ perfugis multa Iudæis inferebant incommoda, excurrentes enim in eos qui sacrorũ causa templum adibant, conficiebant eos non magno negocio, quòd arx ipsi templo esset supra verticẽ. Quamobrem [c] Iudas necesse habuit, oppugnare id præsidium, aduocatis ad id totius populi viribus. Annus autẽ is agebatur centesimus quinquagesimus, ex quo primum ad Seleucũ imperium earum regionum peruenerat. Fabricatis igitur machinis & exstructis aggeribus, totus incumbebat huic operi. multi [d] tamen perfugarũ noctu elapsi, adiunctis sibi similibus impiis venerunt ad Antiochum, postulantes ne se in extremũ periculum à suis tribulibus redactos despiceret; maximè cùm patris ipsius autoritatem secuti in eam necessitatem adducti sint, dũ malunt patrios ritus quàm regia mandata contemnere. Nunc verò periculum esse ne Iudas arcẽ cũ præsidio vi capiat, nisi ipse maturè suis opem afferat. His auditis Antiochus puer iratus est, accersitísq. amicis & ducibus, iussit eos mercenariorum parare militem, & per totam suã ditionem delectus habere: ita vt breui confectus sit exercitus peditum circiter centum millium, equitũ verò viginti millia, atque insuper duo & triginta elephanti. Cum his copiis egressus est Antiochia, commissa Lysiæ administratione vniuersi exercitus: & progressus vsq. Idumæam, inde ascendit ad oppidum Bethsura, benè munitum & expugnatu nõ facilè. Bethsuranis autem fortiter resistentibus, & admotas machinas

ab. mundi 3802. *Ante Christum nat.* 162.

a *Lysias Antiochi filiũ Regẽ constituit, eique Eupatorij cognomen imponit.*

b *Macedones in arce Hierosoly. multa Iudæis incommoda inferunt.*

c *Iudas Machabæus arcem oppugnat.*

d *Perfugæ Iudæi in arce ab Antiocho auxilium petũt.*

machinas per excursiones igne cõcremantibus, multum temporis contritum est in hoc obsidio. Iudas [a] autẽ cognito Regis aduentu, omissa oppugnatione Regi cum copiis obuiam profectus castra posuit circa fauces quasdam dictas Bethzacharia, dissitas ab hoste, septuaginta stadiis. At Rex relictis Bethsuris, exercitũ duxit ad eas fauces vbi Iudas castra metauerat: & quamprimum dies illaxit, aciem ceu pugnaturus iussit ire compositam. Cúmque non posset elephantos explicare per aciei latitudinẽ propter locorum angustias, iussit vt vnus post alium incederet, attributis, qui stiparent singulos, mille peditibus & equitibus quingentis. Beluis autem imposita erãt celsa propugnacula instructa sagittariis. reliquum autem exercitum ab vtroque latere iussit montes ascendere, præpositis ex amicorum cohorte ducibus, atque ita sublato militari clamore hostem aggreditur, micans aureis & æreis clypeis, ita vt fulgore eorum coruscarent omnia. clamore autem reboabat quicquid erat in circuitu montium. nec tamen Iudas tali aspectu est territus, sed excepto fortiter impetu hostium, circiter D C. ex eis occidit, qui primi ad manus venerant. Cæterùm [b] Eleazarus eius frater, quem Auranẽ vocabant, conspicatus excellentẽ elephantum ornatum phaleris regiis, & ratus in eo Regem inuehi, vasto animo in eũ fecit impetum. & occisis multis priusquam ad eum penetraret, cæteris verò metu cedentibus, succedens sub eius ventrem confodit beluam, & ipse simul pondere eius illabentis oppressus est: atque ita non tamẽ inultus interiit generosè inter acernos hostilium cadauerũ. Iudas autem animaduertens hostem tanto superiorem numero, Hierosolyma se recepit, volens arcem iterum oppugnatione aggredi. Antiochus verò

An. mundi 3803. Ante Christum nat. 162.

a Iudas cum copijs ad Bethzacharia Regi obuiam profectus.

b Eleazarus Iudæ frater, elephantem occidit.

c Iudas Hierosolyma se recipit, eúmque sequitur Antiochus.

An. mundi 3803 *Ante Christum nat.* 161.

parte exercitus missa ad oppugnanda Bethsura, cum reliquo venit Hierosolyma. Bethsuritæ [a] territi apparatu regio, maximè cum cõmeatus eos deficeret, deditionem fecerunt, pacti prius vt hostis à se iniuriam omnem abstineat: quod quidem à Rege non nisi salute tenus seruatum est: alioqui nudis eiectis oppidanis, suorum præsidium ibi constituit. Sed [b] apud Hierosolyma per multum tempus eum tenuit templi obsidio, quod fortiter à Iudæis defensum est. nullam enim eis Rex tentauit machinam, quam non illi contrariis machinationibus eluderent. tantum laborabatur victus penuria, quòd fructus veteres absumpserant, & annus inciderat septimus, per quem fructus non colligantur, quòd eum cessare ab agricultura lex nostra iubeat, nec permittat tũ vel arare terram vel serere. quo factũ est vt multi se clam subducerent propter inopiam, vt penes paucos templi tutela remanserit. Cæterùm [c] Rex & Lysias imperator cognito, quòd Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, decreuerunt soluta obsidione illi occurrere, celantes tamen quantum fieri poterat id consiliũ, tàm militem quàm duces reliquos. Quapropter dissimulato aduentu Philippi, iussit Rex Lysiam vt alloqueretur duces & milites, dicens oppugnationem eam nõ esse modici temporis, quòd locus esset munitissimus, & cõmeatus eos iam deficerent, & auocarent multa regni negotia quæ opus esset Regem componere. Itaque præstare fœdus & amicitiã cum hac gẽte facere, & sinere eos vti patriis legibus, quibus priuari se non sustinentes rebellauerant, atque ita redituros esse in suam quemque patriam. Quæ sententia per Lysiam apud exercitum exposita, communi omnium suffragio comprobata est.

a *Bethsuritæ deditionẽ faciunt.*

b *Templum Hierosoly. obsessum.*

c *Antiochus cognito, quòd Philippus vsurpato sibi regno aduentaret è Perside, ob sidione soluta illi occurrit.*

Antiochus

Antiochus omissa oppugnatione, cum Iuda fœdus facit & amicitiam.

Ann. mundi 3803. Ante Christum nat. 161.

CAP. XV.

TVm Rex missō caduceatore pacem Iudæ ac cæteris obsessis denunciat, libertatémq; viuendi legibus. Illi [2] verò libenter hæc audientes accepta in hoc fide & iureiurando interposito, exiuerunt è templo. At [b] Antiochus cùm ingressus vidisset locum egregiè munitū, violato sacramento iussit suum exercitum, vt solo æquaret murum quo templum septum fuerat: & hoc facto reuersus est Antiochiam, ducens secum Oniam Pontificem, qui Menelaus dicebatur alio nomine. Lysias enim Regi consuluit vt eum interficeret: si vellet Iudæos quiescere, & ipse liber esse ab eorum molestationibus. hunc enim esse malorum omnium autorem & principium, qui persuasisset eius patri, vt Iudæos ab institutis patriis deficere cogeret. Rex [c] igitur Menelaum missum in Beroeam Syriæ necauit, post exactum in Pontificatu decennium, hominem malum & impium, qui vt sibi Principatum abstrueret, totam gentem à religione deficere compulit, ei successit in Pontificatū [d] Alcimus, Iacimus alio dictus nomine. Cæterùm [e] Antiochus cùm offendisset Philippum iam occupasse tyrannidem, bello victū & in potestatem suam redactum affecit supplicio. Filius [f] autem Pontificis Onias, quem diximus orbatum patre adhuc puerum, videns quòd Rex interfecto ipsius patruo sacerdotiū Alcimo dedisset nihil pertinenti ad cognationem Pōtificum, Lysia suadente vt transferret eum honorem in aliam familiam, fugit ad Ægypti Regem Ptolemæum: apud quem & vxorem eius Cleopatram in precio habitus, impetrauit ab eis

a *Antiochus cū Iuda fœdus facit.*

b *Antiochus murum quo templum septum erat, solo æquat.*

c *Onias Pontifex, qui & Menelaus, à Rege abducitur.*

d *Alcimus siue Iacimus Pontifex.*

e *Philippus ab Antiocho supplicio affectus.*

f *Onias Pontificis filius in Ægypto templū Hierosolymitano simile exstruit.*

Anno mundi 5804. Ante Christum nat. 160.

locum in præfectura Heliopolitana, in quo tẽplum Hierosolymitano simile exstrueret, de quo aliàs dicemus tempestiuius.

Bachides Demetrij Dux cum exercitu contra Iudaos missus, infecto negocio ad suum Regem reuertitur.

CAP. XVI.

Hedio & Ruffinus Cap. 15.

a Demetrium Tripolim aliáq; Syriæ vrbes occupat, & Antiochum & Lysiam necat.

EOdem [a]tempore Demetrius Seleuci filius à Roma profugus Tripolim occupat in Syria: assumptóq; diademate, & contractis quotquot potuit militibus mercenariis regnum inuadit: cúmque certatim ad eum populi deficerent excipientes eum obuiis manibus, etiam Antiochũ Regem & Lysiam comprehensos viuos ad eum perduxerũt: qui mox iussu Demetrij necati sunt post exactum regni Antiochi annum alterum, sicut & in aliis cõmentariis diximus. Ad [b] nouum Regem confluxerunt multi Iudæorum ob impietatem profugi, & cum eis Alcimus Pontifex: accusabántque totam gentem, præcipuè Iudam cũ fratribus, quòd post interfectos omnes amicos & fautores Regis, se quoque eiecissent è patria, metu coactos solum vertere: postulabántq; vt ex amicis quempiam eò mitteret, qui cognosceret quanta per Iudam patrata fuerint. at ille iratus mittit eò Bacchidem amicum Regis Antiochi Epiphanis, virum strenuum cui tũ Mesopotamiæ præfectura credita fuerat: & cõmendato illi Alcimo, traditóq; exercitu, iubet vt Iudam & eum sequentes internecione deleat. Ille profectus Antiochia cum his copiis, postquam peruenit in Iudæam, misit ad Iudam & fratres inuitãs eos ad pacẽ & amicitiã. Volebat enim dolo eũ circumuenire. Sed ille noluit ei se credere, quòd videret adesse exercitum, quem putabat adductũ belli potius quàm pacis gratiã,

b Alcimus Pontifex cũ perfugis Iudam apud Demetrium accusat.

gratia. Quidam tamen de populo credentes his quæ Bacchides per præconem denũciauerat, & nihil sibi timentes ab Alcimo propter cõmunẽ patriam, ad eos se contulerunt. & accepto ab vtroque iureiurãdo, nihil mali se passuros nec se nec eiusdem factionis homines, eorum fidei se commiserunt. Bacchides [a] autem non seruata fide sexaginta interfectis ex eo numero: cæteros cautiores iam factos deterruit, quò minus ad eũ accederẽt, itaque amoto exercitu à Hierosolymis postquã peruenit ad vicũ Bethzetho, cõprehendit multos perfugas [b] & quosdam è populo, & occisis omnibus iussit eius religionis homines parere Alcimo, ad cuius præsidium relicta sub eo parte exercitus, Antiochiã ad Regẽ Demetrium reuersus est. Alcimus autẽ volẽs Principatum sibi constabilire, & intelligens ad hãc rem opus esse populariũ beneuolentia, comiter ac blandè appellabat omnes, & loquẽdo singulis ad gratiam, breui numerosam manum adiũxit ad priorem quam antè habuerat. horũ [c] plerique erãt impij & profugi, quorũ opera & ministeriis viendo regionem obibat, occidens eos qui erant Iudæ partiũ, quotquot in suam potestatem redigere poterat. At [d] Iudas animaduertens tantopere creuisse ipsius potentiã, & multos probos ac pios homines extinctos eius violentia, ipse quoque obibat regionẽ, interficiens quotquot in manus eius venirẽt è studiosis Alcimi. Qui [e] videns se viribus imparem, quò posset diutius resistere, decreuit confugere ad auxilium & opes Regis Demetrij. Profectus igitur Antiochiam solicitabat cõtra Iudam illius animum, accusans quòd plurimas ab eo passus esset iniurias, plures etiam passurus, nisi maturè missso illuc exercitu, vir audax & facinorosus pœnas debitas lueret.

An. mundi 3804. *Ante Christum nat.* 160.

a *Bacchides multos sibi credentes interfecit.*

b *Bacchides magnã tyrannidem in Bethzetho exercet.*

c *Alcimus popularem auram sibi concilians, eos qui sunt Iudæ partiũ occidit.*

d *Iudas Alcimi potentia restitit.*

e *Alcimus Iudam apud Demetrium accusat.*

Ann. mundi 3804. Ante Christum natum 160.

Nicanor post Bacchidem dux contra Iudam missus, vnà cum vniuerso exercitu internecione periit.

CAP. XVII.

Hedio & Ruffinus cap. 16. 1. *Mach.* 7.

DEmetrius[a] verò ne suis quidē rebus tutum existimans si ita Iudæ vires augeri sineret, Nicanorem mittit, amicorum cariſſimum simul & fidiſſimum: qui etiam Roma fugienti comes fuerat: attributóque quantum satis contra Iudam putabat exercitu, iussit nemini parcendo cum ea gente bellū gerere. Is profectus Hierosolyma, & [c] primùm dissimulās hostem, decreuit specie pacificatoris dolo Iudā intercipere. aiebat enim nihil esse causæ cur belli subire deberent aleam paratum se illi cauere iureiurando sanctiſſimo, si quid fortè periculi metuat. In hoc enim tātum se veniſſe cum amicorū comitatu, vt mentem sui Regis ei, notam faceret, quàm propensus sit in fauorem Iudaici generis hac legatione persuasi fratres, nihil amplius hostile suspicati, data viciſſim & accepta fide exceperunt eum hospitaliter cum toto exercitu. Cúmque post primam salutationem colloqueretur cum Iuda familiariter, signum quoddam suis dedit vt eum comprehenderēt. Ille maturè intellectis insidiis properè ad suos refugit: & de tecto iam dolo ad apertam vim vterq. se vertit. Commisso deinde prælio propè vicum Caphar salamam, inferior inde discedens Iudas in Hierosolymitanā arcem compulsus est. Reuertenti inde præter templum Nicanori sacerdotes facti sunt obuiam, ostentātes victimas, quas se dicebant oblaturos Deo pro salute Regis Demetrij. at [e] Nicanor ne à conuiciis quidē in Deum tēperans, minatus est nisi populus Iudam sibi traderet, breui se reuerſurum, & in templum ipſum

a *Demetrius Nicanorem contra Iudā mittit.*

b *Nicanor hostē dissimulans dolo Iudam intercipere conatur.*

c *Nicanor populo nisi Iudam sibi traderent, se templum euerſurum minatur.*

psum sæuiturum, ita vt ad solũ vsque id diruat. atque cum his minis reliquit Hierosolyma. at sacerdotes tali denũciatione mœsti, cum lacrymis Deo supplicauerunt, vt sacratam sibi ædem vnà cum suis tutoribus tutaretur ab hostiũ iniuiria. Nicanor verò egressus Hierosolyma castris locum optauit apud vicum Bethoron, vbi se cum eo coniunxit alia manus recens tum è Syria veniẽs. Iudas quoque castra posuit ad alium vicum nomine Adaso, triginta modò stadiis distantẽ ab hostibus, habens circa se non plus mille militum. hos cohortatus ne terreantur hostium multitudine, néve cogitent cũ quàm multis decertarent, sed quales ipsi & pro qualibus præmiis contenderent, iussit forti animo hostem aggredi & pugnam capessere. itaque edito acri certamine, multi ceciderũt ex hostibus, & inter cæteros Nicanor & ducis & militis strenui perfunctus officio. quo iacente, ne cætera quidem acies substitit amplius, sed amisso duce verterunt terga, arma iactantes, quò expeditiùs fugerent. Iudas verò impigrè cum suis persequens sæuiebat cædibus: & tuba significabat vicinis oppidis & vicis victoriã: mòxq; vndique armati prosilientes profligatis inconditè fuentibus occurrebant infestis gladiis, ita vt ne vnus quidem incolumis euaserit ex nouẽ millibus: tot enim in vniuersum fuerant. Ea victoria contigit decima tertia die mensis bAdar, vt nostri nominãt, qui Macedonibus dystrus dicitur: eáque die festiuitatem nostri per singulos annos renouant ob rei prosperè gestæ memoriam. Post eam victoriam aliquantisper quieuit Iudæorum gens à continuis conflictationibus, pacis ocio perfruens, donec iterum in eadem reuoluta est discrimina. Alcimo autẽ Pontificiã volenti demoliri veterem adyti parietem, san-

An. mundi 3804. *Ante Christum nat.* 160.

a *Nicanor & copiæ Iudæ in fugam vertuntur.*

b *Adar, Martius.*

An. mundi 3804. *Ante Christum nat.* 160.

torum vatum ædificium, morbus diuinus inflictus est, per [a] quẽ repentè voce priuatus in terram procidit, & cruciatus nõ paucis diebus miserè periit, postquã exactũ in Sacerdotio quadriẽnium: quo defuncto Pontificatum populus communibus suffragiis Iudæ tradidit. Qui quoniam multa audierat de Romana potentia, quòd deuictis Gallis & Hispanis ac Carthaginensibus Græciam quoque subegerint, & Reges Persẽi, Philippum, magnúmque Antiochum perdomuerint: decreuit conciliare sibi eorũ amicitiã. Missis [b] igitur in hoc Romam duobus ex amicorum numero, Eupolemo Ioannis & Iasone Eleazari filio, rogauit, vt in societatẽ reciperetur & amicitiam, & ve Demetrio scriberent, ne posthac Iudæos bello lacesseret. Hanc legationem Senatus admisit. & auditis eorum postulatis amicitiam annuit. móxque Senatusconsultũ de ea re factum inscriptum æreis tabulis relatũ est in Capitoliũ, cuius exẽplar in Iudæam missum est. erat [c] autem Senatusconsultum de societate & amicitia Iudæorum huiusmodi. Ne cui Romanæ ditionis cum Iudæis bellũ gerere liceat, neque præbere hostibus eorum triticum, aut naues, aut pecuniam, vtque si quis Iudæos inuadat Romani succurrant pro viribus: & vicissim si quis Romanos bello impetat, Iudæi cõtra eum ferunto auxilio. Quòd si Iudæi velint in hoc fœdere addi aliquid aut detrahi, id oportere fieri de cõmuni populi Romani sententia: idq; ita demum ratum fore. Scriptum est hoc Senatusconsultum per Eupolemum Ioannis filium, & Iasonem Eleazari, sub Pontifice Iuda, & duce Simone fratre ipsius. Atque hoc fuit primum inter Romanos & Iudæos fœdus societatis ac amicitiæ.

a *Alcimus Pontifex mortuus.* Hedio & Ruffinus Cap. 17. 1. *Mac.* 8.

b *Iudæi fœdus faciũt cũ Romanis.*

c *Senatusconsultũ Romanorum, de societate & amicitia Iudæorum.*

Dacobis

Bacchidis denuò missi contra Iudæam victoria.

Ann. mundi 3804. Ante Christum nat. 160.

CAP. XVIII.

DEmetrius autem accepto nuncio cladis Nicanoris & exercitus, rursum Bacchidem in Iudæã misit cum aliis copiis: qui ex Antiochia profectus in Iudæam ad Arbela oppidum Galilææ castra posuit: & expugnatis illic speluncis, ad quas magnus hominum numerus confugerat, properabat inde Hierosolyma, & [b] cognito quòd Iudas in Berzetho vico suum contineret militem, raptim contra eum duxit peditum viginti. equitum verò duo millia, cùm Iudas non plus haberet quàm mille milites, ex his quidam territi multitudine Bacchidis militum desertis castris diffugerunt, ita vt octinginti tantum reliqui fuerint. Iudas autem quamuis imminente iam hoste destitueretur militre, tamen quia nõ erat vnde delectum in supplementum faceret, maximè in tali temporis angustia, decreuit [c] cum octingentis illis Bacchidem aggredi, & cohortatus vt generosè subirẽt pericula, iussit eos prodire in aciem quibus consulentibus, vt tunc se in tutum reciperet, cum sit tanto inferior & numero & viribus, ac mox maioribus copiis hostem inuaderet. Absit, inquit, vt me terga obuertentem hostibus sol aspiciat, nam etiamsi mori nunc oporteat, nunquam tot res hactenus egregiè gestas, tantámque virtute partam gloriã ignominiosa fuga maculaturus sum. Atque ita suorum reliquias cohortatus persuasit vt intrepidè exspectarent conflictum hostium.

Hedio & Ruffinus cap. 11. 1. *Mac.* 9.

a *Bacchidẽ Demetrius eum copijs in Iudæam mittit.*

b *Bacchides cum viginti duobus millibus militum Iudæ occurrit.*

c *Iudas paucis militibus numerosum exercitũ aggredi cõatur.*

Quomodo Iudas prælio victus occubuerit.

CAP. XIX.

INterea [d] Bacchides productis extra castra copijs instruebat aciem, equitum alas hinc &

d *Bacchides aciem instruit, & ei Iudæ signa confert.*

An. mundi 3804. *Ante Christum nat.* 160.

Inde in vtroque cornu collocans, in fronte leuem armaturam & sagittarios, & post hos robur phalangis Macedonicæ, ipse in dextro cornu locũ sibi optauit. Sic instructa acie postquã venit in conspectũ hostiũ, iussit signa canere, & militẽ cum clamore eos inuadere. idẽ & Iudas fecit, collatisque signis certatũ est vtrinque aciter: donec vergẽte iam sole Iudas animaduertens Bacchidem cum robore militum pugnam in dextro cornu ciere cum audacissima manu iuuenum in eum irruit. Perruptáque [a] phalange penetrauit in mediam aciem: & impulsis in fugam aduersariis persecutus est eos vsque mõtem qui Aza dicitur. id conspicati qui sinistrum cornu tenebant, à tergo adorti Iudam circumueniunt, qui videns nullum superesse effugium vrgentibus circumquaque hostibus: in vestigio cum suis constitit, & cæsis hostium plurimis lassitudine magis quàm vulneribus cõfectus cecidit non inultus, ad priora præclara facinora extremo hoc mortis decore addito, quo prostrato non habentes amplius quem sequerentur milites orbati tanto imperatore, tũ demum in fugam effusi sunt. Simon [b] autẽ & Ionathas fratres inducijs factis recepto Iudæ cadauere, delatum in Modin vicũ magnifico funere intulerunt monumento patrio & publico luctu per aliquammultos dies honorauerunt eius memoriam. Hic finis fuit Iudæ viri generosissimi & bellicosissimi, qui memor mandatorũ Matthiæ patris nullum vnquam pro libertate populariũ defugit aut laborem aut periculum: quapropter meritò virtutis sempiternam post se reliquit gloriam, liberata è Macedonum seruitute patria, & per triennium ante obitum administrato Pontificali sacerdotio.

a Iudas hostium Phalangem perrumpit, quosdam trucidat, ipse circumuentus vulneratur & interficitur.

b Iudas in Modim sepultus.

SVMMA

SVMMA CAPITVM LIBRI XIII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Ionathas defuncto fratri suo Iudæ in principatu succedit.*

II. *Ionathas fessum bello Bacchidem compellit inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere.*

III. *Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.*

IIII. *Demetrius missa legatione ad Ionathan multis muneribus eum ad amicitiam suam pertrahit.*

V. *Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato Pontificatu Ionathan in partes suas traduxit.*

VI. *De templo Dei ab Onia ædificato.*

VII. *Quòd Alexander post mortem Demetrij Ionathan in summo honore habuit.*

VIII. *Demetrius Demetrij filius deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionathan recepit.*

IX. *Tryphon Apamenus post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asserit & recepto in amicitiam Ionatha.*

X. *Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus violat, & Ionatha dolo capto atque interfecto, Simoni eius fratri bellum infert.*

XI. *Quòd Simoni Iudæorum gens & Pontificatum simul & copiarum imperium detulit.*

XII. *Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho cui pius cognomen erat fœdere.*

XIII. *Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius à terra profligatur.*

XIIII. *Quod Simon à genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occisus est.*

XV. *Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus est.*

XVI. *Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300. talentis fœdus cum eo iniit.*

XVII. *Hyrcani expeditio in Syriam.*

XVIII. *Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens victus aufugit.*

XIX. *Aristobulus primus sibi Diadema imponit.*

XX. *Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.*

XXI. *Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.*

XXII. *Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum superat.*

XXIII. *Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio.*

XXIIII. *Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum succedit.*

Ionathas defuncto suo fratri Iudæ in principatu succedit.

CAP. I.

a *Iudæi à profugis & penuria eorum Macedonica factioni sese adiungunt.*

QVEMADMODVM libertatem à Macedonibus oppressam populus Iudæorũ denuò receperit, & quo pacto dux & propugnator eorum Iuda post multa exhausta certamina postremò prælio fuerit occisus, in præcedenti libro satis declarauimus. Post[a] eius obitum quotquot Iudæorum à pietate desciuerant, resumptis animis iuste-

infestabant reliquos populares: ita vt accedente etiam fame, quæ tum fortè regionem eam totam occupauerat, multi non ferentes geminatum infortunium, hinc à penuria, inde ab aduersariis ingruens, coacti sint adiungere se factioni Macedonicæ. Bacchides autem conuocatis ad se Iudæorum desertoribus, qui religioni patriæ profanos ritus prætulerant, his administrationem regionis commisit: qui comprehensis Iudæ amicis & fautoribus, Bacchidi eos tradiderunt, & is tortos primũ cruciatósq. ad libitũ postremò [a] omnes ad vnũ enecabat. In hac tãta calamitate constituti Iudæi, quantam post captiuitatem Babylonicam nunquam experti fuerant, quotquot erant reliqui ex Iudæ sociis, veriti gentis interitum adiuerũt Ionathan eius fratrem: rogabántq. vt germani æmulus fieret, qui ad extremum halitum libertatem propugnãs præclaris conatibus sit immortuus: nec fineret totam gentem sine præside venire in extremũ salutis periculum. Tum Ionathas paratũ se vel ad mortem obtulit pro tutela populi, & visus [b] dignus qui Iudæ fratri suo succederet, communibus Iudæorum suffragiis administrandæ militiæ præfectus est. Quo comperto Bacchides veritus ne Ionathas quoque multũ negociorũ exhibeat Regi & Macedonibus, quemadmodum antè Iudas fecerat, decreuit [c] eum dolo tollere. sed hoc eius propositum nec ipsum nec Simonem fratrẽ latuit. quamobrem maturè moniti assumpta sociorum manu in desertum vrbi vicinum celeriter refugerunt: & cum venissent ad aquã quæ dicitur lacus Asphar, ibi morabantur. Porrò [d] Bacchides sentiẽs eos timere & in desertis illis latitare, duxit cõtra eos omnes suas copias, & positis vltra Iordanẽ castris confluentem illuc militem recipiebat. Ionathas

Ann. mundi 3805. Ante Christum nat. 159.

a *Bacchides Iudæ fautores interficit.*

b *Ionathas Iudæ fratri cõmunibus Iudæorum suffragiis succedit.*

c *Bacchides Ionathan tollere conatur.*

d *Bacchides copias contra Ionathẽ ducit.*

Ann. mundi 3805. Ante Christum nat. 159.

autē cognito illius aduentu, misit fratrem suū Ioannem Gaddim ad Nabathæos Arabas, vt apud eos impedimenta deponeret, donec armis cum Bacchide decerneret. erāt enim amici, sed [a] in itinere inuaserunt eū Medabenses Amarzi filij, direptisque impedimentis & quicquid secum deferebat, comprehensum interfecerunt cum omnibus sociis: cuius facinoris paulo pòst pœnas dederunt eius fratribus, sicut suo loco dicetur. Bacchides autem cognito quòd Ionathas castra haberet in Iordanis paluſtribus, sabbatho [b] illum aggressus est, ratus non repugnaturum propter religionem diei. at ille cohortatus socios, & ostenso periculo quod, nisi viri essent, non possent euadere, clausi à tergo amne, à fronte hostibus: votisq; Deo factis pro victoria, impigrè hostem aggreditur. & prostratis non paucis, videns ipsum Bacchidem in se ruere, ferire eum conatus est. sed cum ille cautè ictum declinasset, Ionathas cum sociis desilientes cōmiserunt se flumini, & in oppositā ripam enatarunt, hostib. non ausis traiicere, sed ad Hierosolymitanam arcem reuertentibus, desideratis ex eorum numero fermè duobus millibus. post eum conflictum Macedo communiuit aliquot oppida, Hierichuntem, Emauntem, Bethoron, Bethellam, Thamnatam, Pharathonem, Tochoam, Gazara, additis mœnibus & turribus, vt impositis in eas præsidiis, res Iudæorū inde infestaret excursionibus: sed [c] nihil æquè, vt Hierosolymitanam arcem muniit, in qua acceptos à Iudæorum primatibus filios obsides inclusit, vt ibi custodirentur. Eodem tempore nunciatum est Ionathæ & Simoni fratribus, quòd Amarzi filij celebraturi essent nuptias, & adducturi sponsam ab oppido Gabatha, filiam illustris cuiusdam inter Arabas eámq; puellam traducendam

a *Ioannes Iudæ frater ab Amarzi filijs interfectus.*

b *Bacchides Ionathan Sabbatho aggreditur, & duo millia militum amittit.*

c *Hierosolymitana arx munita.*

dam cũ pompa sumptuosa & splendida. Fratres autem existimantes opportunissimum ad vindictam tempus sibi oblatum, & facilè vlturos se iniuriam fratri illatam, versus Medabam properauerunt, & insidiis in monte collocatis expectabãt eorum transitum. Vt [a] verò in conspectum venit sponsus cum virgine & amicorum comitatu, vt fieri solet in nuptiis, coorti ex insidiis omnes ad vnum interfecerunt, & cum ornamentis cæteráque præda reuersi sunt voti compotes, & egregiè vlti germani interitum de Amaræi filiis. ceciderunt enim hi non soli, sed cum vxoribus, liberis & amicis vsque ad quadringentorum numerum. Atque ita Simon cum Ionatha in palustria Iordanis reuersi, illic commorabantur. Bacchides autem per totam Iudæam præsidiis dispositis, ad Regem suum reuersus est: quo tempore per integrum biennium status rerum Iudaicarum fuit pacatior. Transfugæ autem & vulgus impiorum hominum, videntes Ionatham & eius factionem securè versari in Iudæa, propter tranquillitatem temporum, per nuncios solicitauerunt Demetrium, vt [b] Bacchide misso Ionatham in potestatẽ suam redigeret. fore enim hoc perfacile, & vnica nocte posse omnes eius milites in sperato incursu opprimi. qui vbi iussu Regis in Iudæam peruenit, ad omnes eius regionis amicos suos & auxiliares scripsit, darẽt operam, vt comprehenderetur Ionathas. Cúmque omniũ insidiis appeteretur, nec tamen quicquam proficeret: cautus enim erat, vt qui dolum præsenserat: ratus [c] Macedo transfugis, purãnsq. & se & Regem ab eis haberi ludibrio, interfecit ex eis 50. præcipuos. Ionathas [d] autem cum fratre & suorum manu metu secessit in vicum Bethaglam, qui in deserto situs est, eúmque munitis

An. mundi 3805. Ante Christum nat. 159.

a *Ionathas & Simon in Amaræi filiis Ioannis fratris mortem vlciscuntur.*

b *Demẽtrius solicitantib. trãsfugis Bacchidem cum copijs contra Ionatham mittit.*

c *Bacchides iratus transfugis dum Ionatha potestas ipsi non datur, quinquaginta ex eis interficit.*

d *Ionathas cum fratre in Bethaglam obsessus*

An. mundi 3808. Ante Chri. ann. 156.

mœnibus & turribus, vt tutũ haberet receptaculum. quo audito Bacchides cum totis suis copiis, adiunctisq. Iudæorum suæ factionis auxiliis cõtra eum profectus est: & aggressus oppugnare munitiones per aliquot dies in eo conatu perstitit. at ille nihil territus restitit acriter. relictoq. ad oppidi tutelam Simone fratre clam egressus, & collectis in vicina regione suæ factionis hominibus, noctu [a] in Bacchidis castra irruit & multis trucidatis effecit, vt frater aduentum suum cognosceret, quamprimum enim tumultum sensit in castris hostium, eruptione facta incendit eorum machinas, cæde etiam non mediocri edita. Bacchides [b] verò videns se à fronte ac tergo inuasum ab hostibus, re inopinata consternatus ob imperatum obsidionis exitum, vix fuit compos animi. totam autem indignationem effudit in transfugas, vt impostores, quorum opera missus à Rege fuerat, vnum cogitãs quomodo ex dignitate sua & Regis obsidioni fine imposito, exercitum fine ignominia posset reducere.

[a] *Iudæi oppidum egressus, noctu in Bacchidis castra irruit.*

[b] *Bacchides indignationẽ in transfugas effundit, & quo modo exercitum sine ignominia posset reducere cogitat.*

Ionathas fessum bello Bacchidem compellit inire cum Iudæis fœdere exercitum abduxere.

1. Mac. 9.

CAP. II.

[c] *Bacchides cũ Ionatha fœdus facit.*

QVa [c] eius volũtate cognita Ionathas, misit ad eum nuncios, petens societatem & amicitiam inter se & eum fieri, captiuis vtrinq. redditis. Id Bacchides rarus sibi honorificum, & oblatam occasionem qua posset non inglorius obsidionem soluere, amicitiam cum Ionatha iniit, iureiurãdo interposito, neutrum arma moturum in alterum: redditisque & receptis captiuis, Antiochiam ad suum Regem reuersus est: nec vnquam posthac Iudæam cum exercitu repetiit.

petiit. Ionathas [a] verò hāc ſecuritatem nactus, & degens apud Machmam oppidum, adminiſtrationi rerum & iuri populis reddendo operam impendit, & ſeuerè animaduertens in religionis patriæ deſertores, repurgabat ſuam gentem ab huiuſmodi contagionibus.

An. mundi 3813. Ante Chriſtum natum 151.

Alexander filius Antiochi Epiphanis Regem Demetrium bello aggreditur.

CAP. III.

ANno [b] autem ſexageſimo ſupra cēteſimum Alexander Antiochi Epiphanis filius veniens in Syriam Ptolemaidem occupauit, proditione militum, qui eam tenebāt præſidio, moréſque Demetrij oderant, vt parum comis & ſuperbi admodum. Incluſus enim in Regiū quoddam caſtellum munitum quatuor turribus, non procul ſitum ab Antiochia, neminem admittebat: & omiſſa reipublicæ cura degebat in ocio per ſegniciem, vnde grauiora etiam odia cōtra eum exorta ſunt, ſicut alibi à nobis dictum eſt. Audito [c] igitur quod Alexander occupaſſet Ptolemaidem, cum omnibus copiis contra eum profectus eſt.

a *Ionathas apud Machmam degit, patriæq; deſertores punit.* Hedio & Ruffinus Cap. 11.

b *Alexander Antiochi Epiphanis filius in Syriam veniens, Ptolemaidem occupat.*

c *Demetrius in Alexandrum mouet.*

Demetrius, miſſa legatione ad Ionathan, multis muneribus eum ad amicitiam ſuam pertrahit.

CAPVT IIII.

MIſit etiam legatos ad Ionathan, inuitās eū ad ſocietatē & amicitiam, præuenire Alexandrum cupiens, ne fortè ille prior impetraret illius auxilium, ídq. eo facilius, quod odia inter ſe & Ionathā intercedebant: cui mandabat vt haberet delectum militum, & arma pararet, reciperétque Iudæorum obſides, quos Bacchides in Hieroſolymitanam arcem incluſerat.

1. *Mac. 10.*

An. mundi 3813. *Ante Chri.* 191.

Talis conditio cum offerretur à Demetrio, Ionathas venit Hierosolyma, & legit Regias literas, audiente tam populo quàm arcis præsidio, quib. lectis impij & transfugæ, qui in arce erāt, vehementer sunt territi, quod Rex Ionathæ & exercitum colligere permitteret, & obsides recipere: quos suis quémque parentibus restituit. Atque ita Ionathas Hierosolymis habitabat, suo arbitratu multa in ea vrbe reparans. nam & mœnia eius iussit saxo quadrato exstrui, quo firmiora essent contra assultus hostium. Quod

a *Macedonici milites relicto præsidio Antiochiam sese recipiunt.*

a vbi senserunt, qui dispersi erant per præsidia, omnes relictis illis, receperunt se Antiochiam, exceptis solis qui Bethsura tenebant & arcem Hierosolymis, nam horum maxima pars constabat ex Iudæis veræ religionis desertoribus, & ideo præ metu non sustinuerunt præsidia relinquere.

Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & dato Pontificatu Ionathan in partes suas traducit.

CAP. V.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

ALexander autem cognito quid Demetrius Ionathæ promiserit, nec ignorās viri fortitudinem, & quomodo se gesserit contra Macedonas, tum qualiter vexatus sit à Demetrio eiúsque Duce Bacchide, apud amicos dictitabat, non posse se eo tempore commodiorem sociū inuenire quàm Ionatham, qui & virtute sit eximia, & peculiares odij causas contra Demetriū habeat, quod datis vicissim & acceptis cladibus, exacerbatum fuerat. Itaq. si idem ipsis videatur, adesse occasionem inuitandi hominem ad amicitiam, eumque id purpuratis quoque suis probari animaduerteret, scripsit talem epistolam. Rex Alexander, Ionathæ fratri salutem. Quia

b *Alexander Ionathā in suas partes traducere conatur Pontificatū deferendo.*

iam

ĩã dudum audiuimus de fide tua, ſimul & fortitudine, mittimus ad te, qui de ſocietate agant, & amicitia & noſtro ſuffragio hodie te Pontificem Iudæorum conſtituimus, & in amicorum noſtrorum numerum aſſcribimus. mitto etiam tibi munera ſtolam purpuream & coronam auream, & rogo, vt ſic honoratus à nobis, non cedas nobis mutua beneuolentia. His [a] literis acceptis, Ionathas Pontificiam ſtolam induit, in ipſo ſcenopegiæ feſto, poſt quadrienniũ exactũ à Iudæ fratris obitu. cùm vacaſſet interim Sacerdotiũ: móxq. cõtraxit exercitũ, & fabricauit magnum armoriũ numerum. Demetrius verò hoc cognito multum doluit, damnans ſuam cũctationem, quòd non præueniens æmulum eblanditus ſit Ionathæ fœdera, ſed elabi ſibi hanc occaſionem, & ab Alexandro arripi paſſus ſit. Scripſit tamẽ etiam ipſe Pontifici & populo in hãc ſententiam, Rex Demetrius, Ionathæ & Iudæorum genti ſalutem. Quoniam [b] ſeruaſtis noſtra fœdera, & ſolicitantibus vos inimicis noſtris nõ acceſſiſtis, equidem laudo veſtram fidem, hortóq. vt conſtantes ſitis in ea, dignam percepturi à nobis gratiam. Remittam enim vobis maximam tributorum partem: & iam nunc remitto quæ pendebatis, tam mihi quàm his qui me præceſſerunt Regibus: inſupérque ſalis preciũ & aurum coronarium, & tertias ſeminis dimidiámq. partẽ fructus arborei ſoliti mihi cedere, ab hodierno in poſterum vobis remitto: ſimúlque q̃ in ſingula capita pendebatur ab his qui Iudæã incolunt, & tres attributas ei toparchias, Samariã, Galilæam & Peræam, vobis cõcedo in perpetuum. Et Hieroſolymitanam vrbem ſacrã eſſe volo, & ius aſyli habere, immunémq. eſſe cũ ſuis finibus attributis atq. decimis. Arcẽ etiã eius permitto Pontifici veſtro Ionathæ, vt quos

An. mundi 3813. Ante Chriſtum nat. 151.

a *Ionathes Pontifex exercitum colligit.*

b *Demetrius ſe præmiſſis in amicitiam Ionathæ inſinuare conatur.*

An. mundi 3813. Ante Christum nat. 151.

ipſe fidos & amicos probauerit, in præſidio eius cõſtituat. Eos quoque Iudæos, qui in re belli capti ſeruiturẽ in noſtra ditione ſeruiunt. in priſtinam libertatem reſtituo, ac ne iumenta quidem ad angarias adigi permitto, Sabbatis item & feſtis ſolẽnibus, & tribus diebus ea præcedẽtibus immunitatem concedo. Eodem modo Iudæos, qui in mea ditione habitant liberos & ſine moleſtia degere volo: & quicũq. ex eis mecũ militari voluerint permitto, dũtaxat vſq. triginta milliũ numerũ: idq. ea cõditione ſtipẽdiorũ qua ceteros meos milites. Habebo etiam eos in præſidiis & in meo ſatellitio, & principes eorũ in aulicorũ meorũ numero. Permitto etiam, vt patriis vtãtur legib., & ipſi & tres attributæ eis præfecturæ: vtq. Põtifici curæ ſit, nequis Iudæus aliud templum præter Hieroſolymitanum religionis ergo adeat. Præterea do in ſingulos annos ex meis rationib. in ſumptus ſacrificiorum quindecim millia ſiclorũ argẽti, & quod pecuniæ ſuperfuerit veſtrũ eſſe iubeo. & decem illa drachmarũ millia, quæ de tẽplo accipiebãt Reges, ſacerdotib. atq. miniſtris templi remitto, ad quos ea pertinere compertũ mihi eſt. Quicunque etiã cõfugerint in templum Hieroſolymitanũ, fanúmq. contiguũ, ſiue ob debitam Regi pecuniam, ſiue alia de cauſa, immunes ſint ab omni vexatione, tam ipſi quàm eorũ facultates. Permitto etiã, vt reparetur templũ, & operum ſumptus de meis pecuniis fieri iubeo: ſicut & mœnia & turres altas æquè de meo volo ædificari. tũ ſi quæ ſunt loca per Iudæã apta ad ſtruendas arces, imponendáq. præſidia, & hæc meo ſumptu muniãtur. Atq. hæ fuerũt literæ ac pollicitationes Demetrij. Alexãder [a] autẽ Rex magnis copiis contractis tã è mercenario milite, q̃ eo qui in Syria defecerat à Demetrio, omnes in

[a] *Alexandri cum Demetrio pugna & victoria.*

hoſtem

hostem duxit, collatísq; signis siniſtrum cornu Demetrij oppoſitam ſibi aciẽ terga coegit vertere: hærentéſq; diu fugientium veſtigiis etiam caſtra eorum diripuerunt. at dextrum cornu, in quo Rex ipſe pugnabat, compulſum eſt loco cedere: & reliquis effusè fugientibus, Demetrius fortiter decertans alios hoſtium occidit, alios non ſuſtinentes ipſius impetum perſequens, abreptus eſt in cœnum quoddam profundum & tranſitu difficile: vbi prolapſo equo, omni effugio deſtitutus, ab accurrentibus oppreſſus eſt. Circumdatum enim corona cõfixerunt iaculis. at ille etiam pedes generosè repugnabat, donec crebris vulneribus cõfectus ſuccubuit. Hic fuit finis Demetrij poſt exactum regni annum vndecimum, ſicut in aliis commentariis iam antè demonſtrauimus.

Ann. mundi 3813. Ante Chriſtum nat. 151.

De templo Dei ab Onia ædificato.

CAP. VI.

ONias[a] autem Pontificis Oniæ filius, qui profugus Alexandrię degebat apud Ptolemæum Philometorẽ, vt iam antè diximus, vidẽs Iudęam vaſtatam à Macedonibus, eorúmq; Regibus, & ſibi æternam memoriam parare volẽs, decreuit à Rege Ptolemæo & Regina Cleopatra per literas petere, vt ſibi liceat in Ægypto inſtar illius Hieroſolymitani templi ædificare, & in eo Leuitas & Sacerdotes ex ſuo genere conſtituere. Hoc autem conſilium cepit fretus maximè Prophetæ Eſaiæ vaticinio, qui antè DC. amplius annos prænũciarat fore omninò, vt templum aliquando Deo maximo ædificaretur in Ægypto, idque hominis Iudæi opera. Hoc igitur oraculo excitatus ſcribit Ptolemæo & Cleopatræ talem epiſtolam: Dum in bello

[a] Hedio & Ruffino Cap. 4. a *Onia*, *Pontifice Onia filium, in Ægypto templum adificare molitur.*

An. mundi 3804. Ante Christum nat. 164.

strenuam vobis operam nauans cum Deo variis regiones obirent, animaduerti apud Cœlesyriã & Phœnicen & Leontopolim, quæ est in præfectura Heliopolitana, aliisque in locis Iudæos præter decorum habere templa, & ideo malè inter eos conuenire: quod & Ægyptiis vsu venit, propter multitudinem templorum & diuersitatem religionum. Et quia locum idoneũ inueni apud castrum quod agrestis Bubastis dicitur, plenum varia materia sacrisque animalibus, rogo, vt mihi permittatis templum, quod illic est nulli sacratum numini iámque collapsum, repurgare, & aliud loco eius Deo maximo exstruere ad Hierosolymitani illius similitudinem, pari etiam modo & mensura, pro salute tua & Reginæ, atque liberorum vestrorum: vt Iudæi qui Ægyptum incolunt illuc cõuenientes, quo magis alant mutuam concordiam, eo accommodatiores fiãt eius vsibus. Nam & Esaias vates prædixit, quòd erit Domino Deo sacrarium in Ægypto, & alia multa de eo loco cecinit. His Oniæ literis acceptis Rex, & soror eius, ac coniux Cleopatra, declarauerunt suam pietatem per epistolam, quam ei rescripserunt. Nam peccatum hoc, & præuaricationem legis à se in Oniæ caput reiecerunt. Sic enim rescriptum habet. Rex Ptolemæus & Regina Cleopatra Oniæ gaudium. Legimus tuas literas, in quibus postulas vt tibi permittamus, illud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolitanę collapsum templum repurgare, quod vocatur agrestis Bubastis, quod sanè miramur, si potuerit acceptum esse Deo, templum statutum in impuro loco, & pleno animalibus. Sed quoniam ais, Prophetam Esaiam iam olim hoc prædixisse, permittimus tibi hoc, quatenus potest salua legis obseruatione fieri, ne videamur per

Templum, concedente Ptolemæo, in Ægypto exigitur.

hoc

hoc peccare in Dominum. Oniasigitur impetrato loco exstruxit ibi templum & altare Deo ad Hierosolymitani similitudinem, sed minus & non peræquè opulentum. Mensuram verò eius & vasa, nunc non libet repetere, commemorata iam ante in septimo belli & captiuitatis Iudaicæ volumine. Nec defuerunt Oniæ similes ipsius Leuitæ ac Sacerdotes, qui illic diuinum cultum frequentarent & instaurarẽt cerimonias. Sed de hoc templo hactenus. Apud Alexandriam verò inter Iudæos & Samaritas, qui sub Alexandro magno Garizitani templi religionem induxerunt, seditio[a] est exorta de sacris ipsorum, ita vt res ad Regis cognitionem peruenirent: dum Iudæi contendunt, iuxta Mosis præscripta Hierosolymitanum templum esse legitimum, Samaritæ verò Garizitanum: provocatúmque est ad Regem & amicorum eius consessum, vt ab his causa audiretur, & vtrius partis considici succumberent, morte mulctarentur, patrocinabatur Samaritis Sabbæus cum Theodosio, Hierosolymitanis Iudæis Andronicus Messalani filius, iurauerúntque per Deum & Regem, quòd ex lege probationes allaturi essent, & rogauerunt Regem, vt necaret eum, qui iusiurandum non seruasse deprehẽderetur. Itaque Rex multis amicis in consilium adhibitis, consedit causam auditurus. Iudæi verò, qui Alexandriam habitabant, valdè erant soliciti, pro tuentibus iura Hierosolymitani templi, ægrè ferentes autoritatem antiquissimi & nobilissimi in orbe templi vocari in discrimen. Sed cum Sabbæus & Theodosius concessissent Andronico, vt prior diceret, orsus ex lege approbare eius sanctitatem & religionem, ostendénsque per continuas Pontificum successiones Sacerdotij vsque in sua tempora propaga-

Anno mundi 3804. *Ante Christum nat.* 164.

De bello Iudaico lib. 7. cap. 37.

[a] *Seditio inter Iudæos & Samaritas sacrorũ causa exorta.*

An. mundi 3814. Ante Christum nat. 150.

tionem, & ab omnibus Asiæ Regibus maiestatem eius loci honoratam donariis: Gazitani verò, ac si omninò nullam esse vnquam ab his habitam rationem: his & talibus rationibus persuasit Regi, vt decerneret Hierosolymitanum esse ex sententia Mosis conditum, Sabbam verò & Theodosium addiceret supplicio. Atque hæc sunt quæ Alexandrinis Iudæis acciderunt Ptolemæi Philometoris tempore.

Quòd Alexander post mortem Demetrij Ionathæ in summo honore habuit.

CAP. VII.

Hedio & Ruffinus Cap. 5. 1. *Mac.* 11.

a *Alexãder Rex Syriæ Cleopatram Ptolemæi Philometoris filiam ducit.*

CÆso[a] autem in pugna Demetrio sicut superius dictum est, Alexander assumpto Syriæ principatu scribit Ptolemæo Philometori, filiam eius nuptum sibi dari depoſcens, æquum esse dicens, vt se affinitate dignetur post receptum fauente Deo paternum imperium, & Demetrium bello deuictum. Ptolemæus verò libenter eius postulatis admissis, rescripsit & gratulari se ei de recepto regno paterno, & filiam collocaturum in matrimonium, iussítque, vt sibi Ptolemaidem occurreret, adducturo illò filiam, & ibi celebraturo eius nuptias, subsecutus deinde literas, ad constitutum locum peruenit cum Cleopatra filia; & reperto ibi Alexandro eam coniunxit, addita in dotem auri & argenti summa, quanta tam potentem Regem decuit. Ad has nuptias vocatus est per literas ab Alexandro & Ionathas Pontifex, & cum veniſſet ad Reges, amplíſque muneribus vtrunque donasset, ab vtroque in magno honore habitus est. nam Alexander mutare eum vestem coegit, & purpuratum assidere sibi pro tribu-

tribunali: mandauitq; suis ducibus, vt in mediũ vrbis eo producto, præconis vòce edicerent nemini licere accusationem contra hominem instituere, aut vlla in re exhibere ei negocium. quo facto cùm manifestum esset, quanti Rex eum faceret, aduersarij qui ad accusandum parati venerãt, subduxerunt se, veriti ne ipsis potius mali aliquid accideret. Tanta autem beneuolentia Rex hic Ionatham prosecutus est, vt ei primum locum in amicorum suorum numero assignauerit.

An. mundi 3824. Ante Christum nat. 150.

Demetrium Demetrij filium deuicto Alexandro & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionatham recepit.

CAP. VIII.

ANno [a] autem centesimo sexagesimo quinto, Demetrius, Demetrij filius, acceptis multis mercenariis militibus à Lasthene Cretensi, soluens ab ea insula traiecit in Ciliciam: cuius rei nuncio Alexander vehementer est territus: móxque è Phœnice properauit Antiochiam, vt res eius ante Demetrij aduentum in tuto constitueret, interim Cœlesyriæ Apollonio Dauo duce præposito. Is profectus cum exercitu Iamniam, misit ad Ionatham Pontificem nuncium, rem indignam, dicens eum solum pro suo arbitrio viuere, non subiectum Regis imperio: & sibi ipsi esse opprobriũ quòd eum sub imperium non redigat. Ne igitur, inquit, in montibus desidens, putes te posse aliquid: sed [b] si confidis tuis viribus, in campum descende, vt, ferro decernamus, vter nostrum sit virtute præstantior. Ne sis tamen inscius, quòd è singulis vrbibus fortissimi mecum militant, assueti semper tuos maiores vincere.

a Hegesippus & Rufinus Cap. 6. a *Demetrium Demetrij filium ex Creta in Ciliciam traiecisse, Syriámque occupare conatur.*

b *Vbi armis fidens.*

Ann. mundi 5818. Ante Christum nat. 146.

quamobrem prouoco te in eum locum, vbi armis non saxis pugnandum est & in quo nullum præsto est victis refugium. His[a] verbis irritatus Ionathas, delectis decem millibus militum, vnà cum Simone fratre profectus est Hierosolymis: & cum peruenisset Ioppen, extra vrbem castra metatus est, exclusus à Ioppensibus, qui intus habebant Apollonij præsidium. Ionatha autem oppugnationem instituente, veriti oppidani ne per vim caperentur, portas ei aperiunt. Apollonius verò postquam accepit Ioppen occupatam à Ionatha: assumptis tribus equitum, octò peditum millibus Azotum se contulit: & inde profectus lento gradu iter faciebat. Cúmque veniisset Ioppen, paulum retrocedens traxit Ionatham in planiciem fretus equitatu, & in eo victoriæ spem collocans. Ionathas verò progressus insequebatur, Azotum versus, Apollonium: qui vbi hostem conspexit deuenisse in plana, reuersus est, vt prælium committeret. cúmque mille equites in insidiis positi fuissent in quodam torrente, vt se Iudæis à tergo obiicerent, Ionathas qui hoc maturè sensit non est territus: sed instructa in laterculi formam acie, hortatus est suos, vt vtrinque pugnarent in hostem, à tergo & à fronte adorienti resistendo. cúmque prælium protraheretur vsque veſperam, data parte exercitus Simoni fratri, iussit hunc cum hostium phalange confligere. ipse verò suis mandauit, vt obiectis scutis exciperet tela immissa ab equitibus. qui cum hoc fecissent, exhausti sunt telis equites, nec tamen quenquam læserunt. non enim penetrabant ad corpora, sed obiectu scutorum ceu testudine, densitate eorum facilè repellebantur, & cadebant irrita. Vbi verò iaculando à manè vsque post meridiem lassatum hostem animaduertit Simon.

[a] Apollonium cũ Ionatha prælium cõmittit, & ab eo fugatur.

Simon, phalangem aggreditur, & vsus egregia suorum opera hostem coegit fugere. quo viso equites, ne ipsi quidem locum suum tenuerunt: sed fessi diutina iaculatione, & videntes nihil amplius spei situm in peditibus, nullo ordine confusi fugiebant, dissipati per totam planiciem. Ionathas [a] autem victos Azotum vsque persequens, multis cæsis, reliquos desperata salute in templum Dagonis, quod est in ea vrbe, compulit. quæ capta eodem impetu, & ipsam & circumuicinos vicos incendit, ac ne Dagonis quidem religione detertitus, & fanum ipsius & quotquot eò confugerant concremauit. fuitque numerus tam eorum qui exusti sunt, quàm qui ceciderunt in prælio, octo millia hominum. Deuicto igitur hoc exercitu, ab Azoto profectus ad Ascalonem admouit copias. & cũ extra vrbem castra posuisset, prodierunt ad eũ Ascalonitæ cum hospitalibus muneribus. quibus acceptis, & collaudata eorum voluntate, reuersus est illinc Hierosolyma, multam secum ducens prædam, quam abegit deuictis hostibus. Cæterùm Alexander audito quòd victus esset dux eius Apollonius, simulabat se lætum, quandoquidem ille præter animi sui sententiam aggressus esset Ionatham, amicum & sociũ: & [b] misit ei virtutis ergò fibulam aureã, quod gestamen solis cognatis Regis concedebatur, & Accaronis toparchiam ei possidendam in perpetuum addixit. Per [c] idem tempus Ptolemæus Philometor cum nauali bus & terrestribus copiis venit in Syriam, Alexandro genero laturus auxilium, alacriter excipientibus ipsius iussu ciuitatibus vsq; Azotum, vbi obtundebatur querimoniis deplorantium Dagonis templi incendium: accusabántque populariter Ionathã autorem eius iniuriæ, qui & agros eorum vs-

An. mundi 3818. *Ante Christum nat.* 146.

a *Ionathas victos Azotum vsque persequens Dagonis fanum concremat, & octo millia hominum in eo cremat.*

b *Alexander dona Ionathæ mittit.* Hedio & Ruffinus Cap. 7.

c *Ptolemæus Philometor, Alexandro genero laturus auxilia in Syriam venit.*

Anno mundi 3818. Ante Christum nat. 146.

staſſet ferro ac flammis, & plurimos ciuium dediſſet exitio, Ptolemæo penè diſſimulanter audiente eorum querimonias. Ionathas [a] verò apud Ioppen ei occurrit, exceptus & muneribus & omni honoris genere. deinde cum vſque Eleutherum fluuium Regem deduxiſſet, reuerſus eſt Hieroſolyma. poſtquam [b] autem Ptolemaidem peruenit, minimũ abfuit quin oppreſſus ſit Ptolemæus, Alexandri inſidiis per Ammonium eius amicum appetitus, quibus detectis ſcripſit Alexandro, depoſcens Ammonium ad ſupplicium, quod meritum aiebat, propter ſtructas ſibi inſidias. qui eum non dederetur, intellexit ipſum Alexandrum earũ fuiſſe autorem, & cœpit eum magno odio proſequi. Antiochenos autem iam antea propter eundem Ammonium infenſos habebat, à quo plurimis affecti fuerãt incommodis. Non tamen effugit pœnam Ammonius, turpiter, vt mulier, cæſus, dum amictu fœmineo quærit latebras, quemadmodum in alio diximus commentario. Ptolemæus autem affinitatis Alexandri pœnitens, & lati aduerſus Demetrium auxilij, abſtracta à marito filia cõfeſtim ad Demetrium mittit legatos de ſocietate & amicitia, his conditionibus, vt data ipſi in matrimonium filia, in paternum regnum eum reſtitueret. At ille & amicitiam eius & oblatã coniugem perlibenter amplexus eſt. vnus etiã reliquus erat labor Ptolemæo, vt Antiochenſibus perſuaderet Demetrium recipere alienatis ab eo propter iniurias à patre eius acceptas. perfecit tamen hoc quoque. nam propter Ammonium habentes exoſum & Alexandrum, facilè impulſi ſunt, vt eum ex vrbe eiicerent. Atq; ita elapſus ex Antiochia venit in Ciliciã. Ptolemæus verò vrbem ingreſſus & à ciuibus lætè exceptus eſt, & ab Eugenio, cuius duo

a *Ionathas Ptolemæo occurrit, & ab eo honorifice excipitur.*

b *Ptolemæo à genero inſidiæ ſtructæ, quas euitãs de cauſa filia ab eo abſtracta Demetrio promittitur.*

sibi imponere diademata, alterum Asiæ, Ægypti verò alterum. Sed [a] cum esset natura iuitus & nimiæ potētiæ minimè cupidus, ad hæc prudens, & qui nollet Romanis inuidiosus fieri, aduocata Antiochensium concione, persuasit eis, vt Demetrium reciperent, pollicitus eum maiorem rationem habiturum recentis eorū beneficij quàm odiorū quæ illis cum patre eius intercesserant. Se quoque affirmauit monstratorē ei fore vitæ rectè instituendæ & administrādæ Reipubl. nec passurum quicquam tentare quod non deceat. nam quod ad dominationem attineat, contentum se esse Ægypti imperio. atque ita perducti sunt in eam sententiam Antiocheni, vt Demetrium reciperent. Cæterùm cùm Alexander ducens validum exercitū è Cilicia inuasisset Syriam & Antiochenum agrum vastaret rapinis atq; incendiis, occurrit ei Ptolemęus vnà cum genero suo Demetrio: iam enim confectæ erant nuptiæ: & [b] victus Alexander compulsus est fugere in Arabiam. Fortè accidit in eo prælio, vt equus Ptolemæi consternatus barritu elephanti eum excuteret, prostratúmq; aggressi hostes vulneribꝰ. in caput inflictis in periculū extremū adducerent, ni ereptus esset interuentu satellitum. attamen per integrum quatriduum sopitis sensibus, nec loqui potuit, nec loquentes intelligere. Alexandri verò caput Zabelus Arabum Dynasta recisum misit ad Ptolemęum, qui die quinta demū respirās à vulneribus, & ad se reuersus iucundissimo sibi rumore simul & spectaculo capitis ac mortis Alexandri pauit animū & oculos. nec ita multo post exsatiatus gaudio percepto ex inimici interitu, & [c] ipse vitā finiit. Alexander autē cognominatus Veles, per quinquennium regnum obtinuit, sicut alibi indicauimus. Demetrius autē cognominatus Nicanor

An. mundi 3818. Ante Christum nat. 146.

a *Ptolemæus Asia regnū sibi oblatum Demetrio tradendum suadet.*

b *Alexandri victi in Arabiam fuga & cædes.*

c *Mors Ptolemæi.*

An. mundi 3820. ante Christum nat. 142.

regno potitus cũ esset prauo ingenio malè mul-
ctabat Ptolemęi milites, oblitus & auxilij & af-
finitatis, quæ per Cleopatræ nuptias recens in-
terceſſerat. Illi verò perosi hominis ingratitudi-
né receperunt se Alexandriã, elephantis tamen
in eius potestate relictis. Interim Ionathas Põ-
tifex coactis è tota Iudæa copiis, aggressus est
oppugnare arcẽ Hierosolymis & Macedonicũ
præsidiũ, cũ desertoribus religionis qui eò cõ-
fugerant. Hi primum cõtemnebant conatus Io-
nathæ, quòd satis fideret loci munitionibus: tã-
dem nocte aliquot sceleſti elapſi peruenerunt
ad Demetrium, arcis oppugnationẽ nunciantes.
Qui iratus mouit exercitum ex Antiochia con-
tra Ionatham: cúmq; peruenisset vsque Ptole-
maidem, acciuit eum ad se per literas. Ille [a] nõ
intermissa oppugnatione, cum senioribus popu-
li & sacerdotibus aurum, argentum, vestem, a-
liáque xenia deferens venit ad Demetrium, &
hac munificentia mitigauit Regis animum: tra-
ctatúsq; honorificè, confirmatus est in Põtifica-
tu, quemadmodum & à superioribus Regibus.
Accusatoribus autem eius transfugis fidem non
habuit: verùm etiã rogatus vt pro Iudæa vniuer-
sa tribúsq; attributis ei toparchiis, Samaria, Iop-
pe, & Galilæa, CCC. tantũ talenta penderentur,
concessit per diploma tale. Rex Demetrius Io-
nathæ fratri & Iudæorũ genti gaudiũ. Exemplũ
epistolæ quam scripsimus Lastheni parenti no-
stro, misimus ad vos vt sciretis: Rex Demetrius
Lastheni gaudium. Genti [b] Iudæorũ amicis no-
stris, & iura amicitiæ seruantibus, decreui bene-
uolentiæ gratiam referre. quapropter tres præ-
fecturas, Apherimam, Lyddam, Ramatham cum
suis finibus, Samaritis ademptas ad Iudæam at-
tribuo: & remitto quicquid solebant ante me
Reges accipere à sacrificantibus Hierosolymis,
aliáque

[a] *Ionathas Demetrium muneribus placat.*

[b] *Demetrij ad Lasthenē diploma, in quo Iudæi immunitates promittit.*

aliáq; tributa pro fructu terræ atq; arborũ: præterea salinarũ vectigal & aurum coronariũ: neq; quicquã horum exigetur in posterum. Cura igitur vt huius scripti exemplar mittatur ad Ionatham, & dedicetur in illustri aliquo loco templi sanctissimi. Hactenus diploma. Porrò [a] Demetrius videns ditionem suam pacatam, & nihil timendum periculi, dimisit exercitum, & stipẽdia militum minuit, solis exteris mercedẽ soluens, quos secum è Creta aliísq; insulis collectos adduxerat. quamobrem odium sibi concitauit apud proprium militem, cui ipse nihil numerabat, solito ab aliis ante eum Regibus etiam pacis tempore stipendiũ accipere, vt hoc pacto alacriores fierent ad subeunda, quoties opus esset, pericula.

An. mundi 3820. Ante Christum natum 144.

a *Demetrium militum odium conciat, stipendium pacis tempore minuendo.*

Tryphon Apamenus post denatum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asserit, recepto in amicitiam Ionatha.

CAP. IX.

Eam alienationem militum à Demetrio animaduertens quidam ex Alexandri duobus genere Apamenus, Diodotus [b] cognomine Tryphon, venit ad Malchũ Arabẽ, qui educabat Alexandri filiũ Antiochũ: & cùm indicasset ei quã infensi essẽt Demetrio milites, suasit vt sibi Antiochum traderet. effecturum enim se, vt is receptus potiretur paterno imperio. At ille primum difficilem se præbebat, quòd nõ satis ei fideret: tãdem Tryphon euicit assiduis precibus. Interea [c] Ionathas Pontifex volẽs tollere Hierosolymitanæ arcis præsidiũ, & impios transfugas, reliquósque qui arces tenebant in ea regione legatione cũ muneribus missa ad Demetriũ, rogabat eum vt præsidia de Iudæa & è stellis eiiceret. Qui non hac tantummodo re, sed maiora

Hedio & Ruffinus Cap. 8. 1. Mac. 11.

b *Diodorum cognomine Tryphonem Apamenum à Malcho Arabe Antiochum Alexãdri filium petit.*

c *Ionathas legatione cũ muneribus missa ad Demetrium, vt præsidia de Iudæa & stellis eiiceret, rogat.*

An. mundi 3820. Ante Christum nat. 144.

etiam gratificaturum se ei pollicitus est, quàm primùm leuatus esset præsenti bello, per cuius negocia non liceret nunc id facere. postulabat enim vt pro iure amicitię mitteret auxilia, quãdoquidem sui milites ad hostẽ deficerent: móxque tria millia delectorum militum Ionathas ad Regem misit. Cæterùm Antiochenses exosum habentes Demetrium, tam propter ipsius quàm propter paternas iniurias, cupiebant eũ per occasionẽ aggredi, videntésq; auxilium ei venisse à Ionatha, & cõsiderantes breui augendas eius vires nisi maturè præuenirent, correptis armis circumstiterunt regiam velut expugnaturi, & intercepto exitu conabantur illum in potestatem suam redigere. Qui [a] videns populum armatum hostiliter se impetere, assumpto mercenario milite & Iudæis auxiliaribus. conflixit cum Antiochensibus, & superatus numero cõpulsus est cedere. Tum Iudæi receperunt se in tectum regiæ, & è superiore loco missilibus feriebant populum: quod cùm tutò facerent propter loci eminentiam, facilè repulerunt eum à propinquis ædibus: & mox iniecto in eas igne, incendiũ totã vrbẽ peruagatũ est, propter densitatem ædificiorũ, quæ tota ferè constabant è materia lignea. Antiochenses verò non valentes ædibus flagrãtibus succurrere, in fugã se verterunt. Tũ Iudæi de vno tecto in aliud trãsilientes, miris modis eos insectabãtur. Rex autẽ animaduertens Antiochenos occupatos in eripiendis liberis & vxoribus, & ideo intermisisse prælium: per diuersos angiportus eos aggressus multis occisis reliquos coegit abiectis armis deditionem facere: & cõcessa audaciæ venia, seditionẽ compescuit, donatósque Iudæos præda quã ex direptionibus parauerant, & collaudatos quasi autores eius victoriæ, remisit ad Ionatham non

[a] *Rebellio Antiochensium: & vltio eam sub secuta.*

non sine præclaro virtutis eorum testimonio, *An. mundi* 3820. *Ante Christum natum* 144. postea tamen ingratus apparuit, & nō seruauit pollicita, bellū etiam minatus, nisi redderet tributa omnia, quæ Iudæorum gens solita est prioribus Regib. pēdere. Feciſſétq; etiam ni impeditus esset à Tryphone, coactus apparatū cōtra Ionathā factū in illū potius vertere. reuersus enim ex Arabia in Syriā cū Antiocho etiam tū adolescēte, diadema eius capiti imposuit: & deficientibus ad se omnib. militibus qui fraudati stipendiis fuerant, aperto [a] bello Demetriū adortus est: & vno prelio factus superior, tum elephantos, tū Antiochenā vrbē illi ademit cōpulso in Ciliciā cedere. Tum Antiochus adolescēs missis literis & legatis ad Ionathā, socium & amicū eum nominat, & Pontificatum ei confirmat, cōcessis & quatuor præfecturis, quę Iudęorum regioni attributæ fuerant ad hæc aurea vasa & pocula vestémq; purpureā & ius vtēdi misit ei, necnō fibulam aureā cooptato inter amicos primarios. Simonē etiam eius fratrē militibus, quantum eorum esset Tyrum inter & Ægyptū, præposuit. Ionathas [b] verò lætus tot collatis in se per Antiochum beneficiis atque honoribus, & ipse suos legatos ad eum simul & Tryphonē misit, amicum se & sociū professus, gesturúmque vnà bellum contra communē hostem Demetrium, multa de eius ingratitudine questus, quod pro beneficio iniuriam sibi reposuisset. cum igitur permissum esset ei ab Antiocho, collectis etiam è Syria & Phœnice militibus bellum contra Demetrij duces gerere. confestim profectus est ad vicinas vrbes & oppida: à quibus honorificè exceptus, nullis tamen adiutus est militibus, & cùm Ascalonem veniſſet: hic quoque ab oppidanis cum muneribus ei occursum est: quos & ipsos hor-

a *Demetrius Antiochia adimitur.*

b *Ionathæ ob accepta beneficia, operam suam Tryphoni contra Demetrium offert, & præbet.*

An. mundi 3820. *Ante Christum nat.* 144.

tatus est, quemadmodum alias vrbes Cœlesyriæ vt à Demetrio deficerent ad Antiochũ, & pro acceptis iniuriis pœnas ab eo repeterent, esse enim multas causas cur ad hoc cõsentire debeãt quibus persuasis vt polliceretur auxilia, ad Gazæos peruenit vt hos quoque conciliaret Antiocho. hos præter spem inuenit portas sibi clausisse, nolentes deserto Demetrio parti aduersæ se cõiungere: quare Ionathas irritatus est vt & agros vastaret, & vrbum conaretur vi capere: relictáq; ad eius obsidionem parte exercitus, cum reliqua manu in vicos sæuiebat incendiis. Tum Gazæi videntes præsentem calamitatem ab hoste, nec vllum interim auxilium à Demetrio, & spem quoq; incertam propter locorum distantiã, satius existimauerunt illo omisso necessitati suæ consulere: & missis ad Ionathan nunciis recepti sunt in societatem atque amicitiam. Aliquando enim homines non nisi suo malo docti intelligũt quid sit vtile, cùm deberent sapere ante acceptum incommodum, & vltrò potius quàm coacti imperata facere. Ionathas verò acceptis obsidibus, & missis Hierosolyma, digressus inde totam regionem vsq. Damascum obibat. cúmq. Demetrij validus exercitus accessisset ad vrbem Cedasam, quę propinqua est Tyriorum agro & regioni Galilææ, vellentque Ionatham abstrahere à Syria laturum opem Galilæis suę ditionis hominibus, occurrit eò properè Simone [a] fratre ad Iudææ præsidiũ relicto. Is collectis quotquot poterat eius regionis militibus, Bethsuram oppugnabat, locum totius Iudeæ munitissimum. & incessum à Demetrianę factionis hominibus, vt iã antè diximus, qui cum aggeribus simul ac machinis vehemẽter infestarẽtur, veriti ne occupato per vim loco ad vnum necarentur, per nuncium rogabant

[a] *Simon Ionathæ frater Bethsuram occupat.*

Simo-

Simonē, vt sibi liceret relicta ipsi Bethsura, in eo lumibus decedere & proficiscī ad Demetrium. Ille verò data eis in hoc vt postulabāt fide, pro Macedonico suū ibi collocauit præsidiū. Interim Ionathas in Galilæa motis à stagno Gennesara castris quæ primùm posuerat, in campū Asor progressus est, nescius hostē esse in eo. Demetriani verò qui ante vnum diem aduentū eius præsenserant, collocatis prius in monte insidiis, ipsi in campo ei se opposuerunt. Quos conspicatus Ionathas paratos ad prælium, & ipse suos pro tempore ad certamē instruit. Sed cū à tergo se insidiatores Iudæis ostendissent, veriti ne intercepti in medio contrucidarentur, in fugā se dederunt, ita vt penè omnes Ionathā desererēt in periculo. Soli duces Matthias Apsalomi & Iudas Chapsæi cū quinquaginta virorum fortium manu permansērunt: qui [a] à desperatione sumpta audacia tanto impetu aduersam hostiū frontē impulerunt, vt territi cesserint. Tū verò illi qui Ionathā destituerant, videntes fluctuantē & inclinatā hostiū aciem, reuersi in prælium iam in apertā fugam versos persequebātur, donec ad Cedasa ventū est, vbi intra castra cōpulsi sunt. Ionathas autē egregia victoria potitus, recepit se Hierosolyma. Et [b] cùm omnia sibi ex sententia Dei fauore videret cedere, misit Romā legatos de renouanda amicitia, quib. dedit mandata, vt in reuertendo obiter inuiserent Lacedæmonios, eōsq; cognationis admonerēt atq; fœderis. qui postquā Romā venerūt, expositis ad senatū postulatis Ionathæ Pōtificis, quòd cuperet renouari fœdera, & impetratis quæ volebant omnibus, acceptisq; literis commendaticiis ad Reges Europæ & Asiæ, quò tutius possent iter facere, in reditu peruenerunt etiam ad Lacedæmonios, & obtulerunt eis lite-

Anno mūdi 3820. *Ante Christum nat.* 144.

a *Ionathæ fuga à Demetrij militū.*

b *Ionathas renouat amicitiam cū Romanis & Lacedæmonijs.*

An. mundi 3821. *Ante Christum nat.* 143.

ras à Ionatha Pontifice, quarum exemplum erat hoc. Ionathas Pontifex gentis Iudæorum & senatus ac populus Iudæorum, ephoris Lacedæmoniorum senatuique & populo fratribus suis Salutem. Si valetis, & res vestræ tam publicè quàm priuatim prosperè cedunt, gaudemus: valemus enim nos quoque. Superioribus temporibus perlata ad Oniam Pontificem nostrum ab Ario Rege vestro missa per Demotelem epistola, de cognatione nostra, cuius exemplar subiunximus, & literas eas cupidè accepimus, & Demoteli atq; Ario omnem exhibuimus beneuolentiam, quamuis iam antè hoc non ignoraremus, nimirum docti è sacris nostris scripturis. Quòd verò non prius vos cognatos agnouerimus, ideò factum est, ne videremur vobis capiendæ amicitiæ occasionem præripere. Interim toto eo tempore ex quo renouata est nostra necessitudo, in sacris solennitatibus rem diuinã faciétes, etiam pro vestra salute ac victoria vota nuncupauimus. Et cùm multis circumquaque bellis vexaremur propter vicinorum immoderatas cupidines, tamen nec vos nec alios amicos solicitandos duximus. Nunc verò peracto bello misimus ad Romanos Numenium Antimachi & Antipatrum Iasonis, viros senatores & honoratos: quibus etiam ad vos dedimus literas, vt renouent mutuam nostram amicitiam. Benè igitur facietis si vos quoq; nobis scripseritis, & significaueritis si qua in re vobis opera nostra possit esse vsui, ad omnia obsequia promptos nos habituri. Itaq; Lacedæmonij & legatos comiter acceperũt, & decretũ publicũ de amicitia atq; societate eis tradiderunt. Hoc[a] tempore tres Iudæorũ sectæ erant quæ de rebus humanis inter se dissentiebant: vna Pharisæorum dicta, altera Sadducæorũ, tertia Essenorum. Horum[b] Pharisæi

[a] Tres Iudaeorum sectæ.

[b] Pharisæi.

An. mundi 3821. *Ante Christum nat.* 143.

Pharisæi, quædam, at non omnia fato tribuunt, quædam verò in sua potestate esse aiunt, vt vel fiant vel non fiant. [a] Esseni verò omnia in fati potestate esse affirmant, nec quicquam hominibus præter fati decretum accidere. At [b] Sadducæi fatum omninò negant, & è rebus tollunt, dicentes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in nostra ipsorum potestate esse, vt tam felicitatis nobis ipsi autores simus, quàm infortunij si deteriora consilia secuti fuerimus. Sed de his diligentius tractabimus in secundo de Iudaico bello volumine. Porro [c] Demetrij duces volentes acceptæ cladis abolere ignominiam, maioribus copiis reparatis duxerunt contra Ionathan qui comperto eorum aduentu propere in Amathensem agrum occurrit: nolebat enim eos sine impedimento Iudæam inuadere, cùmq; ad quinquaginta stadia propè hostem castra posuisset, missi qui res hostium & munitiones perspicularentur, qui cum explorassent omnia, & quosdam captiuos nocte adduxissent, indicantes quòd ex improuiso hostis vellet eos aggredi, maturè omnia communiit, dispositis etiam extra castra excubiis, & in armis retinens per totam noctem exercitum insuetum parato esse animo, etiam si nocte pugnare opus sit, nequid eos hostium conatus fallerent. Demetrij verò duces vt sensere Ionathan præmonitum, hærebãt inopes consilij, hoc ipso turbati, quòd viderent nihil sibi successurum absque insidiis, nec aperto marte pares se Ionathæ futuros ducerent. Decreuerunt igitur abire, & relictis multis per tota castra ignibus, quò magis hostem fallerent, nocte discesserunt. At Ionathas manè castra adortus, postquã deprehendit inania, cæpit fugientes persequi, sed frustra. Iam enim transgressi fluuium Eleutherum in

[a] Esseni.

[b] Sadducæi.

[c] Demetrij duces iterum in Iudæam mouent: de bello sibi inferendo consultant nostri.

Pharisæi, quædam, at non omnia fato tribuunt, quædam verò in sua potestate esse aiunt, vt vel fiant vel non fiant. [a] Esseni verò omnia in fati potestate esse affirmant, nec quicquam hominibus præter fati decretum accidere. At [b] Sadducæi fatum omninò negant, & è rebus tollunt, dicentes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in nostra ipsorum potestate esse, vt tam felicitatis nobis ipsi autores simus, quàm infortunij si deteriora consilia secuti fuerimus. Sed de his diligentius tractabimus in secundo de Iudaico bello volumine. Porro [c] Demetrij duces volentes acceptæ cladis abolere ignominiam, maioribus copiis reparatis duxerunt contra Ionatham qui comperto eorum aduentu properè in Amathensem agrum occurrit: nolebat enim eos sine impedimento Iudæã inuadere, cúmq. ad quinquaginta stadia propè hostem castra posuisset, misit qui res hostium & munitiones perspecularẽtur, qui cum explorassent omnia, & quosdam captiuos noctu adduxissent, indicantes quòd ex improuiso hostis vellet eos aggredi, maturè omnia communiit, dispositis etiam extra castra excubiis, & in armis retinens per totam noctem exercitum iussum parato esse animo, etiam si noctu pugnare opus sit, nequid eos hostium conatus fallerent. Demetrij verò duces vt sensere Ionatham præmonitum, hærebãt inopes consilij, hoc ipso turbati, quòd viderent nihil sibi successurum absque insidiis, nec aperto marte pares se Ionathæ futuros ducerent. Decreuerunt igitur abire, & relictis multis per tota castra ignibus, quò magis hostem fallerent, noctu discesserunt. At Ionathas manè castra adortus, postquã deprehendit inania, cœpit fugientes persequi, sed frustra. Iam enim transgressi fluuium Eleutherum in

An. mundi 3821. *Ante Christum natum* 143.

a *Esseni.*
b *Sadducæi. De bello Iudaico lib. 2. cap. 12.*
c *Demetrij duces iterũ in Ionathãmouent: nihil sibi succeſſurum videntes noctu discedunt.*

ras à Ionatha Pontifice, quarum exemplum erat hoc. Ionathas Pontifex gentis Iudæorum & senatus ac populus Iudæorum, ephoris Lacedæmoniorum senatuique & populo fratribus suis salutem. Si valetis, & res vestræ tam publicè quàm priuatim prosperè cedant, gaudemus: valemus enim nos quoque. Superioribus temporibus perlata ad Oniam Pontificem nostrum ab Ario Rege vestro missa per Demotelem epistola, de cognatione nostra, cuius exemplar subiunximus, & literas eas cupidè accepimus, & Demoteli atq; Ario omnem exhibuimus benevolentiam, quamuis iam antè hoc non ignoraremus, nimirum docti è sacris nostris scripturis. Quòd verò non prius vos cognatos agnouerimus, ideò factum est, ne videremur vobis captandæ amicitiæ occasionem præripere. Interim toto eo tempore ex quo renouata est nostra necessitudo, in sacris solennitatibus rem diuinã faciẽtes, etiam pro vestra salute ac victoria vota nuncupauimus. Sit cùm multis circumquaque bellis vexaremur propter vicinorum immoderatas cupidines, tamen nec vos nec alios amicos solicitandos duximus. Nunc verò peracto bello misimus ad Romanos Numenium Antimachi & Antipatrum Iasonis, viros senatores & honoratos: quibus etiam ad vos dedimus literas, vt renouent mutuam nostram amicitiam. Benè igitur facietis si vos quoq; nobis scripseritis, & significaueritis si qua in re vobis opera nostra possit esse vsui, ad omnia obsequia promptos nos habituri. Itaq; Lacedæmonij & legatos comiter acceperũt, & decretũ publicũ de amicitia atq; societate eis tradiderunt. Hoc[a] tempore tres Iudæorũ sectæ erant quæ de rebus humanis inter se dissentiebant: vna Phariſæorum dicta, altera Sadducæorũ, tertia Essenorum. Horum[b] Phariſæi

ann. mundi 3821. ante Christum nat. 143.

a Tres Iudaeorum sectae.

b Pharisei.

Pharisæi, quædam, at non omnia fato tribuunt, quædam verò in sua potestate esse aiunt, vt vel fiant vel non fiant. [a] Esseni verò omnia in fati potestate esse affirmant, nec quicquam hominibus præter fati decretum accidere. At [b] Sadducæi fatum omninò negant, & è rebus tollunt, dicentes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in nostra ipsorum potestate esse, vt tam felicitatis nobis ipsi autores simus, quàm infortunij si deteriora consilia secuti fuerimus. Sed de his diligentius tractabimus in secundo de Iudaico bello volumine. Porro [c] Demetrij duces volentes acceptæ cladis abolere ignominiam, maioribus copijs reparatis duxerunt contra Ionatham qui comperto eorum aduentu properè in Amathensem agrum occurrit: nolebat enim eos sine impedimento Iudæam inuadere, cúmq. ad quinquaginta stadia propè hostem castra posuisset, misit qui res hostium & munitiones perspecularētur, qui cum explorassent omnia, & quosdam captiuos noctu adduxissent, indicantes quòd ex improuiso hostis vellet eos aggredi, maturè omnia communiit, dispositis etiam extra castra excubiis, & in armis retinens per totam noctem exercitum iussum parato esse animo, etiam si noctu pugnare opus sit, nequid eos hostium conatus fallerent. Demetrij verò duces vt sensere Ionatham præmonitum, hærebāt inopes consilij, hoc ipso turbati, quòd viderent nihil sibi successurum absque insidiis, nec aperto marte pares se Ionathæ futuros ducerent. Decreuerunt igitur abire, & relictis multis per tota castra ignibus, quò magis hostem fallerent, noctu discesserunt. At Ionathas manè castra adortus, postquā deprehendit inania, cœpit fugientes persequi, sed frustra. Iam enim transgressi fluuium Eleutherum in

An. mundi 3821. *Ante Christum natum* 143.

a *Esseni.*

b *Sadducæi. De bello Iudaico lib. 2. cap. 12.*

c *Demetrij duces iterum in Ionathā mouent: nihil sibi succedere videntes noctu discedunt.*

An. mundi 3821. Ante Chri. nat. 143.

tuta loca se receperant. Flexo [a] igitur in Arabiã itinere, & Nabatæis vastatis, abactáque præda & captiuis abductis, Damascum veniẽs illic omnia vendidit; Per [b] idem tempus & frater eius Simon obeundo totam Iudæam & Palæstinam vsque Ascalonẽ, opportuna loca firmabat præsidiis, atque ita communita regione armis & ædificiis, Ioppen cõtendit: eique occupatæ validum imposuit præsidiũ, quod intellexerat Ioppenses velle Demetrio dedere suum oppidum. His igitur ad hunc modum dispositis Ionathas & Simon reuersi sunt Hierosolyma. Ibi [c] Pontifex aduocata in templum concione populi, suasit vt reficerent vrbis mœnia, & murum quo tẽplum septum fuerat rursum reficerent, turribúsque aliis additis munitiorem redderent, vtque alium murum excitarent inter arcem & vrbem, atque hoc pacto excluderent eos qui arcem custodiebant, & ad commeatuum penuriam eos adducerent, præterea vt arces hinc inde per regionem dispositas, additis nouis munitionibus firmiores etiam ac tutiores facerent. Qua sententia comprobata suffragiis populi, ipse assumpta sibi muniendæ vrbis cura, Simoni vt idem in cæteris Iudææ locis curaret, dedit negociũ. Cæterùm Demetrius traiecto flumine peruenit in Mesopotamiam, volens hanc & Babylonem simul occupare, vt potitus superioribus satrapiis, sedem belli ibi constitueret. vocabatur enim per crebras legationes ab eorum locorum Græcis atque Macedonibus pollicẽtibus dedi-

a Ionathas in Arabiã proficiscitur, & Nabatæos vastat.

b Simon Ionatha frater Ioppen occupat.

c Ionathas & Iudæi Hierosolyma & arcẽ reficiunt.

d Demetrius in Arsacem Parthorum Regem mouet, prælioq. superatus, capitur.

tionem si veniret, atque etiam contra Parthorũ Regem Arsacem auxilia. Qua spe accensus properauit ad illos, cogitans si res aduersus Parthos cessissent prosperè facilè se deinde exturbaturũ Tryphonem è regno Syriæ, vt [d] verò magna alacritate exceptus est ab eius regionis hominibus,

An. mundi 3821. Ante Christum nat. 142.

bus collecto valido exercitu, bellum Arsaci intulit, & superatus prælio, amissóque exercitu ipse viuus in potestatem hostium venit, sicut eius narrauimus.

Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus violat, & Ionatha dolo capto atque interfecto Simonem eius fratri bellum infert.

CAP. X.

Tryphon [a] autẽ cognita calamitate Demetrij, Medio & nõ amplius fidus erat Antiocho, sed cogitabat quonã pacto, eo sublato, regnum posset ipse inuadere & occupare: nec aliud maius videbatur obstare eius cupiditati, quàm Ionathas amicus Antiocho. Itaque decreuit illum prius è medio tollere, atque ita demum adolescentem aggredi. quamobrem ad Bethsan profectus, quæ nunc Scythopolis, inuenit ibi Ionathan cum quadraginta millibus lectissimo. rum militum, paratum obsistere si quis vim inferre conaretur. Videns igitur hominem non imparatum ad certamen, muneribus & comitate conatus est ei imponere, iussis suis ducib. vt imperata Ionathæ facerent, qui magis fidem & benevolentiæ fictæ astrueret, & animem illi suspicionem eximeret, atque ita incautum opprimeret facilius. postremò suasit vt dimitteret exercitũ, cessante bello, & pacatis rebus omnibus. rogabat tamen vt, retenta circa se modica manu, comitaretur eum Ptolemaidem, & acciperet in tutelam suam ciuitatem eam arcémque finitimas, dicens se in hoc venisse, vt haberet tradéque verè & benevolo animo Tryphonem deret. Ionathas verò nihil mali suspicatus credere. tonsulere, dimisit exercitum, exceptis tribus millibus, ex his duo in Galilæa reliquit, mil- le verò secum duxit, Tryphonem prosecutus

bus collecto valido exercitu, bellum Arsaci intulit, & superatus prælio, amissoque exercitu ipse viuus in potestatem hostium venit, sicut aliàs narrauimus.

An. mundi 3822. Ante Christum nat. 142.

Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus violat, & Ionatha dolo capto atque interfecto Simoni eius fratri bellum infert.

CAP. X.

TRyphon autẽ cognita calamitate Demetrij, nõ amplius fidus erat Antiocho, sed cogitabat quonã pacto, eo sublato, regnum posset ipse inuadere & occupare: nec aliud maius videbatur obstare eius cupiditati, quàm Ionathas amicus Antiocho. Itaque decreuit illum prius è medio tollere, atque ita demum adolescentem aggredi. quamobrem ad Bethsan profectus, quæ Græcis nominatur Scythopolis, inuenit ibi Ionatham cum quadraginta millibus lectissimorum militum, paratum obsistere si quis vim inferre conaretur. Videns igitur hominem non imparatum ad certamen, muneribus & comitate conatus est ei imponere, iussis suis ducib. vt imperata Ionathæ facerent, quo magis fidem beneuolentiæ fictæ astrueret, & omnem illi suspicionem eximeret, atque ita incautum opprimeret facilius, postremò suasit vt dimitteret exercitũ, cessante bello, & pacatis rebus omnibus. rogabat tamen vt, retenta circa se modica manu, comitaretur eum Ptolemaidem, & acciperet in tutelam suam ciuitatem eam arcésque finitimas, dicens se in hoc venisse, vt has ei traderet. Ionathas verò nihil mali suspicatus credénsque verè & beneuolo animo Tryphonem hæc consulere, dimisit exercitum, exceptis tribus millibus, ex his duo in Galilæa reliquit, mille verò secum duxit, Tryphonem prosecutus

Hedio & Ruffinus Cap. 9. 1. Mac. 12. 13.

a Tryphon regnum Antiochi ad se transferre cupiens Ionatha conatibus eius se oppositurí, insidiatur, & per dolũ petitur.

Ptolemaidem. Oppidanis verò vrbem confestim, ita, vt præmoniti fuerant, claudentibus, vinus captus est, militibus eius ad vnum contrucidatis: mòxque missa est in Galilæam pars exercitus, vt & illa duo millia nec opina per dolum opprimeret. Sed quia rumor de Ionatha capto aduentum eorum præuenerat, arreptis armis maturè inde euaserunt. Nam Tryphonis milites non ausi experiri vim, quòd intelligerent paratos pro tuenda vitâ extremum adire periculum, infecta re vnde venerant, retrò reuersi sunt.

Ante Christum nat. 142.

Quòd Simoni Iudæorum gens & Pontificatum simul & ciuium Imperium detulit.

CAP. XI.

a 1. Mach. 13.

a Ionatha desiderium omnes Hierosolymis capit.

b Iudæam finitimæ gentes, sicut & Tryphon inuadunt.

c Simon Ionatha frater conuocato in templũ populo, se pro illius ac fratrum vestigia sequuturum policetur.

HIerosolymis [a] autem postquam auditũ est de Ionathæ captiuitate, & comitatus eius interitu, ingens dolor cepit omnes & tanti viri desiderium, quòd non sine causa timerent ne destituti eius prudẽtia simul & fortitudine, infestarẽtur à finitimis, qui in eam diem metu Ionatæ cohibiti tum videbantur, velut dato signo cooriturí: & adducturi Iudæorum gentem in extremum salutis periculum, nec eos fefellit sua expectatio. quamprimùm enim auditum est necatum esse Ionathan, vndique excitatum est in eos bellum, tanquam non habentes amplius cuius ductu militare possent, & rem gnauiter gerere, quin [b] & ipse Tryphon collecto exercitu, in animo habebat Iudæã inuadere. Simon [c] autẽ videns Hierosolymitanos metu nostrorum motum attonitos, & volens eis contra Tryphonis conatus addere animum, conuocato in tẽplum populo, sic exorsus est ad eos verba facere. Non ignoratis viri tribules, quàm gnauiter ac intrepidè ego & pater ac fratres pro libertate

bertate mortis periculis nos exposuerimus, quibus domesticis exemplis excitatus: cum nō nouum sit in nostra familia legibus patriis & religioni propugnandæ vitā impendere, nullo terrore adigi potero, vt vitam gloriæ præferam. Quapropter cum non desit vobis dux paratus pro vobis quiduis quantumuis magnū vel pati vel facere, sequimini alacriter quocunq; duxero. neque enim ego melior sum meis fratribus vt vitæ parcere debeam: neque ita degener, vt quod illis semper visum est lōgè pulcherrimū, scilicet pro religione atque legibus vitam profundere, ipse per ignauiā subterfugiā: quin potius certū est germanum me illorum fratrem egregiis approbare facinoribus. Confido enim in Deo, quòd pœnas ab hostibus exigere dabitur, vósque vnà cū vxoribus & liberis ab eorū iniuriis eripere, & insuper templi sanctimoniā tutam præstare ab illorū impia violētia. Video enim profanas gentes non ob aliud in vos cooriri, nisi quòd existimant destitutos ducis prouidentia. His Simonis verbis accensa multitudo, recepit animos & fiduciam, & posita formidine ausa est meliores spes cōcipere: ita vt vno ore totus populus acclamauerit, placere [a] Simonem imperium accipere, & in locū fortissimorum fratrum Iudæ ac Ionathæ succedere. nunquam enim se detrectaturos iussa illius. Itaque collectis mox omnibus quotquot ex suis ad militiā essent idonei, aggressus est vrbem mœnibus cingere, cōmunireque celsis & validis turribus. quo [b] opere perfecto, misit Ioppen vnum ex amicis Ionatham Absalomi filium, iussum habitatores eius populariter inde eiicere, veriti ne vrbem Triphoni traderent. ipse interim mansit Hierosolymis ad vrbis custodiam. Tryphon autem Ptolemaide profectus cum magno

An. mundi 3823. Ante Chri. nat. 141.

a *Simon Iudæ ac Ionathæ fratribus succedit.*

b *Simon Ionathæ Absalomi filiū, Ioppen, vt habitatores inde ejiceret, mittit.*

An. mundi 3823. Ante Chri. nat. 141.

exercitu, venit in Iudæam, ducens secum vinctum Ionathan. ei Simon occurrit cum suis copiis iuxta oppidum Adida, situm in monte cui Iudæorum campi subiecti sunt: Tryphon [a] verò cognitò quod Simon Iudæorum Princeps sit constitutus, misit ad eum nuncios, & hunc dolo circumuenire cupiens: mandabátque vt si vellet dimitti fratrem Ionathan, centum argenti talenta persolueret, & cum eis duos Ionathæ filios mitteret ad se obsides futuros, quòd ille dimissus non alienaturus sit Iudæam à Regis imperio. nunc enim eum tantisper seruari in vinculis, dum debitam Regi pecuniam redderet. At Simeonem technæ eius non latuerunt: sed intelligens quòd & pecuniam perditurus esset, nec fratrem liberaturus, quin & filios eius insuper hosti dediturus, tamen timens criminationem suorum, ne negatis pecuniis & filiis videretur fuisse fratri causa interitus, aduocato in concionem exercitu postulata Tryphonis ad eos retulit, admonitis prius quòd subesset insidiæ. præstabilius tamè esse & pecunias & filios mittere, quàm contemptis Tryphonis cõditionibus suspicionem incurrere, quasi fratrem seruare noluerit, atque ita placuit & Ionathæ pueros mitti & pecuniam. quibus acceptis Tryphõ non seruauit fidem, nec dimisit Ionatham, sed cum exercitu peragrabat regionem, volens per Idumæam ascendere Hierosolyma, peruenitque vsque Dora Idumææ oppidum. At Simon eum perpetuò consectabatur, castra castris illius opponens. interim qui in arce erant vrgentibus Tryphonem vt properè sibi cõmeatus mitteret, iussit paratum esse equitatum, quasi eadẽ nocte venturus Hierosolyma: sed quia per eam noctem multa nix delapsa viam opertam difficilem maximè equis reddiderat, irritum factũ

[a] *Tryphon fraudulẽter spem fratris redimendi, propositis conditionibus, facit Simoni.*

est eius

est eius propositum, & motis inde castris Cœlesyriam rediit propere: obitérque [a] in Galaditica regione interfecto & sepulto Ionatha, ipse Antiochiam se contulit. Simon autem à Basca oppido fratris Ossa in Modim & paternum sepulchrum transtulit, publico luctu honorati: vbi [b] amplissimum monumentum exstruxit patri simul & fratribus suis è marmore polito & candido, excitato enim in latè conspicuam celsitudinem, porticus circumdedit & columnas singulas è singulis lapidibus, opus admiratione dignissimum ad hæc pyramides septem parentib. & fratribus cuique vnam erexit mira tam magnitudine quàm pulchritudine, quæ durant, vsque ad nostra tempora. tanta fuit Simonis cura, vt Ionathas cæteríque domestici quàm magnificentissimo sepulchro essent conditi: qui defunctus est exacto Pontificatus simul & imperij anno quarto. Cuius successor Simon constitutus suffragio populi, primo [c] sui principatus anno suis immunitatem tributorum peperit, quæ hactenus Macedonibus erant soliti pendere: idq; accidit post annum centesimum septuagesimũ ex quo Seleucus Nicanor Syriæ regno potitus est. Tanto [d] autem in honore apud populum fuit Simon, vt tam in priuatis instrumentis quàm in scripturis publicis adiicerent, actum esse anno primo Simonis Iudæorum ethnarchæ optimè de gente sua meriti. nã huius principatu res eorum magnis accessionibus auctæ sunt, & multas de finitimis hostibus retulêre victorias. Deuastauit [e] enim Gazaram & Ioppen & Iamniam, expugnatáque Hierosolymorum arce solo cã æquauit, ne posthac esse posset hostibus receptaculũ, néve inde vrbi aliquod inferretur incommodum, quo facto visum est ei operæ pretium, si mõs quoq; in quo sita fuerat

An. mundi 3823. *Ante Christum natum* 141.

a *Ionathas à Tryphone interficitur.*

b *Monumentum Ionathæ.*

c *Immunitas à tributis Iudæis parata.*

d *Auctoritas Simonis.*

e *Simon Hierosolymorum arcẽ expugnat.*

An. mundi 3814. Ante Christum nat. 140.

complanaretur, vt solum templum emineret effecitq; id commemoratis pro concione malis quæ à præsidiariis in eũ diem Iudæi passi fuerant, quæq; etiam in posterum ferre cogerẽtur. si externus aliquis princeps ei loco imponeret præsidium. adeóq; permotus est eius exhortatione populus, vt non intermisso per triennũ neque die neque noctu opere, tandem ad planiciem eum locum indefesso labore per vices sibi succedentes redegerint, atque ita nihil reliquerint quod obstaret, quò minus templum omnibus in vrbe locis esset longè celsius.

Simon Tryphonem in Dora compulsum oppugnat, iniit cum Antiocho cui Pius cognomen erat fœdus.

CAP. XII.

NOn multò autem post quàm Demetrius captus est, Alexandri filius cognomine Deus à Tryphone est necatus, anno quarto postquam eius tutelam susceperat, sparsóq; rumore, quòd inter exercendum se esset extinctus, per intimos amicos solicitauit milites magnis pollicitationibus vt sibi regnum deferrẽt, captum à Parthis Demetrium dictitans, Antiochum verò fratrem si potiretur imperio, vltorem fore defectionis qua fratrem eius deseruerint. Illi [a] adducti in spem maximam, quasi ditandi hoc principe, imperium ei continuò deferunt. Dum [b] verò adeptus iam concupitam potestatem nõ amplius dissimulare prauum ingenium valuit, quod priuatus tegere conatus est, quò magis animos hominũ sibi conciliaret, quam primum enim Rex declaratus est absque persona Tryphonem agere cœpit, id quod aduersariorum partibus non mediocriter profuit. Milites [a] enim

Hedio & Ruffinus Cap. 10. 1. Mac. 15.

a *Tryphon Alexandro necato, imperio potitur.*

b *Tryphon ad regnũ euectum cõcupitam potestatem quã priuatus tegere conatus fuerat ostendit.*

[a] enim pertæsi eius mores defecerunt ad Cleopatram vxorem Demetrij, quæ tum in Seleuciã cum liberis se incluserat. Et cùm Demetrij frater Antiochus cognomine Soter oberraret, nec ab vlla vrbe reciperetur metu Tryphonis, misit ad eum Cleopatra, coniugium suum & regnum ei offerens, fecit autem hoc partim amicorum suasu, partim quòd timeret ne quidam Seleuc enses vrbem Tryphoni traderent. quò postquã venit Antiochus affluente ad eum quotidie multitudine, & crescentibus viribus, bellũ Tryphoni intulit: quem [b] prælio victum ciecit è superiore Syria, & vsq; Phœnicen persequens, compulsum in Doram castrum munitissimum obsidione cinxit. Misit etiam legatos ad Simonem Iudæorum Pontificem, qui de amicitia & societate agerent, qui & postulata eius libenter admisit. & mox misso cõmeatu ac pecuniis ad oppugnantes Doram milites, Antiochũ ita demeruit, vt inter intimos amicos ab eo reciperetur. at Tryphon elapsus è Dora, cùm perfugisset Apamiam vrbe vi capta [c] interfectus est, triennio post quàm regno potitus fuerat.

An. mundi 3827. *Ante Christum nat.* 337.

a *Tryphonem milites ei infesti, ad Cleopatram Demetrij vxorẽ deficiunt qua Antiocho Soteri coniugiũ & regnum offert.*

b *Antiochus Tryphonem eiectum Syria, in Dora obsidione cingit.*

c *Tryphonis exitus.* Hedio & Ruffino Cap. 11.

Bello inter Antiochum & Simonem orto Cendebæus dux regius è terra profligatur.

CAP. XIII.

CÆterùm Antiochus ob innatam auaritiam beneficiorum immemor, traditis amico Cendebæo copiis, misit eum, vt, vastata Iudæa, Simonem in potestatẽ redigeret. qui audita eius iniquitate, quamuis iam senior, tamen indignitate rei permotus, iuueniliter hosti cum exercitu sit obuiam: præmissisq; [d] cũ fortissimo quoq; filiis, ipse cum reliquis copiis subseque-

d *Simon cũ filijs Cendebæum regione expellit.*

Ann. mundi 3831. *Ante Christum nat.* 133.

batur diuerso itinere: positisq; compluribus locis inter angustias insidiis nusquam non rem gessit ex sententia: & in omnibus congressibus factus superior, reliquū vitę in pace exegit, cū & ipse renouasset cum Romanis amicitiam.

Quod Simon à genero suo Ptolemeo in conuiuio per dolum occisus est.

CAP. XIIII.

IS per octo annos Iudæis præfuit, postremò in cōuiuio cæsus, insidiis generi sui Ptolemęi: qui vxore etiam eius & duobus filiis comprehensis ac coniectis in vincula, misit quosdam, vt tertiū quoq; Ioannē, eui & Hyrcano fuit nomē interficerent. adolescēs autem hoc præsentiens matutinè in vrbem refugit, fretus fauore multitudinis conciliato per paterna beneficia, simūlq; odio quo Ptolemæū prosequebatur populus. Is enim volentē eum ingredi per portā aliā fortiter repulit, eò quòd iam Hyrcanum receperat.

Hedio & Ruffinus Cap. 13.

a *Nulla fides pietásq. ne in socero quidem.* 2. *Mac.* 6.

b *Ptolemæus oppugnatus ab Hyrcano, sciens plurimum sforgin naturalem valere, matrem & germanos quos captos tenebat, in muris, ni ab oppugnatione desisteret, præcipitandos iurat. Historiarū Biblicarum finis.*

Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus Hyrcanus principatu potitus est.

CAP. XV.

ILle igitur recepit se in quādam arcem supra Hierichunta sitam, quæ Dagon dicitur. Hyrcanus verò, accepto paterno Pontificatu, & factis operatus, cum hitarum esset, eduxit b cōtra Ptolemæum exercitum: & oppugnando locum certa quidem erat superior, vincebatur autem sola pietate erga matrem & erga germanos misericordia. hos enim Ptolemæus productos in moenia flagris cædebat in loco omnibus cōspicuo, minitans se præcipitaturum eos nisi frater ab oppugnando desisteret, at ille putans quantum de oppugnatione remitteret, tanto se gra-

Ann. mundi 3831. *Ante Christum nat.* 133.

tificatū ribus suis carissimis, statim in primo conatu euanescebat. Mater tamen ad eum manus tendens supplicabat, ne molliretur affectibus, sed potius indignitate rei motus daret operam, vt redactum in potestatem inimicum afficeret pœna, & vlcisceretur homines sibi natura coniunctissimos, gratum enim sibi fore inter tormenta mori, modo nefarius homo scelerum suorum suppliciū lueret. Hyrcanus verò talibus verbis accendebatur ad assultū maiore impetu faciendum, sed quamprimum verberati & lacerati matrem videbat, refrigescebat statim oppugnationis feruor, & vincebatur filius maternis affectibus. cúmque hoc pacto traheretur diutius obsidio, superuenit annus ille quo solēne est Iudæis cessare ab operibus, recurrente anno septimo. atque ita liberatus à bello Ptolemæus occisis Hyrcani matre ac fratribus, fugit ad Zenonem cognomine Cotylam, qui tum apud Philadelphenses inuaserat tyrannidem.

Quod Antiochus cognomento Pius, dato contra Hyrcanum exercitu, placatus 300 talentis fudus cum eo iungit.

CAP. XVI.

ANtiochus autem, memor incommodorum, quæ à Simone acceperat, Iudæam aggressus est, er quo regnare cœperat anno quarto, principatus verò Hyrcani primo, sexagesima secunda supra centesimum olympiade: vastatisque agris Hyrcanum in vrbem ipsam cōpulit. eam sepe- dat, propter firmitatem mœnium & virtutem propugnantium, accedente etiam aquarum penuria, cui tandē sub occasum b Pleiadis delati imbres fuerunt remedio postremò ad septimum

a *Antiochus Hyrcanum in vrbem compellit.*

b *Pleiades, septem stellæ*

vficari suis carissimis, statim in primo conatu elangueſcebat. Mater tamen ad eum manus tẽdens supplicabat, ne molliretur affectibus, sed potius indignitate rei motus daret operam, vt redactum in potestatem inimicum afficeret pœna, & vlciſceretur homines sibi natura coniunctiſſimos, gratum enim sibi fore inter tormenta mori, modo nefarius homo scelerum suorum suppliciũ lueret. Hyrcanus verò talibus verbis accendebatur ad assultũ maiore impetu faciendum, sed quamprimum verberari & lacerari matrem videbat, refrigeſcebat statim oppugnationis feruor, & vincebatur filius maternis affectibus. cúmque hoc pacto traheretur diutius obsidio, superuenit annus ille quo solẽnne eſt Iudæis ceſſare ab operibus, recurrente anno ſeptimo. atque ita liberatus à bello Ptolemæus occiſis Hyrcani matre ac fratribus, fugit ad Zenonem cognomine Cotylam, qui tum apud Philadelphenſes inuaſerat tyrannidem. *An. mundi* 3831. *Ante Christum nat.* 133.

Quod Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus 300. talentis fœdus cum eo iniit.

CAP. XVI.

ANtiochus autem memor incommodorum, quæ à Simone acceperat, Iudæam aggreſſus eſt, ex quo regnare cœperat anno quarto, principatus verò Hyrcani primo, ſexageſima ſecunda ſupra centeſimum olympiade: vaſtatiſque agris Hyrcanum in vrbem ipſam cõpulit. eam ſeptenis castris cum cinxiſſet, primũ nihil proficiebat, propter firmitatem mœnium & virtutem propugnantium, accedente etiam aquarum penuria, cui tandẽ ſub occaſum b Pleiadis delati imbres fuerũt remedio. poſtremò ad ſeptẽtrionalẽ muri partẽ quà planior erat aditus, exci- *Hedio & Ruffinus Cap. 15.* a *Antiochus Hyrcanum in vrbem compellit.* b *Pleiades, ſeptem ſtellæ*

An. mundi 3835. *Ante Christum nat.* 133.

tatis centum turribus quæ surgebant vsque ad altitudinem contignationem, impositisq. in eas cohortibus, quotidie tentabat mœnia: duplicique fossa longa simul & lata cinctis Iudæis præclusit omnem exitum. illi contra crebrò excursantes, si fortè negligentius custodiri castra offenderẽt, afficiebãt hostem clade aliqua: quod si paratos ad resistendum inuenirent, recipiebant se in tutiora facile. Hyrcanus autem postquã cognouit sibi obesse suorum multitudinem, quòd inutiliter absumerentur ad victum necessaria [a] secretam infirmiorum turbã eiecit extra mœnia, solis retentis qui ob vigorem ætatis ad pugnam erãt idonei. Antiochus autem excluſos vetabat progredi, ita vt miserabiliter obeirãtes mœnibus conficerẽtur inedia. sed [b] cum supervenisset festum scenopegiæ, misericordia motus impetrari eas passus est: nec hoc contentus, victimas misit magnificè, tauros auratis cornibus, & pocula tã aurea quàm argẽtea referta omne genus aromatibus: & exercitui præbuit epulum longè diuersus ab Antiocho Epiphane, qui capta vrbe porcos super altari mactauerat, & iure carnium illarũ templũ aspersserat, violatis Iudæorum legibus simul & cerimoniis: vnde acerbissima exorta sunt eius gentis contra eum odia. at hic Antiochus propter religionem Pius cognominatus est ab omnib. Hyrcanus [c] verò cognita eius æquitate & pietate delectatus, legatos ad eũ misit: rogantes, vt liceat sibi patriis viuere legibus. tum Rex repulsis qui suadebant internecione delendam gentem insociabilem & discretam instituto à reliquis omnibus, & approbata Iudæorũ pietate, imparatum, vt obsessi arma sibi sumerent, & vectigalia

[a] *Infirmior turba cuncta se extra mœnia reijcitur.*

[b] *Antiochus Scenopegiæ gratia septem dierũ induciat Iudæis concedit.*

[c] *Hyrcanus cũ Antiocho soluta obsidione fœdus facit.*

Ioppes cæteratúmque extra Iudæam vrbium concederent, & insuper præsidium reciperent. promittens pacem eis se daturum his conditionibus. Assenserunt illi ad omnia excepto præsidio, quod vitarent exterorum consuetudinem quod ne reciperent, maluerunt Regi dare obsides, & 500. talenta insuper: quorũ trecẽta mox representata sunt, & inter obsides fuit etiam ipsius Hyrcani frater, deiectáq. mox lorica quæ imposita erat mœnibus, soluta est obsidio. Cęterùm [a]Hyrcanus aperto monumẽto Dauidis, qui olim Regum omniũ fuerat ditissimus, tria millia talentorum inde protulit: quibus pecuniis fretus primus omnium cœpit externum militem alere: & inito cũ Rege fœdere, exceptum in vrbem cum exercitu tractauit liberalissimè, quin & profectũ in expeditionẽ Parthicam secutus est vnà cum auxiliis. Testis [b]est nobis Nicolaus Damascenus, sic scribens: Antiochus erecto trophæo ad Lycum fluuium, vbi Indatę Parthorum ducem profligauerat, hæsit ibi per biduum ad preces Hyrcani Iudæi, quod in id tempus fortè quædam Iudæorum festiuitas incurrerat, per quã non licebat eis inter facere. Et verũ est, quod ille scripsit: nam pentecoste instabat post Sabbatum, quo tempore nostris iter facere nefas habetur. Deinde cum Arsace Partho Antiochus signa contulit, quo prælio victus & [c]vitam simul amisit & exercitum. Syrorum autem regnum frater eius recepit Demetrius, dimissus ab Arsace quo tempore Parthorum regionem inuaserat Antiochus, sicut iam antè in aliis cõmentariis diximus.

Ann. mundi 3838. *Ante Christum nat.* 126.

a *Hyrcanus ingentem pecuniam ex Dauidis monumento profert.*

b *Nicolaus Damascenus.*

c *Antiochus in conflictu cum Parthis interemptus.* Hedio & Ruffinus cap. 19.

Hyrcani expeditio in Syriam.

CAP. XVII.

CÆterùm [d]Hyrcanus, audita morte Antiochi confestim ad vrbes Syriæ duxit exercitę

d *Hyrcanus multas Syriæ vrbes capit, & templum in mõte Gazim desolatum*

An. mundi 3840. Ante Christum nat. 124.

tum, tatus id quod erat, inuenturũ se eas vacuas propugnatoribus, Medabam igitur non sine labore sexto demum mense vi cepit: deinde Samegam cum vicinis oppidis, & insuper Sicima atq. Garizim cum gente Chutæorum, quæ accolebat templum instar Hierosolymitani exstructum permissu Alexandri à Sanaballete duce in gratiam generi ipsius Manassæ, qui fuerat frater Iaddi pontificis, vt & ante dictum est. incidit autem huius templi desolatio post annum 200: Hyrcanus verò etiam Idumææ vrbes cœpit, Adora & Maresam, subiugatisque omnibus Idumæis edixit, vt circumciderentur, nisi mallet è propriis pelli sedibus. at [a] illi amore patriæ admiserunt & circumcisionem, & reliquam iuxta Iudaicos ritus viuẽdi formulã: atque ex eo primum tempore inter Iudæos censeri cœpti sunt. Cæterùm [b] Hyrcanus pontifex renouaturus cũ Romanis amicitiam, misit legatos ad Senatum: vbi recitatis eius literis amicitia impetrata est his cõditionibus. Fanius M. Fr. Pr. indixit Senatum in campum 8. Id. Febtuarias præsente L. Manlio L. F. Mentina, & C. Sempronio C. F. Falerna, propter eas res, quas legati retulerunt, Simon Dosithei, Apollonius Alexandri, Diodorus Iasonis, viri honesti ac probi, missi à populo Iudæorum qui etiam egerunt de amicitia & societate, quæ eis intercedit cũ populo Romano, de negotiis publicis, vt Ioppe & portus, Gazaráque & fontes atque vrbes reliquæ per Antiochum ablatæ præter Senatus decretum, restituãtur hæc omnia, néve militibus Regiis liceat per regionem ipsorum aut subditorum iter facere. & vt eo bello per Antiochũ attentata præter decretũ Senatus fiant irrita: vtq; legati à Senatu missi curent reddi, quicquid Antiochus abstulerat, & precium agrorum æstiment, qui eo bel-

a Idumæi ab Hyrcano subigati circumcisionem & ritus Iudaicos admittunt.

b Hyrcanus amicitiam cum Romanis renouat.

eo bello deuastati sunt, &, vt literæ commendaticiæ legatis dentur ad Reges & liberos populos, quò totius possint reuerti in patriam. Quib. de rebus visum est Senatui renouare societatem & amicitiã cum viris bonis, & missis à bono atq. amico populo. De literis aũt scribendis responsum est, curæ futurũ senatui quàm primum ab aliis negotiis vacauerit, & daturum operam ne vlla posthac eis inferatur iniuria, mãdatúmq. est prætori Fanio, vt ex publica pecunia legatis numeraret viaticum, quo cõmodius se referre possent in patriam, atque ita publico sumptu Legatos prætor domum remisit, cum commendaticiis ad eos, per quorum loca erant transituri. Et Hyrcani quidẽ pontificis rerũ status hic fuit. Demetrius aũt Rex, cupiens bellũ Hyrcano inferre, opportunitatẽ non habuit, intuitus ex æquo tã Syris quàm suis militibus propter mores improbos, ita vt miserint ad Ptolemæum Physconẽ, rogantes, vt aliquẽ ex Seleuci genere eis daret, quem possent Regem sibi cõstituere, cúmq. is misisset Alexandrum Zebinã, commisso prælio [a] Demetrius vincitur, & refugiẽs è pugna ad Cleopatram vxorẽ in Ptolemaidẽ excluſus est ab ea: delatũsq. inde Tyrum ab inimicis capitur, & diu miserè vexatus tandem interficitur. Alexander autem Regnum adeptus fœdus feriit cum Hyrcano pontifice, deinde [b] petitus bello ab Antiocho Grypho, Demetrij filio in prælio cæsus occubuit. At Antiochus regnũ Syriæ consecutus, nõ ausus est expeditionẽ contra Iudæos suscipere, audito quòd frater ipsius germanus, eodẽ nomine dictus Antiochus, copias cõtra se apud Cyzicum colligeret. Quapropter nihil in Iudæos mouẽs, decreuit parare se contra fratris aduentum, cognominati Cyziceni, eò quod in illa vrbe educatus sit; patre

An. mundi 3844. *Ante Christum natum* 120.

[a] *Demetrius ab Alexandro victus, trucidatur.* Hedio & Ruffinus cap. 17.

[b] *Alexander in conflictu cum Antiocho Grypho cadit.*

An. mundi 3852. Ante Christum nat. 112.

antem genitus erat Antiocho Sotere, qui à Parthis occisus est. acciderat enim vt Cleopatra duobus fratribus alteri post alterũ nuberet, sicut aliàs diximus. Porrò Antiochus Cyzicenus vbi peruenit in Syriam, multis annis cum fratre conflictatus est, Hyrcano [a] interim per totum illud tempus agente in pace continua. mox enim post Antiochi cædem defecerat à Macedonibus, iámque nec vt subditus, nec vt amicus vllam illis ferebat opem amplius. sed maximis successibus res eius auctæ sunt Alexandri Zebinæ tempore, & maioribus etiam regnantibus his duobus fratribus. bellum enim quo se atterebat mutuò, occasionem Hyrcano præbuit, vt securè frueretur Iudææ prouentibus, & ingentẽ pecuniarum vim inde congereret. Et Cyzicено vastante fratris regionem, non dissimulauit & ipse quid moliretur: vidénsque Antiocho nihil esse ab Ægypto præsidij, sed tam ipsum quàm eius fratrem multas clades accipere ex continuis inter se certaminibus, vtrunque facilè despexit.

a *Hyrcanus dum fratres intestinis bellis laborant, in pace vitam.*

Quòd Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens vltus aufugit.

CAP. XVIII.

Quapropter [b] duxit exercitum ad Samariam vrbem munitissimam, quæ quòd nunc Sebaste vocatur ab Herode condita, cum erit opportunum dicemus. hanc adortus oppugnabat nullis parcens laboribus, infensus ei propter iniurias illatas Mariſſenis, colonis Iudæorũ & sociis, sed Syriæ Regi subditis. Cum itaq. vrbẽ fossa & duplici muro cinxisset per LXXX. stadia obsidioni præfecit filios Antigonum & Aristobulum: quib. vrgentibus & fame premente eò necessitatis adducti sunt Samaritæ, vt coacti vesci cibis insuetis homini, postremò Antiochi Cyzicenũ

b *Hyrcanus obsidet Samariam.*

Zicceni opem implorauerint. qui [a] cum veniſſet properè, victus eſt ab Ariſtobuli militibus : & inſequentibus eum fratribus vſque Scythopolim, ægrè euaſit. at illi reuerſi contra Samaritas rurſum eos compellunt intra mœnia, & cogunt iterum ab eodem Antiocho auxilium petere. Is accitis à Ptolemæo Lathuro circiter ſex armatorum millibus, quos ille inuita matre & tantum non imperio per eam deturbatus miſerat, primum vagabatur per ditionem Hyrcani latrocinabundus cum Ægyptiis, non audens quidem aperto marte decernere quod eſſet impar viribus, exiſtimans tamen ſe vaſtandis agris effecturum, vt Hyrcanus obſidionem Samariæ ſolueret. Sed poſtquam multos è ſuis amiſit exceptos hoſtium inſidiis, profectus eſt inde Tripolim, Callimandro & Epicrati ducibus demandato bello Iudaico. ex his Callimander audacius quàm prudentius cum hoſte congreſſus, profligatis ſuis & ipſe inter alios cecidit. Epicrates [b] autem pecunia corruptus, Scythopolim & alia quædam oppida manifeſtè Iudæis prodidit: nec [c] quicquam Samaritis obſeſſis profuit. atque ita Hyrcanus integro anno in oppugnatione exacto, non contentus vrbem capere, etiam ſolo eam æquauit. inductis illò torrentibus, quorum eluuie ita cuncta fœdata ſunt, vt ne veſtigium quidem ſupereſſet eius oppidi. Incredibile autem quiddam narratur de Hyrcano Pontifice dignatum eum eſſe diuino colloquio. Ferrur enim quòd illa ipſa die qua eius filij conſeruerunt cum Cyzicено prælium, Pontifex [d] ipſe ſolus in templo odoramenta adolens vocem audierit, nuntiantem filiorum recentem de Antiocho victoriam : idque mox progreſſus renũciauit multitudini, & paulo poſt certius comprobatum eſt eius oraculũ.

Ann. mundi 3854. Ante Chriſtum nat. 110.

a *Antiochus auxiliatur Samaritis, ab Ariſtobulo cæditur & fugatur.*

b *Epicrates pecunia corruptus, Scythopolim Iudæis prodit.*

c *Hyrcanus Samariam capit.*

d *Hyrcano in templo per vocẽ, filiorũ de Antiocho victoria nũciatur.*

Ann. mundi 3854. *Ante Christum nat.* 110.

Et Hyrcani quidem res gestæ sic se habuerunt. Accidit autem hoc tempore, vt non Hierosolymis solum, sed & apud Alexandriam reliquámque Ægyptum & Cyprum fortuna aspiraret Iudæorum successibus. Cleopatra [a] enim Regina à filio Ptolemæo Lathuro dissidens, copiis suis duces præposuit Chelciam & Ananiam filios Oniæ, qui templũ in Heliopolitana præfectura ædificauerat Hierosolymitano simile, vt aliàs diximus, ex horum sententia Regina gerebat omnia, sicut [b] & Strabo Cappadox testatur his verbis: Plerique enim qui prius nobiscum venerunt in Cyprum, quíve pòst à Cleopatra illò missi sunt, confestim deficiebant ad Ptolemæũ. soli verò ex Oniæ factione Iudæi constanter manserunt in officio, eo quòd ciues eorum Chelcias & Ananias apud Reginã essent in precio. Hæc Strabo. Hyrcano autem apud Iudæos felicitas inuidiam peperit. sed [c] præcipuè Phariſæorum secta malè ei volebat, de qua supra mentionem fecimus. tanta autem eorum autoritas est apud populum, vt etiamsi Regi obloquantur aut Pontifici, fidem tamen eis vulgus habeat. Horum discipulus & Hyrcanus fuerat, in primis carus huic hominum generi, quos cũ aliquando vocasset ad conuiuium, & accepisset comiter, postquam animaduertit eos exhilaratos, sic illos affatus est: Scire eos suam voluntatem, quod nihil magis cuperet quàm iustus esse, & omnia iuxta Dei placita facere, quemadmodum & ipsi doceant. attamen si quid in ipso desiderarent, & aliqua in re à iusticię præscriptis aberrantem deprehenderent, officij illorum esse, vt admonitione corrigant. cum verò omnes eius virtutem comprobarent, vehementer gauisus est eorum testimonio. tandem vnus è conuiuis Eleazarus, vir malus & seditiosus,

a *Chelcias & Ananias Cleopatra copijs duces præpositi.*

b *Strabo Cappadox de Iudæorũ fide.*

c *Hyrcanus & Phariſæi hostes.*

tiosus: Quandoquidem, inquit, ais te cupere audire veritatem, si vis esse iustus, abdica te pontificatu, & contentus esto principatu populi. Illo verò causam rogante, cur ita hoc postularet: Quia, [a] inquit, audiuimus ita à natu grandioribus, matrem tuam captiuam fuisse regnante Antiocho Epiphane. Falsus autem erat is rumor, & ideo grauiter his verbis Hyrcanus offensus est, nec minus Pharisæi cæteri. Tum [b] Ionathas quidam è Sadducæorum secta, quæ est Pharisæis contraria, præcipuus Hyrcani amicus, dicebat de communi Pharisæorum sententia conuitiatum Eleazarum: quod si dubium videatur, manifestum fore interrogatis illis, qua pœna hominem dignum censeant. Quod postquam Hyrcanus rogauit, dicens ex pronunciata ab illis sententia se cogniturum, an ex eorum consensu factum sit sibi conuicium, & illi satis putarunt, si vinculis castigaretur & verberibus, quòd iniquum videretur capite hominem plecti ob maledicentiam, & alioqui hoc genus clemens sit in animaduersionibus: vehementer exacerbatus est, quasi iam compertum haberet eos esse autores opprobratæ sibi generis infamiæ. Nec destitit Ionathas furenti calcar addere, in tantum, vt, desertis Pharisæis, ad Sadducæos deficeret, & abrogatis illorum constitutionibus earum obseruatores pœnis afficeret: atque hinc factum est, vt & ipse & eius filij parum gratiosi apud vulgum fuerint: quemadmodum aliàs opportunius dicetur. Nunc enim indicandum est, quòd [d] multas constitutionum à maioribus per manus acceptas Pharisæi tradiderint populo, quæ non sunt scriptæ inter leges Mosaicas: & ideò Sadducæi his autoritatem abrogant, dicentes oportere eas tantum seruari, quæ scripto continentur, atque

An. mundi 3854. Ante Christum nat. 110.

a *Eleazarus Pharisæus Hyrcano matrū captiuitatem exprobrat.*

b *Ionathas Sadducæus Hyrcanum contra Pharisæos instīmat.*

c *Hyrcanus à Pharisæis ad Sadducæos defcit.*

d *Constitutiones Pharisaicæ.*

An. mundi 3862. *Ante Christum nat.* 102.

hinc magna inter vtrosq; exorta est controuersia, dum ditiores stant à Sadducæorum partibus, Pharisæi verò cæteræ multitudinis nituntur fauoribus. Sed de his duabus sectis & Essenorum tertia satis docuimus in secundo de bello Iudaico volumine. Hyrcanus [a] autem seditione sedata, & post hāc exacta vita feliciter, elapsisque vno & triginta annis eius imperij moritur, relictis quinque filiis superstitibus, tribus maximis à Deo habitus dignus honoribus, principatu gentis Iudæorum, & Pontificatu & Prophetia. fruebatur enim diuinis colloquiis. vnde tantam nactus est futurorum præscientiam, vt [b] prædixerit duos maiores natu è suis liberis, nō diu fore paterni principatus compotes: quorum exitum operæprecium est cognoscere, quo magis patris eluceat diuinatio.

a *Hyrcanus moritur.*

b *Vaticinium Hyrcani de filijs.* Hegesippus & Ruffinus Cap. 18.

c *Aristobulus Hyrcani filius, post captiuitatē Babylonicā diadema sibi primus imponit.* d *Aristob. Antigonum in regni societatē admittit, cæteros in vincula cōijcit. & matrem fame necat.* e *Aristob. Antigonum fratrem interficit.*

Aristobulus primus sibi Diadema imponit.

CAP. XIX.

DEfuncto [c] enim eorum patre, Aristobulus, natu maximus volens principatum in regni formam vertere, diadema sibi primus imposuit, post CCCCLXXXI. annos, & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus ad pristinas sedes postliminio reuersus est. cúmque [d] fratrem suum secundum Antigonum amaret, in societatem dominationis eum assumpsit, cæteros verò in vinculis habuit. matrem etiam coniecit in carcerem, principatus æmulam, (nam illam Hyrcanus dominā rerum reliquerat) atque eò crudelitatis processit, vt fame necaret in vinculis. post [e] matrē verò interfecit fratrem quoque, quem præ aliis diligere videbatur, & in regni societatē admiserat, alienatus ab eo per calūnias, quas primo quidem

quidem reiecit, partim quòd eũ diligeret, partim quòd per inuidiam cõfictas putaret. Sed cũ aliquando Antigonus magnificè reuerteretur è bello quo tempore populus solenne scenopegiæ festum celebrat, accidit vt Aristobulus ægrotans decumberet, frater verò interfuturus sacris splendidissimè ornatus in templum ascẽderet cum armatorum comitatu, potissimum pro salute Regis vota facturus. Tum [a] hi quibus studium erat excitare inter fratres discordiam, nacti occasionem è rebus prosperè gestis Antigoni & pompa quam adornauerat, venerunt ad Regem, & omnia exaggerauerunt, dicentes hęc iam esse supra priuati hominis conditionem, & affectati regni manifesta indicia: aiebántque venturum breui cum valida armatorum manu ad occidendum Regem, quod stultum existimet cum regno solum potiri liceat, communicato honore contentum esse. Aristobulus autem quamuis non omnino his crederet, tamen prospiciens quomodo posset & suspicionem vitare, & securitati suæ consulere, collocauit satellites in loco quodã obscuro & subterraneo (decumbebat autem in turri quæ post, mutato nomine, Antonia dicta est) mandauítque vt siquidem sine armis frater veniret, nemo eũ attingeret: quod si armatus aduentaret, vt trucidaretur. præmisit tamen ad eum qui rogaret vt inermis veniat. At [b] Regina, & reliqui insidiatores, persuaserunt nuncio, vt contraria diceret, audisse fratrem, quod armaturam eximiam sibi comparasset, cuperéque ita armatum contemplari, Antigonus verò nihil mali suspicans, & fretus fratris beneuolentia, ita vt erat cum tota armatura venit ad Aristobulum, contemplandum se præbiturus. cúmq; [c] peruenisset ad turrim Stratonis, quà valdè obscurus erat trãsitus, à

An. mundi 3862. *Ante Christum nat.* 102.

a *Antigoni apud Aristobulũ falsò accusatus.*

b *Aristobuli conniũx vertit Antigonum dolo trucidari curat.*

c *Vt eatenus nia.*

An. mundi 3962. *Ante Christum nat.* 102.

satellitibus interfectus est. Huius autem casus facilè ostendit, quantum possint liuor & calumnia,& quàm sint efficaces ad subuertendã etiam naturalem beneuolẽtiam. Sed illud maximè admiratu dignum est,quod [a] Iudas quidã, cuius prædictiones nunquam fefellerunt, vaticinatus est. Is cum videret Antigonum accedẽtem ad templum apud discipulos, qui eum ob hanc scientiam affectabantur,exclamauit pœnitere se iam vitæ, quandoquidem eius vanitatem coarguet incolumis Antigonus, quem ea die apud Stratonis turrim moriturum prædixerat: quoniam locus ille abesset DC. stadiis.& diei pars maior exacta esset: atq; ita periculum esse, ne mentiatur suum oraculũ. Ad hunc modum solicito nunciatur Antigonum cæsum ad cellam subterraneã turris, quæ [b] & ipsa Stratonis vocabatur,sicut & illa maritima, quæ post Cæsarea nominata est, quæ ambiguitas vatem perturbauerat. Aristobulum [c] autem continuò cepit fraternæ necis pœnitentia : quæ res morbum eius aggrauauit, dum factum suum continenter detestaretur, ita vt postremo crescentibus doloribus, sanguinem vomeret.eum quidam è ministris efferens, diuina opinor, ita volente prouidẽtia,prolapsus in eo ipso loco effudit. qui Antigoni cædis cruenta habebat vestigia.quo facto ingens eorum ,qui viderant, clamor exoritur,quasi data opera puer illic effudisset sanguinem,ita vt clamoris causam sciscitaretur Aristobulus,omnibus autem dicere tergiuersantibus,tanto magis contendebat cognoscere, quòd natura ita comparatum sit, vt suspecta nobis sint,quæ dissimulantur silentio,tãdem vbi minis ac terroribus expressit, vt faterentur veritatem,conscientia [d] grauiter ictus animum plurimas effudit lachrymas:&gemitum

a *Iudas Essæus vates.*

b *Stratonis turris & maritima Cæsarea nominata.*

c *Aristobuli fratricida pœna.*

d *Conscientiæ labes.*

ex

ex imo pectore ducens. Ergo non latet Deum, inquit, meum impium ac sceleratum facinus, quãdo tam cito reposcor ad pœnas cognati sanguinis? ô corpus impudens quousque retinebis animam, quam materni simul ac fraterni manes flagitant? cur non semel eam reddis ne sic per partes opus sit libare meum sanguinem, atque ita parentare oppressis per nefas & parricidium? vix ea fatus erat cum exhalauit animam, vno tantum anno in regno exacto, cognominatus Philellen, id est, Græcorum amator, post auctam multis beneficiis patriam, illato bello Iturææ, magnáq; [a] eius parte attributa ad Iudææ limites, cuius habitatores comminatione exilij coegit circumcisionem cæteróſq; Iudaicos ritus admittere. Alioqui natura æquus erat & modestus, vt attestatur Strabo [b] ex autoritate Timagenis, sic dicens: Hic vir æquus fuit & Iudæis multis in rebus commodus. nam & ditionem eorum auxit, & partem Ituræorum eis attribuit. deuinctam circumcisionis fœdere.

An. mundi 3863. Ante Christum nat. 101.

a *Aristobulus Ituræa habitatores circumcisionem cæteroſque Iudaicos ritus admittere cogit.*

b *Strabo ex Timagene de Aristobulo.*

Alexandri Iudæorum Regis res gestæ.

CAP. XX.

POst [c] Aristobuli obitum Salome eius vxor, quam Græci Alexandram nominant, solutis eius fratribus, quos ipse, vt diximus, vinxerat: Iannæum, qui & Alexander est, Regem constituit, ætate cæteros præcedentem atque modestia: cui accidit, vt mox natus exosus patri factus sit, nec vnquam, dum ille viueret, in eius conspectum admissus: eius odij causam ferunt hãc. Cùm aliquando in somnis ei Deus apparuisset, rogauit de successore, solicitus de Aristobulo & Antigono, quos præ cæteris diligebat fratribus. Sed cùm Deus huius effigiẽ designasset,

c *Salome, Alexãdra cognominata Aristobuli vxor, Alexandrum Iannæum Regem constituit.*

Anno mundi 3863. Ante Christum nat. 101.

contristatus quod is in omnes fortunas esset successurus. in Galilæa educari eum voluit. Sed oraculi fidem euentus approbauit. Potitus[a] enim hic regno post defunctũ Aristobulũ, alterum fratrum insidiantem sibi interfecit: alterum contentum priuata & ociosa vita in honore habuit. Constitutis deinde rebus imperii, prout sibi visum est conducere, ad Ptolemaidẽ duxit exercitum: & cùm prosperè pugnasset, victos intra mœnia compulit, eósque obsessos oppugnare adortus est. Solæ[b] enim è maritimis Ptolemais & Gaza expugnandæ supererant, & [c] præter has Zoilus, qui tyrannidẽ apud Stratonis turrim & Dora occupauerat. Sed cum Antiochus Philometor & frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladibus suas vires attererẽt, nihil præsidij ab eis exspectandum erat Ptolemaidensibus, verũ Zoilus tyrannus cũ iis, quos alebat, militibus eorum quoque dominationi propter discordiã regum inhians, nonnihil opis attulit. Nam Reges negligere videbantur illorũ periculũ, athletis similes, quos, cùm defessi sint certamine, pudet tamẽ aduersario manus dare, sed per interualla se ad instaurandum certamẽ refouent. Supererat vna spes ab Ægypti Regibus, & Ptolemæo Lathuro, qui à matre Cleopatra è regno eiectus Cyprum obtinebat. ad hunc igitur missis legatis, orabant, vt auxilio veniens ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. qui cùm ei spem feciſſent quòd delatus in Syriam habiturus esset Gazæos & Ptolemaidẽses in suis partibus, simúlque Zoilum & Sidonios multósque adiuraturos, elatus promissis nauigationem parabat. Interim Demænetus, qui plurimum apud suos ciues àutoritate pollebat, persuasit Ptolemaidensibus, vt mutarent sententiam conducibilius dicens, incertam cum

Iudæis

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

a Alexander alterum fratrum interficit, alterum in honore habet.

b Alexander ad Ptolemaidem exercitum ducit, eámq. oppugnat.

c Zoilus Stratonis turris & Dora tyrãnus.

Iudæis belli aleam subire, quàm in certissimam seruitutẽ, accito Domino, se dedere, & insuper non præsens solum bellum sustinere, sed maius etiam ab Ægypto imminens, Cleopatrã enim nõ permissurã Ptolemæũ vires sibi parare è vicinia. sed cõtra eos venturã cũ valido exercitu. dare enim Reginã operã, vt illũ etiã è Cypro eiiciat. futurũ autẽ, vt, si Ptolemæũ sua spes frustretur, ipse in Cyprũ retrorsũ fugiat, miseri verò cines in extremo deserantur periculo. Igitur Ptolemæus cognita in itinere Ptolemaidensiũ mutatione, nihilominus cursum cõtinuauit, & cũ appulisset ad Sycaminũ, eo loci copias exposuit, quæ constabant cõnumeratis peditibus simul & equitibus, circiter triginta millibus. His adductis ad Ptolemaidẽ, & castris ibi positis, cũ neq; legatos eius admittere, neq; verba audire vellent, in magnã coniectus est solicitudinem. Postquã verò Zoilus [a] ad eum & Gazæi venerunt, petentes auxilium cõtra Iudæos & Alexãdrũ agros ipsorum vastantem, obsidio quidẽ vrbis metu Ptolemæi soluta est. Cæterùm [b] reducto domum exercitu Alexander cæpit astu agere, clã Cleopatrã contra Ptolemæum vocans, apertè verò amicum eius & socium se simulans. quin & CCCC. argenti talenta daturum se pollicitus est, si ille viciſſim in gratiã ipsius Zoilum tyrannũ tolleret, & agros eius Iudæis attribueret. Tunc igitur Ptolemæus libenter Alexandri amicitiã admittẽs, Zoilũ [c] capit: deinde verò cõperto quòd ille clam ad matrẽ ipsius Cleopatrã nuncios mitteret, dissoluto cum eo fœdere, profectus [d] est oppugnatum Ptolemaidẽ, quæ portas ei clauserat. Vbi relictis ad continuandã oppugnationem ducibus cũ parte exercitus, ipse cum reliquis copiis ad vastandam ac domandã Iudæam se contulit. At Alexander postquam

Ann. mundi 3864. *Ante Christum nat.* 100.

a *Zoilus & Gazæi à Ptolemæo cõtra Iudæos auxilium petunt.*

b *Alexãder Ptolemæum Zoilum tollere persuadet.*

c *Zoilus capitur.*

d *Ptolemaïs à Ptolemæo obsessa.*

An. mundi 3864. Ante Christum natum 100.

intellexit eius propositum,&ipse ex sua ditione collegit circiter quinquaginta millia,vt vel quidam scriptores malunt LXXX. millia,& cum his hosti fuit obuiam.Ptolemęus [a] verò ex improuiso adortus sabbato Asochim Galilææ oppidũ vi cepit,& circiter decem captiuorum millia, præter aliam multam prędam abduxit.

[a] *Ptolemæus Asochim Galilææ oppidum vi capit.*

Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria.

CAP. XXI.

DEinde [b] aggressus & Sephorim non longè inde distantem,multis desideratis,abiit cõflicturus cum Alexandro: cui occurrit ad Iordanem fluuium,iuxta Asophon, qui non multum dissitus est à flumine:& castra ex aduerso hostiũ metatus est. habebat autẽ Alexander in prima acie pugnare solitos octies mille quos [c] heecatõtamachos appellabat,gestantes æratos clypeos. sed & Ptolemæi prima acies æquè æratis scutis vtebatur.Et cætera quidẽ inferiores sibi visi cũctantiores erant ad prælium: confirmabat autem eos non parum Philostephanus aciei struendæ artifex,iubens transire fluuiũ supra quem castra habebant. nec Alexandro transitum eorum impedire placuit, rato faciliorem sibi fore victoriam,si hostis à tergo haberet fluuium, & è pugna non posset refugere,& primum quidem æquo marte certabatur,multis vtrinq; cadentibus,deinde [d] cũm iam Alexandri milites superiores fieri inciperent, Philostephanus cũ parte suorum maturè cedentibus opẽ intulit,cũmque inclinato Iudæorũ cornu nullus ferret suppetias,destituti ope proximorum fecerunt fugę initium,cæteróſq; exemplo suo traxerunt.contrà Ptolemęi milites ącriter instando fugientes cædebant,& tandem profligatos eousque insecuti sunt interficiendo donec lassatis manibus ferrum

[b] *Ptolemæus Sephorim aggreditur.*

[c] *Hecatontamachi.*

[d] *Clades Alexandri.*

ferrum quoque hebesceret. Perunt triginta millia cecidisse in eo prelio: Timagenes autē quinquaginta millia in suis scriptis retulit: cæteros partim captos, partim fuga seruatos incolumes. Ptolemæus[a] verò cùm post victoriam longē latéque excutrisset, serò tandē in quosdam Iudæorū vicos se recepit: quos vbi vidit refertos pueris & mulieribus, mādauit militi, vt promiscuè iugulatos & in frusta consciso, in lebetes feruentes mēbratim cōiicerent, vt, qui effugerant è prælio, hostē crederēt humanis vesci visceribus, & eo maior terror incuteretur reliquis: & huius crudelitatis tā Strabo quàm Nicolaus meminit. Iidē[b] etiam Ptolemaidē vi expugnauerunt: sicut aliàs indicauimus. Porrò[c] Cleopatra videns augeri filij potentiā, subiecta Gazæorum vrbe, & Iudæorum Regione impunè peruastata, nō permittendū duxit vt ille magis cresceret, maximè cùm circa Ægypti portas obuersaretur, & immineret eius imperio. quapropter continuè tam nauales quàm terrestres exciuit copias, quarum supremum regimē penes Chelciam & Ananiam Iudæos esse voluit: bonam etiam diuitiarum suarum partem cum nepotibus & testamento apud Coum insulam deposuit. Iussōque Alexandro filio cum magna classe in Phenicen appellere, & [d] deficientibus ad se eius regionis incolis peruenit Ptolemaidē: vnde exclusa oppugnationem eius vrbis instituit. Tū Ptolemæus, relicta Syria, properauit in Ægyptum, sperans ex improuiso occupaturum se præsidiis vacua, sed opinione sua frustratus est. Per idem tempus alterum è Cleopatrę ducibus Chelciam mori contigit, dum circa Cœlesyriam Ptolemæum persequitur. At Cleopatra auditis filij conatibus, & quod ei tentanti Ægyptum non ex sententia successerat, missa [e] eò patre Ægypto.

Anno mūdi 3864. *Ante Christum nat.* 100.

a *Ptolemæus vt maiorem terrorem Iudæis incuteret, humanas carnes coquere iubet.*

b *Ptolemaïs vi expugnata.*

c *Cleopatra contra filiū exercitum parat.*

d *Ptolemaïs à Cleopatra obsessa & expugnata.*

e *Ptolemæus eiectus ex Ægypto.*

Ann. mundi 3873. *Ante Christum nat.* 91.

exercitus omninò eum ex ea regione expulit. atque ita rursum ex Ægypto eiectus, apud Gazá exegit eam hyemem. Interim Cleopatra Ptolemaidem, simul cum præsidiariis expugnat. Quò cùm veniſſet Alexander cum muneribus, & ita exceptus tractaretur, vt dignum erat hominem afflictum à Ptolemæo, nec aliud habentem refugium: cúmq; quidam amicorum Reginæ suaderet, vt illam quòq; regionẽ occuparet, nec sineret tantam bonorum Iudæorum multitudinẽ vnius viri parere nutibus: Ananias contrarium consuluit, iniquum facinus dictitans si hominẽ in societatẽ receptũ suis facultatibus exueret, præsertim suũ cognatum. Sic enim fore vt illata huic iniuria, omnes vbiq; gentiũ Iudæos à se alienaret. His rationibus Ananię Regina inducta, abstinuit ab Alexandro iniuriam, & [a] fœdus cum eo renouauit apud Cœlesyriæ vrbẽ Scytopolim. Tũ verò liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hactenus impendere visum est, expeditionem suscepit in Cœlesyriã, vbi [b] Gadara post decem mensium obsidionẽ cepit: & paulo post potitus est Amathunte, quod est castrum omnium quæ ad Iordanem sita sunt munitissimum, vt Theodorus Zenonis filius res suas charissimas deposuerat. qui ex inopinato Iudæos aggressus, interfectis ex eis decem millibus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamen hac clade Rex absterritus est quò minus in maritimo tractu Raphiam bello aggrederetur & Anthedonẽ, cui postea Herodes Rex mutauit nomen in Agrippiadẽ, quã & ipsam armis in potestatem suam redegit. & [c] cùm animaduertisset Ptolemęũ Gaza relicta in Cyprũ recessisse, & matrem eius Cleopatrá in Ægyptum, infensus Gazęis, quòd acciuissent illũ cõtra se in auxilium & vrbẽ eorum oppugnauit, & agrũ depopula-

a *Alexãder fœdus cum Cleopatra renouat.*

b *Gadaram Alexander capit.*

c *Gaza oppugnata.*

populatus est. interim [a] Apollodotus eorũ dux noctu cum duobus millibus conductitiorũ militum,& decem millibus quæ ex oppidanis armauerat,erupit in castra Iudæorum: & quandiu nocturna erat pugna, superiores erant Gazæi, hostibus aduentum Ptolemæi suspicantibus,sed quamprimũ dies illuxit,& rei veritas apparuit, Iudæi se conglomerarũt,& impetu facto in oppidanos circiter mille ex eis interfecerunt. Attamen ne sic quidem, quãuis grauante inopia, voluerunt cedere,parati quiduis potius perferre quàm ab hoste subigi: & [b] addebat illis animum Aretas Rex Arabum,auxilij spẽ ostentãs. Sed priusquam ille veniret,Apollodoro perempto ciuitas capta est. Nam [c] Lysimachus ipsius frater inuidens ei quòd tã gratiosus esset apud populum,occiso eo collegit manum militum, atque ita vrbem Alexandro tradidit.qui primo pacatus introgressus est,deinde immissa in oppidanos militẽ permissa sæuiẽdi licentia,ac passim Gazæi trucidabantur.nec tamẽ illi moriebantur inulti,sed repugnantes inuasoribus non pauciores Iudæos interimebãt,alij verò desolatas prius ædes incendebant,ne hostis præda potiri posset. quidã etiã suismet manibus vxores ac liberos cõtrucidabant,ne in captiuitatẽ abstraherẽtur.Senatores autẽ numero D.in Apollinis cõfugerãt:fortè enim senatus habebatur, cùm hostis intromissus est. Alexander verò etiã his iugulatis,& diruta insuper vrbe reuersus est Hierosolyma,anno postquàm castra ad Gazam admouerat.Eodem [d] tempore etiam Antiochus Gryphus occisus est Heracleonis insidiis, anno ætatis suæ quinto & quadragesimo, regni verò nono supra vigesimum,cui [e] succedens Seleucus filius bellum gessit cum Antiocho patruo, cui Cyziceno fuit cognomen, quem deinde in

An. mundi 3873. *Ante Christum nat.* 91.

a *Apollodotus ex Gaza noctu in Iudæorum castra erũpit.*

b *Aretas Rex Arabũ Gazæis auxilij spem ostentat.*

c *Lysimachus Apollodorum fratrẽ occidit, & Gazam Alexandro tradit.*

d *Antiochus Gryphus occisus.*

e *Seleucus Gryphi filius cum Antiocho Cyziceno bellum gerit.*

An. mundi 3874. Ante Christum nat. 90.

prælio captũ neci tradidit. Nec [a] ita multo post Cyziceni filius Antiochus cognomento Eusebes peruenit Aradũ, &, impositio sibi diademate, Seleuco bellum intulit, quem vno prælio victum è tota Syria expulit. at ille fuga delatus in Ciliciam, postquam à Mopseatis receptus est, cœpit ab eis tributa exigere: qui non ferentes exactionem, vnà cum regia & ipsum & amicos concremauerunt. Regnante [b] verò apud Syros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello eum aggreditur, & victus vitam simul amisit atque exercitum, post quem frater eius Philippus assumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Interim [c] Ptolemæus Lathurus quartum eius fratrem Eucærum cognomine accitũ à Gnido, Regẽ apud Damascum constituit. His duobus fratribus strenuè resistens Antiochus, breui extinctus est. vocatus enim in auxilium Laodices Galadenorum Reginę eũ Parthis bellum gerentis, fortiter in prælio dimicans occubuit, quo facto Syrię regnũ remãsit penes duos fratres, Philippum atq; Demetrium, sicut aliàs narratum est. Porrò [d] in Alexandrũ domi seditio coorta est, cùm per scenopegiæ celebritatẽ in parantem sacrificare coniecta sunt citrea: nã hoc festo nostris morẽ esse palmeos & citreos thyrsos gestare indicauimus. quin & cõuitiis impetitus est populariter, exprobrantibus captiuitatem, & indignum qui sacris operetur. iactantibus, quib. iniuriis exacerbatus occidit eorum circiter sex millia: & exstructo circa fanũ & altare septo ligneo pertingente vsque ea loca ad quæ solis sacerdotib. patet aditus. hoc pacto arcebat à se vim multitudinis. Sed & mercenarios milites alebat Pisidas & Cilicas. nã Syris infensus, non vtebatur eorum opera. Deuictis deinde Arabibus, tributa Moabitis & Galaditis imperauit.

[a] *Antiochus Eusebes. Seleucum fugat.*

[b] *Antio. Seleuci frater Antiochum Cyziceni filium bello aggreditur.*

[c] *Demetrius Eucerus à Ptolemæo Lathuro Damasci Rex constitutus.*

[d] *In Alexãdrum citrea coniecta.*

bit,& [a] Amathunte diruit, non audente Theodoto manus conserere. Cõgressus etiã [b] cũ Arabum Rege Obeda,& pertractus in insidias, cum camelorum multitudine protusus esset in fauces asperas & accessu difficiles iuxta Gadara vicum Galaditidis, ægrè euasit ipse incolumis: delatúsq; fuga Hierosolyma, super acceptam cladem per sex annos à sua gente bello vexatus, nõ minus quàm quinquaginta millia Iudæorũ occidit,& cùm eos hortaretur ad reconciliationem adhuc magis accendit eorum odia: dum roganti, quid se vellent facere, ore vno responsum est, vt seipsum interficiat: mõxq; miserunt ad Demetrium Eucærum qui ab illo auxilia peterent.

An. mundi 3884. Ante Christum nat. 80.

a *Amathus diruta.*
b *Obedas Rex Arabũ.*

Demetrius Eucærus Alexandrum prælio victum superat.

CAP. XXII.

ILle [c] veniens cum exercitu, cõiunxit se cũ eis qui se acciuerãt,& circa Sicima castra posuit, Alexander verò cum mercenariorum sex millibus & ducentis insuper, Iudæorúmq; suæ factionis viginti millibus illi occurrit. habebat autem ille equitũ tria millia, peditũ verò quadraginta. Itaq; multa vtrinq; tentata sunt, dum hic mercenarios vtpote Græcos ad defectionem solicitat: ille verò stantes cum Demetrio Iudæos. Sed [d] quia neuter his artibus quicquam proficiebat, postquam visum est armis decernere, victoria fuit penes Demetrium: in quo prælio miles Alexandri, conductitius ad vnũ cæsus est, nauata prius forti ac fideli opera. Sed & ex Demetrianis multi desiderati sunt. Cæterùm [e] postquàm Alexander ad montes perfugit, miserati eius fortunã confluxerunt ad eum circiter sex millia, quorũ metu Demetrius retro abiit. Post hæc Iudæi propriis viribus bellũ gessérunt

Hedio & Ruffinus cap. 20.

c *Demetrius Eucærus cõtra Alexandrum profiscitur.*
d *Alexãder cum Demetrio armis decernit, cõfóque conductitios milites amittit.*
e *Ad Alexãdrũ sex millia hominũ confluunt.*

An. mundi 3884. Ante Christum nat. 80.

aduersus Alexandrum, sed semper victi multos amittebant è suorum numero. tandē [a] potentissimos eorum compulsos in Bethoma oppugnauit, & capto oppido redactos in potestatem abduxit Hierosolyma, vbi facinus commisit longè immanissimum. epulans [b] enim cum pallacis excelsiore loco vnde prospectus patebat, ad DCCC. iussit suffigi cruci bus: & in conspectu adhuc viuentiū iugulauit vxores eorum & liberos, pœnas exigens pro acceptis iniuriis, quæ tamen in humaniores fuerūt, licet sæpè ab inimicis afflictus in extremū vitę & regni periculum adductus fuerit, dum nō contenti propriis eum impugnare viribus, externa etiam auxilia cōciunt: & postremò in eam necessitatem eum compellunt, vt quæ loca in Moabitica & Galaditica regione subegerat restitueret Arabibus, ne & ipsi arma sua aduersus eū cum inimicis cōiungerent: præter alia quæ in eius contumeliā gesta sunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animaduersio, ita [c] vt propter hanc crudelitatem Thracidæ cognomen apud Iudæos inuenerit. Cæterùm aduersariorum exercitus ad octo millium numerum noctu in tutum euaserunt, & toto tēpore quo vixit Alexāder, egerūt in auxilio: atq; ita demum liberatus à tumultibus securè administrauit regnum in posterum. Demetrius [d] autē relicta Iudæa profectus Beroeam, Philippū fratrem suum oppugnauit in ea, habens secum decem millia peditū & mille equites. Straton verò Beroeæ tyrannus & Philippi socius Zizum Principem Arabum exciuit & Mithridatem Sinarem præfectum Parthorū, qui postquā venerunt cum magno exercitu Demetrij castra oppugnauerunt, & tàm siti quàm missilium telorū multitudine deditionē cum suis facere coegerūt: abductáq; ex ea regione præda maxima Demetrium

a *Alexāder à Iudæis bello peritus, potentissimos eorum in Bethoma oppugnat.*

b *Alexander ad 800. crucibus suffigi, & in eorundem conspectu vxores ac liberos trucidari iubet.*

c *Alexāder Thracidæ cognomē apud Iudæos inuenit.*

d *Demetrius Philippum fratrem in Berœa oppugnat.*

metrium captiuum ad Mithridatē Parthorum Regem miserunt. Antiochenses verò quotquot in castris inuēti sunt gratis dimissos redire Antiochiam passi sunt. Parthus verò Rex Demetrium apud se in omni honore habuit, donec ibi morbo absumptus est. at Philippus post hāc pugnam statim profectus Antiochiam: totius Syriæ regno potitus est.

Ann. mundi 3834. *Ante Christum natum* 80.

Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio.

CAP. XXIII.

Hēdio & Ruffinus cap. 11.

DEinde[a] Antiochus cognomine Dionysus, frater ipsius Damascū principatū ambiēs, peruenit, & ibi rerū potitus Rex factus est, qui cum exercitum duxisset contra Arabas, Philippus eius frater, hoc audito, Damascum aduolat, & cū opera Milesij arcis præfecti vrbe Damascenorum potitus esset, per ingratitudinem nō remunerauit eum, quòd vellet videri terrore vrbem, non proditione cepisse, quapropter [b] suspectus ei redditus, rursum Damascum amisit. progressum enim in circum animi gratia Milesius excluſit, & vrbem seruauit Antiocho, at ille auditis de Philippo rumoribus confestim rediit ex Arabia: móxque duxit in Iudæam exercitum octo millium peditum, & equitum octingentorum. Cuius inuasionē Alexander metuens, fossam profundam duxit à [c] Caparsabe. quæ nunc Antipatris dicitur, vsque ad Ioppēsem mare, quà soli patebat accessus, excitatóq. muro & per interualla castellis ligneis per CL. stadia, præstolabatur Antiochum. at ille omnibus his incensis traduxit hac exercitum in Arabiā. & cùm Arabs primùm cessisset, deinde cū decem equitum millibus apparuisset, occurrens ei Antiochus prælio atus est acriter, nām-

a *Antiochus Rex Damascenorum.*

b *Antiochus regno à fratre exuitur.*

c *Caparsaba Antipatris dicta.*

An. mundi 3884. *Ante Christum nat.* 80.

que [a] de victoria certus occisus est, dū alterum suorum cornu laborans vult in integrum restituere. post cuius casum exercitus refugit in vicum Cana, vbi maxima eius pars fame absumpta est. Post [b] hūc Cœlesyriæ regnum Aretas adipiscitur, vocatus ad imperium à Damascenis propter odium quo persequebantur Ptolemæū Mennæum. Is quoque in Iudæam profectus cū exercitu, deuicto Alexandro apud Adida, certis conditionibus reduxit suos vnde venerat. Alexander [c] verò ad Dion oppidum admoto milite, eóque vi capto, ad Essam inde duxit, vbi erant Zenonis res preciosissimæ: & primum triplici muro eum locum circumdedit, dein expugnato oppido ad Gaulanā duxit & Seleuciā: & subactis his quoque, redegit in suam potestatē vallem quæ Antiochi dicitur, & castellum Gamala. Obiectisque multis criminibus Demetrio locorum eorum domino, principatu suo illum exuit & tertio demum huius expeditionis anno domum reduxit exercitū, magna alacritate Iudæis eum ob res prosperè gestas excipientibus. Per [d] hæc tempora iam & Syrorum & Idumæorum & Phœnicum vrbes tenebant Iudæi, ad mare Stratonis turrim, Apolloniam, Ioppen, Iamniam, Azotum, Gazam, Anthedona, Raphiā, Rhinocuram. in mediterraneis per Idumæam regionem Adora & Marisam, totámque Samariam & montes Carmelum ac Itabyriū, ad hæc Scythopolim, Gadara, Gaulanitidem, Seleuciā, Gabala: & Moabiticas vrbes, Esebonem, Medabam, Lembam, Oronas, Telithonem, Zaram, Anlonem Cilicium, Pellam [e] hanc vltimam diuerunt, quòd incolæ recusarent Iudaicos ritus recipere. possidebant & alia Syriæ non obscura oppida quæ imperio suo nouiter adiecerant. Post [f] hæc Alexander ex temulētia morbo cōgracto,

a *Antiochi mors, & fames exercitui immissa.*

b *Aretas Rex Cœlesyriæ.*

c *Vrbes aliquot ab Alexandro captæ.*

d *Iudæi Syrorum, Idumæorum & Phœnicum vrbes tenēt.*

e *Pella diruta.*

f *Alexandri morbus.*

tracto, & triennio integro quartana laborans, nec tamen abstinens à castrensibus officiis, tandem exhaustis viribus fato concessit in Gerasenorũ finibus, obsidens Ragaba castellum quod vltra Iordanem situm est. Quem videns Regina iam morti vicinum, & nullam salutis spem præ se ferentem, flens & seipsam plangens, suam simul & liberorũ desolationem lamẽtabatur. Cui me, inquit, & hos filios relinquis, alieno indigẽtes auxilio, præcipuè cùm nõ ignores, quàm infensus sit tibi totus populus. Tum [a] ille cõsulit ei vt suis monitis pareat, si velit securè cũ filiis regnum obtinere. primùm vt apud milites celet suã mortẽ, tantisper dum castellum illud capiat, deinde postquam victrix magnificè Hierosolyma reuersa fuerit, Pharisæis [b] nonnihil licentiæ permittat. hos enim pro habito sibi honore laudaturos eã: & commẽdaturos apud populum. posse enim plurimum apud Iudæos, siue exosum aliquẽ cupiant lædere, siue amicũ iuuare. Valde enim his fidẽ habere vulgus etiãsi per inuidiam de quopiã malè loquantur, nec se ob aliã causam incurrisse totius gentis odiũ, quàm quia hoc genus offenderit. Ergo, inquit, vbi Hierosolyma perueneris, accersitis eorum primoribus, ostende illis meum corpus, & verbis quàm proximè veritatem simularis permitte vt eo vtantur arbitratu suo, siue insepulto & proiecto cadaueri velint illudere propter antiquas iniurias, siue alio quolibet modo in id sæuire: & pollicere nihil te nisi ex illorũ sententia gesturum in administrãdo imperio, his verbis si apud eos vsa fueris, & mihi magnificentiot quàm à te sepultura continget, contentis illis permissa potestate, & tu securè dominaberis. post [c] hæc monita vxori data moritur, anno regni sui XXVII. vitæ verò vndequinquagesimo.

An. mundi 3887. Ante Christum nat. 77.

a *Alexãder cõiugi quemodo secure regnare possit, ostendit.*

b *Pharisæorum in populo licentia.*

c *Alexandri mors.*

Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum succedit.

Ann. mundi 3890. Ante Christum nat. 74.

CAP. XXIIII.

ALexandra[a] verò capto castello iuxta mariti monita Phariſæos allocuta eſt, & omnia illorũ arbitrij faciens, quæ ad cadauer vel ad regnũ pertinerent, ex infenſis beneuolos eos ſibi reddidit, tum illi progreſſi ad plebem cõcionabantur, res geſtas Alexandri celebrantes, & Regem iuſtum ſe amiſiſſe conquerentes, populum ad eum luctum ac mœſtitiam prouocauerunt, vt nullum antehac Regem funerauerint ſumptuoſius. Cæterùm[b] Alexander duos quidẽ reliquit filios, Hyrcanũ & Ariſtobulum, regni tamen adminiſtrationem Alexandro teſtamento reliquit. è filiis autem Hyrcanus erat rebus adminiſtrandis parum idoneus, & amator otij: minor verò natu Ariſtobulus audax & induſtrius. ſed mulier gratioſa erat apud populũ, eò quòd ſemper viſa ſit ægrè tuliſſe ea quæ maritus præter officiũ faceret, illius[c] cõſilio Pontificatus Hyrcano obuenit, non tam ætatis prærogatiua, quàm propter innatã ſegnitiem: alioqui ex Phariſæorum ſententia permiſſu Reginæ gerebantur omnia: quibus etiã plebs parere iuſſa eſt & ſi quid cõſtitutionum Hyrcanus ſocer abrogauerat, quas Phariſæi iuxta maiorum traditiones induxerant, id totum ſanctũ eſt denuò. Nomẽ[d] igitur regni erat penes Reginam, penes Phariſæos verò adminiſtratio. nam hi & exulibus reditum, & vinctis ſolutionem procurabant. quædam tamẽ etiam per ſe prouidebat mulier, & magnum mercede conductorũ militum alebat numerũ, viréſq; ſuas ita augebat, vt terrori eſſet circumuicinis tyrannis, & obſides ab eis acciperet. Et quod ad reliqua attinet, quieta

a *Funus Alexandri.*

Hedio & Ruffinus cap. 22.

b *Alexandri filij Hyrcanus & Ariſtobulus.*

c *Hyrcanus Pontifex.*

d *Phariſæi adminiſtrationis regiæ conſortes, auidi ſunt ſanguinis.*

quieta erat eius ditio, soli Pharisæi turbas excitabant, incitantes Reginam, vt necaret illos qui Alexandro autores fuerunt sumendi de DCCC. simul viris supplicij: móxque vnũ ex his iugulant Diogenem, deinde alium post alium, donec potentiores cõuenientes in regiam, & [a] cũ his Aristobulus præ se ferens non placere sibi quæ fierent, &, si occasio daretur, non permissurus tantam licentiam matri, commemorabant ei quantis rebus gestis & quãtis exhaustis periculis fidem suam domino approbauerint, quódque hac de causa magnis præmiis eos dignatus sit: rogabántque eam ne omnino in contrarium spes suas verteret. nunc enim qui periculum ab hostibus euasissent, domi ab inimicis mactari more pecudum, nemine opem ferente, aiebántque, siquidem contenti sint iam occisis aduersarijs, propter innatũ affectũ quo dominos prosequantur, patienter se laturos hanc calamitatem. quòd si illi sæuire pergerent, petebãt sibi dari discedẽdi veniã. neque enim nisi ipsius Reginæ permissu quæsituros sibi incolumitatem, alioqui laturos vt ibidem in ipsa interficiantur regia. Sed turpe esse tum sibi tum Reginæ, si illa dissimulante à mariti inimicis vexétur. Nihil enim libentius auditurum Aretam Arabem & reliquos tyrannos, quàm si ipsa se priuaret talibus viris, quorum illis olim vel nomen auditum terrori fuerit, quòd si ne hoc quidem velit concedere, & malit indulgere Pharisæorum cupiditatibus, saltem per castella se distribueret. se enim quandoquidẽ fortuna ita persequatur Alexandri familiares, contẽtos esse in humili statu vitæ reliquũ exigere. Hæc & alia multa cùm dicerent, & ad miserationem tàm cæsorum quàm periclitantium manes Alexandri inuocarent, omnibus circumstantibus commotis

An. mundi 3890. Ante Christum nat. 74.

a Aristobulum eiusque assecla Pharisæorum tyrannidem accusant.

An. mundi 3893. Ante Chri. nat. 71.

sunt lachrymæ : sed maximè Aristobulus mentem suam declarabat, multis verbis matrē corripiēs. Verùm illi sibiipsis causa fuerūt horū malorum, qui fœminæ ambitione imperandi præter æquum commiserunt regni habenas, quasi verò deessent posteri. Tum [a] illa inops melioris consilij custodiam castellorum eis credidit, exceptis Hyrcania, Alexandria & Machærunte, in quibus res sibi charissimas recondiderat. Nec [b] multo post Aristobulum filium cū exercitu misit versus Damascum contra Ptolemæum Mennæum qui grauis erat vrbi vicinus. Sed ille nulla re memorabili gesta domum rediit. Per [c] idem tempus nunciatum est Tigranem Armeniorū Regem cum D. militum millibus inuasisse Syriam, & breui in Iudæam esse venturum. ea fama non immeritò Reginam & totam gentem terruit : miserūntque ad eum legatos cum magni precij muneribus, obsidentem tunc Ptolemaidē. Regina enim Selene, aliàs Cleopatra dicta, imperabat in Syria, & incolis eius autor erat, vt Tigranem excluderent. Ibi inuentum Regem legati rogauerunt, vt bene sibi de Regina sua, déque tota gēte Iudæorum pollicereturr. Ille verò collaudatos, quòd è longinquo venissent ad exhibendum sibi officium, iussit omnia bona sperare. Capta verò Ptolemaide nunciatur Tigrani, Lucullum, dum persequitur Mithridatem, illum quidem non assecutum qui iam in Iberiam euaserat, sed Armeniam ingressum vastare eam regionē : quo cognito ille statim domum reuersus est. Post hæc cū Regina in morbum difficilē incidisset & visum est Aristobulo iam adesse tempus aggrediendi negociū, noctu egressus vno comitante famulo contulit se ad ea castella, quibus paterni amici erant præpositi. Iam dudum enim molestè ferens quæ

[a] *Alexandra Iudæa castellorum custodiam credit.*

[b] *Aristobulus Damascum contra Ptolemæum missus.*

[c] *Tigranes Syriā inuadens, audito Luculli persequentis Mithridatem aduentu domū redit.*

mater gerebat, tum verò longè magis timebat ne illa mortua totum suum genus veniret in potestatem Pharisæorum, & videbat quàm ineptus erat administrationi frater, ad quem spectabat successio. Conscia verò fuit eius conatus sola vxor, quam domi reliquit cum liberis, ac primùm venit Agaba, vbi Galæstes erat vnus è potentibus, à quo perlibenter exceptus est. Sequenti [a] verò luce Regina sensit Aristobuli absentiam: nec tamen statim suspicata est illum ad res nouandas esse profectum. Verùm postea quam venerunt nuncij alij super alios, quòd iã hoc illud castellum occupasset: nam vno incipiente statim reliqua omnia in eius potestatem se dediderunt: tum demum in magna consternatione fuit, & ipsa Regina & vniuersa gens: sciebat enim non multum abesse Aristobulum, quin sibi vsurparet gentis imperium: & vehementer timebãt ne pœnas exigeret ab illis qui in ipsius familiares debacchati fuerant. placuit igitur vt vxor eius cum liberis custodiretur in castello quod templo erat appositum. ad [b] Aristobulum autem magnus fiebat confluxus, vt iã nec strepitus deesset, nec ornatus regius. nam intra quindecim fermè dies occupauit castella viginti duo. in quibus habens receptaculum, colligebat exercitum à monte Libano & Trachonitide à tyrannis. homines enim semper pluribus se agglomerantes libenter obtemperabant, sperantes etiam nonnihil vtilitatis se percepturos ex eo quem ipsi ex insperato res nouas molientem euexissent ad dignitatis regiæ fastigium. Iudæorum [c] autem seniores & Hyrcanus reginam conuenerunt, & rogabant vt præsentibus rebus aliquod expediret consilium. Aristobulum enim iam penè totam dominationem ad se traxisse, occupatis tot locorũ oppor-

An. mundi 3897. Ante Christum natum 67.

a *Morbus Alexandræ & Aristobuli consanus.*

b *Aristobulus multa castella occupat, & magnus fit ad eũ cõcursus.*

c *Hyrcanus & seniores Reginam cõueniunt, & Aristobulũ accusant.*

Anno mundi 3890. Ante Christum nat. 74.

tunitatibus, se autem non decere etiamsi maximè ipsa ægrotet, ea superstite consultare absque illius conscientia, periculum autem iam esse penè pro foribus. at illa iubebat eos facere quicquid putarent Reipublicæ conducere: habere eos magnam facultatem, vires gentis integras, milites, & in ærario multam pecuniam. sibi enim iam non admodum curæ esse rerum administrationem, nimirum deficiente corpusculo. his [a] dictis non multò post extremum halitum reddidit, exacto anno regni nono, vitæ tertio supra septuagesimum, mulier supra sexũ suum egregia, vt quæ mirum in modum honorum & imperandi cupida operibus declarauit suam industriam, quasi exprobrãs viris insciti, qui parum feliciter administrant Respublicas. semper enim præsentibus magis quàm futuris intenta, & omnia posthabendo moderatæ gubernationi, neq; ab honestate neque à iustitia deduci voluit. Familia [b] tamen in eius tale incurrit infortunium, vt potentiam quam sibi multis sudoribus & periculis parauerat, propter huius non muliebres cupiditates paulo post amiserit: quia & cum inimicis familiæ suæ sensisse videtur, & rempublicam orbasse præsidibus: quin & post obitum eius ex reliquiis malæ ipsius administrationis multæ turbulæ originem duxerunt in domo regia. attamen quandiu rebus præfuit, gentem in pace continuit.

atque hic fuit rerum Alexandræ Reginæ exitus.

a *Mors Alexandræ.*

b *Alexandra familia magnum infortunium incurrit.*

SVMMA

SVMMA CAPITVM LIBRI XIIII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Post contentionem de regno inter fratres conuentum est vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam degeret.*

II. *Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis parauerit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.*

III. *Aristobulus prælio victus cogitur Hierosolyma.*

IIII. *Hyrcani & Aristobuli legationes, à Scauro petentes auxilium.*

V. *Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerint.*

VI. *Quo stratagemate Pompeius castella occupauerit.*

VII. *Hierosolymitani portas Romanis claudunt.*

VIII. *Pompeius templum cum inferiore vrbis parte vi expugnat.*

IX. *Scaurus bello aggressus Aretam, fœdus Antipatri suasu cum eo ferit.*

X. *Alexander à Gabinio victus in quodam castello oppugnatur.*

XI. *Aristobulus Roma vinculis elapsus, rursus in Iudæa captus, à Gabinio Romam remittitur.*

XII. *Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter & sacrilegium.*

XIII. *Pompeij in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.*

XIIII. *Cæsaris in Ægyptum expeditio, & quam fideli Iudæorum opera adiutus sit.*

XV. *Antipatri res gestæ & cum Cæsare amicitia.*

XVI. *Cæsaris litera & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia.*

XVII. *Antipater ex filijs suis Herodi Galilæa, Phasaelo Hierosolymorum regimen committit, & quod Sext. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit.*

XVIII. *Cassius afflictis Iudæis insuper octingenta talenta ab eis exigit.*

XIX. *Malichum per insidias Antipatrum veneno tollit.*

XX. *Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit.*

XXI. *Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem, Herodes profligatum è Iudæa pellit.*

XXII. *Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunijs eum sibi conciliat, quo factum est, vt ille accusatores eius non admiserit.*

XXIII. *Antonius in Syriam prouinciã veniens, Herodem eum Phasaelo tetrarchæ constituit.*

XXIIII. *Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.*

XXV. *Parthi Hyrcanum & Phasaelum captiuos abducunt.*

XXVI. *Herodes Romæ à Senatu Iudæa Rex declaratur.*

XXVII. *Herodis ex Italia nauigatio, & pugna aduersus Antiochum.*

XXVIII. *Antigonus à Sosio & Herode opprimitur.*

Post contentionem de regno inter fratres conuentum est, vt Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam vitam degeret.

CAP. I.

DE Alexandriæ Reginę rebus & obitu, in præcedenti volumine diximus, nunc quæ deinceps consecuta sunt, dicturi sumus, nihil magis studentes, quàm

quàm ne quid, vel per ignorantiam, vel per obliuionem prætermittamus. Nam qui Historiã & rerum propter antiquitatem obscuratum expositionem scribere se profitentur, debẽt quidem non negligere orationis cultum,& elegantem compositionem, tum quicquid lectioni gratiam conciliat & adimit tædium: sed præcipua cura impendenda est veritatis studio, ne suam fidem sequentes fallant,& inducãt in errorem aliquem. Cum [a] igitur pontificatum accepisset Hyrcanus,anno tertio septimiæ & septuagesimæ supra centesimam Olympiadis, Q. Hortensio. Q. Metello Cretico Coss. statim bellum ei Aristobulus intulit:& commisso ad Hierichuntem prælio, multi ex eius militibus ad fratrem transfugerunt, quo facto Hyrcanus in arcẽ confugit,in quam custodiendi filij & vxor Aristobuli à matre eius depositi fuerant, vt ante diximus: reliqui etiam eius factionis homines cum victoris metu intra septum fani se recepissent,breui deditionem fecerunt. Cœptum [b] est deinde agi inter fratres de pacis conditionibus,in quibus obtinuit Aristobulus, vt regnaret, & fratrem sineret in ocio frui quæ illi obuenerant facultatibus,& priuatam vitam agere. Hoc fœdus ictum est in ipso templo & data acceptá que fide,iunctísq. dexteris sanciti:& post mutuos complexus in conspectu populi factos digressi sunt, alter in regiam, alter priuatus in ædes Aristobuli.

An. mundi 3899. Ante Christum natum 65.

a *Aristobulus & Hyrcanus de regno contendunt.*

b *Aristobulus cum Hyrcano fœdus.*

Antipatri genus & quomodo claritatem ac potentiã sibi & suis liberis parauit, & fuga Hyrcani ad Aretam Regem Arabum.

CAP. II.

Hedio & Ruffinus cap. 11.

AMicus [c] autem quidam Hyrcani Idumæus, nomine Antipater, vir pecuniosus, natura

c *Antipater Idumæus amicus Hyrcani.*

An. mundi 3899. Ante Christum. 65.

factiosus & industrius, infensus erat Aristobulo, eo quod ipse studeret Hyrcani partibus: quibus [a] Nicolaus Damascenus huius genus deducat à primatibus Iudæorũ, qui in Iudæam venerunt è Babylonia. Sed hoc dicit in gratiam Herodis eius filij, quem fortuna ad Iudæorum regnũ euexit, sicut suo loco dicetur. Hic [b] igitur Antipater primum vocabatur Antipas, eodem quo pater ipsius nomine: quem ab Alexandro Rege & eius vxore, constitutum ducem totius Idumææ rerũ amicitias Arabum & Gazeorum & Ascalonitarum coluisse, multisque eos sibi conciliasse muneribus. Itaque [c] iunior Antipater suspectam habens Aristobuli potentiam, & timẽs eã propter mutuã simultatẽ, clancularijs obtrectationibus effecit, vt contra illum potentiores Iudæorum conspirarent, iniquum esse dictitans sinere Aristobulum incubare vsurpato per iniuriam imperio, ex quo eiecisset fratrem natu maiorem, eúmque ætatis prærogatiua spoliasset. eisdem verbis etiam Hyrcanum obtundebat assiduè, addens ne vitam quidem illi esse in tuto: nisi matura fuga saluti suæ prospiceret. amicos enim Aristobuli nunquam non consultare, quomodo eo sublato de medio, dominatione alteri constabiliant. His sermonibus Hyrcanus nolebat credere, quod esset natura bonus, & calumnias non libenter admitteret: quæ quidem animi lenitas & quietis amor parant ei opinionẽ ignauiæ: at Aristobulus planè contrario fuit ingenio, industrius simul & magnanimus. cum igitur Antipater videret Hyrcanũ nihil moueri suis monitis, non desitit tamen quotidie nouas de fratre criminationes fingere, quasi insidiaretur vitæ illius, tandẽ vrgendo ægrè obtinuit, vt assentiret fugere ad Aretam Regem Arabum, suum quoque pollicitus auxi-

[a] Antipater Iudæus, vt refert Nicolaus Damascenus.

[b] Antipater primùm Antipas dictus.

[c] Antipater Iudæorum potentiores in Aristobulum cõcitat.

lium

lium: idque eo facilius impetrauit, quòd Iudææ confinis sit Arabia. præmittitur itaque Antipater ad Regem accepturus ab eo fidem, quod inimicis nõ dediturus esset suum supplicem: quod vbi ille interposita fide promisit, Antipater ad Hyrcanum reuersus est Hierosolyma: & non multò post assumpto eo noctu vrbem egressus, magnis itineribus peruenit in vrbem quæ Petra dicitur, apud quam erat Aretæ Regia: & quod esset Regi amicissimus, rogabat eum, vt Hyrcanum in Iudæam restitueret: & instando quotidie dandóque munera tandem persuasit. Hyrcanus quoque pollicitus est, si ope eius reductus regnum reciperet, redditurum se ei regionem cum duodecim oppidis, quæ pater ipsius Alexander de Arabibus ceperat. erant autem hæc Medaba, Nabello, Liuias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Oronæ, Marissa, Rydda, Lussa, Oryba.

An. mundi 3900. Ante Chri. nat. 64.

Hedio & Ruffinus Cap. 3.

Aristobulus prælio victus compellitur Hierosolyma.

CAP. III.

TAlibus [a]promissis permotus Aretas expedi- *a Aretæ cõtionem* susceptit contra Aristobulum ducẽs quinquaginta millia pedestris simul & equestris exercitus: móxq; vicit prælio post eã victoriã multis ad Hyrcanũ transfugientibus, desolatus Aristobulus confugit Hierosolyma. Arabs autem adducto secum toto exercitu, oppugnabat eum in templo adiuuãte Hyrcanum etiam populo, solis Sacerdotibus non deferentibus Aristobulum, sed [b] Aretas admotis tam Iudæorum quàm Arabum exercitibus acriter oppugnationi instabat. Dum [c] hæc ita gerũtur instante Azymorum festo quod Pascha vocamus, optimates Iudæorum relicta sua regione fugerunt in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir

ra Aristobulum expeditionem suscipit, eumq; latus Aristobulus confugit Hierosolyma confugere cogit.

b Aristobulũ in templo Arabs oppugnat.

c Iudæi in Ægyptum fugiunt.

An. mundi 3900. Ante Chri. nat. 64.

iustus, & Deo carus, qui aliquando siccitatis tempore impetrauerat piis precibus pluuiam, tũc in latebras se abdidit, ciuile bellum præsentiens. hunc in castra adductum Iudæi rogabant, vt quemadmodum olim sterilitati attulerat remedium, ita tunc deuoueret diris Aristobulum, & quotquot eius factionẽ sequebantur, id cùm diu recusans cogeretur à turba, stans in medio eorũ sic precatus est. Deus vniuersi huius mundi Rex, quoniam & hi qui mecum stãt, tuus sunt populus, & qui oppugnãtur tui Sacerdotes sunt, precor, vt neque hos cõtra illos, neque illos cõtra hos orantes exaudias. Post [a]hæc vota circumsteterunt eũ quidã ex Iudæis, viri perditi, & obruerunt lapidibus, quã crudelitatẽ Deus vltus est cõtinuò, cædísq. Oniæ pœnas exegit hunc in modum. Dum Aristobulus oppugnatur cum Sacerdotibus, superuenit Pascha, in quo festo nobis mos est, multis Deum honorare sacrificiis. quibus, quia carebãt obsessi, rogauerunt suos tribules, vt accepta quantam postularent pecunia victimarum copiam sibi facerẽt. illis verò pactis mille drachmas in singula capita, & repræsentari sibi iubentibus, Aristobulus & Sacerdotes libenter id fecerunt, & per fenestram è muro demiserunt precium, at illi acceptam pecunia, non reddiderunt victimas. sed [b]eò progressi sunt impietatis, vt non seruata fide hominibus, Deum etiam fraudarent debitis honoribus. Sacerdotes autem quibus per pactorum speciem illusum fuit, orauerunt Deum, vt pœnas de tribulibus suis sumeret: nec dilata est vindicta: sed procella vehemens immissa fecit per totam eam regionem magnam vastationem fructuum, ita vt tritici modius væniret drachmis quindecim.

[a] *Onias non acquiescens petitioni Iudæorum lapidatur.*

[b] *Violatio fidei, & vltio eam sub secuta.*

Hyrcani

Hyrcani & Aristobuli legationes à Scauro petentes auxilium.

CAPVT IIII.

An. mundi 3900. Ante Christum nat. 64.

INterea [a] Pompeius Scaurum misit in Syriam ipse in Armenia distentus bello quod adhuc gerebat contra Tigranem. ille verò vbi Damascum venit, recens captam à Metello & Lollio, properauit in Iudæam continuato itinere. huic legati facti sunt obuiam, tã ab Hyrcano, quàm ab Aristobulo, vtrique petentes societatem & auxilium. & [b] cum Aristobulus polliceretur CCCC. talenta, nec pauciora Hyrcanus, Scaurus Aristobuli promissa prætulit. Is enim liberalis erat & abundans pecuniis, & rogabat officium præstari facilius. alter verò pauper erat ac tenax, & cũ maiora quàm frater impetrare cuperet, tamen non satis bona fide polliceri videbatur. Nam difficilius erat expugnare vrbem, adeò munitam & validam, quàm profugos repellere & Nabathæorum turbam, præsertim non valdè ad id bellum gerendum animatam. Ob has igitur caussas accepta ab hoc pecunia obsidionẽ soluit, denunciãs Aretæ, vt recederet, ni pareat declarandus hostis Rom. po. Et Scaurus quidem Damascum reuersus est: Aristobulus [c] verò cum magno exercitu contrà Aretã & Hyrcanum profectus est: & congressus cum eis apud locum quem Papyronem nominant, prælio vicit cæsis circiter septem millitibus hostium, inter quos etiam Cæphalio frater Antipatri cecidit.

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

a *Legati Hyrcani & Aristobuli ad Scaurũ.*

b *Dona Scauro data.*

c *Aristobulus contra Aretam & Hyrcanum proficiscitur.*

Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno disceptauerint.

CAP. V.

NOn [d] multò autem post, cum Pompeius Damascum venisset, & obiret Cœlesyriam,

d *Pompeius in Syriam venit, eique Aristobulus insigne donum mittit.*

An. mundi 3902. *Ante Christum nat.* 62.

præstò fuerũt ei legati ex vniuersa Syria & Ægypto atque Iudæa. misit enim ad eum insigne donum Aristobulus, vitem auream D. talentorum. meminit autẽ huius muneris etiam Strabo Cappadox his verbis. Venit & ex Ægypto legatio, cum corona facta ex aureorũ quatuor millibus: & ex Iudæa, siue vitis, siue hortus, quod opus Τρυφωλὴ, id est delectamẽtum vocabatur. hoc donũ vidimus etiam nos Romæ dedicatũ in Iouis Capitolini templo, cum inscriptione Alexandri Regis Iudæorum, æstimabatúrque quingentis talentis. fertur autem missum à dynasta Iudæorum Aristobulo. Paulò [a] post itetũ venerunt ad eum legati, Antipater pro Hyrcano, Nicodemus pro Aristobulo: qui etiam accusabat eos, qui acceperant pecuniam, primum Gabinius, deinde Scaurus, ille ccc. hic quadringenta talenta, hos quoque inimicos ei faciens. qui cum iussisset eis ad se disceptatorem venire, ineunte vere copiis ex hybernis reuocatis ad Damascenũ agrũ profectus est: obitérque [b] arcem in Apamia diruit, quam Antiochus Cyzicenus munierat: & Ptolemæi Mennæi dominationem considerauit: viri noxij non minus quàm fuerat Dionysius Tripolitanus qui securi percussus est. affinitate etiam ei coniunctus, mille [c] tamẽ talentis iste redemit se à suppliicio, quæ Pompeius erogauit in stipendia militum. excidit etiã castellum Lysiada, cuius tyrannus erat Silas Iudæus, transiens deinde per Heliopolim & Chalcidem, superatóque medio monte in Cœlesyriam veniens, à Pella Damascum se cõtulit. ibi & Iudæos audiuit & eorum principes, qui inter se dissidebant. Hyrcanus & Aristobulus, sicut gens ipsa ab vtroque. Aiebant [d] enim se nolle esse sub Regibus, quòd patriũ institutum habeant, vt sui Dei pareant sacerdotibus,

a *Antipater Hyrcani, Nicodemus Aristobuli legati ad Pompeium.*

b *Arx in Apamia diruta.*

c *Ptolemæus Mennæus pecunia mulctatus.*

d *Aristobulum & Hyrcanum à Iudæis apud Pompeium accusati.*

bus. hos autem duos esse quidem è Sacerdotũ genere, sed velle principatum gentis in aliam formam traducere, vt eam in seruitutem subigant. Hyrcanus[a] autem querebatur, quod cum maior natu esset, priuaretur prærogatiua ab Aristobulo: & minimam portionem regionis sibi relictam, cætera à fratre vsurpata per vim omnia. hunc etiam & terra incursare finitimos, & in mari habere piratarum receptacula. nec enim impulsuram fuisse gentem ad defectionẽ, nisi turbarum concitator esset, atque natus ad violentiam. Attestabantúrque illi hæc dicenti plus quàm mille ex Iudæorum optimatibus, quos Antipater ad hoc induxerat. Alter contra excidisse eum è principatu aiebat ob propriam ignauiam, quòd natura ad nihil esset minus idoneus quàm ad obeunda negocia, & ideo venisse eum in publicum contemptum apud suæ gentis homines. Se verò necessario principatum assumpsisse, metuentem ne is migraret in aliam familiam. appellatione verò vti, qua & pater ipsius Alexander vsus sit. & in testimonium citabat quosdam iuuenes fastuosos, exosus omnibus propter purpureas vestes, capillitij curam, & phaleras ornamentáq; cætera: qui hoc cultu tanquam ad pompam, & non ad iudicium venerant. Pompeius verò his cognitis, & improbata Aristobuli violentia dimisit eos placidè, promittens se venturum in eorum ditionem quàm primum inspexisset res Nabathæorum. interim iussit eos quietos esse, comiter habens Aristobulum, ne is alienatus intercluderet ei transitus. nec tamẽ vllam apud eum iniuit gratiam. non expectatis enim Pompeij promissis profectus est ad oppidum Delium, & inde in Iudæam se contulit.

An. mundi 3902. *Ante Chr.* 62.

[a] *Aristobuli cum Pompeio apologia.*

Hedio & Rufino Cap. 6.

Ann. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

Quo stratagemate Pompeius castella occupauerit.

CAP. V I.

QVa re offensus Pompeius, assumpto exercitu quem in Nabathæos parauerat, & ex ciuitatibus à Damasco cæteráq; Syria copiis auxiliaribus, aliisq; Romanis legionibus quæ ductum eius sequebantur, contrà Aristobulum mouit. Vt verò præterita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, vbi Iudææ mediterranea versus est initium, inuenit elegantem arcem in montis vertice sitam Alexandrium. eò quia refugisse Aristobulum intellexerat, accersiuit illũ ad se per nuncios. ille verò multis suadentibus, vt caueret bellum à Romanis, descendit: & [b] cum de iure principatus cum fratre disceptasset, permissu Pompeij rursum in arcem se recepit. idq; iterum & tertio fecit, simul spe regni Pompeio obsecundans, & omnia eius imperata se facturum simulans, simul redeundo in arcem se muniens, & apparatus bellicos faciens, metu ne ad Hyrcanum transferretur dominium. Iubenti [c] autem Pompeio, vt traderet sibi castella, & præfectis de ea re propria manu scriberet, non tradituris alioquin: paruit quidem, sed ægrè ferens: successit Hierosolyma quasi ad certũ bellum se præparaturus. nec multo post Pompeio ducenti cõtra eum exercitum in itinere venit nuncius è Ponte, Mithridatem [d] à filio suo Pharnace occisum esse significans.

[a] *Pompeius in Aristobulum mouet.*

[b] *Aristob. ex arce ad Pompeium descendit.*

[c] *Aristobulus castella Pompeio tradit.* Hedio & Ruffinus Cap. 7.

[d] *Mithridates Rex Põti à Pharnace filio occisus.*

Hierosolymitani portas Romanis claudunt.

CAP. V I I.

ET cum prima castra habuisset apud Hierichuntem, vbi palmeta sunt præstantissima, & opo-

& opobalſamum prouenit inter vnguenta præcipuum, inciſis acuto ſcrupo fruticibus ſucci in modum ſcatens, manè ſequenti mouit inde verſus Hieroſolyma. Tum verò Ariſtobulus anteactorum pœnitens obuiam ei venit: & oblatis pecuniis etiam intra Hieroſolyma eum admittens, rogabat vt omiſſo bello quicquid vellet pacatè ageret. Pompeius [a] verò data petenti venia, mittit Gabinium cum militibus in vrbem ad accipiendam pecuniam: qui tamen re infecta rediit, excluſus & vaculs manibus, militibus Ariſtobuli pactum irritum facientibus. Ea [b] res vehementer Pompeio mouit ſtomachum, & additis Ariſtobulo cuſtodibus ipſe ad vrbem properat, cætera quidem probè munitam, tantum à ſeptentrionali latere iniuriis expoſitam. Circuit enim ea parte vallis lata & profunda templum ambiens, quod muro valido & ſaxo ſtructo cingitur.

Anno mundi 3903. Ante Chriſtum nat. 61.

a *Gabinio pecuniam ab Ariſtobulo promiſſam exacturo porta claudunturi.* Hedio & Ruffinus Cap. 8.

b *Pompeius Hieroſolyma oppugnat.*

Pompeius templum cum inferiore vrbis parte vi expugnat.

CAP. VIII.

INtus autem erat diſſidium, vrbanis quid opus eſſet facto non conſentientibus. nam quidam cenſebant vrbem Pompeio dedendam: Ariſtobuli verò factio excludi eum iubebat & bellum parari, eo quòd illum haberet in vinculis. hi præuenientes alteros templum occupant, & præciſo ponte qui in vrbẽ ferebat, ad bellum ſe expediunt. at [c] illi intromiſſo exercitu tradiderunt Pompeio vrbem & regiam, ille Piſoni legato ſuo miſſo eò cum parte exercitus & vrbis & regię commiſit cuſtodiam: ipſe vicinas templo domos aliáq; propinqua ædificia muniebat. & primum conditiones pacis eis obtulit:

c *Hieroſolyma Pompeio partim tradita, partim obſeſſa.*

An. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

quas cum non admitterent, omnia quę circumerant oppugnationi parauit, Hyrcano alacriter suppeditante quicquid vsus poscceret. Pompeius [a] verò à Septentrionali templi latere, quod maximè erat oppugnationi obnoxium, admouit milites, erant autem hac quoque parte turres altæ, & fossa manu facta, prętęr profundam vallem quæ templum cingebat. nam etiam versus vrbem abrupta erant omnia, sublato ponte, qua parte Pompeius erat cum suo contubernio. erigebántque quotidie magno labore aggerē Romani, cædentes circumquaque arbores, quod opus vbi perfectum est, ægrè cōpleta fossa propter immensam altitudinem, admotis machinis à Tyro aduectis quatiebat templum saxis missilibus. sed nisi patrius nobis mos esset per ocium septimum quenque diem exigere, non potuissent absoluere aggerem vetantibus aduersariis. prohibere enim vim inferentes lex permittit, sed opus facientem hostem impedire nos non sinit. quod vbi animaduerterunt Romani, Sabbatis neque eminus incessebant telis Iudæos, neque manus cum eis conferebant: tantum erigebant aggerem & turres, machinásque admouebant, vt eis postridie aduersus nos vti possent. Facilè est autem vel hinc discere, quanta pietate Deum colamus, & quàm obseruantes legum simus, quandoquidem oppugnationis terror nihil obfuit, quo minus [b] solennia peragerentur sacrificia, bis per singulos dies mane & circa nonam horam super altari immolantibus nostris Sacerdotibus, ac ne in extremo quidem discrimine sacra intermittentibus. etenim [c] capto templo tertio demum mense, die ieiunij, CLXXIX. Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Coss. hostis quidem irrumpēs iugulabat omnes obuios: illi verò nihilominus sacris operabantur,

[a] *Pompeius templum oppugnare pergit.*

[b] *Iudæi solennia sacrificia expedite tempore peragunt.*

[c] *Templum capitur.*

tur, neque metu mortis, neque iam cæsorum multitudine absterriti, passuri quicquid liberet victori potius quàm deserturi altaria, aut aliquid omissuri præscriptum patriis legibus: quòd autem hæc non fabula sit in pietatis laudē conficta, sed rei veritas, attestantur omnes qui res à Pompeio gestas cōscripserunt, & in his Strabo ac Nicolaus, Romanæq; cōditor historiæ T. Liuius. Nam cōcussa turri maxima crebris arietis ictibus, collapsáq; & secum ruinam trahente muri proximi, certatim infuderunt se hostiū agmina. sed primus euasit per ruinas Cornelius Faustus Syllæ filius, sequente cohorte militum. mox alia parte Furius centurio cum suis manipularibus: & inter vtrunq; Fabius & ipse centurio cum manu suorum valida. Omnia autem erant plena cædibus, & Iudæorum alij à Romanis confossi cadebant, alij mutuis vulneribus. nonnulli per abrupta semetipsos iactabant, aut subiectis in ædes ignibus concremabantur, non sustinentes spectare quæ patrabantur ab hostibus. ceciderunt [a]è Iudæis duodecim millia, Romanorum perpauci desiderati sunt. Captus est Absalomus, patruus simul & socer Aristobuli. Læsa etiam est non mediocriter templi religio, humanis ante hac nec vestigiis penetrati nec oculis. Introgressus est enim in illud Pompeius, & vna cum eo non pauci alij, & inspexerunt quæ nefas est videre, nisi solis Sacerdotibus. cúmque [b] intus essent ex auro mensa & candelabrum & pocula, & odoramē-torum magna copia, præterea in thesauris sacrę pecuniæ circiter talentorum duo millia, nihil horum præ pietate attigit, sed hic quoque sui similis fuit, & nihil commisit indignum cæteris virtutibus. Sequenti [c]verò die iussis purgare templum ædituis & instauratis legitimis sacrificiis

An. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

a *E Iudæis duodecim millia occidunt.*

b *Pompeium templū ingressum nihil attingit.* Aliàs ca. 9.

c *Pompeius Hyrcano Pontificatū reddit.*

Ann. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

pontificatum Hyrcano reddidit, tum propter alia ipsius officia, tum quia tota regione habitantibus Iudæis autor fuit, ne arma pro Aristobulo sumerent. deinde belli concitatores secuti percussit: Faustóq; & aliis qui primum conscenderunt, digna præmia persoluit. Et [a] Hierosolyma quidem Pop. Rom. fecit stipendiaria, vrbes verò quas eorum ciues sibi subiugauerāt in Cœlesyria, ademptas illis iussit proprio parere præsidi: & totam gentem prius elatam rebus prosperis, contraxit intra veteres terminos. Gàdara [b] deinde paulo antè diruta instauranit in gratiam liberti sui Gadarensis Demetrij. reliquas [c] verò, Hippon, Scytopolim, Pellam, Dion, Samariam, Marissam, Azotum, Iamniam, Arethusam suis restituit habitatoribus: cáſq; in mediterraneis, præter variis bellis dirutas. Maritimas verò, Gazam, Ioppen, Dora, Stratonis turrim, quæ ab Herode magnificè condita, & portubus atq; templis exornata, Cæsarea mutato nomine appellata est: has omnes Pompeius liberas esse iussas prouinciæ contribuit. Quorum omnium malorum causa fuere Hierosolymitanis Hyrcanus & Aristobulus inter se dissidentes inuicem. nam tum primum libertatē amisimus, subiecti Romanorum imperio: & regione de Syris bello captam reddere ipsi coacti sumu: & insuper plus quàm decem millia talentorum breui tempore à nobis Romani exegerunt: & regnum quo prius pontificale genus honestabatur, ad plebeios translatum est homines. Sed de his suo loco dicemus. Cæte ùm [d] Pompeius Cœlesyria vsq; ad Euphratem amnem & Ægypti terminos Scauro tradita cum duabus Romanis legionibus, ipse in Ciliciam abiit Romam properans: abduxíq; secum Aristobulum vinctum cum duabus filiabus & totidem filiis.

a Hierosolyma Ro. po. stipendiaria.

b Gadara instaurata.

c Vrbes Iudææ restitutæ.

d Scaurus Cœlesyriæ præfectus.

Scaurus

Scaurus bello aggressum Aretam foedus Antipatri suasu cum eo facit.

Ann. mundi 3903. Ante Christum nat. 61.

CAP. IX.

SCauro autem ad Arabiæ Petram profecto cũ exercitu, & quia difficilis ad eam aditus esset, circumuicinos agros populante, militibúsq; fame laborantibus, Antipater iussu Hyrcani frumentum ex Iudæa & alia necessaria eis præbebat: missúsque ad Aretam legatus à Scauro, eo quòd hospes esset, persuasit etiam illi pecunia numerata vastationem agrorum redimere sponsor factus pro trecentis talentis. atque his conditionibus hoc bellum finitum est, non minus è Scauri quàm ex Aretæ sententia.

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

Alexander à Gabinio victus in quodam castello oppugnatur.

CAP. X.

ALiquanto autem post Alexandro Aristobuli filio Iudæam incursionibus vexante, imperator Gabinius è Roma venit in Syriam. is & alia multa memoratu digna gessit, & contra Alexandrum expeditionem suscepit, Hyrcano iã non valente ei resistere, & de muris Hierosolymorum reficiẽdis cogitante, quos Pompeius deiecerat. sed ab hoc conatu per Romanos cohibitus est. At Alexander peruagando regionẽ multos Iudæos armauit: collectísq; propere decem armatorum millibus, & mille quingentis equitibus, munitionibus [a] firmauit Alexandrium castellum, iuxta Coreas, sitũ, & Machæruntem in finibus Arabum. cõtra eũ venit Gabinius, præmisso M. Antonio cum aliis ducibus, atque ita Romani coniuncti cum Iudæis in officio manẽtibus, quorũ duces erant Pitholaus &

Hedio & Ruffinus cap. 10. al. 11.

[a] *Castella munitur.*

An. mundi 3904. *Ante Christum nat.* 60.

Malichus, assumptis etiam Antipatri auxiliis, occurrerunt Alexandro, sequente cum reliquo exercitu Gabinio, tum ille recepit se propius Hierosolyma, vbi conserto prælio Romani occiderunt hostium circiter tria millia: nec pauciores capti sunt. tum Gabinius veniens ad Alexandrium, inuitabat concluſos ad pacem, veniam præteritorum pollicendo. & cùm multi hostium extra castellum stationem haberent, Romani eos adorti sunt, vbi multis cæsis egregiam operam nauauit M. Antonius. Itaque Gabinius relicta ad oppugnationem parte exercitus, ipse [a] reliquam Iudæam perlustrabat & quotquot inueniebat vrbes dirutas, ædificari iubebat. atque hoc pacto instauratæ sunt, Samaria, Azotus, Scythopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Marissa, Gaza, & aliæ non paucæ: idque mandante Gabinio, quarum posthac habitatio tuta permansit, cùm antè longo tempore desertæ fuissent. His ita per regionem dispositis, reuertitur ad Alexandrium: & cum intenderetur oppugnatio, per legatos veniam petiit Alexander, offerens castella Hyrcaniam & Machæruntem, & [b] postremo Alexandrium: quæ Gabinius diruit. Cúmque Alexandri mater ad eum uenisset, quæ Romanis fauebat, marito eius & reliquis liberis Romæ asseruatis, impetrauit ab eo quicquid petiit. móxque dispositis eius rebus, deduxit Hyrcanum Hierosolyma, curaturus templum & suum Sacerdotium. deinde [c] constitutis quinque iuridicis conuentibus, in totidem æquales partes totam prouinciam distribuit: ita vt alij iura peterent Hierosolyma, alij Gadara, Amathuntem alij: quarti verò Hierichuntem, quinti Saphorã, quod est Galilææ oppidum: sicque liberati dominis sub optimatum dominatione degebant.

a *Gabinius aliquot vrbes dirutas, in Iudæa ædificari iubet.*

Hedio & Rufino Cap. 11. al. 12.

b *Alexandrium & alia castella diruit.*

c *Quinque conuentus Iuridici in Iudæa.*

Aristo

Aristobulus Roma vinculis elapsus rursum in Iudæa captus à Gabinio Romam remittitur.

An. mundi 3904. Ante Christum nat. 60.

CAP. XI.

CÆterùm [a] cum Aristobulus Roma profugus reuersus esset in Iudæam, & conaretur Alexandrinum recens diruturn, denuò munire, Gabinius misit eò milites ducibus Sisenna, Antonio, & Seruilio qui eum locum occupari non sinerent, & darent operam vt ipsum cõprehenderent. nam multi Iudæorum ad eum propter nominis celebritatem cõfluebant, nouarum rerum auidi: siquidem & Pitholaus Hierosolymorũ præfectus cum mille armatis ad eum transfugit. alioquí in eo confluxu multi fuere non satis armis instructi. Aristobulus verò volés occupare Macharuntem, tales dimisit vt inutiles ad moliendum aliquid, assumptíſque tantũ armatorum octo millibus, illuc cõtendit. quos [b] asseruti Romani vicerunt egregiè. quamuis enim repugnãtes aliquãtisper impressione facta coegerunt terga vertere, occisis eorũ circiter quinque millibus, reliqui verò dissipati, vt quisq; potuit salutẽ sibi quæsierunt: Aristobulus tamen plus mille secũ trahens perfugit Macharuntẽ: munieb̃atq; id castrũ, & quãuis rebus afflictis, bene sperare nõ destitit. Sed non vltra biduum sustinere potuit oppugnationẽ, & [c] multis acceptis vulneribus captiuus cum Antigono filio, qui ei fugæ comes fuerat, ad Gabinium adductus est. itaq; ita *reflante fortuna* rursum remissus Romã in vinculis est habitus, postquã regno & Põtificatu potitus est annis tribus cum dimidio, vir in ea dignitate magnificus & magnanimus. Liberos [d] tamẽ eius dimisit senatus, cũ ex Gabinij literis cognouisset, præmissũ hos eorũ

Hedio & Rufinus Cap. 12. al. 13.

a *Aristobulus Roma reuersus Alexandrium denuò munire conatur.*

b *Aristobulus à Romanis victus in prælio.*

c *Aristobulus captiuus cum Antigono filio Romam remittitur.*

d *Aristobuli liberi dimissi.*

An. mundi 3904. *ante Christum nat.* 60.

matri, dum castella traderet: qui mox in Iudæam reuersi sunt. Porrò Gabinio paranti expeditionem in Parthos, & iam Euphratem traiicienti, mutata sententia visum est Ptolemæũ in Ægyptum reducere, sicut aliàs indicatũ est. In [a] hac quoq; expeditione ab Antipatro adiutus est frumento, armis & pecuniis & illius cõsilio Iudæi qui Pelusiũ accolunt, ceu custodes Ægypti aditus, in societatẽ pertracti sunt. Cæterùm reuersus ex Ægypto deprehendit Syriam laborare dissidiis & tumultibus. Aristobuli [b] enim filius Alexander, denuò inuaso per vim Principatu multos Iudæorum ad defectionem impulit: collectóq; magno exercitu regionem obeundo, interficiebat Romanos quotquot adipisci potuit, reliquos in montem Garizim compulsos obsedit. Gabinius verò hoc in statu Syriã offendens, Antipatrum propter notam viri prudentiã præmittit ad tumultuatores, si fortè posset ad saniorem mentem reductis persuadere, vt meliora sequantur consilia: quod ille sedulò fecit, & multos reduxit ad officium. Alexãdro verò potiri non potuit. is [c] enim habens secum triginta Iudæorum millia, ausus est occurrere Gabinio, & collatis signis decernere ad mõtem Itabyrium: quo prælio desiderata sunt ex acie Iudaica decem millia. Tum victor constitutis Hierosolymitanis rebus ex Antipatri sententia, contra [d] Nabathæos profectus hos quoque profligat vno prælio. nobiles etiam Parthos [e] Mithridatem & Orsanem ad se profugos remisit, sparso rumore quòd aufugissent in patriam: tãtisque rebus gestis Romam reuertens Crasso prouinciam tradidit. De his autem Pompeij & Gabinij contra Iudæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus & Strabo Cappadox, nihil ab altero discrepans.

a *Antipater Gabinium Ptolemæum in Ægyptũ reducentem adiuuat.*

b *Alexãder Aristobuli filius Principatum inuadit.*

c *Alexãder à Gabinio victus.*

d *Nabathæi profligati.*

e *Mithridates, Orsanes.*

Crassi

Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter & sacrilegium.

An. mundi 3911. Ante Christ. ſum natum 53.

CAP. XII.

CRassus[a] autẽ expeditionẽ contra Parthos parans in Iudæam peruenit, & pecuniã ſacram quã Pompeius non attigerat, duo millia talentorum abſtulit, totóq; reliquo auro, cuius ſumma accedebat ad octo talentorum millia templum ſpoliauit. Tulit etiã trabẽ ex auro ſolidã, trecentas minas pendentẽ. Mina autẽ apud nos cõſtat duab. libris cũ dimidia. Hanc trabẽ ei tradidit ſacerdos ſacri theſauri cuſtos Eleazarus, non præ malicia: nã erat vir bonus & iuſtus: ſed cum concreditã haberet aulæorũ templi cuſtodiã, ex hac trabe pendentium, quorum admiranda pulchritudo erat & apparatus pretioſiſſimus: videréq; Craſſum totum eſſe in colligendo auro, timens omnibus templi ornamentis, trabẽ hanc redemptionẽ pro omnib. ei dedit: cùm prius cum iureiurãdo obſtrinxiſſet, nihil aliud loco moturum, contentũ eo quod ipſe traderet, æſtimatum plurimis aureorum millib. Hæc trabs inſerta erat trabi cauę ligneę, quòd cæteris omnibus ignotũ ſolus ſciebat Eleazarus: Craſſus tamen & hanc pro reliquo templi auro accepit, & [b] mox violato iureiurando totum quantum intus erat egeſſit: Nec [c] eſt mirandũ tantas diuitias in noſtro templo fuiſſe, cuius Deus cùm omnes vbiq; terrarũ Iudæi venerentur ac colãt, tã ex Europa quã ex Aſia longo tempore huc eas cõtulerant. Nec ad iactationẽ conficta eſt prædicta ſumma, nec caret teſtibus: ſed cùm alij multi, tum [d] Strabo Cappadox atteſtatur nobis his verbis: Mithridates autẽ miſit in Coum inſulam qui afferrẽt ſibi inde pecuniã quã Cleopatra Regina ibi depoſuerat, & Iudæorũ octingẽta talẽta. Nobis autẽ nulla eſt publica pecunia præter hanc Deo ſa-

Hedio & Ruffinus cap. 13. al. 14.

a *Marcus Craſſus in Parthos mouet, pecuniã Hieroſolymis ex templo aufert.*

b *Craſſus iuramenti dati violator.*

c *Templi Hieroſolymitani diuitiæ vnde.*

d *Strabo Cappadox.*

Anno mundi 3911. Ante Christum nat. 53.

crant: & satis apparet quòd hanc Iudæi ex Asia in Coum deportauerunt metu belli Mithridatici. Non est enim verisimile eos, qui Iudæa habitabant, habentes vrbem adeò munitam & templum, pecunias in Coum misisse. Sed nec Alexandrinos Iudæos hoc fecisse est incredibile, quibus nihil erat à Mithridate periculi. Idem Strabo alibi testatur Syllam quo tempore in Græciá traiecit gesturus bellum contra Mithridatem & Lucullum, misisse Cyrenem agitatam seditionibus gentis nostræ, quæ orbem terrarum repleuerit, sic enim scribit: quatuor erant genera in Cyrenensiũ vrbe, ciues, agricolæ, inquilini, & quarti Iudæi. hoc iam in omnes vrbes subrepsit, nec est facilè inuenire locum in vrbe habitabili, quem recepta semel non obtineat. nam & Ægyptus & Cyrene, vtpote eisdem solitæ parere dominis, aliæque multæ regiones horum ritus admiserunt: alúntq; congregationes Iudæorum maximas tempore coalitas, & vtẽtes institutis domesticis. Per Ægyptum sanè etiam coloniæ sunt eius gentis, absq; eo quòd Alexandrinæ vrbis magna pars eis assignata est. habet etiã proprium magistratum qui suæ gentis res administret, & controuersias ex iure dirimat, & cõtractus atq; pacta rata habeat, nõ aliter quàm sit in absoluta Republica. Inualuit itaq; hæc gẽs in Ægypto eò quòd antiquitus originem inde habeat, & facilè migretur eò propter vicinitatẽ. In Cyrenaicam verò regionem inde transiit vt conterminam, quemadmodum etiam Iudæa est, vel potius partẽ olim regni Ægyptij. Hæc Strabo. Cæterum [a] Crassus rebus arbitratu suo cõpositis, Parthorũ ditionem inuasit vbi cũ omnibus copiis periit: sicut aliàs narratũ est. Cassius [b] autem in Syriam refugiens occupata ea tenebat Parthis, propter recentem victoriã ex

a Crassus in Parthiam it.

b Cassius Parthis resistit.

cursantis

cursantibus : & cum venisset Tyrum, luuisit etiam Iudæam. Vbi Tarichæas primo impetu cepit, & fermè xxx. millia captiuorum abduxit. Pitholaum quoq; qui Aristobuli partes fouebat, interfecit hortante Antipatro, qui plurimũ apud eum poterat, & maximam inter Idumæos autoritatem habuit, apud [a] quos duxit vxorem illustri inter Arabas loco natam, Cypron nomine, ex qua quatuor ei nati sunt filij. Phasaelus & Herodes qui postea regnauit, & Ioseph us atque Pheroras, & filia Salome. Hic Antipater etiam alios dynastas hospitio sibi coniunxit & amicitia, sed maximè Arabem, apud quem & liberos deposuit, dum bellum contra Aristobulum gereret. At Cassius reparatis copiis ad Euphratem se contulit, ibique Parthis se opposuit, quemadmodum & ab aliis scriptoribus est memoriæ proditum.

An. mundi 5917. Ante Christi natiu. 47.

a *Antipatri vxor & liberi.*

Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam.

CAP. XIII.

ALiquanto autem post Cæsar occupata Roma, & Pompeio vnà cũ senatu vltra mare Ionium fugato, solutum [b] vinculis Aristobulum decreuit in Syriã mittere, additis ei duabus legionibus, quò facilius ordinaret prouinciã. sed is breui frustratus est sua spe quam ex accepta à Cæsare potestate conceperat. à Põpeianis veneno sublatus, & à Cæsarianis funeratus. corpus autem eius diu melle curatum iacuit, donec Antonius id in Iudęam remissum mandauit reponi in Regum conditoriis. Scipio verò iussu Pompeij securi percussit [c] Alexandrum Aristobuli filium, eo quòd aliquando contra Romanos rebellauerat. & hic quidem apud Antiochiã affectus est supplicio, fratres verò eius ad se recepit Ptolemæus Mennæus dynasta Chalcidis,

Hedio & Ruffinus Cap. 14. al. 15.

b *Aristobulus vinculis solutus venenо tollitur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 15. al. 16.

c *Cades filij Aristobuli.*

Ab. mund. 3917. *Ante Christum nat.* 47.

quæ sita est in monte Libano. nam missō Philippione filio Ascalonem ad vxorem Aristobuli, iussit eam cum eo mittere ad se Antigonum filium & filias, quarum alterius Alexandræ amore captus Philippio duxit eam coniugem. deinde verò occiso prius eo Ptolemęus ipse duxit Alexandram, & germanorum eius curam habere non destitit.

Cæsarū in Ægyptum expeditio, & quàm fidei Iudæorum opera adiutus sit.

CAP. XIII.

Hedio & Ruffinus cap. 61. al. 57.

POst a Pompeij autem obitum & victoriam Cæsaris, bellum ei gerenti in Ægypto multis in rebus vsui fuit Antipater Iudæorum gubernator, idque mandato Hyrcani, Mithridate enim Pergameno adducente auxilia, nec valente transire per Pelusium, & circa Ascalonem hærente, Antipater ei se adiunxit cum armatis Iudæorum tribus millibus, egitq; cum Arabum primatibus vt & ipsi venirent auxilio: eiúsque potissimum opera è tota Syria auxilia contracta sunt. nam certatim opem tulerunt Cæsari Iamblichus dynasta & Ptolemæus eius filius, & Tholomæus Sohemi filius Libanum montem incolens, & vrbes penè vniuersæ. Mithridates verò motis è Syria castris peruenit Pelusium, & non receptus ab eius loci hominibus vrbem oppugnauit. Vbi b præcipuam operam nauauit Antipater, primúsque deiecta quadam muri parte aditum ceteris irrumpentibus in vrbem aperuit, & Pelusium quidem sic captum est. Antipatrum c autem & Mithridatem properantes ad Cęsarem transitu arcebant Iudæi Ægyptij, qui regionem quæ Oniæ dicitur incolunt. Hos Antipater vt tribules in partes

a *Antipater Cæsari ex Syria milites conscribit.*

b *Antipater Mithridati in capienda Pelusio operam nauat.*

c *Iudæi Ægyptij in Onia regione ab Antipatro Cæsari consentiunt.*

suas

Iram traduxit: maximè cum ostendisset Hyrcani Pontificis literas, in quibus rogabantur, vt amicos se præberent Cæsari, eúmq; commeatibus iuuarent & rebus exercitui necessariis. Qui eius auctoritate Antipatri ac Pontificis libenter paruerunt: quod vbi audierunt qui [a]Memphim accolunt, & ipsi Mithridatem accersiuerunt, & ille eò profectus hoc quoque adiunxit suis copiis. *An. mundi 3917. Ante Christum nat. 53.*

a *Memphis in Ægypto.*

Antipatri rogatu & eius Cæsari amicitia.

CAP. XV.

POstquam [b] autem ventum est ad Delta quod vocant, conflixit cum hoste circa castra Iudæorum dicitur. Curabat autem dextrum cornu Mithridates, sinistrum Antipater. In ea pugna Mithridatis cornu inclinatum est, videbatúrq; cladem accepturum, nisi maturè præter fluminis ripam accurrens cum suis Antipater, qui iam aduersarios profligauerat, exemptis sociis periculo Ægyptios iam vincentes coegisset terga vertere: qui adeò fugientibus institit, vt castra quoque hostium caperet: aduocato etiam in prædæ partem Mithridate, quem insectando hostem longè à tergo reliquerat. Is ex suis octingentos desiderauit, Antipatri non plus quinquaginta. Mithridates [c] verò de his Cæsarem per literas certiorem reddidit, ingenuè fassus Antipatrum & salutis sibi causam fuisse & victoriæ: ita vt Cæsar & tum eũ collaudauerit, & postea toto eo bello in rebus periculosissimis eius forti opera vsus sit: in quibus certaminibus etiam vulnera accepit. Quamobrem finito tandem bello, classe deuectus in Syriam Cæsar magnos honores õctulit, tam in [d]Hyrcanum quem confirmauit in Pontificatu, quã in

b *Confligit Ægyptiorũ & Mithridatis ad Delta.*

Alius ex. c *Mithridatis Antipatrum apud Cæsarẽ laudat.*

d *Cæsar in Pontificatu confirmat Hyrcanũ & Antipatri amicitiam Romana data.*

Ann. mundi 3919. Ante Christum nat. 45.

Antipatrum quem ciuitate Romana & immunitate donauit. Nonnulli verò aiunt Hyrcanum ipsum huic expeditioni interfuisse, & in Ægyptum venisse. Attestatur mihi [a] Strabo Cappadox, ex autoritate [b] Asinij sic scribens: Postquã Mithridates in Ægyptum inuasit, & cum eo Hyrcanus Iudæorum Pontifex. Idem Strabo alibi ex autoritate [c] Hypsicratis sic scribit: Mithridatem primò solum venisse, accitum deinde ab eo Ascalonem gubernatorem Iudææ Antipatrum eius militia militum ei adiunxisse, & eiusdem hortatu cæteros dynastas socia arma contulisse, in hisque Hyrcanum Pontificẽ. Hæc Strabo. Eodem [d] tempore etiam Antigonus Aristobuli filius ad Cæsarem veniens, questus est de patris infortunio, quòd propter ipsum veneno extinctus esset Aristobulus, & frater suus à Scipione securi percussus; rogabátq; vt sui misereretur, paterno principatu electi. Præterea Hyrcanum accusabat & Antipatrum, quòd per vim principatum gentis gererent, nec abstinerent ab ipsius iniuriis. Antipater [e] verò causam suam egit diluẽs obiecta crimina: Antigonúmque seditionis & nouatum rerum studiosum esse coarguit. commemorabat etiam quantum proximo bello laborasset pro Cæsare, ipsum verborum suorum testem adducens: Aristobulũ autem meritò Romam vinctum pertractum, perpetuum hostem & inimicum populi Romani. Fratrem verò huius contuictum latrocinij debitas pœnas Scipioni dedisse, & non per iniuriam oppressum. Tum [f] Cæsar, oratione Antipatri motus Hyrcanum Pontificem declarauit Antipatro dynastiam quamcunque ipse optaret obtulit, & procuratorem insuper Iudææ declarauit.

a Strabo.
b Asinius.
c Hypsicrates.
d Antigonus Aristobuli filius apud Cæsarem Hyrcanum & Antipatrum accusat.
e Antipater obiecta crimina diluit.
f Antipater Iudææ Procurator declaratus.

Cæsar

Cæsaris litera & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia.

An. mundi 3911. Ante Christum 53.

CAP. XVI.

HYrcano a verò etiã patriæ mœnia restituere permisit, roganti hanc gratiam. iacebant enim vsque ad id tẽpus, ex quo à Pompeio fuerant diruta. deditque hac de re in vrbem literas ad cõsules, vt decretum hoc scriberetur in Capitolio: cuius senatusc õsulti exẽplum sic habet, L. Valerius L.F. Pr. retulit ad senatum Idibus Decembribus in æde Concordiæ, præsente L. Coponio L.F. & C. Papirio Quirino, de his quæ Alexander Iasonis, Numenius Antiochi, Alexãder Dorothei legati Iudæorum viri optimi & socij nostri petierunt, renouãtes veterem erga populum Rom. beneuolentiam: qui phialam & clypeũ ex auro argumentũ societatis attulerũt, æstimationis aureorũ quinquaginta millium. & literas petierunt ad liberas ciuitates ac Reges, vt per regiones eorum atque portus securè possint iter facere. Placuit b igitur senatui eos in amicitiam & societatem recipere, & omnia quæ petierunt concedere, & allatum clypeum accipere. Hæc acta sunt Hyrcani Põtificatus & principatus anno nono, mense panemo. Quin c & ab Athenienſibus honor habitus est Hyrcano, quæ sitis beneficiis: miserũntque ad eum decretum scriptum in hanc sententiam. Sub Iudice & sacerdote Dionysio Asclepiadis, Panemi mensis luna vigesima, oblatũ est ducib. decretũ Athenienſiũ, Agathocle Principe: de quo Eucles Memandri Alimusius scriba retulit Munychionis vndecima, concilio Iudicum facto in theatro: suffragia collegit Dorotheus summus sacerdos & assessores ex populo. Dionysius Dionysij dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri Pontifex Iu-

a Hedio & Ruffinus ca. 17 al. 18. *Hyrcanus Hierosolymis Cæsare permittente, mœnia restituit.*

b *Senatusconsultum Romanorum de renouando fœdere cum Iudæis.*

c *Ab Atheniensibus honor Hyrcano habitus.*

An. mundi 3918. *Ante Christum ann.* 53.

ducorum ac ethnarcha perpetua tum publicè quàm priuatim ciues noſtros beneuolẽtia proſequitur, nullam bene merendi occaſionẽ prætermittens: & quotquot Athenienſium vel propter legationes, vel propter priuata negotia illuc deueniũt, acceptos comiter, deducendos etiam curat in reditu, ídque multorum conſtat teſtimoniis: viſum eſt nunc Theodoſio Theodori referente, & populũ de huius viri virtute commonefaciẽte, quàm propenſus ſit ad benè merendum de noſtris ciuibus, honorare hunc virum virtutis ergo corona aurea iuxta legem, ponere ei effigiem auream in templo Demi & Charitum, & præconis voce promulgari eam coronam in theatro Liberalibus dum nouæ tragœdiæ aguntur, & Panathenæis & Eleuſiniis, & in gymnicis certaminibus: curæque eſſe noſtris ducibus, vt dum ille in amicitia noſtra perſeuerat, vt quicquid in honorem eius & gratiã pro fauore & meritis excogitauerimus, exſequantur ſeduló: quò perſpicua ſit omnibus populi noſtri erga bonos viros gratitudo ac beneuolẽtia, & huiuſmodi honoribus plures ad benè merendũ de nobis inuitẽtur. Eligi etiam legatos idoneos ex omni Athenienſium numero qui ad illum decretum hoc perferant, hortentúrque vt acceptis his honoribus certet nobiſcum beneficiis, & hactenus de collatis à populo Romano & Athenienſi in Hyrcanum honoribus.

Hedio & Ruffinus cap. 18.

Porrò Cæſar ordinatis rebus Syriæ cum claſſe profectus eſt. Antipater autem deducto Cæſare in Syriam reuerſus ante omnia diſiecta per Pompeium mœnia reſtituit, & [b] obeundo prouinciam nouarum rerum cupidos compeſcuit, tum minis agens tum conſiliis. Fore enim vt ſi Hyrcano contenti ſint Principe, feliciter degant fruendo ſuis quiſque poſſeſſionibus: ſin

[a] *Cæſar à Syria proficiſcitur.*

[b] *Antipater in Iudæa nouarum rerũ cupidos cõpeſcit.*

nouas

nouas sibi spes polliceantur, & lucra ex rebus turbatis capient, se quidem pro præside habituros dominum, Hyrcanum verò pro Rege tyrannum, tum Romanos atque Cæsarem acerbos hostes pro Principibus. Hos enim nequaquam laturos mutari aliquid ex his quæ ipsi constituerint, atque his monitis ille regionem totam composuit. *Ant. nunnihil 3922. Ante Chri. nat. 42.*

Antipater ex filijs suis Herodi Galilæa, Phasaelo Hierosolymorum regimen commisit, & quod Sext. Cæsar Herodem magnum ac illustrem reddidit.

CAP. XVII.

Aliàs. cap.

CÆterùm [a] cùm Hyrcanum stupidum ac segnem animadverteret, Phasaelum è liberis suis natu maximum Hierosolymis & circumuicinæ regioni ducē cōstituit. Herodi secūdo Galilæam curandam commisit, etiam tum admodū adolescenti, nec excedēti annum quintumdecimum, quod tamē illi nihil obfuit, sed quia fuit generoso ingenio præditus confestim occasionem inuenit, quomodo posset virtutem suam ostendere. Comprehensum [b] enim Ezechiam primarium latronem, & cæterorum ducē Syriæ fines incursare ac prædare solitum: affecit supplicio cum multis latrocinii sociis: quod eius factū magnā ei apud Syros conciliauit gratiā, nihil magis cupientes quàm repugnari tandem regionem à prædonibus. Decantabant igitur eū hoc nomine per vicos & oppida, vt autorem pacis & fruendi securè possessionibus. Quin [c] & Sex. Cæsari per hoc factum innotuit: cognato magni Cæsaris & tū administranti Syriam. quapropter [d] etiā Phasaelus excitatus est ad æmulationem fraternæ gloriæ, nolens virtutis laude haberi inferior: nihilque magis studuit

a *Antipater Phasaelo Hierosolymorum, Herodi Galilææ regimen commisit.*

b *Ezechiam primarium latronem cū sociis Herodes supplicio afficit.*

c *Seu Cæsar administrator Syriæ.*

d *Phasaelus Reipublicæ formam*

Ann. mundi 3922. Ante Christum nat. 42.

quàm gratiosus esse apud Hierosolymitanum populum omnia negocia publica per se obeundo, & in eis cũ magna gratia versando, nec abutendo potestate ad cuiusquam iniuriam, quo factũ est, vt Antipater haud secus quàm si Rex esset à tota gente coleretur, & in tali haberetur honore, qualis non dedeceret dominum. Nec tamen rebus tam secundis more cæterorum hominũ depravatus est, quò minus Hyrcano fidem seruaret atque amicitiam. Cæterum optimates Iudæorum videntes eum cum filiis tantopere crescere, tã fauore gentis, quàm Hyrcani pecuniis & percipiendis ex Iudæa reditibus, malignè erga eum affecti erant. iam enim amicitiam contraxerat eum Romanis imperatoribus, & persuaso Hyrcano vt pecuniam eis mitteret, ipse huius muneris sibi vsurpauit gratiam. Misit enim tanquam de proprio, & non quasi ab Hyrcano acceptam. Hæc Hyrcanus audiens adeò nihil curabat, vt gaudere etiã facto videretur. Sed maximè terrebat Iudæorum primates violentum ac audax Herodis ingenium & tyrannidis cupidum, adeuntésque Hyrcanum apertè iam incusabãt Antipatrum. Quousque tandem dissimulabis quæ geruntur quotidie? an non vides Antipatrum cũ filiis succinctos principatus, opibus tibi verò præter inane regni nomen nihil fieri reliquum? Sed caue ista nescias, nève te securum putes, incolumitatis tuæ atque regni iuxta negligens. neque enim procuratores tuos amplius agunt: noli falli hac opinione: sed iam ex professo dominationem exercent. nam Herodes Ezeciam cũ pleriſque aliis interfecit, contemptis nostris legibus, quæ hominem quantumuis sceleſtum non sinunt affici supplicio, nisi prius damnatus ex sententia iudicum. Ille verò hoc ausus est, prius quàm à te potestatem

a *Antipater etsi in magno honore habitus. Hyrcano tamen fidem seruat atque amicitiam.*

b *Antipater Hyrcani pecuniis Romanos sibi deuinctos, Iudæos verò inuisos reddit.*

c *Antipatrũ & Herodem apud Hyrcanum Iudæi accusant.*

rem hanc acciperet. Tandem Hyrcanus his auditis motus est, accenderunt autem eius iram martes etiam horum quos Herodes necauerat. nam hæ per singulos dies in templo non desinebant precibus suis tum regem tum populum obtundere, rogantes vt Herodes coram concessu iudicum facti sui rationem cogeretur reddere. Permotus [a] igitur his hominem ad iudicium & dicendam causam euocat. at ille præstò fuit præmonitus tamen à patre, vt non priuati more, sed cum comitatu ad se tuēdum idoneo veniret. Ergo ordinatis Galilææ rebus, quemadmodum existimabat sibi conducere, mediocrem sed tamen sufficientem sibi manum adiunxit in itinere, ne vel Hyrcanū terreret si plures adduceret, vel ipse sine tutela subiret iudicij periculū. Quin [b] & Sex. Cæsar. præses Syriæ scripsit ad Hyrcanum vt eum absolueret, minis si contrà feciſſet, adactis. Quod quidem facile ab illo impetratum est, ne qua tristiore iudicum sentētia ferretur, quandoquidē amabat eum non secus atque filiū. Cúmque constitisset antè iudicium vnà cum suis, omnes sunt attoniti, nec quisquam eorū qui absentē accusauerant, ausus est hiscere: sed hærebant inopes consilij. Tum [c] vnus quispiā Sameas nomine, vir iustus, & ob hoc inuictus terroribus, assurgēs sic exorsus est: Equidem iudices, túque Rex, nec ipse vnquam vidi quenquam qui ad causam apud nos dicēdam vocatus ad hunc modum comparuerit, nec vos puto posse proferre huiusmodi quempiam: sed quisquis hactenus apud hunc confessum iudicandum se præbuit, humilis venit & habitu timentis periculum, ac captantis misericordiā, atratus & promisso capillitio. at bonus iste Herodes cædis reus, & tam grauis obnoxius crimini, adstat hic purpuratus & crine bello cōpo-

An. quinq. 3922. Ante Christum natum 42.

a *Herodes in ius vocatur cum suo comitatu compareat.*

b *Sext. Cæsar ad Hyrcanū vt Herod. ab solueret, scribit.*

c *Sameas Iudicibus vnus, Hyrcano reliquisque Iudicib. cadē ab Herode imminentem prædixit, cuius rei veritatē postea eum tus comperit.*

Ann. mundi 3922. Ante Christum natum 42.

to, cũ armatis stipatoribus: vt si capitalem iuxta leges sententiam in eum tulerimus, nobis maiestatis ipse euadat illata vi legibus. Verùm isti non succenseo quòd maiorẽ incolumitatis suæ quàm legum rationem habeat, sed vobis magis & Regi qui hãc ei concessistis licentiam. Scitote tamen potẽtem esse Deum, & quòd iste quẽ nunc in Hyrcani gratiam legibus eripitis, & vos aliquando & Regem ipsum puniet. Nec vanus fuit vates. nam Herodes regnum adeptus omnes illos Iudices & Regẽ quoque sustulit, excepto vno Samea, hunc [a] enim in honore habuit propter iustitiam, & quia post obsessa vrbe ab Herode ac Sosio, admittendi Herodẽ autor fuit populo, negãs propter peccata eos posse dominationem illius effugere: sicut suo loco dicetur. Porrò Hyrcanus animaduertens Iudices propẽsiores ad damnandum Herodem, rem in sequẽtẽ diem distulit, & [b] clam eũ admonuit, vt fuga sibi consuleret, non enim esse remedium aliud. atque ita ille secessit Damascum, quasi Regẽ fugiens: cúmque conuenisset Sex. Cæsarem, & res suas in tuto collocasset, palã præ se tulit quòd nõ esset compariturus si denuò citaretur ad Iudices. Illi verò indignabantur, & conabantur Hyrcanum docere, quòd in ipsius pernicie hæc omnia tenderẽt: qui non ignorabat quidẽ eos vera monere, sed nihil expedire poterat per ignauiam & amẽtiam. Cæterùm [c] cùm Sex. Cæsar accepta pecunia Herodem præfecisset Cœlesyriæ, vehemẽter timuit ne ille contra se duceret, nec eum sua fefellit opinio. Iratus enim quòd iussus sit causam dicere, veniebat cũ exercitu: sed patris ac fratris occursu & precib. cohibitus est quò minus inuaderet Hierosolyma, placantium eum & rogantiũ, vt terruisse cõtentus, re ipsa læderet neminem, néve vlterius

aduersus

---

a Sameam Herodes in honore habet.

b Herodes ab Hyrcano admonitus fuga sibi cõsulit, & in iudicio amplius non comparet. Aliâs cap. 22.

c Sext. Cæsari Herodes pecuniã numerat, Cœlesyriæ præfectus Hierosolyma inuadit, sed Antigoni patrui & Phasaëli fratris hortatu obsidionem soluit.

aduersus autorē suæ dignitatis procederet. Debere etiam eum nō tā meminisse quòd citatus sit, quàm quòd absolutus etiam., & gratiā habere quòd nihil triste passus abierit incolumis. Cogitandū quoq; quàm periculosa sit belli alea, & quòd Deus arbitratu suo his vel illis annuat victoriam: atq; eò minus tum eā esse sperandam, quando non solùm contra Regē suū & altorem bellū moueat, verùm etiam benè meritum, ipse nulla affectus iniuria. nā si quid illi nunc obiiciat, non ipsius esse culpam sed consultorum non bonorum, qui ei opinionem crudelitatis concilient. Paruit his monitis Herodes ratus sufficere sibi ad futuras spes quòd potentiam genti declarauerit. atque eorū in statu res fuerunt Iudaicæ. Cæterùm Cæsar Romā reuersus expeditionem parabat in Africā contra Scipionē & Catonē. tum [a] Hyrcanus per legatos eū rogauit, vt confirmaret cœptā societatē & amicitiā. Nunc [b] videtur mihi operæprecium percensere omnes honores gēti nostræ à Romanis imperatoribus habitos, & inita cum eis fœdera, vt vniuersis notum sit, quòd tam ab Europæ quàm ab Asiæ Regibus obseruati fuerimus propter fidē ac fortitudinē. Quoniam autem multi nos odio habentes non credunt de nobis Persicorū vel Macedonicarum rerum scriptoribus, quòd ea monumenta non ita peruulgata sint, apud nostrates seruata & alios quosdā barbaros, certè Romanorum decretis contradicere non poterunt. nā hæc publicè dedicata sunt in vrbibus, atq; etiā in Capitolio, & colūnis insculpta sunt æreis. Quin [c] & Iul. Cæsar apud Alexandriā attestatus est Iudæis inscriptione columnæ æreæ, quòd Alexandrinæ ciuitatis ius habeant. quare his argumentis vsurus sum, apponam etiam senatusconsulta & decreta Iulij Cæsaris,

An. mundi 3922. Ante Chr. sum nat. 42.

Hedio & Ruffinus Cap. 19.

a *Hyrcani ad Cæsarem legati.*

b *Iudæi à Ro. Asia & Europæ Regibus magnos honores habitos.*

c *Iul. Cæsar apud Alexan. inscriptione colūnæ æreæ, quòd Iudæi Alexandrinæ ciuitatis ius habeant attestatur.*

Ann. mundi 3932. Ante Christum nat. 42.

quæ ad Hyrcanum & nostram gentem attinẽt, C. Iulius Cæsar Imp. & Pont. max. dictator iterum Sidoniorum magistratibus, senatui & populo salutem. Si valetis benè est, ego quidem & exercitus valemus. Mitto vobis exemplum tabulæ, quæ ad Hyrcanum Alexandri filium, Iudæorum ethnarcham ac Pontificem attinet, vt in publicis vestris monumentis reponatur. inscriptum græcis & latinis literis in ærea tabula. Est autem hoc, Iulius Cæsar Imp. iterũ & Pont. Max. de consilij sententia decreui. Quoniam [a] Hyrcanus Alexandri filius Iudæus & nunc & præteritis temporibus tã pace quàm bello bonã ac fidelem operam in nostris negotiis præstitit, sicut ei multi imperatores attestati sunt, & in proximo Alexandrino bello in auxilium venit cum 1500. militibus, & ad Mithridatem à me missus virtute cessit nemini: has ob causas Hyrcanum filium Alexandri, & eius liberos ethnarchas Iudæorum esse iubeo, & pontificatum Iudæorum perpetuo retinere more patrio. essẽque ipsum & filios eius nostros socios, & re in amicorum nostrorum recipi numerum. Iura quoque omnia pontificalia habere ipsum & filios decerno. & si qua controuersia exorta fuerit de Iudaica disciplina, iudiciũ penes ipsum esse. ad hęc nec hyberna militi debete, nec pecunias ab eo exigi, C. Cęsaris Consulis, placita, cõcessa, decreta, sic habent: vt filij principatum gentis Iudęorum, & donata sibi loca possideant: vt pontifex ipse ac ethnarcha Iudæorũ iniuriam passis adsit: vtque Hyrcanum Alexãdri filium Iudæorum Pontificem mittantur legati acturi de societate & amicitia, dedicarique ęream tabulam hęc continentem in Capitolio, & apud Tyrum, Sidonem, Ascalonem, in templis, inscriptam Romanis atque Græcis literis, vtque hoc de-

[a] *Senatusconsulta & decreta Iulij Cæsaris de honoribus, priuilegijs, præeminentijs, libertatibus & immunitatib. Iudæorum.*

cretum apud omnes omnium vrbium quęsto- *An. mundi* 3922. *Ante Christum nat.* 42.
res ac magistratus publicetur, quò pro amicis habeantur, & legatis eorum hospitia præbeantur, & decreta hęc ad omnia loca mittantur, C. Cęsar, imperator, dictator, consul, honoris, virtutis, & benignitatis causa, concessit in commodum S.P.Q.Romani, Hyrcanum Alexandri filium, eiúsque filios Pontifices ac Sacerdotes esse Hierosolymorum totiúsque gentis, iure quo & maiores eorum hoc Sacerdotium gesserunt. C. Cęsar quintum Coss. decreuit habere & munire Hierosolymorum vrbem, & gubernare eã Hyrcanum filium Alexandri pontificem Iudæorum ac ethnarcham secundùm suam voluntatem, & vt Iudæis secundo locationis anno de reditibus eorum subducant, immunésq; sint ab angariis & vectigalibus. C. Cęsar imper. iterum, statuit vt singulis annis tributa pendant Hierosolymitani pro sua ciuitate, Ioppe exceptа, absque anno septimo, quem Sabbaticum nominant, quoniam in eo, neque fructus arborum colligunt, neq; seminant: vtq; insidone secũdo quoque anno tributum reddant quartam partẽ satorum: & ad hęc Hyrcano eiúsq; filijs decimas persoluant, sicut hactenus eorum maioribus. Vtque nullus vel præses, vel dux, vel legatus in finibus Iudæorum auxilia colligat: néve militibus liceat pecunias ab his exigere, vel hybernorũ vel quocunq; alio nomine: sed sint immunes ab omnibus molestationibus. Quæcunq; etiam postea parauerunt vel emerunt, his omnibus fruantur. Ioppen præterea quam ab initio habuerunt Iudæi, dum in populi Romani amicitiam recipierentur, platere ipsorum esse quemadmodum antea. Tributa quoq; eius oppidi habere Hyrcanum Alexandri filium cum suis filijs tam ab eius agri aratoribus, quàm vectigã-

Ann. mundi 3922. *Ante Christum nat.* 43.

lium portus nomine, & eorum quæ Sidonem exportantur annua Modiorum 20675. excepto anno septimo, quem vocant Sabbaticũ, in quo neque arant, neq; de arboribus fructus colligunt. Vicos item quos in Magno campo Hyrcanus & sui maiores ante eum possederunt, placet Senatui eundem Hyrcanum & Iudæos etiam nunc habere, iure quo & antea habuerunt. Manere etiam iura quæ ab initio inter Iudæos & eorum pontifices fuerant, & quæcunque beneficia à S.P.Q.R. concessa. Præterea eodem iure licere illis vti & in Lydda. Loca etiam agros, habitationes, quas pro amicitia Reges Syriæ ac Phœnices per donationem populi Romani possederãt, placere senatui, vt Hyrcanus Iudæorum ethnarcha habeat. essèque ius Hyrcano eiúsque filiis, & legatis ab eo missis ludos & gladiatores spectandi inter senatores sedentibus. Vtque quotiescunque postulauerint à Dictatore aut Magistro equitum in Senatum introducantur, & responsum eis omnibus intra decem dies reddatur, si quid à senatu decretum fuerit. C. Cæsar Imp. Quartus. Cos. Quintus perpetuus dictator, huiusmodi verba fecit de iure Hyrcani Alexandri filij Pontificis Iudæorum ac ethnarchæ. Quandoquidem mei antecessores imperatores testimonium reddiderũt Hyrcano Iudæorum pontifici Iudæíque tam in prouinciis quàm apud S.P.Q.R. & hoc nomine S.P.Q.R. ei gratias egit, æquum est nos quoque horum meminisse, & dare operam, vt Hyrcano ac Iudæorum genti filiísq; Hyrcani à S.P.Q.R. pro suo erga nos fauore gratiæ referantur. C. Iul. Cos. Patrianorum magistratibus S.P.Q.R. Accessérunt me in Delo Iudæi & quidã de coloniis Iudæorum, præsentibus etiam vestri legatis, & indicauerunt mihi decretum, quo ve-

An. mundi 3912. Ante Christum nat. 42.

uatis eos uti patriis sacrificiis & ritibus. mihi verò non placet talia decreta aduersus amicos nostros & socios fieri, vetarique eos viuere, suis moribus, & conferre pecunias in epulas ac sacrificia, quandoquidem nec Romæ hæc facere vetātur. Nam C. Cæsar Cos. in edicto quo interdixit in vrbe sodalitia, hos solos neq. pecunias conferre, neque conuiuia parare uetuit. Ego quoque cum alia sodalitia interdixerim, hos solos sino iuxta patrios mores ac leges conuenire. Quapropter æquum est etiam vos, si quod decretū feciſtis cōtra amicos nostros & socios, id abrogare propter eorum virtutem & erga nos beneuolentiam. Post [a] mortē autem Cæsaris Mar. Antonius P. Dolabella Coss. aduocato senatu & introductis Hyrcani legatis, retulerūt de eorum postulatis, & amicitiam cum eis renouauerunt, & quicquid petierunt senatusconsulto eis decretum est. Dolabella etiam acceptis ab Hyr. cano literis scripsit per vniuersam Asiā, & primæ eius prouinciæ ciuitati Ephesiorum, in hunc modum. Dolabella [b] Imperator Ephesiorum magistratibus S.P. Q.R.S. Alexander filius Theodori, legatus Hyrcani pontificis ac ethnarchæ Iudæorum mihi retulit de ciuib. suis quod militare non possint, eo quòd neq. arma gestare neq. iter facere eis fas sit diebus Sabbathis, neque victum more patrio possent sibi quærere. Quamobrem ergo quoque quemadmodum alij ante me imperatores immunes eos volo à militia, permittóque vt patriis vtātur moribus, cōuenientes sacrorum causa, sicut leges eorum postulant, & conferentes in offerenda templo sacrificia. volóq. vt hæc ipsa scribatis per vrbes prouinciæ singulas. Atque Dolabella Hyrcano per literas roganti gratificatus est, L. [c] autem Lentulus Coss. pro sententia dixit Iudæos ciues

a *Hyrcani legatos M. Antonius & P. Dolabella in Senatum introduxerunt.*

b *Dolabella Ephesiorum ciuitati scribit.*

c *L. Lentulus Consul pro Iudæis sententiam dixit.*

An. mundi 3922. Ante Christum nat. 43.

Romanos templa Iudaica habentes & faciẽtes Ephesi pro tribunali religionis ergo esse immunes à militia pronunciaui duodecimo calendas octobreis. Multa itaque exstant & alia huiusmodi senatusconsulta & imperatorum decreta ad Hyrcanum & gentem nostram aliásque vrbes, & rescripta de iure nostro ad prouinciarũ præsides, de quib. propter hæc, quæ hoc loco inseruimus, credere facile est his, qui nostra scripta candidè lecturi sunt. Quando [a] enim tam manifesta argumenta exibuimus nostræ cum populo Romano amicitiæ, ostẽsis æreis columnis & tabulis in Capitolio nũc vsque durantibus, duraturisque in posterum, omnia hic opponere supervacaneum ac molestum duximus, existimantes neminem fore tam difficilem, vt de rebus decretis comprobatis dubitet, ac non potius ex his etiam de cæteris coniecturam faciat nos vera dicere. Satis ergo iam declarata sit quæ per ea tempora nobis cum populo Romano intercessit amicitia & societas. Incidit autem eisdẽ temporibus tumultus in Syria ex causa huiusmodi. Cecilius [b] Bassus vnus è Pompeianis per insidias interfecto Sex. Cæsare ipse occupauit prouinciam cum legionibus. Quo facto magnum bellum exortum est circa Apamiam, Cæsarianis ducibus contra eum venientibus cum equestribus ac pedestribus copiis: ad quos & Antipater misit auxilia cum filiis, memor beneficiorum acceptorum à Cæsare, ideóque repetendas pœnas ab eius interfectore iustũ existimans. Ad [c] bellum dum trahitur, Marcus venit Sexti successor, & [d] interim Cæsar ab his qui cũ Cassio & Bruto coniurauerant in Senatu occiditur, exactis in principatu suo tribus annis cũ dimidio, sicut & ab aliis scriptoribus memoriæ proditum est.

[a] *Conclusio Iosephi de Decretis.*

[b] *Cecilium Bassum Sex. Cæsarem interficit.*

[c] *Marcus Sex. successor in Syria.*

[d] *Cæsar à Cassio & Bruto occisus.*

Cassius

Cassius afflicta Iudaea insuper octingenta talenta ab ea exigit.

An. mundi 3913. Ante Christum nat. 41.

CAP. XVIII.

BElło deinde ciuili post cædē Cassiris exorto, consularibus aliis aliò discurrentibus ad parandos exercitus, Cassius [a] in Syriam venit, occupaturus eū qui circa Apamiam erat, exercitum: solutáque obsidione tam Marcum quàm Bassum in suas partes pertraxit: obeundóq; ciuitates comparabat arma & milites, tributa etiam exigendo grauia, sed maximè Iudæam afflixit, plusquàm septingentis argenti talentis imperatis. Tum Antipater res vbique turbatas videns, partē eius pecuniæ duobus filiis exigendam committit, partem Maliche sibi parum amico partem quibusdam aliis: & [b] primus Herodes ex Galilæa quātum imperatum erat offerens, maximam apud Cassium gratiā iniit. prudens enim illi videbatur consilium iam tū Romanorum alieno sumptu capere benevolentiam. Sub aliis autem procuratoribus ipsæ ciuitates venumdabantur vnà cum suis habitatoribus: quarum quatuor erant præcipuæ, Gophna, Emaus, Lydda, Thamna. nam earum plebes Cassius hastæ subiecit, adeò autem exacerbatus erat, vt etiam Malichum interfecturus fuerit, nisi Hyrcanus per Antipatrum cētum talentis de suo missis, furorē eius lenisset. At ille post Cassij discessum maximè insidiosus est Antipatro, per huius mortem Hyrcani dominationi securitatē se paraturū existimās, nec tamē latuerūt Antipatrum eius consilia. nā cū hoc sensisset vltra Iordanem profectus copias colligebat tum ex indigenis, tum ex Arabibus. Verùm Malichus, vir callidus insciabatur insidias, deieratus apud Antipatrum & filios, quòd Pha-

Hedio & Russino, Cap. 20.

a *Cassius in Syriam venit, & plusquam septingenta argenti talenta à Iudaea exigit.*

b *Herodes Cassium ex Galilaea pecunia sibi denuncia-*

c *Malichus Antipatro insidiatur, deierat de eidem reconciliatur.*

An. mundi 3923. Ante Christum nat. 41.

Phaselo Hierosolymorum præsidium tenēte, Herode verò habente armorum custodiam, ne in mentem quidem sibi vnquam tale aliquid venerit, & videns non succedere quod proposuerat, reconciliatus est Antipatro, Marco Syriæ præsidente. qui postquam intellexit res nouas in Iudæa molitum Malichum, minimum abfuit quin eum interficeret, quem tamen Antipatri precibus donauit incolumem.

Malichus per insidias Antipatrum veneno tollit.

CAP. XIX.

[a] *Cassium & Marcum Herodem Cœlesyriæ ducē fecisse.*

SEd Antipater imprudens seruauit Malichū, vt se perderet. nam [a] Cassius & Marcus coacto exercitu Herodem totius Cœlesyriæ ducem fecerunt, attributis ei naualibus, equestribus, & pedestribus copiis, regnum etiam polliciti post finitum bellum quod tum gerebant contra Antonium & iuniorem Cæsarem. Malichus [b] verò tum maximè timens Antipatrum, decreuit è medio tollere corruptóque pincerna Hyrcani, apud quem ambo epulabantur, veneno necauit hominem, & assumpta armatorum manu suscepit ciuitatis gubernacula. Cæterùm postquam Herodi ac Phasaelo innotuerunt structæ in parentē insidiæ, indignantibus illis Malichus strenuè pernegauit omnia, atque hic fuit finis Antipatri, viri iusti ac pij, & patriæ amantissimi. Ex filiis autem alter Herodes confestim volebat patris mortem vlcisci, & cum exercitu aggredi Malichum: sed Phasaelo grandiori magis placuit dolo circumuenire hominem, ne videretur ciuile bellum incipere: itaque accepta Malichi satisfactione simulauit se credere, non esse illum paternæ necis conscium: séque vertit ad excolendum monumentum quod patri struxerat.

[b] *Malichum Antipatri veneno necari procurasse.*

xerat. Interim Herodes veniés Samariam, eámque nimis afflictam offendens, refouere eam cœpit, & iura reddendo controuersus ciuium diiimere. non multò autem pòst instante Hierosolymis festo, & ipse venit in vrbem cum militibus; quem Malichus metuens Hyrcano suasit ne eum intrare permitteret: id quod Hyrcanus fecit, prætexens nefas esse sanctis populi ceremoniis profanam turbam superinducere. at Herodes contempta obnunciatione noctu vrbem ingressus est, & Malichum vehementer perterruit. at ille solitarum artium non immemor palam lachrymabundus conquerebatur de Antipatri tãquam amici interitu, & clam verò parabat sibi satellitium. quare visum est Herodis amicis simulationem hanc non coarguere, sed vitandam suspicionem vicissim comiter tractare Malichum.

An. mundi 3923. Ante Christum nat. 41.

Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit.

CAP. XX.

ATtamen Cassio de patris obitu significauit per literas: & ille qui non ignorabat mores Malichi, rescripsit vt vlcisceretur parẽtis iniuriã: clam etiã mandauit tribunis apud Tyrum agentibus, vt adessent Herodis iustis conatibus. Cúmque capta à Cassio Laodicia, simul ad eum iter facerent afferentes coronas & pecuniam, Herodes expectabat daturum esse illic pœnas Malichum, at ille circa Tyrum Phœnices suspicione cõcepta, maiora moliri cogitauit, & quia filius eius obsides in ea vrbe seruabatur, decreuit eam ingredi, & furtim illum in Iudæam abducere: & occupato contra Antonium Cassio, gẽte ad defectionem concitata, sibiipsi principatum eius acquirere. Sed consiliis eius fortu-

Anno mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

na aspirare noluit: & Herodes homo callidus intellecto eius proposito, præmisso famulo quasi ad parandã cœnam, quia comites omnes inuitauerat, re autem vera ad tribunos, iussit eos Malicho cum pugionibus occurrere. illi verò egressi, & nacti eum propè urbem in littore confoderunt hominem. quo facto Hyrcanus adeo est attonitus, vt obmutuerit, tandem ægrè ad se seuersus percontabatur Herodem, quid hoc rei esset, & quis interfecisset Malichum. & audito factum esse iussu Cassij, laudauit facinus. malũ enim virum fuisse, & insidiatorem patriæ. atque ita Malichus pro oppresso Antipatro pœnam persoluit debitam. Porrò Cassio profecto è Syria, apud Iudæã tumultus exoritur. Felix[a] enim relictus cum militibus Hierosolymis, in Phasaelum fecit impetum, & populus arma corripuit. Herodes verò ad Fabium profectus est Damasci præsidem, & volens fratri succurrere, morbo præpeditus est: donec Phasaelus per se superato Felice, in turrim primùm compulsum, incolumitatem deinde pactũ abire passus est. quamobrem mox cum Hyrcano expostulauit grauiter, quòd post accepta à se multa beneficia inimicis suis fauorem impenderet, nã frater Malichi tunc non pauca castella occupauerat, & inter cætera Masadam longè munitissimum. Vt igitur conualuit Herodes contra hunc profectus, receptis omnibus castellis pactum incolumitatem dimisit.

[a] *Felix Hierosolymis Phasaelum aduersus, à quo tamen superatus.*

Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum regnum paternum regnum repetentem, Herodes profligarum, à Iudæa pellit.

CAP. XXI.

[b] *Antigonũ Aristobuli filium Ptolemais Nẽ sam adeptus.*

ARistobuli[b] autem filium Antigonum, qui conciliato sibi pecuniis Fabio exercitũ cõpara-

parauerat. Ptolemæus Mennæus, adoptat propter affinitatem. hunc etiam Marion adiuuabat, apud Tyrios ope Cassij tyrannidē adeptus, per Syriam quoq; tyrannidem exercens, dispositis in ea præsidiis, atq; etiam in Galilæa contermina occupatis tribus arcibus. Sed has omnes Herodes illò profectus recepit, & præsidiarios Tyrios clementer dimisit, donatis ex his nonnullis propter beneuolentiam qua ciuitatem eorum prosequebatur. His peractis occurrit Antigono, eúmq; [a] prælio superat, & vix extremos Iudææ fines ingressum inde profligat. Quamobrem reuertentem Hierosolyma coronis tam Hyrcanus honorauit quàm populus. Iam [b] enim gener per sponsionē ascitus erat in Hyrcani familiam, quò libentius eius tutelam suscepit: ducturus Alexandri Aristobulo geniti filiā, Hyrcani verò ex filia neptem, ex qua postea pater factus est filiorum trium & duarum filiarum. Duxerat [c] autem etiam antè vxorem è suis popularibus Dorem nomine, ex qua suscepit Antipatrum filiorum natu maximum.

An. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

a *Herodes Antigonum ex Iudea expellit.*

b *Herodes Mariāmem ex filia neptem ducit.*

c *Dorù, Herodis vxor.*

Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunia eum sibi conciliat, quo factum est, vt ille accusatores eius non admiserit.

CAP. XXII.

CÆterū Cassio apud Philippos ab Antonio & Cæsare deuicto, Cæsar inde in Gallias, Antonius in Asiam, proficiscitur. qui vbi peruenit in Bithyniam, omnium gentium legationes habuit obuiam. Aderant & Iudæorum primates, Phasaelum & Herodem accusaturi. quasi in speciem solum regnaret Hyrcanus, re autem vera tota potestas esset penes hos fratres,

BIBLIOTECA

Ann. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

Herodem verò Antonius in magno honore habuit, qui ad obiecta diluenda venerat, quo factum est, vt ne ad colloquium quidem aduersarios eius admiserit. id [a] enim data pecunia Herodes impetrauerat. Progresso [b] autem Ephesum præsto fuit legatio missa Hyrcani pontificis & gentis nostræ publico nomine, afferens coronam auream, & rogans vt quos Iudæos Cassius præter belli ius captiuos abduxerat, scriptis per prouincias literis in libertatem vindicaret, & agros per Cassium ademptos genti restitueret. Quorum [c] postulata Antonius æqua existimans, confestim scripsit Hyrcano & Iudæis, simulque ad Tyrios misit decretum hanc sententiam continens. M. Antonius Imp. Hyrcano pontifici ac ethnarchæ Iudæorum salutem. Si valetis benè est, ego & exercitus valemus. Lysimachus Pausaniæ, Ioseph Mennæi, Alexander Theodori, legati apud Ephesum me conuenientes, eandem quam prius Romæ legationem mihi exposuerunt, & nostra hac tuo ac gentis nomine diligenter perfuncti sunt, declarantes quanta nos prosequaris beneuolentia. quare cognitam non tam ex verbis quàm operibus vestram amicitiam, & mores compositos ac pios, non complecti non possum. Ergo quoniam totam Asiam aduersarij nostri ac populi Rom. incursauerunt, nec sacratis locis, nec ciuitatibus parcentes, neque iusiurandum præstitum seruantes: nos non tam priuatum nostrum negotium agentes, quàm suscepta defensione Reipub. in diuini simul ac humani iuris violatores vindicauimus. Eorum enim facinus sol ipse auersatus videtur, & inuitis oculis spectasse perpetratum scelus in Cæsarem. Sed postquam impios eorum conatus excepit Macedonia, renouantes in eis locis pri-

a *Pecunia corruptus Iudex.*

b *Hyrcani & Iudæorũ legatio Antonio coronam auream offerens, vt Iudæos à Cassio captos in libertatem vindicaret, rogat.*

c *Antonius Hyrcano de Cassij & Bruti rebus & morte scribit.*

scam gigantum audaciam, & agitatam furoribus maleficentiam quam circa Philippos exercuerunt, occupatis opportunis locis & vsque ad mare montium vallo permunitis, vt per vnicam ceu portam pateret aditus, diis ipsis eorum iniusta molimina damnantibus vicimus. & Brutus compulsus intra mœnia Philippensium, obsessusque à nobis, addidit se Cassio socium exitij. qui postquam meritas pœnas dederunt, pace nos in posterum fruituros speramus, & Asiam conquieturam à bellorum tumultibus. Iam enim nostra opera vniuersum Asiæ corpus velut è graui morbo recolligere se incipit. Cùm igitur etiam de te cum tua gente augendo ornandóque cogitem, curæ mihi erit, quicquid in rem vestram fuerit. edictum etiam oppidatim proposui, vt quotquot vel liberi, vel serui sub hasta à C. Cassio Cassianísve venundati sunt, liberè dimittantur. Voléque vt quæ mea & Dolobellæ benignitate vobis concessa sunt, ea perpetuò rata sint. Tyrios quoque iubeo, vt iniuriam à vobis abstineant, & quicquid de Iudæorum finibus occupant, id totum restituant. Coronam autem quam misisti accepimus. M. Antonius Imp. Tyriorum magistratibus S.P.Q.S. Renunciatum est mihi Ephesi ab Hyrcani Pontificis ac ethnarchæ legatis, agros ipsorum ditionis vos occupasse, idque factum quo tempore nostri aduersarij tenuerunt eam prouinciam. Quoniam [a] igitur pro imperio bello suscepto, iustitiæ pietatíque prospicientes vindicauimus in ingratos ac perfidos, volo etiam vobis pacem esse cum nostris sociis: & quicquid ab aduersariis nostris accepistis, habere vos non permittimus, sed iubemus vos prioribus dominis reddere. nemo enim eorum neque prouinciam à Senatu accepit ne-

An. mundi 3914. Ante Christum nat. 40.

[a] *M. Antonius Tyriorum Magistratib. scribit, & vt Hyrcano ac Iudæi vetigiem, bona & libertatem adeptam restituerent iubet, salua tamen sabandis.*

An. mundi 3924. *Ante Christum natum* 40.

que exercitum, sed quæ per vim corripuerunt, largiti sunt ministris suæ violentiæ. quando igitur illi meritas pœnas dederunt, æquum censemus, vt socij nostri ea quæ antè habuerunt, nemine vetante retineant: vósque si quos Hyrcani Iudæorum ethnarchæ agros, postquam C. Cassius bellum illicitum in nostra prouincia mouit, occupastis, eos reddatis: néve vllam vim interponatis, quò minus ad pristinos dominos redeant. quòd si aliquid iuris in eos prætenditis, quàm primum ad ea loca venero integrum vobis erit ius vestrum repetere, id quod etiam sociis nostris peræquè integrum seruabimus. M. Antonius Imp. Tyriorum magistratibus S. P. Q. S. Edictum meum ad vos misi, quod volo curetis referri in publicas tabulas literis Græcis & Latinis: & in loco aliquo conspicuo proponi, vt legi possit ab omnibus. M. Antonius Imperator ac triumuir dixit: Quoniam C. Cassius hoc perturbato rerum statu alienam prouinciam & militem præsidiarium inuasit, & sociorum nostrorum facultates diripuit, & vastauit Iudæorum gentem amicam popu. Roma. insolentia eius nostris armis perdomita, iudicijs atque edictis quæ ille perpetrauit corrigimus, vt ablata restituantur nostris socijs. & siue corpora Iudæorum, siue bona diuendita sint, illa in libertatem, hęc ad pristinos reuertantur dominos. Qui verò contra edictum hoc nostrum fecerit, pœnas daturus est: & qui inobedientiæ cõuicti fuerint, in eos pro rei dignitate animadvertere curabimus. Eodem ferè exemplo Sidoniis, Antiochensibus, & Aradijs scripsit: visúmque est hoc loco etiam hæc inferere, argumento futuræ quanta prouidentia nos dignatus sit Romanus populus.

Antonius

Antonius in Syriam prouinciã veniens, Herodem cum Phasaelo tetrarchas constituit.

An. mundi 3924. Ante Christum nat. 40.

CAP. XXIII.

POst [a] hæc autem in Syriam aduentante Antonio, Cleopatra in Cilicia facta illi obuiã, amoribus suis eum implicuit: quo tempore rursum centum è Iudæorum gente potentissimi venerunt ad eam, vt [b] accusarent Herodem vnà cum suis, electo ad hoc eloquentissimo quoque è suo numero. Iuuenum autem causam defendendam Messala suscepit, assistente sibi etiam Hyrcano, qui iam socer factus fuerat. Antonius verò audita vtraque parte apud Daphnen, scisscitatus est ex Hyrcano, vtra pars melius administraret rempublicam. Qui cùm respondisset Herodem in hoc præstantiorem esse, Antonius qui iã antè familiariter diligebat iuuenes propter paternum hospitium, quo tempore cũ Gabinio agens patris eorum contraxerat amicitiam, hos [c] ambos tetrarchas constituit, & Iudæorum eis committit gubernacula. Literas quoque in hoc scripsit & ex eorum aduersariis quindecim coniecit in vincula, occisurus etiam nisi intercessisset Herodis deprecatio: quamuis ne sic quidem cessauerunt à legatione reuersi. Sed [d] rursum mille venerunt Tyrum, Antonium ibi præstolaturi, qui magna pecunia iam corruptus à fratribus imperauit eius loci magistratui, vt in Iudæorum legatos nouatores rerum animaduerteret, & Herodi adiutor esset ad principatum parandum. Herodes verò ante vrbem diuersantes in littore accedens, hortatus est eos, vt se subducerent: nam & Hyrcanus cum eis aderat: admonens quantum instaret periculum, si contendere pergerent. quod illi contempserunt, mox{q}; erumpentes in eos

Hedio & Ruffinus cap. 21.

a *Cleopatra in Ciliciam ad Antoniũ venit.*

b *Herodes à centum Iudæis apud Antonium accusatur.*

c *Antonius Phasaelum & Herodẽ Tetrarchas constituit.*

d *Mille Iudæi Herodẽ accusaturi Tyrum conueniunt, qui partim trucidantur, partim vulnerantur & fugantur.*

An. mundi 3925. Ante Christum nat. 39.

Iudęi cum indigenis, partim trucidauerunt eos, partim sauciauerunt: reliqui verò domum refugientes posthac quieuerunt. Populo vero clamoribus agente contra Herodem, commotus ad iram Antonius iussit quos vinxerat interfici. Altero deinde anno Syriam occupauerunt Pacorus Regis filius & Barzapharnes Parthorum satrapa: quo tempore Ptolemæus Mennæi defunctus est. cuius in principatu successor filius Lysanias amicus factus est Antigono Aristobuli filio, conciliante satrapa qui multum apud eum poterat.

Parthi Antigonum Aristobuli filium in regnum reducunt.

CAP. XXIIII.

DEinde [a] mille talenta & quingentas mulieres Antigonus daturũ se Parthis pollicitus est, si ab Hyrcano in illum regnum transferrent, & Herodem vnà cum suis interficerent. quæ tamen non dedit. sed Parthi nihilominus asserturi regnum Antigono, duxerunt versus Iudęam exercitum. Pacorus [b] per maritima, satrapa per mediterranea, Pacorum excluserunt Tyrij, sed Sidonij & Ptolemaidenses intromiserunt. Ille alam equitum in Iudæam speculatum præmisit, iussam etiam adiutare Antigonum. eos ducebat pincerna Regius, & ipse Pacorus nomine. Adiungentibus [c] autem se Antigono Iudæis Carmelum montem incolentibus, & paratis cum eo in hosticum inuadere, Ille spem concepit posse se horum opera partem quandam regionis in potestatem redigere, quæ Drymœ vocabatur: & quibusdam eis occurrentibus peruaserunt vsque Hierosolyma. Vbi adiungentibus se aliis iam multum aucti numero, aggressi sunt oppugnare regiam. móxque ferentibus

Hegio & Ruffinus Cap. 22.

a *Antigonum Parthus, si ab Hyrcano in illum regnum trãsferrent pecuniam pollicetur.*

b *Pacorus equites Antigono in Iudæam mittit.*

c *Iudæi Carmelum mõtem incolentes, Antigono sese adiungunt.*

Ant. mundi 3925. Ante Christum nat. 19.

tibus opem his qui fratrum partes sequebantur, & pugna in foro conserta, repulerunt hostem iuuenes: eóque in templum compulso, miserunt armatos quosdam in propinquas ædes, vt eis essent præsidio. in quos coortus populus, destitutos auxilio cum ipsis concremauit ædibus. quam iniuriam paulo post Herodes vltus est, aduersarios adortus prælio, & multis interfectis ex illorum numero. Cúmque quotidianæ velitationes inter eos fierent, hostes expectabant cõuenturas è tota regione turbas ad [a] Pentecosten, quam vocant, festiuitatem. Quæ dies postquam illuxit, multa hominum millia circa templum congregata sunt, tam armatorum quàm inermium: qui & templum & vrbẽ occupauerunt, excepta regia. hanc enim Herodes seruabat cum paucis militibus. eius murum Phasaelus custodiebat: Herodes [b] verò cũ suorum cohortibus erupit in hostem agentem in suburbio: & egregia pugna edita coegit multa millia terga vertere, fugientia partim in vrbẽ, partim in templum, partim etiam intra vallum quoddam in propinquo positum. in ea pugna & Phasaelus adiuuit nonnihil. Pacorus autem Parthorum dux cum paucis equitibus, rogante Antigono, in vrbem ingressus est, prætextu quidem quasi seditionis compescendæ gratia, sed re vera principatum illi astruere cupiens, quin [c] postquam à Phasaelo occurrente exceptus est hospitio, suasit ei, vt legatus iret ad Barzapharnẽ, insidias hoc pacto instruens. ille nihil suspicatus paruit, non probante hoc factum Herode propter barbarorum perfidiam, hortantéq; vt potius Pacorum & alios ad se venientes opprimeret. Itaque profecti sunt in eam legationem Hyrcanus atque Phasaelus: & Pacorus relictis apud Herodem ducẽtis equitibus, ac decẽ

a *Pentecoste.*

b *Herodes cum hostib. pugnat in suburbio.*

c *Pacorus Parthorum dux vrbem ingressus Phasaelo vt legatus iret ad Barzapharnem suadet.*

Anno mūdi 3925. *Ante Christum nat.* 39.

liberis quos vocant, legatos deduxit. Vt verò in Galilęam ventum eſt, armati eis occurrunt, qui illis oppidis præerant: & Barzapharnes primùm alacriter eos excipit donátque muneribus: deinde [a] ſtruere inſidias incipit. Phaſaelus verò cum ſuo comitatu deductus eſt in propinquum iuxta mare diuerſorium. Vbi audito quòd Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis eſſet pollicitus, ſuſpectos iam habuerũt barbaros. quidam etiam nunciauit, noctu illis parari inſidias & clam adhiberi cuſtodiam. Et certè cepiſſent eos, niſi expectaſſent donec relicti Hieroſolymis Parthi Herodem caperent, ne his ſublatis ille præſentiens effugeret. id quod verum eſſe mox apparuit, conſpectis cuſtodibus, quare non defuerunt qui hortarentur Phaſaelum, vt nihil amplius expectans conſcẽſo equo ſe inde proriperet, præcipuè Ofilius, qui id ſecretum cognouerat è Saramalla Syrorũ tunc ditiſſimo, & naues ad fugam offerebat. nã non longè mare aberat. at ille Hyrcanum & fratrem Herodem nolebat in periculo relinquere: ſed accedens Barzapharnem negabat eum rectè facere, qui agitaret eiuſmodi conſilia. Si enim pecuniis opus habeat, plures accepturũ à ſe quàm ab Antigono: & alioquin turpe eſſe legatos ſuam fidem ſecutos inſontes interficere. At barbarus hæc audiens, deierabat non eſſe vera, & inanibus eum turbari ſuſpicionibus: móxque ad Pacorum abiit.

[a] *Parthi Hyrcano & Phaſaelo inſidias ſtruunt.*

Parthi Hyrcanum & Phaſaelum captiuos abducunt.

[b] *Hyrcanus & Phaſaelus à Parthis capti.*

CAP. XXV.

QVo [b] profecto ſtatim Parthorum quidam iniecerunt vincula Hyrcano & Phaſaelo, multum

multum detestanti eorum periurium, ad Herodem autem missus eunuchus mandatum habebat, vt productũ extra muros comprehenderet. Phasaelus verò miserat nuncios, qui indicarẽt Parthorũ perfidiã, quos quoniã hostes interceperãt, Herodes re cognita Pacorũ adiit & Parthorum potentissimos, quasi aliorum dominos, qui cùm scirent omnia dolosè dissimulabant: aiebántq; oportere eum cum ipsis progressum extra regiam occurrere literarum latoribus: nondum enim eos esse comprehensos ab aduersariis: sed aduentare significaturos quàm benè Phasaelo successerit. id Herodes nõ credidit, vt qui ex aliis de fratre, capto audierat, quam eius suspicionem augebat Hyrcani filia, cuius filia ipsi desponsa erat: huius monitis, licet aliis contemnentibus libenter parebat, vtpote mulieris cordatissimæ. Interim * dum Parthi quid faciẽdum sit consultant, quòd nõ placeret apertè tãtum virum aggredi, & rem in sequentẽ diẽ differũt, Herodes animaduersa eorum trepidatione, & magis etiam permotus nuncio de intercepto à Parthis fratre, vtcunque negarent alij, appetente vespera decreuit ad fugam vti hac opportunitate temporis, neque diutius inter hostes cunctari in rebus tam dubiis. Assumpto igitur armatorum quos circa se habebat subsidio, & impositis in iumẽta mulieribus, matre & sorore, & sponsa sua Alexandri filia nepte Aristobuli, matréq; sponsæ Hyrcani filia, & fratre natu minimo, famulitióq; ac reliqua turba cum tũ properabat versus Idumæam insciis hostibus: ex quibus nemo erat tam ferreus, qui nõ tali rerũ facie commotus fuisset ad misericordiam, fœminis infantulos suos trahẽtibus, & cum lacrymis ac eiulatu relinquentibus patriam, & vinctos amicos, nec de se meliora sperantibus. Ve-

Ant. mundi 3925. *Ante Christum nat.* 39.

* *Parthi Herodẽ quoq. comprehendere cogitãt, ipse verò re cognita ipsorum manibus effugit.*

An. mundi 3925. *Ante Christum nat.* 39

rùm [a] Herodes obdurato contra sæuientem fortunam pectore, & ipse præsenti erat animo, & comites inter eundem singillatim accedens hortabatur ne mœroti succumberent. hunc enim fugæ officere, in qua sola salutis spes sit reposita: quibus verbis accensi, conabantur calamitati resistere. interim [b] minimũ abfuit quin ipse sibi manus inferret, euerso vehiculo & matre adducta in mortis periculum: adeò & casus hic eum terruit, & metus ne inter has moras superueniret hostis insequens. iámque gladium strinxerat volens se percutere, cum interuentu proximiorum est prohibitus, obtestantium ne suos inimicorum iniuriis relinqueret neque enim esse viri fortis, se vno in libertatem asserto amicos contemnere, partim igitur vi, partim pudore coactus desistere ab incepto facinore, refota matre, & pro tempore adhibitis remediis pergebat institutum cursum petens castellum Massadam quàm maximis compendiis, in [c] quo itinere non semel impugnatus à Parthis persecutoribus, semper victor discessit. Imò ne Iudæi quidem eo fugiente quieuerunt, sed sexagesimo ab vrbe stadio illum aggressi in pugnam pertraxerunt, quibus victis & profligatis, quasi non ex necessitate, sed multo ante præparatus conflixisset, in eo loco vbi Iudæos vicit, postquam regno potitus est regiam condidit cum primis memorabilem, adiuncto etiá oppido, quod Herodium vocari voluit. Postea verò quàm ad Ressam vicum Idumææ peruenit, occurrit ei frater Iosephus: vbi consultatum est inter eos quid facto opus esset, cùm tantam turbam secum traherent, etiam absque milite cõductitio. Massada verò, ad quod castellũ decretum erat confugere, tantam multitudinem non caperet. Maiorem igitur partem dimisit,

dum

a *Herodes suos in fuga consolatur.*

b *Herodes vehiculo in quo mater erat, euerso sibi ipsi vio le tas manus inferre cogitat.*

c *Herodes Massadam petens, in itinere à Parthis impugnatur.*

numero supra nouẽ millia, iussis aliis aliàs per Idumæam salutem sibi quærere, additóque viatico: expeditioribus autẽ quibusq; & suis intimis necessitudinibus assumptis in castellum ingressus est, depositísque ibi cum suo comitatu mulieribus, quorum omnium numerus ad octingentos pertingebat. quòd ibi & frumentum & aqua & reliqua omnia necessaria suppeterẽt, ipse properauit ad petrã Arabiæ. Cæterùm[a] vbi dies illuxit, reliqua quidẽ omnia Hierosolymitanorũ bona direpta sunt per Parthos vnà cum ipsa regia, sola Hyrcani pecunia ciroiter trecẽta talenta, intacta remansit. Herodis etiã facultatũ magna pars euasit, præsertim quas ille maturè prouidens in Idumæam deportandas curauerat. Nec contenti Parthi vrbis direptione, egressi agrũ quoq; latè populati sunt, & Marisam vrbem opulentã euerterunt. at ;; ita Antigonus in Iudæã à Rege Parthorũ reductus, Hyrcanum & Phasaelũ vinctos accepit. Vehementer autẽ tristatus est quòd mulieres effugissent, quas Parthis tradere constituerat, & vnà cũ pecunia daturum se promiserat. Veritus [b] deinde ne populi fauore Hyrcanus in regnum restitueretur, qui à Parthis asseruabatur, amputauit ei auriculas, hoc agens ne ille propter hoc vitium ad recipiendũ Pontificatum esset idoneus, quando lex hunc honorem nõ concedit nisi ei qui integro sit corpore. Sed maximè miranda est [c] Phasaeli generositas, qui vbi se neci destinatum cognouit, non tàm mortem indignè ferens, quàm miserabile ac turpe ducens inimici a bitratu cadere, cum manus sibi inferre nõ posset propter vincula, allisso ad saxum capite vitam abrupit, quod illi tũ in tali necessitate cõstituto, visum est honestissimum, adempta inimico potestate sæuiendi in se pro libidine. Fertur autem quòd

An. mundi 3925. *Ante Christum nat.* 39.

a *Parthi Hierosolymitanorum bona diripiunt, & Marisam vrbem euertunt.*

b *Antigonus à Parthis in Iudæam reductus Hyrcano, ne in regnũ restitueretur auriculas amputat.*

c *Phasaelus allisso ad saxum capite vitam abrumpit.*

An. mundi 3955. *Ante Christum nat.* 39.

sauciato vehementer capite, Antigonus submissis Medicis, pro [a] remedio venenum in vulnus indiderit, ante tamen quàm exhalaret animã, audito ex quadã muliercula quòd Herodes frater hostẽ euasisset, valde tranquillo animo mortem tulit, vltorem suæ necis post se relinquẽs, qui possit ab inimicis pœnas exigere. At Herodes non fractus malorum se circumstantiũ magnitudine, expediebat consilium ad moliendas res arduas: ad [b] Arabum enim Regem Malchũ, multis suis beneficiis iam antè obligatũ proficiscitur, cum maximè opus haberet, mutuã operam postulaturus, & accepturus pecuniam vel munere vel fœnore ab homine sibi obnoxio. nõdũ enim certior factus de fratris interitu, dabat operam vt eum quamprimùm ab hoste redimeret, vel trecenta talenta paratus expendere, qua de causa etiã Phasaeli filium septennẽ secũ ducebat, oppignoraturus eum apud Arabes. Sed cum occurrissent ei missi à Malcho qui denunciarent vt finibus eius regni excederet, sic Parthis iubentibus (prætexebat autẽ hoc suasu optimatũ suorum ne debitam pecuniã redderet, vtque ille fraudaretur rebus quas Antipater penes eos depositerat) respondit se non venisse vt molestus esset cuiquã, sed vt colloqueretur cum Rege de rebus necessariis. deinde [c] cùm cõsultius videretur discedere, valdè molestè abiit Ægyptum versus iter ingressus. & tunc quidem in quoddã templum diuertit, vbi multos ex comitatu reliquerat. Sequenti verò die cum venisset Rhinocura, ibi cognouit de fratris obitu. Malchus autem pœnitẽtia motus & cursim insecutus Herodẽ, nihil profecit, iam enim ille procul aberat versus Pelusium properans. quò postquam peruenit, nõ recipientibus eum nautis qui nauigaturi erant Alexandriam, magistratus

a *Phasaelo Antigonus pro remedio venenum mittit.*

b *Herodes ad Malchũ Arabũ Regem pecuniã accepturus proficiscitur.*

c *Herodes regno excedere iussus, in Ægyptũ abit, deinde in mari diu iactatus tãdem Romã pervenit, vbi Antonio quæ ipsi eo gesserant, refert.*

stratus eius loci conuenit, à quibus ob pristinæ fortunæ reuerentiam honorificè in eam vrbem deductus, à Cleopatra detinebatur. quæ tamen efficere non potuit ne Romam properaret, licet hyberno tempore, & parum tranquillis, vt nunciabatur, rebus Italiæ. Soluens igitur inde versus Pamphyliam, & cum graui tempestate cõflictatus, ægrè in Rhodum euasit, iactura etiã sarcinarum facta. Vbi duo ex amicorum cohorte ei præstò fuerunt, Sappinas & Ptolemæus. Et cum inuenisset eam ciuitatem grauiter afflictã bello quod contra Cassium gestum est, ne præsenti quidem inopia cohiberi potuit, quò minus vel supra vires eam refoueret: instructáque triremi & cum amicis conscensa, in Italiã Brũdusium appulit. Inde Romam profectus, ante omnes Antonio denarrauit ea quæ sibi in Iudæa contigerant: & quòd frater Phasaelus à Parthis captus occisus sit, & Hyrcanus apud eosdem captiuus detineatur, quódque Antigonum Regem constituissent, pollicitum eis mille talenta, & quingentas mulieres, quas ex ipsius familia seligere destinauerat, & quòd eas noctu absportasset non sine labore, & ægrè manus hostium euasisset, & post hæc omnia familiam in extremo periculo relictam oppugnari, ipso per medias tempestates contemptis omnibus difficultatibus properante ad vnicum subsidium quod in illo haberet repositum.

Ann. mundi 3925. *Ante Christum nat.* 39.

Hedio & Ruffinus cap. 23. al. 25.

Herodes Roma à Senatu Iudæa Rex declaratur.

CAP. XXVI.

ANtonium[a] verò mutatæ Herodis fortunæ commiseratio subiit. reputantem quod etiã ab illo fastigio deuoluantur homines, non mediocriter mouente eum cùm paterni hospitij memoria, tum pecunia quam Herodes polli-

a *Herodem Antonius amore, Antigonum verò odio prosequitur.*

Anno mundi 3925. Ante Christum nat. 39.

cebatur, si eius ope Rex fieret, quemadmodum ante potestatem tetrarchæ cõsecutus fuerat. sed præcipuè huc impellebat odiũ Antigoni, quem quòd pro turbulento haberet ac Romanis infestissimo, ad iuuandum Herodem erat propensior. Cæsar [a] quoque partim propter Antipatri militiam in Ægypto cum patre ipsius toleratã, & hospitij ius ac reliquam beneuolẽtiã, partim vt Antonio gratificaretur, quem valde studiosum Herodis sciebat, ad dignitatem ipsius tuẽdam & conatus promouẽdos erat paratissimus, conuocatóq; senatu Messala ac deinde Atratinus, commendarunt productum Herodem, tam patris quàm ipsius beneficia & studium Romani nominis commemorantes: simúlque accusauerunt & hostem declarauerunt Antigonum, nõ solũ ob vetera crimina, verùm etiam quòd cõtemptis Romanis à Parthis accepisset imperiũ, quibus rebus cum senatus esset offensus, tũ Antonius [b] eũ docuit quòd etiã ad Parthicum bellum plurimum conduceret regnare Herodem: idq; mox omnium suffragiis approbatum est. Quo insignius fuit Antonij erga illum studium, non solùm quia præter ipsius spem regnũ ei parauit: nunquam enim putabat Romanos hoc sibi cõcessuros, solitos hunc honorem regio seruare generi: & [c] ideo coniugis suæ fratri id petiturus erat Alexandro nepoti ex patre Aristobuli, ex matre Hyrcani: sed etiã quia intra septem dies insperata felicitate ornatũ dimisit ex Italia. Hunc adolescentem postea Herodes interfecit, vt suo loco indicabimus. Cæterùm dimisso senatu, Antonius & Cæsar mediũ habẽtes Herodem exiuerunt, consulibus cæteríq; magistratibus deducentibus, ascenderúntq; [d] in Capitolium, sacra ibi facturi & senatusc̃onsulta deposituri: & nouus Rex primo regni sui die cõuio

a *Cæsar Augustus Herodis studiosus.*

b *Herodes Romæ in senatum introductus Rex declaratur.*

c *Herodes Alexandro coniugis suæ fratri regnũ petiturus ipsemet eo potitur.*

d *Antonius & Cæsar cũ Herode in Capitolium ascendunt.*

Ro exceptus est ab Antonio, atq; hoc pacto ille regium fastigium adeptus est CLXXXIIII. Olympiade, C. Domitio Caluino iterũ, C. Asinio Pollione Coss. Toto [a] autem eius absentiæ tempore Antigonus familiam eius oppugnabat in Masada, abundantem quidem cætero cõmeatu, sed laborantem aquarum inopia, ita vt hac de causa Iosephus frater cum ducentis familiaribus ad Arabas inde fugere decreuerit. Audierat enim Malchum iam pœnitere, quòd parum officiosus in Herodem fuisset. id consilium mutauit imbre noctu de cœlo dimisso. cisternis enim aqua repletis, nõ amplius fuga opus habuit: sed haud secus quàm diuina ope hac difficultate leuati magno animo excurrebant, & conserentes manus cũ Antigonianis, modò apertè, modò clàm multos trucidabant. Interea [b] Ventidius Romanorum dux missus vt Parthos è Syria pelleret, post illorum abscessum in Iudæam venit, eo prætextu, quasi Iosepho laturus auxiliũ: sed reuera hoc consilio, vt pecuniam extorqueret ab Antigono. Positis igitur castris propè Hierosolyma, satis magnam pecuniæ vim exegit ab eo. Quo facto ipse quidem cum maiore copiarum parte recessit: ne tamen fraus deprehenderetur, Silonem cum quadam militum parte ibi reliquit: quem & ipsum placandum habuit Antigonus ne quid interim molestus esset, dum Parthi vt ipse sperabat, succurrerent.

An. mundi 3926. Ante Christum nat. 38.

a *Herodis familia ab Antigono in Masada oppugnata.*

b *Ventidius prætextu quasi Iosepho laturus auxilia, sed reuera vt pecuniã extorqueret Antigono in Iudæam venit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 24. al. 26.

Herodis ex Italia nauigatio, & pugna aduersus Antigonum.

CAP. XXVII.

INterim [c] Herodes ex Italia reuersus Ptolemaidem, collectis non mediocribus copiis tũ ex conductitio tum ex sũæ gentis milite, properabat per Galilæam contra Antigonum, adiutus à

c *Herodes ex Italia domum reuersus contra Antigonum copias duxit.*

An. mundi 3926. Ante Christum nat. 38.

Silone ac Ventidio, ad quos Gellius ab Antonio missus fuerat cum mandatis vt Herodem in suum regnum deducerent, quamuis Ventidius tum fortè destinabatur componẽdis ciuitatum tumultibus, quos irruptio Parthorum excitauerat. Silo verò in Iudæa erat, sed pecunia corruptus ab Antigono. Attamen Herodis vlterius procedentis copiæ augebantur in dies, & tota Galilæa paucis exceptis stabat ab eius partibus. ducenti autem ei versus Masadam, quòd necesse esset seruare cognationem in eo castello obsessam, impedimento fuit Ioppe: quam occupatã ab hoste opus erat primũ capere, ne quam hostilem munitionem à tergo relinqueret petiturus Hierosolyma. qua occasione arrepta Silo mouit exercitum: quem cùm Iudæi persequerentur, Herodes cum modica manu eis occurrit, & Iudæis profligatis Silonẽ ęgrè repugnantem seruauit. Capta [a] deinde Ioppe properauit Masadam ad liberandos obsidione domesticos. Ex [b] indigenis autem alij propter paternam amicitiam illi se adiungebant, alij propter ipsius gloriam, nonnulli quòd amborum deuincti essent beneficiis: sed maxima pars ob spes quas de confirmato iã rege conceperant. Augebatur autem valde exercitus, cui Antigonus in transitu locis opportunis struebat insidias, & tamẽ nihil aut parum hostem lædebat his artibus. nam [c] Herodes receptis è Masada domesticis, & capto Ressa castello, petebat Hierosolyma, sequẽtibus Silonis militib. & multis Hierosolymitanis eius potentia perterritis. Cúmq; ad occidẽtalẽ vrbis tractum castra posuisset, qui hac parte dispositi erant, custodes sagittis eum imperebãt & missilibus, deinde quibusdam cateruatim excurrentibus, & stationes hostium infestan-

a Herodes Ioppen oppugnat & capit.

b Multi Herodi sese adiungunt.

c Herodes Ressa capto & è Masada domesticis receptis, Hierosolyma petit.

sub-

tibus, Herodes [a] caduceatorem clarigare iussit circa mœnia, se bono publico veniisse, & ad salutem vrbis, ne apertorum quidem inimicorũ retaliaturum iniurias, sed etiam inimicissimorum in se peccata oblituioni traditurũ. ad [b] hæc Antigonus ita respondebat, verso sermone ad Silonem ac Rom. milites, iniquum eos facere qui Herodi regnum attruant, homini priuato & Idumæo, hoc est, semijudæo, cum id more gẽtis debeatur successioni generis: nam si offensi, quòd ipse à Parthis regnum accepisset, ideò velint hoc auferre, nõ deesse multos ex regio genere, qui legitimè possint id accipere, nihil de pop. Rom. malè meriti, & sacerdotes insuper, quòs iniquum sit priuari debitis honoribus. ad hunc modum, ambobus inter se contendentibus, & vsque cõuicia prorumpentibus, Antigonus [c] permisit suis vt arcerent hostes à mœnib. qui cùm strenuè iacularentur è turribus, facilè eos fugauerunt. Tum [d] verò Silonem largitione corruptum esse patuit. subornatis enim aliquot militibus è suis familiaribus: qui clamoribus largiores commeatus & pecuniam in alimenta flagitarent, abducíque se in hyberna ad cõmodiora loca postularent, vastis circa vrbem omnibus, quòd Antigoniani amoliti essent vitæ necessaria: turbari cœpit exercitus & parare abitum. contra [e] Herodes rogabat Silonis tam duces quàm milites ne se desererent, missum tum à Cæsare & Antonio, tum à senatu reliquo, sibi curæ futurum ne quid exercitus desideret, atque etiam vt abundè adsint quæcunque requirerent. post quas preces continuò dimissis suis per agros, nullam Siloni dicendi ansam reliquam fecit: maior enim quàm quisquam speraret rerum necessariarum allata est copia: familiaribus etiam suis apud Samariam agentibus

An. mundi 3926. *Ante Christum nat.* 38.

a *Herodes circa Hierosolymorum mœnia, se bono publico & ad salutẽ vrbis venisse, clarigare iubet.*

b *Antigonum Herodi, quod non ex stirpe Regia progenatus, sed semi-Iudæus sit, exprobrat.*

c *Herodis copias hostes à mœnibus arcent.*

d *Silo quidam qui Hierosolyma discedẽdi ansam aripuerit subornat.*

e *Herodes cibaria exercitui procurat.*

An. mundi 3926. *Ante Christum nat.* 38.

Silone ac Ventidio, ad quos Gelli- nio missus fuerat cum mandat[illegible], peco- suum regnum deducerent[illegible]m cõpor- tum fortè destinabatur[illegible]geri possent tumultibus, quos irrue[illegible]tigonum, sed rat. Silo verò in Iu[illegible] per insidias fru- ptus ab Antigon[illegible] sicut iussi sunt cõ- procedentis c[illegible] armatorum multi- Galilæa pa[illegible]ntibus, intenti obseruа- ducenti[illegible]catus conuenerent. Nec He- esset se[illegible]egnis erat: sed assumptis x. co- sam[illegible]quarum v. è Romanis totidem è Iu- ab[illegible]nstabãt, adiunctísque mixti generis cõ- [illegible]itiis & equitatu modico, Hierichuntẽ pe- uit: offendénsque vrbem relictam ab habitato- ribus, & D. ex his ad montium vertices confu- gisse cum familiis, hos quidem captos dimisit. Romani verò inuadentes vrbẽ diripuerunt, re- pertis intra ædes omne genus rebus preciosissi- mis. Rex igitur relicto in ea præsidio reuersus est, & [a] Rom. exercitum hybernatum in recens deditas regiones dimisit, Idumæam, Galilæã, & Samariam, Antigonus quoque pro largitione obtinuit à Silone vt partem Rom. exercitus in- tra Lyddã acciperet, captans Antonij gratiã, at- que ita Romani degebãt in magna rerũ copia, ab armis tantisper vacantes. Herodi verò otiari non libuit. sed misso in Idumæam Iosepho fra- tre cũ. M. peditibus & CCCC. equitibus, ipse in Samariam profectus, & deposita ibi matre co- gnatísq; aliis, quos è Masada eduxerat, in Gali- læam duxit, expugnaturus quædã loca ab An- tigono insessa præsidiis. cúmque Sephorim cœ- lo ningẽte peruenisset. Antigonianis inde tefu- gientibus, magnam nactus est rerum necessaria- rum copiam. Inde [b] in latrones quosdã spelũca- rũ recessus habitantes equitũ alam immisit, cũ peditum tribus cohortibus, vt eos cohiberet à

[a] *Romanum exercitum hybernatum dimittit.*

[b] *Latrones.*

maleficiis

leficiis, aberant autem non longè à vico qui ela dicitur. quadrageſimo deinde die ipſe cum toto exercitu, & magna audacia hoſtrente, in ſiniſtro aciei cornu laboſm eſt, donec ipſe armatorum manu urrit, & hoſtes iam vincentes coere, ſuos verò fugientes gradum contentus profligatos & panem perſecutus eſt. atque ita ilæam in partes ſuas traduxit, qui erāt in ſpeluncarum receptacuerātiſque viritim 150. drachmis, & procione centurionibus, ſuos in hyberna dimiſit. Interea Silo ad eum venit cū ſuis ducibus, qui apud Antigonum in hybernis fuerant, illo [b] nolente eos poſt vnum menſem exactum amplius alere. nam & ad circumuicinos miſerat, qui iuberent eos ſublatis omnibus rebus ad victum neceſſariis in montes refugere, vt Romani præ inopia fame perirent. at Herodes Phæroræ fratrum minimo commeatuum curam commiſit, iuſſo inſtaurare Alexandrium. Ille verò breui & militibus magnam neceſſariarum rerum abundātiam præbuit, & caſtellum illud prius deſertum denuò condidit. Eodem tempore Antonius morabatur Athenis. In [c] Syria verò Ventidius Silonem accerſens contra Parthos, iuſſit primùm Herodi nouare operā, deinde ad proprium bellum excire prouinciales auxiliarios. At [d] ille Silone ad eum miſſo, ipſe cōtrà latrones in ſpeluncis degentes duxit militem. Erant autem hæ ſpeluncæ ſitæ in præruptis montibus, anguſtis tramitibus acceſſibiles, & acutis cinctæ rupibus. in harum cauernis illi cū totis habitabant familiis. Rex [e] autem arcas in hunc vſum compactas de vertice montis per machinas demittebat catenis ferreis, eo quòd

An. mundi 3927. *Ante Chriſtum nat.* 37.

a *Herodes in Galilæa cum hoſtibus pugnat, eos vincit, ac vniuerſam Galilæā in ſuas partes traducit.*

b *Antigonus Romanum exercitū alere recuſat.*

c *Ventidius Silonem cōtra Parthos accerſit.* Hedio & Ruffinus Cap. 25.

d *Herodes cōtra latrones in ſpelæis degētes militem ducit.*

e *Herodes milites in arcis de vertice montis demittit.*

An. mundi 3927. Ante Christum nat. 37.

imperauit, vt frumentum, vinum, oleum, pecora, & reliqua necessaria Hierichuntem cõportarent, & vt in posterum inde suggeri possent militibus. Ea res non fefellit Antigonum, sed continuò dimisit per agros qui per insidias frumentatores interciperẽt, qui sicut iussi sunt cõparata circa Hierichuntem armatorum multitudine, insessísque montibus, intenti obseruabant eos qui commeatus conueherent. Nec Herodes interim segnis erat: sed assumptis x. cohortibus, quarum v. è Romanis totidem è Iudæis constabãt, adiunctísque mixti generis cõductitiis & equitatu modico, Hierichuntẽ petiit: offendénsque vrbem relictam ab habitatoribus, & D. ex his ad montium vertices confugisse cum familiis, hos quidem captos dimisit. Romani verò inuadentes vrbẽ diripuerunt, repertis intra ædes omne genus rebus preciosissimis. Rex igitur relicto in ea præsidio reuersus est, & [a] Rom. exercitum hybernatum in recens deditas regiones dimisit, Idumæam, Galilæã, & Samariam, Antigonus quoque pro largitione obtinuit à Silone vt partem Rom. exercitus intra Lyddã acciperet, captans Antonij gratiã, atque ita Romani degebãt in magna rerũ copia, ab armis tantisper vacantes. Herodi verò otiari non libuit. sed misso in Idumæam Iosepho fratre cũ. M. peditibus & CCCC. equitibus, ipse in Samariam profectus, & deposita ibi matre cognatísq; aliis, quos è Masada eduxerat, in Galilæam duxit, expugnaturus quædã loca ab Antigono insessa præsidiis. cúmque Sephorim cœlo ningẽte peruenissẽt. Antigonianis inde refugientibus, magnam nactus est rerum necessariarum copiam. Inde [b] in latrones quosdã spelũcarũ recessus habitantes equitũ alam immisit, cũ peditum tribus cohortibus, vt eos cohiberet à

a *Romanum exercitus hybernatum dimisit.*

b *Latrones.*

maleficiis

maleficiis, aberant autem non longè à vico qui Arbela dicitur. quadrageſimo deinde die ipſe venit cum toto exercitu, & magna audacia hoſte occurrente, in ſiniſtro aciei cornu laborari cœptum eſt, donec ipſe armatorum manu ſtipatus ſuccurrit, & hoſtes iam vincentes coegit terga vertere, ſuos verò fugientes gradum ſiſtere. nec [a] hoc contentus profligatos & palantes vſque Iordanem perſecutus eſt. atque ita vniuerſam Galilæam in partes ſuas traduxit, præter eos qui erāt in ſpeluncarum receptaculis, numeratiſque viritim 150. drachmis, & proportione centurionibus, ſuos in hyberna dimiſit. Interea Silo ad eum venit cū ſuis ducibus, qui apud Antigonum in hybernis fuerant, illo [b] nolente eos poſt vnum menſem exactum amplius alere. nam & ad circumuicinos miſerat, qui iuberent eos ſublatis omnibus rebus ad victum neceſſariis in montes refugere, vt Romani præ inopia fame perirent. at Herodes Phæroræ fratrum minimo commeatuum curam commiſit, iuſſo inſtaurare Alexandrium. Ille verò breui & militibus magnam neceſſariarum rerum abundātiam præbuit, & caſtellum illud prius deſertum denuò condidit. Eodem tempore Antonius morabatur Athenis. In [c] Syria verò Ventidius Silonem accerſens contra Parthos, iuſſit primùm Herodi nouare operā, deinde ad proprium bellum excire prouinciales auxiliarios. At [d] ille Silone ad eum miſſo, ipſe cōtrà latrones in ſpeluncis degentes duxit militem. Erant autem hæ ſpeluncæ ſitæ in præruptis montibus, anguſtis tramitibus acceſſibiles, & acutis cinctæ rupibus. in harum cauernis illi cū totis habitabant familiis. Rex [e] autem arcas in hunc vſum compactas de vertice montis per machinas demittebat catenis ferreis, eo quòd

An. mundi 3927. *Ante Chriſtum nat.* 37.

a *Herodes in Galilæa cum hoſtibus pugnat, eos vincit, ac vniuerſam Galilæā in ſuas partes reducit.*

b *Antigonus Romanum exercitū alere recuſat.*

c *Ventidius Silonem cōtra Parthos accerſit.* Hedio & Ruffinus Cap. 25.

d *Herodes cōtra latrones in ſpeluncis degētes militem ducit.*

e *Herodes milites in arcis de vertice montis demittit.*

An. mundi 3927. Ante Christum natum 37.

nec infernè propter asperitatem montis ascendere daretur, nec supernè contra eos derepere. hæ arcæ completæ erant militibus hastas falcatas gestantibus, ad attrahendos repugnantes & deturbandos per præceps. hæc tamen arcarum demissio periculosa erat propter immensam altitudinẽ: & in speluncis non deerant victui necessaria. vt verò demissæ sunt arcæ ad earum ostia, & nemo præ metu audebat progredi: quidã sentatus accinctus gladio, manu vtraque apprehensa catena qua arca sustinebatur, demisit se intra fauces moræ impatiẽs, illis exire cunctantibus: & ad quandam cauernam accedens, primùm iaculis multos intus confecit: deinde resistere conatus falcata hasta attractos dabat in præceps, deinde penitius reconditos inuadens iugulauit multos, ac tum demũ in arcam se recepit. cæteros verò eiulatum audientes pauor corripuit, & salutis desperatio. eos tamen conatus impediuit nox interueniẽs, multique, Rege per præconem pollicente veniam, deditionem fecerũt. Sequenti vero luce eodem vsi sunt oppugnationis genere, magis etiam ex arcis exeũdo & pugnando in foribus, & subiecto igne antra incendendo. inerat enim intus multa materies. Senex autem quidam deprehensus intus cum vxore ac septem filiis, rogatus ab eis vt se fugere hostem permitteret, stans ante ostiũ primum quenque exeuntem iugulabat, donec ad vnum omnes confecit, & vxorem vltimam. deinde præcipitatis cadaueribus, postremò seipsum superiecit, mortem seruituti præferens. primò tamen in obscuritatem Herodis multa fecit conuicia, licet Rex è specula quadam dextram porrigeret, & polliceretur veniam. Speluncæ igitur omnes hoc modo expugnatæ sunt. Rex autem Ptolemæo præposito ei regioni

a Senex quidam vxorẽ suam cum septẽ liberis iugulat, postremò seipsum quoque præcipitat.

in [a] Samariam profectus est cum sexcentis equitibus, & tribus millibus peditum, vt armis cũ Antigono rem decerneret. Sed Ptolemæo sua præfectura non benè cessit: nam inuasus ab his qui & antè Galilæã turbauerant, interfectus est. quo facto receperunt se in paludes & loca inaccessibilia. totum eum tractum rapinis infestantes, & excursionibus. Herodes [b] autem reuersus pœnas ab eis exegit latrocinij: & ex defectoribus alios mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnatos supplicio tradidit, & arces ipsas diruit: atque ita sublatis rerũ nouarũ autoribus ciuitates centum talentis mulctauit. Intea [c] cæso in pugna Pacaro, & Parthis profligatis Ventidius Herodi in auxilium mittit Machæram cum duabus legionibus & mille equitibus. Iubente hoc Antonio. Ille vocatus ab Antigono, & pecuniis corruptus, inuito Herode ad eum se contulit, tanquam inspecturus eius negotia. At Antigonus suspectum habens eius aduentum non admisit hominem, sed perfunditores glandibus impetitum arcuit, satis declarans suum animum. ille tum demum Herodem benè monuisse, & se obtemperantem errasse intelligens, in Emauntem vrbẽ se recepit, & [d] in eo itinere quotquot Iudæorum ad manus ei venerunt, interfecit, nullo amici aut hostis discrimine, iratus ob ea quæ sibi acciderant. quo facto Rex exacerbatus petebat Samariam. nam [e] decreuerat ea de causa adire Antonium, aliis sibi opus dictitans, quàm his qui se magis quàm hostem læderent. alioqui sufficere vel seipsum ad opprimendum Antigonũ. Machæra verò cõsecutus eum rogabat vt maneret: aut si certum esset pergere, saltem Iosephum fratrem sibi attribueret, gerenti bellũ contra Antigonum. Itaque reconciliatus Machæræ multũ roganti, re-

An. mundi 3927. *Ante Chri. nat.* 37.

a *Herodes cum Antigono rẽ decernere in Samariam proficiscitur.*

b *Herodes à defectoribus in Galilæa pœnas exigit.*

c *Ventidius cæso in pugna Pacaro Parthos profligat.*

d *Machæra multos Iudæos interficit.*

e *Herodes Antonium adire Macharam accusaturus eo gitat, eidem reconciliatur & Iosephum fratrem attribuit.*

An. mundi 3927. Ante Christum natum 37.

licto ibi Iosepho cum exercitu, præcepit ei ne rem totam in discrimen adduceret, néve cum Machæra contenderet. Ipse[a] verò properauit ad Antonium oppugnantem Samosatam sitam ad Euphratem fluuium, ducens auxiliares tam pedites quàm equites. postquam autem peruenit Antiochiam, repertis ibi multis collectis qui cupientes adire Antonium, nõ audebant se committere itineri propter obsidentes vias barbaros & sæuientes cædibus. bono animo esse iussis ducem se præbuit. statione autẽ altera procul à Samosata insidiabatur barbarorum turma commeantibus ad Antonium: vbi quà exitus erat in campestria occultauerant se non pauci equites, non moturi se loco donec viatorum agmen peruenirent *in* planiciem. Cúmque iam primi pertransiuissent, Herodes qui præsidio erat extremo agmini, inuaditur fermè à quingentis equitibus qui cùm primos sibi occurrentes in fugã vertissent, Rex cum suis stipatoribus magno impetu in eos illatus hostẽ repulit, & excitatis suorum animis pugnã redintegrauit, reuertẽtibus qui paulò antè fugerant, ita vt vbique cæderentur barbari. Rex autem sæuire ferro non destitit, nec nisi receptis iumentis quæ nõ paucas gerebant sarcinas, simúlq. mancipiis, cœptũ iter prosecutus est. Et cùm plures alij in propinquo cãpi saltu insidiantes in illos cooriretur, hos quoque cum valida suorum manu agressus in fugã compulit: multísque ex eorũ numero cæsis securũ sequentibus se iter præstitit. illi verò seruatorem eũ & protectorem suũ appellabant. Postquã[b] autẽ propè Samosatã ventum est exercitum instructũ & ornatũ ei honoris causa misit obuiam Antonius, propter abducta auxilia, & quia profligatos ab eo barbaros audierat: multúmque gauisus eius aduentu, & cognitis

[a] *Herodes ad Antonij Samosatam oppugnantẽ properat, in itinere multos barbaros trucidat.*

[b] *Herodes ab Antonio & exercitu honorificè excipitur.*

cognitis quę obiter gesserat, collaudata viri virtute, complexus est enim, & salutauit comiter, in summóque honore habuit, vt Regem recens à se declaratum. Antiocho [a] autem paulò post id castrum dedente, & hoc pacto finito bello, Sosio prouinciam Antonius cum exercitu tradidit: commendatóque ei Herodis negotio, in Ægyptum ipse profectus est. Tum Sosius duas legiones cum Rege præmisit in Iudæam, ipse cum reliquo exercitu sequebatur. Interim [b] absente fratre Iosephus in Iudæa perierat hoc modo. Immemor mandatorum fratris quæ illi Antonium aditurus dederat, assumptis & à Machæra quinque cohortibus versus Hierichuntem profectus ad demetendas eius agri fruges, in montibus castris locum cepit: & quia Rom. cohortes constabant è tyronibus non admodũ rei militaris peritis, quòd pleriq; è Syria delecti essent, circumuentus ab hoste inter locorũ difficultates, amisso exercitu & ipse fortiter pugnans occubuit. sex enim cohortes desideratæ sunt. Antigonus verò potitus cadaueribus, Iosepho præcidit caput, 50. talentis à Phærora fratre redimendum. quo [c] facto Galilæi à suis præfectis deficiẽtes, factionẽ Herodis in locũ demersam necauerunt: & apud Iudæam multa nouata sunt. Machæra [d] autem Gittham castellum muniebat. Regi [e] verò apud Daphnem Antiochiæ suburbiũ fratris casus renunciatus est, iam ante tale aliquid expectanti propter quædam insomnia, quibus non obscurè de fratris morte præmonitus fuerat. Accelerato igitur itinere postquam ad Libanum mõtem peruenit, assumptis octingentis eius loci hominibus, ducens etiam vnam Romanam legionem, Ptolemaidẽ petiit: vnde [f] noctu profectus cum exercitu, per Galilæam progrediebatur, cui occurrentes ho-

An. mundi 3928. *Ante Christum nat.* 36.

a *Sosio Antiochus Prouinciam cum exercitu tradit, ipséq. in Ægyptum proficiscitur.*

b *Iosephus Herodis frater ab Antigono casus.*

c *Galilæi ab Herode deficiunt.*

d *Gittham Macherum munit.*

e *Herodes in Daphne Antiochiæ suburbio in Galilæam proficiscitur.*

f *Herodes cũ Galilæis pugnat, eósq; victos, in castellum compellit.*

An. mundi 3928. Ante Christum nat. 36.

ſtes, prælio victi compulſi ſunt in caſtellis vnde exiuerant pridie, quod primo mane oppugnare adortus, vi repentinæ tempeſtatis coactus eſt. infecta re, inde exercitum in proximos vicos abducere. Superueniente autem ab Antonio legione altera, qui caſtellũ tenebant territi nocte id deſeruerunt. Rex quoque properauit Hierichuntem volens vlciſci fratris interitum, quò poſtquam venit honorariſſimum quemq; adhibuit ad conuiuiũ: peractáq; cœna dimiſſis conuiuis, recepit ſe in cubiculum. Hic videre licuit res regis à Deo nõ negligi. Triclinium enim illud in quo cœnatũ fuerat, iã vacuũ ſine cuiuſquam noxa concidit, quo factum eſt, vt omnes Herodem Déo carum crederent, vt qui miraculosè ſeruatus videretur è tanto periculo. Sequenti verò die cùm hoſtium ſex millia ad pugnam deſcendiſſent à montium verticibus, Romanos terruerunt: eorúmque velites procurſando iaculis & ſaxis feriebant regios: adeò vt ipſi quoque Regi quidam vulnus in latus inflixerit. Porrò Antigonus miſit Samariam ducem quendam nomine Pappum, volens videri ita abundare copiis, vt foris quoque poſſet bellum gerere. Sed ille Machæræ ſe oppoſuit. Herodes verò occupatis quinq; oppidis, præſidiariorum circiter 1000. in eis interfecit, & incenſis oppidis contra Pappum reuerſus eſt, qui caſtra habebat ad vicum Iſanas nomine, & cõfluentibus ad ſe multis Hierichunte ac Iudæa, vbi animaduertit hoſtem præ audacia venire ad pugnam collatis cum eo ſignis vicit egregiè, & accenſus vlciſcendi fratris cupidine, ſæuiendo inſtabat in vicum fugientibus. Repletis autem ædibus milite, & quibuſdã in tecta confugientibus, his ſuperatis & tectis dirutis vidit omnia referta & cõſtipata militibus, hos igitur ſaxis ſuperne

a *Triclinium in quo Herodes cum conuiuis cœnauerat, vacuum ſine cuiuſq. noxa concidit.*

b *Herodes ab hoſtibus vulneratur.*

c *Antigonus Pappum ducem Samariam mittit.*

d *Pugna in ædibus.*

pernè impetẽtes aceruatim cõficiebãt: nec fuit toto hoc bello ſpectaculum miſerabilius, quàm videre innumera cadauera cumulata intra parietes, & hoc facinus maximè fregit hoſtiũ audaciã, ita vt non amplius ſperarent aliquid lætius. Videre enim erat eos agminatim diffugere, & niſi repentè valida tempeſtas interueniſſet, Regij victores petiiſſent confeſtim Hieroſolyma, & bello finem impoſuiſſent. Iã enim Antigonus de fuga diſpiciebat, cogitans vrbem deſerere. At Rex iam veſpere iuſſis parare cœnam militibus, ipſe pugna laſſatus in quoddam cubiculum lauatum abiit: vbi [a] maximum diſcrimen adiit, quod tamen euaſit Dei prouidentia. Cùm enim eſſet hudus, & vnius tantum pueri miniſterio lauaret, intus in eiſdem ædibus latebant quidam hoſtiũ armati, quos metus eò compulerat, dúmq; ille ſe abluit, primus prodiens ſtricto gladio per fores ſe proripit, deinde alter & tertius, armati ſimiliter, adeò attoniti vt illæſo Rege contenti eſſent ſibiipſis fuga ſalutem quærere. Sequenti verò [b] die præciſo Pappi inter reliquos occiſi capite, miſit illud Pheroræ in vltionem fratris: nam is eum ſua manu interfecerat. Poſt hæc vbi tempeſtas deſæuiit, moto [c] inde exercitu venit Hieroſolyma, & caſtra propè vrbem metatus eſt, anno tertio poſtquam Romæ declaratus Rex fuerat: quibus mox propius admotis quà maximè oppugnationi obnoxia putabat mœnia, ante tẽplũ fixit tẽtoria, volens ſic ea quemadmodum olim Pompeius aggredi, & tribus aggeribus ei loca circũdatis, turres erexit adiutus operatiorũ multitudine: & cæſa circũquaq; materie, præpoſitíſque huic operi viris idoneis, durante [d] etiam tum obſidione Samariam ad nuptias profectus eſt, ducturus filiam Alexandri, neptem Ariſtobuli, quam ei deſponſam fuiſſe iam diximus,

An. mundi 3929. Ante Chriſtum annum 36.

a *Herodes in cubiculo ſolus multis armatis ſibi latentibus illæſus euadit.*

b *Herodes Pappi caput Pheroræ fratri mittit.*

c *Herodes Hieroſolyma oppugnat.*

d *Herodes ducturus Alexandri filiã Samariam proficiſcitur.*

Antigonus à Sosio & Herode opprimitur.

An. mundi 3929. *Ante Christum nat.* 35.

CAP. XXVIII.

PEractis[a] verò nuptiis venit per Phœnicen Sosius, præmissisq; per mediterranea copiis, mox & ipse affuit habens secum multos tã pedites quàm equites. venit etiam Rex à Samaria, ad veterem exercitum non mediocrẽ accessionem adducens. erant enim circiter 30000. omnes autem confluebant ad Hierosolymorũ mœnia, & assidebant septentrionali vrbis lateri, ad vndecim legiones peditum, & sex equitum millia, præter auxiliares Syrorum copias. Præerant autem duo cum imperio, Sosius ab Antonio missus in auxilium & Herodes pro seipso bellũ gerens, vt deiecto Antigono hoste popul. Ro. ipse pro eo ex senatusconsulto regnũ acciperet. Intus autẽ certatim resistebãt Iudæi ex tota ea regione collecti & concluſi intra mœnia, templũ domini iactãtes, & fausta populo ominantes, non desertũ Deũ suos in periculo: direptisque extra vrbẽ tam hominũ quàm equorum alimentis, per clanculatia etiam latrocinia difficultatem annonæ augebant obsessoribus. Cui[b] rei Herodes ita prospexit, vt cõtra latrocinantes opportuna loca præoccuparet insidiis, & commeatus additis præsidiis etiam è longinquo conueheret, vt breui necessaria victui abũdarent in exercitu. adhæc operarum frequentia facilè absoluti sunt tres illi aggeres. ætas enim erat, & opus feruebat, nulla interturbatum aeris intemperie. machinis etiam murum quatiebant, & nihil intentatũ relinquebant. at[c] obsessi intrepidè repugnabant, conatus eorum eludentes variis artibus. excurrẽtes enim crebro, modò inceptæ, modò iam perfectæ opera incendebant, & conferentes pugnã cum Romanis nihilo erant

Hedio & Ruffinus Cap. 26. Aliàs 27.

a Sosium & Herodes ingentes copias, contra Hierosolymã ducunt.

b Herodes annonæ prospicit.

c Iudæi obsessi intrepidè repugnãt

lo erant inferiores audacia, peritia tantum rei militaris cedebant, cum pro disiecto machinis muro intus recentem exstruebant, & cuniculis obuios agebant alios cuniculos, vt nonnunquã sub terra manus conserrent. vtentésque desperatione pro fortitudine ad extremũ perdurabant, idq. obsessi à tam numeroso exercitu, ipsi fame simul laborantes & inopia, nam in Sabbaticum annum inciderat oppugnatio. Tandem [a] euaserunt in mœnia primùm lectissimi viginti milites, deinde Sosij centurio. captus est enim primus murus die quadragesima, secũdus verò quinta decima: & quædam porticus circa templum exustæ sunt, quas Herodes Antigonũ incendisse calumniabatur, volens in eum concitare inuidiã populi. Capta [b] verò exteriore tẽpliparte & ima vrbe, Iudæi ad interiora templi & superiorem vrbem refugerunt: simentésque ne à Romanis impedirentur mactare Deo quotidianas victimas, per legatos petierunt, vt has tantum sinerentur introducere. Rex verò annuit, sperans remissa tandem obstinatione cessuros. Vt verò spem suam frustratã vidit, pertinaciter pro Antigoni regno contendentibus, totis viribus adortus [c] vrbem expugnauit: móxque omnia repleta sunt cædibus, Romanis longa oppugnatione exacerbatis, Herodianis Iudæis conantibus aduersam factionem exstirpare funditus: erátq; continua cædes per angiportus & domos, ne religione quidem templi tuẽte supplices. nõ ætati vlli parcebatur, nõ sexui, ne imbelli quidem & quamuis obstãte Rege & precibus intercedente, nemo tamen temperabat à manib. sed veluti furore perciti sæuiebãt nullo ætatis discrimine. Antigonus [d] quoque neq. veteris neq. recentis suæ fortunæ ratione satis habita descendit è turri, seseque ad ge-

Ann. mundi 3929. Ante Christum nat. 35.

a *Templi pars exterior & ima vrbs capta.*

b *Iudæi ad interiora templi, & superiorem vrbem refugiunt.*

c *Hierosolyma expugnata.*

d *Antigonus Sosio se dedit*

An. mund. 3919. *Ante Christum nat.* 35.

nua procidit, & ille nihil miseratus mutatam ei⁹ ius fortunã, insultauit homini Antigonam appellans. non tamen incustoditum reliquit tanquam fœminam, sed vincto custodes addidit. Cæterùm [a] Herodes deuictis hostibus, non minus negocij habuit in compescẽdis alienigenarum auxiliis. ruebat enim multitudo conductitiorum ad visendum non fanum solum, sed intimum etiam adytum. Rex verò alios precibus alios minis, nonnullos & armis reprimebat, molestiorem clade victoriam existimans, si quid eorum quæ videri fas nõ est, veniret in conspectum profanæ multitudinis. Prohibebat etiam rapinas per vrbem fieri; identidem Sosium rogitans, solitudinis ne se Regem Romani facturi essent, exhausta vrbe rapinis simul ac cædibus: exiguúmque dicens sibi videri tantæ ciuiũ cædis pretium, etiam si totius orbis dominium contingeret. Illo [b] verò referente pro expugnatione vrbis direptionem meritò permitti militi, promisit se de suo mercedem numeraturum singulis. atque ita redempta ciuitate ab vlteriore vexatione, promissa persoluit. Liberaliter enim militibus, & pro portione ducibus, Sosio verò etiã regia dedit munera, ita vt omnes bene nummati discederẽt. Ea [c] clades Hierosolymorum incidit in consulatum M. Agrippæ & Canidij Galli, CLXXXV. Olympiade, mense tertio, feriis quibus solenne fit ieiuniũ, tanquã recurrente in idem temporis momentum illata Iudæis à Põpeio calamitate. Nam & ab illo eadem die vrbs capta fuerat ante annos viginti septem. Sosius autem consecrata Deo corona aurea profectus est Hierosolymis, Antigonũ vinctum ducens ad Antonium. Herodes autem veritus ne asseruatus Antigonus, & Romam perductus ab Antonio, apud Senatũ iure secũ contendo-

a *Herodes in compescẽdis alienigenarum auxiliis multum negocij habet.*

b *Direptio vrbis impedita.*

c *Quando Hierosolyma expugnata.*

An. mundi 3929. Ante Christum nat. 35.

renderet, docens se regio natum sanguine. Herodem verò plebeium, & quòd si ipse propter offensũ Roma. popu. indignus esset qui regnet, certè filiis eius insontibus regnum debeatur: hæc [a] inquam timens multis pecuniis induxit Antonium, vt Antigonum tolleret. quo facto tũ demum Herodes metu liberatus est, atque Assamonæi principatus desiit post annum centesimum vigesimum sextum: quæ domus illustris fuit & celebrata propter continuatum in ea gẽte honorem Sacerdotij, facinoráque maiorum egregia: quibus propugnauerunt Iudæorum rempublicam. Verùm hæc familia intestinis seditionibus agitata amisit imperium. Administratio autem rerum peruenit ad Herodem Antipatri filium, plebeio natum genere & subiecto Regibus. Atque [b] hunc Assamonæorum exitum à maioribus traditum accepimus.

a *Herodes multis pecuniis Antonium vt Antigonum tolleret, inducit.*

b *Assamonæi Principatus & Pontificatus finis.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XV.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Expugnatũ à Sosio & Herode Hierosolymũ, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes verò præcipuum quemque ex amicorum eius cohorte interimit.*

II. *Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem reuersus est.*

III. *Herodes Aristobulum coniugis suæ Mariammes fratrem Pontificem declaratum non multò post necandum curauit.*

IIII. *Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur.*

V. *Cleopatra Regina in Iudeam aduenit.*
VI. *Herodes bellum Areta infert, quo tempore Antonius à Cæs. Actiaco prælio victus est.*
VII. *De terræ motu qui Iudeam concussit.*
VIII. *Herodis concio ad exercitum.*
IX. *Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.*
X. *Quomodo Herodes regnum etiam à Cæsare obtinuit.*
XI. *Herodes Mariammen calumniis oppressam interficit.*
XII. *De fame quæ in Iudeam terram incubuit.*
XIII. *Cæsarea conditur.*
XIIII. *Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat.*

Anno mundi 3930. Ante Chri. nat. 34.

Expugnatis à Sosio & Herodes Hierosolymis, Antigonus ab Antonio securi percutitur, Herodes verò præcipuum quemque ex inimicorum eius cohorte interimit.

CAPVT I.

HIEROSOLYMORVM expugnationem Sosij ductu atque Herodis, & captiuitatem Antigoni, superiore volumine diximus: nunc quæ deinceps consecuta sunt dicemus. Postquam tota Iudæa potitus est Herodes, quantum [a] vrbanæ plebis etiam nondum regnum adepto fauerat. eos vicissim promouebat: aduersæ autem factionis homines quotidianis absumebat suppliciis. in [b] præcipuo honore apud eum erat Pollio Pharisæus & Sameas huius discipulus. dum enim obsideretur Hierosolyma hi consulebant ciuibus vt Herodem in vrbem reciperent, eámq. ob rem gratiam illis habuit. Pollio [c] verò hic olim, capitis reo Herode, Hyrcano cæterisque iudicibus præ-

[a] *Herodes fautores promouet inimicos tollit.*
[b] *Pharisæi in honore habuit.*
[c] *Pollio Herodis tyrannidem præscit.*

prædixit opprobrans, quòd absolutus eorum sententiis ab omnibus illis pœnas exiget, quam prædictionem procedente tempore Deus euentu comprobauit. Tunc verò captis Hierosolymis, omnem regiam supellectilem in vnum cōgessit: à diuitib. quoq; ablata & collecta magna vi auri ac argenti, totum id Antonio eiúsq. amicis donauit. Interfecit[a] etiã quadraginta quinq. primates ex factione Antigoni, appositis ad portas custodibus, qui etiam cadauera scrutabãtur, ne quis eorum efferretur pro mortuo. Et quicquid auri aut argenti inueniebatur, id totũ ad Regem referebatur. nec vllus finis malorum aderat. nam bona eorũ auaritia domini egentis absumebat: & agri inculti manebãt propter tẽpus anni Sabbatici, quo nobis non est fas serere. Cæterũ Antonius, accepto Antigono, volebat eum vinctũ seruare ad triumphum: sed vbi audiuit gentem ad res nouas spectare, & odio Herodis fauere Antigono, magis placuit apud Antiochiã eũ securi percutere. vix enim Iudæi contineri poterant in officio. Testis est Strabo sic scribẽs. Antonius [b] Antigonũ Iudæam perductum Antiochiam securi subiecit: Romanorúmq; primus affecit Regem hoc supplicio, ratus non aliter posse adduci Iudæos, vt Herodẽ pro illo Regẽ constitutum admitterẽt. nam ne tormentis quidem adigi poterãt, vt appellatione Regis eum dignarentur: tanta apud eos fuit priotis Regis existimatio. quare visum est ignominiosa morte obscurare eius memoriam, & lenire publicum Herodis odium. Hæc [c] Strabo. Hyrcanus [d] autem Pontifex captiuus apud Parthos cognito quòd Herodes regnum assecutus sit, reuersus est ad eum, in hunc modum dimissus. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces, Hyrcanum qui primo pontifex, deinde Rex

An. mundi 3930. *Ante Christum nat.* 34.

a *Cades factionis Antigoniæ.*

b *Antigonus securi percutitur.*

c *Strabo de Antigono.* Hedio & Ruffinus Cap. 2.

d *Hyrcanus cognito quod Herodes regnum assecutus sit, reuertitur ad eum re-* *uersus*

An. mundi 3930. Ante Chri. nat. 34.

fuit,& fratrem Herodis Phaſaelum, captiuos abduxerant: quorum Phaſaelus non ferens captiuitatis dedecus,& turpi vitæ honeſtam mortem præferens,ſeipſe interfecit, ſicut ſupra diximus.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimiſſus ad Herodem reuerſus eſt.

CAP. II.

a Hyrcano Babylone à Iudæis ingens honor habetur.

HYrcanum [a]autē ad ſe perductum Phraates Parthorum Rex propter claritatē generis comiter habuit, & vinculis ſolutū permiſit Babylone degere,vbi magna erat Iudæorū frequētia. hi non aliter quàm pontifici ac Regi Hyrcano honorē habebant,nec hi ſolùm, ſed quantum Iudæorum vltra Euphratem habitat:ita vt nō admodum præſentis fortunæ pœniteret hominem. Sed [b] poſtquàm reſciuit Herodem ad Regiam dignitatem euectum, ad nouas ſe ſpes tranſtulit,natura ſuorum amans, & gratiam ab eis expectans, quòd aliquando de capite periclitantem ſeruaſſet in iudicio. Cœpit igitur de profectione conſultare cum Iudæis, & officij cauſa inuiſere illum ſolitis:qui tamen,vt maneret,ei ſuadebant,commemorantes obſequia ſua & honores, quos exhiberent non aliter quàm vel Regi vel pontifici:imo ne in patria quidem talem dignitatem eum obtinere poſſe, propter corpus mutilatū ab Antigono. nec Reges ſolere meminiſſe accepti in priuata vita beneficij, quandoquidem mores cum fortuna ſint mutabiles:nec tamen his monitis Hyrcano potuerūt eximere patriæ deſiderium.Herodes quoque ei ſcripſit, rogaret Phraatem & eius regni Iudæos ne ſibi inuiderent communem cum genero futuram poteſtatem. nunc enim adeſſe tempus referendæ ſuo quondam & altori & ſeruatori gratiæ;ſimúlq.etiam ad ipſum Phraatem [c]legatum

b Hyrcanus patriæ amans gratiā ab Herode expectat.

c Samaralla Herodis legatus ad Phraatem Parthorum Regem.

tum misit Saramallam cum multis muneribus, eblanditurum ne obstaret cupienti referre gratiam homini de se oprimè merito. Nec tamen re vera hoc agebat: sed quia ipse grauis esset princeps, cauen, mutationis occasiones, quærebat Hyrcanum in potestatem suã redigere, aut etiam omnino tollere: id quod postea fecit. Tunc autem dimissum à Partho, & ab illis Iudæis honorificè adiutum viatico cum excepisset, [a] summo honore habuit: primũmq; in conuentibus locum ei tribuendo, & in conuiuiis semper honoratiorem cedendo, patrémq; appellitando, lactabat hominem, quò minus suspicaretur insidias. quin & aliis artibus procurabat quicquid putaret sibi ad stabiliendum principatum conducibile, vnde tamen domesticæ seditionis enata est occasio. Cauens enim ne quis illustrium crearetur pontifex, accito Babylone non obscuri generis [b] Sacerdote Ananelo, huic summum Sacerdotium dedit. Mox [c] igitur Alexandra non tulit hanc contumeliam, Hyrcani filia, vxor Alexandri Aristobuli Regis filij, ex quo liberos habebat, alterum formosissimum, nomine Aristobulum, alterã Mariammen Herodis coniugem, insigni pulchritudine fœminam. Hæc iniquissimè ferebat contemptum filium, quòd eo superstite aliunde vocatus pontificatum vsurparet. Scribit igitur Cleopatræ per quendam fidicinem, vt pontificatum filio suo petat ab Antonio. Sed Antonio rem negligente, amicus eius Gellius ob quædam negocia in Iudæam profectus, vt vidit Aristobulum delectatus est eius forma, admiratus staturam adolescentis simul & pulchritudinẽ, nec minus Mariammen Regiam coniugem felicémq; prole Alexandram prædicans: cum qua colloquutus persuasit, vt depictas amborum effigies ad

Ann. mundi 3930. Ante Christum nat. 34.

a *Hyrcanũ Herodes in summo honore habet.*

b *Ananelo Herodes dat summũ sacerdotiũ.*

c *Alexandra per Cleopatram filio Pontificatũ ab Antonio petit.*

An. mundi 3930. Ante Christum nat. 34.

Antonium mitteret. fore enim vt his conſpectis ille nihil non à ſe impetrari patiatur. his verbis excitata mulier eas effigies ad illum tranſmiſit. Gellius quoque rem exaggerabat, affirmans eos ſibi viſos non mortali, ſed planè diuino natos genere, volens Antonium in amorē pellicere. qui indecorum ratus puellam Herodi nuptam accerſere, atq; etiam Cleopatræ ſuſpicationes vitans, ſcripſit, vt aliquo honeſto prætextu filium ad ſe mitteret, addens niſi moleſtum videatur. Quæ poſtquam relata ſunt Herodi, non [a] putauit tutum Ariſtobulum ipſo flore ætatis, videlicet decimum ſextum agentem annum, ad hæc genere nobiliſſimum mittere ad Antonium, primum Romanorum nemini cedentem, deinde procliuem ac libidines, & huiuſmodi voluptates vndecunq; venantem impunè propter potentiam. Reſcripſit [b] igitur, ſi vel pedem è regno ſuo moueret adoleſcēs, fore vt cuncta compleantur bellicis tumultibus, Iudeis nouationem rerum ſub alio Rege ſperantibus hoc pacto cum ſatisfeciſſet Antonio, decreuit non omninò adoleſcentem & Alexandram ſpernere, vxore etiam Mariamme aſſiduis precibus obtundente, vt fratri debitum pontificatum redderet, dicentéq; ipſi quoq; id fore commodum, adempta per honotem adoleſcenti peregrinandi facultate. Aduocato [c] igitur amicorum concilio, multis verbis in Alexandram inuectus eſt: eam & clam regno ſuo inſidiatam, & per Cleopatrā id agere vt ope Antonij ad ſe regimen transferatur in puerum. idq; tanto iuſtius eam moliri, quòd & filiam ſuam interim honore patto priuare conetur, & regnum perturbatione reipublicæ aliis parare, quod ipſe quæſiſſet multis ſudoribus ac periculis, ſe tamē præteritorum libenter obliuiſci, nec deſinere

[a] *Antonius ab Herode Ariſtobulū petit.*

[b] *Cauſa non miſſi Ariſtobuli.*

[c] *Herodes in Alexandram, vt clam regno ſuo inſidiatam increbitur.*

pieta-

pietatem erga eam cæteráſque neceſſitudines colere: & nunc eius filio pontificatum reddere, cui Ananelus hactenus propter ætatem immaturam prælatus ſit. Hæc poſtquam elocutus eſt verbis meditatis quò magis fucum faceret mulieribus & amicorum conſiſtorio, Alexandra [a] vix ſui compos, tum præ gaudio, tum quòd ſe ſuſpectam intelligeret, cœpit cum lacrymis pro ſe verba facere, faſſa ſe pro Sacerdotio nihil non tentaſſe indignitatis & contemptus impatientia: regnum autem negans ſe vel ambiſſe vnquam, vel etiam ſi vltro offerretur, admiſſuram fuiſſe. Satis honoris ſibi videri quòd filium cum ipſo regnare videat, fatiſque ita conſultum ſecuritati totius familiæ. Victam igitur beneficiorum magnitudine accipere ſe honorem filij, futurámque poſthac Regi obſequentiſſimam: veniámque præteritorum petere ſi quid fiducia generis & neceſſitudinis propter indignitatẽ rei egiſſet immodeſtius. Poſt hoc colloquium ad reconciliationis fidem datis viciſſim dexteris diſceſſerunt, omni, vt tum videbatur, ſuſpicione ſublata.

An. mundi 3930. Ante Chriſtum nat. 34.

a *Alexandra ſeſe excuſat, & Herodi reconciliatur, dũ Pontificatũ filio promittit.*

Herodes Ariſtobulum coniugis ſuæ Mariammes fratrem Pontificem declaratum non multò poſt necandum curauit.

CAP. III.

TVm [b] Rex confeſtim Pontificatum abrogat Hecdio & Ananelo, viro peregrini generis, vtpote nato ex Iudæis olim vltra Euphratem traductis per Aſſyrios vt antè diximus. Multa enim millia huius gentis Babyloniam incolunt, vnde & hic erat, à pontificibus alioquin otiundus, & Herodi iamdudum notus familiariter. Eum

b *Ananelo Herodes Pontificatũ abrogat.* Ruffinus cap. 3.

An. mundi 3930. *Ante Christum nat.* 34.

adeptus regnum cum autoritate sua pontificem fecisset, ipse postea deposuit quò familiam suã componeret perturbatam, propter neglectas leges patrias. alioquin honor hic semel assumptus solet esse perpetuus [a], primus Antiochus Epiphanes eam legem violauit, pro Iesu subrogato in hoc Sacerdotium fratre ipsius Onia. Secundò Aristobulus ab Hyrcano fratre in eum honorem in transtulit. Tertius Herodes Aristobulum adolescentem viuo adhuc pontifici successorem dedit. atque ita tum visus est discordiæ domesticæ attulisse remedium. nec tamen vt decebat post reconciliationem vacauit suspicionibus, veritus Alexandram ne in posterum quidem quieturam, si daretur rerum nouandarum occasio. Iussit [b] igitur eam continere se intra regiam, & nihil pro potestate agere: ad hæc obseruabatur assiduè, ita vt nihil Regem lateret. ne eorum quidem quæ ad quotidianam viuendi rationem attinent: quæ omnia exasperabant eam, & incitabãt ad odium. plena enim muliebri superbia suspectam se obseruari indignissimè ferebat, malens quiduis potius pati, quàm iam amissa licentia, honoris specie in seruitute & timore vitam degere. misit igitur ad Cleopatram literas, præsentẽ rerum suarũ statũ deplorans, & rogans, vt opem aliquam sibi afferat. Illa iussit eam vnà cum filio clam in Ægyptum ad se confugere. quod consilium placuit, móxq; tale quiddam comminiscitur. Paratis [c] duabus sandapilis in has se & filiũ includit, iussit famulis conscijs, vt noctu has efferrent. erat autem mare petendum, vbi paratum stabat nauigium quod eos in Ægyptum deueheret. hæc apud Sabbionem amicũ mulieris Æsopus ipsius seruus effutiuit, putans eum non inscium eius consilij, quo cognito Sabbion, qui hactenus inimi-

[a] *Pontificatum tribus abrogatus.*

[b] *Alexandra Herodi suspecta obseruatur.*

[c] *Alexandra Ægyptum fugere cogitans, à seruo prodita.*

inimicus Herodis erat, ſuſpectus quaſi ſocius inſidiarum, quibus Antipater veneno ſublatus eſt, arripuit occaſionem conciliandæ ſibi per hoc indicium regiæ benevolentiæ: & ad eum inſidias Alexandræ detulit. at ille paſſus eam tentare negotium, in ipſa fuga deprehenſam retraxit. Veniam tamen erroris dedit, non auſus ei mali quicquam facere. Verebatur enim non ceſſaturam Cleopatrā, odij tali anſa præbita. quare ſimulata magnanimitate, volebat per clementiam videri indulgentior. ſtatuit [a] tamen modis omnibus adoleſcentem tollere. ſed interponenda erat mora, quo magis laterent inſidiæ. Iámque inſtabat Scenopegia, feſtum apud nos cum primis celebre, cuius ſolennitatis dies decreuerat cum reliquo populo per hilaritatem exigere. attamen hinc quoque data eſt occaſio per inuidiam, quò magis acceleraret, quod ſemel ſtatuerat. Poſtquam enim adoleſcens annum tum egreſſus decimumſeptimum, ſacris iuxta legem operaturus ad altare aſcendit ornatu pontificali, ceremoniáſque decenter tractabat ipſe eximia forma & ſtatura quàm pro ætate procerior, tota facie generis dignitatem præ ſe ferens, conuertit in ſe multitudinis oculos ſimul & ſtudia, reputantis ſecum etiam aui Ariſtobuli memoria digna facinora. Victi igitur affectu paulatim ſe aperiebant, confuſi nimio gaudio, nec continentes fauſtas voces ac comprecationes, licentius quàm ſub tali Rege decebat proferentes debitam familiæ beneficiorum tum memoriam tum gratiam. Hæc omnia perpulerunt Herodem, vt, quod de adoleſcente decreuerat, perficeret. Itaq; peracta feſtiuitate dum apud Alexandram accipitur conuiuio, comitate pertracto in opportunum locum adoleſcente, oſtēdebat ſe paratum in eius

Ann. mundi 3931. *Ante Chriſtum nat.* 33.

[a] *Ariſtobulo Herodes inſidiatur.*

An. mundi 3931. *Ante Christum nat.* 33.

gratiam iuueniliter colludere: cúmq; loci eius natura esset æstuosior, citò defessi relicto lusu, magnis piscinis quæ ibi circa aulam erant, imminentes frigus captabant meridiano tempore. ac primùm spectabant natantes quosdam è sociis & famulis: deinde postquam prouocante Herode adolescés quoq; eis se immiscuit, amicorum quibus hoc datum erat negocium, deprimentes eum natantem, & quasi per lusum ac petulantiam mergentes non prius destiterunt quàm omninò aqua præfocatus sit. Hic [a] fuit Aristobuli exitus anno ætatis decimo octauo, pontificatus primo, qui mox ad Ananelum rediit. hic [b] casus vbi mulieribus renunciatus est, versa repentè rerum facie lamentatio exoritur supra cadauer iuuenis & luctus inconsolabilis, totámq; vrbé rumore sparso mœror occupat, nulla non domo calamitatẽ deflente tanquã propriam. sed præcipuus fuit dolor Alexandræ, quã etsi dolus non fefellit, perpeti tamen metu maioris mali necesse habuit: & sæpè ad inferendã sibi manum pronior, impetum tamen hunc animi repressit, si fortè supereſſe posset extincto per summum nefas filio, & retenta diutius vita nullam significationem dare quòd data opera necatum sensisset, donec aliquando se offerret vltionis facultas, quapropter dissimulanter hoc tulit, nullam suspicionem præ se ferens. At [c] Herodes modis omnibus curabat fidem facere, se inscio casum hunc contigisse, non luctum solũ fingens sed & lacrymas & mœstitiam veræ similimam. ac fortasse veræ etiam miserationis nonnihil sentiebat ad conspectum extincti in ipso flore ætatis & pulchritudinis, tametsi mortem eius plurimum ad securitatem suam existimãret conducere: sed potissimum hoc agebat vt alienus videretur ab hoc crimine. Cæterùm quod

a *Aristobulus Herodis ductu submergitur, & ad Ananelũ Pontificatum redit.*

b *Luctus ob mortem Aristobuli.*

c *Animus Herodis hypocritium.*

quod ad magnificentissimum funeris apparatū attinet, nihil sibi ad summam liberalitatem fecit reliquum, tàm in exornando conditorio, quàm in congerendis eò aromatibus & aliis rebus precioſissimis, quò maius miseris mulieribus hoc pacto afferret solatium. *An. mundi* 3932. *Ante Christum nat.* 32.

Cleopatra Iudaorum & Arabum regnū inhians, partem eorum ab Antonio impetrare conatur.

CAP. IIII.

ALexandra[a] tamē nullo modo emolliri potuit, sed in dies magis ac magis exacerbante mœstitia, per luctum accendebatur ad vindictæ desiderium. Per literas igitur insidias Herodis Cleopatrę indicat, simúlq; filij sui miserabilem interitū. Illa verò iamdudū adiuuandi eā cupida & tum etiam miserata mulieris infortunium, non secus quàm proprium curauit hoc negocium: nec[b] vnquam destitit incitare Antonium ad vlciscendam necem iuuenis: indignum facinus dictitans, Herodem ope eius alieni iuris regno potitum in legitimam Regum stirpem tam insolenter debacchati. His permotus Antonius postquam Laodiceam peruenit, accersiuit ad se Herodem, dicturum causam de obiecto necis Aristobuli crimine. factum enim improbabat, si quidem ipse Herodes autor eius fuisset. At ille nec causæ suæ satis fidens, & Cleopatræ odia metuens, indesinenter Antonium contra se irritantis, decreuit quidem parere: neque enim aliter facere poterat: sed cōmissa regni cura Iosepho patruo, clam ei mandauit, vt si Antonius in se grauius aliquid statuisset, confestim Mariammen interficeret. sic enim se affectum erga vxorē, vt etiamsi post ipsius mortem

a *Alexādra Cleopatra Herodis insidias, & filij miserabilem interitū, indicat.*

b *Herodes ad Antoniū profecturus Iosepho, cui regnum interim commendarat, coniugis necem mādat.*

Anno mundi 3952. Ante Christum nat. 32.

aliquem potiri contingat illius pulchritudine, ad suam id iniuriam pertinere existimet. aiebátque totum hoc negotium exhiberi sibi propter eius fœminæ formam, in quam ille iam pridem fama cognitam accensus sit. atque his mandatis, non admodum læta sperans de rerum suarum exitu, proficiscitur ad Antonium. Porrò Iosephus creditum sibi regni regimen administrans, & sæpissimè Mariammen conueniens, partim propter negotia, partim honoris causa, dum crebra mentio fit coniugalis amoris quo eam Herodes prosequeretur: irridentibus hanc eius asseuerationem mulieribus, præsertim Alexandra, ille nimio studio approbandi eius affectum Regis eò prouectus est, vt mãdatum illud proderet, ratus id certissimum amoris argumentum, quòd neque sine ea viuere sustineret, neque vel morte ipsa ab ea disiungi. quæ Iosephi verba mulieres non tam vt indubitatum Herodis amoris signum interpretatæ sunt, quàm exhorruerunt illius tyrannicum animum, si vel mortuus sæuiret in earum capita. Interea[a] per ciuitatem rumor ab inimicis Regis sparsus est, excruciatum eum ab Antonio neci traditum: qui cum reliquam regiam turbauit, tum mulieres maximè. Alexandra etiam Iosephum hortata est, vt assumens eas ad signa legionis Romanæ confugeret, quæ tum ad regni custodiam circa vrbem tendebat sub tribuno Iulio. sic enim primùm si quid turbarum in aulam incideret, ipsas in tuto fore propter Romanorum beneuolentiam. Deinde sperandum esse consequuturam quidquid Mariammen si in Antonij conspectum venerit, atque etiam regnum recepturam & quicquid debetur regio generi. Tenente adhuc ea consultatione, literæ ab Herode superuenerũt rumori contra-

a *Rumor VA rius de Herodis morte sparsus.*

contrariæ. quamprimùm [a] enim venit ad Antonium, muneribus eum placauit, quæ in hoc Hierosolymis attulerat: & crebris colloquiis indignationem viri leniit, vt minus posthac pondetis apud eum haberet Cleopatræ instigatio, negabat enim Antonius oportere Regem facti sui rationem reddere, alioqui ne Regem quidē futurum. sed dato illi semel honore, etiam liberam potestatem permittendam esse. idq; ipsum etiam Cleopatræ aiebat conducibile, si nō multùm se misceret alienis imperiis. Hęc significabant Herodis literę, reliquúmque honorem quo se dignaretur Antonius ad consessum adhibens & ad quotidiana conuiuia, idq; non cessante à criminationibus Cleopatra: quæ capta eius regionis cupidine, quò regnum id sibi vsurparet, omnibus modis quęrebat illum perdere. Sed quia iustū se prębebat Antonius, nihil posthac expectandum grauius, venturúmque breui constabilito tàm regno quàm amicitia. nec relictā Cleopatræ cupiditati vllā spem, quādo Antonius pro eius postulatis Cœlesyriam ei cōcessisset, hac conditione, ne posthac Iudæam peteret, & vt molesta esse desineret. His literis redditis voluntas cōfugiendi ad Romanos euanuit. non tamē latuit id consilium, sed quamprimùm deducto aliquantisper Antonio contra Parthos eunte Herodes in Iudæam reuersus est, statim soror Salome & eius mater indicauerunt quid Alexandra cum suis voluerit. nec [b] hoc contenta Salome etiam maritū suū criminata est, Mariammes consuetudinē obiiciens. hoc autem fecit propter simultatem veterem, quòd Regina elati animi fœmina inter muliebres contentiones exprobraret ei obscuritatem generis. Porrò Herodes qui semper ardenter amauit Mariammen coniugem, statim perturbatus est. nō ferēs

An. mundi 3932. Ante Christum natum 32.

a *Antonio Herodes muneribus placeat, & amicū res suas saluas esse scribit.*

b *Iosephum & Mariammen apud Herodem accusantur.*

Ann. mundi 3952. Ante Christum nat. 32.

zelotypiæ stimulos, ægrè tamen se cõtinens ne à recta ratione transuersum raperetur, insanis affectibus seorsim Mariãmen percunctatus est, ecquid haberet cum Iosepho commercij. Illa [a] verò pernegante factum cum deierationibus, & quicquid insons fœmina posset in defensionẽ adducente, Rex paulatim assentiendo placari se sinebat, victus amore vxorio, ita vt postremò veniã peteret, quòd temerè fidem habuisset rumoribus, agebátq; ei gratias pro seruata pudicitia, suum vicissim amorem commemorans. tandem vt mos est amantium prorumpentibus lachrymis ruunt in cõplexus mutuos cùm tamen nondũ vxori amoris sui fidem faceret. tantó; magis conaretur id efficere: tum illa, Nõ est, inquit, amantis mãdare si quid ipsi humanitus accidat, vxorem innoxiam addi fati comitẽ. Hoc verbo Rex velut ictus præ dolore confestim eã è complexu dimisit: vociferabatúrq; capillos sibi lacerans, tenere se manifesto deprehensam constupratam à Iosepho coniugem. nunquam enim proditurũ fuisse data sibi priuatim ac secreto mandata, nisi obstricta mutuum fide per stupri consuetudinẽ. atq; ita parum abfuit quin eam interficeret. Sed amore victus, licet ægrè, cohibuit se tamen. Veruntamen [b] Iosephum ne in conspectũ quidem admissum iussit interimi, & Alexandram vt malorum omnium causam, vinctam coniecit in custodiam.

a *Mariamne apud Herodem sese excusat, eiq; reconciliatur.*

b *Iosephum Herodes interficit, & Alexandrã in carcerem cõiici iubet.* Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Interea turbabantur res Syriæ, [c] Cleopatra nõ desinente in omnes incitare Antonium, quem hortabatur vt auferens cuique suam dynastiam, ipsi contribueret: multúmq; apud eum poterat irretitũ suis amoribus. cúmq; natura esset alieni appetens, nihil sibi putabat illicitum. primò [d] fratrẽ, cui debebatur regni successio, veneno sustulit, agentem annũ quintumdecimũ. deinde

c *Cleopatra Regina alieni appetens.*

d *Cleopatra fratrem & sororem interficit.*

Arsinoen

Arsinoen soorem suam Ephesi in templo Dianæ supplicē interfecit per Antonium. Pecuniarum etiam vbicunq; spes affulgeret, neq; templum neq; sepulchrum, neq; asylum vllum vnquam violare dubitauit, modò ad illam redirēt spolia quæsita vel sacrilegio: miscebátq; sacra, profana, fas nefas, vt augeretur lucris vel iniquissimis, ad summam nihil satis erat mulieri sumptuosæ & voluptatib. deditæ, cuius cupiditates vix totius orbis expleri possent opibus. quāobrē & Antonium cōtinuò solicitabat, vt aliis ablata ipsi largiretur: & ingressa cum illo Syriam, statim *cogitauit quomodo eam possessionē* suā faceret. Nam [a] Lysaniam Ptolemæi filium interfecit, causata enim studere rebus Parthicis, flagitabat etiā ab Antonio Iudæam simul & Arabiam sibi dari, ademptas suis Regibus. Verùm ille erat quidem adeò deditus ei mulieri, vt nō illecebris solùm, sed etiā veneficiis eius captus videretur: puduit ramē eū tā insignis iniustitiæ, ne videretur ad procacis fœminæ nutum libēter peccare etiam in rebus maximis. ne igitur vel pernegando eam contristaret, vel imperata illius omnia faciens videretur mortalium omniū nequissimus, partes de vtriusq; regione ablatas ei largitus est, adhæc vrbes quotquot sunt intra flauium Eleutherum vsq; Ægyptum, præter Tyrum & Sidonem, quas iam inde à maiorum ætate sciebat liberas, quamuis has quoque illa multis precibus impetrare conata fuerat.

An. mundi 3932. *Ante Christum nat.* 32.

a *Lysaniam Cleopatra interficit.*

Cleopatra Regina in Iudæam aduentus.

CAP. V.

HÆc assecuta [b] Cleopatra, & Antonium in Armeniam cum exercitu profectum vsque Euphratem prosecuta, reuertitur. obitérq; adita Apamia & Damasco, etiā Iudæam ei libuit in-

b *Cleopatra Antonius partes de Iudæa & Arabia ablatas largitur.*

An. mundi 3931. *Ante Christum nat.* 32.

uisere: vbi [a] excepta ab Herode, concessam sibi Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locauit. Is & balsamum fert, quod vnguentorũ longè pretiosissimum ibi tantum prouenit, & eximiarum palmularum vim maximam per hęc negocia contracta maiore cum Rege familiaritate concubitum eius appetiit, mulier [b] natura intemperans & dedita libidini, ac fortè etiam amore tacta nõnihil: quamuis verisimile sit per stuprum quæsitam occasionem struendis insidiis. Sed illa amorem prætexebat. Herodes autẽ iam antè ei parum amicus, quòd nosset infestam ex æquo omnibus: tũ verò etiam abhorrens tam prostratã impudentiam: & reiecturus si petulantius pergeret, renuit. deinde cũ amicis consultauit, num habens eam in sua potestate deberet occidere. sic enim multis molestiis leuari posse eos quibus vel hactenus infensa fuerit, vel in posterũ futura sit. quin & ipsi Antonio id fore vtile, quandoquidem nec illi fida futura sit, si in quam tempornm difficultatem delapsus opera eius opus habeat. Hunc procliuio rem cohibuerunt amici, indignũ censentes hominem in magnis versantem negociis, in manifestum se periculum coniicere, & obsecrantes ne quid ageret temerè. Non enim hoc latuum Antonium, quantumuis ei hoc approbetur vtile. quin hoc ipso augendum eius desiderium, quòd per vim atq; insidias amisisse eã videbitur. nec superesse vel mediocrem excusationẽ, quando mulier sit omniũ eius ætatis longè honoratissima, & si quid vtilitatis ex eius nece possit existere, coniunctũ sit cũ Antonij iniuria. vnde facilè appareret quàm magna & immedicabilia mala exoritura sint in regno & familia Regis ipsius, cũ nihil vetet recusata illius illicita postulatione, res pro præsenti statu rectè disponere.

a *Cleopatra ad Antoniũ peruenit, qui Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locat.*

b *Mulier intemperans & libidini dedita.*

d *Cleopatrã Herodes interficere conatur, quod eius amici impediunt.*

sponere. his deterrentes, & periculum probabilibus rationibus ostendentes, cohibuerunt eum à tanto facinore. Ille [a] placata muneribus Regina, versus Ægyptum eam deduxit. Cæterùm [b] Antonius subiugata Armenia Artabazen Tigranis filium cum filiis suis sattapis vinctum in Ægyptum misit, munus Cleopatræ, & quicquid precioſum de eo regno ceperat. Regno autem Armeniæ potitus est Artaxias filiorũ illius natu maximus, qui in eo tumultu effugerat: cui post Archelaus & Nero Cæsar per vim à se pulso iuniorem ipsius fratrem successorem dederunt. Quod autem attinet ad tributa regionum quas Regina ab Antonio dono acceperat, Herodes ea iustè reddebat, parum tutum putans præbere Cleopatræ occasionem maleuolentiæ.

An. mundi 3934. *Ante Christum nat.* 30.

a *Cleopatrã Antonius versus Ægyptum deduxit.*

b *Antonius Armeniæ regno potitur.* Hedio & Ruffinus Cap. 5.

Arabs verò postquam eorum exactio ad Herodem spectare cœpit, aliquandiu soluebat ei ducenta talenta annua: deinde malignior factus & ad dandum segnior vix partes quasdam reddebat, ac ne eas quidem integras.

Herodes bellum Areta infert, quo tempore Antonius à Cæsare Actiaco prælio victus est.

CAP. VI.

QVam eius iniquitatẽ & iuris cõtemptum, nõ ferens Herodes illaturus erat bellũ, ni remoratus esset Romanorum contentionibus, cùm enim expectaretur pugna Actiaca, quæ in CLXXXVII. Olympiadem incidit, Cæsa de imperij summa decertaturus erat cum Antonio, Herodes [c] verò multorũ iã annorum possessor regionis pacatæ & refertæ pascuis ac pecoribus, nouis quoq; abundans reditibus & opibus, delectus habẽdo magno apparatu expediebat auxilium Antonio. Sed ille hanc operam ei remisit, negás sibi opus esse: verùm quia tamen ex ipso

c *Herodes Antonio cõtra Augustũ auxilio polliceatur.*

An. mundi 3934. *Ante Christum nat.* 30.

quàm ex Cleopatra audierat de Arabis perfidia, iussit in illum bellũ vertere. nam & Regina hoc in rem suam fore existimabat, si alter ab altero mutuis atteretur cladibus. igitur Antonij iussu reuersus Herodes domi continuit exercitũ, cum [a] quo mox inuasit Arabiam equitatu simul & pedestribus copiis instructissimus, Diospolim petens quò occurrerant Arabes. non enim eos latuit hæc expeditio. Post [b] acerrimum igitur conflictum penes Iudæos fuit victoria. Post hæc rursum magnus Arabum exercitus confluxit ad Cana, qui locus est in Cœlesyria: quod præsentiens Herodes duxit contra eos maximã exercitus sui partẽ. cúmq; vellet munitis vallo castris per occasionem deinde prælium committere, imperanti hæc reclamabat multitudo, mitteret moras & cõfestim in Arabas duceret. Faciebat autem eis animos, tum quòd pulchrè instructam aciem habere se crederent, tum recẽs memoria prioris pugnæ in qua egregiè vicerãt. cùm igitur ardor eorum vix cohiberi posse videretur, decreuit Rex vti alacritate militum, & professus se non cessurum illis virtute, armatus ante agmen ibat in hostem, subsequente instructa acie, quę res attonitos reddidit Arabas. paulisper enim repugnare conati, vt viderunt nõ posse ferri eorum audaciam maiore ex parte in fugam versi sunt: actúmq; de eis fuisset, ni Anthenio Herodem inuasisset eiúsq; exercitũ. Hic [c] Cleopatræ dux erat in ea regione: & quia Herodẽ oderat, non imparatus pugnæ euentum expectabat, quieturus si Arabes vincerent. Vbi verò vinci eos animaduertit, cum collectitia manu indigenarum fessos iam, & victoriam suã putantes ex improuiso adortus magnam stragẽ edebat. Nã Iudæi viribus in profestos hostes absumptis, tum verò etiam ob victoriam dissolutiores,

a Herodes ad bellum Arabicum instituitur.

b Pugna & victoria Herodis.

c Cleopatra dum fundit Herodem.

solutiores, facilè hosti cedebant, multáq; vulnera accipiebant in locis asperis & inæqualibus, quorum peritiores erant aduersarij. His [a] igitur vehementer laborantibus Arabes resumptis animis reuersi in prælium trucidabant iã fugientes. Nec vna erat exitij facies, paucíq; in castra euaserunt. Rex verò vidẽs eos viribus impares, citato equo profectus est ad euocandos qui illis succurrerent. nec tamen licet festinus, affuit in tempore, sed Iudæorum castra capta sunt. Arabibus autem non mediocris felicitas ex insperato contigit, dum & victoria potiuntur, à qua plurimum aberant, & hostium validum exercitum opprimunt. Ex illo tempore Herodes latrociniis cœpit agere & excursionibus in Arabiam, castra ponendo in montibus: & cauebat quidem totum exercitum prælio committere, sed interim non mediocriter proficiebat suos labori assuefaciens, & continuis exercitiis præparans ad abolendam tandem ignominiam.

An. mundi 3935. *Ante Christum nat.* 29.

a *Arabes in prælium reuersi, fugientes trucidãt & castra capiunt.*

De terræ motu qui Iudæam concussit.

CAP. VII.

QVo tempore dum maximè apud Actiũ Antonius conflictatur cũ Cæsare, septimo regni Herodis anno, Iudæa [b] terra quali nunquã antè motu cõcussa, magnam per totam eam regionem iacturam fecit pecudum, quin & hominum oppressa sunt ruinis ędium circiter decem millia, militaris tamẽ multitudo nihil detrimẽti accepit, vtpote sub dio agitans. Hæc clades in maius etiam aucta rumoribus, quos nuncij gentilium odiorum non ignari dabant auribus Arabum, immane quantum extulit hostium animos, quasi subuersis Iudæorum vrbibus, & extinctis hominibus, nulli iã supererent aduersarij. legatos citaque gentis, qui rebus afflictis [c]

Hedio & Ruffinus Cap. 6.

b *Terræmotum in Iudæa qui circiter decem millia hominũ opprimit.*

c *Arabes Iudæorum legatos mecant.*

Ann. mundi 5935. *Ante Christum nat.* 29.

pacẽm petituri venerant, comprehensos necauerunt, móxque magna alacritate properauerunt ad hostilem exercitum. at illi non ausi aduẽtum eorum præstolari, vtpote deiecti animis ob calamitatem, Rempubl. negligere, nec multum à desperatione abesse videbantur. quos ita affectos Rex excitabat, duces eorum appellando, & quantum in se erat conando animum illis addere. cúmque generosiores quosdam in meliorem spem restituisset. tum demum ausus est etiam exercitum alloqui, quem prius viderat in recentibus cladibus nullam orationem admittere. eos igitur his verbis consolatus simul & cohortatus est.

[a] *Iudeos propter dãnũ passum mœstos, Herodes consolatur.*

Herodis concio ad exercitum.

CAP. VIII.

[b] *Herodes consolatur & cohortatur milites.*

NOn [b] ignoramus viri fortissimi, multa hoc tempore nostros conatus emorata infortunia, quibus quãtumuis audaces perterreri nil mirum fuerit. Sed quoniam bellũ est pro foribus, & quæ hactenus acciderũt, talia sunt, vt vestra virtute possint corrigi, cohortandi mihi estis, & monendi quo pacto retinere possitis pristinum robur animi, ac primùm de bello verba faciam, declarabóque nos id iustissimis de causis gerere. coactos inimicorũ iniuriis, id quod vel præcipuè debet acuere vestram fortitudinem. deinde ostendã, nec hæc, quæ nos contristant, esse tàm grauia quàm videntur, & magnã nobis superesse spem victoriæ. ac primùm de eo differam quòd prius proposui, vósq; ipsos testes eorum quæ dicturus sum faciam. Nostis [c] enim ipsi Arabum iniustitiam, & quàm sint erga alios quoque omnes perfidi, nimirum genus hominũ impiũ ac barbarum: sed nos præcipuè semper infestauerunt, ob auaritiam & inuidiã perpetuis iniuriis nos lacessentes. Et tamen ne alia

[c] *Causa belli contra Arabes.*

ne alia beneficia noſtra in eam gentem collata commemorem, quis eos imminente Cleopatra de libertate periclitantes eripuit niſi nos? Mea enim cum Antonio coniunctio: & illius erga me benevolentia in cauſa fuit ne quid iſti grauius paterentur, dum ille cauet cõmittere quod & nobis ſuſpectum eſſe poſſet: deinde poſtquã precibus illa euicit, vt de vtraque regione portiones quædam ei deciderentur. in his quoque diſpenſandis non ceſſauit mea induſtria: & datis de meo magnis muneribus ſecuritatẽ ambobus acquiſiui: meo vnius ſumptu dũ ducenta talenta expendo, & pro aliis ducentis fideiubeo. pro reditibus eius ipſius terræ quam iſti olim noſtrã occupant, atqui æquum erat nos Iudæos & à tributis immunes eſſe, nec cuiquam vllam agrorum partẽ decidere, certè in Arabum gratiam qui nobis ſalutem ſuam debent, indignum erat quicquam expendere. Sed multò iniquius eſt eos, qui negare non poſſint ſuam libertatem noſtrũ eſſe beneficium, & ob eã rem gratias nobis egerũt, fraudare nõ debetis, præſertim amicos & pacis tempore: quandoquidem fides etiam hoſti ſeruanda, multo magis inter amicos locum habeat neceſſe eſt. at nõ inter tales quales iſti ſunt, qui nihil honeſtum putant niſi cũ lucro coniunctum, & iniuriam impunitam eſſe debere quæ lucri gratia committitur. Dubiúmne igitur eſt, noſtri officij eſſe iniuſtos iuſto bello perſequi, quod Deus ipſe fieri vult, iubétque nos ſemper vlciſci vim & iniuriam, maximè in bello non ſolum iuſto, verùm etiam neceſſario: quod enim confeſſione omniũ tàm græcorum quàm barbarorum eſt crudeliſſimũ, hos cæſis noſtris legatis perpetrauerunt. Nam & Græci [a]caduceatores ſacros atque inuiolabiles eſſe volũt, & noſtri honeſtiſſima ſãctiſſimáq.

An. mundi 3935. *Ante Chriſtum nat.* 29.

[a] *Legati inuiolabiles.*

An. mundi 3935. Ante Christ. nat. 29.

legis præcepta per angelos, hoc est, nuncios à Deo acceperunt, hoc enim nomen & Deum in hominum noticiam adducere, & hostes hostibus conciliare potest. Quid igitur magis nefarium, quàm legatos de iure agentes interficere, aut quæ illis post hoc facinus expectanda vel in bello prosperitas, vel in reliqua vita felicitas: ego sanè non video. Dixerit fortè aliquis: ius quidē & fas penè nos est, sed penes illos vires & maiores copiæ, verùm isthæc oratio indigna est nostris hominibus, cum [a] quibus enim iustitia est, cum illis etiam Deus, vbi autem Deus est, ibi nec multitudo nec fortitudo deesse potest. Sed age etiam per se vites nostras expendamus. Prima pugna vicimus, in secunda primo congressu eos profligauimus non ferentes nostram impressionem. victores deinde nos Athenio non indicto bello sed ex insidiis aggressus est, verùm hæc fortitudo eorum dicenda est, an insidiæ potius & secunda iniquitas. Cur igitur nobis minus sit animi, quibus oportebat esse plus spei? aut cur nobis timendi sint, qui quoties absque dolo certandum est semper succumbunt, quando verò vincere videntur per iniustitiam hoc faciūt? Quid quòd etiam si fortes quis eos existimet, hoc ipso magis ad virtutem excitari debet? non est enim generosi laus infirmissimum quemque aggredi, sed posse etiam fortes deuincere. Quòd si quem domesticæ clades terrent, & terræ motus proximus, primū cogiret hoc ipsum esse quod Arabas decipit: putantes grauiorem quàm re vera fuit: deinde non decere vt illis audaciæ, nobis timiditatis, eadem causa sit. Illi enim nunc audent non quòd alicuius boni sibi sint conscij, sed quia nos afflictos credunt calamitatibus. vbi autem nos viderint occurrere, collabetur eorum fiducia, & nobis

[a] *Cum quibus Iustitia, cum illis etiam Deus est.*

& nobis hoc ipso crescent animi, quod iam cũ non ita ferocientibus pugnabimus. nam neque admodum afflicti sumus, neque vt quidam putant, irato Deo nobis hoc accidit, sed casus hi sunt fortuiti. Quòd si Dei voluntate hoc factũ est, mirum ni eiusdem voluntate cessauit calamitas, & hac castigatione contentus est. Quòd verò præsens bellum ei probetur vt iustum, ipse euidentet declarauit. Nonnullis enim per totã regionẽ terræmotu oppressis, vestrûm qui arma gestatis nemini quicquam mali contigit, sed omnes estis incolumes manifesto diuinæ voluntatis indicio, quòd si populariter militasse tis vnà cum liberis & vxoribus, neminem vestrûm desideraretis. Hæc cogitãtes, & quod maius est, habere vos Deum protectorem omni tẽpore, persequimini iusto bello gẽtem impiam, nec amicitiæ iura, nec fœderum fidem seruantem, in occidendis legatis fortem, cum virtute res gerenda est. semper fugacem. His verbis Iudæorum animi non mediocriter accensi sunt ad prælium. Herodes autem sacris de more peractis, properè [a] duxit eos vltra Iordanem contra Arabas: metatúsque castra nõ procul hostibus decreuit castellum inter vtrosque sitũ occupare, commodum sibi id ratus, siue pugnandũ esset, siue castra in tutiorẽ locum transferenda. cúmque idem esset Arabum quoque consiliũ, circa eũ locum certamẽ contractum est. ac primum telis velitati eminus, deinde manus conserunt, vtrinque nonnullis cadentibus, donec Arabes victi discesserunt. Ea pugna Iudæis tantum monumentum ad benè sperandum fuit, vt quia hostes certamẽ detrectabant, ausi sint vallem eorũ diuellere ipsa castra expugnaturi, atq; ita coacti processerunt, non satis bene structa acie, nec tantillum quidem alacritatis aut spei ad

An. mundi 3935. *Ante Chri.* nat. 29.

[a] *Arabes ab Herode deuicti.*

Ann. mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

pugnam afferentes: conſeruerunt tamen manus vel quia plures numero, vel quia neceſſe erat laceſſenti hoſti reſiſtere. poſt diutinũ igitur cõflictum non paucis vtrinque cæſis, tandem Arabes in fugam verſi ſunt. Tanta autẽ ſtrages impulſis ſemel edebatur, vt non ſolum hoſtiũ gladiis conficerentur, ſed præ impetu fugientis inconditæ multitudinis alij proculcarentur, alij ſuis ipſorum telis ſe inducrent. itaque quinq; millia deſiderata ſunt, cætera turba refugit quidẽ intra caſtra, ſed nulla certæ ſalutis ſpe, non tã cõmeatus quàm aquæ penuria. Porrò Iudæi quia non potuerunt vnà cũ fugientibus irrũpere, obſidione eos cinxerunt, & auxiliis aditus, & fugam obſeſſis intercludendo. In [b] hac rerũ difficultate Arabes legatos ad Herodẽ miſerũt, primùm pacem petentes, deinde quia ſitis vrgebat præſenti neceſſitati remedium. At ille nõ legatos, non pecuniã pro captiuis, nihil denique æquum admittebat, enixè cupiẽs facinorum in ſuos patratorum pœnas ab eis exigere. Itaque coacti ſiti inter alia mala prægrauante, progreſſi præbuerunt ſe vinciendos & in captiuitatem abigendos, vt intra quintam diem capti ſint ad quatuor millia. Sexta verò omnes reliqui decreuerunt prodire, & hoſtem aggredi, vel certã cladem malẽtes quàm ita paulatim ignominioſè opprimi. Quæ ſententia poſtquã placuit, erupuerunt è caſtris, ſed parum idonei ad prælium, fractis tã viribus, quàm animis, propter extremum infortuniũ mortem in lucro reputantes. Quare primo conflictu circiter ſeptem millia ceciderunt. domitáque per hanc cladem gentis ferocia, in Herodis, quem ſuo malo bellatorem egregium experti ſunt, clientelam ſe dederũt.

[b] *Arabes ſiti compulſi, ab Herode pacem petunt.*

Herodi

Herodes ad Cæsarem profecturus necessario Hyrcanum interficit.

Ann. mundi 3935. Ante Christum natum 29.

CAP. IX.

QVa felicitate ille multum elatus domũ requirtitur, aucta ob rem benè gestam existimatione. Sed dũ maximè res suas constabilisse videtur, summũ discrimẽ adiit, Antonio [a] apud Actium deuicto armis Cæsaris. Tum enim actũ de se putauit, non ipse solus, sed & amici eius omnes & inimici, nemo enim credebat impunè ei fore tantam Antonij amicitiam, quo factum est vt amici quidem nihil dissimularent desperationem, inimici verò condolere se fingentes, clam gauderent, pollicẽtes sibi in futurum meliorem statum Reipublicæ. Ibi [b] Herodes videns præter Hyrcanum neminem superesse regij generis, statuit eum è medio tollere: siue euasurus esset periculum, tutius ratus neminẽ extare digniorem imperio: siue opprimendus esset à Cæsare, successionem illi inuidens. Hæc secum volutanti, ab ipsius Hyrcani familia præbita est occasio. qui quòd esset miti ingenio toto vitæ suæ tẽpore nullis se admiscuit negociis omnia fortunæ permittens, & quamcunque illa conditionem attulisset, ea bene contentus. Verùm [c] Alexãdra ambitiosa fœmina, & mutationis spẽ modestè ferre nescius, solicitauit patrem ne vlterius ferret Herodem afflictorem suæ familiæ, sed potius sibi quoque caueret. séque speratæ fortunę seruaret, cõsuluit deinde vt Malicho Arabiam ditione tenẽti scriberet, peteretq; ab eo tutelã & hospitium. Si enim contingat Herodem malè mulctari ab offenso Cæsare, dubio procul ad ipsum rediturum imperium, propter nobilitatem generis & fauorem populi. Talia suadentem Hyrcanus primo repulit: deinde

Hedio & Ruffinus Cap. 7.

a *Herodes Antonio deuicto subtristatur.*

b *Hyrcanũ Herodes è medio tollere statuit.*

c *Alexãdra Hyrcanum patrem sollicitat, & vt à Malicho tutelã petat, monet.*

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

victus importunitate mulieris, interdiu noctúque eandem cantilenam de futurorum spe, déque Herodis insidiis occinétis, ad Arabē literas dat amico cuidam Dositheo: in quibus scriptū erat, vt equites mitteret, qui eum ad Asphaltitem lacum deducerent. Distat is à Hierosolymitanis finibus [a] per trecenta stadia. Hæ literæ ideò Dositheo potissimùm creditæ sunt, quòd & Hyrcani cliens erat & filiæ, & exosum ei Herodē non vna de causa videbatur verisimile. nā Iosephi ab eo necati cognatus erat, & aliquanto ante fratres eius apud Tyrum inter alios ab Antonio interfecti fuerāt. nihilo tamē magis ob hæc Hyrcano fides seruata est. Pluris enim ille faciens præsentis Regis gratiam, ostendit ei epistolam, qui actis primùm gratiis, vnum etiam ab eo postulauit ministerium: vt complicata epistola & obsignata Malicho eam redderet, & responsum ab illo reciperet. multum enim sua referre, si etiam illius mentem intelligat. Quod vbi Dositheus sedulò exsecutus est, Arabs rescripsit, paratum se & ipsum & familiam recipere, atque etiam omnes illius factionis Iudæos, missurúmque instructam manum quæ eos tutò deducere valeat, & voluntati eius obsecuturum per omnia. Postquàm autem etiam hanc epistolam Herodes accepit, accito Hyrcano, roganit eum, ecquid haberet cum Malicho fœderis, quo inficiante, prolatis in cōsistorio literis, occidi [b] eum imperauit. Atque hæc ita in ipsius Herodis commentariis scripta habentur: nam ab aliis traduntur aliter, videlicet non ob hoc crimē, sed quasi Regi insidiatū, necatum esse. Scribunt enim sic. In quodam cōuiuio dissimulata suspicione quæsiuisse ex Hyrcano, num quas literas à Malicho accepisset, respondisse illum, accepisse quidem, sed nihil

a *Trecenta stadia, nouē milliaria Germanica.*

b *Hyrcanū Herodes occidi impetrat.*

hil præter officiosam salutationem continentes. Alterum amplius interrogasse, num quod etiam munus accepisset, cúmq; respondisset, nihil præter quatuor iumenta quibus vectaretur: Regem traxisse hoc in crimen corruptelæ ac proditionis, móxque hominem duci iussisse. Insontem [a] autem periisse argumentum afferunt mitissimum ipsius ingenium, vt qui ne iuuenis quidem vnquam vllam temeritatis, aut audaciæ significationem dederit, ac ne tũ quidẽ cum ipse principatu potiretur: sed tũ quoq; plerunque omnia ex Antipatri administrauerit sententia. Tunc verò iam octuagesimũ annum excesserat, sciebátq; opes Herodis in tuto esse: Euphrate etiam traiecto, relictisque qui trans eum amnẽ in summo honore habuerant, in patriã postliminio rediit, vt sub illius potestate viueret, quò minus verisimile est eũ molitũ facinus à sua natura alienissimũ, confictáq; videntur hæc ab Herode omnia. Hic [b] finis fuit Hyrcani post variam fortunã, qua tota vita circumactus est. nã viuente etiam tum matre Alexandra pontifex Iudæorum creatus, per nouẽ annos eum honorem obtinuit: cui defunctæ cùm in regnũ successisset, elapsis tribus mensibus ab Aristobulo fratre pulsus est, ac deinde Pompeij ope restitutus, receptísque omnibus honoribus quadraginta annos in eis exegit. deinde iterum ab Antigono pulsus, & mutilato corpore, captiuus apud Parthos vixit. vnde aliquantò post domum reuersus, quamuis multa sibi de Herode polliceretur, nihil tamen eorum consecutus est post tantam fortunæ varietatem: & quod omnium est maximè miserabile, vt modò diximus, in extrema senectute indigno fine absumptus est. Fuit enim æqui amãtissimus, & perpetua modestia, imperiúmq; maxima ex parte per

Anno mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

a *Hyrcanus insons perijt.*

b *Hyrcani vita.*

An. mundi 3935. *Ante Christum nat.* 29.

alios administrabat, amore otij, & imperitiæ sibi conscius. Antipater certè atque Herodes huius bonitate ad tantas opes prouecti sunt: pro quibus meritis contra ius ac fas occisus est. Cæterum Herodes Hyrcano sublato, ad Cæsarem properans, & nihil boni de se sperans propter amicitiam Antonij, suspectam habebat Alexandram, ne vsa hac temporis opportunitate ad defectionem concitaret populum, & intestinis seditionibus regnum perturbaret. quare mãdata regni cura Pheroræ suo fratri & matrem Cypron, & sororem, totam denique cognationem in Masada deposuit: iussitque fratrem vt si quid sibi accidisset durius. habenas regni retinere. Mariammen verò vxorem, quia propter simultatem cum matre eius & sorore degere nõ poterat, in Alexandrio cum Alexandra matre collocauit. commissa quæstori suo Iosepho & Soheno Ituræo castelli custodia, viris & antè sem per fidissimis. & tunc honoris causa his mulieribus Regiis adhibitis. Verùm his quoque mandatum dederat, vt si quid quod nollet accidisse sibi cognoscerent, confestim ambas interficerent, regnúmq; pro viribus liberis eius ac Pheroræ fratri conseruarent.

a Herodis ad Cæsarem properantis mandata.

Quomodo Herodes regnum etiam à Cæsare obtinuit.

CAP. X.

b Herodes ad Cæsarem venit, eiq; beneficia in Antonium collata prædicat, similia in eũ collaturus, si in amicitiam eum recipe-ret.

His mandatis properauit Rhodum, vt illic Cæsari occurreret. Quò postquam appulit, posito tantũ diademate, de cætero paratu regio nihil mutauit: admissúsque ad colloquium, tum maximè ostendit animi sui magnitudinẽ, neq; ad supplicationes (vt in tali fortuna mos est) versus, neq; preces adhibens quasi rogando veniam, sed facti sui rationem reddens intrepidè. Fatebatur enim apud Cæsarem & amicitiam

tiam sibi interceſſiſſe maximam cum Antonio. & totis viribus se conatum, vt penes illũ esset rerum imperium: non armis quidem cõiunctis quòd tum detineretur bello Arabico, sed miſso ad illum frumento simul atque pecuniis, nec tamen se hac parte sibiipsi satisfeciſſe, profeſſum enim & amicum pro bene de se merito nõ opus solum, sed caput etiam & salutem debere obiectare periculis. Id quia non licuerit, certè hanc laudem suam esse quòd ne post Actiacam quidem cladem illum deseruerit, neq; fortuna iam apertè mutata ad nouas spes se transtulerit, quo tempore si non auxilio, at consilio à se adiutum hominem, commonstrando quo vno modo seruari posset nec omnino in ordinem redigi, videlicet si Cleopatram interficeret. hoc enim maturè perpetrato, licebat illi in eius opes succedere, atq; ita faciliores à te pacis conditiones impetrare. ille verò per incogitantiam consilium meum aspernatus est: atque hoc pacto tibi magis quàm sibi consuluit. Nunc igitur si odio Antonij meum quoque studium damnas, non negauerim ea quæ feci, neque vereor ingenuè fateri quanto illum amore prosecutus sim. quod si amoris personarum respectu, hoc tantum in disquisitionem vocas, qualis sim amicus & quàm memor beneficiorum, licet tibi quoque hoc experiri. mutato enim nomine nihilominus manebit amicitia, & laudem suam merebitur. His verbis cum magnam generositatem præ se ferret, non mediocriter allexit Cæsarem, virum liberalem ac magnificum: vt occasione dicẽdæ causæ paulatim insinuaret se in illius amicitiam. Quare [a] diademate restituto hortatus eũ, vt non minus suã quàm quondam Antonij amicitiam coleret, in summo honore habuit, addens scripsisse Capidiũ, quãtum apud

An. mundi 3935. *Ante Christum natum* 29.

Hedio & Ruffinus cap. 8.

[a] *Cæsar Herodi Principatum confirmat.*

An. mundi 3935. *Ante Christum nat.* 29.

monarchas fauore Herodis adiutus sit. Ergo [a] vbi præter spem acceptum se viderit Cæsari, & ope eius denuò cõfirmatum in regno, senatusconsulto quoque per illum impetrato, deduxit eũ in Ægyptum, donatum plurimis muneribus, quibus etiam amicos eius sibi cõciliauit, & animi declarauit magnitudinẽ. Conatus est etiam Alexandro Antonij amico impetrare veniam, quod tamen non potuit, quia Cæsar animaduersurum se in illum iurauérat. Reuersus deinde in Iudæam auctus honore ac potestate, omnes qui cõtrà expectauerãt attonitos reddidit, quasi Dei benignitate semper illustrior è periculis euaderet. Mox igitur parauit se ad excipiendum redeuntem ex Ægypto Cæsarem. qui [b] *postquam venit, omni regia magnificentia* eum accepit apud Ptolemaidem: exercitui quoque omnem hospitalitatem exhibuit, & rerum ad victum accommodarum copiam: quo factũ est, vt in intimam familiaritatem reciperetur, vnà obequitare solitus dum traducuntur copiæ, tractánsq; tum ipsum, tum amicos ministerio virorum CL. ditissimo & sumptuosissimo cultu insignium. quin & squalida ac inaquosa loca transeuntibus nihil deesse passus est, nõ vinum, non aquam, qua miles tum magis etiam delectabatur. Ipsum [c] quidem Cæsarem talentis Dccc. donauit: adeóq; satisfactũ est omnibus, vt luculentius etiam quàm pro eius regni facultatibus tractatos se faterentur. quo magis amicitiæ promptæque ad bene merendum voluntatis fidem fecit, & vsus opportunitate temporis egregiam opinionem magnanimitatis sibi parauit. rursúmq; ab Ægypto redeuntes alios Romanorũ primates tot officiis prosecutus est, vt nemini mortalium hac parte cederet.

a Herodes Cæsarem plurimis muneribus donatum in Ægyptum deducit.

b Herodes Cæsarem & exercitum honorificè excipit.

c Cæsarem Herodes 800. talentis donat.

Herodis

Herodes Mariammen calumniis oppressam interficit.

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 39.

CAP. XI.

SEd cùm primùm in regnum reuersus est perturbatam familiã inuenit, infensámq. [a] sibi vxorem Mariammen & socrum Alexandram. ratæ enim. id quod non immeritò suspicabantur, non securitatis causa se in id castellum cõclusas, sed quasi in carcerem, ita, vt nec suis, nec alienis bonis frui possent, ægerrimè ferebant. Mariamme quoque maritum simulare amorem credebat, quod id ei bonum esset atque commodũ. sed nihil molestius ferebat, quàm quòd ne illo quidem defuncto spes relinquebatur ipsam fore superstitem: nec vnquam excidebant mandata olim Iosepho data, ita vt omnib. modis demereri conaretur custodes, præcipuè Sohemum, non ignara incolumitatem suam sitam in eius manibus. ille verò principio fidus erat, non discedens ab Herodis præscripto. deinde munusculis ac blãditiis muliebribus paulatim mollitus est: postremò [b] effutiit omnia mãdata Regia, præsertim quòd non speraret eum cum eadem potestate reuersurum. eã ob rem sic existimabat, nec ab illo sibi esse periculũ, & à mulieribus paratam gratiam, præsentem dignitatẽ, & in posterum facilè retenturis. Quòd si Herodem rebus ex sententia confectis redire cõtingeret, nihil eum nisi vxoris arbitratu acturum. sciebat enim quàm impotenter eam Rex amaret. His ille de causis à mãdatis discessit. Mariãme [c] verò iniquissimo animo tulit noua sibi sẽper alia ex aliis ab Herode nasci pericula, votáque faciebat, ne ille vnquã saluus reuerteretur, cogitans vitam sibi cum eo fore intolerabilẽ. id quod postea nec dissimulauit, apertè fas-

a *Mariamme & Alexandra Herodi infensa.*

b *Sohemus mandata Regia effutiit.*

c *Herodes à Mariamme vxore non blandè exceptus.*

Ann. mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

sa quid se vrecet. Ille enim cũ præter spẽ magna ornatus fortuna appulisset, primæ, vt par erat, vxori lætum de hac re attulit nunciũ: eámque solam præ aliis vxoribus ob amorem ac iucundissimam consuetudinem salutauit & complexus est. Mulier verò narrante eo suos successus, suásq. déq. ferre videbatur, nec bellè suũ affectũ occultabat: sed vt erat ingenuis miniméq. fucatis moribus ad illius blandas appellationes ingemiscebat: narrationéque eius contristari magis quàm gaudere videbatur: vt iam Herodes non tam suspicionibus quàm maiestatis signis turbaretur. angebatur [a] enim videns inexpectatã & apertam vxoris auersationem: quam molestiam præ amore ferre non valẽs, nec in ira, nec in reconciliatione perdurare poterat, & sibi ipse non constans iam hoc iam illo affectu distrahebatur, adeò animus inter amorem & odium ambigebat, vt cùm sæpè cuperet punire mulieris superbiã, intercedente amore vetaretur. Nihil autem magis timebat quàm ne sumpto de ea supplicio, seipsum hoc pacto grauius læderet ob defunctæ desiderium. Talibus [b] curis æstuantẽ & sic erga Mariammẽ affectum, vt videre soror eius & mater opportunissimũ tẽpus se nactas putauerũt: móxque assiduis calũniis concitabant hominem accendentes eius odium ac zelotypiã: quasi ille nec reiiciebat, nec tamen libebat credere, & sæuire in dilectam coniugem. peius tamẽ in dies erga eam afficiebatur. magísq. ac magis exasperabatur, dum nec illa curas suas occultat, & ipse amorẽ vertit in odium. Ac fortasse iam tum sæuius in eam aliquid statuisset, ni commodum nunciatum esset extinctis [c] Antonio & Cleopatra, Cæsarẽ Ægypto potiri cui obuiam properãs familiam sic vt erat reliquit. Discedenti Mariammæ commendauit

a *Herodes inexpectatã & apertam vxoris auersationem videns, contristatur.*

b *Herodis mater ac soror Mariammen calumniis infestãtur.*

c *Antonius & Cleopatra vtrique extincti.*

dauit Sohemum, plurimum ei se debere propter habitam sui curam profitens, & cuiusdam Iudææ partis ei dominium impetrauit.

An. mundi 3935. Ante Chri. nat. 29.

Cæterùm Heodes in Ægypto cum Cæsare [a] congressus. liberius iam cum illo egit, amicitia fretus, & [b] magnis ab eo beneficiis ornatus est, quadringentorum enim Gallorum Cleopatræ satellitium ei donauit, & regionis partẽ reddidit, quam illa prius occupauerat. attribuit [c] etiam eius regno Gadara, Hippon, & Samariam, & in maritimis Gazam, Anthedonem, Ioppen, Stratonisque turrim: quæ illi non mediocris fuit ad Regium splendorẽ accessio. Deducto deinde vsque Antiochiam Cæsare in regnum reuersus sensit fortunam quam foris propitiam, tam domi aduersam, maximè quòd ad coniugium attinet, qua parte sibi ante videbatur felicissimus. Flagrabat enim legitimo cõiugis Mariammes amore quam qui ardentissimè, ne illis quidem exceptis, de quibus à scriptoribus proditur. ea [d] fœmina cætera pudica & inuiolatæ fidei, innatam habebat muliebrem quandam morositatem, improbius illudens obnoxij mariti patientiæ, ita vt non habita Regiæ potentiæ ratione, non rarò contumeliosius eum tractaret: quam tamen ille dissimulanter & moderatè ferebat, licet solitam apertè & sorori eius & matri exprobare humilitatem generis, quæ causa fuit implacabilis inter eas mulieres odij, atque etiam calumniarum quoties daretur occasio: eæque suspiciones paulatim crescentes durauerunt integrum annum post Herodis à Cæsare reditum: tãdem diu præmeditatum odium in hunc modum erupit. cum meridiano tempore quietis causa in cubiculum se Rex contulisset, pro coniugali affectu Mariammen accersiit. hæc autem introgressa quidem

a *Cæsar Ægypto potitur.*
b *Sohemus ab Herode beneficiis ornatus.* Hedio & Rufinus cap. 11.
c *Cæsar Herodis ditionẽ ampliorem reddit.*
d *Mariammes morosa fœmina.*

An. mundi 3935. Ante Christum nat. 29.

est, sed vnà cubare noluit, rogantem contemnens, & insuper patris ac fratris sui necem opprobrans. quo indignè ferente, & vix ab inferendis mulieri manibus temperante, postquam ex strepitu commotiorem eum sensit soror, submittit iamdudum subornatum pincernam, qui indicaret solicitatum se à Mariamme, vt ei operam commodaret in propinando Regi amatorio poculo: & si amplius scisciteretur quale-nã id esset, diceret pharmacum penes ipsam esse, à se requisitum tantum ministerium: quòd si Rex mentione amatorij nihil moueretur, tum & ipse sileret. nihil enim illi fore periculi. hæc prædoctum illo ipso temporis articulo intromittit ad eum alloquendum. atque is composito vultu ingreditur, & quasi rem valdè seriam afferens, ait se largitione à Mariamme solicitatum, vt amatorium Regi misceret. quo audito cùm ille perturbaretur, ait pharmacũ quoddam sibi oblatum, cuius ipse vim ignoret, ideóque id renũciare, quod hoc & regi & sibi tutius existimet. ad hæc verba Herodes, iã antè satis cõmotus, cum magis etiam exasperatus esset, eunuchum Mariammes fidissimum tormentis examinauit, sciens quod sine illo nihil nec magnum nec parum tentatum sit. qui cruciatus non ferens ad interrogata quidem nihil respõdit, hoc tantum prodidit, offensam esse mulierem propter ea quæ Sohemus indicauerat. adhuc eo loquẽte exclamat Rex, Sohemum & sibi antehac & regno fidissimum non fuisse hæc proditurum, nisi aliquid commercij secretiotis inter ipsos intercessisset. móxq. [a] Sohemum comprehensum imperat interfici, vxorem verò causam suam iubet agere, aduocato intimorum amicorũ consilio, accusationem accuratã exorsus, & confictum veneficij crimen intentans.e-

[a] *Sohemus propter Mariammen Herodi suspectus, interficitur.*

rat

rat autem verbis immodicus, & iratior quàm decorum iudicij postulat: quo factum est, vt, cũ eum ita velle viderent, omniũ [a] qui aderãt suffragiis damnata sit: qua sententia prolata, visum tamen est tam ipsi quàm aliis quibusdam præsentibus, non esse eius supplicium præcipitandum, sed includendam in aliquem regiæ carcerem. at Salome cum sua factione modis omnibus dedit operã, vt mulier sine mora necaretur: quo tanto facilius Regem perpulerũt, quòd dicerent timendum esse aliquem motum in populo, si sciretur viuam asseruari in carcere, atq; [b] ita Mariamme ducta est ad supplicium. Id cõspicata Alexandra, & intelligens similem exitũ sibi expectandum ab Herode, omissa pristina ferocia valde indecorè mutata est. Volẽs [c] enim ostendere se nõ esse conscią eius criminis, cœpit filiæ conuicium facere omnibus audiẽtibus scelestissimam & ingratam erga virũ clamitans, dignámque tali exitio quæ ausa sit tam immane facinus. non enim pro merito tractatum maritum amantissimum. Hæc illa turpiter fingẽte, & inuolatura vt videbatur capillos míseræ, etiã alij merito damnabant ineptam eius simulationem. sed in nemine hoc magis apparuit, quàm in ipsa quæ ducebatur ad interitum. nam neque verbo vllo eam dignata est, neq; vel tantillum intemperiis eius perturbata, excelso animo improbare se illius turpem dementiam vultu significat. ipsa intrepida specie ac ne colore quidẽ metu mortis mutato ibat, generosam indolem extremo quoq. suo tempore præferens. Ad hunc modũ periit mulier, & temperans & magnanima, sed nõ satis modesta, & paulò contẽtiosior. Cæterùm formæ venustate, & comitate cum maiestate coniuncta dici non potest quantũ omnes ætatis suæ fœminas superauerit, quæ

An. mundi 3936. *Ante Christum natum* 28.

a *Mariamme ab Herode accusata, omnium suffragiis damnata in carcerem coniicitur.*

b *Mariamme Salome instinctu ad supplicium ducitur.*

c *Alexandra indecorè se filiæ criminis non conscium vult ostendere.*

An. mundi 3936. Ante Christum nat. 28.

potissima causa fuit quo minus iucundè cum Rege vitam degeret. Obsequiis enim ob amorē ab eo culta, & nihil molestum expectans, licentiosius quo se gerebat, molestè etiā ferebat suorum casus, idque apud ipsum quoq; fatebatur. Tandē effecit, vt exosa essent Regis & matri & sorori, atq; etiā illi ipsi, à quo solo nihil timebat. Ea[a] perempta impotētius etiā flagrare cœpit, iam antè miserè affectus, sicut diximus. neque enim vulgari coniugum more amabat, sed cùm penè ad insaniam vsq. indulgeret huic cupidini, ne licentioribus quidem vxoris moribus effici potuit, ne in dies magis ac magis eā diligeret. Tum verò maximè sibi visus est irato Deo necasse Mariammen. sæpè inuocabat eius nomen, sæpè etiam indecorè lamentabatur. excogitabat autem oblectamenta quæcunque poterat, apparandis cōuiuiis ac compotationibus. nihil tamen proficiebat: quare & regni curam reliquit. adeóque dolori succubuit, vt sæpè ministros iuberet vocare Mariammen, quasi illa adhuc viueret. Sic[b] affecto superuenit pestilētia, quæ & plebis & purpuratorum maiorem partem abstulit, omnibus irato Deo hanc immissam interpretantibus propter iniustum Reginæ supplicium. ita aucta Regis ægritudine postremo in solitudines se abdidit prætextu venationis, vbi afflictans se intra paucos dies grauem morbum[c] contraxit. Is erat inflammatio & dolor ceruicis, mente etiam mota nonnihil nec remedia quicquam proderant, sed cum exacerbare potius malum viderentur res, minimum à desperatione abfuit. itaque medici partim propter morbi contumaciam, partim quia in tanta difficultate non erat libera diætæ electio. permittebant ei quicquid appeteret, in incertum euentum salutē fortunæ committētes. Quo

a Herodes propter vxoris necem miserè affectus.

b Pestilentia Hierosolymis grassatur.

c Herodes grauem morbum contrahit.

tes. Quæ sic apud Samariam, nunc Sebasten, decumbente, Alexãdra [a] habitans tum Hierosolymis re cognita conata est vrbis arces in suam potestatem redigere, alterã templo contiguam, alteram in ipsa vrbe sitam. nam qui has obtinent, totam gentem habẽt obnoxiam: quia nec sine his sacrificia quotidiana possunt peragi, neque Iudæi sine sacrificiis degere, quibus vita citius contemnatur quàm religio. præfectos igitur tentat, vt sibi & genitis ex Herode ac filia pueris eas traderent, ne fortè illo defuncto occuparentur ab aliis. quod si contingat eum sanitatem recipere, interim à nemine tutius eas seruari quàm à domesticis. Hæc solicitatio non est æquis auribus accepta, sed cùm essent alioquin etiam fidi, tum eo magis manebant in officio, quod & Alexandram oderant, nec fas putabant desperare de salute principis, amici enim erant veteres, vnus etiam nepos Regis, Achiabus nomine. quare [b] continuo per nuncios de Alexandra significauerunt. ille [c] sine mora eam iussit interfici: superatóque tandem morbo affectis & corporis viribus & animi sic efferatus est, vt quauis ex causa ad sæuiendum esset propensissimus. quamobrem nè ab intimis quidem amicis sanguinarias manus abstinuit, Costobaro videlicet, Lysimacho, Antipatro cognomine Gadia, & Dositheo, occasione arrepta huiusmodi. Erat [d] Costobarus vnus inter primates Idumæorum, penes cuius maiores olim erat sacerdotium Coze numinis, quod tum religiosè ab ea gente colebatur, priusquã sub Hyrcani principatu Iudaicos ritus acciperet. hunc Herodes quamprimum regnum adeptus est, Idumææ ac Gazæ præposuit, data in matrimonium Salome sua sorore, cuius maritum Iosephum ipse interfecerat, vt iam dictum est. ea felicitate præter

An. mundi 3936. Ante Christum nat. 28.

a *Alexãdra Herode absente, vrbis arces in suã potestatem redigere conatur.*

b *Heredis consiliarij Alexandræ institutũ et per nuncios significans.*

c *Alexãdra interfecta.*

d *Costobarum, cui Herodes in matrimonium Salomen sororem dederat, Idumææ principatum inuadit.*

An. mundi 3996, Ante Christum nat. 28.

spem oblata inflatus ille paulatim ad tantam insolentiam progressus est, vt Regis imperata detrectaret, indignũ ratus Idumæos seruire hominibus quorum sacra & religionem acceperant: misitque legationem ad Cleopatrã docens Idumæam semper maiotibus eius Reginæ paruisse, proinde nunc quoque impetrandam esse regionem ab Antonio. Se enim paratum illi potius obsequi. Hæc autem moliebatur, non quòd Cleopatrã mallet habere dominam, sed vt acciſis Herodis opibus, eo facilius ipse Idumæorũ dominationem inuaderet, nam spem ei faciebat tam genetis claritas, quàm pecuniarum copia, quibus paratis ille nunquã non intentus ne è turpibus quidem lucris abstinebat, nimirũ nihil mediocre volutans in animo. Sed Cleopatra frustra tentato precibus Antonio, nihil impetrare potuit: & [a] Herodes re cognita interfecturus erat hominem, nisi intercessissent pro eo tam mater quàm soror: ita tamen eum donauit illarum precibus, vt nunquam post hac illi fideret. orto deinde inter coniuges dissidio. Salome libellum repudij marito mittit, præter legitimum morem patriæ. Lex enim nostra solis maritis hoc ius permittit, mulieribus autem ne dimissis quidem fas est nubere, nisi prioris viri permissu. Verùm illa magis ex propria licentia quàm communi iure fecit diuortium, & ad fratrem se conferens, ait [b] se prætulisse fraternam beneuolentiam coniugali fœderi. conspirasse enim eũ ad res nouas moliendas cũ Lysimacho, Antipatro, & Dositheo: suisque rebus fidem astruebat per Babæ liberos, quos ille iã per XII. annos seruasset incolumes. erat autẽ hoc verũ, & tum præter omnem opinionẽ à Rege auditum vehementer eius animum perculit. Quod enim ad Babæ liberos attinet decreuerat eos

a *Costobarus intercessione seruatus.*

b *Costobarus, Lysimachus, Antipater & Dositheus apud Herodem accusati.*

alia

aliquando tollere, aduersatos semper suis conatibus, sed procedente tempore per obliuionem hoc omiserat. causa verò odiorum hæc fuit. Regnante Antigono dū Herodes obsideret Hierosolyma, in tantis rerum difficultatibus maior populi pars fessa propensa erat ad accipiendū Herodem intra mœnia, sed [a] obsistebant Babæ liberi polleates autoritate ac opibus & fidi Antigono, quòd putarent eum Regem magis esse è republica. Tandem capta vrbe per Herodem Costobarus destinatus ad obseruādos vrbis exitus, ne quis aduersæ factionis elaberetur, sciens magnam esse Babæ filiorum apud vulgus autoritatem, & cogitans illos mutato rerum statu magnum momentum afferre posse suis conatibus, subtractos clam in suis agris habuit. Ac tūc quidem licet suspectus Herodem periurio fefellit, negans se quicquam scire quò illi deuenerint. Rege deinde per edicta præmium promittente indici, & modis omnibus eos perquirente, ne tū quidem fateri voluit. Veritus enim non impunè sibi hoc fore post primam negationem, pergebat eos occultare, iam necessitate etiam non modo benenolentia. Hoc postquam sororis indicio Rex comperit, missis [b] quibusdā ad loca latebrarum, & illos interfecit, & quotquot in eodem hærebant crimine: vt nihil iam reliquum esset ex Hyrcani cognatione, sed sublatis omnibus. quorum excellebat dignitas, arbitratu suo posset quicquid vellet agere, nemine amplius resistente. Quo factum est, vt magis ac magis discederet à patriis ritibus, & [c] peregrinis studiis veterum institutа corrumpere inuiolabilia: quorum tempore permagna facta est bonorum morum in deterius inclinatio, labante disciplina, qua ante hac populus solebat cōtineri in officio. Ac [d] primū athletica certamina

An. mundi 3936. Ante Christum nat. 28.

a Baba liberi & Costobaro seruatis.

b Baba liberi aliique accusati ab Herode interfecti.

c Herodes plurima peregrina instituta introducit. Hedio & Ruffinus cap. 10.

d Theatrum & Athletica certamina, aliáque spectacula ab Herode instituta.

Ann. mundi 3939. Ante Christum nat. 25.

quinto quoq; anno in honorem Cæsaris instituit, theatro Hierosolymis exstructo: deinde in campo amphitheatrum, vtrumque sumptuoso opere conspicuum, sed alienum à Iudaicis moribus, apud quos nullus est horum vsus, nulla spectaculorum ostentatio. Ille [a] tamen celebritatem hanc nobilissimam esse voluit. denunciatam circumuicinis atque etiam longinquis gentibus: propositisque præmiis magnis vndique athletarum cæterorúmque certatorum concursus factus est, confluxerúntque exercitatissimi quíque in hoc genere, euocabãtur enim magnis præmiis non hi tantum qui gymnicis certaminibus dant operam, sed musici etiam præstantes, & qui vocantur thymelici: nec non quadrigarij ac trigarij: & qui singulis equis celetizontes cursum peragunt: magna cõtentione Regis, ne quid desideraretur, quod vsquam in hoc genere sit spectabile. Theatrum ipsum per circuitum titulis erat ornatum Cæsaris, & trophæis deuictarum ab illo gentium, auro atque argento collucentibus. quòd verò ad instrumentum & apparatum attinet, non vestes preciosissimę, non gemmæ raritate insignes deerãt in his spectaculis: conquisitis etiam feris plurimis, leonibus cæterisque vel robore spectandis, vel aliquo naturæ miraculo. hæ modò inter se, modò cum damnatis hominibus committebãtur: quæ peregrinis quidem spectatoribus plurimum admirationis simul atque delectationis afferebãt, indigenis verò prorsus ad dissolutionem patriæ disciplinæ tendere videbantur. nihil enim magis impium existimabant, quàm ex spectandis hominibus cum bestiis comparatis voluptatem crudelem captare homines: absurdum æquè peregrinis artibus mutare instituta domestica. Sed [b] nihil tam molestum fuit quàm tropæa:

[a] *Herodes ex spectaculis non magnã gratiã reportat.*

[b] *Tropea ob mũ cõtectam imaginem Iudæi pungut.*

quæ

quæ cùm putarent armis contectas imagines, quarum vsus interdictus est nostris legibus, indignissimè eas ferebant. à quibus cùm eos sic abhorrere Herodes animaduerteret, per vim nihil agere voluit, sed blandis alloquiis conabatur hanc superstitionem eximere. nihil tamen mouebantur, sed credentes eum grauiter peccare vno ore exclamabant: etiamsi reliqua omnia ferre oporteat, nō laturos se intra vrbem hominum imagines: sic tropæa vocabant: hoc enim nefas esse. Herodes verò videns eos turbatos, & sine satisfactione non facilè cessuros, accitis ad se præcipuis ex illo numero, & in theatrum adductis, rogabat eos, ostensis tropæis, quidnam hoc esse putarent: cúmque reclamassent, hominum esse imagines, iubet detrahi ornatum appositicium, & ostendit nudos stipites. quo facto in risum vertit indignatio concepta ex suspicione imaginum. atque ita sedato multitudinis tumultu, plerique iam mutati æquo animo ferebant omnia. quidam tamen ne sic quidē destiterūt externos mores abominari, veriti ne ex hac mutatione sequeretur magnum aliquod reipub. incommodum: putauerúntque sui officij labanti disciplinæ publicæ vel capitis periculo succurrere, nec pati Herodem quicquam contra receptos mores inducere, & pro Rege hostem agere. ex [a] his decem ciues coniurauerunt contempto periculo, sicásque vestibus texerunt: & in his vnus cæcus, ob indignitatem eorum quæ audierat non tam paratus ad agendum aliquid, quàm ad patiendum si quid assertoribus patrij moris accideret, cuius exemplo non mediocriter confirmati sunt cæteri. Hi communicatis consiliis in theatrum vadunt, sperantes nec ipsum Regem improuisum impetum suum euasurum, aut certè multos

Anno mundi 3939. Ante Christum nat. 25.

a *Decem viri contra Herodem coniurant.*

An. mundi 3939. *Ante Christum nat.* 25.

ex aulicis eius stipatoribus opprimendos: & vel hoc sibi fore mortis solatium, si illum violatæ religionis ergo in populi inuidiam adducerent. Et illi quidem quasi duces se cæteris præbentes hæc facere statuerant. quidam verò ex his quos Herodes ad perscrutanda & indicanda talia disposuerat, rem totam [a] expiscatus, Regi theatrum ingressuro aperit. is non ignarus quantum odiorum sibi quotidie concitaret, recipit se in Regiam, & nominatim coniuratos accersit: qui comprehensi in ipso facinore, & scientes nullum esse effugium, decreuerunt præsentem necessitatem ferre fortianimo. nihil enim inficiati interrito vultu sicas protulerunt, profitentes se rectè ac piè coniurasse, non propter priuatos affectus, aut sui commodi gratia, sed pro disciplina publica, quam nemo bonus violare ne morte quidem sibi intentata sustineat. hæc [b] illi cùm magna cõfidẽtia pro se attulissẽt, à Regiis abducti per omnes cruciatus necati sunt. nec multo post delator eorum inuisus omnibus à quibusdam interfectus frustatim consciscus est, & obiectus canibus, idq; multis inspectantibus: nemo tamen hoc factum prodidit, donec post longas ac molestas Herodis inquisitiones à conscijs quibusdam mulierculis per tormenta expressa est cõfessio. tum verò autores eius facinoris cum totis familijs plectebantur, plebe nihilominus interrita, & parata leges defendere, ni maiore cohiberetur potentia. quod animaduertens Rex omni ope obuiam iuit eorum conatibus, ne fortè hac rerum nouitate ad apertam defectionem adducerentur. cùm [c] igitur duas arces munitas in vrbe haberet, vnam in qua ipsius erat Regia, alteram verò iuxta templum [d] Antoniam à se communitam, visum est tertiam quoque munire

a *Herodes coniurationem explscatur.*

b *Decem coniurati necati, delator eorũ interfectus frustatim cõsciscus est.*

c *Herodes Hierosolymam duas arces munit.*

d *Antonia.*

nire [a] Samariam, mutato nomine Sebasten, quę foris totam gentem contineret in officio. abest à Hierosolymis itinere vnius diei, ad vrbanos etiam tumultus compescendos opportuna. Aliam etiam toti genti cęu arcē impositit, olim [b] Stratonis turrim dictam: ipse Cæsaream appellari maluit. In magno etiam quem vocant campo sorte lectis equitibus castellum cōdidit, & in Galilæa [c] Gabalam, [d] Esthmonitim in Peræa. His arcibus ad tutelam regni per totam regionem opportunè dispositis, adempta est vulgò leuissimis quibusq; causis mobili tumultuandi materia, parato ad quoscunq; clanculatios conatus remedio, dum in propinquo semper sunt qui vel præcaueant, recens ortos compescant. In [e] primis autem Samariam cincturus mœnibus dedit operam, vt tam è milite auxiliari, quam è finitimis gentibus plurimos in eius ciuitatis corpus congregaret, partim propter templum quod ibi dedicare statuerat, partim quo illustriorem eam faceret, sed maximè quia prætextu magnificentiæ securitatem rebus suis hoc pacto procurabat. Vrbi, abrogato vetere, nouum nomen Sebastes imposuit, agrósq; eius natura feraces habitatoribus diuisit, vt mox ab initiis essent locupletes: firmissimum deinde murum circumdedit, natura etiam accliuioris adiutus, & præter veterem ambitum tantum spacij complexus, vt nulli celebrium vrbium cederet. erat enim viginti stationum circuitus. in eius meditullio fanum sesquistadij amplitudine esse voluit, modis omnibus ornatissimum, in quo templum exstruxit cum quouis alio pulchritudine & magnitudine conferendum, reliquas etiam vrbis partes procedente tempore magis ac magis excolere studuit, securitatem captās ex firmitate loci quo pro arce vti voluit.

An. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

a *Samaria vel Sebaste.*
b *Stratonis turris siue Cæsarea.*
c *Gabala.*
d *Esthmonitis.*
e *Herodes ad seditiosos compescēdos in arces præsidia collocat.*

An. mundi 3941. *Ante Christum nat.* 22.

pulchritudine verò loci ſuæ liberalitatis ac magnificentiæ monumentum relicturos ad poſteros.

De fame quæ in Iudæam terram incubuit.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 10.

EOdem anno qui fuit regni Herodis decimuſtertius, maximæ calamitates in eam regionem ingruerunt, ſiue ea fuit vindicta irati numinis, ſiue ita ferebant ſtratæ temporum viciſſitudines. Primum [a] ſiccitas diuturna obtinuit, inde inſecuta eſt ſterilitas, nè illis quidem fructibus prouenientibus quos ſponte ſua terra ſolet edere. Poſtea [b] per inopiam mutata victus ratione, morbi iam inualuerunt & peſtilentia, ſuccedentibus aliis poſt alias calamitatibus. Nam hoc ipſum peſtem exacerbabat, quod ægroti in tanta penuria nec curam ſibi cõuenientem nec alimentum congruum habere poterant: & quotidiè multis morientibus, etiam ſuperſtites per deſperationem curam ſuorum relinquebant, non profuturam in tantis rerum difficultatibus. itaque abſumptis veteribus, & nullis in earũ vicem ſubnaſcentibus, nihil ſpei reliquum erat, malo præter opinionem indies creſcente, dum non vno anno etiam ſem na ipſa pereunt, terra non reddente debitum. quapropter neceſſitas multa ad præſentem vſum excogitare cogebat: ac ne Herodi quidem amplæ facultates ſuppetebant, dum fraudatur agrorum reditibus, abſumpta in ædificationem vrbium vetere pecunia: adeóque omnia variis malis vaſtabantur, vt vix eſſet cui ſuccurri poſſet. ad hæc accedebat populare in Regem odium, quòd ferè ſoleat calamitatum culpa in eos relici, penes quos eſt Regimen Reipubl. Co-

a *Siccitas diuturna & ſterilitas in Iudæa.*

b *Annona cæritas morbos quoque induxit.*

gitabat

gitabat tamen aliquam medelam afferre tam difficili tempori, sed modum vix expediebat, quòd nec finitimi res ad victū necessarias venderent, eadem pressi inopia, nec pecuniarū tantùm supereſſet, quantum posset omnibus sufficere, attamen videns opus esse vt omnes ad ferendam opem consilia conferrent, quicquid[a] erat in regia suppellectilis tam aureæ quàm argenteæ, id totum concidit. nec laudatorum artificum parcens operibus, nec vasis ad vsum necessariis. inde confectam pecuniam mittebat in Ægyptum, quam tum Petronius obtinebat pro Cæsare. Is licèt obrutus multitudine ob talem necessitatem ad se confugientiū. tamē quia priuatim amicus erat Herodi, & seruatos cupiebat eius subditos, præ aliis eis concessit frumenti exportationem, tam in emendo quàm in euehendo adiuuans, ita vt maximum momentum ad gentis salutem in eo fuerit. Porrò [b] Herodes aduecto frumento, & approbata populo sua diligentia. non solùm mutauit auersorum à se animos, verùm etiam eximiā laudem beneficentiæ & prouidentię retulit. Nam primùm his qui sibiipsis frumentum quærere non poterant, diuisit, omnibus accuratissimè dispensans. Deinde quia multi erant qui propter senium vel aliā debilitatem cibos parare nō valebant, his quoque prouidit adhibitis pistoribus, vt in promptu alimenta haberent. Quin & aduersus hyemis asperitatem prouidit, ne qui periclitarentur inopia vestiū absumptis pecoribus. & lanis aliisque tegmentis deficientibus. Vbi verò etiā huic necessitati prospectū est, propinquis quoque Syrorum vrbibus solicitudinem impendit, distributis ad sementem faciendam frugibus. quod sane & ipsi fuit cōmodum, terra mox vbegem referente gratiam, vt omnibus alimento

An. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

a *Herodes ex aurea & argētea supellectile pecuniam conficiens, frumentum pro ea cōparat.*

b *Herodes aduectū frumentum populo distribuit.*

An. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

supperterent. & quam primùm segetes messi maturæ factæ sunt ad LM. hominum quos ipse alucrat dimisit per agros: atque ita res penè perditas restituit sua diligentia non mediocriter, subleuatis etiam finitimis qui eisdem laborabãt difficultatibus. nemo enim eius opem imploratuit, quem non pro ipsius dignitate adiuuerit: sed & castella & vrbes, & ex plebe qui grauabantur numerosiore familia, ad illũ confugientes necessitati inueniebãt remedium: ita vt reuocatis ad rationem quę in exteros tantum insumpserat, reperta sint frumenti cororum decẽ millia, corus autem capit decem medimnos Aticos. intra regni verò sui pomœria LXXX. millia cororum expensa sunt, quæ quidem eius cura & tam opportunè collata gratia tantum apud Iudæos valuit omnium sermone celebrata, vt positis odiis quicquid hactenus vel administrãdo regno, vel transgrediendis patriis ritibus peccauerat libenter obliuiscerentur, benè compensatum putantes eius liberalitate, qua vsi sunt hoc difficillimo tempore. nec minor vel gratia vel gloria parta est apud exteros, vt per hæc mala non mediocriter nomen Regis illustratũ sit, & quãtum damni domi acceptum est, tantũ foris ad celebritatẽ nominis accreuerit. Cùm [a] enim in alienis necessitatibus tantã ostendisset magnanimitatem, omnes nõ qualis antè fuisset reputabant, sed qualem tum recens experti fuerint. Eodem [b] tempore & auxilia misit Cæsari, quingentos selectos è suo satellitio, quos Ælius Gallus duxit in expeditionẽ Arabicã, eorúmq; sæpè forti opera vsus est. Rebus igitur in pristinam felicitatem restitutis, regiam [c] in superiori vrbis parte ædificauit, exstructis ædibus amplissimis, exornatísque auro & marmoribus & subsellíis, vt magnum virorum numerum possent capere:

a *Iudæi Herodi propter beneficia fauent.*

b *Cæsari Herodes quingentos ex suo satellitio mittit.*

c *Regia Hierosolymis ædificata.* Hedio & Ruffinus Cap. 12.

capere: domibus etiam pro cuiusque dignitate appellatione indita, vt vna diceretur Cæsaris, Agrippæ altera. Coniugem deinde duxit amore correptus, ne distraheretur vagis voluptatibus. occasio autem nouarum nuptiarum fuit hæc. Erat inter Hierosolymitanos ciues Simon Boethi Alexandrini filius, sacerdos cum primis nobilis, habebátque filiam omnium eius ætatis pulcherrimam: cuius fórma cùm vulgi sermonibus celebraretur, primùm fama illius Herodes permotus est. deinde conspectæ amore captus, noluit vti sua potentia, ne tyrannicè videretur agere, maluitque in legitimum thorum puellam introducere. Cúmque Simon nec affinitate tali, nec tamen contemptu dignus videretur, quòd cupiditati suæ satisfaceret, id quod æquius visũ est elegit, vt videlicet honoris accessione eum ornaret. mox [a] igitur Iesu Phabetis filio Pontificatum abrogat, & successorem ei dat Simonẽ, atq; ita affinitatem cum illo contrahit. Peractis deinde nuptiis nouum castellum condit, quo loco Iudæos olim profligauit, dum pelleretur armis Antigoni. distat autem à Hierosolymis circiter LX. stadiis, natúra firmum, & ad excolendum idoneum, collis enim est leniter acclíuis, attollens se in manufactam altitudinem, habens mammæ specie circumferentiam: éstq; distinctus teretibus turribus, ascensu arduo, qui per cc. gradus lapideos scanditur. intus autẽ diuersoria sunt regia, magnis impẽsis structa, tàm ad firmitatẽ, quàm ad pulchritudinem: & in pede collis habitationes spectatu dignissimæ, tũ propter alia, tum propter aquæductus egregios, magno sumptu è longinquo perductos. circumiacens planicies ędificiis referta est ad iustæ vrbis magitudinẽ, cui collis ille vice arcis imminet. Ita omnibus ordinatis ex sententia, nullos

An. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

[a] *Herodes, Iesu à Pontificatu remoto, Simonem cuius etiam filiam duxit, subrogat.*

An. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

amplius in regno ſuo motus timuit, duobus potiſſimum modis ſubditos in officio cõtinens, timore ſupplicíorum quæ nemini remittebat, & liberalitate qua prouidebat publicis neceſſitatibus: cõmunjebátq; ſe accuratiſſimè, quaſi incolumitas ſua pertinaciter etiã ad Rempublicam. Ciuitatibus ſe comem & humanum præbebat, dynaſtas per occaſionẽ colebat ad cõciliandam ſibi eorum gratiam munificentiſſimus, quod innatam haberet magnanimitatẽ regiã. Ita factũ eſt, vt cum apud omnes eſſet gratioſus, magnis rerũ ſuarũ incrementis augeretur. Hæc [a] tamẽ ambitio ſtudiúmq; demerendi Cæſarem cum Romanis potentioribus cauſa fuit vt multum à patriis inſtitutis decederet, & leges diuinas violaret, dũ in honorẽ eorum vrbes cõdit & templa exſtruit, licet non in ſolo Iudaico. hoc enim illi nequaquam latuti erant, quòd nefas ſit noſtris ſtatuas ac effigies more Græcorum colere. quapropter extra eorum regionem tales vrbes collocabat, excuſans ſe Iudæis, quòd non ſponte, ſed potentiorum iũſſu hęc faceret: & interim Cæſarem Romanũ ſq; tanto magis ſibi deuinciens, quòd in eorum honorẽ à patriis conſuetudinibus ſuſtineret diſcedere. Sed precipuus ſcopus erat vtilitas propria, & ſtudium memoriæ propagandæ ad poſteros, ita vt in condendis & exornandis vrbibus nullis ſumptibus parceret.

a *Herodes accuratam diligentiam & ſumptus non exiguos in ſtructuras confert.*

Cæſarea conditur.

CAP. XIII.

ERgo cum animaduertiſſet in maritimis locũ condendę vrbi opportuniſſimum, cui [b] pridem Stratonis turris nomen fuerat, & formam eius magnificè deſcripſit: & ædificijs marmoreis totam exornauit accuratiſſimè, tam regiis palatijs quàm priuatorum ciuium ædibus & quod

b *Stratonis turris aliàs Cæſarea dicta, ab Herode ædificata.*

quod fuit omnium operosissimum, portum à tempestatibus tutum addidit, magnitudine [a] Piræo parem, stationibus instructum & diuersoriis, admirandum structura, eò quòd propter loci naturam omnis materia tantæ fabricæ aliũde magno sumpto conuehenda fuerit. Sita est hæc vrbs in Phœnice, qua in Ægyptum præternauigatur, Dora [b] inter & Ioppen, littorales vrbeculas, nõ satis portuosas quòd Africo sint oppositæ. hic enim procellosis flatibus arenas in littus prouoluẽs, nullam stationem quietam esse patitur, ita vt plerunque naues mercibus onustę in salo ancoras iacere necesse habeant. Hanc locorum incõmoditatem correcturus circulum [c] portus circumduxit, quantum putaret magnæ classi recipiendæ sufficere, & in viginti vlnarũ profundum prægrandia saxa demisit, quorũ pleraque pedum quinquaginta longitudinis, latitudinis verò octodecim, altitudine nouempedali fuerunt, quædã etiam maiora, minora alia. Hæc moles in mare iacta brachium ducentos pedes longum efficit, cuius spatij dimidium oppositum est frãgendis fluctibus, inde procymation Græcè dictum: reliquum sustinebat murũ lapideum distinctum turribus, quarum maximę & pulcherrimæ nomen Drusus à Druso Cæsaris priuigno immaturo fato defuncto. Inèrant & crebri fornices nautarum diuersoria. Excensus deinde lato ambitu totum portum cingebat, locus ad inambulandum animi causa iucundissimus. Os autem portus patet versus septentrionem ventorum sereniſſimum, crepido verò totius ambitus, à sinistra quidem portum intrantibus turris est lato margini insistens ad firmius resistendum fluctibus, à dextra autem duæ columnæ lapideæ coniunctæ turri ex aduerso sitæ pares celsitudine. Circum portũ ædes cõtinuatæ

Ann. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

a *Pyræum Athenienſis portus.*

b *Dora & Ioppe non portuoſæ.*

c *Cæſareæ portus.*

An. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

ſerie marmore politiſſimo exſtructæ ſunt, exſtante in medio tumulo, in quo templum Cęſaris à longè conſpicuum adnauigantibus, & in eo ſtatuæ, Romæ altera, altera Cæſaris, vnde nomen Cęſareæ, vbi tã materia quàm artificio ſtructuræ conſpicuæ, cloacis etiam ſubterraneis non minus mirandæ: quæ paribus diſtantes interſtitiis in mare exeunt, vna trãſuerſa dirimẽte, vt imbrium & purgamentorũ proluuies facilius in mare deferantur, & marini ęſtus, quoties accedunt ſubintrare poſſint, & totam vrbem ſubluere. Exſtruxit[a] etiam theatrum è ſaxo, & à meridionali portus latere amphitheatrum capaciſſimum, vnde latè proſpectus patet in maria. Atq; hæc omnia duodecim annorum ſpacio ſunt abſoluta, Rege nec labori parcente nec ſumptibus. Hac iam altera vrbe poſt Sebaſten condita, decreuit[b] Romam mittere filios Alexandrũ & Ariſtobulum, vt ſalutarent Cęſarem, erátq; eis paratum hoſpitium apud Pollionem Herodis ſtudioſiſſimum, licebat tamen etiam Cæſaris vti hoſpitio. Excepit enim adoleſcẽtes ſumma humanitate, fecítq; Herodi poteſtatem, vt arbitratu ſuo è filiis quemcunq; vellet hæredem regni deſignaret, aucta[c] prius noua acceſſione Trachonitidis, Batanææ, & Auranitidis, tali de cauſa. Zenodorus[d] quidam conduxerat ditionem Lyſanię, nec cõtentus his prouentibus in Trachone fouebat latrocinia, inde quoque captans compendium. incolę enim locorũ eorum libenter rapto viuũt, aſſueti prædas ex Damaſcenis agere. eos Zenodorus adeò non vetabat, vt lucrorũ etiam eſſet particeps ab his malè vexati propinquorũ agrorũ coloni. Varum prouinciæ præſidem querelis obtundebãt, poſtulãtes vt Zenodori iniurias per literas ſignificaret Cæſari. Ille reſcripſit expugnanda eſſe latronũ

a *Theatrum & amphitheatrum.*

b *Herodes Alexandrũ & Ariſtobulum Romam ad Cæſarem mittit.*

c *Cæſar Trachonitidis, Batanæa & Auranitidis ditionẽ Herodi donat.*

d *Zenodorus ex rapto viuit.*

recepta:

ceptacula, & regionem eam ditioni Herodis contribuendam: sic enim fore vt eius prouidentia caueretur in posterum, ne Trachonitæ vicinis vllas exhiberẽt molestias. alioquin difficile erat eos compescere iam assuetos his artibus victum quærere: vt qui nec oppida haberent nec agros, sed in speluncas ac cuniculos more ferarum refugia. habebant autem paratã aquæ & cibariorũ copiam, vt externa vi petiti possent satis diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent angustos, nec nisi vnum post alium hominẽ admittentes, sed intus sunt amplissimi & supra quam credas capaces, plano solo desuper tecti. nã totus is locus constat petra aspera & non facilè meabili: nisi aliquo ducente per semitas: quæ non per directum feruntur, sed multis mæandris flexuosæ sunt. incolæ quoties propinquos populari nõ datur, ipsi inter se exercent latrocinia, nihil sibi nõ permittentes. Eam regionẽ postquam Herodes accepit à Cæsare, adhibitis [a] ducibus ad eos penetrans maleficia coercuit, & circumuicinis securitatẽ peperit, Zenodorus autem partim inuidia, partim dolore ademptæ possessionis permotus, Romam ad accusandum Herodem profectus est: nihil tamen efficere potuit.

Interea [b] in Asiam Agrippa mittitur, administraturus transmarinas prouincias pro Cæsare. eum, quòd esset amicissimus. Herodes apud Mytilenem cum salutasset, in Iudæam reuersus est. Cæterùm [c] Gadarenses quidam Agrippam adeunt, Herodem accusaturi, quos ille ne auditos quidem ad Regem vinctos remisit. Arabes etiã iamdudum infensi Herodi, tum aperire cœperunt inimicitias, idque de causa, vt tum videbatur satis probabili. Zenodorus [d] enim desperatis rebus suis, Auranitidem ditionis suæ partem

Ann. mundi 3942. *Ante Christum nat.* 22.

a *Herodes latrones coercet.* Hedio & Ruffinus cap. 13.

b *Agrippa in Asiam missus.*

c *Gadarenses Herodẽ accusaturos, Agrippa vinctos ad Regem misit.*

d *Auranitis ditio à Zenodoro Arabibus elocata & à Cæsare Herodi donata est causa belli.*

An. mundi 3942. Ante Christum nat. 22.

illis elocauerat L. talentis annuis: quam quidem donatio Cæsaris complectebatur, non patiebantur auferri, modò excursionibus ac vi eam sibi vindicantes, modò contendentes de iure possessionis apud iudices. pelliciebant etiam ad se egenos milites, qui miserorum more meliora sperant ex rerum nouitatibus. Hæc cùm maturè Herodes cognouisset, maluit tamen bonis rationibus occurrere quàm hostiliter, ne daret occasionem nouis moribus. Decimoseptimo demum eius regni anno [a] Cæsar venit in Syriam: mòxque Gadarensium plurimi cœperunt clamare in Herodem, grauem eum dicitantes ac tyrannicum, instigati huc potissimum Zenodori criminationibus: qui interposito iureiurando pollicitus erat non prius se desiturum quàm quouis modo efficeret, vt illi à dominatione regia liberati attribuerentur ad prouinciam Cæsaris. ab hoc persuasi clamitabãt, idque aliquanto audacius, quia ne illos quidem pœnas dedisse videbant, quos Rex deditos ab Agrippa acceperat, erat enim si quis alius, erga suos inexorabilis, ab alienis verò acceptas iniurias libenter contemnebat ac remittebat. Cùm igitur de vi & rapinis eius, violatisque ac dirutis templis quererentur, Herodes quidem nihil territus paratus erat causam suam dicere: Cæsar verò comiter illũ tractabat, nihilo. alienatior propter tumultuantem multitudinem. & prima quidem die qua congressi sunt, facta est horum mentio, deinde verò interruptum est hoc negotiũ. Gadarenses enim videntes quorsum Cæsar & amici eius tenderent, & certis coniecturis timentes ne dederentur Herodi, sequenti nocte alij se iugulauerunt, alij præcipitauerũt tormentorum metu: quidã etiam in flumen se iacientes necauerunt: atq; ita cùm seipsi prædãnare

[a] *Cæsar in Syriam venit, apud eũ Gadarenses Herodem accusant, qui seipsos iugulant.*

nare videretur, sine mora Cæsar Herodem absoluit. accessit huic & alia non mediocris felicitas. Zenodorus [a] enim præcordiis ruptis sanguine multo per secessum profluente apud Antiochiam Syriæ periit. Cæsar verò & huius portionem sanè non contemnendam, donauit Herodi: quæ sita Galilæam inter & Trachonē, cōplectitur [b] Vlatham, Paneadem, & agros finitimos, adiunxit eū deinde rectoribus Syriæ, mandauitque vt omnia ex eius sententia fierent. Denique eo tum felicitatis profectus est Herodes, vt cum in toto, quàm latè patet, Romano imperio duo essent omniū potentissimi Cæsar & Agrippa. Cæsar [c] post Agrippam nemini maiorem quàm illi honorem haberet, Agrippa [d] itē post Cæsarem nemini qua mutua beneuolentia fretus, Pheroræ suo fratri tetrarchiam impetrauit, de suo regno decisis decem talentorum reditibus, vt etiam si quid fatale sibi accideret in tuto essent res illius, neque subiiceretur Herodis filiorū imperio. Deducto inde ad mare Cæsare in regnum reuersus, in terra Zenodori elegantissimū ei [e] templum constituxit è marmore candido, prope Panium quod vocant: id spelunca est in montiū amœnissima, eiq; subiecta in immensum hians terræ deuexitas, plena aquis stagnantibus, ei mons valde magnus imminet. sub spelunca autem scatent fontes Iordanis fluminis, hunc locum alioquin etiam celebrē ornauit templo exstructo in honorem Cæsaris. Tunc [f] etiā tertiam tributorum partem remisit regni sui subditis, prætextu quidē vt post sterilitatē se reficerēt, re autē vera vt placaret eorū animos, offensos talibus Regis operibus, quæ videbantur planè ad religionis & bonorū morum perniciem tendere, vt omnium iactabatur sermonibus. cui rei & aliud ille remedium

Ann. mundi 3946. *Ante Christum nat.* 22.

a *Zenodorus miserè perijt.*

a *Vlatha, Panea aliaque regiones Herodi donatæ.*

c *Herodes à Cæsare & Agrippa, in magno honore habitus.*

d *Pherorā Herodis fratri Cæsar tetrarchiam concedit.*

e *Herodes propè Panij templum ædificat.*

f *Herodes tertiam tributorū partē remittit.*

Ann. mundi 3946. Ante Christum nat. 18.

attulit, occasiones turbelarum auferens, & iubens sua quenque agere negotia, vetitis per vrbem conuenticulis & frequentioribus conuiuiis, appositisque etiam speculatoribus, & grauissimis pœnis qui contra facerent propositis. nã multi clam & propalam abducebãtur in castellum Hyrcaniam, ibíque dabant supplicium. & dispositi erant tam in vrbe quàm per itinera qui obseruarent conuenientes cuiuscunque rei gratia. adeò enim hanc curã non negligebat, vt sæpè ipse plebeio cultu noctu misceret se vulgo, & experiretur quid de se sentiret populus: & quotcunqs pertinaciter improbaret eius studia, in omnes inclementer animaduertebat: reliquam verò multitudinem sacramento obstringebat, iusiurandum exigens quòd non discessuri essent à fide & officio. atque ita maior pars metu cedebat & obsecundabat: qui verò liberius stomachabãtur, & cogi se indignabantur, eos quocunque pacto poterat tollebat de medio. Requisiuit etiam iusiurandum à Pollionis Pharisæi Sameæque sectatoribus plerisq. quod cum non impetrasset, non tamen in eos, vt in cæteros tales sæuiit, Pollionis reuerentia. remisit etiam hanc necessitatem his qui Essæi apud nos vocantur, genus hominum Pythagoreis Græcorũ nõ absimile de quibus alibi narraui prolixius, non prætereundum nunc videtur, nec alienum à proposita historia, cur religiosam de his opinionem Rex habuerit. Erat quidam Essenus Manahemus nomine, cum alias vitæ honestæ & probatæ hominũ testimonio, tum verò diuinitus etiam concessum habẽs donum fatidici spiritus, hic conspicatus Herodẽ etiam tum cũ cæteris pueris ludũ literariũ frequentantem, Regẽ Iudæorum salutauit, ille putans se aut rideri, aut non satis notum esse homini,

a *Herodes populum Sacramento obstringit.*

b *Pharisæi propter Pollionẽ & Sameam Herodes Sacramentum remittit.*

c *Essæi Pythagoreis nõ absimiles.*

mini, correxit eius verba, vnum de plebe se profitens. Tum [a] Manahemus subridens, & blando plausu posteriora eius permulcens verius quàm feriens, imò regnabis, inquit, & feliciter dominaberis: sic enim Deus vult: & memor esto Manahemi verborũ, quæ te fortunæ mutabilis admoneant. Nihil enim te magis cogitare decet, quàm de iustitia & pietate, & æquitate erga ciues subditos. sed scio te hoc non facturum, futuri præscius, eris enim tam diuini quàm humani iuris immemor, licet alioqui fortunatissimus, & sempiterna dignus gloria. Nec tamen Deum latebis, qui te extremo vitæ tempore graui castigatione reprehensurus est. Hæc verba non magni fecit Herodes qui tum nihil tale spetabat, prosperis deinde successibus ad regnum & tantam felicitatẽ elatus, cum maximè vigeret, Manahemum accersitum rogat de diuturnitate imperij. Ille nihil certi respondit, sed scitante Rege num decem annos duraturum sit, & viginti inquit, & triginta: atque ita indeterminatũ fatalem finẽ reliquit. Herodes [b] verò vel hoc cõtentus Manahemum data dextera dimisit, & ex eo semper Essenos in precio habuit. Hæc tametsi fidem excedere videntur, visum est tamen lectori indicare, quod multi sint in eo genere quibus ob morum probitatem diuinitus aperire dignatur sua decreta & consilia.

An. mundi 3946. Ante Christum nat. 18.

a *Manahemus regnũ futurum præsiuit.*

b *Herodes Manahemũ de imperij diuturnitate rogat, & Essenos propter eum in precio habet.*

Herodes nouum templum Hierosolymis ædificat. CAP. XII.

DEcimo octauo autem regni sui anno Herodes post tot præclara facinora, post absoluta tot admiranda opera, eximium [b] aliud concepit animo, Dei templũ denuò cõstruere, ampliore ambitu & huic cõueniente celsitudine, ratus id quod res erat, id fore omniũ celeberri-

Hegesippus & Ruffinus ca. 14. al. 11.

c *Herodes Dei templũ denuo construere animo concipit.*

An. mundi 3946. Ante Chri. nat. 18.

mum etiam ad posteritatis sempiternã memoriam. Cæterùm veritus ne populum difficultate deterritũ minus ad hoc obsequentem haberet aduocata concione, sic eum allocutus est: Non [a] habeo necesse, viri tribules, vt vel gesta opera mea cõmemorẽ. quæ ex quo regnare cœpi, plus vobis vtilitatis & securitatis, quàm mihi ornamenti & laudis attulerunt. scitis enim ipsi quòd in maximis vestris difficultatibus nulla priuati commodi ratione vobis prospexi: & quæ opera hactenus Deo iuuante absolui, vobis potissimũ seruiunt, per quæ factum est, vt res Iudaicæ nũc magis quàm antea floreãt, quare, vt dicere cœpi, non opus est singulatim percensere, vel vrbes vel alia ædificia quibus tum Iudæam ipsam, tam alias huic contribuas regiones excoluimus: sed illud potius vobis nunc proponam, quòd maximè vel ad regionis cultum vel ad Regionis ornatum attinet. Templo huic, quod post liminio reuersi à captiuitate Babylonica patres nostri instaurauerunt, desunt ad priscam altitudinem 60. cubita, tanto enim celsius erat vetus illud Solomonis ædificium. nec hoc culpa maiorum nostrorum accidit, per quos non stetit quin par illi pristinæ structura surgeret; sed hanc mensuram præscripserũt Cyrus & Darius Hystaspis filius, sub quorum imperio quia illi tum vixerunt, sicut postea Macedonum, non potuerunt assequi primum illud pietatis archetypum. Nunc quoniam Deo volente, ego rerum potior, cui otium, pecunia prompta, magni reditus suppetunt, & quod maximum est, Romanorum orbis dominorum amicitia, dabo operam vt quod maiores sub alieno nutu viuentes non satis accurauerunt suppleam, & quicquid deest ad honorem Dei, memor acceptorum beneficiorum, gratè ac piè persoluam.

[a] *Herodes populo se templum eu structurum, exponit.*

Hac

Hac tam inopinata oratione omnium animi sunt attoniti, quod supra spem polliceri videretur, & angebantur [a] magni tollendo [illegible] tè demolitus vetus [illegible] set absoluere, quare [illegible] consilium, & conatus pe[illegible]. Quo ubi animaduertit Rex, iussit eos bono animo esse, manſurum enim vetus templum integrum, nec demoliendum tantisper dum omnis materia comparetur, quæ sit ad futurã fabricam necessaria. neque eos fefellit. Mille [b] enim plaustra parauit quæ lapides conueherent: & ex omni artificum copia peritissimos selegit ad decem millia, & insuper mille sacerdotes stolis sacerdotalibus suo sumptu vestitos, partim cæmentariæ, partim lignariæ fabricæ non imperitos: hósq. omnes adhibuit ŏperi, materia iam ante conuecta. Sublatis deinde veteribus fundamentis, & nouis repositis, desuper [c] templum exstruebant, longitudine centum cubitorum, altitudine totidem & viginti amplius. qui viginti cubiti aliquanto post sidentibus fundamentis decesserunt, eŏsque denuò addere decreuerunt nostri Neronis temporibus. Constabat autem structura è lapidibus candidis firmissimis, magnitudine viginti quinque cubitorũ in longũ, octo in altum, latitudine verò cubitorum duodecim, habebátque Basilicæ similitudinẽ, hinc & inde humilius, media sui parte excelsum, à multis stadiis conspicuum, maximè ex aduerso habitantibus aut aduentantibus. Ianua verò penè ipsi templo par, & superliminare aulæis variegatis ornabatur, floribus purpureis distinctis, & habentibus columnas intextas, sub quarum capitibus vitis expandebatur aurea dependentibus botryonibus, mirandum sanè opus tam manus quàm materiæ precio. Cin-

An. mundi 3947. [illegible] 17.

a *Iudæi veriti ne Herodes demolitus vetũ tm ædificiũ nouum absoluere non posset Herodes vetus illæsum manſurum, donec ad nouũ materia cõparetur, præmitteret.*

b *Materia ad fabricã templi necessaria.*

c *Templum ab Herode quomodo ex structum.*

An. mundi 3947. *Ante Christum nat.* 17.

xit etiam totum templum ampliſſimis porticibus, quæ reſponderent reliquæ magnificentiæ, & priores illas pulchritudine vincerent. harum duæ validis muris fulciebãtur, opere vel in primis memorabili. Tumulus erat petricoſus, arduus à vertice ſenſim verſus orientale vrbis latus reſupinus. huius verticem primus Solomon Rex noſter inſtinctu Dei muro circumdedit. Radices quoque eius alio muro cinxit, cui verſus auſtrum ſubiecta eſt vallis profunda. Hic murus conſtat ſaxis grandibus plumbo inter ſe vinctis complectens interius ſpatium & in profundum deſcendens, vt miranda ſit magnitudo & altitudo ſtructuræ forma quadrangulari. Saxorum enim magnitudo à fronte eſt conſpicua, interiora ferro vincta iuncturas continent contra omnium temporum iniurias firmiſſimas. Hoc opus poſtquam æquatum eſt vertici, cauitas quæ intererat murum inter & tumulum expleta eſt, vt complanatis omnibus fieret area, & circùm quadriporticus quatuor ſtadiorum circuitu, ſingulis lateribus inter duos angulos per ſtadia ſingula patentibus, interius deinde ipſum verticem ambit alius murus lapideus: cuius orientale latus quam longum eſt duplicem habet porticum, ſpectantem ianuam templi ſiti in meditullio. Eam porticum priores Reges adornauerant. Circa templum affixa erant ſpolia barbarica, quæ omnia Herodes denuo dedicauit, additis etiam recentibus Arabicis. In ſeptentrionali lateris angulo arx erat firma & benè munita, opus Aſamonæorum qui gentis ſacerdotium ſimul & principatum tenuerunt, & turrim id vocauerũt, repoſitorium [a] ſtolæ Pontificiæ, quæ non promebatur, niſi Pontifice ſacris operaturo. hanc Herodes in eo loco aſſeruauit, poſt cuius obi-

[a] *Stola Pontificia repoſitorium.*

cum

tum [a] in Romanorum potestate fuit, vsque Tiberij Cæsaris tempora. Eius principatu Vitellius Syrię præses à Hierosolymitis honorificentissimo hospitio receptus, quo gratiam eis referret, à Cæsare impetrauit: vt iuxta sua postulata ipsi haberent sacræ stolæ custodiam: fuerúntq; Iudæi eius custodes vsq; Agrippæ Regis obitũ, post quem Cassius Longinus præses Syriæ, & Cuspius Fadus Iudææ procurator, iusserunt eos denuò stolã in [b] Antoniã deponere, dictitantes debere eam in Romanorum potestate esse, quẽ admodũ & antea. Missi sunt hac de causa legati ad Claudium Cæsarem, deprecaturi talem necessitatem, vbi inuenerunt iuniorem Agrippam, cui petenti concessa est stolæ custodia, scriptis de hac re ad Vitellium literis. Olim autem fuerat sub sigillo Põtificis & præfectorũ gazophylacio, qui pridie solennis festiuitatis adibãt arcis & presidij Romani præfectum, & recognito prius sigillo stolã accipiebant: ac mox peracto festo, reportatã in eundẽ locum, & in cõspectu arcis præfecti obsignatam deponebant: quod quidem hoc loco propter toties variatum morem admonere visum est. Sed tum Herodes hanc quoque turrim munitiorem reddidit ad tutelam templi, & in memoriam amici sui Romanorum imperatoris Antonij vocauit Antoniam. Occidentalis autem porticus quatuor portas habebat. harum ab vna transitus erat in regiã per vallẽ in medio interiectam, duo ferebãt in suburbia, postrema in vrbem, gradibus multis vsq; imam vallẽ dispositis, & inde aliis sursum per accliue tendẽtibus. Vrbs enim sita erat è regione templi, theatrali specie, toto australi tractu in profundam vallem desinens. Quartum autem latus meridianum etiam ipsum habebat portam ab vtroq; angulo æquè distantẽ, & tri-

An. mundi 3947. Ante Christum natum 17.

a *Stola Pontificia in cuius potestate fuerit.*

b *Antonia turris.*

c *Porticus peralta sua per vallem extructa.*

An. mundi 3947. *Ante Chri. natū* 17.

plicem porticum basilicā longitudine ab orientali valle ad occidentalem pertinentem. Nec enim vlterius poterat. Ibi spectaculū erat si vllum aliud sub sole, memorabile. Nam quū vallis in immensum dehiscceret, ita vt caligarent despicientium oculi, desuper exstructa erat præalta porticus: cuius tecto conscenso siquis vtramque altitudinem coniunctam contemplaretur, absq; vertigine id non poterat, visu deficiente ob nimiam profunditatem, priusquam ad imum pertingeret. In eis porticibus stabāt paribus interuallis quatuor columnarum ordines, quorum quartus intertextum habebat lapideum parietem. Crassitudo autem cuiusq; columnæ, quantam possent tres homines consertis inter se cōplecti brachiis. longitudo viginti septem pedū, subiecta spira duplici. Numerus vniuersarū fuit centum sexaginta duo capitellis sculptis opere Corinthio pulchris vsque ad miraculum. His quaternis ordinibus fiunt per interualla ternæ porticus, ita, vt in vno quoq; latere duæ pariles triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis stadij longitudine, claudant inter se mediam. cuius latitudo sesquialtera, altitudo verò duplicata, tanto superabat vtranq;. Earum lucanaria lignea, sculpturata figuris variis. Mediæ verò connexitas altius surgebat, excitato super epistilia pariete lapideo politissimo, columnis insertis distincto, mirabili artificio cōmissuris oculos fallentibus. Atq; hoc modo se habebat primus ambitus. Interius [a] verò non longo interstitio secundus paucis gradibus scāsilis, septum habebat lapideum, cum inscriptione quæ vetaret transgredi alienigenam, sub interminatione pœnæ capitis. hoc interius septū tam austrino quàm septentrionali latere patebat ternis ianuis æqui distantibus, ab oriente verò

a *Interius septū quod Iudæis modò ingredi conceditur.*

verò vna magna, per quem intrarent casti vnà cum vxoribus. Interiora autem fani mulieribus nefas erat ingredi. Tertium verò spacium intimum, solis sacerdotibus accessibile in eo templũ erat & ante illud altare, in quo hostias immolare Deo soliti. Herodes autem interiora à quibus profani lege arcebantur non ausus ingredi, per Sacerdotes curabat fabricam intimarum porticuum: absolutóq; octo annis reliquo ædificio, tandem [a] etiam templum ipsum eorundem Sacerdotum opera sesquianno perfecit. Quo facto ingens gaudium exortum est in populo omnibus gratias agentibus Deo pro tã celeriter finito opere, & Regi pro accurato tã alacriter negotio fausta ominantibus, & instaurationem templi magna festiuitate concelebrantibus. Ibi Rex trecentos boues Deo mactauit, & alij pro suis quisque facultatibus tantum victimarum, quantum vix comprehendi possit numero, fallente veram æstimationem earum multitudine. Incidit enim in hanc celebritatẽ absolutæ templi fabricæ etiam natalis regni, quem Herodes anniuersaria hilaritate solitus est colere, vt hoc pacto conduplicaretur lætitia publica. Cæterùm Rex inter alia templi opera etiam [b] cryptam fecit subterraneam, ab Antonia ferentem ad orientalem portam templi, cui turrim etiam impositit, in eum vsum, vt occultè illuc posset ascendere, si quid per tumultum cõtra Regem vellet nouare populus. fertur [c] toto tempore quo templum struebatur nunquam interdiu pluisse, noctu tantum imbribus descendentibus ne interrumperetur ædificatio: eáq; fama quasi per manus tradita ad nos peruenit à maioribus. nec est veri absimile, si quis diuinã prouidentiam respiciat. Sit de templo instauratio hactenus.

Ann. mundi 3955. *Ante Christum nat.* 9.

a *Templum dedicatum.*

b *Cryptã subterraneã ab Antonia.*

c *Templi ædificatio diu durat interdiu nunquã pluit.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XVI. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pherora calumnias appetuntur.*

II. Herodes dat *Alexandro & Aristobulo coniuges.*

III. *Herodes ad Agrippam nauigat.*

IIII. *Ionici Iudaei gentiles apud Agrippam accusant, conatos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa.*

V. *Herodes in Iudaeam reuertitur.*

VI. *Domesticum dissidium inter Herodem & filios.*

VII. *Antipatro Romae degente Herodes, Alexandrum & fratrem adductos ad Caesarem accusat.*

VIII. *Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.*

IX. *Herodes quinquennale certamen ob absolutam Caesaream celebrat.*

X. *Iudaeorum Cyrenensium & Asiaticorum ad Caesarem legatio.*

XI. Herodes opus habens pecunia, *sepulchrum Dauidis fubijt.*

XII. *Archelaus Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.*

XIII. *Trachonitarum defectio.*

XIIII. *Expeditio Herodis in Arabiam.*

XV. *Syllaeus Herodem accusat apud Caesarem.*

XVI. *Euryclis calumnia contra Herodis filios.*

XVII. *Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.*

Alexan-

Alexander & Aristobulus ad patrem reuersi, Salomes ac Pherora calumniis appetuntur.

Ann. mundi 3955. Ante Christum natum 9.

CAPVT I.

INTER cæteras reipublicæ curas ad se pertinere existimans Rex etiam priuatas iniurias, tam in vrbe quã in agris compescere, nouam legem tulit prioribus dissimilem, quã ipse sanciit, vt [a] perfossores parietum liceret vendere in seruitutem extra regni terminos: quod videbatur non tam ad pœnam maleficorũ tendere, quàm ad dissolutionem patriarum consuetudinum. Seruire enim apud exteros & diuersam viuendi rationem habentes, & cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, religionem magis lædebat, quàm ipsos conuictos sceleris. Qua de re satis cautum erat in pristinis legum sanctionibus: videlicet [b] furem quadruplum reddere: quòd si non sit soluendo, vendi, non tamen exteris, nec in seruitutẽ perpetuam, sed vindicandum in libertatem anno septimo. Quamobrem sic vulgò interpretabantur, nouam illam legem iniquam pœnam statuere, & tyrannicũ quiddam magis quàm Regium sapere, non sine contemptu inueterati iam moris publici: traducebatúrque hoc nomine Rex omnium criminationibus inuidiosissimis. Per [c] idem tempus nauigauit in Italiàm: salutatum Cæsarem, & ad inuisendos Romæ suos liberos. Ibi Cæsar humanissimè tractatos filios reducẽdos domũ reddidit, satis iam instructos disciplinis liberalibus. Qui postquã reuersi sunt in patriam, statim excepti sunt magnis studiis multitudinis, quòd essent conspicui tum statura tum multis ornamentis animi, & modis omnibus Regium quid-

Hedio & Ruffinus Cap. 1.

a *Herodes nouam legẽ sanciit, vt perfossores parietum in seruitutem extra regni terminos vẽdere liceat.* *Exod. 1. 12.* *Deut. 12. 15.*

c *Herodes in Italiam nauigat, & liberos suos Roma domũ reducit.*

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

dam præ se ferrent ipsa specie. Monerunt hæc ad inuidiam Salomen sororem Regis, cæterósque quorum calumniis Mariamme oppressa fuerat, meruentes suæ potentiæ quum viderent non defore vltores materni interitus. Hinc agitur [a] occasione arrepta, illos quoque calumniis appetunt, dictitantes patrum iucundum eis esse patris consuetudinem, memoria supplicij de genitrice sumpti, quasi auersantibus pollutum materno sanguine. Videbant enim calumniatores esse causam odij, & hac vna via expugnare se posse & abolere paternam beneuolentiam. Nec hæc ad ipsum Regem perferebant, contenti in vulgum tales rumores spargere, quibus tandem ad illum perlatis facile diuinabãt exoriturum tantum odium, vt de naturalibus quidem vinceretur affectibus.

a *Salome & Asia Herodis filios calumnijs appetũt, eósque parẽti infensos reddunt.*

Herodes dat Alexandro & Aristobulo coniuges.

CAP. II.

SEd tum nondum frigescente paterna pietate Rex nihil mali suspicans in eo quo parerat honore illos habuit, & quod iam essent adulti, vxores [b] eis coniunxit, Aristobulo Salomes filiam Bernicen, Alexando Archelai Cappadocum Regis filiam Glaphyram.

Post [c] hæc audito, quòd Marcus Agrippa ex Italia rediisset in Asiam, profectus illò inuitauit eũ in regnũ suum, vt venire dignaretur ad amicũ & hospitem: quo impetrato nihil prætermisit quod illi voluptatem afferre posse crederet, excipiens eum in recens conditis vrbibus, & ostendens ædificia, ad hæc omne genus deliciarum & magnificentiæ tam ipsi quàm amicis exhibẽs, apud Sebasten & Cæsariensem portũ, & in exstructis à se arcibus, Alexandrio, Herodio, Hyrcania. In vrbem quoq. Hierosolymitanam

b *Bernicen Salomes filiam Aristobulo, Glaphyram Archelai Cappadocum Regis filiam Alexandro Herodes vxores coniungit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 2.

c *Marcus Agrippa ab Herode in regno circũuectus.*

nam eum perduxit, occurrentibus populariter omnibus amictu & cultu festiuo cum faustis ac clamationibus. Agrippa [a] autem Deo hecatombe immolata populo epulum præbuit: & quamuis libenter ibi diutius fuisset cõmoratus, appetente tamen hyeme tempestatum metu maturius abnauigauit in Ioniam, vnà cum amicis maximis honoratus muneribus. *An. mundi 3955. Ante Christum natum 8.*

a *Agrippa Hierosolymæ Hecatõbẽ immolat.*

Herodes ad Agrippam nauigat.
CAP. III.

REx autem exacta domi hyeme, instante vere rursum ad illũ properauit, audito quòd cũ exercitu Bosphorũ peteret: factáque præter Rhodum ac Coum nauigatione, Lesbum petit, ratus se ibi eum inuenturum. Sed [b] repulsus aduersis Boreæ flatibus, aliquot diebus apud Chiũ hæsit: vbi & priuatim multos salutatũ venientes, Regils honorauit muneribus: & quum animaduertisset porticum vrbis dirutam bello Mithridatico iacentem adhuc quòd propter inopiam reparari non posset ad pristinam pulchritudinem & amplitudinem, tantum pecuniarum contulit in eius fabricam, quantum abundè ad absolnendam sufficeret, hortatus vt quã primum veterem ornatum vrbi redderent. Mutato deinde vento primũ Mitylenen, deinde Byzantium allatus, vt audiuit Agrippam iam vltra Cyaneos scopulos prouectum, quanta potuit contentione secutus, apud [c] Sinopen Põticam vrbem eum offendit, ex insperato visus cum classe appellere: fuitque gratissimus eius aduentus, & singulari affectu se inuicem complexi sunt: quod euidens esset argumentum fidei & amicitiæ, Regẽ intermissis propriis negociis præstò factum Agrippæ opportunissimo tempore. Quamobrem indiuisus ei hærebat [d]

b *Herodes in itinere ad Agrippam Chiũ peruenit, eíq; ingentem pecuniæ vim ad porticum vrbis reparandam confert.*

c *Agrippam Herodes apud Synopẽ Ponticã vrbẽ offendit, & ab eo honorificè excipitur.*

d *Herodes cũ in difficilib. tũ in iucũdis reb. socius Agrippæ proximus.*

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

Herodes in exercitu, laborum socius, & consiliorum particeps. Nec minus aderat quum remittendus esset animus, solus adhibitus ex æquo & in difficilibus propter benevolētiam, & in iucundis honoris gratia. Confectis deinde Ponticis negociis, quorum causa illuc Agrippa venerat, placuit non reuerti nauigio: sed per Paphlagoniam, Cappadociam ac maiorē Phrygiam [a] terrestri itinere peruenerunt Ephesum, & inde rursum Samum traiecerūt nauibus. Toto [b] autem eo itinere ferè per singulas ciuitates in multis Herodi gratificatus est, ad eius preces multorum subueniens necessitatib. Solitus est enim non solū pecunia largiter adiuuare petētes, & magnos sumptus facere in hospites: verū etiam si cui mediatore opus erat apud Agrippam, per neminē aliū facilius, noti cōpos factus est. Cúmque etiam ipse magnanimus esset ac facilis ad concedendum ea quæ neminem lederent, non leue erat momentum & in Rege, incitante vel sponte currentem ad beneficentiam. Primùm enim iratum [c] Ilienſibus reconciliauit, & pro Chiis debitam Cæsaris procuratoribus pecuniam persoluit, immunitate impetrata: & aliis item, quacunque in re singulis opus esset, affuit.

a *Agrippa terrestri itinere Ephesū peruenit.*

b *Herodes multos in itinere adiuuat pecunia, plurimorum est apud Agrip. mediator.*

c *Agrippa Ilienses reconciliati, & Chij immunitatem impetrant.*

Ionici Iudaigenti'es apud Agrippam accusant senatos sibi adimere priuilegia per Romanos concessa.

CAPVT IIII.

d *Ionici Iudæi apud Agrippam de indigenarum iniuriis conqueruntur.*

Postquam [d] autē ventū est in Ioniam, præsto fuit magna multitudo Iudæorū, eius regionis vrbes incolentium: qui nacti opportunitatē questi sunt de indigenarum iniuriis. quod nec legibus suis eos viuere sinerent, & festis diebus traherent ad tribunalia, & sacram pecuniā Hierosolyma mittere vetarent, adigerēntque se ad

expe-

expeditiones & munia publica conuertendámque in eos sumptus sacram pecuniã, contra cõcessa per Romanos priuilegia. Has querelas, vt Agrippa audiret, Herodes dedit operam, addito eis vno ex amicorum cohorte Nicolao, qui causam eorum ageret: qui coram Agrippa assidẽtibus Romanorum honoratioribus, & Regibus aliquot ac dynastis, in hunc modum pro eis verba fecit. Omnibus [a]quidem qui aliquam iniuriam patiuntur, Agrippa præstantissimè, confugiendi ad potestatem maiorum opem incumbit necessitas, nobis verò etiam impetrandi quę petimus adest fiducia. Neq. enim aliud postulamus, quàm quod iã antè vestra beneficẽtia cõcessum est: quódq. hi nobis adimere conantur, qui æquè ac nos vestro subiecti sunt imperio. Atqui si magnum est vestrum beneficiũ, digni sumus qui id retineamus, hoc ipso quod nos dignos eo indicastis, sin paruum, turpe fuerit ne parua quidem vos posse concedere. Quamobrẽ satis apparet nobis illatam iniuriã ad vos quoque pertinere, quorum isti & iudicia cõtemnere non verentur, & gratiam irritam reddere. Quòd si ipsos aliquis interroget, malint ne vita carere, an patriis institutis, pompis, sacrificiis, festiuitatibus, quibus honores Deorum suorum concelebrant; iat scio quiduis potius passuros quàm diuelli à patriis ritib. Nã & bella pro religionibus vindicandis sæpenumero suscipiuntur, & huius qua per vos fruimur tranquillitatis ac felicitatis hoc maximum habetur præmium. quod cuique licet suo more viuere & pietatem colere. Quod igitur ipsi nullo pacto sustinuerint, hoc aliis inferre conantur: quasi verò non perinde sit, vel tuam vel alienã pietatẽ impedire ac lædere. Quin & aliud consideremus. Estne vlla gens aut ciuitas aut populus qui non sum-

An. mundi 3956. *Ante Christum nat.* 8.

a *Nicolaus coram Agrippa pro Iudæis verba facit.*

An. mundi 3956. Ante Christum natum 8.

mam suæ felicitatis in vestro principatu & Romana potentia collocet: estne qui vestram gratiam velit esse irritam? Nemo sanè, qui modo sapiat. Nemo enim est, cuius id vel priuatim vel publicè non referat. Atqui isti dum vestra nobis beneficia conantur auferre, ne sibi quidem ipsis vllum ius saluum relinquunt, eorum quæ vestra benignitas concessit, quæ tamẽ sunt inæstimabilia. Quale enim vel illud est, quòd quũ multæ aliæ gentes Regibus pareant, hi sub tutela Romanorum principum in libertate felicissimam vitam exigunt? Nostræ autem res, etiam si nemo sit molestus, nullam tamen merentur inuidiam. Cætera enim communi cum reliquis vestris subditis felicitate fruentes, nihil nobis eximium poscimus, nisi vt liceat patriam pietatem colere: quod nec per seipsum est inuidendum, & permittentibus etiam conducibile. Nã Deus & cultores suos semper amat, & eos qui talem non cultum prohibent. Quid enim est in nostris ritibus quo quisquã merito offendi debeat: imò quid non coniunctum cum omni pietate ac iustitia? Neq; enim celamus præcepta vitæ quæ sequimur, aut studia quæ exercemus: sed septimo quoq. die ab omnibus aliis negotiis vacantes perdiscendis legibus operam damus, iudicantes hanc disciplinam plurimum conferre corrigentis moribus. Hi ritus nostri quum per se quoq. in disquisitionẽ vocati nihil habeãt reprehẽsibile; nũc vetustate etiã, contra quã multi opinẽtur, confecrati sunt: vt non possit non esse religio, tot seculis sancita deserere. Hæ sunt iniuriæ quas isti nobis per vim inferunt. Deo dicatam pecuniam per sacrilegium diripientes, immunib. tributa imponẽtes, festis diebus ad lites & negotia profana pertrahentes, nulla necessitate exigente, sed tantũ in religionis nostræ cõ-

tumeliam, quam ipsi sciunt immerito se iniustis atq; illicitis odiis prosequi. Vestrum enim imperium omnibus ex æquo consulens, & beneuolentiam mutuam subditorum alit, & obsistit odiis. Has iniurias, Agrippa præstantissimè, rogamus, vt à nobis prohibeas, vtque in posterum quoque detur nostris viuere moribus, quemadmodum antea, nec aduersariis plus in nos liceat, quàm nobis in illos. Id enim non solum iustum est, sed concessum etiam vestra clementia: & exstant de hac re multa senatusconsulta in Capitolio æreis tabulis consecrata, quæ hodie quoque leguntur, dubio procul propter expertam nostram fidem atque beneuolentiã, & alioqui sacrosancta etiam si nullum nostrum præcessisset meritum: quandoquidem non solis nobis, sed fermè omnibus mortalibus, adeò nihil de pristinis beneficiis detrahitis, vt ea potius in dies præter omnem spem reddatis cumulatiora, quæ quidem omnia percensere præsentis temporis angustia non patitur. Sed ne vanè iactare videamur nostra officia, omissis præteritis satis testari potest vel Rex noster qui tibi assidet. quod enim ille beneuolentiæ aut officij genus familiæ vestrę non exhibuit? vbi fides eius desiderata est? quid non in honorem vestrum excogitauit? ad quam necessitatem non primus præsto affuit? Quid igitur prohibet nos quoq; nonnihil gratiæ pro huius meritis accipere? Nec prætereunda est patris huius Antipatri fortitudo, qui bello quod Cæsar in Ægypto gessit tum MM. militum auxiliariorum affuit: in quo ita se gessit, vt tam terrestribus quàm nauali bus præliis nulli virtute cederet. nec libet commemorare quantum tunc rebus eius momentum attulerit, qualibus ac quantis ab eo muneribus auctus sit: cum potius à principio

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

Ann. mundi 3956. Ann. Christum nat. 8.

adducere debuerim literas quas ea de re imperator scripsit senatui, quibus à pop. Rom. honores & ius ciuitatis impetrauit Antipatro, poterat enim hoc solum argumentum sufficere ad declarandum non immerito nos dignatos tanta gratia, & à te confirmationem eius petere: à quo vel nouam sperare debuimus, videntes tantam tibi cum Rege nostro amicitiam intercedere: quandoquidem & à Iudæam habitantibus renunciatum est nobis, quantum victimarum obtuleris Deo, quibúsve votis illum honoraueris: vtque populum epulo exceperis, & mutuis hospitalitatis officiis delectatus sis: quæ quidem omnia debent argumenta haberi amicitiæ Iudæorum gentis & tanti Romanorum principis, confirmatæ coràm ipsis Herodis penatibus. Per hæc te obtestamur in ipsius Regis præsentia, nihil aliud quàm, vt quæ ipsi cõcessistis Iudæorum generi, aliorum fraude intercipi nõ patiamini. His Nicolai verbis nemo Græcorum se oppositit: quia non de iure contendebatur apud iudices, sed supplicatio tantum offerebatur iniuriam deprecans. Nec illi inficiabantur, sed hoc solum facto prætexebant, quòd onerosi sibi essent inquilini Iudæi. At illi & ingenuos ciues se approbauerunt, & sine cuiusquam iniuria patriis legibus viuere. Quamobrem Agrippa intellecto quid vim paterentur, sic respondit: se non solum propter Herodem amicum illis gratificari paratum, sed etiam quia æquum postulare videãtur. quare etiamsi plura petiissent, concessurum se fuisse quicquid saluis populi Roma. commodis concedi posset: nunc quia id tantum postulent, vt quæ prius concessa sint rata maneant, confirmaturum [a] se populi Romani beneficium, & daturum operam ne quis illis molestus sit amplius, iuxta instituta patria viuẽtibus.

[a] *Agrippa Iudæorum immunitatẽ confirmat.*

tibus. Hæc locutus dimisit conuentum. Tum Herodes assurgens ei gratias egit omnium nomine. Deinde [a] post mutuos complexus valedicto à Lesbo digressi sunt. *An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.*

a *Agrippa à Lesbo digressus.* Al. cap. 6.

Herodes in Iudæam reuertitur.

CAP. V.

REx igitur paucis post diebus secunda nauigatione vsus Cæsareâ appulit, & [b] inde Hierosolyma petiit: ibi aduocata in concionem tam vrbana multitudine, quàm reliquis Iudæis qui tũ fortè aderant, rationẽ eis suæ peregrinationis exposuit, & impetratam immunitatem Iudæis per Asiam degentibus. Cõmemorauit deinde quantum felicitatis eis suus principatus attulisset, dum ipse nihil magis curaret, quàm ne quid deesset subditis: & quò magis eos exhilararet, professus est quartam tributorum partẽ se remittere. Illi verò simul oratione simul munificentia Regis deliniti, cum maxima lætitia discesserunt, omnia fausta Regi comprecati.

b *Herodes Hierosolyma redit, multitudinẽ in concionẽ aduocat, rationem eius suæ peregrinationis exponit, & quartam tributorum partem remittit.* Hedio & Ruffinus cap. 3. al. 7.

Domesticum dissidium inter Herodem & filios.

CAP. VI.

INterim domesticum dissidium indies augebatur. Salome [c] tanquam hæreditario odio adolescentes prosequente, atque ex præterito facinore quo matrem eorum oppresserat, audaciam assumente, & hoc agente, ne quis superesset qui posset vlcisci mortẽ immeritæ. Nec deerat occasio quòd adolescentes non optimè erga patrem affecti viderentur, partim memoria materni interitus, partim dominandi cupidine. Rursum igitur vetera mala renouabãtur, his in Salomen ac Pheroram conuicia iactantibus, illis vicissim odia & insidias contra adolescentes

c *Salome hereditario odio Mariãmes filios prosequitur.*

An. mundi 3956. *Ante Christum nat.* 8.

exercentibus,& cùm esset odium mutuum,non erat tamen simile: dum hi vel propter genus & mores ingenuos, vel propter ætatis imperitiam procaci lingua iram nō dissimulant:illi contrà maleuolè ac astutè calumniis viam præstruunt, prouocantes adolescentum ferociam, quā mox erāt apud patrem eorum in suspicionem vocaturi: voluntatem vindicandi maternam necem vel propria manu nō deesse illis hoc argumento colligentes,quòd nec puderet eos talis matris,& iniustè interfectam cōtenderent. Iámq; fabula erant totius ciuitatis,cunctis simplicitatem adolescentum miserantibus, nec cessante Salome occasiones verisimilis criminationis ex ipsis sumere: qui impatienter ferentes matris mortem, & iuueniliter contentiosi, non illius modò vicem,sed suam quoque sortem miserabantur, quòd necesse haberent cū infelicis parentis interfectoribus vitam degere, & se quodammodo contaminare illorum contubernio, atque huic dissidio magnum incrementum absentis Regis addidit. Qui postquā reuersus est, & concionem illam apud populum habuit,mox [a] tum à Pherora tum à Salome est monitus,imminere magnum periculum ab adolescentibus, palàm iactantibus non impunè laturos qui matrem interfecissent. his affinxérunt,Archelaum Cappadocem eis spem facere, quòd ope illius peruenturi sint ad Cæsarem, & patrem accusaturi. quibus auditis Herodes turbatus est,tantò magis quòd eadem & ab aliis renunciabantur: & per hæc anteactorum admonebatur, quod propter domesticorum dissidia nec amicis nec dilectissima coniuge diu frui potuerit: futuráq; ex præteritis colligens,& maiorem aliquam calamitatem secuturam timens,planè confusus erat animo.Reuera [b] enim quemadmodum foris

Hedio & Ruffinus Cap. 4. al. 8.

a *Pherora ac Salome Alexandrum & Aristobulū apud Herodem accusant.*

b *Herodes foris bona, domi verò aduersa fortuna vitabat.*

supra

supra spem fortuna vtebatur propitia, sic domi præter opinionem omnia malè cedebant: vt merito ambigendum sit, possitne pensari tanta felicitate externa eius calamitas domestica, an satius esset carere ex æquo vtraq;, & intra priuatam fortunam consistere. Dum [a] talibus curis intra se fluctuat, visum est alium filium, qui etiam tum priuatus erat, accersere, comprimendisq; adolescentum ferocibus animis illum opponere, & honoribus euehere: is dicebatur Antipater: non quod vellet, sicut postea victus affectu nimio fecit, omnia in illum conferre, sed ratus se filios Mariammes hoc pacto castigatiores redditurum, & minuendam eorum arrogãtiam, si viderent non esse necesse, vt sibi solis seruetur tanti regni successio. quapropter hunc quasi succedaneum in domum induxit, putans se iam prospexisse adolescentibus, vt posito fastu tractabiliores se patri præbeant. sed longè aliter euenit. nam & illi factum hoc iniuriam suam interpretabantur: & [b] Antipater tali erat ingenio, vt præter spem nactus ampliorem libertatem, in hoc omni ope incumberet, ne fratribus primo loco apud patrem cederet, & alienatum iam ab illis per calumnias, & propensum ad hoc, vt (quod iste vehemẽter cupiebat) infensior etiam indies fieret. Quamobrem nihil aliud cogitabat, hoc tamẽ cauens, ne ipse videretur fratrum delator, sed per alios consiliorum socios rem ageret, qui neq; suspecti essent Regi, & fidem etiam propter amicitiam verbis suis possent adstruere. Iam enim complures ad hunc noua spe inflatum colendum se contulerant, & Herodem fucata specie beneuolentiæ captabant: cúmque per multas eásque inter se fidas personas hæc ageretur fabula, adolescentes magis etiam quàm ante occasionem illis præbe-

Ann. mundi 3956. *Ante Christum nat.* 8.

a *Herodes Antipatrũ ad minuendam filiorũ arrogantiã honoribus euehit.*

b *Antipater Herodem fratribus magis infensum reddit.*

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

bant. nam & lacrymæ sæpè eis prorumpebant; non ferentibus iniurias ac contumelias, & matrem interdum inuocabant, patrémque iam apertè vt parum æquum amicis incusabant. quę omnia maliciosè ab Antipatri coniuratis obseruabantur, móxque affingentes etiam nonnihil Herodi renunciabant, fouentes domesticũ diffidium. Rex enim ægrè ferens, & volens humiliare Mariammes filios, maioribus semper Antipatrum augebat honoribus: cuius precibus postremo victus, matrem [a] eius in regiam induxit, Cæsari etiam sępe pro eo scribens, priuatim hunc diligentius commendabat: & cùm nauigaret ad salutandum Agrippam, post decennalem administrationem Asia decessurum, solum ex filiis Antipatrum secum duxit: quem [b] ei cum multis muneribus tradidit Romam ducendum, & recipiendum in Cæsaris amicitiam: vt iam viderentur omnia per hunc agi, protrusis à principatu adolescentibus.

[a] *Herodes Antipatri matrem in regiam induxit, eumq; Cæsari commendat.*

[b] *Agrippæ Herodes Antipatrum Romam ducendum tradit.*

Antipatro Roma degente Herodes, Alexandrum & fratrem adductos ad Cæsarem accusat.

CAP. VII.

[c] *Antipater Romæ illustris factus.*

[d] *Antipater præsens calumnijs, & absens per literas Herodem in filios exacerbat.*

EA peregrinatio non mediocriter Antipatro profuit ad honorem & primatum inter regios liberos. Illustris [c] enim factus est Romæ, paternis literis commendatus amicis omnibus. Vnum molestè ferebat, quòd non poterat fratres continuis vexare calumniis, & verebatur ne patris animus mutatus, æquiorem se præberet erga Mariammes filios. Hęc [d] assiduè cogitans nõ desistebat à proposito, & absens quoq; per literas exacerbabat patrem in eos, quasi de

inco-

incolumitate ipsius solicitus, sed reuera ad speratam regni successionem malis artibus viam sibi præmuniens, donec ad tantam iram Herodem perduxit, vt inimicus esset adolescentibus. Sed cum repugnaret huic affectui, timerétque ne quid per iram ageret temerè, decreuit [a] Romam nauigare, & ibi filios accusare apud Cæsarem, ne propter indignationem videretur parum pius erga filios: quò postquam peruenit, non inuentum ibi Cæsarem Aquileiam vsque persecutus est: & cum veniisset in colloquium, rogassétque, vt de infortunio suo vellet cognoscere, adductos [b] coràm filios accusauit insolentiæ tentatique veneficij, conquerens eò processisse illo um odia, vt per immane facinus paterno regno potiri cuperent: cum sibi per Cęsarem libera potestas permissa sit relinquendi eum successorem qui in pietate erga patrem sit constantior. illos verò etiamsi principatus non accedat, contentos esse patris exitio, idque etiam cum suæ vitæ periculo quærere: tam immane ac scelestum odium inueteratum esse in eorum animis. Eam calamitatem diu toleratam nunc demum se cogi aperire Cęsari, & aures eius talibus inquinare sermonibus. & quo tandem suo merito? quáve iniuria? aut quomodo eos æquum putare, vt quem ipse principatum longo tempore per multa pericula quæsisset, eius non sinant esse dominum, nec liberam potestatem permittant relinquendi eius cuiuscunque per pietatem hunc honorem promerito, vt ad hoc præmium spectantibus maior fiat de pietatis officiis contentio: maximè cum saluo naturæ iure ne fas quidem sit illis cogitare tale aliquid. neminem enim posse affectare parentis regnum, nisi qui eius ipsum optet interitum, quandoquidem viuo non

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

a *Herodes Romam nauigat, & Cæsarē Aquileiam vsq; persequitur.*

b *Herodes apud Cæsarem filios accusat.*

Anno mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

detur succedere. Se quidem nihil passum illis deesse eorum quę Regiis liberis ab amantissimo patre pręstari conueniat, non ornamenta, non ministerium, non delicias, coniugia quoq; procurasse illustrissima, alteri suæ sororis, alteri Alexandro Archelai Regis filia collocata: &, quod maximum sit, ne post talia quidem ausa, patria se potestate in eos vsum, sed ad communem benefactorem Cæsarem adduxisse, & decedentem ex iure vel patris violati vel Regis per insidias appetiti, ex æquo secum eis apud talem arbitrum disceptare. rogare tamen ne impunè sit illis tantum facinus, néve ipse cogatur in perpetuo metu vitam degere: quando ne illis quidem expediat post tam nefarios conatus solem inspicere, & impunitatē auferre pro proculcata pietatis ac humanitatis iura omnia. Hæc crimina postquam Herodes magna vehementia filiis obiecit coram Cæsare, adolescentes, qui ne loquente quidem illo continere lachrymas poterant, tum verò perorata causa toti in fletus effusi sunt, nullius quidem tantę impietatis sibi conscij, grauem tamen accusatorem patrem sustinentes: quòd neq; decorum esset contra eum liberè dicere, neque tutum causam suam deserere. Quamobrem[a] hærebant anci-
pites lachrymis ac gemitibus miserationem sibi quærentes, & hoc ipso soliciti, ne viderentur perturbante conscientia, defensionem sui expedire non posse, cum potius iuuenili imperitia & consternatione impedirentur: quod tamen Cæsaris prudentiam non latuit, adeóque omnium quotquot aderant mouebant misericordiam, vt ne pater quidem accusator immotus hoc affectu perdurare potuerat.

a *Alexãder & Aristobulus omnes lachrymis etiã parentẽ accusatorẽ ad misericordiam commouent.*

Alexandri defensio, & cum patre reconciliatio.

An. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

CAP. VIII.

Aliàs ca. 9.

TVm iuuenes vbi obseruauerunt & illum iã flecti & Cæsarem, cæteróſq; partim condolentes sibi, partim etiam non temperantes à lachrymis, alter illorum Alexander versa ad ipsũ Patrẽ oratione sic aggressus est obiecta diluere. Pater [a], quàm beneuolo erga nos sis animo, satis declarat hoc ipsũ iudiciũ. Si enim aliquid triste de nobis statuisses, nunquam ad omnium seruatorem nos adduxisses. poteras enim vel pro regia, vel pro patria potestate in fontes animaduertere. Cæterùm adducere nos Romã, & hunc testem arbitrum facere, seruare volentis argumẽtũ est. nemo enim ad fana ac templa adducit quem velit perdere. quòd sanè causam nostram aggrauat, qui quidem ipsi nos indignos vita censemus, si sustinenda sit lęsę erga talem parentẽ pietatis opinio. quãto enim satius mori innoxios, quàm tanti sceleris suspectos viuere? Quare si veritati satis patrocinari poterimus, felices nos vel tuo iudicio, vel euaso discrimine: quod si vincit calumnia, superuacaneum fuerit nõ solẽ hunc cernere, quid enim hoc nõ a nota suspicione profuerit? Videtur quidem in nostram ætatem affectati regni crimen competere, & probabilius hoc facit infelicis matris calamitas. Sed vide obsecro an non idẽ crimen in quemuis nostri similẽ torqueri possit? Nihil enim prohibet quicunque Rex habeat liberos, defunctæ matri superstites, eos in suspicionem vocare, quasi patri struant insidias. Sed suspicio non sufficit in impietatis crimine. age proferat, qui potest, argumentum tentati facinoris, quod aliquã fidem calumniæ valeat astruere. Potest ne quisquam indicare venenum paratum, aut

a *Alexãder suo & fratrũ nomine parentũ accusationem diluit.*

Ann. mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

coniurationem cum æqualibus, aut corruptos precio famulos, aut scriptas contra te literas? cũ tamen horum singula interdum de nihilo fingat calumnia. Grauis enim res est dissidens inter se regia: & spes Principatus, quem tu ais pietatis pręmium, sæpè ad nefarios conatus prana ingenia perpulit. Nos certè nullius facinoris cõuinci possumus, calumnias autẽ refellere apud obturatas aures quî possumus? Sed liberius quasdam voces iecimus. At nõ in te pater, quod nefas esset, sed in eos qui quicquid audiunt efferunt. Matrem aliquis nostrũm defleuit? at non quia mortua sit, sed quia etiã post mortẽ à quibus minimè debuit, malè audiat. Principatũ affectamus quẽ pater obtinet. Quid ita? Si nobis honores regij cõtigerunt, sicut re vera cõtigerunt, an nõ conatus noster est superuacuus? Sin minus, certè sperare licet. An te interfecto ab his expectari posset successio, quos post tã atrox facinus nec terræ laturæ sint nec maria? Quid subditorũ pietas, & totius gentis religio, tuli isset scilicet parricidas scelere parto regno potiri, & sanctissimũ à te instauratum templum ingredi? Quid, si cæteros cõtemneremus, posset-ne quiscunq; interfector tuus pœnã euadere incolumi Cæsare? Nõ tã impios genuisti neq; tã stultos, sed infortunatiores fortè quã tuis etiam rebus est conducibile. Quod si neq; quod accuses habes, neq; quicquã deprehẽdisti, quid tibi potest tantæ impietatis fidẽ facere? Quia mater periit. Sed illius fatum cautiores nos potius quàm irritatiores debuit reddere. Potueramus plura pro nobis afferre, sed quid opus est excusare quæ nũquã facta sunt? Quare ab omniũ domino Cæsare, & nũc nostro arbitrio, hoc tantũ petimus, vt si reuera de nobis suspiciones potes ponere mi pater, viuamus quantumuis infelices. quid

enim miserius quàm temerè insimulari etiminis grauissimi? Sin à nobis timere tibi pergis, tua pietate salua, nostramet sententia damnemur. nec enim vsq; adeò cara nobis est vita, vt eã cũ autoris molestia retinere velim". His verbis & Cæsar ne antè quidé ad credẽdũ calũniæ facilis, magis etiã flexus est, quòd intẽtis in Herodé oculis ipsũ quoq; permoueri animaduerteret: & [a] quotquot præsentes aderãt solicitudo cepit de iuuenibus, nõ sine Regis inuidia apud omnes aulicos. nam absurditas calumniæ, iuuenũmq; in ipso flore ætatis periclitantiũ miseratio, ad ferendã opem cõcitabat animos omnium: sed multo magis, postquàm tam cordatè Alexander accusationi patris respondit, manẽtibus reis in eodem habitu, & præmœstitia hu-

Anno mundi 3956. Ante Christum nat. 8.

a *Iuuenum miseratio omniũ animos cõcitat.*

mentes oculos in terram demittentibus. Tandẽ alluxit spei nonnihil, vt videretur Rex ipse excusationis egere, qui sine vllis certis argumentis tam temerè criminationé aggressus sit. Postremò Cæsar [b] aliquantisper deliberandus, hoc ipso iuuenes alioqui insontes peccasse pronunciauit, quòd nõ tales se parenti præstitissent, vt nulla posset in eos hærere suspicio. Herodẽ autẽ rogauit vt suspicari desineret, ac [c] recõciliaretur filiis. Periniquũ enim esse habere eum fidẽ talibus calumniis: & posse illos in posterum mederi offensis prioribus, & redintegrare mutuũ amorẽ pristinũ, si ad abolẽdas suspiciones veteres, vtrinq; diligẽtius coleretur pietas. Post hãc admonitionẽ iuuenibus innuit. Quibus iã preces parantibus pater has non expectans prior flentes vnum post alium complectitur, compatientib. omnibus, qui aderant tã ingenuis quàm famulis. Tũ igitur post actas Cæsari gratias vnà discesserũt, & [d] cũ eis Antipater simulans se gratulari reuersis in gratiã. Sequentib. [e] deinde die-

b *Cæsar in hoc iuuenes peccasse pronũciat, quòd se à suspicionе immunes non seruauerint, ac parẽtem vt filijs recõcilietur, hortatur.*

c *Herodes filijs reconciliatur.*

d *Antipater se reuersis in gratiam, gratulari simulat.*

e *Herodes 100. talẽtis Cæsarem donat.*

An. mundi 3956. *Ante Christum nat.* 8.

bus Herodes CCC. talentis Cæsarem donauit, munera edentem Romæ & congiarium diuidentem populo. Cæsar [a] vicissim ei donauit dimidium redituum è metallis Cypriis, & reliquũ dimidium procurationi eius commisit: aliisq; hospitalibus officiis honorato, liberam potestatem permisit eligendi successorem quemcunq; è filiis, aut si mallet distribuendi regni in singulos. quod cũ ille iam pararet facere, negauit sq cõmissurum, quin ille quamdiu viueret tàm regnũ haberet in potestate quã filios. His ita peractis Rex rursum Iudæam repetit. Quo absente Trachonitæ, non parua ditionis pars, ab eo defecerant, sed [b] opera ducum quos in regno reliquerat perdomiti, rursum coacti sunt imperata facere: Cæterùm Herodes & filij nauigantes cũ appulissent Eleusam oppidum Ciliciæ, quòd Sebaste mutato nomine dicitur, offendunt ibi Archelaum Regem Cappadocũ. Is excepto Rege perhumaniter, multum gauisus est ob reconciliatos filios, & quòd Alexãder eius gener egregiè refelliset obiecta crimina: datisq; vicissim regiis muneribus digressi sunt. Post hæc Herodes in Iudæam reuersus aduocata in templũ cõcione quid ea in peregrinatione egisset exposuit: denarratáq; humanitate Cæsaris, & aliis rebus quas illos quoq; scire voluit, extremam orationem vertit ad filios: aulicósq; & cæteram multitudinem ad concordiam adhortatus est, pronuncians filios post se regnaturos, primum Antipatrũ, deinde ex Mariamme natos Alexãdrum & Aristobulũ. Interim debere omnes se vnum respicere, & pro Rege habere atq; domino, non obstante senectute quæ ad regendum propter longam experientiã magis est idonea, præsertim non deficientibus aliis facultatibus, quibus & subditi in officio cõtinentur & liberi milites

[a] *Cæsar Herodi dimidium redituũ è Cypriis metallis donat.*

[b] *Rebelles domantur.*

milites quoque cum suis ducibus si se vnum respiciant, felicem vitam acturos absq; vllis perturbationibus. His peroratis dimisit concionē, quibusdam rectè vjsus dixisse, quibusdā secius. iniecta enim æmulatione inter filios, res omninò spectare ad aliquā mutationem videbantur.

Ann. mundi 3956. *Ante Christum nat.* 8.

Herodes quinquennale certamen ob absolutam Cæsaream celebrat.

CAP. IX.

PEr[a] idem tempus perfecta est Cæsarea, decimo anno postquā ædificari cœpta est, regni verò anno octauo supra vigesimum, Olympiade CXCII. in eius dedicatione magna fuit celebritas, & apparatus facti sunt sumptuosissimi. exciti enim sunt ad certamen artifices Musici, & athletæ gymnicorum certaminum. ad hæc gladiatorum ac ferarum comparatus magnus numerus, & quicquid huius generis in precio est tam Romæ quàm apud gentes cæteras. Consecratum[b] est autem hoc quoque certamē Cæsari, instaurandum per singula quinquennia. Hunc omnē apparatum Rex suo sumptu magna ambitione vndecunq; curauit conuehi multa in hoc conferente etiam vxore Cæsaris Iulia, & mittente permulta precioſa ex Italia, vt omnibus computatis sumptibus ad D. talēta accederet. Cōgregata ingenti multitudine spectaculorum gratia, legationes quæ à diuersis populis mittebantur ob accepta beneficia, omnes excepit diuersoriis & mensis & continuis hilaritatibus, dum hominū frequentia spectaculis se totos dies oblectat, noctu verò conuiuiis & ostētatione magnificentiæ, cū insigni laude magnanimitatis regiæ. in omnibus enim studebat vt posteriora quæq; maiorē admirationē sui face-

Hedio & Ruffinus Cap. 5. al. 10.

a *Cæsarea perfecta.*

b *Quinquennale certamen.*

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

rent: fertúrque [a] ipsum sæpè Cæsarem & Agrippam dixisse, quòd maior quàm pro præsenti ditione esset Herodis magnanimitas, qui dignus videretur totius Syriæ atque Ægypti imperio. Post [b] hanc celebritatẽ & festos dies aliud oppidũ exstruxit in campo qui dicitur Capharsaba, electo ad hoc agro aquoso & plantis idoneo, amne circumfluente ipsum oppidũ, & luco circumdante pulcherrimarum arborum. hanc à suo patre Antipatro denominauit Antipatrida. deinde castellum matrem suã nomine referens supra Hierichuntẽ [c] condidit, cui Cypron vocabulum imposuit, cõmunito egregiè & instructo amœnis domiciliis. nec fraterni affectus oblitus memoriæ illius dedicauit ædificia pulcherrima, primum turrim Pharo non minorem in ipsa vrbe, in defuncti monumentum [d] Phasaelũ vocatam, propugnaculum vrbis munitissimum, deinde eiusdem nominis oppidum circa vallẽ Hierichuntinam condidit. quatuor ad septentrionalia: quo factum est vt circumquaq; situs ager antea penè desertus diligentius coleretur ab habitatoribus, phasaelíticus inde appellatus. Quin & reliquam eius beneficentiam enarrare perdifficile fuerit, quanta contulit in vrbes tã Syriæ quàm Græciæ, & vbicunq; illum peregrinari contigit, plurimas enim adiuuit, aut exstructis publicis operibus, aut sicuti incœpta pẽdebant propter inopiam, pecuniis in absolutionẽ eorum erogatis. Inter [e] hæc præcipua sunt quòd Rhodiis Pythium templum suo sumptu exædificauit, & ad compingendas naues multa argẽti talenta præbuit. Nicopolitanis vrbem ad Actium à Cęsare conditam habitantibus maiorẽ partem publicorum operum suis perfecit impendiis. Antiochensibus vrbem Syriæ maximã habitantibus, secante mediam eius longitudi-

nem

a *Cæsar & Agrippa Herodis magnanimitatem celebrant.*

b *Antipatris extructa.*

c *Cypron cõditum.*

d *Phasaelus turris & oppidum.*

e *Pythium templum ab Herode extructum.*

nem platea, hanc ipsam vtroque latere ornauit porticibus, & viam eius subdiualem lapide polito strauit, non tam ad ornamentum vrbis quàm ad incolarum commoda. Indos [a] etiam Olympios nõ satis respondentes suæ celebritati propter inopiam adiuuit, attributis annuis reditibus, quo splendidius & sacrificia fierent, & alia quę ad decoraudum tam frequentem conuentum pertinent: pro qua munificentia perpetuus agonotheta declaratus est. Hic alius quispiam miretur in vno homine tantam diuersitatem ingenij. Si enim spectemus eius liberalitatem ac beneficentiam qua erga omnes vsus est, non possumus non dicere eum natura beneficentissimum. e diuerso si iniurias eius & sæuitiam in subditos atque etiam coniunctissimos consideremus, fateri cogemur hominem fuisse durum, inexorabilem, & ab omni alienum modestia. atque ita pugnantes inter se voluntates habuisse videbitur. Ego verò aliter credo, & vtrunq; ab vna causa profectum existimo. Eo enim quòd honoris esset cupidissimus, & totus huic affectui deditus, incitabatur ad magnificentiam, sicubi spes esset aut in præsens laudis, aut in posterum memoriæ: quare [b] quòd esset supra facultates sumptuosus, cogebatur molestus esse subditis, nam cum in alios erogaret plurimum pecuniæ, necesse erat eam aliquando malè quærere. Deinde sciens se ob eas iniurias inuisum subiectis, eas offensas lenire videbat difficile. neq; enim poterat nisi vellet reditus minuere: itaque abutebatur suorum odio in suum commodum. nam si quis illorũ non per omnia seruitutẽ toleraret, aut videretur velle dominationẽ eius excutere, in tales tam potẽter sæuiebat non aliter quã in hostes, nullo cognatorum aut amicorũ discrimine, quòd solus vellet honorari

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

[a] *Olympij ludi.*

[b] *Herodes cur in eius ros liberalis, in suos sæuus fuerit.*

An. mundi 3957. *Ante Christum nat.* 7.

ab omnib. Quàm [a] autẽ honoris cupidus fuerit colligere licet ex his ipſis honoribus quos ille Cæſari & Agrippæ cæteríſque eius amicis exhibuit. Volebat enim exemplo eſſe ſuis, vt quẽadmodũm ipſe præſtantiores coleret, ſic etiam coleretur ab omnibus: & hoc pacto ſatis declarabat cuius rei natura eſſet appetẽtiſſimus. Sed Iudæis per leges patrias nõ licet hoc modo potentiores colere, quos neceſſe eſt maiorem rationem iuſti & æqui habere quàm officiorum talium: quibus ſatis incommodum erat quod non poſſent ſtatuis & templis demereri Regis gratiam, & ſimilibus adulationibus explere inſanam cupiditatem glorioſi hominis. Atq; hæc mihi cauſa videtur cur Herodes erga familiares & cõſiliorum participes iniquior, erga exteros & alienos tanto beneficentior fuerit.

[a] *Herodes honoris cupidus.*

Iudaorum Cyrenenſium & Aſiaticorum ad Cæſarem legatio.

CAP. X.

Hedio & Ruffinus cap. 6. al. 11.

[b] *Iudæi Aſiatici & Cyrenenſes afflicti, legatio ad Cæſarem miſſis, immunitatem conſequuntur.*

ASiatici [b] autem & Cyrenenſes Iudæi multũ affligebantur ab earum regionum ciuitatibus, qui cum à priſcis Regibus accepiſſent ius ciuitatis ex æquo cum cæteris, tunc multas iniurias à Græcis patiebantur, quaſi exportarent pecunias, & eſſent noxij reliquis ciuibus. Cúmque Græci nec finem nec modum iniuriarum facerent, coacti ſunt per legatos de eis apud Cæſarem conqueri. is reſcripſit ad prouincias, placere vt Iudæis ſeruetur æquale ius cum aliis. cuius reſcripti exemplar ſubiicimus, quò teſtatius fiat quomodo erga nos affecti fuerint imperatores veteres Cęſar Aug. Pont. Max. Trib. poteſtatis ita cenſet. Quoniã Iudæorum gens ſemper fida & grata fuit Pop. Romano. non nunc tantum, ſed

sed superiori etiã tempore, præcipuè patri meo Imp. Cæsari sub Hyrcano Põtifice: placet mihi de communi iurati senatus sententia, Iudæos vti propriis ritibus ac legibus, sicut vtebantur tempore Hyrcani Pont. Dei max. & fanis eorũ ius asyli manere: liceréque votiuam pecuniam per certos homines mittere Hierosolyma: neque cogi ad præstanda vadimonia sabbatis, aut pridie sabbatorum post horam nonam in parasceue. Quòd si quis deprehendatur furari sacros libros aut sacram pecuniam ex locis eorum religiosis, hunc teneri sacrilegij, & bona eius addici ærario Roman. pop. Suggestionem etiam eorum oblatam mihi per C. Marcium Censorinũ, pro ea pietate qua omnes homines complector, iubeo cum hoc decreto dedicari in illustri loco, quem vniuersa Asia meo nomini consecrauit apud Argyram. quod si quis contra decretum ausus fuerit, non mediocri pœna mulctabitur. Inscriptũ est columnæ in templo Cæsaris. Cæsar Norbano Flacco S. Iudæis vbicunque gentium degentibus sacram pecuniam ex veteri instituto Hierosolyma mittere nemine prohibente liceat. Hæc [a] Cæsar Agrippa quoque pro Iudæis scripsit in hunc modum, Agrippa Ephesiorum magistratibus, senatui, & populo S. Pecuniæ sacræ quæ Hierosolyma mitti solet more patrio, procurationem ac tutelam pernes Iudæos esse volo in Asia: & si quis sacrã Iudæorum pecuniam furatus ad Asyla cõfugerit, eum inde abstractum dedi ad pœnam Iudæis quo iure abstrahuntur sacrilegi. Syllano etiam magistratui scripsit, ne Iudæi sabbatis cogantur ad præstãda vadimonia. M. Agrippa Cyrenæorũ magistratibus & senatui Salut. Iudæi Cyrenenses, pro quibus iã Augustus scripsit Flauio Lybiæ præsidi, aliisque eius prouinciæ magi-

An. mundi 3957. *Ante Christum nat.* 7.

[a] *Agrippæ Ephesiorum magistratibus scribit pro Iudæis Syllano Cyrenæorum magistratibus.*

An. mundi 3957. Ante Christum natum 7.

stratibus, non esse vetãdos mittere ex more sacram pecuniam Hierosolyma, conquesti sunt nunc apud me, vexari se improborum quorundam sycophantiis, & vetari hoc facere praetextu quorundam tributorum quæ tamen non debentur. hos ego suo iuri suisque moribus relinqui iubeo, & si qua in vrbe pecunia sacra intercepta est, eam per delectos ad hoc idoneos Iudæis restitui C.[a] Norbanus Flaccus proc. Sardianorum magistratibus S. Cæsar mihi scripsit, iubere se neminem Iudæorum vetari iuxta patrium morem collectas pecunias Hierosolyma mittere. quare ego quoque vobis scribo de hac re, ne vos lateat tam mea voluntas quàm Cæsaris, Nec[b] aliter Iulius Antonius proc. scripsit: Ephesiorum magistratibus senatui ac pop. S. Asiam habitãtes Iudæi Febr. Idib. reddenti mihi ius ad Ephesum indicauerunt, Cæsarem Aug. & Agrippam concessisse sibi vti patriis legibus & moribus, primitiásque suo quemque arbitratu pietatis ergo conferre, deportandas absque impedimento ad templum Dei maximi: rogauerúntque vt ab illis concessa meo consensu rata habeam. Quare scire vos volo, me quoque iuxta Cæsaris & Agrippæ decreta permittere, vt quicquid volunt iuxta patrium morem nemine prohibente faciant. Hæc decreta in hoc apposuimus, vt, quoniam scripta nostra in Græcorum manus peruentura sunt, ostenderem eis iam inde à maiorum ætate hunc honorem nobis habitum, ne prohiberemur per potestates vti patriis moribus, imò illorum cõsensu religione concessa Deum coleremus. quæ quidem eò crebrius inculco, vt flectam gentes exteras, & odium nostri, cuius nullam rationem habent idoneam, eorum animis eximam. nam moribus nulla gens eisdem vi-

a *C. Norbanus Flaccus pro Iudæis scribit.*

b *Iulius Antonius Procos.*

mus

tur perpetuò, ſed oppidatim ferè in his fit mutatio. Iuſtitia verò omnibus hominibus ex æquo competit, res vtiliſſima tam Græcis quàm barbaris, cuius maxima in noſtris legibus habetur ratio, nóſque omnibus, modò eis inuiolatas ſeruemus, caros ac amicos poteſt reddere. quãobrem rogatos omnes volumus, vt non tàm nos ob diuerſum vitæ genus horreant, quam complectantur ob virtutis ſtudia. Hæc enim communis eſt omnibus, & ſine hac non poteſt humana vita conſiſtere. Nunc ad hiſtoriæ contextum redeo.

An. mundi 3917. *Ante Chriſtum nat.* 7.

Herodes opus habens pecunia, ſepulchrum Dauidis ſubijt.

CAP. XI.

Hedio & Ruffinus cap. 7. al. cap. 12.

HErodes [a] multum pecuniarũ domi foriſque profundens, audito quòd Hyrcanus qui ante eũ regnauit, recluſo Dauidis ſepulchro tria millia talentorũ argẽti extuliſſet, ſupereſſéque multo plura quæ poſſint quantumuis magnis ſumptibus ſufficere, multo tempore animũ habuit idem aggredi. Tunc verò noctu apertum ſepulchrum ingreditur, cum prius accuratè cauiſſet ne hoc reſciret populus, aſſumptis tãtùm amicorum fidiſſimis. Depoſitas tamen pecunias nõ inuenit ſicut Hyrcanus, ſed mundi precioſi & aureorum ornamentorum vim magnam inde ſuſtulit. his inuitatus ad diligentius ſcrutandum, interius proceſſit, vſque ad cõditoria corporũ Solomonis ac Dauidis: vbi [b] duos ſatellites amiſit, erumpente (vt fertur) ex adytis flamma contra progreſſos temerè, quo caſu territus exiuit, & tactus religione ad expiandũ ſe in aditu ſepulchri monumentũ è candido marmore condidit ſumptuoſiſſimis impendiis eius [c] operis & Nicolaus illius temporis ſcriptor meminit, ſed non item de deſcenſu Regis, præter decorũ id

a *Auri ſacra fames.*

b *Herodes duos ſatellites in Dauidis monumẽto amittit.*

c *Notatum Nicolao Hiſtorpographo.*

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

factum existimans, idque more suo fecit. Vini enim Regis hæc auribus dedit, captãs gratiam, & ea tantum attingens, quæ ad gloriam illius pertinere visa sunt. quin & multa eius apertè iniusta facinora, aut alia specie afficta fucauit, aut, quantum potuit, occultare studuit: quando-quidem etiam crudelitati in Mariammen ac filios speciosam causam adstruere conatur, illam impudicitiæ, hos insidiarum patri paratarum insimulans, & hoc toto opere facit perpetuò quæ rectè ac iustè Rex gessit nimiis extollens laudibus, contraria verò diligenter excusans. Sed illi ob quam dixi causãm danda venia, non tam ad posteritatis cognitionem, quàm ad gratificandum suo Regi scribenti. Nos verò qui & [a] generis propinquitate Asamonæos Reges cõtingimus, & sacerdotij honore fungimur, turpe ducentes mendacium, incorruptè res gestas exponimus, salua reuerẽtia posterorũ Regis illius, qui etiam nunc rerum potiuntur, maiorem tamen veritatis rationem habentes cum ipsorum quoq; venia. Cæterùm Herodis domus post violatum sepulchrũ cœpit labi in deterius: siue diris vltricib. in eam partem incumbentib. quæ iã antè malè habebat: siue forte fortuna talis calamitas incidit in ea tempora, vt meritò videri possit impietatis præmiũ. Dissidiũ [b] enim erat in aula bello ciuili simile, & odia mutua cõcertantia calumniis. Sed [c] inter omnes eminebat Antipatri cõtra fratres artificiosa machinatio, qui per alios inuoluẽs illos falsis criminationibus, ipse patrociniũ eorũ sæpe simulabat, vt approbata sua benevolẽtia facilius iuuenes clàm posset opprimere. atque talib. versutiis circũueniebat patrẽ, vt putaret hũc solùm incolumitatis suæ curã gerere, quapropter etiã Ptolemæũ procuratorem suum Rex Antipatro commendauit,

a Iosephus ex pontificali Asamonæorum genere.

b Dissidium in domo Herodis.

c Antipatri contra fratres artificiosa machinatio.

dabit, & cum matre eius omnia communicauit consilia, adeò vt nihil nō horū arbitratu gereret, & infensum enm redderēt his quos exosos Regi esse ipsorum intererat. Mariammes verò filij rem indies ferebant ægrius, propter nobilitatē indignantes suo loco se dimoueri ac deterioribus cedere, & tantum non in ordinē redigi. Quin [a] & vxores ipsorum eisdē laborabant passionib. quarū altera Alexandro nupta Archelai filia Glaphyra odio mutuo prosequebatur Salomen, tum propter mariti amorem, tum quòd insolentius se erga filiam eius gereret. ea nupta erat Aristobulo quam illa sibi honore æquari ferebat muliebriter. atque hac altera contentione accedente, ne Pheroras quidem Regis frater alienus erat à discordia. habebat enim priuatā causam suspicionis & odij, inciderat in amorē ancillæ propriæ tā insanū, vt [b] oblatā sibi à Rege in coniugium filiam fastidiret, cōtentus ancillæ complexib. Id ægerrimè tulit Herodes, videns germanū affectū à se tot beneficiis, & penè regni sociū, non respondere pietate mutua, & infortunatū se fratrē existimans: & cùm non valeret Pheroram ad æquiorē mentē reducere, puellam collocauit cū Phasaeli filio. procedente deinde tempore ratus iam deferbuisse fratris cupidines, conquestus de repulsa, alterius cōditionē ei detulit, quæ Cypros nomine dicta est. Tū Ptolemæus Pheroræ consulit, ne pergat fratrem contemnere, & ab amore turpi resipiscat, propter quem stultū sit priuare se Regis amicitia, & in eius vicem odiū ac trāquillitatis iacturā incurrere. Ille intelligēs hoc sibi vtile, quòd iā antè calūuiis appetitus veniā à Rege cōsecutus fuerat, mulierē iā filij matrē ex se factā ablegat: & Regi pollicetur ducturū se filiam eius alteram: conduxitque diem 30. ad celebrandas

An. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

a *Rixa mutuæ lubricæ.*

b *Pheroræ Herodis filias in coniugium oblatas fastidit.*

An. mundi 3957. Ante Chri. an. 7.

nuptias, iureiurando interposito nihil sibi posthac cum ablegata fore commercij. elapso autem præfinito tempore in tantum amori succubuit, vt non staret pollicitis, & rursum reuolueretur ad pristinam mulieris consuetudinem. Ibi tum Herodes non amplius potuit iram tegere, sed sæpè iaciebat voces quasdam, signa alienati à fratre animi: nec deerant multi qui per occasionem hunc eius affectum fouerent calumniis. Iámque nec dies abibat vlla nec hora, quin aliquid ei nouarum turbarũ accideret, commissis inter se necessitudinib. quas natura volebat esse cariſſimas. Nam & Salome infensa Mariammes filiis ne filiam quidem nuptam Aristobulo adolescentum alteri sinebat frui caritate mutua, pelliciens ad effutiendā & prodenda secreta coniugum colloquia: & si quid, vt assolet, offensiuncularum incideret, exacerbans multis suspicionibus, quo factum est vt secreta eorũ expiscaretur omnia, & puellæ quoque iuuenẽ exosũ redderet. illa verò in matris gratiã sæpè narrabat, quòd illi, quoties soli essent, crebram mentionem Mariammes facerent, & odiosè de patre loquerentur: minarentúrque si Principatus ipsis contingeret, reliquarum Regis vxorum filios scribas se facturos in oppidulis. ad hoc enim cõducibilem illis fore literaturam, cui tum darent operam. vxores etiam regias, si quando viderent matris ornamẽta vsurpare, pro præsentibus deliciis vestituros se ciliciis, inclusas vbi ne solem quidem liceat aspicere. Hæc mox Salome regi renunciabat: quæ ille tametsi permolestè ferret, emendare tamen malebat quã punire, maximè autẽ exasperabatur suspicionibus, & indies seipso peior, omnib. omnium rumoribus credebat, attamen tunc obiurgatione filios castigasse contẽtus & illorũ re

a Salome filiam ad effutienda & prodenda secreta coniugũ colloquia pellicit.

spe

sponsione placatus aliquantisper quieuit. Sed mox malũ recruduit. Pheroras[a] enim Alexandrum conuenit maritum, vt diximus, Glaphyræ Archelai filiæ, aitque se audisse ex Salome, Herodem ardenter amare Glaphyram, nec posse hunc affectũ excutere, hoc audito iuuenis zelotypus vehemẽter excanduit: & quicquid honoris ac comitatis Herodes mulieri exhibebat in gratiã filij: quod quidẽ ferè quotidianum erat, in peiorẽ partẽ interpretabatur, suspicione concepta ex his quæ audierat. neq; diutius potuit eã indignationem concoquere, sed adito patre cum lachrymis ei sermonem Pheroræ aperit, quamobrẽ ille magis adhuc turbatus est, nõ ferens insimulari se falsò tã turpis criminis multa quærens de suorũ malicia, à quibus pro beneficiis talem reportaret gratiã. Móxq; accersitum Pherorã, adortus iurgio; pessime, inquit, omniũ mortalium, eóne ingratitudinis prolapsus es, vt talia de nobis vel dicas vel cogites? nónne deprehendo tuum propositum, quod nõ conuicio tenus hæc dixisti filio, sed vt insidias & veneficia hoc pacto in caput meum strueres? Quis enim, nisi bono aliquo genio ductus vt iste, filius pateretur patrẽ inspectum impunè ferre talem iniuriam? Vtrum tibi videris sermonem in animum, an in dextram eius gladium inseruisse, quo parentem conficeret? aut quid tibi voluisti, cum & ipsum & frattẽ oderis, in me tantum calumniando simulans beneuolentiã, & ea dicẽs quæ salua pietate ne cogitari quidẽ poterant. apage te hinc post tam peruersum erga fratrẽ benè meritũ animum. Et tu quidem quoad vixeris tua conscientia fruere: ego verò dabo operam vt sim meis melior, neq; dignas pœnas exigens, & maioribus quàm digni sint beneficiis eos prosequens. Sic destomachante Rege Pheroras

Ann. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

a *Pheroræ Herodẽ, dũ illum ardenter amare Glaphyram dicit, vehementer commouet.*

An. mundi 3957. Ante Chri. nat. 7.

cum in manifesto crimine deprehensus teneretur, Salomes ait hoc esse commentum, & ab ea prima hos sermones profectos esse. Quo audito illa (nã fortè aderat) composito ad verborum fidem vultu exclamat, nõ [a] esse hæc sua, & omnes hoc vnum agere, vt eam inuisam Regi faciant, & de medio tollant Herodis amantissimam, & præcauentem ipsius pericula, nunc verò etiam maioribus se appeti insidiis, solam enim autorem fuisse fratri, vt abiecta qua se oblectabat muliercula, filiam Regis duceret, & hanc esse causam odij, hæc illa loquente, simúlque capillos sibi vellente, & pectus plangente, species quidem negantis erat verisimilis, sed mala mens dissimulabatur gestu fictitio. Pheroras autem medius tenebatur, ne prætextum quidem vllum sui facti inueniens, cum non inficiaretur se dixisse, & audisse eadẽ persuadere non posset. ea perturbatio non sine altercatione durauit aliquandiu. tandem Rex pertæsus & fratrem & sororem ablegauit: collaudátque filij temperantia, & quòd hos sermones ad se detulisset, admodum serò ad curã corporis se contulit. Post hanc contentionem malè audiebat Salome, quòd videretur autor huius calumniæ & vxores Regiæ malè ei volebant, quòd [b] scirent morosam & variabilem, & pro tempore nunc inimicam nunc beneuolã. Semper igitur aliquid contra eum Herodi occinebant, arrepta occasione ex casu quodã fortuito, Erat Arabum Rex Obodas, homo segnis & ocio deditus: negocia verò eius administrabat Syllæus vir callidus, ætate florẽs & corporis specie. hic cùm propter quædã negocia ad Herodẽ venisset, cõtemplatus vnà cœnantẽ Salomen animum ad eam adhibuit, compertóq. esse viduã, venit cum ea in colloquium, illa [c] quæ deterius

quàm

a *Salome se purgat.*

b *Effectus ea luuniarum.*

c *Syllæus Arabs Salomẽ in vxorem petens repulsam patitur.*

gnàm antè tractabatur à fratre, & nonnihil tacta forma iuuenis, nõ abhorrebat à nuptiis: & cum per eos dies frequentarentur cõuiuia, existebant multa non mediocria signa quòd consensus & mutuus amor inter eos intercederet. Hæc vxores Regi non sine derisione referebãt. Herodes autem hoc contentus scisscitabatur ex Pherora, & iubebat eum inter cœnam obseruare, quomodo erga se inuicem affecti sint. ille renunciauit quòd nutibus & mutuis aspectibus satis indicarent quò tenderent. Post hæc Arabs iam suspectus abiit. elapsis deinde duobus aut tribus mensibus, hanc ipsã ob causam reuersus, & collocutus de hac re cũ Herode, postulauit, vt Salomen sibi collocaret. fore enim ei hãc affinitatem vtilem propter Arabum commercia, quorum principatum & deberi sibi, & iam magna ex parte contigisse. De quo cũ ille ad sororẽ retulisset, percontando an ei nubere sit animus, mulier facilè assensum præbuit, postulantibus deinde vt Syllæus accenseretur in Iudæorũ religionẽ, & tum demũ vxorẽ duceret, alioqui nõ esse licitum: ille facere hoc non sustinuit, lapidandum se dicens à popularibus si faceret: atque ita re infecta discessit. ex eo tempore Pheroras Salomen insimulauit intemperantiæ, ac magis etiam vxores Regiæ, dicentes eã consueuisse cum Arabe. Et [a] puellam, quam fratri desponsatã ille domesticæ mulierculæ illecebris victus recusauit ducere, Herodes in sororis gratiã collocaturus Salomes filio nato è Costabaro mutauit sententiã persuasus à Pherora, negante [b] adolescentem amaturũ talem socerũ propter patris sui cædem. & æquius cẽsente, vt ipsius filius eam ducat, successurus in tetrarchiæ dominiũ, quod vbi is persuasit, impetrauit prioris offensæ veniam. Mutatis igitur sponsalibus puella

Anno mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

a *Herodes filiam Pherorã filio dat coniugẽ.*

b *Odium filij in patrẽ prodit.*

An. mundi 3957. Ante Chri. Num nat. 7.

data est nuptum adolescentulo, addita C. talentorum dote. Nec interim cessabant turbæ domesticæ, imò augebantur etiam, à turpibus initiis progressæ vsq; ad calamitates tristissimas. Erant in deliciis Herodi propter formam eunuchi tres, vnus à poculis, alter ab epulis, tertius cubicularius, quorum opera etiam in seriis regni negociis vti est solitus. hos quidam ad Regē detulit corruptos esse ab Alexandro filio acceptā magna vi pecuniæ: & quæstionibus examinati ecquid cum illo habuissent consuetudinis, rem fassi sunt: præterea nullius tentati contra patrem facinoris se esse conscios. admotis deinde acrioribus tormentis, victi necessitate, ministris magis magisq; in gratiam Antipatri sæuientibus, aiunt Alexandrum innatum contra parentem odium alere: hortatúmq; eos vt Herodem desereret iam inutilem. facientémq; fucum ætati, & senium dissimulantem tincto capillitio. quin potius ipsi adhiberent animum, potituro vel inuito patre regno debito, expectarēntque breui dignitatem primariam: iam enim non tantum generis prærogatiuam sibi suffragari, sed instructa etiam ad inuadendam dominationē omnia. staturos pro se multos duces missum, multos amicos Regios. paratos quidvis vel agere vel pati in ipsius gratiam. His auditis Herodem torum ira & timor occupat, quod filij verba contumelioſa viderentur, & minacia: vtroq; igitur exacerbatus verebatur, nequid grauius contra se conflatum esset, quàm vt eodem temporis momento posset cauere & occurrere. quamobrem non ausus palàm inquirere, per dimissos clancularios exploratores rem gerebat, omnes suspectos iuxta habens atque inuisos, & in suspicionibus etiam de immeritis fecuritatē quam collocans: quarum adeo nullus erat finis.

vt quō

vt quò quisque ei cõiunctior esset, eò magis timeretur, vt tanto ad nocendum potentior. Cæteros [a] cum quibus ei nulla intercedebat familiaritas, vel nominati à delatore sat erat. móxque ad suam securitatem pertinere putabat illorum interitus. Postremo etiam domestici anxij de incolumitate propria in seipsos versi sunt tutissimos rati, qui alios præuenirent calumniis, certissimúmque hoc ad salutem remedium: qui mox voti compotes hoc ipso aliorũ in se coniiciebant inuidiam, videbantúrq. merito retaliãdi, & sic accipiẽdi, vt ipsi tractassent alios. Iámq. etiam priuatas simultates hoc modo exercebãt, móxq. deprehensi eadem patiebantur, occasione cõtra inimicos vtentes pro laqueo, quo paulò pòst ipsi comprehendebantur. Rex enim velox erat ad pœnitẽtiam, eo quòd multos cõuictos tolleret, quod tamen non in hoc proderat, ne similia posthac faceret, sed contentus erat delatores eorum pari mulctasse supplicio. Tantum erat tunc in aula Regia perturbationũ ac formidinum. Multis etiã intimis amicis denunciauit, ne vel in conspectum suum venirẽt, vel intra limina palatij, maximè his qui fiducia meritorum hactenus ei reuerendi fuerant. Andromacho [b] enim & Gemello veteribus amicis, & qui plurimũ Regem tam legationib. quã consiliis iuuerãt, filiósq. eius instituerãt, & maiorem cæteris habebant fiduciam, amicitiam renũciauit: alteri quia Demetrio eius filio Alexãder vtebatur familiariter: Gemello verò quòd ipsum sciret fauere iuueni. nam & inter educatores eius ac eruditores fuerat, & Romanæ peregrinationis comes hæserat. Nec dubium est quin grauius aliquid in eos libenter statuisset, ni obstaret virorum claritas: quare contentus est quum ablegatis ademisse autoritatem, vt pos-

An. mundi 3957. Ante Christum natum 7.

a *Herodes quibusuis calumnijs fidem adhibens multos iniustè interfecit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

b *Herodes Andromacho & Gemello amicitiam renunciat.*

An. mundi 3957. *Ante Chri.* 41. *ætat.* 7.

sita proborum hominum reuerentia debaccharetur licentius. Horum[a] porro omnium malorum fax erat Antipater, qui ex quo primum tempore patrem animaduertit formidinibus obnoxium, consiliorum ei socium se adiungens accendebat hominis sæuitiam: & tunc videbatur egregiè fungi officio, si daret operam, vt quicunq; teniti possent tollerẽtur de medio. Tunc[b] igitur pulso Andromacho & reliquis amicis liberiorib. primũ Rex quotquot putabat Alexandro fidos examinauit tormentis, num cuius tentati contra se facinoris essent conscij, illi verò immoriebãtur cruciatibus, quòd nihil haberent dicere. atque hoc acrius incumbebatur quæstionibus quod præter opinionem nullum deprehendi posset ne cogitatum quidem maleficium. Et Antipater callidus artifex interpretabatur tortos à veritate malle quàm à fide erga dominos & amicos discedere, vrgebatúrq. vt secreta perquirerẽtur apprehensis pluribus. Tandem vnus è multis tormenta non ferens, ait se non semel audisse iuuenẽ dicere, quoties laudaretur à proceritate staturæ, aut sagittandi peritia, cæterisque virtutibus eximiis, hæc à natura ornamenta sibi magis concessa quàm beneficia, patrem enim præ inuidia his ostendi omnibus, quapropter quando simul inambulent cõtrahi se de industria & submitti, ne appareat procerior, & in venatoriis iaculationibus illo præsente destinata non ferire, quòd norit genitoris ingenium nõ ferentis laudari filium. Hæc verba dum expenduntur intermissis tormentis adiecit, conspirasse eum cum fratre Aristobulo, vt in venatione patri insidias struerent, quibus si ille esset oppressus, tum regnum postulaturus Romam perfugeret. Inuentæ sunt etiam iuuenis literæ ad fratrem scriptæ, conquerentis de

pater,

a *Antipater omnium malorum fax.*

b *Propter Alexandrũ multi tormentis examinantur.*

patre, non rectè factum, quòd Antipatro addixisset agros, ex quibus ad eum redirent CC. talenta annua. Tum verò Herodes probabili vt ipsi videbatur, argumento confirmatus in suspicione, Alexandro cõprehenso iubet iniici vincula: & rursum incipit sæuire, quamuis ne ipse quidẽ auditis satis crederet. neq. enim excogitare poterat, cur deberet ab illis per insidias appeti: & querelæ illæ pueriles contétiones videbantur, nec verisimile post manifestum patricidium voluisse eos Romam petere. quamobrẽ volens maius aliquod impietatis argumentum inuenire, solicitéq. cauens, ne videretur filium temerè dãnasse ad vincula, & [a] quæstioni subiiciens honoratiores Alexandri amicos, non paucos eorum nihil tale cõfessos interfecit. Cúmque tota Regia tumultu, terrore, ac tormentis perstreperet, iuuenis [b] quidã in tali necessitate constitutus dixit Alexandrũ Romã ad amicos, literas misisse, roganté, vt curarẽt se accersiri à Cæsare indicaturum de quibusdam contra illũ conspirationib. quãdo pater societati Romanorũ prætulerit Mithridatis Parthorũ Regis amicitiam, addidit habere eum venenum, quod apud Ascalonem paratum sit. His auditis, Herodes credidit, consolantibus eum in calamitate adulatoribus, quòd non temerè quidquam faceret. venenum tamen summa cura quæsitum nusquã inuentũ est. Cæterùm Alexãder oppressus malis adeò nõ cessit, neque inficiatus est, vt patrem exasperaret amplius: siue volens pudefacere facilitatem eius ad credendũ calumniis: siue vt, si fortè crederet, inuolueret eum cum tota Regia magnis calamitatib. Quatuor [c] enim libellos à se conscriptos ei misit negãs opus esse tormentis plurib. structas enim insidias, participéq. eorum esse Pheroram & amicorũ fide-

An. mundi 3957. Ante Christum natum 7.

a *Alexandri in vinculis consecti amici quæstioni subiiciuntur.*

b *Alexandrum quidã quòd Romã contrà parẽtem ad amicos, literas miserit, recusat.*

c *Alexãder indicatũ eriam facit fuisse perpetrandi fratrem insidias patri structas.*

Ann. mundi 3957. Ante Christum nat. 7.

lissimos: Quin & Salomen obrepentem noctu cum inuito se esse congressam, omnésque eò tendere, vt, illo sublato, optatam assequerentur licentiam, eiusdem conspirationis arguebantur & Ptolemæus & Sapinnius, præ cunctis Regi fidissimi. nec aliter quàm rabie quadam occupati in se inuicem efferabantur homines pridé amicissimi, non detensione, non coargutione expectata tantisper dum veritas pateret, indicium præueniente supplicio. alij vinciebantur, alij necabantur, alij nihil lætius exspectantes moras ipsas quàm repræsentationem malorum ægrius ferebant: ingénsque [a] mœror ac torpor fœdabat pristinam felicitatem Regiæ. Ne Herodem quidem ipsum vitæ in tali perturbatione non tædere poterat, cui, quòd nemini se auderet credere, pro tormento erat futuri exitus expectatio: sæpéque illi obuersabatur irruens gladio stricto filius, noctes atque dies nihil aliud volutanti, vt iam minimum abesset ab insania.

[a] *Herodes in anla cubiculi & cadibus referta vitæ suæ pudet.*

Archelaum Cappadocum Rex Alexandrum patri reconciliat.

CAP. XII.

Hedio & Ruffinus cap. 9. al. 13.

DVm ita Herodes animo angitur, Archelaus [b] Cappadocũ Rex de filia & iuuene genero solicitus, tum amici quoq; vicem miserãs inuoluti tã perplexis & turbatis negociis, officij sui putauit profectionem ad eũ suscipere. Quẽ vbi sicut audierat affectum inuenit, importunã rem putauit si obiurgaret ac temeritatis & nimiæ credulitatis argueret. fore enim vt ille ex aduerso contendẽs & excusare se studẽs exacerbaretur amplius. Quapropter aliam rationem commentus est qua res affectas componeret, indignatione versa in iuuenem, asserens Regem nihil

[b] *Archelaum Cappadocũ Rex, Herodis indignationem in generum sinus sat, eúmque ad paternos affectus reflectit.*

nihil præter æquitatẽ, ſed omnia rectè feciſſe: ſe quoq. dirempturum illud coniugium, ac ne filiæ quidem parſurum, ſi ſceleris cõſcia non feciſſet iudiciũ. Tum Herodes vbi præter opinionem vidit hominem pro ſe læſo tã grauiter exacandeſcere, aſperitate remiſſa, & factum ſuũ iuſta æſtimatione volens expendere, paulatim ad paternos affectus rediit. lámque vtroque flexo ad miſericordiã, quoties aliquis obiecta à iuuene crimina refelleret, ad iram commouebatur Rex: poſtquàm verò Archelaum quoque accuſationem agredi vidit, lacrymis affectũ prodens, rogabat illum ne nimium indulgeret iræ, néve propter iuuenis erratum coniugium dirimeret. Tum Cappadox, nactus eum iam mitiorem, cœpit [a] crimina transferre in amicos, qui depraua-rent hominem iuuenem & rudem omnis malitiæ, præcipuè fratrẽ Regis vrgẽs ſuſpicionibus. Nam [b] cùm & Pheroras in Herodis indignationem incurriſſet, intelligens recõciliatorem neminem Archelao magis idoneum, atratus illum adiit. alia quoq. deſperãtis de ſalute ſigna præferens, qui non deſpexit preces ſupplicis, negãs tamen ſibi facilè tam citò flectere offenſum Regis animum. Satius eſſe, vt ipſe à fratre veniã peteret, prius confeſſus ſe fuiſſe cauſam horum omnium. eam confeſſionem profore multum ad leniendã iracundiã, ac tum demum ſe quoque opportunius deprecatorem acceſſurũ, paruit ille cõſilio, quod vtrique ceſſit feliciter. nã & iuuenis præter opinionem exemptus eſt criminationibus, & Pheroram Archelaus repoſuit in fratris gratiam: ipſe quoque inita maxima gratia apud Regem in tã difficili ipſius tẽpore, lætus in Cappadociam profectus eſt. nam & cũ muneribus dimiſſus eſt precioſiſſimis, & facile primũ inter amicos locũ obtinuit. Cõuenit

An. mundi. 3957. Ante Chriſtum nat. 7.

a Archelaus Alexandri crimina in amicos, præcipuè verò in Pherorã transfert.

b Pheroras Herodi ſe cauſam perturbationis fuiſſe ingenuè fatetur, & fratri Alexandro reconciliatur.

An. mundi 3958. Ante Chri. natiũ.

etiam inter eos, vt Herodes Romam peteret: quandoquidem de hoc negotio Cæsari scripserat: fecerúntque [a] simul iter vsque Antiochiam. ibi præsidem Syriæ Titum reconciliauit Archelão, atque ita in Iudæam reuersus est.

[a] *Herodes cum Archelao Antiochiam vsq. iter facit.*

Trachonitarum defectio.

CAP. XIII.

ILle verò dũ Romam profectus interim à regno abest, bellũ [b] Arabicũ ex hac causa exortum est. Incolæ [c] Trachonis, quam regionẽ Zenodoto ademptam Cæsar Herodi attribuerat, veteri exercere latrocinia, cogebantur in studiis agriculturæ mitius degere. hoc vitæ genus nec ipsos delectabat, neque terra respondebat laboribus, tamen à principio coercente Rege abstinebant iniuriam ab accolis. non sine laude Herodis diligentiæ. Sed quando Rex nauigauit in Italiam Alexandrum accusaturus & commendaturus Antipatrũ Cæsari, Trachonitæ [d] sparso rumore de eius interitu defecerunt reuersi ad pristina latrocinia. tunc [e] tamen absente Rege à ducibus eius sunt perdomiti. cæterũ XL. ex his latronum principes captorum exemplo territi, relicto patrio solo fugerunt in Arabiam, recipiente eos Syllæo propter non impetratũ Salomes coniugium. à quo cũ munitum quendã locum accepissent habitandum, incursionibus non Iudæam tantum infestabant, sed totam Cœlesyriam, abigebántque prædas in sua receptacula, Syllæo præbente impunitatẽ & securitatem maleficiis. Herodes autẽ reuersus à Romana peregrinatione, comperit multa damna illata suis à latronibus. cúmque non posset eos in potestatem suã redigere, quòd essent sub tutela Arabum, nec tamẽ iniuriã acceptã conco-

[b] *Arabici belli causa.*

[c] *Trachonitæ Herodi donatus à Cæsare.*

[d] *Aliàs ca. 14 Rebelles Arabes à ducibus Herodis perdomantur.*

[e] *Latrones capti & puniti.*

quereꝛ,

queret, perlustrata Thrachone interfecit illorũ domesticos. quo facto illi irritatiores, maximè quòd legem haberent quæ iuberet domesticorum cædem inultam non sinere, contempto periculo totam Herodis ditionem agendo & ferendo perpetuis vexabant incursionibus. Tũ Rex ad Præsides à Cæsare missos Saturninum & Volumnium rem detulit, latrones [a] deposcẽs ad supplicium. illi hoc audito maiori manu se communire, perturbare omnia repentinis insultibus, agros simul & vicos populari, iugulare quotquot in manus eorum inciderent, vt bello quàm latrocinio res esset similior. iam enim vsque ad mille accreuerant. Quare Herodes & latrones sibi dedi postulabat, & mutuum creditũ repetebat exacto iam præstituto tempore, sexaginta illa talenta quæ Obodæ per Syllæum cõmodauerat. Syllæus verò qui detruso à regimine Oboda ipse administrabat omnia, inficiabatur eos latrones esse in Arabia, & pecuniam differebat reddere, de [b] qua disceptabatur apud Saturninum & Volumnium Syriæ præsides. Tãdem illis autoribus conuenit, vt intra triginta dierum spacium & debitum redderetur, & ex vtroque regno restituerentur perfugæ. Sed apud Herodem prorsus nemo Arabum inuentus, vel ob maleficium, vel quacunque de causa profugus: verùm Arabes conuicti sunt latrones ad se recipere.

An. mundi 3958. Ante Christum nat. 6.

Aliàs ca. 15

a *Herodes ab Arabibus latrones sibi dedi postulat, & mutuum creditum repetit.*

b *Saturninus & Volumnius Syriæ Præsides Herodi Arabes reconciliant.*

c *Herodes Saturnino & Volũnio permittentibus cum exercitu Arabiam inuadit & Raptam castellum diruit.*

Expeditio Herodis in Arabiam.

CAP. XIIII.

CÆterùm postquam aduenit præstitutus terminus, Syllæus nolens stare conuentis Romam profectus est: Herodes [c] verò exsequebatur restitutionem pecuniarum ac latronum, Saturnino & Volumnio permittentibus ei contu-

An. mundi 3958. *Ante Christum nat.* 6.

maces armis persequi. collectóque exercitu iguasit Arabiam, septem mansiones emensus triduo. cúmq; perueniisset ad castellum, in quo se latrones continebant, primo impetu id cepit, ipsámq; munitionem nomine Rœptam diruit, nullo alio damno dato regionis incolis. Et cum in auxilium eorum procurriisset dux Arabum [a] Nacebus, commissum est prœlium, in quo pauci ex Herodianis, Arabum verò xxv. cum ipso duce ceciderunt: reliqui in fugam cõpulsi sunt. Hoc [b] modo latrones vltus Idumæorum tria millia in Trachonem deduxit, vt coerœrent ibi latrocinia: & ad duces Romanos agentes in Phœnicia dedit literas, quibus eos certiores fecit, quod in contumaces tantum Arabas conceslo ab eis iure vsus sit, nihílq; egerit prœterea; ídq; ipsorum inquisitione postea verum cõpertum est.

[a] *Nacebum cum viginti quoque Arabũ cæsum.*

[b] *Herodes Idumæorum 3. millia in Trachonem deduxit.*

Syllæus Herodem accusat apud Cæsarem.

CAP. XV.

Hegio & Ruffinus cap. 10. al. 16.

SEd aliter Romam properatis nuncliis Syllæo relatum est, suo more exaggerãtibus omnia. is [c] iã antè insinuatus in notitiam Cœsaris, fortè tum circa palatium obuersans, his auditis cõfestim mutata veste atrata eum adiit, denarrans vt bello afflicta sit Arabia, totúmque regnum euersum ab Herode ingresso cum exercitu. ad hœc lacrymans querebatur cecidisse duo millia & quingentos Arabum primates, & in his amicum ac cognatum suum Nacebum, direptáque magnas opes apud Rœptam repositas. atq; hœc facta per contemptum Obodæ qui nec copias paratas habuerit, nec ducem, se absente, idoneum. Hœc dicente Syllæo, addentéq; quòd nec ipse hanc profectionem susceperus esset, ni crederet Cœsari curæ esse pacem publicam omnium,

[c] *Syllæus Herodem apud Cæsarem accusat.*

nium, neq; se domi præsente, Herodes nisi suo malo eam pacem violaturus. Cæsar hac querela commotus percontatus est ex Herodis amicis, qui tum aderant, & ex suorum quibusdam recens reuersis è Syria, hoc tantum, an Herodes vllum exercitũ extra Regni sui fines eduxerit: Id cùm illi fateri necesse haberent, neo Cæsar causam expeditionis audire dignaretur, magis etiam iratus Herodi scripsit minaciter, se hactenus illo vsum tanquam amico, posthac habiturum eum pro subdito. Syllæus quoque ea de re scripsit ad Arabas. His * literis illi elati neq; latrones qui effugerant voluerunt dedere, neque acceptam mutuo pecuniam persoluere, neque pro pascuis quæ conduxerant, quicquam numerare, freti eo quòd Rex offendisset Cæsarẽ. Quin & Trachonitæ hac occasione vsi insurrexerunt in Idumæorum custodiam, & iuncti Arabicis latronibus qui illorum regionem diripiebant, non tam suis lucris quàm vindictæ studentes mitis modis in eos sæuiebant. Hæc omnia Herodes ferebat, offenso[b] Cæsare minus iam habens vel fiduciæ vel audaciæ. legatos enim eius ad agendam Regis sui causam missos primum ne admisit quidẽ: iterum venientes dimisit infecto negocio. Quamobrem vehementer anxio metum augebat Syllæus, Romæ præsens credulo Cęsari quiduis persuadens, & iam maioribus rebus inhians. Defuncto[c] enim Obodæ in Arabum regnum successit Æneas, dictus Aretas mutato nomine. hunc ille per calumnias pellere conabatur, & sibi principatum vsurpare, multã pecuniam partitus in aulicos, multa etiam Cęsari daturum se pollicitus: quem iratum sciebat Aretę quòd se inconsulto ausus esset regni habenas suscipere. Tandem & ille literas cum muneribus misit ad Cæsarem, & in his multorum

An. mundi 3958. *Ante Christum nat.* 6.

a *Arabes & Trachonitæ scientes Herodi Cæsarẽ iratum, illi insultant.*

b *Cæsar ab Herode offensum.*

c *Obodas defuncto Æneæ in Arabum regnum succedit.*

talentorum coronam auream. in his literis accusabat Syllæum, quòd nequissimus seruus veneno sustulisset Obodam, quo etiam viuo inuasisset rerum administrationem, vxores Arabum adulterans, & conflato ære alieno viam sibi ad occupandum principatum muniens. Cęsar [a] autem ne hos quidem legatos audire dignatus, aspernatúsque eorum munera, infecta re illos abire passus est. Interim Iudæorum res ac Arabum in dies se habebant deterius, turbatis omnibus, & componente nemine. nam Regum alter nondum principatum suum constabilierat, & proinde suos coercere non poterat. Herodes autem veritus ne, si se defenderet, eo magis irritaret Cæsarem, cogebatur perferre omnes iniurias. Postremo nullum finem vrgentibus malis inueniens, decreuit denuò Romam legatos mittere, si quid æquius per amicos impetrare posset à Cæsare, in [b] eam legationem Nicolaus Damascenus profectus est.

An. mundi 3960. Ante Christum nat. 4.

a *Cæsar Arabum legatos non audit.*

b *Nicolaus Damascenus ab Herode ad Cæsarem missus.*

Eurycis calumnia contra Herodis filios.

CAP. XVI.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. al. 17.

PEr idem tempus dissidium cum filiis domesticum multo magis exacerbatum est: quamuis enim etiam antè nunquam prorsus vacarit suspicione, malo pernicioso Regibus, tunc tamen id maximè ob talem causam inualuit. Eurycles [c] quidam Lacedæmonius, vir domi nobilis, sed ingenio pessimo, adulator & deliciis perditus, sed vtrunq; vitium egregiè dissimulans, vsus Herodis hospitio, datis muneribus & maioribus acceptis, ad gratiam cum eo cõuersatus effecit, vt reciperetur inter amicos præcipuos. is diuersabatur apud Antipatrũ, Alexandro [d] quoque propter crebros cõgressus familiaris. ai-

c *Eurycles Lacedæmonius in Herodis amicitiam sese insinuat.*

d *Eurycles apud Alexandrum sese insinuat.*

bat

bat enim sibi cum Archelao Cappadoce amicitiam intercedere, & ideo simulabat se Glaphyram obsequiis colere, cúmque videretur omnibus ex æquo deditus, obseruabat quęcunq; vel dicerentur vel fierent, vndecunque captans gratificandi per calumnias materiam. denique adeò se blandis colloquiis insinuauit vnicuique, vt illi soli fidus videretur, cæteros ita tractare, prout amico esset commodum his artibus ita sibi deuinxit Alexandrum, vt iuuenis putaret ei soli tutò se posse querelas suas cõcredere. aperiebat igitur ei dolorem suum quòd pater esset à se alienatior, casúmque matris narrabat: & quod Antipater prærepta fratribus dignitate solus posset omnia. Hęc diutius ferenda non esse, patrem iam talibus imbuto odiis, vt cum ipsis nec conuiuia nec colloquia communicare sustineat. Hęc [a] ille, dolorem suum in sinum amici, vt tum videbatur, deponens. at ille omnia referebat Antipatro, negans ad se hæc pertinere, tacere tamen non posse ob periculi magnitudinẽ, & consultum ei velle, vt caueret ab Alexandri insidiis. non enim eum dissimulare animum, sed ipsis verbis præferre cupiditatem parricidij. Post hoc beneuolentię pignus maxima ab Antipatro accipiebat munera, & ad vltimum ab eo persuasus est, vt ad Herodem referret de hoc negotio. Rex narranti de Alexandri odio facilem autem prębuit, & eò deductus est verborum ambagibus, vt implacabilem iram in filium conciperet, id quod sine mora declarauit. Eurycli [b] enim quinquaginta talenta donauit: quibus ille acceptis ad Archelaum se contulit, & multum Alexandrum prędicans, operam etiam suam commemorauit quàm vtilis ei fuerit ad conciliandam patris gratiam: & ab eo quoq; accepta pecunia, prius quàm deprehenderetur

An. mundi 3960. Ante Christum nat. 4.

a *Eurycles Alexandri dicta, & facta obseruãs Antipatro & Herodi exponit.*

b *Eurycles ęstuia ab Archelao pecuniam extorquet.*

An. mundi 3960. *Ante Christum nat.* 4.

hominis malicia discessit. Reuersus deinde in patriam, cum ibi quoque similibus artibus vteretur, Lacedæmone pulsus est in exilium. Porrò [a] Iudæorum Rex non iam vt antè contentus aurem præbere criminatoribus Alexandri & Aristobuli, proprio seruiebat odio, etiam nomine accusante obseruans singula & scisciтans, & permittens omnibus quicquid vellent contra eos dicere: & inter cætera Euaratum Coum communicasse cum Alexandro consilia, videbatúrq; nullos sermones audire libentius. Oblatum est deinde iuuenibus maius infortunium, calumniis nunquam cessantibus, & omnibus certatim aliquid mali de eis ad Regem deferentibus, scilicet incolumitatis eius studio. Erant Herodi duo satellites, [b] Iucundus & Tyrannus, grati illi propter robur ac proceritatem corporum. hi propter quandam offensam pulsi è Regia, & inter equites Alexandri stipatores recepti, quòd essent exercitatissimi honorabantur pecuniis aliisque muneribus. Mox igitur Rex de his etiam suspicione concepta, tormenta eis admouit. ergo post toleratos diu cruciatus, tandem aiunt se solicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem feras persequentem interficerent. facilè enim confingi posse, præcipitatum ab equo suismet telis transfixum esse. nam & antè penè simile quiddam ei acciderat. Simúlque indicauerunt aurum defossum in equorum stabulo, & præfectum venatorum arguebant, quod eis præbuisset lanceas regias, & arma, ipso iubente, Alexandri famulis. [c] Post hos præfectus arcis Alexandrij correptus similiter examinatus est: huic obiectum est quod eos intra castellum reciperet, pollicitúsque eis esset pecuniam regiam ibi reconditam. Sed illo pernegante filius eius accedens, vera esse dixit

a Herodes Alexandri & Aristobuli criminatoribus aurem præbet.

b Iucundus & Tyrannus se solicitatos ab Alexandro, vt inter venandum Herodem interficerent, fatentur.

c Alexander ad Præfectum arcis Alexandrij, vt se recuperet, scribit.

dixit omnia: protulítque referentes manum Alexandri literas in hanc ſententiam. Quàm primum Deo fauente perfecerimus quæ decreuimus, ad vos veniemus. curate igitur, vt quemadmodũ eſtis polliciti, nos in caſtellũ recipiatis. His litetis viſis Herodes poſthac pro indubitato habuit, paratas ſibi à filiis inſidias. Alexander autem dicebat [a] Diophantum ſcribam imitatum ſuum characterem, eſſéque Antipatri malicia excogitatam illam ſchedulam. Diophantus enim habebatur magnus talium artifex, & pòſt in ſimilibus deprehenſus dedit ſupplicium. eos verò qui torti ſunt Rex apud Hierichuntem produxit ad populum, vt accuſarent filios, vbi ſaxis ſunt obruti. cúmque vulgus concitum ſimili pœna Alexandrum cum fratre vellet afficere, Herodes per Ptolemæum & Pheroram eos cohibuit: & [b] iuuenes in carcere aſſeruandos tradidit. eò nemo admittebatur, adhibitis qui explorarent eorum dicta & facta omnia. iámque pro condemnatis habebantur, tum aliorum opinione, tum ſua. eorum alter [c] Ariſtobulus præ anxietate etiam amitam ſuam ac ſocrum ad miſerationem præſentis calamitatis, eiúſque autoris odium inuitans, An non tibi quoque, inquit, periculum imminet delatę, quòd ſpe nuptiarum Syllæum de omnibus quę hîc fiunt per literas ſignifices, quæ verba mulier ſtatim fratri tetulit. ille non amplius ſe continens vinciri eos iubet, & ſeorſum quenque quid contra patrem moliti ſint ſcripto prodere. hoc iuſſi facere, ſcripſerunt, inſidias quidem nec paraſſe ſe, nec cogitaſſe: ſed conatos fugere, quod non poſſent amplius ad hunc modum ſuſpecti & ſolíciti viuere. Eodem tempore cum veniſſet è Cappadocia ab Archelao legatus Mela vnus è

An. mundi 3960. *Ante Chriſtum nat.* 4

a *Diophantus ſcriba aliorũ characteres imitatur.*

b *Alexãder & Ariſtobulus in carcerem cõiecti.*

c *Ariſtobuli amitam ſuam ac ſocrum mouent.*

Ann. mundi 3960. Ante Christum natum 4.

dynastarum illius numero, volens Herodes declarare eius maleuolentiam, accíuit ad se Alexandrum è vinculis: & [a] rursum interrogauit de fuga, quónam & quomodo decreuissent discedere ad Archelaum, ille respondit, pollicitum quòd inde Romam nos mitteret. Cæterùm contra parentem nihil durius aut parum pietati conueniens se machinatos esse, neque quicquam veritatis inesse confictis aduersariorum criminationíbus. cupiuisse etiam vt Tyrannus cum sociis examinaretur cautius: sed illis approperatam mortem per Antipatrum, qui admixtis suis vulgum in eos concitauerit. His [b] dictis Rex iussit & ipsum & Melam duci ad Glaphyram Archelai filiam, vt interrogaretur [c] nú ignorasset paratas Herodi insidias, quò vt ventum est, continuò mulier vinctum conspicata maritum, caput sibi plangens, & præ miseratione attonita clarè ingemuit: iuueni quoq; manantibus lachrymis, qui aderant miserabili hoc spectaculo turbati, diu nihil mandatorum poterant vel dicere vel facere. Tandem Ptolemæo, cui commissus erat iuuenis, iubente dicere, num & vxor fuerit consilij conscia: qui potuit, inquit, non esse, carior mihi vita, & parens liberorum communium? ad hæc illa exclamauit, nullius mali se esse conscíam. quod si id aliquid ad salutem eius conferat, paratam se mentiri vel in suam perniciem, & nihil omnino negaturam. Tum Alexander, impium quidem, sicut suspicantur quos minimè oportuit, nihil nec cogitaui, nec tu es conscia: sed quòd ad Archelaum abire, & inde Romam decreuimus. Hoc & illa fatente, Herodes ratus conuictum à se Archelaum maleuolentiæ, dedit Olympo & Volumnio literas, iussis vt inter nauigandum appellerent ad Eleusam oppidum Ciliciæ, & Archelao

a Alexander Herodi quòd ad Archelaum discedere decreuit, fatetur.

b Mela, Archelai Cappadocum Regis filia.

c Glaphyra, Alexandri coniunx, nũ paratas Herodi insidias ignorasset, interrogatur.

chelao ſcripta de his redderent: & poſt expoſtulationem quòd filiis conatuum fuiſſet particeps, Romam inde nauigare pergerent, & ſi inuenerint à Nicolao placatum Cæſarem, redderent ei literas, & argumenta quæ ad cõuincendos iuuenes ſcripta mittebantur. Igitur [a] Archelaus pro ſe attulit, voluiſſe quidem excipere iuuenes, quòd & ipſis & patri eorum putaret vtile, ne quid ob ſuſpiciones & diſſidia durius in eos ſtatuerit: non tamen miſſurum fuiſſe ad Cęſarem, nec confirmaturum eos in maleuolentia: Romam [b] autem delati inuenerunt iam Herodi reconciliatum Cæſarem, eique literas reddiderunt. Nam Nicolai legatio ad hunc modũ ſe habuit: quamprimùm Romam venit & in palatium, præter ea mandata quæ habebat, Syllæum accuſandum ſuſcepit. animaduertit enim diſſidere inter ſe Arabas, quorum aliquot eius omnia facinora indicauerunt, & hoc autore neeatos pleróſque cognatos Obodæ manifeſtè coarguerunt ex ipſius literis interceptis per aduerſarios.

An. mundi 3960. *Ante Chriſtum nat.* 4.

a *Archelaum Herodi ſeſe excuſat.*

b *Herodes Cæſari recõciliatur.*

Qua fortuita occaſione Nicolaus vti nõ neglexit, ſtudens Herodem reducere in gratiam Cæſaris. Sciebat enim ſi defenſionẽ Regis ordiretur, difficilem ſe habiturum iudicem: quòd ſi accuſaret Syllæum, non defore occaſionem pro ſuo Rege ſatisfaciendi, cõteſtata igitur lite, & præſtituta ad agendũ die, Nicolaus [c] aſſiſtentibus ſibi Aretæ legatis acriter accuſauit Syllæum interfectorem aſſeuerans domini ac Regis ſui multorúmq; Arabum, pecuniam etiam mutuatum ad perturbandam quietem publicam, matronáſq; arguens corrupiſſe tam Romæ quàm in Arabia. addidit his grauiſſimum crimen, circumuentum mẽdaciis eius Cæſarem, quem nihil veri de geſtis ab Herode docuerit. ad hunc

Heſtio & Ruffinus cap. 12. al. 18.

c *Nicolaus Syllæum accuſat, & Herodem excuſat.*

An. mundi 3961. Ante Chri. nat. 3.

accusationis locum postquam ventũ est, Cæsar interlocutus iussit eum, omissis cæteris, hoc tantum de Herode dicere, an non exercitũ in Arabiam duxerit, neque duo millia & quingentos illic interfecerit, neq; captiuis abductis regionẽ deprædatus sit. Ad [a] hæc Nicolaus, de his se vel maximè posse docere, nihil horũ aut certè minimã partẽ ita se habere, quemadmodum ab illo relata sint, neq; vllã meteri indignationẽ. His præter opinionẽ au litis cũ Cæsar attentius auscultaret, ille primùm indicauit ei de D. talentis mutuò sumptis, déq; syngrapha in qua ascriptum erat, licere post elapsum præstitutum tempus pignora ex vniuersa regione capere: deinde non expeditionem hostilem hanc fuisse, sed exsecutionem iuris & repetitionem debiti. idque non properè actum quanquã permittente syngrapha, sed appellatis prius de hac re Saturnino & Volumnio Syriæ præsidibus: postremò apud Berytum in horum præsentia Syllæ per Cæsaris fortunam iurato, omninò intra triginta dies exhibiturum se & pecuniã & Herodis perfugas, & cum horũ nihil Syllæus præstitisset, aditos rursum præsides Herodi permisisse pignora capere, atq; ita demum illum profectũ in Arabiam, hoc est, inquit, illud bellũ quod aduersarij tàm tragicè exaggerauerunt. quod tamẽ qui potest bellum vocari, permissu præsidum & ex pacto illatum post periurio violatos tũ aliqs deos, tum in primis nomẽ Cæsaris? restat de captiuis iam dicere. Latrones [b] Trachonitæ primùm, mox plures, fugientes Herodem metu supplicij, receptaculum sibi fecerunt Arabiam. hos Syllæus fouit & aluit in omnium hominũ iniuriam, agrósq; eis dedit, & prædarũ fuit particeps: quos tamen ipsos eodem iureiurãdo tenebatur restituere cum mutuaticia pecunia ad

a Expositio belli Arabici, & pecunia mutuo accepta.

b Trachonitæ latrones.

præsen-

præscriptum terminum. nec potest ostendere quenquam præter hos captum in Arabia: immò ex his ipsis aliquot euaserunt. Nunc confutata etiã de captiuis inuidiosa sycophantia, audi Cæsar mendacissimum figmentum quod ad prouocandã irã tuã cõmentus est. Affirmo enim quòd cum Arabum manus nos inuasisset, & vnus atq; alter è nostris cecidisset tum demum, Herodes repugnare coactus Nacebum & cum eo xxv. nõ amplius occidit, quorum singulis centuplicatis iste bis mille & quingẽtos cecidisse retulit. His motus Cæsar, vultu irato ad Syllæum versus, rogauit quot Arabes ea pugna desiderati sint Hęsitante illo, & erratum in numero fatente, lectæ sunt syngraphatum conditiones & rescripta præsidũ, literæq; vrbium continentes querelas de latrociniis. Ad [a] vltimum eò res deuenit, vt Cæsar damnato capitis Syllæo, Herodem in gratiam receperit: & pœnitens quòd calumniis permotus durius scripsisset, hoc quoque Syllæo opprobrauerit, illius mendaciis impulsum se [b] discessisse ab officiis amicitiæ. In summa, remisit eum in prouinciam, vt postquam satisfeciisset creditoribus, daret supplicii. Cæterùm Aretæ in dignari pergebat, quòd regiã dignitatẽ ac potestatem vsurparet, priusquã à se acciperet: volebátq; [c] Arabiã quoq; Herodi tradere: sed hoc cõsiliũ mutauerunt redditæ ipsius literę. Olympus enim & Volumnius cognito placatũ esse Cęsarem, mox ita vt mandatũ erat obtulerũt ei literas, continentes argumenta quibus filios impietatis conuicetat: quibus lectis visum est non onerare insuper alio regno senem & infortunatũ circa filios: admissisq; [c] legatis Aretæ, & hactenus obiurgatis, quòd Rex eorũ temerariè Principatũ sumpsisset, nõ expectata sua sentẽtia, admisit munera & regnũ ei autoritate sua cõfirmauit.

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

[a] *Syllæus capitis damnatus.*

[b] *Herodi Augustus Arabiam quoq. vult tradere, quod cõsiliũ mutarunt redditæ ipsius literæ.*

[c] *Aretas ad Arabum Regem legatos.*

Hedio & Ruffinus Cap. 13. al. 19.

Anno mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

Post hęc Herodi iam reconciliatus scribit dolere se vicem eius qui tales haberet filios, debereq; [a] eum, si quid contra pietatem ausi sint, vt in patricidas animaduerteret, se enim liberam ei potestatem permittere: quod si tantum fugā meditati sint, ipsum quoque salua pietate oportere leni castigatione contentum esse. Quare suum consilium esse, vt indicto cōsistorio apud Berytum Romanorū domicilium, & adhibitis præsidibus cum Rege Cappadocum Archelao, amicisque cæteris & viris illustribus, de cōmuni sententia quid statuendum sit dispicias. atq; hoc fuit argumentum epistolæ Cæsaris.

a *Cæsar Augustus Herodi in parricidas animaduertere liberam potestatem permisit.*

Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio.

CAP. XVII.

QVa accepta Herodes supra modum gauisus est, tum quòd rediisset in gratiā, tum propter concessam sibi statuendi de filiis potestatem liberam: & nescio quo pacto accidit, vt qui prius in secunda fortuna durus quidem pater fuerat, non tamen temerarius aut præceps ad filiorum interitum: nunc rebus suis in melius mutatis, & recepta pristina fiducia, nouo more laxauerit habenas odiis. Ergo [b] conuocat per nuncios quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, vel quod hominē oderat, vel quòd vereretur ne obsisteret suo proposito. & postquam Berytum conuenerunt cùm præsides, tùm cæteri excuti è diuersis vrbibus, filios quidem, quos adducere in concilium noluit, in Platane vico Sidoniorum detinuit, nō longè ab vrbe: vt posset eos si vocarentur sistere. ipse verò solus introgressus, coram consessu [c] EL. virorum vsus est accusatione non tam propter infortunium & necessitatem miserabili, quàm patri parum decora.

b *Herodes quotquot visum est Cæsari, vno Archelao excepto, conuocat.*

c *Herodes filios accusat.*

decora. Vehemens enim erat, & in coarguendo crimine hæsitans, nõ satis se explicabat, multáq; furoris ac feritatis præferebat indicia. nec probationes exhibebat cognitoribus, sed aduocatos sibi eos adiungebat indecorè pater cõtra filios, literáſq; ab ipsis scriptas legebat: in quibus nihil insidiarum aut impietatis inerat, sed tantum de ineunda fuga consilium, & cõuicia signa offensi animi. ad quæ postquam ille peruenit vociferabatur quasi in confessis insidiis: rémq; exaggerabat deierans mori se malle quàm audire talia. Postremò dicens sibi & à natura & à Cęsare potestatem in eos datam, addidit etiam patriam legem ita iubere: vt si cui accusato parentes manus imponant capiti necesse habeant circumstantes saxis eum ferire, atq; in hunc modum interficere. quod cum sibi promptum sit in patria & suo regno facere, tamen expectare se illorum quoq; calculos. Venire se tamen ad eos non tam vt iudicent filios in manifestissima culpa deprehensos, quàm vt per occasionem indignationi iustæ parentis suum addant suffragium, & exemplum edant ad posteros, nõ oportere tales insidias negligi. Hæc locuto Rege, & iuuenibus ne ad dicendam quidem causam adductis, qui erant in cõsilio videntes rem eò deueniſſe vt nulla sit spes recõciliationis & gratię potestatem eius confirmauerunt. Et primus [a] Saturninus vir consularis multísq; defunctus honoribus: protulit sententiam moderatam circũstantiis: damnare se quidem Herodis filios, nõ tamen censere interficiendos, quod & ipse filios habeat, & Herodem præteritis infortuniis hoc maximum nolit adiicere. post illum ipsius tres filij, qui legati patris erant. eandem sententiam tulerunt. Contrà [b] Volumnius capite plectendos pronunciat, qui tam impij erga parentem

Ann. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

Deut. 18. 21.

[a] *Saturnini eiúsque filij moderatam sententiam proferunt.*

[b] *Volumnius & alij Herodis filios capite plectendos esse pronunciant.*

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

fuerint: quem deinceps maior pars secuta est, vt omnino viderentur addicti ad supplicium. Móxq; [a] inde Herodes Tyrum eos secum duxit: quò cum Nicolaus appulisset à Roma veniens, Rex prius expositis quæ apud Berytum acta fuerant, percontatus est quid Romæ amici sentirent de eius filiis. Ille respondit videri cõsilia iuuenum impia, coniiciendósque vinctos in carcerem: deinde pensitato diligentius negotio, si ita videatur, occidendos, ne putetur plus iræ quàm rationi tribuere: sin contrarium placeat, absoluendos, ne aliquid committatur immedicabile. eam esse Romæ plerorúmque amicorum sententiam. Tum Rex diu multúmque tacitus secum cogitauit, & illum secum nauigare iussit. Postquam autem Cæsaream ventum est, mox omnes fuerunt de filiis soliciti, euentum expectantes. valde enim metuebant ne propter inueteratum dissidium immineret eis exitium. cũmque dolerent eorum vicem, tamẽ nec loqui temerè, nec audire dictum aliquod liberius vacabat periculo: sed in sinu misericordiam celantes, taciti dolorẽ dissimulabãt. Vnus omnium vetus Regis miles nomine Tiro, filiũ habens Alexandri æqualem & amicum, quicquid alij quieti occultabant, ipse liberè eloquebatur, & sæpè exclamare cogebatur in turba, periisse veritatem & iustitiam in rebus humanis, & pro his regnare cum mendaciis malicią: eóque tantam caliginem inductam negociis, vt ne grauissima quidem errata sua homines animaduerterent. hæc loquendi libertas quamuis non abesset à periculo, omnes tamen mouebat quod non sine ratione fortiter se gereret tali tempore, libentérque hæc audiebant singuli, & cum sibi cauerent silentio, eius tamen non improbabant licentiam. nam tãti mali expectatio

potuisset

[a] *Nicolaum Herodes quid Romæ amici sentirent de eius filijs interrogat.*

potuisset à quouis cõmiserationis voces exprimere. Ille verò etiam ad Regem magna libertate se ingerens, postulauit solus cum solo colloqui: quod vbi concessum est. Nõ [a] possum, inquit, ô Rex diutius ferre hanc anxietatem animi, quæ me cogit audaces voces & mihi periculosas promere, sed ibi, si velis, vtiles. Vbi nunc est tua mens? vbi animus ille semper hactenus quantumuis arduis par negociis? quænã hæc est tãta amicorũ ac cognatorũ penuria? neq; enim tibi hos cognatos aut amicos existimo, qui tantũ scelus sustinent in quondam felici regia. quid tu? quid agatur nõ dispicies? occidésne duos iuuenes è Regina vxore susceptos, & in omni virtute eximios, teipsum hac ætate cõmissurus vni filio alenti spes improbas, & cognatis quos ipse toties iudicasti dignos supplicio? An non animaduertis tacitũ vulgus simul & tuum errorem damnare, & miserari calamitatem iuuenum? ad hæc tum militaris turba, tum ipsi duces illis cõpatiuntur, & execrantur autores huius infortunij. Hæc primò sat æquis auribus accipiebat Rex, admonitus tã suę calamitatis, quàm domesticorum perfidiæ. Sed illo immodestè ac militariter instante, & per implicitaté non habente rationẽ temporis, turbatiorią & opprobrationẽ hanc magis quàm admonitionem amicam existimans, sciscitatus quinã essent illi ægrè ferentes duces aut milites, nominatim indicatos omnes cum ipso Tirone vinctos iussit seruari in carcere. Huius [b] facti occasione Trypho quidam tõsor Regis accedens eũ ait se nõ semel à Tirone solicitatum, vt inter curandum guttur ei nouacula præcideret, ostentata spe magnorum munerum, & primi loci inter Alexandri amicos. Hæc locutum iubet corripi: móxque tortus est & tonsor & Tiro cum filio, qui videns pa-

Ann. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

a *Tiro Herodem alloquitur, & dum immodestius agat cum ducibus & militibus in carcerem conijcitur.*

b *Tiro à Regio tonsore & proprio filio se Regi insidias struxisse, accusatus*

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

trẽ sæuissimè tractatum obstinatè cruciatus perferre, nec tamen superesse vllã spem salutis ex crudelitate Regis coniiciens, ait se indicaturum veritatẽ, si tormenta sibi ac parenti remitterentur: acceptáq; in hoc fide, dicebat cõueniisse inter eos vt Tito suâ manu Regẽ interficeret. patere enim ei aditum soli ad solum, atq; ita perpetrato facinore libenter quiduis passurum in Alexandri gratiã. His dictis patrẽ exemit cruciatibus, incertum veritate expressa an vt se ac genitorẽ hoc pacto à diuturniore vexatione redimeret. Herodes autẽ eiecta ex pectore omni, si qua prius inerat, dubitatione de filiorũ supplicio, nec vllum relinquens locum resipiscentiæ, properauit exsequi suum propositum: & [a]productis in cõcionẽ trecentis ductoribus militũ vnà cum Tirone ac filio, tõsoréq; indice, omnes accusauit apud populum, in quos multitudo quicquid ad manum veniret coniiciens, ad vnum eos interfecit. Alexander [b]autem & Aristobulus ducti Sebastẽ, ibi iussu patris sunt strãgulati: & corpora eorum in Alexandrium recõdita sunt, vbi maternus eorum auus & pleriq; ex progenitorum serie siti sunt. Et fortasse alicui mirum non videbitur, coalitum tanto tempore odium adeò excreuisse, vt modum excedens ipsam naturam vicerit. Illud [c] meritò dubitari possit, in adolescentes ne ea culpa conferenda. qui patrẽ longo tempore exasperatum tandem in odium coniecerint, immedicabile an in ipsius duritiem & cupiditatem tam gloriæ quàm dominationis immodicam, qui nullum ferret socium, malens omnia suo arbitratu facere: an potius in fortunam, cuius potentiæ nullis humanis rationibus resistere licet, ne sapientissimis quidem. Vnde persuasum habemus eam omnes humanas actiones præsanxisse, vt necessariò consequantur

Aliàs cap. 20.

a Tiro cũ trecentis ductoribus militũ apud populum accusatus, interficitur.

b Alexãder & Aristobulus Sebastẽ strangulati, in Alexandrio sepeliuntur.

c Causa harum calamitatum.

quantur: eámque [a] vim fatum vocamus, quòd nihil fit quod illa non efficiat. sed hunc sermonem vt arduum leuiter attigisse sufficiet, qui & nostris studiis nonnihil tribuit, & varietatis actionum causas examinat. quæ quidem cõtemplatio iã olim inclusa est legis nostræ voluminibus. Cæterùm [b] ex duab. reliquis causis quod ad filios attinet accusare quis posset eorũ iuuenilem arrogantiam. & fastum regium, quòd nimium tribuerint, patris calumniatoribus, & in acta eius ac vitam parum æqui inquisitores fuerint, maliciosè suspicaces, & linguæ temperare nescij ac per hoc geminas ansas præbentes suis obseruatoribus, & ad ineundam Regis gratiam delatoribus. Patris [c] autem planè pudendus error est & inexcusabilis, quòd neque insidiarum structarũ conuictos, neque vllis huius conatus argumentis deprehensis, permisit sibi ex se genitos interficere, egregio corpore iuuenes, nec apud suos solum gratiosos, non in venationibus segnes, non in militaribus exercitiis contemnendos, aut ciuilibus facundiæ studiis. horum enim omnium non erant rudes, præsertim Alexander natu grandior. Satis erat, etiamsi damnare libuisset, aut vinculis eos cohibere, aut procul à regno ablegare, eum securum faceret Romana potentia. sub cuius tutela positus ne apertam quidem vim, adeò non insidias extimescere debuerat. nunc tam citò eos occidere in impotentis affectus gratiam, quid aliud est quàm argumentum impiæ licentiæ? maximè cùm esset ea ætate in quam excusatio ignorantiæ vel imperitiæ non competit. neque enim mora & dilatio facit eum excusatiorem. Minus enim peccatum erat. attonitum nouo aliquo casu irritatũ esse ad atrocius facinus, post longas verò cunctationes, & deliberationes

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

a *Fatum & prouidentia diuina.*

b *Alexander & Aristobulus in quibus peccauerint.*

c *Herodis error pudendus & inexcusabilis.*

An. mundi 3951. Ante Chri. nat. 3.

postremò tale quippiam aggredi & perpetrare sanguinarij animi est & obstinati in deterius: qualem sibi esse etiam postea declarauit, nec reliquis parcens qui ante videbãtur chariſſimi. qui tametsi minus miserabiles erant, quòd merito perirent, tamen sæuitiam arguebant similem, nec ab illorum temperãtem sibi cædibus, qua de re dicturi sumus in sequentibus.

SVMMA CAPITVM LIBRI XVII. ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *De Antipatri Herodis filij malitia.*
II. *De Zamari Iudæo Babylonico.*
III. *Antipatri contra Herodem insidiæ.*
IIII. *Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem.*
V. *Pherora ebrius.*
VI. *Pherora uxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.*
VII. *Antipater capitis damnatus in vincula conijcitur.*
VIII. *Herodis morbus & Iudæorum seditio.*
IX. *Antipatri exitium.*
X. *Herodis mors, testamentum & funeratio.*
XI. *Populus seditionem mouet contra Archelaum.*
XII. *Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus autores eius punisse.*
XIII. *Cæsar Herodis testamentum confirmat.*
XIIII. *De Pseudalexandro.*
XV. *Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.*

De

De Antipatri in credulo filij malitia.

An. mundi 3951. Ante Chri. nat. 3.

CAPVT I.

ANTIPATER [a] autem sublatis fratribus agitatis diris, gradu iam ad extremam contra patrem impietatem facto, nondum improbæ spei satis faciebat & in futurum auidæ. Liberatus enim æmulorũ metu qui possent in principatus societatẽ venire, in aliam maiorem difficultatẽ parãdi sibi regni incidit, videlicet, odium quo popullariter inuisus erat omnibus. huc accedebat quod illum magis etiã haberet solicitum, alienati militũ animi à quibus pẽdebat Regũ securitas, si quando gens ipsa videretur nouarũ rerũ cupida. quæ mala suamet culpa sibi germanis oppressis cõciliauit: & [b] tamen haud aliter quã Rex cũ patre administrabat res Iudæorũ, credẽ se Herode eius fidei, & id factũ quo supplicium merebatur, interpretante argumentũ beneuolentiæ, quasi saluti Regis cõsulens illos prodidisset, non morẽ gerens odio, quo tam illos quàm patrẽ prosequebatur: quandoquidem [c] & illos propter patrem oderat totus infessus furiis: dabátq; operã, vt nulli essent qui insidias eius detegerent, aut ad quos Herodes aperta vi petitus refugeret, sed tũ longè magis stimulabatur cœptos conatus persequi. Nam eo defuncto proponebat sibi certum imperium: quòd si diutius vitam protraheret, periculum videbat, ne proditis aliquo modo suis technis patrẽ haberet infensissimũ. Ideò [d] nullis parcebat sumptibus in demerendis paternis amicis, hominum odia beneficiis volens obstruere, præcipuè quotquot Romæ erant magnificentissimis muneribus sibi concilians, & ante omnes Saturninum qui tum Syriæ præerat. Spes etiam erat fratrem

Hedio & Ruffinus cap. 1.

a *Antipater fratribus sublatis populo & militibus molestus.*

b *Antipater cũ patre res Iudæorum administrat.*

c *Antipater parentis vltimum diem optat.*

d *Antipater in demerendis paternis amicis, nullis sumptib. parcit.*

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

amplius corrumpi posse donorum magnitudine, paritérque Regis sororem nuptam viro inter amicos Regis primario. erat enim callidissimus ad deuinciendos per beneuolentiæ speciē hominum animos, & dissimulādi odij summus artifex. Non [a] tamen fallebat amitam, quæ iam ante perspectum habebat eius ingenium, nec decipi poterat, & ideò machinis omnibus occurrebat eius malitiæ: quamuis filiam habebat nuptā eius auunculo, quam ipse Antipater post Aristobuli mortem ei iungendam curauerat. Nam alteram mariti matris filius Callæas vxorem duxerat, sed nec affinitas hæc effecit. quò minus cognosceretur eius malicia, sicut nec prior illa consanguinitas extinguere meritum odium potuit. Salomen [b] autē adamato Syllæo cupientem nubere. Herodes compulit ad Alexæ coniugium; adiuuante Iulia, & ne recusaret persuadente, ne apertè inimica fratri fieret, iurationi consensum præberet alienaturum se ab ea beneuolentiam, quare illa paruit autoritati vxoris Cæsareæ, alioquin etiam vtile danti consilium. Per [c] idem tempus remissa est ad patrē Cappadocum Regis Archelai filia, quondam vxor Alexandri, reddita etiam dote ex fisco regione; quid ea de causa exoriretur cōturbationis. Ipse [d] autem filiorum liberos educabat magna diligentia. Alexander enim è Glaphyra duos mares susceperat, Aristobulus è Bernice Salomes filia tres, & duas fœminas. Eos aliquādo præsentibus amicis cōmendans, & filiorum deplorans infortunium, Deum precatus est ne quid simile contingeret eorum liberis, sed potius virtutibus cum ætate auctis, gratiam sibi nutricationis reponerent. desponsauit etiam futuras adultis vxores, maiori ex Alexandri filiis Pherorę filiam, Aristobuli verò filiam Antipatri, & eiusdem

a *Antipater amitam fallere non potest.*

b *Salomen Herodes ad Alexæ coniugium compellit.*

c *Glaphyra quōdam vxor Alexādri Archelao Cappadocum Regi remissa.* Hedio & Ruffino Cap. 2.

d *Herodis filiorum liberos educat.*

dem filiam itidem Antipatri filio, alteram autem filiam Herodi suo filio, nato ex filia Pontificis. mos enim nobis est patrius, plures simul vxores habere. Hæc connubia Rex procurauit miseratione pupillorum, per affinitatem Antipatrum ad caritatem eorum inuitans. Sed a ille eundem erga pueros animum obtinuit, quem erga parentes ipsorum habuerat: solicitatus etiam Regis circa eos cura, ne fortè adulti officerent suæ potentiæ, Archelao quoque Rege adiutante nepotulos & Pherora tetrarcha accipiente pupillarum alteram filio suo coniugem. Eodem incitabatur propter studia populi miserantis orbatos parentibus, & ipsum autorem eius calamitatis odio prosequentis, & parati aliquando per occasionem detegere eius erga fratres malevolentiam, quapropter machinabatur de hoc negocio decreta patris irrita facere, ægrè laturus si deberet eos habere potestatis participes: flexitq; b Herodem precibus, vt ipsi filiam Aristobuli ducere permitteret: & filio suo Pheroræ filiam. itaque præter eius sententiã mutata sunt pacta connubialia. Rex autẽ eodem tempore nouem vxores habebat. vna erat Antipatri mater, altera summi Pontificis filia, ex qua puer natus est patrẽ nomine referens. erant inter has & fratris filia, & cõsobrina, sed steriles. præterea Samaritis vna, & ex ea liberi Antipas & Archelaus, & Olympias filia, quã postea duxit Regis fratruelis Iosephus. Archelaus autem & Antipas Romæ apud priuatum quendã amicum educabantur. ex Cleopatra etiam Hierosolymitana Herodem genuit & Philippum, qui & ipse Romæ educabatur: ex Pallade autẽ Phasaelum: ex Phædra item & Elpide filias habuit Roxanam & Salomen. Maiores autem natu filias Alexandri ex eadem matre sorores.

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

a *Archelaus fratrum liberos odit.*

b *Antipater precibus Herodẽ vt pacta connubialia mutentur, flectit.*

c *Herodis nouem vxores.*

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

quarum cõiugium Pheroras contempserat, alteram Antipatro sororis suæ filio collocauit, alteram Phasaelo fratris sui filio. atque hæc fuit Herodis progenies.

De Zamari Iudæo Babyloniæ.

CAP. II.

a Herodes in Trachonitarum regione castellum condit, eique Zamarim Iudæum Babylonium præfecit.

VOlens a deinde à Trachonitis tuta esse omnia, vicũ Iudæis magnitudine vrbis decreuit in eius regionis medio cõdere, qui & suis esset præsidio, & vnde hostes facilius ex propinquo posset inuadere. Cúmque intellexisset fortè fortuna virum Iudæum è Babylonia cũ quingentis equitibus sagittariis & cẽtum fermè cognatis Euphrate traiecto circa Antiochiã quæsita est ad Daphnen degere, vbi à Saturnino Præside Valartam castellum ad habitãdum acceperat, accersiuit eum vnà cum suis, pollicitus ei agros in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis est, vt ibi opponeretur infestatoribus: omnium etiam tributorum ac vectigalium immunitatem promisit tàm agris quàm hominibus. His conditionibus allectus Babylonius venit, acceptóque agro castella ibi condidit, & vicum nomine Bathyram, erátque hic vir pro obice contra Trachonitas indigenis, simúlque Iudæis à Babylone Hierosolyma religionis ergò petentibus, quò turiores essent à latrociniis: multíque vndique ad eum confluxerunt Iudæi obseruatores legis patriæ: & facta est ea regio valdè populosa propter immunitatem quæ illis mansit Herode incolumi. Philippus deinde qui successit, pauca & nõ diu ab eis exegit: porrò magnus Agrippa & eodem nomine filius, licet multis grauatos exactionibus, libertate tamen frui permiserunt: quibus succedentes Romani & ipsi grauibus tributis eos opprimunt, sed salua libertate: de quo alias suo tempore dicemus

dicemus prolixius. Zamaris[a] autem Babylonius qui hanc regionem possidendam accepit ab Herode, exacta cum virtute vita moritur egregiis liberis superstitibus, & in his Iacimo equite insignis fortitudinis, qui cum ala Babyloniæ Reges stipare est solitus. is in extrema senecture decedens, filium reliquit Philippum, virum manu promptum, & virtuti, si quis alius, deditum, regíq;. Agrippæ ob hæc gratum: & amiciſſimũ: qui ab eo vniuersis suis copiis exercendis ac ductandis est præpositus.

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

a *Iacimus & Philippus Zamaris filij.*

Antipatri contra Herodem insidiæ.

CAP. III.

CÆterùm in eo rerum Herodis statu quem diximus, omnia pendebant ab Antipatro, postquam semel prospiciendi suis commodis potestatem accepit à patre, bene sperante de fide ipsius tamen ac beneuolentia: qua tamẽ potestate ille audacius abutebatur, callidè tegẽs suam maliciã: & in omnibus facilè fidẽ à parẽte impetrans: eúmq; omnibus formidabilis ob versutiam magis etiam quàm ob potentiã. Sed b præcipuè Pheroras illum colebat, & ab eo viciſſim colebatur, circũuentus à mulierib. Antipatro fauentibus. obnoxius enim erat Pheroras & vxori & socrui & sorori, quãuis exosas eas haberet propter iniurias illatas filiabus suis virginibus, attamẽ ferendæ erant, & absq; illis nihil facere poterat, res eius perueſtigantibus, & mutuò se inuicem adiutantibus. quibus etiam Antipater erat deditiſſimus, tum per se, tum per matrẽ: nã hæ quatuor mulieres consentiebant in omnibus. Sed Pheroræ cũ Antipatro propter leues quasdam res non satis cõueniebat, diuellente eos Regis sorore: quæ iamdudum explorabat omnia, sciens eos in Regis tantùm

Hedio & Ruffinus cap. 3.

b *Pheroras à mulieribus deceptus.*

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

pernicie conspirate, & parata eius rei indicium facere, qui vt cognouerunt mutuam suã amicitiã suspectã hoc nomine Regi & inuisam, hoc cõtrà excogitauerũt vt nõ cõgrederẽtur in propatulo, fictisq; conuiciis simularent dissidium, maximè præsente Herode, aut alio quopiã qui ei renunciaturus id videretur: clam autem alerent & confirmarent mutuam beneuolentiam: atque ita etiam fecerunt. Hoc autem Salomen non latuit, nec cum primò excogitatũ esset, nec postea cùm cœpit fieri. omnia [a] enim perueſtigabat, móxq; ad fratrem affingens aliquid deferebat, videlicet occulta eorum cõuenticula & clanculatias consultationes, mirum ni euasura in ipsius perniciem, si maturè sibi non prospiceret. In aliorum enim cõspectu dissidentes & iactantes inter se conuicia, celare amicitiã: deinde quãdo soli sint consentire, dubio procul cõspirantes in eos quibus occultam velint esse suã amicitiam. Hæc & illa perueſtigabat diligẽter, & ad fratrem mox deferebat, iam & per se nõnihil intelligentem, sed cohibentem se adhuc, quod suspectum haberet etiam sororis procliue ad calumnias ingenium. Erat enim quædam Iudæorum secta exactioré patriæ legis cognitionem sibi vindicans, quibus tanquam Deo, vt videri volebant cari, addictũ erat hoc mulierum sodalitium. Hi [b] Pharisæi vocantur, genus hominum astutum, arrogans, & interdum Regibus quoq; infestum, vt eos etiam apertè impugnare non vereatur. nàm [c] cùm tota gens Iudæorum fidem suam iureiurando obligasset Regi & Cæsari, hi solum non iurauerunt: excedentes sex millium numerum, quibus [d] hoc nomine à Rege mulctatis, Pheroræ vxor pro eis mulctã imposuit, cui reponentes gratiam, quoniã credebantur futura præscire ex Dei collo-

a *Salome Herodi mulierum alieno úmque cõsilia aperit.*

b *Pharisæi astuti & arrogantes.*

c *Pharisæi Regi nõ iurãt, propterea mulctati.*

d *Pherora vxor pro eis mulctã persoluit, ob quod beneficium regnum polliceatur.*

quiis

quiis, prædicebant, decretum esse Deo regnum ablatum ab Herode & eius progenie, transferre in ipsam & maritũ & Pheroram ac cõmunes liberos. Sed hoc quoq; Regi per Salomen innotuit, & quòd aulicorum quosdam solicitarẽt muneribus atq; corrumperẽt, qua in culpa Pharisæorum aliquot deprehensos interfecit, præcipuos [a] autores huius consilij, cúmq; his Bagoam eunuchum, & suas delicias Carum præstantissimæ formæ gratia sibi commendatum: & præterhæc quoscunque è domestica familia cum Pharisæis conspirasse ipsorum indicio competerat. Nam Bagoas in eam spem sublatus erat, quasi parens & benefactor appellandus Regis, quem destinarent vaticinia. prosperè enim cessura novo Regi omnia, constabiliendo successione prolis legitimæ. Herodes porrò conuictis Pharisæis ac supplicio traditis amicorum consilium aduocat, & [b] apud eos Pheroræ vxoris accusationem instituit, quòd ipsius impulsu frater cõditionem Regiarum virginum spreuerit: id crimen ad suam etiam iniuriam pertinere affirmans, quòd mulier ruptis lẽgibus naturæ inter fratres serat dissidia quibuscunque valeat, tam verbis, quàm operibus. mulctam quoque contumacibus à se impositam illius persolutam esse impendiis, & in summa cõsciam esse totius recentis conspirationis. Rectè igitur facturum Pheroram, si non expectatis fratris precibus sponte talem mulierem ableget, fratres inter se committentem mutuis odiis: quandoquidem ei, aut huius vxoris iactura facienda sit, aut fraternæ coniunctionis ac beneuolentiæ, nec nisi illa reiecta mansurum sit integrum germanitatis vinculum. Pheroras [c] autem quamuis vehementi Regis oratione grauaretur, tamen aiebat

e & fraternæ pietatis iura persanctè culturum,

An. mundi 3961. Ante Christum nat. 3.

a *Bagoas, Carum & alij ab Herode necati.*

b *Herodes Pherora vxorem accusat, cúmque ut illã ableget iubet.*

c *Pheroras vxorem dimittere recusat.*

Hedio & Ruffinus Cap. 4.

Anno mūdi 3961. Ante Christum nat. 3.

& à coniugali charitate haudquaquã diſceſſurum: emoríq; ſe malle, quàm ſine dilecta vxore viuere. Tum [a]Herodes, licet graui ſe iniuria exiſtimaret affici, iraſci tamen fratri diſtulit, contentus Antipatro & eius matri interdixiſſe Pheroræ conſuetudine, & vetuiſſe mulierum regiarum conuenticula. illi facturos ſe iuſſa Regis polliciti, per latentes quoties dabatur comeſſationes conueniebant, præcipuè Pheroras & Antipater. quin rumor erat Pheroræ vxorem cum Antipatro quoque ſtupri habere conſuetudinem, conciliante matre ipſius Antipatri.

a Herod. Antipatro Pheroræ conſuetudine, & mulierũ cõuenticula interdicit.

Herodes Antipatrem mittit ad Cæſarem.

CAP. IIII.

QVapropter [b] ſuſpectum habens patrem, & veritus ne vlterius ſerpendo eius odia ad ſe quoque perueniret, ſcribit amicis Romæ degentibus rogans admoneãt Herodẽ per litteras, vt quàm primùm ſe ad Cæſarem mitteret. Quo facto Antipatrum Herodes miſit: cũ precioſiſſimis muneribus & teſtamento, in quo ipſum Antipatrũ Regem declarabat, aut, ſi ille prior vita decederet, Herodem natum ſibi è filia ſummi pontificis, eodem tempore etiam Sylleus Arabs Romam profectus eſt, non factis imperatis Cæſaris: quem [c] Antipater eorundem criminum reum egit apud ipſum Cæſarem, quorum Nicolaus antea accedebat [d] & alter accuſator Aretas, multorũ honoratorum cædes apud Petram ſe inuito patratas obiiciens, maximè Sohemi hominis in omni virtute præſtantiſſimi. quin & Cæſaris ſeruum Fabatum ab illo interfectum fuiſſe ob talem quandam cauſam. Erat in ſatellitio Herodis Corinthus, cui fidei Rex plurimũ tribuere ſolitus eſt: Hũc [e] Syllæus pecuniis corruptum

b Antipatrũ Herodes ad Cæſarem mittit.

c Syllæum Antipater Romæ apud Cæſarem accuſat.

d Aretam Syllæum, quod Fabatum aliósque interfecerit, accuſat.

e Inſidiator vitæ Regiæ deprehenditur.

ruptum eò perduxit, vt ei Regis sui cædem sit pollicitus. hoc vbi Fabatus ex ipso Syllæo cognouit, Regi mox indicauit, qui è Corintho cõfessionem extorsit cogitati facinoris, diligenter ex eo perscrutatus omnia: simúlq; duos Arabas ab eodem satellite insimulatos comprehendit, alterum virum principem, alterum Syllæi amicum primarium. qui & ipsi tormentis admoti confessi sunt ideo se venisse, vt Corinthum vrgerent crebris adhortationibus ad perpetrandũ facinus, atque adiuuarent etiam in opere, si ita facto opus sit. quos omnes Saturninus apud se delatos Romam iudicandos amplius & puniẽdos transmisit.

An. mundi 3961. Ante Chr. Num. 3.

Pheroræ obitus.

CAP. V.

PHeroram autem obstinatè permanentem in amore coniugis Herodes in ipsius tetrarchiam ablegat: quod ille fecit libenter, addito [a] iureiurando nunquam se rediturum, nisi Herodis morte cognita: adeò vt paulo post, decumbente Rege vocatus ad accipienda quædã secretiora mandata tanquam à morituro, propter sacramenti religionem recusaret. Nec tamen ille in hoc fratrem est imitatus, aut de pristino affectu quicquam remisit: sed cum [b] Pheroras in morbum incidisset, vel inuocatus ad visendum eum venit: quo morbo postquam absumptus est, corpus eius translatum Hierosolyma sepeliit, & publico luctu honorauit. Ea res Antipatro quamuis Romam profecto malorum fuit initium, Deo tandem reposcente ab eo pœnas fratricidij. Id totum ordine sum narraturus ad exemplum humano generi, quòd maneat habendam esse virtutis rationem in omnibus.

a *Iuramentum sanctè seruatum.*

b *Pheroras ægrotans ab Herode visitatur, mortuum sepelitur.*

Ann. mundi 3951. Ante Christum natum 3.

Pherora uxor accusatur veneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias.

CAP. VI.

Hedio & Ruffinus Cap. 5.

PHerora [a] mortuo Taphnitæ duo è libertis eius carissimis Herodem adeũt, rogãtes ne inultam pateretur fratris mortem, vtq; inquireret in miserum eius & iniustum interitum. Quo attentius autem simul ac fidem præbente illorum sermonibus, aiunt eum apud vxorem cœnasse ea die quæ morbi fuit initiũ, venenúmq. oblatum ei mixtum nouo cuidam cibi generi, quod gustatum perniciem attulerit homini. id venenum allatum ab Arabissa quadam muliercula, nomine quidem amatorium, re autem vera Pheroræ lethiferum. sunt enim Arabum mulieres veneficæ maximæ. hæc autẽ quæ tum insimulabatur, dicebatur amicæ Sillæi familiarissima. ad eam comparandi venent causa profectæ fuerant vxoris Pheroræ mater & soror, & cum illa reuersæ sunt pridie quàm ille cœnam lethiferam sumeret. His auditis Rex ad irã concitatus torsit ancillas earũ & quasdam etiam ingenuas: & cum nulla quicquam fateretur, aut detegeret, postrema quædam dolore victa nihil aliud protulit quàm quòd imprecata est Antipatri matri cruciatus similes: quandoquidem ipsa causa esset præsentium tormentorum omnibus. Hæc vox ad diligentiorem inquisitionem Herodem permouit, ita [b] vt extorqueret earum secreta omnia, comessationésque illas & occulta conuenticula, tũ sermones patris cũ Antipatro priuatim habitos, prolatos inter Pheroræ mulierculas: ne id quidé reticente, centum talenta se accepisse ab eo, vt abstineret Pheroræ colloquiis. Addebant ancillæ quanto patrem prosequé-

[a] *Pherora liberti uxorem veneficij accusant.*

[b] *Herodes Antipatri & mulierũ secreta omnia extorquet.*

sequeretur odio, vsq; sæpenumero apud matrẽ de eius longæuitate quereretur, dum interim etiam ipse consenesceret, vt non multum se iuuare posset tam seta successio: ad hæc simul nutriti multos fratres ac fratrũ filios, vt ne sperare quidem tuto liceat: quandoquidem iã nunc, si fatale quid sibi accideret, fratri destinata sit successio, nõ filio: addere his solitũ accusationẽ sæuitiæ nõ temperantis, nec à filiis: cuius metu Romam sibi discedendum esset. Pheroræ verò in suam tetrarchiam. Hæc quia probè congruebant cum illis quæ ex sorore antea Rex audierat, exempta est omnis dubitatio: deprehẽsámque in tam malicios conatibus [a] Doridem matrem Antipatri, spoliatam multorum talentorũ ornamẽtis eiecit è Regia: & mulierib. ex domo Pheroræ propter hoc indicium factus est placatior. Sed [b] nihil magis eius cõtra filiũ indignationem commouit quàm Samarita Antipater, Antipatri filij procurator, qui in tormentis inter cætera de eo confessus est, quòd lethale venenũ Pheroræ tradidisset, quo se absente ac per hoc minimè suspecto, patrẽ tolleret. id venenũ allatum ex Ægypto per Antiphilum vnum ex amicis Antipatri, missum deinde à Theudione auunculo ipsius Antipatri, fratre Doridis: habensq. apud Pheroræ vxorem, à marito ad asseruandũ acceptum. De [c] quo rogata per Regem mulier, habere se fassa est: & mox quasi ad asserendum id properãs, de tecto seipsam deiecit. nec tamẽ lethalis fuit casus, quia fortè in pedes cecidit. ex quo postquam se recollegit, Rege pollicito incolumitatem & ipsi & familiæ, si totam rei veritatem promeret, contra extremos cruciatus minato si quid per obstinationem celare pergeret, iurauit se omnia dicturam ita vt acta sint: &, vt multorum tum fuit opinio, nihil om-

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

a *Doridem Antipatri matrem Herodes eiicit è Regia.*

b *Samarita Herodis Antipatrem, filium venenum parasse habere suspicit.*

c *Pherore venenum se habere fatetur & ipsam de tecto deiicit.*

An. mundi 3961. *Ante Christum nat.* 3.

ninò mentita est. Venenum id, inquit, ex Ægypto attulerat Antiphilus, paratum ibi opera fratris sui professione medici. Theudio deinde in domum nostram intulit, & ego seruaui acceptum à meo Pherora, sed ab Antipatro tuo in tuam perniciem comparatum. Postquam igitur maritus in morbum incidit, & tu officiosè ad visendum eum & curandum venisti, motus ille & ad pietatē flexus tua beneuolentia, me accita, ô vxor, inquit circūuenit me Antipater dū pestiferis cōsiliis & beneficis ministeriis suum patrem meum fratrem appetit. Nunc igitur quandoquidē in germano nihil pietati, qua hactenus erga me vsus est, video decedere, & mihi instare vitæ terminū, age ne parricidali animo manes maiorū contaminem, me expectante venenum illud exure, tum se sine mora prolatum, iuxta viri mandatum concremasse, paululo seruato, vt si post mariti mortem Rex eam tractare vellet durius, posset ei necessitati occurrere. Hæc elocuta venenum quoque vnà cum pyxide in mediū protulit. Post hæc alter Antiphili frater & communis eorum mater per tormenta idem fateri coacti sunt, pyxidem etiam agnoscendo. Accusabatur autem etiam pōtificis filia Regis vxor, quasi secretorum horum omnium particeps, sed conscientiam dissimulans. quapropter [a] & ipsam Rex abiecit, & filiū eius è testamēto deleuit, vbi successor destinatus fuerat. Socero quoq; Simoni Boethi filio sacerdotio priuato surrogauit Matthiā Thophili filium Hierosolymitani genere. Interim Roma venit Bathyllus libertus Antipatri, & subiectus quæstionibus fassus est attulisse se venenū, quod daret patroni sui matri & Pheroræ, vt si prius illud parum fuisset efficax, hoc posteriore Herodem aggrederentur. Simúlq; [b] venerūt ad

a Mariamnen Herodes abiicit, filium eius è testamento delet, socero Simoni Boethi filio sacerdotio priuato Matthiam Theophili filium surrogat.

b Archelaus & Philippus instinctu Antipatri accusantur.

Regem

Regem ab amicis Romæ degentibus literæ, instinctu Antipatri scriptæ, in quibus Archelaus & Philippus accusabantur, quod crebro crimen patris refricarent de cæde Alexandri & Aristobuli, miserarentúrq. fatum germanorum innocentium. iam enim & ipsi reuocabantur in patriam, non ob aliud quàm vt euocari fratrum interitus accessio fierent. hæc autem amici in Antipatri gratiam faciebant, magnis ab eo corrupti mercedibus: qui etiã per se patri scripsit de adolescentibus, quasi eos excusans, & verba eorum ætati imputans. Ipse interim decertabat contra Syllæum & primatum colebat amicitias, comparatis variis ornamentis ducentorum talentorũ precio. Mirum autẽ est, quòd, cum per septem menses ante eius reditum tam multa contra eum in Iudæa mota sint, nihil eorum ad eius notitiam perlatum sit. In causa erat partim diligens itinerum obseruatio & viarum custodia, partim populare hominum in Antipatrum odium. nemo enim erat qui suo periculo illius incolumitatem vellet quærere.

Ante Christum natum 2.

Antipater capitis damnatus in vincula coniicitur.

CAP. VIII.

CÆterùm Herodes ad Antipatri literas quibus significauerat rebus ex sententia peractis breui se rediturũ in patriã, dissimulata ira insidiosè rescripsit, properaret, ne quid sibi per eius absentiam quod nollet accideret. Simúlque mõdicè de matre eius questus est, pollicẽdo remissurum se querelas post aduentum illius: modísque omnib. magnã caritatem præ se ferebat, veritus ne ille suspicione aliqua tactus differret ad se reditum, & moras Romæ trahẽs regno insidias strueret & in se moliretur alí-

Hedio & Ruffinus Cap. 6. a *Herodes Antipatro amicas literas, vt eũ Romæ domũ retinebat scribit.*

Ann. mundi 3962. Ante Chri. sum nat. 2.

quid. Has literas in itinere accepit in Ciliciæ eas verò quæ Pheroræ mortẽ nunciabant prius iã Tarenti acceperat tristi animo, non tã quòd Pheroram amaret, quàm quòd ille morte præuentus pollicita de patre veneno tollendo nõ præstiterat. Iam [a] ad Celenderim oppidũ Ciliciæ peruenerat, cùm dubitare cœpit de reditu, vehementer contristatus matris ignominia: & amicorum quoque variabãt sententiæ, aliis euẽtum alicubi expectare, aliis sine mora domũ nauigare cõsulentibus. facile enim dissoluturũ criminationes omnium, quandoquidem nunc quoque nõ aliunde quàm ex illius absentia aduersariis audacia virésq; ad calumniandũ creuissent. Ab his persuasus nauigare pergit, appellitq. [b] ad portũ Sebastum, quẽ Herodes magno sumptu cõstructum sic appellauit in honorem Cæsaris. Iámq. manifestũ erat incidisse [c] Antipatrum in infortunium, nemine salutante aut accedente hominem, quem prius votis & faustis acclamationibus discedentẽ prosecuti fuerant: tunc verõ cõtrariis votis licebat eum deuouere diris fraterni sanguinis vltricibus. Fortè [d] per idẽ tempus Hierosolymis erat Quintilius Varus, successor Saturnino missus in Syriã, tunc verò ab Herode in consilium de rebus agendis adhibitus. Quibus vnà sedẽtibus superuenit Antipater omnium insciis, & ita vt erat purpuratus in Regiã ingressus est, quo mox admisso, amicorũ comitatus per ianitores exclusus est. Id primum mentẽ eius perculit, iã sententiẽtem quò deuenisset: quando etiam pater accedentem à complexu repulit, perpetratũ fratricidium & cogitatum patricidiũ opprobrans, & [e] Varum cognitorẽ ac iudicẽ in crastinũ denuncians. Ille tam inopinato malo velut ictus abiit attonitus: móxque obuias inuenit matrẽ & vxorem

a *Celenderis in Cilicia.*

b *Sebastum portũ Herodes in honorem Cæsaris ædificat.*

c *Antipater domum reuersus à nemine excipitur.*

d *Quintilius Varus Syriæ Præfectus.*

e *Herodes Quintilio Varo indicẽ filium in ius vocat.*

& vxorem: hæc erat Antigoni filia, qui ante Herodem Iudæorum Rex fuerat, ab eis edoctus de omnibus, parabat se, vt in iudicio subsisteret. Sequēti [a] deinde luce præsidente Varo ac Rege, adhibitisque in consessum vtriusque amicis, acciti sunt etiã cognati Regis & Salome, cum illi qui secreta consilia prolaturi erant, quique tormentis examinati fuerant: nouissimēque serui matris Antipatri capti paulò antequam ipse rediret in patriam. apud hos deprehensæ fuerant literæ, quarum hæc erat summa: ne reuerteretur, quando in patris notitiam peruenerint consilia omnia, vnicúmque ei refugium superesse Cæsarem, & si caueat, ne in patris manus deueniat. Tum Antipater procumbens patri ad genua supplex orabat, ne de causa sua prius decerneret quàm cognosceret, sed defensioni rem integram seruaret: Rex verò postquam iussit eum in medium sisti, deplorauit infelicitatē suam in procreandis talibus liberis, quódque senecta ætate incidisset in Antipatrum: enumerauit deinde curas, educationis & institutionis, quámque benignè suggessisset illi ex opibus quantum ipse cuperet: quibus rebus omnibus nihil se profeciſſe quo minus capitalibus appeteretur insidiis, vt regnum quod iure & patris voluntate contingere poterat, ante tempus in impietatis præmium cederet. Miraríque se Antipatrum quanam spe elatus in tantam peruenisset audaciam. Successorem enim principatus iam scripto testamento designatū fuisse: viuenti quoque sibi ex æquo participem dignitatis, splendoris, potestatis. Habuisse quinquagena talenta reditus annui: Romam proficiscentem instructum fuisse CCC. talentorum viatico. Obiiciebat deinde fratrum accusationem, quorum siue sontium idem accusator ar-

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

a Antipater ab Herode accusatur.

Ann. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

que imitator, siue innoxiorum circumuentor ac patricida fuerit. se enim nec comperisse de eis quicquam nisi hoc indice, nec in eos statuisse, nisi ex huius sententia. eam nunc per ipsum irritam quodammodo fieri, qui quasi hæres in patricidium illis succederet. Hæc dicenti lacrymæ obortæ orationem cùm abrupissent, rogauit Nicolaum Damascenum amicitia & domestica consuetudine coniunctissimum & pulchrè eius negocij gnarum, vt prosequeretur quæ attinerent ad examinatos conscios, & ad conuincendum filium. Sed * ille præueniens, causamque suam exorsus dicere, hæc ipsa exempla paternæ beneuolentiæ pro se adducebat, nimirũ pietatis suæ meritis reddita. Se enim & prospexisse solerter quid facto opus esset, & ficubi res operã suam postulasset, confecta dedisse omnia: nec æquum esse, vt qui patrem eripuerit ab aliorum insidiis, ipse nunc eiusdem reus agatur criminis, & testatæ iamdudum pietatis nouam apud homines rerum imperitos maculam contrahat. Quam enim sibi fuisse causam sceleris, cùm successionem designatus Rex haberet magis quàm speraret, & nemine vetante bonorũ esset particeps? neque enim probabile esse affectatũ cũ periculo quod iam pro virtute contigerat, & ob incertam spem cõtemptam certam infamiam, maximè cùm is conatus fratribus non successerit, quorum ipse & delator fuisset, & conuictorum de impietate punitor etiam. nec se pœnitere gestorum, quæ argumento sint quàm incorruptè parentem diligat. Quæ verò in vrbe per se acta sint, testem esse Cæsarem, cui non secus ac numini nemo possit imponere: extaréque eius de hoc literas, quas perinde iniquum sit inimicorum & improborum hominum posthaberi calumniis, quibus nihil magis

* Antipater parentis accusationem diluit.

gis sit cordi quàm regiam familiam inter se cõmittere nactis comminiscendi ocium per suam absentiam, quod se præsente nunquam habere potuerint. Sub finem dicendi fidem abrogabat quæstionibus, per quas necessitas exprimeretur loquendi ad torquentis gratiam, & postremo se quoq; torquendum offerebat nihil deprecans. His cùm nonnihil moueretur concilium, miserabiliter lacrymante Antipatro & sibimet conuerberante faciem, vt vel inimicos subiret miseratio, Herodésque ipse quantũuis dissimulans fieret mitior: Nicolaus [a] vt rogatus fuerat accusationem à Rege cœptam prosequens, exaggerabat singula, proferebátq; testimonia, & indicia criminis collecta ex quæstioni subiectorum confessionibus, ad hæc excollebat Regis de eo merita in edueandis ac instituendis filiis, pro quibus tam malam reportaret gratiam. Nec tamen æquè mirandũ fuisse priorum temerariam stultitiam, qui rudi ætate corrupti à malis consiliariis naturales affectus pietatis aboleuissent, ambitione principatus magis quàm opum cupidine. Sed Antipatri stupendam esse tam sceleratam audaciam, qui sæuior nocentissimis bestiis, à benefactoribus tamen iniuriam abstinentibus, nihil mollitus sit tanta parentis indulgentia, ne fratrum quidem calamitate deterritus, quòminus crudelitatis eorum æmulator fieret. At qui tuipse, inquit, & Antipater, iudex fuisti tentati per filios facinoris, te inquirente coarguti sunt, tu in conuictos animaduertisti. nec improbamus quòd eos iusta indignatione prosecutus sis, imò miramur te imitatum eorum intemperantiam: & facilè colligimus illa quoque te non ad securitatem patris, sed ad fratrũ feciſſe perniciem, vt detectãdo eorum maliciam, pietatis

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 1.

[a] *Nicolaus Damascenus accusationẽ à Rege cœptam prosequitur.*

Ann. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

erga communem parentem opinionẽ tibi quæreres, & deinde ipſe in eum ſæuire poſſes impunitius, quod tandem facere aggreſſus es. Dũ enim fratres fontes addicis ſupplicio, & patrem eorum ſociis, omnibus facis perſpicuum bene conuenire tibi cum eis, quorum poſthac vti poſſis in opprimendo patre opera. itaque duplicem voluptatem cepiſti tuis dignam moribus: alterã palam quaſi re bene geſta gloriabundus ſublatis fratribus: alteram clam maiore facinore per occultas inſidias conando patrem ſubuertere, cuius modo vindex videri volueras. Si enim verè deteſtatus eſſes illorũ maliciam, nunquã imitandam tibi prõpoſuiſſes. Nimirum hoc agebas iſtis artibus, vt dignioribus ſublatis nullos haberes ſucceſſionis æmulos, & tum demum fratricidio necem patri adderes, vt in occulto manerent inſidiæ, quibus oppugnaſti germanorum capita, & non ſolum ipſe meritum ſupplicium effugeres, verum etiam miſerum parentẽ pœnæ tuæ vicarium ſupponeres, inaudito ad hoc æui patricidio, & qualis nullum exemplum extat in omni hominum memoria. non enim qualicunque patri inſidiatus es, ſed amantiſſimo ſimul & indulgentiſſimo, iam Regię poteſtatis particeps, iam ſucceſſor deſignatus, tũ præſenti fruẽdi voluptate ante tempus permiſſa, tũ in futurũ ſpe teſtamento patris cõfirmata. Tu verò cupiditatibus tuis modum non ex illius bonitate, ſed ex tua malitia ſtatuebas, non contentus ſocietate patris indulgentiſſimi, niſi illi quoque ſuam partem præriperes: & cuius te ſeruatorem verbis præferebas, eum re vera quærebas perdere, non ipſe tantum ſceleſtus, ſed matri quoque inurens eiuſdem notam ſceleris, & fratrum diſturbans beneuolentiam, diſſidiſque miſcens omnia: & poſt hæc auſus es patrem vocare beſtiam,

Anno mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

ſtiam, ipſe venatiſſimis quibuſque beſtiis nocentior, proprio veneno abutens in coniunctiſſimos optiméque de te meritos, muniénſque te cuſtodibus ac variis tam virorum quàm mulierum technis contra vnum ſenem, quaſi non tua ſola ſceleſta mens ſatis eſſet ad explendum odium. Et nũc poſt tortos tua cauſa viros & mulieres, ſeruos & ingenuos, poſt aperta coniuratorum indicia, audes veritati contradicere: & qui dudum patrẽ ſperaſti è rebus humanis tollere, nunc quantum in te eſt conaris legem quoque contra tui ſimiles ſcriptam abolere, ſimúlque Vari æquitatem, omnémque, quanta eſt in rerum natura, iuſtitiam. an ideo mentitos dices tormentis examinatos, vt fidem abroges patris tui ſeruatoribus? tibi ſcilicet in tormentis plus credendum eſt. Non liberabis Regem Vare à cognatorum iniuriis? non dabis neci hanc peſſimam beſtiam, pietatem erga genitorem ſimulantem in fratrum perniciem, ac deinde vt ſolus regnet deprehenſum in ſtruendis illi capitalibus inſidiis? Scis a patricidium non priuatum eſſe crimen, ſed publicam vitæ ac naturæ iniuriam, quod cogitatum etiam non minus quàm perpetratum contaminet: imò quod qui nõ punit, & ipſe in naturam parentem eſt iniurius. Poſt hæc matris eius quædam adiecit, quæ illa garrulitate muliebri effutierat: conſultos vates de regno, & ſacris exitialibus impetitum Regis caput: tum libidinoſas & ebrioſas Antipatri voluptationes cum Pherorę mulieribus: quæque ad teſtimonia pertinerent per tormenta elicita, multa & varia, partim præmeditata, partim repentina neceſſitate expreſſa: atque hoc ipſo certiora. Homines enim quicquid antea metu Antipatri ſilentio texerant, poſt verſam eius fortunam videntes accuſationibus inimicorum

a *Patricidium publica vitæ ac naturæ iniuria.*

Ann. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

obnoxiam, odia in eum sua exsaturabant. Attamen [a]non ita aliorum odiis grauabatur, vt propriis sceleribus, hostili in patrem animo, disturbata fratrum concordia, commissis inter se domesticis omnibus: vt qui nunquã nec odia iusta exerceret, nec amicitiæ fidem coleret, nisi quatenus sibi videretur commodum. idque cũ iamdũdũ à multis esset obseruatum, quo quisq; erat æquitatis amantior, eo grauior illi fuit aduersarius: & quãprimùm tutò licuit, magnis vociferationibus reũ vrgebant, quicquid scirent certatim prodentes: cúmq; variorum criminum proferrentur indicia, nihil tamen fingi apparebat, quod neq; ad Regis gratiam loquerentur, neq; periculi metu silentio quicquam tegerent, sed damnarent omnes scelestos conatus Antipatri, eúmque non tam ob patris securitatem, quàm suomet ipsius merito de medio tollendũ censerent & tradendũ supplicio. nec hi soli qui interrogabantur eum accusabant, verùm etiam spontanei delatores pleriq; aderant: ita vt licet callidissimus esset mendaciorũ artifex & frõtis perfrictissimæ, tamen ne hiscere quidem cõtrà valeret. Postquã autem Nicolaus accusare eũ & conuincere destitit, tum [b]Varus potestatẽ ei dicendi pro se fecit, si quid haberet quo declararet suã innocentiam. Se enim nihil magis optare, & idem patrẽ quoq; eius optare scire, quàm ne ille in vllo obiecto deprehenderetur crimine. At [c]ille pronus in faciẽ & supplicabundus humi iacens, Deum cõscientiæ suæ inspectorẽ obtestabatur, vt euidenti aliquo signo probaret alienum se ab omni culpa, nec quicquã vnquã molitũ in patris perniciem. Is enim est mos malorũ omnium, vt quoties nefariũ aliquod facinus aggrediuntur, nihil nõ sibi permittant, nullo respectu diuini numinis: cũ autẽ suis scelegibus

a *Antipater à cunctis censetur.*

b *Varus Antipatro dicẽdi pro se potestatem facit.*

c *Antipater innocentiam suam precibus ad Deũ testatam facere conatur.*

ribus inciderunt in periculum, tum demũ illis in mentem venit Deus, per cuius inuocationem & testimoniũ volunt eripi, fingentes se cuncta illius arbitrio permittere: Id quod tum quoque Antipatro usu euenit: qui cũ antè omnia sic gessisset quasi nullũ numen interesset rebus mortalium: imminente vltione destitutus iuris præsidiis, ad diuinã cõfugiebat potentiã, se in hoc diuinitus seruatũ asseuerans, vt pro incolumitate patris excubias ageret. Tum Varus cum crebris interrogationibus nihil eliceret, illo Deũ tantũ inuocante, videns alioqui nullũ fore finem, iubet proferri venenũ in medium, vt quánam vi præditũ sit experimento posset colligere: quod [a] mox allatũ, & ad bibendũ datum cuidam dãnato capitis, sine mora necauit hominẽ. quo facto surgens abiit è concilio, & sequenti die Antiochiã profectus est, vbi plurimum solebat degere, quod illic esset Syrorũ regia. Herodes verò confestim vinxit filium, omnibus ignorantibus quænã fuissent eius cum Varo ante discessum colloquia. coniectura tamẽ erat cuncta Regẽ facere ex illius sententia. cõiecto [b] deinde in carcerẽ, Romam [c] Cæsari de eo significauit per literas, missis etiam qui corã eloquerentur mãdata, docerẽtq; quàm scelerata sit hominis malicia. Per [d] eosdẽ porrò dies interceptæ sunt Antiphili ad Antipatrum exÆgypto missæ literæ: quibus solutis hæc in eis scripta Rex ipse cõperit. Misi ad te Acmes literas, etiam cum vitæ meæ periculo, scis enim quòd si deprehẽderer, infestas mihi duas potentes familias redderem. Tu dabis operam, vt rem geras feliciter. Atque hoc fuit argumentum huius epistolæ: Rex autẽ diligenter requisiuit etiã alterã. ea tamen nusquam cõparebat, & seruus Antiphili negábat se accepisse vllã præterea, & cum diutius hæreret,

Ann. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

a *Venenum capitis damnato ad bibendum datum sine mora necauit.*

b *Antipater in carcerem coniectus.*

c *Herodes legatos ad Cæsarem mittit.*

d *Antiphili literæ ad Antipatrũ*

An. mundi 1962. Ante Christum nat. 2.

vnus ex amicis Regiis animaduersa quadam futura in interiore serui tunica (nam duabus erat indutus) suspicatus est in ea plica celatas literas: nec eum sua fefellit opinio: depromptáque est inde epistola hæc ferè cõtinẽs. Acme [a] Antipatro. Scripsi patri tuo, quales iussisti literas: & adieci confictum exemplar epistolæ quasi à Salome ad dominam meam missæ: qua lecta scio, quòd pœnas ab ea, tãquàm ab insidiatrice exiget. Ea verò quam à Salome scriptam videri volebant, Antipatri commentum erat suppositio Salomes nomine, ipsius arbitratu & commodo scripta, sed Acmes ministerio. Eadem & Regi scripsit in hanc sententiam. Acme [b] Regi Herodi. Cùm mihi sit curæ, ne quid te lateat ad salutem tuam pertinens, inuentam Salomes epistolam, contra te scriptam, ad meam dominam, nõ sine periculo transscripsi, & ad te misi: in qua postulabat, vt sibi liceret Syllæo nubere. hanc tu lacerabis, ne quando propter eam vitæ discrimen adeam. Sed hoc commentum prodebant quę ad ipsum Antipatrum scripserat, significans se voluntati eius obsecutam & literas ad Herodem mìsisse & insertum his exemplar fictitiarũ Sálomes literarum ad suam dominam, quæ insidias Herodi tenderent. Erat autem hæc Acme Iudæa genere, agens in ancillatu Iuliæ vxoris Cæsaris, operámq; hanc Antipatro magna pecunia vendiderat, qua contra amitam simul & patrem vteretur. Cæterùm [c] Herodes cognita hinc filij malicia, minimum abfuit quin illum eueſtigio tolleret, vt concitatorem turbelarum omnium, qui nõ solùm suam & sororis salutem in periculum adduxisset, sed disciplinam etiam corrupisset domus Cæsaris. eodem incitabat eùm & Sálome, pectus plangens & mori nõ recusans, si vllum extaret violatæ à se fidei argumentum

a Acmes literæ ad Antipatrum.

b Acmes literæ ad Herodem.

c Herodes odio in filios flagrat.

mentum idoneum. Rex autem accersito filio iubet illum cum fiducia promere, si quid haberet quod pro se afferre posset: qui cum adhæc ne hiscere quidem valeret, rogatus vt quando medius teneretur deprehensus in maleficio, saltem socios sceleris proderet, omnem [a] culpam conferebat in Antiphilum, alium præterea nominabat neminẽ. ibi Herodes vehementi dolore animi saucius cogitauit eum Romam mittere, vt apud Cæsaris tribunal patricidij causam diceret. Deinde veritus ne amicorũ ope eriperetur periculo, ipsum quidem in vinculis vt ante retinuit: legatos autem & literas accusatrices misit ad Cæsarem, simul indicans adiutum eum Acmes opera, epistolarum quoq; adiunctis exemplaribus.

An. mundi 3962. Ante Christum nat. 2.

a *Antipater omnem in Antiphilum culpam conferebat.*

Herodis morbus, & Iudæorum seditio.

CAP. VIII.

INterea dum legati instructi mandatis ac literis Romam properant, Rex [b] morbo correptus testamentum condidit, successionẽ regni relinquens natorum minimo, exasperatus in Archelaum & Philippum calumniis Antipatri. Cæsarique legauit mille talenta, & vxori Iuliæ liberisque eius & amicis arq; libertis talenta quingẽta. Suis quoq; filiis distribuit pecunias & agros ac reditus, similiter etiam nepotibus. Salomes etiam ratio est habita, quã propter perpetuã & incõcussam beneuolentiã ditauit egregiè. Desperata deinde salute, quòd iã ad septuagesimũ ætatis annũ accederet, mirum in modũ efferatus est, iræ impatiens & amarulentus in rebus omnibus. in causa erat opinio cõtemptus, quòdque existimaret gentem lætari suis infortuniis: quam opinionem confirmault quorundã apud populũ gratiosorum seditio, mora ex causa tali. Iudas Sariphæi filius & Matthias Margalothi

Hedio & Ruffinus cap. 8.

b *Herodes morbo correptus testamentum condit, ac regni successionem filijs, nepotibus ac amicis relinquit.*

c *Herodes in senio impatiens, & amarulentus.*

An. mundi 3963. A Christo nato 1.

doctissimi erant Iudæorũ, & interpretes patriæ legis præstantissimi, ob idque cari populo quòd iuuentutem disciplinis instituerent. totis enim diebus eis dabant operam quotquot cupiebant in virtute proficere. Hi postquam cognouerunt morbum Regis esse incurabilem, concitauerunt iuuentutem, vt sublatis operibus quæ Rex præter patriam consuetudinem fecerat, propugnatores pietatis se ostenderent, debitum inde expectantes præmium. Nam hanc esse Regi causam cum calamitatum domesticarum, tum postremò præsentis morbi, videlicet, quòd contẽptis legibus multa nouare ausus sit: nã hac parte multis in rebus pietatẽ Regis hi doctores desiderabant. Inter cætera supra maiorem portam templi dedicauerat donum pretiosum, aquilam [a] auream magni ponderis, cum lex nostros homines vetet imagines statuere, aut conseerare animantiũ effigies. quamobrem doctores hi autores erant suis discipulis, vt aquilam illam detraherent. Etsi [b] enim res videatur non carere periculo, tamen etiã iucundæ vitæ præponendũ esse honestum obitum, si contemnatur propter tuendas leges patrias, quãdoquidem sempiterna fama nullo seculo passura sit gloriam eorum intermori, & alioquin ignauos iuxta ac fortes eundem manere interitum: proinde rectè facturos virtutis cultores, si ex communi necessitate honorem sibi decerperent, & cum hoc solatio è præsenti vita discederẽt. Magnum enim leuamen esse honestis conatibus immori, & periculi non contemnendam præmium laudem transmissum ad nepotes ac posteros, cuius in partem tota cognatio tàm viri quàm fœminæ veniant, quo quid esse possit optabilius? Hac exhortatione accensis iuuenibus rumor supervenit extinctum Regem nuncians, & propensos iam

a *Aquila aurea super maiorem templi portam.*

b *Contemptum mortis.*

iam ad facinus perpulit, itaq; [a] claro meridie ascendentes detractam aquilam conciderunt securibus, inspectante cõgregata in templũ multitudine. Quod vt renunciatũ cognouit dux regius, maiorem aliquam conspirationẽ metuens, occurrit eò cum valida suorum manu cohibiturus demolitores aquilæ: & irruens in vulgũ rudem & imparatum ac conglobatum temerè, facilè [b] reliquis disiectis & cedentibus circiter XL. iuuenes resistere ausos comprehendit, cúmque his autores facinoris Iudam & Matthiam turpe putantes cedere: omnésq; ad Regem perduxit. Quo rogante quo freti ausi sint sacratam imaginem demere, aiunt se & deliberasse id multò antea, & deliberatum executos, vt fortes viros decuit. Nã & honori diuino, inquiunt, succurrimus, & legem cuius discipuli sumus vindicauimus. Nec est quod miteris, si tuis decretis leges præponimus, quas nobis Moses autore & doctore Deo pertulit: nec recusamus mortem ac supplicium quodcunq; nobis inuleris, conscij nos non ob maleficiũ, sed pietatis causa hæc perpeti. Hæc illi non minorem animo quàm verbis præferentes fortitudinẽ, æquè tum ad cõstanter patiendum alacres, atq; antè ad fortiter agendũ fuerant. Eos [c] Rex vinctos misit Hierichuntem: móxque accitis Iudæorum primoribus in concionem eorum lectica ob imbecillitatem delatus, cœpit commemorare labores suos exhaustos pro Republ. tum instauratum templum impendiis ingentibus, quale opus per CXXV. annos nemo Asamonæorum Regum ad honorem Dei valuisset perficere, nec extructum id tantum à se, verùm etiam ornatum votiuis muneribus ac donariis tali tẽplo dignissimis. ob hæc facta speraße se vel post obitum sempiternam & memoriam & gloriam, nunc proh nefas vino eũ

An. mundi 3963. A Christo nato 1.

a *Aquilam auream detractam, iuuenes securibus cõciderũt.*

b *Iudas & Matthias cum 40. iuuenib. ad Regem perducti ouantes sese excusant, eósque vinctos Rex Hierichuntem mittit.*

c *Herodes Iudæorum Primores cõuocat, eisq. facinus hoc commemorat.*

An. mundi 3963. *A Christo nato* 1.

ac superstiti pro beneficiis reponi iniuriàm: & medio die inspectante multitudine sua dona sacrata violari ac detrahi: quę iniuria licet in ipsũ intentata, re tamen vera ad Deum magis pertineat, cuius sacra compilata sint. Tũ honoratiores quiq; veriti crudelitatem eius, ne fortè efferatus in se quoq; grauius animaduerteret, negauerunt hæc facta ex ipsorum sententia, videriq; sibi, admissam esse rem dignam supplicio. Ille [a] in cæteros mitior, Matthiæ Pontifici ademit sacerdotium, quasi non alieno ab hoc cõsilio, eíq; successorem dedit fratrẽ vxoris suæ Iozarum. Huius Matthiæ Pontificatu accidit etiã alium Pontificem ad vnam diem substitui, qua Iudæi populariter ieiunium celebrant. Nã Matthias *ea nocte quæ præcedebat diẽ ieiunij*, visus est sibi per somnum cum vxore congredi: & cùm ob hoc ad rem diuinam faciendam nõ esset idoneus, Iosephus [b] Ellemi filius adiutor vicarius propter cognationẽ ei datus est. Cęterùm [c] Herodes post multatũ Matthiam sacerdotio, alterũ Matthiam seditionis auctorẽ eiúsq; socios viuos exussit: in quam noctem etiam [d] defectus lunæ incidit. Regi [e] verò morbus factus est grauior pœnam impietatis exigente numine. lento enim calore torrebatur, qui nõ tam externo tactu deprehenderetur, quàm intus populatentur viscera. aderat & vehemẽs voracitas, cui necesse esset continuò cibos suggerere: simúlq; vexabatur intestinorũ exulcerationẽ & colicis passionibus: pedes tumebãt phlegmate humido & pellucido, similiérq; inguina. ipsa quoq; verenda putrefacta scatebant vermiculis accedente fœda nec minus molesta tentigine, nõ sine fœtore grauissimo. super hæc omnia neruorũ cõtractione laborabat & difficultate anhelitus. Quamobrem constans erat inter viros diuinos & sa-

a *Matthiæ sacerdotium adimitur. in cuius locum Iozardi sur rogatur.*

b *Iosephus Ellemi per vnum diem Pontifex.*

c *Iudæ Saryphæi & Matthias Margalothi exusti.*

d *Defectus lunæ.*

e *Herodis morbus horrendus.*

Hedio & Ruffinus Cap. 9.

& fatidicos opinio, Regem læsæ tot modis pietatis Deo pœnas expendere. Qui tametsi graui affligeretur, quã vt videretur posse morbo perferendo sufficere, tamen euasurum se sperabat, accersendis medicis intentus & medicamentis cõquirendis vndiq; profectus [a] etiam vltra Iordanem fluuiũ, calidis aquis se fouebat apud Callirroen, quæ præter vim medicam potu quoque iucundæ sunt. Hæ aquæ in lacum bituminis feracem effluunt. ibi de medicorum consilio immissus fouendus in refertum oleo soliũ, visus est illis iam agere animam. quare exorta complo-ratione familiariũ excitatus & ad se reuersus, nullámq; amplius salutis spẽ supereſſe intelligens, donatiuũ [b] militibus quinquagenas drachmas iussit distribui: magna deinde liberalitate vsus in duces atq; amicos, rursum Hierichuntẽ reuersus est: vbi atra bile prægrauãte eò immanitatis prolapsus est, vt facinus animo cõciperet longè atrociſſimũ. Nam cũ è tota ditione nobiliores Iudæorum ad eum conueniſſent, euocati minaci edicto, pœnã capitis intentante nõ parentibus, infensus ex æquo siue sontibus seu innoxiis, vniuersos cõclusit in Circo: accita deinde Salome sorore maritóq; eius Alexa, ait instare sibi terminum vitæ, succũbenti tantis doloribus: quod quidem ferendũ esse, quãdo iuxta communẽ mortaliũ sortem accidat. illud permolestum esse, si carendum sit extremo honore luctus qui debeatur Regibus. non enim ignotã sibi esse Iudæorum mentem, quòd optatam suã mortem lętis accepturi sint animis, quandoquidem vel à viuente etiam tum non abstinuiſſent contumelias. sed illorum esse officij, leuamen aliquod præsentis huius doloris decernere, nã si assensum consilio suo prębeant, fore suum fumus longè quàm aliorum Regum honoratius.

An. mundi 3961. *A Christo nato* 1.

a *Aqua calida apud Callirroen quæ in lacũ bituminis feracem effluunt.*

b *Herodes donatiuum militibus distribui iubet.*

An. mundi 3963. *A Christo nato* 1.

& manibus suis gratius, omnibus per totam ditionem non ficte lugentibus. Ergo [a] quampri mum viderint se exhalasse animam, debere eos clausam circo nobilium multitudinem cingere militibus, ignorantibus etiam tum suum obitū, non prius vulgandum quàm mandatum executi sint, iubere deinde vt circumuentos vnà omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæsis duplicem se eis habiturum gratiam, vel quòd mandatorum fuerint memores, vel quòd obitū suum publico luctu honorauerint. Hæc ille cū lacrymis lamentabundus cognatos per mutuam fidem ac beneuolentiam pérq; omnia sacra obtestabatur, ne se extremo hoc honore fraudatum vellent eis contra pollicentibus daturos se operam vt cuncta iuxta ipsius mandatū fierent. Hîc sanè etiamsi quis præteritam eius in cognatos sęuitiam tribuere vellet pro incolumitate & securitate solicitudini, ex hac certè nouissima eius voluntate deprehendere potest quàm inhumano animo præditus fuerit: quandoquidem iamiam è vita discessurus, curabat vt ex singulis familiis vno aliquo sublato, totam gentem in luctum & carissimorum desiderium cōiiceret, nec læsus à quoquam eorum nec valens eis quicquam obiicere: cum hi quibus vilum est virtutis studium, etiam inimicis tali suo tempore odia remittere soleant.

[a] *Herodes nobiliores Iudæorum post obitum suum trucidari mandat.*

[b] *Herodi à Roma literæ veniunt, quæ Acmen à Cæsare occisam & Herodi liberam potestatem Antipatri puniendi relictam esse, ostendunt.*

Antipatri exitium.

CAP. IX.

DVm hæc mandata cognatis dat, superuenerunt [b] à Roma literæ, à legatis missis ad Cęsarem: quarum summa erat Acmen ab irato Cęsare occisam esse, propter locatam Antipatro operam: ipsúmque Antipatrum relinqui arbitrio & Regis & patris: siue in exilium vellet eum pellere,

pellere, siue capite plectere. His auditis Herodes paululũ recreatus est voluptate nuncij pœnę Acmes, & permissæ sibi potestatis liberè statuendi de filio: mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum [a] simul & cultellum poposcit. Solebat enim & antea per se repurgatum paulatim incidendo comedere. tunc verò circũspiciebat, ferire seipsum cupiens: perpetrassétq; facinus, ni Achiabus nepos ictum præueniens, clamore sublato cohibuisset eius dexterã: mòxque denuò luctus cum trepidatione ac tumultu occupauit palatium, quasi Rege iam agente animam. quem strepitum vbi persensit Antipater, ratus [b] patrem verè vitam finisse, spem concepit fore, vt solutus vinculis sine difficultate regnum acciperet. cœpítque cum custode carceris de missione agere, multa & in præsens & in futurum post acquisitam potestatem pollicens. ille verò adeò non paruit, vt mox conatus eius Regi renunciaret, vtque solicitatus ab eo sit ostentato præmio. Tum Herodes qui iam antè malè affectus erat erga filium, postquam audiuit custodem carceris, exclamans præ indignatione & caput sibimet verberans, quamuis morti proximus erexit se in cubitum, iussítq; vnum è satellitio sine mora eum occidere, & corpus obscuro funere condi in castello Hyrcanio.

Ant. mundi 3963. A Christo nato 2.

a *Herodes malum simul & cultellum posiens sibiipsi manum violentas inferre cogitat, Achiabus nepos verò ictum præuenit.* Aliàs ca. 9.

b *Antipater patrem vitã finisse ratus, cũ carceris custode de missione agit, quod cũ Herodes audisset, sine mora eum occidere, & in Hyrcanio castello condi iubet.*

Herodis mors, testamentum & funeratio.

CAP. X.

DEinde [c] mutata voluntate mutauit etiam testamentũ, Antipam enim quem prioribus tabulis regni successorem destinauerat, Galilææ simul ac Perææ tetrarcham constituit: regnum verò Archelao largitus, Trachonitidemq;

c *Herodis testamentũ mutatum.*

Ann. mundi 3963. A Christo nato 1.

Gaulonitícam, Bataneam, & Paneada regiones tetrarchiæ nomine assignauit Philippo filio, germano fratri Archelai. Iamniam autem, Azotum & Phasaelida Salome sorori suæ attribuit, & argenti signati quingenta millia. habita est & cęterorum cognatorum ratio abundéque prospectum singulis leganda pecunia & reditibus annuis. Cęsari quoq; legauit argéti signati centies centena millia, prætérq; vasa tam aurea quàm argentea, magnúmq; yestis preciosæ numerum. Iuliæ autem Cæsaris vxori, & quibusdam amicis quinquagies centena millia. [a]His ita ordinatis quinta die postquàm Antipatrũ filium occidit, vita [b] defunctus est, post detrusum regno Antigonum anno 34. ex quo autẽ à Romanis Rex declaratus est, anno trigesimo septimo, vir in omnes ex æquo sæuus, iræ seruus, iuris dominus, fortuna [c] autem propitia vsus, si quis alius. ex priuatis enim natus regnũ assecutus est, & in numeris circumdatus periculis semper euasit feliciter, vixitq; longissimo tempore. quantũ autẽ ad domesticos & filios attinet, hic quoq; felix fuit sua sentẽtia, oppressis inimicis & aduersariis, sed infelicissimis meo iudicio. Cæterũ [d]Salome & Alexas in circo clausos Iudæos domum dimiserunt. Medio & Ruffinus Cap. 11. [e]Herodis ad milites gratiarum actio, & testamentum de filium.

a Cæsari & Iuliæ Cæsaris vxori ab Herode legatum.
b Herodes moritur.
c Herodes varia fortuna vsus.
d Salome & Alexas in circo clausos Iudæos domum dimiserunt.
e Herodis ad milites gratiarum actio, & testamentum de filium.

Cap. 11.

lome & Alexas priusquã Regis mors innotesceret, in circo clausos domum suã quenque dimiserunt, dicentes ipsum ita iubere, vt in agros digressi curarent suamet ipsorum negocia: atq; hoc pacto magno beneficio vniuersam gentem sibi deuinxerunt. Indicata deinde Regis morte, congregatáq; in Hierichuntinum amphitheatrum omni militia primùm legerunt literas eius scriptas ad milites, in quibus gratias eis agebat pro fide ac beneuolentia, rogabátque vt eandem seruarent & Archelao filio, quem regni successorem sibi substitueret. Deinde Ptolemæus, cui anulus Regis signatorius creditus fue-

rat, testamentum perlegit, quod non alias ratū habendum esset, quàm accedēte cōsensu Cæsaris. mōxque [a] acclamatum est Regi Archelao & milites cateruatim vnà cū suis ducibus pollicebantur eandem quam patri hactenus præstitissent fidem atque operam, lætis ominationibus Deum illi fautorem comprecantes. Post [b] hæc funus parabatur Regi, Archelao curante vt exsequiæ patri fierēt quàm splēdidissimæ, & omnē ornatum proferēte vt in pompa comitaretur mortuū. Ferebatur autē in lectica aurea, distincta variis gēmis preciosis, & instrata purpura, corpus quoq; amictū erat purpura impositō capiti diademate, & desuper corona aurea, sceptrōque in manu dextra. lecticam stipabant filij & cognatorum numerus. Hos sequebantur milites distribuei per nationū genera: primùm satellites, deinde Thraces, post [c] hos Germani, & deinceps Galli, omnes instructi velut ad prælium: reliqua deinde exercitus multitudo armata sub suis ducibus ac centurionibus, hos sequebantur quingenti famuli, ferentes aromata, ea pompa processit Herodium vsque per octo stadia, vbi quemadmodū antè mandauerat, sepultus est. Et Herodes quidem sic defunctus est. Archelaus [d] autē per septem dies iuxta patriā legē luctu parentis celebrato, & in fine luctu funebri epulo multitudini præbito: in templū ascēdit: & quacunq; transiret excipiebatur gratulationibus ac faustis acclamationibus. Tū conscenso suggesto sublimis in aureo solio residēs, accipiebat lætus gratulatrices voces fauoris indices, & ipse vicissim omni comitate respondebat multitudini, agebátque grates quòd obliti patris sui duriciæ, nihilo deterius erga ipsum affecti essent, pollicebatúrque parem pro eorum studiis gratiam, adhuc tamē abstinere se à

An. mundi 3963. *A Christo nato,* 1.

a *Archelao Regi acclamatur.* Aliàs cap. 12.

b *Herodis cadauer magna pompa Herodium defertur.*

c *Germani & Galli sub Herode stipendia fecerunt.*

d *Archelaus epulum multitudini præbet.*

An. mundi 3963. A Christo nato 1.

Regis nomine, quod ab autoritate & assensu Cæsaris pendeat, penes quem sit testamenti à patre scripti confirmatio. quamobrem ne ab exercitu quidem apud Hierichuntem vltrò offerente ambitiosum diadematis honorē se accipere voluisse, cùm nondum constaret de legitimi collatoris animo, cæterùm quàm primùm constabilitus esset in imperio, curæ sibi fore vt beneuolentia omnium videatur dignissimus: daturúmque operam, vt per omnia patre suo sit illis commodior. Illi verò, sicut vulgus solet, rati primis diebus aperiti mentem huiusmodi potestates ineuntium, quo mansuetius & officiosius eos alloquebatur Archelaus, eò maioribus eum ferebant laudibus, poscebántque sibi ab illo beneficia. quidam vt leuius annuum tributum penderent: alij solutos dimitti quos Herodes non paucos vinxerat, & in his plerósque diu in carcere detinuerat: nōnulli vectigalium immunitatem, quibus grauabatur forum rerum venalium, magnis flagitabant vociferationibus. Horum [a]nihil ille negabat, hoc agens, vt conciliaret sibi multitudinis animos, non leue in eo momentum rerum suarum situm existimans. postremò re diuina peracta conuiuium cum amicis iniit.

a Archelaus si à Cæsare in imperio cōstabilitus esset, sua sibi fore, vt benevolētia omnium videatur dignissimus postuletur.

Hedio & Ruffinus Cap. 12. Aliàs 13.

Populus seditionem mouet contra Archelaum.

CAP. XI.

Interea [b] Iudæorum quidam nouarum rerum cupidi per cōuenticula deflebant Matthiam & socios quos Herodes affecerat supplicio. Hi quondam metu coerciti non ausi fuerant luctu honoratæ aquilæ aureæ violatores recens neci traditos, tunc cum clamoribus & eiulatu in defunctum Regem iactabant conuicia, quasi in mortuorum solatium: congregatíque in vnum, in vin-

b Matthiam seditiosi & socios quos Herodes affecerat supplicio defleri: Herodi cures in vindictā ab Archelao deposcuntur, & Pontificis sacerdotium abrogari postulant.

In vindictam eorum ab Archelao depoſcebant ad pœnã quoſdã ex his qui cari Herodi fuerant & ante omnia poſtulabant ſacerdotium abrogari creato ab illo Põtifici, & ſubrogari hoc honore digniorem alium. Archelaus autem licet importunitatem eorum indignè ferret, compeſcere tamen placidè conabatur, quòd pararet profectionem ad Cæſarẽ, vt ſententiã Cæſaris cognoſceret. Itaque miſſo ad eos magiſtro militum, per eum hortatus eſt, vt omiſſo vindictæ ſtudio, cõſiderarẽt legibus pœnas dediſſe quorum moleſtè ferrent interitum: ad hæc poſtulata eorum non carere iniuria, & tempus hoc alia conſilia poſcere, opúſque eſſe cõcordia, donec ad ipſos reuerteretur confirmatus Rex aſſenſu Cæſaris. tum demũ diſpiciendum ſuper his rebus, & ſtatuendũ de cõmuni ſententia: interim quieſcerent, ne ſeditionis crimẽ incurrerẽt. Hæc mandata exponẽti reclamatũ eſt ſtrenuè, periculum intentantibus quicunque conaretur verbis eos ad ſaniorem mentẽ reducere: quòd plus ſuæ voluntati tribuerent, quàm autoritati præſidentium & indignũ ducerent ſi amicorum, quos viuo Herode amiſerant, ne mortuo quidem illo impetrarentur vltio. adeò enim concitati erant, vt id tantum ius & fas putarẽt, quòd ipſis voluptatem allaturum videbatur, ne ſui quidem periculi memores dum inimicos lędere cupiũt: & cum multi ad eos à Rege mitterentur, qui partim ipſius nomine, partim ex ſua perſona verbis ſedarent turbidos, neminẽ audire ſuſtinebãt, ſed ad maiorẽ irã accendebãtur, auſuri aliquid ſi maior acceſſiſſet numerus. Cũque [a] feſtum inſtaret, quo patriũ Iudæis eſt veſci non fermentatis panibus (Paſcha vocat monumẽtum veteris ex Ægypto effugij, quo ſumma alacritate maiorũ ſoluto populus mactat vi-

An. mundi 3964. *A Chriſto nato* 2.

[a] *Seditio in Paſchatis feſto.*

Ann. mundi 3964. Ante Christum natum 2.

ctimatum numerum, & infinita turba, nonnulliq́ue etiam extra regionis terminos habitãtes confluunt religionis gratia) seditiosi deplorãtes legis doctorum Iudæ ac Matthiæ conglobati in templo permanebant: non deficiente victu, quẽ illos non pudebat mẽdicato quærere. Tum Archelaus veritus ne ad grauius aliquid eorũ insolentia procederet, mittit tribunum cum cohorte qui compescerent homines, priusquam cætera turba huius furoris inficeretur contagio. & si quorum emineret in concienda seditione ferocia, illos vt ad se adducerent. In hoc turbatores illi clamoribus & hortatibus plebẽ exasperauerunt, & feriẽtes saxis plerosque occiderũt: tribunus cũ paucis effugerũt saucij: quo perpetrato rursũ sacris operati sunt. Archelaus porrò de rerũ summa periclitari sibi visus est, ni plebis impetum illum retunderet. itaque totum exercitum in eos immittit, simúlq́ue equites, qui & aduenas prohiberent occupantibus templũ succurrere, & quotquot ex eis peditum vim euasissent, iam in tuto se existimantes ferro excipierent, ab [a] his equitibus ad tria millia virorũ cæsa sunt, reliqui fuga se in proximos montes receperunt. Archelaus autem per præconem edixit, vt omnes in sua discederẽt, illi metu grauioris mali festiuitate relicta abierũt. quamuis audaces & sine disciplina homines. Tum [b] Archelaus ad mare descendit vnà cum matre sua, ducens secum Nicolaum & Ptolemæum multósque ex amicis alios, & familia & regno cõmissis, Philippi fratris sui fidei. Simul etiã profecta est Salome Herodis soror, ducens secum suam progeniem. alij quoque ex cognatis sequebantur multi, quasi collaboraturi proparãda regia dignitate Archelao, re autem vera obnixuri ei potius, & præsipuè perpetratum in templo

a Tria millia Iudæorum cæsa.

b Archelaus Romã profiscitur, multique ei idem obnixuri eum æmulantur.

templo facinus incusaturi. Cum hoc comitatu eunti occurrit apud Cæsaream Sabinus procurator Cæsaris in Syria, in Iudæam properãs ad asseruandam Herodis pecuniam, quem Varus cõmodum interueniens retinuit, aderat enim ab Archelao accersitus per Ptolemæum. ita ille in præsidis gratiã neque arces occupauit in Iudæa, neque thesauros obsignauit regios, omnia relinquens in potestate Archelai, tantisper donec Cæsar de his aliquid statueret: & hæc pollicitus mansit Cæsareæ. Sed [a] postquam alter Romam nauigauit, alter versus Antiochiam profectus est, ipse Hierosolyma petiit, & occupauit regiam: accitis deinde præfectis arciũ & regiis procuratoribus, rationes reposcebat ab eis, & arces sibi committi postulabat. Præfecti tamen non discesserunt à mandatis Archelai, sed omnia seruabant in ipsius aduentum integra, prætexentes ea se seruare Cæsari. Eodem [b] tẽpore etiam Antipas Herodis filius Romã nauigat, parandi sibi regni spe, ad quam excitatus erat per Salomen: quasi Archelao præferendus, eò quod prioribus testamenti tabulis successor regni destinatus fuerit, quæ validiores deberent esse quàm illæ scriptæ posterius. Ducebat autem secum matrem suam, & fratrem Nicolai Ptolemæum, inter amicos olim Herodis præcipuum, & tunc suis fauentem partibus: sed maximè illum ad affectandum regnum mouit Irenæus orator, vir eloquens, & diu versatus in regiis negociis. quapropter suadentibus quibusdam, vt fratri cederet natu grandiori, & hæredi regni scripto in testamenti paterni tabulis, noluit parere huic consilio, qui postquam Romam peruenit, omnes cognati ad eum defecerunt: non tam ipsius amore quàm Archelai odio, libertatem maximè cupientes.

Ann. mundi 3964. A Christo nato 2.

Hedio & Ruffino ca. 13. al. 14.

a *Sabinus Herodis pecuniam & regiam occupauit Hierosolyma peruenit.*

b *Antipas Herodis filius parauit sibi regni spe Romam nauigat.*

An. mundi 3964. A Christo nato 2

& degere sub Romano præside: quod si parum succederet: commodiorem sperantes Antipam quàm Archelaum, studebant illius partib. quin & Sabinus scripsit Cæsari literas, in quib. accusabatur Archelaus, at ille per Ptolemæũ Cæsari libellum obtulit, continentẽ ins suum, & testamentum patris, simúlque rationes pecuniarũ Herodis obsignatas cum ipso anulo, atque ita euentum expectabat, qui perlectis his omnibus Varíque ac Sabini literis, tum quantũ pecuniarum esset, ac annuorum reditũ, præterea quæ Antipas sibi regnum vindicans scripserat, amicos in consilium aduocat, & in his Caium Agrippæ & Iuliæ filiæ suæ filiũ, iam à se adoptatum, primum ei locum in consistorio tribuens: móxq. potestatẽ facit dicere volentibus de præsenti negocio. Ibi tũ primus exoritur Antipater a Salomes filius, vir facundissimus & infensissimus Archelao, dicens eũ per ludibriũ nunc de regno agere, cuius potestatem iam dudum inuasisset. non expectato assensu Cæsaris, dum festo die tam multos interimeret, qui etiamsi essent hanc pœnam promeriti, eius tamen exigendæ ius seruandũ fuisse potestati legitimæ, non ipsi vsurpandum, siue Regi cum iniuria Cæsaris, cuius contempsisset suffragium, siue priuato, quod esset pelus etiam. quare immeritò nunc eum ab ipso hunc sperare calculum, quem iam quantũ in se fuit, ferendi eius iure priuauerit. Ad hæc obiiciebat ei mutatos autoritate propria quosdam duces militiæ: quódque sedisset in regio solio, & tanquã Rex ad quasdam causas determinasset, annuisséque postulatis populi, deniq. nihil non feciſſet quod per Cæsarem confirmatus posset facere, ab illo quoque dimissos, aiebat eos, qui in cireo inclusi fuerãt, multáque afferebat alia, partim vera, partim verisimilia pro-

a Antipater Salomes filius apud Augustum Cæsarem Archelaum accusat.

pter

pter iuuenilem ambitionem hominis recens euecti ad tantum poteſtatis faſtigium. præterea neglectum patris luctum, & commeſſationes inſequenti mox poſt eius obitum nocte celebratas, qua indignitate motum ad ſeditionem populum, videntem pro tantis beneficiis mortuo patri talem ab eo referri gratiam, vt interdiu tanquam perſonatus lachrymas fingeret, per ſingulas autem noctes deliciis frueretur regiis, qui cum tam prauo ingenio ſit prędituſ, nihilo gratiorem fore erga Cæſarem, ſi ab eo regnum acceperit, quàm hactenus fuiſſet erga parentem amantiſſimum. Cantu enim ſe oblectare & choreis tanquam in morte inimici non patris, haudquaquam abeſſe abimmani ſcelere, nunc venite ad Cæſarem vt annutu eius regnum accipiat, cum iam antè non aliter geſſiſſet, quàm ſi conſtabilitus Rex fuiſſet autoritate ipſius. maximè autem exaggerabatur in ſacrato loco perpetrata cædes impia, idque die feſto, quando tàm hoſpites quàm indigenæ victimarum more mactati ſint, & fanum refertū cadaueribus, non ab externo quopiam, ſed ab eo qui legitimam Regis appellationem prætexeret quò facilius tyrannicum ſuum ingenium expleret exercendis paſſim in omnes iniurijs. Quare ne per ſomnum quidem vnquam patrē, dum ſanus eſſet, de hoc ſibi poſt obitum ſubſtituendo Principe cogitaſſe, vt cuius mores haberet cognitos immo in potioribus tabulis eius aduerſarium ſucceſſorem deſtinatum Antipam. hunc enim à patre ad regnum vocatum non animo ante corpus præmortuo, ſed integris etiam tum & rationis & corporis viribus. Immò etiāſi iam tū tale de Archelao fuiſſet patris iudicium, quale in poſterioribus tabulis, ipſum tamen iam ſatis declaraſſe qualiſnū Rex

Anno mundi 3964. A Chriſto nato 2.

Ann. mundi 3964. A Christo nato 2.

futurus sit, qui autoritatem Cęsaris in cõfirmando regno contempserit, & priuatus adhuc ciues in templo iugulare non dubitauerit. His dictis Antipater, & ad faciendam verbis suis fidem plurimis ex ipsius cognatione testibus adhibitis, finem orationi imposuit. Tum a Nicolaus cõtra afferebat pro Archelao cædem illam circa commissam ipsorum improbitati imputandam, qui non prius à tumultuando destiterint, quàm ille coactus sit eos vi cõpescere, hoc magis culpabiles, quòd non solùm malitiam suam exercuissent: verùm aliis etiam necessitatẽ fecissent audendi tale facinus. Insolentia enim eorum in speciem quidem infestatum Archelaum: sed reuera contumaciam hanc ad ipsius Cæsaris pertinuisse iniuriam. missos enim ab eo qui tumultuantes sedarent, facto ab ipsis impetu cõtra ius & fas necatos, nulla festi reuerentia: quibus patrocinati non pudere Antipatrum, sine æquitatis respectu, dum modo odio, quo prosequebatur Archelaum, morem gereret, eorum igitur esse culpam, qui priores iniuria nõ abstinuerint. & aliorum arma ad defensionem sumpta in se proritauerint. Cætera quoq; de quibus Archelaum accusauerant, in eos ipsos accusatores referebat, dicens, nihil horum, nisi ex illorũ sententia gestum. nec ea tam iniusta esse quàm ipsi videri velint, dũ per hoc aliquid Archelao noceant. Tantam illis inesse cupidinem lædendi cognatum hominem cùm de patre benè meritum, tum ipsos omnibus semper prosecutũ officiis. Testamentũ certè à Rege mentis compote esse scriptum, & posteriores semper potiores esse tabulas. has verò tanto magis quòd Cæsari rerum domino autoritatem confirmandi relinquant. Nec Cæsarem iniquitatem istorum imitaturum, qui cum maximis ab Herode viuo affec-

a Archelaũ Nicolaus arcuisse.

fecti

fecti sint beneficiis, nunc extremam eius volũ- *An. mundi*
ratem violare conentur: quin potius viri amici 3964.
ac socij, & omnia fidei suæ permittentis, testa- *A Christo*
mentum ratum habiturum. multũ enim inter- *nato.* 2.
esse debere inter horum maliciam, & Cæsaris
virtutem atq; fidem toti orbi cognitam, qua-
propter non iudicaturum parum sanæ mentis
decretum eius, qui probo filio successionem re-
liquerit, & insuper ad ipsius fidẽ cõfugerit. quã-
doquidem verisimile non sit in diligendo suc-
cessore erasse, qui tam prudenter sententiæ Cę-
saris subiecisset omnia. In hunc modum Nico-
laus quoq; dicendi finem fecit. Tũ [a] Cæsar Ar- a *Cæsar Ar-*
chelaum ad genua sibi accidentem erexit hu- *chelaum re-*
manissimè, dignum esse regno pronuncians: prę- *gno dignum*
se ferens nihil se facturum, nisi testamento p ę- *pronunciat,*
scriptum & Archelao ipsi commodum, vidénsq; Hedio &
hac promissione confirmatum in spe iuuenem, Ruffinus
nihil tum amplius super ea statuit: & dimisso Cap. 14.
concilio, solus secum dispiciebat, vnine regnũ
ratum faceret, an commune sineret Herodis ge-
neri, præsertim cùm omnes eius ope indigeãt.

Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quo-
modo Varus autores eius
punisit.

CAP. XII.

SEd priusquam quicquam certi de hac re de-
terminatum sit, Marthace [b] Archelai mater b *Marthace Archelai mater mo-*
morbo vitam finiit, & à Varo Syriæ præside ve- *ritur.*
nerunt literæ defectionem Iudæorum signifi-
cantes. Nam discessum inde Archelai secuti sũt
magni in ea gente tumultus: ad [c] quos cõpescẽ- c *Varus se-*
dos cum Varus venisset, autoribus eius motus *ditiosos Hie-*
affectis supplicio, & maxima ex parte seditione *rosolymis*
compressa reuertens Antiochiam legionem v- *compescit.*

An. mundi 3964. A Christo nato. 2.

nam reliquit Hierosolymis, vt Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nec tamen quicquam hac ratione profecit, quamprimum enim Varus abiit, Sabinus Cæsaris procurator ibi subsistens vexabat Iudæos, fretus relictis illic copiis, & parem se iam putans populo. nam armatis multis satellitibus, contra Iudæos his vtebatur, molestãs eos & ad defectionem irritans: vt qui & arces occupare conaretur, & violentas pecuniæ Regiæ scrutationes faceret, priuati lucri & prædæ cupidine. Igitur instante Pentecoste, sicut nos vocamus celebritatem quandã patriam, confluxerunt vndiq; multa millia non solum religionis gratia, verùm [a] etiam indignè ferentes Sabini intemperias, nec tantum ex Iudæa grauius offensa, sed è Galilæa quoq; ac Idumæa, tum à Hierichunte & trans Iordanem sitis oppidis, omnes cupientes pœnas à Sabino expetere. partitique trifariam hoc modo castra faciunt: pars vna circum occupat, reliquarum duarum altera templum à septentrionali & orientali regione circumsidet: ab occidentali altera, quà sita erat domus Regia. Ita inclusos vndique Romanos oppugnare etiam parabant. Tum Sabinus territus audacia hominum quibus decretum esset, aut mori, aut vincere, statim ad Varum misit literas, hortans vt properet, relictámque legionem præsenti periculo eripiat, alioqui breui contrucidandam. ipse conscensa castelli turre celsissima, quæ in honorem Herodis fratris à Parthis extincti Phasaelus appellabatur, manu Romanis innuebat, vt in Iudæos eruptionem facerent: & cum ne amicis quidem se auderet committere, postulabat, vt alij propter eius auaritiam mortis periculo se obiicerent. qui [b] postquam progredi ausi sunt, conflictus fuit acerrimus, & quamuis strenuè milites rem

Aliàs. c. 15. *a Sabini auaritia Hierosolymis ingentem seditionem ac se Pentecostes concitat.*

b Iudæorum cum Romanis acerrimum conflictus circa templum.

Ann. mundi 3964. A Christo nato 2.

rm gererent, nō tamen frangebantur Iudæorū nimi, licet multis cadentibus: sed circumducta uorum parte ascenderunt porticus quæ erant n extimo templi ambitu: vnde in aduersarios ugnantes vel manu mittebāt, vel fundis intor- juebant lapides, non tantùm adiutores suo- um, sed spectatores etiam totius prælij. quin & agittarij è superiore loco impetebant exposi- os ictibus, nec valentes contra missilibus ad se pertingere, eóque facilius vincebant. atq. hæc pugnæ conditio diu durauit. deinde Roma- ni indignitate rei moti, ignem clam subiiciunt porticibus: qui multis accēdentibus & fomen- ta aggerentibus breui ad tectum emicuit: eius materies quòd esset pice ac cera ob inauratio- nem peructa, facilè correpta est incendio, quo lucanaria illa preciosa & magnifica absumpta sunt, & quotquot illuc ascenderant improuiso perierunt exitio, pars [a]enim cū tecto ruente vnà præcipitati sunt, pars à circumstantibus te- lis confixi: nonnulli desperatione saluris & vi mali attoniti, aut in flammas sese dederunt, aut suismet gladiis confecti sunt. quòd si aliqui re- fugientes quà ascenderant in tutum se recipere volebant, hos omnes Romani contrucidaue- runt, quòd inermibus nihil prodesset ferocia, ita, vt ne vnus quidem ex his qui tectum ascen- derent incolumis euaderet. Tum Romani quà se incendium remisit alij ab aliis protrusi, pe- netrauerūt ad sacræ pecuniæ conditorium, cu- ius [b]bona pars furto militum disperiit, ad Sabi- num autem propalam quadringenta talenta ex ea præda relata sunt. Iudæi verò duplici cala- mitate affecti sunt, desideratis in ea pugna caro rum amicorum plurimis, & insuper spoliato sa- crario. facto [c]tamen globo è pugnacissimis cir- cundederunt Regiam, incensuros se eam & fossa.

a *Iudæi per multis in lacunaria perrepunt.*

b *Sacra pecunia bona pars militū furto dispe- ris.*

c *Regiam ob Iudæis obs*

An. mundi 3964. *A Christo nato.* 2.

omnes intus occisuros minitantes, nisi quam primum discederent: quòd si mox abirent, impunitatem Sabino vnà cum suis pollicentes: pro quibus etiam aulicorũ maxima pars stabat. Rufus[a] quoq. & Gratus, qui sub se habebãt tria millia bellicosissimorum & strenuissimorum virorum ex Herodis exercitu, in partes Romanorũ se transtulerunt: simúlque equitatus qui Rufo duci parebat, non mediocris sanè ad rẽ Romanam accessio. Interim Iudæi nihilo segnius instabant oppugnationi, muros suffodientes cuniculis, & aduersarios hortantes, vt abirent, néue diutius vindicantibus se in libertatem à maioribus acceptam obsisterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxisset milites, sed fidem promissis habere non poterat, propter ea quæ perpetrauerat, nimiam etiam æquitatem hostium suspectam habebat, & expectabat à Varo subsidium. In hoc rerum statu etiam alibi per Iudæam diuersis in locis[b] innumeri tumultus exoriebantur, vt quemque, aut lucri, aut vindictæ concitabat cupiditas. Duo[c] enim virorum millia, qui aliquando sub Herode meruerant, tunc verò dimissi domi agebant, in vnum collecti bello impetebant regios, resistentes sibi ductu nepotis Herodis Achiabi: qui nusquã æquo loco eos sustinere ausus, vt veteranos & bellãdi peritissimos, tuebatur se & sua quantũ poterat asperitatib. accessu difficilibus. Quin[d] & Iudas Ezechiæ latronum ductoris olim per Herodem magno labore expugnati filius, apud Sephorim vrbem Galilææ collecta circa se hominum desperatorum manu incursabat Regis dition ẽ: & potius eius armamentario, armatisq; inde suis ad vnum omnibus, pecuniam quoque Regiam in illis locis occupauit: iámque formidãdus accolis spoliabat in quoscunque incide-

rat,

a *Rufus & Gratus Herodis exercitum Praefecti in Romanorum partes se transferunt.*

Hedio & Ruffinus cap. 15.

b *Tumultus in Iudaea varij.*

c *Duo millia Herodis militũ bello regios impetunt.*

d *Iudas Ezechiæ latronum ductoris filius.*

ret, aspirans ad regnum, affectánsque hoc fastigium nõ bonis artibus quarum imperitus erat, sed nocendi licentia. Dum ita vbique turbatur, etiam[a] Simon Herodis Regis seruus, vir alioqui & forma & statura & robore egregius imprimis habitus, ausus est diadema sumere: stipatúsque numerosis copiis, & Rex consalutatus ab insana multitudine, placebat sibi præ quouis alio, auspicatus potestatem diripienda ac incendenda Hierichuntina Regia: passimque crematis aliis Regis palatiis, & præda concessa suæ factionis hominibus, maiora etiam ausurus videbatur, ni maturè occursum fuisset. nam[b] Gratus regiorũ militum dux, tum Romanorum partes fouens, suas copias contra Simonem duxit: vbi post acerrimum conflictum transfugæ homines incompositi, & ferociter magis quàm peritè pugnantes deleti sunt: ipsum[c] Simonem per angustias quasdam fugientem Gratus assecutus obtruncauit. Apud Amatha quoq; Iordani fluminì apposita palatium Regium incensum est à quadam hominum colluuie, qualis & circa Simonem fuerat. Tantus[d] tum furor per totam gentem grassabatur, eò quòd proprium Regem non haberet, qui multitudinem bonis rationib. contineret in officio: qui verò externi ad castigandos seditiosos venerant, malum potius exacerbarent, grauis superbia simul & auaritia. Quandoquidẽ[e] & Athronges, vir neq; maioribus clarìs prognatus, nec virtute aut opibus subnixus, sed pastor hactenus obscuriſſimus, vasto tantum corpore & manuum robore insignis, attẽtauit dignitatem Regiam, paratus animæ periculo depacisci nocendi licentiam. huic erant quatuor fratres, & ipsi grandi statura & manu prompti ad quoduis arduum facinus, instrumẽtum, vt ipsis videbatur, idoneum ad occupan-

An. mundi 3964. A Christo nato. 2.

a *Simon Herodis seruus.*

b *Gratus cũ Simone confligit.*

c *Simon obtruncatur.*

d *Iudæi in seditionibus quasi furiosi.*

e *Athronges vir corpore & manuum robore insignis dignitatem regiam attentat.*

An. mundi 3965. A Christo nato 3.

dam tyrannidem, quòd eorum quisque ductare ret cohortem militum, magna enim ad eos turba cõfluxerat, quam in fratres quasi legatos distributam obire iubebat prælia: ipse diademate ornatus consultabat de rebus agendis, quarum penes se seruabat arbitrium: durauitq. diu potestas huius, & non inanis Regis appellatio, dum quicquid collibuisset exsequitur, maximè in Romanos cædib. sæuiens & milites Regios, vtrisq. ex æquo infensus: his propter licentiam qua sub Herode vsi fuerant, Romanis propter recentem iniuriam. Id odium in dies magis exasperabatur, imminebántq. vbiq. omnibus, vel lucri cupidine, vel in consuetudinem iam versa occidendi libidine. Circa Emauntem etiam Romanam cohortem frumenta & arma in exercitum portantem insidiis exceperunt: ductorémque eius Arium centurionem cum quadraginta fortissimis peditibus telis confixerunt: reliquos nihilo meliora iam expectantes superueniens cum Regio milite Gratus seruauit, relictis cæsorum cadaueribus. In hunc modum longo tempore prælia per occasionem conserentes, & Romanos non leuibus affecerunt incommodis, & suam gentem maioribus etiam inuoluerunt calamitatibus. tandẽ [a] & ipsi capti sunt, vnus à Grato pugna victus, alter à Ptolemæo. maximo natu deinde in Archelai potestatem redacto, vltimus qui supererat, fratris casu territus, & nullam videns salutis spem reliquã, quòd eius copiæ exhaustæ essent vel morbo vel cõtinuis laboribus, accepta fide & iureiurãdo, ipse quoq. Archelao se dedidit, sed id aliquãdo post factũ est. Tũc verò Iudæa plena erat latrociniis, & vt quisque seditiosorũ coetus coiuerat, passim Reges creabantur in Reipublicæ perniciem, quòd minima eius mali pars rediret ad

a. *Aduersus fratribus captus.*

Romã

Romanos: ipsi verò inter se diuturnis conflictantur cædibus. Cæterùm [a] Varus cognito ex Sabini literis periculo, timens tertiæ legioni, assumptis duabus reliquis. (nã tres in vniuersum erant in Syria) & quatuor turmis equitum, auxiliisque Regum ac tetrarcharum properabat in Iudæã vt obsessis succurreret, iussis qui præmittebantur conuenire Ptolemaidem Berytiorum etiam vrbem prætereundo, mille quingẽtos auxiliares ab eis accepit. Aretas quoq; Petræus, amicus Romanis factus propter Herodis inimicitias non paruam manum misit tàm peditum quàm equitum. postquam autem apud Ptolemaida in vnum conuenit totus exercitus, partem eius filio & amicorum vni tradidit ducendam contra Galilæos eius vrbis agro finitimos. qui regionem eorum ingressus, profligatis quotquot ausi sunt cũ armis occurrere, Sepphorim [b] cœpit. & venditis sub hasta incolis, vrbẽ absumpsit incendio. Ipse Varus versus Samariam progressus cum exercitu, à ciuitate quidẽ abstinuit, quam sciebat immunem à seditiosorum contagio: castra autem posuit in quodam vico, qui erat Ptolemæi possessio, Arus nomine. eum [c] Arabes incenderunt, propter Herodem amicis quoq; eius infensi. inde progressi Sãpho alium vicum iidem Arabes diripiunt, mõxq. incendunt quamuis munitissimum. quin toto illo itinere nihil eos effugit, omnia miscentes flammis ac cædib. Nam [d] & Emmaus cremata est Vari iussu, in vindictam cæsorum ibi militum, deserta tamẽ ab habitatoribus. Inde [e] cum propinquatẽt Hierosolymis, Iudæi qui legionẽ ab ea parte obsidebant, ad primum venientis exercitus conspectum territi diffugerunt, oppugnatione quam inspectabant, relicta. Hierosolymitani autẽ Iudæi grauiter à Varo increpiti, excusa

Ann. mundi 3965. *A Christo nato* 3.

Hedio & Ruffinus Cap. 16.

a *Varus Sabino succurrit.*

b *Sepphorã capta eiúsq. incolæ sub hasta veniũdi.*

c *Arus ab Arabibus incensus.*

d *Sampho & Emmaus cremata.*

e *Varus Hierosolymæ pernenit ac legionem obsessam liberat.*

An. mundi 3966. A Christo nato 4.

tionem afferebant, populum quidem propter festum confluxisse, bellum verò non ex sua sententia sed ex conuenarum audacia susceptum: & se adeò non oppugnasse Romanos, vt potius vnà cũ illis oppugnati fuerint. & iam antè obuiam ei processerant, Iosephus Herodis Regis nepos, Gratúsq. ac Rufus cum suis militib. & Romani qui obsidionem tulerãt. Sabinus enim in eius conspectum non venit, sed subducens se clam ex vrbe, ad mare profectus est. Tũ Varus dimissa per totã regionem parte exercitus, perquirebat defectionis autores: & indicio repertos, alios vt fontes puniit, nõnullos dimisit incolumes: actíque sunt in cruces ea de causa circiter duo millia. Post hæc ablegato exercitu cuius nõ erat vsus amplius, quíq; cõtra eius voluntatẽ lucri studio multa maleficia patrauerat, ipse audito decem millia Iudæorum in vnũ confluxisse, properauit vt eos deprehẽderet. illi nõ ausi manus conserere, deditionẽ fecerũt arbitratu Achibi. Varus autem data seditiosorum vulgo defectionis venia, duces eorum misit ad Cæsarem. Ille cæteris ignouit, in solos aliquot Regis Herodis necessarios animaduertit, quòd neq; cognationis nec iustitiæ respectu à nefariis armis abstinuerint. Itaque Varus rebus compositis, & relicta Hierosolymis eadem legione in præsidio, euersus est Antiochiam. Archelao autẽ Romæ aliud negocium exhibitũ est tali de causa. Venit eò Vari permissu Iudæorũ legatio, postulãs, vt eis liceat suis legib. viuere: erántq. legati quinquaginta, quibus aderant Iudæorum vrbem incolentium plus quàm octo millia, cúmq; Cæsar cõuocasset in ædem Apollinis magno sumptu à se exstructam concilium amicorum & primariorum ciuium, venerũt eò & legati, prosequente Iudæorũ turba, & Archelaus

a *In defectionis autores animaduertitur.* Hedio & Ruffinus cap. 17. al. 16.

b *Iudæorum legatio Roma.*

Archelaus & Iudæorũ Legati corã Cæsare comparent.

lus cum amicorum comitatu. cognati autem Regis, neque ab Archelao stabant propter ipsius odium, & tamen legatis suffragari grauabantur, quod puderet eos coram Cæsare aduersari nomini tam propinqua coniuncto necessitudine. Aderat & [a]Philippus à Syria Vari hortatu veniens, ea potissimum de causa, vt fratris aduocatum ageret, cui Varus benè cupiebat: deinde nonnihil sperans, si impetrarent Iudæi potestatem viuendi suis legibus, fore vt, diuiso in Herodis progeniem regno, ad ipsum quoque rediret pars aliqua. Data [b] igitur Iudæorum legatis dicendi copia, postulantes non esse vltrius sub Regibus, ab accusanda Herodis iniquitate orsi sunt. Regem illum fuisse nomine tenus, alioquin omnibus omnium tyrannorum artibus vsum ad subiectæ gentis perniciem, nec his contentum quasdam nouas ex suo commentum esse ingenio. Nec opus esse commemorari quàm multis vitam ademisset, cùm longè deterior fuerit conditio superstitum, quos non modò perpetua truculentia & asperitate terruerit, sed bonis etiam eorum rapaces manus non abstinuerit. Itaque vicinas vrbes ab exteris habitatas illum ornamentis excoluisse, quò magis in suo regno sitas exhauriret exactionibus: adegisséque gentem suam ad extremam paupertatem, quam cum primis florentem acceperit, dum nobiles ex causis parum probabilibus dãnatos capitis insuper bonis spoliat, aut facta viuendi gratia, nudat eos possessionibus. deinde cum annua tributa imposita sint per singulos, seorsum tamen placandam fuisse auiditatem amicorum eius & aulicorum, atque etiam seruorũ, qui huiusmodi exigendis præessent, vt hoc pacto iniuriosam vexationem redimerent. Silentio enim prætereundas constupratione-

An. mundi 3966. A Christo nato 4.

a *Philippus Herodis filius.*

b *Iudæorum Legati Herodis & Archelai accusant iniquitatem.*

Ann. mundi 3966. A Christo nato 4.

virginum, & per contumeliam ereptam matronis pudicitiam: quandoquidem hæc patientibus maximum sit solatium, si à quàm paucissimis sciatur suum dedecus. in summa non aliter præfuisse Herodem, quàm si sæuissimæ bestiæ in eos commissum fuisset imperium. Itaq; cùm multis olim ea gens oppressa sit cladibus, nullum tamen existare in rerum monumentis exemplum, cum quo conferri possit præsens per Herodem illata calamitas. Quapropter meritò ab eis Archelaum promptis studiis Regem consalutatum, quòd ita putarent, fieri non posse, quin quicunque tandem Herodi succederet, moderatius multò tractaret subditos: & in eius gratiam patrem honoratum luctu publico, libenter gratificaturis & in cæteris ad conciliandam sibi eius beneuolentiam. At illum, quasi timeret ne non videret germana parentis sui soboles, sine dilatione declarasse populatibus quid de se sentiendum sit, idque priusquam confirmatus esset in potentia, cùm totum negocium etiam tum penderet ex arbitrio Cæsaris: editúmque mox subditis futuræ virtutis ac modestiæ & æquitatis specimen, dum tria millia suæ tribus ciuium Deo in ipso templo pro victimis iugulat. An non igitur omnes iustissimo illum prosequi odio, qui post tam crudele facinus, adhuc seditionis reos se conetur peragere. & ius regni sibi vendicet? Postremò summa postulatorum hæc fuit, vt mutata reipub. forma, posthac sine Regibus agerent, & contributi prouinciæ Syriæ, Romanis parerent potestatibus. Sic enim fore perspicuum, vtrum seditionibus delectentur & rerum nouationibus, an obedire sciãt præsidibus legitimis. His [a] peroratis à legatis Iudæorum, Nicolaus vtrique patrocinatus est, dicens Herodem quidem, quoad

[a] Nicolaus Herodem & Archelaum excusat.

quoad vixerit, nunquam fuisse accusatum, nec esse æquum eos qui, si iustam viuentis accusationem attulissent, castigationem eius sperare poterant, nunc defuncti manes criminibus lacessere. Quæ verò obiiciantur Archelao, ipsorum imputanda esse violentæ contumaciæ: qui cùm affectassent res concessas legibus, & pacatores ferro ac saxis aggressi essent, nunc vitio verterent eisdem rationibus se esse cohibitos. Versa deinde in accusatores criminatione, aiebant eos libenter agitari seditionibus, quòd nesciant parere legibus, esseque gentem omnium peruicacissimam. Hæc Nicolaus. *Anno mundi 3966. A Christo nato 4.*

Cæsar Herodis testamentum confirmat.

CAP. XIII.

CÆsar verò his auditis, dimisit concilium. Paucis a deinde post diebus Archelaũ non Regem declarat, sed, dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei concessa, ethnarcham eum constituit; regnum quoque pollicitus, si id sibi, requamprimum ille setali honore dignum redderet. Alterum dimidium partitus est in alios duos Herodis filios, Philippum, & Antipam eum qui cum Archelao de toto regno contenderat. Huic transamnana regio cessit cum Galilæa, & CC. talenta annua. Batanæa verò cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori (vt vocant) domus obtigit Philippo, & centum talenta annui reditus, Archelao verò Iudæa & Idumæa præterque has Samaria, cui ex autoritate Cæsaris tributorum quarta pars remissa est, eò quòd cæteris tumultuantibus soli quieti mansérant in officio. In eius ditione comprehendebantur vrbes, Strato- *Archelaũ Cæsar ethnarcham eũ constituit; regnique dimidium in duos Herodis filios, Philippum & Antipam partitur.*

An. mundi 3966. Ante Christum nat. 4.

turris, Sebaste, Ioppe, Hierosolyma. nã Gazam, Gadara & Hippon græcanici instituti vrbes Cæsar ob id separatas à regni terminis Syriæ contribuit. DC. autem talenta quotannis redibant è sua ditione ad Archelaum. atque hoc fuit Herodis filiorum patrimonium. [a] Salome autem præter legatas à fratre vrbes Iamniam, Azotum & Phasaelida, argentíq; signati quingenta millia, Cæsar largitus est in Ascalone palatium: percipiebátque ex subiectis sibi locis sexaginta talenta annua, habitans in ditione Archelai. reddita sunt etiam cæteris Regis cognatis legata, ita vt testamento cauerat. Duæ [b] deinde eius filiæ virgines præter relicta sibi à patre, accepêre ex Cæsaris munificentia ducenta quinquagena signati argenti millia, & elocatæ sunt Pheroræ filiis. imò totum etiam Regis legatum mille quingentorum talentorum æstimatione cessit ipsius filiis, paucis aliquot vasis sibi retentis, non tam ob precium caris, quàm ob amici memoriam.

[a] *Salome.*

[b] *Herodis duæ filiæ virgines Pheroræ filijs elocatæ.*

De Pseudalexandro.

CAP. XIIII.

Hedio & Rufinus cap. 18. al. 17.

Hls ita ordinatis per Cæsarem, iuuenis quidam Iudæus genere, educatus Sidone apud quendam Romani ciuis libertum, adoptauit semetipsum in Herodis familiam, per occasionem similitudinis, qua [c] referebat Alexandri ab illo extincti effigiem, attestantibus omnium quotquot vtrumque viderant oculis: atque via grassari cœpit ad Regium fastigium: itaque ascito tribuli quodam fraudis socio, qui totius Regiæ rerum gnarus, alioquin etiam astutus erat, & natus ad excitandas turbas egregias; illius institutione fingebat se Alexandrum illum Herodis filium, morti subtractum cuiusdam beneficio,

[c] *Pseudalexander.*

ficio, cui demandatum sit eius interficiendi negocium, suppositis enim necis ipsorum vicariis, & se ereptum & fratrem Aristobulum. His rugis inflatus, aliis quoque non desinebat fucum facere: cúmque Cretam appulisset, quotquot Iudæorum venerunt in eius colloquium, omnibus rem persuasit, & auctus ab eis pecunia, traiecit in Melum insulam: vbi magnam pecuniæ vim quæsiuit prætextu Regiæ prosapiæ. Et iam sperans recepturum se paternum principatum, remuneraturúmque beneficos, Romam properat suis hospitibus deducentibus. cúmque adnauigasset Puteolos, ibi quoq; à deceptis Iudæis simili fauore exceptus est, concurrentibus tanquam ad Regem, qui Herodi vel hospitij iure coniuncti, vel aliquo erant obstricti beneficio in causa fuit hominum natura rumorum auida, præsertim conciliante formæ similitudine. nam etiam illis qui valde familiares Alexandro fuerant, persuasum erat hunc ipsum esse, non alium, idque aliis non dubitabant asseuerare iureiurando interposito. Quod [a] postquam Romam perlatum est, vniuersa Iudæorum illic agentium multitudo profecta est obuiam, tam insperatam salutem ad Dei referentes gratiam, & publico applausu propter maternum genus excipientes hominẽ lectica gestatum per vias. nihil enim ei ad Regium cultum deerat, suppeditantibus sumptum hospitibus: affluentéque certatim multitudine, acclamabatur faustis ominationibus, vt fieri solet in re præter spem incolumi. Id vbi allatum est ad Cęsarem, nolebat fidem habere nuncio, quòd sciret Herodem non facilè potuisse decipi in re tam seria: nonnihil tamen spe motus, Celadum vnum è suis libertis familiarissimè olim versatum cum adolescentibus illò

Ann. mundi 3966. *A Christo nato* 4.

[a] *Pseudalexander Romam peruenit.*

Anno mundi 3966. Ante Christum annū 4.

mittit, iussum vt Alexandrum in conspectum suum adduceret: quod ille fecit, nihilo in dignoscendo alij sagacior. Non [a] tamen imponi potuit Cæsari, quòd non tanta esset similitudo, vt etiam prudenter considerantes falleret. Pseudalexander enim & manus habebat duratas opere, & corporis illa gratia carebat, quæ solet benè natis & educatis contingere, quòd ipse non vixisset in tantis delicijs. Postquam igitur animadvertit conspirasse in mendacia præceptorem atque discipulum, & ex composito loquentibus adesse fiduciam, percontabatur quid factum esset simul erepto Aristobulo, aut cur nam ille non veniisset, vt vnà cum fratre ius tam præclaris natalibus debitum reposceret: Responsum est in Cypro eum mansisse, metu periculorum, quibus mare nauigantes expositi sunt: vt si quid ipsis contigisset durius non omninò Mariammes genus intercideret, sed superesset saltem Aristobulus. Hæc illo asseuerante, simúlque concinente autore huius fabulæ, Cæsar seducto adolescente: Tibi, inquit, si non me quoque conetis fallere, merces erit impunitas, quod ad tuam salutem attinet, nunc age dicito quisnam sis, & quis te ad hæc audenda impulerit: neque enim istius ætatis est tam insidiosa malicia. Ibi ille, cum non posset aliud, totum commentum indicat, quibus modis, & à quo sit compositum. Cæsar autem [b] Pseudalexandrum, vt pollicita seruaret, in remigum ordinem allegit, quòd esset valido corpore: doctorem verò eius affecit supplicio. Cæterùm Meliis abundè magna mulcta fuit, quæ in fictitium Alexandrum frustra impenderant: atq; ita cœptum Pseudalexandri temerarium turpis consecutus est exitus.

[a] *Pseudalexander Cæsari imponere non potest.*

[b] *Pseudalexandrū Cæsar in remigū ordinem allegit.*

Archo-

Archelaus iterum accusatus Viennam relegatus est.

CAP. XV.

CÆterum Archelaus iam ethnarcha in Iudæam reuersus, Ioazaro [a] Boethi filio pō-tificatum abrogat, insimulato quòd seditiosis consenserit: eámque dignitatem in Eleazarum illius fratrem collocat. apud Hierichuntem deinde regiam magnificè reficit, aquarum quibus Neara vicus inundabatur, dimidio deriuato in palmetum recens à se in subiecto campo consitum. nouum [b] etiam vicum conditum à se denominauit Archelaida: & contempto more patrio, Glaphyram Archelai Regis filiam, olim Alexandri fratris sui coniugem, & liberorum ex illo susceptorum matrem, duxit: quamuis Iudæi lege vetentur fratrum vxores ducere. Nec Eleazarus diu sacerdotio potitus est, subrogato in viuentis locum Iesu Siæ filio. Decimo autem principatus Archelai anno primates tam Iudæorum quàm Samaritarum non ferentes eius tyrannidem, detulerunt eum ad Cæsarem, maximè cum scirent eum contra ipsius mandatum feciſſe, à quo iussus fuerat ex æquo ac bono præesse subditis. Hoc audito Cæsar ira commotus accersit procuratorem eius Romæ agentem, & ipsum Archelaum nomine: nec dignatus quicquam scribere, Vade, inquit, & quamprimum illum ad nos adducito. qui accelerata nauigatione in Iudæam delatus, reperit eum cum amicis in conuiuio: indicatáque voluntate Cæsaris, ad profectionē hortatus est. Mox vbi venit, Cæsar auditis eius accusatoribus & ipsius defensione, misit [c] eum Viennam in exilium, quæ est vrbs Galliæ, multatum prius

a *Pontificatu Ioazaro ablato*

b *Archelaus conditæ*

c *Archelaus in exilium missus.*

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

omni pecunia. Sed priusquam Romam euocatus est, amicis tale narrauit somnium, Visus est sibi videre decem spicas maturas tritico plenas à bobus absumi: experrectúsque non contemnendam visionem ratus, coniectores diuinos super ea consuluit. quibus dissentientibus cum variaret interpretatio. Simon vir Essæus præfatus veniam, ait hanc visionem Archelao significare mutationem in deterius, boues enim significare miseriam, quòd in perpetuis laboribus degat hoc animal, præterea rerum mutationem, quia terra horum opera versata nec locum eundem retineat nec faciem. cæterum decem illas spicas totidem annorum præfinire numerum. eas enim redire annuis vicibus, iámque instare Archelao dominationis terminum. Sic[a] ille hoc somnium interpretatus est: post cuius visionem, quinta die venit in Iudæam procurator Archelaus, ad euocandum illum missus à Cæsare. Simile quiddam & Glaphyræ eius vxori accidit, Archelai Regis filiæ. hæc, vt iam diximus, virgo nupserat Alexandro Herodis filio, fratri huius Archelai: quo à patre occiso, iterum nupsit Iubæ Regi Mauritaniæ. hoc quoque defuncto viduam apud patrem agentem in Cappadocia duxit Archelaus, repudiata Mariamme priore coniuge, tanto ardebat amore Glaphyræ. huic degenti cum Archelao[b] tale somnium obuersatum est. Visa sibi est Alexandrum venientem complexu excipere præ gaudio. Illum verò expostulantẽ dicere, Confirmasti Glaphyra vulgare illud dictum, non esse fidendum mulieribus, quæ virgo mihi coniuncta matrimonio, & communium liberorum parens, oblita nostri amoris capta es secundarum nuptiarum desiderio. ac ne ea quidẽ contumelia contenta, ausa es cum tertio subare

a *Archelai visionem Simon vir Essæus interpretatur.*

b *Glaphyra somnium.*

sponso, turpiter & impudenter ingressa meam familiam, & nupta Archelao, fratrem meum habere maritum sustinens. At ego non obliuiscar veteris tuæ beneuolentiæ, téque liberabo ab hoc opprobrio, mihíque te meâ vindicabo. hoc somnium cum illa exposuisset apud quasdam familiares sibi mulieres, post paucos dies vita functa est. quod ego ideò hîc referendum putaui, quòd sermo sit mihi de illis Regibus. & alioqui res magni exempli videtur, certissimũ immortalitatis animorum & diuinæ prouidentiæ argumentum continens. Cui verò hæc videntur incredibilia, fruatur opinione sua, & aliis non obstrepat qui talibus excitantur ad virtutis studia. Cæterùm [a] ditione Archelai contributa Syriæ, missus est illò à Cęsare vir consularis Quirinius qui censum ageret per Syriam, & ipsius Archelai domum venderet.

Ann. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

[a] *Quirinius Syriæ censor.*

SVMMA CAPITVM LIBRI XVIIIi

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas moliri est.*

II. *Quæ & quot secta apud Iudæos fuerint.*

III. *Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæsaris condita.*

IIII. *Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.*

V. *Quid Iudæi Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.*

VI. *Vitellij aduentus Hierosolyma, & quomodo*

BIBLIOTECA

Ann. mundi 3973. A Christo nato II.

à Tiberio mandata acceperit, vt imperaret ei ab Artabano obsidibus bellum coneret Arttam susciperet.

VII. Herodis bellum quo ab Areta superatus est.

VIII. Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus vinctus sit, vtq; post excessum Tiberij à Caio eius successore solutus sit.

IX. Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est.

X. Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio.

XI. Caius in Syriam misit Petronium iussum Iudæis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam.

XII. Quo in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint, & de Asinæo ac Anilæo fratribus.

Quirinius ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam venit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas moliturus est.

CAP. I.

Hedio & Ruffinus Cap. 1.

a Quirinius in Syriam à Cæsare vt iura populis redderet, mittitur.

b Coponius Præfectus Syriæ.

INTEREA a Quirinius senator Romanus per omnes honorum gradus ad consulatum vsq; proiectus, & in primis clarus, à Cæsare mittitur in Syriã vt iura populis redderet: facultatésq; censeret omnium: & cum eo venit b Coponius, præfectus turmæ equitum, penes quem esset totius Iudææ rerũ administratio. Quin & ipse Quirinius in Iudæam venit iam attributam prouinciæ Syriæ, vt percenseret facultates eius regionis ciuium, & Archelai pecunias in potestatem suam redigeret. Illi verò tametsi primùm ægrè ferrent mentionem descriptionis, nõ sunt tamen reluctati

Anno mundi 3973. A Christo nato 11.

ctati pertinaciter, parendo autoritati Pōtificis Ioazari, qui Boethi fuit filius. atq; ita illius suasu sine cōtrouersia *census peractus est. Extitit tamē post quidā Iudas Gaulanites, ortus ex oppido Gamala, qui adiuncto sibi Phariseo Saddoco, solicitabat ad defectionem populos, censum nihil aliud quàm manifestā seruitutis professionē esse dictitans, & vniuersam gentē ad tuendā libertatē adhortās. Fore enim vt re benè gesta fortunis suis fruantur feliciter, & confirmati in earum possessione laudem quoq; rebus suis cōsulant. Accipiebantur hæc promis vulgi auribus. ita vt accenderētur ad audendum aliquid. atq; ita dici vix potest, quantum hi viri totam gentē conturbauerint, dum [b] omnia miscent cædibus & latrocinijs, promiscuisque nullo amicorum aut inimicorum respectu prædationibus, & insignium virorum cædibus: prætextu quidem propugnandæ libertatis publicæ, sed reuera priuatorum lucrorum studio. Itaq; conficientibus se mutuò ciuibus, & furiosissima contentione certantibus, ne externus quidem hostis cessabat interim. ac ne extrema quidem fames fortè superueniens potuit eos cōpescere, quò minus sæuirent expugnandis oppidis, & fundendo ciuili sanguine, donec postremo malum eò progressum est, vt [c] hostilis flāma Dei templū inuaderet. Adeò periculosum est patrios ritus labefactare & cōuellere. Siquidē [d] Iudas & Saddocus omnium harum calamitatum autores fuēre, dū super tres pristinas sectas nouā quartam inducunt, & nouitatum cupidos affatim ad se cōtrahunt: id quod non in præsens tantum turbauit Rempublicam, sed futurarum etiam cladiū fuit seminarium. Quamobrem conueniens videtur paucis de eorum placitis differere, propter quæ tot mala gentem nostram inundauerunt.

a *Census populi Iudaici.* Aliàs ca. 3.

b *Cades: latrocinia: seditio & fames in Iudæa.*

c *Templum Hierosolymis incensum.*

d *Iudas & Saddocus quartæ sectæ autores.*

Quæ & quot sectæ apud Iudæos fuerint.

Ann. mundi 3973. A Christo nato 11.

CAP. II.

Hedio & Ruffinus Cap. 11. Aliàs ca. 5.

IVdæi [a] patriæ sapiẽtiæ studiosi iã inde à multis retrò seculis in tres sectas etãt diuisi, Essenoium, Sadducæorum, & eorum quæ Pharisæorum vocata est. De his licet nonnihil in secundo Iudaici belli volumine à nobis dictum sit, tamẽ nunc quoque paucis dicere non abs re fuerit. Ergo [b] Phariſæorũ victus simplex est, nullis mollitus deliciis: & quicquid his ratio dictauit, id sequuntur peruicaciter, maiores natu venerantur, nec audent eos respondere monentibus aut obloqui. Fato quæcunq; geruntur tribuunt, nec tamen homini voluntatis assensum adimunt, hoc temperamento Deum vti dicentes, vt cùm omnia fiant ex ipsius consilio, in homine tamen sit voluntas accedendi ad virtutem aut vitiũ. Animas credũt esse immortales, & sub terris earum iudicia fieri: tũ præmia cuiq; contingere ex virtutis aut maliciæ merito: & has perpetuis damnari carceribus, illis facilem esse ad vitam reditum, per hæc placita magnam sibi autoritatem parauerunt apud populum, & quicquid ad solẽnes precationes ac cultum diuinum attinet, iuxta horum interpretationem ac præscriptum solet fieri. Tantam habent à ciuitatibus sapientiæ, temperantiæ & vitæ honestioris testimonium. At Sadducæorum [c] opinio cũ corpore extinguit simul & animas: nec aliud quicquã præter legem seruandum existimant. nam de sapientia cum præceptoribus disceptare ad virtutem reputant. huius sectæ pauci sunt, sed ferè dignitate præcipui. ex horũ tamen sententia vix quicquam agitur. nam quoties magistratus licet inuiti suscipiũt, Phariſæorũ decretis assentiuntur, ni facerent non ferendi à plebeiorum

a *Tres Iudæorum sectæ, de quibus lib. 2. de bello Iudaico. Cap. 12.*

b *Phariſæorum dogma.*

c *Sadducæorum opinio.*

plebeiorum multitudine. Essenorum [a] verò placitum vniuersitatis regimen circa exceptionem Deo asserit, immortalitatem animis: nec aliud quicquam æquè ac iustitiam omni contentione expetendum existimat. ad templum autem donaria mittentes sacra ibi non faciunt, quòd sanctioribus vtantur ceremoniis: quapropter excluſi à cõmuni fano seorsum sacrificant: morib. alioqui sunt probatissimis, agris colendis in totum dediti. Miranda [b] etiam est eorum iustitia, qua omnes Græcos & Barbaros longè superant, multis iam seculis triti in eius cõtinuis studiis. Facultates in commune possident, nec aliquis diues magis vtitur suis bonis quàm quiuis nihil possidens. Atq; hoc instituto viuunt virorũ supra quatuor millia, nec vxores habentium nec seruos, quòd alterũ ad iniuriã communis naturæ pertinere censeant, alterum trãquillitati vitæ parum commodum. quare per se ipsi viuentes inuicẽ sibi ministrant. Quæstores creant viros probos ex sacerdotũ numero, qui ex agrorum reditibus & frugum prouentu cibos eis cõficiant. In summa eandem ferè viuendi rationẽ sequuntur, quam hi qui apud Dacos [c] Plisti nominantur. Quartæ [d] autem studium sapientiæ sectantiũ viæ primus auctor fuit Iudas Galilæus. hi cætera cum Phariſæis consentiunt, nisi quòd constantissimo libertatis amore flagrãt, credentes solum Deum dominum habendum ac Principem & facilius vel exquisitissima pœnarũ genera laturi vnà cum cognatis suis ac carissimis, quàm mortalem aliquem appellaturi dominũ. quod quia multis sæpè spectatum scio, plura de hoc non libet dicere. non enim vereor ne fidẽ non inueniant mea verba, imò illud potius ne tam insignem patientiam & doloris contemptum parum assequantur, quæ quidẽ animositas

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

a *Essenorum placitum.*

b *Essenorum vita & mores.*

c *Plisti apud Dacos.*

d *Iudas Galilæus quartæ sectæ auctor.*

An. mundi 3973. *A Christo nato* 11.

plurimum in gente nostra creuit accensa [a] acerbissimis Gessij Flori iniuriis, quibus postremò effectum vt deficerent à Rom. pop. Et de Iudaeorum sectis haec sufficerent.

Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Caesaris conditae.

CAP. III.

QVirinius autem venditis & confiscatis Archelai facultatibus, peractóque censu, qui incidit in annum trigesimum septimum post victum à Caesare in Actiaca pugna Antonium, cũ [b] mota esset contra Ioazarum Pontificẽ plebis seditio, priuauit eum hac dignitate, & Ananum Sethi filium substituit. Herodes verò & Philippus suae quisq; tetrarchiae res ordinauit & cõposuit: quorum Herodes Sephori cincta moenibus fecit [c] eã totius Galilaeae caput & defensaculũ, aliud deinde oppidum quod tunc [d] Betharamphtha dicebatur, *communitum*, nomine mutato Iuliada ab vxore imperatoris appellauit. Philippus quoq; [e] Paneada sitam ad Iordanis fontes, instruxit aedificiis, indito Caesareae nomine. Vico etiã [f] Bethsaidę in ripa lacus Genesarethini vrbis speciẽ addidit, frequentato incolis & auctis opibus, quem Iuliae Caesaris filiae cognominem esse voluit. Caeterùm Coponio, quem cum Quirinio missum diximus, Iudaeam administrante huiusmodi quiddam accidit. In festo azymorum quod Pascha vocamus, mos est sacerdotibus post mediã noctem aperire templi ianuas. tunc igitur quamprimùm aperta sunt, Samaritani quidem clam ingressi Hierosolyma, sparserunt [g] ossa humana per porticus & per totum templum: quo factum est vt posthac sacerdotes soliso diligentiores custodias agerent. Paulo pòst

Coponius

a *Geßij Flori iniuria.* Hedio & Ruffinus Cap. 1. Aliàs ca. 6.

b *Ananus Sethi filius, in Ioazari Pontificis locum surrogatus.*

c *Sephoris Galilaeae caput.*

d *Betharãphtha Iuliae appellata.*

e *Paneas.*

f *Bethsaida.*

g *Ossa humana per templi spargi.*

Coponius Romam reuertitur, successore accepto M. Ambiuio: cuius tempore Salome Herodis Regis vxor vita decedens Iuliæ Iamniam cũ sua toparchia reliquit, & sitam in campo Phasaelidem, Archelaidémque plurimis palmetis consitam, quorum fructus est præstantissimus. Huic successit Annius Rufus, quo præside Cæsar fato functus est, qui secundus fuit Romanorum Imperator, præfuitque Reipublicæ annos quinquaginta septem, sex mensibus amplius & diebus duobus: in quo numero quatuordecim sunt anni, quibus Antonius ei fuit imperij socius & particeps. Vixit autem annos septuaginta septẽ. Et Tiberius Nero priuignus successit, Iuliæ filius Romanorum imperator tertius: à quo quintus Iudæorum præses missus est in Annij Rufi locũ Valerius Gratus. Hic adempto Anano sacerdotio Ismaelem Fabi filium iussit esse Pontificem: quo paulo post deiecto, in Eleazarum Anani Pontificis filium eum honorem transtulit. Elapso deinde anno & hunc redegit in ordinem, & Simoni Camithi filio Pontificatum tribuit. huic quoque anno in hac dignitate exacto, iussus est eam cedere Ioseph qui cognominabatur Caiaphas. His ita gestis Gratus Romam repetit, in Iudæa exactis annis undecim. cui deinde Pontius Pilatus successor missus est. Herodes porrò tetrarcha receptus in amicitiam Tiberij, de ipsius nomine vrbem [a] à se conditã vocauit Tiberiada, electo adhoc optimo agro Galilææ in ora lacus Genesarethici: vnde non longè apud Emmauntem vicum sunt aquæ calidæ. hæc partim à conuenis, partim à Galilæis habitata est: quorũ nonnulli eò migrare coacti sunt, quidam etiam nobilitate sedes illic sibi optauerũt. quòq. maior esset frequẽtia recepti sũa ad incolendum etiam tenuissimi quique vnde-

An. mundi 3974. *A Christo nato* 12.

Hedio & Ruffinus cap. 4.

[a] *Tiberias condita.*

An. mundi 3990. *A Christo nato* 28.

cunque confluentes, & in his aliquot quos non satis cõstabat esse liberos, hos magnis immunitatib. ac beneficiis prosecutus adstrinxit ad hãbitandũ, alij domos, alij agros largitus: quò minus horrerent ædificatam præter ritum patriũ solo multis sepulcris referto: cum iuxta nostras leges ad septem dies impurus habeatur qui in talibus locis habitet. Eodem [a] tempore Phraates Parthorum Rex per insidias sublatus est à Phraatace filio, huiusmodi de causa, Phraates habens legitimos libéros, ancillam Italici generis [b] Thermusam nomine, inter cætera dona à Cæsare missam, primum in concubinarum numero habuit. procedente deinde tempore obstupefactus præcellenti mulieris forma, suscepto iam ex ea Phraatace filio, legitimo thoro etiam sibi cõiunxit. Quæ cum quicquid vellet Regi persuaderet, cogitãs filio suo Parthorũ regnũ astruere, intellexit nihil se effecturã nisi ablegarétur legitimi Phraatis filij. Persuasit igitur marito, vt Romã eos obsides mitteret: quòd illis sine cunctatione faciendum fuit, patre voluntati Thermusæ tã obnoxio. Interea Phraataces solus domi ad regnum educabatur: qui tædiosum ratus expectare dum à patre decedente Principatum acciperet, cũ matre contra eum cõspirauit, cum qua creditus est etiam stupri habere consuetudinem. Ergo [c] patricidio simul & incesto exosus popularibus, priùs quàm confirmaret suas opes per tumultũ pulsus interiit. Tum verò nobilissimi Parthorum animaduertentes non posse sine Rege consistere ipsorum Rempublicam, nec tamen volentes eligere alienum ab Arsacidarũ sanguine: putantésq; satis esse semel violatam regiam maiestatẽ Italicæ mulieris libidinibus, Hérodem per legatos acciuerunt. Is erat quidem regij generis, sed inuisus multitudini propter

a *Phraates Parthorum Rex, per insidias à Phraatace filio sublatus.*

b *Thermusa Phraatacis mater.*

c *Phraataces interfectus.*

propter nimiam crudelitatem, quod intractabilis esset & ad iram promissimus. hunc [a] coniurati aliquot interfecerunt, vt quidam tradunt, in conuiuio, solent enim perpetuò gestare gladios. Vt verò à pluribus fertur, in vna natione occisus est. Legatione deinde missa Romã petierunt Regem vnum ex obsidibus, prælatúsq. est Vonones cæteris fratribus. Videbatur enim capax eius fortunæ, quã ei duo maximi in terris offerebant imperium, externum simul & domesticum. Sed breuis pœnitentia subiit barbaros, natura mutabiles, & indignitatũ impatientissimos. dedigabantur enim facere imperata mancipij, sic vocantes obsidem, & hac appellatione exaggerantes ignominiam. non enim belli iure sibi Regem impositum: sed quod turpius sit per pacis contumeliam. móxque vocant Artabanum in Media regnantem, Arsacidam genere. ille parvit libenter, & prædò fuit cum exercitu: cui cùm occurrisset Vonones, primùm manente etiã tunc in officio vulgó [b] Parthorũ, prælio victus Artabanus retrò in Mediam repulsus est. Sed paulo post instauratis copiis Vononem ausum confligere vicit egregiè, ita vt cum paucis equitibus in Seleuciam confugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in profligatos barbaros & clade attonitos, in Ctesiphontem se recepit cum victricibus copiis. Ille igitur hoc modo regnum adeptus est. Vonones autem aufugit in Armeniam, & à principio quidem affectauit eius regionis dominium, missi Romam legatis super hoc negotio. Vt verò repulsam passus est à Tiberio, pertæso ignauiam hominis, & moti Parthi comminationibus bellum iam intentantis: destitutus omni spe regnandi, quòd potentiores Armeniorum Niphatem accolen-

An. mundi 3990. *A Christo nato* 28.

a *Herodes à Parthis acerbe in venatione occiditur.*

b *Vonones Parthorum Rex ab Artabano pulsus.*

An. mundi 3990. *A Christo nato.* 28.

tes sequerentur factionem Artabani: Syllano [a] Syriæ præsidi se dedidit, is respectu educationis quæ illi Romæ contigerat, hominem apud se asseruauit in Syria. Armenis [b] autem Orodem vnum è suis filiis Artabanus Regem imposuit. Per idem tempus cum [c] Antiochus quoque Comagenæ Rex fato concessit, contentio nata est inter plebeios & nobiles, his regnum in prouinciæ formam redigi postulantibus, plebe cõtrà cupiente sub Rege vt antè viuere: quapropter Germanicus ex S. C. ad res oriẽtis componendas missus est, fortuna occasionem quærente illius exitio. post redactam enim in meliorem statum Syriam. Pisonis [d] opera veneno sublatus est, sicut dicetur aliàs.

a *Venones Syllano Syriæ Præfecto sese tradit.*
b *Orodes Rex Armeniæ.*
c *Antiochus Rex Comagenæ.*
d *Germanicus Pisonis opera sublatus.*

Hedio & Ruffinus ca. 5. al. c. 8.

Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio.

CAPVT IIII.

PIlatus [a] antẽ Iudææ Præses à Cæsarea Hierosolyma traducto in hyberna milite, signa cum effigie Cæsaris in vrbẽ intulit ad legis nostræ cõtumeliam, qua cautum est ne habeamus huiusmodi effigies, & ideo qui antè hunc fuere præsides, cum signis aliter insignitis solebant vrbem ingredi. primus Pilatus ignaris omnibus nocte illatas effigies Hierosolymis statuit. quod vbi cognitum est ciuibus, magno agmine petierunt Cæsaream, vbi per multos dies supplices orauerunt præsidem, vt transferret illas imagines aliò. Pilato verò pernegante se facturum, quod coniunctum esset cum iniuria Cæsaris, cum Iudæi precari non desinerent, sexto pòst die iussis clàm in armis esse militibus, sedit pro tribunali in stadio, captata loci opportunitate, quòd aptissimus esset insidiis. ibi compellatus iterum de eodem negocio, signum dat militibus, vt eos circumueniant, mortem minitans nisi

a *Pilatus signa cũ Cæsaris effigie in vrbẽ inferre quæ dũ populus aversatur instat, Cæsaream transfert.*

nisi quamprimùm quiescerent,& suam quisque domum discederent. at illi procidentes humi, & exertos præbentes iugulos, manifestè præ se ferebant,vita sibi cariorem esse obseruationem legis patriæ.Tum Pilatus admiratus tã constans legum studium, continuò reportauit eas imagines Cæsaream à Hierosolymis.deinde [a] aquæ ductũ struere aggressus est ex sacro ærario, inducturus aquas Hierosolyma à ducẽtesimo stadio, id ægerrimè tulit populus, & congregati per cœtus numerosos vsque ad multa hominũ millia,vociferationibus conabãtur eum deterrere à propositio. nonnulli verò ita vt fit apud inconditam multitudinem, etiam conuiciis lacessebant præsidem. at ille milites sub populari habitu clam armatos fustibus, iussit reliquam multitudinẽ corona cingere: & quamprimùm vulgus cæpit iacere conuicia,dedit illis signum ex composito. illi supra quàm mandatum erat vsi sunt fustibus, tumultuatores & quietos cædentes nullo discrimine. Ibi tam inclementer accepti inermes ab instructis, pars occisi sunt, pars discesserunt saucij: atque hoc modo compressa est seditio.

An. mundi 3997. *A Christo nato* 36.

a *Pilatus inducturus aquas Hierosolyma seditionem concitat.*

Eodem tẽpore fuit Iesus vir sapiens,si tamen virum eum fas est dicere. Erat enim mirabiliũ operum patrator,& doctor eorum qui libenter vera suscipiunt: plurimósque tam de Iudæis quàm de gentibus sectatores habuit. Christus [b] hic erat:quẽ accusatum à nostræ gentis principibus,Pilatus cùm addixisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere qui ab initio cœperant. Apparuit enim eis tertia die viuus, ita vt diuinitus de eo vates hoc & alia multa miranda prædixerunt: & vsque in hodiernum Christianorum genus ab hoc denominatum non deficit.Circa eadem tempora etiam aliud

Hedio & Russinus cap.6. al.cap.9.

b *Iesus Christus à Pilato crucifixus.*

Hedio & Russinus cap.7.al. cap.10.

An. mundi 3995. A Christo nato 34.

Iudæos turbauit incommodum, & Romæ in sacris Isidis summa turpitudo deprehensa est. Dicam igitur prius de Isiacorum nefando scelere, ac tum demum res Iudæorum prosequar. Erat Romæ Paulina, mulier non vnius probitate morũ quàm natalium claritate illustris, adhæc opulenta & formosa vt quæ esset in ipso ætatis flore, sed in primis ornata pudicitia. Nupta autem erat Saturnino, viro tali coniuge dignissimo. huius amore captus est Decius Mundus iuuenis non obscurus in equestri ordine: & quia maior erat fœmina quàm quæ posset corrumpi muneribus, eò magis accendebatur amantis insania, ita vt offerret ei pro vnica nocte ducenta drachmarum millia. ac ne sic quidem valens eam flectere, non ferens amoris impotentiam, decreuit morbum simul & vitam finire inedia. hoc eius propositum non fefellit Iden libertam Mundi paternam variis instructam sed non probatis artibus, quæ indignè ferens obstinationem iuuenis, blanda oratione conuentum animare conata est, spem ei faciẽs effecturam se vt potiatur Paulinæ complexibus. Cúmque ille preces eius libenter acciperet, ait sibi opus quinquaginta tantum drachmarum millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Ita refocillato iuuene & accepta quantam petierat pecúnia, nouam doli viam ingressa est, videns Paulinam non capi pecuniis. Sciens porrò eam vehemẽter addictam Isidis cultui, tale quiddam comminiscitur. Conuentis aliquot ex eius sacerdotibus accepta fide silentij, & quod efficacissimum, ostẽtato præmio, in præsens viginti quinque millibus, & alteris totidem post rem operam, indicat eis amorem iuuenis, rogans vt omnibus modis adniterentur eum reddere voti compotem. Illi auri cupidine tacti,

Ai, benignè sunt polliciti: quorum natu maximus properè se ad Paulinam cõtulit,& admissus impetratóque absque arbitris colloquio, venire se ait missum ab Anubide captum ipsius forma,& iubente vt ad se veniat. Illa libenti animo accepit nuncium, mó (que iactabat se apud familiariter notas mulieres, quòd dignata amore Anubidis:marito quoq. indicat,condictam sibi cœnã & cubitle Anubidis. id eò facilius concessum est,quod cognita & probata esset viro pudicitia coniugis. Itaque in templum proficiscitur, & post cœnam instante somni tẽpore inclusa per sacerdotem, tenebris conciliãtibus in latentem ibi Mundum incidit:totámq. eam noctem obsecuta est iuueni, Deo se gratificari existimans. Eo deinde abeunte priusquam sacerdotes doli conscij surgerent, Paulina mane ad maritum reuersa congressum cum Anubide prædicat, & idẽ apud amicas quoque magnificis verbis exaggerat. Illis nec credere libebat,rei naturam considerantibus, non mirari tamen non poterant ob insignem mulieris pudicitiam. Die deinde post rem patratam tertia Mundus adamatæ fortè fortuna obuius,ô factum benè Paulina,inquit,quòd & ducenta illa millia mihi seruasti,quæ potuisti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ voluntati gessisti.Nihil enim mea refert, quòd Mundum contempsisti, quandoquidem prætexta Anubidis optata voluptate expletus sum:atque his dictis abiit. At mulier tum primùm deprehenso flagitio,vestem sibi lacerat, & re tota ad maritum delata, obsecrat ne tam insigne ludibrium impunitum sinat. maritus porrò imperatori totum significat.Tiberius[a] postquam accuratissima inquisitione didicit omnia, sacrificos illos impostores in crucem egit, vnáque Idem

An. mundi 3996. A Christo nato 34.

[a] *Tiberius Isidis sacrificos & Idẽ in crucem egit & Mundum in exilium abiegat.*

Ann. mundi 3996. A Christo nato 34.

inuentricem huius sceleris, cuius præcipuæ opera fuit in corrumpenda pudicitia mulieris: dirutóque templo statuam Isidis iussit mergi in Tyberim. Mundum autem mitiore pœna exilij castigasse contentus est, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens. Et Isiacorum quidē facinus huiusmodi extitit. Nunc quod promisi reddetur, de Iudæorum per id tempus Romæ degentium aduersitatibus.

Quid Iudæi Romæ degentibus acciderit, & de Pilato.

CAP. V.

ERat quidam Iudæus, qui ne legibus pœnas daret, metu solum verterat, vir modis omnibus pessimus. Is [a] tum Romæ agens gerebat se pro Mosaicæ legis interprete, ascitis in societatē tribus aliis per omnia sui similibus, his eū se in disciplinā dedisset Fuluia mulier nobilis, amplexa legē Iudaicam, persuasērūt ei vt purpuram & aurum in Hierosolymitanum templū mitteret: quæ accepta in proprios vsus verterunt, quo iam antè destinauerant. Id postquam Tiberius ex amico suo Saturnino ipsius Fuluiæ marito de iniuria coniugi facta quæsto cognouit, iussit vniuersos Iudæos ex vrbe pelli. Ex quibus Consules delectu habito: quatuor millia militum misērūt in Sardiniam, plurimos etiam qui patria religione detrectabāt militiam affecerunt pœnis grauissimis. Ita propter quatuor sceleratos omnes Iudæi coacti sunt vrbe cedere. Interea ne Samaritani quidem tumultu carere. Concitauit enim eos impostor quidam pro nihilo ducens mendacium, & omnia comminiscens ad plebis gratiam, iubens vt cōuenirent in montē Garizim apud eā gentē sanctissimum, asseuerans se illis eis ostensurum sacra

[a] *Fuluia, Saturnini coniunx Romæ quatuor Iudæi purpuram & aurum, vt in templum Hierosolymitanum deponerent, tradit, ipsi verò in proprios vsus conuertunt, quod dum Tiberius cognouit, vniuersos Iudæos ex vrbe pelli iubet.*

uasa refossa, quæ ibi Moses deposuerit. Illi [a] credduli sumptis armis Tirathabam vicum insederunt, expectantes ibi cõfluentes cæteros vt magno agmine montem ascenderent. Sed Pilatus prior clauum montis occupat equitibus suis & peditibus, qui prælio congressi cum Samaritis apud vicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt: multos etiam viuos captos abduxerunt, quorum præcipuos & potentiores Pilatus mulctauit capite. Tum primates adeunt Vitellium virum consularem & Syriæ Præsidẽ, Pilatúmq; cædis accusant, negantes defectionẽ fuisse à Romanis illum concursum in Tirathaba, sed refugium contra Pilati violentiam. At [b] Vitellius Marcello amico ad procurationem Iudææ misso, Pilatum iussit Romam proficisci, responsurum apud Cæsarem ad obiecta per Iudæos crimina. Ita ille decem annis exactis in sua prouincia quum necesse haberet parere Vitellio, ad vrbem iter suscepit: quò priùs quàm perueniret, vita excessit Tiberius.

[a] Samaritani Tirathabæ Garizim occupaturi conueniunt, quos Pilatus vincit, fundit, ac in fugam compellit.

[b] Pilatus apud Vitel. accusatus Romam mittitur.

Vitellij aduentus Hierosolyma, & quomodo à Tiberio mandata accepit, vt impetratis ab Arabum obsidibus bellum contra Aretam susciperet.

CAP. VI.

VItellius [c] autem in Iudæam profectus peruenit Hierosolyma, in ipsa festiuitate quam Pascha dicimus: vbi exceptus honorificẽtissimè, remisit ciuibus totum vectigal fructuum venalium, & stolã cum omni ornatu Pontificio permisit in templo asseruari à sacerdotibus, quemadmodum & olim hoc ius habuerant. Sed [d] eo tempore deponebatur in castello Antonia, ob hanc causam Hyrcanus Põtifex eius nominis pri-

Hedio & Ruffinus cap. 8. aliàs cap. 7.

[c] Vitellius Hierosolyma perueniũ Iudæis remittit, stolam sacerdotalem reddit.

[d] Stola Põtificia in Castello Antonia deposita

An. mundi 3999. A Christo nato 37.

mus exstructa prope templum turri degebat in ea maiorem temporis partem, & quoniam hãc stolam habebat in sua custodia, qua nemo præter illum vtebatur, recepturus priuatum habitum, eo loci illam deponebat. Idem mos fuit etiam successoribus ipsorum posteris. Herodes autem regnum adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam magno sumptu exædificatam denominauit ab amico Antonio, & stolam, ita vt ibi reperta est, detinuit, ratus eo magis obnoxiũ se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius & successor, cuius regno in prouinciam mutato, Romani simul & Pontificiæ stolę possessionem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa repositæ, & obsignatæ sigillo Pontificum atque custodum sacri ærarij præfecto castelli accendente ibi lucernam quotidie. Hanc septimo ante festum die præfectus exhibebat Pontifici: qua purificata indutus sacrorũ tempore, sequenti die rursum eam reponebat in cellam vbi antea condita fuerat. Id fiebat singulis annis ter ieiunij tempore. Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, iubens securum esse præfectũ quónam illa reponatur, aut quando proferatur in vsum Pontificum. Hoc gratificatus genti: & in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis subrogato Ionatha Anani Pontificis filio, iter fecit versus Antiochiam. Eodem tempore à Tiberio literas accepit, mandante vt cum Artabano fœdus & amicitiam faceret. Verebatur enim ne occupata Armenia, maiora damna inferret imperio. Quam amicitiam ita demum ratam fore, si ille obsides traderet, maximè si regium filium. His [b] ita ad Vitellium scriptis simul Hiberorum & Alanorum Reges magnis præmiis sollicitauit ad inferendum quàm primùm bellum. Artabano. Et

a Vitellius in locum Iosephi Caiaphæ Pontificis, Ionathã Anani filiũ surrogat.

b Hæc inter Vitellium & Artabanum.

no. Et Hiberi ipsi quidem quieuerunt, sed Alanis transitum dederunt per suam regionem, & [a] patefactis portis Caspiis immiserũt eos in regnum Artabani. Quo [b] facto & Armeniam denuò Parthi amiserunt, & peruadente totam eorum ditionem bello nobilissimi quiq; eius gentis ceciderunt vnà cum Regis filio & multis popularium millibus, regió q; tota hac incursione vastata est. Vitellius etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regiis ipsum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inueniens remedium quòd ab optimatibus immineret periculum, habénsque suspectos & eos qui in fide manebant, quasi benevolentiam fingerent prima quaq; occasione transituri in partes aduersas, fuga se ad satrapias superiores seruauit incolumem. Vbi ex Dahis ac Sacis cõtracto magno exercitu, & debellatis inimicis [c] restitutus est in imperium. His auditis Tiberius petiit amicitiam Artabani: & assentiente illo conuenerunt ad Euphratem Rex & Vitellius: vbi in medio pontis sibi occurrerunt, cum suo quisq; satellitio. Postquàm [d] autem de fœdere conuenit, Herodes [e] tetrarcha vtrumque excepit conuiuio, tabernaculo magno sumptu erecto in medio flaminis. nec multò post [f] Artabanus misit Tiberio filium Darium obsidem cum multis muneribus, inter quæ etiam virum statura cubitorum quinq; genere Iudæum, Eleazarum nomine: qui propter vastitatem gigas cognominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiam rediit, Artabanus in Babyloniam. Tum Herodes volens primus nunciare Cæsari de impetratis obsidibus, omnibus diligenter perscriptis, misit ad eum tabellarios, nihil amplius relinquens significandum per consularem præsidem. quare superuenientibus Vitellij literis,

An. mundi 3999. *A Christo nato* 37.

a *Caspium portus.*

b *Armeniã Parthi amittunt.*

c *Artabanus à Dahis & Sacis in imperium restituitur.*

d *Vitellius cũ Artabano fœdus facit.*

e *Herodes in Euphrate medio conuiuium.*

f *Artabanus Tiberio filium Darium obsidem & virum quinque cubitorum statura mittit.*

Hodie & Ruffinus Cap. 9. al. 13.

An. mundi 4000. *A Christo nato* 38.

Cęsar reſcripſit, omnia ſibi iam antè eſſe cognita ex Herodis nunciis. Quo ille grauiter offenſus, & factum in dereriorem partem accipiens, iram celabat in pectore, donec ad Caium peruenit rerum regimen. Tunc etiam Philippus Herodis frater diem ſuum obiit, anno Tiberij principatus vigeſimo, quum ipſe præfuiſſet triginta ſeptem annis Trachonitidi & Gaulanitidi ac Batanææ, vir perpetuò modeſtus, & amator quietis ac ocij. Degebat enim ſemper in ſua ditione. Quoties domos progrederetur iter faciebat cum paucis ſelectis comitibus, ſubſequente ſella, in qua ſedens ſolitus eſt iura reddere: & ſi quis ex occurſu opem eius inuocaret, ſine dilatione mox ibi ſella poſita reſidens cauſam cognoſcebat, aut ſontem damnaturus, aut abſoluturus innoxium. Obiit autem Iuliade, & illatus in monumentum quod iam antè ſibi conſtruxerat, magnificè ac ſumptuosè funeratus eſt. Et quia ſine liberis deceſſerat, ditionem eius Tiberius prouinciæ Syriæ attribuit; ita tamen vt tributa in ea tetrarchia collecta ſeruarentur intrà ipſius regionis terminos.

Herodis bellum quo ab Areta ſuperatus eſt.

CAP. VII.

a Herodes tetrarcha vxorem Areta filiam ejecit, & Herodiadem Herodis fratris vxorem adduxit.

INterea Herodem inter & Aretã Regem Petræ bellum tali de cauſa exoritur. Herodes[a] tetrarcha vxorem habebat Aretæ filiam, cũ qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter facions diuertit ad Herodem fratrem, ſed genitrice natum alia, Simonis põtificis filia. Huius vxoris Herodiadis amore captus, quæ erat Ariſtobuli cõmunis fratris filia, & Agrippæ maioris ſoror, auſus eſt de impetrando eius cõiugio mentionem facere. Qua aſſentiente, conuenit inter eos, vt quàm primum ille Roma re-

mearet

An. mundi 4000. A Christo nato 38.

uerteretur in patriam, mulier migraret in eius domicilium. Interceſſit autem & hoc pactũ, vt Aretæ filiam eiiciat. Poſt hæc Romam nauigat. Vbi poſtquam expediuit negotia propter quæ venerat, domum reuerſum vxor, compertо quid pactus ſit cum Herodiade, diſſimulãter rogat, vt ſe mittat Machæruntem, caſtrum ſitũ in confiniis regionis Aretæ ſubditæ, quantum poterat celans ſuum propoſitum. Morem geſſit Herodes mulieri, putans eam nihil ſenſiſſe. Illa quæ iam antè curauerat apud Machæruntem, patri ſuo tunc obnoxiam, ad iter omnia parari, à præfecto eius accepta deducentibus Arabibus magna[a] celeritate peruenit in ædes patris: eíq. indicauit Herodis animum. Vnde ſimultate nata ſequuta eſt de Gamalitici agri finib. contentio: & contractis vtrinq; copiis bellum per legatos geſtum eſt, commiſſóq.[b] prælio Herodis exercitus internecione periit, proditus à quibuſdã exulibus, qui pulſi tetrarchia Philippi tunc merebant Herodis ſtipendia. Hæc Herodes per literas Tiberio ſignificat. Ille[c] verò indignè ferẽs Aretæ audaciam, ſcribit Vitellio, vt ei bellũ inferat, & aut viuum captum abducat, aut occiſi caput ad ſe mittat. Atque hæc fuerunt mandata Tiberij. Apud Iudæos autẽ fuit opinio, iuſta vltione numinis deletum Herodis exercitum, propter Ioannẽ, qui Baptiſta cognominatus eſt. Hunc[d] enim tetrarcha necauit virum optimum, Iudæos excitantem ad virtutum ſtudia, & in primis pietatis ac iuſtitiæ, ſimúlq. ad baptiſmi lauacrũ: quod ita demum Deo gratum aiebat fore. ſi non ab vno tantum alteróue peccato abſtineant, ſed animis per iuſtitiã prius mundatis addãt & puritatem corporis. Quumq. magni concurſus ad eum fierent, plebe talis doctrinæ auida, Herodes veritus [illegible] ne [illegible] hominis

a *Herodis vxor in patris ades peruenit.*

b *Herodis exercitus ab Arabibus cæſus.*

c *Tiberius Vitellio vt Aretæ bellum inferat ſcribit.* Hedio & Ruffinus ca. 10. al. 14.

d *Ioannes Baptiſta ab Herode necatus.*

An. mundi 4001. *A Christo nato* 30.

autoritas defectionē aliquam pareret, quòd viderentur nihil nō facturi ex eius consilio, iudicauit satius esse, prius, quàm noui aliquid exoriretur, illum tollere, quàm rebus turbatis, serā pœnitentiam agere. itaque vinctum missum in Machæruntem supra dictam, illic occidi imperat, quod factum sequuta est Iudæorum existimatio, ab irato Deo perditum esse Herodis exercitum. Vitellius [a] autem ad bellum paratus Arabicum, assumptis duabus legionibus, & leuis armaturæ atque equitum auxiliis missis à sociis Regibus properās versus Petram peruenit Ptolemaidem. Quū nque vellet per Iudæam exercitum ducere, occurrerunt eius regionis principes, deprecantes transitum. Neque enim patrios ritus permittere, vt inferantur vllæ imagines, quales Romana signa habebant pleraque. Quorum precibus flexus mutauit sententiam de itinere proposito: missōq; per magnum ēā pum exercitu, ipse cum Herode tetrarcha & amicis, ascēdit Hierosolyma, sacrificaturus Deo, in festiuitate, quæ tum instabat, publica. Quò postquam vēnum est, honore summo exceptus à populo, hæsit ibi triduo: & interim à Ionatha in fratrem eius Theophilum pontificatum transtulit. Quarta [c] autē die, literis acceptis, de obitu Tiberii, populum sacramento adegit, in fidē Caij noui principis: & uocatis ex itinere copias in hybernia dimisit, omisso bello propter delatū in aliū imperium. Perunt [d] Aretam accepto expeditionis Vitellij nūcio collegisse ex augurijs, impossibile esse ad Petram peruenire illum exercitum. Vnum enim è ducibus priusmoriturū, vel qui bellum parat, vel cuius iussu paretur, vel eum contra quem mouendum sit. Ita Vitellius Antiochiam repetiit. Agrippa autem Aristobuli filius ante vnum annum Romā venerati

Hed. o & Ruffinus Cap. 11.

a *Vitellius in Arabia Regem mouet.*

b *Vitellius Hierosolyma peruenit, & à Ionatha in fratrem eius pontificatū transfert.*

c *Caius Caligula post Tiberij obitum Princeps Romæ.*

d *Aretas ex augurijs, impossibile esse exercitum ad Petram peruenire colligit.*

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

venerat, vt propter negocia quædam conueniret Cæsarem. Sed prius quàm de hoc dicam, explicabo Herodis progeniem, vel quòd ad præsentem narrationem id pertineat: vel quò magis appareat, quantũ valeat diuina prouidentia: quandoquidem absque pietate nihil prodest. nunc numerosa soboles, nec vlla humana potentia, vt licet videre in Herode, cuius intra cẽtum annos tam copiosa proles exceptis paucis periit: quod sanè exemplo potest esse hominib. ad retundendam insolentiam: simúlque in primis videtur memorabile, quomodo Agrippa ex priuata fortuna, præter omnium, quibus notus erat opinionem ad tantam potentiam peruectus sit. Et quamuis iam antè de ea re facta sit mentio, dicemus tamẽ hic quoque diligentius. Herodi [a] magno ex Mariãme Hyrcani filia natæ sunt duæ filiæ. harum altera Salampso nomine nupsit Phasaelo Regis ex fratre Phasaelo nepoti, idq. ex ipsius patris autoritate: altera verò dicta Cypros Antipatro, & ipsi nepoti Herodis ex sorore Salome. Phasaelus è Salampsone genuit quinque liberos. Antipatrum, Herodẽ, Alexandrum, & filias Alexandrã ac Cypron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandrã verò duxit Timus Cyprius vir nobilis, in quo matrimonio absque liberis defuncta est. Cypros Agrippæ duos filios peperit, tres filias: Bernicen, Mariammen, Drusillam: filij verò Agrippa & Drusus dicti sunt: quorum Drusus ante pubertatis annos obiit. Cum horũ patre etiam reliqui germani educabantur apud auũ, Herodes & Aristobulus, simúlq. Bernice hi nepotes Herodis magni ex filio, Bernice verò neptis è Salome sorore & Costobaro nata est. Orbati enim erant infantes adhuc patre Aristobulo, quẽ vnà cũ Alexandro ab Herode occisum diximus.

[a] *Herodis progenies.*

An. mundi 4001. A Christo nato 36.

Postquam autem per ætatem maturuerunt, Herodes hic Agrippæ frater duxit Mariamnen filiam Olympiadis Herodis Regis filiæ, prognatã ex Iosepho, qui Regis frater fuerat: & ex ea suscepit Aristobulũ. Tertio fratri Agrippæ Aristobulo nupsit Iotape Sampsigerami Emesenorum Regis filia, ex quibus nata est filia surda, & ipsa Iotape nomine. & hi quidem ex tribus fratribus sunt progeniti. Herodias verò soror eorum nupsit Herodi magni Herodis filio, quem susceperat è Mariamne filia Simonis Pontificis, ex quibus prognata est Salome: post quam natam Herodias in contemptum legis patriæ denuò nupsit Herodi mariti germano eodé patre genito, relicto priore adhuc superstite. *Is fuit Galilæorum tetrarcha.* Salome autẽ filia Philippo nupsit Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. Quo sine liberis defuncto Aristobulus eam duxit filius Herodis, eius qui Agrippæ fuit frater. Ex hoc posteriore matrimonio nati sunt filij tres, Herodes, Agrippa, Aristobulus. atque hæc est Phasaeli & Salampsonis progenies. Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit, quã duxit Alexas Selsius Alexæ filius, & ex ea filiam itèm Cypron genuit. Herodes autem & Alexãder, quos dixi fuisse fratres Antipatri, sine prole decesserũt. Cæterùm Alexander Herodis Regis filius qui à patre necatus est, Alexãdrum & Tigranem filios suscepit è Glaphyra Archelai Cappadocum Regis filia. ex his Tigranes apud Armenios regnans, cum apud Romanos delatus esset, sine liberis obiit. Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armenis per Neronem Rex impositus, Alexandrum filium genuit. hic Antiochi Comagenorum Regis filiam duxit Iotapen, & Sesidis in Cilicia Rex à Vespasiano constitutus est,

est. Progenies autem Alexandri mox ab initio ab institutis patriis ad religionem Græcorum desciuit. Reliquæ autem Herodis Regis filiæ nulla relicta prole è vita excesserunt.

An. mundi 4001. A Christo nato. 36.

Percensitis igitur Herodis posteris, qui [a] ad Agrippæ regni tempora pertingerunt, superest, vt narremus, quibus ille fortunis iactatus, postremò ad maximam dignitatem ac potentiam euaserit.

Hedio & Ruffinus ca. 12. al. 15.

Nauigatio Agrippa ad Tiberium, & quomodo accusatus vinctus sit, vtque post excessum Tiberij à Caio eius successore solutus sit.

CAP. VIII.

PAulo ante Herodis Regis obitum, [b] Agrippa Romæ degens, & per conuictum insinuatus in familiaritatem Drusi Imperatoris Tiberij filij, nactus est etiã amicitiã Antoniæ Drusi maioris cõiugis, cõmendatione matris suæ Bernices, quæ apud illam erat in precio. Cúmq. natura esset liberalis & magnanimus, quam diu mater vixit, noluit ingenium suum exerere, ne in eius indignationem incideret: sed postquam Bernice defuncta est, factus iam sui arbitrij, partim quotidiani victus splendore, partim liberalitatibus immodicis, præcipuè in libertos Cæsaris quorum fauorem captabat, redactus ad inopiam, non potuit amplius Romæ viuere: quando & Tiberius amisso filio vetuit amicos eius in conspectũ suum venire, ne recrudesceret per eos defuncti desiderium. His de causis retrò in Iudæã abiit re malè gesta, profusa pecunia, nec habens qui creditoribus mutuati ciam pecuniã redderent, & quidem multis ac importunè vrgentibus. Quare nullum consilium expediens, & pudore præsentis status, secessit in castrum Idumææ Malatha, cogitans [c] miseram vitam

a *Agrippa ab infima sorte ad maximam dignitatem ac potentiã euectus.*

b *Agrippa Romæ degens ob liberalitatem immodicam ad inopiam redactus.*

c *Agrippa vitam miseram abrumpere cogitat,*

An. mundi 4001. A Christo nato. 39.

aliquo pacto abrumpere. Quod [a] eius propositum vbi Cypros vxor persensit, omnibus modis id impedire conata est: ad sororem quoque eius Herodiadē scripsit, significās & quid Agrippa decreuerit, & qua necessitate adactus: hortatáque est eam, vt pro iure cognationis afferret auxilium, & se in hoc imitaretur, quæ quantum posset subleuaret eius miseriam, quamuis in lōgè minoribus facultatibus. Accersitus [b] igitur à sorore eiúsque coniuge, iussus est habitare Tiberiade, assignata certa pecunia vnde viueret, & magistratu eius ciuitatis in eum collato, quo esset honoratior. Nec tamen diu Herodes in ea voluntate perstitit, quamuis ne sic quidem satisfieret propinquis necessitatibus. Cùm enim apud Tyrum in conuiuio largius indulsisset poculis, non tulit Agrippa cōtumeliam, exprobrante [c] Herode inopiam, & quod suo sumptu hominem aleret, quare [d] ad Flaccum virū consularem, & tum Syriæ præsidem se contulit, cum quo Romæ amicitiam contraxerat. à quo receptus cum eo viuebat, iam antè habente apud se Aristobulum, fratrem quidem Agrippæ, sed inimicum, non obstante tamen hac simultate, quo minus ex æquo vtrumque complecteretur proconsul. Sed [e] Aristobulus nihil remittebat de odio, nec prius quieuit, quàm & Flaccum infensum fratri redderet, ex occasione huiusmodi. Damascenī cum Sidoniis contendentes de finibus, disceptaturi apud Flaccū, cognito quòd Agrippa multum apud eū posset, rogauerūt vt adesset ipsorum partibus, polliciti magnā pecuniam: qui mox paratus fuit omnia pro Damascenis facere. Aristobulus autē, quia pactos de pecunia senserat, fratrem apud Flaccū detulit. Et facta inquisitione ac deprehenso crimine, Agrippa excidit amicitia præsidis: rursúmque

a *Cypros Agrippæ vxor ad Herodiadem sororē eius scribit, & auxiliū petit.*

b *Agrippa Tiberiade habitat.*

c *Herodes Agrippæ inopiam exprobrat.*

d *Agrippa ad Flaccum Syriæ præsidem se confert.*

e *Aristobulum Flaccū Agrippæ fratri infensum reddit.*

simque ad extremam egestatem relapsus venit Ptolemaida, & quòd non haberet vnde aliàs viueret, decreuit nauigare in Italiam. Sed quum deesset pecunia, iussit Marsiam suum libertum, vt quauis arte à fœneratoribus eam sumeret. Ille Protum Bernicæ Agrippæ matris libertum, qui defunctæ patronæ testamento in Antoniæ clientelam venerat, rogat, vt accepta fide sub syngrapha daret mutuum. Alter [a] iam antè debere sibi nonnihil Agrippinam asseuerans, exorsit à Marsya syngraphã viginti millium drachmarum Atticarum, detractis sibi de ea summa duobus millibus & quingentis, eò facilius, quòd non poterat Agrippa aliter facere. Recepta igitur pecunia profectus Anthedonem, & ibi nauem nactus, parabat se itineri. Id [b] vbi cõperit Herennius Capito procurator Iamniæ, misit eò milites exacturos argenti trecenta millia, quorum debitor Cæsaris fisco factus est, dum adhuc Romæ ageret: atque ita imposita est illi manendi necessitas. & tunc quidem facturum se iussu simulat: sed quamprimũ mox terris insubmit, præcisis nauis retinaculis nauigat Alexandriam. Ibi ab Alexandro Alabarcha poposcit mutuo ducenta argenti millia. Ille non ipsi se mutuaturum professus est, sed Cypro, coniugalem amorem in ea demiratus & virtutes cæteras, fidei iussit mulier: & [c] mox Alexander quinque talentis repræsentatis Alexandriæ, reliquum summam exhibiturum se promisit Puteolis, profusionem Agrippæ veritus. Ita [d] Cypros expedita mariti nauigatione in Italiam, ipsa cum liberis in Iudæam itinere pedestri reuersa est. Cæterùm Agrippa, postquàm Puteolos appulit, scripsit ad Tiberium Cæsarem degentem Capreis, venisse se officij causa significans, & potestatem accedendi eam insulam pe-

Anno milles. 4001. A Christo nato 39.

a *Agrippa per Marsyã à Proto pecuniam mutuatur.*

b *Agrippa dum Herennius Capito pecuniã ab eo extorquet nolens Alexandriam nauigat.*

c *Agrippa Alexandrino pecuniam mutuatur.*

d *Agrippa in Italiam Puteolos, inde ad Tiberium Caprearem pergit nauim*

Ann. mundi 4001. A Christo nato 39.

stulans. Tiberius nil cunctatus humanissimè rescripsit, gratulans etiam ei reditum ad Capreas incolumem. Nec minore alacritate præsentem excepit & amplexu & hospitio. Postridiè [a] Cæsar receptis literis ab Heremnio, quòd Agrippa trecentis millibus mutuo sumptis, nec ad cõstitutum tempus persolutis, de reddendo admonitus, fuga se è subiectis ipsius procurationi locis propipiens, exigendi facultatem ademisset, ægrè tulit: mandauítque cubiculariis non prius admitti hominem quàm persoluto debito. Ille nequaquam ira Cæsaris atronitus, ab Antonia Germanici & Claudij postea principis matre petiit mutuo trecenta millia, ne periclitaretur de amicitia Cæsaris. quæ memor Bernices huius matris consuetudinis, familiariter enim ea fuerat vsa, simúlque educatum fuisse ipsum cum suo Claudio, præbuit ei pecuniam illam: & reddito debito, nemine prohibente fruebatur amicitia principis: adeóq; [b] conciliatus est Cæsari, vt is nepotem suum commendaret Agrippæ, mandarétque vt progredientem semper comitaretur officij gratia. hoc beneficio deuinctus & deditus Antoniæ, cœpit Caium nepotem eius colere, gratiosum apud omnes, & honoratum ob parentis memoriã. Erat [c] ibi fortè Allus Samarita libertus Cæsaris ab eo mutuatus trecenta millia, debitũ Antoniæ reddidit: reliquum materiam habuit demerendi Caium efficiosius. A quo receptus in intimam amicitiam, quodam die dum vnà gestatur incidit in confabulationem de Tiberio: & quia soli erant, precatus est Tiberio, vt quam primum principatus locum Caio digniori cederet. his [d] voces excepit Eutychus, libertus Agrippæ & auriga: ac tum quidem filuit. Insimulatus deinde à patrono, quasi vestem ei furto subduxisset, sicut re

a *Agrippa ab Antonia Germanici & Claudij matre trecenta millia mutuo petit.*

b *Cæsar Agrippæ commendatus.*

c *Allus Cæsaris libertus Agrippæ mutuo das pecuniam.*

Fledio & Ruffino cap. 13.

d *Eutychus Agrippæ libertus hæc apud Cæsarẽ accusare conatur.*

vera subduxerat, & ex fuga retractus. cum perductus esset ad Pisonem vrbi præfectum, rogatus fugæ causam, ait se habere secreta quædam, quæ cuperet indicare Cæsari, ad salutem ipsius pertinentia: quapropter vinctus missus est Capreas. Hunc Tiberius more suo, detinebat in vinculis, quòd esset cunctator, si quis vnquam alius aut Rex aut tyrannus. nam neque legationes sine mora admittebat, & præsidibus prouinciarum vel procuratoribus successorem non mittebat, nisi mortuis. Proinde vinctos quoque negligebat audire, moræ hanc rationem reddens amicis scitantibus: legatos quidem ideo admitti tardius, ne illis citò dimissis alij denuò creati redeant, atque ita obruatur continuò excipiendis & dimittendis legationibus. Potestates autem semel constitutas ideo se sinere, vt pareatur subditis. cum enim natura omnis magistratus ad auaritiam sit pronior, externum cui nullus certus sit præfinitus terminus, eò magis ad rapinam solicitare homines. itaque si diutius eo fruantur, exsatiatos lucris segniores ad rapiendum fieri. quòd sic successor immineat, non sufferturos eorum auiditati prouinciales, dum decessor tantò magis spoliat, quanto minus temporis ad hoc faciendum sibi putat reliquum. Vtebatúrque hac similitudine. Consauciati cuiusdam vulnera muscæ agminatim ingruentes operuerant: eum quidam fortè fortuna præteriens miseratus est, putans languidiorem quàm vt illas posset arcere: accedénsque propius, parabat eas depellere. orante autem saucio, vt sic eum sineret. quæsiuit alter causam, cur ita liberari ab hac molestia negligeret. tum ille: imo his abactis maiorem molestiam mihi faceres: nam hæ iam saturatæ sanguine remiserunt nonnihil

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

a Quare Tiberius potestates semel constitutas non facilè mutauerit.

ann. mundi 4001. A Christo nato 39.

quòd si recentes accederent & famelicæ: me iã antè pessimè affectum facilè perderent. quare se quoq; aiebat hac ratione prouidere subditis, multorum rapacitate vexatis, qui more muscarum eos infestarent, maximè si ad innatã cupiditatem metus citò desinendi accederet, quòd autem vera narrem de ingenio Tiberij, testatur mihi factum ipsius. nam cum duobus supra viginti annis obtinuerit imperium, duos in vniuersum Iudæis misit gubernatores, Gratum & successorem eius Pilatũ nec aliter se gessit circa cæteros imperio subditos. Vinctorum [a] quoque causas ideo se aiebat serius cognoscere, ne affecti supplicio citò leuentur malis, quæ meminerint anteactis sceleribus, nunc dum longiores moras terunt, multò grauius reddi illorum infortunium. Sanè hæc fuit causa cur Eutychus tãdiu egerit in vinculis, prius quàm Cæsari aures ei præbere sit collibitum. Procedente deinde tempore à Capreis venit Tusculanum, stadiis ferè cẽ cum ab vrbe dissitum, & [b] Agrippa rogauit Antonium, efficeret vt tandem audiretur Eutychus, cognosceretúrque cuius accusaret patrem crimine. nam [c] Antonia in magno honore habebatur apud Tiberium, vel propter affinitatem, quòd Drusi fratris vxor fuerat: vel propter continentiam, quòd florente etiam tum ætate vidua recusarit alteras nuptias, licet hortãte Augusto ad iterandum coniugium, in eóque vitæ genere omnem cauerit infamiam. huc accedebat priuatum beneficium, quo maximè deuinxerat hominem. Cùm enim res nouas contra eum moliretur Seianus amicorum vnus, vir valdè potens, propter præfecturam prætorianorum militum, conspirantibus multis senatoribus & libertis Cæsaris & viris militaribus, magnum illi conflatum erat periculum, vt minimum

[a] *Quare Tiberius vinctorum causas serius cognouerit.*

[b] *Antonia Agrippa, efficeret, vt tandem audiretur, Eutychus, rogat.*

[c] *Antonia in magno apud Tiberiũ honore habita.*

rsum quin opprimeretur abfuerit: quo tempore illustris opera fuit Antoniæ, per quam occursum Seiani malitiæ quamprimum [a] enim intellexit insidias compositas in principem, rem totã ei perscripsit accuratissimè: traditisque literis Palanti seruorum suorum fiditissimo, misit eum Capreas ad Tiberium. quibus ille cognitis Seianum occidit & socios consilij: Antonięque iam antè habitæ in precio, maiorẽ etiam in posterum fidem habuit per omnia. Hac [b] igitur hortante ad audiendum Eutychum, respondit Tiberius: Huic quidem si quid contra Agrippam mentitus sit, præsentem pœnam sufficere: sed videndum illi esse, ne dum inconsultius à liberto pœnas experit, inquisitione facta, malũ quod alteri molitur sibiipse conciliet. quod vbi Agrippa audiuit ex Antonia, tantò magis vrgebat inquiri de hoc negocio: & cum nullum orandi finem faceret, nacta opportunitatem Antonia, videns Tiberium à prandio lectica gestari, præcedente ipsius nepote Caio vnà cum Agrippa accessit propius: & pedibus eum comitata, petiit vocari & examinari Eutychum. Ad quam ille: Deos testor Antonia, quòd non sponte, sed tuis coactus precibus faciã quod facturus sum. quo dicto Macroni Seiani successori imperat Eutychum adducere, quo fine mora veniente, rogat eum Cæsar, quid nam contra eum afferat, à quo libertatem acceperit: qui respondit: Domine, vectabantur in curru Caius iste & Agrippa, me sedente illis ad pedes: vbi post multos sermones vltrò citrõque habitos, Agrippa his verbis ad Caium vsus est: O si iam tandem dies illa veniat, qua senex iste decedens te orbi relinquat principem. nihil enim huic voto obesse posset nepos eius Tiberius, quem tu facilè opprimeres. Tũ verò ad publi-

Ann. mundi 4001. A Christo nato 39.

a *Seiani cõspirationem Anton a Cæsari patefacit.*

b *Agrippa ad audiendum Eutychum instat, quo facto, propter verba quædam ei vincula sunt iniecta.*

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

cã orbis felicitatem mea quoque priuatim accederet. His verbis Tiberius facilè credens, nonnihil etiam veteri offensa motus, quòd Agrippa iussus colere Tiberium ipsius ex Druso nepotem, neglecto hoc mandato totus in Caium erat propensior: versus ad Macronem, huic, inquit, iniice vincula. At Macro non satis intelligens quemnam ille diceret (neque enim de Agrippa suspicati tale quid poterat) cunctabatur donec exactius rem perciperet. interim Cæsar aliquantisper gestatus per circum, denuò Macronem appellans, an non, inquit, iussi, vt huic vincula iniicia? quo scitante cui tandē, Agrippæ, inquam, ille respondit. Agrippa verò ad preces versus per memoriam filij, cuius consuetudine simul educatus familiarissimè vsus fuerat, & per collata in adolescentem Tiberium officia rogabat veniam. sed frustra, prætorianis ita vt erat purpuratum in vincula trahentibus. cúmque æstus esset vehemens, & præ inopia vini sitis eum vreret, conspicatus [a] quendam è Caij seruis, nomine Thaumastum, gerentem hydriam poposcit potum: & cum libenter obtatum hausisset, inquit, certè tuo bono puer exhibuisti mihi hoc ministerium: quamprimum enim hanc necessitatem euasero, impetrabo tibi libertatem à Caio, quandoquidé etiam vincto mihi non es grauatus ministrare vt antea dum pristina mihi fortuna maneret integra. nec fefellit hominem, sed gratiam ei reposuit. nam regnum adeptus Thaumastum à Caio impetratum manumisit, & bonorum suorum dispensatorem constituit. quin & moriens hunc Agrippæ filio Bernicæque filiæ reliquit eadem ministerij conditione, apud quos in precio vsque ad extremum diem habitus consenuit. Sed id postea contigit. Tunc verò Agrippa vinctus

a Thaumastum Caij seruum Agrippa potũ affert, cui hic libertatem impetrat.

ante

ante Regiam stabat inter alios quosdam æquè vinctos, incumbens præ mœrore in quandam arborem, cui cum insedisset bubo, vnus è vinctis natione Germanus alitem conspicatus, scitatus est è milite quisnam esset ille purpuratus: & cognito Agrippam esse Iudæorum nobilissimum, rogauit militem vt liceret sibi propius ad eum accedere, cupere enim se quędam de ipsius patria cognoscere. quo impetrato, & adhibito interprete, ô iuuenis, inquit, contristat tè quidem tam repentina & improuisa fortunæ mutatio: nec facilè credes prope esse effugium, sic consulente rebus tuis diuina prouidētia. Sed testor [a] patrios Deos, & qui huic regioni præsident, & qui nos perduxerunt in hæc vincula, quòd nihil auribus tuis daturus sum, neque te inani cōsolatione lactaturus, non ignarus quòd huiusmodi prædictiones si euentus frustretur, maiorem afferant mœstitiæ cumulum, quàm si nunquam omninò auditæ fuissent. itaque æquū duxi vel cum meo periculo interpretari tibi quid Dij portendant manifestis auspiciis. Fieri non potest quin confestim euadas ex his vinculis, & mutatis rerum vicibus ad amplissimā dignitatem simul atque potentiam peruenias, vsque ad eorum inuidiam, quibus nunc videris miserabilis. Felicem quoque habiturus es vitæ exitum, relictis in opū successione liberis. Memento autem quando hanc alitem iterum videris, quintum ex eo diem fatalem tibi futurum. Hæc sunt quæ tibi cœlestes missa hac aue nunciant: cuius rei cum habeam præscientiam, visum est impartiri te hac lætitia, quò spe futuri commodi leuius feras præsens infortunium. proinde rogo, vt quàm primum felicitatem istam repræsentari tibi sentiēs, des operam, vt nos quoque eripiamur ex his aduersitatibus.

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

[a] *Agrippa Germanus quidam, fortunam florentem & vitæ terminum prædixit.*

hoc Germani prælagium tam videbatur Agrippæ ridiculum, quàm postea maximam admirationem est promeritum. At Antonia grauiter ferens calamitatem iuuenis, Tiberium quidem pro eo deprecari putabat non solum difficile, sed propter repulsam inutile etiam, apud Maconem tamen obtinuit, vt in custodia seruaretur à militibus cõmodis moribus prædiris, conuictorémq; haberet centurionem ei curæ præpositum, & quotidianis vteretur lauacris, & pateret ad eum libertis atque amicis aditus, quorum subleuaretur officiis, admittebantúrque ad eum, Silas amicus, & è libertis Marsyas atque Stichus, inferentes ei cibos quibus delectabatur: & stragula quasi venalia circumferentes, nòctu substernebant permissu militum iam ante præmonitorum Macronis imperio. atque [a] in hunc modum sex menses exegit in custodia. Exterùm Tiberius Capreas reuersus primum lãguore modicè tentatus est: inualescẽte [b] deinde morbo iam malè de se sperans, per Euodũ libertorum suorum carissimum accersit filios, quasi ad extremum colloquium. erant autem ei non naturales, sed adoptiui. nam Drusum vnicum filium amiserat. supererat [c] huius filius Tiberius cognomine Gemellus, & [d] Caius ex Germanico fratre natus, iam adultus & disciplinis liberalibus pulchrè excultus, adhęc gratiosus apud populum propter paternarum virtutum memoriam. Ille enim apud omnes in maximo honore habitus est, quòd esset modestissimis moribus, comis in alloquiis, & nemini se præferens, quibus artibus non seruatus modo ac populi fauorem sibi parauit, verum etiam quotquot vbique sunt prouinciarum, quos partim affabilitate, partim officiis deuinxerat. quam ob rem desperatum omnes non honorem

An. mundi 4000. A Christo nato 39.

a *Agrippa sex menses in custodia seruatus.*

b *Tiberius in morbum lapsus, filios naturales & adoptiuos accersit.*

c *Tiberius Gemellus Drusi filius.*

d *Caius, Germanici filius, gratiosus.*

sum.

simulatione luxerunt, sed veris lachrymis prosecuti, tanquam in priuata quisque mœstitia. adeò citra omnem omnium offensam vixerat: quod & filio eius plurimùm profuit, cum apud cæteros, tum maximè apud militarẽ multitudinẽ, quę pro ipsius dignitate tuenda nullũ periculum non aditur, videbatur. at [a] Tiberius cum Euodum iussisset in crastinum summo mane filios adducere, precatus est Deos patrios, vt manifesto aliquo indicio designarent futurum successorem in imperio, cupiens quidem id nepoti ex filio relinquere, sed nõ ausus rem tam arduam tentare inconsultis numinibus. Itaq; augurium concepit, eum sibi successurum, qui sequenti mane prior ad salutandum se venerit. quare pædagogum nepotis præmonuit, vt mox prima hora adolescentem adduceret, ratus Deũ huic principatum annuere. sed aliter visum est cœlesti numini. nã cũ Imperator hęc volutans diluculo iussisset Euodum cũ filiis introuocare, qui prior aduenisset, egressus ille Caium offendit pro cubiculi foribus. nam Tiberius auiti propositi ignarus ientaculo remoratus est. Tum Euodus, vocat te, inquit, pater: simúlq; introduxit iuuenẽ. Quo viso imperator, cogitare cœpit diuinã prouidentiã, per quam sibi adempta fit potestas statuendi, quę decreuerat: sentiénsq; diuersum cordi esse superis, non tam suã voluntatem irritam doluit quàm vicẽ infelicis nepotis. cui nõ satis esset principatũ adimi, nisi etiã ineolumitas in vltimum discrimen veniat: quãdoquidem alio potentiore futuro, parum eum tuatura videbatur sanguinis propinquitas in æmulatione potentiæ, altero non ante securum putante suum principatũ, quã si insidiis præoccuparit alterum. erat [b] enim Mathematicorum quoque disciplinis addictior, iuxtà quorũ cõ-

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

a *Tiberius ex augurio ante obitum Caium sibi successurum intelligit.*

b *Tiberius mathematicorum disciplinis addictior Galbæ Romanorum Principatũ adimit.*

An. mundi 4001. A Christo nato 39.

lia, in tota vita pleraque agere est solitus. nam & Galbam olim venientē conspicatus versus ad intimos quosdā amicos, En, inquit, virū, futurū aliquando Romanorum principem. In summa nemo Cæsarum vnquam tantam fidem habuit diuinationibus, non vanas expertus aliquoties. Tunc quoq; magno mœrore affectus est ob id quod acciderat, non secus ac si nepotē iam extinctum cerneret: séq; ipsum culpabat, qui cōfugisset ad huiusmodi omina. cum enim liceret ei securo è vita excedere, nunc corruptam sibi hanc felicitatem præscientia futuri charissimorum infortunij. Itaq; quamuis turbatus inopinata principatus sui successione, inuitus & reclamante animo sic Caium alloquitur. Fili, etiamsi Tiberius propiore consanguinitate me contingat, tamen cum meū de te iudicium, tum verò deorū immortalium suffragium secutus, tibi [a] in manus trado Romanum imperium. rogo autem vt hoc adeptus non sis immemor beneuolentię nostræ, qua tibi sum tantæ felicitatis autor: & quā poteris gratiam mihi referas, amore complectendo fratrē Tiberium: quandoquidē mihi nihil gratius pro hoc beneficio, quod post deos totum meum est, potes reponere, quam si illi non desis, quem tibi natura voluit esse coniunctissimum. nam alioquin etiā scire te oportet, illo superstite stabilius fore tuū imperiū: extincto verò, infelicitatis tibi adesse exordium. Periculosa enim est solitudo dignitatis culmē obtinentibus: & qui in cōsanguinitati iura peccāt. nunquam diuinam vltionē effugiūt. t. Hæc Caio extrema mandata dedit Tiberius, omnia quidem pollicenti, sed fictè. Quamprimum enim Principatum assecutus est, fratrem iuxta illius præsagium sustulit: & ipse quoque aliquanto post coniuratorum insidiis oppressus est. At [b] Ti-

a *Tiberius Caio Romanum imperium, ac Tiberium fratrem commendat.*

b *Caius Tiberium fratrem tollit.*

berius Caio ſucceſſore ſibi deſignato poſt paucos dies obiit, cũ vixiſſet in imperio annis viginti duobus, menſibus quinque, diebus tredecim. poſt [a] quem Caius Reip. præfuit, quartus in Imperatorũ ſerie. Romani verò nunciato eius obitu vehementer quidẽ gauiſi ſunt. nõ tamen audebant credere: non quod verũ eſſe nuncium non cuperent, quod iamdudũ magno redemiſſent libenter: ſed quòd vererẽtur ne tentati falſis nunciis, ſi intempeſtiuè gaudium ſuum detegerent, delatorum opera in certiſſimam pernicjem incurrerent. Nemo [b] enim ante eum patriciorũ ordinem grauius afflixerat, quòd eſſet iracundus & implacabilis, etiam ſine cauſa odio plerosq; proſequens, & pro innata ſæuitia mortem leuiſſimam pœnam exiſtimans. quapropter optatiſſimam hanc famã nõ ſunt auſi fronte hilari excipere, intelligentes quantũ ſubeſſet ſpei fruſtratæ periculũ. Marſyas [c] verò Agrippæ libertus cognita morte Tiberij, curriculo ad patronũ properauit, lætiſſimũ ei nunciũ afferens. quem cum offendiſſet petẽtem balneum, admoto capite ſermone Hebraico, mortuus eſt, inquit, leo, id ille ſatis intelligens, inopinatóque perfuſus gaudio, at tibi, inquit, tum pro cæteris officiis tũ pro hoc nuncio, quam tandem dignam gratiam referam, ſi modò vera nuncias: tum centurio qui cuſtodiæ præerat, animaduertens tam Marſyæ feſtinum aduentum, quàm inſecutam illius verba hilaritatem Agrippæ, ſuſpicatúſq; acciditſe noui aliquid, rogauit qua de re inter ſe cõferrent. quibus primo cunctãtibus, cum ille vrgere non deſineret, tandem Agrippa vt iam familiari aperuit omnia. ibi centurio gratulatus ei plurimum hanc felicitatem, cœnam lautam appoſuit. Sed [d] dum epulis ſimul indulgetur & poculis, ecce ibi quidam ſuperueniens affert

An. mundi 4001. A Chriſto nato 39.

a *Caius Caligula quartus Romanorum Imperator.*

b *Tiberius Tyrannus.*

c *Marſyas Agrippæ Tiberij mortẽ nunciat.*

d *Roma rumor Tiberiũ eſſe incolumem ſpargitur.*

Ann. mundi 4101. A Christo nato 39.

incolumem esse Tiberium, & breui in vrbem reuersurum, quibus verbis territus grauiter centurio, capitalis culpę sibi conscius, quòd cũ vincto lætum conuiuium iniuisset nunciato imperatoris obitu, proturbat Agrippam de lectulo, hæc insuper intonãs. Tu me imponè falles mentitus mortem Cæsaris, & non capite lues hanc linguæ petulantiam? Et cum dicto vinciri iubet, solutum hactenus, accuratius in posterum custodiri eum imperat: totámque eam noctem in his malis Agrippa exegit. postera verò die rumor de Tiberij morte increbuit, palàm id iactãtibus hominibus, quibusdam etiam sacra hac de causa facientibus: móxque [a] allatæ sunt à Caio binæ literæ, alteræ, quibus senatui significabat successisse se in defuncti imperium. alteræ ad Pisonem vrbi præfectum, ideò indicantes, mandantésque vt Agrippam è castris dimissum restitueret in id quod antè habitauerat domicilium. quapropter bono animo vixit postea: nã licet custodiretur, tamen suo vtebatur arbitrio. Cæterùm Caius Romam reuersus, Tiberij simul corpus referens, more [b] solenni funus celebrauit sumptuosissimè; & cùm vellet Agrippã eadem die solutum dimittere, monitu Antoniæ supersedit: non quòd ea malè vellet homini, sed negabat decorã hanc festinationẽ, ne videretur hoc odio Tiberij facere, si confestim solueret quem ille vinxerat, elapsis tamen non multis diebus, accersitum ad se domum tonderi vestémque mutare præcipit, impositoque [c] deinde in eius caput diademate, tetrarchiæ quę Philippi fuerat, Regẽ constituit, adiecta Lysaniæ quoque tetrarchia, & pro ferrea catena dedit ei auream pari pondere. in Iudæam autem Marullum misit præsidem. Altero [d] deinde anno Principatus Caij Cæsaris Agrippa petiit venia nauigandi

a *Caius Senatui ac Pisoni vrbi Præfecto se in imperiũ defuncti sui esse successisse significat, & vt Agrippam è custodia dimitterent, mandat.*

b *Tiberij funus.*

c *Agrippam Caius tetrarchia Regem constituit.*

d *Agrippa in suum regnum nauigat.*

gandi in suum regnum ordinandi eius gratia, reuersurum se hoc peracto pollicitus. Quod vbi imperator annuit, præter omnium spem Rex apparuit, insigni exemplo quanta sit in rebus humanis fortunæ potentia, reputatione præsentis fœlicitatis & egestatis pristinæ. & alij quidem beatum prædicabant qui spes suas secutus esset pertinaciter, alij vix credebant tantam felicitatem homines. *An. mundi* 4002. *A Christo nato* 40.

Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est.

CAP. IX.

HErodias[a] autem Agrippæ soror, nupta Herodi tetrarchæ Galilææ atque Perææ, inuidebat fratri hanc potentiam, quem in celsiore quàm maritum cerneret fastigio: vrebat eã nimirum quòd qui profugerat non valens débita dissoluere: tum reuersus erat auctus dignitate & fortuna tã splendida: háncque mutationem iniquissimo ferebat animo, præsertim quoties illum videret ornatũ regiis insignibus per turbas inuehi, adeóq; non poterat imperare suis affectionibus, vt maritum assiduis hortatibus ad similia speranda, & suscepta transmarina peregrinatione apud vrbem ambienda erigeret: negans sibi vitã ferendam diutius, si Agrippa Aristobuli à patre supplicio traditi filius, & ob extremam inopiã meru creditorum profugus, reuersus regno fruatur: ipse verò filius Regis, & à nonnullis ad regnũ inuitatus, per desidiam nihil tale affectaret, priuata vita contentus. Atq; mazite mi, inquit, si tibi ante hac molestum non fuit, in minore quàm olim pater dignitate agere, nunc saltem honórem familiæ debitũ appete: neque ferendum puta existimatione cedere viro qui tuis quondam sustentatus sit opibus: neque per tuam patiaris ignauiam, vt illi vide-

[a] Hedio & Ruffinus Cap. 14. al. 16.

Herodias Agrippæ sororem fratri potentiam inuidet, ac Herodem maritum ad titulum regium ambiendum hortatur.

An. mundi 4052. A Christo nato 40.

tur plus in paupertate superfuisse ad quærendã ampliorem fortunam industrię, quàm tibi in tã opimis facultatibus: quasi non pudendum sit te nunc ab eo secundũ censeri qui paulo ante nisi tua misericordia non potuit viuere. Ergo Romã eamus non parcẽtes nec labori, nec auri argentiue impendiis, quandoquidem non tã hæc seruare sit optabile, quàm parando regno insumere. at ille resistebat aliquandiu quietis amore, & suspecta habens Romana negocia conabatúrq; eam in diuersam sententiã traducere. mulier cõtra quanto magis eum tergiuersari videbat, tanto vrgebat improbius, nihil non tentandum censens regni cupidine: nec prius destitit quàm mariti extorqueret consensum nõ valentis aliàs eius importunitatem excutere: itaq; fine parsimonia facto apparatu exquisitissimo, vnà [a] cum Herodiade Romam proficiscitur. Agrippa porrò cognita eorum mẽte ac apparatu, ipse quoq; se accinxit ad resistendum: & quam primùm eos è portu soluisse didicit: etiam [b] ipse Romam misit Fortunatum suum libertũ ad imperatorẽ cum muneribus, & literis scriptis cõtra Herodem: simúlq; mandauit vt per occasionem amplius cum principe super hoc negocio differeret. Qui subsecutus Herodem, & secunda nauigatione vsus, tantummodò à tergo relictus est, quòd tum primùm à Cæsare admissus superuenit, literásque reddidit, vterq; enim Puteolos appulit, & Caius tum fortè apud [c] Baias reperiebatur est. id oppidulum est Campaniæ, quinq; fermè stadiis à Puteolis dissitum: vbi palatia sunt splendidissima, dum Imperatorum quisque superiorem vincere contendit magnificentia: inuitantibus eo lauacris calidis sponte è terra scaturientibus, tam ad sartiendam corporum valetudinem, quàm ad animos ocio relaxandos commo-

a. *Herodes cum Herodiade Romã proficiscitur*

b *Agrippa Fortunatũ libertum cũ muneribus & literis cõtra Herodẽ ad Imperatorem mittit.*

c *Baiæ fuere thermæ Campaniæ, non procul à Puteolis.*

commodis. Itaq; Caius simul ab Herode salutatus est, priorem enim eum admiserat: simul Agrippæ perlegit literas, accusantes Herodem, quòd prius cum Seiano cõspirasset in Tiberiũ, & [a] nunc iterum Artabano Parthõ faueret contra Caij nouũ imperium. argumento erat ipsius tetrarchiæ apparatus, qui in armamentariis suis haberet tantum armorũ, quantum instruendis virorum septuaginta millibus sufficeret. Quare Cæsar commotus percontatus est Herodem, vera-ne essent quæ nunciarentur de armorum numero. quo annuente, neque enim vera negare poterat: satis approbatã putans defectionẽ, ademptam illi tetrarchiam ad Agrippæ regnũ adiecit, pecuniã quoq; eius donans Agrippæ indici: Herodem [b] verò perpetuo damnauit exilio apud Lugdunum vrbem Galliæ. Cognito deinde sororem Agrippæ esse Herodiadem, pecuniã ei propriam concessit, & ratus nõ libenter fore marito calamitatis sociam, in Agrippæ gratiam se illi patsurũ promisit, ad hæc illa: tu quidẽ imperator, vt tua maiestate dignum est loqueris: sed mihi coniugalis amor impedimento est quò minus fruar hac indulgentia. non enim æquum ẽnseo vt cui secundæ fortunæ fui socia, eum nunc in aduersa deseram. at ille indignè ferens tam excelsum animum in fœmina, ipsam quoque cum Herode expulit, & bona eius Agrippæ largitus est. atque hæc fuit vindicta, quã Deus tum intulit Herodiadi, fratris successibus inuidè ferenti, tum Herodi ad obsequendũ vaniloquentiæ vxoris nimis facili. Caius [c] porrò primo ac sequẽti sui Principatus anno, Rempublicam administrauit egregiè: moderatéq; se gerens, & Romanorum sibi fauorem conciliauit & prouincialium, procedente verò tẽpore insolentiæ magnitudine, oblitus est se adeo

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

a *Herodes quòd Artabano Parthо faueret, accusatus.*

b *Herodes exilio perpetuo apud Lugdunum Galliæ vrbem damnatur, eiúsque bona Agrippæ traduntur.*

c *Caius primò egregiè Rẽpub. administrat. postea diuinos quoque honores sibi parat.*

An mundi 4002. A Christo nato 40.

hominem, & contumelioſus in ſuperos, ad relio quam inſaniam diuinos etiam honores vſurpare auſus eſt.

Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam ſeditio.

CAP. X.

Hedio & Ruffinus Cap. 15. al. 17. al. 18.

CVmq; inter Iudæos & Græcos Alexandriã habitantes exorta eſſet ſeditio: terni ab vtraque parte legati delecti ad Caium miſſi ſunt. Apion [a] verò Alexandrinorum legationis princeps multa in Iudæos iactauit crimina, intérq; cætera quòd Cæſarem non proſequerentur debitis honoribus. nam cùm quàm latè patet orbis Romanus Gaio exſtruantur templa & altaria, & pari honore colatur cum cæteris numinibus, ſolos iſtos turpe putare dedicare illi ſtatuas, aut iuratè per nomen Cæſaris. His [b] acerbè inuecto Apione, multiſque aliis quæ ad exaſperandum Caium facerent, Philo è Iudæorum legatis potior, vir per omnia clariſſimus, Alexandri Alabarchæ frater, & non imperitus philoſophiæ, parabat cauſam ſuæ gentis agere. Sed repulſus eſt à Cæſare iubente illum abire, & per iracundiam vix temperante ab iniuria. quapropter ciectus conuicio, verſus ad Iudæos aſſectatores. Nunc, inquit, oportet bono eſſe animo, quando Caius iratus eſt, nunc enim Deus nobis contra illum aderit.

a *Apion Alexandrinorum legatus Princeps Iudaeorum.*

b *Philo Iudaeorum legatus à Caſare repulſus omnium Deo committit.*

Aliàs c. 19.

c *Petronius Caius in Syriam mittit, iniqueq; vt Iudaei ſuam in templo Dei collocare abnuentes ex ſententia imaginẽ ſtatuant.*

Caius in Syriam mittit Petronium iuſſum Iudæis inferre, niſi malint recipere ipſius ſtatuam.

CAP. XI.

CAius porrò indignè ferens à ſolis Iudæis ita ſe deſpici, legatum [c] in Syriã mittit Petronium

rium ſucceſſurum Vitellio, iubétque vt cum validó exercitu inuadat Iudæã: & ſi ſponte id admittant: ſtatuã eius in tẽplo Dei collocet. quòd ſi detrectent bello deuictos imperata facere adigat. is aſſumpta adminiſtratione rerũ Syriæ, dedit operam vt exſequeretur mandata Cæſaris: contractiſque quantum poterat auxiliis cum duabus Romanis legionibus hybernauit apud Ptolemaidem, primo vere bellũ illaturus: quod & Caio ſignificauit per literas, qui collaudata eius induſtria, hortatus eſt eum ad agendũ gnauiter, & frangendam bello gentis contumaciã. Interim [a] Iudæorum multa millia venerunt Ptolemaidem ad Petronium, deprecaturi ne quid facere cogerentur contra leges patrias. Quòd ſi omninò decretum ſit ſtatuam in fano ponere, ipſos primùm interficeret, ac tum demum ſuo arbitratu rem perageret. nam quantiſper ſupereſſent, nõ poſſe ferre violari legiſlatoris ſui decreta, tot retrò ſeculis obſeruata ab optimis patribus. Ad hæc Petronius commotior, Hæc, inquit, quæ affertis fortè valerent apud me aliquid, ſi meis ipſius conſiliis & auſpiciis rem gererem: nunc neceſſe eſt me ſubſeruire decretis Cæſaris. quibus contrà venire impunè non licet. Ad hæc Iudæi, Si tibi Petroni certum eſt à præſcripto Caij non diſcedere, neque nos tranſgrediemur legis noſtræ mandata, freti diuina potentia & maiorum noſtrorum virtutis æmuli: neque enim ſumus adeò puſillanimes, vt quæ nobis cœleſte numen imperauit propoſito felicitatis præmio, ea præuaricemur intempeſtiua vitæ cupidine. quapropter feremus fortunã quamliber, dummodò patriæ legis religio maneat incolumis, & parati ſumus ſubire pericula, ſperantes Deum nobis non defore, propter cuius honorem non reformidamus an-

Ann. mundi 4002. A Chriſto nato 40.

a Iudæi Ptolemaidẽ ad Petroniũ perueniunt, deprecaturi ne quid contra leges patrias facere cogerentur.

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

cipitem fortunæ aleam. Hoc malumus quàm tibi per ignauiam parendo incurrere perpetuam ignominiam, simúlque ob neglectas leges indignationem numinis, cuius vel te iudice potior quàm Caij habenda est ratio. Ibi Petronius animaduertens eorum obstinatam peruicaciam, neque se posse sine certamine & cæde statuam dedicare Cæsaris, cũ [a] amicis & famulitio properauit Tiberiadẽ, vt ex propinquo melius res Iudæorũ despiceret. Iudæi verò magnum timẽtes è Romano bello periculum, sed maius ex violatis legibus, iterum multorum millium numero occurrunt Petronio Tiberiadem, supplicantes ne se ad eam necessitatem cogeret. néue sacratam vrbem pollueret vetitis imaginibus. Tum Petronius: pugnabitis igitur cum Cæsare, nec illius opes, nec vestram imbecillitatem adhibentis in consilium? Non pugnabimus, inquiunt, sed moriemur citius quàm discedamus à legibus. simúlque procumbentes ac nudantes iugulos, paratos se aiebant ad excipiendos gladios. atque hoc pacto perduratum est per quadraginta dies continuos, neglectis interim agriculturæ operibus, cùm maximè sementis essent tempora, quandoquidem certissimum illis erat propositũ mortem potiùs quàm statuam illam admittere. In [b] hoc rerum statu Aristobulus Agrippæ Regis frater, & Elcias Magnus cognomine, cum optimatibus cæteris eius familiæ, Iudæorũmque primatibus accedunt Petroniũ rogãtes vt consideraret obstinationẽ populi, néue illis desperati ansam præberet: quin potius Caio scribat quanta peruicacia reclametur dedicationi statuæ: vtq. relicto agriculturæ studio, de bello quidem nulla virium fiducia nõ cogitent: sed parati sint mori potiùs quàm tantã religionis labem in se admittere. ad hæc semẽ

[a] *Petronio Iudæi Tiberiadem occurrunt, supplicantes, ne sacratam vrbem vetitis imaginibus polluerent.*

[b] *Aristobulus Agrippa Regis frater, & Elcias Magnus apud Petronium Iudæorum causam agunt.*

omissa inferre latrocinia, dum non est vnde posset persolui vectigalia. forte enim flecti posse Cæsarem ne quid sæuius in eam gentẽ statuat, néve illi rebellandi materiam præbeat. Quòd si non moueatur ab inferendi belli proposito, tum demum aggrediendum esse negotium. atque hæ fuerunt preces Aristobuli. Petronius * verò partim deprecatoris respectu enixè vrgentis, & ipsius rei magnitudini, partim contentioni Iudæorum proposito, ratus indignũ tam multa hominum millia in gratiam insipientis Caij perdere, & cœleste numen suámque ipsius conscientiam reueritus, maluit absurditatem rei per literas docere imperatorem vel suo periculo, non ignarus quàm ille esset iracundo ingenio, & ad vindicãdum prono, nisi quis quam primùm furenti morem gesserit. Sic enim existimabat, etiamsi ille non decedat de sententia, & fortasse indignationem in ipsum vertat cunctantius mandata exsequentem: esse tamen viri boni officium, pro incolumitate innocentis tam numerosi populi vel certum interitum non refugere. Ergo indicto Iudæis conuẽtu ad Tyberiadem, postquam adesse vidit multa millia, progressus in concionem, ait expeditionem eam non à se vltrò susceptam, sed mandato Cæsaris, cuius exsecutionem differri periculosum esse, propter indignationem summæ potestatis, & alioqui conueniẽs esse vt ab autoritate illius pendeat. per quẽ ad tantum dignitatis fastigium euectus sit. atquẽ vestræ, inquit, saluti meam securitatem aut existimationem non præferam, quos scio meritò pro patriis legibus contendere. immò ne mihi quidẽ probatur, summi Dei templum temerari primum licentia. quamobrem legatos ad Caium missurus sum, per quos cognoscat vestram

Ab. mundi 4002. A Christo nato 40.

* *Petronius Iudæis, se Caio scribere velle pollicetur, eósque ad agriculturam adhortatur.*

Anni mundi 4002. A Christo nato 40.

irreuocabilem sententiam, quantumque in me erit, hortabor vt honestissimæ vestræ voluntati assensum suum præbeat. Deus cuius potentia superior est omnibus humanis conatibus, faxit vt ea religio vestra integra ac inuiolata maneat, & ille pet immodicam honoris cupiditatem nullum sibi contrahat piaculum. Quòd si offensus itam omnẽ in me verterat, patiar quodcunque periculum, siue in corpus siue in vitam sæuire illi libeat, modò ne tam ingentem vestram multitudinem propter constantem bonam voluntatem perire videam. Abite igitur quò sua quenque vocat negocium, & terram labore vestro colite. Legationem autem ipse in vrbem missurus sum, & quicquid in rem vestram potero, tàm per me agam quàm per amicos meos & necessarios. His dictis concionem dimisit, hortatus vt agros colerent interim, & bono essent animo. & ille quidem sic populum pro suo virili consolatus est. Deus autem manifestè ostendit Petronio suam prouidentiam, quódque omnibus iustè atque honestè cœptis propitius sit. Vix enim orationem finierat, cum repentè imber præter omnium opinionem decidit, nullis tam serena die signis præmõstratus, & hominibus propter diuturnam ac continuã siccitatem cœlum pluuiam penè desperantibus, etiamsi nubes viderẽt, quæ toties spem eorum frustratæ fuerant. Qu propter terra tum præter solitum prætérque expectationem tigata largis imbribus, Iudæis spes facta est non irrita fore preces Petronij. Quin & ipse præses magis etiam obstupefactus est, euidenter cernens cùræ esse Deo res Iudaicas, attestante tam insigni prodigio, vt nemo nisi impudens posset contradicere. cumque b accuratè super hoc negocio scripsisset ad Caium, de hortam ne tam

a *Post diuturnam ac continuam siccitatẽ repentè imber decidit.*

b *Petronius ad Caium scribit.*

multa

multa millia in extremam desperationem atque perniciem adduceret, neque enim nisi bello compulsos discessuros à religione patria, néque seipse mulctaret luculentis ex ea gente prouentibus, æternúmque apud eam sibi pararet improperium: id quoque adiecit, quàm carus sit Deo populus, quámque manifestis signis declaret suam erga illos benevolentiam: Hæc Petronius. Rex [a]autem Agrippa, qui tum fortè Romæ degebat, indies Caio reddebatur familiarior, quando etiam conuiuium tale illi exhibuit, de industria procurato apparatu sumptuosissimo, adhibitóque omni exquisitissimarũ ac lauticiarum ac voluptatũ genere, vt omnes à tergo relinqueret in hoc certamine, atque ipsum etiam Cæsarem. tantum illi studium fuit demerendi Principis per omne imperium, admiratus eius tàm animum quàm magnificentiam, qui etiam supra vires ac facultates placere sibi contenderet, volénsque cum eo certare mutuis officiis. iam vino quoque factus hilarior, Agrippam ad lætitiam prouocãtem sic allocutus est. Equidem & ante expertus sum tuam benevolentiam, quando viuo etiam tum Tiberio ne periculis quidẽ à me colendo deterritus es, & nunc video te, modò mihi gratificeris: nulli rei parcere, ne facultatum quidem tuarum ratione habita. quare cùm turpe mihi sit à te vinci officiis, quicquid hactenus per me cessatum est, iã pensabitur: tantúmque ad pristinam meam erga te liberalitatem accedat enixè dabo operã, vt maximum ad futuram tuam felicitatem momentum allaturum sit. Sic ille benignè prominebat, ratus ampla latifundia postulaturum, aut vrbium aliquarum vectigalia. ille verò quamuis iam pridem preces parauerat, tamen hactenus dissimulata tum demum per occasio-

An. mundi 4002. A Christo nato 40.

a *Caium Aegrippa Regem honorat in eius retributionem Caius aliquid petere iubet, qui nihil aliud quàm vt mandatum Petronio datum reuocet, rogat.*

Ann. mundi 4002. A Christo nato 40.

nem aperiri, dicens neque olim propter priuatum commodum præter mandatum Tiberij se illum coluisse: & nunc nihil aliud captare præter ipsius gratiam. nam & priorem munificentiam vbertiorem fuisse quàm vnquam spe cõcipere potuisset, quantumuis improba. etsi enim tu, inquit, maiora præstare valeas, meis tamen non solùm meritis, sed cupiditatibus etiã abundè satisfactum est. ibi Caius attonitus hominis modestia, magis vrgere cœpit, vt vellet vti sua beneficentia, nihil non polliceri perseuerans. Tum Agrippa, quandoquidem domine liberalitatem tuam tam benignè mihi offers, equidé petam, sed nihil quod ad diuitias attineat, quibus iam per tuam gratiam abundo: Illud potius postulabo, quod impetratum & pietatis opinionem, & perpetuum fauorem numinis tibi conciliet. Mihi quoque glorioſum erit, ſi poſt innumeras alias, hanc vnam etiam mihi feceris gratiam. Rogo igitur vt mandatum reuoces, quod Petronio dediſti, de ſtatua in Iudæorum templo ponenda. hæc ille velut aleam iaciens, non ignarus, quantum ſubeſſet periculum, quódque capitale eſſet placitis Caij cõtradicere. Imperator autem ſimul officioſa liberalitate delinitus, ſimul pudendam vanitatem ducens, ſi coràm tot teſtibus vltrò ad petendum prouocato, repentè mutatus denegaſſet gratiam: ſuſpicieus etiam virtutem hominis, qui pluris faceret pietatem, ſuæque gentis trãquillitatem, quàm incrementum dominationis aut redituum, fecit eum voti compotem. Scripſit igitur Petronio, collaudans eius induſtriam in comparando exercitu, & in exſequendis mandatis quæ acceperat, quod autẽ ad ſtatuam attineat, ſi quidé dedicata ſit & poſita, ſinendã eſſe. ſin minus, non eſſe cur in eo negocio plus laboris

boris capiat: sed debere eum soluto exercitu reuerti ad intermissa officia. Remissum enim esse hoc Iudæis in Agrippę gratiam, cui tantum honoris à se haberi, vt non possit voluntati eius contradicere. In hunc modum Caius scripsit Petronio, priusquã ad defectionẽ spectare Iudæos cognosceret, allatis postea de rebellatione rumoribus, indignè ferens gentis audaciam, & cõtemptum imperij, homo omni dedecori obnoxius, nullámque rationem honestatis habens, & impetu iracundiæ quouis abripi solitus, quem refrenare nunquam studuit, imò ad felicitatem suam pertinere putans, si quàm maximè affectioni huic indulgeret, denuò [a] scribit eidem in hanc sententiam. Quoniam plus apud te valuerunt Iudæorum munera quàm mea mandata, quibus neglectis omnia illis gratificatus es, temet iudicem facio, quid de teipso statuere debeas, semel indignationem meam meritus. Volo enim te exemplum fieri & præsentibus & posteris, nullo modo irrita habenda mandata imperatoria. Hæc epistola missa quidẽ est ad præsidẽ, non tamen Cesare viuo reddita, qui perferebant tardius nauigãtibus, ita vt prius ille alias acceperit literas, nunciantes de Caij exitio. Deus enim non immemor fuit Petronij, & periculorum quæ propter ipsius honorem atque Iudæorũ religionem subiit: sed amoto à Reip. habenis Caio propter impiè affectatos diuinos honores, tanto maior habita est illi gratia tam à Romanis quàm à prouincialibus, maximo fauore præcipuis senatoribus eũ prosequentibus, in quos potissimũ Caius debacchari est solitus. Is extinctus est nõ multò post quàm Petronio scripserat illam mortis denunciatricẽ epistolã. Causam autẽ propter quam Caius sublatus est, & quemadmodum comparatæ sint in eum insi-

Ann. mundi 4023. A Christo nato 41.

a Caium Petronio mandata imperatoria negligenti, vt sibi ipsi malum inferat, scribit.

An. mundi 4004. A Christo nato 41.

die, procedente stilo significabimus. cęterùm a Petronio prius redditę sunt literę de cęde imperatoris ac tum demum: supęruenerunt illę, quibus iubebatur mortem sibi consciscere. quare lętatus fortuito tyranni interitu, admiratus est Dei prouidentiam, qui sine dilatione mercedę habiti sibi honoris persoluerit, & Iudęis prędentem opem attulerit. Et ille quidem miro hoc modo euasit mortis periculum.

a *Petronius prius de Caij morte literas quàm de mora sibi ipsi inferenda accipit.* Hedio & Ruffinus cap. 26. aliàs ca. 20.

Quę in statu res Iudæorum apud Babylonem fuerint: & de Asinæo ac Anilæo fratribus.

CAP. XII.

INciderunt b in ea tempora graues motus Iudæorum apud Mesopotamiam ac Babyloniam habitantiũ, cædęsq; ac calamitates quales nusquam memorantur in superioribus narrationibus, de quibus accuratè tractaturus, causas etiam ab origine repetam. Nearda c dicitur vrbs Babylonię, frequens populo, & agro fertili, qui tantam multitudinem possit alere, ad hęc non patet hostium assultibus, cincta fluentis Euphratis & firmissimis mœnibus. Eidem flumini est & Nisibis apposita: quare Iudæi freti locorum natura, sacrum didragma quod Deo ex more solent offerre, cęterámque votiuam pecuniam in his vrbibus deponebant tanquam in communi ęrario, inde suo tempore transmittendam Hierosolyma: quę deinde à multis hominum illò deducebatur, metuentium latrocinia Parthorum, quorum ditioni tũ suberat Babylonia. Ex d his Iudęis erant Asineus & Anilęus fratres Neerdenses patria, orbati parte, & à matre ad textrini opificium adhibiti, quod non indecorum habetur illis gentibus, vbi & viri exercent lanificium. hos officinę magister apud quem artẽ didicerãt, quòd serius aliquando ad operan-

b *Iudæorum apud Mesopotamiam & Babyloniam graues motus.*

c *Nearda, Nisibis Babyloniæ vrbes.*

d *Asinæus & Anilæus Neerdenses patria in locum quendã se conferunt, ad quos ingens multitudo cõfluit.*

operandum accessissent, castiganit verberibus, illi credentes se affectos iniuria, detractis armis quę seruabantur in eius domu; pariete, contulerunt se in quendam locum, vbi fluuius scinditur, vberem pascuis, & frugum fertilem cęterorũmq; fructuum qui reponuntur in hyemem ad eos mox confluxit iuuenum quisque egentissimas, quorum armis stipati pro ducibus se gerebãt, nemine cohibente maleficia: cùm enim facti essent inexpugnabiles, & arcem si cõstruxissent, dimissis exactoribus tributa colligebãt ab incolis, certum videlicet pecoris numerum, & quantum in alimenta eorum sat erat, promittentes amicitiã morem sibi gerentibus, & propugnationem contra externam vim si qua ingrueret: contra occisionem gregum ac pastorũ, si detrectarent imperata facere. quapropter necessitate coacti, mittebant eis quantũcunq; poscerent. quo factum est vt aucta eorũ potentia, validi essent ad incursandũ quoslibet, nemóq; vicinorum auderet eos offendere, aut armis cum illis congredi: adeò vt ad Parthorum quoque Regem rumor hęc detulerit. Satrapa [a] autẽ Babyloniç postquã hęc audiuit, volens crescens adhuc malum opprimere, priusquã maius aliquod inde proueniret incommodum collecto quantum poterat è Parthis ac Babyloniis exercitu, properauit contra eos cupiens ex improuiso opprimere: obsessãque palude suos iussit aliquãtisper quiescere. postridie verò Iudęis sabbaticas ferias ocio publico celebrantibus, ratus non ausurum hostem in certamen descendere, sed nullo negocio vinctos se abducturum, paulatim procedebat, vt derepẽte in eos irrueret. Asinęus verò qui tum fortè positis propè se armis cum sociis desidebat in ocio, Viri, inquit, hinnitus equorum mihi aures perculit: nõ quã

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

a *Asinæus cum sociis & Babyloniæ satrapa ex improuiso oppressi.*

An. mundi 4003. *A Christo nato* 41.

lis est passim pascentium, sed qui sessorem tergo vehant: nam & frenorum sonitum sentio, vereor ne circumuenti simus ab hostib. sed procurrat aliquis speculatũ, qui nobis quid immineat certò renũciet. optarim autẽ vana esse quę diximus móxq; quidã profecti visum, celeriter redeunt, non falsam suspicionẽ fuisse referẽtes: adesse vltores acceptæ iniuriæ. ex insidiis se obrutos equitatu copioso velut pecora, ne ad repugnandũ quidẽ paratos, vetãte propter ferias patria consuetudine. at Asinæus longè aliter quàm speculatori videbatur statuit, non concedendã censens hanc voluptatem hostibus, vt per ociũ in se grassatẽtur ædibus: quin potius virtutis & præsentis necessitatis memores conniti debere, vt si ita fors ferat, non inulti pereant: primúsque correptis armis suos exemplo ad similem exciuit audaciam. ad conserendas cũ hoste manus eos animans, & quia contemptim veniebant rem factam se habere putantes, multis cęsis reliqua coegit terga vertere. Eius pugnæ postquã ad Parthorum Regem fama peruenit, admiratus fratrum audaciam, cõcupiuit eorum aspectũ & colloquiũ: confestimq; ad eos misit fidissimum è satellitibus qui hæc verba illis referat: Regẽ Artabanũ tametsi iniuriã eorum violentia in suo regno acceperit, indignationẽ tamen virtuti ipsorum remittere: misissẽq; se qui fide data impunitatem & securitatem itinerum eis offerret ipsius nomine quod amicitiã eorũ cuperet, sine fraude omni & insidiis. para: ã esse Regis munificẽtiam, fotéq; vt hac sua virtute posthac Rege fauente vtãtur melius. Tum Asinæus ipse quidem profectionem distulit, fratrẽ verò Anilæum misit cum quibus potuit munerib. Iuit ille ad Regem, & facilè admissus est. Artabanus autem videns Anilæum solum venisse,

a *Asinæum suos ad fortitudinem hortatur & hostes fundit fugátq;.*

b *Artabanus ad Asinæum & Anilæum propter audaciam societatem cũ illis init q; mittit.*

fisse, rogauit curnam domi reliquisset Asinæū. cognitóque metu illum se cōtinere intra palustria: per patrios Deos deierauit, nihil eos se læsurum in fidem venientes: ídque porrecta iuuenii dextera sanciit, quod apud barbaros conuēturos certissimum est argumentum fidueiæ, nā post datam dextrā apud eos nec fallere fas est, nec diffidere, cessantibus omninò suspicionib. Tum quoque Artabanus hoc pacto remisit Anilæum, persuasurum fratri, vt simul veniat. Hoc autē agebat Rex, volens conciliatis sibi his fratribus per Iudæorum virtutem illas satrapias continere in officio, quæ videbantur ad defectionem spectare occupato Rege alibi. Verebatur enim, ne dum ipse rebelles perdomat. Asinæus auctis apud Babyloniā viribus, siue volentibus prouincialibus, siue inuitis non tēperaret à maleficiis. Hoc igitur consilio illum accersit. Asinæus verò facilè à fratre in eam sententiam inductus est, præsertim commemorāte quàm luculentè erga ipsos Rex affectus sit, quódque ad firmandam fidem iusiurandum interposuerit. quare primo quoq; tempore ad Artabanū ambo perueniunt. ille perlibenter eos excepit, imprimis miratus generosum Asinæi animum. quod videret breui statura hominem, & primo aspectu contemnenda specie, quasi nullius precij, apud amicos dictitans, nihil esse in tantillo corpore, quod tā vasto animo respōdeat. & inter epulas ostenso magistro militum Abdagasi prædicauit, denarrās quanta fortitudine bella gerere soleat. Is [a] cū rogasset, vt bona Regis venia liceret illū interficere, pœnásq; tot maleficiorum de eo sumere, quibus Parthos læserat: negauit se hoc permissurum in hominē, qui se credidisset suæ fidei, data dextra confirmatæ & iureiurando adhibito. Quod si inquit,

An. mundi 4003. A Christo nato. 41.

a *Abdagasen Asinæi interficere volens, quod Artabanus permittere recusat.*

An. mundi 4005. A Christo nato 41.

vir bellicosus haberi vis, nihil opus habes meo periurio ad abolendam Parthorum ignominiam: sed redeuntem aggressus per vim absque meo cõsensu opprime. Mane deinde accito Asinæo, Tempus tibi est, inquit, iuuenis domum reuerti, ne diutius hic ducum in te odia prouoces, qui te fortassis etiam me inuito conarentur interficere, commendo* autẽ tibi terrã Babyloniam, vt eam tua cura tutã à latrociniis & illæsam custodias, mihi vicissim cordi erit tua incolumitas, quandoquidem tuum caput non dubitasti meæ fidei committere. hæc locutus, datis mox muneribus, Asinæum dimisit, ille domum reuersus castella partim noua condidit, partim quæ prius habuerat firmauit muniti onibus, breuíq. in tantũ auctus est, quantum ante eum nemo alius, à talibus exorsus initiis: nec contentus honorib. Babyloniorum, à Parthorum quoque obseruabatur ducibus, qui in vicinas prouincias mittebantur cũ imperio. Adeò creuit eius autoritas vnà cum potentia, vt Mesopotamia tota ab ipsius penderet nutib. In hac felicitate floretior indies exegit annos quindecim: quæ non prius cœpit in deterius vergere, quàm neglecto pristino virtutis studio, contẽptisq. institutis patriis, voluptate victi dediderũt se externis libidinib. Venerat fortè in eas regiones Parthorum quidam dux cum coniuge, tam aliis dotibus, quàm insigni forma laudata vsq. ad miraculum: hanc siue aspectu, siue fama cognitam adamauit Asinæi frater Anilæus: & cùm neque suis imperare posset cupidinibus: neq. vlla alia spes esse potiendi muliere, bello maritum eius petiit: primóq. bconflixit ex se Partho, vxor in victoris potestatem & thalamum peruenit: quòd quidem magnarum calamitatum quàm ipsi cũ fratri fuit principium. cum enim amisso prior

a Arrabanum Asinæum terram Babyloniam cõmendat, datisq. muneribus eum dimittit.

b Anilæus Parthorum Ducem trucidat, eiúsq. uxorem ducit.

marito

marito captiua duceretur, simulachra patriorũ numinum quæ gentilitio ritu & domi secum habere solebat & in itinere clam inter cæteram suppellectilem aduexerat, ea primum colebat sine arbitris. Deinde in thorũ recepta & nacta fiduciam, propalã operabatur sacris quæ à defuncto acceperat. id [a] factum obiurgabatur ab amicis vtriúsq. fratris primariis, indignum facinus dictitantibus cõtra Hebraicæ gẽtis ritus ac leges ductam vxorẽ barbaram, deditam impiis patriæ suæ superstitionibus. quare videndum ne dum nimium indulgent voluptati corporis, à principatu excidant, quem diuino fauore consecuti sint. Sed adeò nihil profectum est his admonitionibus, vt præcipuus quidam confossus sit dum liberius inuehitur: qui moriens iratum numen imprecatus est fratribus eorúmque sociis, vtrorum lædam & religionem & amicitiã, vtque simili & ipsi ab inimicis afficerentur exitio: illi quidem quòd autores iniuriæ fuerint, hi quòd patrocinatorem legum per summum nefas opprimi passi sint. quamuis enim molestè ferrent talia, plus tamen apud eos valebat præteritæ virtutis memoria, cur acceptam ferebant præsentem felicitatem. sed indignationẽ eorum accendit mulieris impietas, non ferendum pertinaciter amplexam sacra Parthica: factóque [b] concursu ad Asinæum vociferabantur in Anilæum dicentes oportere eum, si prius parum potuit quid vtile sit dispicere, nunc certè erratum corrigere, priusquam id publica expleatur pernicie. nam & connubium illud nemini probari, vt parum conuenientes patriis ritibus: & superstitiosum numinum cultum quem mulier sibi permittat, pertinere ad Dei veri iniuriam, at ille quamuis agnosceret peccatum fratris [illegible] magnum aliquod in-

An. mundi 4003. *A Christo nato* 41.

a *Anilæus ob vxorẽ Iudæam à Iudæis obiurgatus quendam confodit.*

b *Anilæus apud Asinæum fratrem accusatur, qui primum cõmouet, deinde dum eum reprehendit, Anilæi uenenum emittit.*

An. mundi 4003. Ante Christum 41.

commodum, victus tamē germanitatis affectu facilè ignoscebat succumbenti tam indomitis cupidinibus. Sed cùm maiores indies concursus ad eum & vociferationes fierent, tandem super ea re fratrem admonuit, anteacta obiurgans, & iubens vt resipiscat in posterum, mulierémque domum ad cognatos ipsius remittat, nihil tamē hac admonitione effectū est: quia mulier sentiens propter se murmur esse in populo, & verita ne Anilæo propter amorem sibi durius aliquid accideret, veneno Asinæū sustulit, secura quòd sub amatore iudice impunè auferret hoc facinus. Cæterùm [a] Anilæus ad se vnum iam principatu redacto, cū exercitu fecit impetum in vicos Mithridatis viri apud Parthos nobilissimi, qui in matrimonio habebat Artabani filiam: eósq; magna præda abacta populatus est. nam & pecuniam multam & mancipia rapuit: pecoráque & res alias quibus fortunæ possunt auctiores fieri. Mithridates verò qui fortè tum non procul aberat, audita vicorum expugnatione, indignè ferens vltrò se ab Anilæo lacessitum iniuria, habitámque ludibrio suam dignitatem iudicans, excita iuuenum manu, collectóque equitatu quàm potuit maximo, obuiam profectus est conflicturus cum Anilæo: & cum ad vicum quendam ex suis peruenisset, ibi quieuit: quod decreuisset postridie Iudæos aggredi, sabbato instante quod illis religioso pro colitur: qua de re præmonitus Anilæus, à barbaro natione Syro alterius cuiusdā vici incola, & inter cætera diligenter edoctus quo loco Mithridates celebraturus esset cum suis conuiuium: iusso curare corpus milite, noctu contra hostes properauit, vt inopinos opprimeret. quò delatus circa quartam vigiliam, partim sopitos occidit, partim atonitos fuga coegit, salutē quæ-

[a] *Anilæus in Mithridatis vicos cum exercitu impetum facit eumq; nullo opprimit, & captum secum abducit.*

sere

rere. Mithridatem etiam vinum captum secum abduxit, nudum super asinum impositum, quæ apud Parthos grauissima habetur contumelia. quem cum sic ad syluam quandam perduxisset, hortantibus amicis, vt illum interficeret. ipsi diuersum visum est, neganti occidendum virum genere apud Parthos præcipuum, & honoratum affinitate regia. præteritas enim iniurias posse impetrare veniam. quamuis enim offensus sit Mithridates, habiturum tamen pro concessa incolumitate gratiam. quod si grauius in eum consulant, nõ quieturum Regem. nisi magnis cædibus in Iudæos Babylone degẽtes vindicet, quibus parcendum esse propter coniunctionem sanguinis, & vt ad illos sibi pateat refugiũ, si qua clades accidat, vt sunt bell vicissitudines. eam sententiam approbauit multitudo cætera, atq. [a] ita Mithridates dimittitur, qui domum reuersus ab vxore exceptus est conuicio, quod Regis gener post acceptas à Iudæis tot tã insignes iniurias, nũc captiuus etiam vitam eis debere sustineret precariã. Aut [b] igitur, inquit, pristinam virtutem recipe, aut Deos testor, quibus curæ est Regũ dignitas, me tua conditione non vsuram postea. ille partim non ferẽs quotidianum opprobrium, partim timens mulieris elatum animum ne diuortium faceret, inuitus quidem, coegit tamen quantas potuit copias, indignũ seipse vita existimans si homo Parthus Iudæis victoriam cederet. Anilæus verò vbi cognouit aduentare illũ cũ valido exercitu, turpẽ ducẽs continere se intra palustria, & sperãs fortunã contra hostes priori similem, fretúsq. milite iam assueto vincere, & ipse cõtrà eduxit copias: cui præter veteranos multi tum etiam prædæ cupidine se adiunxerans, rati profligandum hostem quamprimum in conspectum venisse,

An. mundi 4003. A Christo nato 41.

a *Mithridatem Anilæus dimisit.*

b *Mithridates ab vxore, vt Anilæum bellum imperet, persuasus.*

An. mundi 4005. A Christo nato 41.

progressos autẽ meridiano tempore per regionem inaquosam ad nonagint. stadia Mithridates adoritur, æstu & siti laboréque itineris adeò fessos, vt arma ægrè sustinerent, ipse recentibus viribus: confestimq. in fugã versis tanta cædes secuta est, vt multa virorum millia caderent. Anilæus *autem stipatus globo iuuenũ effusissima fuga se in quandam syluam recepit, relicta Mithridati lætissima victoria. Verùm [b] ad Anilæũ breui confluxit magna multitudo perditorum hominum, qui plus centiam pluris quàm propriam salutem facerẽt: itaque detrimentũ quod acceperat in prælio, suppletũ est duntaxat numero. neque enim conferendi erant cum his qui ceciderant, eò quòd essent rudes militiæ. Duxit tamẽ eos cõtra Babyloniorũ castella: latéque vastabant omnia: Tũ [c] Babylonij, reliquique hostes miserunt Neerdam ad Iudæos, qui Anilæum deposcerẽt ad supplicium. quòd cùm non impetrarent: neque enim illis integrum erat hominem dedere: ad pacem eos inuitauerunt, quibus tractationem de conditionibus pacis admittẽtibus, missi sunt tam ab illis quàm à Babyloniis legati ad Anilæum. Tum Babylonij perlustrato diligenter loco in quo se ille cõtinebat, clam noctu irruunt in sopitos & grauatos crapulâ: & impunè quotquot adepti sunt interficiunt, & ipsum Anilæum inter cæteros. Tum verò hoc metu exoneratus Babylonius populus, qui ante hac non ausus erat odium effundere in nostros homines, cum quibus illi propter diuersos ritus perpetuum est dissidium, nũc his nunc illis prævalentibus sublato inquam Anilæi sodalitio, in Iudæos vndiq; coortus est. Itaque [d] non ferentes eorum violentiam, & sentientes se ad confligendum impares, nolentes cũ eis habitare amplius, migrarũt Seleuciã vr-*

a *Anilæus à Mithridate fugatus.*

b *Ad Anilæũ ingens perditorum hominum multitudo confluit, qui Babylonios inuadunt.*

c *Anilæum Babylonij ad supplicium deposcunt, qui oppressi interficiuntur.*

d *Iudæi à Babyloniis afflicti Seleuciam migrant.*

bem

bem eius regionis præcipuam, à Seleuco Nicanore olim conditam. hæc commune est Macedonum, Græcorum, & Syrorum domicilium. eò postquam confugerunt Iudęi, per quinquenniũ nulla affecti sunt iniuria. sexto autem anno peste apud Babylonem grassante denuò inde migratum est, quam multitudinem excipiente Seleucia, secuta est Iudæos maior calamitas ex huiusmodi causa. in hac vrbe semper Græcis malè cum Syris conuenit, Græcorum tamen factione præponderante, quò postquàm à Iudæis migratum est, eorum fauore conditio Syrorum cœpit esse potior, aucta viris bellicosis & periculorum contemptoribus. quare Græci succumbentes, & videntes se non posse recuperare dignitatem pristinam, manente Iudæorum & Syrorum consensu, suos quisq; familiares Syros appellauerunt de pace & amicitia, id quod facilè impetratum est. nam cùm vtrinq; primatibus commissum esset negocium, secuta est reconciliatio, quam ita demùm ratam fore placuit, si vtriq; Iudæos communibus prosequerentur odiis: eósq; [a] ex improuiso aggressi, occiderunt supra quinquaginta virorũ millia: nec vllus euasit, nisi si quem amici aut vicini seruauit misericordia. hi [b] deinde secessérunt Ctesiphontem vrbem Græcanicam vicinam Seleuciæ, vbi quotannis Rex hybernare est solitus, habens ibi maiorem suppellectilis partem repositam: ibíq; sedes fixerunt, tutos se rati Regię maiestatis reuerentia. Cæterùm Babyloniorum ac Seleucensium terror omnes eius tractus Iudæos peruagatus est: quando quicquid erat Syrorum in illis regionibus, cum Seleucensibus conspirauit in eorum perniciem. quo factum est, vt [c] pleriq; in Neerdam & Nisibim se receperint, securitatem suam reponentes in earum

An. mundi 4003. *A Christo nato* 41.

a *Quinquaginta Iudæorum millia Seleucia occisi.*

b *Iudæi seruati Ctesiphontem secedunt.*

c *Iudæi in Neerdam & Nisibim se recipiunt.*

munitionibus, quæ alioquin etiam habitantes à viris belli cõsissimis. Atque ita se tunc habuerunt res Iudæorum per Babyloniam.

SVMMA CAPITVM LIBRI XIX ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Quomodo Caius à Chærea cæsus est.*
II. *Quomodo Claudius principatum adeptus sit.*
III. *Dissidium inter Senatum & plebem.*
IIII. *Quomodo Claudius Agrippa paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam.*
V. *Agrippa in Iudæam reditus.*
VI. *Epistola Petronij ad Doritas pro Iudæis scripta.*
VII. *Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.*

Quomodo Caius à Chærea cæsus est.

CAP. I.

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

Hedio & Ruffinus Cap. 1.

a *Caij in Iudæos tyrannus.*

b *Caij in Senatores ac patricios sæuitia.*

CAIVS[a] porrò non in solos Iudæos Hierosolymis & in vicinis regionibus degentes debacchatus est, sed terra marique quàm latè Romanum patet imperium, quod maioribus repleuit calamitatibus, quàm quæ inquam veterum monumentis sunt proditæ. Sed maximè Roma ipsa eius sæuitiam experta est, nihilo hac parte meliori conditione quàm vrbes cæteræ, præsertim[b] Senatores ac patricij cæteráque nobilitas: innumerisque iniuriis vexabantur qui vocantur equites, opibus & dignitate senatoribus proximi, vtpote ex quorum ordine senatorũ habeatur delectus: hi enim ignominiis afficiebantur & exi-

& exiliis cædibúsque & confiscationibus, quæ tum fere cædis accedebant præmium. Se verò pro Deo gerebat, non contentus humanis honoribus coli à subditis, & Capitolium frequentans templorum omnium in vrbe celeberrimũ, Iouem [a] eius præsidem appellatione fratris salutare ausus est. Aliis quoque operibus suam declarabat insaniam, quando à Puteolis vrbe Campaniæ ad Misenum alterũ maritimum oppidum grauatus triremi traiicere, & alioqui ad suam dominationem pertinere existimans, si à mari eadem quæ à terra obsequia exigeret, ab vno promontorio ad alterũ ponte iuncto medio sine spacio, curru vltro citróq; vectatus est: id enim demum iter dignum esse maiestate sui numinis. Templorum [b] etiam Græcanicorum nullum inspoliatum reliquit, & omnes insignis artificij tabulas atq; statuas edicto ad se comportari imperauit, quicquid vbique terrarum pulchri esset, in pulcherrimo loco, hoc est, Romana vrbe spectari debere dictitans. his spoliis palatium suum, & hortos exornauit, aliósque suos secessus per Italiam. ad hæc Iouem, qui à loco, in quo vniuersis Græcis colitur, cognominatur [c] Olympius, opus Phidiæ Athenientis ilatuarij, ausus est iubere in Vrbem transferri: quod tamen factum non est, architectis apud Memmium Regulum, cui demandatum erat hoc negocium, negantibus loco moueri posse illæsum simulacrum & absq; vitio. aiunt etiam prodigijs fidem excedentibus Memmium veritum, distulisse imperata facere: quæ ipse inseruit excusantibus cessationem suam literis. cúmque capite luendum esset neglectum mandatum, interitus Caij hominem exemit periculo. Eò [d] deniq; insaniæ profectus est, vt natam filiam in Capitolium dedatam in simulacri

Anno mũdi 4004. A Christo nato 42.

a *Caius Iouis fratrem se appellat.*

b *Caius templorum Græcanicorum nullum inspoliatum reliquit.*

c *Iouem Olympium Caius Memmium Regulum Romã transferre iubet.*

d *Caius Iouis se cõparat.*

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

genua deponeret, quasi communem sibi cum Ioue prolẽ, in medio se relinquere dicens iudicium, vtra maiore parente sit genita. atque hæc agentem tolerabant tamen homines. Permisit [a] etiam seruis licentiam deferendi suos dominos qualicunque crimine: quod eo grauius erat, quia ex ipsius Cæsaris autoritate, & in eius gratiam gerebantur omnia: adeò vt Claudium ausus sit Pollux mancipium ipsius reum facere: & Caius sustinuit inter iudices audire patruum dicentem causam capitis, sperans sumpturum se de illo supplicium: quod tamen ei non licuit. Itaque cum totum suæ ditionis orbem replesset sycophantiis, & seruos erexisset contra dominos, passim [b] illi tendebantur insidiæ, alios ira stimulante ad vindictam acceptæ iniuriæ, aliis ipsius cæde imminentem sibi perniciem præcauere volentibus. Certè ius publicum, nisi illo sublato saluum manere non potuit, præcipuè, nostra gens eius cæde erepta est ex ipsis interitus faucibus. quapropter libet mihi accuratè denarrare totum negocium, vel ideò vt argumentum sit diuinæ potentiæ, quod & in aduersis soletur homines, & modestiæ fortunatos admoneat, ne opinione diuturnæ felicitatis falsi, neglecta virtute in perpetuam corruant miseriam. Tres [c] in illius necem conspirationes factæ sunt, quarũ singulæ autores habebant viros fortissimos. nam [d] Æmilius Regulus à Corduba Hispaniæ ciuitate oriundus manum coniuratorum circa se habebat, quorum opera illum tolleret. alterius [e] Cassius Chærea tribunus erat caput. Annius quoq; Minucianus non paucos ad opprimendum tyrannum conscierat. His Caius inuisus erat, Regulo quidem quòd is natura omnem iniquitatem oderat. erat enim magnanimus, & liberali ingenio præditus,

a Caius licentiam seruis deferendi suos dominos permisit, & Pollux Claudii rerum facere audet.

b Caio passim insidiæ struũtur.

c Tres in Caĩ necem conspirationes factæ.

d Æmilius Regulus.

e Cassius Chærea.

ditus, ita vt non dissimularet sua consilia: quæ cum multis communicauit, vel amicis, vel alioqui viris strenuis. Minucianus [a] verò partim Lepidum vlciscendi cupidine, quem illi amicissimum & ciuem cum primis egregium Caius occiderat: partim metu, quòd videret eius odia semper esse exosis capitalia, decreuit illum ferro inuadere. Chæreas non ferebat exprobratã sibi à Caio mollitiem, & alioqui quotidiana pericula quibus propter familiaritatem eius erat expositus, optimè se putabat nece ipsius euasuruin. Commune autem omnium illorum erat propositum, superbæ ac impotenti eius dominationi finem imponere. spes enim erat successurum negocium, & re bene gesta seruandam ope sua rempublicam, cuius saluti honestum esse vel vitam impendere. Sed Chæreas fuit feruentior cæteris, tũ cupiditate parandi sibi clari nominis, tum quòd propter tribunatum faciliorem accessum habebat ad perpetrandum facinus. interim [b] Circenses ludi agebantur, quibus impendio delectatur Romanus populus, & alacriter in circum concurrens, quicquid desiderat ab imperatoribus flagitat, & illi postulatis eius perlibenter indulgent. tum [c] quoque contentione magna rogabant, vt tributorum ac vectigalium releuaret onera. ille non ferens eorum vociferationes, dimissis militibus iubet clamatores illos passim correptos duci ad supplicium: multíque hoc pacto capite plexi sunt. idque tulit populus, & cessauit à clamoribus, exẽplo doctus maiorem vitæ rationem habendam quàm pecuniæ, quòd viderent pro importuno eius studio multis repræsentatum interitum. Hæc [d] magis etiam Chæream incitauerunt ad aggrediendũ facinus, & compescendam immanem Caij ferociã. Et sæpè quidẽ epulantem inuadere

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

a *Annius Minucianus.*

b *Circenses ludi.*

c *Caius multos tributorum ac vectigalium releuationẽ petentes capite plectit.*

d *Chæreas multis ex causis in Caium incitatus.*

An. mundi 4004. *A Christo nato* 42.

decreuerat, certis tamen rationibus id distulisse non quòd dubius esset proposiri, sed quia captabatur occasio commodior, vt non irrito conatu rem ad effectum deduceret. iam autem nō modicum tempus exegerat in prætoriana militia. tum verò exactionibus præpositus, & debitis in fiscum redigendis, quorum quædam dilatione solutionis conduplicata fuerant: dum in exigendo terit tempus, & afflictæ fortunæ hominum miseratione exsequitur mandata negligentius, conciuit in se iram Cæsaris, non sine probro effœminati ac segnis animi. nec hoc cōtentus, quoties ille redeuntibus vicibus signum à se peteret, fœmineum aliquod & probrosum dabat vocabulum. atque hęc faciebat, cū ipsum non puderet in quibusdam à se institutis sacris vti amictu muliebri, cincinnísque & alio ornatu quo sexum mentiretur: & post hæc audebat exprobrare Chæreæ turpitudinem qui & quoties tal a signa acciperet ferebat indignissimè, & magis etiam cum rideretur tradens ea militibus, effétq; cæteris tribunis ludibrio. nam allaturo eo signum à Cæsare, prædicebant fore vt afferret tale aliquod ludicrum. quapropter ausus est sibi aliquot adsciscere, iustam iræ causam præferens. in [a] his erat Popedius vir ordinis senatorij, omnibus fere perfunctus honoribus, alioquin Epicureus & tum sectator otij. hunc detulerat inimicus eius Timidius, quòd in Caium iecisset conuicia: & testem adhibebat Quintiliam mimam, propter formam adamatam cùm aliis multis tum Popedio. quæ cum nollet amatorem suum falso, vt erat, testimonio grauare in causa capitis, Timidius vrgebat tormentis eam subiici. Tum [b] Caius exasperatus Chæream iubet sine mora torquere Quintiliam, ideo potissimum ei solitus cædes & quæstio-

[a] *Popedius apud Cæsarem à Timidio delatus.*

[b] *Quintiliã Caius torquere iubet, quæ nihil fatetur, sed muneribus affecta Popedius absoluitur.*

quæstiones iniungere, quòd putaret hæc executurum inclementius, quò mollitiæ notam effugeret. Quintilia porrò cùm torquenda duceretur, conscíorum cuiusdam obiter pedem calcauit, innuens vt bono esset animo, néve ad tormenta ipsius expauesceret: se enim ea perlaturam obfirmato animo. itaque crudeliter eam examinauit Chærea, non sponte, sed necessitate coactus. cúmque illa perduratet, duxit eam in Caij conspectum, affectam modis miserabilib. Cuius miseratione indignè laceratæ imperator nonnihil flexus, Popedium absoluit, & pecuniis solatus est mulieris calamitatẽ, quam fortiter æquè ac feliciter tolerauerat. Id verò indignissimè tulit Chærea, sic traduci putans suam sæuitiam, quasi tam immodicam, vt ipsum Caiũ remedium eius adhibere oporteat. quamobrem [a] hic Clementem & Papinium alloquitur, quorum hic & ipse tribunus erat, ille præfectus vrbanarum cohortium. Nos quidem Clemens in tuendo imperatore nunquam officio nostro defuimus. nam nostra opera & industria coniuratorum alij necati sunt, alij tormentis intantum lacerati, vt ipsi visi sint miserabiles. Sed hæccine sunt nostræ militiæ munia? Tacente ad hęc Clemente, sed vultus rubore pudorem fatente ministeriorum talium, cæterum vrbis non ausó fugillare insaniam Cæsaris, Chærea iam confidentius commemorare cœpit calamitates vrbis & imperij. harum, inquit, causa vulgi sermonibus in Caium refertur: sed si rei disquiratur veritas, ego mi Clemẽs: & hic Papinius, & antè nos tu Romanis imò toti humano generi horum malorum causa sumus, qui mandata eius exsequimur: & cum finẽ imponere possimus eius tum in ciues, tum in reliquos subditos debacchationibus, per tam fœdi

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

a Chæream Clementem & Papiniũ alloquitur.

Ann. mundi 4004. A Christo nato 42.

ministeria facti sumus ex militibus satellites ac carnifices, non pro libertate Romanorum, aut imperio gestantes arma, sed pro eius incolumitate, qui eorum tam animos, quàm corpora, in seruitutem redigit, contaminantésq; nos quotidie cruore cæsorum & atrocissimis quæstionibus, donec ipsius iussu ab aliis pari modo tractabimur. non enim hoc modo cariores ei reddimur, sed suspectiores potius: & alioqui assuetus cædibus, quas libidine moderatur non iudicio, nequaquam conquiescet prius quàm nos quoq; cæteris adiiciat: nimirum iam destinatos exitio, nisi maturè prospicimus & communi libertati, & nostrismet periculis. Clemens autem etsi approbaret Chæreæ sententiam, tacere tamen eum iussit, ne sparsis in plures his sermonibus, & euulgato ante effectum consilio, raperentur ad supplicium exspectandum esse optabilem occasionem, fortuitò alicunde offerendam. Sibi quidem ob ingraueſcentem iam ætatem non satis esse animi: & habere se tutiora consilia: nam honestiora ne cogitari quidem posse. His dictis Clemens domum se recepit, secum agitans, quæ audierat, quæque ipse dixerat. Chæreas autem nonnihil timere incipiens, ad [a] Cornelium Sabinum & ipsum tribunum properat, quem virum quod non contemnendum nosset libertatísq; amatorem eximium, & ferentem ægrè præsentem statum reipublicæ, expeditum aliquod ab eo exspectans consilium decreuit ei rem proponere, sollicitus etiam ne per Clemenem res proderetur, & omnem moram periculosam existimans in tanto negocio. hunc postquam libenter id accipere intellexit, vt qui iam antè pari modo animatus, ideo tantum hactenus siluerat, quòd cum nemine auderet communicare suam sententiam: tunc verò opem etiam,

a Cornelium Sabinum.

etiam polliceri non modo solentium magis etiam confirmatus est in propositio. itaq; rati non amplius cunctandum, ambo[a] ad Minucianum se conferunt, magnitudine animi ipsius similem, & eodem accensum virtutis studio, Caio verò suspectum propter necem Lepidi homini Minuciano coniunctissimi, & insuper communi obnoxium periculo. omnibus enim honoratis Caius erat terribilis, prę cęteris in tales sæuire solitus: & iam antè significationem aliquam inter se dederant, quæ tũ agebantur iniquo se ferre animo. quamuis enim metus periculi nõ sineret eos manifestè proferre odiũ quo Caium prosequerentur, tamen occultus quidã eius rei sensus mutuam inter illos beneuolentiam cõciliauerat. Et quoniam Minucianus dignitate præstabat, homo cum primis ciuium nobilis, omnémq; laudẽ meritus, soliti etiam anteà plurimum illi deferre, in eo quoque congressũ postulabant, vt ipse initium sermonum faceret. ille rogauit Chæream, quodnam signum ea die ab imperatore accepisset. vulgatum enim iã erat per vrbẽ, quomodo ei soleret dandis signis illudere ibi Chæreas, cupidè arrepta occasione, fretus Minuciani fide, at tu mihi, inquit, libertatẽ signũ da: cui gratias habeo, quòd me vltrò properantem excitas, neque mihi ampliori adhortatione opus est, siquidem tibi quoque idẽ placere video, & priusquã conueniremus iam antè cõsensimus, gladius hic quo accinctus sum, ambobus sufficiet, quare age aggrediamur opus te autore, equidem volens ac libens sequar quocunq; iusseris, adiutus tua prudentia. nec te debet tardare ferri inopia, dũ animus tãto facinore dignus supereſt, à quo etiam ferrum solet efficaciam sumere. ipse certè totus feror in hoc negocium, securus quid mihi post eueniat:

An. mundi 4004. *A Christo nato* 42.

a *Annium Minucianum.*

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

quãdoquidẽ nec libet nec vacat de me priuatim diſpicere in publica ſeruitute patriæ, ſublatis legibus,& omnibus imminente à Caio pernicie & dignus ſum opinor vel te iudice cui credatur hoc miniſterium,quando & tibi eadem probari videò. Tũ Minucianus ſic animatũ ſentiens. cõplexus hominẽ collaudatũ hortatus eſt, vt perageret,apprecatus vt ſuperi conatus eius ratos habeãt:atq; ita mutuũ cõfirmati diuerſi abeũt.Ferunt hoc conſiliũ quodã omine fuiſſe firmatũ. Nã ingrediẽte curiã Chærea,vox cuiuſdã è turba audita eſt,iubens eũ diis iuuantibus deſtinata perficere.&primo ſuſpicatus eſt rẽ ab aliquo è cõiuratis proditã:deinde [a] intellexit incitari ſe,aut à quopiã conſcio,aut voce Dei. cui curæ ſunt res mortaliũ,ámq.multi participes inſidiatũ armati aderãt & ſenatores & equites, ſimúlque militũ quotquot erant conſcij. nemo enim erat,qui nõ putaret necẽ Caij pertinere ad ſaluterẽ publicã,& ideò pro ſe quiſq; dabãt operam, ne quis in hoc facinore cæteris virtute cederet, cunctis tam verbis quàm opere in exitiũ tyrãni conſpirãtibus.Nã [b] & Calliſtus his ſe adiũxit Caij libertus:qui vnus plurimũ apud eũ poterat ſocius quodammodo tyrannidis, & formidatus omnibus,abundánſq; pecuniis quas ex munerũ corruptelis parauerat: vtebatúrq; immodicè hac potẽtia,ſuſpectũ nihilominus habẽs principẽ,cuius ingeniũ norat implacabile,&in ſemel deſtinatis pertinax:ipſi autẽ inter alias periculi cauſas hæc erat nõ poſtrema, quòd eſſet pecunioſus nimiũ.quare ad Claudiũ clã deſciſcebat, colẽs eũ, quòd ſperaret ſucceſſurũ in imperiũ, & iam tũ obſequiis captãs eius gratiã, quo tãdẽ apud illum quoq; eſſet in precio. nã & iactauit apud eum, iuſſum ſe, vt veneno ipſum tolleret, & hactenus ſemper commentũ differendi

a Chæream eũ aliis qui buſdã Caiũ tollere ſtatuit.

b Calliſtus, Caij libertus, Claudio à Caio ſe vt ipſum veneno tolleret, iuſſum, ſignificat.

cauſas

causas innumeras. Videtur autē mihi hoc finxisse in gratiā Claudij. nec enim ille si patruū necare voluisset, reliquisset excusationes Callisti: & liberto cessanti imperata facere mox repręsentatum fuisset meritum pręmium. Claudius tamen qui diuino quodā fauore Caij furorem euasit, gratiam Callisto persuasus habuit pro nunquam accepto beneficio. Cæterùm Chæreæ conatus differebantur in dies conscioru quorundā segnicie. nā [a] ipse inuitus cunctabatur, omne tempus petrando huic facinori opportunū iudicās. etenim aggrediendi ascendentē in Capitolium ad mactandas pro filiæ salute victimas sæpè dabatur occasio: vel præcipitandi in forum è fastigio basilicæ, nummos inde aureos & argenteos spargentem populo: vel opprimendi celebrātē arcana sacra quæ ipse instituerat. nam ipse Caius incautus erat propter securitatem, licet versaretur inter continuè præparatos ad insidias. Itaque inter suos iactabat Chærea, si putarent illum à diis seruari, sibi [b] vni & animū esse & facultatem vel absq; ferro conficiendi hominē: adeò infensus erat coniuratis, timens ne elaberetur occasio. at illi videbāt quidem eū pro cōmuni libertate solicitū. postulabant tamē paulisper differri negociū, ne, si parū succederet, turbaretur tota ciuitas, & factis inquisitionibus præcluderetur viris fortib. ad opprimendū tyrānum aditus. satius igitur esse dum ludi agūtur in palatio adoriri facinus. hi celebrātur in honorē Cęsaris, qui primus dominationē à populo in se transtulit & exstructa ante regiam scena, cōueniunt eò spectatum Romanorū nobiles vnà cū vxoribus ac liberis, præsente etiā Principe. ibi conclusis tam multis millibus intra modicū spatium, conatum facilè successurum, non valentibus etiāsi velint succurrere protectoribus domesti-

Ann. mundi 4004. A Christo nato 43.

a Chereas occasionē aggrediendi Caium expectat.

b Finale cōsilium Chereæ in Caio tollendo deliberatum.

An. mundi 4005. A Christo nato 41.

cis. Assensit Chæreas, decretúmq; est primo ludorum die rem aggredi: sed plus fortuna potuit quàm consilium, ita vt vix tertio statuta peregerint, qui fuit ludorũ dies vltimus. tũ Chæreas sociis conuocatis: multũ inquit, elapsum est tẽporis quod nobis segniciem exprobrat in honestis consiliis: quæ verendũ est ne prodita in nihilum recidant, & Caius exasperatus magis etiã sæuiat. An non videris quòd ad hunc modũ nihil aliud fit quàm libertatis detrimentum & tyrannidis accessio? cum debeamus nobis primùm securitatem parare, deinde aliis perpetuã felicitatem, vnde ad nos & gloria maxima redditura sit, illis verò tam honesto proposito non cõtradicentibus, cunctantibus tamen adhuc & per stupor ẽ silentibus: quid, inquit, boni viri differimus? an nescitis hunc esse spectaculorum diẽ vltimum, post quæ peracta Caium esse nauigaturum? Decreuit enim nauigare Alexandriam Ægypti visendæ gratia. pulchrum verò fuerit si emittamus è manibus hoc propudium hominis terra marique triumphaturum de Romanorum ignauia. an non ignominiosum sit nos Ægyptio cuipiam libertatem oppressam non ferenti hãc gloriam cedere? ego certè deliberationes vestras nõ exspectabo amplius, sed periculum faciam hodie, ita vt fortem virum decet, quicquid fors ferat libentius perpessurus, quum vt me viuo alius laudem tyrannicidæ occupet. his dictis & seipsum accendit, & cæteris animum addidit, vt omnes sine dilatione rẽ aggredi cuperent: móxq; palatium armatus gladio petiit, quod ita mos sit accinctos tribunos signũ ab imperatore petere & fortè ea die vices petendi ad ipsum redierant. Et iam confluebat multitudo ad palatium, magno tumultu se inuicem pertrudendo, dum quisque locum spectandi præcipere di-

rē nititur, magna voluptate hanc contentionē spectante Caio: quòd nec senatoribus assignata essent loca nec equitibus, sed promiscuè sedebant viri cum mulieribus, & serui confusi cum ingenuis. progressus [a] deinde imperator rē diuinam fecit Augusto Cæsari, ad cuius tum honorē Judi celebrabantur: & cadente victima contigit respergi cruore togā. Asprenatis vnius è senatorum numero, quod ominosum ei fuit, licet cū risu exceptum à Cæsare. nam & ipse in eo tumultu occisus est. Fertur Caium ea die præter naturam fuisse affabilem, ita vt insueta comitate omnibus fuerit miraculo. Peracto sacro cōsedit inter amicos in [c] theatro, quod compactile instaurabatur per singulos annos hoc modo. duas habebat ianuas, alteram versus subdialē aream, alteram versus porticū, per quam actores ingrediebantur & egrediebātur, non turbato spectatorū consessu: qua parte erat cella quędam tabulatis interscpta, vbi mimi versabantur & Musici. cúmq; iam & multitudo cætera sederet, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæsare, qui dextrum theatri cornu tenebat: Batibius [d] vir prętorius submissa voce rogauit affidentem sibi Cluuium consularem, ecquid noui audisset. quo negante, ergo, inquit, scito instare hodie certamen tyrannicidij. tum [e] Cluuius, tace, inquit, bone vir, ne quis hæc Achiuorū exaudiat: alludens Homerico carmine, sparsis deinde in spectatores missilibus, quæ pomis cōstabant & auibus propter raritatē gratis, Caius delectabatur diripiente hæc certatim populo: móxq; duo quædam ominosa secuta sunt. Nam mimus inductus est in quo iudex deprehensus in crucem suffigitur: & fabula acta est Cynera, in qua & ipse & eius filia Mirra occiditur: multúmque fictitij cruoris fusum est tam circa cru-

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Augusto Cæsari Caium rem diuinam fecit.*

b *Asprenat.*

c *Theatrū.*

d *Batibius.*

e *Cluuius.*

An. mundi 4004. A Christo nato 42.

crucifixum, quam circa Cinyram. quin & eundē diem fuisse aiunt, quo olim Philippus Amyntæ filius Rex Macedonum ab amico Pausania cæsus est dum theatrum introgreditur. Cæterùm Caio dubitante, permaneret ne vsq; finem spectaculi, præsertim cum dies esset vltimus: an lotus & cibo sumpto reuerteretur vt erat solitus: Minucianus supra Caium assidens, veritus ne periret occasio, iã en m Chæreã egressum viderat, surrexit iturus ad confirmandũ hominem. eum imperator comiter apprehendens lacinia, quónam, inquit, bone virq; ille reueritus sedit denuò, sed vicit timor: & paulo post rursum surrexit: Caio nõ amplius retinente, quod eum putaret abire ad aliquid necessarium. Tũ Asprenas etiã hortatus est Cęsarem, vt more solito lotus & prãsus tum demũ reuerteretur: cupiebat enim, vt conscius quod statutum erat peragi. Et iam Chærea coniuratos disposuerat, vt suo quisque loco nauaret operam: ægréque moras fecebant, quòd iam esset hora nona diei: & Chęreas volebat in theatrum reuersi, atq; in sedentem irruere. quamuis enim intelligeret id sine multa equitum qui aderant ac senatorum cæde non posse fieri, existimabat tamen eã benè rependi libertate publica. iámq; tendebat in theatrum, cum subito strepitu significatur surrexisse Cæsarem. Tum coniurati turbam dimouent, quasi Caio hoc volente: re autem vera captantes solitudinem quò facilius possent cædem perficere. præcedebant autem eum Claudius patruus, & M. Minucianus sororis eius maritus, & Valerius Asiaticus, quos dimoueri vetabat sua dignitas, eos ipse sequebatur cum Paulo Aruntio. mox vbi regiam ingressi sunt, relicta recta via per quam eũ præstolabantur seruorũ ministeria, & quà Claudius cum aliis præcesserat deflexit ad

infra.

in frequentem quandam cryptam ducentem ad balineas, pueros etiam eo loco visurus qui venerant ex Asia, partim ad concinnandos hymnos sacrorũ domesticorũ, partim ad saltandam pyrrichen in theatro. ibi occurrens ei Chæreas signum postulat. & illo probrosum quiddã dante, conuicio simul ac ferro eum adortus ferit grauiter, non tam lethali vulnere: quod quidem data opera factum putant, vt multis ictibus cõsauciatus periret cruciabilius: mihi non sit verisimile, quia tale facinus non admittit lenta cõsilia, quòd si hoc animo id fecit Chæreas, videtur mihi fuisse omnium stultissimus, qui maluerit indulgere iracundiæ, quã celeriter se ac suos eximere periculo: maximè quando nõ deerant qui [a] Caio possent succurrere, nisi quamprimũ exhalaret animam. alioqui videbitur se & amicos potius quàm illum affligere voluisse, cum posset re bene gesta clàm se vltoribus eius subducere. non perdendo temerè tempus, vel seipsum potius. Verùm hæc quisque vt libuerit æstimet. Caius porrò præ dolore vulneris, quod humerũ inter & collum impactum ne vlterius procederet osse iuguli retentum est, neq; exclamauit attonitus, neq; inuocauit opẽ amici vllius, siue quòd nemini satis fideret, siue præ superbia: gemitu tantũ edito, fuga se propipiebat vltetius. quẽ paratus in hoc Cornelius Sabinus impulit vt in genu procideret. móxq; circumsistentiũ vna vox erat, repete, atq; ita cõfecerunt eum illatis certatim crebris ictibus. extremum [b] autẽ infiixisse fertur Aquila, qui vltimũ exitiũ illi attulit. autor autẽ facinoris merito Chæreas dicẽdus est. quãuis enim adhibuerit socios, omnium tamen primus id concepit animo, & modũ perficiẽdi inuenit, primúsq; ausus est cõsiliũ cõmunicare cũ aliis. quod vbi probari sensit, cõ-

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

[a] *Caius vrbe excidatur.*

[b] *Aquila Caio extremum ictum infixit, Chæreæ verò facinoris autor dicẽdus*

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

iuratos in vnum contraxit vsus eximia prudentia, & ad audendum accendit crebris adhortationibus: cùmque res operā poscceret, hic quos primos in eum irruit, & sua virtute cædē eorsus, trucidati cadauer procalcandum aliis præbuit. quapropter meritò quicquid & à sociis perpetratum est, ipsius prudentiæ, industriæ æque virtuti, acceptū ferendū est. Sic Caius finiit multis confossus vulneribus. Quo [a] interfecto Chæreas cum sociis recipere se quà venerant, videbat impossibile: siue attoniti magnitudine facinoris, quòd non leue esset periculū occidisse imperatorē gratiosum apud insanā multitudinē, paratis ad vltionē militibus, siue quòd angustiæ erant viæ vbi patrata est cædes & referta famulis ac custodibus, qui omnes ea die præsto erant ad officium. proinde per aliam viā conuolerunt se ad ædes Germanici, cuius filium Caium necauerant, hæ fuerunt contiguæ palatio: quod ita vnum erat, vt tamen exultum esset ædificiis per partes à singulis imperatoribus, quorum appellationem retinebant. iámq; elapsi è turba satis tuti erant pro tempore, tantisper dū in occulto esset casus Cæsaris. primi [b] autē Germani senserunt eius interitum, cohors satellitū ex ea gente lectorum ad Principis custodiā: homines natura iracundi, vt quiuis alij barbari, quod ple: unq; quid fiat nō intelligant, robusti corpore & primos hostium impetus excipere soliti, & magnum ad victoriam momentum afferre in quamcunque partem incubuerint. hi cognita morte Caij vehementer indoluerunt, non ipsius virtutibus rē metientes, sed suis cōmodis, quòd gratiosus apud illos fuerat crebris largitionibus beneuolentiam eorum sibi comparās: móxq; [c] duce Sabino (is nō sua aut maiorū virtute, vt qui gladiator fuerat, sed insigni robore

a Chæreas cum sociis in Germanici ædes se recipit.

b Germani Cæsaris satellites.

c Sabinus cū Germanis satellitibus Cæsarē interfectores quærit.

fore ad tribunatum prouectus est) strictis gladiis discurrebant per domos scrutabundi vbinã laterent interfectores Cæsaris: & [a] primum sorte oblatũ Asprenatẽ frustatim lacerauerunt, eum cuius togam cruore victimæ respersam diximus, infausto sanè auspicio. post hunc [b] Norbanum nacti sunt ciuem nobilissimum, & gemmis ducentem à multis imperatoribus: qui nihili apud furentes fieri suam dignitatem vidẽs, homo validus extorsit gladium reluctanti ei qui primus se inuaserat: videbatúrque non inultus moriturus, ni circumdatus multorum simul obrueretur ictibus. tertius è senatoribus [c] Anteius cum paucis mala fortuna sicut priores in Germanos incidit. pertractus eò cupidine visendi Caij cadaueris, quem vehementer oderat. eius enim patrem eodem nomine appellatum non contentus egisse in exilium, occidit postremò missis illò militibus. pascebat igitur oculos gratissimo spectaculo: verùm audito tumultu latebras quæritans, non effugit Germanorum diligentem perquisitionem, periram fontes iuxta atque insontes trucidantium, & illi quidem tali fato absumpti sunt. cæterùm postquam in theatrum rumor de morte Caij perlatus est, plus demirationis inuenit quàm fidei. quidam [d] enim etsi perlibenter interitũ eius acciperent, quem iamdudum optauerant, præ timore tamen credere non audebant. aliis contrà adeò non libebat credere, quia verũ esse nolebant, atque etiam maius putabant, quàm vt humana virtute posset effici, hi ferè erant pueri ac fœminæ atque mancipia, tũ nonnulli ex militibus: quòd eius stipendia merentes simul exercerent tyrannidem ministri superbiæ, concutientes optimum quenque ciuium, & prædarum participes mulieres autẽ & iuuentus deliniti, vt

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Asprenas frustatim lacerarus.*

b *Norbanus.*

c *Anteius.*

d *Qui homines Caij necem iniquo animo tulerint.*

An. mundi 4004. *A Christo nato* 43

solet vulgus, spectaculis, munerib. gladiatoriis, visceratiónibus, oblectamentisque id genus aliis quorū prætextus erat voluptas populi, re autem vera seruiebāt crudelitati & insaniæ Principis. apud seruos item gratiosus fuerat propter licentiam contemnendi dominos contra quos in eo paratum habebāt præsidium. Facile enim erat fidem impetrare confictæ calumniæ, & indicata heriti pecunia non libertatem solum assequi, sed & diuitias, quòd delatoribus octaua confiscatorum bonorū esset decreta. nobilium autem etiamsi quibus credibile fieret, vel quòd aliquid præsenserant, vel quod verum esse miserè cupiebant, adeò non proferebant gaudiū, vt ne audiuisse quidem se fingerent, alij ne spe frustrata proditæ voluntatis pœnas luerent, insidiarum alij conscij, & tanto magis præ se ferentes ignorantiam, ne fortè suspecti his quibus expediebat tyrannum viuere, deposcerētur ad supplicium. nā [a] & diuersus rumor sparsus est, esse quidem saucium, non tamen occisum, verùm diligēter curari à Medicis, quo factum est, vt nemo audientium declaret suum animum: aut enim amici eius erant, qui nunciabant, & hoc ipso suspecti quasi fautores tyrannidis, aut cōtrà infensi homini, & ideò nimis cupidè etiā falsa pro veris credita communicare cum aliis putabantur, accessit & alius rumor, qui maximè nobilitatis obscurauit gaudium: eum contempto vulnerum periculo, sic vt erat cruentatum procurrisse in forum, atque ibi cōcionari apud populum. ita illi in diuersos affectus distrahebantur rumore ancipiti: non tamen loco se mouere ausi sunt metu calumniæ, scientes non tā referre quo ipsi animo id facerēt, quàm quo factum id interpretarentur delatores & iudices. Sed [b] postquam Germani strictis gladiis circum-

a *De morte Cæsaris rumor diuersus.*

b *Germani milites in theatrum ruunt.*

cumdedêre theatrum, nemo ſpectatorum non putabat de ſe actũ,& ad cuiuſuis ingreſſum expaueſcebant:quaſi iamiam cõtrucidandi: hærebántque inopes conſilij, vt quibus nec manere tutum eſſet,nec egredi. tandem irrumpentibus militibus clamor toto theatro tollitur ſupplicíter deprecantium,& excuſantium inſidiarũ ignorantiam, ſiue inſidiæ illæ fuerint, ſiue quid aliud.addebant & planctus & lachrymas, deóſque innocentiæ teſtes inuocabant,& alia faciebant ac dicebant quæ eos docebat præſentaneum vitæ periculum.His flexa eſt ira militum ne quid durius in ſpectatores conſulerent: quãdoquidem hoc ipſum quamuis furentibus immane videbatur: circumlata cæſorum cum aſprenate capita,& in ara depoſita, quorum aſpectu nihil miſerabilius viſum eſt ſpectatoribus: dignitatem eorum & infelicitatem reputantibus, & de ſe quoque ſolicitis, quòd incerti eſſent etiamnum an omninò periculum euaſerint. itaque etiam qui iuſtiſſimis odiis Caium proſequebantur, non tamen ſincerum capiebant gaudium, timentes ne auctarium eius cædis fierent, nulla certa ſpe oſtendente ſe miſeris. Tandem [a] Aruntius homo gratioſus,qui vocalis erat vtpote præco rerum venalium, parauerátque ſibi ex eo quæſtu diuitias ingentes cũ pari potentia.theatrum ingreditur habitu quàm maximè ad luctum compoſito. quamuis enim infenſiſſimus eſſet Caio,tamẽ vrgente præſenti diſcrimine ad diſſimulandam lætitiam,præferens inſignia mœroris omnia quibus vti mos eſt in cariſſimorũ deſiderio, nunciat eius mortem, non paſſus multitudinem diutius ignorare quæ acciderant, deinde cœpit reuocare Germanorum impetum, ſimúlque tribuni iubebant gladios recondere, ſignificantes imperatoris

An. mundi 4005. *A Chriſto nato* 43.

[a] *Aruntius in theatro imperatoris interitum nunciat.*

Anno mundi 5005. *A Christo nato* 43.

interitum: quæ quidem certissima salus fuit cõstipatæ in theatro multitudinis, & eorum qui quomodocunq; incidérent in Germanos: qui si aliquam spem incolumitatis illius habuissent, à nullo abstinuissent maleficio, adeò illum diligebant, vt suarum animarum iactura redemptâ salutem eius cuperent nullo respectu calamitatis Reipub. itaque tum demũ cognita eius morte cohibuerunt impetum, quo in vindictam ruebant, vel quòd iam non amplius erat tempus declarandæ benevolentiæ, aut referendæ gratiæ: vel quia timebant non impunè sibi fore tantam violentiam, senatu in se animaduersuro si fortè ad eum rediret rerum regimen. Sic [a] tandé Germanorũ rabies sedata est, per Caij cædem paulò antè excita. Cæterùm [b] Chæreas qui valdè timebat Minuciano, ne periret in furentes Germanos incidens, singulos militum præsabat, de eo rogitans, precibúsque commendãs eis salutem hominis: quo factum est vt ille vnà cum Clemẽte ad eum perductus collaudarit: tã egregium facinus, testatus id esse è Republica, eique senatus nomine gratias egerit, quòd nec in deliberando consiliũ, nec in peragendo animus illi defuerit: dicẽs hanc esse naturã tyrannidis, vt elata breui voluptate ex impotentis & iniquæ dominationis licentia, infelicem sortiatur vitæ exitũ, vt inuisa bonis omnib. quòd & Caio tunc accidisse: qui iam tũ antè conspirationem initam legum contemptu & non ferendis iniuriis etiam amicissimos à se alienauerit, à quibus nunc peremptus videatur, cùm reuera ipse sibi exitij causa fuerit. Iámque & in theatro spectatores tumultuabundi cõsurrexerant, huiusmodi occasione diffugiendi præbita. Atcyon [c] medicus correptus vt curaret quosdam lãucios, prætextu parandorum remediorũ dimisit

[a] *Germanorum rabies per Caij cædem excita, sedata.*

[b] *Chæreas Minucianum & Clemẽs, de Cæsaris nece collocuntur.*

[c] *Atcyon Medicus quosdam dimittit.*

dimisit proximos: re autem vera vt se se præsenti periculo eximerent. Interea [a] senatus in curiam conuenit, populúsque in comitium confluens trucidatores Caij quærebat, & is quidem serio, senatus verò tantum in speciem: cúmque [b] Valerius Asiaticus vir consularis progressus esset ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Cæsaris, multis eum rogitantibus quisnam esset eius cædis autor, Vtinam ego, inquit. Consules autem edictum proposuerunt, in quo continebatur Caij accusatio, iubentes vt domum redirent tàm populus quàm milites, populo quidem magnam relaxationem pollicẽdo, militibus verò præmia si modò nihil turbarent & abstinerent ab iniuriis. nam metus erat ne exasperati clade aliqua ciuitatem afficerent, néue ad rapinas verterentur & sacrilegia. iam autem totus senatorum ordo conuenerant, præcipuè qui cædis erant conscij: audebántque sperare aliquid, quasi ad se deuoluto rerum moderandarum arbitrio.

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Senatus populúsque Caĩ trucidatores quærit.*

b *Valerius Asiaticus se Caĩ cædis autorem offert.*

Quomodo Claudius principatum adeptus sit.

CAP. II.

IN hoc rerum statu repentè Claudius domi arripitur. Conueniẽtes in vnum milites, & collatis de rebus gerendis consiliis, videbant populum non sufficturum tot vrgentibus negociis si ad ipsum rediret rerum administratio, nec sibi eam vtilem fore, si definerent esse ministri principatus & quodammodo socij. optimum [c] igitur visum est rebus adhuc turbatis Principem eligere Claudium, defuncti patruũ, nemini eorum qui tum in senatum conuerant non præferendum, siue natalium claritatis, siue liberalitas eruditionis habenda esset ratio: qui constitutus in rerum fastigio præmia cuiq. pro

Hedio & Ruffinus. Cap. 2.

c *Claudium milites in Principem eligunt.*

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

meritis decernat. hæc ſententia ſimul approbata eſt,& Claudius correptus à militibus. In [a] ſenatu autem Cn. Sentius Saturninus non neſcius Claudium raptum,& inſtare virtutis certamen, quaſi protuſus, nec tamen inuitus,intrepidè orationem dignam ingenuis & generoſis auditoribus exorſus eſt in hãc fermè ſententiam. Etſi incredibile videtur, Quirites, quod præter omnem ſpem nobis offertur poſt tam longum temporis ſpatium, tenemus tamen libertatem, incertum quidem quandiu manſurã & in poteſtate deorum ſitam quorum hoc munus eſt: ſed quæ in præſens certè exhilarare nos valeat, quicunque ſequatur exitus. bonis [b] enim viris iucundum eſt vel vnam horam liberos in libera patria viuere, veteríſque illius & florentis Reipublicæ aliquem guſtum capere. equidem priſcæ illius libertatis non memini. vt poſt eam ſublatam natus, præſentis ſanè ſum cupidiſſimus, & felices exiſtimo quibus datum eſt in illa naſci atque inſtitui honeſtis ſtudiis: proximúmque poſt deos immortales honorem his viris habendum cenſeo, quorum [c] virtute vel ſerò tandem hac ætate nobis eam deguſtare contigit: quæ felicitas vtinã perpetua propagetur ad poſteros. nam nobis vel hæc dies ſufficit, tâm iunioribus noſtrũ quàm ſenioribus: his quia non omninò ignari bonorum libertatis morientur libentius: illis quia virtutis exemplum recens propoſitũ eſt, quod æmulari ſit longè pulcherrimum, & non degenerare à claris maioribus: quamobrem nihil nobis magis curandum eſt, quàm vt cum virtute viuamus. quæ ſola libertatẽ parit ſuis cultoribus. mihi res veterum auditu tantum ſunt cognitæ. ex [d] his verò quæ ipſi videre licuit, ſatis intellexi quantum malorum in ciuitates inuehant tyrannides, virtutem o-

[a] *Cn. Sentius Saturninus in Senatu orationem habet.*

[b] *Libertas res præcipua.*

[c] *Libertas virtute paratur.*

[d] *Tyrannides multa mala in ciuitates inuehunt.*

omnem

mnem de medio tollentes, & opprimentes in- *An. mundi 4005. A. Christo nato 43.*
genuos spiritus, metum contrà atque adulatio-
nem docentes, quando non iuxta legum pru-
dentiam, sed ad arbitratum principum adminis-
trantur omnia. Ex quo enim [a] Iulius Cæsar po-
testatem populi diminuit, & proculcatis legi-
bus subuertit Rempublicam, oppresso iure ser-
uiens suis cupiditatibus, nullum malorum ge-
nus est quo nõ attrita sit ciuitas, dum inter suc-
cessores eius posterior quisque præceden-
tem studet vincere in abolendis patriæ mori-
bus, & exhaurire vrbẽ generosis ciuibus, quòd
existimarent hoc ad suam pertinere securita-
tem, si rem habeant cum deprauatis homini-
bus, & optimorum virorum non solùm magna-
nimitatẽ premant, sed ipsos etiam perdant non
vno mortis genere: idque cum multi iam dein-
ceps in potestatis fastigio collocati fuerint, &
singuli non ferendis grauaminibus onerauerint
Rempublicam. Quorum vnus [b] Caius qui hodie
fato suo functus est, grauiora patrauit quàm ce-
teri, non in ciues solùm, sed & cognatos & a-
micos pariter immittens indomitam suam ira-
cundiam: & iniustas pœnas eis infligens, infen-
sus diis simul & hominibus. Tyrannis enim non
sufficit voluptatis studium & superbia. neque
rapina & adulteria, sed præcipuum commodũ
ducunt, si inimicorum totas exscindant fami-
lias. pro inimicis autem habent omnes liberos,
nec ad placandos eos vlla iniuriarum poten-
tia est efficax. etenim conscij sibi quàm mul-
tis malis oppleuerint homines subditos, e-
tiamsi illi contemptim ferant sisum infortu-
nium, ipsi tamen maleficentiæ suæ memores,
ita demum securitatem sibi pollicentur, si illos
possint omninò tollere. His [c] malis leuati, &
nemini, nisi vobis inuicem obnoxij. id quod &

[a] *Iulius Cæsar.*

[b] *Caius.*

[c] *Adhortatio ad libertatem tuendam.*

Anno mundi 4005. Ante Christum anno 43.

præsentis cõcordiæ & futuræ securitatis certissimum pignus est, instaurare collapsum ciuitatis decus, & iusta cuncta Reipublicam in pristinam integritatẽ restituite. Liberum est sententias proferre dè his quæ displicẽt, quando nullus dominus ceruicibus imminet, cui potestas sit in earum autores animaduertere. quid enim aliud nuper crescentem tyrannidẽ aluit, quàm istorum segnicies qui nulli in re libidini eius refragati sunt? quietis enim voluptate victi, & assueti mancipiorum more viuere, dum honestæ morti turpem vitam præferunt, coniecerunt ciuitatem in calamitates non ferendas, quas partim audiuimus, partim vidimus. Ante [a] omnia verò tyranni interfectoribus honores quàm maximos decernite, Chæreæ præcipuè: qui vir diis fauentibus tum consilio, tum manu nobis libertatem peperit, cuius rationem haberi decet: vt proadito libertatis amore periculo, à liberatis digna præmia recipiat, honestissimum enim est benefactoribus gratiam reponere, qualis & vir hic habendus est, Brutorum ac Cassiorum æmulus interfectorum Iulij Cæsaris: & hac parte anteferendus, quod illorum opera bellis ciuilibus perturbatum est totum Romanum imperium: hic verò cæso tyranno omnibus malis ciuitatem eripuit. Hæc Sentius, senatu magna cum voluptate audiente, & quotquot equitum aderant. tum exurgens Trebellius Maximus, annulum ei detrahit, in quo lapillus erat inclusus insculptã habens Caij effigiem: quod ille tum intentus aliò non animaduertetat, statimq; ea confracta est. Erat iam nox processerat, cùm [b] Chæreas signum à consulibus petiit atq; illi libertatem dederunt, adeò autem mutatas res mirabantur, vt ipsis sibi vix satis crederent. tunc enim primùm ex quo

[a] Chæreæ pro facinore honos habendus.

[b] Chæreas à Consulibus signum petit.

Reipub.

Reipub. administratio populo est adempta, signi dandi mos ad consules rediit, penes quos ante Cæsares imperium fuit in milites. id acceptum Chæreas militibus tradidit his qui à senatu stabant, videlicet quatuor cohortes amantiores imperij legitimi quàm tyrānidis. hi mox abierunt cum suis tribunis, paulóq; post etiam populus lætus ac spei plenus, multū sibi placens ob reuersam in pristinum statum Rempub. & Chæreæ nihil non tribuens Is [a] indignè ferens; superesse vxorem Caij & filiam, mittit vnum è tribunis Iulium Lupum, qui vtranq; interficiat: ideô potissimum illi demandato hoc negocio, quòd Clementis esset cognatus, & dignus vt in partem veniret tyrannicidij, quasi totius consilij à principio conscius. non deerant tamen è coniuratis quidam, quibus crudele videretur sęuire in mulierem. quando Caius non ipsa incitante, sed suopte morem gerens ingenio ciuitatem afflixerat, & florem nobilitatis extinxerat: alij cōtra illam potissimum malorum omnium causam asseuerabant, à qua amatorio potionatus inciderat in insaniam, atq; ita vnam veneficam attulisse toti Romano orbi calamitates maximas. quorum sententia postremò vicit, & Lupus properauit ad hoc ministerium, ne quid moaretur publicum commodum. cúmq; venisset in palatium offendit Cæsoniam humi stratam iuxta mariti cadauer inopem omnium quæ solent exhiberi mortuis, & fœdatam cruore vulnerum, afflictanté se cum iacente simul filia. nec [b] alia vox eius audiebatur quàm Caij accusatio, quòd amantissimæ vxori non paruisset præmonenti toties quod quidem tum ambiguum visum est, sicut nunc quoque duplicem interpretationem recipit: aliis sic intelligentib. consuluisse eā vt rediret ad saniorem mentē, & in ci-

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

a Chæream Iulium Lupum, vt Caij vxorem & filiam interficiat, mittit.

b Cæsoniæ Caium quod vxori præmoneti non paruisset, obiectat.

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

ues sæuire defineret, moderatúmq; Principem ageret ne fortè prouocati eius crudelitate, parē ei vicem reponerent: aliis contrà, instigasse eū maritum vt sine mora coniuratos plecteret, & quamuis nihil comperti haberet quod animaduersione dignum sit, suæ tamen securitati prospiceret, idque tum exprobratum illi, quod etiam admonitus segnior fuerit. adeò in diuersum sensum trahebantur verba mulieris, quæ dum aduenientem Lupum animaduerteret, ostenso iacentis cadauere, cum lacrymis & lamētis rogabat vt propius accederet: vtq; sensit cædis causa eum venisse, non magni pendentem verba nihil ad suum propositum facientia, confestim nudatum iugulum præbuit miserabiliter suam conditionem deplorans, & vrgens ne differret inceptæ à sociis fabulæ extremum actū addere. atque ita magno animo necem pertulit, cuius comitem habuit etiam filiā infantulum: quod mox ipse factum renunciauit Chæreæ. Ita

a Caius vir maleficus.

[a] Caius quarto sui principatus anno finiit, vir & ante principatū maleficus, voluptatibus deditus & fautor delatorum, periculorúmque metuens, atq; ea de causa sanguinarius, vnicū fructum potentiæ existimans si abuteretur ea contra immeritos, & prædas ex iniustis cædibus ac rapinis ageret: attollens [b] se supra humanum fastigium, & diuinitatis opinionem affectans, popularíq; assentatione deprauatissimus: legum cancellos non secus quàm virtutis impedimenta abominans, & ne intimam quidem amicitiā pili faciens, quoties ita stimularetur ad vindictam & supplicia: ósor bonorum virorum omnium, quicquid collibuisset citra omnem contradictionē licere sibi postulans. quare ne à sororis q. dē germanæ stupro abstinuit, ex quo illi maxima apud ciues exorta est inuidia, propter incredi-

b Caius ostentator.

incredibilē & multis retrò ſeculis inauditam libidinis licentiam, opus autem eius regale aut magnificum nullum eſt memorabile, aut excogitatum ad vtilitatē hominū, propter receptacula exſtructa circa Rhegium & Siciliam nauibus frumentariis ex Ægypto venientibus. hoc enim citra controuerſiam maximū opus eſt, & vtiliſſimum nauigantib. ac ne id quidē abſolutū eſt: ſed imperfectum manſit remiſſa contētione operantium. In cauſa fuit ſtudium rerum inutiliū, & quòd pecuniā in priuatas ſuas voluptates inſumere maluit, quàm in publicam magnificentiā. alioquin [b] orator facundus, & peritus vtriuſque literaturæ, tam Græcanicæ, quàm patriæ: faciléq. intelligebat omnia, ad quorumuis orationes reſpondens ex tempore: & vel in maximis negociis ſuadendi facultate præditus ſi quis alius, quā vel ingenij felicitate, vel diuturna exercitatione ſibi parauerat, ad cuius laudis æmulationem magnos ſtimulos ei pater addiderat, Tiberij qui ante hunc imperauit ex fratre nepos, eximius in hoc ſtudiorum genere, à quo degenerare in hac parte erubuit, qua cæteros ciues à tergo reliquerat, nec tamen ei bona inſtitutio profuit, quo minus licentiam adeptus perniciem ſibi accerſeret: in tantum ardua res eſt eos ſapere, quibus adeſt quiduis facientibus impunitas. Vſus enim honeſtiſſimis amicis à principio, quò facilius bonam opinionem ſibi pararet, tandē eos à ſe alienauit vſurpanda immodica licentia, quorū odiis indies gliſcentib. poſtremo per inſidias eorundem oppreſſus eſt. Cæterùm [c] Claudius, vt ſuprà dixi, cognito Caij caſu, & hac de cauſa perturbatione totius palatij, de ſua ſalute anxius latebat in quodam angulo, nullā periculi cauſam habēs præter claritatē natalium. nam priuatā vitam agēs permodē-

An. mundi 4005. *A Chriſto nato* 43.

a *Caius receptacula nauibus extruit.*

b *Caius orator facundus.*

Hedio & Ruffinus cap. 3.

c *Claudio ſe remouenti obtruditur Cæſarea dignitas.*

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

ſtè ſe geſſerat, vel mediocri ſtatu contentus, ſi-teriſq. ſe oblectabat Græcis maximè, omnẽ negociorum deuitans ſtrepitum. tum verò attonita vulgi multitudine, regia referta diſcurſantib. cum furore ac conſternatione militibus, plebe quaſi metu dominationis ſoluta vltro citróque ruente temerè, prætoriani qui potiores habentur inter reliquos milites, conſultare cœperunt quid agendum ſit, non tã ſoliciti de nece principis, quẽ iure cæſum exiſtimabant, quàm quomodo rebus ſuis proſpicerent, Germanis interfectores ſæuientibus, ſuimet reſpectu magis quàm vtilitatis publicæ, quæ omnia magis augebant trepidationem Claudij, maximè cùm videret circumferri Aſprenatis & vnà cum eo cæſorum capita. ſtabat enim in quodam loco gradibus aliquot acceſſibili, obſcuritate eius ſe occulens ibi Gratus vnus è palatinis militibus, non valens ſatis vultum eius diſcernere præ tenebris, hominem tamen eſſe videns, qui latere cupiat, propius acceſſit, licet rogatus vt diſcederet, & tandem protractum agnouit, inclamans alios ſequentes, profectò hunc eſſe Germanicum, dignum qui vacantem imperatoris locum occupet. Tum Claudius videns eos paratos, vt ſe rapiãt, metuénſq. ne iubẽte Caio plecteretur capite, rogabat, vt ſibi parcerent, innocentiam ſuam commemorans, & excuſans ſe inſcium rerum omnium. ad quæ Gratus ſubridens dextra prehenſum ſic alloquitur. Deſine de incolumitate eſſe ſolicitus, cùm potius debeas animum ad principatum erigere, quem Dij Caio ſublato tuæ virtuti offerunt, orbẽ terrarum tandem reſpicientes feſſum calamitatibus. quare age maiorum tuorum ſolium recipe. móxque attollunt eum in humeros nõ valentem præ metu ſimul ac gaudio pedibus inſiſtere. iam enim compli-

res prætoriani circa Gratum versabãtur; ita vt quidam putantes Claudium rapi ad suppliciũ, miserarentur, vt hominem innoxium, & qui totam ætatem exegisset in ocio, ac sæpè sub Caio adductus esset in vitæ periculum: quidam etiã dictitarent, ad consules pertinere de eius causa iudicium. Verùm militibus magis ac magis affluentibus, & diffugiente inermi multitudine, Claudius non procedebat propter imbecillitatem corporis, quando etiam ipsius lecticarij fugerant, desperantes de salute domini quem raptum viderant. itaque cum hi soli tenerent palatium, partem vrbis, vt ferunt antiquissimam, & iam attentarent, curam reipublicæ, maior a etiam fiebat confluxus cæterorum militum, Claudium libenter videntium, & magno studio conantium eum ad principatum euehere, etiam ob Germanici fratris memoriam, cuius gloriæ hærebat adhuc in animis hominum. ad hæc succurrebant præcipuorum senatorũ cupiditates immodicæ, & quantum per eas peccatũ sit ante mutatum statim reipublicæ, quem quia in pristinum restitui iudicabant impossibile, rursum non esse in rem suam videbant, si vnusquispiam citra ipsorum operam potiretur imperio, cùm liceat prouecto Claudio dignam ab eo pro meritis gratiam recipere: has & alias inter se conferentes consultationes, cum aliis quoq. affluentibus communicabant, cúmque b idem omnibus probaretur, armatis cinctum. sublimem in castra pertulerunt, vt ibi sine impedimento reliqua peragerent. dissidium autẽ inter senatum & plebem inciderat: dum illi ad pristinã redire dignitatem, & inductam à tyrãnis seruitutẽ effugere cupiunt: plebs contrà hãc felicitatem eis inuidens, & frenum eorum cupiditatibus imperatoriam potestatem esse existi-

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a *Causa milites impellentes, vt Claudium in Imperatorem eligerent.*

b *Claudius sublimis in castra defertur.*

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

mans, sibíq. aduersus potentiorum iniurias præsidium, gaudet auditis quæ Claudio contigerũt, sperans huius opera caritutum se bellis ciuilibus, & aliis malis quæ olim Pompeianis temporibus ciuitatem afflixerant. Senatus [a] porrò cognito, quòd milites Claudium in castra trãsportauerint, lectos sui ordinis viros illò miserunt, qui eum doceant non esse per violentiam affectandum imperium: præstare vt senatui permittat curam Reipublicæ, & vnus sit è senatoribus, iuxta leges prouisurus cum aliis quomodo res administrari debeant: memineritq. quàm miserè tractata sit ciuitas, vel à prioribus dominis, vel nuper Caio principe, sub quo ipse in communi fuisset periculo: neque decere, vt, qui tyrannidem in alio detestatus sit, nunc patriam sponte intéperiis eius subiiciat. quapropter [b] si senatui pareat, & cũ laude ad pristinum reuertatur ocium solitam virtutem retinens, fore vt maximis cumuletur honoribus à liberis ciuib: & opinionem optimi viri lucrifaciat, qui non grauetur sub legibus per vices nunc præesse aliis, nunc subiici. quod si nihil motus Caij exitu pergat in propositis, se certè obnixuros eius conatibus. nam & non contemnandam militum manum stare à suis partibus, & armorum superesse copiam seruitiorúmq. multitudinem, quorum opera in promptu sit. Sed præcipuam spem esse in Deorũ auxilio, qui pro recto & honesto certantes adiuuare soleant: nihil autem honestius quã pugnare pro libertate patriæ. Hæc legati Veranius & Broccus, ambo tribuni plebei: procumbentésq. ad eius genua suppliciter orabant, ne ciuitatẽ in bellum ciuile coniiceret. Et cum viderent eum septum magna frequentia militum, & nihil esse collatos ad hunc consules, rogabant, vt si principatum ambiret, malle eum

[a] *Dissidium inter plebẽ & senatum.*

[b] *Senatus Claudio suadet vt imperium delatũ resignet.*

eum à senatu accipere. hoc enim æquius fore & felicius, si absque violentia, cum bona offerentium gratia habenas imperij capesseret.

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

Dissidium inter senatum & plebem.

CAP. III.

PORRÒ[a] Claudius sciens senatus arrogantiã, modestè legatis respondit pro tempore: sed parum tutum ratus se in eorum fidem committere. fretus hortatibus militum operam impigram pollicentiũ, incitante etiam Agrippa decreuit, principatũ vltrò oblatum non dimittere è manibus. Is enim postquam suæ dignitatis autorem Caium exanimem collocasset in lectulo, & cõposuisset, vt tũ poterat, perfunctus hoc officio prodiit ad eius satellites, nuncians viuere quidem eum, sed quia crucietur vulneribus, nunc se medicos ea de causa petere. Cæterùm vbi cognouit raptũ esse à militibus Claudiũ, ægrè dimota turba ad eum peruasit, & nactus eũ turbatum, pronúmque ad cedendam potestatẽ, senatui, confirmauit[b] hortatus, vt magno animo in retinendo principatu pergeret. Iámque vnus erat è fautoribus Claudij, cùm accersitus à senatu, ignarũ se omnium simulans, & vnguentatus tanquam à compotatione veniens, ex senatoribus quæsiuit quid de Claudio factum sit, quibus id quod verum erat respondentibus, & insuper ipsius sententiam de præsenti statu postulantibus: se[c] quidem aiebat pro senatus dignitate nullum recusare periculum. suadere tamen, vt magis spectent vtilitatem reipublicæ, quàm quæ in præsens grata videantur auribus. contendentibus enim de principatu opus esse armis & militibus, ne imparatis in certamẽ descendẽtibus aliquid aduersũ accidat. illis & arma sibi superesse dicentibus, & collaturos se pe-

a *Claudium Principatũ vltrò oblatum deponere recusat.* Hedio & Ruffinus ca. 4. al. 13.

b *Claudius in proposito suo ab Agrippa confirmatur.*

c *Agrippa senatui suã sententiam exponit.*

An. mundi 4005. A Christo nato 41.

cuniã: nec deesse militem, & posse armari seruitia vocata ad pileum: subiunxit Rex: vtinam P.C. conatus vester succedat. non dubitabo tamen quæ in rem vestram puto promere. scitis qui à Claudio stant veteranos esse & rei militaris longo vsu peritissimos: pro nobis autem erit mancipiorum præter omnem opinionẽ liberatorum colluuies intractabilis, quos ne gladium quidem satis scientes stringere, opponemus viris exercitatissimis, quamobrem mihi placet mitti ad Claudiũ qui ei deponere principatũ suadeant, & ad eam legationẽ meipsum offero. hæc [a] vbi persuasit cũ aliis aliquot mittitur, & Claudio seorsum trepidationẽ senatus indicat: autórq. fuit, vt responderet, sicut decet ad summam potestatem euectum principem. Respondit [b] igitur, mirũ nõ videri quod senatus ægrè ferat subesse vnius arbitrio, expertus aliquot principum sæuitiam. nunc vérò degustaturum eum etiã æquam ac moderatã dominationem, quæ nomen quidẽ principatus habeat, sed re vera omnia gerat de communi sententia. quare non esse cur de eius fide dubitent, quem in varia temporum conditione nunquã ab honesto discessisse suis ipsis oculis viderint. cum his mandatis legati dimissi sunt: móxq. concionẽ apud prætorianos habuit, sacramento [c] adactos, vt in fide maneant, viritimq. dimisit quinq. drachmarũ millia. sub diluculum autem Cos. senatum vocauerunt in Capitolini Iouis ædem: quorum alij deliuerunt in vrbe, ne irent: alij rus maturè sunt profecti, præuidentes quonam res euasura esset, optantésq. tutã seruitutem cũ ocio potius, quàm ancipitem aleam reparandæ dignitatis pristinæ. conuenerunt tamen centum non amplius, quibus consultantibus de præsenti negocio, repentè [d] clamor militũ pro foribus,

a *Agrippa cum aliis aliquot ad Claudium mittitur.*

b *Claudij ad Legatos responsa.*

c *Sacramentum militare.*

d *Milites vnum Imperatorem à Senatu creari postulant.*

foribus ſtantium tollitur, vnum imperatorem à ſenatu creari poſtulantium, ne quod detrimentum patiatur imperium cõmunicatum pluribus. & ſuam quidem ſententiam proferebant de vni alicui committendo imperio, in illorum autem poteſtate ſinebant delectum eius qui videretur principatu dignior: quod ſenatui valde incommodum accidit, in locum ſperatæ libertatis ſuccedente metu à Claudio. nec[a] tamen deerant qui affectarent rerum faſtigium, propter nobilitatem generis, affinitatemque coniunctam cum Cæſaribus. nã M. Minucianus vir cum primis clarus, & in matrimonio habens ſororem Caij Iuliam, ſeipſum offerebat, conſulibus aliam ex alia cauſationem nectentibus. Valerium etiam Aſiaticum alter Minucianus interfector Caij cohibuit, fuiſſétque cædes quanta vix vnquam aliàs edita, ſi quis permiſſus fuiſſet cum Claudio de principatu cõtendere. præſto enim erat gladiatorum non contemnendus numerus & cohortes vigilum, cum magna manu remigum vltro confluentium. quapropter multi meru ab ambiendo ſunt deterriti, quòd vel ſibi ipſis timerent, vel populo. Deinde appetente iam die Chæreas cum ſociis aderant allocuturi milites: quos illi cùm viderent manu ſilentium innuere, concionari non paſſi ſunt, omnibus vnum imperatorem ídque ſine dilatione poſcentibus. Tum verò minimè ſenatus poterat expedire conſtitutionem reipubl. militibus autoritatem eius contemnentibus, & interfectoribus Caij ampliſſimum ordinem militari inſolentiæ cedere non patientibus. Tandem Chæreas non continens iram quòd imperatoré peterent, daturum ſe ait, ſi quis ſignũ afferret ab Eutycho. is erat auriga Praſinus Caio dilectiſſimus, cuius equitio ſtabulis exſtruendis ille

An. mundi 4005. A Chriſto vero 43.

a Quidem rerum faſtigium affectant.

Anno mundi 4005. A Christo nato 43.

viles operas exegerat à militibus: idque tum eo dicto exprobrabat eis Chæreas, multáq; alia, allaturum se Claudij caput minitans. indignum enim esse si post insanum stulto principatum committant. At [a] illi verbis eius nil moti, strictis gladiis & sublatis signis tendebant ad Claudium, adjunéturi se his qui iam sacramento ipsius se obligauerant. ita senatus desertus est à suis propugnatoribus, & consules fermè in priuatorum redacti ordinem, mœstitia stuporéque occupatis omnibus, nec scientibus quidnam agendum post irritatum in se Claudium. iámque pœnitentes alius in alium iactabant conuicia. Tum [b] Sabinus è tyrannicidis vnus in medium progressus, citius se eos omnes contrucidaturum ait, quàm passurum, vt se inspectante imperium committatur Claudio, & adsciscatur vltronea seruitus: simúlque Chæream obiurgabat, quòd cùm primus contempsisset Caium, nunc metu mortis videatur publicam libertatem prodere, quasi verò sine hac vlla voluptas vitæ possit esse viris fortibus. ille contrà hac amissa sibi certum ait mortis propositum, velle tamen prius tentare mentem Claudij. Interim in castris multi senatorum per confertos milites enitebantur ad officium exhibendum Claudio. & [c] inter cæteros alter Consul Q. Pompeius, eo magis inuisus militibus, quòd senatum ad libertatem hortatus fuerat quamobrem strictis eum inuadentes gladiis perpetrassent cædē, nisi fuissent à Claudio cohibiti, qui ereptum periculo assidere iussit suo lateri. sed non idē honor habitus est reliquis senatoribus qui cum eo simul venerant, aliquot enim etiam plagas acceperunt, repulsi dum illum salutare properant: Aponius verò discessit saucius, & eorum nemo no periclitatus est. Rex [d] Agrippa etiā autor fuit Clau-

a *Milites sublatis signis ad Claudium tendunt.*

b *Sabinus se ciuis se trucidaturum omnes, quàm passurum, vt imperium committatur Claudio, ait.*

c *Q. Pōpeius Consul cum alijs quibusdā ad Claudium peruenit.*

d *Claudio Agrippa, vt militum se erga senatores gereret, suadet.*

Claudio, vt mitius se erga senatores gereret: his enim sublatis non habiturum quibus imperet. Cui ille libenter paruit, iussitque eos conuenire in palatium, quò ipse per mediam vrbem lectica delatus est, deducentibus militibus non sine vexatione plebeiæ multitudinis. è tyrannicidis autem Chæreas & Sabinus conspicui processerant in publicum contra edictum Pollionis, quem Claudius paulo ante Prætorianis præfecerat. Ipse perlatus in palatium conuocatis amicis capitalem sententiam in Chæream protulit. Quamuis enim facinus per se videbatur magnificum, perfidiæ tamen crimen obiectum est, & exemplum erat statuendum securitati futurorum principum. ductus [a] est igitur ad supplicium vnà cum Lupo aliisque compluribus. Fertur Chæream magno animo tulisse id infortunium, nihil mutato vultu ad indecorum habitũ, atque etiam Lupo exprobrantẽ lacrymas. cúmque is detracta veste quereretur de frigore, ille cauillatus est, Lupũ nunquã offendi frigore. Et inspectante corona eorũ qui deduxerant, rogauit militẽ, num exercitatus esset ad cædes & nũ acutam haberet gladium, postulauitq; cum quo ipse Caiũ interfecerat. denique vno ictu feliciter periit. Lupus autem derecto animo parũ fortiter ceruicẽ præbens pluribus ictibus demum confectus est. Paucis post diebus, quando solenne parentandi tempus rediit, pop. Rom. dum suorum quisque manes honoraret, eadem opera etiam Chæreæ suam partem in ignem coniiciebant, apprecati vt propitius non irascerẽtur ipsorum ingratitudini. atque hic fuit exitus Chæreæ. Sabinus [b] autem non solùm absolutus à Claudio, verum etiam permissus eandem quam antè præfecturam gerere, iniquum ratus ũ à fide coniuratis data desciscere, in corpus

Ann. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

[a] *In Caij interfectores animaduertitur.*

[b] *Sabinus sibi ipsi manum infert.*

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

adacto capulo tenus gladio suamet manu optatum quæsiuit interitum.

Quomodo Claudius Agrippæ paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudeorum gratiam.

CAP. IIII.

Medio & Ruffinus Cap. 5. al. 4.

CLaudius [a] porrò ablegatis militibus quicunque suspecti esse poterant, edictum proposuit, quo Agrippam in regno per Caium antè concesso confirmabat, collaudans simul eius operam & industriam: addita insuper Iudæa & Samaria, quòd olim ad eius aui Herodis regnũ pertinuissent. has igitur velut familiæ debitas restituit. Abilam autem & finitimã eius ditionem in Libano, quę Lysanię fuerat, adiunxit de suo. Fœdus deinde Regis cum Rom. pop. in æs inciſum est in vrbis foro medio. Antiochum [b] autem suo regno priuatum Comagena donauit & parte quadam Ciliciæ, dimisit [c] etiam Alexandrum Lysimachum Alabarcham veterem amicum, & olim procuratorem suæ matris Antoniæ, quem Caius iratus vinxerat: cuius filio Marco Bernice desponsa fuit Agrippæ filia: quo defuncto ante nuptias, Rex virginem Herodi suo fratri eam collocauit, impetrato [d] illi regno Chalcidis à Claudio. Per [e] idem tempus apud Alexandriam inter Iudæos & Græcos exorta est seditio. Occiso enim Caio gens Iudæorum sub eius imperio vehementer oppressa, & multis iniuriis ab Alexandrinis affecta, cœpit animos resumere: mõxque ad arma ventum est. Tum Claudius per epistolam mandat Ægypti præsidi, vt seditionem illam compescat: & [f] ad preces Agrippæ ac Herodis Regum edictum Alexandriam & in Syriam mittit scriptum in hanc sen-

a *Claudius Agrippa Iudæã, Samariam & Lysaniæ ditionem confirmat.*

b *Antiochus Rex Comagenæ.*

c *Alexander Lysimachus Alabarcha.*

d *Herodes, Agrippæ frater, Rex in Chalcide.*

e *Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos.*

f *Claudij pro Alexandrinis Iudæis edictum.*

sententiam. Tiberius Claudius Cæs. Aug. Germanicus, trib. pot. edicit. Quoniam cognitũ habemus Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis ex æquo cum Alexandrinis cæteris consecutos à Regibus, sicut patet ex instrumentis super hoc conscriptis & constitutionibus Regiis, post adiectámq; imperio nostro per Augustum Alexandriam mansisse illis sua iura integra conseruata per missos illò diuersis temporibus præsides, nullámque de eorum iure controuersiam extitisse etiam cum Aquila præfuit Alexandriæ: permissúmque eis ab Augusto, vt in defuncti ethnarchæ locũ alium suis suffragiis substituerent: vtque quisque in suis ritibus maneat, neque cogatur religionem patriam deserere; cæterum Alexandrinos concitatos contra conciues suos Iudæos C. Cæs. téporibus, propter insolentem illius insaniam, dum cõtra patriam gentis religionem pro Deo coli ab eis postulat, & recusantib. infensus est: volo inconcussa esse iura eorum à Caij insania: eísque ius esse perseuerandi in patriis ritibus, iubeóque vtramque partem, quoad fieri potest, dare operam ne quid turbarum commoueatur, ídque proposito hoc edicto ita statuo. atque hæc erant quæ in illo edicto continebantur. in reliquum autem orbem Romanum tale missum est: Tiberius [a] Claudius Cæsar Augustus Germanicus, Pont. Max. trib. pot. Cos. designatus II. edicit. Petentibus à me Agrippa & Herode Regibus mihi amicissimis, vt permitterem Iudæis in imperio nostro degentibus vti suo iure quemadmodum antea, sicut & Alexandriam habitantibus concessimus: libenter precibus eorum annuimus, non deprecatorum tantum causa, sed quia ipsos dignos iudicamus hoc nostro beneficio, propter seruatam populo Ro-

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

[a] *Claudij pro Iudæis per Romanum orbem edictum.*

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

mano fidem & amicitiam. Æquissimum igitur censeo, nullam ne Græcam quidem vrbem negare illis ius suum, quandoquidem & sub D. Augusti principatu conseruatum eis fuit integrum: licebítque in posterum Iudæis per totum nostrum imperium sparsim habitãtibus vti maiorum suorum moribus, quos iam nunc moneo, vt hac nostra gratia contenti modestius se gerant, neque conspuant religiones externarum gentium: suis autem suo arbitratu vtuntur legibus. atque hoc meum edictum ciuitatibus, coloniis & municipiis Italicis ac prouincialibus per magistratus publicari volo, ad Reges quoq; atq; dynastas transmitti, non minus triginta continuis diebus ita proponendum, vt ab omnibus humi stantibus possit perlegi.

Agrippa in Iudæam reditus.

CAP. V.

a Agrippam Claudius in regnum suũ mittit.

HIs [a] edictis Alexandriam, & per totum imperium dimissis Claudius Cæsar decrauit, quomodo in Iudæos animatus fuerit: móque Agrippam ad curam sui Regni misit auctum maioribus honoribus, commendatúmque per literas præsidibus prouinciarum simul & procuratoribus omnibus. at ille, vt re bene gesta magna celeritate reuersus est: & quamprimum peruenit Hierosolyma, votiua sacrificia persoluit, nihil omittens eorum quæ lege præscripta sunt. vnde & multos Nazaræos tonderi mandauit: & [b] catenam auream à Caio donatam pondere parem illi ferreæ quæ Regias manus vinxerat, monumentum aduersæ fortunæ mutatæ in prosperam suspendit in sacrario supra gazophylacium: quæ doceret spectatores & sublimia posse conuertere, & Deum valere illa erigere denuo.

b Agrippa catenam auream ferreæ pondere parem in sacrario suspendit.

re denuo. omnes enim admonebantur per hanc consecratam catenam, quòd Agrippa leui de causa priuatus dignitate sit vinctus, paulóque post compedibus solutus splendidiorem quàm antè principatum adeptus sit: eam esse naturam rerum humanarum omnium, vt celsissima quæque prolabantur facilè, rursúmque inclinata restituantur in pristinum fastigium. Ritè igitur voris Deo redditis Agrippa Theophilum Anani filium submouit à summo Sacerdotio, & [a] Boethi filium Simonem cognomine Cantharam in eius locum substituit. erant autem Simoni fratres duo; & Boethus pater, cuius filiam Herodes Rex vxorem duxerat, sicut diximus. idem igitur, quod fratres & pater, sacerdotium Simon adeptus est: quemadmodum olim sub imperio Macedonum idem contigit tribus filiis Simonis pōtificis, eius quia Onia patre prognatus est, vt suprà meminimus. Cōstituto deinde pontificatu Rex Hierosolymitis beneuolentiæ gratiam retulit, remisso [b] eis tributo quod soliti erant in singulas ædes pendere; decorum putans si non pateretur se vinci amore mutuo. Magistrum autem præfecit toti suæ militiæ [c] Silam, quem multorum & difficilium laborum indiuiduum socium habuerat. Paulo [d] post Doritæ quidam iuuenes natura temerarij religionis specie posuerunt in Iudæorum synagoga statuam Cæsari, quod Agrippam vehementer commouit ad iracundiam, quòd ea res perditum iret instituta patriæ. Quare sine mora ad Petronium Syriæ præsidem profectus questus est de Doritarum audacia. qui & ipse non minus ægrè ferens hoc facinus, vt impium, nouatoribus illis asperius scripsit in hanc fermè sententiam.

Anno mundi 4005. *A Christo nato* 43

a *Simon Boethi filius in Theophili Pontificis locum surrogatur.*

b *Agrippa Iudæis ad tributum remittit.*

c *Silas.* Hegio & Ruffinus cap. 6.

d *Doritæ in Iudæorum synagoga Cæsari statuã ponũt, quod Agrippã & Petronium vehementer ad iracundiam commouer.*

Epistola Petronij ad Dorienses pro Iudæis scripta.

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

CAP. VI.

Alias ca. 5. a Publio Petronio Dorien sibus, vt eos qui Cæsari statuã posuerint sibi, minitans, scribit.

PVblius [a] Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæs. Aug. Germanici, magistratibus Doriẽsium. Quoniam tam audax est quorundam vestrũ insolentia, vt etiam contra edictũ Claudij Cæs. Augusti. Germanici, quo Iudæi permittuntur suis legibus viuere, synagogam eorum profanauerint, illata Cæsari statua, quod religioni ipsorum non est licitum, atque hoc facto non Iudæorum tantum pietas læsa est, sed numen etiam Cæsaris, cui rectius in proprio templo statua poneretur quàm in alieno, maximè in synagoga, cum iustum sit & imperatoris iudicio cõprobatum vt sui quisq; loci sit dominus: ne mea decreta commemorem post contemptam autoritatem Cæsaris, qui Iudæis non religionem tãtum permisit, verumetiam æquum ciuitatis ius cum Græcis cohabitantibus: his ergo de causis eos qui contra edictum Augusti ausi sunt talia, indignantibus etiam propriis magistratibus, hæc furore populi, non suo consensu facta asseuerantibus, iubeo per centurionem Vitellium Proculum ad me adduci rationem reddituros. Magistratus autem hortor, vt si videri volunt his consensum suum non accessisse, centurioni fontes indicent, déntq; operam ne quid turbæ aut rixæ exoriatur, quam quidam captare videntur: cum contrà ego & mihi carissimus Rex Agrippa nihil æquè curemus, quàm ne vlla Iudæis detur occasio excitandi tumultus defensionis prætextu. Quo autem melius cognoscatis, quænam sit super hoc negocio voluntas Augusti, adiunximus eius edictum apud Alexandrinos propositum: quod iam antè satis notum omnibus, carissimus Rex Agrippa mihi sedenti

denti pro tribunali recitauit, ius suum postulãs, & vt suis beneficium Cæsaris maneat incolume. Quamobrem iubeo vt in posterum nullã quæratis seditionum materiam & cæleste numen suis quisq; colat ritibus. Ita tum Petronius rem curauit, vt & admissum erratum corrigeretur, & in posterum caueretur, ne quis tale quippiã audeat. Rex [a] autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, quem Ionathæ Anani filio reddere voluit, digniorem hunc tali sacerdotio existimans. Sed ille recipere noluit sic excusans: Equidem tuam Rex beneficentiã libenter amplector, contentus tua voluntate equa mihi tantus honor oblatus est, etsi me Deus indignum iudicauit summo põtificio. sed mihi sacrum illum amictũ semel sumpsisse satis est: tunc enim sanctius illum accepi quàm nunc reciperem, quòd si quæris, ostendam qui honore hoc sit longè dignior. est mihi frater, & apud Deum & apud te Rex innocentior ab omnique peccati labe mundior, quem ausim tibi cõmendare, vt idoneum officio pontificis. qua hominis modestia delectatus Rex, omisso Ionatha iuxta ipsius consilium fratri eius Matthię sacerdotium id tulit: nec [b] ita multo post Petronio Marsus in administranda prouincia Syria successit.

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

a Ionathæ Anani filio Pontificatus restituitur, quem ille recipere recusat, & Matthiæ fratri defuncti confert.

b Marsus Syriæ præfectus.

Hedio & Ruffino Cap. 7.

c Silæ Agrippæ prioris fortunæ aduersitates in memoriã reuocans, eũ ita offendit, vt vinctum in ipsius patriam ad seruandum miserit.

Gesta Agrippæ vsque ad ipsius obitum.

CAP. VII.

Silla [c] autem magister militiæ Regiæ, quia per omnem fortunam ei fidus nullius vnquam periculi socius esse detrectauerat, sed vel difficilimos labores pro eo sępè susceperat, fretus amicitia postulabat etiam paris honoris esse particeps. quapropter grauabatur Regi aliquo modo cedere, sempérque licentius agebat cum eo,

An. mundi 4005. A Christo nato 43.

& in familiarib. colloquiis molestus erat interdum extollens se immodicè, & sæpè prioris fortunæ aduersitates in memoriã reuocans, vt ostẽtaret quã studiosus ipsius cultor fuerit, nunquã non labores in eius gratiã exhaustos memorãs quæ cũ fine modo repeteret, opprobrare videbatur, ita, vt Rex tandẽ offenderetur immodica libertate hominis: iniucunda enim est temporis inglorie acti memoria, & stultũ est indesinenter exprobrare debitũ. postremò in tantum exasperatus est Regis animus, vt iræ plus quàm rationi tribuens non contentus sit ademisse illi præfecturã, verumetiã vinctum in ipsius patriã ad seruandum miserit. Elapso deinde aliquanto tempore lenita iam ira, & ratione defecata in consiliũ adhibita, reputauit quantũ laborũ vir ille pro se pertulisset: cúmq; [a] natalem suum celebraret, omnib. occupatis circa hilaritates ac epulas. accersiuit Silã, vt mox interesse velit Regio conuiuio. ille vt erat moribus ingenuis, non dissimulauit indignationem, cuius iustam causam habere videbatur, vocãtibus se respõdens, ad quem honorẽ me Rex reuocat, paulo post eo priuaturus? neq; enim prius beneuolentiæ præmium mihi diuturnum esse passus est, sed spoliauit eo me affectum contumelia. nisi fortè putat linguam mihi post hac fortè minus liberam: imò fretus conscientia nunquam clamare desinam, è quantis eam eripuerim calamitatibus, quantũ laborem tulerim, vt illi incolumitatem & honores pararem: pro quibus officiis nunc præmiũ retuli vincula & obscurum carcerẽ. ego certè horum nunquam obliuiscar, sed etiam apud manes manebit mihi huius iniuriæ memoria. Hæc ille vociferabatur, iubẽs, vt eadem Regi referrent. qui cum videret immedicabilem, reliquit eum in custodia. Conuersus [b] autem ad Hie-

[a] *Silam Agrippa ex carcere accersit, qui indignationẽ non dissimulans in custodia relinquitur.*

[b] *Agrippa Hierosolymorum muros permunit.*

ad Hierosolymorum curam, muros nouæ quæ vocatur ciuitatis permuniit sumptu publico, latioréſque & altiores quàm ante fuerant reddidit: & feciſſet aduersus omnem humanam vim inexpugnabiles, ni Marsus Syriæ præses Claudio Cæſ. significasset eam rem per literas. qui suspicatus molituros aliquid noui, diligenter [a] scripsit Agrippæ, vt à munienda vrbe desisteret: atque ille mox paruit. Erat autẽ is Rex adeò natus ad liberalitatem ac beneficiis demerendos populos, vt magnis sumptibus pararet sibi celebritatem nominis, pro magna voluptate ducens quęsitam munificentia gloriam longè alius quàm Herodes, qui ante eum regnauerat. ille enim malicioſus erat ac proclinis ad sæuitiam: & propter mutuũ odium manifeſtè præferens erga Græcos maiorem quàm erga Iudęos beneuolentiam: vt qui exteras vrbes ornaret pecuniarum largitionibus, aliàs balnea & theatra, aliàs templa & porticus exſtruens: Iudæorũ autem nullum oppidũ ornatu aliquo dignatus eſt memorabili, nec vlla liberalitate prosecutus eſt. Agrippa contrà mitiſſimo fuit ingenio, in exteros omnes ex æquo beneficus, liberalis & humanus, in suæ gentis homines benignus, & promptus adiuuandos præ cæteris in aduersitatibus. quapropter libenter & continuè degebat Hierosolymis, institutorum ac rituum patriæ seruator religioſiſſimus: purus enim erat à contaminamentis omnibus, nec vlla dies ei prætereribat absque sacrificio. Accidit [b] aliquando vt quidam Hierosolymita legisperitus nomine Simon aduocata concione per Regis absentiam agentis tum Cæsareæ, criminaretur illum vt impurum & arcendum templi aditu, quod non nisi dignis pateat. id vbi præfectus vrbis illi significauit per literas confestim accersiuit hominẽ:

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

[a] *a Marſo Claudio, Agrippa ſcriberet, vt à muniendo vrbe deſiſtat ſuadet.*

[b] *Simon legisperitus Regem criminatur, qui dum veniam precatur, eidẽ reconcilia-*

Ann. mundi 4005. A Christo nato 43.

à quo fortè fortuna repertus in theatro, assidere sibi eum iussit, móxque sedata voce & placidè, dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his quæ facimus. qui cum nihil haberet quod diceret, precatus est veniam, tũ Rex citius quã quisquam opinaretur reconciliatus est, clemẽtiam magis quàm iram decere Reges existimãs. & lenitatem animi magis quàm celsitudinem. itaque illum dimisit non sine munere. Inter alias autem multas eximiis ornamentis honorauit ciuitatem Berytum, magnis sumptibus exstructo ibi theatro pulcherrimo, simúlque æquè magnifico amphitheatro, & ad hæc balineis ac porticibus, nullis parcens impendiis modò absolutam operibus pulchritudinem adderet. dedicatio quoq; horum celebrata est splendidissimè, exhibitis in theatro spectaculis & musicorum omne genus certaminibus: aliáque voluptatum varietate: in amphitheatrum verò ad ostentandam magnificentiã inductis plurimis gladiatorum paribus, volens deinde spectatores oblectare etiam cæteruatim commissis pugnatoribus, ex maleficis in hoc destinatis duas cohortes fecit septingentorum quamque hominum, vt illis per imaginem belli decernentibus, pœna noxiorũ in pacis voluptatem verteret, atque ita omnes mutuis absumpti sunt vulneribus. Post hæc apud Berytum peracta migrauit in vrbem Galilææ Tiberiada. suspiciebatur autem ab aliis Regibus: venítque ad eum Antiochus Comagenæ Rex. Emesenorum Sampsigeranus, Cotys qui regnabat in minore Armenia, Polemónque Ponti regulus: & præter hos Herodes frater Rex Chalcidis hos omnes summa hospitalitate excipiebat, ostendens per hoc animi sui magnitudinẽ, ne videretur indignus qui expeteretur à tot Regibus, quibus

Aliàs ca. 6. a *Agrippa Berytum ciuitatem eximiis ornamẽtis honorat.*

Medio & Ruffinus cap. 8.

quibus adhuc apud eum morantibus Marsus Syriæ præses superuenit. Seruans igitur debitam Romanis reuerentiam vsq; ad septimum lapidem illi obuiã processit. quandoquidem simultatis cum Marso initium factum est, dum eodẽ cum hospitibus curru vectus, suspectam prẽsidi redderet tantam Regum concordiam. ratus [a]enim id non esse è Republica, per idoneos nuncios mandauit singulis vt sine mora discederẽt: quare Agrippa vehemẽter offensus est, & Marsum quidem hac de causa exosum habuit. Matthiæ [b]verò adépto Pontificatu successorẽ dedit Elioneum Cithæi filiũ. Iámque tertium Iudææ totius regni annum exegerat, cùm peruenit in vrbem Cæsaream, quæ prius Stratonis turris dicta est: vbi solennes ludos celebrauit pro salute Cęsaris: ad quam festiuitatem magna multitudo nobilium ac procerum conuenerat ex tota prouincia. eius celebritatis die secũda processit mane in theatrum amictus veste tota ex argento mirabili opere cõtexta, quæ radiis exorientis solis perculsa, & diuinum quendã fulgorem emittens. venerationem cum horrore excutiebat spectãtibus: móxq; [c]adulatores pernicioſi alius aliunde acclamantes Deum consalutabant, rogãtes vt faueret propitius. hactenus enim vt hominẽ reueritos, nunc agnoscere & fateri in eo quiddam mortali natura excellentius, hanc impiã adulationem ille nec castigauit, nec repulit: paulóque [d]post suspiciens vidit supra caput suum bubonẽ funi extento insidentem: móxq; vt sensit hunc esse calamitatis nuncium qui olim felicitatis fuerat, ex intimis præcordiis indoluit, secuta sunt ventris tormina, statim à principio vehementia, conuersis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille vestra appellatione Deus vitã relinquere iubeor, fatali

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

a *Agrippa Marso Syriæ Præsidi, dũ quinque Reges ad se vẽnientes discedere iubet, infensus.*

Aliàs ca. 7.

b *Elioneus Cithæi filius Pontifex.*

c *Agrippa in theatro Deus consalutatur.*

d *Bubonem videt, & vt Germanus prædixerat, quinto die moritur.*

An. mundi 4005. *A Christo nato* 43.

necessitate coarguente vestrum mendacium: & quem immortalem salutastis, ad mortē rapiet. Sed ferenda est voluntas cœlestis numinis. neq; enim malè vximus, immo tanta felicitate vt omnes me beatū prędicent. hæc locutus crescente dolore discruciabatur. properè igitur relato in regiā rumor sparsus est breui esse moriturū, quamobrem confestim totus populus vnà cum vxoribus atq; liberis saccum indutus more patrio supplicabat Deo pro salute Regis, omnia miscens lamentis & eiulatibus. Rex autē in celsiore decumbens cubiculo, & in faciem stratos humi prospiciens, non temperabat sibi à lacrymis. cruciatu [a] deinde per continuos quinque dies nihil se remittente cōfectus vitā finiit, annum natus quartum supra quinquagesimū, post quā regnasset per septenniū. quatuor enim annos sub Caio Cæsare obtinuit regnum. primum in Philippi tetrarchia per triennium, cui quarto demum anno accessit & Herodis tetrarchia, tribus deinde annis sub Claudio Cæsare præterea iam dictam ditionem in Iudæa quoque regnauit & Samaria simúlq; Cæsarea. ex annuis autē reditibus percipiebat cum plurimū [b] 1100. myriadas. nec his contentus mutuum accipiebat pecunias. Cum enim esset munificus, impensis non sufficiebant reditus, quòd liberalitatē exerceret sine parsimonia. Cæterùm [c] prius quàm euulgaretur Regis obitus, Herodes dynasta Chalcidis & Chelcias magister regiæ militiæ conspirántes simul Aristonem miserunt, qui Silam communem amborum inimicū interficeret. quasi hoc à Rege mandatum acceperit.

Atq; hic fuit Agrippæ Regis exitus. Superstites [d] autē ei fuerunt, filius quidem vnus Agrippa annum agens decimumseptimum: filiæ verò tres. ex quibus Bernice nupta erat Herodi patruo,

a *Agrippa quādiu vixerit & regnauerit.*

b *Mille & ducenta Myriades quindecim tonna auri.*

c *Herodes Chalcidis dynasta & Chelcias Silam interficiunt.* Hegesippus & Ruffinus Cap. 9. aliàs 8.

d *Agrippæ liberi superstites.*

truo, nata annos sexdecim: reliquæ duæ tũ etiã virgines erant Mariamme & Drusilla, hæc septennis à patre desponsata Iulio Archelao Chelciæ filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorũ Regis Antiochi. postquam [a] autem cognitum est excessisse Agrippam, Cæsarienses & Sebasteni beneficiorum eius obliti pessimã ei retulerunt gratiam, conuicia non dicenda iactantes in defunctum: militum quoque vulgus qui tum fortè aderant, protractam è palatio filiarum statuas vnanimiter detulerunt in lupanaria, eísque vt poterant illudebant modis quos turpe sit eloqui: instructísque per loca publica epulis conuiuia celebrabant coronis redimiti & delibuti vnguentis, libantes interim Charoni, & sibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu Regis conceperant. Atq; hæc agentibus nec Agrippę recentia merita succurrebant, nec auus eius Herodes vrbium illarũ conditor, quas portubus & templis magnificentissimè ornauerat. Filius [b] porrò defuncti Agrippa Romæ erat eo tempore, educabatúrque apud Claudium Cæsarem, qui audito Agrippę obitu, & contumeliis quibus eum Cæsarienses ac Sebasteni post mortem affecerãt, illius quidem causa indoluit, ingratis autem populis vehementer iratus est. cõfestim [b] igitur voluit successorem paterni regni Agrippam iuniorem mittere, simul vt iureiurãdo satisfaceret. Sed liberti & amici qui multum apud eum poterant dissuaserunt, negantes tutũ admodum adolescenti & vix dum egresso pueritiam tantum regnum committere, cui administrãdo sit impar, quódq; etiam vtiles grauare possit humeros. cúmq; visi essent æquũ dicere, Cæsar præsidem Iudææ totiúsque regni misit Cuspium Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marsum inimicum in regnum eius [c] declaret.

Ann. mundi 4009. *A Christo nato* 47.

a *Ex Agrippam defunctum Cæsarienses & Sebasteni conuicia iactant.*

b *Agrippa Agrippæ filium.* Aliàs ca. 9.

c *Claudius Agrippã in regnum paternum mittere cogitat, quod alij dissuadent, & Cuspium Fadum Iudææ Præsidem, & regnitotius declarat.*

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

induceret. Ante omnia autem Fado iniunxit, vt Cæsarienses & Sebastenos acriter castigaret propter inflictam mortuo iniuriã, contumeliásque illatas adhuc iuuenibus: alam verò Cæsarienſium & Sebastenorum cum quinq; illis cohortibus ablegaret in Pontum illic militaturas: militésq; è Romanis legionibus Syriã tuentibus delectos in eorum locum substitueret. nec tamen ei iussioni satisfactum est. Missa [a] enim legatione flexerunt Claudium vt manere eos in Iudæa permitteret: qui sequentibus temporibus maximarum calamitatum Iudæis fuerunt initium & seminarium belli exorti Floro præside, quamobrẽ Vespasianus victor, vt paulo post dicetur, eos ex illa regione aliò transtulit.

a Belli Iudaici Præside Floro exorti ipsi Iudæi initium & seminarium.

SVMMA CAPITVM LIBRI XX.

ANTIQVITATVM Iudaicarum.

I. *Philadelphenſium & Iudæorum dissidium, déque sola sacerdotali.*

II. *Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius filij religionem Iudaicam cõplexi sint.*

III. *Quomodo Tiberius Alexander procurator Iudæ Galilæi puniat.*

IIII. *Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppressi sunt.*

V. *Seditio inter Samaritas & Iudæos orta.*

VI. *Gesta Felicis Iudææ Præsidis.*

VII. *De Procuratore Porcio Feste, & de sæuitia.*

VIII. *De Procuratore Albino.*

IX. *Quomodo Florus Albini successor tantis Iudæos affecerit iniurijs, vt omnes sine armis sumerent.*

Philo-

Philadelphenſium Iudæorum diſſidium, déque ſtola ſacerdotali.

An. mundi 4009. A Chriſto nato 47.

CAPVT I.

DEFVNCTO Rege Agrippa, ſicut ſuperiore volumine diximus. Claudius Cæſar miſit ſucceſſorem Marſo [a] Caſſium Longinum memoriæ Regis amici, hoc tribuens, à quo viuo adhuc per literas ſæpe rogatus fuerat: vt Marſum amoueret ab adminiſtratione rerum Syriæ. Fadus [b] autem qui procurator Cæſaris, in Iudæam venit, offendit Iudæos trans amnem Iordanem habitantes, contendere cum Philadelphenſibus de Miæ vici finibus, referti viris bellicoſiſſimis. Ceperant autem arma tranſamnenſes ſine conſenſu primarum & magiſtratuum, multóſque Philadelphenſium interfecerant. His cognitis Fadus vehementer iratus eſt, quòd non expectaſſent ſuum iudicium. ſi putabant ſibi factam à Philadelphenſibus iniuriam, ſed ita temerè ad arma concurriſſent. Comprehenſis igitur tribus præcipuis ſeditionis autoribus vinciri eos mandauit. horum [c] vnum Annibam nomine affecit ſupplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarum exilio puniit. Nec ita multo poſt capitis damnauit [d] Tholomæum latronum principem vinctum ad ſe perductum, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus, deditq. operam, vt tota Iudæa purgaretur à latrocinijs. Accitis [e] deinde Pontificibus & Hieroſolymitanorum primatibus, mandatum Cæſaris eis expoſuit, vt talarem tunicam & ſacerdotalem ſtolam, quam ſolum ſummum Pontificem induere fas eſt, in caſtellum Antoniam deponerent, vt eſſet in Romanorum poteſtate, quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradice-

Hedio & Ruffinus Cap. 8.

a *Caſſium Longinum Syriæ præſes.*

b *Fadus Iudæos Philadelphenſes propter Miæ interfectores, punit.*

c *Annibas ſupplicio affectus, Amaramus & Eleazarus in exilium miſſi.*

d *Tholomæus latronum princeps.* Aliàs. ca. 2.

e *Fadus à Iudæis ſacerdotalem ſtolam, vt eſſet in Romanorum poteſtate poſtulat.*

Ann. mundi 4009. A Christo nato 47.

re, rogabant tamen Fadum & Longinũ, (venerat & ipse Hierosolyma cum copiis, timens ne ad Fadi postulata Iudæi molirentur noui aliquid) primùm vt legatos sibi ad Cæsarem liceat mittere, qui ab eo petant sacræ stolæ seruandæ ius: deinde vt expectetur super ea postulatione rescriptũ illius. Responsum [a] est permissuros vt legati mittãtur, si prius darẽtur obsides. Quúmque promptè liberos suos dedissent legati profecti sunt. Qui postquam Romã peruenerunt, Agrippa iunior defuncti filius, qui tum fortè apud Claudium agebat vt diximus, cognito qua de causa venissent, rogauit Cæsarem vt Iudæis sacræ stolæ custodiam petentibus annuere dignetur, & Fado super eo negocio scribere. Tum Cæsar vocatis ad se legatis, ait se hoc eis concedere iubens vt Agrippæ gratiam habeant. hoc enim se donare illius precibus. cui responso talẽ epistolam addidit: Claudius [c] Cæsar Germanicus trib. pot. v. Cos designatus IIII. Imp. X. P. P. Hierosolymitanorum magistratibus, & senatui & populo, totíque Iudæorum genti salutem. Quoniam Agrippa alumnus meus piissimus, quem ego domi educo, adduxit ad me vestros legatos, gratias agentes quòd sedulò genti vestræ prouideam, rogan: ésque enixè vt Pontificalem stolam & coronam vobis seruare liceat, cõcedo quod petitis, quemadmodum antè vir optimus & mihi chariſſimus Vitellius cõcesserat: vestræque voluntati annuo, primum motus pietate propria, & quia placet quemque religiosum esse more suæ patriæ: deinde vt gratificet Herodi Regi & iuniori Aristobulo, quos & mihi deuotissimos noui, & vestri studiosissimos, meritóque illorum amicitiam plurimi facio. Scripsi autẽ de hac re & Cuspio Fado procuratori meo per Cornelium Ceronis, Tryphonem

[a] *Iudei dãt obsides, ob impetratam veniam ad Cæsarem legatos mittendi.*

[b] *Claudius Iudæis sacræ stolæ custodiam Agrippa iunioris rogatu concedit.*

Aliàs ca. 3.

[c] *Claudij Cæsaris ad Iudæos epistola.*

nem

nem Theudionis, Dorotheum, Nathanaelis,& Ioannem Ioannis filium. Datæ quarto calendas Iulias. Rufo & Pompeio Syluano coss. Eodem [a] tempore & Herodes dynasta Chalcidis defuncti Agrippæ frater, petiit à Cæsare potestatem in templum & sacrum ærarium, iúsque eligendorum summorum Pontificum: impetrauitque hæc omnia, ita vt etiam posteris eius idem ius manserit vsque ad belli Iudaici exitum. Ipse Herodes Cantharam in ordinem redacto, Iosepho Cantei summum Pontificatum contulit.

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

Aliàs ca. 9.

[a] *Herod. dynasta Chalcidis ius eligendorum summorum Pontificum petit.*

Quomodo Helena Adiabenorum Regina & eius filij religionem Iudaicam complexi sint.

CAP. II.

Hedio & Ruffinus Cap. 2. Aliàs ca. 5.

PEr idem tempus Adiabenorum Regina Helena,& Izates eius filius, ad religionem Iudæorum se transtulerunt propter causam talẽ, Monobazus [b] Adiabenorum Rex, cognomine Bazeos, sororis amore captus, in vxorem ductam grauidam reddidit. Accidit deinde vt vnà cubans,& manum reclinatam habens in vxoris vterum, vocem quandam sibi videretur audire,iubentem vt manum à ventre tolleret, néve premeret fœtum, qui vt non sine diuina prouidentia inchoatus sit, ita finem habiturus esset fortunatissimum. Hac voce ille territus,mox vt excitatus est,rem vxori indicauit : & natum eo partu filium Izatem nominauit. suscepérat autem iam ante Monobazum hoc seniorem ex Helena,& alios filios ex aliis vxoribus,manifestè tamèn omnem caritatem in hunc vnum cõtulit: vnde exorta est germanorum inuidia, indies magis ac magis crescentibus illorum odiis, Izatem sibi præferri dolentibus. Hæc

[b] *Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazeos ex Helena sorore duos filios Monobazum & Izaten suscepit.*

Ann. mundi 4009. A Christo nato 47.

pater licet intelligeret, ignoscebat tamen filiis, quòd is affectus non à malitia procederet, sed quisque cupiebat patri esse quàm cariſſimus. Izatem[a] verò cui valdè timebat à fraternis odiis, cumulatum magnis muneribus misit ad Abemerigum, regnantem tunc apud castrum quod Spasini vocant accolæ, commendans ei salutem filiis. Is libenter accepit adolescentem, quem complexus singulari beneuolẽtia, filiam ei collocauit, cui nomẽ fuit Samacho: addita nomine dotis quadam regione, vnde luculentos reditus percipiebat. Porrò Monobazus iam admodum senex, videns sibi supereſſe modicum vitæ spacium, concupiuit videre ante suam mortem filium. Accersitum igitur filium magno affectu excepit, eique donauit regionem quæ [b] dicitur Cæron, amomi feracissimam. in ea seruantur arcæ reliquiæ, qua Noe fertur euasisse diluuium, ostenditúrque ibi hodie quoq. videre volentibus In hac regione Izates vixit, vsque ad patris obitum. Qui [c] postquam fato functus est, Helena Regina accitis eadẽ die magnatibus suis & satrapi, ac præfectis militum. Non ignoratis, inquit, quod maritus meus hæredẽ sui regni Izatẽ optauit, eúmque hoc honore iudicauit dignissimũ, attamen vestrũ quoq. super hac re iudicium expecto. Beatus enim est nõ qui ab vno, sed qui plurium consensu principatum accipit, hæc illa, vt experiretur voluntatem concilij. Quibus auditis proceres primũ more suo Reginam adorauerunt, deinde probari sibi sententiam Reginæ dixerunt, libentérque parituros Izatæ, quẽ sciret meritò & ex cõmuni popularium vóto, patríſque iudicio prælatum cæteris fratribus. offerebántq. suam operã vt primùm fratres eius atq. cognatos occiderẽt, quo securius nouo Regi pararetur imperium, sic enim liberũ fore

à metu

a *Izates ad Abemerigũ Spasini Regem missus, cum filiam Samachum ducit.*

b *Cæron, amomi feracissima in qua Noe arcæ reliquiæ seruantur.*

c *Izates ab Helena matre & magnatib. Rex creatur, & Monobazus Reipub. donec frater veniat, administrare iubetur.*

à metu, in quo esse posset propter illorum inuidiã & odia. ad hæc Helena gratias egit pro tanta beneuolentia, differendam tamen fratrum eius necem censuit in aduentum filij, & exspectandã ipsius sententiam. Tum proceres consuluerunt vt saltem vinctos asseruaret, donec ille veniat, quò magis in tuto sit regnum Izatæ: interim aliquem cui maximè Regina fideret, procuratorem regni constituendum. Paruit his Helena, & protegẽ fecit grandiorem filiũ Monobazum, impositò ei diademate, & dato patris annulo signatorio, simúlq. sampsera vt ipsi vocant: iussitque eum administrare Rempub. donec frater veniat. Is autẽ celeriter venit audito patris obitu, & vltrò cedenti Monobazo fratri in Principatũ successit. Cæterùm [a] eo tempore quo Izates apud Spasini castrum agebat, Iudæus quidam mercator Ananias nomine, familiaritatem nactus regiarum mulierum, docebat eas veri Dei cultum ritu Iudaico: per has deinde cũ Izathæ innotuisset, ipsum quoque in eandem opinionem traduxit: accitúmque à patre in Adiabenam comitatus est magnis precibus pertractus. fortè autem acciderat vt etiam Helena ab alio quodam Iudæo institutæ leges diuinitus traditas cõplecteretur. Izates porrò nouus Rex postquam in Adiabenam reuersus offendit fratres & cognatos in vinculis, tulit id ægerrimè, & cùm occidere hos aut vinctos seruare vetaret pietas, contrà affectos iniuria dimittere parum tutũ videretur ne quando de vindicta cogitarent, partem [b] eorum vnà cum propriis filiis Romam ad Claudium Cæsarem misit, partẽ ad Artabanũ Parthum, futuros vtrobique obsides. cognito deinde quòd mater multum delectaretur Iudæorũ moribus, dedit operam vt & ipse ad eam religionem transiret. cúmque exi-

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

a *Izates & Helena veri Dei cultum ritu Iudaico discunt.*

b *Izates suos ad Claudium Cæsarem & Artabanum mittit.*

An mundi 4009. A Christo nato 47.

stimaret se non esse perfectum Iudæum, nisi circumcideretur, paratus erat & hoc facere. quod postquã mater resciuit, conabatur impedire, periculosum esse dictitans, multum enim eam rem à Rege alienaturam subditorum animos, si eum ad externos ritus decisscere cognoscerent: neque vllo pacto laturos Iudæum in regio solio. sic illa aliquantisper cupiditatem eius retinuit. Rex [a] autem cum Anania contulit consilium, qui matris sententiam comprobans, minatus est se eum relicturum nisi ab hoc proposito desisteret, timere enim se, ne, si occulta proferrentur in vulgus, ipse arriperetur daturus pœnas vt autor omnium, qui non docenda Regem docuerit. Licere autem ei etiam absque circumcisione Deum piè colere, si Iudæorum instituta placeant. in hoc enim magis sitam religionem quàm in circumcisione corporis: daturúmque Deum veniam si necessitate coactus signaculum id omitteret, metu ne qua exoriatur subditorum defectio. his verbis tum Regi persuasit quod voluit. Aliquanto [b] autem post, nondum enim omninò hæc cupiditas exciderat. alius quidam Iudæus è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis valdè peritus habitus, eum ad rem perficiendam impulit. ad salutandum enim Regem admissus, cùm eum offendisset legentem sacra Mosis volumina: nescis, inquit, ô Rex quantam iniuriam legi & per hanc Deo facias. nec .n. satis est decreta eius nosse, sed præstat imperata facere. Quãdiu manebis n circumcisus? si nondũ legisti legẽ circũcidi iubentem: nunc certè lege, vt scias quanta sit impietas hanc omittere. His auditis Rex nõ distulit negocium, sed secedens in aliud cubiculum, accito chirurgo fecit quod iussus est, deinde accersita matre & præceptore Anania, indicauit

a *Izatem à circumcisione Helena & Ananias dehortantur.*

b *Izate Eleazarus vt se circumcideret, persuadet.*

uit eis quid actum sit. quos continuò stupor ac metus non mediocris corripuit, ne si res peruenirent ad vulgi notitiam, Rex Principatum amitteret, non ferentibus populis imperium viri alienis religionibus dediti. sibi quoque videbant imminere periculum, vt conscíis & autoribus eius consilij. Sed Deus prouidit ne eueniret quod illi timuerant. nam ex multis periculis & ipsum Izatem eripuit & eius liberos, in rebus dubiis & desperatis incolumitatem eis expediens, & ostendens quòd [a] ad se respicientibus, sibique vni fidentibus, pietatis fructus integer maneat. Sed de his postea narrabimus. Helena [b] porrò mater Regis videns res regni pacatas, & filium opinione omnium tàm domesticorum quàm exterorum beatum diuina fauente prouidentia, desiderio capta est visendi Hierosolyma templúmque illud apud omnes mortales famosissimum, vt ibi Deum adoraret votiuáque victimas redderet. Et quia facilè commeatum impetrauit à filio, postquam magnos apparatus in eam profectionem fecisset, instructa copioso viatico descendit in Hierosolymitanam vrbem, deducente filio dierum aliquot itinere. accidit autem peropportunè eius aduentus ciuibus. cùm enim per id tempus ciuitas graui fame premeretur, & multi perirent alimentorũ inopia, Regina Helena ex suis alios misit Alexandriam comparaturos vim magnam tritici, alios in Cyprum, qui copiam ficuum passarum inde adueherent, quibus [c] omnibus breui reuersis, cibos egenis distribuit, atque hoc beneficio memoriam immortalem sibi apud nostram gentem peperit. Filius [d] quoque eius Izates comperto quanta fame laboret ille populus, multum pecuniæ misit Hierosolymitanorum primatibus. Sed horũ

An. mundi 4009. *A Christo nato* 47.

a *Ad Deũ respicientibus, eíque vni fidentibus, pietatis fructum integer manet.*

b *Helena Adiabenorũ Regina Hierosolyma proficiscitur.* Aliàs ca. 6.

c *Helena Hierosolymis cibos egenis distribuit.*

d *Izates Iudæo pecuniã mittit.*

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

Regum beneficia quibus noſtram ciuitatem iuuerunt, dicentur poſtea. Cęterùm Parthorum Rex Artabanus [a], cùm ſenſiſſet ſtructas ſibi inſidias à ſatrapis, nec putaret tutũ manere in ſuo regno diutius. decreuit ad Izatem ſe conferre, eius conſilio quæſiturus ſalutem, & ſi fieri poſſet, etiam reditum in patriam. aſſumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izatem itinere, ex regio ſtrepitu ſibi cognitum, ipſe non notus ei de facie. ad quẽ propius accedens primum adorauit more patrio, deinde in hæc verba erupit: ne deſpicias me Rex tuum ſupplicem, néve contemnas opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio faſtigio ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad inſtabilitatem humanæ felicitatis reſpiciens, tuis quoque rebus proſpice, cùm intelligas quibus omnes ſimus obnoxij caſibus. Si enim me inultum ſiueris, animabitur in cæteros quoque Reges audacia inconditæ multitudinis. Hæc illo demiſſo vultu lachrymans. Izates [b] autem audito eius nomine, vidénſque aſtare ſupplicem Artabanum, ab equo deſiliit, & bono, inquit, animo eſto Rex, nec turberis præſenti calamitate quaſi immedicabili. breui enim finem habebit tua mœſtitia: inueniéſque amicum & ſocium meliorem quàm fortè ſperaſti hactenus. aut enim te in Parthorum regnum reſtituam, aut meum tibi cedam. hæc loquutus impoſito in equum Artabano, ipſe eum comitabatur pedibus, vt maiori Regi hunc honorem exhibens. Id Parthus Rex tulit permoleſtè, iurauitque per futuram ſuam fortunam ac dignitatem, deſcenſurum ſe niſi ille rurſum aſcenderet & præcederet. Tum alter morem ei geſturus in equum inſiliit, & perducto in ſuam regiam omnẽ honorem

Hedio & Ruffinus cap. 3.

a *Artabanus ad Izatem ſe confert auxiliumq. ab eo petit.*

b *Izates Artabanum conſolatur, eique auxilium polliceur.*

rem habuit, in conſeſſibus ac conuiuiis honoratiorem locum ei cedens, habita ratione non præſentis eius ſtatus, ſed dignitatis priſtinæ, reputánſque eadem poſſe cuiuis mortalium accidere. Scripſit[a] etiam ad Parthos ſuadens vt ſuum Regem reciperent, fidem ſuam interponens non fore eum iniuriarum memorem, paratus & iureiurando omnem illis dubitationem eximere. Parthi verò non recuſabant eum recipere, ſed poſſe ſe negabant, quòd iam principatum dediſſent alteri, nomine Cinnamo, periculum enim eſſe ne altero reuocato omnia flagrarét bellis ciuilibus. Cinnamus autem voluntate procerum cognita, cùm eſſet alumnus Artabani, & alioqui honeſto ingenio præditus, ſcribit ei vt accepta à ſe fide reuerteretur recepturus amiſſum dignitatis faſtigium: à quo ille perſuaſus rediit. Cinnamus autem obuiam profectus, adorato & Regis appellatione ſalutato diadema ſuo capiti detractum impoſuit. Sic Artabanus Izatæ opera in regnum ſuum reſtitutus eſt, vnde eiectus fuerat à magnatibus. Nec fuit beneficiorũ immemor, ſed [b] affecit Izatem maximis qui apud ipſos habentur honoribus. nam & tiaram rectam ei geſtare permiſit, & in aureo lecto cubare, quæ honoris inſignia conceſſa ſunt ſolis Parthorum Regibus. dona[c] quoque ei regionem magnam ac bonam, ademptam ditioni Regum Armeniæ, cui nomen eſt Niſibis. in [c] ea olim Macedones condiderant vrbem Antiochiam & Mygdoniam cognomine. atque hos honores Izates accepit à Parthorum Rege præmium. Non multò poſt Artabanus moriens regnũ reliquit Vardani ſuo filio. hic [d] ad Izatem profectus, ſuaſit ei vt vellet ſibi belli aduerſus Romanos gerendi eſſe ſocium, quod tamẽ impetrare non potuit. Adiabe-

An. mundi 4009. *A Chriſto nato* 47.

a *Izates ad Parthos ſcribit, & vt ſuum Regẽ reciperent, ſuadet.*

b *Izates ab Artabano maximis honoribus & donis affectus.*

c *Antiochia & Mygdonia à Macedonibus condita.*

d *Vardanes poſt patrũ Artabani obitũ Romanos bello tentare cogitat, id quod Izates diſſuadet.*

An. mundi 4009. *A Christo nato* 47.

nus enim non ignorans quanta esset Romanorum fortuna ac potentia, censebat illum tentare impossibilia. ad hæc quia quinq; adolescentes filios miserat vt linguam nostram & disciplinas diligenter discerent, simúlque matrem adoraturam in templo sicut diximus: segnior erat, & Vardanem quoque conabatur deducere à proposito, continenter denarrans ei Romanorum gesta & potentiam, ratus sē hoc modo absterriturum eum à lacessendi eos cupidine. Parthus autem his offensus cōtinuò bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit operæ præmium, Deo frustrante spes eius vanissimas. Parthi enim postquam cognouerunt mentem Vardanis, & quòd Romanis bellum inferre statuerit, illo [a] cæso principatum eius fratri Gotarzæ commiserunt. huic quoque paulo post sublato per insidias [b] Vologesus frater successit, qui duobus germanis eodem secum patre genitis regna distribuit, Pacoro grandiori Mediam, Tiridati minori Armeniam. Porrò [c] Monobazus Regis frater & cognati cæteri videntes Izatæ propter eximiam erga Deum pietatem res prosperè succedere, prædicarique eum passim tantæ felicitatis nomine, cœperunt & ipsi cogitare de relinquenda religione patria, & assumendis Iudaicis ritibus. id vbi olfecerunt eius regni magnates, ægrè ferentes dissimulauerunt tamen indignationem, opportunitatem expectantes per quam ab eis pœnas repeterent. Scribunt igitur Abiæ Regi Arabum, magnam pecuniam ei pollicentes, si expeditionem contra suum Regem susciperet, promittebántque primo statim conflictu se eum deserturos. Esse enim sibi animum pœnas de eo sumere propter contemptum ritus patrij. ictóque [d] cum Arabe fœdere, hortabantur ne differret negocium,

a *Vardane cæso, principatus Gotarzæ eius fratri committitur.*

b *Vologesus Parthorum Rex.*

c *Monobazus & cognati Iudaicam religionem assumere cogitant.*

d *Adiabeni magnates cū Abia Arabum Rege contra Izatem faciunt.*

Paruit

Paruit ille, & cum magno exercitu cõtra Izatẽ venit. Cũmque iam hostes in conspectu essent inituri prælium, priusquam ad manus veniretur, omnes sui ex composito eum deserunt: tergáque vertentes hostibus, tanquam panico terrore perciti fugam celeriter ineunt. Nec tamẽ Izatæ animus concidit: sed sentiẽs se à magnatibus proditum, ipse quoq; intra castra sese recipit, vbi inquisitione facta in autores ignominiæ, postquam deprehendit quosdam de fuga pactos cum Arabe, hic supplicio deditis, postera die cum hoste conflixit, cæsisque plurimis reliquos veram fugam coegit capessere. ipsum Regem acriter persecutus in castrum Arsamum compulit: impetúque facto in mœnia, vt illud cepit. eo direpto ingẽti præda potitus in Adiabenam triumphabundus reuersus est, quamuis Abiam viuum in suam potestatem redigere non valuerit, quia captiuitatem voluntaria morte præuenerat. Proceres autem Adiabenorum primo conatu frustrati, & à Deo in manus sui Regis traditi, ne sic quidem quiescebant: sed denuò scribunt * Vologeso Regi Parthorum, rogantes vt Izatem interficiat, & dynastam alium quempiam genere Parthum sibi præficiat. exosum enim suum Regem aiebãt, eò quod patriæ religioni externam prætulerit. His auditis Parthus ad bellandum excitus cùm nullam haberet iustam occasionem, honores quos ipsius pater ei concesserat, repetiit: bellum interminatus si imperatis contradiceret. Quo nuncio Izates supra modum est territus. turpe ducens honoris gratia sibi concessis per metum cedere, sciénsque quod etiamsi ipse imperata faceret, Parthus tamen non quiesceret, decreuit totam rem Deo committere, iacturus extremam de capite aleã: fretúsque huius auxilio li-

An. mundi 4009. A Christo nato 47.

a *Vologesum Parthorum Regem Proceres, vt Izatem interficiat, rogant.*

An. mundi 4009. A Christo nato. 47.

beros & vxores in munitissimum quoddam castellum deposuit, frumentum autem in arces: quo facto fœnum omne flammis corrupit & pabulum: atque ita præparatus exspectabat aduentum hostium. Cúmque Parthus numerosas equitum atq. peditum secum properè trahēs copias opinione citius venisset, posuissétq. castra ad fluuium, qui Adiabenam à Media dirimit: Izates quoque non longè inde castra metatus est, habēs circa se equitum sex millia. in ea castra Vologesus præmisit nuncium, qui hosti indicaret quantis ipse stiparetur copiis, contractis è toto imperio quàm latè patet Bactra inter & Euphratem fluuium. minabatúrque daturum eum pœnas ingratitudinis erga dominos: ac ne Deum quidem quem coleret, posse eum è suis manibus eripere. hæc referente nuncio, Izates respondit, scire quidem se nullo modo conferendum esse Parthorum viribus, nec tamen ignorare Deum esse longè potentiorē vniuersis mortalibus, atque [a] ita dimisso nuncio supplex humi ante Deum procidit, cinere caput turpatus, & indicto sibi vnà cum vxore ac liberis ieiunio, his precibus Deum inuocans: Si non frustra me dominator domine tuæ bonitati dedidi, téque merito solum & primū habeo dominum, veni in auxilium, non tam me defensurus ab hostibus, quàm illorum repressurus audaciā, qui nefaria lingua immanes voces non horruerunt iactare contra tuam potentiam. Sic implorantem & lamentantem exaudiuit Deus: illáque ipsa nocte Vologesus receptis literis, significantibus Daharum & Sacarum validā manum cōtempta Regis absentia, populari regionem Parthicam, infecto negocio retrorsum cū exercitu abiit: ita, vt euidenter appareret Izatē tum seruatū diuina prouidentia. Non [b] mul-

[a] *Izates Deum inuocat, qui Dahas & Sacas in Parthicam regionem mittit, iisq; Vologesus eum exercitu occurrit.*

[b] *Izates, Monobazo fratri regno successione relicta moritur.*

tò autem post exacto ætatis anno quinto supra quinquagesimum, regni vigesimo quarto, superstitibus quatuor liberis masculis, successionem tamen regni reliquit fratri Monobazo, referēs ei gratiam bona fide seruati sibi absenti principatus olim post communis patris obitum. Mater porrò Helena mortem eius compertam tulit grauiter, vt par erat orbatam amantissimo filio: magnam tamen consolationem habuit cum audiret successisse suum maiorem natu filium, ad quem conueniendū sine mora profecta est. reuersáq. in Adiabenam, non multo tempore Izatæ superuixit. Monobazus autem ossa eius & fratris sui misit Hierosolyma, condenda in exstructis ab ipsa pyramidibus tribus numero: tertio ab vrbe Hierosolymitana stadio dissitis. Sed quæ Monobazus regni sui tempore gesserit, dicemus postea.

An. mundi 4010. *A Christo nato* 48.

Fado porrò procuratore apud Iudæā præstigiator quidam nomine Theudas persuasit magnæ vulg. multitudini, vt assumptis suis facultatibus sequerētur se ad Iordanem fluuium. prophetam enim se iactabat, pollicens [a] scissurū se verbo fluuium, & facilem præbiturum transitum, taliq. promissione permultis imposuit. At Fadus effecit, vt nihil sucrifacerent ex sua insipientia, immissis in eos turmis equitum, qui ex improuiso irruentes ex his multos interemerunt, multos viuos cepe runt, & in ipsum Theudam, cuius caput abscissum reportauerunt Hierosolyma. atque hæc sunt quæ Iudæis contigerunt administrationis Cuspij Fadi tempore.

Hedio & Ruffinus Cap. 4. alias. ca. 7.

[a] *Theudas se verbo Iordanem scissurum pollicetur, & eū assectis interficitur.*

Hedio & Ruffinus Cap. 5. alias. c. 8.

Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punijt.

CAP. VI.

FAdo autem successit [b] Tiberius Alexander, eius Alexandri filius, qui Alabarchæ magi-

[b] *Tiberius Alexander Iudæa Præfes.*

An. mundi 4011. A Christo nato 49.

ſtratum geſſit Alexandriæ, omnium in ea vrbe ſuo tempore ditiſſimi, qui etiam erga Deum pietate ſuperauit filium, deſertorem religionis patriæ. horũ tempore magna illa fames Iudæã tenuit, quando Regina Helena frumentum ingenti ſumptu ex Ægypto comparatum in egenos diſtribuit, vt iam dictum eſt. eodem [a] tẽpore etiã filij Galilæi, Iudæ Iacobus & Simon ſublati ſunt de medio, eius qui agente Syriæ cenſum Quirinio Iudæos ſolicitabat ad defectionẽ à Rom. populo: hos enim Alexander crucis affecit ſupplicio. Herodes autẽ Rex Chalcidis Ioſephum Camydæ filium priuauit ſummo pontificio, eíq. ſuccedere iuſſit Ananiam Nebedæi filium. Tiberio Alexandri ſucceſſit Cumanus, quo tempore idem Herodes Agrippæ magni frater vita exceſſit octauo anno principatus Claudij, ſuperſtitibus tribus filiis: quorum Ariſtobulus ex priore vxore natus eſt, è Bernice verò fratris filia Bernicianus & Hyrcanus: eius principatum Claudius Cæſar Agrippæ iuniori donauit. Sub eodem Cumano exorta ſeditione Hieroſolymis multi Iudæorum deſiderati ſunt, cuius cauſam primùm explicabimus.

[a] *Iacobus & Simon Iudæ Galilæi filij, cruci ſupplicio affecti.* alias ca. 9. Hegio & Ruffinus ca. 19. al. 10

Quomodo plurimi Iudæorum circa templum oppreſſi ſunt.

CAPVT IIII.

INſtante [b] Paſchæ feſto per quod noſtris hominibus veſci panibus infermẽtatis mos eſt, concurrentib. vndiq. ad ſolennitatẽ turbis plurimis, veritus Cumanus ne inde naſceretur motus aliquis, iuſſit cohortem vnam armatam ſtare ſupra templi porticus cohibituram tumultum ſi quis fortè exiſteret. nam idẽ & alij ante illum præſides factitauerunt feſtiuitatum temporibus. eius feſti die quarta miles quidam oſtendit

[b] *In Paſcha feſto miles genitalia nudans ſeditionem cõcitat, in qua viginti millia Iudæorũ ſunt extincti.*

ſtendit populo nudata genitalia: qua contumelia furentes vociferabantur non ſe affectos ſed ipſum Deum quem honoraret ea celebritas, & quidam audaciores in Cumanum iactabant cõuicia, dicentes ab illo ſubmiſſum petulantem illum militem. his auditis Cumanus & ipſe nõ mediocriter irritatus eſt: rogabat tamen, vt deſinerent mouere ſeditionem feſto tempore, cúmq. illi adeò non parerent, vt maioribus etiam impeterét eum conuiciis, iubet totum exercitum cum armis conuenire in Antoniá caſtellum templo imminens. vt ſuprà docuimus, vulgaris autem multitudo viſo aduentu militũ territa, cœpit magno impetu fugere, & cùm eſſent anguſti viarum exitus, rati à tergo hoſtem inſequi, comprimebant ſe inuicem inter fugiẽdum, & conculcabant in anguſtiis, ita vt perirent plurimi. viginti enim millia extinctorum illo tumultu numerata ſunt: verſáq. in luctũ feſta lætitia, omnes ſacrificiorum & precationum obliti, dediderunt ſe lamẽtis ac eiulatib. tantã cladem intulit vnius militis impudẽtia. Vix hic luctus deſierat, cum aliud malum accidit. Quidam[a] enim qui ex illa turba fugientes euaſerãt, in publica via centeſimo ab vrbe ſtadio Stephanũ Cæſaris ſeruũ iter facientẽ aggreſſi ſunt latrocinio, omnéſq. eius diripuerũt ſarcinas, quo audito Cumanus, cõfeſtim eò miſit milites, iuſſos, vt vicos loco propinquos diriperent, in hac populatione miles quidam libros Moſaicos in quodam vico inuentos protulit, eóſq. lacerauit in conſpectu omnium, multis debacchatus, & in legem & in gentem totam conuiciis. Hoc vbi ad Iudæos perlatum eſt, facto concurſu agmine magno petunt Cæſareã, in qua tũ Cumanus agebat, ſupplicantes, vt non ſuam ſed læſi numinis vlciſceretur iniuriam. Tum præſes

An. mundi 4011. A Chriſto nato 49.

a *Stephanum Iudæorum ſeruum à Iudæis in itinere ſpoliatur, qua occaſione arrepta Cumanus vicos propinquos diripere iubet.*

b *Moſaicos libros miles quidam lacerat, propterea Cumanus ſeuiri eum ferit,*

An. mundi 4014. A Christo nato 52.

veritus defectionem populi, de amicorum consilio militem illum violatorem legis securi feriit, atque hoc modo tumultum iam repullulantem sedauit.

Seditio Samaritas inter & Iudæos orta.

CAP. V.

a Samarita aliquot Galilæos Hierosolyma petentes, interficiunt.

POst[a] hæc inter Samaritas & Iudæos oritur dissidium initiis talibus. Mos erat Galilæis, per dies festos Hierosolyma petentibus, iter facere per Samariam. Aliquando igitur, cùm trãsirent vicum Samaritarum ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo situs. cõmissã inter viatores & vicanos pugna multi Galilæorum desiderati sunt. Id indignè ferentes eorum primates Iudæos ad arma conciuerunt, hortantes, vt se in libertatem assererent. Seruitutem enim etiam per se molestam, tum verò fieri intolerabilem, si cum subditorum iniuriis coniuncta sit. Cúmq. magistratus lenire eos conarentur, pollicerentúrq. se Cumano persuasuros, vt pœnas de cædis autoribus sumeret: vulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, adscito in auxilium Eleazaro Dinæi filio. Is[b] ex professo latro multis iã annis in montibus errans vicos Samaritanorũ incendiis & rapinis vastauerat. At Cumanus cognitis, quæ gesta fuerant, assumit Sebastenorum alam & quatuor cohortes peditũ: armatisq. etiam Samaritanis cõtra Iudæos proficiscitur: quos assecutus, multos perimit, plures viuos captos abducit. Tum verò Hierosolymitanorum primi genere atque honoribus, vt viderunt ad quantã calamitatẽ ventum sit, induti saccos & capita sparsi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, præ oculis eis ponentes diruendã patriam, & templi incẽdium, liberósque cum vxoribus captiuos abducendos

b Galilæi sese vindicantes Samaritanorũ vicos incendio & rapinis vastant.

Anno mūdi 4014. A Christo nato 52.

cendos, vt profanis nationibus seruiant: rogabántque, vt mutato consilio, & abiectis armis quiescerent in posterum, & suas quisq; domos repeterent. His verbis tandem persuasi dilapsi sunt, latrones verò ad loca munita reuersi sunt denuò. Atque ex eo tempore vniuersa Iudæa repleta est latronum receptaculis. Porrò [a] Samaritanorum primates Numidium Quadratum Syriæ præsidem tunc Tyri degentẽ conueniũt, & Iudæos accusant, quòd vicos eorum diripuerint ac incenderint, addentes non tam se ægrè ferre propriam iniuriam, quàm contemptã Romanorum potestatem, ad quorum cognitionem spectaret de iniuriis prouincialium decernere; nunc istos quasi nulli vsquam essent Romanorum magistratus, vicinos infestasse excursionibus: quamobrem nunc se venisse, vt vindictam impetrarent à præside. Hæ [b] fuerunt querelæ gentis Samariticæ. Iudęi contrà & seditionis & pugnæ causam in Samaritas referebant, sed maximè in Cumanum, qui muneribus illorũ corruptus tantã cædem dissimulanter tulerit. His auditis Quadratus iudicium distulit, dicens se prolaturum sententiam, postquam præsens apud Iudæam rei veritatem exactius cognouerit. Ita tum infecto negocio discessum est. Paulo verò post Quadratus venit in Samariam, vbi quum iussisset reos causam suam dicere, cõpertum est Samaritanorum culpa tumultum illum excitatum. Cognito deinde quòd & Iudæorum quidam res nouas moliti sint, in crucem egit quos Cumanus viuos ceperat. Inde profectus in vicum Lyddam instar vrbis amplum, sedens pro tribunali & iterum Samaritanorum causam audiens, didicit è quodam Samarita, Dortum [c] Iudæorum primatem cum aliis quatuor sociis Iudæos ad defectionem solicitasse: quos præses af-

Hedio & Ruffinus Cap. 8. al. 12.

a *Samaritæ Iudæos apud Numidium Quadratũ accusant.*

b *Iudæi seditionis & pugnæ causam in Samaritas & Cumanum referunt.*

c *Dortus & quatuor socii supplicio afficiuntur.*

Ann. mundi 4014. A Christo nato 52.

fecit supplicio. Ananiam [a] verò summum pontificem & Ananum ducem vinctos Romam misit, vt apud Claudium Cæsarem facti sui rationem redderent. Primores etiam Samaritanorum atq; Iudæorum, simúlque Cumanum procuratorem & tribunum Celerem ire in Italiam iussit ad imperatorem, vt sub eo iudice decerneretur de his quas inter se habebant controuersiis. Ipse veritus ne nouũ aliquid Iudæi moliuntur, adiit Hierosolyma: vbi pacata inuenit omnia, populúmq; occupatum patrio festo & operantem sacrificiis. Credens igitur nihil nouaturos, reliquit agentes festa, & Antiochiam repetiit. Cumanus porrò & Samaritæ Romam missi statuta die iubentur causam suam dicere. Comparauerant autem sibi fauorem libertorum & amicorum Cæsaris: quorum opera vicissent aduersarios Iudæos, nisi [b] Agrippa iunior tum Romæ degens, & Iudęorum primores premi fauore potentum videns, multis precibus obtinuisset ab Agrippina vxore Claudij, vt marito persuaderet legitimè causam cognoscere, & in deprehensos tumultus autores iustam proferre sententiam. Claudius igitur his precibus præmollitus, audiris partibus, vt comperit à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudicium venerant supplicio tradidit, Cumanum verò multauit exilio. Celerem verò tribunum iussit perductum Hierosolymam inspectante toto populo raptari per vias, atque ita enecari hominem. Procuratorem [c] deinde in Iudæam misit Claudium Felicem, fratre Pallantis. Post hæc anno imperij sui duodecimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abila: quæ tetrarchia Lysaniæ fuerat. Chalcidem verò ei abstulit, cùm iã dynastia illius fuisset quadrien-

[a] Ananias, Ananus, Cumanus. Celer aliique nõnulli Romam missi. Actũ c. 13.

[b] Agrippa ab Agrippina, vt Claudius Iudæorum causam cognoscat, precibus obtinet.

Medio & Ruffinus cap. 9. al. cap. 14.

[c] Claudius Felix Iudææ Procurator.

nio

nio. His donationibus ornatus à Cæsare iuuenis collocauit Azizo Emesenorum Regi circumciso sororem [a] Drusillam. Epiphanes enim Antiochi Regis filius recusauit eius nuptias, quòd mutata sententia Iudæorum religionem amplecti nollet, vt erat pollicitus puellæ parentibus. [b] Mariammen quoque matrimonio coniunxit Archelao Chelciæ filio, cui ab Agrippa patre iam ante desponsata fuerat: ex quibus nata est filia Bernice nomine. Drusilla autem non multò post dimissa est ab Azizo ex causa huiusmodi. Felix [c] cum esset Iudææ procurator, visa hac fœminarum omnium pulcherrima, amore eius captus, Simonem amicum suum, Iudæum genere Cyprium, pro magno se gerentem ad eam misit, qui mulierem solicitaret, vt relicto priore marito ipsi nuberet, beatam fore pollicens si non fastidiret hominem, illa malè consulta volens euadere molestationes sororis Bernices, inuidentis sibi formæ præcellentiam, consensit calcata religione patria Felici nubere: natóque ex hoc marito filio nomen Agrippæ imposuit: qui iam adultus quomodo cũ vxore perierit Vesuuiani clade incendij tempore Titi Cæsaris, dicemus posthæa. Porrò [d] Bernice post Herodis obitum, qui idem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto tempore vita in viduitate acta, cum spargeretur rumor cum fratre eam congredi, suasit Polemoni Regi Ciliciæ, vt circumcisus prius se duceret, rata sic se coarguturam mendacium. Nec recusauit Polemon inductus maximè mulieris diuitiis: id tamen coniugium diuturnum non fuit, propter intemperantiam, vt fertur discedente ab eo Bernice: qui mox desertus ab vxore, & ipse Iudaicæ religionis desertor factus est. Eodémque [e] tempore etiam Mariamme de-

An. mundi 4015. *A Christo nato* 53.

a *Drusilla.*
b *Mariammen.*
c *Felix Drusillam à priore marito abducit.*
d *Polemoni Ciliciæ Regi in matrimonium collocatur Bernice.*
e *Mariamme Archelai diuitis dedignata Herodis fratris sui matrimonium, eiurat Iudaismum.*

An. mundi 4018. A Christo nato 56.

dignata Archelaum migrauit in thalamum Demetrij, primi inter Alexandrinos Iudæos, tam opibus quàm genere, & tum Alabarchiæ magistratum gerentis, ex quo filium nomine Agrippinum genuit. Sed de horum singulis post dicemus diligentius. Cæterùm Claudius Cæsar exactis in imperio tredecim annis & octo mensibus, diebúsq; viginti fato functus est, asseuerantibus quibusdam sublatũ esse vxoris veneficio. huius mulieris pater fuit Germanicus imperatoris frater, maritus verò Domitius Ænobarbus vnus ex Romanis illustrioribus: post cuius mortem diu viduam tandem Claudius duxit, adducentem in familiam filium patri cognominem Domitium: priorem [a] autem vxorem Messalinam ob zelotypiam occiderat, matrem communium filiorum Britannici & Octauiij. nam Octauiam omnium suorum liberorum natu maximam ex Pætinia prima vxore sustulerat: quam Neroni collocauit. sic enim nomen priuigno adoptato mutauerat. Agrippina autem verita ne Britannicus adultus à patre acciperet successionem imperij, volénsque principatum suo filio quærere, procurata, vt fertur, morte Claudij, confestim ad prætorianos milites misit præfectum eorum Burrum cum tribunis & libertorum potentissimis, qui Neronem ad eos perductum Imperatorem consalutarent. At [b] Nero principatum sic adeptus Britannicũ etiam veneno sustulit, nec multo post Agrippinam matrem suam ferro propalam, hanc illi gratiam non pro natiuitate solùm referens, verumetiam quòd eius artibus ad imperium proiectus sit. Occidit [c] & vxorem Octauiam, multósque viros illustrissimos, quasi coniuratos in suam perniciem. Sed de his rebus scribere supersedeo. nõ desunt enim qui res Neronis scripserunt:

Hedio & Ruffinus cap. 10. al. 15.

a *Agrippina, Messalina & Pætina Claudij vxores.*

b *Nero Imperator.*

c *Nero Tyrannus.*

pferunt: quorum aliqui in gratiam eius, vt bene de se meriti, veritatem neglexerunt: alij indulgentes suis odiis, tam impudentibus mendaciis in eius famam debacchati sunt, vt meritò damnandi sint in historia. quos equidem non miror de Nerone mentitos, quãdo ne superiorum quidem imperatorum gesta scribentes rationẽ veritatis habuerunt, quos tanto post nati nulla iusta de causa odisse poterant. sed istis veritatis contemptoribus liceat vt libet scribere, quando delectari videntur hac licentia. nos verò quibus propositum est à veritate nusquam discedere, quæ à nostro argumento aliena sunt paucis attingimus: quæ verò nobis Iudæis acciderunt, ea non tanquam obiter tractamus, ne calamitatum quidem ac errorum commemoratione vitata. *An. mundi* 4019. *A Christo nato* 57.

Ergo ad res nostras narrandas reuertamur. Primo Neronis principis anno, Regi Emesorum Azizo defuncto frater in principatu successit: minoris autem Armeniæ dominium [a] Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius à Nerone accepit. Agrippæ quoque idem princeps partem Galilææ donauit, iubens Tiberiada & Tarichæas parere eius imperio: addita [b] his & Iuliade trans Iordanem sita, agróque eius habitato vicis 14. Hedio & Russinus Cap. 11.

a *Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius.*

b *Agrippa ditio amplianur.*

Gesta Felicis Iudæa Præsidis.

CAP. VI. Aliàs c. 16.

CÆterum Iudææ res prolabebantur vsque in deterius. tota enim referta erat latronũ receptaculis, & magicis præstigiatoribus impostorúmque vulgi seductoribus. quorum [c] multos, sicut & latrones, Felix quotidie comprehensos afficiebat suppliciis: & in his Eleazarum Dinæi

c *Felix latrones, Magos, vulgúq. seductores supplicijs affecit.*

filium qui non mediocrem latronum globum circa se habebat dolo viuum in potestatem suã redegit: data enim ei fide quòd nihil mali esset passurus, persuasit, vt ad se veniret. móxque [a] vinctum Rómam transmisit. cúmque odio prosequeretur Ionatham summum pontificem, vt admonitus ab eo sæpè de administrãdis melius rebus Iudaicis, ne omnium erratorum inuidia publica in ipsum recideret, ad cuius preces Cæsar hunc procuratorem miserat, rationem excogitauit, qua liberaretur ab eius molestis interpellationibus. Graue enim est nocendi cupidis, si admoneantur crebrius. Qua [b] de causa Felix amicum Ionathæ fidissimum Doram Hierosolymitam genere induxit promissa pecunia, vt sicarios ipsi pontifici immitteret: quod ille in gratiam præsidis perfecit his artibus. Quidam quasi religionis ergò in vrbem ascenderunt sicis clam succincti sub vestibus, qui permixti Ionathæ famulicio peremerunt hominem. cuius facinoris, quia nemo vltor extitit, inuitati hac licentia sicarii per singula festa ventitantes, & tela celantes pati modo immixti turbis, alios confodiebãt propter priuatas inimicitias, alios conducti pecunia, idque non modò in reliquis vrbis partibus, sed in ipso templo etiam. nam & ibi interdum ausi sunt cædes patrare; ac si nihil hoc modo pietatem læderent. vnde fas est credere Deum tanta impietate offensum euersatum esse Hierosolyma: templóque, vt non amplius puro domicilio, Romanos induxisse purificaturos id flammis lustralibus: genti que cum liberis simul & vxoribus seruitutis iugum imposuisse, quò castigatiores redderentur hoc infortunio. Et vrbs quidem talibus infestabatur latrociniis. Impostores [c] autem & Magi, turbas illectas post se trahebant in solitudinem,

Ann. mundi 4019. A Christo nato 57.

a Eleazarum Dynæi filium Romam misit.

b Felix Ionatha insidiatur.

c Impostores & Magi.

posti-

pollicentes se diuinitus ostensuros eis clarissima signa & prodigia: persuasáque multitudo mox pœnas luit dementiæ. retractos enim eos Felix neci dedidit. Eodem [a] tempore quidam ex Ægypto venit Hierosolyma vatem se esse profitens & plebi suadens, vt secuta se in montem Oliueti ascenderet. qui è regione vrbis ad quintum abest stadium, illic enim visuros suo iussu cadere Hierosolymorum mœnia, ita vt per eorum ruinas aditus in ciuitatem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma sumere, stipatúsque multis equitibus ac peditibus erumpens inuadit turbam seductam ab Ægyptio. quorum quadringentis occisis, ducentos viuos cepit: Ægyptius ipse pugna elapsus disparuit. Post hæc latrones rursum ad rebellandum Romanis incitabant populum, dictitantes excutiendum illorum imperium, & non assentientium vicos direptos absumebant incendiis. Apud [b] Cæsaream quoque inter Iudæos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta est. nam Iudæi potiore conditione volebant esse, quòd vrbis eius conditor Herodes Rex fuerit Iudæus genere. id Syri non inficiebantur quidem, sed aiebant vrbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tempore nullum Iudæum habitasse inibi. Quæ res post peruenit ad cognitionem præsidum, correptísque ex vtraque parte tumultus autoribus affecerunt eos verberibus, atque hoc modo seditionem compresserunt aliquandiu. rursum enim oppidani Iudæi freti diuitiis per contumeliam Syros lacessebant conuicio. qui tametsi inferiores quod ad facultates attinet, ferocientes tamẽ eò quòd plurimi Romanis per ea loca militantium Cæsarienses essent & Sebasteni patria, aliquantisper & ipsi regerebãt in Iudæos cõuicia. deinde

An. mundi 4019. A Christo nato 57.

Hedio & Ruffinus cap. 12. al. 17.

a *Pseudoprophera ex Ægypto Iudæos in Oliueti monte prodit.*

Hedio & Ruffinus cap. 13. al. cap. 18.

b *Cæsareæ inter Iudæos & Syros, de pari iure ciuitatis rixa.*

An. mundi 4070. A Christo nato 68.

ad lapides ventum est, ita vt multi vtrinq; vel sauciarentur vel caderent. penes Iudæos tamen fuit victoria. Felix autem, vt vidit contentionẽ progressam vsq; ad belli speciem, prosiliens rogabat Iudæos, vt desinerent: quibus non parentibus immisit armatos milites: multísq; cæsis, plures captiuos fecit: & multas eorũ domos diuitiis refertas in prædam concessit militibus. Iudæorum verò honoratiores ac modestiores sibiipsis timentes rogauerunt Felicem vt militibus receptui caneret, parcerétque iam & resipiscendi facultatem concederet: id quod præses indulsit eorum precibus. Per [a] idem tempus Agrippa Rex summum Sacerdotiũ Ismaeli cõtulit Phabei filio: & [b] ipsi summi pontifices dissidere cœperunt à sacerdotibus & primatibus Hierosolymitanorum ciuium, singulíq; incedebant stipati manu audacissimorum & seditiosorum hominum, conflictantésque inter se mutuis certabãt conuiciis & lapidationibus: nec erat qui compesceret, quasi vacante vrbe magistratibus. In tantum autem exarsit summorum pontificum impudentia, vt auderent seruos suos in areas mittere, qui auferrent debitas Sacerdotibus decimas, aliquótque pauperiores è sacerdotum ordine alimentorum inopia fame deficerent. Tanto plus tum poterat violentia seditiosorum quàm iustitia.

[a] *Ismael Phabei filius Pontifex.*

[b] *Pontificum cum Sacerdotibus dissidium.*

De Procuratore Porcio Festo, & de sicariis.

CAP. VII.

Aliàs c. 19.

CÆterum postquàm Felici successor Porcius Festus à Nerone missus est, primores Iudęorum Cæsaream incolentium Romam profecti sunt [c] Felicem accusaturi: dedissétq; omnium pœnas iniuriarũ quibus Iudæos affecerat,

[c] *Felix accusatur.*

missi

nisi Nero eum donasset Pallantis fratris precibus, qui tum in precio erat apud principem. *An. mundi 4020.*

Cæsarienſium etiam Syrorum duo præcipui, Beryllum qui pædagogus Neronis fuerat, tunc verò Græcis epiſtolis ſcribendis pręerat, magna pęcunia corruperunt, vt impetraret ab imperatore literas, quibus abrogaretur Iudæis eius ciuitatis ius, hactenus cõmune ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit. ex his literis poſtea calamitatum noſtrarum omniũ cauſæ ortæ ſunt. Iudæi [a] enim Cæsarienſes vbi cognouerunt, quæ ſcripta ſunt, magis etiam perſtabant in ſeditionibus, donec initium belli conflatum eſt. Cum autem veniſſet in Iudæam Feſtus, offendit totam afflictam à latronibus vicos paſſim populãtibus. quorũ [b] ferociſſimi appellati ſicarij tunc ad maximum numerum excreuerãt, vtentes gladiolis inſtar acinacis Perſici, incuruis quales ſicas Romani nominant, vnde latronibus ipſis cognomen eſt inditum, multorum cæde infamibus: qui, vt iam dictum eſt, feſtis diebus admixti turbæ vndique in vrbem confluenti religionis gratia, nullo negocio quotquot collibuiſſet tollebãt de medio. aliquando etiam armati inuadebant inimicorũ vicos, direptóſque tradebant incendio. Feſtus [c] autem equeſtres & pedeſtres copias miſit cõtra quendam impoſtorem magum, qui homines poſt ſe trahebat in ſolitudinem, deceptos vanis promiſſis, quaſi ope eius incolumes euaſuri eſſent è malis omnibus, hi vniuerſi vnà cũ ſeductore ab immiſſis militibus oppreſſi ſunt. Eodẽ à tẽpore Agrippa Rex exſtruxit inſigni amplitudine domũ propę porticum in regia Hieroſolymitana quę Aſſamonæorum fuerat, ſitam in edito loco vnde amœniſſimus proſpectus patebat contemplari vrbem volentibus, cuius volu-

A Chriſto nato 58.

Hedio & Ruffinus Cap. 14.

a *Seditio Iudæorum.*

b *Sicarij.*

c *Feſtus inſequtus impoſtorem magum cum aſſeclis opprimit.*

Hedio & Ruffinus Cap. 15. Aliàs c. 20.

d *Domus ab Agrippa exſtructa præfectis priuatur à Iudæis*

An. mundi 4020. A Christo nato 58.

ptatis Rex cupidus è cubiculo spectabat quid quid circa templũ fieret. id vbi viderunt Hierosolymitani proceres tulerunt indignissimè: neq; enim leges nostræ cõcedunt spectari quid agatur in templo, præsertim sacrificia. quamobrem altum parietem excitauerunt, supra exhedram, quæ erat in interiore templo versa ad solem occiduum. hæc non solum Regij triclinij prospectũ arcebat opposita, verumetiam occidentalis extra templum sitæ porticus, vbi festis diebus Romani stationes habebant ad templi custodiam, quo facto tam Rex offensus est, quã Festus præses prouinciæ. qui etiam iussit parietem dirui. ciues autem rogauerunt, vt liceret sib legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse viuere, si quid demoliretur de templi ędificiis. quo impetrato miserunt ad Imperatorem decem ciues eximios, & Ismaelem summum pontificem, & Chelciam custodem sacri ærarij. Qui audita legatione non solum ignouit, sed permisit etiam sic manere parietẽ, gratificatus in hoc vxori suæ Poppeæ piæ fœminæ, quæ pro Iudæis deprecatrix fuerat: quæ decem illos viros redire permisit, Chelciam verò & Ismaelem apud se detinuit tanquam obsides. Id [a] postquam Agrippa resciuit, pontificatum detulit Iosepho cognomine Cabi, Simonis quondam summi Pont. filio.

a *Iosepho Cabi Simonis filium Pontifex.*

De Procuratore Albino.

CAP. VIII.

b *Albinus Iudæe Procurator.*

c *Ananus, Anani filius Pontifex.*

CÆsar autem de Festi morte accepto nũcio, Albinum [b] in Iudæam misit præsidem. Rex verò Iosepho, iusso priuatam vitam agere, Sacerdotium [c] eius dedit Anani filio, & ipsũ vocato Anano eodem quo pater nomine Seniorem

ipsum

istum Ananũ aiunt fuisse omnium felicissimũ, vt [a] qui filios habuerit quinque, omnes potitos summi Dei pontificio, cum prius ipse ad satietatem hac dignitate esset perfunctus: quod ad eã ætatem nulli antè summorum pontificum contigerat. Iunior autẽ Ananus, is quẽ nunc summũ pontificatum accepisse diximus, audax erat & ferox ingenio, secta Sadducæus, quod hominum genus apud Iudæos in iudicando est seueriſſimum, vt antè docuimus. Talis igitur cùm esset, tempus opportunum se nactum ratus, mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinere conciliũ iudicum aduocat: statutúmq; [b] coram eo fratrẽ Iesu Christi Iacobum nomine, & vnà quosdam alios, reos impietatis peracto; lapidandos tradidit: quod factum omnibus in ea ciuitate bonis & legum studiosis vehementer displicuit: missíſq; ad Regem clàm nunciis rogauerunt mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret. nam ne nunc quidem rectè egisse. Quidam etiã Albino occurrentes venienti ab Alexandria', docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius cõsensu aduocare concilium. horum verbis ille persuasus iracundè scripsit pontifici, daturũ sibi pœnas minitans & Agrippa Rex eã ob causam post tertium mensem ablatum ab eo pontificatum [d] Iesu Damnei filio cõcessit. Albinus porrò, vt venit Hierosolyma, omnem curam & diligentiã adhibuit, vt pacaret prouinciã, interfectis multis sicariis. Ananias autẽ Põtifex in dies apud popul ũ celebrior fiebat & carior, honorabatúrq; ob liberalitatẽ ab omnibus, quotidiéq; Albinum donis venerabatur & summum pontificem. Sed habebat seruos pessimos, qui adiũcto sibi audaciſſimo quoque, obeuntes areas vi auferebant sacerdotum decimas, pulsantes eos, qui cunctarentur reddere. alij quoque pont-

Ann. mundi 4025. A Christo nato 63.

a *Ananus quinque filios summi Dei Pontificio potitos habet.* Hedio & Ruffinus cap. 16. Aliàs c. 21.

b *Iacobus frater Domini lapidatur.*

c *Ananus apud Albinum accusatur.*

d *Iesus Damnei Anano Pontifici succedit;*

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

fices faciebant similia, nemine valente compescere: multiq; [a]sacerdotum quibus antè ex decimis alimenta fuerant, tunc absumebantur inedia. At ficarij die festo, qui tum superuenerat noctu vrbem ingressi viuum ceperunt scribam ducis Eleazari, is erat Ananiæ pontificis filius. hunc vinctum abduxerunt, ac deinde miserunt ad Ananiam, qui eorum nomine promitteret scribam dimittendum, si pater Albino persuaderet, vt ex eorum numero decẽ captiuos solueret. tum Ananias vrgente necessitate ab Albino impetrauit quæ latrones illi postulauerant, id quod maiorum calamitatum fuit initium. Latrones [b]enim semper aliquam artem commiscebantur, qua ex Ananiæ cognatis quempiam interciperent, nec prius dimittebãt quàm è suis aliquot reciperẽt: auctiq; denuò magno numero & recepta audacia, totam eã regionem vastabant. Hoc [c]tẽpore Agrippa Rex prolatis pomœriis Cęsareę quæ Philippi dicitur, mutato nomine in Neronis honorem vocauit eam Neroniada: & [d]theatrũ apud Beritios impendiis magnis exædificatum ornauit spectaculis annuis, assignata in eũ vsum ingenti vi pecuniæ. Frumentũ enim donauit ei populo, & oleũ viritim distribuit: totámque eam vrbem ornauit statuis passim dispositis atq; expressis ad antiqua clarorũ artificum archetypa imaginibus: & omnia penè sui regni ornamenta in eam ciuitatẽ transtulit: vnde magnã sibi apud subditos parauit inuidiã, quòd suos spolians externam vrbem excoleret. eodem Rege iubente Iesus Gamalielis filius in summo Pontificatu successit Iesu Damnęi filio non libenter sibi cedenti, vnde natum est inter vtrunque dissidium, adscitis enim globis audaciũ iuuenũ sæpè à conuiciis prorumpebant ad lapides. Sed inter alios eminebat Ananias ex amplis

a *Sacerdotũ decimas vi quidam auferens.*

b *Latrones Ananiæ cognatos capiant.*

c *Cæsaræa Philippi ab Agrippa Neronias appellata.*

d *Beritij ab Agrippa multis donis affecti.*

amplis facultatib. largitione plurimos sibi recõ cilians. Costobarus [a] quoq; & Saulus suam quisque circa se manũ habebat sceleratorum hominũ, orti genere regio, & propter Agrippæ cognationẽ fauorabiles, alioqui violenti & ad spoliãdos infirmiores prõptissimi. atq; ex illo maximè tempore labare cœpit nostra Respubl. & indies in deterius tuere. Porrò [b] Albinus audito Gessiũ Florũ sibi successurũ venire, videri volens gratificatus Hierosolymitanis ciuibus, productis vinctis, quotquot erãt in manifestè capitali culpa, iussit interimi: reliquos qui leuioribus de causis coniecti erant in vincula, reductos in carcerem pecuniis mulctatos dimittebat alium post alium. atq; in hunc modum vacuato vinctis carcere Iudæa repleta est latronibus. Interea [c] Leuiticæ tribus homines quorũ erat sacros hymnos in templo canere, adito Rege induxerunt eũ precibus, vt aduocato cõcilio decerneret eis vsum stolæ lineæ, quę tum solis erat concessa sacerdotibus. hanc enim nouationẽ pertinere ad perpetuam ipsius regni memoriã. neq; fruſtra fuit eorum postulatio. Rex enim de cõcilij sententia permisit hymnorũ cantoribus, vt depositò priore habitu, lineũ vt voluerunt sumerent. Aliam [d] etiam eiusdẽ tribus partẽ addictã templi ministeriis, ipsorum precibus motus permisit sacros hymnos canẽdos edisscere: quæ omnia fiebant contra instituta legis patrię, nunquam violatæ absque piaculo. Iam absolutum erat & templi ædificium. Populus [e] igitur cum videret esse in ocio circiter octodecim opificũ millia, solitorũ hactenus in templo ex operarũ mercedibus victum quærere, nolénsque sacram pecuniam repositam habere, ne quando prædæ Romanis fieret, simúlq; opificibus, inde prouisum capiens; quod vel vna hora operato statim

An. mundi 4026. A Christo nato 72.

Ananias, Costobarus & Saulus ad spoliandos infirmiores prõptissimi.

Hedio & Ruffinus Cap. 17. aliàs 22.

b Albinus vinctos interimit.

c Leuiticæ tribus hominibus Agrippa lineæ stolæ vsum dat.

d Templi ministris Agrippa hymnos sacros canere permittit.

e Iudaicus populus Remercedibus victum quærere, nolénsque sacram pecuniam repositam habere, ne quando prædæ Romanis fieret, simúlq; opificibus, inde prouisum capiens; quod vel vna hora operato statim

eũ fundet.

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

merces repræsentaretur suasit Regi vt orientalem instauraret porticũ, ea templi extima claudebat profundæ vallis & angustæ imminens, ac proinde subnixa muro quadringẽtos alto cubitos, saxis constructo quadratis valde candidis: erátq; cuiusq; saxi longitudo cubitorum viginti, sex verò altitudo: opus Solomonis Regis qui primus integrum templũ condidit. Rex autẽ cuius curæ Claudiæ Cæs. fabricam templi commiserat, reputans quodcunq; opus demoliri facilè, reparari difficilè, maximè talem porticum egẽtem & tempore longo & pecuniis plurimis, nõ annuit populi precibus, sed vrbem candido saxo consternere si libéret nõ vetuit. Post hæc Iesũ Gamalielis filio Pontificatum abrogatũ concedit [a] Matthiæ Theophili filio, quo Pontifice Iudaicum bellum habuit initium.

[a] Matthias Theophili filius Pontifex. Hegesippus & Ruffinus cap. 18.

Conueniens videtur præsenti historiæ narrare de Pontificibus, quæ origo eorum, & qui ad hunc honorẽ admittantur, & quot vsq; ad finẽ eius belli fuerint. Primus igitur omniũ hoc Dei sacerdotiũ gessisse fertur Mosis germanus Aaron Pontifex: quo defuncto successisse mox filios, ac deinde illorum posteritati manssisse hũc honorem perpetuum. vnde cõsuetudo obtinuit accepta à maioribus, neminẽ Dei Pontificẽ fieri nisi descendentẽ ab Aaronis sanguine, nec eam dignitatem concedi vel Regibus oriundis alio genere. Fuerũt [b] igitur vniuersi à primo Aarone vsq; Phanasum, quem belli tempore seditiosi declarauerunt Pontificem, LXXXIII. numero, horum XIII. præfuerunt sacris ab eo tempore quo primũ in deserto Moses erexit Deo tabernaculum, vsq; dum in Iudæam ventum est, vbi Deo templum ædificauit Rex Solomon. nã à principio pontificibus non succedebatur nisi mortuis: deinde viuentibus etiã subrogari cœperunt

[b] Pontifices in populo Iudaico numerus & ordo.

perunt alij. Itaq; hi XIII.[a] cùm essent duorum Aaronis filiorum posteri, per continuatas successiones hoc honore potiti sunt: sub his primò penes optimates administratio fuit Reipublicæ, post ad monarchas, postremò ad Reges transiit. ex quo autẽ die patres nostri ductu Mosis Ægyptum sunt egressi, vsq; ad templum à Solomone Rege conditum, elapsi sunt anni DCXII. post XIII. illos Pontifices alij XVIII. secuti sunt à tempore Solomonis Regis sibi succedentes vsq; dum Nabuchodonosor Babyloniorũ Rex contra nostram vrbem expeditione facta templum incẽdit, & translata tota gente Babylonem, Iosedecũ quoque Pontificem illò abduxit. horum Pontificatus tempus CCCCLXVI. annorum fuit, mensium sex, dierum decem, Rempublicam Iudæorum gubernantibus Regibus. post septuagesimum autem Babylonicæ captiuitatis annũ Cyrus Persarum Rex dimissis Babylone Iudæis, & reuersis in antiquam patriam permisit templũ denuò condere, quando Iesus Iosedeci filius assumpsit summum sacerdotium. Hic & eius posteri quindecim vniuersi vsque ad Regem Antiochum Eupatora statum Reipub. popularẽ rexerunt per annos CCCCXIIII. Cæterùm iam dictus Antiochus cum suo duce Lysia primus Oniam cognomento Menelaum apud Berytum vita simul priuauit & sacerdotio, repulsóque à successione eius filio, Iacimum constituit summum Pontificem, natum quidem ex Aaronis progenie, sed non ex eadem familia, quamobrẽ Onias defuncti Oniæ Pontificis filius nomine patrem referens, in Ægyptum profectus & insinuatus in Ptolemæi Philometoris ac Cleopatræ eius coniugis amicitiam, persuasit eis vt in Heliopolitica præfectura Deo templũ instar Hierosolymitani extruerent, séq; illic Pontificem

An. mundi 4026. A Christo nato 64.

a Aaron eiúsque progenies.

An. mundi 4026. *A Christo nato* 64.

constituerent: de quo tẽplo sæpè aliàs diximus. Iacimus autem triennio in Pontificatu exacto, mortuus neminem successorem habuit, sed per septennium sine Pontifice mansit ciuitas. Dein postquam Assamonæorum familiæ Principatus nostræ gentis est creditus, rebellantes Macedonibus Ionathan creauerunt summũ Pontificẽ, qui septennio toto præfuit. quo per insidias Tryphonis sublato è viuis, frater eius Simon obtinuit id sacerdotium: cui dolo generi oppresso inter epulas filius Hyrcanus in honore succes-sit. eum cùm per vnum & triginta annos gessisset, iam decrepitus successori Iudæ reliquit suo filio, qui alio nomine Aristobulus est dictus. huic frater hæres fuit tã regni quàm sacerdotij, postquam ille sumpto tum primum diademate vnũ annum vtraq; dignitate potitus est. Is nomine Alexander & ipse regnũ coniungens Põtificatui cùm viginti septem annis præfuisset rebus Iudaicis, moriens Alexandræ vxori permisit deligendi Pontificis arbitrium. illa Hyrcano id addixit, exactóq; in regia potestate nouẽnio è viuis excessit: quo toto tempore Hyrcanus eius filius Pontificatum tenuit. nam post matris obitum Aristobulus frater moto bello victum Pontificẽ ad priuatam vitã redegit, & sibiipsi regnum simul vsurpauit ac sacerdotium: exactísq; in vtraq; dignitate tribus annis & totidẽ mensibus, cum superueniens Pompeius vi cepisset Hierosolyma, à victore vinctus Romam missus est cum liberis: & Hyrcanus restitutus in Pontificatum, principatum quoq; suæ gentis accepit, sed absq; diademate: prætérq; priores illos nouẽ, per alios xxiiii. annos summum sacerdotiũ obtinuit. Post quos completos Barzapharnes & Pacorus dynastæ Parthorum traiecto Euphrate bellum Hyrcano inferunt, cóque viuo abducto Aristobuli

Aristobuli filium Antigonum Regem constituunt: qui * post tres annos & totidem menses expugnatus ab Herode & Sosio, apud Antiochiã iussu Antonij dedit supplicium, Herodes autem accepto à Romanis regno non amplius ex Asamonæo genere creauit Pontifices, sed eum honorem quibuslibet ex sacerdotum ordine concessit etiam obscuris, absque vno Aristobulo. hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotem, & Mariammes suæ vxoris fratrem, ob fauorem populi & Hyrcani cui memoriam summo sacerdotio dignatus est, deinde veritus ne omnes in illum essent propensiores, apud Hierichuntem arte necauit natantem in piscina vt suprà diximus: neque postea vlli ex Asamonæorum posteritate hoc sacerdotium committere voluit. idem fecit in ordinandis Pontificibus Archelaus eius filius, & Romani qui post illum cum potestate præfuerunt prouinciæ. Sunt igitur qui ab Herodis principatu vsque in diem qua templum & vrbs, incendente Tito, conflagrauit, Pontificatum gesserunt, in vniuersum numero viginti octo: tempusque eorum sacerdotij centum anni & septem insuper: quorum aliqui sub Herode fuerunt & Archelao huius filio: defunctis autem his penes optimates fuit Respub. collocatis in eius fastigio Pontificibus: de quibus hactenus dixisse sufficiat.

Ann. mundi 4026. A Christo nato 64.

a Aristobulum ab Herode interfectum, suprà lib. 15. ca. 3.

Quomodo Florus Albini successor gentis Iudææ afflixerit iniurijs, vt coacti sint arma sumere.

CAPVT IX.

GEssius b autem Florus Albino successor à Nerone missus plurimis Iudæos replenit tributis: is Clazomenius erat genere, adduxitque secum Cleopatram coniugem nõ minus

b Gessium Florum Iudææ procuratorem.

Anno mundi 4028. A Christo nato 66.

improbam, per quam vt Poppææ Augustæ: amicam, Iudææ administrationem impetrauerat. adeò verò potestate violenter abusus est, vt Albinum Iudæi desiderarent quasi beneficum. nam ille quantum poterat, clam erat malus & nocēs: Florus a contra quasi ad ostentandam missus malitiam; publicè traducebat nostræ gentis iniurias, nihil sibi ad summam in rapinis & supplicijs iniquitatem reliquum faciens. erat enim inflexibilis ad misericordiam, nullis vnquam lucris satiabilis, vndecunq. parua æquè captans ac magna; vt etiam latronum esset particeps, multi enim illum quæstū exercebant securi de incolumitate, quā ab eo redimebant decisis prædarum partibus: adcóq. nullus erat iniuriarū vel modus vel finis, vt miseri Iudæi non ferentes tapacē latronum insolētiam cogerentur laribus relictis & patrijs ceremonijs ad exteros fugere, iudicantes vbiuis etiam apud barbaros tolerabilius posse cōmodius. Et quid multis verbis opus est? Bellum b contra Romanos suscipere solus Florus nos compulit, malens semel vniuersos quàm paulatim perdere. Itaque secundo anno postquam is venit procurator in prouinciam, duodecimo verò Neronis imperij, bellum id coeptum est; quo tempore quanta vel coacti fecimus, vel perpessi sustinuimus, exactè cognoscere poterunt qui dignabuntur legere libros à nobis conscriptos de bello Iudaico. atque d hîc dicendi finem faciā de antiquitatibus, quas belli argumentum sequitur. Præsentis autem operis textus continet totum illud tempus inter primam creationem hominis & annum Neronis principis duodecimum, quæque per ea secula Iudæis vel in Ægypto obuenerunt vel in Palæstina, cæteráque Syriæ eorum quas clades ab Assyrijs & Babylonijs accepi-

a Gestium Florum præfert Albino.

b Florum belli Iudaici causa.

c Initium belli Iudaici.

d Antiq. Iudaicarum epilogus.

accepimus, quóue modo tractati simus à Persis & Macedonibus, & postremò à Romano populo. his enim omnibus accuratè descriptis etiam Pontificum successiones retensuimus continuatas per Annorũ duo millia. pari diligentia Regum quoque res ordine tradidimus, & status Reipublicæ monarcharúmque potentiam, per omnia secuti autoritatem sacrorum voluminũ, ita vt à principiò sumus polliciti, ausimque addere quòd nemo alius scriptor, Iudæus, externúsve potuisset hoc argumentũ tãta fide Græcis hominibus prodere. ego enim tribuliũ meorum confessione disciplinas patrias egregiè calleo, Græcanicæ [a] quoque literaturæ nõ sine profectu dedi operam, quamuis exquisitã pronunciandi rationem assequi per patriam consuetudinem non licuit, nostri enim homines nõ suspiciunt eos qui multas perdidicerunt linguas, quod studium profanum apud eos habetur & seruis commune cum ingenuis. solos autem sapientes suo suffragio pronunciant, qui legis & sacrarum literarum tanta assecuti sint peritiã, vt eas etiam interpretari valeant, qua in re cũ multi collocarint operam, vix vni successit atque alteri, quibus mox dignum contigit. Fortassis autem nulla inuidia prohibet etiam de meo genere gestisque per totam vitam rebus pauca exponere dum adhuc supersunt qui vel [b] attestari possunt vel coarguere: atque ita concludetur harum antiquitatum tractatio comprehensa viginti voluminibus, versuum verò sexaginta millibus. Quod si Deus concesserit, compendio rursum referam belli casus & quæ nobis in præsentem vsque diem euenerunt, quæ incidit in decimum tertium annum Principatus Domitiani Cæsaris, ætatis verò meæ sextum & quinquagesimum. Promisi etiam scripturum

Anno mundi 4039. A Christo nato 68.

a *Iosephus Hebraica & Græcanica literaturæ peritus.*

b *Hoc volumen scriptũ est anno mũdi 4057. à Christo nato 95.*

Ann. mundi 4030. A Christo nato 60

me quatuor libros de Iudæorum opinionibus, quas habent de Deo eiúsque essentia, & de legibus, quare per eas alia liceat nobis facere, alia non liceat.

FLAVII IOSEPHI ANTIquitatum Iudaicarum libri vigesimi FINIS.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM IN HOC FLAVII IOSEPHI PRIMO VOlumine memorabilium fidelissimus ac locupletissimus.

Numerus folium, a, b, paginam indicant.

Aaronis sacerdotium 74.a
Aaronis filij 74.b
Aaronis virga germinat 90.b
Aaron eiusq; progenies 567.b
Aaronis mors 92.a
Abel à Cain interfectus 8.a
Abdon Iudex Israeliticarum 132.b
Abimelech amore Sarae captus 20.b
Abimelechus 79. fratres interficit 129.b expellitur à Sicemitis 130.a. In illos mouet 130.b
Abizail uxorem ducit Dauid 166.b
Abiathar sacerdotali honore priuatur 209.a
Abias contra Ieroboamum exercitum ducit 231.b victoria potitur 232.b Illius mors & successor 233.a
Abnerum Dauid defiet 177.a
Abnerus Iebosthum populi regem constituit 74.a Contra Iuda tribum copias ducit ibid.b In fugam conuertitur 174.b
Abnerus ad Dauidem legatos mittit vt foedus cum illo ferirent 175.a
Abrahami genealogia 15.b
Abrahami domicilium 17.a
Abrahamus Aegyptios religionem & artes docuit. 17.b
Abrahami obedientia 22.a
Abrahami sapientia 15.b Primus coelestium verbi Diuini ibid.

Abrahami obitus 25.a
Abrahamum victis 5. reges Sodomitarum 18.a *Lothum* captiuum reducit 18.b
Abrahamum egregium astronomum 17.b
Abſalomum patrem ac fratres ad ſolemne tonſorum inuitat & *Ammonem* vino ſepultum inebriari curat 189.a
Abſalomi exercitus ſtrages 194.b
Abeſalomum reuocatur ad vrbem & reconciliatur patri 189.b.& ſeqq. illiuſq. regnum affectat 196.b *Rex* ab vniuerſis ſalutatur ibid.b
Abſalomum Iordanem tranſeit. 193.b prælium inter *Abſalomum* & *Ioabum* 194.a
Abſalomi mors 194.b
Achabi victoria in *Adadum* 240.b
Achabi liberi 70. trucidati 255.a
Achabi mors & finis iuxta *Eliæ* prædictionem 244.a
Achab furti reus punitur 115.a
Achabus Rex Iſraelis 235.a
Achabus Eliam quærit 236.b *Prophetæ* illum accuſat impietatis 237.a
Achabus & *Ioſaphatus* in *Syros* mouent 243.b
Achaza ſucceſſorem *Iothami* impietas 264.b. mors 266.a
Achabſecum Danidem contra *Hebræos* ducit 170.b
Adabi bellum contra *Achabum* 239.a
Adadus Rex vincitur à *Davide* 182.b
Adami pœna 7.b
Adami & *Euæ* lapſus ibid.
Adhortatio de libertate tuenda 540.a
Adiabenorum magnates cum *Abia Arabum Rege* cõtra *Izatem* fœdus faciũt 557.b
Adonias affectat regnũ 203.b
Adonias interficitur 209.a
Adonibez ek capitur 121.a
Ador menſis 346.a
Adulterij leges & zelotypia 80.a
Ægyptiorum libido 17.a
in *Ægypto* annona carior 39.a & 46.a
Ægyptiorum erga Hebræos inuidia 47.a
Ægyptiorum rex in *Æthiopes* 50.a
Ægyptiorum plaga decima 15.a
Ægyptij in mari rubro inuoluuntur 58.b
Ægyptiorum reges cur *Pharaones* dicti 221.b.& 222.a
Æmilius Regulus 530.b
de *Altari* extruendo mandatum 202.a
Æthon Arabum rex 468.a

Æthiopia Regina Salomonis à fapientiam ſuper .. 222.b .. illi munera dona 223.a. Illius liberalitatem Salomon .. remuneratur .. ibid.
Agar contemnit Sarah 19.a
Aggæus & Zacharias prophetæ .. 268.b
Agrippa res geſtæ 514.a
Agrippa in Iudæam rediens 547.b
Agrippa vacuam aulæam fereæ pondere patens in ſacrario ſuſpendit .. ibid.b
Agrippa Iudæis edictum tributum remiſit 548.a
Agrippa Bogetum civitatem eximiis ornamentis honorat 550.b
Agrippa quandiu vixerit & regnaverit 551.b
Agrippa bubonem videt, & quinto die monitus ut Germanus prædixerat 551.a
Agrippa in theatro Deus conſalutatur ibid.a
Agrippina Meſſalina & Paulinæ Claudij uxores 562.b
Agrippæ ditio ampliata 563.a
Abias Roboamo ſuccedit 230.b
Abimelechum Thebas capit 131.a
Abimelechitarum tota familia cædes 162.b
Albinus Iudææ procurator 565.b
Alcimi Pontificis mors 344.a
Alexandri Macedonum regis in Iudæos beneficia 313.a
Alexandri magni victoria in Darium 314.a. Mors 317.a
Alexander Rex Syriæ Cleopatram duxit 354.b
Alexandri Iudæorum Regis res geſtæ 372.a. cædes 373.b
Alexander ad 800. crucibus ſuffigi iubet 377.b
Alexandri morbus ibid. mors 378.a
Alexandra in regnum ſuccedit Alexandro 378. Eius mors 380.a
Alexander à Gabinio victus 389.b
Alexander Lyſimachus Alabarcha 546.b
Ambitioſorum audacia 176.b
Amalecita arma movent in Iſraelitas 63.a
Amalecitæ Iſraelitæ fugant 63.b illorum ſpolia 64.b
Amalecitæ victi à Saule 151.b
Amalecitarum gens expugnata 171.a
Ammonitæ in Davidem ſupias parant 184.b
Ammon ſororem per vim opprimit 188.b
Amos Rex Iuda, Manaſſæ ſucceſſor impius 273.a
Amavinus Rex Iſraelis 253.a
Amaſias Rex Hieroſolymitæ

mus ſuffultus Ioſephi 269.a
Ananias, Anaeus, Cumanus, Celer, alijq; nonnulli Romã mittuntur 561.b
Ananias Anani filius Pontifex 665.b
Annibas ſupplicio affectus, Ameranus, & Eleazarus in exilium mittuntur 553.a
Anilaus à Mithridate fugatus 528.b
Annona caritas principatu Claudij 84.b
Annus Iubilæus 81.a
Annius Minutianus 531.a
Anterus 537.a
de Antiochi Epiphanis Hiſtoria 333.b urbem ſpoliat 334.a
Antiochus magnus Iudæos vexat 326.a Illius in homines templi edictum 327.a
Antiochi Epiphanis interitus 341.b
Antiochus Eupator ſortibus inter cum Iudæis 344.a
Antiochi Dionyſi in Iudeam expeditio 377.a. mors 378.b
Antiochus Rex Commagenæ 546.b
Antiochia & Mygdonia à Macedonibus condita 557.a
Antipatri genus 582.a
Antipatri res geſtæ & cum Cæſare amicitia 192.a
Antipater veneno ſublatus 399.b
Antipatri Herodã filij malitia 477.a & ſeqq.
Antipatri exitium 487.b
Aquila aurea ſuper maiorem templi portam 485.b
Ara fumigatoria 71.a
Arabes Iudæorum legatos necant 424.a
Arabes ab Herode domiti 426.a
Arca Noe 10.a
de Arca fœdere Deo 70.b
Arca fœderis in aciẽ prolata 138.b In hoſtium poteſtatẽ devenit 139.a Azoti propter illã vexati 140.a Bethſamæ pervenit 191.a
Arca in urbem reducta in tabernaculum reponitur 181.a
Arca Dei in templum transferetur 217.a
Archelaum Cappadocum Rex 463.b.
Archelaus Viennam relegatus 500.a
Archiophel ad Abſalomum defirit 191.a
Archiophelis conſilia 191.a
Archiophel ſuo conſilio euſo, laqueo ſibi vitã finit 193.b
Argenti copia Salomonis tempore 224.b
Ariſtobulus Hyrcani filius diadema ſibi imponit 370.b
Ariſtobuli fratricidia pœna 371.b
Ariſtobuli cum Hyrcano fœdus 382.a

Aristobulus ab Herode interfectus 569.a
Aristocratia 103.a
Arruncius in theatro imperatorem interficiunt 538.a
Asanus rex Iuda Abia succedit 233.a Illius pietas. ib.a vincit Æthiopes ibid. Illius mors 235.a
Asphenas 535.a
Asphenas frustatim lacerantur 537.a
Assuerus Vasthi uxorem repudiat 305.a
Assyriorum Imperium diffluxum 272.a
Athniel filius Cenezi regnat in Iudea 125.b
Auriliy Diuini tempus 58.a
Azothi propter Arcam erepram graviter cruciantur 140.a
Azymorum festum 57.a

B.

Baalitarū mactatio 256.a
Bacchides Demetriy Dux 344.b pugnat cum Iuda 347.a
Balaci ad Balaamum legationes 94.a
Balaamus obiurgatur ab Angelo 94.b
Balaam vide Israelitico populo vaticinium. ibid.
Balthasar Babylonius Rex 287.b
Baracus & Dabora in hostes movent 127.a
Baracus contra hostes Iudaeorum Imperator designatus 127.a
Batibius 535.a
Baasis regis Israelitarum impietas 234.a Mors ibid.b
Bazoses multis iniuriis Iudaeos afficit 312.b
Belli leges & consuetudines 81.b
Belli leges 108.a
Belli Iudaici initium 569.b
Bellum inter Asaelem & Ieuum 258.a
Beniamin vt reus à Iosephe capitur 42.a. Iuda ad Iosephum pro Beniamine oratio 41.b
Beniamitarum magna clades 124.a
Beriy ab Agrippa multis donis afficiuntur 566.b
Bethel occupata ab Ephraimitis 121.b
Bethsabe se grauidam esse Regi nunciat 186.b
Booz ex Ruth genuit Obedem 137.a
Bibliorum translatio in græcā linguam 324.a
Booz vxor Naami 136.b

C.

Cæsar in Germani sacrificios 536.b

Cæsarū in Ægyptum expeditio 391.b
Cæsarea condita ab Herode 438.b
Cæsarea litera de Iudaeorum immunitate 391.a
Cain & Abel 8.a
Cain & Abel sacrificia ibid.
Cain regnum exercuit 8.b
Cainī filij ibid.
Cain fratricidarum primus 9.a
Cain Iouem Olympium Mennonium Regulum Romanum fuisse probat 530.a
Cainus templorum Graecorum nullum inspoliatum reliquit ibid.
Cainus Iohannes fratrem se appellat ibid.
Cainus Iouis se comparat ibid.
Cainus reuocatur 538
Cainus vir maleficus 540.b libidinosus ibid.
Cainus receptacula nauibus extruxit 542.a praeter fauces duo ibid.
Cainus in Syriam mittit 520. b. & seqq.
Chamī filij eorumque progenies 14.b
Chananaeorum magnum exercitum in Hebraeos 116.b
Chananaeorum reges eos ibid.
Chananaeorum regio tota deuastatur à Iosua 117.a
Chananaeorum decem millia trucidantur ibid.
Chanunborum seruitus tempore Salomonis 222.a
Chanunaeorum progenies 14.b 15.a
Cambyses Iudaeos ab aedificeno templo prohibet 293.b
Cherubim 70.b
Charea tutor Neronis quibusdam Caium tollere facit 513.b
Charea Minucianum & Clementem de Cæsare vnà colloquium 518.b
Cilicum vxores effoeminatae 460.b
Candelabrum aureum 71.a
Cassius Longinus Syriae praeses 453.a
Cassium in Syriam venit & insuper octingenta talenta à Iudaea exigit 399.a
Castrorum dispositio 82. b.
Cassius Charea 530.b
Captiuitas Babylonica praedicta 272.a
Captiuitas Babylonica 281.a. eiusdem finis 291.b
Claudius à militibus in principem eligitur 539.a
Claudius Principatum vltro oblatum deponere recusat 544.a
Claudij pro Alexandrinis Iudaeis edictum 546.b. eiusdem pro Iudaeis per Romanum orbem edictum 547.a
Claudius Felix Iudaeae Procurator 561.b
Cleopatra 314.b

Cleopatra fratrem & sororem interficit 421.b
Cluniacus 535.a
Circumcisio instituta 19.b
Circenses ludi 531.a
Civilis belli initium inter Hebraeos 175.a
Columna duae à Setho & suis excitatae. 9.b
Concupiscentia sepulchra 82.b
Cores factio & seditio 86.b. illum cum suis ignis consumit 90.a
Cornelius Sabinus 531.b
Castobarus Idumaea principatum invadit. 433.a
Contemptus Dei in quibus consistat 152.b
Cornices Deus immittit in castra Israelitarum 62.a
Crassi contra Parthos ducentis per Iudaeam iter sacrilegium 390.a
Creatio mundi sex diebus 6.a
Cyrenensium legatio ad Caesarem 456.b
Cyrus Persarum Rex Iudaeis reditum in patriam, urbis & templi aedificationem permittit 292.a. & 299.a

D

DAna urbs extructa 125.a
Danielis & sociorum eius in Chaldaica disciplina institutio 284.a
Daniel somnium regi horrescit 284. b. & 285. a, b. ad summos honores evehitur 287.b
Daniel in Leonum fossa conjicitur nec devoratur 289.b
Danielis visiones & praedictiones 290.a
Darius Hystaspis vasa Hierosolyma se reditturum vovet 294.a
Darius vetat admonitus templi restaurationem 296.a
Datham & Abyram eorumque aes 88.b. absorbet terra 89.b
Dauid ungitur in Regem 154. a. illum Saul in satellitium assumit ibid.b
Dauid sumptis lapidibus in Goliath properat 155.b. illum alloquitur 156. a. illum obtruncat ibid.
Dauid à Saule variè affligitur 156.a
Dauidem Saul odio habet ibid.
Dauidem Saul è medio tollere conatur 157.b
Dauid filiam Regis in uxorem ducit ibid.
Dauid Palaestinos vincit magna edita strage 158.a
Dauid à Michol servatus 159.a
Dauid Nabam pernoctat, in Gittam se confert 161. a Anchum timens furorem ac rabiem simulat ibid.

Dauid lasciuiam regij pallij præcidit 164.b
Dauid Abigeam duxit 166.b
Dauid castra Saulis penetrat & poculum virgo aufert 167.b
Dauid Saulis innocentiam suã declarat 167.b
Dauid in Hebrone Rex declaratur 174.a
Dauidis filij 175.a
Dauid occupat partem inferiorem Hierosolymæ 179.a Iebusæos ex arce eiicit ibid. illámque Hebræis habitandam tradit ibid.
Dauidis mandatum de transferenda Arca 180.a
Dauid Syriam subigit 182.a
Dauid finitimas gentes subigit ibid.
Dauid Legatos mittit ad Ammonitarum Regem 184. a. qui illos indignissimè tractat ibid.
Dauid Ioabum misit contra Ammonitas ibid.b
Dauidis adulterium 185.a
Dauid Ioabo vt in Vriã animaduertat scribit 186.b
Dauid Bethsabe contugem sibi asciscit ex qua puer natus est 186.b
Dauid pœnam sua confitetur 187.a
Dauid Hierosolymis excedit, & à filio expellitur 191.a
Dauid de Absalomi cõtumel. cernior Iordanẽ transijt 193.b
Dauid restituitur in regnum 195.a & 196.a
Dauidis concubina à filio stupratæ aliò traducuntur 198.a
Dauidis heroes 199.b
Dauid in vita discrimen ducentum ab Abisæo liberatur ibid.
Dauid populum numerari iubet 200.a
Dauid poeta 200. a Illum instrumenta musica ibid.
Dauid Salomonem hortatur 203.a
Dauid Leuitas numerat eorúmque officia distribuit 205.a
Dauidis ad Salomonem postrema colloquia 207. a. Dauidis mors & sepultura ibid.
Dauidici generis Reges qui fuerint & quandiu regnauerint 280.b
Decalogus 67.a
Decima 101.b.104.a
Defectus Lunæ Christi tempore 486.b
Debora prophetissa 127.a
Demetrius in Alexandrum mouet. 351. a. Vincitur ab Alexandro 352.b
Dilectus 9.b
Dissidium inter Senatum & plebem 343.b

Deus

Decem Tanle significat se vidisse Davidem in Naba 162.a
Delabella Ephesiorum civitati scribit 398.a
Derita in Iudaeorum synagoga Caesaris statuam ponit, quod Agrippam & Petronium de homenter ad seditionem commoverit 548.a
Dertonum quatuor sectis supplicio afficitur 561.a
Drusilla 562.a

E

EGlon Rex Moabitarum Israelitas subiugat 126. a. trucidatur ab Ehud ibid.
Eleazari mors 129.b
Eliam ferunt cibos 235. b. viduae Sareptanae excipit 236.a accusat regem Achabum 237.a
Eliae miracula & facta gesta 237. & seqq.
Eliae Pontificis filij nefarij 137.b
Eliae raptus 249.a
Elizaeus 247.a. pluviam venturam & victoriam praedixit 247.b
Elizaei vocatio 238.b
Elizaei gesta & miracula 249. a. & seqq. Mors 260.a
Eli Pontificis genealogia 339.a
Elonem Cithaei filium Pontificem 551.a
Enochi finis in sacris literis non scriptus 30.b
Ephod 72.b
Ephraimi tribus movet in Naphthali 131. b ex illa tribu quadraginta duo millia caduntur ibid.
Epilogus Antiquitatum Iudaicarum 569.b
Esaui uxores 26. a. venatum mittitur 26.a
Esau primogeniti ius ob lenticulam cedit 32.b
Esau seu Edon filij ibid.
Esdras Iudaeos convocat 301.a populum Hierosolym. regis ibid.
Essenorum vita & mores 303.a
Esther puella fit Regina unor Assueri 306.a
Eua mater omnium viventium 7.a
Euapena 7.b
Eubuli calumnia contra filios Herodis 466.b
Exploratores terra Chanaan mittit Moses 83.a
Ezechias Regis Iuda, post Achazam pietas 266. a. Helias victima 267. a. Urbis Palaestinae ibi.
Ezechiae morbus 272. b. mors 272.a

F

Foedus Dei cum Noe 12.a
Fames qua in Iudaeam incubuit 47.a
Felix Ionatha insidiator 563.b
Felix latrones, Magos vulgique seductores supplicio afficit ibid.
Felix Drusillam à priore marito abduxit 562.a
Festa Iudaeorum 78.a
Festum Azymorum ibid.b
Florus Albini successor tantis Iudaeos affecit iniuriis, vt cogerentur arma sumere 569.a
Finale consequentorum de Caio tollendo decretum 534.a
de Furto 106.b

G

Gabaenitarum legatio ad Iesum 115.b
Gabaenorum facinus detestandum 122.b
Galgal 114.a
Galata olim Gomarenses à Gomer 13.b
Galli & Germani sub Herode stipendia fecerunt 489.a
Galilaei sese vindicantes Samaritanorum vicos incendiis & rapinis vastant 560.b
Gaza oppugnata 374.b
Gedeonis historia 128.a
Gedeon ad liberandos Iudaeos à Deo missus 128.a
Gedeon cum 300. virís pugnam adornat 128.b Madianitas Vincit & illorum regem duos occidit ibid.
Gedeon regnat per 40. annos 129.b
Gemma in Pontificali ornatu 76.a
Germani milites in theatrum veniunt 537.b
Germanorum rabies per Caligulam excitata sedatur 538.b
Cades Agrippae vsque ad ipsius obitum 549.a
Gestius Florus Iudaeae procurator 569.a petor Albino ibidem b. Belli Iudaici causa. ibid.
Goliath singulare certamen Hebraeis denunciat 155.a
Dauid illum adoritur, certat & vincit 156. a. & seqq.
Gotholia cludit 282.b
Gomarus filiorum progenitus 14.a
Gotholia Regina per Ioiadam omne semen regium tollit, excepto vno Ioaso 256.b
Gubernationis mutatio in populo Israelitico 147.b

H

Hebraeorum origo 13.b
Hebraeorum afflictiones in Aegypto per 400. annos 47.a

Cleopatra fratrem & socrum interficit 412.b
Cluniius 535.a
Circumcisio instituta 19.b
Circenses ludi 532.a
Civilis belli initium inter Hebraeos 175.a
Columnae duae à Setho & suis excitatae. 9.b
Concupiscentia sepulchra 82.b
Core factio & seditio 86.b. illum cum suis ignis consumit 90.a
Cornelius Sabinus 531.b
Costobarus Idumaeae principatum minuadis. 433.a
Contemptus Dei in quibus consistat 152.b
Coturnices Deus immittit in castra Israelitarum 62.a
Crassi contra Parthos ducentis per Iudaeam iter sacrilegium 390.a
Creatio mundi sex diebus 6.a
Cyrenensium legatio ad Caesarem 456.b
Cyrus Persarum Rex Iudaeis reditum in patriam, urbis & templi aedificationem permittit 292.a. & 299.a

D

DAna urbs extructa 125.a
Danielis & sociorum eius in Chaldaica disciplina institutio 284.a
Daniel somnium regi interpretatur 284. b. & 285. a, b. ad summos honores cum sociis vocatur 285.b
Daniel in Leonis foueam conicitur nec devoratur 289.b
Danielis visiones & praedictiones 190.a
Darius Hystaspis vasa Hierosolyma se redditurum vovet 294.a
Darius voce admonitus templi restaurationem mandat 296.a
Datham & Abyram eorum haereses 88.b. absorbet terra 89.b
Dauid ungitur in Regem 154. a. illum Saul in satellitium assumit ibid.b
Dauid sumptis lapidibus in Goliath properat 155.b. illum allequitur 156. a. illum obtruncat ibid.
Dauid à Saule varie affligitur 156.a
Dauidem Saul odio habet ibid.
Dauidem Saul è medio tollere conatur 157.b
Dauid filiam Regis in uxorem ducit ibid.
Dauid Palaestinos vincit magna edita strage 158.a
Dauid à Michol servatus 159.a
Dauid Nabam pervenit, in Gittam se confert 161. a Anchum timens furorem ac rabiem simulat ibid.

Dauid Iebuseum regē potiꝰ præcidit 164.b
Dauid Abigeam ducit 166.b
Dauid castra Saulis penetrat & poculum vigo aufert 167.b
Dauid Saulē innocentiam suā declarat 167.b
Dauid in Hebrone Rex declaratur 174.a
Dauidis filij 175.a
Dauid occupat partem inferiorem Hierosolymæ 179.a Iebusæos ex arce eiicit ibid. illámque Hebræis habitandam tradit ibid.
Dauidis mandatum de transferenda Arca 180.a
Dauid Syriam subigit 182.a
Dauid finitimas gentes subigit ibid.
Dauid Legatos mittit ad Ammonitarum Regem 184. a. qui illos indignissimè tractat ibid.
Dauid Ioabum mittit contra Ammonitas ibid.b
Dauidis adulterium 185.a
Dauid Ioabi vitæ animaduertar scribit 186.b
Dauid Bathsabæ contugem sibi asciscit ex qua puer nascitur 186.b
Dauid peccatum suum confitetur 187.a
Dauid Hierosolymis excedit, & à filio expellitur 191.a
Dauid de Absalomi rebellione certior [ardanè transit 193.b
Dauid restituitur in regnum 195.a & 196.a
Dauidis concubinæ à filio stupratæ alibi traducuntur 198.a
Dauidis heroes 199.b
Dauid in vita discrimen venit ab Absæo liberatur ibid.
Dauid populum numerari iubet 200.a
Dauid poeta 200. a Illius instrumenta musica ibid.
Dauid Salomonem bonum 203.a
Dauid Leuitas munera & ministeria distribuit 205.a
Dauidis ad Salomonem postrema colloquia 207. a. Dauidis mors & sepultura ibid.
Dauidici generis Reges qui fuerint & quandiu regnauerint 280.b 674
Decalogus
Decima 101.b.104.a
Defectus Lunæ Christi nascente 486.b
Deborapropheti ssa 137.a
Demetrius in Alexandrum mouet. 351. a. vincitur ab Alexandro 351.b 9.b
Dilectum
Dissidium inter Senatum & plebem

Doegus Saulo significat se vidisse Dauidem in Naba 162.a
Dolabella Ephesiorum ciuitati scribit 398.a
Dorita in Iudaeorum synagoga Caesari statuam ponit, quod Agrippam & Petronium vehementer ad seditionem commouet 548.a
Dorcas cum quatuor sociis supplicio afficitur 561.a
Drusilla 562.a

E

EGlon Rex Moabitarum Israelitas subiuga 126. a trucidatur ab Ehud ibid.
Eleazari mors 129.b
Eliam eorum cibus 235. b. vidua Sareptana excipit 236.a accusat regem Achabum 237.a
Elia miracula & cetera gesta 237. & seqq.
Elia Pontificis filij nefarij 137.b
Eliaspium 249.a
Elizaeus 247. a. pluuiam venturam & victoriam praedixit 247.b
Elizaei vocatio 238.b
Elizaei gesta & miracula 249. a & seqq. Mors 260.a
Eli Pontificis genealogia 338.a
Elionem Cithaei filium Pontifex 551.a
Enochi finis in sacris literis non scriptus 10.b
Ephod 72.b
Ephraimi tribus monet in Iephthes 132. b ex illa tribu quadraginta duo millia cadunt ibid.
Epilogus Antiquitatum Iudaicarum 569.b
Esau uxores 26. a. venatum mittitur 26.a
Esau primogenitus ius ob lenticulam cedit 32.b
Esau seu Edon filij ibid.
Esdras Iudaeos conuocat 301.a populum Hierosolym. regis ibid.
Essenorum vita & mores 303.a
Ester puella fit Regina vnor Assueri 306.a
Eua mater omnium viuentium 7.a
Euapana 7.b
Eutichis calumnia contra filios Herodis 466.b
Exploratores terra Chanaam mittit Moses 83.a
Ezechiae Regis Iuda, post Achazam pietas 266. a. Illius victima 267. a. Vincit Palaestinos ibi.
Ezechiae morbus 271. b. mors 272.a

F

Foedus Dei cum Noe 12.a
Fauces qua in Iudaam incubuit 47.a
Felix Ionatha insidiator 563.b
Felix latrones, Magos vulgique seductores supplicio affecit ibid.
Felix Drusillam à priore marito abduxit 562.a
Festa Iudaeorum 78.a
Festum Athenorum ibid.b
Florum Albini successor iuncit Iudaeos affecit iniuriis, vtcunque sine arma sumere 569.a
Finale confoederatorii de Cario tollendo decretum 534.a
de Furio 106.b

G

Gabaenitarum legatio ad Iesum 115.b
Gabaenorum facinus detestandum 122.b
Galgal 134.a
Galata olim Gomarenses à Gomar 13.b
Galli & Germani sub Herode stipendia fecerunt 489.a
Galilaei sese vindicantes Samaritanorum vicos incendiis & rapinis vastant 560.b
Gaza oppugnata 374.b
Gedeonis historia 128.a
Gedeon ad liberandos Iudaeos à Deo missus 128.a
Gedeon cum 300. virù pugnam adornat 128.b Madianitas vincit & illorum regès duos occidit ibid.
Gedeon regnat per 40. annos 129.b
Gemma in Pontificali ornatu 76.a
Germani milites in ibaerum veniunt 555.b
Germanorum rabies per Caligulam excitata seditio 538.b
Cadet Agrippa vsque ad ipsius obitum 543.a
Gessius Florus Iudaeae procurator 569.a petit Albinum ibidem b. Belli Iudaici causa. ibid.
Goliath singulare certamen Hebraeis denunciat 155.a
Davidem illum alloquitur, irritat & vincit 156. & seqq.
Gedolia cladis 581.b
Gomari filiorum progenies 14.a
Gotholia Regis per Ioramum omne semen regium tollitur excepto vno Ioaso 216.b
Gubernationis mutatio in populo Israelitico 145.b

H

Hebraeorum origo 15.b
Hebraeorum afflictio in Aegypto per 400. annos 47.a

Hebræorum maſculos necari iubet 47.b
Hebræorum ſeruitus 47.b
Hebræorum, inſcio Moſe cum Chananæis pugna & clades 81.b
Hebræorum pugna & victoria contra Amorrhæos 93.a
Hebræorum de Madianitis victoria 98.a
Hebræorum libertas tempore Salomonis 222.a
Hebræorum contra Moabitas victoria 248.a
Hebræorum ingens ſtrages ob peſtē à Deo immiſſā 201.b
Helon iudex Iſraelitarum 132.b.
Herodes accuſatur à Iudæis 395.b. *fuga ſibi conſulit* 395.b
Herodes Malichum dolo interficit 400.a. *Antigonum ex Iudæa expellit* 402.a *Tetrarcha cum Phaſaelo ab Antonio conſtituitur* 403.a. *Accuſatus à Iudæis auxilio multos trucidat, ibi. cum hoſtibus pugnat in ſuburbio* 404.a
Herodes venit Romam 406. *vbi à Senatu Iudææ Rex declaratur* 407.a. *pugnat cum Antigono* 408.a. *Ioppem oppugnat ibid. pugnat cum hoſtibus in Galilæa, eāmque in ſuas partes traducit* 410.a. *reliquas res geſtas vide pag.* 411.& *ſeq.*
Hieroſolyma oppugnat 413.a.
Herodis pugna & victoria 422.b
Herodis concio ad exercitum 424.b
Herodes regnum obtinet à Cæſare 429.a
Herodis morbus 432.b
Herodes nouum templum Hieroſolymis adificat 442.a
Herodes Pythium templum adificat 455.b
Herodes Dauidis ſepulchrum ſubiit 458.a
Herodis expeditio in Arabiam 465.a
Herodis nouem vxores 475.a
Herodis morbus 485.a.& 486.b. *mors* 488.a
Herodis progenies 511.a
Herodes exulat apud Lugdunum Galliæ vrbem damnatur 520.a
Herodes Agrippæ frater, rex in Chalcide 546.b
Hierichō 93.b
Hierichuntiī mœnia ſponte ſua collapſa 113.b. *vrbs capitur & incenditur ibid.*
Hieroſolymitarum rex in Gabaonitas mouet 116.a
Hieroſolymitanos fundit fugátque Ieſus 116.a

Hierosolyma pars capta 121.a
Hierosolyma partem inferiorem Dauid occupat 179.a
Hierosolyma à Susaco spoliata 183.a
Hierosolyma obsessa à Susaco 230.a depraedatur & templum ibid.
Hierosolyma diruta & templum spoliatum 261.b
Hierosolyma obsessa à Babyloniorum rege 278.b fame & pestilentia intus oppressa ibid. tandem post 18. menses capitur à Nabuchodonozore 279.b & Iudaei in captiuitatē Babylon traducūtur ibid. urbs, templū, Regia Sālō. incēsa & diruta 280.b
Hierosolymorum mania absoluta 304.a
Hierosolyma dolo capta à Ptolemaeo Lagi, Iudaei in Aegyptum adducuntur 317.b
Hierosolyma & templum spoliata ab Antiocho Epiphane 334.a
Hierosolymitanum templum lustratur 339.a
Hierosolymitana arx munita 349.b
Hierosolymitana arx expugnata à Simone 364.a
Hierosolyma & templum à Pompeio expugnata 386.a
Hierosolyma à Rom. pop. spoliata 387.b
Hierosolyma oppugnata ab Herode 413.& 414.a
Hierosolymis Regia aedificata 437.b
Hierosolymitanorum muri ab Agrippa permuniti 549.b
Historia libri Exodi 47.a
Historia de Balaam Vaticinio 93.b
Historia Deuteronomij 99.b
Historia Iosephi versatur 213.a
Historia de vxore Leuita 122. a.& 123.a
Historiarum Bibliarum finis 365.b
Holocaustoma 77.a
de Homicidio commisso 102.b
Homicidae lex 107.a
Homeres mutant mores 162.b
Humana vita terminus annus 120.pag.16.a
Hyrcani ortus & indoles 329. & seqq. Mors violenta 333.a
Hyrcanus principatum potitur 365.b foedus facit cum Antiocho 366.a.b. Samariam obsidet 368.b. capit illam. 369 a. moritur 370.b.
Hyrcanus Pontifex 378.b. & 417.& 428.a.

I

Iabin rex Chananaeorum Iezraelitas subiuga 126.b
Iacob matrem suae horarum fratrum benedictionem audiuit 126.a
Iacob metu fratris ad Mesopotamiam profugit 26.b vide scalam

ſcalam ibid. votum Deo facit ibid. peruenit Charras ad cognationem matris ibid. colloquitur cũ Rachel 26.b cum Labano 28.a. mercedis loco petit Rachelis connubium, ibid. Illi adducitur in thalamum Lea Rachelis loco 28.b

Iacobi filiorum nomina ibid.

Iacobus ad Esau fratrem ſuum nũcios & munera mittit 30.b

Iacob luctatur cum Spectro & vocatur Iſrael ibid.

Iacob Esau fratrẽ accedit 31.a

Iacob peruenit ad Scenam ib.

Iacob Bethel proficiſcitur 31.b

Iacobus in Aegyptũ filios ſuos frumentatum mittit 39.b

Iacob filios ſuos cum muneribus iterum mittit in Aegyptum 41.a

Iacobus dum Iosephi ſtatum ex filijs cognoſcit, maximo gaudio perfunditur 44.b

Iacobus cum tota progenie ad filium in Aegyptum migrat 45.a. Deum illi apparet ibid.

Iacobi progenies 45.b

Iacobus alloquitur regem 46.a

Iacobi mors & ſepultura ibid.

Iacobus & Simon, Iudæ Galilæi filij crucis ſupplicio affiguntur 559.b

Iaddus Pontifex Hieroſolymis 313.a

Iair regnat 131.b

Iaie Siſaræ clauum inuerſit 127.b

Iaphetis progenies 13.b

Iaphthes dux Iſraelitarum 131.b Illius votum 132.a Ammanitas fundit fugatque 132.a filiam ſuam mactat ibid.

Iaphthes moritur 132.b

Iauani filiorum progenies 14.a

Idumæi ab Hyrcano ſubiugati ritus Iudaicos admittunt 367.b

Iehoſthus occiditur 177.b

Iehu Rex Iſraelis 253.b

Ieremias in carcere 278.b

Ieroboamus in Aegyptum profugit 226.a

Ieroboami mors 233.a

Ieroboamus Salomonem infeſtat 225.b

Ieroboam idololatriæ ſuaſor 227.b impietas eius 231.a

Ieroboami mors 262.b

IESVS CHRISTVS à Pilato crucifixus 506.a

Ieſus Hebræorũ imperator exploratores mittit in Hierichuntem 111.b

Ieſus rex Iſraelis 238.a

Immunda res 79.b

Impietatis pœna 264.b

Impoſtores & Magi 564.a

In Caij interfectores animadvertitur 546.a

Incredulitatis pœna 252.a

In Hebræos magna clades ex

Vita 123.b & seq.
Interpretes 70. Alexandriam veniunt 323.a
Invidia vis & natura 289. a
Ioabus persequitur Abnerum 175.a
Ioabi victoria 185.a
Ioabus Absalomum interemit 194.b
Ioabus mittitur contra Sabeū 198.a
Ioabus Amasam iugulat 198.b
Ioabus interficitur 209. b
Ioacimus, seu Eliacimus successor Ioazi in regno Iuda 276. a
Ioachimus, seu Iechonia, successor Ioacimi in regno Iuda 277.a
Ioasus Zachariæ occidit 259.a
Ioasi sublatio ibid.
Ioas Israelitarum & Samariæ Rex 259.b Illius victoria 260.a
Ioasus in regem creatur post Gotholiam 556.b
Ioasi, vivente Ioade pietas 558.a. illo mortuo impietas ib.b
Ioazus successor Iosiæ in regno Iudæ 276.b
Ioannes Baptista ab Herode necatus 510.a
Iona historia 262.a
Ionathas castra Palæstinorum ingreditur 149.b quosdam vrnidas 150.a Regis edicta inscienti violat 150.a
Ionathas amat Davidem 157.b Illi animum regis declarat 160.
Ionathas succedit Iudæ in administratione Reip. Iud. 349. a. Illum adoritur Bacchides ibid. b. & tandem fœdus cum illo iniit 350.b
Ionathæ vincit Apollonium cum suis Dagonis fanum cōcremat & in eo 8000. hominum 356. a reliqua eius fuga 357. & seqq. renouat amicitiam cum Romanis & Lacedæmonijs 360. a. reficit Hierosolymam & aream 361.b
Ionathæ mors 362.a.364.a
Ioram successor Iosaphati 247. & 248.a
Ioramus Eliæo mortem minatur 250.a
Iorami impietas 252. b. Mors 253.
Iorami cades 254.a
Ieremias quando vixerit 275.b
Iosaphatus vincit Ammonitas & Moabitas 213.a
Iosaphatus Rex succedit Asæ 239.a
Iosaphati pietas 241. b. Illius exercitus 242.a
Iosaphati mors 248.a
Iosephi historia 33.a. Somnium ib. fratres eius in illum conspirant 33.b In puteum conjectus

Iosephus

ꝯcitur, venditur ſuaſu Ruben 34.a
Ioſephi fratres eum à feris deuoratũ patri perſuadẽt 35.a
Iacob eum luget ibidem
Ioſephum in Ægypto Potipharis venditur ibid.
Regis uxor Ioſephum de concubitu ſollicitat 35.b
Ioſephi caſtitas 16.a
Ioſephus accuſatus in carcerẽ conꝯcitur 36.b. ſomnia quædam interpretatur 37.a Liberatur à vinculis 38.a ſomnium regis expenit 38.b magnis honorib. rex illum ditat 39.a. uxorem ducit ex qua liberos habet duos ib.
Ioſephum fratres tentat 39.b illos in carcerem includit 40.a illos remittit Simeone retento 40.b
Ioſephum fratribus incognitus eos ſalutat. 41. b. illos tentat iterum, illi prehenduntur in itinere, ibid. furti accuſantur 42.a
Ioſephum à fratribus agnoſcitur 44.a. illos dimittit cum muneribus ad patrem ibid
Ioſephum cũ quinque fratribus regem adĳt 46.a
Ioſephi mors. 47. a. eius oſſa in Chananæam delata. ibid.
Ioſaphatus cultum verum renouat & magiſtratus conſtituit & Iudices 245.a
Ioſephi cuiuſdam beneficia in Iudæos 328.a. & ſeq.
Ioſephus ex Pontificali Aſamonæorum genere 458.b
Ioſephus Cabi Simonis filius Pontifex 565.b
Ioſephus Hebraicæ & Græcanicæ literaturæ peritus 570.a
Ioſias, Amos ſucceſſor, Rex Iudæ 273. a. cultum Dei reſtaurat ibid.b
Ioſua Iſraelitarum dux deſignatur 64.a
Ioſuam Moſes ſibi ſucceſſorem deſignat 98 b
Ioſuam Moſes hortatur 110.a
Ioſue Iordanem trauicit cum copĳs 112.b
Ioſua ad metiendam terram quoſdam mittit 117.b
Ioſua Chananæorum regionem nouem tribubus & dimidia Manaſſis diuidit ib.
Ioſua ad eos qui ex regione vltra Iordanem militabant oratio 118.b
Ioſua mors. 120.b
Irami legati ad Salomonem 212.b. Irami illi promittitur ligna 213.a
Iſaac promiſſus Abrahamo 19.b
Iſaac naſcitur 21.a
de Iſaaco legitimo Abrahami filio. 22.a

Isaac mactandus ibid.b
Isaac Rebeccam uxorem ducit 23.b
Isaaci filij Esau & Iacobus 25.a
Isaac venit Gerara 25. b. expellitur ab Abimelech. ibid. qui renouat amicitiam cum illo ibid.
Isaaci mors & sepultura 32.a
Isaaci filij habitationem partiuntur ibid.
Ismaelem Deus exaudit 19.a
Ismaelis posteri Arabes. 21.b
Ismael Phabei filium Pontifex 564.b
Ismaelis clades à Ioãne accepta 282.b
Israelita ex Ægypto discedunt 56.b Illorum numerus 57.a
Israelitas Ægyptij persequuntur 57.a
Israelita ad mare rubrum ab Ægyptijs cinguntur, illorúmque angustiæ 57.b
Israelita incolumes mare transeunt 586
Israelita in deserto aquarum penuria laborant 60.a
Israelita murmur excitant in Mosem in Elym ibid.
Israelita in Raphidim siti laborant 62.b
Israelita ab Amalecitis fusi fugatique 114.a
Israelitarum in acie 22000. cadunt 123. b. illorum altera magna clades ibid.
Israelita propter impietatem in seruitutem Assyriorum à Deo traditi 125. b Libertas illorum 125.b iterum subacti 126.a
Israelita sub Chananæorum imperium redacti 126.b & in libertatem repositi ibid.
Israelita victi à Madianitis & Amalecitis 127.b
Israelita ab Ammonitis oppressi 131.b
Israelita à Palestinis superati 133.a
Israelitarum 400. trucidati à Palæstinis 138.b
Israelitarum pœnitentia Ieiunium & preces 146.b
Israelita regem petunt 141.a
Israelitarum translatio 264.a alia 265.b
Iudæ fundus facit cum Iudæis 346.b
Iudæi in prælio à Tarabide interficiuntur 347.b
Iudaici populi strages 265.a
Iudæorum libertas è captiuitate Babylonica 292.a. 296.b illorum numerus ibid.b
Iudæorum Respublica forma post captiuitatē Babyl. 300.a
Iudæorum ieiunium ob Assueri edictum 308.a
Iudæi ieiunijs affecti à Bagoseo 312.b

Iudæi in Ægyptum à Ptolemæo Lagi adducuntur 317.b
Iudæi immunitates à Nicanore accipiunt 325.a
Iudæi vexantur ab Antiocho magno 326.a
Iudæos Samarita infestant 327.b
Iudæi sabbatho opprimuntur 336.a
Iudæi offensi à Macedonibus 342.b
Iudæi in Ægyptum fugiunt 383.a
Iudæorum 12000. *cæduntur* 387.a
Iudæi seruati Ctesiphontem secedunt 529.a
Iudæorum seditio contra Sabinum 493.a
Iudæorum secta 360.b
Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio 505.b
Iudæorum quinquaginta millia Seleuciæ cæsi 529.a
in Iudæos Caji tyrannis 529.b
in senatores & patricios eiusdem sæuitia ibid.
Iudæorum apud Mesopotamiã & Babyloniam graues motus 524.b *& seqq.*
Iudicum officium 102.a
Iulius Cæsar 540.a
Iuramentum quando & quomodo seruandum 124.b
ob Iuramentum violatum fames Israelitis immissa 199.a
Iurandi mos veteribus 24.a
Izates ab Helena matre & magnatibus rex creatur 554.b.
Izates & Helena viri Dei cultum ritu Iudaico discunt 555.a
Izates ab Artabano maximis honoribus & donis afficitur 557.a
Isates Monobazo fratri regni successione relicta moritur 558.b

L

Labanus Iacobum discedentem persequitur 29.b
Lea 29.a
Leges, Instituta & Ceremonias populo Moses tradit 100.b
de Leprosis 79.b
Leui tribus cultui sacrata 79.b
Lex Dei seu Decalogus 67.a
Libertas res pretiosa virtute paratur 539.b ibid.
Linguarum confusio 13.a
Lothus captus 18.a *reductus ab Abrahamo* 18.b *seruatus à Deo* 20.a
Luctus triginta dies 105.b
Lugdunum vrbs Galliæ 520.a
Lustrandi populum mos 91.b
Lybia siue Africa 14.b
Lysias & Gorgias in Iudæam prorumpere tentantes vin-

cuntur 338.b

M

Madianitarum filia Hebræos ad Idololatriam perducunt 96.a.b
Madianita Israelitas magno prælio vincunt 127.b
Madianita & confœderati mutuis vulneribus cadunt 129.a
Madianitarum 20000. trucidati 129.a
Manna Deus cibat Israelitas 62.a. Mannæ quid sit 62.b
Manna deficit inter Iudæos & frugibus terræ fruuntur 113.a
Manaemus Rex Israelis 263.b
Manasse, successor Ezechiæ impietas & crudelitas 272.b. urbem lustrat & templum denuò consecrat 273.a, eius mors ibid.
Mar amaror est 60.a
Mardochæi historia 306.a
Mare rubrum scinditur 58.b
Mariamme uxor Herodis 431.a
Mariamme 562.a
Marsus Syriæ præfectus 549.a
Matthia & eius filiorum pietas 335.b mors 336.b
Matthias Theophili filius Pontifex. 567.b
Melchisedec rex iustus 18.b
Memphibosthi domum ex tribu bonis mensa Davidis adhibetur 183.b
Memphibosthi à calumnijs Sibæ se purgat 197.a
Mensa à Mose structa 70.b
Merces meretricis 101.b
Micheas verus propheta 243.b
Moabus & Ammon quid significent 20.b
Moabitæ à Iudæis fusi fugaque 126.b
Monobazus Adiabenorum Rex, cognomine Bazeus ex Helena sorore duos filios, Monobazum & Izatem suscepit 554.a
Mosis & aliorum legislatorum comparatio 5.b
de Mose profugium 47.b
Moses natus 48.b. in flumen abjicitur 49.a. extrahitur à filia Regis ibid. adoptatur in filium 49.b Divina providentia morti eripitur 50.a
Mosi & Hebræorum in Æthiopes victoria 51.a
Mosi insidiantur Ægyptij 51.b Ille aufugit ibid.
Moses Raguelis filiabus fert opem contra Pastores 52.a ex illis unam ducit in uxorem 58.a

Mosi Deus in rubo ardenti apparet 52.b
Mosis virga in draconem mutata 53.a
Moses mittitur in Ægyptum ad liberandos Israelitas 53.a *vbi miracula exhibet ibid.b hortatur Regem vt dimittat populum Dei ibid. Regi prodigia exhibet* 54.a
Moses iterum regem hortatur vt dimittat populum 54.a
Mosis & Israelitarũ carmen eucharisticũ pro liberatione populi 59.a
Moses virga petram ferit & prosilit vnda larga 62.b
Mosis ad Israelitas oratio 66.b
Mosis mansio in monte per 40. dies & 40. noctes 67.b
Moses ieiunat ibid.
Moses in Madianitas mouet 97.b
Mosis ad populum ante obitum oratio 99.b
Mosis carmen & benedictio 109.a
Moses ablatus 111.a *Hebraorum ad illius obitum planctus* 110.a
Mosaicos libros miles quidam lacerat, propterea Cumanus securi eum ferit 560.a
Murmur populi contra Mosen 83.b. & 86.a. & 87.a. & 90.b
de Mutuo & pignore 106.b

N.

Nabali historia. Illum Dauid parcit gregibus 165.b *Ille victum Dauidi denegat* 166.a. *Dauid ad illum tendit iratus ibid. Abigail illum muneribus placat. ibid.*
Nabothi historia 238.b.& *seq.*
Nabuchodonosorus contra Ægyptum 276.a *eius sauitia in vrbem* 277.a
Nabuchodonosori mors 286.b *successores eius* 287.a
Nadab & Abiu cõbusti 75.b
Nathan Dauidem accusat 186.b
de Nazaræis 91.a
Nemias Iudaeos hortatur ad readificandos vrbis muros 303.b
Nemiæ mors 334.b
Nembrod primus tyrannus 13.a
Nero Imperator 562.b. *Tyrannus ibid.*
Nicaule Ægypti & Æthiopia regina ad Solomonem venit 222.a
Noba vrbs à Saule incensa 162.b
Noe in aliam regionem migrat 10.a
Noe genealogia ibid.
Noe egreditur ex area 11.a
Noe Deum propitium reddit ibid.b
Noe inebriatur & ludibrio habetur 15.a

Nomina regionum & gentium 13.b
Nominum mutatio vnde orta 14.a
Norbanum 537.a
Nubes super tabernaculum 82.a
Numerus & ordo pontificum in populo Iudaico 567.b

O

Ochozias Achabi filius & successor Rex Israelis 214.a
Ochozia milites igne consumpti 246.b
Ochozia regis Hierosolymitani mors 254.b
Onias Pontifex à rege abducitur 344.a
Onias Pontifex Hierosolymis 316.a
Onias filius in Ægypto templum Hierosolymitano simile extruit 144.a & 351.a
Oniae lapidatur 383.b
Oppida refugij 99.a
Oreb & Zeb duo reges occisi 129.a
Ofea impietas & pœna 266.a
Oza Dei arcam manum admouens expirat 181.a
Oza rex Amorræorum interfectus 93.a
Ozias Rex Iudæ post Amasiam 262.b. *vrbem instaurat* ibid.b
Ozia diuitiæ & exercitus 263.a

P.

Palæstina vnde dicta 15.a
Palæstini superant Iudæos 133.a
Palæstinorum 3000. *cum Samsone moriuntur* 156.a
Palæstini Iudæorum agros populantur 149.b
Palæstinorum castra Saul adoritur 150.a
Palæstinorum noua expeditio contra Hebræos 154.b
Palæstinorum 30000. *cadunt Goliathe cæso* 156.b
Palæstini in Dauidem signa mouentes fugantur 180.a
Panes propositionis 79.a
Paradisus 7.a
Pascha Iudæorum 56.b
Pascha 78.b
Pascha celebrant Israelitæ 113.a
Paschatis celebratio 275.a
Pascha celebratur post templum extructum 299.b
Pentecostes sacrificium 79.a
Pharao grauiter premit Iudæos 54.b
Pharao Mosem propellit 56.a
Pharisæorum in populo licentia 378.a
Phasaeli Respublica fermè 394.a
Philippum Herodis filium 497.a

Phineer Zambriam & Chosbi uno ictu transfigit 97.b
Phrurea festa 312.b
Pompeij bellum in Aristobulum 385.b
Pompeium templum expugnat 386.a. quomodo se gerit 387.a
Pontificu ornatus 72.a. eiusq. significatio 73.b
Pontius Pilatus seditionem excitat 506.a. Christum crucifigit ibid. Romam mittitur 508.a
Popedius apud Cæsarem à Timidio defertur 531.b
Principis pij viua imago 274.b
Primitiæ frugum 79.a
Proœmium totius operis 4.a
Ptolemæi Philadelphi bibliotheca 318.a largitas & benignitas erga captiuos Iudæos 320.a & seq.
Ptolemæus à Cleopatra obsessa 374.a
Publius Petronius Dorientibus vt eos qui Cæsari statuam posuerint sibi mittant scribit 548.b
Puerpera leges 80.a
Pythonissa tempore Sauli 169.a. quomodo Samuelis animã excitat ibid.

Q.

Quirinus Syriæ Censor 501.a
Qui homines Caij necem inæquo animo tulerint 537.a
Quidam rerum fastigium affectant 545.a
Quo anno scriptum fuerit hoc volumen 570.a
Q. Pompeius Consul cum alijs quibusdam ad Claudium peruenit 545.b

R.

Rabsaces 269.b
Rachab exploratores contegit 112.a
Rachel vxor Iacobi 28.a parentis deos aufert 29.b
Rachel obitus 31.b
Raguel vnam ex filiabus Mosi nuptum tradit 52.a
Rebecca vxor Isaaci 23.b
Rebeccæ colloquia cum seruo Abrahami 24.a
Regis electio 103.a
Roboamus Salomonis filius & successor 226.a populus ab illo defecit 227.a pij Israelitæ ad illum redeunt 229.b
Roboami mors & successor 230.b
Ruth historia 136.a

S.

Sabbatum 6.b
Sabbæus seditiosus auertit Israelitas à Dauide 198.a de Sabæo supplicium sumptum 199.a
Sabinus 491.a
Sabinum cum Germanis fœdè

libus Cæsaris interfectores quæris 536.b
Sabinus citius se contrucidaturum omnes, quàm passurum vt imperium committatur Claudio, ait 545.b
Sabinus sibi ipsi manus intulit 546.a
Sacerdotium Aaronis 74.a
Sacerdotum vxores 80.a
Sacerdotum medium 91.a
Sacerdotum decimas vi quidam auferunt 566.b
Sacrificia 75.a
De Sacrificiis 77.a. *consuetudo in illis obseruata ibid.*
Sacrificium verum ac placens Deo 533.a
Sacramentum militare 544.b
Sadocum & Abiatharum filios ad Dauidem mittunt 193.a
Sadoci Pontificis genealogia 209.b
Sadducæi 361.a & 502.a
Salomon Dauidi ex Bethsabæa natus 187.b
Salomon in regem vnctus in solio paterno collocatur 204.b
Salomon post obitum Dauidis Rex Israelis 208.b
Salomon Ægyptiorum regis filiam vxorem ducit 210.a
Salomonis iudicium de duab. mulieribus 210. b. & *seq.*
Salomonis duces & præfecti 211. b. *Illius sumptus quotidiani ibid. Item currus & equites* 212.a. *Salomonis coniurationum modi conscripti* 212.a.b.
Salomonis sapientia & opes 210.b & 213.a
Salomon Hiramo frumentum, oleum &c. mittit 213.b
Salomonis ad Deum oratio pro templo extructo conseruando 218.a
Salomonis victimæ 218. b. & 219.a. *Salomoni Deus iterum apparet.* 219. a. *Salomonis regia* 219. b. & 220. a.b. *Salomonis gratitudo erga Hiramum* 220.b. *Salomon Hierosolymis muros instaurat* 221. a. *vrbes aliquas condidit* 231.b
Salomonis classis 222.b.223.b
Salomoni Reges munera mittunt 224.a
Salomon exteros matrimonio sibi iungens ab iis seducitur 224. b. *Mors Salomonis* 226.a
Salome 459.b. & *seqq.*
Samaria à Syris obsessa 250. a. *fames grauis ibid.* a. *quomodo liberata* 251.a
Samaria obsessa ab Hircano 368.b. *capitur* 369.a
Samsonis natiuitas 133.a *Samson Leonem nudis manibus discerpit* 134.a. *Palæstinorum fruges comburit* 134.b.

134. b. Palæstinis traditur, ibid. Asini maxilla mille viros interficit 135. a. decipitur à Dalila 135. a. b. moritur eum 3000. Palæstinorum 136. a
Samuelem Anna genuit 138. a
Samuel dux Israelitarum 141. a. Hostes vincit. 142. b. & Iudæorum agros armis recuperat ibid.
Samuelis filij 143. a
Samuel leges & iudices constituit per urbes instituit 143. a
Samuel ungit Saulum in regem 143. a
Samuel populo peccata exprobrat 148. a
Samuelem Deus ad Dauidem ungendum mittit 153. b
Samuelis mors & sepultura 165. a
Senacheribi Regis Assyriorum expeditio Hierosolyma 269. b. eius iuramentum & violatio ibid. pœna eiusdem 271. a
Sanctum Sanctorum 69. b
Sanctuarium 69. b
Sara adducitur Abrahamo in thalamum Agar 19. a
Sara obitus 23. a
Saulis historia 144. a: Asinas patris sui quærit ib. Samuelem accedit ibid ab illo ungitur in Regem 145. a. Rex declaratur à populo 146. a. contemnitur à quibusdam dum alij illum sequuntur 146. a
Saulis contra Ammanitas bellum 146. a. victoria 147. a. Saul laudatur à populo ibid. Iterum ungitur in Regem 147. b
Saul Palæstinorum castra pugnat 148. & 150. a
Saul contra Dei mandatum victimas ad altare offert 149. a
Saul semper victor 151. a
Saulis victoria contra Amalecitas 151. b
Saul Amalecitarum urbes expugnat 151. b
Saul hostium regem contra Dei mandatum seruat 152. a. obiurgatur à Samuele 152. b. Rex Amal. interficitur
Saulo Samuel iram Dei & regni amissionem denunciat 153. a
Saul odit & persequitur Dauidem 157. b. & seqq.
Saul Dauidem persequitur 164. a & seqq.
Saul suam malitiam & Dauidis innocentiam cognoscit 165. a
Saulus à regno arioles eiici 168. b. ad oraculum De con

Saul cum filiis in Palæstinorum pugna occumbit 112.a
Saulem seipsum interficere conatur 172.b
*Saul*i filiorúmque corpora crucibus affigunt 172.b
*Saul*is & Ionathæ mœres deplorat *Dauid* 173.b
Scaurus Cælesyriæ præfectus 387.b
Sedecias, Rex Iudæ succedit Ioachimo 277. b. Ieremiam non audit ibid. ad Ægyptios deficit 278 a. à Pseudopropheta seductus ibid.
Sedecias fugiens à Babylonijs capitur 280.a
Sedeciæ mors 281.b
Seditio contra *Mosem* 82.b
Seditio Alexandriæ inter Iudæos & Græcos 546.b
Seditio inter Samaritas & Iudæos orta 560.b
Seditio Iudæorum 565.a
Seleuci bellum cum *Antiocho* 375.a
Sem progenies 15.a
Semei in *Dauidem* iniuria 191. a. *Dauid* illum occidi vetat ibid. veniam obtinet 196.b
Semei pœna & mors 209.b
Senatus populúsq. Cæsaris trucidatores quærit. 539.a
Serpentis pœna 6.a
Seruo 106.b
Seth Adami filius optimus 9.a
Seruij 565.a
Sichus 74.b
Sichimitæ trucidati à *Simeon* & *Leui* 31.b
Sichima urbs capta & solo æquata 131.a
Silas interfectus ab *Herode Chalcidis* dynasta & Chelcia 551.b
Simeon liberatur à Iosepho 41.a
Simon succedit *Ionathæ* in Rep. Iudaica 363.a
Simonis gesta 364. & seqq. arcem expugnat ibid.
Simon à genero suo in conuiuio occiditur 365.b
Simon Boethi filius id Theophili Pontificis locum sortitus. 548.a
Sisara cum suo exercitu trucidatus 127.b
Sol. immotus constitit 116.b
Sodomitarum flagitia 18.b
Sodomitæ à Deo deleti ibid.
Spadones 108.a
Stupri pœna 105.a
Sybilla de turri Babylonica vaticinium 13.a
Syria subacta à *Dauide* 182.a

T

Tabernaculi structura 68. a. diuisionis significatio 69.b. & 73.b

Tabernaculi atrium primum 68.b
Tabernaculi dedicatio 75.a
Tabernaculorum festum 78.a
Tabula duæ legis 68.a
Templi extructio Salomoni mandatur 202.b
Templi forma Salomoni tradita 206.a
Templi ædificatio quando inceperit 213.b dispositio & divisio templi 214.b & instrumenta 215.b & seqq. consecratio 217.a,b
Templi extructi causa 217.b
Templum & urbs Hierosol. depradantur 230.b
Templi instauratio 258.a
Templi ædificatio prohibetur à Samaritis 293.a
Templum à Nabuchodonos. diruitur cum urbe 280.a
Templum ædificari cœptum 297.b absolutum dedicatur 299.b
Templum Hierosol. obsessum ab Antiocho Eupat. 343.b
Templum captum 386.b
Templum Hierosolymis incensum 502.2
Templum novum Hierosolymis ab Herode ædificatum 442.a. & seqq.
Terræmotus in Iudæa quæ millia hominum opprimit 424.a
Thola 23. annos regnat 131.a
Tharsus Pauli patria 14.a
Tiberius Alexander Iudæa Præses 519.a
Tiberiana condita 504.a
Tiberius 516.b. & seqq.
Tholemæus latronum princeps 553.a
Troglodytarum origo à Chatura 23.b
Tryphon interficit Ionatham 364.a Imperio potitur 364.b. illius cædes 365.a
Turris Babylonica à Nembrod ædificata 13.a
Tyrannides multa mala in civitates inuehunt 539.b

V.

VAlerius Asiaticus se Caij cædis autorem operat 539.a
Vestitus Sacerdotum 71.b
Vitæ priscorum cur prorogata 12.a
Vitellij adventus Hierosolyma 508.a
Victoria Deo tribuenda 128.a
Victoria mira Machabæi 341.a
Vienna urbs in Gallia 500.a
Vindicta divina exemplum in sceleratores 166.b
Vltionis divinæ exemplum insigne 255.a
Vnguentum sanctum 75.a
Vologesus Parthorum rex 557.b

Vria mors 187.a
de Vsura prohibita 106.a
de Vxoribus ducendis 104.b

X.

Xanticus mensis 10.a & 56.b
Xerxes Iudæis fauet 300.b

Z.

Zacharias lapidatur 259.a
Zacharia regis cædes 263.b
Zambrias aduersus Mosem oratio 97.a
Zebus rex occisus 126.a
Zelotypia leges 80.a
Zenodori mors 441.a
Zeilus tyrannus captus 373.a
Zorobabel 294.a. 297.a

FINIS INDICIS.